

1
7
315

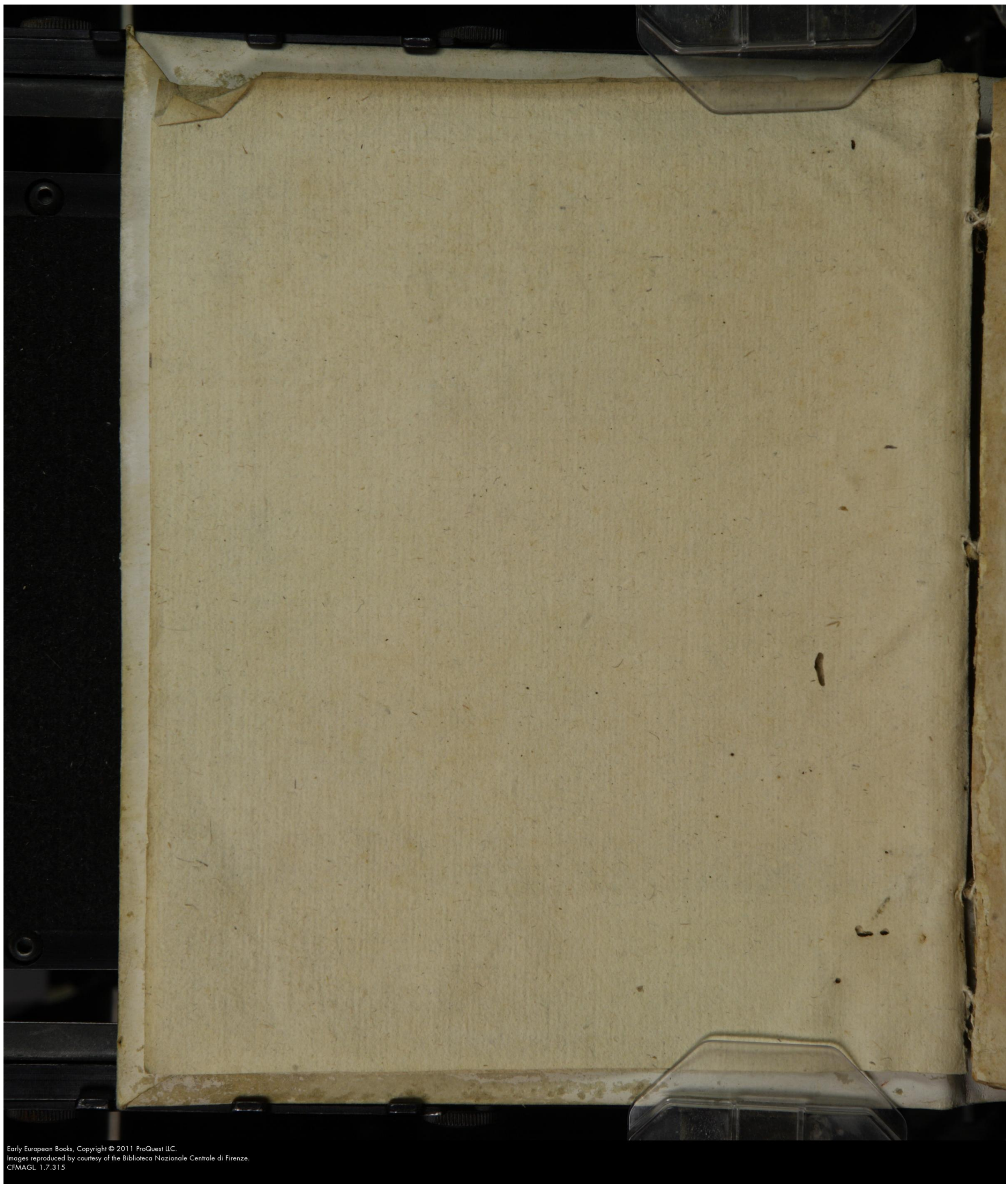

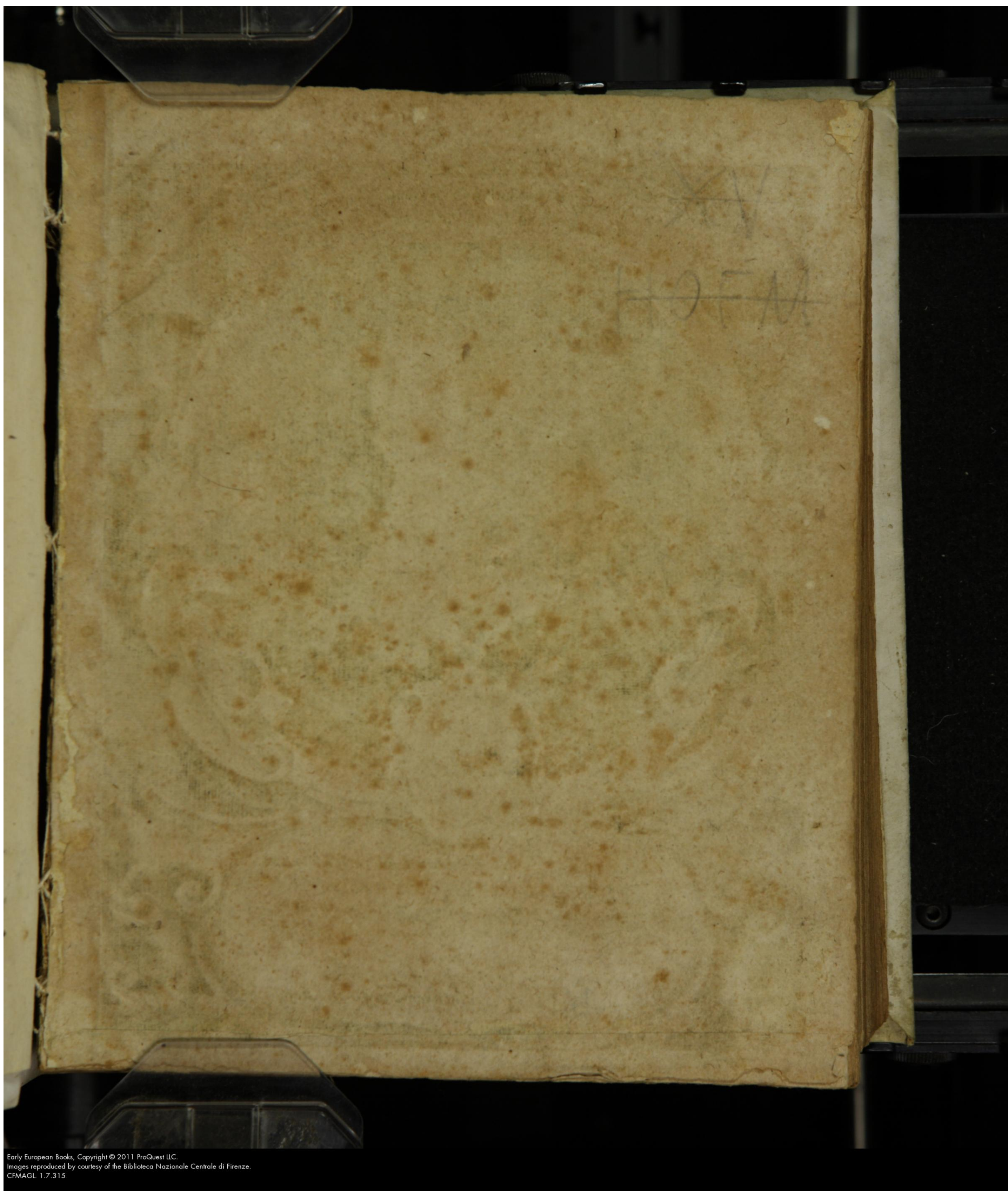

XV

m SCHROD

HOFFM.

FRIDERICUS HOFFMANNUS HALL. SAXO. M. D. PRACTICUS
per 23 annos et in his 12. Medicus Ducalis Administrat. Archi-
episcop. Magdeburg. Saxonicus. ætatis suæ 49. d. 7. Jan. Ao. 1675.
Vidit ut HOFFMANNI pictum Chymiatricu vultum,
Oscula figendo talia verba tulit:
Umbra VIRI tantum nitido spectatur in ære,
Quem, nisi nostra manus, pingere nulla potest!
Observantiæ ergò
fecit
Johannes Burg, Philiater.
D. La Borie pinxit.
Christian Romstet sculpsit.

FRIDERICI HOFFMANNI
MED. DOCT.
CLAVIS
PHARMACEUTICA
SCHRŒDERIANA
Seu
ANIMADVERSIONES CUM ANNOTATIONIBUS
IN PHARMACOPOEJAM SCHROEDERIANAM
Baconianis, Cartesianis, & Helmontianis Principiis illustratæ & Dn. D. JOHANNIS MICHAELIS p. m. & Aliorum celeberrimorum Medicorum arcanis concinnatæ; in qvibus Medicamentorum simplicium, tam exoticorum, qvam vernaculorum & compositorum ex regno minerali, vegetabili & animali desumptorum Natura, Origo, & genuinæ præparationes cum eorum virtutibus & usu demonstrantur & declarantur

Cum
THESAURO PHARMACEUTICO
QVORUNDAM MEDICORUM NOSTRI SECULI.

Editio Secunda multis in Locis Correctior,
Nec non ex Manuscripto B. Auctoris necessariis additionibus aucti[illegible]

Cum Gratia & Privilegio Sac. Cæs. Majest.

HALÆ SAXONUM,
APUD VIDUAM ET HÆREDES MYLIANOS
ANNO MDCLXXXI.

REVERENDISSIMO ET SERENISSIMO PRINCIPI AC DOMINO,

DOMINO

AUGUSTO,

POSTULATO ADMINISTRATORI, ARCHIEPISCOPO MAGDEBURGENSI, PRIMATI GERMANIÆ, DUCI SAXONIÆ, JULIÆ, CLIVIÆ AC MONTIUM, LANDGRAVIO THURINGIÆ, MARCHIONI MISNIÆ, UT ET SUPERIORIS ET INFERIORIS LUSATIÆ, COMITI DE MARCA, RAVENSBURG ET BARBY, DYNASTÆ IN RAVENSTEIN, &c.

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO SALUTEM ET FELICITATEM!

REVERENDISSIME, SERENISSIME PRINCEPS,

DOMINE CLEMENTISSIME.

MAgnus Sereniſſimi Ducalis Saxonici ſtemmatis ſplendor antiqvitatis monumentis celebratus per

hujus universi theatrum, ubicunqve heroicæ emicant virtutis scintillulæ, coruscat, & apud posteritatem sibi famæ gloriosæ fuisit æternitatem.

Suspensa sæpè sunt magnarum rerum exordia multis involuta obscuritatibus ac diuturnâ temporum intercapedine obnubilata, AUGUSTISSIMA Prosapia SAXONICA V. SOLIS utamqve adimplet domum.

IMPERATORIÆ ac REGIÆ stirpis hujus ex magna WITTIKINDEA familiâ Eminentiam ac summam Dignitatem Annales loqvuntur. Et si qvisqvam est, cui hoc non constet, in summâ rerum gestarum ignorationis caligine versatur.

Plusqvam Cimmeriis paganicæ religionis tenebris discussis singulare Majorum V. in promovendo Christianæ doctrinæ sincero cultû studium summâ constantiâ cunjunctum non suarum tantum regio-

numfinibus includi potuit, ſed longius etiam provectum ad aliorum etiam regnorum oras ac terminos pervenit, qvibus in locis ſeminariis religionis exſtructis, qvaſi munitiſſimis fidei arcibus, & aliis gratioſiſſimis beneficiis immortalia pietatis monumenta poſuerunt.

Horum pietatis ingentium Natalium clementiſſimæ munificentiæ acceſſit & heroicæ virtutis prompta & expedita alacritas, ut neqve omni virtutis genere in togâ, neqve in ſago ſcientia rei militaris aut fortitudine tum animi, tum corporis, aut felicitate aut autoritate cujusqvam vel ex antiqvis illis Romanis, vel aliis exteris Regibus infracta Magnanimitas fuerit anteponenda.

Eorum res præclarè geſtas ſi oratione terminare conarer, Choræbi profectò perſonam induiſſe viderer, qvi maris patentis agitationes certo numero includere conatus

tus eſt, adeò non admirationem tantùm, ſed & humanam exſuperant elo qventiam. Nitent adhuc ſub Romanæ Aqvilæ cuſtodiâ in Sereniſſimo Nominis ſplendore ceræ veteres. Lucent addicentibus auſpiciis circumdati faſces ob datam fidem & plus qvam Achillei animi præſentiam.

Hanc Sereniſſimæ Proſapiæ perexcelſam originem SERENITAS V. pervagatâ orbe Europæo ſuarum magnitudine virtutum æqvat, qvam morum ſanctimoniâ & pacis amore conſervat. Heroicas has Naturæ dotes illuſtrat ſtudium immortalitatis ex rectè rerum adminiſtrandarum ratione conjectandum.

Per SERENITATEM V. miſeris hiſce & perturbatis temporibus afflicta Eccleſiæ membra adhuc foventur, & Evangelicæ religionis hoſpitium conceditur.

Ut à SOLIS in medio Planetarum regiam ſibi figentis ſedem continuo motû omnia,

omnia, qvæ à Naturâ qvoqvo modo fundata sunt, valeſcunt ac robur acqvirunt, & COR Dux in homine veluti arce aliqvâ firmâ pectore munitum inabrupto circulari Veſtalis illius ſacri ignis, ac influentis Spiritus vitalis motu omnes partes ex æqvo vegetat & refocillat. Ita etiam SERENITAS V. ſummis atqve imis ſubditis per Ulyſſes & Neſtores ſuos nectareos juris & æqui diſtribuit ſuccos.

Per SERENITATEM V. litterarum domicilia, gymnaſia ac ſcholæ florent, eorumqve profeſſores & alumni honeſtis ad altiora litterarum & virtutum ſtudia incitantur ſtipendiis.

Sub SERENITATIS V. clypeo collegium Medicum noſtrum fauſtis ac felicibus gaudet auſpiciis, nec minus ſubditorum tam inquilinorum, quàm extraneorum ſanitati ut conſulatur, publicas officinas pharmaceuticas lauto Medicamen-

torum apparatu instructas sub clementissimâ tutelâ conservat.

Ecqvis tam facundus & tantâ rerum verborumqve copiâ instructus existit, qvæ oratio tantæ affluentiæ ubertate decurrens, ut infracti animi magnitudinem, clementiam ac benignitatem TANTI PRINCIPIS aut copiosè pro dignitate, aut exactè pro veritate, aut ornatè pro gloriâ exornare possit? Non deerunt tamen facundiores, qvi SERENITATEM V. longè lateqve diffusam elegantiore stylo condecorabunt ac seris tradent nepotibus. Ego intereà sacra hæc venerabili silentio colo, ac ingenuo sub pectore heroicas has virtutes potius æstimo, qvàm ut immensam harum gloriam impari elogio refringam.

Magnam SERENITATIS V. in me clementiam, dum servandi SERENISSIMI DUCALIS corporis V. & SERENIS-

SIMÆ

SIMÆ DUCALIS Familiæ cum νῦν ἐν ἁγίοις Dn. D. GOTOFREDO MOEBIO munus per duodecim annorum ſeriem mihi clementisſimè demandatum fuerat, ſi perpendo, non poſſum, qvin aliqvod devotisſimæ obſervantiæ publicum ſiſtam monumentum.

Hoc igitur qvicqvid eſt operis, CLAVEM ſcilicet meam SCHROEDERIANAM, AUGUSTISSIME PRINCEPS, PATER PATRIÆ, ſub benignisſimâ SERENITATIS V. tutelâ conceptam, do dico, dedico, conſecro, voto non uno gratiam ejus ac vitam ex humillimo cordis affectu anhelans.

Supremus beatæ perennitatis arbiter DEUS SERENITATEM V. cum totâ SERENISS. DUCALI Familiâ ad annos ducat Neſtoreos & viribus animi ac corporis ſoſpitet vigentem. Qvot annorum

numero fit major , tot fiat vegetior. Qvot attingit dies, tot novæ felicitatis experiatur incrementa.

SERENITATIS V.

Dabam Hall. Saxon.
Pridie Idus Januarii
ANNO MDCLXXV.

cliens humillimus

FRIDERICUS HOFFMANNUS D.

PRÆ.

PRÆFATIO
ad
LECTOREM.
Lectori Benevolo Salutem!

Ilis admodum pretii, LECTOR BENEVOLE, prioribus seculis MEDICINA habitu incedebat non minus indecenti, qvam incompto; Benedictus Naturæ Parens, ne suæ creaturæ necessitatibus defuisse videretur, licet ubiqve medicamentorum vires destinarit ad Mortalium necessitates, ista tamen non statim in usum accersita fuerunt, vel ob rudem eorum incuriam, vel supinam negligentiam, usqve dum infirmitates & primigenia nostræ mortalitatis fomenta ingravescerent, afflictâ corporis humani œconomiâ tum demum supremâ hoc benignitate concessum donum maximi æstimarunt, ad qvod tanqvam ad sacram anchoram Morborum insultibus obnoxii pro incolumitate ac pristinâ sanitate recuperandâ confugerent. Cùm autem Naturæ tunc inclementiâ hoc divinum MEDICINÆ charisma in profundo adhuc abstrusum detineretur, ac in imis Naturalis Philosophiæ penetralibus oblitesceret, ut difficilis, operosus & molestus ad eam pateret aditus, Priores Nostri à sensibus rerum interpretibus ac nunciis ceu propinqvioribus omninò notionibus curationum suarum duxerunt principia. Qvarè omni Artis adminiculo posthabito primum soæ Experientiæ in juvantum levamine & lædentium noxâ

ſfundatæ totum exhauſerunt curationum latifundium. Impolitam hanc & incultam nulliſqve rationum momentis ſtabilitam cognitionem jejunâ ac crudâ ſcientiâ conflata Ars conſectabatur, non ſine ſtupendis in qvàm plurimis animis partis erroribus. Hoc veteres illi animadvertentes, ut rerum Medicarum cognitioni aliqvantò propius accederent, probabiliora opinionis ſuæ fundamenta excogitando, miro ſanè ingenio externas rerum formas juxtâ in ſubſidium vocarunt, multa in his utilia, ſed paulò frigidius & inconditè perſcrutati. Primas igitur plantarum facies accuratis & intentis oculis contemplantes, quæ in iſtis, iis morbis, qvibus ſeſe conflictari putarunt, ſimilia experti fuêre, ea omnia ad affectus illius, cum qvo remedii forma ſimilitudine convenire videbatur, medelam retulerunt, ſummo Autore Rerum per has plantarum externas figuras indigitante, qvid huic vel illi morbo remedio eſſet futurum, utpote cui Naturam in germinum fronte opis & remedii iconem inſculpere beneficio ac gratioſo indultu placuerit. His autem externis impreſſionibus ſeu characteribus ſignaturarum Nomen imponere voluerunt, quarum adminiculo ſignata &, ex his emanantes operationes manifeſtarentur. Sic plurima flavo colore tincta bili expurgandæ dicata ſtatuerunt, alba pituitæ adſignarunt, nigra atræ bili, qvæ rubeo colore prædita hæmorrhagiis accommodarunt, ſi qva vegetabilia aculeis armata Natura produxit, ad laterum & aliarum partium internarum dolores ſedandos Priſci illi, qvorum veſtigiis & plurimi Noſtri ſeculi adhuc inſiſtunt, idonea eſſe ſibi perſvaſerunt. Et ſic porrò, ſi qvas herbas aliorum Membrorum corporis formam repræſentare viderent, illicò horum etiam Medelam ſub harum involucro abſconditam eſſe ſibi imaginati ſunt. Unde herbam pulmonariam pulmones repræſentantem Pulmonibus, uvularium uvulæ faciem gerentem uvulæ tumoribus, halicacabum veſicæ formam habentem veſicæ etiam affectibus adjudicarunt. Nec ſatis inventionum. Sunt enim præter hæc & alia ſub ſpecie remedii à brutis animan-

bus mutuata. Hippopotamus Venæ sectionis usum docuit. Ibidi Avi ciconiæ haut absimili Enematum inventionem referunt acceptam. Damæ & cervi Dictamnum venenatis vulneribus salutarem ostenderunt; columbæ verbenam, ciconiæ origanum, rutam mustelæ, serpentes fœniculum, perdices Lauri folia usu celebria fecerunt. Divinationibus præterea, casui vaticiniis, insomniis & oraculorum invocationibus non pauca etiam debent Majores Nostri experimenta, ut satis olim in Medicamentorum facultatibus & viribus cognoscendis sudatum sit, necdum tamen satis firmum ac stabile ex his Medendi fundatum est artificium, utpote nullâ ratione subactum, sed fortuitis in tam paganicâ cœcitate concreditum casibus, horum simplicium virtutes nullo multiplicium alterantium circumstantiarum habito respectu easdem semper energias præstituras Empiricis sibi persvadentibus. Certè qvidem, priusqvam sana Medicina paulatim ætatis adultæ gradus scanderet & progressu ævi novas eundo vires sumeret, & cresceret empirico tantum modo omnes verè curationes peractæ fuére, & empiricorum societas in tam intolerabilem excrevit arrogantiam & superbiam, ut tantum non sibi totum medendi vendicaret negotium. Longé enim lateqve per id tempus Empiria passim sparsa fuit ac diffusa, eâqve qvilibet urgente necessitate usus fuit, unde Ægyptii graviter decumbentes, attestante Herodoto, ad viarum divortia & publicas vias deposuerunt, Morbi ideam & remedium à prætereuntibus perscrutaturi. Horum sacerdotes, quo Medicamenti genere qvis sanitati esset restitutus, hoc simul Memphis in Hephæstio Vulcani & Isidis sacrario affigebant, prout & Græcorum sacerdotes suas observationes in templorum adytis Apollinis & Æsculapii in Pergamo itidem repositas habuerunt, qvas sacerdotes veluti Æsculapii oraculo edocti ægris impertiebantur, nihil enim tunc temporis de Medicinâ litteris consignatum fuerat, sed compitalitia & popularis fuit, usqve adeò dum primus Orpheus qvædam consignavit, cujus vestigiis inhæren-

tes

tes Hesiodus, Musæus, & Homerus plantas quasdam usu celebres fecere ; Habuerunt verò simplicem tantum ac nudam qvandam herbarum & earum virium notitiam, qvam Chiron centaurus & ab eo edocti heroes acceperant, & nonnulla alia empirica Melampodi, Aristæo & Polydæ adsignata. Reliqvis autem eodem tempore chirurgia tanqvam sensibus propinqvior præeminebat, qvam Podalyrium & Machaonem in bello Trojano exercuisse suggerit Homerus. Sic pedetentim Magnam Veteres torpidâ credulitate seducti Medicinæ accessionem attulisse visi sunt, ut diversæ Medicorum sectæ inde etiam propullularint. Principiò Empirica, posthinc Methodica, & demum Rationalis. EMPIRICÆ Sectæ, qvæ potissimum apud Ægyptios floruit, Autor fuit Philinus Cous, vel ut alii volunt, Acron ille Agrigentinus, qvi circà Hippocratis floruit tempora, qvem seqvuti sunt illustres alii, ut Philistion, Crito, Thessalus, Menodotus, Sextus, Serapion Alexandrinus, Glaucias, nec non Apollonius uterqve Antiocheni, Heraclides Tarentinus, & inter Latinos Plinius Secundus & Cornelius Celsus, Medicinam facientes ex nudis eventuum observationibus & usu ac experientiâ probatis remediis stabilitam, unde hæc secta aliis Teretice & Mnemonevtice dicta fuit, rerum rationes reddendas inutiles statuebant, cum non post rationem Medicina, sed post Medicinam ratio sit inventa. At verò, cùm tam fastidiosi laboris ac tædiosæ operæ Experientias desidiosa posteritas ampius sufferre nollet, de Methodo aliqvâ exornandâ cogitatum fuit, cujus ductu omnem curationis viam tutò ac promptissimè ingredi possent, hinc METHODICI prodierunt, suâ qvoqve peculiari insigniti sectâ, cujus Antistes fuit Themison Laodiceus, hunc seqvutus Thessalus, qvi eò dementiæ venit, ut pollicitus fuerit totam Artem Medicam sex mensium spatio perfectè aliqvem edocturum. Hujus parastatæ fuére Trallianus, Dionysius, Mnasear, Proclus & Antipater. Hi signis diagnosticis posthabitis, nec causis multum examinatis in omnium Morborum curatione

duo

duo ſemper obſervanda eſſe docuerunt latum ſcil. & ſtrictum, aſt irrito ac fruſtraneo auſu. Univerſalibus enim hiſce ſuis hypotheſibus immenſum qvantum freti, has ut communes & univerſales ad particulares applicari debere ſecum non penſitantes, evenit, ut, cùm agentia patientibus non ritè applicarent, longè avii à recto curandi tramite evagati ſint. In perancipiti hoc rerum Medicarum ſtatu cùm Experientias homines has præpoſteras & erraticas naturaliter ſcire anhelantes cauſis conſtabilire & confirmare ſemper attentarent, Rationem & ex hâc promanantem Logicam rerum qvarumlibet naturis & cauſis pervestigandis peridoneam applicantes, RATIONALIS MEDICINA in lucem ſuſcepta eſt, qvæ apud Cnidios, Rhodios, & Coos magni fuit æſtimii, à qvibus in Aſiam, Græciam & Perſiam, imò usqveqvaqve Medici amandati fuère. Ex Coâ Hippocrates oriundus primus huic ſectæ ſplendorem afflavit, cùm Medicinam Experientiâ ſtabilitam admodum vacillantem animadverteret, Rationem adjecit. Hunc Artaxerxis Longimani tempore viventem centum & aliqvot annos ante Ariſtotelem per ſane eſt veriſimile Rerum Naturas indagandi & explicandi certis ac firmis experimentis confirmatum modum à Democrito fuiſſe edoctum, qvibus confiſus vulgatam tunc temporis qvalitatum primarum elementalium doctrinam, ut Medicinæ aut inſufficientem aut inutilem rejecit, & alia architectonica Naturæ inſtrumenta corporalis Philoſophiæ beneficio inveniens, tam qvæ in macro, quàm microcoſmo mutationes occurrunt, accuratiſſimè expoſuit, ut videre eſt Libro de Priſcâ Medicinâ, ubi inqvit: Non ſiccum, neqve humidum, neqve calidum, neqve frigidum, neqve aliud qvicqvam ex his putaverunt hominem lædere, neqve aliqvo horum homini opus eſſe opinati, ſed qvod in unoqvoqve forte & humanâ Naturâ potentius eſt, qvodqve non poſſit ſuperari, hoc ipſum lædere duxerunt, & hoc auferre qvæſiverunt. Fortiſſimum autem eſt inter dulcia dulciſſimum, inter amara amariſſimum, inter aci-

da acidissimum, & in omnibus adeò rebus vigor ipse ac summum. Hæc enim & in homine esse viderunt, & hominem lædere. Inest enim in homine & amarum, & salsum, & dulce, & acidum, & acerbum, & fluidum, & alia infinita, omnigenas facultates habentia copiamqve & robur. Atqve hæc qvidem mixta ac inter se temperata, neqve conspicua sunt, neqve hominem lædunt. Ubi verò qvid horum secretum fuerit, atqve ipsum in se ipso fuerit, tunc & conspicuum est & hominem lædit. Et alibi. Non propter calidum simpliciter homines febricitant, sed est amarum & calidum idem, & calidum ac acidum & salsum, ac calidum & alia infinita, & rursus frigidum cum aliis facultatibus conjunctum. Ex quibus patet, summum illum Dictatorem concreta naturalia cognoscendi, illorumqve crasin eruendi meliorem suppeditasse rationem & modum, Morborum, causarumque morbificarum exactiorem tradidisse explicationem, in morborum diagnosi & prognosi versatissimum ac judicii acumine toti Medicorum coronæ admirandum. Hanc sectam ulterius excoluerunt Diocles Caristius, Praxagoras Cous, Herophilus Chalcedonius, Erasistratus Chius, Asclepias & Alii, usqve dum tempore Pompeji exolescere cœperit; Sub Antoninis in pristinum claritatis gradum GALENUS voluit restituere. Hic sexcentis post Hippocratem annis nudis Elementorum qualitatibus à Philosophis tum temporis introductis, nunquam & à Nemine adhuc vel ullâ apertâ ratione demonstratis, vel certâ quâdam experientiâ confirmatis, nimium quantum tribuens, Medicam Artem laconicâ brevitate scriptam certa in capita redegit, cujus coryphæi aberrantis vestigiis Arabes ad præcipitia insistentes solas elementares qualitates in Naturæ explicatione, morborum cognitione & curatione aspectantes plus quàm Cimmerias in Medicinam invexerunt tenebras, ut Medicina Nostra tempore Hippocratis instar embryonis fuerit à Divino sene recens exclusa, subtili membrorum adumbratione delineata, quam postmodum veluti partum

infir-

infirmum Galenus lambendo paulo robuſtiorem & perfectiorem reddere voluit, ita ut & poſteris Mauritanis locum reliqverit minimè anguſtum ſuæ etiam ſegetis meſſem in horreum Medicum convehendi, qvi tamen tanqvam fauſta ſydera & maligna contagia vel multas errorum & abſurditatum Myriades in Medicinâ poſt ſe traxerunt, & ſemper ad ſubſcriptionem proni januam inventionis cauſarum & ſcientiarum obſerarunt. Et ſic Ars Noſtra olim in circulum ire coacta fuit, dum aliæ intereà culmen attigerunt perfectionis, eò qvod Artifices præceptores vocat Hippocrates, per iteratas compilationes, qvibus priorum conſuunt centones eodem ſemper incedant habitu decenti minus, qvàm reqvirit primus ille Medicinæ Dictator, dum Artis terminos, qvos poſuit, promovere jubet induſtrios Filios. Ecqvid aliud ſunt complexionum neniæ ac humorum, quàm ingratus cuculi cantus? Non multis enim mortalium qvondam curæ cordiqve fuit, ut intellectui ab ipſis ſenſibus & experientiâ manuali ordinatâ & benè conditâ via aperiretur & muniretur, ſed omnia vel traditionum caligini vel argumentorum vertigini & turbini, vel caſus & experientiæ vagæ & inconditæ undis & plexibus Labyrintheis permiſſa ſunt; cùm tamen, teſte Senecâ, ab exemplis naturæ petendæ ſint rationes noſtræ, non autem ab argumentis noſtris & experientiis præpoſteris aut erraticis ſubvertendæ naturæ rerum. Natura enim per Naturam explicanda, non verò per rationes evertenda, qvæ niſi neceſſitatibus Naturæ conformes ſint, rejiciendæ ſunt. Senſum propter rationem relinqvere, imbecillitas qvædam intellectus eſt. Unde Nobiliſſ. Robertus à Boyle in Experiment. circà varias partes Nitri, qvin potius, inqvit, in ea ſtudia omni cogitatione incumbendum, ut ſi minus in cunctis certè qvatenus humana mens aſpirare poſſit, ita ſentiant, ita ſenſus ſuos dicendo explicent homines, qvomodo Natura opera ſua reapſe exeqvi cernitur, nec acqvieſcant caſſis notionibus & explicationibus rerum, qvæ omnia magis involvunt, qvi-

busqve nullam esse subjectam scientiam facile deprehendet, paulò qvi est æqvus rerum æstimator. Inconditam hanc & præposteram Naturam explicandi & Morbos curandi rationem à Mauritanis traditam curiosa ingenia cùm amplius æqvo animo tolerare non possent, antiqvam illam Hippocratico-Hermeticam Democriti & Epicuri vel potius ipsius Hermetis principiis illustratam Medicinam resuscitarunt, auxiliatrices subministrante Naturâ ejusqve æmulâ Arte pyrotechniæ ope manus. Atqve in his Primus qvasi glaciem fregit Theophrastus Paracelsus, Ejusqve Reformator acutissimus Johannes Baptista van HELMONT, Franciscus Baconus de Verulamio Baro, & qvos seqvuntur alia Nobilissima Angliæ decora Cartesius, Robertus à Boyle atqve alii sanioris philosophiæ ac Medicinæ cultores, qvi Medicinam ac Naturæ scientiam melius non solùm illustrarunt, multis in locis dilatarunt, in aliqvibus constrinxerunt, & melius explicarunt, sed & plurimis utilibus auxerunt, decoris medicamentis exornarunt, atqve adeò hoc studio plura inertia ac desidiosa Medicorum nostri seculi ingenia à veterno exuscitarunt, prioribus inventis multum lucis, splendoris ac amplitudinis afferentes chymicam pyrotechnicæ Artis beneficio accenderunt facem, Naturam per Naturam non argumentis in mentis conceptibus seu phantasiæ somniis aut vanis ludibriis affabrè factis, sed manuali experientiâ ordinatâ & benè conditâ explicantes, qvo factum est, ut Nostra Ars Medica jam locuplete scientiæ supellectili sit ditata. Supremus Rerum Dispensator non totum sese in veterum codices exhausit, qvia nostro & futuris seculis qvædam etiam reservarit; Nec Antiqvorum auctoritas interpellat, Mundi senium & grandævitas pro antiqvitate verè habenda sunt teste Bacono, qvæ temporibus nostris tribui debent, non juniori ætati Mundi, qvalis apud antiqvos fuit. Illa enim ætas respectu nostri antiqva & major: respectu Mundi ipsius nova & minor fuit. Qvemadmodum enim major rerum notitia & maturius judici-

um

um ab homine sene expectandum, qvàm à juvene propter experientiam, & rerum, quas vidit, audivit, & cogitavit, varietatem & copiam, eodem modo & à Nostrâ ætate multo majora, quàm à priscis temporibus expectanda, utpote ætate mundi grandiore & infinitis experimentis & observationibus aucta. Doleo a veteribus commendatum & in omnes scholas receptum commistionis Elementorum luridum errorem, tam stupidas absurditates peperisse. Miserandum quantum, hæc laxa nugarum somnia mundum hactenus inescarint, inanes ac perniciosas nænias in scholarum nundinis pro scientiâ medicâ prostituerint; Quid à morborum curationibus ab Antiquis peractis expectandum fuerit? quid aliud sunt quàm sangvisuga, alvi emunctoria & in sterqvilinia degenerata? Si examinamus medicamentorum præparationes, usurpationes, chemiæ notitiâ destituti, & pyrotechniæ laboribus deterriti in vulgaribus substiterunt; si qvis igitur ab istiusmodi criminationibus immunis elegantioris & sanioris medicinæ rationem sibi deligere velit, præviis scilicet Naturalis scientiæ prænotionibus præterqvam qvod exactissimè instructus esse debeat, qvibus naturalium subjectorum, qvæ in tribus latitant regnis, natura & crasis scrutanda proponitur, qvid sit nimirum, qvantum in qvolibet lateat, qvæ ejus actiones, ad qvæ aptum sit; in qvâ notitiâ hauriendâ non qvæ ab aliis solum dicta sunt fidem statim adhibent, quæ res sine fundamento est, & in opinionibus tantùm volvitur, sed ipse manum adhibens, Anatomiam, botanicam, & pyrotechniam in subsidium vocet & rerum naturalium potestates manuali, ordinatâ & benè digestâ, non præposterâ aut erraticâ Experientiâ eruet, atqve ex eâ axiomata construat, & axiomatibus rursus experimenta nova superinducat, atqve hæc Nos demum in hac Naturæ scientiâ scire sibi persvadeat, qvæ dicto modo addiscimus, qvâ tum veteres illi in totum fuére destituti. Præsuppositâ dehinc accuratâ Medendi Methodo, qvâ vel ablatis noxiis per medicamenta resolventia, abstersiva, & expul-

expulsiva, vel additis deficientibus per confortantia & sedativa sanitas indè redit firma ac constans, hoc vel maximè expediet, ut præparationes tam simplicium qvàm compositorum medicamentorum ipse ad manus sumat & Arte chemicâ elaboret, si omnibus numeris absolutus medico-chemicus esse velit, ex hâc enim Praxi & αὐτοψία vera nascitur theoria & scientia medica, cùm tantum sciamus, qvantum operamur. Doctrinam mineralogiæ, & qvæ alias & perfectum Naturæ mystam spectant, exindè haurire possumus, si qva concretis naturalibus salia ac sulphura sylvestria aliæqve exoticæ impuritates ac scoriæ immersæ sunt, per ordinarios processus separare ac segregare discimus, ut inde efficacia ad corporis humani sanitatem remedia conficiantur, qvo evenit, ut in istis Medicus curiosus ac circumspectus spem ac fiduciam suam ad morbos expellendos salutari cum effectu ponere qveat. Qvæ causa est, qvod D. Johann. Albertus Wimpinæus Electoris Bavariæ archiater de compos. medicam. p. m. 46. scribat, cur Nos Medicamenta ipsi conficiamus, multæ sunt & qvidem graves causæ, inter qvas tres præcipuas enumerare libet. Prima est desiderium in Nobis arcana cognoscendi, cùm enim Philosophiam profiteamur, qvæ obscuras rerum causas, Naturas & effecta explicat, ac cum quibus res aliqva symbolum habeat, aut discordet, monstrat, turpissimum fore arbitrati sumus, si aliqvid eorum ignoremus, qvorum cognitio maximè ad Philosophiam pertineat. Cujus modi sunt metalla, mineralia, lapides, animalia & cætera producta. At si qvis est, qvi horum Naturam se perspexisse affirmare ausit, ac nesciat, ex qvibus & qvot rebus ista constent, qvod cùm nunqvam cognoscatur sine totius in partes essentiales analysi non verbali, sed reali: hæcqve opera tantum pyrotechniæ adminiculo perficiantur, patet ipsum Medicum per ignem Naturas rerum explorare debere, ne, si aliis credere cogatur, qvibus, & qvalibus utatur, ignoret, qvod sané turpissimum illi foret, cùm in Medico ab Hippocrate scientia desideretur,

retur, opinio verò damnetur. Qvibus annuit D. Paulus Renealmus in præfat. suarum observat. Etsi, inqviens, Medici antiqvi servos admiserint in radicibus evellendis, cataplasmasi adhibendis, clysteribus injiciendis, nunqvam tamen delectui Medicamentorum aciem intendere, eorumqve compositioni manum admovere sunt dedignati, rapuerunt in sui admirationem omnium animos. Idem in eàdem præfat. l. c. Dum, inqvit, cognitionem medicamentorum, præparationem & administrationem aliis committimus, nihil in Arte nostrâ observare possumus certi, nil præstare boni, siqvidem qvo tempore Pharmacia à qvibusdam Medicis fuit neglecta, in pejus omnia ruere, invecta pro veris succedanea, tandemqve pro succedaneis ea, qvæ Pharmacopœi aut eorum servi nobis obtendunt solo servato nomine. Repertis igitur jam veræ Medicinæ epulis, hi oblectantur etiamnum glandibus, qvi contrà existimationem suam Pharmacopœjæ Medico-chemicæ studium putant, qvasi ipsis esset probrosum & illiberale, cùm tamen, uti jam monuimus, cujusvis Medici feliciori praxi indè consulitur, si ad opera pharmaceutica ipse manus adhibens Medicamenta propria suis ægrotis distribuat, atqve si aliis omnia commiserit. Unde ipse Galenus Libr. VI. Meth. Medend. cap. 2. fateri cogitur, dum scribit: Vera methodus potest vel nunc etiam post tot tantosqve Medicos non solùm meliora Medicamenta, qvàm priùs fuère, sed etiam universum curationis Modum invenire. Idem Libr. V. l. c. cap. 10. pergit: Ne labora, inqviunt, sunt enim inventa; Atqve haut scio, an rectè, aut an omnia: fieri enim potest, ut vel ex deteriorum notâ qvædam inventa sint, potiora inventa non sint: vel ut, qvæ inventa esse videantur, etiam ipsa sint Mala. Idem l. c. Libr. XIV. cap. 17. Qvi verò parum sunt prudentes, ii nihil præterea inveniunt, etiamsi totâ virum infinitos Artis effectus conspexerint. Plurima namqve inveniuntur, qvæ apud Majores nostros non fuere inventa. Vanum igitur est credere, Medicinæ sicut & aliarum artium perfectionem

nem eò pervenisse, ut per tot temporum ac seculorum mutationes nihil in eâ immutandum, nihil corrigendum, nihilqve addendum aut demendum objiciatur. Absit, ut credamus, in veterum pectoribus Medicinam fuisse consummatam, qvia in abysso multiplicata nunqvam exhauriri potest. Petræus in Nosolog. Hermetic. Hisce ipsa etiam suffragatur Experientia, si examinaverimus Antiqvorum præparationes nobiliores vegetabilium, animalium, mineralium, videbimus, qvàm pessimè sint constitutæ, inprimis in mineralibus ac metallis, adeò, ut absqve ullâ præparatione aut separatione puri ab impuro in usum Medicum traxerint, idqve non ab infimi subsellii sed Principibus Artis factum est. Avicenna libr. 2. tr. 2. cap. 49. Dum de internis Arsenici viribus scribit: Datur Arsenicum ad potandum inflatis cum hydromelle, & assumitur cum gummi Pini ad tussim antiqvam & sputum saniei & sangvinis, & qvandoqve ponitur in pilulis, qvæ sunt ad asthma. Galenus Arsenicum cum galbano suffitu attractum tussientibus præscribit. Et Bæsdorpius Medicus CAROLO V. Imperatori hydropico æs ustum vel spumam æris in substantiâ ad drachmam unam cum Melle obtulit, cujus usum licet admodum simplicem ac periculosum, JACCHINUS tamen vel maximè approbat. Cujusmodi præparationes ex ♁nio, ⊕lo, ☿rio aliisqve metallis & mineralibus passim in veterum medicorum voluminibus satis crudè tractatæ occurrunt, qvarum ulteriorem enarrationem nec pagina, nec loci ratio, nec temporis angustia admittunt. Pro omnibus sit Thomas Mouffettus in dialogo suo apologetico p. 35. O infelicem, inqviens, Principum conditionem! qvi corpora sua hujusmodi impuritatibus hospitia vel potius sepulchra præbent. Hisce igitur ita sese habentibus, qvis fruge repertâ glandibus amplius vesci vellet, tam artificiosè à chemico-Medicis præparatis moderno tempore prostantibus elegantissimis Remediis; In qvibus facem primus prætulit Antesignanus & fidelis hodegeta EXCELLENTISSIMUS DOMI-

NUS

MINUS JOHANNES SCHROEDERUS, in suâ PHARMACOPOEIA MEDICO-CHEMICA; Qvi in hoc non satis laudandus, qvod posteris lampada tradere, & igniculis sui studii Aliorum animos accendere voluerit, ut Ejus vestigiis insistentes eadem consectati sint, licet hoc tantùm in IPSO desiderandum, qvod utut fuit VIR acutissimi judicii, multijugæ eruditionis & Experientiæ, (ut assolet,) nimis credulus, fumivendulis multum fidens, non paucis ab his communicatis processibus partim ænigmaticè, partim verò tumultuosè ac incompletè, ut œdipo maximâ ex parte opus habeant, qvàm ut ab expertissimo etiam chemico juxtà tenorem traditum elaborari possent, in hâc PHARMACOPOEIA descriptis operam suam locare voluerit, qvin chartæ, sibi, & posteris pepercerit. Hæc commissa, qvotqvot fuerint, indè emanasse puto, qvod ex infelicitate sui temporis talem scientiæ chemicæ facem videre non potuerit, qvalem nostrâ ætate summa industria inqvirendi cultro chemico interiora corporum latibula prioribus incognita suprà laudatorum CL. HELMONTII, BACONI BARONIS de VERULAMIO, ROBERTI à Boyle & aliorum accendit, si huc usqve vixisset, nullum dubium, qvin ultrò suos emendasset errores. Hinc evenit, ut à Magnæ auctoritatis & Experientiæ VIRIS, in primis beato D. D. JOHANNE MICHAELIS octo jam retrò annis, dum adhuc in vivis esset, impulsus, præsentem CLAVEM SCHROEDERIANAM PHARMACEVTICAM fabricari coactus fuerim, seu ANIMADVERSIONES cum ANNOTATIONIBUS in PHARMACOPOEIAM SCHROEDERIANAM, Baconianis, Cartesianis, & Helmontianis Principiis illustratam & D. D. JOHANNIS MICHAELIS νῦν ἐν ἁγίοις & aliorum Medicorum Nostri seculi Principum arcanis concinnatam in qvâ Medicamentorum simplicium tam exoticorum, qvàm vernaculorum, & Compositorum ex REGNO MI-

D NE-

NERALI, VEGETABILI, & ANIMALI desumptorum Natura, origo & genuinæ præparationes cum eorum virtutibus & Usu demonstrantur, & declarantur, cum annexo THESAUROPHARMACEUTICO MEDICORUM Nostri seculi Principum. In hâc CLAVE, eâ, qva potui, brevitate Errata DNI AUTORIS correxi, incompleta supplevi, obscura enucleavi, quæ dubia, exposui, qvæq́ve contra Rationem & Experientiam ac potissimùm Mechanicam chemicam occurrunt, emendatis, operosioribus Medicamentorum compositionibus oppugnavi. Hic, LECTOR BENEVOLE, non parùm certè miraberis, qvid causæ fuerit, qvod posthabitâ Veterum Auctoritate FRANCISCUM BACONUM BARONEM de VERULAMIO, CARTESIUM, & HELMONTIUM in scenam produxerim, ac illorum Principiis præsentem CLAVEM SCHROEDERIANAM concinnaverim. At desines mirari, si Meus hic qualiscunqve labor Tibi manifestum faciet, qvàm necessaria sit illi, qvi istiusmodi Opus elaborandum subire velit, Ars Pyrotechnica, nisi per insvetas ac cœcas Iatrices-chemiæ semitas sine duce hinc inde vagans in errores abripi velit absurdissimos, huic dicti HEROES mecum fuére addictissimi, cujus adminiculo purum ab impuro separare, concreta naturalia cultro chemico dividere, & internos eorum recessus probè perscrutari allaborarunt, qvo factum, ut curiosa Naturam explicandi per Naturam firmis rationibus & experimentis ordinatis ac digestis stabilita dogmata in chemicis tradiderint, iisq́ve innixi, vulgarem elementarium qvalitatum doctrinam rejecerint, & Naturæ Minimorum variè conformatorum corporum compositionem ingredientium, indeq́ve ortarum sensualium qvalitatum, ACIDI scil. & ALKALI, aliarumq́ue specificarum proprietatum beneficio ex Hippocrate summo illo Medicinæ Dictatore Rerum Naturalium essentias ac vires exposuerint. Horum vestigiis Ego hoc in opere insistens sanctè unâ contestor, Me hoc ipso vene-

randæ

randæ Antiqvitati Nuncium non remisisse, sed Eam, ubi non dissentanea sanæ Rationi & Experientiæ deprehendi, digna etiam veneratione proseqvutum fuisse. Nec Mihi porrò vitio vertetur, si qvandoqve Recentiorum qvorundam Auctoritatem, imprimis, ubi impertinenter nonnunqvam falsos processus pro veris venditarunt, non adeò honorificè semper ac ubiqve tractaverim, cùm veritatem omnium autoritati vel existimationi antehabendam esse duxerim. Nam si illorum falsæ opinioni diutius subscriberemus, Nobis etiam posteritas labem sinistri judicii & contemptus affricaret. Si tamen & ipse præter omnem spem & expectationem non in omnibus hoc ipso in Opere veritati, prout deberet, litavero; Et Me aliquid humani passum fuisse, arbitraberis, cùm in Magnis voluisse satis sit. In Processibus *DNI SCHROEDERI* ac aliis traditis chemicis examinandis, qvæ impolita expolivi, qvæ falsa abjeci, qvæ malè tradita subverti, qvæ mutila, de Meis substitui, nihil eorum subticendo, qvæ pyrotechnicæ Artis & praxeos continuatione per aliqvot viginti annos fui adseqvutus. Omnia verò & singula, qvantum possibile visum fuit, debitè confirmavi. Nec interea *EXCELLENTISSIMI D.D. JOHANNIS MICHAELIS* p. m. & Aliorum Medicorum *D. D. GUERNERI ROL. FINCKII*, *D.D. BALTHASARIS GLASSII*, *D.D. DIETERICI*, *CL. ZWELFERI*, *CL. TACHENII*, *D.D. TACKII &c.* intermortua est memoria, qvi Me plurimum in hoc opere partim juvarunt, partim suis Arcanis hanc *CLAVEM* Meam collocupletarunt; Exotericorum ac Curiosiorum tam ex Regno minerali, qvàm vegetabili & animali desumptorum historias suis locis accommodatas debeo *JOHANNI de LAET*, *FERDINANDO IMPERATO*, *FRANCISCO HERNANDETZ*, *JACOBO BONTIO*, *OLAO WORMIO* & Aliis, qvos index infrà designabit. Ad *THESAURUM PHARMACEUTICUM* Medicorum Nostri seculi Principum annectendum solicitavit *BACONUS BARO* de

PRÆFATIO AD LECTOREM.

VERULAMIO MEDICINAS AUTHENTICAS & POSITIVAS desiderans De Augment. scient. Libr. IV. p.m. 107. 108. De cætero, libet hîc cum CL. ZWELFERI verbis receptui canere; Nil qvicqvam ME movebunt acerba & ignominiosa Cavillatorum qvorundam dicta vel scripta, qvisqvis enim exactè & intimius omnia pensiculaverit, non poterit aliter, qvin veritati adstipuletur, mihiqve, qvi in omnibus illam ducem seqvor, vel invitus suum det calculum. Sigillatim nec ME tangent cavillationes indignantium Nonnullorum Medicorum, qvi grande nefas esse putabunt, à conceptis semel erroribus vel latum ungvem recedere, vel Meliora seqvi, qvibus tamen imperitiam suam palam facient potius, qvàm ut Nomini Meo vim tantillam sint illaturi, quorum injurias & nefandos insultus ipsâ veritate propugnatrice propulsabo. Intereà de Sanioris Medicinæ Doctoribus Experientissimis amplam hanc spem concipio, qvod veritatem avidè sint suscepturi, qui & certò sibi persvadeant, Me nil nisi vera tentata & experta huic Operi inseruisse. Hisce TE, BENEVOLE LECTOR, divinæ commendo tutelæ, Me autem Tuo favori ac studiis. Vale. Faxit Divina Clementia, ut omnia cedant in Nominis sui gloriam, Proximi sanitatem & Nostri emolumentum.

Hall. Saxon. è Nostro Muséo Pridie Idus Januarii. A. O. S. M DC LXXV.

FRIDERICUS HOFFMANNUS D.

ANnosa qvid non invenit novi dies?
Ætas priori clara seculo tulit
Feliciores, mox datura posteros,
Si qvi futuri, non minus celebres suis.
Auditu fulgent non prius medicamina,
Missis culullis vivitur parco benè,
Et indies meliora meditatur focus.
Hoc fonte derivata mille commoda,
Ceu copiæ cornu, fluunt in publicum.
Tua novit humanos in usus cogere
Arcana regni gnavitas tricorporis.
Non tuta merces invido silentio;
Stellis honorem nominis jungis Tui,
Nobis, magisqve hinc posteris laudaberis,
Qvi sacra naturæ fideli interprete
Flammâ, vel ipsâ traditâ clavi, doces.

Excellentissimo Dn. Autori ex animo gratulor, & ut pluribus artem medicam juvet ac exornet, voveo

Georg. VVolfgangus VVedelius, D. P.P.
Medicus Ducalis Saxonicus, & h.t.
Academiæ Salanæ RECTOR.

J. B!

Fata Hygeæ crescentis.

ULtima respiciens annosi tempora secli
Dina potens hominum rabidis succurrere morbis
Auxiliante manu, canis veneranda capillis,
Incurvoqve gravis Senio, protensa sacrati
Sceptra videns regni, numero miranda capaci
Involvi non posse stupet molimina dextræ.
Vix etenim sapido mali blandita veneno
Prima Lues primi corruperat ora Parentis,
Thura super structis adolevit Adamus ut aris,

 Serpsit

Qvestus, & ultrices planctu trepidante paludes
Sollicitâsse gemens: Furiosa resurgat Erinnys,
Heus, ait, infestâ conturbatura mephiti
Terras, claro dum conculcamur Hygeæ
(ô Dea Tartareis exosa cohortibus) astu
Irrita vota senis tacitis delusit ab aris
Semine creta Tuo, Proles Epidauria, Phœbe,
Qvoqve magis tumidis insurgere fluctibus Ate,
Hoc magis Hæc studiis mortalia pectora cœptis,
Successus spondens magnos, impellere cœpit.
En! populi dictis assurrexere freqventes:
Accinctis mensam circumstat Natio cultris
Gallica cum Belgis, inventis Anglia felix,
Palmamqve Oenotriis vix delatura colonis
Teutonicæ pars magna plagæ, sic æmula virtus
Pressiùs inqvirens placidæ cunabula vitæ,
Vivificos latices, qvibus irrorata vigorem
Membra tenent, penitus nunc indagâsse videtur.
Non contenta sinus lustrare cadaveris audet
Torturâ vivi doctâ penetrare Molossi
Viscera, Naturam rimata industria tectam.
Æternis Tua fama tholis suspensa refulget,
Sectricis qvem templa Deæ, Germane Vesali,
Interiora novâ discussis luce tenebris
Italico reserâsse sola, qvicunqve capessunt
Ductûs fila Tui, conjunctâ voce loqvuntur.
Te qvoqve tristatam luxisse accepimus Artem
Præproperam Mortis, Bilsi generose, rapinam,
Qvo duce spirantis bruti sine cæde cruentâ
Informandus erat discindere pectora Sector.
Damnis præventura suis rancore putredo
Detestanda gravi, tumulata cadavera muco
Qvæ tuitura forent ævis opobalsama longis,
Dum proferre studes, nostro Te sustulit Orbi.
Primus in abstruso conceptus originis ovo,
Concinnoque patent fabricata sub ordine membra,
Materies quæ sit formandæ debita prolis,
Augmina quo capiat soboles generanda liqvore,

Excre

Excrementorum qvem pristina sordibus ætas
Indemnem damnat, propius nunc noscimus ausi
Exemplis, Kerkringe, Tuis, Celebrisqve Britanni
Harvei, ac Heroi Batavi, gravidata subire,
Seu nondum nati dixisse cubilia fœtus,
Sive Dei placeat spectanda theatra potentis.
Qveis roris transit pretiosa meatibus unda
Spermatici, in teretes testes, documenta virilis
Roboris & sexûs, qvis filamenta redire
Conglomerata putet, nisi stricto Græfius ense
Qværeret intortas, Jove succurrente, latebras?
Non meritum trabeis qvondam regalibus Hepar
Indutum, nunc sceptra negat prærepta tueri,
Exuviasqve suæ fascesqve Tyrannidis amplos,
Seditiosa timens augusti classica Cordis,
Difficilemqve pati non justa capistra cruorem,
Invitum quamvis, tacito deponit in antro.
Ut re sub Oesophagi virtus extracta ciborum,
Atque coarctati portis delapsa Pylori,
Candidiore nitens Tincturâ, bile remixta,
Et succo, Wirsunge, Tuo proditque, brevesque
Venas, lactiferos tubulis pede præpete transit.
Qvalis ab æthereo noctem comitata serenam
Axe perennanti repit via lactea gyro;
Ordine sic fixo mediæ diffusa per urnam
Glandis, quam dubio detexit Asellius orbi,
Consistunt succi colanda fluenta chylosi,
Dum, Pecquete, tuo junctim, Diepæe, canali
Omnis ad clari cordis penetralia Regis
Unda ruat, rubei massæ socianda cruoris.
Intereà jecoris queis partes cura tueri est,
Depressum tumulo tentant exsolvere viscus,
Divisamqve viam sensu, rationeque firmâ
Huminis indagâsse student, ventura Nepotum,
Si non nostra, suis placitis suffragia spondent.
Lympha per exiguas portata in corpore cannas,
Cordis & in puteum, seu Pontum dicere præstet,

 Effundenda

Effundenda Tuæ, si nil, Encomia laudis
Sat, Barthline, domo solis divulgat utrâqve.
Qvanta sit inventi non visi gloria qvondam,
Qvantus & hinc Medicam propullulet usus in artem,
Climate sub patrio Celebris Jolivius Anglus,
Et qvem confinis sustentat Svecia, Rudbeck,
Rivales tanti satis attestantur honoris;
Ut taceam, membris hoc nutrimenta liqvore
Balsamico, qvod magne doces Barbate, resumi.
Non Homo contempti perscrutans otia circi
Detecto, qvem sangvis agit per secula, circo,
Sidere vel qvovis Medici fulgentior Orbis,
Prosectorqve Canum felix, Harvee, fuisti.
Te præeunte seqvi cursum, rapidumqve recursum
Vitalis rivi, salientis noscere causas
Hinc pulsus licuit veras, incendia Vestæ
Æmula qvæ lucent lucis. Qvid qværimus ultrà,
Qvo Natura bono venis intexere valvas
Consvevit, dubia hæc claro mage Sole patescunt.
Nec vobis, Warthone gravis, præclareqve Steno,
Invisos aliis decurtat Hygea triumphos,
Qvos humectantis voluit per vasa salivæ
Esse sui, haud frustrà, non infima fulcra Lycei.
Tu qvoqve ne nostrâ maneas indictus avenâ,
Vena licet timeat, Glissoni, laudibus impar,
Viscida fibrosis sudans substantia nervis,
Qvam non invitâ ductus ratione potitam
Arbitrio credis sani, seu corporis ægri,
Incitat arentem justo dictamine juncum.
Et qvis cuncta putet fatorum inventa novorum
Angustæ circumscribi sub margine chartæ,
Aut inconcinnâ cantari ab arundine posse?
Siccine Naturæ penitos subiisse recessus,
Ac matris gremio claustra amovisse benigno,
Utile sicqve manus non ignorare potentis
Imperium, non ultima sors, non ultima laus sit,
Otia mens refugit? Fidis accinctâ ministris

Hostiles Divæ turmas infestat Hygeæ,
Cautior ipsa suo sensu, veterumqve periclis
Copia Natorum præsenti ætate Medentum.
En Tibi, qvà putridis fumant Nosodochia morbis;
Febribus exusti capitis deliria strident;
Porracei nunc puris odor; nunc lepra; luesqve
Gallica, non licitæ Veneris creberrima merces,
Et nares, oculosqve ferit; gangrænaqve læsis
Luxuriat scatebris; & mox resecanda pererrat
Crura, manusqve stygis sphacelus deterrima labes;
Viscera scorbutus pejus cane rodit & angve;
Intorqvet curvis artûs chiragra figuris;
Atqve vel inflati sustentat tympana ventris
Aura; vel effuso lymphæ tumet imbre refertum
Abdomen, monstri qvid alens; & Pleura furenti
Exagitata simul costas fervore perurit;
Progenies renum tenuem qvà saxea pelvim
Obstruit, aut stimulo vesicam exulcerat acri;
Lotl dilaceratque vias inimica vehendi;
Conturbata novo Matrix furiosa tumultu
Insurgit; nimio peccant catamenia fluxu;
Exanimi vel virgineus sub schemate pallor
Ostentat vulgus; vomituque ingesta refundit
Oesophagus; fauces strictis angina coarctat
Exitiosa magis laqueis; hypochondria flatus
Turbat, & eversis facit intestina relapsas
Motibus invitâ sordes miserabilis Ile
Eructare gulâ; sacco cor subsilit udo;
Asthma vaporoso pulmonum bronchia claudit
Agmine; tendinibus resolutis bracchia flaccent,
Officiumqve pedes porrò perferre recusant;
Langvidus & pigris truncus vix ossibus hæret
Aut consternato ruit altum pondere corpus;
Icterus hinc flavo cutis extima stercore tingit
Inde sacer carnes rubeas depascitur ignis;
Nunc vertigo rotans deludit lumina ficto
Casus; nunc oculis aufert suffusio lucem;

 Et

Et quæ ſexcentâ pronaſcitur Hydra palude
Humanum punctura genus, prudentior intrat,
Et lolium Medicus breviori falce recidit.
Tela velut prævisa minus nocitura putantur;
Cognita ſic morbi citiùs Lernæa Mephitis
Deponit virus, noſtrum ornatura triumphum.
Nulla, licet minimi, tranſit contagio fontis,
Cujus in extremum non ſit demiſſa barathrum
Judicii exquiſita bolis, non plumbea moles.
Volve Merodani, niſi ſit grave, volve Toparchæ
Dogmata, quisquis aves Medicinam noſcere certam,
Excandeſcentis tibi mox occurret imago
Archei, cauſas turbarum ex ordine pandens;
Aut magè ſi grato ſatiaris acumine Sylvi,
Excentrata videns corruptæ flumina bilis,
Et vappeſcentem, qvem fundit glandula, ſuccum
Pancreatis, tantâ deduc ab origine cauſas
Exhibiti vitii; nec multis inde recedunt
Paſſibus, in cœpto qvos ducit Regia calle,
Ad ſcrutanda mali validi ſtrigmenta paratos,
Sive velint chymicis tantùm ſubſiſtere tranſtris,
Seu conjuncta magis placeat ſapientia Coi.
Nauſea ventriculo ſolo pronata relatu
Multiplicis, qvæ corda premit mortalia, damni,
Ad loculos properare jubet potiore refertos
Antidoto: non tàm turgentibus iſta culullis
Scrinia luxuriant, qvàm paucis balſama vitæ.
Abſcondunt lacrumis: ampullas ſpernit Hygea,
Poculaqve haud ægris modò deteſtata propinat,
Nobilis evecto qvoties Tinctura colore,
Aut ſapidis conſtans guttis Eſſentia ſenſus
Faſcinat, exiguo cunctas fragrantia vires
Momento reficit penetrans, ſcrupoqve minuto
Exhibita internam demulcent pharmaca peſtem.
Clinicus inviſo detentus raro grabato
Miratur, nec ſat compendia percipit uſu,
Anteqve, qvàm valeat ſerpens noviſſe venenum,

Libera

Libera percipiens hausto medicamine membra
Vindicat insoliti revalescens munera motûs.
Ipse sibi surgens clysteres æger adaptat,
Et vulgata Tuo, Græfi, mysteria scripto
Percipit, ac grato cineres meletemate laudat,
Funere collugens ereptos orbe citato.
Mortificata qvibus resecare cadavera possit
Membrorum, ne pars qvondam sincera trahatur,
Origina prima Tibi debet Medicina, Boralde.
Qvò non Artis amor mortalia pectora cogit!
Ereptos nitidæ nasos dispendia, formæ
Ampliùs, auriculas cultro feriente recisas
Non dolet afflicto Patiens perterritus ore,
Italico, tales qvi nævos compleat, orbe
Tagliacotus adest. Virus cum sangvine venis
Exhaurire recens, vegetoqve replere lacunas
Nectare, labentis fontem renovante salutis,
Audet Apollineæ non infima portio gentis.
Qvid qvod & incisis docuit medicamina ramis
Mittere qvassato cordi breviore meatu,
Jamqve insessantem (res admiranda!) peruncto
Vertice vermiculum captæ subvertere lingvæ,
Effigie qvali Libitinam Hauptmannus adumbrat,
Cimbrica qvo Doctore nitet Kilonia, Major?
Susceptas qvæcunqve gravant fastidia curas,
Qvævè repentinis intentant fræna medelis,
Jucundàm meditans methodum conamine fausto
Submovet, insultûs grano, guttâqve feroces
Simplice pessundans, qvos totâ Erasistratus ollâ
Non superare qveat, secli currentis Hygea.
Igne qvoad didicit stygióve liqvore metalla
Solvere, Spiritibus mineras spoliare peritis,
Pandere nudatam populis sine veste Dianam,
Ac fugitiva salis medicis corpuscula plantis
Pellere consvevit, qvibus alta Wedelius alis
Evectus super astra volat, celeberrima famam
Experimenta cui meritis cum plausibus aptant,

Casibus effectu celeri medicamina tuta,
Nausea qvæ's refugit teneris inimica palatis,
Pharmaca Principibus qvo non vulgaria ferret
Invalidis, Medici subvexit honore Ducalis.
Hinc qvoq; nervosis HOFFMANNUS commoda scri-
Publica sustinuit, nec adhuc ea cura qviescit. (ptis
Cætera si taceam, derosos hoc sapit ungves,
Qvo triplicis regni justâ subjecta staterâ
Qvælibet expendit, tetris purgataq́ve mendis,
Accessusq́ve novi limâ producit adaucta.
Haud falso CLAVIS medicinæ dicenda, tabernæ
Pagina, misturas vario sub schemate pulcras,
Ignotasq́ve prius recludens divite cistâ.
Sic, ut multa brevi complectar commmate, longas
Ambages superans, HOFFMANNI Gloria, Mystis
Parte qvotâ nostris prudentior obtigit ætas,
Qvamq́ve meæ census niteat perfectior artis,
Stamina verborum rumpam licet, ipsa revelat.
Dixit, & admissas se mox abscondit in auras.
Ast ego, cui tanti datur Indulgentia fati
Aspicienda, Tuis cum non nisi carmine vili
Debita ferre qveam justi Hymiamata cultûs,
Sidus Apollineum, ô HOFFMANNE, laboribus, ampli
Et nunc, & qvondam susceptum grator honoris
Pondus,& ascensu, voveo,transcendat Olympum.
Non opus, ut vanis, insulso pegmate, colis
Hoc opus extollam, qvo nunc clarescere pergis:
Judicio vix multa meo tribuenda videntur.
De methodo tamen ut nuper sensisse medendi
Doctores memini: sic & qvotacunqve legendæ
Incumbet CLAVI regio, reclusa videbit
Claustra, nec obscuræ faciem cognoscet Hygeæ,
Et multùm studio se profecisse docebit!

Exasciatissimi Operis editionem Excellent. Dn. Autori gratulaturus l. mq; scripsi
JOHANNES Burg/ Vratislaviensis Silesius.

INDEX CAPITUM

LIBER I.

DE ISAGOGE.

LIBER II.

DE OFFICINA.

Hæc tranſit ob certas rationes.

LIBER III.

DE MINERALOGIA.

LIBER

LIBER IV.

DE PHYTOLOGIA.

Class. I. De Alterantibus primariis, qvæ sunt

ANIMAD,

Isagoge.

ANIMADVERSIONUM
Cum
ANNOTATIONIBUS
In
PHARMACOPOEIAM MEDICO-CHYMICAM
LIBER I.
DE ISAGOGE.

DE *PHARMACOPOEIA MEDICO-CHYMICA in systema* redigendâ Herculeo planè nisu hactenus *Plurimi Nostri census* laborarunt. Ex quibus omnes supereminere visus præstantissimæ eruditionis & multijugæ experientiæ Vir *CLARISSIMUS JOHANNES SCHROEDERUS Medicinæ Doctor p.m.* Cujus *PHARMACOPOEIAM MEDICO-CHYMICAM* judicii bilance ponderando ad Naturæ & Artis cynosuram revocans non instar alienæ libidinis mancipium jurabo in verba Magistri, sed unicæ veritati litans animadversionibus & Notis illustrabo. Faxit divina clementia, ut omnia cedant in Nominis divini gloriam, proximi sanitatem, & proprium nostrum emolumentum.

CAPUT I.
§. I.

DE *ISAGOGE* p. 1.) *Quinque LIBRIS absolvitur PHARMACOPOEIA SCHROEDERIANA. I. ISAGOGE. II. OFFICINA. III. MINERALOGIA. IV. PHYTOLOGIA. V. ZOOLOGIA. In ISAGOGE proponit PHARMACEUTICES delineationem Cap. I. CAUSAS,*

CAUSAS, *MATERIAM in genere Cap. II. & III. in specie*, quatenus est *Nativa Cap. IV. usque XIII.* Vel *PRÆPARATA Cap. XIV. usq; ad XXII. FINEM*, qui dicitur *USURPATIO, Cap. XXX. usq; ad XXXIII. AFFECTIONES* proponit, & sunt *QUALITAS* seu Res dignoscendæ *Cap. XXXIV. ad XL. LOCUS*, ubi res adservandæ *Cap. XXVII. ad XXIX. TEMPUS*, quando Res colligendæ *Cap. XXIII. ad XXVI. IN LIBRO III. IV. & V.* agit de *FORMA*, quæ est præparatio Medicamentorum ex tribus Regnis.

Verùm ignoscăt Mihi *Manes Schrœderiani. ISAGOGE*, quæ est introductio, vel inductio, ut significatio vocis εἰσαγωγὴ innuit, vel *Præcognita* notat, vel *brevissimam tractationem totius rei*, ut sit scriptum, quo prima *Artis* alicujus rudimenta & Elementa traduntur. Cum significat *PRÆCOGNITA, ISAGOGE* est Natura, Rei, quæ *Definitione* & *Divisione* absolvitur, ut illius cognitione *Lector* ad aditum subeundum in sequenti tractatione præparetur. In utramque significationem *EXCELLENTISSIMUS NOSTER SCHROEDERUS* p. m. incurrere videtur, dum neque *Præcognita* neq; *rudimenta Pharmaceutica* docet, sed ipsa fundamenta, *Materiam, Finem* & *Affectiones*. Neq; *Methodum* observat *syntheticam*, nec *analyticam*, seu *systematicam*, nec *thematicam*, sed *arbitrariam*, quæ cōjungenda disjungit, & ponenda omittit, atque non repetenda repetit. In *ISAGOGE* habet *CAUSAS & AFFECTIONES*, nempè *MATERIAM* & *FINEM*. In *LIBRO* verò *secundo* de *OFFICINA* repetit *Materiam*, dum nomina recenset, quod satius erat uno in loco præstare ad declinandam tavtologiam. Et cum *MATERIA & FORMA* necessariò conjungi debeant, tanquam *CAUSÆ internæ & constitutivæ rei*, eas planè disjunxit, interposito enim *FINE, Medicamentorum usurpatione & Affectionibus, qualitate, Loco & Tempore*, Eorundem tandem *LIBRO III. IV. & V. formam* subnectit, dum Præparationem ostendit. Neque *Qualitates*, ut *Essentialia consequentia Formam* antecedunt, tanquam *Essentiale constituens*. Proprietates enim sunt ἐπουσιώδη, non οὐσιώδη, posteriora non priora, uti Naturâ, ita etiam Doctrinâ. Consequens non est antecedens. In *MATERIA* etiam producit *instrumenta Pharmacopoëtica Cap. XIX.* quod est contrà distinctionem *CAUSARUM INTERNARUM & EXTERNARUM. EFFICIENS est CAUSA externa, MATERIA interna*, ut notissimum. *PHARMACOPOEUS* planè omissus fuit, & quia *CAUSA instrumentalis Cap. XIX.* recensetur, etiam *PRINCIPALIS* præmittenda fuisset.

CAPUT

CAPUT II.

§. II.

NAtivorum Nomina generalia. ACETUM p. 2.) Hoc infrà ad arte præparata potius referendum est, & quis omnem liquorem acidum Acetum nominabit.

N. Reliquis quæ in SCHROEDERO *nostro* seqvuntur, hæc apppendix omissorum Nativorum, ut etiam tironibus inserviamus, est annectenda.

ELECTRUM idem est, atque succinum.

ELECTRUM MINERALE est primum Ens metallorum, quod nondum attigit ultimam perfectionem, seminalis tamen potentiæ fœcunditate turget.

FERRUGO, scoria ferri.

GLUTEN *de aquatico* crystallina ranarum mucilago.

GLUTEN, fel tauri. Significat etiam synoviam, id est liquorem illum, qui in omnibus juncturis membrorum instar albuminis ovorum ex succo nutritio resultat.

HALINITRUM, Sal Nitrum.

KARABE, Succinum.

KOBALTUM, Cadmia Lapis.

LEFFAS, occultus terræ succus, per quem plantæ crescunt.

SPERNIOLA, semen ranarum.

STIBIUM antimonium vel Stimmi.

TERENIABIN, mel sylvestre ex aëre decidens in herbas & arbores.

CAPUT III.

§. III.

DE *Rebus Medicamentalibus præparatis* p. 6.) ACETUM, quod suprà inter Nativorum nomina relatum fuit, ad præparata pertinet, cùm liquor sit acidus ex siccis factus, meritò & ad artificialia transfertur. In genere liquorum quemcunque acidum notat, unde varia prostant Aceta vegetabilia & mineralia simplicia & composita, hæc autem semper cum additione Nominis à Medicis usurpantur.

ACETUM PHILOSOPHORUM est Lac virginis, sive Aqua Mercurialis, quâ metalla solvuntur.

ACETUM RADICATUM est liquor ille acerrimus aceti, qui abstracto phlegmate in fundo remanet.

ALKAHEST, quasi Alkali est, & quidem spirituosissimum universale solvens liquor perennis immutabilis, qui reducit omne corpus visibile in liquorem sui concreti, servatâ seminum potestate, formâ essentiali & nativâ integrâ, juxtà Th. Paracelsi & Jo. Baptist. van Helmont sententiam.

ALKALI vocabulum æquivocum est. Et propriè Salibus ex Cineribus herbæ KALI extractis, cujus magna copia ex Ægypto ad vitra & saponē conficiendum Venetias transfertur, competit. Analogicè ad lixivialia etiam Salia extenditur, quatenus ex herbarum cineribus extrahuntur, Alkalia inde vocantur.

ALEXIPHARMACUM idem, quod venenis resistit, hoc vel Naturâ vel Arte factum est.

AMALGAMATIO, calcinatio metallorum familiarium per hydrargyrum.

ANODYNA medicamenta sunt dolorem sedantia, & sunt etiam vel nativa vel arte præparata.

AQVA PHILOSOPHICA vocatur quibusdam Acetum sublimatum, aliis vinum circulatum, aliis aqua perennis non madefaciens manus.

AQVA PERMANENS quid sit, dissentiunt inter se Autores, quidam putant esse aquam, quæ fit ex duobus perfectissimis metallis per philosophicam solutionem.

AQVILA usurpatur tum pro Mercurio sublimato, tum pro sale ammoniaco.

AQVILA PHILOSOPHORUM, Mercurius Philosophorum.

AZOTH sumitur vel pro Mercurio cujuscunque corporis Metallici, vel etiam pro universali Medicinâ ex ☿rio, ☉le & ☽nâ paratâ.

BEZOARDICA Medicamenta dicuntur, non quod illa ingrediatur semper lapis Bezoar, sed quod habeant virtutem hujus lapidis venena & malignitates expellendi etiam meliorem.

CARBON est occidentale Zibethum ex stercore humano longâ digestione ad suaveolentiā traductum.

CARMINATIVA hoc est Medicamenta flatus discutientia à carminando dicta.

CATAPOTIA hoc est Pilulæ, eò quod integræ deglutiantur.

CATHARCTICA hoc est purgantia.

CEMENTATIO hoc est corrosio sicca.

COHOBATIO hoc est sæpius repetita destillatio supra rem unam.

DIACAMERON hoc est Medicamentum ducens hominem ad vitam longam.

DIAPHORETICUM sudorem movens.

DIURETICUM urinam pellens.

FEL VITRI, spuma vitri.

GILLA est Sal Vitrioli solutum emeticum.

HYDROLEUM, aqua cum oleo mixta.

OXYCRATUM, acetum aquâ mixtum, aliis posca dicitur.

OXYMEL ex aceto & melle.

OXYSACCHARUM ex Saccharo & aceto.

POSCA, acetum aquâ mixtum.

PTISA-

PTISANA, hordei cremor.

SAMECH, Sal Tartari.

VENTER EQUI fimus equinus, cujus beneficio fiunt fermentationes artificiales vel in fovea in terram fossâ, vel in vase peculiari, hoc modo, in fundum projicitur calx viva, super hanc fimus equinus, tùm iterum calx & rursus fimus, ut medium locum occupet vitrum, tandem superfunditur aqua.

CAPUT IV.

De Speciebus Productionum Nativarum.

§. IV.

IN *lucem seu vitam emerserunt &c. Cap. IV. p.* 15.) Hîc *Lux* pro ipsâ vitâ habetur; cum paullo post sequitur, *Lux seu vita fuit introducta*. Verum hæc nova sunt, nam quæ ex tenebris in lucem emerserunt, non statim emerserunt in vitam, aliàs & aquæ supra cœlestes & stellæ ac cœlũ ipsum vitam haberent, quod nemo hactenus statuit. Forsan autem *vita* hoc loco sumitur metaphoricè pro luce seu statu meliori.

§. V.

Res revertuntur paulatim in Naturam primordialem chaoticam p. 15.) De hac quod dicitur, quasi omnia corruptibilia in hanc paulatim redigantur, supra captum meum est, nisi hoc subintelligatur, quod aliqui Philosophi dicunt, materiam primam, in quam omnia ultimò resolvuntur, ex *Aristotelis* mente esse *chaos* istud primævum. Quæ si ita sunt, hoc incommodum sequitur, quod non omnia statim, quæ vicissim generantur, ex istâ *materiâ chaoticâ* generentur. Sic enim non tam generarentur, quam de novo crearentur. Quid enim ista *productio ex chaoticâ materiâ* aliud erit, quàm creatio mediata? Æquè virtutis infinitæ est ex *tali chaoticâ materiâ*, in quam aliquid ultimò fuit resolutum, reparare novum corpus, quam illud ex nihilo producere. Nolim certè dicere ex istâ *materiâ chaoticâ* (nam talis nunquam in Mundo est, aut fuit, aut erit) rerum sive semen, sive nutrimentum adoptari: ita enim semina ex rebus informibus & inanimatis peterentur, quod absonum, cum semina sint quasi partes vivorum corporum, & alimenta peterentur ex putrefactis & emortuis vappis & pulvisculis, id quod æquè inconveniens. Et sane processus iste mihi perquam inconformis videtur. Scilicet corpus v.gr. Equi resolvitur, resolutũ in globo terræ sequestratur in aëre in Gas, ex aëre defertur ad Lunam, à Lunâ ad Solem; in Sole vitali perfunditur virtute & sic aliqua ejus pars surrogatur cuilibet Mẽbro Universitatis, ut ex eâ nutriatur, reliqua ejus pars (ceu perittoma) deorsum

vergit, fitque partim nutrimentum, partim etiam ſemen aliis rebus in hoc mundo. Si fiat ſemen hominis, euge ex equo fieret homo. Fiat igitur v.g. Nutrimentum cervi, cervus nutrimentum hominis, homo nutrimentum avis, avis nutrimentum vermium, vermis moriatur: Denuò vermis reſolvitur in minima, hac deferuntur ad aërem, ad Lunam, ad Solem, ibi ſub ſpecie macularum imprægnantur, ut paſcant cœlum, & altera ejus pars paſcat v. g. vermes in terrâ, aut piſces in aquâ, aut Mercurium in cavernis. Quæ tandem erit revolutio iſta? quid non fiet forma v.g. vermiculi? fiet macula Lunæ, nutrimentum ſtellarum, nutrimentum boum, herbarum? Sic certè formæ brutorum æquè erunt immortales & ſuperſtites, quàm formæ hominum: Et forſan factâ novâ generatione hominis, formâ cancri aut bovis iterum poteſt fieri ſemen hominis, iterumque aut forma hominis, aut ſaltem pars hominis materialis. Nunquid hoc eſt ex ſapientiſſimâ totius Naturæ adminiſtratione facere hiſtrioniam? Principia rerum materialia ex chaoticâ materiâ certis temporibus ex *Hippocratis Orco* in hanc Mundi ſcenam quaſi ad comœdiam aliquã agendam procedere corpusq; induere, fabulâ peractâ perſonam, formam ſcilicet, deponere, & in dictum *Orcum* ſeu Materiam chaoticam ſeſe viciſſim abdere, dum rurſus in Mundanam ſcenam redire digeſtum moneat tempus. Magna & ſuprà Naturæ conditionem *Metamorphoſis*! Quid eſt μετεμφύχωσιν Pythagoricam reducere? Si hoc non eſt. Nihil certè intereſt inter antiquam Pythagoræ & hanc Philoſophiam niſi quod illic de Animâ, hîc de corporibus ſeu principio materiali aſſeratur. Ideoque melioris doctrinæ ergo poſſet μετασωμάτωσις aut μετενσωμάτωσις dici. De damnatâ Pythagoreorum ex ſuo Iliado vel Orco corporum reductione *Ovidius Libr. 15. Metamorph.*

Morte carent animæ, ſemperq; priore relictâ
Sede, novis habitant domibus, vivuntq; receptæ.
Omnia mutantur, nihil interit, errat & illinc
Hũc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus &c.

§.VI.

Unde generatio æquivoca p.16.) Hæc itidem nova ſunt. Nam Ariſtotelici *generationem univocam* per ejusdem ſpeciei communicationem, *æquivocam* autem per diverſæ ſpeciei definiverunt. Sed hîc illa deſcribitur, ubi manifeſtò ſpecies propagatur, hæc autem, ubi manifeſta ratio ſeminalis nõ eſt. Verùm hâc ratione Aurũ generatur ab auro *generatione æquivocâ*, & planta in muro generabitur *generatione æquivocâ*, quorum utrumq; â verâ generationis ratione abludit. Nam omnis *generatio* eſt *Univoca*, nulla *Æquivo-*

quivoca, omnis præsupponit & datur eandem speciem, non diversam. At inquis: Sol non generat Solem, sed Scarabæum, murem, ranas &c. E.hic est *generatio æquivoca*. Verùm Sol non generat hæc animantia, quia Sol æquè ad hæc concurrit, atque ad eqvum, hominem &c. Est enim causa generalis. In generatione semper respicitur causa particularis, & determinata. Hinc sol & homo generant hominem, ille ut remota & universalis, hic ut causa proxima. Homo generat *generatione univocâ*, sol non generat per se, sed suo influxu generali concurrit ad productionē effectus particularis.

§. VII.

Sub specie Macularum aut facularum exprimitur ib.) De macularum aut facularum in Lunâ & Sole existentiâ magna contentionis serra inter Astronomos adhuc trahitur, dum alii affirmant, alii negant. Affirmantibus nihil aliud sunt, quàm quædam effluvia seu ἀπόῤῥοιαι, quæ Sol & Luna certis temporibus evomit, densa & obscura nubibus circumterrestribus per similia ex vaporibus terrestribus ad superiores aëris regiones delatis orta. Sic cœlum rarum & porosum atomos terrenas imbibit & successivè pro illarum copiâ vel sequendi facilitate orbibus cœlestibus & continuæ cœlorum substantiæ suggerit. Radii Solis & Lunæ ad nos descendentes eâ promptitudine secum vapores immixtasque quascunque atomos attrahunt, quâ cœli virtutes ad nos devehunt. Nō desunt contrà, qui de hisce maculis & faculis solaribus adhuc valde inter se discrepantis sunt sententiæ. Neoterici quidam " Astronomi, inquit *Nobilissimus Anglus Robertus à Boyle in tentaminibus Physiologicis p. m. 144.* ita de hisce " maculis loqvuntur, acsi Lectoribus " persvasum vellent, earum saltem " aliquas in Solis disco semper conspici posse. Et sane, pergit, non gravatè crederem, Eos ita scripsisse, " quod ejusmodi phænomena crebro " observassent. Nihilominus cum Ego illorum contemplationi operam " navarem, etsi nec commoda Telescopia deessent, nec locus obscurus, " in quo Solis imago exciperetur, tamen nisi post longum temporis " spatium, multosque conatus irritos, nullas in Sola maculas potui " percipere, utpote quæ per menses " aliquot continuos tantò quam anteà (uti videtur) rarius apparuere, " ut excellentissimum Astronomiæ " Professorem tubis sidereis optimè " instructum circà id tempus quærentem audivi, se Solem maculis " interstinctum aliquamdiu videre " nequivisse. Faculas, pergit ulterius, " quod attinet, quæ tanquam quotidiana phænomena deprædicantur, " fatendum est, mihi variis in locis " & temporibus dum maculæ Solares " apparerent, observationes subinde " cum idoneis Telescopiis intuenti,

quæsita

Speciq produc nō univocū.

" quæſita Lumina vix amplius, quàm " ſemel fuiſſe conſpecta. Idem tamen " modo *Laudatus VIR Nobiliſſimus* poſteà ipſe cum aliis ſui temporis Aſtronomis mutavit ſententiam, ut macularum & facularum exiſtentiam confirmarit ex materiâ in Sole opacâ in *Suſpicionibus Coſmicis Appendicis loco ſubjunctis Diſſertat. de Coſmicis Rerũ qualitatibus* p. 28. Verùm quicquid ſit. Itane Maculæ Lunæ & Solis erunt particulæ noſtrorum corporum aut rerum nativarum Medicarum? Ecquid hæc ratio fiendi corporũ refertur ad nutritionem? Certè nova productio etſi non Creatio, tamen generatio eſt, Nutritio certè non eſt. Adhæc, quæ nõ opinionũ ſyrmata concurrunt pag. 17. v. gr. *ex reſoluto corpore hominis fiunt pluviæ, nives*, quæ omnia tranſalpina, non μιλυνεῖα ſunt. Imo & mucilago meteorologica ex iisdem reſolutionibus & circulationibus macrocoſmicis fieri credenda eſt, imo & aliqua Noſtri pars in mare dejicitur. Reverà hæc nova ſunt & mira, eò quod iſta rerum analogia peregrina. Quod tandem judicium hîc ferimus de nutritione Microcoſmicâ, idem etiam damus de Macrocoſmi nutrimento ejusdem farinæ p. 34. cumque totidem ſcateat inconvenientiis, quot verbis, quâ facilitate adducitur, eâdem etiam facilitate prætermus.

CAPUT V.

De Principiis Eſſentialibus Rerum nativarum.

§. VIII.

Q*Uibus additur vita ceu principium tertium conſtitutivum rerum naturalium* p. 18.) In hoc *Capite V.* nova etiam afferuntur, atque inaudita. Nam quis primò *Vitam* unquam vocavit *Principium Eſſentiale conſtitutivum rei nativæ*? An etiam hoc Principium eſt in mineralibus? An etiam mineralia & Lapides vivunt? id quod in hoc capite pro abſurdo non habetur, cum vita etiã in ſtellis & metallis ponitur. Aſt hâc ratione vita erit forma ſeu ἐντελέχεια Ariſtotelica; quid ergò tunc aliud eſt hæc vita ſuperiùs definita? Hîc dubius & conſultâ obſcuritate Lector tenetur ſuſpenſus. Deindè, aut ſi vita eſt in vegetabilibus & animalibus, eſtne in iis veluti principium conſtitutivum? an verò ut actꝰ aliquis? An quia vita calido innato & humido radicali cõtinetur & quaſi fovetur, an ideò eſt alicujus vivi principium conſtitutivum? Neutiquam. Quale verò *Principium Spiritus iſte eſt*? An fortè ille *Spiritus, cujus in Epiſtolâ Dedicatoriâ* mentio fit, quique *Animæ* contradiſtingvitur. Hic enim Spiritus aut non eſt

est pars hominis, aut est. Si est, non est distinctum quid ab Animâ. Iste Spiritus seu spiraculum, quod DEUS inspiravit Adamo & Evæ, quid aliud fuit, quàm anima? Si verò per Spiritum intelligitur forma, uti videtur intelligi, dum extat, quòd hic Spiritus nihil aliud sit, quàm principium cujuscunque rei formale, actionum omnium scaturigo, posset hoc in sensu tolerari, sed tamen sequentia verba hîc prorsus erant rescindenda, quæ suspicionem ingerunt, quòd intelligatur Spiritus quidam chymicus. Extat enim in textu, *Philosophis nonnullis dicitur Sulphur*, quod tamen diversum quid esse notum est ab oleo vel spirituosâ illâ substantiâ & inflammabili (Sulphure.) Certè non memini ullum Philosophorum fore, qui formam velit Sulphur vocare.

§. IX.

Lumen scil. Naturæ & Gratiæ p. 18.) Quæ de hoc proferuntur, suo stent talo. Aliàs notum est, omnes *roseæ crucis fratres seu Chiliastas*, qui fingunt tres Mundos seculi, tres gradus divinæ sapientiæ, duplicem hominem, novam religionem, novam Politiam, novam Philosophiam, novam Medicinam, etiam *duplex Lumen* introducere, *Unum Naturæ*, quod elevant, *aliud Gratiæ*, per quod vix aliud agnoscunt, quàm essentialem Nostri in Christum conversionem & nostri intellectus in objectum intelligibile transmutationem formalem. Quasi intellectus traduceretur in formam rei intelligibilis, & fiat veluti ipsum intelligibile. Cùm enim intellectus perficiatur intelligendo, nihilque perficiatur, nisi ab eo, quod symbolum secum habet in sui naturâ. Idcircò statuunt intellectum & intellecta, ut talia, debere esse aut fieri ejusdem naturæ.

§. X.

N. *Dicitur Principium materiale, compactumq́, est ex liquido & arido* p. 19.) Hic sciendum est, sæpius haberi quædam pro qualitatibus, quæ rectius haberi poterant modi substantiæ in corporibus vel status materiæ, qui annumerantur maximè generalibus affectionibus coalitionum, quæ ex diversis materiæ particulis in cujuscunque denominationis corpora abeunt, cùm vix ulla distincta materiæ particula, quæ vel liquida vel arida, aut consistens non sit, in universo reperiatur.

§. XI.

Efficiens productionis nativæ, tum interna est, tum externa p. 20.) Primò causa Efficiens, quòd alia dicatur interna, alia externa, implicat. Cum omnis causa Efficiens, quatenus Efficiens sit externa, nulla interna. Non video, quomodo hæ locutiones conciliari possint. *Natura est Causa Efficiens externa; Et Natura ista interna per suas qualitates in actũ deducitur, illud in præceptis hoc in notis p. 21. inquit*: Et vicissim Causa Efficiens Externa est ipse

JEHOVA ELOHIM; Et iste *JEHOVA* Media sibi ordinavit ordinaria (quæ collectim Naturam vocamus) scilicet nulla distinctio hîc occurrit inter Naturam Naturantem & Naturam Naturatam. *Deindè* Causa Efficiens interna non est Externa. Atqui Natura est Causa Efficiens interna, quod ait in hoc capite 6. p. 20. Ergò nō est causa Externa cap. 7. *Tertiò*, quod natura definitur per inclinationem & facultatem, non satisfacit rei. Nam secundum *DOMINUM Nostrum SCHROEDERUM* Natura est comprehensio omnium facultatum sub dominio alicujus dominatricis adhibitis facultatibus ministris (*quæ sunt Dni Autoris verba in Notis p. 20.*) Ergò ad istam facultatem requiritur aliqua forma dirigens, dominatrix aliqua, quæ autem illa est, nisi Natura ipsa? quæ nisi forma Essentialis? Ergò præcipuum Naturæ officium omittitur & ministrum officium ponitur. *Quartò* Causa Efficiens interna Principalis est Facultas vitalis stipata calore vivifico. At ista facultas vitalis stipata calore vivifico *Cap. V.* (nomine ignis, seu Actus seu vitæ) ad Principia constitutiva refertur, hinc sic infero:

Principium constitutivum non est causa efficiens, ratio, quia Principia constitutiva causæ efficienti *Cap. V.* contradistingvuntur: Et per se patet, quod sicuti Spiritus & Corpus, ita & vita dicatur constitutivum. Ast illa ita dicuntur, ut constituant rem nativam intrinsecus. Ergò etiam vita intrinsecus constituere dici debet. Atqui facultas illa vitalis stipata calore vivifico est principium constitutivum. E. Facultas illa vitalis non est Causa efficiens.

CAPUT VI. & VII.

De Causâ Efficiente Internâ & de Qualitatibus primis seu Elementalibus.

§. XII.

DE *Qualitatibus primis seu Elementalibus* pag. 21.) Inscriptio est de *Qualitatibus Elementalibus* & quidem *primis*: Et primariam inter has facit *Naturam*, quasi Natura sit qualitas: aut quasi Natura ad modum qualitatis ageret, & non potius ad modum alicujus causæ. Imò ad hanc classem etiam ipsum *JEHOVAM ELOHIM* refert, quod, quâ ratione possit excusari, non video. An forsan *DEUS* in productione rerum primævâ his secundariis qualitatibus fuit usus? Neutiquam; Ecqvur undæ qualitates hoc loco in scenam producuntur absque suis subjectis? Accidentium

enim

Causa efficiens rerū naturalium et qualitates primæ.

enim absque ſubjectis ſuis, quatenus ſunt accidentia, nulla eſt efficacia aut virtus. De cætero hypotheſin illam quatuor Elementorum res medicamentales ingredientium, quæ hic ſupponitur, non admittimus, & conſuli poteſt de hâc materiâ *Nobiliſſimus Anglus Robertus à Boyle in Chymico ſceptico & in tr. de Coſmicis rerum qualitatibus.* Poſſunt enim res acquirere per mixturam qualitates à qualitatibus ingredientium diverſiſſimas, ut multi errent perſvadentes ſibi, non alias manifeſtas qualitates produci poſſe per mixturam illis exceptis, quæ reſident in elementis, vel immediatè ex combinationibus primarum quatuor qualitatum reſultant. Ne dicam, quot variationes vel ſimpliciſſimorum ingredientium mixturæ producere queant. Satis patet, quòd Natura & Ars indefinenter efficiat Mixturas corporum, tam ex jam compoſitis corporibus, quàm ex corporibus jam decompoſitis. *Deindè* multæ poſſunt etiam mutationes ad qualitates produci in corpore absque viſibili additione vel ablatione alicujus ingredientis; tantum per alterationem texturæ vel motus minimarum particularum ex quibus conſiſtit. *Tertiò* Quatuor Elementa & tria iſta principia chymica adeò inſufficientia ſunt, ut omnium Naturæ phœnomenorum rationem non adimpleant, vid. loc. ſuprà citatum.

§. XIII.

Terram vi caloris ante creatas ſtellas germinaſſe p. 22.) Cur plantæ aſtris ſubjiciuntur, ſi juxtà Moyſen terra germinavit vi caloris ante creatas ſtellas? cum effectus prior fuerit ſuâ causâ.

§. XIV.

Humiditatem quoque largius vel copioſius radiat p. 23.) Hîc humiditas ponitur ſubjectivè & formaliter in Lunâ cum *Athanaſio Kirchero in itinerario Ecſtatico, Tychone, Galilæo, Aslaco* in Phyſicâ Chriſtianâ, &c. ita ut Luna non ſolùm ſed & reliqua Aſtra haud ſecus ac terram ex quatuor elementorum miſcellâ ex chaoticâ illâ rerum primordia à *DEO Sapientisſimo Mundi conditore* educta maſſa, propriis ſingula centris in immenſo illo ætherei Oceani expanſo fulcita, iisque proprietatibus, quæ dum ad propriam, tum ad conſervationem univerſi cum primis neceſſaria videbantur, inſtructa ſint. Hinc factum eſt, ut vires ſuas juxta prærogativas à Natura iis conceſſas ſingula radioſo quodam effluvio tum in tellurem, tum in circumjectum reliquorum aſtrorum comitatum diffunderent, meteora ignea & alia ſublunaria ſuas impreſſiones igneas à Sole, aquea ſuas conſtellationes ab effluviis macrocoſmicis Lunæ acciperent. Vid. & Cl. Thom. Bartholin. in tract. de Cometâ.

CAPUT VIII.

De Salinis Facultatibus.

§. XV.

DE *Salinis facultatibus* p. 23.) Cur hujus tantùm exclusis reliquis ex 🜔re & ☿rio principiis hîc mentio facta est? cùm omnes Mixtorum potestates Salinis facultatibus solùm ac simpliciter non sint adscribendæ, sed potius omnium horum ratio fundata sit, ut infrà ostendemus, in motu secundum variam corporum minimorum diversis figuris præditorum texturam & diversimodam positionem ad mutuum contactum.

CAPUT IX.

De Influentiis Stellarum.

§. XVI.

DE *influentiis stellarum* p. 24.) Nostro ævo tradita Veterum Astrologorum de Naturâ & influentiis stellarum pleraq; falsa reperimus. Si quis ea tantummodò transcribere & quasi vera nobis obtrudere velit, inutiliter laborat. Diligentiori indagine ut inquirantur & certis rationibus physicis stabiliantur, anxiè optamus. Dicta autem ab *Autore nostro DNO SCHROEDERO* de Planetis & Fixis præcipuè de signis Zodiaci nullis rationibus, sed tantummodò Veterum opinionibus innituntur. v. gr. Vult *Dominus Autor* in *hoc capite* Solem moderatè, Martem verò summè calidum esse. Experientia docet contrarium & ex operationibus aucupandæ sunt Planetarum qualitates & virtutes, non ex opinionibus. Nunquam nostram terram Mars, opinione terrificus, ita ut Sol calefecit. Sæpissimè hallucinantur Meteorologicæ observationes Martis calori fidentes, quia Ejus calor est admodum obscurus; Solis autem manifestissimus. Sanè convenientius est rationi, dicere, quòd in cœlestibus corporibus potius sint observanda Magnitudo, motus, Lumen ejusque copia, ad terrenum globum distantia, vel propinquitas &c. Si his & similibus ritè consideratis proportio certa institueretur & secundum qualitates vegetabilibus applicarentur, foret profectò labor laude summâ dignus & omninò non irritus. Veterum autem suavia imaginationis somnia, sed vana ludibria ut inertia evanescerent, &, quod bonum est, retineretur.

§. XVII.

Amicus Saturno p. 26.) Luna dicitur

tur amica Saturno, Saturnus quod sit Martis amicus p. 27. reliquis inimicus. Ergò & Lunæ. Forsan ideò Saturnum & Martem amicos facit, quòd ambo sint maligni secundum Veterum opinionem; alioquin secundum sanam rationem dixisset illos inimicos propter extremè inimicas eorum qualitates, dum Mars summè calidus, Saturnus verò frigidus perhibetur. Ratione Substantiæ contrarii invicem juxta Philosophos esse nequeunt.

§. XVIII.

Jupiter moderatè calidus p. 27.) Porrò dicit, quòd Jupiter moderatè calidus sit Saturni summè frigidi amicus, Mars summè calidus & siccus, amicus Veneris moderatè frigidæ & paulò intensius humidæ, obscura sunt.

§. XIX.

In Principio ferè capitis p. 25. *in descriptione influentiarum, ita Dominus Autor pergit: influentiæ stellarum sunt effluvia peculiaribus facultatibus prædita, quibus res sibi familiares roborant* &c.) Hîc *Autor Noster* cum *Athanas. Kirchero* & aliis hujus ævi *Astronomis* statuit, Astra virtutem, quam communicant inferioribus, eandem in se continere formaliter, nec illorum influxu in hæc inferiora, soli lumini aut motui esse adscribendos, aliud itaque præter hæc in iis latere virtutis profluvium, quod specifica globi qualitas appellari potest; cujus effluxus statim, ubi capax subjectum in terrâ repererit, id virtute pariter suâ imbibit, eâq; cujus ipse est proprietate tingit. Verùm quicquid sit, notandum tamen hîc est, calidum vel caliditatem unius Planetæ alterius frigiditatem non roborare sed debilitare. Si autem inter se sibi contrariis qualitatibus adversantur, in plantis amicitiam non contrahent, probatione istâ non indigent, quia manifesta sunt. Consideretur insimul hîc, quid de fixis sentiendum, quæ nolentes volentes ad qualitates vegetabilium pro lubitu trahuntur secundum qualitates Planetarum. Totâ die autem *experimur, Planetas variare in operationibus secundum situm, habitudinem &c. ad se invicem & ad stellas fixas testibus observationibus Meteorologicis. Hinc quando inhærent quidam *Ptolomaico indici* stellarum qualitates describenti, videbunt quomodo se extricare velint, dum Arcturum Martialis & Jovialis Naturæ esse dicunt. Aut enim vana est doctrina ista, aut stella sibi ipsi est contraria, & uno eodemque tempore sibi amica vel inimica.

§. XX.

De influentiis asterismorum p. 29.) Si *Dominus SCHROEDERUS noster* (sive aliorum, sive propria sit sententia) Arietem calidum & siccum dicit, dicat Mihi, num dodecatemorion vel asterismus arietis sit talium qualitatum??

tum? Dodecatemorion, id est 30. primi gradus ab intersectione vernali versus Septentrionem, est inventum humanum geometricâ ratione doctrinæ gratiâ ita dispositum, nullâ habitâ ratione ad asterismos mobiles, utpote immobile manens, ut est duodecima pars Zodiaci. Vel potius est non Ens; Jam non Entis nullæ sunt affectiones & per consequens nullus effectus. Si Asterismus Arietis, demonstrandum erit, quonam in loco vel gradu dodecatemorii ejusdem versetur. Astronomicæ tabulæ ponunt eum in extremos gradus & penitus in finem. Fines secundum vulgarem Astrologiam cum principiis sequentis signi sunt mixti. Nihil igitur veri hinc concludendum. Inprimis verò Autor Noster considerare debuisset Naturam stellarum fixarum secundùm tradita tam in dodecatemorio, quàm in asterismo Arietis comprehensarum. Totus verò Asterismus Piscium principem obtinet locum in dodecatemorio ♈, ubi sunt stellæ Saturninæ & Venereæ, frigidæ & humidæ. Deindè quicquid est stellarum in asterismo ♈ habet stellas Martiales & Saturninas, ex quibus sequitur, Arietem esse calidum, frigidum, humidum, siccum. Et quid ulterius? Si opus esset, possent omnia Zodiaci signa examinari, & in apricum proferri Vanitates Veterum & inhæsiones recentium quorundam. Terra ex se producendi herbas virtutem habet seminalem, *inquit Cl. Helmontius in Pharmacopol. & Dispensator. modern.* quam proin non è cœlis mendicat. Proprietas enim herbarum & aliarum rerum Medicarum tota à semine est & vis seminativa à terrâ secundum Sacra, non autem à faciebus Luminum Cœli. Posito, scilicet, 16 aut 20 stellas conficere constellationem, sive Unum de 12 mansionibus, atque extendi in 30 gradus. Quo pacto enim potuerunt tam paucæ stellæ continere essentias, semina, facies & proprietates quingentarum fortè plantarum, specie & internis proprietatibus discrepantium? Exoletæ sunt Astrorum vires, quæ caloribus, frigoribus & complexionibus veteri fabulâ adfictæ steterunt.

CAPUT X.
De Proprietatibus Particularibus.
§. XXI.

CAPUT X. p. 33.) Hoc caput meritò referri potuisset ad *Caput 40* & *ultimum hujus Libri I.* adeoque non sapit accurationem.

Materia nativorum.

CAPUT XI.

De Materiâ Nativorum.

§. XXII.

De *materiâ Nativorum Cap. XI. p. 33.*) Hîc *AUTOR* iterum sese implicat, confundens materiam generationis cum materiâ compositionis & conservationis. Materia seu Principium generationis semen est. Conservationis Nutrimentum. Et compositionis Materiam vocat partem illam corpoream ex liquido & arido coagmentatam. Verùm hæc non sufficit, utpote ad modum seu statum substantiæ tantùm pertinens; unde enim qualitates corporis intrinsecæ & formales? *Hic ad Elementa confugit p. 34. Vegetabilia, inquiens, nutriuntur terræ succo effluviis elementorum impregnato.* Hic jam quæritur; Utrum Res nativæ constent ex Elementis, an secus? Ego statuo cum sanioribus Philosophis & Medicis nostri seculi, Rerum nativarum productionem ratione primordialis originis ex primâ dependere Mundi creatione, quâ DEUS Mundi conditor benedicendo Rebus creatis dixit: FIAT, hoc est, crescite & multiplicamini; Et factum fuit. Quæ verba divinitus prolata tantæ virtutis & energiæ fuerunt, ut horum vi & efficaciâ tum vegetabilia, tum animalia, tum mineralia à primis creati Mundi temporibus ad hunc usque diem gaudeant, & quamdiu hæc Mundi machina durabit, sint gavisura. Hic admirabilis omnium Rerum Creator omnia corpora vulgò Mixta dicta, quocunque nomine veniant, ex Aquâ creavit, & singulis suas dedit proprias Naturas seu Essentias, per quas jussu DEI sunt, quod sunt, & agunt juxtà notitiam sigillarem, seu ideam concreatam quod agere jussæ sunt, quibus per generationem & propagationem mediantibus seminibus, in quibus fermenta gliscunt, sese explicare, multiplicare, & sibi simile producere possint, satis insuper sibi sufficientes, ut in animam viventem adspirent, contineant initium Motus, & se suaque domicilia h. e. corpora Mediantibus suis fermentis ex semine sive spiritu illo, qui in semine continetur, tanquam principio generationis fabricent, transmutent, & augeant, ab aliis diversæ speciei variis texturis distincta à magnitudine, figurâ, motu, & minutarum partium artificioso connexu emergentibus, & ex unâ eâdemque universæ materiæ tanquàm Principii materialis, quod AQVA est, portione variis alterationibus eò redacta, ut, prout Rei Natura à CREATORE indita requirit,

inter-

interdum Sulphurei, interdum Salini, interdum acidi, aut aquei, aut terrei corporis nomen mereantur. Unde *Nobiliss.* HELMONTIUS „*in tr. de imagine fermenti*, quod im„prægnet massam semine, fermen„ta, inquit, per semina uno sub A„qvæ elemento universam in Natu„râ scenam ludunt. Semina autem evolvuntur per ideas ab Archeo Rectore seu Formâ cujusvis specificâ. Frustra ergò illi sunt, qui à fortuito minimorum corporum diversimodè figuratorum aggregato & confluxu proscriptâ internâ formâ specificâ hæc omnia expedire conantur. Quomodo enim Principium materiale, ut materiale, se ipsum primum ad hanc vel illam speciem determinatam, ad hoc vel illud individuum constituendum movere potest? Primus Motor & director architectonicus adsit oportet, qui est forma specifica cujusq; rei plasmatrix. Cur Sulphur vini non est idem ratione operationis cum Sulphure Vitrioli? Alium saporem habet Spiritus Sambuci, alium absinthii; certè non ab extrinseco sed intrinseco principio hæc diversitas oritur. Unde & subtilissimus philosophus & Medicus *JUL. CÆS. SCALIGER Exerc. 307. f. 20.* Nisi „Elementa inquit Rectorem habe„ant, temerè ac sine modo metâque „ullâ & jactabunt & jactabuntur. „Quid enim illud est, quod tantum „aquæ vel terræ tantum commiscet cæterorum? Ast oportet in unoquo-„ que Motum esse unum & primum. „ Non enim illa sese movere unum „ ad opus queunt, sed in compositis „ à formâ excellentiore cientur ad „ mutuam texturam & connexio- „ nem, in tantum, quantum cujusque „ Natura requirit. Adeoque forma cujusvis rei specifica est quasi divinum Principium & instrumentum, ac quasi Manus Sapientissimi Creatoris & Opificis DEI, qui hanc vim & efficaciam huic suo instrumento, quo nihil mirabilius excogitari potest, in Creatione largitus est. Quod autem alii quoad Principium, uti dictum, materiale Elementis & tribus principiis hypostaticis cum Autore nostro tribuunt, hoc Nos ad Aquam referimus primævam & Universalem omnium Corporum compositorum materiam, quæ divini Spiritus operatione in illius superficie incubantis ita imprægnata fuit, ut omnia corpora, quæ hactenus credita mista, hujus solius fructus sint, nec alterius conjugio opus habeant, sive opaca, sive diaphana, solida sive fluxilia, homogenea, sive heterogenea, puta, Lapides, sulphura, Metalla, Lignum, frondes, cortices, Mel, Cera, Olea, Ossa, Cerebrum, cartilago &c. fuerint: omnia in aquam reducuntur & solâ ex aquâ constant. A formarum specificarum in seminibus aut his analogis delitescentium diversitate ex Aquâ producuntur diversa vegetabilium,

Materia nativorũ.

bilium, terrarum, mineralium, Salium, Liquorum, Lapidum, animalium genera & per species exsurgunt. In terrâ horti unica Aqua illa transit in herbas mille calidas, acres, amaras, acidas & frigidas. In Arboribus fit gummi, resina, oleum, baccæ, lignum &c. In Mineralibus primum in Bur seu succum mineralem transit; In Plantis seu fructibus in Leffas seu Liquorem vegetabilem. Quando tradux vitigenea seu tener surculus vitis terræ gremio committitur, ut radices agat, ibi vi suâ innatâ transmutativâ, quæ ex ipsius formâ fluit specificâ, aquam in terrâ istâ existentem in nutrimentum suum convertit, hoc tempore veris opportuno aqueas plorat lacrymas, quemadmodum etiam in betulâ & radicibus arborum nucum juglandium vulneratis experimur, licet varias alterationes anteà in suo per vitis truncũ transitu subierit. Jam autem examinemus, quàm diversæ substantiæ, aut diversa corpora ab eâ impetrari possint. Prætermisso hoc, liquorem hunc in vite à diversis ejus partibus assimulatum in lignum, medullam, corticem, folia, flores, gemmas &c. mutatum. Eadem lympha per temporis intervalla in immites uvas primum degenerat, ex quibus succus de agrestâ exprimitur, qui valde differt suis qualitatibus ab aliis, quæ ex vite producuntur. Austerus hic fructus solis calore mitigatus & maturatus transit in Uvas elegantes, sapidas, harum succus prævlâ fermentatione primò fit dulcis & turbidus liquor, posteà minus dulcis & magis clarus, ex quo Vinum illud Nectar Deorum. Præter hoc fermentatus Uvarum succus tùm in liquidas scorias seu fæces, ex quibus post destillationem Spiritus vini exsiccatis Sal Tartari etiam volatile & Sal fixum sui generis elici potest, tùm in lapideam quasi feculentiam, quæ communiter Tartarus appellatur, transit, atque hic Vulcani adminiculo etiam in diversas dispesci potest substantias. Hic enim Tartarus immissus in retortam mox igne modico plorabit insipidas & congelationis participes guttulas, quas plegma vocamus. Aucto igne succedunt sapidæ volatiles & naturæ fermentescibilis partes, quas indigitamus Spiritum. Hunc sequitur, si rectè operatus fueris, Sal Tartari volatile cum ejus fermento oleo. Tandem relinquitur Caput mortuum, ex quo etiam Sal volatile & fixum præparari potest. Dictus liquor vinosus tandem etiam in acetum mutatur, à quo per destillationem etiam acidulus obtinetur Spiritus, & Sal crystallinus à Spiritu & alkali Tartari differens. Palmæ Nuces, quas *Lusitani Coquo* vocant, prodigâ Naturæ liberalitate in infinitas penè res utilitate præstantes etiam Aquæ fructus sunt, quæ facultate Palmæ transmutativâ abit in corticem piliosum, ex quo omnes indiæ rudentes

conficiuntur, in fructus, qui ad maturitatem pervenientes Lanha vocantur & intus aquam habent, quæ temporis tractu in nucleum mutatur, vel pomum ſaporis gratiſſimi, item in oleum abit, vinum, Saccharum &c. In omnia hæc varia materiæ Schemata præter plura alia Aqua à Palmæ dictæ radicibus imbibita redigitur ab ipſius forma ſpecifica. *CL. Helmontius* poſuerat in vaſe terreo 200 ℔ terræ in fornace figulino calefactæ, quam madefecit aqua pluviali vel deſtillata, illiq; implantavit truncum Salicis V ℔ ponderantem, ac tandem, elapſo quinquennio arbor inde prognata 169 ℔ & circiter uncias tres pendebat non computato foliorum per quatuor autumnos deciduorum pondere. Vas autem terreum ſola aqua pluviali vel deſtillata ſemper irrigatum fuit, fuitque amplum, terræque ad ſuperficiem defoſſum, & ne pulvis circumvolitans terræ commiſceretur, lamina ferrea ſtanno obducta, multisque pervia foraminibus Vaſis labrum tegebat. Exſiccavit tandem iterum terram vaſis eædemque ad duas circiter uncias minus repertæ ſunt 200 ℔, ex aqua ergò ſola ſurrexerant 164 ℔ lignorum, corticum, & radicum. Idem in Peponibus Indicis, cucurbitis, Mentha, pulegio, & Meliſsa expertus eſt *Nobiliſſ. Anglus Robertus à Boyle.* Et in piſcibus probavit uxor *Rondeletii*, non niſi ex aqua nutritis, quæ piſcē in vitro aqua repleto ſine ullo alio nutrimento per tres annos conſervavit, quo temporis ſpatio illi continuò creverint, donec tandem regredi per foramen illud nequirent, per quod immiſſi fuerant, & temporis progreſſu ipſius vitri admodum capacis amplitudinem excederent. Quemadmodum autem omnia corpora, uti demonſtratum, materialiter ex ſolo Aquæ elemento prodeunt, ita etiam in Aquam per Artem reduci poſſunt. Sic ſcilicet optimè dephlegmatus Spiritus Vini totusque inflammibilis, ita, ut poſt ejus aduſtionem nihil relinquatur humiditatis, hic à Sale Tartari deſtillatus ſeu terrâ foliatâ Tartari ſæpius cohobando pro decimâ ſextâ parte prius mutatur in Salem, & totum reliqvum fit aqua ſimplex. Sulphur vini deſerit materiam Spiritus vini, & pars, quæ in Sale Tartari fixatur, Salis conditionem adſumſit, quæ antea erat cremabilis, volatilis &c. deſtructis igitur hiſce nil niſi aqua elementalis remanet. Si juxta *Tachenii* enchiriſin aceto per alembicum ſeparata fuerit aciditas, & fundus per ignem concremetur, tunc reperitur in fundo Sal fixum. Huic adde Acetum deſtillatum, & evoca aquoſum phlegma, odorē aquæ ardentis habens, & habebis tunc Tartarum regeneratum, qui ex retorta dat oleum pingve & aquam amaram Sale volatili ſaturatam. Ex phlegmate per phiolam longi colli evoca pingve ardens aquoſum,

Materia nativum

sum, reliqua pars est aqua elementaris. Pingve reassumit alkali, de quo rursus evoca aquam elementarem, repete hanc operationem & tota vini substantia in aquam elementarem, omni sapore & odore privam transibit. Simili modo olea in vegetabilibus, animalibus & sulphuribus adjecto pauco sale alkali saporis naturam adsumunt, & inde in aquam elementarem reduci possunt. Pisces uti vi innatâ ex aquis multam pingvedinem faciunt, & in carnes & ossa sua transmutant, ita hæc vicissim cum Sale alkali fiunt Sapo, qui destillatus ferè totus in aquam remeat, quæ ubi per adjuncta constitutione Saponis spoliatur, fit aqua insipida. Viperarum seu Serpentum destillatio quamvis in oleum, Spiritum & Sal volatile excepto capite mortuo per destillationem abeunt, hæc tamen omnia quàm inæqualis proportionis sunt respectu phlegmatis vel aquæ ab ipsis elicitæ, ut nil nisi aquam larvatam tantùm præ se ferant. Cornu cervi, cruor cervi, hominis, hirci, cerebrum humanum &c. adeo phlegmate abundant, ex libris duabus vix duæ unciæ Salis volatilis, Spiritus & olei ut proliciantur, quæ omnia tamen tandem etiam per artem in aquam redeunt, ut nil nisi aqua transmutata sint. Ex quibus constat, horum corporum constitutionem & augmentum ex nullo alio, quàm ex aquâ purâ esse, à formâ illorum specifica vario motu, quiete, magnitudine, texturâ, figurâ ac situ partium modificata instar argillæ, quæ à figulo per diversos adacta modulos multiplices concinnatur in figuras. Hisce omnibus non obstat, Terræ suprà etiam mentionem factam fuisse, ex quâ Animalia quædam viventia fuerint producta. Nam non tam ex Terrâ, quàm in Terrâ hæc fuerunt facta animalia, dum illa omnium Matrix est, nam & hæc ipsa fructus Aquæ est; Et corpora illa, quæ sæpe post analysin aliorum corporum residua capitis mortui nomine veniunt, uti ex ipsâ aquâ producta, ita etiam solius Aquæ progenies sunt. Nullum dubium, quin salix Helmontiana ignis adminiculo destructa bonam etiam carbonum quantitatem largita fuisset, ut facilè creditu sit, Terram etiam ipsam ex aquâ posse emergere, vel aquam posse in terram transmutari. Unde & *acutissimus Philosophus ex igne Johann. Baptista* **van** *HELMONT in tr. de Terrâ.* Originalis Terra, inquit, nunquam ad fructuum mistiones concurrit, nec assumitur à Naturâ, nec assumptâ Naturæ aut Artis operâ reperitur. Posito, ex homine, ligno, herbâ &c. cinerem post combustionem relinqui, nunquam tamen hic cinis terra est, aut erit, sed est soboles aquæ, & in aquam per Naturam & Artem reductibilis. Nec obstat, Terram etiam crescere, unde non mirum in *CL. Helmontii* mechanicâ eodem ponde-

re/ post fruticis accretionem remansisse, hoc enim si verum esset, oporteret terram condensari & unus manipulus jam gravior esset multis ante tempora Noachi. Si Mense Martio betulam perforaveris, exstillabit Aqua limpida, clara & pura, quæ spatio duodecim vel quatuordecim dierum præponderabit arbori cum ramis & radicibus, ideoque videntur arbores ex solâ aquâ fieri sine aliquâ sensibili mixturâ alterius rei. Si cadavera mortuorum in cœmiteriis in cinerem & terram ultimato migrarent, & non in aquam, cœmiteria in immensum crescerent, quod experientiæ repugnat. Concidit ergo *CL. nostri Autoris* qualitatum elementarium, Principiorum chymicorum & complexionum fundamentum. Cessat doctrina de gradibus, de numero, compositione inæquali, concursu, de contrarietate, proportione & luctâ Elementorum. Quæ omnia in Arte Medicâ hactenus plus damni, quàm emolumenti attulerunt. Annon potius singula Medicamina propriè & immediatè consistunt in appropriato, per quod scilicet Natura, ut *CL. Helmontius* loquitur, à casu resurgit, quam dotem illis non contulit vanum quatuor qualitatum elementalium connubium, sed *JUSSUS* seu *FIAT Verbi CONDITORIS* ipsis inexhaustâ & largissimâ bonitate in potestatum vitalium solatium Spirituum attenuatione delabentium indidit & suo veluti charactere insculpsit. Nec obstat deindè, dicta quatuor Elementa & tria prima Principia hypostatica ex mixtis corporibus per ignis analysin separari posse. Nam *primò* non statim alicui rei inest, quod ex eâ producitur. Aliàs & pani inesset sangvis, chylus, caro & ossa diversorum generum & specierum. *Secundò*, hæc non prodeunt aut separantur ex corporibus, ex quibus fieri putantur, nec ullâ ratione probari potest, illa fuisse in corpore, ex quo producuntur, formaliter ante sui separationem, prout per ignem fiunt, multoque minus præexstitisse ante corpus, cujus partes videntur fuisse, sed non nisi materialiter inhæserunt, & per ignem de novo emerserunt. Sic Cinis & fumus non sunt amplius lignum; nec alkali nec arena vitrum. Sic nullum vegetabile habet formaliter in se Sal alkali fixum, cujuscunque sit generis, nisi actuali igne comburatur, ut acidum tam in flammâ, quàm in concreto naturali delitescens ustulando in Sal, quod aliis principiis balsamicis, sulphureis & spirituosis congenitis immersum, adeoque potentiâ vegetabilibus inest volatile alkalisatum agere, & hoc vicissim in acidum, illudque apprehendere queat, quod mutuâ istâ actione & reactione fixatur in alkali, ubi non inficias imus, partium terrestrium quasdam hîc simul etiam coagulari. Lignum putridum licet summo studio in

in cineres redegeris, Sal inde non elicies, quocunq; etiã igne fuerit, ratio eſt, quia lignũ putridum ſine violentâ combuſtione in aëre eſt reſolutum per putrefactionem internam, antequam violenta reſolutio per ignem fuerit inſtituta per ſeparationem principiorum, ſicque antequam Sal, qui potentiâ ineſt concretis, in actum fuerit redactus, aliis principiis ſulphureis & ſpirituoſis congenitis adhuc junctus unà etiam cum iis evaneſcit, adeoque etiam unà cum aliis dictis principiis naturali lege & neceſſitate volatiliſatus in ſuum chaos tranſire debet. In ligni autem non putridi combuſtione Sal volatile arreptione ſui ſulphuris fixatur in alkali, pars autem, quæ cum flammâ auffugit & ab acido non arrepta fuit, in fuliginem abit, ex quâ denuò etiam Sal volatile, plegma, Spiritus, oleum ſubtile & craſſum, caput mortuum & ex hoc quoque alkali fixum elicies.

Deindè nec deſunt corpora, ex quibus per ignem dicta quatuor Elementa & tria principia elici nequeunt. Quis Nobis oſtendere poteſt, unicum eorum ex Auro, Argento, adamante, talco, vitro, oſteocollâ & aliis elicitum? Sunt econtrà corpora, quæ ſublimationi expoſita non in dicta elementa, aut tria illa principia, ſed in ſibi homogeneas particulas abeunt, ut Sulphur, camphora, Mercurius vivus, Sal ammoniacum &c.

Tertiò, plura, quàm quatuor aut tria ex quibusdam corporibus per ignis analyſin produci poſſunt, ut patet ex Tartaro deſtillato, fuligine, ſuccino, cruore humano, CC. [symbol], [symbol]lo &c. Nec obſtat, ſi dictorum Principiorum corpora per ſe inſufficientia fuerint ad mixtum conſtituendum, præſtare illud ipſum poſſe pro ratione quantitatis, figuræ, motus, variæ texturæ minutiſſimarum partium, ex quibus conſtant, & ex quibus ingens compoſitorum corporum cumulus oriri poſſit. Nam quinam gradus ignis, vel quisnam modus, aut quodnam genus diviſioniscorporum per ignem hanc variam mixturam probabit, aut determinabit talem Principiorum numerum? Cùm operationes ignis multum varient circumſtantiis. Sic lignum quodpiam igne aperto in camino uſtum in fuliginem & cineres reſolvitur; idem autem lignum ex retortâ deſtillatum abit in oleum, Spiritum, acetum, aquam & carbones. Accenſo ſuccino & argenteo cochleari fumo flammæ ejus ſuppoſito notatur fuligo, in quam fumus ille coit, qui admodum differt ab omnibus, quæ obſervantur à fuliginibus ſuccini per ſe in vaſis clauſis deſtillati. Sic camphora accenſa in aëre libero in atram fuliginem condenſatur, quæ nec odore nec aliis proprietatibus camphoram prodit, nullum dubium, quin partim ab acido ex lignis flammam ignis tranſe-

unte, partim etiam ab ipso aëre hæc alteratio oriatur. Sæpè enim mechanicâ aliquâ texturæ immutatione concretum quoddam vel acquirere vel perdere potest aptitudinem patiendi ab externis incognitis agentibus, & simul operationes illius pro ratione variantis texturæ diversificandi. Si autem camphora vasis clausis calori blando exponatur, tota sublimatur, ut nil amisisse videatur. Sulphur moderato ignis calori in vasis sublimatoriis expositum abit in flores siccos, igni aperto autem commissum acidi liquoris copiã suppeditat. Præterea per modum quendam ignem applicandi corpora ejusmodi similaria à concreto aliquo impetrari possunt, qualia nec solâ ejus in aperto igne ustione, nec ejusdem solâ in vasis clausis destillatione separari possunt. Sic lignum in vasis clausis destillatum nõ talem dat salis volatilis copiam, quàm, uti suprà dictum, quando illud igne aperto in cineres & fuliginem dividitur, illaq; fuligo postea retortæ immissa ab intenso igne suum Spiritum, oleum & Salem volatilem & fixum dimittere cogitur. Cùm ecõtrà ligna per retortam destillata nullum Salem volatilem in siccâ formâ, ut est illa fuliginis, sed potius acidum liquorem largiantur, cui magna disparitas intercedit cum Sale volatili ex fuligine elicito. Ex quo igitur ignis gradu & ex quo illius applicandi modo, judicandum est, divisionem igne factam, veram esse in sua Principia analysin, ejusdem producta appellationem corporum elementarium mereri? Quare *primò* non immeritò quæritur; *An Ea principia seu corpora, quæ mediante igne ex corporibus separantur, in illis praexstiterint, an verò ab igne pro minimarum partium variâ texturâ & positu producta fuerint? Deinde*, an ignis verus & Universalis corporum mixtorum sit analysta? Nam si ignis neque ex corporibus fixis, nec volatilibus dicta quatuor Elementa nec tria Principia hypostatica elicere nequit, sed pro ratione circumstantiarum corpora diversimodè alterat, sequitur illum esse suspectum propter universalem analysin. Antecedens partim suprà fuit probatum, partim etiam in sequentibus probabitur. Corpora enim volatilia ejusmodi sunt texturæ, ut ignis aperti beneficio facilè aufugiant, quàm ut Eorum elementa disgregari possint, in vasis autem clausis sublimantur & ita resolvi nequeunt, in factitio Sale ammoniaco Sal commune & urinosum tam exquisitè mixta sunt, ut tùm in igne aperto, tùm in vasis clausis ut Sal unius generis sursum ferantur, unde flores salis ammoniaci, quod in ejusmodi vasis solo igne non resolvi posse videtur. Denique vix ullum minerale est, ex quo chymici solo igne dictorum principiorum substantiam separare possint. Ex quibus luce meridianâ

Materia nativorum.

na clarius est, nudo igne unam eandemque materiam variorum corporum schemata induere posse, nec tamen illam dividere in Principia constitutiva, sed potius in novas formare texturas. Variæ insuper fiunt separationes, quæ vel nullo modo, vel non tam benè igne solo institui possunt. Sic ☉ & ☽ in unam confusam massam ignis separare nequit, sed Spiritus Nitri seu aqua fortis facilè segregat. Partem metallicam Vitrioli salium alkalisatorum admixtio in Vitriolo soluto à parte salina separat. A Sale ammoniaco Sal volatile urinosum separatur à communi beneficio salis Tartari soluti, ut ambo divortium patiantur, illo in sublime sublato, hoc autem in fundo subsidente.

Hisce igitur in genere præmissis de Rerum Nativarum productione, concludimus ex quatuor elementis & tribus principiis chymicis nullatenus esse composita corpora naturalia Mista, nec illorum Elementa aut Principia commodè vocari posse, sed Unam Materiam, quæ Aqua est, variis alterationibus ita pro ratione magnitudinis, figuræ, Motus, quietis & situs partium à forma cujusque rei specifica in corpore omnes operationes exercente concinnari, ut illis sensationibus, quas excitat in animali, nomen olei, phlegmatis, Spiritus, terræ aut salis interdum largiatur. Interim tamen si quis Elementa vel Principia ista vocare velit, quæ proximè & formaliter corporibus quibusdam insunt, & alio Menstruo vel ignis ope clausis vasis actu ab obtineri possunt, quæ qualitatibus quibusdam & maximè modo substantiæ discrepant, sive de Animali, sive vegetabili, sive Minerali naturâ participent, sic ut ex magnâ Eorum parte obtineri queat fixa substantia partim salina, partim insipida & unctuosus liquor & alius, aut plures, qui manifestum habent saporem absq; unctuositate, si, inquam, alicui placeat siccam aut sapidam substantiam, ut in absinthio, centauro &c. amaram & Sal essentiale, Sal, unctuosum liquorem Sulphur & alium Mercurium, cum Eo non litigabimus. Unde *Nobiliss. Helmontius in complexion. & mistion. Elemental. figment.* §. 5. ipse fatetur, dum inquit: Sunt nempe Sal, « Sulphur, & Mercurius, sive Sal, Li- « quor & pingue, in speciebus specia- « lissimis, non ut corpora quædam u- « niversalia, quæ cunctis speciebus « sunt communia, sed partes sunt si- « milares in concretis corporibus « varietate triplici pro seminum exigentia distinctæ.

CAPUT

CAPUT XII.
De Tempore Productionum Nativarum.

§. XXIII.

IN *gradu infimo, non summo cap. 12. p. 35.)* Hoc pugnat, cum *Moyse*, qui ait, quòd *DEUS* omnia condiderit non solùm bona, sed valdè bona, i.e. optima. Et sic omnia in summo gradu bona effecit.

CAPUT XIII.
De Loco productionum nativarum & inprimis de Terrâ & Aquâ.

§. XXIV.

A*Nimalia variant pro regionum diversitate ibid.* p. 38.) Sic propè montes ad Zomam porcus recedente mari conchilibus, squillis &c. vescitur, caro ejus sapit pingvedinem piscis. Item araneæ hybernicæ minimè sunt venenosæ, in Gasconiâ autem tanta illis inest vis veneni, ut contactu etiam noceant.

§. XXV.

Plantæ vel animalia ibid.) Quercus Hyberniæ ita antidoti proprietates retinet, ut in Belgicis ædificiis araneas fuget, quâ tamen proprietate quercus Belgica caret. Sic Veratrum in agro Tridentino vi purgativâ orbatum est. Senna, rhabarbarum, aloë apud Nos ignaviter aut leniter purgat. Zinziber extra patrium solum non crescit. Sic & de Napello referunt ejus flores à Polonis in acetariis absque ullâ noxâ assumi, vid. D. Ferdinandus Herdot, in suæ Crocolog. appendic.

§. XXVI.

Sunt qui regioni cuique data sua esse Medicamenta volunt ibid.) Mundi Conditor singula loca immediatè replevit seminum suorum incomprehensibili thesauro in Mundi finem duraturo, statâ temporis maturitate prodituro. Unde & peculiaribus locis peculiaria inhabitant fermenta à Deo verbo *FIAT* locata, ut sint fundamenta & progressus seminum successivorum in Mundi usque terminum. Sic v. g. *Loca seminum* vel sunt in *Terrâ, Aquâ, Animalibus, Vegetabilibus* & *Mineralibus*. *Dicta loca seminum* vel sunt sub certo climate, ut in *Septentrione* Taxus, cochlearia &c. *Oriente*, Piper, Aloë, Sarcocolla; *Occidente*, Zinziber, Nicotiana, Mirabilis Peruviana, Nux vomica &c. *Au-*

stro,

Locus producti, non nativorum.

stro, ut rhabarbarum, Euphorbium, stœchas &c. *Vel sunt in particularibus regionibus*, ut radix Chinæ in Chinâ, Cinamomum caryophyllatum in Sînâ, Sassafras in Floridâ, Agallochum in Indiâ, Schœnanthus in Arabiâ, Mirabilis Peruviana in Peru, Rhabarbarum in Ponto, Cochlearia in Britanniâ, Opium in Thebe, Manna in Calabriâ, Senna in Alexandriâ, radix ireos in Illyriâ &c. *Vel seminum nativorum loca sunt in particularibus locis omnium regionum*; Sic in *pratis* nascuntur Orchidos species, Trifolium pratense, pentaphyllum bacciferum, prunella, consolida media, symphytum, acetosa, geranium, crista galli, parietaria Lipsiensium, hedera terrestris &c. *In udis locis* junci. In *Sylvestribus* carlina, matrisylva, herba Paris. In *Aquaticis* Nymphæa, Plantago aquatica, Ophioglossum, flammula, Piperitis, tribulus aquaticus. In *Uliginosis*, cotyla fœtida, atriplex fœtida, seu vulvaria. In *palustribus* caltha palustris, ranunculus, Scordium, spondilion. In *stagnantibus* herba kali, absinthium Ponticum, Persicaria. In *Umbrosis* Dracunculus major, Cyclaminus; in *Arenosis* Ononis, Plantago, Osteocolla. In *Maritimis* Cochlearia, Soldanella, Carlina, Scylla &c. In *Aridis* gnaphalium, Saxifragia, Lonchitis aspera. In *Saxosis* & petrosis phalangium, Jacobæa, serpillum, hyssopus, thymum, polium, clinopodium, chamædris, chamæpytis; in *Incultis* symbrium, Coronopus, Salvia Major, Lithospermum, chamæmelum, Baccaris. In *Pinguibus* Centaurium majus, Clematis seu vinca pervinca. In *Collibus* Centaurium minus, Meum, Smyrnium. Sub *sepibus* Aron, Dracunculus minor, alliaria, hedera terrestris. Ad *rivulos* Ligustrium, fraxinus, iris, calamus. Inter *segetes* anagallis fl. phœniceo, cyanus, Melampyron, Melanthium, papaver erraticum, equisetum, antirrhinum; in *ripis* chelidonium minus, beccabunga. In *Ericetis* Ros Solis, Vormentilla, cauda vulpina. Ad *Aquarum scaturigines* quinquefolium, persicaria maculosa. Ad *flumina* petasites, Scrophularia, Ulmus. Ad *Rudera* bonus Heinricus, seu colubrina, erysimum, Marrubium; in *fontibus* Nasturtium aquaticum, nummularia; in *Vallibus* sigillum Salomonis, Lilium convallium, botrys; in *Arboribus* Sambucus, Viscus, chelidonium majus, agaricus. Ad *Arborum radices* polypodium, filix. Sub *Aquis* sium aquaticum. In *superficie Aquarum* Plantago aquatica, potamogeiton. In *tectis, muris ac tegulis* Sedum, blitum, capillus veneris. In *Montibus* gentiana, chamæleon, calamintha, Asclepias. In *concavis & cryptis puteorum* saxatilis hepatica, adianthum &c. vid. *Sylvester Rattray in tr. de Sympath. & antipath.*

§. XXVII.

Usum exoticorum citrâ necessitatem ducunt ibid.) Omnipotens, *inquit*

CL. Helmontius, fecit ſanabiles omnes "Nationes terræ, nec advectas inde "de littore merces exſpectandas vo-"luit, ut neque ante cognitas Indias "minus mortalibus propitius fuerit. "Inquilinis ergò morbis domi ſunt "ſua invenienda remedia, cuique "regioni morbis inibi graſſantibus "ſufficientia iisdem influentiis cum "incolis affulſa. Eoque ſingulari naturæ providentiâ factum eſt, ut non raro, quo loco peculiares populariter graſſantur morbi, dicti Endemii, eodem etiam remedia ad hos conducentia uberrimè proveniant. Et obſervavit *Solenander* iis in locis, ubi copiosè abſinthium & centaurium majus proveniant, incolas plerumque viſcerum naturalium pertinacibus laborare obſtructionibus. Sic Cochlearia Britannia inde dicta, primum ex Britanniâ & aliis locis marinis, ubi Scorbuticum malum gliſcit, deinde etiam ad noſtras regiones ab hoc malo minus liberas delata fuit, ubi adhuc dum in hortis colitur, & ſub uno climate, ubi Scorbutus dominatur, magis provenit, quàm in altero; ubi ejus ſymptomata remiſſiora ſunt, hîc *Hallis Saxonum & Lipſiæ* uberior eſt ejus in hortis proventus, ut nullus ferè ſit hortus, in quo nõ excolatur. Hermannus Nicolai obſerv. chirurg. rar. 97. citante illum Dn. D. Mœllenbroccio in ſuâ Cochleariâ curioſâ refert, in Gronlandiâ & quidem urſorum monte, Tafelberg dicto, cochleariam & acetoſam ita copiosè provenire, ut greſſus viatorum impediant, hasque plantas ſemper eſſe junctas & vicinas, quia ſeorſim ſumi non debent, ne ſingulæ per ſe ſumptæ noxam afferant, quippe alteram ſale volatili, alteram acido turgere, ex quarum mixturâ intermedia qualitas exſultet. *Nero* legem tuliſſe fertur, quâ iis duntaxat uti medicamentis, quæ noſter orbis gignit, homines juſſi ſunt, quòd noſtræ Naturæ conveniant magis, & recentiora transmarina majori cum periculo & difficultate ac ſumptu haberi & aſſumi poſſint. Verùm rationes adductæ facilè locum invenire poſſent, niſi aliæ circumſtantiæ ſvaderent contrariũ. Quamvis enim quædam ſolo noſtro prognata noſtris naturis ſint cõvenientiora, nõ tamen omnia illa exotica conſtitutioni noſtræ ac temperamento rigidè ſunt contraria, ut Cinamomum, Crocus, Aloë, rhabarbarum &c. Nec ſolum naturæ convenientia, ſed & ea, quæ morbum curant, in uſum ſunt adſumenda. Neque Endemii morbi duntaxat, ſed & ſporadici ſunt curandi. Si quilibet indigenæ ſuorum locorum frugibus contenti eſſe deberent, quid fieret cum illis, qui in ſterilibus & montoſis jugis, ubi divinæ benignitatis rara lucent veſtigia, vivunt. Quare ſanâ cum ratione retinemus & uſitata exotica remedia.

CAPUT

Balsama ex medicamentorum.

CAPUT XIV.

De Præparationibus Medicamentorum.

§. XXVIII.

ACuere cap. XIV. p. 40.) Sic spiritu salis acuitur succus citri, spiritu nitri acuitur ♁ ad solutionem, pro conficiendis magisteriis solubilibus.

Amalgamare, sic v. gr. ♃ & ♄ calcinantur per amalgamationē cum ☿, ☉ cum ☿, item ♂ beneficio ♀ris amalgamatur.

Coquere p. 41.) Hæc quàm ineptè quandoque in quorundam medicamentorum balsamicorum præparatione instituatur, si scilicet unà vis balsamica expetatur, ostendunt eorundem dispendia virium.

Instillando humorem convenientem ibid.) Sed minus commodè; sic enim de sale aëris sibi gloriari nequeunt, quod aliàs in deliquium soluta acquirunt, hujusque beneficio majoris fiunt energiæ.

Destillare p. 42.) Circà hoc in genere notandum, ut in destillationibus observemus, quæ destillanda cum fructu sint, & quæ destillationes planè respuant. *Deinde*, quo subtiliores destillandorum partes fuerint, eo etiam submissiori ignis gradu utendum per MB. vel VB; Et contrà, quo plus virtutum materiæ immersarum summè necessariarum & proficuarum expetas, eo etiam intensiori ignis gradu per arenam vel cineres vel per vesicam cupream stanno obductam opus erit. Per retortam destillantur Mineralia, ut sal marinum, nitrum, vitriolum, alumen &c. etiam animalium partes, ut CC. cruor cervi, hirci, hominis &c. Horum enim sal volatile oleo crasso & fœtido adeò immersum est, ut non nisi extremâ ignis torturâ eliciatur in primâ per retortam destillatione, postmodum autem ab oleo separatum & sui juris factum in rectificatione phlegma & spiritum anticipat.

Dirigere, id est, blando calore fovere ibid.) Digestio quanti in chymicis operationibus sit momenti, qualemque usum in plurimorum medicamentorum elaboratione, quæ aliàs absque hâc confici non possunt, præstet, nō satis deprædicari potest, adeò, ut quæ hactenus pro non-Entibus habita fuere, hujus beneficio verè ac realiter existant. In præparatione salis tartari volatilis, essentiarum, sulphurum mineralium, tincturæ corallorum &c. hâc carere non possumus, ut infrà patebit.

Dissolvere, ibid.) quælibet res debet habere suum symbolizans solvens seu menstruum v. g. ♀rea ♀reis, salina salinis solvenda menstruis.

Excorticare ibid.) Sic v. g. excorticantur Semin. 4. fr. major. & minor. amygdal. &c. Sin autem majore absterſione opus eſt, non debent excorticari.

Fermentare ibid.) Eſt, quando minimæ particulæ cujavis corporis aut ſponte, aut occaſionaliter in motum cientur, ſe mirè exagitant, & exagitantur, invicem diducunt & obvolvunt. Unde ſubtiles & magis activæ ſeſe quaqua verſus explicāt & avolare nituntur: quæ tamen ab aliis craſſioribus implicitæ inter avolandum detinentur. Interim craſſiores ipſæ à ſubtiliorum niſu & expanſione ſubiguntur plurimum & attenuantur, juxtà varias texturas, ſitus pro ratione magnitudinis, figuræ, motus &c. donec ſingulæ ad exaltationes ſuas evectæ alterationes & mutationes à Naturâ deſignatas compleant; Unde Nobis Fermentatio definitur per compagem reſolutam partium corporis miſti variâ invicem texturâ quoad figuram præditarum ab interno illarum motu vel quiete, accedēte calore externo inductam, tum ad conſervationem, vel deſtructionem corporis. Hæc aliàs dicitur clavis, dum per illam res optimè reſerantur & ad deſtillationem præparantur, & aliàs etiam magnum in chymiâ utilitatis uſum præbet, ut infrà videbimus.

Lavare p. 44.) Si Medicamenta ſimplicia vel ſuperficietenus ſordibus alienis, lapillis, feſtucis, ſabulo &c. infecta, vel intimius rebus heterogeneis conſpurcata, ablutio illorum propriè ſic dicta non poſthabenda, ſic tartarum, aloëm, lapidem Lazuli &c. à ſordibus recrementitiis liberamus, hâc ratione nulla virium facientes diſpendia.

Lutare, delutare, Luto oblinire à Luto, quod conficitur vel ex farinâ & aquâ, vel ex calce vivâ & albumine ovorum, vel ſcobe martis, farinâ laterum cum oleo Lini &c.

Præcipitare ibid.) maximi eſt emolumenti tàm in chymiâ, quàm ipſâ praxi. De quo infrà uberius.

Terere, conterere, id eſt, pilâ contundere p. 45.) Unde vocabulum Tritus Pharmacopœis quidem ſatis uſitatum, non autem chymicis, mirabilis tamen hodiè etiam eſt in chymiâ uſus, ſcilicet in præparando vero Auro potabili, & genuinâ Mercurii antimonii præparatione, de quâ infrà uberius.

CAPUT XV. XVI. XVII.

§. XXIX.

Efficiens Præparationum externa primaria eſt Pharmacopœius p. 47. Cap. XVII.) Hunc *CL. AUTOR* noſter omiſit, cùm tamen & hujus requiſita

quisita etiam hoc loco essent inserenda. Cùm enim *instrumentorum pharmacopœiorum Cap. 19.* mentio fiat, etiam causa Principalis, ut Dux non esset omittenda. In hoc capite, ut in *antecedente 16. Causam Efficientem in internam & externam* distingvit, id quod ad novum est in omni philosophiâ. Cum dicitur efficiens interna (quam vocat aptitudinem materiæ & facultatem præparatoriam) *Externa Efficiens* sunt qualitates primæ elementales *Materia Efficiens,* qualitates externæ, & Efficiens interna. Item *Cap. 23.* vocat *Tempus internum* (quod sit turgescentia & consistentia rerum) ἄτοπα & σιδηρόξυλα sunt omnia; ignoscant quæso manes Schrœderiani.

§. XXX.

Arte præparandi instructus ibid.) *Pharmacopœus* antè omnia debet esse Vir pius ac probus, in suâ professione peritus, circumspectus, Latinæ lingvæ gnarus, Materiam medicam tàm simplicium quàm compositorum accuratissimè dignoscens, vernaculorum & exoticorum notitiam habeat, delecta emat, eademque visu, gustu, olfactu, tactu & aliis examinet modis. Vasculis idoneis reponat, singulis mensibus singula perlustret, & delectum instituat. Non convenit Eum esse sordidum & avarum, sed sit liberalis, alacris, mitis in pauperes, falcem suam non mittat in messem Medicam, & praxin non exerceat. Nō sit aleator, crapulator, nec rei venereæ deditus. Magistratui juramento sit obstrictus, taxationem ordinatam fideliter observet. Nihil sine Medici præscitu in componendo immutet, nec quid pro quo substituat, nec ullius quàm Medicinæ Doctoris promoti formulas vel receptas recipiat; Purgantia, opiata & deleteria nemini de plebe vendat, nec Doctorum arcana ulli alii faciat communia.

CAPUT XVIII. XIX. XX.

§. XXXI.

DE FORNACIBUS *Cap. XX. p. 51.*) vide de *his Dan. Mylium in Basilic. Philos. Libr. 2. CL. Dan. Sennert. in institut. Medicin. Athanas. Kircherum in Mund. Subterran. Tom. 2. sect. 1. Lib. 11. cap. 5. pag. 239. & sect. 4. Lib. 12. pag. 390. Philipp. Müllerum in miracul. & myster. De Furnis & instrum. ad Opus philos. idoneis ad particularem transmutationem. CL. Zwelffer, in Pharmacop. Regiâ. Drebelius* etiam habuit perpetuum mobile, quod cum lampade ignis regit. *Heinricus Conrad* delineationem habet Fornacis Pigri. Heinrici *Ferrara* etiam varios habet, sed minus usuales. Nec omittendus est *Glauberus* & alii. Nec Laboratorium meum destitutum est

Furnis curiosè constructis, paucis quidem, sed insignis usus & commodi, ut retortam unam quinquies vel sexies extremam licet ignis torturam passam horum beneficio ad ulteriores usus coaptare queam.

CAPUT XXI.

De Materiâ Præparatorum.

§. XXXII.

IN *naturam universalis medicamenti Cap. XXI. p.52.*) An detur ejusmodi *medicamentum universale*, quod omnes indifferenter curet morbos, hîc quæstio oritur? *Th. Paracelsi* discipuli unanimiter illud dari affirmant; quorum parastata *Nobiliss. Johann. Baptista* van *Helmont*, dum inquit: Datur unicus vitæ moderator, & non plures, qui vocatur impetum faciens, hic igitur malè se habens vel ex semine, vel sponte propriâ fatiscens integritatem naturæ, quæ homogeneæ vitæ inculpata dispositio est, lacerat, ex quo subnascuntur impuritates vitæ nostræ insidiantes; est itaque unitas alteratæ naturæ unitas sanitatis læsæ, & unitas spiritus super morbum agitati consideranda, non autem multiplicitas varietatum occasionalium. Unde omnes morbi debellantur vel extinctione ideæ morbificæ, vel per sedationem furiosi Archei, vel per ablationem causarum occasionalium. Huic sententiæ subscribunt Neotericorum quàm plurimi. Verùm universale confortans, in quo Archeus suas reperit delicias, *HELMONTIO* concedimus, & specifica singulorum morborum, quibus nec nos destituimur, ambabus largimur manibus, quorum odore fermentali morbificæ extingvuntur impressiones, & laudabilis massæ sangvineæ & liquoris nervosi acceleratur proventus: Sed *universale medicamentum* omnes in universum curans morbos an habeatur, adhuc sub judice lis est. Si enim *medicamentum universale* omnes morbos curat, debet etiam omnium morborum ideas suo proprio fermento extingvere; jam quomodo fermentum unius rei plura & diversa destruere & expellere potest? Quidam enim morbi oriuntur à defectu seu narcosi spirituum animalium, quidam à veneno anodyno spirituum dispersivo; nonnulli à conturbatione spirituum, ut dementia, delirium, hydrophobia, mania &c. Aliqui ab exotico fermento cõtagioso, ut elephantiasis, lues venerea, psora, tinea &c. caustico exulcerante. Ecqui igitur potest unum medicamentum hisce defectibus omnibus satisfacere? Et quamvis omnia etiam fermenta in eo conveniant, quod operentur conturbando, depaupe-

rando

rando & inquinando ſpiritus, & ſic ſi non unum, ſaltem pauca remedia ſufficerent, tamen omnes morbi prædictorum ſpecie diſtingvuntur, & ſic plura requirunt remedia. Spiritus, inquit CL. *Sylveſter Rattray in aditu ad ſympath. & antipath.* conturbantur in phrenitide, vertigine, febre &c. à diverſis ſpecie fermentis, & licet in hoc conveniant, quod omnia conturbent Spiritus, tamen hoc uno modo, aliud alio, ita, ut quod extingvit fermentum febrile, non poſſit extingvere fermentum vertiginis, & contra. Sic & de iis, quæ depauperant ſpiritus, dicendum; & non ſolum ſic, ſed & diverſa ſimplicia unum & eundem morbum per fermenta ſua excitantia diverſa remedia poſtulant, pro eorum defermentatione, ut videre eſt in convulſionibus ortis à napello hauſto, cujus fermentum venenatũ extingvitur ab antithorâ; quod ſi verò medicamentum ſedativum Spirituum ſolum ſufficeret ad omnes morbos abigendos, cur fit, cum antithora vel herba Paris ſedant Spiritus commotos à Napello vel aconito, quòd non etiam ſedent ſpiritus ab omnibus aliis rebus ſerocientes? Intereà tamen ſciendum eſt, quando fermenta plurium morborum in aliquo aliis communi conveniant, poſſe ratione analogiſmo ſymbolici uno & eodem medicamento ſuperari v. g. ex ſale volatili CC, *, cruoris humani, hirci, item Lapide cancrorum, matre perlarum, dente equi marini &c. fit febrifugum, diureticum & vulnerarium; Nam iſti morbi in hoc conveniunt, quòd acorem habeant præternaturalem ſpiritibus ſummè infenſum ac moleſtum, qui actione ſuâ in dicta medicamina delatus, eaque in ſuam naturam mutare tentans dulcificatur & mitigatur. Hæc autem quocunque modo præparata aliàs fuerint, morbos à ſalſis humoribus ortos non attingunt, ſed potius exaſperant. Id quod contrà balſamicos Practicos probè notandum eſt, qui, quibusdam freti experimentis non excluſis opiatis, nil niſi balſamica apud ægros crepant, & oleis ſuis balſamicis indifferenter omnes curare volunt affectus. Fateri equidem cogimur, varia ac diverſa rerum fermenta unius morbi fermento ita adverſari, ut ſimul vel ſeparatim exhibita eum curent. v. g. hydropem curat abſinthium, eupatorium meſuæ, centaurium minus. Icteri fermentum extingvit chelidonium majus, cuſcuta, fragaria, euphragia fl. albo &c. Inde tamen neque omnem morbum uno remedio, nec unum omnibus convenire ſequitur. Et licet etiam concedatur, morbos curari poſſe tot modis, quot *Nobiliſſ. HELMONTIUS* ſuprà propoſuit, tamen primò idea iſta etiam fundatur in fermento, vid. *Marcus Marci de ideis, & Philoſoph. veterum reſtitutâ.* Ecqui poterit iſta exſtingvi ſuperſtite fermento?

mento? Idem dicendum de Archeo furioso & commoto, Eum non posse sedari præsente fermento morbifico cudente ideam, à quâ commovetur. v. g. sit spina digito alicujus infixa, hæc suâ præsentiâ turbando spiritus loci causat dolorem, pulsum celerem, febrem &c. Si igitur quis adhiberet remedium spiritibus turbatis remanente spinâ, vel saltem ideæ furiosæ medelam afferret, & non extraheret spinam, quæ utriusque fuerat causa, incassum laborans oleum & operam perderet. Posito etiam, aliquem à cane rabido esse demorsum, cujus spiritus sedati erant, tunc à fermento hydrophobico in salivâ canis gliscente ligantur hominis fermenta vel destruũtur, in quorum vicem subit fermentum hydrophobicum & spiritus hominis furiosos reddit, si in hoc casu quis etiam adhiberet remedium sedando Archeo, remanente fermento morbifico, Spiritus magis depauperaret, uti sæpè contingit in febribus malignis exhibito laudano opiato, quo Spiritus ferocientes paululum ligantur, intereà fermentum febrile vitæ struit insidias & sæpè patientem è medio tollit. vid. *Tr. meum de Methodo Medendi*. Si una Natura humana alteraretur, & una sanitas læderetur, & unus Spiritus ab unicâ re agitaretur, optimè sequeretur, unicum tantùm requiri remedium, sed contrarium suprà ostendimus. Quod autem impuritates vitæ insidiantes oriantur à Spiritu malè se habente, non est, nam ab exoticis fermentis istæ impuritates, quæ Spiritum afficiunt, qui ante earum appulsum se benè habebat, sæpe oriuntur.

CAPUT XXII. XXIII. XXIV.

§. XXXIII.

DE *collectione Nativorum secundum ætatem & constitutionem cœli universaliorẽ. Cap. XXIII. & XXIV.* p. 53. seq.) Non possum & hoc loco cum *Excell. Dn. SCHROEDERO* facere, quod communem ille seqvutus errorem ad signorum cœlestium imaginarias classes referat simplicia. Doctus & exercitatus botanicus, ut aliquod certum tempus nativa colligendi eligat, elaborat, nec in hoc improbandus est, nunquam autem cursum Lunæ per imaginarium signum cœli anxiè, sed potius cum propriorum astrorum, quæ habent herbæ, cognitione, unde earum maturitas est, dum ex seminali proprietate ac dotali virtute in suos vergunt balsamos herbæ, phases ad solem & reliquos Planetas & stellas observare conatur, ac tempus balsamicum nunquam negligit. SOL accedens & recedens vivificat & mortificat vegetabilia, Terra in sinu suo fovet, reliqui

Puncti

Puncti cœlestes suum huc etiam conferunt ἐπίβαλλον μέρος. Sed isti non sunt astringendi domiciliis, exaltationibus, triplicitatibus, terminis, faciebus, gaudiis, horis suis, novenis suis, obsessioni &c. quæ Autor Principaliora vocat pag. 58. Sed est aliud aliquid propius indagandum. Audiant modò sanioris Astrologiæ cultores istam vanitatem. SOLI attribuitur signum ♌, ratio datur, quia est signum calidum & siccum, ♌ autem talis etiam est, per consequens signum ♌nis est signum ☉lis. Egregia sanè consequentia. Porrò ☽ est alterum magnum luminare; ergò illi competit proximum signum ♍. Virgo autem non correspondet naturæ Lunæ ex præcedentibus. Prodeat igitur ♋, alterum contiguum draconis, quia est signũ aquatile frigidum & humidum, congruens naturæ Lunæ. Videte prætoriam sententiam. Nunc si habemus domicilium per ☉ & ☽ reliqua facilè inventu sunt. ☿rius est proximus ☉, per consequens utrinque proxima domicilia habet ♊ & ♍. ♀ paulò remotior à ☉le conjuncta habet utrinque cum ☿ signis signa. Sequitur ♂ ut vicinus ♀neris. ♃ Martem, ♄ Jovem. ♀ nemo melius excogitare potuisset, si non fuisset, vel esset. Quod de exaltatione, triplicitate, terminis &c. dicitur, figmenta sunt, & in primis horæ planetariæ, gradus puteales masculini, fœminini, tenebrosi, augmentantes, ferales, vacui & id genus alia. Consideret quispiam, num punctorum cœlestium verè existentium sit vel esse possit major vis & veritas, quàm fictitiorum. Somnia hæc sunt suavia, quæ de domiciliis &c. dicta, figmentum produxerunt & producent.

CAPUT XXV.

De colligendi tempore secundum influentias particulares.

§. XXXIV.

Tempus colligendi nativa influentiarum siderearum ratione censetur aptius Cap. XXV. p. 57.) Has & nos concedimus, sed non eo modo, ut describit *Noster Dominus Autor.* Et sunt colligenda simplicia non secundum imaginaria, sed vera tempora. Quâ de causâ simplicia colligimus, quando in sui vigore sunt; Semina nempè, dum propemodum sunt arida. Caules verò & folia, dum succulenta & balsamica plena cruore madẽt, ut præterea hoc ipsum tempus, quod inde balsamicum vocatur, universale sit. Radices etiam dum viribus tument, nondum generando & coquendo exanthlatæ: sed mutâ jam quietæ saturæ germinascere meditã-

tur, ut tempore vernali, sic v.gr. radices ari, bryoniæ, pœoniæ, polypodii, asari &c. tunc optimè colliguntur. Quod autem stato tempore sub hâc vel illâ syderum phasi in vigore sint, non tempori solum aut etiam phasibus ad solem & reliquas Planetas attribuendum venit, sed eorum saltem applicatio hîc instituitur, dum interea propria sua astra habent, superiorumque analogiam in se exprimentia & æmulantia cœlum intus gerunt in initiis vitalibus, illoque pentaculo signavit Omnipotens, quo se ad universalissimum Astrorum cœlestium influxum componunt. Unde *Ptolomæo etiam teste*, effectus stellarum quoniam varii sunt & incerti, Medico & industrio Naturæ indagatori scire in primis expedit, non tam quâ ratione, quàm quo tempore planta ad influxum cœlestem recipiendum sit apta nata. Hoc opus, hic labor est.

§. XXXV.

In vigore ac maturitate p. 55.) Varietatem collectionum varietas maturitatis parit. Rectissimè itaque singula immediatè ante statum maturitatis sunt colligenda, nam plena maturitas declinationis initium est.

§. XXXVI.

Ante Solis ortum p. 56.) Hinc minimè superstitiosam, sed maximè necessariam esse collectionem herbarum ante solis ortum asserit *Cl HELMONTIUS in tr. de Formarum Ortu* §. 59. Non quidem quod Natura noctu ferietur ab opere instar serpentum, sed quod per noctem uberius nutritæ ante Solis ortum plenâ sint nutritione potitæ, prout fungorum & peponum familia ostendit.

CAPUT XXVI.
De Modo Colligendi.

§. XXXVII.

SIc *helleborus Cap. XXVI.* p. 67.) Quod *Marsilius Ficinus* de hellebori foliis affert experimentum, hoc negat *Nobiliss. HELMONTIUS de Magnetic. vulner. curatione.* Et solo asaro ac Sambuco adscribit exclusis aliis purgantibus, quæ quomodo libet decerptæ univocè operentur continuò. Et causam admirandi hujus effectus adscribit his plantis auscultantibus imperanti phantasiæ decerptoris, qui imprimit in plantam, hæc magneticè verò in folium absens. Verùm hæc phantasiæ somnia & figmenta sunt, quia ne quidem cogitantibus de modo decerpendi, dum modò sursum, modò deorsum decerpserunt folia asari vel turiones sambuci colligenda commisimus nobis præsentibus, & tamen ἄνω καὶ κάτω expurgarunt.

CAPUT XXVII. XXVIII. XXIX. XXX.

§. XXXVIII.

S*Emina, quo calidiora* p. 68.) Semina calidiora ultrà tres durant annos, frigida quædam non ultrà quatuor menses, id quod observandum in Medicamentorum præparatione v. gr. in specieb. diamargarit. fr. & aliis, quas ingrediuntur sem. 4. fr. major. Ultimò tandē addenda, quando Medicus præscribit potionem vel emulsionem confortantem, aliàs ob rancorem facilè contractum semina flava ac rancida reddita raucedinem vel ardorē ventriculi ægroto inferunt, & cruditatē ventriculi nidorosam augent.

CAPUT XXXI. XXXII. XXXIII.

§. XXXIX.

A*D Cap. XXXI. XXXII. & XXXIII.*) Quæ de modo utendi formulis & Medicamentorum dosi hîc adducuntur, rectius ad therapevticam, quàm pharmacevticam referuntur, Præparatio non est usurpatio & applicatio, Materia & Efficiens non sunt Finis.

§. XL.

De Dosi Medicamentorum p. 80.) Verùm cum non ex nudis elementalibus qualitatibꝰ, sed potestate dotali æstimanda sint remedia, in metiendâ medicamentorum dosi non quantitas molis, sed virtutis potius observanda erit. Unde & *CL. HELMONTIUS in tr. BUTLER* inquit: Quicunq; hactenus per causæ occasionalis ablationē mederi intenderunt, hi necessariò etiam opus habuerunt certâ remedii quantitate, quâ scilicet morbum vincerent. At qui deinceps solâ restauratione & alteritatis Archei restitutione morbum conculcare intendent, fermentum scilicet placabile inducere contendentes: hi sanè spretâ remedii quantitate, soloque fermentalis odoris attactu scopum attingent. Vide suprà de Pomis Citrinis Libr. IV.

CAPUT XXXIV.

De signatione in genere & primum de qualitatibus sensibilibus & figurâ.

§. XLI.

Q*Ualitates sensiles sunt 1. Sapor &c. Cap. XXXIV.* p. 82.) Allegatas à *Doctissimo Dn. SCHROEDERO* qualitates omnes *CL. TACHENIUS* ad duas refert, *ACIDUM scil. & ALKALI*, sive eæ fuerint

volatiles, sive fixæ. Sub ACIDO comprehendit Acerbum, Austerum, sub ALKALI acre, Amarum, dulce, salsum, unctuosum, oleosum &c. Et ostendit hæc ambo non solum Κεφαλαιοθέστατα Medicinæ objecta, sed & Architectonica Naturæ instrumenta esse. Quemadmodum Hippocrates Libr. I. De victus ratione igni & Aquæ omnia adscribit, quæ sub concavo Lunæ existunt, ita dictus Autor omnia ACIDO & ALKALI vendicat in suo Hippocrate Chymico. Nec adeò sane istæ meditationes planè de nihilo sunt, cum jamdudum Hippocrates per hæc principia metiendas esse medicamentorum & causarum morbificarum operationes sub saporum schemate docuerit, ut meritò ACIDUM & Alkali pro duobus quasi SALIBUS fundamentalibus haberi queant, pro quorum diversâ constitutione, dum rarò per se in concretis naturalibus inveniuntur, quæ aliis mixti particulis sint immensa, etiam productum reciprocæ istius actionis & mutui concursus variat, ut ex hisce cum aliis Naturæ minimis diverso modo connexis quoad figuras, texturas, magnitudines, & inde resultantes diversas motiones, non solùm eorum varietas, sed omnes ferè in naturâ notabiles alterationes originem suam trahant. Præter hæc etiam uniuscujusque saporem specificum semini appropriatum & ex seminali concreti crasi oriundum ceu appropriatum specificis morbosis corporis nostri saporibus remedium considerandum & examinandum esse statuo, non luridum illud quatuor qualitatum elementalium figmentum.

§. XLII.

Crassities & tenuitas p. 83.) Qualitates à modo substantiæ sumptas, quas Dominus Autor speciatim hîc adducit, commodè ad fluiditatem & firmitatem cum Nobiliss. Anglo Roberto à Boyle referimus, cum vix ulla distincta Materiæ portio, quæ vel fluida vel firma aut consistens non sit, in universo reperiatur. Quod de SONO & FIGURA adducitur, de nihilo est, parum ad res Medicas côferentibus.

CAPUT XXXV.

De ætate seu duratione & sexu.

§. XLIII.

SExus distinctio in stirpibus conspicua est Cap. XXXV. p. 84.) Communiter sexus statuunt inter arbores & Plantas, tilia quædam fœmina, quædam mas. Pinus & Abies. Pæonia & Mercurialis. Quidam inde Mercurialem

Antecedentia.

rialem Marem ad generationem Maris, fœminam ad fœmellæ generationem commendant, idq; contingere putant, si à conceptu succus statim bibatur, in vino ex uvis sole siccatis & folia simul edantur ex oleo & sale decocta, vel etiam cruda ex aceto. Nulli arborum magis hæc in sexum distinctio, quàm Palmæ congruit. Verùm sexus generationem, non operationem respicit. Quasi Natura joco & non seriò laboraret, inquit *HELMONTIUS in Dispens. modern.* §. 4. de sexu sollicita, ubi androgyno & promiscuo contenta fuit. Et sexuum notis cum non opus fuerit ad generandum, etiam easdem posthabuit in operando. Si duorum simplicium unum altero est fortius, non sexum, sed gradum denotat.

CAPUT XXXVI.

De antecedentibus.

§. XLIV.

U*Naquæque res movet & convertit ad suum simile Cap. XXXVI.* p. 85.) Ratio, quia naturalium agentium actio in objectum proprium terminatur, cum quo vel habet symbolum, vel capax receptivum inveniunt illudque disponunt juxtà dotem Naturæ sibi collatam, decretis periodis & modis, nisi impediatur ab incapacitate recipientis. Sic fermentum v. g. panis non fermentat vitrum pulverisatum, quia est objectum alienum & incapax. Sic fermentum stomachi humani non fermentat surfures, avenam, gramina &c. Sed panem, carnes elixas &c. Vis fermentalis in semine transmutat aquam in terrâ in herbarum naturam. Medicamentorum alterantium operatio consistit in tali partium texturâ & structurâ, ut poros humorum peccantium aptè intrare eorumque compagem recludere & solvere possint. Nullum menstruum solvit nisi in solvendo poros capaces, in quibus se quoad minima insinuare possit, inveniat.

§. XLV.

Objectum etsi naturam suam sensim mutat p. 85.) Quamvis assumpta omnimodâ transmutatione formam sangvinis vel chyli assumant & acquirant, hi tamen conservant non obscura accidentia priorum ciborum, sic animalia, quæ vescuntur piscibus, ut anates, anseres, gallinæ redolent pisces, & non solùm caro eorum, sed & ova gallinarum halecum intestinis pastarum ea redolent. Lac vaccinum redolet porrum, quo vaccæ tempore vernali fuerunt pastæ. Capones carnibus viperinis nutriti non solùm faciunt contrà sterilitatem,

litatem, sed & sangvinem purificant. Cordiales plantæ irrigatæ succis solani, napelli, cicutæ, mezerei &c. deleteriam induunt qualitatem. *CL. HELMONTIUS* vocat vitam Mediam, sed parùm accuratè. Nos Formas subordinatas in scenam producimus, à quibus dicta fluunt accidentia atque hæ formæ, dum sunt sub alterius formæ specificæ dominio, materiæ indolem redolent, quasi subjugatæ, excusso autem jugo Naturam formarum specificarum induunt, Hoc non concesso, nulla erit medicaminum potestas, nec morborum occasio, nec aliorum effectuum reddi potest ratio. Nihil felicius operatur ad sanandum, quàm quod per sui transmutationem penitissimè intravit, & proximè unitum est illi, quod sanari debet. Econtrà ab isto etiam transmutationis modo omnia morborum seminaria originem trahunt ab assumptis cibis, potu, medicamentis, venenis aut ab inspiratis ab aëre, aut contagiis aliunde haustis, nam istæ qualitates producunt sibi simile in specie, quod contrariatur fermentis viscerum, & secundum gradus suæ virulentiæ symptomata vel sæviora vel mitiora, Morbos vel Mortem inducunt.

§. XLVI.

Qualis constitutio stellarum, talis & censetur natura sublunarium p. 86.) Ratio, quia astra suprema cum astris inferioribus in effectu symbolizant. Radix pœoniæ intempestivè collecta sæpè sine successu usurpatur, quæ autem Sole existente in Librâ & Lunâ in cancro crescente Lunâ evulsa fuerit, ægrorum collis aut bracchiis appensam ab insultibus epilepticis liberare dicunt. Sic *des Grands Près Medicus Gratianopolitanus* in observationum, quas *D. Riverio* communicavit, postremâ, se externâ pœoniæ radicis ritè collectæ applicatione modo memorato epilepticos curasse, seriò testatur. Etsi exindè concludit summè utilem esse in Medicinâ faciendâ Astrorum observationem, tamen antequam Astrologorum placidis tantum tribuatur, siderum in simplicia influxus severis & idoneis experimentis manifestius, quàm hactenus evincendus est.

CAPUT XXXVII.

De consequentibus.

§. XLVII.

E*Xperientia fontium reliquorum &c. p. 86. Cap. XXXVII.)* Reperiuntur plurimi Medicorum, qui nil nisi experientiam ingeminant, sed isti, quod dicunt, ipsimet nunquam intelligunt, vanâ & frustraneâ sæpè expe-

Similitudo.

experientiâ turgidi, & certis ex naturâ petitis rationibus destituti. Illud enim nos demum in hâc Naturæ scientiâ scire sum persvasus, quæ manuali experientiâ addiscimus, & ubi Natura per naturam explicatur, latens scil. per patentem, prout jam olim *Franciscus Baconus de Verulamio in suâ Naturali & Universali Philosophiâ: Item de Augmento scientiarum,* qui in hoc glaciem fregit, & *Nobiliss. Cartesio & Roberto à Boyle* ac aliis lampada tradidit, quibus tamen alii in totum, quod dicitur, destituuntur. Quanquam verò hæc nostra ætas artis incrementa tueatur, dum inventa cumulat inventis, hærent ea tamen adhuc inter initia, obsessa haut rarò difficultatum spinis. Interea, qui anxiè scrutetur latentes Naturæ recessus, unde eruat Medicamentorum opes, vel rarus est, vel immanissima sentit obstacula, quæ pedem retrahunt, imò prosternunt penitus, vel ab occultis invidorum calumniis vel apertis hostium insultibus.

CAPUT XXXVIII.

De Similitudine.

§. XLVIII.

DE *similitudine Cap. XXXVIII.* p. 87.) Hic quæritur *quid de Ejusmodi Signaturis sit judicandum? CL. HERMANNUS CONRINGIUS ingeniosissimus Naturæ* Mysta *de Hermetic. Medicin. eruditissimo tractatu Cap. 20.* Miror, inquit, applausum invenisse hanc doctrinam apud quenquam extra Paracelsi sectam constitutum. Neque enim hujus ullum vestigium apparet in omni prisco ævo. Nam si color, si figuræ probare sese debeant pro certis virium signis, utiq; semper in omnibus valeret illa collectio. (Certè quàm accuratissimè, ut omnia;) jam verò innumera neque colore, neque figurâ conveniunt cum partibus corporis, quibus medentur. Ex adverso cōveniunt, quæ mederi non possunt. Numquid enim vel sola vel omnia flava bili flavæ, sola vel omnia nigra atræ bili, sola vel omnia alba pituitæ commodant? Par ratio est omnium figurarum. Palma Christi v. gr. manum bellè exprimit, & tamen affectibus manuum non insigniter prodest, imò vix prodest. Inanis verò est argumentatio; si figura illa & colores non sunt institutæ ad vires illas significandas, frustrà esse à Naturâ conditas. Quemadmodum videlicet stirpes istæ, quantæ quantæ sunt, corpora sunt naturalia, in orbis totius complementum primariò, in hominis autem usum non nisi secundariò & ex parte condita, (ante morborum in hanc mundanam scenam

nam ingressum, ita & colores suos & figuras eædem stirpes acceperunt, non tàm humanum in usum, quàm proprii finis gratiâ, eoque quod aliqua in his sit cum homine similitudo (seu harmonia) in totum ex accidente est, & Naturæ quodam casu. *CL. CONRINGIUM* κατὰ πόδα sequitur *Nobiliss. HELMONTIUS in Dispensat. Modern.* Homo, inquiens, non Naturæ & vicissim Natura nō est hominis simulacrum, icon aut sculptrum. Ipse Deus creavit simplicia ad destinatos usus cunctarum necessitatum. Herbarum dotes sunt ex creatione, non ex possessoris usurpatione. Nam proprietates jam suis inerant herbis ante peccatum, mortem & necessitatem. Deus dat scientiam simplicium, cui vult ex gratiâ, non per Naturæ signa. Quid cum pleuritide cognationis habet dens apri, sangvis hirci, virga tauri, fimus equi, vel herba bellis. Deus omnia ad sui gloriam & decorem universi creavit, per accidens autem ob futuros ex contingente morbos.

CAPUT XXXIX.

De cognitione qualitatum manifestiorum.

§. XLIX.

N. *Majores in investigandis solis manifestioribus (qualitatibus) ferè occupati fuerunt &c. Cap. XXXIX. p.90.*) Unde illud indiscriminatum Chaos, *inquit Cl. Zwelferus in Pharmacop. Reg. præfat.* & tenebræ plusquam cimmeriæ in medicinam invectæ sunt, quod ea saltem, quæ palpavimus & sensibus tractavimus nudas ac materiales qualitates scilicet rudi Minervâ, aut ut canis ad Nilum contemplati simus, gustui ac salivæ nostræ Mysteria Naturæ revelanda & decernenda crediderimus, prout & ut *Dominus Autor noster* iisdem inhæret vestigiis, unde mille errores propullularunt: Et acutissimus scientiarum reparator Franciscus Baconus, Baro de Verulamio apertè dicit, Elementorum commentum, quod avidè à Medicis acceptum, quatuor complexionum, quatuor humorum, quatuor primarum qualitatum conjugationes post se traxit, tanquam malignum aliquod & infaustum sidus infinitam & Medicinæ, nec non pluribus mechanicis rebus sterilitatem attulisse. Præcessere majores nostri, eos aberrantes nos ad præcipitia comitati sumus, solas sensibiles qualitates in Morborū cognitione & curatione aspectantes. Cùm tamen alia potius terere possimis vestigia, queis non multi ex venerandâ antiquitate

etiam

Cognitio qualitatum manifestiorum.

etiam antecesſére, qui non ſemper calida frigidis, humida ſiccis &c. ſed calida calidis quandoque medicati ſunt, ibi ſcilicet, ubi malignitatem cauſam à totâ ſubſtantiâ agenté ſubodorati ſunt, optimè callentes, quòd calida calidis reſiſtant, non ut calida ſunt, ſed à totâ ſubſtantiâ reagunt. Appropriata & ſpecifica Medimenta cum alexiteriis altioris ſunt indaginis, quàm puræ effœtæ qualitates & accidentia purè materialia, calor, & frigus &c. Nam ad hæreſes iſtas qualitatum & ſaporum, ex quibus rerum Naturas, ſubſtantiam & activitates colligere hactenus aberratum eſt, multorum botanicorum rudis ſpeculatio induxit. Hi enim plantam, quam amaram, ponticam ac lingvam purgentem ſenſére, ſuis aſſignatis gradibus & ſtatione calidam dixére. Si quam inodoram, ſucculentam, acidam ut Lactuca, ſempervivum, acetoſa, hanc frigidis acceenſebant. In aliis verò, ubi ratio ejus vel deficiebat, vel arguebat, verbis nos demulcebat, terminis ludentes, quædam non formaliter, ſed virtualiter vel eminenter calere, frigere & agere perhibens. Colores porrò & qualitates etiam aſpectabiles eis anſam hariolandi multa dedére. Sic nix camphoræ & albedo frigiditatem eis depingit, cùm tamen inflammabilis ſit, inter nudas exardeſcat & veterum naphtam æmuletur. Divinus ſenex nos non tam calida, frigida, humida, ſicca, quàm acida, falſa, portica, amara, ſubſtantias & concreta vult contemplari, in iis enim latent rerum ſemina & formæ, ex his ſympathiæ & antipathiæ emanant, nobisque lumen communicant, ut citò, tutò ac jucundè ſpecificis auxiliis morbos profligemus & deleteriis inſultibus agentia à totâ ſubſtantiâ opponamus. Cur autem hactenus à plurimis, qui totum Medicinæ oceanum ſibi videntur exhauſiſſe, & omnium errorum voragines evaſiſſe, præſtitum non ſit, communis error & primarum qualitatum nudus aſpectus avocavit. Medicamentorum igitur ſimplicium virtutem ſi ſanis contempleris oculis & rectâ examines ratione, illas non à qualitatibus primis, ſed à ſeminali virtute, à formâ ſubſtantiam indutâ, ejusque influxum dependere videbis, ad quem à Patre Luminum juſſa fuit, ut ſic ageret, juxtà ordinem, nec non ad Lumina, quæ in iis reſplendent. Tot autem diverſa emicant in creaturis lumina, quod dantur individua & agentia, dum quodvis operatur juxtà ſpeciem & finem, ad quæ à DEO deſtinata ſunt. Hinc illa effectuum differentia, hinc remiſsè & intensè, hinc uniformiter, difformiter & quicquid diverſitatis in effectu reſplendet, cauſæ agunt.

§. L.

A loco natali &c. p. 92.) Cur *Dominus Autor noſter* demum à loco

natali petit simplicium complexiones, hic enim tàm parum ad hæc confert, quàm uterus maternus ad fœtus naturam. Semina autem, in quibus fermenta gliſcunt, hâc in re utramq; implent paginam, à quibus tanquam ſcaturigine fluunt odores, ſapores, colores &c. Nec ex aquâ ſimpliciter, quæ ante fermentorũ operationem nec ſapida, odorata, colorata, nec alexipharmaca, nec anti-ſcorbutica, &c. ſed pro diverſitate fermentorum in ſeminibus deliteſcentium, quibus nubit, capax eſt recipere Myriades idearum & ſignaturarum; hîc plantaſcit in abſinthio, coloris viridantis, amareſcit & fit ſtomachicum & epaticum. Illic mineraſcit in Auro colore fulvo, in Argento albo, in vitriolo virideſcit & cœruleo colore ſignatur.

Et tantum
DE ISAGOGE.

ANIMAD-

Areta.

ANIMADVERSIONUM
Cum
ANNOTATIONIBUS
In
PHARMACOPEOIAM MEDICO-CHYMICAM
LIBER II.
DE OFFICINA.

§. I.

E OFFICINA Cap.1. p.96.) In antecedentis *LIBRI I. Cap.* 28. egit *Dominus Autor* jamdum *de Rerum asservandarum Loco*, & *in hoc LIBRO II. repetit DE OFFICINA*, cùm tamen hæc nec re,nec ratione differant, quid enim *Officina* aliud eſt, quàm Locus ſeu Apotheca, in quâ ſimplicia & compoſita medicamenta in quantitate & qualitate electiſſima debent inveniri cum inſtrumenris pharmacopoëticis, quid igitur opus fuit hîc repetiiſſe? Præterquam, quod infrà aliàs ſingulorum ſimplicium ex regno minerali, vegetabili & animali deſumptorum mentio fiat. Sed compoſita ſuffeciſſent, de quibus quid animadverſione & annotatu dignũ occurrerit, ſequentes oſtendent paginæ.

CAPUT XXXVII.
De Acetis.

§. II.

DE *ACETIS Cap. XXXVII.* p. 126.) In horum præparatione nihil peculiare, quod limâ dignum ſit, occurrit, eò quòd ſimplici ſaltem modo ſint præparata. Nec refert, utrum ſaltem acetum ſimplex, an verò deſtillatum ſumſeris. Puriora & durabiliora equidem deſtillata ſunt, ſed non efficaciora, ut quæ ſuo tartaro ſeu ſale acido eſſentiali fixo & cryſtallino per deſtillationem orbata ſint. Ideoque ex Acetis ſimplicibus æquè, atque ex deſtillatis Aceta infuſa confici poſſunt. Modò ſint ex vino

facta & ab aëris injuriis corruptionem facilè inferentis defendantur, id quod & fieri potest, si folia & radices ingredientes, quæ facilè mucorem contrahunt, probè prius exficcentur, nec in nimiâ copiâ præparentur.

CAPUT XXXVIII.

De Aquis destillatis.

§. III.

DE AQVIS DESTILLATIS *Cap. XXXVIII. p. 128.*) Nos in præsentiarū hasce aquas compositas, quas *DOMINUS NOSTER AUTOR* ab aliis communicatas huc inserendas accepit, animadversione & notis dignas, quantum possumus, ordine examinabimus, & quomodo singula ingredientia tractanda, quæque ex ipsis destillatione apta, vel secus ostensuri, aliis interim annotationibus necessariis non posthabitis. Si & nos quandoque deviemus, & per errorem quædam oculos mentis & corporis subterfugiant limâ digna, ut non omnia judicii bilance ponderare queamus, æqvus quæso ignoscat Lector.

§. IV.

N. 2. Herbæ odor, quò facilius expirat, eò tepidiore MB utendum. p. 129.) Rectius tunc Balneum vaporosum substituitur, quo destillandorum fragrantium odor citrà ullam empyrevmatis notam per minima abstrahitur, illorumque vis balsamica per omnia conservatur, hoc modo fl. lil. convall. Violar. Mart. tunic. anthos. stœchad, lil. albor. &c. destillari possunt.

§. V.

3. EX FRUCTIBUS. p. 129.) Horum succi vel per se ex vesicâ stanno obductâ, vel fermentati per aliquot dies prius destillari & demum per MB. rectificari possunt, quo modo Spiritus baccar. sambuci. Cerasor. fragor. rubi id. &c. conficiuntur.

§. VI.

Animalia scindo minutissimè p. 130.) Admodum perperam. Non enim opus est, & si integra ac viva destillare posses, præstabit, ut picas, hirundines, lumbricos, viperas &c. sine aliarum rerum additione, sic enim vivificus illorum unà elicitur Spiritus. Non credis, quanta diversitas sit inter Spiritum sangvinis humani statim ex recenti & adhuc spiritu vivifico turgente sangvine destillatum, & illum, qui ex cruore humano putredinis labem aliqualem sentiente fuit prolectus.

§. VII.

Sangvinis destillatio etsi itidem ex MB. præfici queat. ibid.) Ex MB. in æternum

æternum non perficies ejus deſtillationem, quæ conſiſtit in ſeparatione Spiritus, ſalis volatilis & olei &c. ſed præfertur deſtillatio ex retortâ igne nudo, ut infrà patebit. Per MB. ſaltem deſtillatur ſpiritus, ſi quis ineſt ex calido adhuc ſangvine, vivificus, & ex jam cadaveroſo cruore phlegma, relictis partibus balſamicis in reſiduo.

§. VIII.

5. *E ſtercore* p. 130.) ex humano fit carbon *Paracelſi* ſeu Zibetta occidentalis mediante digeſtione. Unde etiam ex felle deſtillatur aqua coſmetica odorem moſchi referens.

§. IX.

1. *Aqua Anhaltina* p. 134.) Hæc aqua quamvis ob temerariam & ineptam ingredientium nullâ ratione demonſtrandam doſin ſatis animadverſione indigeat, ob vim tamen illolorum balſamicam & ſpirituoſam deſtillationi obedientium, & ſingularem tot annis experientiâ probatam in primis in calculo expellendo energiam laudem etiam meretur. Efficacior tamen erit, ſi deſtillatus liquor reſiduo per 9. dies fermentationi expoſito iterum affundatur, & per MB. deſtillatio reiteretur, efficaciſſima erit in dictis affectibus.

§. X.

2. *Aqua Aperitiva* p. 134.) Hîc æquâ judicii normâ quilibet quæſo à præconceptâ opinione liber perpendat, an potiſſima ingredientium pars ad deſtillationem ſit appoſita: quid ex radice eryngii, ſcorzoner. filic. centaur. maj. bruſc. fœnicul. Cortic. Cappar. Tamariſc. Fraxin. Semin. Vitic. Cart. b. Cichor. Endiv. Scariol. Citri h. polytrich. adianth. Ceterach. Cuſcut. Scolopendr. Endiv. &c. deſtillationi expoſitis virium ſuper MB. elevabitur? Quid ex ſpeciebus dialacc. ℥ß expectamus? Quod ſemen Naſturtii, herba betonic. ſummit. thym. epithym. Lupul. fl. Meliſſ. Cinamom. &c. ſuppeditat virtutis, tam pauxillum erit, ut viribus ab Autore noſtro deſcriptis planè non ſufficiat, ut facilè conjecturam de hâc aquâ facere queamus, qualem ſæpius feci de illâ, quæ aliquot retrò annis in Officinâ quâdam noſtrâ hic Hallis ejusdem farinæ à Medico quodam extraneo pro hecticâ curandâ ordinata fuit, potius phantaſiâ Medici, & ægroti confidentiâ, quàm ſanâ ratione niti. Si tamen Medicus voti ſui compos fieri velit, conſultius duco ex ſpeciebus prædictis infuſum inde f. a. præparare.

§. XI.

3. *Aqua Apoplectica Crollii* p. 135.) Cùm flores liliorum convallium, tiliæ, &c. ac Ceraſa nigra & dulcia diverſis efflorescant & prorumpant temporibus & omnia recentia expetantur, farina item ſinapi cum lupulo ac fermento in aq. comm. cocta

fermentationem accelerando spiritum facilè acidum producant, nisi gradus fermentationis ac tempus accuratissimè observetur. Si cui simplicium multorum commissio arriserit, svasor extiterim, hoc modo hanc Aquam concinnare:

Recip. Aq. Lil. convall. cum vin.
Lavendul. cum vin.
Tiliæ c. v.
Primul. veris c. v.
Majoran. c. v.
Salviæ c. v.
Betonic. c. v.
Rorism. c. v.
Ceras. nigr. & dulc. per ferment.
Fl. pœon. ana q. v. rectifica super ⊖olum.
ad flaved. calcinat. q. s. ex MB. in rostro alembic.

Suspende Mosch. & ambræ q. s. in pet. ligat. Pro mulieribus loci Moschi & ambræ Castoreū cum Spiritu ⊖oli ꝗris substitui potest. Additio Elixyr. Epileptic. Crollii totā aquam, utpote fragrantissimam gustu & olfacto redderet abominabilem.

§. XII.

4. *Aqua Apoplectica Sennerti* p. 135.) Si radicibus pœoniæ perfectè destillatis & per infusionem aliquandiu in hâc aquâ apoplecticâ relictis visci querni per retortam igne aperto prolectum & rectificatum Spiritum fœtidū & empyrevmaticū delicatulæ nares & fastidiosa palata ferre possent, utique melior foret compositio. Aliàs hæc aqua in suo pretio maneat.

§. XIII.

5. *Aqua Asthmatica* ibid.) Quanquam hæc compositio primo aspectu quodammodo inconcinna videtur, dum non solùm quorundam ingredientium inutilis adsit conglomeratio, sed etiam paucissima nonnullorum pars v. g. fructuum & seminum &c. aliquid de virtutibus summè tamen necessariis per se destillatione factâ per XX transmittit. Attamen si aquam ad Asthma elegantem inde quispiam conficere velit, Autor sum, ut omissis radic. Ungul. caballin. vel tussilag. polypod. liquiriz. cum reliquis saltem balsamicis fructibus & seminibus &c. præviâ per 8. dies cum melle, vino Malvatico & ▽ factâ digestione tandem destillatio instituatur prius per vesicam & demum rectificatio in MB. peragatur cum vel sine Moscho rostro alembici imposito.

§. XIV.

6. *Aqua Bezoardica* p. 136.) Essentiam ex hujus aquæ ingredientibus per infusionem sine destillatione melius confici puto, quæ tàm pro præservatione, quàm curatione pestis ipsâ aquâ destillatâ longè efficacior foret, cum radices carlinæ & vincetoxici parum energiæ & virium per destillationem præbeant, magis terrestrium partium. Cùm tamen fides & experientia CL. Nostri Schrœderi

non

Aquæ destillatæ.

non sit suspecta facienda, maneat ita hujus aquæ præparatio & usus.

§. XV.

7. *Aqua Carbunculi* p. 136.) In hâc compositione omnia etiam approbantur, quæ subtilis & balsamicæ sunt essentiæ & vires suas destillatione per XX transmittunt. Reliqua, ut viscus q. ☉ foliat. Margarit. Oss. de Corde cervi, rasur CC. Lapid. percarum utpote in destillatione nihil emittentia omittenda sunt. Moschus commodius rostro alembici in petiâ ligatus committitur.

§. XVI.

8. *Aqua ac desiccandos catharros* p. 137.) Hæc laudem meretur tàm ob simplicem, quàm veram ac genuinam sui compositionem. Nec sequens præparatio posthabenda est:

Recip. summitat. Serpill. campestr. recent. statim in primo ejus flore q. v. affunde vini Malvatici q. s. ut tres emineat digitos, insolentur, in cucurbitâ capaci firmiter clausâ per 14. ♂♀ aut circiter, tunc destilla, destillatum effundatur recentibus summitatibus, iterumque ut anteâ ad ☉ digerantur, aut destillentur, tandem in quamlibet libram aquæ hujus infunde rasuræ ligni Sassafras ℥ß. Tempore usus per inclinationem separata q. s.

Dosis est cochl. j. vesperi, ubi catarrhi moventur, vel urgente necessitate, valet in catarrho crasso, præservat ab apoplexiâ, epilepsiâ & paralysi, imò in renum calculo etiam summo cum effectu usurpavi sæpissimè.

§. XVII.

9. ▽ *Carminativa seu de chamomillâ composita* Grimmen Wasser. ib.) Non opus est toties repetitâ infusione, recentium fl. chamomill. expressione & colaturâ reiteratâ, sed sufficit fl. chamæmel. R. (licet nostrates etiam non sint adspernendi) in Vini generosi s. q. infundere non per 14. ♂♀, sed tres vel quatuor ☒, postmodum destilla per vesicam, destillatum affunde novis floribus, & iterum destillationem repete; in destillato infunde recensita à Domino Autore reliqua ingredientia, stent iterum addito Sale Tartari ad ℥j. per 3. vel 4 ♂♀ tunc MB. lento destilla, destillatum imprægna oleo destill. fl. chamæmel. nostrat. Sapphirin. quantum imbibere velit. Et certè magnarum virium in flatibus non solùm resolvendis acquires Aquam carminativam, sed & paregoricam.

§. XVIII.

10. *A qua Cephalica aromatica* p. 138.) transeat hæc, utpote simplicis & elegantis compositionis.

§. XIX.

11. *Aqua Cephalica F. F. vel Epileptica* Schwindel-Wasser ibid.) Hæc compositio animadversione etiam non indigeret, modò radix pœoniæ cum semine pœoniæ & visco querno & corylino non destillationi, sed post destillationem infusioni commissa fuissent,

fuissent. De cætero, reliquæ à Dno. Autore subjunctæ notæ probè observandæ sunt.

§. XX.

12. *Aqua communitatis ophthalmica cum alterâ annexa* ibid.) Transeat, simplicis etiam elaborationis est & exterioris usus. Ex nudo saltem chelidonio majori certo tempore collecto aqua ophthalmica magnæ energiæ etiam confici potest, etiam in oculorum vulneribus summè commendabilis.

§. XXI.

13. *Aqua cordialis Herculis Saxoniæ calida* p. 139.) Suo in æstimio relinquitur.

§. XXII.

14. *Aqua cordialis ejusdem frigida* ibid.) Dicta aqua ex illis etiam est, quæ minus artificiosè elaboratæ sunt, ingrediuntur illam succi acidi acetosæ, oxylapathi, limonum, Citri, imò acetum, quorum acidus spiritus volatilis, qui tamen maximè hîc appetitur, destillato non communicari potest, sed in additis terris imbibitur & figitur, adeoque in residuo manet, ut nil nisi aqua destillata nonnullorum ingredientium volatili & aromatico superficiali odore præditorum virtute delibuta ab illis inde sit expectanda. Quid sibi volunt Spec. Diatrion. Santal. ʒij? Non video quomodo rectè corrigi possit.

§. XXIII.

15. *Aqua cordialis restaurans* P. de Spinâ p. 140.) Hæc eâdem antecedentis animadversione digna est; quid cornu cervi molle & tenellum in taleolas sectum, succus carnis vitul. & caponis in duplici vase s. a. extract. Magister. perlar. corall. r. &c. hâc per MB. destillatione præbebit, nisi aquam destillatam exiguâ virtute donatam? Sequenti autem modo commodior hujus fieri potest elaboratio:

Recip. flor. Nymph. alb. rec.
Borragin. rec.
Bugloss. rec. ā ℥j.
Fol. Meliss. Citrat. M. vj.
Cortic. Citri recent. extim. de pom. no. vj.
Santal. Citrin. incis. ℥j.
fl. rosar. rubr. muriâ condit. M. vj.

Incis. & contus. infunde in
aq. Acetos. rec. destillat.
fl. borrag. ex vitro destillat.
Meliss. Citrat. rec. destillat.
Pomor. redolent. per ferment. parat.
Ceras. n.
rub. id. āā ℔ j.

destilla per alembicum vitreum: Destillato adde

Succi Citri optimè depurati recentis q. s. pro grato acore; Spiritus cortic. citri ad singulas libras ℥ß.

Hæc aqua cordialis frigida magnarum est virium, ubi confortatione opus est in febribus ardentibus & aliis malignis vel per se, vel cum Magiste-

Magisterio quodam Cordiali aut aliis nupta. Huic interdum pro circumstantiarum ratione Spiritus etiam Theriacalis camphoratus vel sine camphorâ in malignitatibus pro certâ dosi addi potest.

§. XXIV.

16.17. *Aqua Cosmetica vulgaris & pretiosa* p. 140.) Harum animadversiones vide in Cl. Zvvelferi Pharmacop. Regiâ p. 249. Aqua Cosmetica sive Myrrhata S. Clossæi suo stet talo.

§. XXV.

19. *Aqua Damascena odorifera* p. 141.) Nullam meretur animadversionem; præterquam quod melius sit, Moschum & ambram in petiâ ligatum rostro alembili imponi, quàm ita nudè destillato liquori addi.

§. XXVI.

20. *Aqua diuretica ex nucleis F.F. seu liquor diureticus* Kern-Wasser p. 141.) Hîc quæritur, an amygdalæ amaræ, nucl. persicor. Cerasor. &c. destillationi commodè subjici possint, eò quod substantiæ tenuis & volatilis ab illis sit expectandum? Verùm negari non potest, ab his aliquid oleositatis per destillationem elici, dum sapor & odor illius proditor sit, & aqua horum destillata ad aliquot dies corruptionem contrahens quendam rancorē manifestat, ac si nucleos rancidos gustares. Præterea absque hoc foret, non ingrederentur etiam Cl. Zvvelferi aquam nephriticam in Pharmacop. Reg. descript. p. 203.

§. XXVII.

21. *Aqua dysenterica* p. 141.) Hæc aqua præter nucistam nihil habet, cui emendicatas vires adscribere possis, & licet à cydoniis, radic. acori &c. odorata quædam subtilia effluvia cum aquâ unà eleventur, tamen omni vi adstrictivâ destituta præsenti non satisfaciunt intentioni, reliquorum ingredientium virtutibus intactis in fundo relictis. Ideoque consultius foret ex dictis ingredientibus vel decoctum aut infusum præparasse, & Bolum, Terram sigillatam ad separatos usus reservasse pro necessitatis exigentiâ.

§. XXVIII.

22. *Aqua diuretica* S. Closs. p. 142.) Si digestio per plures, quàm 4. ♂ ♀ præcesserit & omissis lumbricis terrestribus nodulo inclusis post destillationem liquor seu sal illorum volatile ex vivis destillatus cum spiritu salis succinato mistus aquæ demum destillatæ in fine addatur, melior & præstantior erit hæc aqua.

§. XXIX.

23. *Aqua febrifuga* ibid.) Num dicta hæc aqua exstingvendis fermentis febrilibus, prout hîc describitur, satis sufficiens sit, valdè dubito, quid enim virtutis antipyreticæ expectandum ab aquâ elementari effluviis nonnullis medicamentosis ab ingredientibus destillationi ineptis elevatis imprægnatâ, qualis præsens est juxta *Dni Autoris* traditam descriptionem?

onem? Virtus anti-febrilis si qua adest, in residuo manet, per extractionem eruenda, nō per destillationem.

§. XXX.

24. *Aqua ad gutturis affectus*, Hals-Wasser. p. 142.) Hanc chirurgis commendamus. Præcedente fermentatione conveniente ex ejusmodi herbis sæpè per destillationem tantæ energiæ aquæ producuntur, quæ aliàs absque hâc non acquirerentur.

§. XXXI.

25. *Aqua antihectica* p. 143.) Hæc ut & altera anti-hectica 26. parum virtutis promittunt, ob quorundam etiam simplicium, ut Cancror. fluviatil. limac. sangvin. vitulin. Pulmonis vitulin &c. ceu consimilibus destillationibus ineptissimorum additionem; Et licet aquam etiam non simpliciter elementarem, sed particulis nonnullis volatilibus gravidam præbeant, tamen Medici intentioni non satisfaciunt, dum nulla vis restaurativa & nutritiva, qualis hîc requiritur, ab illis expectanda, nec ullâ ratione probanda est. Decocta autem animalium dictorum consumata hisce aquis præferuntur.

§. XXXII.

27. *Aqua hysterica Crollii*. ut & 28. Matthæi Martini 29. Aqua imperialis correcta, & 30. Aqua Lavendulæ composita p. 144. & 145.) Hæ nullâ indigent animadversione. Et quod sæpius de visco quercino & radic. pœoniæ suprà fuit monitum, hîc etiam erit observandum.

§. XXXIII.

31. *Aqua Magnanimitatis* p. 145.) in hâc, ut & alterâ additio confect. anacardin. & castorei admodum ingratam naribus & palato reddent compositionem, & si horum loco Melissa Citrata, Cortic. Citri recent. vel ambra aut Moschus accesserint, magis commendabilem facient. Formicæ colligendæ sunt ☽nâ crescente circà solstitium æstivale in junio die serenâ in cucurbitam, in quâ frustum casei repositum, ubi sufficientem earum copiam habueris, baculo exime acuto caseum & superfunde Spiritum vini ad eminentiam trium digitorum & destilla. In Spiritu prolecto aliæ formicæ digerendæ ac destillandæ iterum, sic accipies fortiorem.

§. XXXIV.

32. *Aqua Nephritica* p. 146.) Hæc laudem meretur, in primis si octidua destillationem præcedat digestio.

§. XXXV.

33. *Aqua Philosophorum* ibid.) Hujus descriptio elementarem sapit Philosophum, quasi hujus ingredientia ut aqua frigida elementaris morbis medeantur calidis simpliciter frigefaciendo, neutiquam: sed quicquid operantur, peragunt partim condensando, figendo & sangvinis ebullitionem sedando. Prætereà ex ingredientibus & illorum residuo parum vel nihil salis extrahi potest.

34. Aqua

Aq. destill:.

§. XXXVI.

34. *Aqua pectoralis Clariss.* D. D. *Lud.* von *Hornigk.* ibid.) Hæc ut & altera 35. Pectoralis F. F. eandem censoriam virgulam, quam supra in alias strinxi, sanè non subterfugere possunt, quid aliud sunt omissis paucis nisi aliqualis herbarum & animalium sudor? Illorum crasi genuina & sapore specifico destitutus? Nihil dicam de variâ ac ineptâ nonnullorum in dictis aquis farragine & conglomeratione. Didici, pleraque remedia, inquit *Nobiliss. HELMONTIUS in Pharmacop. ac* Dispensator. *modern.* odore atque sapore tam intus quàm extra nostris auxiliari infirmitatibus, adeoq; detestor simplicium multorum commistiones, eò quòd si ad odorem sanativum alium desuper adjunxeris, qui priorem supprimat, palliet, in se convertat, vel simul ex utroque neutrum suscitet, unde vis specifica sanativa abolebitur, irritusque effectus ab ægro expectabitur.

§. XXXVII.

36. *Aqua picarum composita* p. 147.) Aptior fiet hæc compositio, si pulli picarum vivi & integri statim in alembicum, in quo reliquæ species continentur, conjecti destillarentur, semen pœoniæ cum radicibus & visco quercino infusioni reservando. Post destillationem pulli remanentes immitti possunt retortæ vitreæ loricatæ & aucto igne per gradus ultimò luculentâ flammâ in receptaculum propellenda illorum radicalis humiditas cum sale volatili & oleo fœtido. Quibus peractis spiritus seu liquor cum sale volatili ab oleo fœtido liberatus semel tantùm per phiolam oblongam rectificetur & cum aquâ destillatâ conjungatur. Quibus tandem etiam viscus quercinus cum radic. & semin. pœon. in aq. prædicta infusus addatur. Nec obstat, minus gratam inde prosurgere aquam; nam licet minus grata sit naribus & palato, tamen nervoso generi erit gratissima. Et blandimenta lingvæ sæpè sunt nocumenta ventriculi & reliquorum viscerum. Demum admodum inepta est illa picarum in aquâ liliorum coctio ad medietatis consumptionem antè infusionem, ut Dn. Autor etiam rationem addit.

§. XXXVIII.

37. *Aqua Salviæ composita F. F.* p. 148.) Melior fiet hæc compositio, si omissis styrace calam. & benzoi in substantiâ, destillatio hujus aquæ super sale tartari fiat, & demum oleum rectificatum styracis calamin. & benzoi addantur, quantum imbibere velit.

§. XXXIX.

38. *Aqua antiscorbutica P. de Spinâ* ibid.) Cum ex quibusdam hujus aquæ ingredientibus, ut radic. Scorzoner. Cichor. polypod. q. Cortic. tamarisc. cappar. Croco, trochisc. de cappar. &c. parum vel nihil destilla-

tionē elici queat, reliqua saltem volatilia ac spirituosa destillationi committi possunt, quæ autem ad destillationem minus apta sunt, postmodum in aquâ destillatâ infundi debent.

§. XL.

39. *Aqua antispasmica S. Clossæi* ib.) Consultius erit digestionē ad plures dies noctesque extendere, postmodum destillare ex cucurbitâ fictili lutatâ, ad siccitatem, destillatum per sæpius repetitam cohobationem denuò prolicere, & sic interpositâ digestione acquires spiritum fragrantissimum ant-epilepticum & anti-spasmaticum, qui vel per se in usum trahi potest, vel mixtura inde fieri cum Spiritu cerasor. nigr. per fermentat. parat. lil. convall. fl. tiliæ. valerian. juniper. Extract. radic. pœon. Sale volatil. hirundin. Corvi. Picar. Essent. castor. Camphor. f. p. cum vel sine Moscho & ambrâ.

§. XLI.

40. *Aqua splenetica F. F.* p. 149.) Hæc aqua ad Domini nostri Autoris præscriptum præparata parum virtutis obtinebit, cum pleraque ad destillationem sint minus idonea, ideóque ex reliquis balsamicis destillationi commissis aqua elicienda, cui demum usus tempore reliquorum ingredientium extracta addi debent.

§. XLII.

41. *Aqua contra Terrorem.* Schreck-Wasser ib.) Hæc tam quoad elaborationem, quàm virtutem suâ abundet laude. Additio tamen salis ex fecibus extracti, prout & destillatio super ocul. ♋ præparat. supervacanea est.

§. XLIII.

42. *Aqua Theriacalis seu contrà Pestem* p. 150.) Seipsam commendat, modò succus Citri à destillatione exulet, & loco Theriacæ mera volatilia & balsamica illam ingredientia substituantur, & succus Citri destillato demum addatur.

§. XLIV.

43. *Aqua Theriacalis Croll. s. Spiritus Theriacalis camphor.* ibid.) Theriaca A. Myrrha rubr. Croc. Or. &c. hîc perperam destillationi committuntur, cùm plurima Theriacam ingredientia destillationi inepta sint; Proinde consultius fore puto, si ex Theriacæ ingredientibus nonnullis balsamicis ac spirituosis, ut suprà monitum fuit, aqua destilletur, reliquis resinosis per infusionem extractis & denique aquæ destillatæ additis.

§. XLV.

44. *Aqua de tribus. Mixtura de tribus. Mixtura s. Diaphoreticum in peracutis* ibid.) Hæc si rectè conficiatur, magnarum est virium in omnibus febribus tàm boni, quàm mali moris. Spiritus tartari non solùm sit depuratissimus, sed & subtilissimus & summè volatilis sale tartari volatili imprægnatus. Spiritus vitrioli etiam striatus sit salibus fixis corrosivis destitutus;

stitutus; Et Spiritus Theriacalis sequenti modo conficiendus est:

Recip. radic. imperator.
Angelicæ ā ℥ij.
Chelidon. major.
Zedoar.
Petasitid. ā ℥iß.
Pimpenell.
Dictamn. alb.
Valerian.
Cardapat.
Vincetoxic
Contrajerv. ā ℥j.
fol. Dictamn. Cretic.
Nostrat.
Scordii.
Galegæ.
Rutæ.
Millefolii ā M. j.
bacc. juniperi M. iij.

Incis. & contus. infunde Spiritum baccarum Sambuci s. q. stent vase clauso in loco tepidiusculo per aliquot septimanas, postmodum separetur liquor & destilletur per MB. Destillatum spirituosum affundatur residuis prioribus remanentiis & de his cohobetur; Acquires Spiritum Theriacalem penetrantissimum, qui vel per se vel cum camphorâ seorsim adservari potest; Ex hoc si velis Mixturam seu Diaphoreticum in acutis conficere.

Recip. Spiritus hujus Theriacalis s. q.
Myrrhæ optim. ℥iiß.
Opopanacis.
Galbani
Castorei āā ℥ß.

stent in digestione per 8 dies noctesque postmodum colentur; & seorsim serva. Deinde

Recip. Opii Theb. ℥ß.
Nuc. Moschat. nō. v.
Croci Or. ℥ij.
Spiritus Theriacalis suprà descripti q. s.

Infundantur per 8 dies noctesque & ultra, postmodum cola.

Tertiò Recip. baccarum herbæ paris q. v.
Spirit. dicti Theriacal. s. q.
extrahe tincturam in loco tepido.

Ex his simul invicem mixtis confice Essentiam Theriacalem; hujus Recip. ℥v. Spirit. ♀tari volatilis ℥iij.
⊕oli striati ℥j.
Misce.

Hujus Mixturæ seu Diaphoretici usus non satis deprædicandus est in omni ferè morborum genere; Et in primis in febribus, tàm intermittentibus quàm continuis mirificos ejus non satis deprædicare possum effectus. Imminente febrili insultu sin illicò hujus 30. vel 40. aut ultrà guttulæ in cerevisiâ vel vino propinentur, cum injuncto sudore per horulæ spatium, febris certè ulteriores non facilè faciet accessiones. Instante & præsente etiā jam febris paroxysmo quid tutius est propinatâ dosi aliquâ hujus diaphoretici? Imò in omnis affectus

affectus initio, ubi de ejus naturâ & ideâ nondum constat, tutus hujus usus est, vid. tractat. meum de Method. Medendi.

N. Loco Spiritus Vitrioli striati & Spiritus tartari sumi etiam potest in primis in febribus acutis & malignis liquor viperarum cum sale volatili, Sal CC. volatile. Sal ♀tari volatile, Sp. ✳ salsus & urinosus &c.

§. XLVI.

45. *Aqua Tristantis* p. 150.) Licet rhabarbarum & oleum laurinum planè excludantur, tamen hæc aqua suis non destituetur viribus in Morbis cephalicis & uterinis à flatibus ortis.

§. XLVII.

46. *Aqua vitæ Mulierum*, Weiber-*aqua Vit. item 47. Aqua Vitæ Mulierum camphorata & 48. Aqua virtutum.* p. 150. & p. 151.) Dictæ aquæ, utpote ex meris spirituosis & balsamicis constantes destillationi aptissimis nullâ indigent animadversione, ideoque in suo pretio habendæ sunt.

§. XLVIII.

49. *Aqua vomitiva Plateri* p. 151.) Parum virtutis emeticæ ab hâc aquâ erit expectandum, dum nihil super MB. adscendere potest, quod vomitum concitare queat. Id quod Dominus Autor etiam suspicatus est, dum à nonnullis aliquid aquæ benedictæ addi scribit, ut fortior reddatur.

§. XLIX.

50. *Aqua Saturnina sive Æsculapii vomitoria* p. 152.) Hæc aqua nihil aliud est, quàm solutio Saturni ✢ fortissimi ultimi beneficio peracta, prodeunte duntaxat solo aceti inutili phlegmate, saccharo ♄turni subsidente in alembico plumbeo, unde ergò vis vomitoria?

CAPUT XXXIX.

De Aquis reliquis.

§. L.

1. AD *AQVAS RELIQVAS Cap. XXXIX.* p. 152.) Hisce Dominus noster Autor facilè supersedere potuisset, dum potius pro Medico practico, quàm Pharmacopœjo faciunt ad formulas præscribendas. Prout & 1. 2. & 3. Aqua Ophthalmica F. F. Bruni & Quercetani, cùm sint simplicissimæ & per coctionem ac infusionem præparatæ, nullâ indigent limâ.

§. LI.

4. *Aqua ad suffusionem expertissima* ibid.) Cùm Dominus noster Autor inscribat expertissimam aquam, de effectu sanè non facilè dubitare vellem. Interim tamen libenter scire aveo, unde tantæ rei effectus? Quid enim

Aquæ reliquæ.

enim à Sarcocollâ, aloë hepaticâ, Saccharo & melle non præmissâ digestione, sed per nudam ac simplicem destillationem erit expectandum, nisi nuda aqua quibusdam ingredientium effluviis medicamentorum dotata, minus ad prædictum affectum sufficientibus. Ideoque sequens aqua per infusionem ac digestionem facta erit commodior.

Recip. aloës hepatic.
Sarcocoll. ā ℥j.
Croci Or. ℈ij.
pulverisat infunde in vini & aq. rosar. s. q. vase clauso & digere.

§. LII.

5. *Aqua saphirea ad oculos* p. 153.) Hæc transeat.

§. LIII.

6. *Aqua Viridis, collyrium viride* ib.) Hæc ob virulentam auripigmenti citrini qualitatem suspecta est, dum extrinsecus etiam non correctum adhibitum horrenda inferre solet symptomata. Ideoque sequens magis arridet mihi usu approbata:

Recip. Vini Rhen. aq. plantagin. rosar. r. āā. ℥iij
Tut. præparat. ʒij.
Myrrh. el. pulverisat. ʒiß.

Coque ad tertiæ partis consumpt. sub finem in nodulo suspende pulv. virid. æris ℈j. camphor. gr. vij. Tunc colatura sine expressione adhibeatur usu. Valet in omnibus oculorum affectibus usque ad miraculum.

§. LIV.

7. *Aqua Perlarum in officinâ usualis cum manus Christi perlat. & margarit. præparat.* p. 153.) Hæc aqua modò ex ingredientibus aquis destillatis s. a. paratis & non fracidis elaborata sit, non rejicienda est. Et Margaritæ præparatæ non adeò difficillimæ sunt solutionis, quin à fermento ventriculi acido, quod in ægrotantium ventriculo tantum abest ut debile sit, ut nimium potius augeatur, vinci & in actum deduci possint. Solutionum margaritarum usus non semper adeò tutus est, dum acidi isti liquores, quibus margaritæ sunt solutæ, sæpè in ventriculo variis salibus imprægnato præcipitantur, & novas excitant turbas, & sic majus in periculum ægroti conjici possunt.

§. LV.

8. *Lac Virginis* p. 154.) Si cerussâ exclusâ simplici saltem viâ præparetur, locum merebitur, sed coctio dissolutioni est conjungenda, & demum colatura instituenda.

§. LVI.

9. *Aqua caustica F.F.* p. 54.) Hujus aquæ ingredientia se invicem præcipitant & sic apertè inter se pugnant & destruunt; Ideoque nil obstat, quin cerussa, alumen ustum, ⊕olum album omitti possit, & solum ☿♌tus retineatur, ita ut sumatur ☿rii ♌ti ʒß vel ℈ij & cum aq. rosar. ℔j &

Mellis

Mellis rosar. ℥j unâ vel alterâ ebullitione coquatur & colatura cum linteis duplicatis applicetur, tàm in antiquis ac sordidis, quàm recentibus ulceribus; Ubi tamen adest suspicio nervosi generis læsi, ☿-tus exulet, ac vicem illius sustineat saccharum ♄turni, sed in majori quantitate.

§. LVII.

10. & 11. *Aqua antipodagrica Quercetani & Johannis Raici* ibid.) Harum aquarum virtus anti-podagrica stet penes experientiam; interim in Raici compositione ☿rius-tus mihi est suspectus podagricis inungere articulis.

CAPUT XL.
De Balsamis odoriferis.

§. LVIII.

DE BALSAMIS ODORIFERIS *ad Cap. XL.* p. 155.) BALSAMUM specialiter & κατ' ἐξοχὴν Opobalsamum ita dicitur succus ille Arboris peregrinæ, de quo infrà. Abusivè autem omnes essentiæ spirituosæ ac unctuosæ Balsama dicuntur, inde balsamica remedia. Hoc loco balsama sunt liquores crassi ex oleis destillatis cum corpore oleoso artificiosâ mixturâ confecti. Balsamælea rectius appellata. Et distingvuntur in interna & externa. Interna interno usui, externa externo inserviunt. Hæc sunt odorifera & ungventaria, illa quædã destillata.

§. LIX.

Corpora, quibus olea incorporantur p. 155.) Sunt 1. Cera alba depurata. 2. Oleum nucis moschatæ expressum tùm per se, id est, non depuratum, tùm depuratum. 3. Medulla vituli lota. 4. Manna depurata. *Quercetanus* ceram depuratam *in Pharmacop. Reg. cap. 26.* quam inibi per cœlestem mannam indigitat, commendat, licet alii Saccharum clarificatum & inspissatum, alii etiam mannæ depuratissimam partem per illam interpretantur. Verùm rectè Dominus Autor ex Joh. Quercetani scriptis parallelis suspicatur, ceram intelligi. Hanc autem ut Medullam vituli cum sevo agnino *Cl. Zwelferus* rejicit, eò quod facilè rancescant ejusmodi balsama cum hisce parata & tractu temporis exiguo tenacissima fiant, hæc de cerâ, illa autem de metullâ &c. intelligenda veniunt. Nec inepta est censura; balsama enim cum ejusmodi medullâ vel sevo parata brevi temporis spatio tepido calori commissa corrumpuntur & ita rancorum contrahunt, quod quilibet experiri potest, qui ejusmodi balsama secum in marsupio gerit, nec tenacitatem ceræ impedit ejusq; conglomerationem in illitu debita oleorum additorum

rum quantitas, dum non ita arctissimè cera cum oleis destillatis uniri potest, atque fit cum illorum symbolico oleo nucis Moschatæ, quod Zvvelferus commendat secundâ vice vel ultimò expressum, atque odore suo per extractionem cum spiritu vini & edulcorationem cum aquâ rosarum privatum; atque hoc optimum corpus est.

§. LX.

N. *Alii Recip. Ceræ alb. &c.* ibid.) utut cera præparetur, tamen ejus tenacitatem, quæ ex conglomeratione balsamorum illitorum ex hâc paratorum sese manifestat, non immutabis.

§. LXI.

Quod tingunt colore debito ibid.) Elegantis artificii est, quodlibet Balsamum nativo suo tingere colore, rosarum scilicet rubro vel incarnato, citri flavo, succini flavescente cum albedine intermixto, majoranæ viridi &c. Id quod facilè peragitur ipsarum herbarum aut florum magisteriis, de quibus vid. Nobiliss. Zvvelffer. l. c. quæ non tam pro balsamorum virtute augendâ, quàm ut oculis blandiamur, commodè adduntur.

§. LXII.

1. *Balsamum apoplecticum Crollii secundum F.F.* p. 156.) Hoc laudem meretur. Prout & sequens Dn. D. J. Michaëlis.

Recip. ol. d. Cinamomi. ℈ij.
caryophyll. ℈iij.
rosar. ℈j.
balsam. Peruvian. ℥ß.
Moschi ℈ß.
ambræ ℈j.
ol. express. Nuc. moschat. ℥ij. M. f. Balsamum apoplecticum.

N. vid. & Balsamum Epilepticum in thesaur. Pharmac. annexo sect. IV. no. III.

§. LXIII.

2. *Aliter* ibid.) Confectio anacardina totum balsamum olfactu reddit abominabile, ideoque illa excludenda est, & reliqua ingredientia reservanda sunt.

§. LXIV.

3. *Balsamus Bezoardicus bestilentialis* ibid.) Suo etiam stat talo.

CAPUT XLI.
De Balsamis Destillatis.

§. LXV.

DE BALSAMIS DESTILLATIS *Cap. XLI.* p. 156.) Hi nihil aliud sunt, quàm ejusmodi medicamenta, quæ vel constant ex destillatis Spiritibus super alkalia rectificatis & postmodum oleis destillatis vel ex resinis, gummatis aut aromatibus confectis imprægnatis, vel quæ ex solis

componantur oleis destillatis rectificatissimis supra ♎ure crudo, vel ejus floribus, aut aliis resinis in digestione positis.

§. LXVI.

Balsamus simplicissimus est &c. ib.) Hic, ut & magis compositus in vulneribus tam simplicibus quàm compositis persanandis summo in pretio habendi sunt.

§. LXVII.

1. & 2 Balsamus vitæ p. 157.) copiosa ingredientium farrago totum obscurat compositum, dum unum vel alterum balsamicum fragrantissimũ ex aromatibus & resinosis gummatis satis esset sufficiens, qualia Cinnamom. caryophyll. Zedoar. Nux. Moschat. Cardamom. spic. roman. Balsam. indic. seu Opobalsam. Myrrh. el. Oliban. Mastix. Ladanum. Styrax. liquid. &c. cum ol. destill. anthos. majoran. chamæmel. lavendul. Zedoar. Cinamom. &c. In altero etiam quid sibi velint fl. ♎ris, CC. trochisc. de viperâ &c. additio, non video; & nisi etiam reliqua ingredientia per retortam ex pilul. cum ▽ moderamine adhibito destillentur, nihil etiam olei balsamici ex resinosis elicies, sed potissima pars remanebit in fundo. Loco CC. & trochisc. viperin. rectius in fine illorum salia volatilia adduntur. vid. infrà Thesaur. Pharmacevtic. annexum. Sect. III. n. I. II.

§. LXVIII.

3. *Balsamus nervinus* p. 159.) Hujus ingredientia si nõn per alembicũ sed per retortam ex pillul. præmissâ digestione non per ♂ ♀ tres, sed aliquot septimanas destillentur, & rectificentur singula, hic balsamus nervinus in nervosi generis affectibus, ut paralysi, spasmo &c. maximè ob vires egregias sese commendabit.

§. LXIX.

4. *Balsamus anti-arthriticus* ibid.) Hujus compositio inanis & inepta est, nam à Tartaro, Vitriolo, & Melle non solùm ne quicquam, sed & à reliquis resinosis gummatis nihil super alembicum præter phlegma aliquali odore ingredientium delibutum elevatur, licet quintuplicem cohobationem admiseris. Paulò aliter habet *Weickardus in Thesaur. Pharmacevtic.* Libr. 6.

§. LXX.

5. *Balsamus anti paralyticus S. Clossæi* ibid.) Hic suo in pretio relinquendus. Mira præstat in dolore Ischiadico & spasmo. vid. & Thesaur. Pharmacevtic. annex. Sect. IV. no. V.

§. LXXI.

6. *Balsamus mneme-cephalicus* p. 160.) nec hic sapit accuratam compositionem, ob chaoticam nimiorum ingredientium commixtionem & ineptam quorundam dosin.

§. LXXII.

7. *Liquor seu Balsamus Saponis* p. 161.) Hic etiam transeat.

§. LXXIII.

8. *Oleum Saponis alio modo* ibid.)

Pro

Calces, seu Calcinata.

Pro argillâ communi rectius calx viva seu silices friabiles substitui possunt librarum duarum ad Saponis libram unã, & retortæ vitreæ loricatæ indantur. Oleum destillatum empyrevma spirãs ex aliâ retortâ cineribus permixtum rectificari potest. Præstans est oleum ad defluxiones & inprimis contrà podagram externè artubus dolentibus in paroxysmo illitum, compescit dolorem, nec repellit, sed potius vi suâ anodynâ mitigat & resolvit, balsamicâ suâ salsedine materiam acidam morbificam imbibendo. vid. balsama anti-podagrica sect. IV. n. VII. VIII. in thesaur. pharmacevtic. annexo.

CAPUT XLII.
De Bolis.

§. LXXIV.

DE BOLIS *Cap. XLII.* p. 162.) Hi potius ad Medicum Practicum spectant, quàm Pharmacopœjum, ideoque nulli in officinis pro usu extant, sed ex præscriptionibus Medicorum parantur.

CAPUT XLIII.
De calcibus seu calcinatis.

§. LXXV.

DE *CALCIBUS seu CALCINATIS Cap. XLIII.* p. 163.) Differunt calcinatio & incineratio ut genus & species, omnis incineratio est calcinatio, seu semper præsupponit calcinationem, sed non omnis calcinatio est incineratio. Sic Mineralia & Animalia horumque partes calcinantur, sed non incinerantur, vegetabilia autem prius calcinantur, antequam incinerentur. Et sciendum, nullam herbam vel lignum in clauso vase calcinatione etiam violentissimâ & diuturnâ in cineres redigi, ut ex ipsis Sal eliciatur, sed nudos carbones relinqui, nisi calcinatio in aperto fiat aëre. Ideoque in calcem redigere aliquid fit vel per ignitionem, quæ incinerationem & reverberationem includit, vel fit per corrosionem, atque hæc amalgamando, præcipitando, fumigando, vaporando & cementando peragitur. Exempla singulorum vide infrà in Libr. III. IV. & V.

§. LXXVI.

N. Opus hoc est ferè ♂ 3. dicitur Philosophicè

losophicè calcinari ibid.) Verùm vaporosa hæc calcinatio citius jam, quàm tribus diebus perfici & absolvi potest, si cornua coquantur aquâ cõmuni sale quodam alkali plantarum impregnatâ per 4. vel 5. horas, usque dum exterior nigredo emollita abradi & medulla cultro educi possit. Posteà ad eluendam salsedinem denuò coqvuntur, quoad manu friabilia reddantur. Hinc exsiccantur &c.

CAPUT XLIV. XLV. XLVI. XLVII. XLVIII.

§. LXXVII.

Cum in *Capite XLIV. De Cataplasmatis, Capite XLV. De Clysteribus & Capite XLVI. De conditis* nihil quod animadversione vel notis dignum sit, occurrat, prætermittimus, & transitum facimus ad sequentia.

CAPUT XLIX.
De Decoctis.

§. LXXVIII.

DE *DECOCTIS Cap. XLIX.* p. 173.) Hæc fieri possunt ex omnibus rebus, quæ vires suas per decoctionem in brodio suo deponere possunt; unde non immeritò quæritur, utrum mineralia & metallia etiam vim quandã medicatã per decoctionem suis impertire possint menstruis, an secus, eò quòd hæc in suâ substantiâ non alterentur facile? Verùm, hæc quandam virtutem, quantilla etiam sit, beneficio decoctionis suis communicare menstruis vel in particulâ metalli, vel mineralis, vel lapidis, vel odoretenus etiam negari nequit, nam præter solutiones metallorum, ac mineralium & lapidum aquis factas corrosivis decoctiones etiam demonstrant Vitri ♁nii, Croci metallorum, Jovis, Mercurii vivi &c. simplici ac nudâ aquâ factæ, ex viribus quas præstant in vomitu ciendo, lubricis abigendis ab aliis affectibus &c.

§. LXXIX.

Tandem quoque sub finem decoctionis, aromata & flores p. 174.) Verùm hæc generalis regula non caret exceptione, & non satis sufficiens est, constat enim non parvam esse lignorum, corticum, radicum diversitatem, nec minorem stipitum, non minimam foliorum, florum, fructuum ac seminum. Ego, ut, quod res sit, dicam, statuo, illud prius coquendum, quod veluti basis ac fundamentum est totius compositi, à quo scilicet illud mojores suas mutuari debet vires, unde

unde species, quæ basis veluti decocti sunt, præsertim si inodoræ, fixæ vel catharticæ prius liquori extrahẽti sunt injiciendæ, ac cum eo tamdiu coquendæ, donec earum vis maximâ ex parte extracta sit, tandem etiam reliquæ non adeò crassæ decocto destinatæ species sunt addendæ, quæ secundariò compositioni insunt.

§. LXXX.

Quod dein per colum trajicitur p. 174.) nuda decocti transcolatio quàm diligentissimè etiam fiat, sola non sufficit, ad ejus depurationem, nisi colatura illa denuò cum ovi albumine clarificetur.

§. LXXXI.

Nonnihil ex aromatibus commiscendo ibid.) In omnibus decoctionibus eò respiciendum est, ne virtus Medicamenti spirituosa & volatilis, ut tenuium partium in longâ & operosâ coctione in auras avolet & pereat, si Medicus sui compos fieri & finem suum assequi velit, quo dicta regula tendit, ea, quæ aromatica & spirituosa sub finem demum coctionis esse adjicienda, ne eorum vires evanescant, aut per diuturnam coctionem exspirent; Hæc tamen semper rem non acu tangit. *Nam licet sub finem* coctionis aromata addantur, & leniter solùm coquantur, præterquam quod parum de virtutibus suis in decoctionem deponant, tamen & illa ipsa vis aromatica, quæ in decoctum deposita est, facilè æthera petit, ut tamen efficax fiat decoctum, vel in diplomate, vel cucurbitâ vitreâ cœco alembico munitâ ejus ingredientia coquenda sunt. *Deindè* videndum, ne decocta, in quibus infusio fieri debet, nimiâ ingredientium quantitate decoquendorum onerentur, quib9 extrahendis imparia sint, cùm nullum recipiens ultrà modum suæ receptivitatis recipiat, hoc est, cùm pori hujus liquoris jam dum aliis medicamentorum atomis sint repleti, ad alia corpuscula recipienda incapaces fiunt, nisi aliâ varient texturâ & figurâ. *Tertiò* in specie notandum est, si semina viscididatem quandam habeant, cum radicibus esse ebullienda, cum eorum virtus difficilius dissolvi queat, & in petiâ liganda, ne per decocta lentor diffundatur. Glycyrrhiza cùm sit dẽsa ac lentâ substantiâ donata, decoctum turbidum, obscurum & viscidum, si diu coquatur, reddet, hinc cum seminibus ebullienda est, prout & omnia purgantia. *Quarto*, si ambram, moschum vel opium aut simile quid decocto immiscere velis, pistillo cum aliquâ portiũculâ decocti dissolve & læviga, denique decocto misce. *Quintò*, res duriores prius macerandæ aliquandiu, quàm decoquantur, & hæ ad duarum partium consumptionẽ, fructus & semina sit odorata non existunt paulò minus, folia ad dimidium circiter ebullire debent. *Sextò*, diu ebullire debent, quæ callosam,

præduram & asperam habent carnem, quæ densa sunt, crassa ac glutinosa, & quæ vires habent adstringentes. *Septimò*, qui in uno decocto omnia singulas corporis partes respicientia simul miscent, empiricos sese præbent, & artis præcepta evertunt.

§. LXXXII.

1. *Decoctum alterans* p.175.) Nullâ indiget animadversione. N. Aliud pro magistratu vid. in thesauro pharmacevtico annexo sect. VI. n. I.

§. LXXXIII.

2. *Decoctum ♁iale CL. D. D. Lud. ab Hornig* ibid.) An à metallis & mineralibus aliqua virtus per coctionē in decoctas derivetur species, suprà discussimus. Quod sic, nobis hîc exemplo est Antimonium ad decoctionem præscriptum; Et certum est, eximias dotes & arcanas vires contrà diros morbos in hoc latere, si illud crudū saltem in minutas particulas confractum ac in petiâ ligatum aquosis saltē decoctis largiter superaddatur, nequaquam verò ex vino propinetur. *Cl. Zwelferus* nunquam decoctionem anti-veneream ulli propinasse, nisi prius in illâ antimonium crudum in petiâ ligatum incoctum fuisset, prout & sequens ejus decoctum in lue venereâ evincit.

Recip. Ligni Sancti ℥iij.
Cortic. ejusd. ℥v.
Sarf. parill. ℥ij.
Sassafras ℥j.
☿rii vivi in pet. ligat. ℔j.
♁nii crudi in pet. ligat. ℔j.

Incisa incidenda coq. in ▽ Mensur. XII. in ollâ ad tertias, & colentur, cooperculum ollæ foraminulū habeat.

Usus: Colaturæ dantur singulis diebus manè ℥vj. pro potu sudorifero, sudor proliciatur vel in lecto, vel in hypocausto, residuum coquitur cum aquâ & uvis passis, addito pauco Ligni Sancti novi, ut & corticum, & in fine aliquid cinamomi, & etiam priori addi potest pro potu ordinario. Usus hujus continuandus per 14. dies noct. præcedant autem seq. Pilulæ;

Recip. Extract. catholic. ʒiij
Arcani corallini
Cinnabar. ♁nii ā ʒiß. f. Pilulæ, quarum dosis 20.

§. LXXXIV.

Reliqua Decocta, quæ ab *Autore* proponuntur, si secundum artem & modum suprà descriptum conficiantur, nullâ opus habent animadversione; *Decoctum Epatis vituli*, item *Hystericum* & *Splenis bovis* in diplomate peragi potest.

N. Vide Thesaur. Pharmacevtic. annexum sect. VI. De reliquis decoctis.

CAPUT L.

§. LXXXV.

DE ECLEGMATIS, LOHOCH, LINCTIBUS Cap. L. p.177.) In his nihil etiam peculiariter occurrit, quod limâ sit dignum.

CAPUT

CAPUT LI.
De electuariis & mixturis.

§. LXXXVI.

DE ELECTUARIIS & MIXTURIS Cap. LI. p. 178.) *Electuaria* sunt vel *molliora*, vel *solidiora*. De *Mollioribus* hic agitur, & componuntur ex pulveribus melle vel saccharo syrupisato vel etiam Roob juniperi vel aliis susceptis, quibus solubilia si admiscenda ea sint, seorsim dissoluta subindè affunduntur, & postmodum ad fermentationem loco tepido reponuntur. *Mixturæ* fiunt ex pulveribus, electuariis usualibus, conditis incisis, conservis, extractis, essentiis, salibus volatilibus, spiritibus, oleis destillatis &c. Ubi simplicissimæ horum præparationes laudem merentur, secus autem, quæ ex plurimorum simplicium farragine, quæ sibi invicem ut plurimum adversantur, citrà elixationem solâ contusione ridiculè ac temerariè sunt connexa; Per ejusmodi confusiones, inquit *CL. Zwelferus*, si Natura non planè destruitur, saltem manifestè debilitatur. Plurium rerum complexu irriti successus Medicos admonere deberent à confusione tot tamque diversorum simplicium abstinendum: eoque magis, quod sub istâ multitudine multa opposita, frustranea, impertinentia, inepta, languida & effœta vim specificam sanativam supprimant, in se convertant & ita irritum Medicaminis effectum ægrotus consequatur.

§. LXXXVII.

1. *ELECT. Pseudo acori stomachicum* p. 180.) Hoc longè esset efficacius, si radix pseudoacori non conquassata coqueretur, sed saltem grosso modo conscisa adderetur; & bonum est medicamentum, stomachi debilitati à dyscrasiâ frigidâ dicatum. Aliàs juxta Domini Autoris præscriptum concinnari potest.

N. Aliud stomachicum Diacorum A. vid. sect. VIII. n. V. VI. in thesaur. annexo.

§. LXXXVIII.

2. *ELECTUARIUM ALEXIPHARMACUM CL. DN. D. PETRI de Sp. F. F.* p. 181.) Hujus usum creberrimum fuisse testatur *Dominus Autor* in peste, tàm præservando, quam curando. Nec dubito de veritate. Interim tamen admodum confusa & temeraria mihi videtur hujus Electuarii compositio tàm ob multorum simplicium farraginem, quam quorundam, quorum nulla ratio reddi potest, frustraneam admixtionem, quid sibi volunt radic. cyper. rot. asari. ireos Fl. fl. ros. r. Agaric. trochisc. Spec. liberant. Theriac. A. &c. quæ compo-

composita per se pro alexiterio satis sufficientia forent.

N. De Electuariis Bezoardicis & alexiteriis vid. Thesaur. Pharmacevtic. sect. VIII. no. XI. XII. seq.

§. LXXXIX.

3. *ELECTUARIUM ALEXIPHARMACUM de Ciconiâ; Arcanum alexipharmacum* p. 181.) Si quis Medicorum *Domino nostro Autori* hoc Electuarium communicavit, aut simplex homo fuit nullam chymicorum laborum habens notitiam, aut fucum facere voluit; Animalia enim nihil in se salis habent fixi, sed sal volatile, oleum ac terram mortuam sterilem & exsuccam ex se depromunt, quomodo igitur ex ciconiæ ventriculo incinerato sal fixum elici poterit? Unde *ipse Autor* mavult ipsius Ventriculi ciconiæ tunicas pulverisatas admiscere. Verum fallax in hisce & similibus spes posita videtur, eò quòd cum vitâ bruti vis fermentalis viscerum unà extingvatur.

§. XC.

4. *ELECTUARIUM seu MIXTURA de ALLIO.* ibid.) Alium non frixum, sed crudum cum Mithridatio contusum præfertur, additis reliquis ingredientibus, quæ Autor subjungit. Pro Plebe satis commendabile.

§. XCI.

5. *ELECTUARIUM CAMPHORATUM KEGLERI* p. 182.) Hoc suâ non est defraudandum laude, utpote in morbis malignis sæpè experientiâ probatum. Loco magarit. præparat. & oss. de Corde cervi, addi potest Terra sigillata, ♁nium diaphor. Unicornu verum. Et in altero correcto Purgantia, ut Turbith. alb. & gumm. Rhabarbar. &c. omitti possunt. N. Aliud camphoratum alexiterium D.D.R. vid. in thesaur. Pharmacevtic. annexo sect. VIII. no. XIII.

§. XCII.

6. *ELECTUARIUM CHALYBEATUM* Horat. Augen. p. 182.) In hoc pro limaturâ chalybis præparat. substituendum est ⊕olum ♂tis.

§. XCIII.

7. *Aliud Elect. Chalybis Arcularii* p. 182.) Hoc laudem meretur. Et ex hoc essentia Martis cum succo pomorum Borsdorff. *Dni D. Johannis Michaëlis* præparari potest, si extrahatur cum Spiritu vini Malvatici.

§. XCIV.

8. *ELECTUARIUM CORROBORANS* &c. ib.) Suprà dixi, eos qui in uno composito omnia singulas corporis partes respicientia simul miscent, empiricos se præbere & Artis præcepta evertere; Nolo autem de Crollio hîc subsumere; elegantissima quasi verò est mixtura olei destillati succini cum Spiritu ⊕oli, non ente sale cranii humani, (si fixum intelligat.) Non ente sale perlarum, corallorum, Extract. spodii, Extract. chelidon. liquore calculi microcosmici; Hîc tria regna conveniunt

mine-

Electuaria e mixturæ.

minerale, vegetabile & animale deliberantia, quodnam horum decumbenti Microcosmo prius ferre suppetias debeat; O elegantem mixturam! & inefficacissimam, si propter ventriculi sympathiam cum reliquis membris omissus fuerit spiritus ⊕oli ♉neris, & ol. destill. Nucistæ. N. Aliud cephalium confortans & ante-epilepticum singulare M. Ducis HETRURIÆ vid. sect. VIII. n. I. & IV. in thesauro annexo.

§. XCV.

9. *ELECTUARIUM seu MIXTURA CORDIALIS* p. 183.) Hoc electuarium Cordiale si ex paucioribus conservis omissis speciebꝰ diarrhod. Abbat. præparatum fuerit, elegantius erit seq. modo elaboratum:

Recip. Conserv. rosar. ℥viij.
interp. pulp. Citri ℔j.
Confect. alkerm. ℥iij.
fl. Citri condit. ℥iij
Cortic. Citri condit. incis. ℥iß.
Margarit. Or. præp. ʒij.
Corall. r. præp. ʒvj.
ol. d. Cinamom. gutt. vj.
Citri ℈ß.
cum Syrup. rub. id s.q.f. Mixtura.

§. XCVI.

10. *ELECTUARIUM de CROCO* p. 183.) Hoc Electuario Kegleriano nihil cedit præstantiâ & compositionis artificio.

§. XCVII.

11. *ELECTUARIUM DIAPHORETICUM PLATERI* ibid.) Transeat cum reliquis mediæ sortis.

§. XCVIII.

12. *ELECTUARIUM HYSTERICUM seu LAUDANUM facile* p. 184.) Miror *Dominum nostrum Autorem* hoc & similis farinæ alia ausum fuisse huic capiti inserere, cum tam ineptis, noxiis, frustraneis & sibi invicem adversantibus etiam constent ingredientibus, quem in finem tanta lapidum pretiosorum congeries hûc transfertur? cur in tantâ copiâ resinosa hûc afferuntur gummata? quid sibi vult euphorbium? Dignum hoc est, ut planè excludatur, cum meliora hoc eundem effectum præstantia prostent remedia.

§. XCIX.

13. *ELECTUARIUM ORVIETANUM* p. 184.) An hæc descriptio genuina sit, valde dubitatur. Sequentem ab amico quodam natione Italo pro verâ ac genuina communicatam accepi, hæc utrum talis sit, an secus, non disputabo; interim tamen nec exiguæ virtutis eam tùm in febribus malignis, tùm in sumptis venenis in convulsionibus usque ferocientibus compescendis expertus sui:

Recip. radic. Vincetoxic.
Zedoar.
Carlin.
Angelic.
Petasit.

Valeriam.
Dictamn. alb.
Enul. Campan.
Chelidon. āā ℥iij.
fol. Dictamn. Cr.
Scordii.
Rutæ ā M. iij.
Myrrhæ el. ℥j.
Galbani ℥iß.
Croci Or. ℥j. ʒvj.
Cinamom.
Caryophyll. ā ℥ß.
Opii correct. ʒiij.
Ol. d. succini.
Citri ā ʒiß.
Sulphur. elect.
Terræ sigillat. āā ℥j.
Salis viperarum volatil. ʒvj.
Pulv. viperarum ℥ij.
Mellis juniperini q. s.

M. pone ad fermentationem vase clauso per aliquot menses.

§. C.

14. *ELECTUARIUM NUCUM* p. 184.) Transeat hoc ut simplicis compositionis. Aliud vide in thesaur. pharmacevtic. annexo sect. VIII. D. D. R. n. XV.

§. CI.

15. *ELECTUARIUM contrà PHTHISIN* p. 185.) Hoc multis etiam frustraneis & inutilibus onustum est ingredientibus, qualia Cancri fluviatiles usti, loch de pulmone vulpis, cum jamdum pulmones vulpis exsiccati sint denominati, trochisc. de carabe, &c. si ex paucioribus constaret, laudem mereretur. Aliud F. vide in thesaur. Parmac. annexo sect. VIII. n. IX.

§. CII.

16. *ELECTUARIUM PODAGRICUM S. CLOSSEI* p. 185.) Hoc ad Electuaria purgantia pertinet.

§. CIII.

17. *ELECTUARIUM REGUM* ibid.) Huic momentum conservæ rosarum r. addi potest, & elegantior inde fiet compositio.

CIV.

18. *ELECTUARIUM SCORBUTICUM* ibid.) Hoc etiam transeat, sequenti tamen modo melius videtur:

Recip. Conserv. cochlear. ℥iiß.
chamædr.
rosar. incarnat.
inter. Citri āā ʒvj
Cortic. Citri condit. incis.
radic. Zinzib. indic. condit. incis. ā ℥ß.
Spirit. Cochlear. ʒij.
⊕oli Martis rectific.
Mistur. s. ā ʒß.
Cum Syrup. acetos. Citri s. q. s.
Mixtura.

N. in *Autoris* compositione totum *Electuarium* extract. absinth. ♀rus ⊕lat. & olea destillata gustu reddunt abominabile.

§. CV.

1. *DIASARUM FERNELII.* p. 186.) Hoc nullam meretur animadversionem quoad compositionem.

§. CVI.

§. CVI.

2. *ELECTUARIUM* ☿iale *Crollii* ibid.) Hoc ob vitrum ♁nii licet ✠ correctum suspectum est, nec boni Medici remedium, dum vi suâ colliquativâ ἄνω & κάτω humores summâ violentiâ & ventriculi sæpè subversione educit.

§. CVII.

3. *ELECTUARIUM de Tamarindis* D. D. Greg. Horstii p. 186.) Elegantissimum hoc Electuarium purgans est.

CAPUT LII.
De Elixiriis.

§. CVIII.

DE *ELIXIRIIS Cap. II.* p. 187.) Hæc sunt liquores balsamici spirituosis medicamentosis effluviis mediante infusione & digestione impraegnati, conveniunt cum tincturis liquidioris consistentiæ.

§. CIX.

1. *ELIXYR ALLIATUM* p. 187.) Hoc ratione simplicis suæ præparationis laudem meretur, modo quoad ejus usum observetur, ne in capitis imbecillitate & oculorum affectibus exhibeatur, ob salis acris alliati meteorismum.

§. CX.

2. *ELIXYR CITRI.* ibid.) Hoc deficientium additione & abundantium subtractione corrigi potest. Fortius fit & jucundius addito oleo rec. destillato Citri Spiritui Citri alkoholisato nupto, & Spiritu rosarum ambrato cum Sacchari candi momento, & succi citri exclusione.

§. CXI.

3. *ELIXYR CAMPHORÆ seu Sp. Vin. camphoratus*, ▽ *pestilentialis Hartmanni* p. 188.) Hoc simplicis elaborationis & compositionis transeat.

§. CXII.

4. *ELIXYR HYSTERICUM & epilepticum* ibid.) Hoc suo etiam non caret encomio, ex Spiritu enim sanguinis humani vel cervini optimè rectificato vel etiam □. salibus suis volatilibus urinosis impraegnatis alias cum Spiritu ⊕oli volatili mixtus & combinatus egregius Spiritus antepilepticus conficitur, qui ab Autore allatis speciebus per digestionem in diplomate exaltatus majores acquirit vires in dictis affectibus. Compendiosiori tamen viâ hoc modo elaborari potest.

Recip. Spirit. ant-epileptic. Cl. Hartmann. ℔j.
Extract. radic. pœon. ℥ij.
acori veri
visc. q. ãã ʒiij.
opii correct. ʒij.
Ess. castor. ℥iij.

Ol. camphor. ʒß.
lavendul. ℈ij.
M. stent. in digestione f. Elixir.

§. CXIII.

5. *ELIXYR EPILEPTICUM D.D. Freyen* ibid.) Spiritus corallorum, ut non Ens omitti, & ejus vicem supplere potest Spiritus Salis ♀tari volatilis cum reliquis Salibus volatilibus.

§. CXIV.

6. *ELIXYR EPILEPTICUM CROLLII* ibid.) Hoc non sapit accuratam compositionem Medico chymico dignam; cur enim Spiritus vini ante rectificationem in MB. suprà prædictas species epresso liquori addi possit? Sal pœoniæ, liquor salis perlarum, salis corallorum, aniles fabulæ sunt, hisce exclusis Sal succini volatile cum ejus oleo rectificato melius surrogantur.

§. CXV.

7. *ELIXYR ANT-EPILEPTICUM CRATONIS* p. 189.) Bonus *CRATO* hîc excusandus est, ut qui parum in chymicis laboribus versatis sit, ex cineribus cornicum, cranio humano calcinato nihil salis fixi extrahi potest, quid ergo virtutis ant-epilepticæ ab hisce erit expectandum? Hisce melius substituitur Spiritus stercoris leonis, sale suo volatili satis dives, tanquam fortissimus hujus morbi Hercules paucis Medicis adhuc cognitus.

N. ELIXYR cephalicum & epileпticum vid. in thesaur. pharmacevtic. annexo sect. VIII. n. I. II. III.

§. CXVI.

8. *ELIXYR PESTILENTIALE* ibid.) Hoc, prout hîc describitur, minus concinnum est, extracta enim & olea non facile se invicem uniunt, unde præcipitantur; Et ipse Crollius in Laudani præparatione fatetur, quia olea, inquiens, destillata difficulter extracto miscentur, & semper supernatare solent, omnibus oleis in vitro prius mixtis aliquot guttæ spiritus vini affundi solent & diligenter commisceri, ita invicem uniuntur, & postea facile permiscentur toti compositioni. Sequenti autem modo melius procedit:

Recip. Spiritus juniperi alkoholisati q. v. impraegna ol. d. succini, & ol. de juniperin. rectificatiss. quantum imbibere velit, prius suprà fl. ♁ris digestis
Essentiæ ex speciebus Theriacalibus extract. ol. destill. succini. Citri &c. q. s. imprægnatis. M. & circula omnia lentissimo colore.

N. Aliud ELIXYR alexipharmacum vid. in thesaur. pharmacevtic. sect. IX. n. XVIII.

§. CXVII.

9. *ELIXYR NEPHRITICUM* p. 189.) Ab hoc parum solaminis nephritici & calculosi habebunt expectandum, licet enim aliquid ex bacc. myrtillorum, heder. alkekeng. juniper.

per. & reliquis lithontriptici per nudam infusionem extrahatur, tamen hæc non sufficit, & quid ex Semin. Melon. cucurbit. Nucl. avellan. utpote oleosis elici poterit, succo in primis etiam limonum spiritus vini vim extrahentem obtundente. Ideoque Emulsio facta ex dictis seminibus & nucleis cum aq. vel spirit. heder. alkekeng. juniper. veronic. ononid. &c. melius respondebit voto.

§. CXVIII.

10. *ELIXYR PROPRIETATIS* ib.) Hoc ex *Paracelso* desumtum est, *Archidox. Lib. 8. num. 6.* ubi omisso menstruo recipit Myrrham, aloen, crocum ana &c. Verum hoc juxta descriptum *Paracelsi* non succedit. vid. *Nobiliss. Helmont. in Arbore vitæ p. 635.* Subticuit scilicet Paracelsus additamentum liquoris alkahest, cum quo tota Materia mox solvitur per totum, & succedit Medicamen juxta illius descriptionem. Sed & ipsius *Helmontii* descriptio suis non caret scrupulis, nisi enim aliter procedas, hac ratione species non solùm comburentur, sed & de aloe & totâ balsamicâ myrrhæ essentiâ parum elevabitur, ut ipse l.c. de *Paracelsi* descripto ominatur. vid. descriptionē *HELMONTII* p. 458. Unde *Excell. D. JOHANNES LANGELOT Archiater Sereniss. Ducis Regentis* modum præparandi hujus ELIXYRII Helmontianum imitatur, non autem in formâ sicca, sed liquorem quendam ex Sale ♀tari volatili confectum speciebus maritat & beneficio digestionis perficit. Nos simplici hujus ELIXYRII parandi modo contenti sequenti ratione componimus:

Recip. Myrrh. Al. aloës epatic. Cruc. Or. ā ℥iv.

pulverisatis affunde spiritum vini optimi spiritu ♎ris, vel ⊕oli aut Salis rectificatissimi aciduli tantum ut ad transversum digitum emineat, postmodum vase optimè clauso pone per 8. ☌ ♀ in digestionem, his elapsis superadde novū spiritum vini dictis spiritibus acidis gravidum & acquires optimum *ELIXYR PROPRIETATIS*, ut nullâ opus sit relictæ materiæ extractione, nec restantium fecum destillatione. Hoc dictum *ELIXYR* quantò diutius digestioni fuerit commmissum, tantò gratius etiam erit sapore, odore, colore & operatione. Ut Aloes, Myrrha mumiam custodit à putrefiendi aptitudine, sic & dictum *ELIXYR* Corpus humanum ab omni putredinis labe vendicat. *CL. HELMONT. in tr. Arcana Paracelsi* p. 626.

ALIA ELIXYRIA Proprietatis vid. in thesaur. annexo sect. IX. n. VIII. D.D.G.M. IX. X. D.F.F. XI. A.S.

§. CXIX.

11. *ELIXYR SYNCOPTICUM S. CL.* p. 190.) In hoc non opus esset tantâ ingredientium supervacaneorum ac inutilium congerie, quæ ex-

tractionem ex confect &c. addito succo limonum potius impediunt, quàm accelerant; Nec minus inconveniens etiam destillatio in MB. licet digestio præcesserit, videtur, dum multum virtutis in remanentibus fecibus relinquitur. Ideoque sola infusio sufficeret cū paucioribus speciebus, ut Ambrâ, Moscho, Cortic. Citri. Croco, camphoræ pauxillo, in spirit. lil. convall. rosar. Melisf. Fl. tunic. facta, addito in fine Sacchar. cand. in acet. rosar. f. q. solut.

§. CXX.

12. *ELIXYR UTERINUM* ibid.) Hoc si juxtà præscriptum modum præparetur, admodum spissum & ad internum usum inhabile fiet, imò & virtus castorei per spiritus vini abstractionem admodum exhaurietur; Ideoque præstabit seq. modo juxta *CL. Zwelferi* ductum in Elixir liquidum redigere:

Recip. Castorei ℥iij.
Croci Or. ℥j.
Spiritus vini alkohol. ℔j.

stent in digestione vase clauso per ♂♀ aliquot: postea in MB. destillando Spiritus evocetur, cui statim junge

ol. d. angelic.
succini āā ʒß.

quo facto mixtura seorsim servetur. Deindè ex residuo castareo & Croco fiat cum spiritu vini extractum crassum, quod de novo unciis tribus spiritus vini rectificatissimi unâ cum unciis duabus extracti artemisiæ nonnihil dilutum superiori Spiritui oleis permixto addatur. Quæ artificiosè ita mixta stent in digestione per 7. ♂♀, tandem colentur filtrentur. N. ALIA ELIXYRIA uterina vid. in thesauro pharmaceutico sect. IX. no. XIII. seq.

§. CXXI.

13. 14. *ELIXYR VITÆ majus & minus Quercetani* p. 191. 192.) Prioris ob tot & tantarum rerum inter se pugnantiam inutilem ridiculam congestionem & ineptam compositionem, vide chymiatri celeberrimi Friderici Urnisten correctionem, Quercetano Redivivo insertam. Posterius seu Minus transeat.

N. ELIXYR vitæ pectorale Duc. SAXON. vid. thesaur. pharmacevtic. annexo sect. IX. n. VI. Et ELIXYR vitæ rubeum D.D.R. n. VII.

CAPUT LIII.

De Emplastris, ceratis & dropacibus.

§. CXXII.

DE *EMPLASTRIS, CERATIS ET DROPACIBUS cap. LIII.* p. 193.) Exigua est differentia inter *Emplastra & cerata*. Illa solidiora, hæc molliora sunt; Emplastrorum virtus emplastica est, quasi dicas infarciens, dum enim

enim Emplastrum parti imponitur, cutis meatus ob substantiæ viscoditatem videtur occludere, halituosos retinendo spiritus & calorem partis coercendo; interim tamen ipsius virtus non otiosa subsistit, sed calore partis excitato varios effectus pro variâ ipsius facultate producit, unde Emplastrum glutinatorium, ecphracticum, epispasticum, sarcoticum &c. *CERATA* ab EMPLASTRIS non nisi consistentiâ differunt, illa molliora & tractabiliora, hæc autem paulo solidiora & duriora sunt. *DROPACES* sunt Emplastra à pice nomen & substantiam sortita.

§. CXXIII.

N. 3. *Gummata addenda &c.* ibid.) Gummata etiam in vino solvi & diluta emplastris commisceri possunt, etiam in terebinthinâ ratione consistentiæ optimè solvuntur, quæ paulo mollior indè evadit, ut in diachylo composito videmus.

§. CXXIV.

N. 3. *Proportio exactè definiri nequit* ibid.) ratio, quia resina, terebinthina, gummata, olea &c. modo justo liquidora, modo solidiora, modo crassiora sunt. Imò Emplastra etiam sunt minus dura, duriora & durissima. Unde Petrus Morellus Method. præscrib. formul. remedior. libr. 2. sect. I. cap. II. pro oleo ℥j. ad Emplastrum minus durum pulver. ℥ß. ceræ ʒj. ad durius pulverum ʒvj. Ceræ ℥jß. ad durissimum pulverum ʒvj. vel ℥j. Ceræ ℥ij. sumit. Pro cerati autem præparatione ad olei. ℥j. pulverum ʒj. ℈iß. Ceræ ℥ß. Cap. 10. recipit.

§. CXXV.

1. *Emplastrum Arthriticum* F. F. p. 194.) Si vice Diachyli Magni, quod alias elisione ex Dispentoriis dignum judicatur, emplastrum de minio vigonis ritè præparatum substitueretur, majoris præstantiæ hoc emplastrum arthriticum foret in adsignato symptomate leniendo. N. Alia anti-arthritica & anti-podagrica vid. in thesaur. pharmaceutic. sect. x. n. XIII. XIV. seq.

§. CXXVI.

2. *Emplastrum cephalicum F. F.* p. 195.) Hoc quoad compositionem & præparationem rejici nequit; Vires etiam hujus sunt egregiæ in capitis defluxionibus. In nuchâ commodè gestari potest, dum vaporum impedit adscensum & vellicantes humores à nervorum principio absumit. Ad aliquot hebdomadas gestari debet, deinde aquâ calidâ locus abluendus, & aliud applicandum.

§. CXXVII.

3. *Emplastrum Diaphoreticum* ib.) Hoc in defluxionibus etiam ad musculosas partes summè utile expertus fui; potest etiam commodius solum ex cera, succino & Gumm. Ammoniaco præparari.

§. CXXVIII.

4. *Emplastrum Febrifugum Strobelbergeri*

bergeri ibid.) Hoc Emplastrum in paroxysmo frebrili tertianæ intermittentis abigendo plurimum sæpè profuisse, attestari possum. Hujus rationem vid. in *Willisio de febrib.* Methodica tamẽ cura posteà non omittenda est, ut causa occasionalis removeatur & recidiva præcaveatur. N. varia Emplastra anti-febrilia vid. in thesaur. pharmacevtic. sect. X. n. X. XI. seq.

§. CXXIX.

5. 6. 7. *ad Fontinellas F. F. Gummatum Paracels. ad herniam* p. 197.) Hæc transeant.

§. CXXX.

8. *Emplastrum Magneticum* ibid.) Hujus descriptio ex *CL. Hartmanni Practic.* desumpta est & variat cum Angeli Salæ compositione, illa tres drachmas ana gummatum in aceto f. solutorum, olei succini duas drachmas, Magnetis arsenicalis tantum drachmas tres & terræ ⊕oli drachmã unam recipit; Hæc autem Angeli Salæ gummatum ana ℥iij. in aceto scillitico solutorum, Magnatis arsenicalis ℥iij. olei succini ℥ij. & Terræ ⊕oli ℥j. &c. substituit. Hujus ultimæ compositionis animadversiones vide *CL. Zwelfferi animadvers. in Pharmacop. Augustan.* p. 377. & harum examen *Pharmacop. Augustan. Restitut. Luc. Schrœk.* p. m. 373. Turpe est doctori, cùm culpa redarguit illum. In *Ternario Bezoardicorum Angel.* Sal. alia reperitur descriptio p. m. 70. ubi loco Terræ Vitrioli rad. aron. sumuntur. Hoc Emplastrum licet aliàs excellenti & specificâ polleat virtute ad foras eliciendum venenum & virus in pus convertendum in ulceribus aut carbunculis pestilentialibus, tamen in quartanâ non solùm è regione lienis impositum admodum proficuum expertus fui, verùm etiã in iliacâ passione ab incarceratione intestinorum in scrotum ex herniâ; gloriantur plerique Italorum in suis lectionibus hunc in modũ; Domini mei, hoc notate benè, hoc meum est inventum. Possum ego cum Deo & rei veritate gloriari hoc Emplastrum contrà iliacam passionem ex herniâ adhibendum à me prius esse casu quodam inventum, atque hoc est, cujus in *tract. meo de Method. med.* per exempla ab hoc restituta mentionem feci, prout & hactenus etiam in uteri dislocatione non sine salutari effectu deprehendi.

§. CXXXI.

9. *Emplastrum mundificativum* p. 197.) Hoc se ipsum commendat.

§. CXXXII.

10. *Emplastrum Oppodeldoch secundum Fel. Würz.* ibid.) In hoc etiam nihil singulare occurrit, quod animadversione indigeat. Edulcoratio terræ vitrioli non absurda est, cùm sæpe Sale suo corrosivo, quod per destillationem ignis vehementia non satis expulit, adhuc abundet, quod necessarium non est, virtutem emplastri

plastri adstrictivam & consolidativam impediens.

§. CXXXIII.

11. *Emplastrum Oppodeldoch Paracelsi* ibd.) in hoc emplastro licet Magisteria corallor. alb. & rubr. planè omittantur, nihil refert, ejus enim vires inde non diminuentur; Et quoad magnetem, hic non additur, ob vim suam attractivam, sed potius, ut virtute suâ siccante, quemadmodum crocus martis, hæmatites &c. vim Emplastri augeat.

§. CXXXIV.

N. *Si fortius desideras* p. 198.) Sed colchotar debet esse probè sale suo vitriolico liberatus, ne ☿rius ═tatus degeneret & ═ati naturam induat.

§. CXXXV.

12. *Emplastrum Saturninum expertum à S. Closs.* p. 198.) Loco albi plumbi Sacharum vel crystalli ♄turni in dimidiâ dosi plumbi substitui possunt. Ad eundem ferè modum confici etiam potest Emplastrum ex amalgamate ☿rii cum ♄turno in biliosâ dysenteriâ, fluxu hepatico, febribus pestilentialibus &c. & cum insigni emolumento adhibetur. Utendum tamen hâc Medicinâ est, ut igni ad coloranda ligna. Nobiles enim & effices virtutes non sunt temeritate polluendæ, nec audaculis, imperitisque & crassi ingenii hominibus committendæ.

§. CXXXVI.

13 *Emplastrum ad scyrrhos S. Clossai* & 14. *Emplastrum de Cicutâ F.F. spleneticum* p. 199.) Hæc tam quoad compositionem, quam præparationem & vires deprædicatas pereximia sunt.

N. Aliud vid. in thesauro pharmaceutico sect. x. n. VIII.

§. CXXXVII.

15. *Aliud Empl. Spleneticum Foresti, ceratum de Ammoniaco dictum* ibid. In hujus præparatione observãdum, ne bdellium unà cum ammoniaco & galbano in aceto solvatur, sed in aquâ vel etiã pulverisatum emplastro admisceatur, quia gummi mucilaginosum est, & in aquâ resolubile.

§. CXXXVIII.

16. *Emplastrum stricticum Crollii* ib.) Si in hoc Emplastro lithargyrium aur. & argent. in anaticâ portione cum Minio & lapid. calaminar. addatur, efficacius fuerit. Bdellium deindè etiam in aquâ solvendum. Et tertio Vitriolum album dissolutum addi & cum lithargyrio, minio & oleis ad Emplastri consistentiam coqui debet.

§. LXXXIX.

17. *Emplastrum dia♀ris Rulandi* p. 200.) Hoc etiam quoad compositionem & præparationem in suo pretio habendum est.

§. CXL.

18. *Emplastrum de Tacamahacâ* 19. *Ad tophos & gummata ♀rea S. Closs.* p. 201.) Hæc nullâ opus habent animadversione. Alia ad nodos ♀reos dissolvẽdos vid. in thesauro pharmacevtic. annexo sect. x. n. XV. XVII. seq.

§. CXLI.

20. *Emplastrum Vesicatorium Clariss. D. D. Petri de Spinâ pro usu F. F.* p. 201.) Hoc simpliciori & compendiosiori viâ præparari poslet, solum ex cantharid. sine alis & capit. no. v. vel vj. Ung. camphorat. ℥iij. & ol. rosar. & Terebinth. s. q. vel cerot. santalin. s. q.

§. CXLII.

21. *De DROPACE* p. 201.) Hic etiam ad Emplastra pertinet, & componitur ex pice, cerâ, colophon. 🜍re, bitumine, ⊖. 🜕. euphorb. castoreo &c. Usus est in atrophiâ partium ad sangvinis circularis motum promovendum in partibus, ubi trophia adest ex sangvine deficiente.

CAPUT LIV. LV. LVI.

§. CXLIII.

CUm in *CAPITE LIV. LV. LVI.* nihil occurrat lima dignum transeat hæc; ideoque jam accessum facimus ad *CAPUT LVII.*

CAPUT LVII.

De extractis ac 1. De menstruis.

§. CXLIV.

E*Xtractorum campus latissimus est* p. 205.) Extracta sunt subtiliores partes compositi seu vulgò dictæ essentiæ beneficio Menstrui convenientis à concreto medicamentoso separatæ & postmodum in consistentiam crassiusculam redactæ.

§. CXLV.

Fieri nimirum possunt ex &c. ibid.) Quæ ex vegetabilibus & animalibus fiunt, propriè sic dicta extracta sunt; Reliqua autem ex Mineralibus non tàm Extracta, quàm soluta sunt, ut infrà videbimus.

§. CXLVI.

Liquor, cujus beneficio extracta fiunt, Menstruum vulgò dici solet. ibid.) Hoc Nomen communiter liquoribus imponitur, qui corporibus affusi ea solvunt, vel etiam aliquid ex illis extrahunt. Sunt autem *Menstrua* dicta vel *Naturalia*, vel *Artificialia*. Ex *Naturalium* censu est *aqua communis*, quæ corpora simpliciora, cum quibus habet conformitatem vel symbolum beneficio figuræ vel texturæ partium facillimè dissolvit, corporis compagem reserando, ejus particulas in poros suos ceu sinum quendã reponit, & sales diversæ figuræ ut conformes facilè suscipit & imbibit. Hîc *MENSTRUUM* in suâ actione resolvens & extrahens veluti ventriculus quidam est, aut interna reliqua viscera

appe-

appetitu insito sibi simile allicientia, & posteà aliis iterum reddentia, quomodo aliqui Aquas solventes Ventriculi struthionis appellarunt ex simili. Nec ventriculus nec alia viscera retinent id, quod assumserunt, sed reddunt alteratum. Nostræ Aquæ item sibi commissa revomere coguntur, sed citius, quàm alterare vel mutare Naturam assumti queant. Libavius in syntagmat. arcan. chymic. Lib. 8. cap. 9. Sic Aqua non modò pura salia dissolvit, sed & crystallos tartari, aloën, gum̃i arabicum, bdellium, tragacanth. Sacchar. & alia concreta, quæ alia menstrua sulphurea aut spirituosa intacta relinqvunt. Hæc quodammodò subit, & inde aliquid totius concreti naturam redolens aufert; Sic v. g. Vegetabilia, animalia, & illorum partes aquæ communi infusa ipsi de substantiâ suâ atomotenus aliquid communicant, quod in poros suos diversimodè dispositos & figuratos recipit, ut patet ex decoct. radic. cichor. h. absinth. gelatin. *CC.* Eboris, alcis &c. Inter Artificialia menstrua referuntur simpliciter 🜍reæ, aut salino 🜍reæ, vel simpliciter salinæ Naturæ &c.

§. CXLVII.

Nec enim quivis humor cuivis extractioni convenit, sed certus certæ, 🜍reus 🜍rnæ, 🜔linus 🜔linæ &c. p. 206.) Ideoque unicuique rei extrahendæ, quod ipsi affine & homogeneum est, menstruum est addendum. Sunt autem Menstrua diversæ naturæ, quædam enim sunt puræ sulphureæ naturæ, quædã salino-sulphureæ, alia salina &c. Puræ 🜍ureæ Naturæ Menstrua sunt, quæ ex corporibus 🜍ureis sub olei formâ vel per destillationem, ut ol. Cinamom. anisi. Citri. Terebinthin. juniperi &c. vel per expressionem, qualia ex amygdalis, olivis & aliis vegetabilium fructibus educuntur. Quæ non solùm ex vegetabilibus, sed & pro extrahendis mineralium 🜍uribus egregiè faciunt. Sic commune 🜍ur promptè potest in oleo terebinthinæ dissolvi, & eodem oleo crudum ♁nium subtiliter pulverisatum in sangvinei coloris balsamum dissolvitur. Prout & cum oleo cinamomi d. ex ☉ prius recluso tinctura extrahi potest. *Menstrua salino-sulphureæ naturæ sunt*, quæ præter partes 🜍ureas etiam salinas obtinent, ut videmus in spiritu vini tam simplici, quàm ♀tarisato &c. quas 🜍reas facilis flammæ conceptio, salinas autem illarum per encheirisin à spiritu vini separatio evincit, quibus vegetabilium & animalium partes salinæ & 🜍reæ extrahuntur. Unde non modò dissolvunt purum 🜍ur concretorum, sed totam etiam substantiam complurium corporum resinosorum, v. g. succinum, benzoi, &c. in liquorem redigunt. Alia autem minus 🜍rea aut resinosa corpora, ut salia fixa herbarum, saccharum & gummi Arabicum in aqua, solubi-

lia intacta relinqvunt. Menstrua salina sunt vel salia volatilia urinosa aut alkalia fixa. Vel acida volatilia, aut fixa. In salium volatilium urinosorum numero sunt, quæ salib9 urinosis volatilibus turgent, & ab alkalibus fixis quodammodò differunt, qualia v.g. Sal ♀tari volatile. CC. cruoris cervi, humani. ☐. fuliginis &c. superiorib9 alkalibus fixis longè potentiora. Fixa salia sunt alkalia, seu salia purè salsa, ut sal ♀. absynthii Cichor. &c. Ac licet plus præcipitationi, quàm extractioni aut dissolutioni inserviant, cùm tamen valdè penetrantia sint, his nō solùm menstrua aquosa, sed & ♆rea pro extrahendis vegetabilium subtilioribus partibus acui & exaltari possunt; Et præterea corporum ♆reorum compedes solvēdo juvant faciliorem illorum extractionem per spiritum vini, ut videmus in tincturâ ♆ris ♁nii ♀satâ, lacte ♆ris &c. *Ad Menstrua Salino-acida spectant* Aqua fortis, aqua regia, Sp. ⊕oli, ⊖. ⊕. O. ⊕. & qui ex eorum pluribus simul mixtis summè corrosivi & penetrantes destillantur, unde corpora pleraque metallica facilè subeunt, illorum compagem & texturam dissolvendo in partes minutas dispescunt. Cùm enim omnia metalla cum spiritibus acidis & aliis salibus etiam purè salsis symbolizent, ideoque etiam salia vel salini acidi Spiritus, qui sunt in menstruo solvente metalli partes atomotenus ad se attrahunt, sibique uniunt, & metallis menstrua aliam formam externam induunt, & ita in liquorem redigunt, vel in pulverem aut saliformem substantiam. Hæc menstrua acida contrà ceram, picem, & similia nō solvunt, contrà talia in oleo & pingvibus solvuntur. Atq; hoc est, quod Dominus Autor noster vult cuique rei solvendæ vel extrahendæ symbolicum aut conforme menstruum esse eligendum, cùm non quodvis cuivis extractioni conveniat, sed certum terræ, sulphureum ♆reæ, salinum salinæ &c. Verùm, in quonam ista symbolizatio seu convenientia consistat, in diversum abeunt Doctores. Quidam nudam substantiæ similitudinem sufficere statuunt, ut quæ spirituosæ spirituosis, quæ ♆rea ♆reis, quæ salina salinis sint solvenda, & extrahenda, ut suprà indigitavimus. Alii contrà hanc rationem pro minus sufficienti agnoscunt, & non tàm similitudinem substantiæ, quàm modum substantiæ hoc est, primò quæ ponderа concernit, ut grave & leve; deindè raritatem & densitatem ac deniq; figuram corporis partium pro causâ similitudinis aut confirmitatis intellectum volunt. Cum quibus & ego facio. *Vid. Sylvester Rattray in tr. de Sympath. & antipath.* Nam quod in phiolâ spiritus vini rubro colore tinctus supernatet, Spiritus terebinthinæ cœruleo imbutus colore proximum teneat locum, & hunc excipiat aquæ communis portio viridi perfu-

ſa colore, terræ denique loco ſit ſcobs delimata, cauſa eſt gravitas & levitas dictorum corporum, ut ſi etiam violento agitentur motu, ut ne ullæ quidem horum corporum atomi ibi deprehendantur, ceſſante tamen agitatione unam quamlibet quatuor harum ſubſtantiarum locum ſuum naturalem mox repetere conſpicias, colligendo ſcilicet omnes ſuas atomos & eas revocando in maſſam adeò diſtincti ordinis, ut ne minima quidem permiſtio poſſibilis ibi amplius deprehendatur. Huc etiam refertur lucta inter aquam ſalſam marinam & dulcem elementarem. *Deinde*, Natura & effectus quantitatis eſt, ut omnes res, quas circumſcribit, & in quibus reperitur, in unum cogat, quia formalis ratio quantitatis conſiſtit in indiviſibili, ex quo ſequitur, eam pluralitate non delectari, ideoq; ex ſe ipſâ & ſuâ naturâ mera & continua extenſio exſiſtit. Cujus primæ differentiæ Raritas ſunt & Denſitas, quæ ſimilem in corporibus eodem cum illis gradu convenientibus effectum producunt, qui tamen absque locali motu fieri nequit. Et ſecus ſi eſſet, quî fieret, ut aquei liquores tam promptè ſe ad invicem diffunderent, & tam exquiſitè ſibi commiſcerentur? quomodo aquæ particulæ in corporum interiora penetrarent & alterationes cierent, ſimili modo oleum oleo, ſpiritus ſpiritui vini &c. commiſcetur, & ſacchari vel ſalis moleculæ in aquam injectæ tam ſubitò, tamque perfectè in eâ diſſolvuntur, ut ipſæ penitus evaneſcant, & diſſociatæ partes à partibus aqueis quaquaverſum à fundo ad ipſam etiam ſuperficiem circumferantur. Contrà autem difficulter oleum & aqua, ☿rius & ſpiritus vini cum aliis diverſæ tenuitatis & denſitatis corporibus uniri poſſunt. *Tertia* ratio conformitatis corporum, quâ ſeſe amicabili vinculo conſtringunt, conſiſtit in figurâ, & texturâ æquali, ſed non ſine motu etiam locali. A motu enim eſt, quod una pars materiæ agat in aliam, eſtq; ut plurimum textura corporis, quod partes moventes fuerint, quæ motum & impreſſionem modificant, cumque eo ad productionem iſtorum effectuum concurrit. Et ſanè ſi perpenderis, inquit Nobiliſſ. Anglus Robertus à Boyle in paradox. chymic. quousq; vel mera texturæ mutatio, facta vel ab arte vel naturâ exporrigere ſeſe poſſit in novis ejusmodi qualitatibus in unâ eâdemque materiæ portione producendis, quodque omnes chymicæ productiones non tàm à formâ ſubſtantiali, quàm ab harum qualitatum aggregato denominari ac diſtingvi, ſi, inquam, hæc perpenderis, quodque variatio vel figuræ, vel molis, vel motus, vel ſitus, vel nexus corpuſculorum, unde ullum horum corporum componitur, mutare fabricam ejus poſſit, forſan unà mecum induceris ad ſuſpican-

dum non adeo neceſſarium eſſe, ut Natura ſemper habeat in promptu Elementa, aut tria Prima, unde talia corpora, quæ mixta vocamus, componat. Nõ enim illicò ſequitur, ſi virtus alicujus medicamenti extrahitur aquæ aut ſpiritus vini ope, eam in ſale vel 🜍re concreti reſidere, eò quod, niſi prius corpus fuerit reſolutum ab igne aut aliquo alio potenti agente, ut plurimum in dictis corporibus liquidis largietur potius ſubtiliores partes compoſitas ſui ipſius, quàm elementares. Et uti ſupra innuimus, aquam non modò pura ſalia diſſolvere, ſed & cryſtallos Tartari, gummi A. Myrrham, bdellium & alia concreta. Uti etiam olea quædam non modò oleoſa & 🜍rea, ſed etiam ſalina diſſolvunt. 🜍ur promptè poteſt oleo terebinthinæ diſſolvi, licet æquè innato ſuo acido ſale ac vero ſulphure abundet, teſtante illud ipſum magnâ ſalini liquoris copiâ, quam campana vitrea largitur. Extracta ſpiritu vini parata non purè 🜍reæ naturæ, aut illorum corporum, ex quibus extrahuntur, 🜍ra ſunt, ſed & ipſa valdè diſcrepantibus qualitatibus ſunt inſtructa juxtà particularium corporum ea largientium naturam, figuram, & texturam, ut ſatis cauſæ ſit ſuſpicandi, vel ipſum ab aromatibus, herbis, aliiſq; minus compactis vegetabilibus ſubſtantias, quæ perfecta 🜍ra non ſunt, ſed & alia mixta corpora, ut deſtillatio docet, per ſe extrahere, vel portionem aliquam materiæ poſſe absque eo, ut cum novis ingredientibus componatur, mediante texturæ, figuræ & motus minutarum ejus partium mutatione facilè ignis adminiculo novis qualitatibus imbui, magis ab iis, quas antea poſſidebat, diſcrepantibus. Quemadmodum enim videmus, cum lapides Vitriolo abundantes aquâ pluviali ſæpè fuére madefacti, liquorem tunc pulchram ac transparentem ſubſtantiam in vitriolum coagulabilem elicere, attamen licet hoc vitriolũ promptè in aquâ diſſolvi poſſit, non eſt tamen verum ſal elementare, ſed corp9 valde heterogeneum; ſimili ratione, quamvis extracta videantur quodammodò 🜍reæ naturæ affinia, alias tamen etiam obtinent ſubſtantias, quæ 🜍reæ naturæ non ſunt, ſed etiam ſalinæ vel alterius corporis, prout eſſentiæ peculiari modo ex extractis paratæ liquidò declarant. Si demum Menſtruum diſſolvens corpori diſſolvendo aut diſſoluto ratione ſimilitudinis ſubſtantiæ correſpondere debet, quî fit, quod metalla nonnulla à quovis liquore acido facilè corroduntur, interim alia, ut ☉ & ☽ à diſſolvẽdo peculiari reſerari poſtulent? Sic v.g. aqua fortis ☽nam, ☉lem intacto arrodit, addito ✱ fit propriũ ☉ diſſolvens relicto argento. *Thom. Willis in tr. de fermentatione Cap. 9.* hanc cauſam reddit, ☉ & ☽ compactiora eſſa metalla à terreſtri materiâ

plu-

plurimum defecata, quare nō à quolibet solvente, sed ab ejusmodi tantum menstruis, quæ sale cum istis homogeneo constant, in partes frangi. Cum igitur ☽næ compages à sale ⊖lico dependeat, & ☉ à sale ammoniaco, hinc aqua fortis, quandiu ⊖olicâ pollet virtute cum ☽ sale combinatur, ideoque compagem ejus recludit; Veruntamen ☉ concretionem, quæ à vinculo heterogeneo dependet, minimè laxat, quod si huic menstruo ✱ addatur, vitriolici potẽtia deletur, & solventis spicula salina ☽na intactâ solummodo ☉li adaptantur. Verùm, si primò hujus phænomeni ratio in corporum firmitate consisteret, quâ aliud est compactius altero, argentum compactius ferro, aurum compactius argento &c. Cur aqua regia non solvit argentum atq; ut aurum magis compactum metallum? Diversitatem salium prætendis; dum ☽na sal vitriolicum, ☉ sal ammoniacum habet compactum; sed, quis unquam quæso vel ex ☉ fixissimo corpore vel ex ☽ aut alio corpore metallico igni expositis in operationibus etiam violentissimis sal extrahere potuit? Ejus enim constituentia adeò arctè sibi invicem sunt unita, ut in maximâ etiam ignis torturâ deprehendamus ipsi ne quidem suæ fixitatis aut ponderis quippiam perire, nedum ut vel mica salis inde extrahi possit. Quare & suprà citatus Robertus à Boyle l. c. nunquam, inquit, Sal ☉ conspicere mihi datum, nec ex ullius fide digni αυτοπτæ testimonio habeo, tale quid unquam in naturâ separatum fuisse. Et quod Argentum attinet, nunquam mihi videre contigit, ullum ignis calorem adigere illud potuisse, ut sal suum dimitteret, quomodo igitur in Lunâ vel sal ⊖licum, in sole sal ammoniacum prædominabitur? Quæ non insunt, nec unquam inerunt aut infuerunt. Eadem est ratio de gemmis. Licet etiam spirituum corrosivorum, qualis aqua regia & aqua fortis, ope in liquorem salinum redacta Lunaris, solaris, vel gemmarum salis larvam induant, tamen perito ac rigido facto examine ab involucris salinis spoliata pristinam iterum vel ☉ vel ☽ &c. exhibent formam, quamvis nulla horum in pariendo facta substantiæ alteratio, aut ponderis diminutio. Hæc cum ita sint, alia subsit ratio necesse est. Et res altius erit expendenda; Cum autem unaquæque corporum species propriam sibiq; convenientem affectet figuram, quæ juxta materiæ varium concursum, motum & quietem retineatur vel mutatur, (sic Natura geometrizat) etiam salibus hanc non deesse inclinationem, statuimus cum *Nobiliss. Digbæo ex Gassendo*. Hi enim licet dissoluti, coagulati, & diversimodè permutati, singulis tamen solutionibus & coagulationibus peractis semper ad pristinam & naturalem suam figuram redeunt,

&

& unaquæque atomorum ejusdem salis semper eandem & propriam sibi figuram repetit. Sal communis abit in cubos quadrangulares, Sal Nitri in columnas sexangulares, Sal armoniacus in sexagonos, Sal urinæ in pentagonos, Vitriolum in quadragonos. Et ita etiam cum cæteris salibus comparatum est. Nec hæc sufficiunt, sed & ipsa subjecta, in quæ dicta salia operantur, pro figuræ varietate etiam variant. Sic notum est, si super 🝎 alicujus 🜄 inde destillata vel spiritus per cohobium affundatur, eam à 🝎 facile imbibi & statim cum eodem uniri; contrà verò si alia super infundatur aqua, eam supernatare & magnum, ut in unum corpus coalescat, facessere negotium. Cujus ratio est, quod scilic. aqua destillata, licet corpus homogeneum, & multis tamen diversæ naturæ & diversæ etiam figuræ corpusculis composita sit. Atomi verò hæ actione ignis ex cubilibus suis & quasi lectis exactissimè earum extensioni adaptatis propulsæ, quando antiqua domicilia h.e. poros illos 🝎, quos vacuos reliquere, repetunt amico admodum nexu iterum conjungantur, & quasi commensurentur. Dari autem differentis figuræ poros in corporibus, quæ homogenea esse videntur, modo laudatus *Digbæus* probat per solutionem salium diversorum ratione figuræ in 🜄 factam. Quando, inquit ille, tantum salis communis, quantum aqua capere potest v.g. libram unam in eâ solvas, & tantum unicum ejusdem scrupulū libræ dictæ superaddas, eum integrum in fundo instar sabuli relinquet: Nihilominus tamen multum adhuc salis Nitri dissolvet, etsi aqua non amplius in salem Nitri agit, tantum adhuc salis ammoniaci solvet, & ita cum reliquis diversæ figuræ salibus comparatum est. Hæc si ad rem præsentem accommodemus, videbimus Menstruorum actionem etiam per illorum & dissolvendorum externæ figuræ varietate variare, ut, quæ ejusdem figuræ, facilius commisceantur, & potentius coalescant, & contrà, quæ diversæ figuræ, etiam difficulter in unum subigantur. Unde præter motus modificationem certam partium etiam determinata figura correspondens poris corporis ab illis dissolvendi requiritur. Quod igitur Aqua regia intacto argento aurum solvat, & contra aqua fortis argentum relicto auro, causa est diversorum salium in utrisque externæ figuræ varietas, illā enim figuram obtinet Sal Nitri & ⊕li, aliam Sal ammoniacum, illud in argento invenit domicilium, hoc autem in auro suas theculas, salium illium atomi vi suâ corrosivâ illa subjecta agitando quàm antea capaciora & fluidiora faciunt, ut relicto liquoris fundo liberè quaquaversum ad ipsam quoq; summitatem unà cum sociatis liquoribꝰ partibus ferantur, nec ad fundum re-

laban-

labantur, nisi per præcipitationem ab istiusmodi corrosivis inquilinis liberati in pristinam auri vel argenti redeant formam. Quemadmodum videmus tùm ex ipso butyro ♁nii solùm, tùm ex butyro ♁nii & menstruo illo, cujus beneficio facilè primâ aut secundâ destillatione tantum ☉ per alembicum traduci potest, quantum ad destillatum liquorẽ duraturo colore aureo tingendum suffecerit, licet eâdem substantiâ & pondere Mercurius, ♁nium & aurum perito examine inde iterum repetantur. Ut enim corpora quarundam rerum teste experientiâ permanentium in sui pulvere & soliditate homogeneâ & inseparabili patiuntur in sui dissolutione actionem à dissolvente, ita quoque vicissim dissolvens patitur à dissoluto sine ullâ interim corporis immutabilis participatione. Sic nempe dissolventia mutantur, licet dissoluta ne quidquam de sui materiâ aut substãtiâ perdiderint. Sic v.g. si Aquam Regiã destilles ab ☉ soluto, ejus salia coagulantur cum auro & manent ambo in fundo salis formâ. Et quicquid inde destillatur est mera aqua. Dictum Sal si lavetur, fit niger pulvis, qui facilè in pristinum aurum eodem pondere reducitur, quo anteà fuit. Si verò aquam ablutionis destillaveris, coagulabuntur in fundo crystalli ex ✳, ⊕lo & ⏀tro. Atq; hæc de MENSTRUORUM Naturâ sufficiant.

§. CXLVIII.

Inter alia autem menstrua famosissima sunt 1. *Spiritus vini* p. 206.) Hic quomodo pro menstruo genuino præparari debeat; Vide infrà Libr. IV. de vino sect. 3.

§. CXLIX.

Adhibetur spiritus vini tùm simplex, tùm acuatus vid. Libr. 4. ibid.) Sic spiritus vini acuitur cum sale volatili urinæ seu sp. ✳ salso pro tincturâ ☽næ, smaragdi. Lapid. lazuli &c. item cum spiritu roris majalis & urinæ ã. cum ⊖ centrali. Cum hoc extrahi possunt multa, & acui potest ✳. In Indiâ Orientali prostat liquor instar aquæ simplicis, qui aurum instar ceræ reddit ductile, ut teste *Maiero* Rex Indiæ catenam habuerit auream jucundo spectaculo propriis manibus ex illâ aquâ confectam.

§. CL.

2. ▽ *Vitæ* ♀*sata Quercetani* ibid.) Hæc diversimodè præparari potest, vel ex ♀taro communi ad cœrulitatem calcinato vid. l. c. Libr. 4. vel ex ♀taro philos. quod ex sarmentorum lixivio paratur, de quo vid. Tenzelius in exeges. p. 687. De aquâ temperatâ Basilii vid. etiam infrà Libr. IV. de Vino.

§. CLI.

4. *Acetum Philosophicum Quercetani* p. 207. Hermeticis Azoth dicitur, item Lac virginis, sine quo nihil solvitur, nihil destillatur, fermentatur, coagulatur, nec in Lapidem converti

L potest.

poteſt. Norton. in Cathol. Phyſic. p. 15. Rhumel. in Antidot. p. 103. ex ✱ ♒ti ℥ß. cum ⊕ ℔j. præparari putat pro ſolutione metallorum & mineralium. Alii quærunt ex aliâ materiâ, vid. Joſ. Quercetan. in antidot. Zoophilo. it. in Tetrad. c. 31. p. 403. idem ibid. p. 407. & 410. idem in Pharmacop. Mineralog. c. 11. p. 687. Nonnulli cum Baſil. Valent. in curr. Triumph. ♁ p. 221. Acetum philoſ. parant ex aq. pluviali ſupra ♁ putrefact. Ex his omnibus allegatis juſtam tamen ſtatuimus Domini Autoris Noſtri conjecturam, quam vide p. 207.

§. CLII.

5. *De Menſtruo univerſali ſatius eſſe duco tacuiſſe* p. 208.) *A Theophraſto Paracelſo, CL. Helmontio, Glaubero Alkaheſt vocatur;* Optandum foret, ut liquorem illum celebrem poſſideremus, quem ob inſignem in reſolvendis corporibus vulgari igne invictis efficaciam ignem gehennæ appellant, de quo *HELMONTIUS* memorat, ſe hoc ipſo Metalla, marcaſitas, Lapides, vegetabilia & animalia & quævis corpora, imò ipſum vitrum & omnia in univerſo mixtorũ corporum genera in ſubſtantias ſimilares abſque ullo ☠ diſſolvere potuiſſe. Ex quo autem ſubjecto elaboretur, Doctores inter ſe valde diſcrepãtis ſunt ſententiæ; alii quærunt in ⦶tro, alii in ♀taro, alii in ⦶ & ♀ro, nonnulli etiam in Sale centrali, Sale univerſali mundi; non deſunt etiam, qui ex terrâ magicâ virginali ſubjecto quamvis ſordito quærunt, *Thom. Willis in tr. de Fermentat. cap. 9.* planè dubitat, licet *Nobiliſſ. HELMONTIUS* ſe arcanum hoc proprio labore eruiſſe jactitet, & cottidiè nunc chymiæ *Adepti* in hanc metam adſpirent, tamen licet hæc hypotheſis multorum animos habuerit ſollicitos, multas chymicorum curioſorum fornaculas calefecerit, tamen plurimos in hoc opere ſpes & votum fefellerunt. Præterea nunquam fuit, qui vidiſſe ſe talem liquorem aſſeverare potuerit. Quin ipſe *HELMONTIUS* ſibi contrarius eſt, qui alio in loco reſolvi in limpidam aquam corpora ſtatuit dicto liquore alkaheſtino, & alio dicit fæces ſubſidere. Et ſi rem ipſam conſideres, inquit eruditiſſimus *D. MORHOFIUS in epiſtol. de metallor. transmutat.* Naturæ rerum repugnare videntur; diſtinctæ enim ſunt liquidarum & conſiſtentium rerum naturæ, ac licet hæ nonnunquam per illas vinculis, quibus cohærent, exſolventur, ut diſſipatæ oculorum aciem effugiant, nunquam tamen inter ſe commutatur, nec ab illis principium ac originem trahunt.

§. CLIII.

Modus parandi extracta p. 280.) ratio compoſitionis Extractorum hæc eſt; comminutum ſcilicet medicamentum tàm ſimplex, quàm compoſitum in matracio perſunditur ſuo ſpecifico & appropriato menſtruo ad qua-

quatuor transversorum digitorum excessum, prout Medicamentum valdè siccum est, vel non, in loco calido per duos aut tres relinquitur dies, usque dum color, odor, sapor arguat, assumptam sic appellatam esse essentiam. Tunc illud, quod saturatum est, per decantationem in aliud vas transfertur, & reliquiis affunditur novum aliud, usque dum tota vis Medicamentosa sit extracta. Quibus peractis decantati liquores omnes in MB. ponuntur & separantur à facultate medicamenti, quod crassiusculum exiguâ quantitate in fundo vasis remanet.

§. CLIV.

Si parantur Extracta ex Mineralibus p.208.) Omnes tales metallorum & mineralium extractiones acidis & corrosivis factæ liquoribus non propriè extractiones, sed solutiones sunt.

§. CLV.

N. *Fieri itidem possunt cum aquis propriis vel alienis &c.* p. 209.) Cum etiam aquâ pluviali vel fontanâ ex floribus, vel herbis siccis mediante coctione, colaturâ & depuratione interveniente justæ consistentiæ sapa fieri potest, quæ etiam extracti vicem sustinebit. Sic fieri possunt extractum fl. papav. rh. herb. absinth. radic. cichor. &c.

§. CLVI.

Abstrahe aliquantulum in MB. ob spiritum, qui primum exstillat p. 210.) Spiritus, si fuerit aromaticus, & balsamicus pro alio usu reservari potest, vel extracto etiam denuò admisceri potest, si in formâ expetatur liquidâ pro essentiâ guttatim propinandâ.

§. CLVII.

1. *EXTRACTUM BEZOARDICUM* Q. &c. p. 212.) Spiritus juniperinus bezoardicus abstractus pro essentiâ theriacali reservari & præsens extractum exaltari potest additis oleis destillatis angelic. zedoar. citri &c. aliquot guttulis.

§. CLVIII.

2. *EXTRACTUM CHALIBEATUM magnum* p.213.) Quid opus est tam inutili ingredientium farragine? dum compendiosiori viâ sequenti modo parari potest.

Recip. extract. ♂tis cum succo pomor. Borsdorff. parat. ℥iij.
ireos Fl. ℥j.
cynamin.
eryng. ā. ʒij.
fol. betonic.
chamædr.
chamæpit. ā ℥ß;
Cort. fraxin.
radic. cappar. ā ʒiij.
ol. d. Cinamom. gutt. iv.
cardamom.
caryophyll.
Zedoar.
Macis. āā gutt. iij.
M. f. Extractum Chalybeatum.

§. CLIX.

2. *EXTRACTUM HYSTERICUM* ibid.) Hujus satis commendabilis

vires loco borracis exaltari possunt sale * urinoso,& in aquâ illâ abstractâ tanquam vehiculo exigente usu ægrotis mulierculis propinari potest.

§. CLX.

4. *EXTRACTUM Matricale S. Closſæi* p. 214.) Hoc nullâ indiget animadversione.

§. CLXI.

5. *EXTRACTUM pestilentiale* p. 214.) Hujus jactura virium, quam patitur per spiritus vini abstractionem, si resarciatur per aliquot oleorum destillatorum v. g. angelic. Zedoar. Citri. juniperi &c. additionem, tunc laudem merebitur.

§. CLXII.

6. *EXTRACTUM pestilentiale Tychonis de Brahe* ibid.) Pro Theriacâ A. veter. ad extractionem species theriacales extractioni idoneæ substitui debent, quarum extractio cum balsamo ♁ris ex floribus simpliciter confecto (non cum aloë, myrrhâ & croco) & extracto radic. angelic. sal. volatil. succin. &c. mediante digestione combinari potest.

N. Hoc potest ulterius exaltari non per putatitiam illam tincturam corallor. Sapphyr. &c. sed per sal volatil. Urin. CC. viperarum, ♂nio diaphoretico, bezoardico ☉lari, ♃viali &c. Aliud extractum anti-pestilentiale T. de Br. vide in thesauro nostro Pharmacop. annexo sect. XIII. n. IV.

§. CLXIII.

7. *EXTRACTUM PULMONUM* p. 215.) Hoc potius Syrupus, quàm extractum est; sed nullius momenti.

§. CLXIV.

8. *EXTRACTUM Satyrii compositum* ibid.) Huic præfertur extractum simplex, quod infrà *Libr. 4.* describitur. Sal Margaritarum est non ens, & olea addita destillata Nucist. anis. Cinamom. &c. in aliis extractis adhiberi possunt.

§. CLXV.

9. *EXTRACTUM THERIACÆ seu ESSENTIA THERIACÆ s. & alcolisata* ibid.) Justa in hoc est censura *CL. Autoris nostri*, Et sanè non melius aut præstantius extractum theriacale paraveris, atque si species theriacales extractioni aptissimas spirituosas & balsamicas seorsim vel cum sp. juniper. vel sp. baccar. sambuci extraxeris, Spiritum abstractũ seorsim servaveris, & extracto residuo alia resinosa extracta, ut Myrrhæ, galbani &c. adjunxeris, addito Sale volatili viperarum, vel illarum pulvere &c.

§. CLXVI.

10. *THERIACA BENEDICTA Quercetani aucta & correcta* p. 216.) In hâc quædam ingredientia corrigi, quædam addi, quædam omitti debet. Loco trochisc. scillitic. pulpa scillæ, loco troch. viper. caro viperarum, loco terræ sigillat. Lemn. CCust. ♂nium diapho-

diaphoreticum, loco salium lixiviosorum salia volatilia viperarum. CC. Urinæ, succini &c. addi possunt. Omittenda sunt sandarac. asphalt. Mirobalan. chebul. agaric. rhabarbar. asarum & semina nonnulla. In Theriacâ cœlesti excludenda Magister. perlar. corall. hyacinth. &c. & horum vice substituantur Cinnabaris ♁nii rectific. seu specific. cephalicum *Dn. D. Johann. Michaelis*, bezoardic. ☉'are pro lapide bezoar. Or. &c. Essentiam opii cum ✠ factam superat, illa cum succo cydonior. fermentata & extracta cum spiritu vini.

§. CLXVII.

II. *EXTRACTUM UTERINUM Mynsichti* p. 29.) Virium defectum suppleat Essentia castorei, Sal. volatil. CC. cruoris porcæ. ol. d. puleg. meliss. &c. Alias hoc laudem meretur in compositione & virtute.

§. CLXVIII.

EXTRACTA PURGANTIA vel sunt *simplicia*, de quibus Libr. IV. Vel *composita*, de quibus in sequentibus.

§. CLXIX.

1. *EXTRACTUM BENEDICTUM* p. 220.) Hoc quia simplex est, & ingredientia ob spiritum vini abstractionem nullam virium jacturam subeunt, suo in æstimio relinqui debet.

§. CLXX.

2 *EXTRACTUM CATHOLICUM FRANCOFURTENSE* ibid.) In hoc ingredientium quorundam partes spirituosæ & volatiles per spiritus vini abstractionem eunt perditum, & licet etiam excipiatur diarrhodon. Abbat. ex quo seorsim cum spir. vini extractum conficiendum & demum in fine cum ambrâ addendum sit, tamen nihil huic derogat; dum enim Spiritus vini iterum, quando extractum ad justam consistentiam redigitur, abstrahitur, partes ingredientium aromaticæ æthera petunt, nec quicquam spirituosi balsamici remanet, nisi partes terrestriores & tartarus quidam, quem communiter sal vocant essentiale, in residuo manent. Ideoq; singula purgantia per se sigillatim sunt extrahenda, atq; his deinde etiam extracta aromata admiscenda sunt. Prout & in 3. *Extracto catholico Sennerti Cl. Autor noster* fieri jubet. p. 221. Proinde eodem modo itidem cum 4. Extracto Catholico *Dn. D. Alnoldi Weickhardi* procedendum est.

§. CLXXI.

5. *EXTRACTUM PANCHYMAGOGUM CROLLII. I.* p. 221.) in hoc justa est *CL. Zwelferi* censura de speciebus diambræ & diarrhod. Abb. cum sp. vini extrahendis, negari enim primò nequit in spiritus vini abstractione magnam fragrantiæ & essentiæ aromaticæ portionem simul abstrahi; deindè, nec inficias ire possumus, spir. vini speciebus diambræ saturatè imbutum licet aliquid extrahat, tamen

men adeò aptum ad ulteriorem & pleniorem additarum specierum extractionem non evadere, ut αὐτοψία edocet. Quoad turpeth. gummos. agaricum. Scammon. notandum, hæc præbere resinam, quæ nisi exactè à reliquo extracto prius separetur, & vel pulverisata, vel recenti spiritu vini soluta perfectè inspissato extracto addatur, minus efficax præbeat extractum, duplex incommodum involvens, nimirum, quod in liquoribus totaliter solvi non possit, & nil ferè operetur. Quare resinas tales in mixturis purgantibus, siccis & liquidis, prius amygdalis dulcibus subigere suadet citatus *Zwelfferus*. Ad hæc excipit *Dn. Lucas Scrœckius in Pharmacop. Augusta. restit p. m. 121. Class. 7.* Denominatas quidem species resinam præbere; ast ideò vel pulverisatam hanc, vel spiritu vini solutam extracto addi debere non sequitur. Si enim resina ista unà cum extracto ad spissitudinem evaporato, absq; præcedente illius separatione &c. cum pistillo probè contundatur & subigatur, optimè misceri statuit, & tale extractum eundem dare effectum, quem si resina pulverisata vel spiritu vini soluta addita fuisset, præstare. Verùm licet particulæ resinosæ per contusionem & subactionem cum pistillo ad tempus disgregentur, tamen brevi temporis spatio ad genium suum redeuntes sui juris fiunt & se à reliquo extracto iterum segregant & separant, utpote aqueæ naturæ, ut ita recto adhuc stet talo *CL. Zwelfferi* tradita animadversio, similes resinas cum amygdalis dulcibus vel alio oleoso pro partium resinosarum disgregatione prius esse subigendas. Additio Salis perlarum, corallor. Salis ex fecibus calcinatis extracti supervacanea est. Sequentes descriptiones extracti Panchymagogi 2. *Crollii* & 7. *Hartmanni* cum iisdem scateant vitiis, eâdem etiam animadversione cum superiori Extracto 1. panchymagogo *Crollii* dignæ sunt, quæ hisce adaptari potest.

CAPUT LVIII. LIX.

De Farinis & Feculis.

§. CLXXII.

DE FECULIS *ad Caput LIX.* p. 223.) Hisce *Cl. Zwelfferus* in P. A. animadversion. radicum ipsarum siccatarum succo suo nativo adhuc gaudentium pulverem præfert, cujus rationem addit in appendice animadvers. p. 64. quia istæ nihil aliud sunt, quàm subtilior radicis pars, quæ, dũ per linteum contusa radix exprimitur, unà cum succo transfluit, posteà

verò

verò ſucco ſuo per effuſionem & decantationem privatur & totaliter orbatur: non minoribus contrà relicta ab expreſſione radix gaudet virtutibus, quæ tamen tanquam inutilis abjicitur. Hîc excipit *Dn. Lucas Schrœckius* l.c.p.501. feculas iſtas ſucco ſuo adeò eſſe orbatas, ut omnis virtutis & efficaciæ expertes evaſerint, non admitti, quia pars illius aliqua pulverẽ illum humectans remanet, unde Ari quoque fecula ſaporem nonnihil acrem retinet, ſi debitè præparata fuerit. Verùm licet in feculâ ari aliqua ſalis acris pars guſtu perceptibilis remaneat, non tamen omnis ſuperſtes eſt, & quid fiet de cæteris, quæ tantâ ſucci medicamentoſi copiâ non abundant? Amylum nihil probat, *ἄποιον* enim eſt, unde de hoc nihil certi de ejus virtute pronunciari poteſt.

CAPUT LX. LXI. LXII.

§. CLXXIII.

CUm in Capite LX. de Floribus. Ca. LXI. De Gargariſmis, &c. Capite LXII. De GELATINIS nihil cenſurâ vel limâ dignum occurrat, prætermittimus & ad ſequentia nos convertimus.

CAPUT LXIII.

De Infuſionibus.

§. CLXXIV.

DE INFUSIONIBUS *ad Caput LXIII. p.226.*) Infuſioni aptiora ſunt, quàm decoctioni, quorum præcipua vis in tenui ſubſtantiâ ſita expetitur, præſertim quæ arida & aquoſo humore deſtituta vires in ſuperficie poſitos habent. *Deindè* infundenda craſſiuſculè conſcindenda, contundenda aut pulveriſanda ſunt, niſi ea vis aut ſubſtantia requiratur, quæ in ſuperficie ſedem habet. *Tertiò*, ad infuſiones convenientiſſimi liquores ſunt, qui ſuâ tenuitate in omnes commiſſæ materiæ poros ſeſe inſinuantes præcipuam vim elicere poſſunt. *Quartò*, ſi liquor loco tepido aſſervetur, dilutum erit efficacius. *Quintò*, infuſio decoctione longius requirit tempus, quò imbecillius allicit vires medicamentorum. *Sextò*, quæ duram habent ſubſtantiam & compactam, & qualitatem firmiter ſubſtantiæ adhærentem, diutius terenda vel infundenda ſunt, quæ raram & imbecillam, minus. *Septimò*, liquor ad infuſiones debet eſſe calidꝰ, quia calor ad extrahen-

hendam medicamentorum facultatem multū prodeſt. *Octavò*, colatura ſine expreſſione eſt dilutior & guſtui ingratior, ſed debilior, cum expreſſione turbidior & craſſior, verùm fortior. *Nonò*, medicamenta inciſa & contuſa vel per ſe inconvenienti liquore aut vehiculo infunduntur, vel quod melius, & uſu jam valde receptum eſt, nodulo ex ſyndone albo vel rubro incluſa vino vel cereviſiæ immerguntur, quantitate medicamentis ingredientibus reſpondente, & in locum tepidum reponuntur. Exempla vide in Dn. noſtro Autore.

CAPUT LXIV.

De Julebis ac Moretis.

§. CLXXV.

CUm in Capite LXIV. De JULEBIS & MORETIS nihil, quod cenſurâ vel annotatione dignum ſit, occurrat, hoc ipſum etiam præterimus, & tranſitum facimus ad alia.

CAPUT LXV.

De Lapidibus.

§. CLXXVI.

DE LAPIDIBUS *ad Caput LXV. p. 230.*) Lapidis vocabulum hoc loco non accipitur pro ſubſtantiâ cōpactâ lapideâ nativâ, ſed pro medicamento in duritiem terream & lapideam redacto, quod venit *Lapidis* nomine.

§. CLXXVII.

Lapis vegetabilis nihil aliud eſt p. 230.) *Dominus Autor* hanc deſcriptionem deſumpſit ex S. *Cloſſæo*. Si ſcilicet ⊖ Eſſ. Spir. vini ſepties ſuprà ⊖ proprio rectific. ſepties additur ol. æthereo, ſpiritu ſuo quaſi animat per repetitas deſtillationes & fixationes, unde ſumma corporis noſtri medicina. Alium Lapidem vegetabilem ex ♀taro crudo in oleum poſt multos labores converſo habet Rhumel. in compend. Hermet. cap. 22. p. 70. quod in lapidem coagulatur.

§. CLXXVIII.

Hûc etiam referri poteſt *LAPIS BUTLERI*, quo quemlibet ferè morbum ſolo odore illius aut intinctu in liquore ægrotis exhibito curavit inſolito & incognito ſpectaculo teſte *CL. HELMONTIO* in tr. *BUTLER* p. m. 468. Fuit *BUTLER*, juxta *CL. G. MORHOFI* relationem in

in Epistol. de metallor. transmutat. ad *Nobiliss. JOEL. LANGELOTT* p. 158. Nobilis Hibernus, cumque juvenis in Africam navigaturus esset à Piratis captus Regulo cuidam Arabi pro mancipio venditus fuit. Is possessor magni arcani fuit, & hujus servi sui ministerio ad opera quædam vulgaria chemica usus est. Qui cum esset sagacissimus, subolfecit secretiores Domini sui labores, ac in pyxidē aliquā incidit, quâ recondebatur magnus ille Naturæ thesaurus. Cujus rei cum jam esset certus, cum Mercatore Anglico illic vivente pactus est, ut se ab hero suo redimeret. Redemit ille. *BUTLERUS* verò pyxidem illam tanti arcani custodem furto subripuit, atque in Angliam navigavit, ubi privatim coram aliquibus projectionem fecit. Et fama pervenerat ad Medicum quendam Hibernum, popularem ejus, quem permovit, ut relictâ familiâ suâ ac praxi medicâ ipse *BUTLERO* spe arcani potiundi, famularetur. Multum intercesserat temporis, cum nihil Medicus deprehendere potuit, & omnia clanculum ageret *BUTLERUS*. Transegit itaque cum hospite pretio dato, ut locum aliquem obscurum post *BUTLERI* conclave sibi concederet, quo per rimas aut foramina quædā illū observare posset. Accidit itaque, cum aliquando plumbi & hydrargyri quantitatem emere jussisset *BUTLERUS*, ac statim in vicinam urbem negotii causâ ablegasset, ut ille jam tempus idoneū suspicatus simulato abitu domi remanserit. Quare post conclave in sellis duabus vel tribus sibi superimpositis constitit, ut per foramina prius à se facta despicere in conclave *BUTLERI* posset. Vidit itaque furnum parare *BUTLERUM*, plumbum ac hydrargyrum igni apponere. Vidit de pavimento, effracto lapide, producentem pyxidē aliquam rubicundo pulvere plenam. Cumque quantum satis erat, è pyxide ceperat *BUTLERUS*, ac jam liquefacto plumbo ac hydrargyro calido immissurus erat, Medicus nimio vidēdi desiderio flagrans propius se foramini admovit, cum corporis sui pondere sella suprema inclinata præcipitem illum dedit. Quo strepitu attonitus *BUTLERUS* observatorem suum pene transfixisset, nisi intercessisset hospes. Medicus verò ille statim herum suum coràm Magistratu Londinensi ut Monetæ falsarium accusavit. Quo in carcerem conjecto, ac supellectile ejus perlustratâ nihil quidem instrumentorum monetariorum, sed quadraginta auri libræ inventæ sunt. Quod cum falsum primò suspicarentur judices, genuinum omni examine deprehenderunt. Cùm igitur documenta non essent, quibus convinci posset *BUTLERUS*, è carcere iterum dimissus est. Idem *BUTLERUS Ducem de Buckingam*, cum iter suum in peregrinas

nas regiones inſtituturus eſſet, addit, ac aliquam Cambii ſchedulam ad Mercatorem Batavum ultrò obtulit, ſi fortè apud peregrinos pecunia illum aliquando deficeret. Riſit *Dux;* ſed ne inofficioſus videretur, ſchedulam accepit, eam ut nullo ſibi uſui futuram negligens. Accidit itaque, ut Ducem Amſtelodami viventem Mercator aliquis *BUTLERI* nomine ſalutaret, ac ducenties millia aureorum ejus nomine offerret, ſi pecuniâ egeret. Obſtupuit ſummâ illâ oblatâ *Dux;* ſed accipere detrectavit. Cum verò poſteà per Angliam innoteſceret de *BUTLERI* divitiis per artem chymicam paratis ac ſaluti ſuæ diffideret, in Hiſpaniam navigans unà cum lapide aquis ſubmerſus eſt. Hæc ex ipſis *Ducis* œconomi ore, qui hæc narravit, habet ſuprà laudatus *MORHOFIUS.* Hic eſt *BUTLERUS* ille, qui ſuprà allatum poſſedit Lapidem. Utrum verò conveniat cum hoc chryſopœjo, an ſecus, Nos dubios facit *CL. HELMONTIUS, qui l.c. Driff* vocat defectu nominis ſuâ vernaculâ, quod denotat arenam ſive terram virgineam. Cujus requiſita recenſet, *primò*, ut ſit corpus quoddam metallicum, quod longâ ſui morâ conſtantiam, non autem acceleratam corruptionem ſignificat. *Deindè*, ut in pauperum ſolamen ſit deſtinatum. *Tertiò*, ut ſit ab artifice reſeratum, repagulis liberum ac veluti reſuſcitatum, recens ab igne ſurgens. *Quartò*, ut ſit volatile, ſive bis vel ter ſublimatum. *Quintò*, ut hoc volatile quodammodò fixum fiat, ne magnâ ſui parte evolet, & ita corpori humano communicabile. *Sexto*, ut non ſolum ſuâ corporis firmitate, ſed etiam virtutis ſuæ extenſione ſit planè fermentale, adeò, ut etiam minimâ ſui odoris participatione ſuas vires extẽdere poſſit in Archéum, eundemque ſopire ac demulcere. Hujus præparationem vide l. c. Alias *JOHANNES MARCUS MARCI à Kronland in Philoſ. Veter. reſtitut. part. 5. ſect. 9.* hujus lapidis veram baſin ⊖olum ♀ eſſe ſtatuit ex confeſſione ipſius filii *HELMONTII* nomine MERCURII, cum quo Francofurti ad Mœnum cum Aulâ Cæſareâ mãſerit, familiariter cum ipſo verſatus, tanquam amico intimæ admiſſionis. Hic addidit, Lapidem hunc vetuſtate in colorem viridem mutari, quin etiam Patrem ſuum uſneam quandoque tanquam minus neceſſariam omiſiſſe. Et ut inventum hoc magis lateret & majorem ſui æſtimationem pareret, ſepiæ atramentum ſuo vitriolo affudit, ut remedii compoſitio fieret obſcurior. Ideoque hic Lapillus ex ⊖olo ♀neris prius volatili facto & cum ſale marino in tigillo prius fuſo miſcetur, vel ne quid diſſipetur, ſali ſuprà marmorem effuſo idem Vitriolum volatile quàm celerrimè lapide currente in gyrum ducto permiſcetur, priusquam hoc avolare

illud

illud planè coagulari possit. Quæ magis ⊕olum exaltatur, sive illud fiat per ≏tionem, seu filtrationem, eò majorem vim obtinet; Certum enim est ⊕olo ἐνέργειαν excellentem inesse pacandi Archéum. Unde inquit porrò *MARCUS MARCI*, ex quo illo uti cœpi, Arthritis sensim est remissa, ita, ut jam à biennio ab eâ sim liber, & verisimile est ad senectutem retardandam & ad multos graves morbos curandos valere. Nec ego inficias ire possum, Sal meum anodynum, cujus in præfationis fine ad tr. meum de Med. Medendi mentionem feci, ad Morbum in centro detinendum ab omni narcoseos suspicione liberum ex eâdem prosapiâ oriri.

N. *Lapidem BUTLERI olim CHRISTOPHORUS N. Altenburgi* h.m. elaboravit.

Recip. ⊖lis marini ex ☠ post destill. extracti & in ✢ liquefacti ℥j. Entis ♀neris ʒij. ℈ij. Usneæ humanæ gr. xv. cum ichthyocollâ solutâ f. trochisci.

Ens autem ♀ præparavit cum ⊖ volatili ⊡ sæpius illud ≏ndo à colcothare omni salsedine privato atque sale ⊡ optimè imprægnato. Sal scilicet illud dicitur esse fermentum illud peregrinum, quod Ens ♀ comitatur. Verùm, quamvis hæc præparatio atro non sit notanda carbone, scopum tamē *BUTLERI* minimè attingit, utpote, qui requirit radicalem ♀neris in ⊕olo contentæ solutionem, quæ sine △ne philosophorum penetrando comburente & comburendo penetrante nec haberi, nec perfici potest, siquidem absque hoc 🜍ur ♁neris verum & quod Philosophorum est, obtineri & sequestrari nequit.

§. CLXXIX.

1. *Lapis corrosivus* p. 231.) Hic ad fonticulos inducendos communiter adhibetur; Moderno tamen usui accommodatior est sequens sal causticus *MOLINETTI*, Recip. ☽ capellatæ ℥ij. aq. fort. ℥vj. minutissimè in scobem redactam solve, reposita in vase vitreo △ pilul. admove, ubi solutum fuerit argentum, paulatim augeatur △ & lapidem Lunæ instar lanæ acquires, qui per gradus perficitur usque ad Aquæ fortis consumptionem. Cauterium præstantissimum est chirurgis commendandum, dimidiæ horæ spatio fonticulum inducit.

§. CLXXX.

2. *Lapis seu Magnes arsenicalis* ib.) Sequens Magnetis Arsenicalis præparatio, prout & *CL. Zwelfferus* describit optima est, Recip. ♁nii crudi. 🜍ris flavi Auripigmenti albi, crystallini, ā ā ℥ij. pulverisentur omnia subtilissimè & in vase vitreo in arenam calentem imponantur, ignem usque subtus habeas, donec vase benè calefacto ingredientia omnia simul instar picis colliquescant, studiosè à fumo sibi cavendo; id quod cognosces, si, dum stylo ferreo fundum contigeris, materia cohæreat, & instar

Terebinthinæ trahatur. Poſtea frange vas vitreum, & refrixam materiam, quæ ſubfuſcum repræſentat lapidem ſubtiliter tere & ad uſum cuſtodi. Ingreditur ſuprà deſcriptum Emplaſtrum meum magneticum.

§. CLXXXI.

3. *Lapis Medicamentoſus Crollii ſeu Lapis ſalutis* ibid.) In hoc ſalia alkalia & acida concurrunt & cum terris in unam maſſam coëunt. Salia acida ſunt ⊕olum virid. & alb. alumen. ⊖ commun. Alkalia ſunt Anatron, id eſt fel vitri, ⊖ 🜿tari, perſicar. plantagin. licet reliqua planè excludantur & dictorum alkalium doſis augeatur ad vitandam inutilium nimiorum ingredientium farraginem. Ideoque nec reliquæ deſcriptiones n. 4. 5. 6. de nihilo ſunt.

N. *Anatron id eſt fel vitri* ibid.) fel vitri nihil aliud eſt, quàm ſpuma materiæ, ex quâ vitrum fieri debet, cùm enim vitrorum materia conſtet ex cineribus, arenâ &c. hujus ſpuma fel vitri eſt. Hoc in hydrope aſcite à ʒß. ad ℈ij. cum brodio calido cancrorum ut & in calculo notabilem præſtat effectum. Alias & Anatron ſumitur pro terrâ Sarracenicâ, item pro excreſcentiâ albâ ac lapideâ, quæ in petris creſcit in modum uſneæ albæ, à quibusdam ſal nitrum vocata, prout Jenæ ejusmodi Anatron in montibus ad Lichtenſtein reperitur. Dominus Autor Noſter etiam ſal Anatron magis compoſitum deſcribit. p. 279.

§. CLXXXII.

7. *Lapis mirabilis* p. 232.) Sequens Lapis mirabilis etiam internè contra calculum adhibitur. Recip. ⊖ ononidis. Succini volatil. ⊡ volatil. ✱ ſepties ſublimat. Lapid. Nephritic. calcul. human. 🜿ri ⊕olat. Sp. ⊕oli coagulat. ocul. ♋ præp. āā ʒij. M. f. q. aquæ & vaſe clauſo in loco tepido coagula in lapidem. Doſis à ℈ß ad ʒj. Item Recip. Salis prunellæ, Sal. abſinth. āā ℥j. Sal ſuccini volatilis. ℥ß. ol. d. ſuccini ℈ij. Lapid. Nephritic. q. ſ. M. & cum aq. coagula in lapidis duritiem. Doſis eſt à gr. vj. ad ℈j. vel ʒß. in vino vel aq. ſaxifrag. omnem materiam ſabuloſam everrit, & expellit calculum, ſi verò jam coagulatus, demulcet dolores, in iſchuriâ & dyſuriâ etiam commendabilis & in podagrâ.

CAPUT LXVI.

De Liquoribus.

§. CLXXXIII.

DE *LIQUORIBUS* ad Cap. LXVI. p. 233.) Hi olei interdum nomine veniunt, propter ſuam unctuoſitatem nomen adepti, reverà autem olea non ſunt, ſed ſaltem ſalia humiditate aëris impregnata ac in liquorem

rem ſoluta, in primis alkalia, quæ nõ tàm in aëre frigido, quàm potius humido liqueſcunt, ſi enim non unà humidus foret, alkalia non tàm facilè liqueſcere ſineret, ſic calido etiam, ſed pluvioſo exiſtente aëre de facili liqueſcunt.

§. CLXXXIV.

Commendatur itidem maximoperè Liquor Lithontripticus compoſitus ib.) Maximæ hic eſt energiæ in calculo expellendo. Ex eodem etiam fonte promanat Liquor Nephriticus *Rhumelii in Baſilic. Ejus chymicâ* §. 8. p. 10. licet plurium ferax ingredientium, ſymbolizantium tamen;

Recip. ocul. ♋ lapid. judaic. pumic. Silic. ſpong. Lyncis. ætitis. carpion. cryſtallor. ſuccin. corallor. ãã q. v. affunde ſp. ⊖lis. ad ſupereminent. 4. digitorum tranſverſ. digere, ſpir. decanta, alium ſuprafunde tamdiu, donec nihil amplius ſolvat, ſolutiones conjunge, per XX ſpir. ⊖lis abſtrahe, reſiduum in aëre humido tranſit in oleum per deliquium. Quod cum ſpiritu vini præviâ circulatione digeri & poſtea deſtillari debet. Convenit cum Liquore Nephritico minerali D. D. Johann. MICHAELIS. Hic ferè convenit cum Dni Autoris noſtri, niſi quod tot nõ ſint ingredientia. Huic non cedit Liquor Lithontriptius *Friderici ZOBELII* Chymici inſignis in Aulâ Gottorpianâ in Tartarol. mſſ. ſect. II. c. 16. Cujus deſcriptionem habebis in *Nobiliſſ. Philipp. Jacob SACHS à Lewenheimb.* gammarolog. p. m. 628.

§. CLXXXV.

Liquor in Ulcera p. 233.) Hic atro non eſt carbone notandus; interim tamen ſequens etiamſi ſummâ cum cautelâ & circumſpectione applicetur, in ulceribus fiſtuloſis, aliisque malignis & inveteratis, Morbo Gallico, cancro, &c. magnarum eſt virium. Rec. ☿rii ♎ati optimi ✳ pulveriſati ana, fluant in XX ſupra ▽, frigefacta ſolve cum ▽ communi, filtra, coagula. Poſteà ♎ma tamdiu, donec ☿rius & ✳ in fundo inſtar ceræ fluat. Hoc ſolve in cellâ & impræegna ſpiritu vini, digere per 14. ♂ ♀ decanta ſpiritum vini & deſtilla per *MB* remanebit in fundo liquor inſtar olei, quem coagula & iterum in aëre humido ſolve, hocque ter repete.

CAPUT LXVII.

De Magiſteriis.

§. CLXXXVI.

DE *Magiſteriis ad Caput LXVI.* p. 234.) Magiſterii vocabulum communiter ſumitur pro ſubtiliſſimo pulvere ex certis rebus per præcipitationẽ præparato. Præcipitatio autem dicitur actio, per quam ſoluta

in præceps aguntur & demittuntur. Hæc autem variè sumitur; Primò *generaliter*, pro quâvis ſulutorum ſeu ſublimatorum ex menſtruis ſuis repercuſſione, quæ ſignificatio propriè hîc locum habet. Deindè *ſpecialiter* & vel pro ⫧tatione ☿rii, quâ per aquas fixatorias & gradatorias liquabilitas ☿rii ſiſtitur, & ex menſtruo ſuo ⫧tatur, ſed cum præceps hoc modo in fundum decidat ☿rius, & nil minus quoque ſit, quàm coagulatio, obtinuit hactenus nomen, ut ille dejectus h. m. ☿rius ⫧tatus & varii eum præparandi modo κατ' ἐξοχὴν ⫧tata vocentur. Vel ſumitur pro Philoſophicâ præcipitatione, quâ ut eſt apud *GEBRUM* Libro *de ſummâ perfectione Capite 99.* Materia Artis in cœlum vecta ſeu Aludelis collum circà ſpondilia hærens in terram delabi cogitur. Impropriè ſumitur pro rubificatione & fixatione præparatorum, quo quidem modo ☿rius in phiolâ incluſus poſt repetitas blandas ſublimationes ex ſe & per ſe inſtar rubei pulveris in fundo tandem remanet. *Synonyma Præcipitationis* ſunt, primò Deſcenſio, quia ⫧tata in fundum deſcendunt ex corpore liquoris. Secundò Repercusſio, quia repercutiuntur ſoluta, ut recidant. *Germanicè*, der Niederſchlag. *Definitur autem Præcipitatio, quod ſit ſyncriſis ſeu counitio dejectoria ſolutorum ex menſtruis ſuis actione & reactione partium variâ figurâ & texturâ præditarum facta.*

§. CLXXXVII.

Affunde liquorem convenientem p. 234.) ſuprà docuimus ex *Dno Autore* noſtro, quemvis humorem cuivis extractioni non convenire, ſed certum certæ, 🜁reum 🜁reæ, ⊖linum ⊖linæ &c. vid. *Capit. LVII.* & quâ ratione hoc accidat, addidimus explicationem l. c.

§. CLXXXVIII.

Solutio præcipitatur (*affuſo liquore vel materiâ cujus vi ſolventis vis obtundatur*) ibid.) In *Præcipitationibus*, prout ſuprà etiam in ſolutionibus demonſtravimus, etiam obſervandum, ut cuivis ſoluto ſuum conveniens & appropriatum adhibeatur præcipitans. Sic v. g. ☽ præcipitat. ♀, ⊖ & ✳. ⊙ ⫧tat ☿ & oleum 🜿tari per deliquium; ♀nerem ♂ ⫧tat, ☿us ſolutus à Sp. ⊕oli, à ☿rio crudo Spiritus ⊕oli in aluminoſam ſubſtantiam, à lixivio ex cineribus fagi ⊕olum, ab ✢ 🜁, à ♂. ⊖. & 🜿 ♁nium, ab ▽ butyrum ♁nii in ☿rium vitæ ⫧tatur; Quæ ⁓ ⊕oli ſoluta ſunt, ⫧tantur ol. 🜿tari per deliquium, quæ ⁓tu ⊖lis vel ✳, ⫧tantur Sp. ⊕oli &c.

§. CLXXXIX.

Sic ſiunt Magiſteria ex Mineralibus ib.) Sic habemus Magiſterium ♄turni, Magiſterium marcaſitæ, Magiſterium ⊙ ſale 🜿 ⫧tatum, Magiſterium ⊕li ♀ liquore 🜿 ⫧tatum &c.

§. CXC.

Olea stillatitia.

§. CXC.

1. *Ex Vegetabilibus* p. 234.) De his Magisteriis notandum, quod in hisce præcipitans ut plurimum in triplo, & præcipitatum solutum in uniplo adesse soleat, exemplo magisterii Laccæ Florentinæ ex granis chermes, quod beneficio aluminis & ol. ♀tari elaboratur, ubi duplo plus Laccæ Florentinæ acquiritur, quàm fuere grana ante præparationem; potissimam partem alumini debere statuo, quod ex terreo corpore & spiritu acido compositum, quorum hic destillatione abstractus albam terram sine præcipitantis alicujus interventu relinquit.

§. CXCI.

2. *🜂reis i. e. quæ oleosâ parte scatent, extrahitur Tinctura beneficio Sp. vini rectificatiss. & præcipitatur affusâ aq. comm vel 🜄 alumn.* ibid.) Ubi notandum, spiritum tinctum per inclinationem esse separandum, ejus dimidiam partem lentâ in MB. destillatione separandam & residuo demum 🜄am communem vel aliam ad præcipitandum esse affundendam. Extractum sensim subsidens lento calore siccandum est.

CAPUT LXVIII. LXIX.

§. CXCII.

DE *Masticatoriis Caput LXVIII. DE MORSELLIS & ROTULIS Caput LXIX. transeant.*

CAPUT LXX.

De oleis stillatitiis.

§. CXCIII.

DE *OLEIS stillatitiis* p. 238.) Hæc ex singulis simplicium familiis præparari possunt, Mineralium, vegetabilium ac animalium.

§. CXCIV.

N. 1. *Felicius oleum adscendit* ibid.) additio ⊖ vel ♀ supervacanea est, modò regimen 🜂nis observetur, quem æqualem esse convenit.

§. CXCV.

2. *Fermentationis promovendæ gratiâ* ibid.) ad fermentationem promovendam faciunt fæces Keuterlingii, vini, item Saccharum facto SSS.

§. CXCVI.

3. *Auctiore igne* ibid.) Intensiorem 🜄nis gradum requirunt nonnulla olea graviora, ut Cinamomi, caryophyllorum &c. quàm quæ leviora, ut ol. d. Citri, chamæmel. sapphirin. Majoran. Menthæ. Spicæ &c.

§. CXCVII.

§. CXCVII.

Hinc destilla per vesicam ibid.) Vesica cuprea stanno sit obducta, nec nimis alta, capitello ejus amplius efformato ad formam capitelli vitrei; Et si etiam capitellum vitreum fuerit, ad olea destillanda præsertim ex lignis & corticibus fuerit conducibilius.

§. CXCVIII.

VIII. *Ex Aromatibus* p. 240.) Sic v. g. Recip. caryophyll. ℔j. fecum vini conchl. IV. ♆ tar. calcinat. M. ij. Aq. betonic. s. q. misce in vase vitreo, stent in fermentione per 8. ☍ & finitâ illâ destilla per Alembicũ; simili modo ex aliis etiam olea parantur.

§. CXCIX.

Ut præcaveatur ἐμπύρευμα ibid.) Hoc eluitur sequenti modo. Scilicet Recip. ✣ & olei destillati, quod adustionem sapit ãã q. s. destilla simul in MB. & habebis oleum multum sine graveolentiâ, quæ cum ✣ commixta recessit. Et licet etiam graviori odore prædita sint olea per retortam destillata & empyrevma spirent, minus verò fœteant olea cum aquâ rectificata, nihilominus tamen non tam ad odorem magis gratum, quàm ad efficaciam salubriorum Medicamentorum prospiciendum est.

N. Omnia olea destillata præter salia sua volatilia concentrata in se etiam habent occultum quoddam acidum, quod unctuositate suâ salia hæc oleorum volatilia detinet, quo minus cum aquis aliorum salium ritu misceri queant. Horum beneficio salium alkalium volatilisatio peragitur, dum istorum acidis particulis ab alkalibus partes terrestres separantur, & ita volatiles redduntur. vid. Acutiss. Helmont. cap. 4. de febr. & accuratissimus David von der Beck, in experimentis & meditat. circà rerum naturalium principia.

§. CC.

Nimirum oleum subtilius per vesicam cum ▽ *destillando elicitur* p. 241.) gummata resinosa minus dextrè ejusmodi humidis destillationibus committuntur, cùm potius destillatione per retortam egeant, pro oleis eorum essentialibus eliciendis, moderato tamen △ne cum & sine additione.

§. CCI.

Sangvis destillatur igne nudo ex cucurbitâ figulinâ altâ ac spatiosâ &c. ibid.) Non procedit, nisi sumatur retorta figulina & igne reverberii extorqueatur oleum fœtidum crassum cum sale volatili.

§. CCII.

N. *Præstat sangvinem calentem recipere* &c. ibid.) Sed non in digestionem ponere, corrumpitur enim summumque induit fœtorem cadaverosum, sed præstat statim recentem coagulare superfluâque humiditate abstractâ retortæ imponere & summâ vulcani vehementiâ ad ultimam olei guttulam destillare. *DE OLEIS expressis Caput LXXI. transeat.*

CAPUT

Olea per infusionem et coctionem.

CAPUT LXII.

De oleis per infusionem & coctionem.

§. CCIII.

DE *Oleis per infusionem & coctionem* p. 243. *Capite* LXXII.) In horum præparatione cautè ac circumspectè agit Autor noster, quòd digestionem & insolationem coctioni anteponat, hæc enim indifferenter adhibita in omnibus non locum habet, nisi ingredientium, inprimis spirituosorum, vires velimus perditas. Nam herbarum balsamicarum, florum & aromatum vis in volatilibus & subtilibus eorum partibus resides levi coctione quàm citissimè æthera petit, ut adeò rectè simplex digestio aut insolatio commodior sit.

§. CCIV.

N. *Donec humiditas aquea exhalarit* ibid.) Ne olea infusa aut insolata rancorem contrahant ob humiditatem extraneam admixtam, optimè expressa per inclinationem ab aquositate subsidente, quæ fundum semper petit, separanda, & subsidentia aquosa cum pauco oleo, quod illi adhæret ad omnimodam humiditatis absumptionem coquenda, & colatura superiori oleo per inclinationem separato addendum est. Sic v.g. Recip. fl. rosar. r. rec. vel lil. alb. tunic. &c. s. q. infunde in ℔ij. olei puri, macerentur aliquandiu & radiis solaribus aut calori tepido exponantur, & si lubet, coquantur parum in cucurbitâ apposito alembico, illud quod adscendit balsamicum, seorsim servetur, & quod in fundo remansit, per inclinationem à subsidente aquositate separa & colatum superiori balsamico commisce. Vel si simplicem velis infusionem, Recip. olei olivarum rec. ℔iij. immerge summitat. majoranæ recent. incis. ℥xij. factâ maceratione loco calido in vitro probè clauso die unâ, fiat postmodum colatura cum expressione forti. Oleo expresso denuò summitat. majoran. recent. incis ℥xij. infunde & digere in calore die uno & altero, factâ colaturâ & forti expressione iteratâ. Repetatur tertiò eadem infusio ac maceratio. Quibus peractis exprimatur oleum, & si qua humiditas remanserit, per decantationem segrega.

§. CCV.

1. *Oleum febrifugum Strobelbergeri* p. 244.) Cùm hoc oleum per simplicem infusionem & insolationē præparatum sit, & ingredientia etiam magnarum virium, suam meretur laudem.

§. CCVI.

2. *Oleum hyperici compositum* &c. p. 245.) Hoc oleum commodius per insolationem conficitur, quàm per

coctionem, dum virtus quorundam ingredientium balsamica non levem inde patitur jacturam, ut etiam Dominus Autor monet l. c. Quemadmodum etiam 3. Illud D. Erhardi Ellenbergii longè compendiosiori modo paucioribus infusionibus ac breviori tempore confici posset. Cur non sex vel octo manipuli fl. hyperici in ol. Scorpionum s. ℔iij. infundi possent & in MB. coqui, donec sanguineum acquisiverit colorem? Cui posteà colato per tres vel quatuor infusiones iteratas reliqua ingredientia nihil illis demendo conjungenda forent, multò efficacius hoc oleum emergeret.

§. CCVII.

4. *Oleum antipestilentiale Bartol. Bonacursii* Ital. p. 248.) Hujus præparatio nullius etiam est momenti, coctione enim istâ tota destruitur nonnullorum ingredientium ut fl. hyperici, santal. omn. Spic. Nard. celtic. dictamn. bacc. juniper. Zedoar. Moschi &c. vis balsamica & spirituosa, & licet recentes species denuò addantur, tamen per destillationem ex cineribus cum reliquis additis iterum eunt perditum. Ideoque seq. modo commodior fiet hujus elaboratio:

Recip. radic. tormentill. carlin. aristol. rot. centaur. maj. āā. ℥vj. pimpinell. scorzoner. bistort. āā. ℥iij. ol. hyperic. ℔ij. olivar. veter. ℔v.

Macerentur & coquantur, postmodum exprime, expresso adde fl. hyperic. ℔j. Santal. omn. Spic. Nard. Celtic. dictamn. nostr. bacc. juniperi. Zedoar. gentian. imperator. carpobalsam. cort. citri. fol. rut. betonic. scordii. chamædr. āā ℥ß. radic. valerian. vincetoxic. anthor. ā ℥iij.

Stent in infusione vase clauso in loco tepido per 8. ♂ ♀, posteà colentur; Colaturæ adde ol. d. benzoi. galbani. Ladani. succini. Myrrha. ā ʒß. Sal. viperarum volatilis ℥iij. M.

§. CCVIII.

5. *Oleum purgans compositum S. Clossæi* p. 249.) Hoc oleum licet ad olea expressa spectet, tamen cum semina ricini American. & nostrat. cum cataput. minor. ob vim eorum causticam & colliquativam suspecta sint internè usurpanda, satis est hoc oleum planè omitti.

CAPUT LXXIII.

De Pilulis.

§. CCIX.

D*E Pilulis Capite LXXIII* p. 249.) Fieri possunt ex omnibus rebus siccis, beneficio visci ac glutinosi alicujus liquoris (Syrupi, mucilaginis

nis, ſucci, extracti &c. inſpiſſati) incorporatis. Licet *MELICHIUS* aquas & ſuccos indifferenter excludat, tamen ſine ratione hoc facit. Nec dubia *Cl. Zwelferi* contrà ſyrupos adducta tanti ſunt momenti, ut illos excludamus. Nihil enim refert, utrum aloëm & gummata diſſolvant, an ſecus, modo maſſa compacta inde fiat, id quod per ſyrupos etiam obtinetur, quamvis etiam gummata non ſolvantur, non manent tamen ſine effectu. Augmentum, quod Pilulis à ſyruporum additione accedit, tam magnum non eſt, in primis ſi ſyrupus liquidæ fuerit conſiſtentiæ.

§. CCX.

ALTERANTES 1. *PILULÆ DIAPHORETICÆ S. Cloſſæi* p. 251.) Cinnabar. ♁nii rectificat. minus dextrè in pilularum maſsâ traditur, virtute ejus diaphoreticâ & ant-epilepticâ ſpecificâ à reſinoſis aliis ingredientibus ſuppreſsâ, id quod cryſtalli ♀ris cum oleo gvajacino non corrigent. Ideoque commodior harum pilularum fiet præparatio, ſi cinnabari excluſâ, ſolum ex croco, myrrhâ & aloë cum cryſtall. ♀ & ol. d. grajacin. ſ. a pilulæ dictæ componantur.

§. CCXI.

2. *PILULÆ DIURETICÆ S. Cloſſæ.* ibid.) Si ⊕oli albi vis emetica cum Terebinthina in diureticam degeneare debet, ſatius duco, dimidiam partem ⊕oli albi ſumere, Terebinthinæ duplum ſubſtituere, ſic enim hujus vis diuretica illius emeticam vincens & refrænans ambæ in diureticam convertentur, & melius etiam incorporabuntur.

§. CCXII.

3. *PILULÆ ANT-EPILEPTICÆ S. Cloſſæi* ibid.) Hæ pilulæ tàm ob egregiam compoſitionem, quàm ſummas vires, quas ad virus epilepticum abigendum exercent, non ſatis dilaudari poſſunt.

N. Alias præterea ant-epilepticas vid. in theſaur. pharmacevtic. ſect. XX. n. III.

§. CCXIII.

4. *PILULÆ FEBRILES* ibid.) Hæ majoris erunt efficaciæ, ſi loco CC. uſti Sal. CC. volatile cum ſale abſynth. & cum extract. card. bened. & centaur. min. liquid. ſubordinatum in pupillas ſubigeretur, omiſſo Syrupo Card. benedict.

§. CCXIV.

5. *PILULÆ NARCOTICÆ Plateri* p. 252.) In his non opus eſt piperis additione, ut opii corrigentis, (quia opium non eſt frigidum) nec Saccharo indigemus; ſed ſufficiunt Opium cum ſucco cydoniorum per fermentationem correctum, extract. Croci cum ol. d. cinamon. coriandri gutt. aliquot. & Moſch. gran. aliquot. pro pilulis formandis.

§. CCXV.

6. *PILULÆ de STYRACE ſive LAUDANUM PECTORALE* ibid.) Cùm in his nihil, quod animadverſione

sione dignum sit videam, in suo relinquendæ sunt æstimio; Prout & 7. illæ ad TUSSIM.

§. CCXVI.

8. *PURGANTES. PILULÆ de AMMONIACO Quercetani* ib.) In his si gummi ammoniacū in ✠ scyllitic. & Myrrha in vino solvatur, syrupi de stœchad. vel de succ. rosar. additione pro pilulis efformādis ulterius non opus erit, si aceti & vini justa sumatur quantitas pro dissolutione. Præterea cùm salia pilulis mixta massam pilularū semper humidam reddant, & in primis alkalia, pulvere quodam v. g. caryophill. liquiriz. &c. hoc præcaveri potest.

N. ▽ne *MB. soluti* ibid.) Gum̄ata enim resinosa si pilularum compositiones ingrediuntur, reliquis ingredientibus nō statim, sed seorsim & sigillatim in convenienti quodā liquore soluta demum addēda, nec multum coquenda, unde Jos. Qvercetanus △nem MB. commendat.

§. CCXVII.

2. *PILULÆ ARTHRITICÆ Gvilhelmi Ernesti Schæfferi Medici Francofurtensis* p. 253.) Transeāt hæ.

§. CCXVIII.

3. *PILULÆ BENEDICTÆ F. F.* ibid.) Hæ recipiunt aloen rosatam, & gummi ammoniacum; Illa est succus, qui ex aloë & succo rosarū vel infusione illarum dilutus sæpiꝰ, iterumq; exsiccatus fuit, & crebrioris est usus; Ideoq; nec istæ pilulæ suā laude sunt defraudandæ ob simplicem illam præparationem, quæ omnibus aliis compositionibus præripit palmam.

§. CCXIX.

4. *PILULÆ CHOLAGOGÆ de CENTAURIO Quercetani* ibid.) Hæ virtutem suam satis etiam exserere possent cum succo tantum centaurii minoris sæpius imprægnatæ, & iterum exsiccatæ, licet succus rosarū pallid. eupator. Mes. radic. oxylapathi, & reliquorum, pilularum istarum virtutem antifebrilem potius impedientium, planè proscriberetur; Aloës enim præparatio non melius peragitur, quàm cum paucis ejusmodi balsamicorum succis, ut infrà *Lib.* 4. uberius docebimus.

§. CCXX.

5. *PILULÆ de ESULA Fernelii* & 6. *de EUPHORBIO Quercetani* p. 254.) dictæ pilulæ dignæ sunt, quæ ob vim illam deleteriam, causticam & colliquativam penitus ex foro Medico & Pharmaceutico in exilium proscribantur.

§. CCXXI.

7. *PILULÆ FEBRILES seu ♁iales ad febres Cl. Hartmanni* ibid.) Hæ etiam ob vim drasticam emeticam, quam vitrum ♁nii, Spiritꝰ ⊕oli additione non deponit, admodum suspectæ sunt, in primis in febribus, in quibus ab Autore antè paroxysmi insultum commendantur. Cum antiquartio *Cl. Riverii* compositæ pilulæ melius

melius voto respondent, hujus descriptionem infrà *Libro III.* habebis.

§. CCXXII.

8. *PILULÆ FEBRILES ad quartanam Sennerti* & 9. *PILULÆ FEBRIFUGÆ D.D. Schæfferi* p. 254. & 255.) Illas ob cassam & effœtam ingredientium energiam, has ob inutilẽ purgantium ob vim colliquativam suspectorum farraginem, nec minus febrium, quàm aliorum Morborum chronicorum circumspecta ac curiosa respuit curatio.

§. CCXXIII.

10. *PILULÆ GUMMOSÆ S. CLOSSÆI* p. 255.) Hac ob compositionem & præparationem corrigere nequimus, monentes saltem, ut Medicus in illorum usu sit cautus & circumspectꝰ, ne viribus ægroti jamdum exhaustis adhibeat, si illis uti efflagitet necessitas. Non enim sine colliquatione humorum operationem perficiunt.

§. CCXXIV.

11. PILULÆ *HYDROPICÆ BONTII* &c. p. 255.) Has Pilulas, utpote aliàs simplicis compositionis in ascititicorum aquis serosis everrendis per alvinam regionem, modo viscera adhuc salva sint, magnæ esse energiæ, iterato compertum habeo experimento. Hæ sunt illæ Pilulæ, ex quibus unà cum ♀ tareis infrà descriptis Bontius Principis Auriaci Medicus maximam sibi famam comparavit.

§. CCXXV.

12. *PILULÆ ILIACÆ Rhasis* & 13. *PILULÆ de Ladano* p. 256.) Hæ virgulâ censuriâ opus habent ob vim colocynthidis deleteriam, unde illarum usu interdicimus omnibus Iliacis, & cephalalgicis &c.

§. *CCXXVI.*

14. *PILULÆ MAROCOSTINÆ Mindereri* p. 256.) Hujus animadversionem vid. in *Cl. Zwelfferi animadvers.* ad P. A. p. 137. & hujus animadversionis examen in *Pharmacop. Augustan restitutâ Dni D. Lucæ Schræckii* Classe 7. p. 130. Verùm, quicquid contrà *CL. ZWELFERI* animadversiones modo laudatus *SCHROECKIUS excipiat*, inconcussa tamen illius censura. Nam si *primò* aquas illas destillatas examinamus compositioni huic adsignatas, planè nihil quà corrigendo quà extrahendo præstant, quàm aqua aliqua simplex; si spirituosi quid habent, in extracti inspissatione penitus exhalat; licet Dnus SCHROECKIUS contradicat & neget, omne spirituosum in illis contemtum evaporare, cum pars aliqua extracto conjuncta remaneat, tamen sensibus hoc repugnat, ut ipse fateri cogatur, magni momenti haud esse. *Deindè* negat SCHROECKIUS aquas destillatas in hoc extracto recensitas ad rerum resinosarum extractiones simpliciter inhabiles esse, scilicet, si res illæ resinosæ, præter resinam, alias etiam aqueas partes contineant,

tineant, ubi has tantum ab aquis destillatis extrahi, non verò illas concedit. Jam, dicit, enumeratæ in extracto isto species resinosæ alias etiam virtute insigni præditas partes habent, quas aquæ destillatæ promptè resolvunt, & in se recipiunt. Et probat ex ipso *ZWELFERO*, ipsum etiam resinosarum rerum extractionem cum aquâ aliquoties molitum fuisse, exemplo agarici, mechoacannæ albæ, turbethi &c. Verùm res resinosæ quatenus resinosæ in se nullas habent aqueas partes, sed juxta se habere possunt; sed transeant hæc. Jam videamus quænam partes maximè ad hoc extractum necessariæ appetantur, utrum resinosæ, an aqueæ? certè resinosæ (exceptis illis, quæ ex aloë, rhabarbaro &c. extrahuntur.) Gummi ammoniacum, Myrrha, agaricus, lignum aloës &c. in totum resinosa sunt, quid igitur aquei ex illis aquæ destillatæ extrahent virtute insigni præditi, per simplicem infusionem in loco calente? *Deindè Zwelferum* ipsum quod attinet, evolvantur quæso paginæ citatæ, & videbimus allegata cathartica non infundi, sed coqui in aquâ simplici, quousque omnes virtutes extractæ sint; quis jam est, qui ignoret differentiam inter infusionem & coctionem? *Deindè* gummi ammoniacum & Myrrhæ, licet aceto nonnihil diluantur, ab adfusis tamen aquis destillatis iterum præcipitantur, & nihil ab illis dissolvitur, quod per chartam bibulam transeat. Ad hæc excipit *SCHROECKIUS*, sit ita, quòd Myrrha & ammoniacum aceto diluta per aquas præcipitentur, ast propterea non destruuntur, quia saltem pars resinosa præcipitatur; aquea autem, quæ non omnis expers est virtutis, ab aquis destillatis solvetur & per chartam emporeticam transibit. Verùm aquea pars probanda adhuc est, & si adest, manet quæstio, an talis sit virtutis, quæ pro his pilulis Marocostinis expetitur; De Aloë socotorinâ res certa est, illam partem suam aqueam communicare succo rosarum cum succo limonum diluto & sibi invicem permisto absque illâ præcipitatione, relictâ tamen parte resinosâ in fundo, quæ in his pilulis non est necessaria. *Tertiò*, Agaricus trochiscatus ut resinosus, lignum aloës & costus verus siccis herbarum & aquis destillatis perfectè extrahi nequit, & quamvis aliqua simplicium istorum pars extrahatur, tamen ab hac dictæ pilulæ suas non mutuantur vires. Unde ipse *Mindererus* probè scivit, in illâ primâ extractione non omnes ingredientium partes dissolvi aut extrahi. Hinc aquam à primo extracto abstractam relictis fæcibus affundere, & quod in ipsis superest, levi per linteum expressione factâ, per quam major resinosarum partium pars simul exprimitur, separare jubet. Quod, ne ipsius jactura fiat, vel cum priori extracto conjungi potest.

§.CCXXVII.

Pilulae.

§. CCXXVII.

15. *PILULÆ MATRICALES D.D. Schæfferi* p. 257.) Cùm præter species hieræ picræ hæ pilulæ maximam partem compositæ sint ex extractis omni ferè virtute balsamicâ orbatis, minus etiam adductis viribus respondebũt. melioribus præsertim hodiè succenturiatis, facilè carere hisce possumus. N. Alias hystericas vid. in thesaur. pharmacevtic. sect. XX. n. VIII.

§. CCXXVIII.

16. *PILULÆ PANCHYMAGOGÆ Quercetani* ibid.) Harum compositio si aliquantillum contraheretur, & omissis succis superfluis primul. veris. cichor. bugloss. hyporic. excluso item extracto agaric. rhabarbar. cum speciebus diatriasantal. &c. tantum reliqua ingredientia juxta præscriptum modum conficerentur, certè egregiæ essent virtutis laxativæ.

§. CCXXIX.

17. *PESTILENTIALES COMPOSITÆ* p. 257.) Hæ omissis licet rhabarbar. & agaric. tamen viribus suis adsignatis gaudebunt, & laudem retinebunt. Sunt, qui Pilulas Josu vocant, & pro arcano reservant. Vocantur etiam pilulæ *Emanuelis*, si juxta nostras animadversiones compositæ sint.

§. CCXXX.

18. *PILULÆ anti-podagricæ Döringi* p. 258.) Majoris erunt efficaciæ, si loco cranii humani præparati sal volatile cranii humani ad ℈ß. exclusis etiam radic. cichor. santal. rubr. semin. hyperic. &c. substituatur. Illarum humiditas à sale contracta impediri potest additione pulveris subtilissimi radicis gentianæ.

§. CCXXXI.

19. *PILULÆ POLYCHRESTÆ S. Clossæi*, & 20. *de sagapeno Quercetani* p. 258.) Has etiam ob ingredientium suspectã vim colliquativam & operationis vehementiam admodum truncul entas meritò supplent pilulæ aloëticæ reliquis posthabitis solo cichorii succo præparatæ, quibus stimuli loco interdum pro re natâ addi potest arcanum ♀tari vel sal meum abstersivum purgans ex ♀taro.

§. CCXXXII.

21. *PILULÆ de Succino Cratonis* p. 259.) Hæ, ut omnia Accuratissimi Cratonis, laudem merentur.

§. CCXXXIII.

22. *PILULÆ TARTAREÆ seu MELANAGOGÆ Quercetani* p. 259.) Harum Pilularum compositio & præparatio non accuratum Chemicum & Medicum pro Autore agnoscunt, quæ causa etiam, quod beatus *D.D. DANIEL SENNERTUS* illarum correctionem susceperit, quã tamen etiam summoperè emendationem efflagitare *CL. Zwelferus* statuit, & sequenti modo aggreditur. *Primò*, species prioris decocti cum s. q. aquæ simplicis ad remanentiam ℔ij. coquit & clarificat. *Deinde*, Postquàm in his decocti ℔j. species purgantes,

sci-

scil. fol. Sennæ, turbethum, radic. hellebor. nigr. & epithym. digessit, decoxit, & expressit, earum autem virtutem nondum penitus extractam esse, judicavit, cum aliâ aquâ simplici ulteriorem extractionem molitur. Hisce tamen libris decocti duabus commodè libra una succi pomorum adjungi posset, quemadmodum Augustani faciunt. *Tertiò* styracis unciam unam & dimidiam, macis, caryophyllorum, cinamomi ana ℥ß. cum vini albi generosi ℥iv. destillat, ut aliqua dictarum specierum pars spirituosa servetur, licet impossibile, ut omnis spirituum aromaticorum pars à fugâ retrahatur. *Quartò*, remanentiam Zwelferus à destillatione, affusâ aquæ simplicis sufficiente quantitate adhuc parumper coquit, & priori decocto adjungit, ubi prævia colatura sive separatio grosso modo contusorum aromatum admodum commoda esset, ut pilularum formatio dexterior fieri posset, aliàs enim ejusmodi crassiusculè contusa aromata illi obessent. *Quintò*, loco aquæ vinum album pro styracis solutione rectius sumit, cum à vino melius dissolvitur; licet etiam spirituosa vini substantia in decoctione avolet, ut styrax separetur, tamen cum reliquis speciebus melius misceri poterit. *Sextò*, præstare putat, si unciam unam styracis calamitæ superius detraheres & loco ejus ℥ ß. vel ʒvj. resinæ ejusdem, quæ facilis est paratu per extractionem cum spiritu vini ad aloën adderes, longè melius esset. Nam resina styracis in decoctum migrare nequit, nec per destillationem tota ejus virtus elici potest. Licet resinæ pondus non diminueretur, præstantior redderetur compositio. *Septimò*, Myrrhæ unciam unam cum dictis unciis quatuor vini ab aromatibus abstracti dissolvit, nec non in iisdem aloën & cremorem tartari diluit, & additis reliquis ingredientibus massam pilularum justæ consistentiæ efformat; Folliculis sennæ non sine ratione ipsa folia sennæ substituuntur. De reliquis speciebus vide ipsum *Zwelferum* l. c.

§. CCXXXIV.

23. *PILULÆ TARTAREÆ Bontii* p. 260.) Maximæ hæ sunt præstantiæ, eâ laude dignæ, quæ ab Autore ipsis adsignatur.

§. CCXXXV.

2. *Recipiunt extractum rhabarbari* &c. ibid.) Priorum descriptio melioris est compositionis his posterioribus; succus enim citri ad extractionem Spec. diamargarit. frigid. & diarrhod. Abb. plane inhabilis est, nec ipsæ species ad extractionem sunt capaces: Ideoque sufficit extractum rhab. cum succo citri dissolutum superioribus speciebus addidisse & in massam pilularum justæ consistentiæ redegisse.

§. CCXXXVI.

24. *PILULÆ ♃reæ meæ descriptionis*

nis ibid.) Hæ Domini Autoris pilulæ ♀reæ omnem superant laudem, tam ratione compositionis, quàm præparationis.

§. CCXXXVII.

Angelicas vulgò dictas p. 260.) Has *Cl. D. D. Hartmanno Beyero* p. m. acceptas referunt; Et *Dnus Autor noster* duobus solis niti vegetabilibus statuit, Extracto propriè dicto, & Extracto impropriè dicto. Nullum dubium, quin ex aloë aquâ simplici vel aliquâ destillatâ aquâ extractâ, ut aquea solum pars, in quâ, potior vis laxativa consistit, residua maneat, & succo fl. violarum & fl. persicorum sæpius imprægnatâ & iterum iterumque exsiccatâ oriantur. Ex eâdem prosapiâ referuntur & Glassianæ *D. D. BALTHASARIS GLASSII* p. m. Archiatri olim Gothani inventum, ut quandoque in quibusdam majoris sint illis virtutis & energiæ, aut nè certamine ambiguo efficaciæ. Aloës Epatica vel Socoterina cum ▽ s. extracta & depurata, inq; MB. vaporoso coagulata & succo violarum sæpius nutrita adjectâ simul inter extrahendum ari non præparati vel sqyllæ particulâ & cum Elixir. Propr. vel Ess. absinth. alkalisat. in minutissimas pilulas formata, ob singularem vim abstersivam & laxativam in minimâ dosi (ad 4. 7. 9. mira præstat ante cœnam vel decubitus tempore in cerevisiæ haustu, sequenti die alvũ leniter laxando expedient. Dictas Glassianas jam temporis apud neminem exclusis omnibus suppostitiis antiquiore & meliore effectu probatas venales accipies atque apud hujus beatissimi filium Dnum D. ERNESTUM Archiatrum Martisburgensem antiqvum meum amicum.

CAPUT LXXIV.
De Potionibus.

§. CCXXXVIII.

DE POTIONIBUS *Capite LXXIV.* p. 261.) Potiones hoc loco sunt liquores, in quibus alia Medicamenta crasſiora, ut v. g. electuaria, extracta, syrupi, pulveres & similia cum aqua d. vel infuso aut decocto diluta sunt, & in primis purgantia. Ubi notandum, in ejusmodi potionibus fugiendam esse plurium ingredientium nauseabundam mixtionem, quæ inutilis sæpe, inepta & periculosa est. Contrà autem uti debemus potionum svavium formulis, quales præsentes *Dni Autoris* non sunt; quibus barbæ ægrotantium probè inviscari possunt.

Sequens potio *D. MANAGETTÆ Imperatoris FERDINANDI III. Medici Cubicularis* sit instar omnium.

Recip. Mann. el. ℥iv. fol. senn. s. s.

A. ℥j. radic. polypod. q. Passul. min. ā ʒiij. sem. coriandr. ʒj. fœnicul. cinamom. a ʒjß. cry-stall. ♁tari pulverif. ʒj.

Incis. & contus. superfunde aq. fontan. calid. ℥xvj. stent per noctem, postea f. colatura cum expressione, quæ clarificetur, & denique per chartam emporeticam filtretur. Dosis ℥ij. ℥iij. ad ℥iv.

Manna liquida IMPERATORIS FERDINANDI III. *Ejusdem* D. MANAGETTÆ.

Recip. Mann. el. ℥ij. vel ℥iij. cremor. ♁tari ʒj. vel ʒjß. solve in calore MB. bene muniti cum ▽ fontanâ acidulâ ℥iv. vel ℥v. adde parum succi citri rec. vel alicujus Spiritus mineralis pro grato haustu. Tandem cum albumine ovi clarifica & per chartam filtra, denique cum corticib. citri recentibus fiat odor svavis aut cum Ess. cinamomi. Dosis à ℥iij. ad ℥iv. vel ℥v.

POTIO SUDORIFERA.

Recip. ▽ theriacal. ℥ß. Card. b. ℥j. Tinctur. bezoardic. cum Ess. theriac. spirit. ♁ & ⊕ol. parat. ʒß. M. f. potio pro unâ dosi. vel. Recip. ▽ juniperi ℥j. Extract. juniperi ℈j. cum ol. d. ejus gutt. iij. probè subacti. Sal. ♁tari volatil. ℈ß. Roob juniperi ʒij. M. pro unâ dosi.

POTIO VULNERARIA.

Recip. radic. consolid. major. ℥j. ʒij. h. cherefol. millefol. Sanicul. ā M. j. Ocul. ♋ ʒß. caricar. ping. dactyl. āā n. V.

Mediocriter incisis & pulverisat. affundi vini albi opt. ℔iij. vel IV. bulliant in diploma, ebullitione factâ vitrum obdura, pone in locum calidum per 3. ♂ ♀, postea exprime & filtra. Dosis ℥iij. ad ℥iv. in hœmoptoë & incipiente phthisi.

CAPUT LXXV.

De pomis ambræ.

§. CCXXXIX.

DE POMIS AMBRÆ *Capite LXXV.* p. 262.) Hæc ita dicuntur, quod ambræ odorem æmulentur, licet ambra non semper illa ingrediatur, & sunt ob odoris svavitatem & fragrantiam inventa. Constant ex fragrante aliquâ resinâ, vel balsamo Indico, styrace liquidâ, ladano aut aliis speciebus odoriferis cum mucilagine tragacanthi in massam redactis. Exempla habes in *Autore nostro*, & thesaur. pharmacevtic. annex. sect. XXII. n. I. II.

§. CCXL.

Carbon seu zibetta occidentalis p. 263.) Hæc mediante digestione conficitur ex stercore humano, zibettæ orientalis summam referens svaveolentiam. Et si in causam hujus inquiras, experieris ex scoriis stercoreis dependere,

pendere, quarum materiale principium felli debetur, prout & Urinæ, unde fel prævia digestione destillatum Moschi vel Zibettæ æmulatur odoré. Moschus viribus exhaustus hanc ob rationem in locis urinosis novas acquirit vires. Buffalina vulva exsiccata eâ etiam de causa Moschum spirare arbitror, scoriis urinæ hanc imprægnantibus, unde Neapolitani illâ in ungventis myropolæ utuntur.

§. CCXLI.

Adhibitum naribus odore suo sangvinem movet ibid.) Hic effectus est à Moscho; si quis accepto vulnere in thorace nullum sangvinem emittere queat, isque in pectore detineatur, granum saltem unum moschi sub lingvâ detineat, sangvis statim cumulatim fluet, teste experientiâ.

§. CCXLII.

Suffocatione matricis ibid.) Sed partibus tunc genitalibus applicandum est, ne nares odorem percipiant, aliàs symptoma dictum potius exacerbabitur.

§. CCXLIII.

Pestilentiali aurâ ibid.) Verùm mumiale fermentum malignum magis benè fragrantibus fovetur, quàm ut supprimatur, dum venenatum miasma sub benè fragrantium miasmatum involucro citius auram penetrat vitalem & ita mortem intendit, ideoque alexiteria specifica illis sunt præferenda. *Caput LXXVI. de Præparatis transeat.*

CAPUT LXXVII.

De pulveribus & speciebus.

§. CCXLIV.

DE *Pulveribus & Speciebus Capite LXXVII.* p. 265.) Hic miramur nihil, nisi processuum processibus, & compositorum compositis agglomerationem, novis enim hisce, quæ hîc proponuntur, non opus habemus, penu pharmacevtico hisce compositis pulveribus & speciebus aliàs satis jamdum referto.

§. CCXLV.

PULVERES ALTERANTES. 1. *PULVIS ALEXITERIUS SPECIFICUS Angeli Salæ* p. 267.) Hic propter extractum bezoardicum minoris est virtutis; adeoque & vilioris æstimii, ut quod omnibus balsamicis ingredientium virtutibus destitutum. Nec dubito majoris fore energiæ s.m. præparatum:

Recip. pulv. Zedoar. carlin. vincetoxic. doronic. angelic. ā ℥j. fol. dictamn. cretic. scord. cretic. ā M. ij. ligni aloës resin. cass. lign. ā ʒß. M. f. Pulvis, cui ad-

dend. sal. volatil. viperar. vel serpent. nostrat. ʒij. ol. d. angelic. ℈ß. d. cinam. gutt. vj. croci ♁r. pulverif. ℥j. Terr. sigillat. q. v. pro Magister. lapid. pretiosor. cum ⊖ calcinat.

N. Pulverem Alexiterium viperinum vid. in Thesaur. Pharmacevtic. annex. sect. XXIII. n. XXII.

§. CCXLVI.

2. *PULVIS BEZOARDICUS sine pretiosis F.F.* & 3. *cum pretiosis.* p. 268.) Ejusmodi pulveres laudem merentur quoad compositionem & præparationem. N. Alios bezoardicos cordiales vide in thesaur. Pharmacevtic. annex. sect. XXIII. n. XVII. seq.

§. CCXLVII.

Fol. Argent. Auriana n. 1. p. 268.) Hæc ad oculorum blanditiem, elegantiæ conciliandæ pulveri bezoardico causâ & vulgi ingentem in aurum & argentum fiduciam collocantis applausum adduntur, ut ipsius pulveris efficacia inde etiam augeatur. Confidentia enim ægri in Medicamenta, quam multi Medicorum variis conquirunt technis, abundantem in praxi felici fructum promittit. Si folia illa auri in Pulvere rubro Pannonico deessent, hunc certè fex urbis populus ne ullius assis æstimaturus, & Medicum & Pharmacopœum inscitiæ, aut doli nomine suspectos erit facturus.

§. CCXLVIII.

4. PULVIS CACHECTICUS *Quercetani* ibid.) Licet limatura chalybis in tenuissimum pulverem cum ▽ simplici redacta vel cum 🜄re calcinata non rejicienda & levis momenti sit, sed magnæ efficaciæ in cachexiis &c. tamen si loco hujus ⊕olum ♂is nonnihil calcinatum substituatur, acceptabilius fuerit cum Magister. corall. perlar. &c. vid. thesaur. Pharmacevtic. annexum sect. XXIII. n. XXX. XXXI. seq.

§. CCXLIX.

5. *PULVIS CATHÆRETICUS pro ossibus S. Closs. 6. de cypero odoriferus. 7. Dentifricius, & Alius S. Closs. 8. Contrà defluxiones* F.F. p. 268. 269.) Hi omnes transeant.

§. CCL.

9. *PULVIS DYSENTERICUS CROLLII* 269.) In hoc nihil etiam animadversione dignum occurrit; interim tamẽ sequens *D. D. JOHANNIS MICHAELIS* non minoris est ponderis. Recip. pulver. Lapid. hæmatit. ℔j. C C. cum ♁nio usti. Croci ♂tis adstring. ã ℔ß. Magister. corall. cum succo Citri ℥ij. Medull. Lapid. ℥iij. *M.* f. pulvis. Dosis ℈j. ad ʒß.

N. In dysenteriâ epidemicâ solitus est addere epata serpentum exsiccata. N. Alios anti-dysentericos vide in thesaur. pharmacevtic. annex. sect. XXIII. n. XXV. XXVI. seq.

§. CCLI.

10. *PULVIS ANT-EPILEPTICUS de secundinâ* p. 270.) Hic in veneno epileptico domando & exstirpando singu-

Pulveres et Species.

ſingularis eſt virtutis, unde pro arcano quaſi reſervandus fuiſſet, multiplici uſu illū probatum expertus fui.

§. CCLII.

11. ALIUS ANTI-EPILEPTICUS DIAPHORETICUS ibid.) Ex eodem fonte promanat D.D. GOTOFREDI MOEBII *Pulvis Epilepticus*. Recip. Cinnabar. ♁nii rectificat. & nativ. Hungaric. āā ℥ß. Smarag. or. ppt. *CC.* f. ▽. Cornu alcis f. ▽. viſci corylin. āā ℥j. m. f. ut & ſpecificum cephalicum D.D. JOHANNIS MICHALIS, quod conſtat ex cinnabar. ♁nii multoties per ≏at. rectificat. ℥iij. ſecul. radic. pœon. ℥iß. *Ma*giſter. Epileptic. ℥ß. *Ma*giſter. cordial. ʒij. fol. ☉ n. j

N. *Ma*giſterii Epileptici ingredientia ſunt *Ma*giſter. Ungul. alcis. cranii humani violentâ morte perempti, *Ma*giſt. cornu alcis. *CC.* ā ʒß. *Mag.* ſmaragd. ℥j. unicornu ver. ʒij. ſuccini ℥j. M. Magiſterii cordialis ingredientia ſunt Magiſt. ocul. ♋. margarit. corall. r. Lapid. percar. Ebor. *CC.* f. a. ≂at.

N. Spiritus aluminis ſolvit, & ≂tat Sp. ⊕oli.

§. *CCLIII.*

12. PULVIS EPILEPTICUS D. *Arn.* WEICKARDI ib.) Ob ſpecifica ant-epileptica ingredientia crebriori uſu experta non poteſt non hic Pulvis ſummam mereri laudem, cujus virtutem etiam cardiacam exaltat limatura ☉ Ungarici, quæ etiam Pulverem de Pozis ingreditur, & deſcribit *CL. Zwelferus in Pharmacop. Reg.* p. 317. magno extollens ob ☉ limaturam præconio, eò quod vires exſerat præſtantiſſimas.

N. Alios prætereà ant-epilepticos vid. in theſaur. Pharmacevtic. annexo ſect. XXIII. n. I. II. III. ſeq.

§. CCLIV.

13. *PULVIS FEBRILIS* p. 270.) Huic ſi Nucis moſchatæ ℥j. & aluminis ℥ß. ſuperaddantur, majoris erit efficaciæ; Doſis eſt ʒß. vel ʒj. in aceto horâ unâ & circiter antè paroxyſmū injuncto ſudore per horulæ ſpatium. N. Alios pulveres febriles vid. in theſauro Pharmacevtico annexo ſect. XXIII. n. XXIII. XXIV. ſeq.

§. CCLV.

14. TRAGEA FORTIS 15. TRAGEA *groſſa* p. 270. 271.) Hiſce præfertur Pulvis ſtomachicus nobilis Minſichti, & ſpecies Ejusd. ſtomachicæ. in armamentar. Medico-chymic. ſect. V.

§. CCLVI.

16. TRAGEA HEPATICA *Quercetani* p. 271.) Hic contrà omnes affectus, quos *Dnus Autor* allegat, maximæ virtutis eſt. Loco croci ♂tis etiā ⊕olum ♂tis ſubſtitui comodè poteſt. Sequens etiam pulvis hepaticus ruber excellit: Recip. cryſtall. ♀ ʒß. corall. r. ppt. ſuccini alb. ppt. āā ʒß. gr. xij. cryſtall. ſpirit. ⊕oli coagulat. gr. xxiv. Macis gr. v. ambræ. opt. ℈ij. gr. iv. M. Hoc illuſtriſſimus *Dux* SAXONIÆ

XONIÆ I. JOHANNES GEORGIUS p.m. in frequenti habuit usu tempore matutino. Pulvis in 24. doses dividi potest. Alium epaticum rubrum vid. in thesaur. Pharmacevtic. annex. sect. XXIII. n. XXXII.

§. *CCLVII.*

17. TRAGEA HYSTERICA *Quercetani* ibid.) Hæc in uteri suffocatione cum albo mulierum profluvio conjunctâ maximè commendatur. Saccharum anthosatum ut utero hostile, omitti, & ejus loco bezoardicũ joviale addi potest. N. Alium hystericum vid. in thesaur. annexo sect. XXIII. n. XXXV.

§. *CCLVIII.*

18. TRAGEA ANTINEPHRITICA *Quercetani* ibid.) Hæc si contrà calculum in usum ducitur, addi potest Magister. Lapid. percat. crystall. ♀. & Sal succini volatile. Si contra colicam, tunicæ interiores Nucum juglandium pulverisatæ admisceri debent. Vid. thesaur. pharmacevtic. l.c. XXVIII. XXIX. & XXXIV.

§. *CCLIX.*

19. PULVIS SPERNIOLÆ *compositus Crollii* p. 272.) Aquæ destillatæ spermatis ranarum, quâ hic pulvis imbibi debet, præfertur ipsum ranarum sperma in aquam sponte solutum pauxillo aluminis nuptum, quo ipso species septies sunt irrorandæ. Et camphora in fine addi potest.

§. *CCLX.*

20. PULVIS STOMACHICVS QVERCETANI *seu* BRICKMANNI p. 272.) Hic tam ob compositionem & præparationem, quàm vires egregias, quas in fermento ventriculi corrigendo & acuendo præstat, summâ laude dignus est.

§. *CCLXI.*

21. PULVIS TRITHEMII ibid.) Hic pulvis ad memoriam confortandam maximè celebratur, ad *Dni Autoris nostri* præscriptum adhibitus: Sed qui illo utuntur, subducere se Veneri & Baccho debent.

§. *CCLXII.*

22. SPECIES CEPHALICÆ F. F. p. 273.) Hæ sequenti modo compositæ majoris erunt virtutis. Recip. cinamom. el. ℥ij. radic. pœon. ℥iij. Zinziber. cubebar. ana ℥jß. ol. d. caryophyll. Macis ana gutt. xx. ol. express. Nuc. Moschat. ℈j. Moschi el. gr. xij. Ambræ grys. gr. xviij. M. f. Pulvis. N. Possunt etiam admisceri illorum extracta.

§. *CCLXIII.*

23. SPECIES DIACUBEBARUM *cum* SALIBUS *Philosophorum & Sacerdotali* p. 273. 274.) Horum descriptiones licet obliterentur, non magnam ars pharmacevtica certè patietur jacturam, multò melioribus prostantibus medicamentis ad eosdem usus, quos hæc præstant, multò præstantioribus.

§. *CCLXIV.*

PULVERES PURGANTES p. 274.) Omnes istos pulveres purgantes suis Auto-

Autoribus, quales *Paracelsus*, *Quercetanus*, *Angelus Sala* &c. remittimus illis, qui uti velint, libenter concedentes, modò fiat cautè & circumspectè. vid. thesaur. Pharmaceutic. sect. XXIV. seq.

§. CCLXV.

3. PULVIS CORNACHINUS p. 274.) Dicitur *Cornachinus* seu *Comitis* de Warvich; vide hujus animadvers. *in Pharmacop. Augustan. CL. Zwelfer*. p. 155. & 165. Ejusque concinniorem elaborationem *in Pharmacop. Regiâ* p. 96.

§. CCLXVI.

Fit ex mixtione diagrydii 🜍rati ib.) Diagrydium quid sit, notum est, dum scilicet nihil aliud, quàm Scammonium per cydonium correctum. Interim tamen hæc ejus correctio ad ipsius malignitatem infringendam non satis sufficiens est; quæritur ergò: quænam vera ac genuina scammonii cydoniati seu diagrydii correctio sit; *CL. Zwelferus* diagrydii 🜍rati ab Augustanis l. c. traditam in antecedenti §. nullâ ratione genuinam dici posse statuit, si sammonium suprà fumum 🜍ris liquefiat, sed opus esse, ut lentissimo △ne absque liquefactione cum illo suffumigetur, quo diutius enim scammonium fumo 🜍ris imbueris, eò melius istud præparabis & vulgariter quidem corriges, id unicè cavendo, ne liquefiat: aliàs enim fumus 🜍ris ipsum penetrare nequit. Ad hæc excipit *D. D. Luc. Schrœck*. l. c. hanc censuram minus firmo stare talo. Et Augustanorum correctionis modum multis parasangis illum à *Zwelfero* traditum superare, quem potius destructionem scammonio minitari, quàm magis genuinam correctionē promittere; quid enim, inquit, fumus 🜍ris aliud est, quàm acidum 🜍ris sal, quod aliquò humido interveniente in spiritum resolvitur, hoc igitur 🜍ris acido dum scammonium pulverisatum longo tempore suffumigetur, ejusque acidis atomis imprægnetur, oportet magnam virtutis catharticæ enervationem incurrere, adeoque parum in evacuando præstare: Contrà Augustanorum eò efficacius esse, qui semel tantum liquefaciunt & usui reservant. Verum nondum *Zwelfferi* genua succidunt, & firmo adhuc stat talo. Scammonium succus resinosus est sale scatens volatili caustico, acri, mordaci ac maligno, à quo etiam tantam habet acrimoniam, ut intestina erodat, ventriculum lacesset, imò totam massam sangvineam fermento suo colliquativo corrumpat, &c. omnibus etiam per mechanicam demonstrandis; hoc autem commodius fieri non potest, nisi acidis, à quibus fortem illam & acrem colliquativam operandi vim mitescere, certissimum est; ideoque quo diutius & plenius 🜍ris fumo imprægnatum est, eò etiam tutius & efficacius in operando pharmacum erit: quicquid contradicat *Dn. Schrœckius*. Adeoque Scammonii præparationem à *CL.*

Zwel-

Zwelfero allatam veræ & genuinæ nomine dignam æstimamus.

§. CCLXVII.

9. *PULVIS STERNUTATORIUS M. Rulandi* &c. p. 275.) Cùm hisce pulveribus omnes Practicorum libri pleni sint, etiam prætermittimus, & transitũ ad sequentia facimus Capita.

CAPUT LXXIX.

De Salibus præparatis.

§. CCLXVIII.

DE *salibus præparatis capite LXXIX.* p. 277.) Salia sunt vel Naturalia, vel Artificialia. De *Naturalibus* hîc cum *Dno Autore* non tractabimus ad *Librum III.* spectantibus. Sed saltẽ de *præparatis* seu *Artificialibus* agemus, hæc cujus naturæ sint, quomodo rebus insint, & quomodo △nis adminiculo extrahantur &c. hoc loco examinabimus.

§. CCLXIX.

Res nulla est, quæ salis prorsus expers sit, imò constitutio rerum naturalium primitus ex sale dependet p. ibid.) Verum multa concreta naturalia salis sunt expertia, quis ex lactucâ, endiviâ, cucurbitâ &c. producat? quis ex ☉. ☽. Talco, margaritis &c. eruat? Et omnium rerum productionem primitus ex sale esse, hoc tanquam falsum paradoxon suprà refutatum fuit.

§. CCLXX.

Creberrima præ reliquis est incineratio, quâ partes mixtæ disgregantur ibid.) Utrùm *Salia* rebus naturalibus, ex quibus eliciuntur, insint, an verò ex illis fiant, in controversiâ positum videmus? Beatus *SENNERTUS* priorem cum chemicis defendit sententiam, qui reverà Salem rebus inesse formaliter eumque arte chemicâ tantum separari statuunt. Verùm suprà satis jamdum demonstravimus, Salia alkalia neque ante corporum compositionem existere, nec ad mistionem faciendam confluere, neque tandem per naturalem corporum resolutionem unquam in Naturâ apparere, sed tantum per artem ignis ope educi & quidem effectivè inde procedere, adeò ut materialiter quidem & potentiâ passivâ Salia ista alkalia in concreto ante conflagrationem, non verò formaliter in formâ alkali præextiterint. Unde subtilissimè & acutissimè *CL. HELMONT. in tr. Blas humanum*, alkali, inquit, non generatur in cinere ab igne efficienter, quanquam effectivè inde procedat; nam officium ignis est quidem accendere, consumere & separare, non tamen quippiam producere. Cum non sit dives semine ipse destructor seminum ignis. Dum ergò alkali fixum fit ex sale anteà volatili, non est

productio

productio rei nova, sed rei alteratio saltem. Alkali enim materialiter quidem erat in concreto ante cremationem, veruntamen dum ignis tollit mercurium & sulfur, sal tanquam principium magis subsistens in liquatione concremationis arripit sibi viciniam sulfuris, sive pingvedinis partem, eamque, dum ab ignis torturâ non sat valet tueri, partim sub larvâ Gas simul evolat, atque empyrevmatis odorem acquirit, partimque apprehenso sulfuri colliquando incorporatur, ut verus carbo fiat. Quapropter sulfur conjugio salis jam fixus non celeriter è carbone in fuliginem tendit, sed sensim ac non nisi aperto vase, adeoque cum sulfure priore (nam hinc sulfur rei plerumque acutum salis volatilis saporem retinet) ac tandem cum sulfure carbonitio justum sui salis volatilis pondus evolat. *Et* §. 43. Didici nempe, quo omne corpus cremabile in se habeat sal volatile, quod arreptione sui sulfuris fixatur in alkali. *Et* §. 41. Huc quadrat, quod ligna cariosa atque putrida vix salem in suis cineribus relinquant. Quippe sal volatile abscessit cum sulfure per fermentum putredinis. Hæc *HELMONTIUS*. Idem repetit *CL. TACKENIUS* ex dicto *Helmontio in suo Hipp. chemic. Capite XXI.* Nullum vegebile habere sal fixum, cujuscunque sit generis, nisi comburatur actuali igne, ita ut acidum ustulando in alkali, vicissim alkali in acidum agere & apprehendere queat &c. Verùm, quamvis hoc κεινόμϑον, nullum scilicet vegetabile actu in se habere alkali minus veritati repugnet. Attamen an hoc modo quo *CL. HELMONTIUS* cum *TACKENIO* explicat per Vulcani artem in hanc mundanam scenam producatur, offerunt se adversæ dubitationum procellæ; Enimverò nullum sal sive volatile, sive fixum alkali fuerit actu & formaliter vegetabilibus inest concretis, sed in nonnullis, non in omnibus, (ut *Autor* vult) nisi potentiâ & materialiter aliis principiis 🜂reis & spirituosis congenitis adhuc immersum; Jam si ignis violentiam suam in ejusmodi capax subjectum exerceat, illico ut sibi symbolicas aggreditur partes oleosas 🜂reas, in quibus materialiter & potentiâ latet sal volatile salsum, & occultum acidum hoc sibi fugâ volens consulere partim in fuliginem abit, partim à spiritu acido, non sine partium terrestrium adhæsu grato connubio arripitur, & alkali naturam adsumit. Adserti hujus fundamentum ex ipsâ naturâ petitur & mechanicâ chemicâ. Ligna putrida, summo licet studio in cineres redegeris, quocunque ignis gradu sal exinde non elicies, ratio, quia ligna putrida sine violentâ combustione per corruptionem internam à sale in aëre existente sunt resoluta, antequam violenta resolutio per ignẽ fuit instituta per principiorum separatio-

rationem: Sicque antequam sal, qui potentiâ inest vegetabilibus, in actum fuerit redactus, aliis principiis Ȧreis & spirituosis nativis adhuc maritatus unà etiam cum iis evanescit, adeoque etiam unà cum aliis dictis principiis naturali lege & necessitate volatilisatus in Gas transiit. In vegetabilibus spiritum acidum manifestat illorum per retortam destillatio, nunquam non oleis Sale volatili turgidis ac acido volatili stipatum empyrevmaticum, uti ex Tartari, ligni gvajaci, & aliorum destillatione manifestum est. Fuliginis destillatio quantum salis volatilis & olei fœtidi crassi cum summâ phlegmatis acidi copiâ conjuncti suppeditet, encherisi chymicâ habeo compertum. Cùm autem Animalia calcinata nullum alkalisati salis vestigium in se habeant, dum animalium Salia omnia volatilia urinosa sunt, nullo acido manifesto prædita, hinc fit, ut in animalibus salium illa colliquatio fieri nequeat.

§. CCLXXI.

Hoc purifica filtrando, inspissaq; lentâ evaporatione, aut crystallisatione p. 277.) Salia in crystallos redacta figuras suæ naturæ proprias ostendunt; Sic ⦶trum in pyramidas, ⊖ marinus in cubos, O in figuras octohedrias, ✳ in hexagona, salinaq; alia in alias figuras suâ sponte constanti ritu efformantur.

§. CCLXXII.

Si cineres cum Ȧris ana circiter mixti p. 278.) Verùm hâc ratione vis alkalium destruitur diaphoretica & magis diuretica emergit, si tamen hanc expetas, svasor sum, non ut analiticam Ȧris portionem, sed aliqualem saltem cineribus admisceas. sic acidum Ȧris figitur in cineribus & transit in sal diureticæ virtutis.

§. CCLXXIII.

N. 2. *Salia hæc fundunt spiritum penetrantissimum* ibid.) Verùm ultra rei cujusdam inhærentias naturales quidquam ex aliquâ re extrahere naturalibus repugnat principiis. Ex salibus alkalibus ut alkalibus in æternum non Spiritus acidi penetrantissimi destillatione elici possunt.

N. Nonnulli Chemicorum Alkalibus ex plantis extractis virtutes etiam specificas istarum plantarum, & sic operationes diversas adscribere solent; Sic sal absynthii in ventriculi cachexiis plurimum commendatur, Euphragiæ pro visus imbecillitate, gvajaci in morbis venereis; sed satis inconsulto & præter experientiæ fidem. Vid. Nobiliss. Robert. à Boyle in paradox. chemic. p. 154.

§. CCLXXIV.

Salia volatilia (essentialia Nonnullis dicta) nihil aliud esse videntur p. 278.) Hic Dnus AUTOR salia essentialia vulgò dicta, quæ ex succis vegetabilium parari consveta sunt, salia vocat volatilia, quæ tamen non sunt salia volatilia, sed Tartarus, quemadmo-

admodum igitur tartarum nomine salis volatilis non possum appellare, ita nec hæc salia essentialia nomẽ salis volatilis merentur, licet multum salis alkali prius incinerata suppeditent; Et ut Tartarus est corpus vini, ita ista salia volatilia ejusmodi etiam sunt substantiæ, quæ uti ille etiam ex diversis ac heterogeneis rebus, ut oleo fœtido, spiritu aquoso, sale fixo ac volatili & terrâ mortuâ constant: ita & hæc ex iisdem constant concretis. Elegantiorem modum salia volatilia ex plantis si non omnibus, pluribus tamen sine ullo solis vel elementari, mediato vel immediato igne sine additamento etiam, neque destructâ plantæ texturâ, reverâ eliciendi promittit D. D. Georgius Wolfgang Wedelius P. P. Jenensis. Ipsum hoc experimentum, ne testibus careret, & demonstravit & sermone exposuit, scripto autem cum quopiam communicare hactenus dubitavit, non quod tam tenax esset arcani, sed quod experimentis pluribus opus esse videret. Frustra proindè etiam est cochleria curiosa cum suo sale volatili Sal Essentiale cochleariæ pro sale volatili habens, si enim hoc Sal Essentiale foret volatile coctione etiam factâ vel levissimâ & minus diutinâ abiret in auras, quæ causa etiam quod ipsa tum coctionem Cap. VI. & VIII. tum etiam pro Spiritu fermentationem prohibeat.

§. CCLXXV.

Exhibent itidem ligna, ossa, cornua, sangvis &c. ibid.) Hæc *CL. TACKENIUS in Hipp. chemic. Cap. XI.* etiam alkalia vocat; sed minus rectè, dum insigniter differunt à salibus alkalibus non solum volatilitate, sed & præparatione, virtutibus ac ratione subjectorum, ex quibus eliciuntur. Vid. apolog. contrà *Tacken.* part. 3. Cap. XI. p. 83. Sed hisce iterum sese opponit Dnus D. *Luc. Schræckius* l. c. *in Mantiss. Hermentic.* p. 524. seq. Et putat lusum saltem in terminis existere; Alkali quidem appellationem, si primam ejus originem consideremus, propriè non nisi sali ex herbâ kali incineratâ elixiviato competere, quæ deinde salib9 reliquis lixiviosis, ex cineribus vegetabilium, ob horum cum illo similitudinem quoque tribuitur. Attamen, excipit *Schræckius*, cùm alkalium horum proprium sit, ut salibus acidis contrarientur &c. Salia autem illa volatilia □ nosa idem facere deprehendantur &c. non inconcinne nomen alkali ipsis imponitur. Verùm remittimus hoc Dni *Schrækii* justæ indignationi, qua ulciscitur injuriam *Augustanis à Zwelfero* illatam, & dicimus hac ratione etiam Corallia, ocul. ♋. CC. ustum & omnia quæ acidis contrariãtur alkalia esse, id quod inconveniens. *Deinde* instat, quod autem *Zwelferus* salibus animalium volatilibus ideò minimè competere alkali nomen pu-

tat, quia licet acida, tanquam contraria immutet, eadem tamen non totaliter destruāt; cum econtrà salia lixivialia sive alkalia fixa acida totaliter destruant, inque aliud ens ambo degenerēt, à quo arte revocabilia nunquam longè fallitur, inquit: Posito enim, salia volatilia ab acidis quodammodo tantum immutari, fixa autē alkalia ab iisdem totaliter destrui, hoc sanè nondum evincit ista alkalia dici nō posse, quia & dicta immutatio & destructio contrarietatē involvunt, & in utrâque salia, in aliud ens degenerant. Verùm hæc ratio secunda *Zwelferi* omninò evincit salia volatilia alkalia dici non posse, eò quòd alkalia spiritus acidos destruant & in aliud esse tertium cōvertant, quod quasi ipsorum proprium est; volatilia autem licet ab acidis quodammodo immutata, tamen iterum ab his separari possunt. *Deindè* immutatio & destructio non contraria, sed subordinata sunt. *Tertiò* quod de spiritu vitrioli affert, quem iterum ex Tartaro ⊕lato revocabilē esse probat p. 521. ambiguæ mechanicæ est, ego sæpius frustraneo effectu tentavi, tantis autoritatibus non refragans facile me submittam, donec contrarium crebrioribus laboribus evincam. Interim inconcussum manet optimo jure alkalia vocari posse, quæ ex cineribus puris extracta lixiviosa sunt & acida destruunt; salia autem volatilia salsa urinosa minus rectè alkali dici, interim, quia etiam acidis resistunt, alkalica vel alcalisata dici posse. Hæc salia dicta volatilia non solum regnum animale, sed & vegetabile suppeditat, sic v. gr. sal datur volatile ex ipso tartaro & ☋ fecum vini, à quibus Spir. vini abstractus, dantur salia volatilia ex oleis vegetabilium ♎ta, &c.

N. Utrum sal aliquod in liquore aliquo aut alio corpore in quo solutus est, prædominans, ad salium acidorum classem, an alkalium pertineat, probatur; si corpus ejusmodi mutet syrupū violarum in rubrum vel subrubro-purpureum colorem, plerumque arguit corpus sale acido abundare: Et si syrupus fiat viridis, arguit, prædominans sal esse ex numero salium alkalium, vel repugnantis Naturæ classis acidorum. Sic v. gr. spiritus salis, vel ⊕oli, vel Aquæ fortis, vel ⁜ vel succus citri &c. mutant syrupum violarum in rubrum colorem; Et salia non solum volatilia CC. ☐. ✳ &c. sed etiam alkalia ♀tari &c. statim syrupum violarum in viridem mutant. Et sic tum mutationes, quas Natura & tempus producunt in magis salinis partibus quorundam corporum, possunt detegi, tum etiam, quomodo ejusmodi chemicè præparata corpora, quæ vel non pertinent ad regnum animale vel ad alkalia possint, ad eorum naturam explorandam, examini feliciter subjici. Verùm, ex allatis in genere tantum

tum

Salia Cipanata.

tum scire possumus, hæc aut illa salia ad Acidorum classem non pertinere; attamen determinare hinc nõ possumus, pertineántne ad tribum salium urinosorum, qualia omnia animalium aut aliarum substantiarum volatilia, vel ad numerum alkalium; æquè tamen unum ac alterum horum salium volatilium colorem cæruleum tincturæ ligni nephritici restituet, atque colorem syrupi violarum in viridem mutabit. Quare ut horum discrimen cognoscas; Si alkalia fuerint sublimatum in aquâ solutum instillata reddent coloris ex aurantio fusci, cum è contra, si naturæ fuerint urinosæ, albi & lactei.

§. CCLXXVI.

SALIA COMPOSITA. 1. SAL ALKALI p. 259.) hoc compositum sal est ex calce viva, cinerib. isatid. & ♀ ☾ &c. inservit separationi ☉lis à ☿re, & facit ad fluxionẽ ☽næ facilitandam.

§. CCLXXVII.

N. 3. *Alkali æquivocationem* &c.) Vocabulum alkali, ut suprà ostendimus, ex rei naturâ & propriè solis cineribus ex herba kali (cujus magna pars Venetiis prostat, ex Ægypto translata ad saponem & vitra conficienda) competit, posteà verò impropriè & analogicè ad lixivialia salia extensum. Præsupponit autem omne alkali combustionem aut incinerationem rei, ex qua extrahitur, & multum differt à salibus acidis, acido salsis & volatilibus.

§. CCLXXVIII.

2. *Sal Alembrot* ibid.) Hujus crebrior etiam usus est in metallorum solutionibus. Clysteribus tamen etiam ad dura emollienda scybala accommodari potest.

§. CCLXXIX.

3. *Sal Anatron* ibid.) Hujus diversam denominationem Dnus Autor noster tradidit p. 280. Metallici hoc præsenti utuntur ad fusionem & purgationem metallorum.

§. CCLXXX.

4. *Borrax* p. 280.) Nullius usus est Dni Autoris compositio, sed vera Borrax, qualem habemus, ex quâdam minerâ conficitur, cujus præparandi modus Nobis adhuc est incognitus. Non Venetiis solum, sed & Hamburgi præparata jam venalis prostat, indeque ad Nos transfertur. Ab igne & spiritibus acidis etiam salibus alkalibus indomitus flammâ △nis in adamantinam degenerat duritiem, ut limæ resistens eam fragilem reddat; Aurifabri ad Auri & Argenti glutinum adhibent. In Auro agglutinando viridem instar saphiri induit colorem. In fino argento perse adhibetur, in mixto cum cupro, additur ei fel vitri & albi manet coloris.

In usu Medico partum promovet, mensium suppressionem restituit. Dosis à ℈ß. ad ʒß in aq. cinamomi vel vino.

CAPUT LXXX.

§. CCLXXXI.

DE *Sapone odorato Capite LXXX.* p. 280.) Hoc caput transeat.

CAPUT LXXXI.

De Spiritibus.

§. CCLXXXII.

DE *Spiritibus Capite LXXXI.* p. 281.) Spiritus vocabulum propriè Mineralibus, quia fixioris sunt naturæ & vegetationis expertia, non competit, nisi impropriè, quandò spirit9 illos liquores appellamus, qui constant particulis salinis, quæ vi caloris à terræ suæ complexu propulsæ, indeq; fluorē adeptæ in aquam conversæ sunt, quales spirit9 ⊕oli, ⊖lis, ⏀, O &c. Et ita nihil aliud sūt, quàm mineralium salia resoluta. Nam spiritus ⏀ in △nem projectus æquè flammam concipit, atque Nitrum crudum, & in eodem spiritu levi negotio crystalli conglaciantur. Prout & reliquorum spirituum salia resoluta in corpore quodam retinente coagulari iterum posse dissipatâ illorum humiditate notum est.

§. CCLXXXIII.

N. 2. *Fiunt quoque spiritus quorundam vegetabilium* ibid.) Spiritus qui ab aliquo subjecto denominantur, ex eo solo & unico constare debent, ut spiritus liliorum convallium ex solis liliis convallibus, absinthii ex solo absinthio &c. Quorum autem maxima spiritus vini est, præstat cum adjectione dati vegetabilis appellare spiritum vini absinthites, sp. lil. convall. cum vino &c. Atque hæc vera sunt, si strictè nomen spiritus expendere velimus, alias nihil refert, quocunque modo appelles.

§. CCLXXXIV.

1. *Sic fiunt ex herbis & floribus* ib.) Juxta Dni Autoris modum præscriptum non procedit, sal commune enim ad fermentationem promovendam in actione admodum debile est, unde in N. 2. adjungit ⊖ ☿tari, fæces cerevis. vini &c. Præstat tamen saccharum facto SSS. Eodem etiam artificio ex fructibus & baccis succulentis p. 282. Spiritus elici potest. Vide suprà de oleis destillatis.

N. Spiritus vegetabiles ardentes per destillationem producti formaliter in misto ante fermentationem & artificis manum adhibitam non præexistunt, sed mediante prævià fermentatione demum ex oleis in proprio phlegmate resolutis producuntur, dum oleum 🜍reum ardens in spiritum 🜍reum ardentem mutatur; ipse

ipse spiritus vini est oleum vini in phlegmate resolutum, hinc facile alia vegetabilium olea absorbet, ut videmus in spiritu vini si ab aromaticis ac oleosis ejusmodi abstrahitur, conjungit sibi ista olea aromatica & secum per Alembicum rapit. Unde spiritus vegetabiles constantes ex ♎re quodam acido ardenti, ut olea etiam, quia flammam concipiunt, & sale volatili, nihil aliud sunt, quàm olea vegetabilium per fermentationem in phlegmate soluta, quemadmodum igitur omnia olea destillata acidum occultum in se continent, simili modo etiam spiritus vegetabiles particulas in se habent acidas volatiles; quarum ratione in sp. ✳ urinosi coagulantur, si sali ♀tari spiritum vini superfundas etiam recticafitissimum, inflammabilitatem amittit, aciditate in ⊖le ♀tari remanente, id quod ponderis auctio edocet, vid. D. David van der Becke. Mindanus in Experim. & meditat. circa rerum natural. princip.

§. CCLXXXV.

Cornua, ossa, ungulæ fundunt spiritum acidulum mediante destillatione p. 283.) Nullam aciditatem in horum destillatione deprehendere unquam potui, primò enim adscendit phlegma insipidum, postea seqvuntur subtiles spiritus, hinc oleum tenue & cum sale volatili collo intermedio & toti ferè receptaculo sub nebularum formâ instar vernantium stirpium, vel ramorum arborum jucundo spectaculo hinc inde divaricato oleũ fœtidum & crassum tandem destillatur.

§. CCLXXXVI.

Et denuò rectificatus ibid.) Rectificatio seq. modo fit, scil. liquor destillatus per gossypium in filtrum impositum percolatur, ubi phlegma cum sale volatili transit liberum relicto in gossypio oleo fœtido, posteà per phiolam oblongam ex arenâ rectifica.

§. CCLXXXVII.

Coronidis loco addo: si oleum aliquod stillatitium &c. p. 283.) Si spiritus vini super alkali quodam rectificatus fuerit, omni carens phlegmate adsumit olea destillata etiam absque prævia digestione.

§. CCLXXXVIII.

Spiritus Coralliorum, Mercurii ib.) Ex corallis & ☿rio, prout & ex Saturno per se nullus elici potest Spiritus, quocunque modo tractentur. Vid. *infrà Libr. III.*

§. CCLXXXIX.

1. *SPIRITUS ANT-APOPLECTICUS S. Clossæi* p. 283.) Commodior fiet hujus elaboratio, si liquori sangvinis cervini sale volatili turgido ol. destillat. lavendul. addatur in s. q. & per MB. destillatio fiat. vid. thesaur. pharmacevtic. annex. sect. XXVI. n. I.

§. CCXC.

2. *SPIRITUS NEPHRITICUS* p. 284.) Hic liquor potius quam spiritus est. Præstat aliquid in calculo expellendo.

lendo. Fit & insignis spiritus nephriticus cum notabili effectu suam operationem exercens sp. urin. à ☉olo destillando, de quo infrà Libro III. plura. Vid. thesaur. pharmacevtic. l.c.n. VIII.

CAPUT LXXXII.
De Succis.

§. CCXCI.

CAPUT LXXXII. DE SUCCIS & CAPUT LXXXIII. DE SUPPOSITORIIS & PESSIS p. 286.) Hæc ut à limâ remota transeant.

CAPUT LXXXIV.
De Syrupis, Mellibus & Robis Syrupisatis.

§. CCXCII.

DE SYRUPIS, MELLIBUS & ROBIS SYRUPISATIS p. 277. *Capite LXXXIV.*) Circa horum præparationem sequentes observationes admodum necessariæ sunt. *Primò*, Syrupi non ex inutilibus ac nimis sumptuosis constare debent speciebus. *Deindè* ingredientia merè spirituosa, volatilia ac balsamica prius in MB. ex ♓ destillanda, ne ob violentam coctionem virtute suâ orbentur. Sic 1. syrupus anisi cum vino Q. prout *Dnus Autor* hîc describit, parum virtutis carminativæ promittit, putamina pro ipsis nucleis exhibens expulsis potioribus partibus balsamicis medicamentosis, juxta nostrum autẽ datam observationem sequens commodior erit ejus præparatio: Recip. Semin. anisi conquassati ℥iv. macerentur in vini generosi ℔ij. destilla per MB. partem spirituosam, quam asserva seorsim; inde residuo affunde aq. f. s. q. coque lento △ ad tertias, expressum album. ovor. clarifica, adde sacchar. s. q. coque ad syrupi consistentiam, cui adde superiorem partem spirituosam. Eodem modo concinnari possunt Syrupi ex aliis balsamicis floribus & seminibus. *Tertiò* acidorum syruporum elaboratio non instituenda est in vase æneo, cupreo vel aurichalceo, eò quod vim emeticam naturæ hostilem inde contrahant, sed in fictilibus vitreatis. *Quartò*, quantitas aquæ ad syrupum coquendum augenda est, quando simplicia coctionem ferunt; aut quando nimis amara sunt.

§. CCXCIII.

2. *SYRUPUS ANTEPILEPTICUS Quercetani* p. 291.) Præstat hujus etiam

etiam partes volatiles prius beneficio MB. abstraxisse, & residuo ad syrupi consistentiam cocto demum aquam spirituosam abstractam addidisse. Mihi nō arridet deflagratio illa, dum partes spirituosæ æquè inde ingredientium intereunt.

§. CCXCIV.

3. *SYRUPUS de ARTEMISIA Fernelii* p. 291.) Hic eodem quo antecedentes, laborat vitio, si tamen efficacem desideras, qui aromatum ac aliorum ingredientium virtutibus non sit destitutus, destilla prius species cum s. q. hydromelit. ex remanentiis, postmodum fac syrupum cum aq. s. q. & demum superius destillatum adde. Eodem modo etiam confici potest 4. syrupus cardiacus F.F. 5. syrupus de Erysimo *Lobelii* 7. de Peto s. & c. Quercetani. Aliàs non talem, quare præstare debeant, habent effectum. Quoad 6. syrupum anti-hecticum *Rivierii Medic. Regii.* 9. de pede cati c. 10. de testudinibus resumptivū Renodæi. Hi, quod præparationem attinet, non sunt contemnendi. Syrupos purgantes quod concernit, ex syrupi helleborati minoris Q. & 2. Holagigi ingredientibus melius noduli confici possent, majoris sanè operationis, atque si per coctionem suis viribus tantopere orbarentur.

§. CCXCV.

4. *Syrupus Vomitivus* p. 295.) In hoc syrupo emetico *Cl. Zwelferus* in Pharm. Augustan. reformat. rejicit correctionem Vitri ♁nii per aromatica factam, dum hæc ventriculum roborando vim ejus emeticam infringant, & sic naturæ & medicamenti conatum inverti. Verùm hic metus de nihilo est, aromata enim, quale h. l. cinamomum & aq. ros. adduntur nō ut corrigentia, sed svavitatis causâ ad saporem & odorem medicamenti commendandum, prout & ipse *Zwelferus* in P. R. p. 32. & 33. imitatus est. *Deindè* nec incommodè & sine ratione adduntur, dum enim ventriculum confortant, eum unà reddunt dispositum, ut majori robore adjutus vi ♁nii emeticâ contrà vitiosos humores insurgere & expellere possit.

CAPUT LXXXV.

De Tincturis.

§. CCXCVI.

DE *TINCTURIS Capite LXXXV.* p. 296.) Sunt vel liquidioris consistentiæ, vel sicciotis. Illæ nihil aliud sunt, quàm extracta ubi menstruum nondum abstractum fuit. Hæ sunt pulveres alkoholisati ex liquidiori-

bus tincturis abstracto menstruo residui, & petuntur ex mineralibus, sic v.g. tinctura sicca ♁nii &c. Vid. suprà de extractis Cap. 57.

CAPUT LXXXVI.

De Trochiscis.

§. CCXCVII.

DE *TROCHISCIS Cap. LXXXVI.* p. 297.) Cùm in hoc capite nihil etiam limâ expoliendum dignũ occurrat, prætermittimus, & transimus ad sequens ultimum hujus Libri II.

CAPUT LXXXVII.

De balsamis inunctoriis, linimentis, Ungventis.

§. CCXCVIII.

DE *BALSAMIS INUNCTORIIS, LINIMENTIS, UNGVENTIS Capite LXXXVII.* p. 301.) Ex adductis à *Domino Autore* balsamis, linimentis & ungventis nullum invenio, quod vel censuram vel animadversionem meretur, præter Ungventum sympatheticum Crollii p. 309. Ideoque lubet in hoc amplius aliquantisper divagari. Dicitur hoc Ungventũ sympatheticum, eò quòd cum vulnere quandam habere videatur sympathiam seu consensum, ut si nonnihil cruoris, quod telo adhæret, eo imbuatur, virtus sanativa in vulnus deferatur, ut ajunt, spiritus mundi beneficio, & in hoc ex unitatis solutione unionem efficiat naturalem. Magneticum etiam appellatur ab actione, quâ instar Magnetis in distans agit sanando vulneratos. Alias Armarium, quod non vulneri, sed armis Ungventum applicetur & sic sanatio peragatur. Vocatur etiam stellatum, quia ab Astris suas accipere operationes sibi persvadent, vel pro certo stellarum positu componendum esse dicunt. Alii aliter describunt.

§. CCXCIX.

Recip. *Adipis veteris aprugn. Ursin.* &c. p. 309.) *Dnus Autor* Crollianam retinuit descriptionem. Aliam Th. *Paracelsus* proponit in archidox. Magic. Libr. 1. & *Johann. Baptist. Portæ* Magiæ natural. Libr. 8. cap. 12. Aliam tradiderunt *Franciscus Tidicæus* de theriac. p. 279. & *Weickardus* libr. 4. de extern. corporis human. affect. p. 641. Plurimi tamẽ in eo conveniunt, quod

quod ſtatuant Uſneam, Mumiam, cruorem & adipem humanam ad hoc neceſſaria eſſe. De Uſneâ p. 310. inter ſe diverſæ ſunt opinionis. Dum Alii, ut Goclenius aſſeverat, Uſneam ex ſolis craniis ſuſpenſorum deligendam eſſe, quod ſpiritus vitales ſtrangulati in calvariam intrarint. Alii parum referre ajunt, ſive ſit ex ſtrangulatis, ſive ex alterius cujusdam capite. Et Paracelſus uſu comprobatum dicit, Uſneam ex cranio rotâ interemptorum nō minus laudabilem eſſe, quàm laqueo ſuſpenſorum. Et colligendam eſſe inquiunt in ☽næ incremento in ♉ domo exiſtentis, vel ☽na in ♓ vel ♉ aut ♎ verſante.

§. CCC.

Mumiam ibid.) per mumiam intelligitur vel Arabica & Ægyptiaca illa, conſtans ex myrrhâ, aloë, croco, balſamo & aliis odoramentis, vel caro humana muſculoſa, in quâ ſpiritus inſitus mumialis & conſermentatus eſt ſuperſtes, ſurroganda eſt.

§ CCCI.

Crollius cruorem & pingvedinem humanam omiſit, cùm tamen etiam ſint neceſſaria, eò quod vulnerato per ea arctiſſima cum ungvento ſit cognatio. Ex rebus humanæ naturæ optimè convenientibus inquit *ROBERTUS FLUDD* hoc ungventum conflatum eſt. Unde ad ejus ſanitatem reſpectum habeat, neceſſe eſt, nam uſnea tanquam oſſium humanorum vigor conſermentatus, ſangvis & caro in muniâ, ad hujus compoſitionem cum adipe concurrere debent, in quibus virtus mumialis delitеſcit & cum his omnibus ſangvis permiſcetur, qui omnium prædictorum origo & quaſi pabulum, eſt, ita ut integra corporis humani perfectio quaſi ad hujus ungventi compoſitionem cōcurrere videatur.

§. CCCII.

USUS p. 310.) Ferum ſeu telum, aut in ejus defectu lignum aut ramus ſalicis in cruore madefactus in ungventum immergitur, & ita relinquitur. Æger quotidie propriâ ſuâ urinâ vulnus eluat & deligat panno mundo, ſemper pus extergendo, vulnusque qualibet aurorâ mundificando. Illud quod cruore madefactum eſt in locum temperatum ac mundum reponendum eſt, ſi enim aëri vel nimio frigori exponatur, excitabitur dolor. Attendendum etiam, an cæſim vel punctim vulnus ſit factum. In cæſurâ ab apice verſus tergum telum inungvendum eſt, in puncturâ autem à cuſpide verſus capulam. Si non poſſis cognoſcere, quàm profundè vel quomodo telum in carnem introiverit, poteris illud perungere; aliàs ſufficit locum teli, quo aliquis læſus eſt, inunxiſſe. Quo die telum inungitur, abſtineat à venere & vulneratus, & is, qui telum inungit. In fracturis & rupturâ oſſium aliquid pulveris ſymphyti majoris & oſtiocollæ Ungvento addi poteſt. Idem modus procedit

& in aliis affectibus. Sic in dolore dentium sanando dens dolens tamdiu scalpello fricetur, donec sangvinem emittat. Scalpellum posteà cruentum hoc ungvento inungatur. In Dysenteriâ excrementa cruenta cum hoc misceantur ungvento, translata in locum temperatum patienti afferent levamen ex observatione *D. D. JOHANNIS MICHAELIS.*

§. CCCIII.

Operatio hujus Ungventi perficitur identitate Balsami &c. p. 310.) Quæ causa sit hujus operationis sympatheticæ, magna contentionis serra inter Autores trahitur. *Dnus Autor* cum Crollio identitati Balsami sive spritui illius balsamico, qui in homine & cruore idem est, adscribit, hoc tantum intercedente discrimine, quod in homine spiritus iste adhuc vitali actu vigeat, in cruore autem coagulatus sit. Alii illam sanationem per meram naturam & magneticam quandam efficientiam peragi putant. Unde R. *GOCLENIUS* in synarthros. Magneticâ asserit, virtutem magneticam à telo Ungvento delibuto propagari ad vulnus propter Naturæ cognationem & continuationem, quàm sequitur successiva impulsio per medium aërem spiritu stellato & primario quodam ac magnetico vigore ac potentiâ imprægnatum. In Ungvento est spiritus balsamicus, hic evocatur à spiritu consimili sibique sympathetico, ut spiritu mundi stellato ad effectum singularem producendum. Fit igitur cura vulnerum magnetica per meram virtutum transplantationem, quam efficit & perficit appetitus inter spiritum balsamicum & spiritum mundi. Alii contrà curationem hanc tanquam pro fallaci, suspectâ & minimè naturali agnoscunt, ut *CL. Sennertus* in Practic. Medicin. Lib. V. cap. X. *Cl. Conring.* de Hermetic. Medicin. Cap. 18. *Athanas. Kircherus* de Arte Magnet. Libr. 3. part. 7. De Magnetism. Medicinal. *Sylvester Rattray* Theatr. sympathetic. Nos medium tenentes locum, nec planè hujus virtutum adspernamur, nec nimium etiam huic attribuimus. Interrogati autem de ratione & modo hujus operationis, ἐπέχειν cogimur prætendere.

ANIMAD-

Mineralogia in gre.

ANIMADVERSIONUM
Cum
ANNOTATIONIBUS
In
PHARMACOPOEIAM MEDICO-CHYMICAM
LIBER III.
SECTIO PRIMA.
De
MACROCOSMOLOGIA SEU MINERALOGIA.
CAPUT I.
De Mineralogiâ in genere.

§. I.

DE *MINERALOGIA in genere Capite I.p.* 313.) In Duob9 præcedentibus *LIBRIS* tractavim9 in genere de Rerum nativarum productione cum subjunctis Medicamentis compositis, quæ non potuerunt speciali alicui aut certo nativo accommodari, unde *PHARMACOPOEIA generalis* non immeritò dici posset. Jam *specialis* sequitur, quâ singulâ Nativa cum annexis præparatis perstringuntur & animadversionibus ac notis illustrantur.

§. II.

MOCROCOSMOLOGIA ibid.) Cum Præpotens Rerum conditor totam hujus Universi Machinam Cœlum & Terram creavit, hominemque ad imaginem suam animâ rationali & humano corpore illius ergastulo condecoravit, eodem etiam tempore Terram variis & immensis beneficiis ad vitæ humanæ sustentationem necessariis accumulavit · sylvas multiplici animanitum genère & sexu; Mare & flumina reliqua piscibus, aërem volatilibus, campos herbis, fruticibus, arboribus & innumeris ornavit floribus, ac montium una metal-

lis ac Mineralibus ditavit, ut cœleste Animal Homo, in quem quasi omnia sunt congesta, quæ Numinis divini Majestas in res cæteras aliud alii tribuens dispertiit, Dominus illorum sit, quibus partim ad corporis tutelam, partim ad Medicinam in casu necessitatis uti possit. Ex quibus *Naturæ Consulti* & ex his MEDICI tria formarunt REGNA, MINERALE, VEGETABILE & ANIMALE. Quos seqvutus *Dn. Autor Noster* SCHROEDERUS PHARMACOPOEIÆ *specialis partes facit* MACROCOSMOLOGIAM, PHYTHOLOGIAM, & ZOOLOGIAM. De MACROCOSMOLOHIA hoc sequente LIBRO III. De PHYTHOLOGIA LIBRO IV. & ZOOLOGIA LIBRO V.

§. III.

Vires mineralibus fortiores ac magis radicales inesse p. 314.) Mineralia ac metalla longis parasangis superant medendo vegetabilia & animalia. Hæc enim agunt in Nos tantisper atque stomachus circà illa operatur, nec ulterius pergunt, quin prius omne deponant fermè remedii robur; Malè enim ageretur Nobiscum, si stomachus non valens domare assumptum vegetabile illud non posset subigere subter clientelam, si integris pergeret viribus ad corporis habitum, excrementorum consors quoq; fieret, vel turbaret sangvificandi œconomiam, & ita majoris difficultatis & operosioris laboris effectus talium remediorum esset, quam fructus inde expectandus. Metalla contrà ac mineralia nequeunt unquam abire in alimentum, sed servant suos fines, ut quæ non in cibos, sed ad medelam sunt destinata pharmaca, perserverent, etsi intrò assumpta. Incipiunt namque in stomacho radium directum suarum virium ac virtutem dotalem exponere, ut in corpus totum sparsâ haustâ in Archéo vi radiali irrorata sanitas inde succedens avidè suscipiatur. Sunt enim Metalla specula quædam lucentia, quæ vim habent penerandi & illuminandi Archéum à suis erroribus, furoribus & defectibus, quod illum restituant in nitorem tincturâ dotalis perfectionis. Et quanquam hujusmodi mineralia non sint cibalia, vel de sorte corporis humani, internam tamen vim speculi habent & maximè efficacem potestatem Archeo humano integro & sedato contiguam, qualis erat Archeus antè conceptam mentem, quæ postmodum à recto sui tramite alienata est. Has insignes dotes à DEO ter opt. max. obtinent, ut plenissimè ac pertinaciter digestivæ resistant, ne in alimentorum deflectant rempublicam, uti acutissimus *HELMONTIUS* loquitur, & ita servent geniales sui potestates liberas & infractas.

§. IV.

N. *Sunt, qui usum internum mineralium &c. ex medicinâ deturbant quia*

I. *sint*

1. *ſint venenata.* p. 314.) Verùm non omnia metallica ſunt venenata, ſic Medicamenta Martialia, Jovialia, Saturnina &c. ritè præparata ſalutaria ſunt remedia. Et ſi quædam, ut Antimonium, Mercurius &c. veneni nomine ſuſpecta ſunt, ſeparanda ſunt venena à remediis, remedia à venenis; Sic antimonium, inquit *HELMONTIUS* de Febrib. quamdiu vomitum aut ſedes movet, & Mercurius revivificari poteſt, venena ſunt, nec viri boni remedia. Sed dum ad apicem venerunt, in quem à DEO deſtinantur, nemo Mortalium illorum virtutes indagare & elogis condignis condecorare poteſt. Clamant in cœlum præſtantiſſimarum rerum poteſtates, ſe fruſtrà quaſi veniſſe, vix quenquam eſſe, qui vincula earum ſolvat, ut benevolentiam, quam Mortalibus debent, perſolvant. *D. D. LAURENTII HOFFMANNI tr. de Ver. uſu & ferò abuſu Medicament. chemicor.* propediem à Me denuò evulgandus auctior cum notis illuſtratus.

§. V.

2. *Quia ſint acria & corroſiva* ibid.) Si qua acrimonia aut corroſio adeſt, per artem chemicam ita corrigi poteſt, ut ſæpe ſaccharo evadat dulcior. Facilius & ad manum hoc patet, v. gr. flammula, ranunculus, apium viſus &c. vim cauſticam mox deſtillando deponunt, hydropiper acrimoniam, ☿ ♎atus vim corroſivam &c. ſpiritus ſalis, ⊕oli &c. corroſivi rectificando miteſcunt. Deindè non per ſe, ſed cum aliis miſta intentioni Medici reſpondentibus vehiculis propinantur. Si igitur Metallica medicamenta ritè correcta fuerint, mitigata & methodicè adhibita, metus iſta de nihilo eſt, διάθεσιν pernicioſam ſcilicet poſt ſe relinquere.

CAPUT II.

De Terris.

§. VI.

DE *TERRIS Capite II.* p. 315.) De *TERRA* in præſentiarum acturi, non conſiderabimus, quatenus Macrocoſmi pars elementi ſimplicis nomine veniens, originalis eſt, nec quatenus rerum omnium Alma mater divinâ, fertiliſſimâ ac ditiſſimâ prædita faviſsâ, ſeminum incomprehenſibili theſauro in Mundi usque finem duraturo divinitus repletâ, peripheriam verſus variis depicta frugum coloribus & omnis generis animalium gregibus tecta. Sed quatenus ejus fructus tam Minerales, quàm metallicos juxtà ſui Naturam, proprietates medicas, colores, diverſitatem matricum, regionum vel aliarum circumſtantiarum examinabimus,

mus, unde & pro harum ratione diversa sortiuntur nomina. Sic v. gr. Terra dicitur primò ratione soli natalis Lemnia, Turcica, Armenia, chia, melitea, Strigensis, Brundusiaca, seu Bohemica, Labacensis sive Wetteravica. Deindè ratione proprietatum, & colorum, Terra ☉laris ☽naris &c. De hisce Terris Medicatis vid. Athanas. Kircherus in Mund. subterr. T. 1. sect. 2. Libr. 7. c. 4. p. m. 337.

§. VII.

PRÆPARATA & 1. DE LOTIONE p. 316.) Si Terræ superficietenus à sordibus non sint mundatæ, hæc lotio ut superficialis non est adeò rejicienda, atque citrà omnem virium jacturam peragi potest. Nemo aliàs est, qui inficias eat, omnem terram, præsertim pinguem, astris impregnatam & sale centrali, quod in aëre est, & per aërem ac pluvias ad nos descendit, omnisque fertilitatis clavis est, imbutam esse, si hæc lotio diu durat, omni hâc virtute terram spoliari.

§. VIII.

N. *Non improbamus imbibitionem seu impragnationem &c.* ibid.) Præstat itaque in præparationibus Terram puram & crudam accipere, in primis, si Solaris, Lunaris, Martialis aut aliis proprietatibus aut mineris imprægnata, imbue illam rore majali vel aquâ pluviali ingenti tonitru & fulgure delapsâ, quo facto, illam aëri & astris expone & sponte exsiccare finas, à radiis solaribus interdiu præservando, & ita viribus confortabitur mirificis.

§. IX.

Subindeq; irrorantur aquâ appropriatâ &c. ibid.) Vel decocto aliquo appropriato v.g. decocto viperarum, C.C. crudi, scordii, radic. scorzoner. tormentill. &c. & rediguntur in pulpam per se exsiccandam.

§. X.

4. *DESTILLATIO ac SUBLIMATIO unde* 1. *SPIRITUS SIMPEX* p. 317.) de hoc vide infrà in Terrâ sigillatâ &c.

§. XI.

2. *Spiritus cum vino* ibid.) pro aquâ destillatâ sumatur pluvialis vel majalis vel tonitru decidens, hâc terra irroretur frequenter, iterumque exsiccetur, idque crebrioribus repetatur vicibus, inde retortæ ac destilla lentè, ut aliqualis subtrahatur humiditas. Hinc superfunde Spir. vin., digere & destilla, destillatum cohoba & cohobatum aliquamdiu sub cœco alembico digere, interpositâ semper digestione & cohobatione, certè si quid salinæ inerit virtutis vel per spiritum vini duplicatum summè volatilem vel salem fixum 🜔 unitum sese exseret, & ita Minerale in vegetabile transferetur.

§. XII.

3. *SPIRITUS ALKALISATUS seu* BALSAMUS ibid.) Quamvis Neminem fore putem, qui Terris Medicatis

catis

catis salem & quidem sui generis centralem seu spiritum suum connatum, non quidem alkalisatum, ut Dnus Autor nominat, inesse, illumq; ab aquâ tonitruali augmentum capessere sit negaturus, pauxillus tamē est, ut ad hujus magnam copiam acquirendam innumeris aquæ tonitrualis mensuris opus habueris, alias parum salis nancisceris.

§. XIII.

1. *TERRÆ ARGILLACEÆ seu SIGILLATÆ* sunt 1. *Turcicæ*, quas pro Lemniis terris communiter venditant p.317.) Hîc venit in controversiam, utrum *vera sit Lemnia* illa *Terra*, quam hodiè Turcico obsignatam charactere ad Nos convehunt Mercatores, an verò adulterata & illegitima? A *Brasavolo, Matthiolo, Fallopio* & aliis pro spuriâ & illegitima prole habetur, cum Lemnum hæc jam deficiat, ut ex eo nihil amplius ad nos deferri possit, locis illis prorsus devastatis & inhabitatis. Hinc evincere conatur *Fallopius*, Lemniam verè nō esse eam terram albam, quæ Turcarum Regis sigillo munita in officinis pro Terrâ sigillatâ habetur, & cum hæc alba sit, nequeat esse Lemnia, quæ semper rubea sit. Deindè non cohærere, quod nonnulli afferunt, veram Terrā Lemniam esse Bolū Orientalē officinarum, quamvis & hoc Bolo pro Lemniâ uti possimus, utpote iisdem præditus viribus, quod tamen ille inficiat manus, longè ab hâc differt, quæ manus tangentium non collinit. Non desunt contrà, qui legitimæ prolis honore dignantur. *OLAUS WORMIUS in museo* Cap.4. P. *Bellonium* & *Stephanum Albucarium* citat, qui confirmant, Lemmi incolas testari, nullibi unquam in hâc insulâ effossam fuisse hanc Terram, quàm eo in loco, ubi jam foditur è colle fertili Orientem spectante herbis vestito propè villam dictam *Repondi*. Terrā, quam ibidem fodiunt, maximâ ex parte albam esse; secundam quandoque Rubram & luteam instar Boli Armeni, quo jam utimur? Adeo ut aut in alio colle tempore *Galeni* hanc terram effoderint, qui jam ruinis obrutus est, aut hanc ipsam pristinam Naturam mutasse, necesse sit. Semel tantum in anno eruitur hæc Terra, sexto die Augusti non sine superstitione, dum putant, nullam habere efficaciam, nisi eo die fodiatur. Operarii Græci sunt, diligenter eos animadvertentibus Turcis, qui Magistratum in insulâ gerunt, ne quid clanculum auferant. Dum fodiunt, svavem spirat odorem caverna. Nec omnis terra indè effossa pro bonâ habetur, illam saltem eligunt, quæ intrâ quasdam petras fragiles latet, pingviorem, tenacem, sabulo destitutā. Oriente Sole per sex horas saltem continuando fodiunt, mox foveam claudunt, nec amplius in anno aperire licitum est. Hinc fit, quod rara admodum sit hæc Terra, cum pauci fo-

ci fodiant, & tam brevi tempore. Bonam, quam æstimant, unicus lavat, lotam sacculis includit, quos suspendunt, ut omnis aqua percoletur, hinc in massulas majores aut minores formant, quas imperatoris signo sigillant, & exsiccatas Constantinopolin ad imperatorem mittunt unà cum sigillo. Hæc *WORMIUS* l.c. Ex quibus patet non solum Rubram, sed & Albam & rubicundam ac Luteam dari Terram Lemniam. *Insula LEMNUS* hodiè *Stalimene* dicitur, & quamvis Terra, quæ jam inde adfertur, differat sigillo & modo eruendi ab eâ, quæ antiquitus inde effodiebatur, attamen minorum non est virium. Tres species nostro tempore inde transportantur teste *Ferrando imperato* Libr. V. Cap. 33. *Prima* est *Terra Sacra*, vel *Bolus Armenus Orientalis* non tingens, vel alba leviter ad cinereum vergens, quæ quandoq; etiam colore incarnato, ex quibus sigilla, quæ hodiè tanto sunt in pretio, fiunt, quam tangere nulli licet præter Sacerdotes. *Secunda Rubrica fabrilis*, quâ fabri lignarii utuntur. *Tertia fullonum*, quâ pannos mundant, eamq; eruere & tractare cuivis integrum est. Vid. *Bernhard. Cæsius de Mineralib.* Libr. 2. Cap. 2. s. 7. Plura vide *in Galen. Libr. 9. simplic. P. Bellonio* Libr. 1. obs. 28. *Sylvatic.* Libr. 1. *De Theriac.* 20. *Matthiol. in Dioscor.* Libr. VI. Cap. 1. Undè concludimus, *Terram sigillatam Lemniam* moderno tempore adhuc dum veram obtineri, & Autores contrarium statuentes tum ex diversis illius coloribus, tum ex nomine loci, ex quo eruitur, mutato, dum insula *Lemnus* hodiè *Stalimene* dicitur, deceptos fuisse. Utrum autem hæ Terræ diversis insignitæ coloribus specie differant, tanquam diversæ species sub eodem genere, an secus, multi ambigunt? Ego statuo, non specie, sed accidentibus, nempe colore differre: Unde & in viribus non admodum inter se distinctæ experientiâ & usu deprehenduntur.

§. XIV.

2. Est *TERRA MELITEA* ibid.) Sic dicta à *Melitâ* seu *insulâ Malthâ*, in quâ eruitur; tactu aspera est, colore albo ad cinereum vergente adstringens. Ad serpentium commendatur morsus, eamque à *D. Paulo* accepisse credunt, cum naufragus ad hanc insulam appulisset, unde quidam Lapidem Sancti Pauli vocant. Quo pertinent & *Glossopetræ Melitenses*, oculi serpentum lutei, quæ per totam insulam inveniuntur eâ quâ venduntur formâ. Et vestigia certissima Nonnulli credunt Miraculorum *D. Pauli* patratorum, dum tribus integris mensibus in hâc insulâ Evangelium incolis annunciavit, eosque ad fidem Christi duxit, omnes ejus insulæ serpentes veneno spolians, cicuresque & inhabiles ad lædendum faciens, ac si in petras essent conversi, terram præterea infinitis

dotibus

dotibus augens, ut quemadmodum Morbus naturalis per ſerpentem in vitam intravit, ita etiam viciſſim ex ſerpentibus naturalis medela contrà illum hauriretur, unde & ſingulare venenorum eſſe alexipharmacum tàm Terram, quàm lingvas & oculos communi famâ Melitæ eſt pervulgatum, omnibus morſibus venenatis & Morbis aliquâ malignitate ſuſpectis adverſa.

USUS hic eſt; lingvæ collo aut brachio appenduntur, parum dictæ Terræ vino aut aquâ miſtum bibitur, vel liquor ſolus poſt lingvarum infuſionem. Loco *Terræ* ſigillatæ plurimis exhibentur, quibus malignitas per ſudorem debet eliminari. Annulis includuntur dicti ſerpentum oculi, ita ut geſtantis tangant carnem & inſtar aliarum gemmarum digitis ſint ornamento. Vaſis ex *Terrâ* Meliteâ præparatis, ſi vinum vel aqua infundatur, ac ubi vim eorum abſorpſerint, bibantur, multos morbos curant. Non deſunt, qui lingvas has Melitenſes ob vim bezoardicam vel ipſum *Lapidem* Bezoar Orientalem ſuperantem in febribus ardentibus malignis, variolis, morbillis, lumbricis infantum, epilepſiâ ſuffragante experientiâ commendant. Hæ *Magnatum* ſcyphis inditæ à potu venenorum præſervant immunes, dum præſente veneno in menſa ſudantes veneficium produnt. Vidit *CL. Thom. Bartholinus centur. 6. hiſtor. 1.* Melitæ gloſſopetram ex terrâ erutam antiquâ, cui plumbeus circulus annexus indicium præbebat, vel auribus olim, vel collo appenſam. Puerorum collo ſuſpenſas dentitionē juvare prodidit RONDELETIUS Lib. 22 c. 10. & puerorum pavores arcere. Gloſſopetram in manu parturientis retentam, donec incaleſcat, partum juvare dicunt. Vulnuſculum gloſſopetrâ inflictum in epilepticis paroxiſmis ſingulari remedio pueris prodeſt. Non abſonum fuerit, ſi pulveres cordiales dictæ lingvæ Melitenſes ſeu Gloſſopetræ ingrederentur, quemadmodum Panormi fieri teſtatur *Johann. Frid. Habela*; ſed ante omnia benè obſervādum, ut per homines omni fide majores hi veri dētes ex Melitâ apportentur, ne fraus ulla ab impoſtoribꝰ contingat, quibꝰ ſignis dignoſcantur, deſcribit idem *Thom. Bartholinus* l. c. quod ſcil. non eſſe debeant dentes ſerrantes, monſtrorum marinorum in formam triangularem tornati, quemadmodum alii dentes albi & ſolidi, & oſſa, quia nullius ſunt valoris, ſed eligendi teneri mediæ duritiei & à naturâ calcinati, qui unà cum cortice ſplendido & levi facilè maſticantur inſtar eboris benè calcinati. Gloſſopetræ veræ Vulcani examini commiſſæ non in calcem, ſed quæ oſſeæ in carbonem abeunt, advertente *Fabio Columnâ*. Cineritias præfert *Abela* ordinis Hieroſolymitani Vice-cancellarius, vid.

OLAUS WORMIUS *in Museo* Cap. 4. m. p. 7.

§. XV.

3. EST & OFFICINALIS TERRA SIGILLATA GERMANICA, EAQVE DUPLEX, UNA DICITUR STRIGONENSIS, seu ut communiter *strigensis* ibid.) Terra est lutea, pingvis & viscosa, instar butyri in aquâ & ore diffluens, dicitur & medulla, vel axungia Solis, eò quod ♁re ☉lis imprægnata credatur. Generatur in aurifodinis *Montis* acuti seu *Divi Georgî* ad *stregonium* oppidum *Ducis Svidnicensis* inter durissimas rupes. Inde eruitur & summâ diligentiâ ordinatione Magistratus præparatur, & in formam orbiculorum impresso sigillo urbis redigitur. Naturæ est solaris & veluti solis extractum in visceribus terræ densatum. Non immeritò tamen terram veram Solarem Vngaricam huic præponimus & primas tribuimus. Altera LIGNICENSIS vocatur, GOLDBERGENSIS ad *Goldbergam* in *Lygiis* & *stregonium*, hanc vocant axungiam Lunæ, quia colore alba est, & ex argento oritur, unde & agnatam & ingenitam cum argento vim in medendo sortitur, & ad ea, quibus Medicamenta *Lunaria* inserviunt, adhibetur. Vid. *Caspar. Schwenckfeld. in catal. stirp. & fossil. Silesiæ* Libr. 3.

§. XVI.

DELECTUS p. 318.) Omnibus palmā præripit *LEMNIA* suprà descripta, quā Constantinopolis sufficit. Hujus in locum subit solis axungia in cordis affectibus, vel axungia lunæ in Capitis morbis. Usus hujus præcipuus est in febribus malignis, Peste, Dysenteriâ, diarrhoeâ, morsibus animalium venenatorum.

§. XVII.

PRÆPARATIONES & PRÆPARATA TERRARUM ARGILLACEARUM ac imprimis SIGILLATÆ. ib.) Ubi 1. occurrit *Terra sigillata præparata*, quæ sine præparatione vulgari in usum venit. 2. *Magisterium*. Hoc nullius usus & efficaciæ est.

§. XVIII.

3. SPIRITUS TERRÆ SIGILLATÆ *simplex* ibid.) Spiritus albicantes illos acidiusculos si in MB. rectificaveris, habebis luteos & si hunc licet parvâ in copiâ majorum virium exoptes, extrahe sal ex ☹ in furno figulino calcinato cum ▽ pluviali (quamvis paucum & non nisi ex flammâ △nis forsan productum) & circula cum spiritu. Quoad vires, *Dn. Samuel Glossæus* hoc spiritu in febribus usus fuit malignis cum sudoris elicio & *Gregor. Horst.* communicavit, qui illum inseruit Centur. problem. Therapevtic. dec. 1. de febrib. quæst. v. Dosis est à ʒß ad ʒj. vel ij. in liquore appropriato.

§. XIX.

4. SPIRITUS *terræ sigillatæ cum vino* p. 319.) Hujus præparationem cum annexa animadversione vid. suprà.

§. XX.

§. XX.

5. *SPIRITUS terræ alkaliſatus ſeu balſamus vitæ* ibid.) Hujus animadverſionem vide etiam in præcedentibus. Ex Terrâ ſigillatâ non alkaliſatus, ſed acidus per deſtillationem elicitur ſpiritus.

§. XXI.

6. OLEUM *terræ ſtrigonenſis* ibid.) Num oleum propriè ſic dictum Terræ inſit ſigillatæ, valdè dubitatur, licet etiam tacta lutulet digitos, hoc tamen potius ab ipſius lentore, quam pingvedine connatâ oritur. Non igitur video, quomodo per hũc proceſſum oleum ex terrâ ſigillata elici poſſit. Eodẽ vitio laborat ⊙ potabile Rhumelii in antidotar. p. 114. ex terrâ ſigillatâ extractum. Alii h. m. procedunt; Recip. terr. ſigillat. imbibe ſp. ⊕tri rectific. in formam pultis, in frigore inſtar lapidis indureſcat, teratur in pollinem, inde veſicæ ſuillæ, quæ in fundo ſit perforata, in loco frigido reſolvitur in liquorem rubicundum. Doſis ℈j.

N. Hic liquor oritur non tam ex terrâ ſigillatâ, quã ⊖le ⊕tri coagulato & per deliquiũ ſoluto in loco frigido. Eadem etiam ratio eſt ſequentis liquoris ſtyptici cum ſp. ⊕oli præparati, qui etiam *D. D. JOHANNI MICHAELIS* p. m. in uſu fuit.

Recip. terræ ſigillatæ minutiſſimè contritæ, affunde ſp. ⊕oli, digere, abſtrahe, iterum affunde, idque ter repete, & videbis materiam coagulari in lapidem durum, pulveriſa & ſolve in cellâ in liquorem.

Vires: ſummum remedium audit in dyſenteriâ, confert febribus malignis cum alvi profluvio conjunctis, vomitu &c.

Cum ſp. ⊖ compoſito etiam ex terrâ ſigillatâ extractum fieri poteſt, & cum ſpiritu vini in liquorem redactum ad dictos affectus utile paratur h. m.

Recip. terram ⊙larem opt. affunde ſp. ⊖ compoſ. extrahe tincturam, filtra, abſtrahe, & poſteà cum ſpiritu quodam cordiali conjunge & denuò filtra. Vires: Egregium eſt Medicamentum in cordis affectibus & Morbis epidemicis. Doſis à gutt. x. xx. ad xxx. ubi adſtrictione opus eſt in angoribus cordis, vomitu & Dyſenteriâ malignâ.

§. XXII.

11. BOLUS ARMENA p. 319.) A Medicis ità dicitur, eò quod ex *Armeniâ* advehatur. De quo tamen dubitat *Zacutus Luſitanus in Medicor. Principum hiſtor. Libr. 4. hiſtor. 51.* An ſcilicet ille verus ſit, qui ad Nos defertur. *Matthiolus* ad Rubricam ſinopicam accedere ſtatuit. Quidam veram Terram Lemniam eſſe arbitrantur, ſed manus inficit, quod Terra Lemnia non facit. OLAUS WORMIUS in Muſeo ſuo duorum generum maſſas tenet, globoſam unam, non ſignatam aut in formam artificioſam redactã, quæ pallidior, vi ad-

ſtringente & pingvi tenacitate aliis non cedentem. Altera in maſſam oblongã quadratam pondere quinque drachmarum cum dimidiâ redactã, cui duo ſigilla Turcica impreſſa magis ſaturati coloris, quàm prior. Notas veri Boli Armeni etiam habet, & inſtar butyri ore liqueſcit.

BOLUS TOCCAVIENSIS in *Tranſylvaniâ* ad *Toccam* ſeu *Toccay* repertus à CRATONE in uſum traductus. Dantur & alia loca, in quibus ea foditur, unde & *Würtenbergica* uſualis eſt. Modò allegatus WORMIUS l.c. mentionem etiam facit BOLI ALBI, ad cinereum colorem vergentis, mollis, lubrici, pulverulenti, tangentium manus colore albo inficientis, ex *Hetruriâ* affertur, ut & BOLI cinerei *Fionici* ac *Borringholmici* ex inſulâ *Daniæ Borringia* transportati. BOLI *Norvagici* conditionis aliquanto pingvioris & ad contactum lubrici.

§. XXIII.

VIRES ibid.) Facultatem habet admodum exſiccantem & conſolidantem, adſtringit, roborat, hinc uſus ejus ſaluberrimus eſt in fluxu ſedando, humore tenui inſpiſſando, putredine arcendâ, veneno obtundendo &c. quo modo in omni alvi fluxu convenit, dyſenteriâ, Catarrhos ſalſos ad pulmones delabentes incraſſat, in hemoptoë, hæmorrhagiâ narium & vulnerum agit aliquantiſper præcipitando, in ulceribus putridis oris & pulmonum etiam commendatur, quo circà & Phthiſicis utilis eſt, in Peſte à *Galeno* commendatur.

§. XXIV.

PRÆPARATA p. 320.) Communiter Bolus armena abluitur aquâ roſaceâ ad ſordes & arenulas removendas, ſi quas habuerit, alias præſtat cruda & pura: Et ſi libuerit Bolum majoribus imprægnare virtutibus, illum rore Majali vel aquâ tonitruali frequenter imbue, aëri expone ac leniter exſicca, à radiis ſolaribus interdiu præſervando, vel etiam ſi volupe fuerit, decocto quodam medicato appropriato imbue, ut decocto ſerpentum, CC crudi, ſcordii &c.

§. XXV.

III. *CRETA* Kreyd à *Cretâ Inſulâ* ibid.) Aliæ Regiones quàm plurimæ illâ etiam abundant. Inter paternos *Cretæ* lares *Plinius Libr.* 37. *Cap.* 17. numerat *Theſſaliam*, *Liciam*, *Sardiniam*, *Umbriam*. Præterea *Agricola Lib.* 2. *De Naturâ foſſilium* p. 196. Habent, inquit, pleræq; regiones *Cretæ* colles, ut *Gallia*, *Britannia*, *Muna* deſerta *Maris Baltici inſula*, quâ ex *Pomerania* navigatur ad *Coppenhagen Daniæ*. *Zmyrnæ* etiam naſcitur & quidem optima. Item in *Brabantiâ* inter *Lyram & Diſtum* effoditur. Plura ſunt *Cretæ* genera. *Volaterranus Libr.* 27. *Philolog.* p. 649. Inter hæc recenſet *Cimoliam*, *Sardam*, *Umbricam*, *Theſſalicam*, *Saxum & argentariam* ita appellatam, eò quod nitorem argento

reddat,

reddat. Idem *Cretæ* generibus etiam annumerat *Sardam, rubricam, argentariam* & *viridem*, quam *Agricola Lib. 2. De Naturâ fossil.* p. 193. optimam, pronunciat, *Zmyrnæ* natam, hæc virides ducit lineas. OLAUS WORMIUS *in Museo* cap. 3. hanc viridem possidet levem, subtilem, quæ cocta, ad rubedinem transit. *Græci* θεοδόσιον vocant, quia fundus iste, in quo primò hæc creta fuit inventa, fuit *Theodosii* cujusdam.

§. XXVI.

VIRES & USUS p. 320.) Internè nonnunquam in ardore stomachi datur vel per se, vel cum ocul. ♋ & Nuc. Moschat. in aquâ portulac. vel in morsuli, de quibus vid. *Mynsicht.* creta drachmæ unius pondere assumpta cum vino vel lacte caprino non solum vermes interimit, sed & ne altius adscendant, prohibet. Si teneatur in manu, sistit hæmorrhagias, Uteri hæmorrhagiam sistit, si applicetur umbilico. Externè etiam in vulneribus, ulceribus &c. siccandis ob ejus vim siccantem, absterisivam & emplasticam commendatur. Gallis gallinaceis quoad usum domesticũ est adversa vid. *Thom. Bartholinus centur. 5. histor.* 83.

§. XXVII.

4. TERRA JAPPONICA seu CATECHU ibid.) Est Terra exotica colore purpurea, punctulis albis intertexta ac si situm contraxisset, sapore austeriuscula, masticata liquescens & subdulcem post se reliquens saporẽ. Si in lingvâ detenta masticetur vel globuli inde fiant, hujus usum celebrem perhibent in exsiccandis catarrhis salsis & capite reborrando. Reperitur apud *Dnum Langermannum* in nundinis Lipsiensibus. De hujus terræ Japonicæ singulari usu in urinæ profluvio continuo ac herniâ varicosâ vid. Ephemerid. Medicophysic. anno 2. observ. 129. seq. Ex hâc etiam Tincturam stypticam confecit D. Georg. Wolfgang. Wedelius P.P. Jenens. celeberrimus l. c.

§. XXVIII.

5. *MARGA* ibid.) Hæc est vel candida, pingvis, liquida, crustacea, vel incarnata rubra, lingvæ adhærens. In *Montibus Bohemicis* summâ reperitur in copiâ, in latomiis & Saxorum, commissuris quemadmodum & in, *Lygiis* montibus reperiri scribit, *SCHWENCKFELDIUS*. Datur etiam lutea in *Grode* Lapide & cinereâ Lapidosâ. Reperitur & *Rochlizii* & *Jenæ* in montibus solaribus &c. Ut jovis omnia sint plena.

§. XXIX.

VIRES ibid.) Commendatur ruptis/ex alto devolutis, hæmoptoicis, dysentericis, unde & ex hâc ornat *Dn. D. JOH. MICHAELIS pulverem suum anti-dysentericum*, qvujus descript. vid. suprà in Libr. II. & annex. thesaur. pharmacevtico sect. 23. n. xxv. In ossium fracturis etiam convenit, in calculo renum; Contra epilepsiam

lepsiā vulgi medela existit. Exterius admota siccat sine morsu, undè ulceribus desiccandis inspergitur &c.

N. Hûc pertinet etiam *AGARICUS MINERALIS seu LAC LUNÆ* candore, levitate & raritate agarico vulgari prorsus similis. Vocatur & *gleba Norwegica* albicans, *Marga saxatilis, stenomarga* &c. Et describitur à *FERRANDO IMPERATO* libr. V. Cap. 41. *GESNERO*, *OLAO WORMIO in Museo* Libr. 1. sect. 1. Cap. 4. p. 5. Respondet hæc *Terræ albæ veterum*, cujus duo fuerunt genera: Unum *collyrium dictum*, eò quod Medicamentis ocularibus mistum fuerit, terra pingvis, rara, mollis, candida, dulcis. *Alterum dictum ASTER*, vel quod signo stellæ signatum, vel quod micæ quædam stellarum instar in eâ emicabant.

Vim habet refrigerandi, adstringendi, sangvinis eruptiones & fluores sistendi, uteri profluvia compescendi, inflammationes sedandi. Rara est, tenuis, levis, adstringens, micans, & granula quædam habet permista, splendorem de se fundantia, quæ ab aliâ sui parte, quâ saxis adhærebat, frequentiora apparent, cum permixtâ viriditate. Hæc in fodinis cupreis propè Nidrosiam inventa est. A supra nominato *FERRANDO* l. c. *Agaricus Mineralis* vocatur, candore, levitate, & raritate *Agarico* vero prorsꝯ similis. Quidam *Lac Lunæ* vocant propter candorem & teneritudinem, quam habet. Oritur à vaporibus metallicis, qui indies subtiles vehunt exhalationes, quæ ubi per saxa in cavitates exsudaverint, humido evocato, quod siccum est, remanet, & in medullam hanc raram, teneram & friabilem concrescit. *Boetius ad Galactitem* refert. Hæc terra mixta aquæ albo lactis colore eam tingit, insipida est, siccat sine morsu; superstitiosè quidam adversus quemvis Morbum salutarem esse putant. Lac auget drachmæ unius pondere ex jusculo propinata, commodius exhibetur in emulsionibus, mammillæ evidenter inde turgent, in profluvio item sangvinis commendatur, & à quibusdam tanquam somniferum utiliter exhibetur. Pollinem ejus ulceribus desiccandis inspergunt. Vid. *OLAUS WORMIUS* l. c. & *Appendic. Autori Nostro annexam.*

§. XXX.

6. *OCHRA* ibid.) A luteo colore *Græcis ochra* dicitur; Et est *duplex, una Nativa* reperta nō solum in metallis, sed etiam in propriis venis Vid. *Agricol. Libr. 2. de Natura Fossil.* p. 199. & in Bermanno p. 444. Cæsius de mineral. l. 2. c. 11. sect. 1. *Factitia altera* est, & fit ex plumbo nigro, quā plumbariam vocant. Scil. plumbum tamdiu Vulcani vehementiæ exponitur, usque dum colorem Ochræ contraxerit, hâc pictores utuntur. Usus ejus est rarissimus, panos tamen disjicit, concretas circa ossa lapidosas du-

durities frangit, & si nata fuerit in æris fodinis, vim etiam causticam habet, articulorum item tumores & tophos discutit in emplastris adhibita.

§. XXXI.

7. *RUBRICA* ibid.) Terræ species est lapidosa, à rubro colore dicta, unde omnis Rubrica est rubea, & si quæ non rubeat, ea non dicenda rubrica. *Duplex est: Nativa & factitia. Illa* gignitur in metallis auriferis, argentariis, ærariis, ferrariis, unde & de illorum participat naturâ, quia etiam sæpè in propriis reperitur venis. Loca autem, ex quibus effoditur, optima fuêre *Cappadocia, Lemnus, Ægyptus.* Nunc in nostræ Germaniæ metallis reperitur & propriis in venis, undè pro locorum diversitate multiplex est, *Rubrica Lemnia, Ægyptia, Sinopica, Africana, Germanica &c.* Omnium præstantissima est *Lemnia, Sinopica* & quæ ex *Africâ* aliisque locis affertur. Ratione usus distinguit *Fallopius Rubricam* in tres species, *Unam*, qua Medici utuntur & est *Terra Lemnia; Alteram*, quâ utuntur fullones; *Tertiam*, quâ fabri lignarii & Medici aliquando. In cunctis ignavior est hæc ultima. *Rubrica factitia* fit ex ustâ ochrâ, de quâ vid. Agricola Lib. 3. de ortu & causis subterraneis p. 40. *Cesius de Mineral.* Lib. 2. Cap. 2. sect. 13. Quoad vires, pollet adstringendi, reprimendi, & fluxû sangvinis sistendi facultate, unde & vulgus communiter in dysenteriæ curatione sibi levamen quærit.

§. XXXII.

Præter hæc recensita *Terrarum Medicarum* genera, aliæ adhuc dantur ad rem Medicam etiam utilissimæ. Sic *JOH. EUSEBIUS NIERENBERGIUS TERRÆ DAMASCENÆ seu ADAMICÆ* meminit de *Miraculos. Terræ Naturis* Cap. 17. p. 465. quæ reperitur in agro Damasceno, ubi asserunt, Adamum à DEO plasmatum & hinc translatum in Paradisum terrestrem, atque inde rursus ejectum ob peccatum, quo se & nos omnes perdidit, huc relatum. Hic ager terram habet rubram & mirè tractabilem, quàm Saraceni deferunt in *Ægyptum*, Indiam, *Æthiopiam*, carè vendentes. Ferunt, foveas revoluto anno adimpleri, & habetur famâ constanti terram hanc talis esse virtutis, ut eam gestantibus nulla telorum vis noceat, vel alia incommoda, unde & aliqui in varias abutuntur superstitiones. Hæc ex *NIERENBERGIO*. Nonnulli putant, in hâc Terrâ Adamicâ esse 🜍 & 🜔 Naturæ, & habere vim ardendi, teste Rosenkreutzer/qui cum vellet ex hac parare spiritum, ardere cæpit. Quomodo autem iste spiritus ad ☉ & ☽ solutionem destilletur, apud *Joh. Phil. Rhumelium in antidotar. chemic.* & in Rosenkreutzers *Astronom.* p. 363. invenies.

ACELDEMÆ TERRÆ etiam mentionem facit suprà citatus *NIERENBERGIUS*

RENBERGIUS Cap. 59. Cujus virtus mirabilis & fidem ferè superans, dum defunctorum corpora 24. horarum spatio in pulverem redigit, quam virtutem etiam in alias devecta regiones non amittit. Dicitur Parisiis cœmiterium ejusmodi terrâ gaudere, quam de Naturâ calcariâ participare dico.

TERRA CHIA suo candore se commendat, sumptâ denominatione ex sui nominis insulâ, quæ sita est in mari Icario circà minorem Asiam, olim *chios*, nunc vulgo *chio* aut *schio*, easdem cum samiâ vires possidere dicitur. Faciem mulierum erugat, & lævigat, splendidamque reddit, in balneis utuntur fæmellæ ad cutem abstergendam.

TERRA ILUANA, optimum est in febribus malignis cum succo citri mista remedium, ac in vermibus puerorum expellendis ac compescendis abdominis cruciatibus mira præstat. Apprimè conducit motibus illis convulsivis, quibus non raro pueri tentantur. Ob facultatem adstringentem, refrigerantem & exsiccantem sangvinem, ex quâcunque corporis parte fluentem compescit.

TERRA CIMOLIA siccat, refrigerat, digerit, aceto dissoluta, parodites & alia tubercula discutit, item ambustis mox illita medetur, ne pustulæ generentur. ⊖ & ⁂ mixta tumorem pedum sanat, testium tumores dissipat, si ceræ cypriæ permisceatur. Illita immodicos sistit sudores; achores & ulcera capitis tollit, ad erysipelata commendatur, si imponitur. Vid. *Cæsius* l.c. sect. 10. p. 151.

TERRA OREANA, cujus *Ol. WORMIUS* etiam meminit in muséo p. 15. sic dicta ab Oro, quod Italis Aurũ denotat, quasi Terram auream seu solarem diceres. Per Italiam enim & Galliam aliquot ante annos circulator quidam percurrebat, hoc Terræ genus contrà varios morbos venditans; sed unde advecta, & an artificio quodam depurata, non constat. Gleba est crocei coloris, minimèpingvis, arenosa & fibrosa, acida aliquantum, leviter adstringens, levis, in pulverem levi attactu dissiliens. Terræ sigillatæ Naturam & vires æmulari dicunt. Intellexit tandem *WORMIUS* Terræ speciem non esse, sed succum inspissatum *Achiott* similem & locum in *chocolatâ* obtinere, dici verò *Oreanam* à loco, ubi crescit planta ex quâ exprimitur. *Barlæus* in rebus gestis *MAURITII* p. 128. vocat Tincturam aurantii coloris *Orellianam*.

TERRAM ANTISCORBUTICAM commendat *Heinricus Petræus in dissert. Harmon. de Scorbuto* 38. in *NORWEGIA* propè Bergas celebre emporium Terram rubram sigillatæ cuidam non absimilem effodi perhibent præsentaneum scorbuti alexipharmacum. Cur igitur Terra Antiscorbutica vocetur, hinc patet eò, quod radicitus scorbutum exstirpare

dicunt

dicunt, Drachmâ unâ in aquâ antiscorbuticâ exhibitâ, ut sudorem provocet. Miror autẽ hanc Terram ad exteros non exportari. Vulgaris est morbus, exotica suspicere & admirari, propria autem despicere.

TERRA MARTIALIS, hæc in fodinis mineræ martis reperitur, & ad usum Medicum accommodat *Zacutus LUSITANUS in Prax. Histor. Lib.* 3. *obs.* 3. Quæ in umbrâ exsiccata, subtilissimè teritur, lævigatur, eâdemque dosi, modo, ordine & forma in iisdem affectibus ægrotantibus offerenda est, in quibus Mars solet præscribi, imò ægri mirabiliorem & efficaciorem ejus usu percipiunt utilitatem, quam ex ipso ♂te. Id quod & *PETRUS à Castro* Practicus Veronensis confirmat, remedium inauditum & sæpissimè expertum ad menses ciendos egregium indigitans. Quam laudem *ZACUTUS & PETRUS à Castro* huic Terræ attribuit, eandem & meritò *mineræ nostræ Martiali Casselensi* ovum dictæ Philosophicum deferimus, quæ inibi effoditur partim cedens in crucibula fusoria, partim in Medicum veniens usum ad Nos defertur grisea intus instar pyritæ Hallam, Lipsiam, Geram &c. Hæc optimè trita aëri exposita temporis progressu in flores salinos martialis splendidissimos degenerat albos, ex quibus secundum artem cum spiritu roris majalis conficio Tincturam Martialem Rubini vel granati colorem æmulantem jucundo spectaculo. Non desunt, qui pro Tincturâ ☉lari venditant. Hujus usus in massâ sangvineâ à salibus sylvestribus elibrandâ per urinam admirabilis est. Vide tractat. de Auro Auræ Anonymi.

CAPUT III.

De Aquis.

§. XXXIII.

DE *AQUIS Capite III.* p. 321.) Et sunt vel fontana, vel putealis, vel fluvialis, vel palustris vel nivea. Et his usitatior fontana & pluvia, quibus quoque ros majalis additur. Aqua fontana omnium purissima & usitatissima est, si ab oriente fluat ad occidentem ex montanis locis, & visu, gustu ac olfacto pura sit. Putealis fontanâ vilior est, & crudior pro loci circumstantiis; Fluvialis magis habetur digesta, quàm putealis. Palustris omnium pessima censetur.

§. XXXIV.

Pluvialis p. 322.) Hæc ad Medicamentorum compositionem omnium est optima, dulcissima enim, tenuissima & levissima: Et cum tenuissima sit, Medicamentorum vires facilè in se imbibit. Esse autem svavissimam

mam & levissimam præter *Celsi Libr.* 2. *Cap.*17. *Plinii Libr.* 31. *Cap.* 3. & *aliorum* autoritatem confirmat *Vitruvius Libr.* 8. *Cap.* 3. Dum Aquam pluvialem his laudibus ornat; Quæ ex imbribus Aqua colligitur, salubriores habet virtutes, eò quod colligatur ex omnibus fontibus, levissimis & subtilissimis exhalationibus; deinde per aëris excretionem percolata tempestatibus liquescendo pervenit ad terram. Nam Sol de aquis omnibus tenuiorem & svaviorem portionem resolutam in vapores sursum attollit, ut *Riolanus* explicuit, *Libr. de Diæt. Sanor.* Dummodò illa temporaria fuerit in Martio decidua ac tonitrualis, præterquam enim quod optima ad stirpes colẽdas, præprimis insuper ad Medicamentorum extractiones valdè commendatur, ut ipse etiam *Tabernæmontanus* ad cerevisiarum coctionem hâc de causâ in historiâ plantarum Cap. De Hordeo laudet. Nõ desunt, qui aquæ vitæ nomine dignantur, per quam ignis æthereus, anima aut spiritus Universalis incorporatus *AZOTH* ex astris ad nos descendat, absque hoc enim foret, omnia sublunaria & quæ in hoc Universo animâ vegetativâ sunt prædita, collabascerent ac perirent effœta & omni fœcunditatis spe urbata. Aqua Elementaris nuda, inquiunt, tantos non posset præstare effectus, nisi sal aëris quoddam centrale in illâ delitescens omnis fœcunditatis clavis esset. Neque hoc sine ratione, salem in aquâ Pluviali esse. Præterquam enim quod magna aquæ pluvialis copia inspissata sal sui generis præbeat, inde etiam patet, si aquam pluvialem tonitrualem Terrę cuidam affundas ☉lari vel alterius mineræ & exponas loco tepido à radiis solaribus tamen remoto ad evaporationem, sæpius affusione & evaporatione repetitâ, ut pondus Naturæ impleatur, & ex illâ in globulos redactâ instar spiritus salis destilles spiritum & destillatum aliquot cohobiis à 🜕 abstrahas, spiritum salis aquæ pluvialis nanciſceris Tincturâ ☉lari impregnatum, qui ☉ solvit & recludit, cujus mentionem etiam facit *P. Poterius Libr.* 2. *Pharmacop. Spagyric. Cap.* 14. Ex quâ autem progenie dictum sal aquæ pluvialis sit, facilis est conjectio, Nitrosum illud esse; Hujus enim spiritus ☉ non solum solvit, sed & in solutionem ☽næ cum Aquâ forti factam 🜄 pluvialis infusa illam non præcipitat, ratio, quia Nitrosæ prosapiæ est, putealis autem & fluvialis, (licet illa magis, quam hæc) statim præcipitat, eò quod magis alkalisatæ sint naturæ. Nec minoris sanè energiæ est aqua ex aëre collecta, seu spiritus mundi à quibusdam nostri ævi appellatus sale illo universali aëris & macrocosmi ingravidatus. Cujus *BURRHUS* olim & vice colonellus *KRANACH* magnâ sibi compararunt copiam beneficio

capa-

capacissimi cujusdam filtri vitrei, cujus orificium inferius clausum, glacie vel aquâ fontanâ frigidissimâ Nitro vel ✳ imbibita repleti & radiis solaribus expositi, dum ad hujus exteriorem superficiem in aëre catervatim natantes vapores delati in vitrũ suppositum à solis fervore immune destillarunt. Hanc aquam *Non Nemo* aliquot ante annos (quamvis non nesciam multos adhuc falsâ hâc persvasione demendatos) leni balnei vaporosi calore destillans pro Panacea seu Medicinâ Universali venditavit, in primis in periculosis ac dubiis affectibus, ubi robur vitale à malignitate, putredine ac calore febrili vehementissimo jacturam patitur, quales variolæ, morbilli, febres miliares, dysenter a cholera, erisypelas, lypothymia, apoplexia, &c. quasi ipsi non compar esset remedium. Verumenimverò, certum quidem est, aërem non sterile & effœtum esse corpus, qui ob porositates suas Atmosphæræ multos tanquam ex Pandorâ suâ & imensos proferat fructus salis Macrocosmici & ignis ætherei imprægnatum Nectare ex terræ gremio & Astris ad Nos perveniente, absque hoc foret, omnia sublunaria in hac universitate collabascerent & interitum aut ruinam minarentur. Aqua putresceret, Terra fatisceret segetibus, imó homo ipse intercideret, nisi quidam igniculi seu spiritus salini illorum esset pabulum. Unde *Sendivogius* in Ep. 12. tractat. Est in aëre, inquit, occultus vitæ cibus, quem nos rorem de nocte, de die aquam rarefactam vocamus, cujus spiritus invisibilis congelatus melior est, quàm Universa Terra. Et tr. de sulphure. Aër est verus locus seminis omnium rerum, & in ipso est spiritus vivus omnium creaturarum. *P. JOHANN. FABER in Pallad. Spagyric.* Singulis horarum momentis vita è cœlo in terram per aërem defluit, ibique Mixtorum compositionibus conservatur, ut hinc tanquam ex communi viventium promptuario viventia omnia & ipse homo vitam capessat. Unde & quidam inveniuntur, qui metallorum originem huic Mercurio aëreo referant acceptam. Extat speciosus de vero *Sale Philosophorum Liber à Gallo Nuisement* scriptus & Latinè à *Combachio* conversus, ubi sententia illa propugnatur, & confirmatur. Vide etiam quæ *Excellentiss. Dnus* D. *JOEL LANGELOTT* in Præfat. ad Experimenta *D. Johann. Tilemann. proponit.* Verùm sal ex aëre extrahi posse luce meridianâ clarius, adeò ut etiam, qui colligunt, afferant, flante vento Boreali & hyeme acidum illud esse, collectum autem æstate, odore, colore & sapore differre à priori, nec vix aliquid acidi in se continere, sed potius alkalisatum esse. Differre etiam dicunt ratione loci, regionum &c. Sic *ingeniosiss. D. D. G. MORHOFF in Epistol. De*

Metallor. transmutat. p. 29. referre, quod Amstelodami apud *Dnum Theodor. Kerckringium* viderit veri ac genuini vitrioli sed impuri quantitatem non exiguam, quam ex aëre Amstelodamẽsi multis aquarum salsarum & soli paludosi effluviis imprægnato machinæ cujusdam beneficio extraxerit. An autem statim illud Universale sit, Ego cum *Dn.* MORHOFIO non crediderim. Vagantur in aëre particulæ salinæ varii generis, quæ ignibus subterraneis & solis calore subtiliatæ in atmosphæram provehuntur, prout soli subjacentis indoles illas subministrat, Nitrosæ, Vitriolicæ, &c. Quis hisce vires catholicas adscripserit? Plura vid. in *Tractat. meo de method. medendi.* Et Anonymi de Auro Auræ cum Epistolâ meâ huic annexa.

§. XXXV.

6. *Nivea, Pluviali affinis est, magisq; penetrans* p. 322.) In hâc etiam sal quoddam esse, negari nequit, unde quidam Nivis aquam ad duas uncias porrectam vim alvum purgandi habere dicunt, sitimque egregiè sistere & urinam pellere pro ratione salis, quod loci subjacentis genius profert. Ipse *Autor noster* ad sudorem movendum non inefficacem esse ob ⊕, quod ex hâc elicitur, penetrantissimum, quæ causa etiam, quod faciat ad res conservandas, ut alimentum hybernum temperando & fovendo calorem in terræ gremio internum, ejusque sal centrale augendo. Boreales igitur montes longâ nive cooperti gramen etsi parcum, tamen saginandis pecoribus aptissimum producunt, adeò, ut nisi tempestivè à pascuis abigantur, nimiâ moriantur pingvedine. Circà solstitium hybernum & Æquinoctium Martii colligenda est Nix ad Usum medicum. De *Nivis Usu Medico vid. elegantiss. Tractat. Thom. Bratholin. Johann. P. Fabr. in Panchym. Lib. 3. c. 4. & Zacut. Lusitan. Libr. 1. histor. Medic. observ. 46. Dub. 42.*

§. XXXVI.

7. *Ros* p. 322.) Præsertim *Majalis* & principio junii collectus probatur, ante ☉ ortum ☽nâ crescente, tempore sereno, quando pluvia per aliquot dies non decidit, instrumentis vitreis non per lintea, nisi oleum & operam perdere velis. Quando enim sol est exortus, Rorem tanquam sui analogon statim ad se rapit, sale constans volatili, & fixo, ideoque malè facit *Rhumelius*, qui Medicamentum exinde præparare volens rorem prius inspissat & demum spiritum elicit. Si enim spiritum ex Rore Majali conficere velis, prius Rorem per aliquot dies in digestionem pone, postmodum destilla, & in primâ destillatione in forma striarum qui ascendit spiritus est, insequentes guttulæ autem post strias mera aqua. *Dn. D. Johannis Michaelis* egregium Medicamentum ex rore Majali omnibus coloribus

bus conſpicuum, item ⊖ omnibus fulgens coloribus aliquando confecit. Ex *rore*, inquit HELMONTIUS, per analyſin ignis ſal ſaccharinum paratur magnorum morborum remedium. Nonnulli egregium quoddam menſtruum ex illo ad ☉ ſolvendum præparant, cujus beneficio medicus quidam Venetus ☉ potabile paravit. Gallus quidam præparavit primo ⊖ volatile & fixum ex terrâ virgineâ, deinde conjunxit cum ſale Roris majalis, & ita confecit Medicinam ad extractionem ☉. *NOLLIUS* etiam ex Rore ſpiritum ſalis elaboravit, quo in agone conſtitutos revocari, & tincturam ex ☉ evocari poſſe ſcribit. Mirum, quantis elogiis *P. Borellus centur. 1. obſ. 6.* Spiritum Roris exornet, multis, inquiens, exantlatis laboribus & vigiliis in arcanis Naturæ perquirendis ſecretum auri ſolvendi tandem nactus ſum, id eſt, menſtruum benignum, amicè intrà paucas horas ſolvens & ſine fumo, imo ſine igne quoq; diſſolutũ poteſt ad ſalis Naturam & olei reduci, cujus grana 3. 4. vel 6. juxta ætates varias propinata intra 4. horas circiter ſudoribus copioſis febres malignas purpuratas, epidemicas & pertinaces curarunt; Sciant verò lectores à ſpiritu roris illud factum fuiſſe juxta Sendivogii doctrinâ. At dicent multi: cur non ejus copiam mihi comparo: Sed ſciant expenſas lucrum ſuperare. Notandum eſt, pergit, collectores Auri fluvii Gard juxta Urbem Vigam aſſerere Roris guttas unicuique Auri paleæ adhærere manè in arenâ eoque nutriri. Aliàs uſu exploratum, injectis Rori Auri foliis & in digeſtione poſitis ea diſſolvi; Ros per filtrum colatus in fundo exhibet materiam nivi perquam ſimilem, ſummè Cardiacam. *Matheſius* in Sarept. concion. 3. aureum nummum rore vel pluviâ majali aliquoties aſperſum & ſole exſiccatum vel terrâ abſconditum ponderoſiorem fieri. Ex Rore cum Mannâ egregium & ſecretum Menſtruum ad ☉ & coralliorũ rubr. tincturam extrahendam Nonnulli etiam præparare volunt. Et vidit modo laudatus MORHOFIUS l.c. ipſe tincturam hoc modo paratam ab homine, qui neſcio quos theſauros inde ſperans magno pretio Principi alicui hoc ſecretum vendiderat. Et Rore generari Perlas ſtatuunt *Mazotta*, *Rhumelius* & alii; Verùm ad oſtrea altius mari & fluminum fundo immerſa, in quibus margaritæ majores & ſpecioſiores inveniuntur, Ros nullo modo pertingere poteſt. Quo pacto enim magno Aquæ intervallo gaudentes ſeſe impleri roſcido conceptu & pro qualitate Roris concepti uniones candidi & ſordidi ac pallentes fieri poſſunt.

Quoad Vires, *Ros Majalis* in Feſto Aſcenſionis Domini collectus multis mederi morbis dicitur. Communis aliàs Ruſticorum eſt purgatio propter

propter sal volatile, quemadmodum & res rore madefactæ v.g. rosæ majorem vim laxandi acquirunt, prout & Ros ex Rosis collectus magis alvum solvit. Venenosorum animalium vim hebetari Rore ab aliis experientiâ habeo compertum. Externè Ros in herbis ophthalmicis v. gr. fœniculi, euphragiæ & aliis tempore matutino collectus valdè commendatur in oculorum affectibus. Non semper tamen tutò in Rore nudo pede deambulandum est, nec confert nudo corpore sese in eo volutare, prout quidam svadent, quia sic pori cutis facillimè obstrui possunt, imò materiam peccans ad inferiores partes repelli, quemadmodum fit in scabie & podagrâ; quæ causa forsan fuit, quod *Plutarchus in quæst. natural. quæst. 6.* rorem ut summè noxium Leprosis scribat, quem sequitur *Mercurialis in tr. de Morb. curan. Lib. 2. fol.* 50. Per accid. forsan ob venenata animalia Rorem inficientia ab ejus usu dicti Autores fuerunt deterriti. Quam noxius enim sit repellentium usus sinistrè adhibitus in podagra & aliis affectibus vid. Simon Pauli, in quadripartit. botanic. pag. 169.

§. XXXVII.

Destillatio p. 322.) Nisi digestio sive putrefactio præmittatur, incassum laborabis. Hâc præviâ si destilles ▽ pluvialem vel niveam in forma striarum, adscendit pars spirituosa, quam potius aliquid nitrosi quam alkalisati obtinere judicaverim. Sunt, qui fæces calcinant, & in his latet vis attractiva magnetica salem ex aëre attrahendi.

§. XXXVIII.

Tartarum Philosophicum S. Closs. ibid.) Hoc opus hic labor est; Nec hujus frustranea est elaboratio, modo ros vel Aqua pluvialis in magnâ haberi copiâ possit, & longum temporis spatium ad elaborationem adsit. Novi Dnum *D. D. JOHANNEM MICHAELIS* hunc processum non irrito effectu elaborasse. Atomi istæ splendentes nihil aliud sunt, quàm subtilis terra levi salsedine imbuta, in aperto aëre salem macrocosmicũ attrahens & ob symbolum sese cum illo conjungens.

§. XXXIX.

AQVÆ MINERALES, & sub his comprehẽdimus Primò *ACIDULAS* p. 323.) Istarum virtus Medica dependet à subtilissimis Mineralium spiritibus ex actione & reactione in martem ortis, quæ causa etiam, quod acidulæ sunt potandæ ex ipso vivifico fonte. Non propterea, quod spiritus exhalent, acida enim non exspirant, sed quia spiritus est in ipsâ rosionis actione, nam si aliũdè deferatur, actio in ferrum deficit, & tunc in formâ ochræ ambo fundum petunt. Hujusmodi Acidulæ contemperant salia sylvestria sangvinis unde καῦμα viscerum corrigunt, scorias tartareas ex latice & totâ massâ sangvineâ everrunt,

verrunt, viſcerum infarctus deſtruunt, & tandem partibus ſuum tonum reſtituunt. Ut autem dictos præſtent effectus, antè omnia corpus prius purgandum, pro circumſtantiarum ratione. In ipſo illarum uſu manè depoſitâ prius alvinâ ſarcinâ, poſt ſolis ortum ex ipſo fonte hauriatur menſura ſemis, ſecundo die menſura una, tertio menſura una & ſemis, quarto menſuræ duæ &c. per novem dies & ultrà doſin augendo; Ad ſtomachum confortandum inſequatur uſus Zinziberis conditi indici, cum corporis motu per horulæ ſpatium.

ACIDULAS ARTIFICIALES
Kyperus ſeq. modo paravit.

Recip. Limaturæ ♂tis puriſſ. ℥vj. ſp. ⊖lis opt. ℥iij. ſp. ⊕oli rectif. ℥ij. Limatura ponatur in cucurbitam capacem, affundatur ſpiritꝰ guttatim & rotetur maſſa, ne fiat compacta. Spiritu affuſo adde phlegma ⊕oli, & colloca in locum tepidum & agita interdum: Atque ſic acquires Acidulas loco Naturalium uſurpandas. Doſis coch. iij ad vj. in aq. fontan.

ACIDULÆ ARTIFICIALES
meæ inventionis.

Recip. ♂tis ℥iv. circiter, in crucibulo appone igni, donec incipiat liqueſcere; Huic adde ♁nii ℥viij. auge △nem, ut fluant, & Regulus fundum petat, ſcoriis ſuperficiem petentibus. Recip. Scoriarum & ☿rii ♎ati ana q. v. deſtilla per retortam △ne vehementisſimo, ut nihil ☿rii vivi in reſiduo maneat, ſed in recipiens omnis deſtillet; ☠ aq. fontanâ humecta, dilue & filtra; Atq; ſic præparatæ ſunt. Compendioſiori viâ fiunt cum ſp. ⊕oli phil. raſuræ ♂tis infuſo & filtrato. Cryſtalli ♂tis etiam exindè fieri poſſunt.

§. XL.

THERMÆ ibid.) Aquarum Mineralium agmen *Thermæ* tandem claudunt, quæ ita vocantur, eò quod calefaciendi habeant facultatem, ſunt autem quædam ſalſæ, quædam nitroſæ, aluminoſæ, ♀reæ, nonnullæ bituminoſæ, aliquæ ♂tiales, ♁nereæ, quædam ex plurimis horum mixtæ. Quænam ſit cauſa caloris, plurima tot retrò ſeculis torſit excellentiſſima ingenia. Misſis aliorum opinionibus, probabile ſtatuimus, illarum calorem oriri ex ejusmodi concretis, in quibus talis partium diſpoſitio, ut non diſtinctum aliquod ſulphur neceſſarium ſit, ſed ut ſaltem particulæ corporis iſtius ita ordinētur, ut licet duo cōcreta antè concurſum frigida, in concurſu tamen ubi acceſſerint atomi igneæ alterius corporis eâ frequentiâ & celeritate, quæ ſchema illud ſui ſpeciem varianti materiæ ingenerare valent, calida fiat. Exemplum præbet Eſſentia ♂tis aperitiva

Zwelferi ex sp. ⦶ parata, cujus meminit in appendice. Si Spiritum ⦶ in scobem ♂tis demiseris, statim liquor ille, qui anteà perlucidus & uniformis erat, nec calorem ullum tangentibus ingerebat, poros in ♂te nactus, in quibus vires suas exserat, in illud se insinuat, ejus partes disjungit, dissipat eâ cum celeritate, ut prementibus alterno cursu & recursu suo particulis ferri, & partibus quoq; spiritus Nitrosi citum & interpellato jam tenore anomalum motum nactis, tantus emergat calor, quantus sufficere queat amburendis manibus ejus, qui receptaculum sustinuerit, imò hoc interdum rumpere. Hujus rei exemplum etiam præbet butyrum ♁nii & dictus sp. ⦶tri. Item sal 🜿tari & sp. ⊖oli. Quæ etsi ad tactum sunt frigida, tamen si partes idoneas & figuras convenientes nacta fuerint, in quibus vires suas exserere possint, incalescunt. Et quidem ita, ut si repentino motu invicem cieantur & misceantur, non solum ebulliant, sed & flammam misturæ concipiant. Hujus ratio & in illo, quòd propè *Smidebergam* planities ⊖olo nativo dives calore calcinata superveniente pluviâ ita exarserit, ut incendium omnes arbores etiam radicitus absumserit.

§. XLI.

Vires ibid.) Thermarum vires pro commixtorum mineralium diversitate sunt metiendæ, ♂tiales aperiunt, resolvunt & abstergunt, ♁iales per vomitum & secessum purgant, ut & ♀nereæ; Aluminosæ exsiccant, constringunt, ulcera sanant; Nitrosæ ranes, hepar, & reliqua viscera moderetâ temperie refrigerant, colico medentes affectui, tam expurgando, quàm aperiendo, in quibus cùm impossibile sit in accuratam earum devenire mixtionem, experientiæ potiores partes sunt dandæ.

CAPUT IV.

De Lapidibus in genere.

§. XLII.

DE *LAPIDIBUS in genere Capite IV.* p. 324.) In hoc Capite *Dnus Autor* cum aliis salino-terrestri principio lapidifico causam lapidum efficientem & materialem adscribit, quæ in illis duritiem, soliditatem & coagulationem terrestriam suprà dictam efficiat. Sed unde probabitur hæc adsertio, & quonam fundamento est stabilita? Quis unquam vel tantillum ex tot differentibus lapidum generibus, quod illorum coagulationis causa sit, salis extraxit? Quid salis ostendi potest in corallis, quæ juxtà quo-

quorundam opinionem in aquâ salsâ remanentia mollia, indè autem educta indurescunt? Quid salis ostendi potest ex fusi Saturni corpore in corpus Mercurii vivi transsire, quod in eo coagulationem efficiat? Principii equidē salini magna videtur potentia esse in quorundam corporum coagulatione expediundâ, hæc tamen nullatenus provenit à peculiari quâdam viLapidificâ; sed ex illorum corpusculorū figurâ & motu, quæ per naturā magis apta nata sūt, quàm plura alia concreta sese aliorum corporum poris insinuare, eorumq; particulas tam suismet quidem, quàm sibi invicem nectere, idque vel corpuscula illa quasi cuneatim jungendo, vel rigidis & gracilibus suis partibus, vel acutis suis angulis aut aciebus plura eorundem penetrando. Nos statuimus cum sanioribus Naturæ interpretibus, Omnes Lapides fructus aquæ esse, cùm mediante sale circulato suam omninò fixitatem amittant, & tandem in aquam insipidam transeant, æquiponderantem Lapidibus, ex quibus manavit. *BERNHARDUS PALISSY Gallus in Libris gallicè editis de Naturâ fontium, Metallorum, gemmarum* ex aqua omnes etiam Lapides durissimos deducit, aquas tamen duas statuens, unam materialem, alteram congelantem. Nobilissimus *ROBERTUS à Boyle* Lib. de Gemmis, harum primam originem etiam putat substantiam fuisse liquidam, quæ sit tincturis quibusdam mineralibus, dum fluidæ vel molles sunt, imbuuntur, colores pro ratione mineralis obvii acquirant. In Opacis, quales hæmatites, Jaspis &c. lapilli sunt, terram metallicis succis imprægnatam, accessione liquoris petrescentis seu spiritus petrifici in lapidis formam coagulari indicat. Meminit inibi etiam cujusdam liquoris, qui gemas solvere potuerit. Terram plenam esse menstruis aliisque liquoribus variorum generum statuit, è fodinis, per quas vagantur, variè imprægnatis, qui quibusdam casibus vice menstrui fungi, alio verò modo concurrere ad productionem corporum mineralium possint. Quemadmodum igitur omnia, quæ fiunt in Naturâ, ut suprà de Rerum Nativarum productione ostendimus, seminis necessitate fiunt, ita & Lapides ex seminibus petrosis, quæ in lapidescibilibus succis, (qui sive tincturæ sive menstrui nomine veniant, perinde est) latent, fiunt, donec fluxu seminum maturato partium corpora constituentiū ex aqua sive sale abundent vel nō ita disponant, & figurâ & motu apta reddant, ut ex his stabile & solidum corpus lapis fiat. Ubi ejusmodi semina petrosa in aquas delitescunt, quicquid illis injicitur, in Lapillos condensatur. Vid. *Robertus à Boyle l. c. item. in tentamin. Physiologic. & in tr. de Fluidit. & Firmitat. Athanas. Kircher. in Mundo subterran.*

Tom. 2. sect. 3. Libr. 8. p. m. 78. *Thomas Scherley Regis Angliæ Medicus in Dissert. de causis Lapid.* It. *Ingeniosissimus STENO in dissert. de solido intra solidum naturaliter contento. Doctissimus Morhofius in Epist. de* Metallor. *transmutat.*

§. XLIII.

Suntq; vel preciosiores vel minus preciosi p. 324.) Lapidum differentiam *CL. HELMONTIUS* facit triplicem, Animalem, Vegetabilem, & Mineralem. Animalis est Duelech seu calculus humanus, lapis cancrorum, limacum, Bezoar &c. Vegetabilis est capsa nuclei persicorum, mespilorum &c. Mineralis est saxũ, silices, adamas &c. Verùm Animales lapides & vegetabiles propriè sic dicti Lapides non sunt, sed minerales tales habentur, qui in calcem verti possunt, quod vegetabilibus lapidibus denegatum, qui potius nodosum lignum, quàm Petra sunt; Animales lapides potius ossa saxea, quia cremantur, quàm petra sunt. De cætero Lapides minerales pro mineralis succi vel tincturæ præstantiâ variant, ut in gemmas vel alios lapides minus nobiles deflectant. De Lapidibus scripsit *Albert. Magn. Gesnerus, Vallesius, Camillus. Leonard. Cæsius. Johann. de Laët. Anshelm. Boëtius de Boodt. Christoph. Encelius. Andreas Baccius.* Ex recentioribus *Bernhardus Palissy Gallus* linguâ gallicâ, *Thomas Scherley*, &c.

§. XLIV.

PRÆPARATA 1. PULVERISATIO & PRÆPARATIO p. 324.) Huic inservit *Tritus*, qui peculiari molâ philosophicâ convenientissimè peragi potest, cujus iconem infrà de AURO insculptum videbis, quâ miranda in Arte Medicâ & Chemica perfici possunt.

§. XLV.

2. *CALCINATIO* ibid.) Hæc quomodo fieri debeat, optimè Autor enucleavit; Instituitur autem cum Lapidibus in hunc finem, ut postmodum eò citius à menstruis solvi queant, sed durissimi tantum calcinatione opus habent, non verò pretiosi, ut sunt perlæ &c. Coralliorum calcinationem in furno reverberatorio monstrat *Hæferus* in Hercule Medico, qui modus etiam *Dn. D. Joh. Michaelis* placuit.

§. XLVI.

3. *SOLUTIO* p. 325.) Hujus idonea menstrua sunt 🜋 succus Citri, spiritus mellis, 🜕tri, 🜔lis 🜖oli, 🜍ris &c. Præcipitatio fit non tantum salibus, sed & spiritibus. Nam notandum est, præcipitationem cum salibus factam Magisteria reddere magis fixa, non differentia à præparatis calcinatis, solubilia autem illa esse, quæ à spiritibus præcipitantur.

§. XLVII.

4. *LIQUATIO* ib.) Illa est dissolutio, quâ aliquid in humido aëre solvitur per deliquium.

§. XLVIII.

3. *VOLATILISATIO* ib.) In Lapidibus ne micam quidem salis reperiri, quod volatilisari possit, suprà jamtum monuimus; Benè tamen ex adjunctorum & connexorum salium textura mutatione seu variatione figuræ, motus, situs vel nexus illorum Lapidum partes pulverisatæ minutissimè unà in sublime evehi & destillari possunt. v. gr. Recip. Lapid. pretios. cujusvis ℥ß. vel ℥j. excandescat & in ⚹ exstingvatur, solve in sp. ⊖lis composito, filtra & per retortam abstrahe, cum acris exstillare incipit, desine, residuum edulcora ▽ fontanâ affusâ; Remanentiæ exsiccatæ affunde spiritum vini sale ♀tari volatili imprægnatum, pone in fimum equinum per 14. ☌♀, posteà destilla sæpius per humilem cucurbitam, semper digestione interpositâ, & sic sal ♀tari volatile mutuo connubio secum rapiet particulas quasdam lapidis pretiosi volatilisatas, non autem sal lapidis volatilisatum, quod in lapide non fuit, nec erit unquam. Interim tamen residuum illud hujus lapidis pretiosi sale ♀tari jam fixato ex parte à spiritibus salinis turgentis abjiciendа, utpote in hoc magna adhuc lateat virtus. Licet enim ex lapidum pretiosorum substantiâ parum elevetur, elevatur tamē aliquid, quod sal ♀tari volatile in aliud esse transducit; Quemadmodum etiam videmus in fixo alkali salis Tartari, quomodo, quæ illi junguntur, reducat in eandem & sui similem naturam. Sic v.g. sal Tartari calci vivæ nuptum multò potentius efficitur & ferè in igneam transfertur Nauram. Oculi ♋ cum ⊖ ♀tari vel ⚹ liquati in plane aliud esse degenerant. Sal volatile urinæ aliquot cohobiis à silicibus nigris calcinatis abstractus plane aliam induit naturam. Non diversa est ratio gemmarum vel lapidum pretiosorum cum salibus volatilibus intercedente digestione combinatarum & sublimatarum.

§. XLIX.

6. *SYRUPISATIO* p. 326.) Ex lapidibus pretiosis v. gr. Coralliis, perlis &c. hæc syrupisatio optimè peragitur, si hi totaliter prius dissolvantur in s.q. ⚹ solutio filtretur, & ad siccitatem per MB. abstrahatur, remanente in fundo solutione siccâ, hujus solutionis siccæ q.s. succus berberum vel citri addatur, & additâ facchari s. q. solâ solutione vel digestione fiat syrupus justæ consistentiæ.

§. L.

SAL p. 326.) Utrum sal quoddam essentiale in intimis gemmarum v. gr. Smaragd. Corallor. perlar. visceribus reconditum sit, magna Philosophico-chemicorum contentio est. *Cl. SENNERTUS in Lib. de Consens. Dissens.* ubi in se non suscipit causam agere chymicorum, sed ipsorum & Peripateticorum Arbitrum, rotundè pronuntiat, salem omnibus inesse mixtis & ex

ex iis omnibus fieri posse p. 147. Et quod de sale dixi, ait, idem & de 🜁re dici potest. Verùm ignoscant manes Sennertiani, bonâ ipsorum veniâ probationes solidas hujus generalis asserti vel maximè desideramus. Qui de hujus veritate me convincere satagit, prius per mechanicam ostendat, quomodo sal vel 🜁 ex gemmis & aliis lapidum generibus sint extrahenda, quos intensus 🜂nis non in calcem sed fusionem reducit. Unde & *Nobiliss. HELMONTIUS* p. 409. scio, inquit, ex silicibus, arena & saxis non calcariis nunquam 🜁ur aut Mercurium trahi posse. Sed inquis: Unde autem salia essentialia Nonnullorum, quæ pro panaceis venditant, gemmarum scilicet? scias, salia supposititia esse, v.g. gemmæ quando cum 🜁 calcinantur, (juxtà *Crollii* modum, quem *Dnus AUTOR* adducit) deflagrante autem & combusto ab his 🜁re aliquoties, sic solutæ verum 🜁ris acidum spiritum in sinum suum recipiunt, aliàs in campanâ vitreâ coagulabilem, ex quo sal supposititium concipiunt, & post illarum solutionem & coagulationem spurium pariunt. Quemadmodum ex Saxis & metallis difficillimè salia fiunt, sed cuncta facilè dissolvi & quædam in Vitriola, utpote metalla, converti; Ita nec coralliis, matre perlarum, quæ saxa marina sunt, sui generis, & oculis cancrorum itidem suæ speciei lapillis salia propriè sic dicta paratu facilia aut possibilia erunt.

§. LI.

3. *Magisterium* p. 326.) Optima fiunt cum sp. ⊕ vel sp. O. ⊖ &c.

§. LII.

4. *Oleum gemmarum* seu *Liquor*. 5. *Tinctura seu Essentia. Sal gemmarum exaltatum.* 6. *Oleum per destillationem.* 7. *Extractum gemmarum S. Clossæi* p. 326. 327.) Ejusmodi olea impropriè ita dicuntur, sed saltem liquores sunt salini ex salibus acidis in gemmis coagulati & postmodum loco humido expositi per deliquium soluti. Jam qualis arbor, talis fructus. Si oleum gemmarum est supposititium, facilis conjectura facienda erit, quid de essentiâ salis gemmarum, oleo, & extracto judicandum sit.

CAPUT V.

De Gemmis.

§. LIII.

DE GEMMIS *Capite V.* p. 327.) Utrum gemmæ & Lapides preciosi rectè in usum venire possint medicum, an secus; plurimi Doctorum dubitant. Negat *HERCULES SAXONIA Brassavola* in examin.

simplic. *Thom. Erastus* in Disp. *contrà Th. Paracelsum. P. Peterius in Pharmacop. Spagyric.* & Alii, quia sunt durissima corpora, etsi tenuissima, à nostro calore atteri & in actum deduci nequeunt, undè eâdem substantiâ & eodem modo, quo assumuntur, eodem etiam immutatæ rejiciuntur. Verùm hæc ratio de nihilo est, non enim hæ alimenta sunt, quæ in corporis nostri œconomiam distribuuntur, sed Medicamenta, quæ licet corporis nostri meatus nō penetrare valeant, variè tamen mireque Archéum nostrum ventriculi alterando afficiunt, ut in morbis curandis sæpè præstent miracula. Nec obstat, per alvinam regionem sæpè eodem, quo assumptę fuere pondere & modo iterum ejici, tamen nihil hoc derogat salutari illarum effectui, *Dn. D. Johannis Michaelis* specificum cephalicum, bezoardicum Martiale, solare, lunare &c. eodem etiam modo, quo assumpta fuerunt, dejiciuntur, & tamen maximæ sunt sæpè energiæ. Ejusmodi enim Medicamenta mineralia, citrà sui dissolutionem, citrà sui penetrationem & immutationem liberè, imò etiam eminus operantur in sopitum vel successum Archéum, solo quasi sui aspectu, irradiatione, vel ejaculatione suarum virium in medio productarum, retentis adhuc pristinis & non mutatis pondere & proprietatibus.

§. LIV.

1. *CHRYSOLITHOS* p. 327.) Ab Auro nomen habens, idem sonat quod Lapis aureus, cùm reverà aureo fulgeat colore. Nonnulli *Pyropon* appellant. Modernorum *chrysolithos* non idem est cum veterum *chrysolitho*, qui *TOPAZIUS* est Modernorum, sed veterum *TOPAZIUS* jam pro *chrysolitho* habetur, qui gemma est viridis colore smaragdo dilutior, cui nonnihil flavedinis adjunctum est. Diaphanus quandoque per viridem aureum fulgentem habens, ac tunc *Chrysopatius* à quibusdam vocatur. *OLAUS in Muséo.*

Duo sunt ipsius genera, *Orientalis* & *Europeus*. Electas *Æthiopia* mittit. Arabicæ turbidæ & interpolati fulgoris sunt, nubilo macularum refertæ.

§. LV.

Vires: Naturæ ☉laris ex signaturâ judicatur; creditur Melancholiam minuere & morbum comitialem p. 328.) *Hieronymus Cardanus* de admirandis curationibus refert, *Cæsarem Palavicinum*, aliumque nobilem ex oppido *Gallarati*, Melancholiâ & comitiali morbo, alternatim (quorum unus jam quindecim diebus cum febre, *Palavicinus* alter jam sex mensibus, sed sine febre, verum cum clamoribus) laborantes & frustrà à Medicis vexatos, somniferis lotionibus capitis, solo potu pulveris chrysolithi

ex

ex vino in octo dierum spatio sic liberatos fuisse, ut nunquam Morbus redierit. Hæmorrhagiam vulnerum superalligatam sistere, item libidinis incendia compescere tradunt.

N. Reperitur & in Bohemiâ & in jugis Misniacis ac conterminis locis, splendore tamen ad candidum languido, fragilis & mollis, ut expoliri non possit.

Aliàs *Chrysolithos* in frequenti usu Medico non est, sed præfertur *SMARAGDUS* & *SAPPHIRUS*.

§. LVI.

2. *GRANATUS* p. 328.) A pomo granato Nomen habet, est gemma rubea pellucida similis balaustiis coloris rosacei, obscurior carbunculo. Species est *Carbunculi* vid. *Autorem Nostrum & Andream Baccium* de Gemmis p. m. 55. Sunt autem *Alii Orientales, Alii Occidentales*. Quamvis gemmæ Orientales ferè omnes ob tenuitatem & perspicuitatem meliores & præstantiores sint Europeis, Granati tamen & in primis Bohemici multis parasangis Orientales antecellunt, dum isti vi fortioris ignis liquescunt, & instar vitri alicujus coagulantur, hi autem Bohemici △nem sustinent fortissimum, & in eo neque colorem, nec pondus mutant, nec diffluunt, sed solidi ex ipsis flammis vicissim emergunt.

§. LVII.

Vires ibid.) Solaris naturæ sunt, unde & nonnulli 🜍ur ☉lare in se habere opinantur. Hinc sibi persvadent, si hoc 🜍 elici posset, quod metallorum transmutationem hoc medio perficere vellent; Alii volunt hoc 🜍re figere ☿rium. Sed omnia vana sunt. Cordis & cerebri affectibus medentur Granati, unde Melancholiæ adversantur, cordis palpitationem sedant, spuitionem sangvinis sistunt. Resistunt etiam veneno, unde Zacutus Lusitanus statuit, omnes gemmas vi pollere bezoardicâ contrà pestem, dum veniunt in plura pretiosa antidota, de quorum saluberrimo usu legatur *Stephanus Castrensis Libro de Meteor. Microcosm. Cap.* 3. quod ipsum utut verum sit, nihilominus tamen selectus est habendus.

§. LVIII.

2. *Magisterium* p. 328.) Hoc prout *Dnus Autor* describit, admodum crudum est, solubilius & præstantius paratur vel cum sp. ⊕ vel ⁜ granatis solutis & cum sp. ⊕oli ⇌tatis.

§. LIX.

3. *HYACINTHUS* ibid.) Est gemma pellucida ex flavedine rubicunda ignis flammam æmulans. Differt ab *Amethysto*, fulgur violaceus in Amethysto emicans dilutus est in hyacintho, gratus primo aspectu, evanescens antequam satiat, marcescens celerius nominis sui flore. Sunt etiam *Alii Orientales*, *alii Europei*. Mittit *Æthiopia, India, Arabia*. *Europei* inveniuntur ad Isaram fluvium, in

in confinibus *Silesiæ & Bohemiæ*, suntque orientalibus ignobiliores.

§. LX.

Vires; Hic in frequenti est usu; Vim habet cordialem alexipharmacam, specificum etiam est contrà spasmum. Et pro amuleto tempore pestis collo appendi solet.

§. LXI.

De *SALE & Magisterio* vid. in antecedentibus.

§. LXII.

N. *Hartmannus in Practic. calcinat. cum æquali parte ♎ vivi* p. 329.) Hoc sal, sive Magisterium nihil aliud est, quàm sal quoddam ex acido ♎ris ⏀tri & aceti concretum, in calce hyacinthi, nihil differens à Magisteriis crudis vulgaribus beneficio sp. ⊕oli, ⏀tri præparatis, & cum oleo ♀tatis. Hâc & similis farinæ aliis processibus facile supersedere possemus, si Nobis copia foret liquoris *BIRRII & ROBERTI BOYLII* gemmas solventis, cujus mentionem facit *Excell. Morhofius in Epistol. de Metallor. transmutat.* p. 15. & 20. certè amplissimis Praxis chemiatrica muneribus ornaretur. Interim si loco calcinationis cum ♎re & ⏀tro factæ, spiritus ⊖ compositus ⚹ mitigatus sumeretur, hujus compositio commodior foret.

§. LXIII.

4. *LAPIS NEPHRITICUS* p. 329.) Hic in Novâ Hispaniâ vocatur *YHibayoteam, Quatzalizoili* id est obscurus *Smaragdus*. vid. *Rerum Medicarum Novæ Hispan. NARDI ANTONII RECHI Libr.* 10. *Cap.* 7. *Igiada Hispani* vocant. Est Lapis opacus obscuri coloris viridis. Ex dicta Novâ Hispaniâ adfertur. Reperitur etiam in *Nonnullis Hispaniæ locis & in Bohemiâ*.

§. LXIV.

Vires. Hic lapis admirandas vires, quas vel gestatus tamen, vel intrà corpus exhibitus, tum in præsentaneo doloribus, Nephriticis auxilio afferendo, tum in arenulis per oculos, vesicam, anum ac totius corporis habitum pellendis, potenter exserit, habet. Hâc tamen observatâ semper cautelâ, ut priusquam hic Lapis in usum ducatur, alvus à saburrâ vitiosorum humorum sit liberata, aliàs Lapis ille plus nocebit, quàm opem afferet excrementitiis istis humoribus unà ad renes deductis. Ideoque corpus prius probè evacuandum est ante Lapidis hujus usum. Vid. *de hoc Lapide Nicol. Monard. Medic. simplic. ex novo orbe delat. Cap.* 31. *Johann. Francisc. Ulmus de occult. Medicam. proprietat. Libr.* 2. *Cap.* 7. *Matth. Untzer. in Florileg. de Nephritid. Libr.* 1. *Cap.* 24. N. Majoris tamen erit efficaciæ hic Lapis, si arte chemicâ resolvatur & in jucundum Medicamentum transferatur: Ex illo parat Magisterium suum Nephriticum *Dn. D. Johannes Michaelis* seq. modo:

Recip. Lapid. Nephritic. Lyncis, spongiæ,
Percarum ā ℥iij. judaic. ℥ij.
Cryſtall. ocul. ♋. glaciei Mariæ ā ℥jv.
Aquilæ ℥jß. Ophitis. ℥iv.
Ovor. ſtruth ℥v.

pulv. ſubtiliſſ. & affuſo menſtruo f.ſ. a. Magiſterium. Ex hoc Lapide Nephritico etiam Liquor Nephriticus ſ.m. confici poteſt:

Recip. Lapid. Nephritic. q.v. redige in pulverem ſubtiliſſ. affunde ſpirit. ⊖lis q. ſ. ſtent in loco calido per aliquot ♂♀, poſt per inclinationem ſepara liquorem imprægnatum particulis lapidis Nephritici, alium ſp. ⊖ affundi in eâdem doſi, rurſus decanta poſt digeſtionem & tertiâ vice repete. Deſtilla ſolutionē lento △ne, donec nihil phegmatis prodeat, fracto vitro materiam induratam pone in locum humidum, ut per deliquium ſolvatur, ſolutionem tertiâ vel quartâ vice deſtilla, & in loco frigido toties per deliquium ſolve. Tandem cum ſpiritu vini ſ. q. edulcora, & pro uſu ſerva. Hujus doſis eſt à gutt. vj. ad xxv. Magiſterii à gr. iv. v. ad vj. ℈j. &c. Habet ille *Lapis Nephriticus* nec minus vim laxandi alvum, commendatur etiam in capitis dolore & tumoribus pedum œdematoſis curandis.

§. LXV.

5. *RUBINUS* p. 329.) à Rubore appellatus, quia inſtar ſangvinis, laccæ indicæ aut coloris coccei rubet. Præter requiſita bonitatis à Dn. Autore adducta commendatur etiam à duritie. Invictus ab igne permanet, adeò ut illorum color igne etiam augeatur, incolæ zeilan inſulæ inde diu coqui ſinunt. De hoc ſcripſerunt Salmaſius, Angelus Sala, Schnebergerus. P. Johann. Faber. A. Baccius &c.

§. LXVI.

Vires. Rubinus geſtatus venenis reſiſtit, à peſte præſervat, Melancholiam arcet, libidinem coërcet, terrentia ſomnia avertit, ſi homini infortunia inſtent, ea mutatione coloris in obſcuriorem ſignificat, & pro majori vel minori infortunio ad majorem vel minorem opacitatem declinat. Sic refert *Andreas Baccius de Gemmis* p. 63. Cum Anno 1600. d. 5. Decembr. cum conjuge ſuâ *Calwam Studgardiâ* proficiſceretur, obſervaſſe in itinere maniſeſtiſſimè Rubinum pulcherrimum, quem annulo aureo incluſum ab eâdem dono acceptum in manu gerebat, ſemel atque iterum ſplendidiſſimum colorem ferè prorſus amiſiſſe, & pro ſplendore obſcuritatem acquiſiviſſe: quæ obſcuritas non ſolùm per unum vel alterum diem, ſed aliquot dies perduravit, ut vehementer perterritus annulum ex digito removerit & in ciſtam

cistam recondiderit. Quid fit? intrà paucos dies conjux ejus lethali morbo correpta diem suum obiit. Post mortem pristinus *Rubini* splendor suâ sponte rediit. Tradunt etiam in coitu, si quis eundem secum gestat, mutari. Hoc ab occulto acido in effluviis delitescente oriri puto, quemadmodum etiam in corallis rubris observamus à pueris gestatis decumbentibus à Morbo, sæpè acidum spirantibus.

N. Quintam essentiam *Rubini* habet *P. JOHANN. FABER Libr.* 3. *Myrothec. Spagyric.* p. 626. Sed cujus valoris sit, superius traditæ à me animadversiones evincent.

§. LXVII.

6. *SAPPHIRUS* p. 330.) Hebraicè, Græcè & Latinè ita nomen obtinet. Est gemma coloris cœrulei pellucida & diaphana. Et vel *Orientales* vel *Occidentales* sunt. Optimæ ex *Æthiopiâ* & *Indiâ* afferuntur, quarum illæ præ cæteris commendantur, quæ apud *Medos* & loca *Libyæ* vicina reperiuntur, quæ hodie syrtes Barbariæ existunt, omnium præstantissimæ ex Pegu veniunt. *Occidentales* passim *Goldbergæ*, *Leobergæ*, *Boleslaviæ*, *Hirsbergæ* in torrentibus & rivulis inveniuntur. Magni & pulcherrimi in prato minore Iseræ in Silesia, quæ expolitæ sæpè pro *Orientalibus* veniunt. Præstantiores tamen sunt *Orientales*.

Tantæ autoritatis fuit hæc gemma apud veteres, eò quod etiam apud *Deum* non minimum valere putarint; Unde & *Apollini* singulariter fuit consecrata. Nam cùm Gentiles Paganicis institutis delusi *Apollinem* tempore sacrificii pro responso consulerent, citius responso se dignari sibi persvaserunt, si *Sapphirum* tunc secum gestarent. Tradit *Epiphanius Moysi* in Monte à DEO leges datas in gemmâ *Sapphiro* fuisse expressas.

§. LXXVIII.

Vires ibid.) Hæc, præterquam quod omnibus affectibus ab Autore allatis inserviat, anthraces etiam tempore Pestis nasci vetat, & super anthracem posita, non aliter eum, quàm aqua ignem extingvit, ut sæpius expertus fuit Nobiliss. *Knœffelius Regis Poloniæ archiater* in tr. de febrib. malign. curat. ex *Antonio Gvaynerio Papiensi Medico*. Nam ejus malitiam & venenositatem reprimit, ne venenata ejus effluvia ad cor ascendant & spiritus inficiant. Oculos si sæpius tangat ante variolarũ eruptionem ab illis præservat; ingreditur cum aliis gemmis nobile illud Electuarium de gemmis & alia antidota cardiaca.

§. LXIX.

Liquor seu oleum p. 330.) Ad hujus elaborationem calcinatio cum ♀re facta non est necessaria, sulphuris loco ✱ substitui potest, vel spiritu ⊖lis composito pulvis sapphiri in digestione solvi, & humiditate abstractâ residuum in aëre humido per

deliquium liquescere potest; Et à liquore demum spiritus vini sæpè abstrahendus est.

§. LXX.

7. *SARDIUS LAPIS* p.33.) A Patriâ Sardiniâ denominatus, quæ insula quædam est, naturâ suâ multa genera tincturarum & purpurarum producens, vel *SARDIUS* Plinio dicitur, similitudine à Sardis sale conditis desumta, quarum colorem repræsentet; vel quod loturæ carnis similis sit *CARNEOLUS* appellatur. Non omnes uniusmodi coloris inveniuntur, alii enim sunt rubri, alii exiguâ sangvinis rubedine tincti, alii subflavescentes ex rubedine. Laudatissimus circà *SARDINIAM* reperitur, secundum locum habet, qui circà *Epyrum*, nostro seculo, *Albaniam* appellatam & *Ægyptum*. Omnibus tamen præfertur, qui in *Babylone Assyriorum* nascitur.

§. LXXI.

Vires ibid.) Sangvinem undiquaque fluentem peculiari proprietate sistit, vel intus propinato pulvere, vel exterius Lapide admoto, ventri deligatus partum conservare dicitur. Gestatus fertur lætitiam conciliare, audaciam facere, fascinationes prohibere &c.

§. LXXII.

8. *SMARAGDUS* p.331.) A splendendo nominatur, jam nihil jucundius viridi colore splendet, cujus coloris elegantissimi hæc gemma palmam obtinet, est enim gemma pellucida & diaphana, grato suo vigore pulcherrima, ut oculos intuentium perstringat, & ubi reliquæ gemmæ jubare Solis aureo fulgente pallidulæ fiunt, & in tenebris constitutæ nubilosæ redduntur, incomparabilis *Smaragdus* coruscans aërem vicinum & circumfusum splendore suo perstringit, ut nec flamma nec umbra quicquam immutare possint.

Trium sunt generum Smaragdi, quidam in *Scythiâ*, *Ægypto*, & aliis locis reperiuntur. *Orientales* tamen sunt præstantissimi, uberrimâ oculos viriditate saturantes, à Mercatoribus avidè expetuntur, ut facilè non prostent venales plebeculæ. *PALIACATTA* & *BISNAGAR* viridi adulterant vitro. Nonnullos *PERU* ministrat, sed non ita viriditate superbientes, duriores tamē Orientalibus. Unde non desunt, qui statuunt, *Lapides hos de PERU, Smaragdos* veros nō esse, sed lapidis *Prasii* fragmenta, qui in illa insula copiosus est. Tertium genus *MEXICA* suppeditat minoris pretii, duriores tamē adhuc Peruvianis & splendidiores, toto cœlo tamen differunt à reliquis.

§. LXXIII.

Vires ibid.) Specificum est contrà dysenteriam à quâcunque causâ fuerit. Medetur etiam convulsionibus epilepticis, tam intus quàm extus loco amuleti gestatus in annulo.

Morsi-

Morsibus venenatis, pesti & febribus malignis resistit. Alligatus coxæ partum accelerat, ventri impositus eundem retinet. Hæmorrhoidum fluxum sedat umbilico impositus. Smaragdo Motus obscænæ libidinis valde est molestus, sive enim mas, inquit *G. Agricola Libr. 6. de Naturâ fossil.* fol. 239. sive fœmina, dum commiscent corpora, eum gestet, ut cutem attingat, vel à collo pendulus vel annulo gestus disrumpitur. Vid. & *Cardan. de subtilitat.*

§. LXXIV.

Tinctura Smaragdi p. 331.) Quæritur, an Tinctura h.m. præparari possit? *Angelus Sala* negativam defendit in aphor. Tincturam h. m. ex gemmis extrahi posse; Huic Laurenbergius contradicit. Et sanè si dicamus, quod res est, juxtà præscriptum modum *Autoris* si elaboremus, non procedet; experientiâ edocti chemicâ, dum spiritus urinæ neutiquã solvit repagula *Smaragdi*, in quibus Tinctura ejus abscondita. Quod si possibile esset, ut Smaragdus prius beneficio trituræ in subtilissimum alkohol redigi posset, & demum ex hoc cum spiritu urinæ sale ejus volatili acuato Tinctura extrahi, haberemus nobilissimum Medicamentum tam in Peste, quàm Dysenteriâ epidemicâ.

CAPUT VI.

De Corallis.

§. LXXV.

DE *CORALLIS Capite VI.* p. 332.) Lapidibus pretiosis *Dnus Autor* subjungit *CORALLIA* & *MARGARITAS*, quod non modò substantiâ & viribus, sed & præparationibus & inde resultantibus præparatis Gemmis adsimilentur.

§. LXXVI.

Corallium est frutex sub aquâ marinâ generatus p. 332.) *Corallia* Nos dicimus lapidem seu saxeam in fruticis speciem concretionem, non casu, sed Naturæ ordinatione sua aquâ marinâ generatam ex succo lapidescibili (sive tincturæ sive menstrui rationem habeat) semine petroso specifico imprægnato. Remota Materia aqua est, quæ seminis petrosi fluxu maturato coralliorum corpus constituentis figurâ, & motu apta reddita fuit, ut stabile inde & solidum corpus illorum prodeat. *ALEXANDER ACHILLES in Libro Germanico de causis terræ Motus & Mineralium, Coralliorum* productionem exhalationibus *Auri; Margaritarum* verò *Argenti* vaporibus, qui è terris subjectis istarum minerarum feracibus evehuntur, adscribit. In cujus rei fidem experimentum affert de-

de virgulâ venarum argentiferarum indice, quæ ad uniones vel oſtrea æquè ut argentum ſe inclinaverit. Hæc utut ſe habeant, certè magna affinitas ratione virtutis cardiacæ Auro cum corallis, & reſpectu cerebri Margaritis cum argento eſt.

§. LXXVII.

De induratione, quam alii fieri ſtatuunt, ſimul ac corallii frutex extra aquas eſſe incipit, alii etiam in ipsâ aquâ corallia indurari volunt p. 332.) Corallia ſaxei ſunt frutices, habentes, ut & aliæ gemmæ, vim vegetativam, eò quòd creſcant, unde ego vidi apud *Nobil. ROLFINCKIUM* p.m. inſtar arbuſculæ. Interea recepta eſt inter Naturæ curioſos traditio, *Corallia* naſci mollia in fundo maris, aſt cum in aërem liberum fuerint producta, licet magnitudinem & figuram ſuam retineant, in lapideam concretionem indureſcere. Unde *Ovidius 4. Metamorph.* pucherrimam de Meduſæo capite fabulam afferre, ſcilicet, cum Perſeus caput Meduſæ abſciſum in arenam ſubſtratis foliis & virgis ad littus poneret, virgæ induruere tactu capitis. Quod fieri cum Nymphæ pelagi viderent, & pluribus in virgis contingere viderunt, ſparſerunt illas virgas hinc inde per mare, quæ ſemina quaſi manſere coralliorum, id quod ſcitè his verſibus expoſuit:

Nunc quoque Coraliis eadem Natura remanſit,
Duritiem tactu capiant ut ab aëre, quodque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.

Idem Libr. 15.

Sic & Coralium quò primum contigit auras
Tempore dureſcit, mollis fuit herba ſub undis.

Sitne hæc traditio vera an ſecus, quæritur? *Corallia* ſub aquis mollia non eſſe, experimentis probare conatur ultima Tirocinii chemici editio à *Pelshowero* procurata *Witteberga* Anno 1650. Sic enim *Libr. 2. Cap. 10. pag. 153.* diſſerit. *Generoſus Dominus Johannes Baptiſta de Nicolo, Eques Maſſilienſis*, & regius piſcationis Corallorum in Regno Tunetano præfectus, certò mihi confirmavit, quod cum Anno 1585. menſe Julio in mari Bizertino regni illius Tunetani piſcationem inſtituiſſet, cupiditate Naturæ corallorum inveſtigandæ adductus, juvenem funibus ſufficienter longis alligatum & pondere viginti quinque librarum in utrâque manu ad deſcenſum liberiorem, in mare iſtud centum perticas profundum demiſerit, ipſique in mandatis dederit, Corallium ut evelleret, & inter evellendum curioſè attenteq; obſervaret, an molle, durumvè eſſet. Qui, ubi rurſus adſcendiſſet, utrâque manu Corallum attulerit, conſtanterque aſſeruerit, illud non minus in ſuo mari, quàm ſupra illud durum eſſe,

esse, & se cũ ad octo perticas aut circiter propè fundum maris appulisset, magnam ibi frigoris vim sensisse. Imò quod ipsemet etiam cùm relationi ejus fidem adeò non haberet, in mare cum retia, quibus corallia piscari solent, contrahenda essent, antequam in ipsum aërem afferrentur, ad profunditatem unius perticæ se immerserit, & coralliũ reti adhærens manu prehenderit, idque tum æquè durum ac cùm aëri externo esset expositum observasse. Idem etiam confirmavit *Ong de la Poitier*, *Nobilis Lugdunensis*, qui Anno 1613. ab ejusmodi piscatione reversus est. Retulit quoque *Dominus de Nicolai*, quod vere, quando corallium evellitur, liquor qui dem lacteus ex eo inter frangendum emanet, qui decidens super lapidem, lignum, ferrum aut aliam materiam corallii duritiem induit. Contra *Nobiliss. ROBERTUS à BOYLE* in tr. de fluiditate & firmitate sect. 68. part. 2 quicquid, inquit, nonnulli dicant ad fidem traditioni derogandam, quin imò quàm fidenter etiam *BEGUINUS* eam rejecerit, negandum non est interdum saltem id verum esse. Eruditus, pergit, *Gassendus* in vitâ *PIERESKII* Libr. 4. Anno 1624. verba faciens de curiositate, quâ vir ille incomparabilis ductus fuerat piscandi Corallium propè Tolonem, Nobilẽ non procul à Massiliâ portũ, inter alia hoc refert; Plantæ revulsæ & protractæ nec rubræ erant, nec elegantes, nisi deglubito cortice; in quibusdam partibus molles erant & manui cedebant, uti summitatem versus, quâ fractâ & pressâ Lac, simile lacti ficuum, emittebant. Cui adsertioni adstipulatur Jesuita *Fournierus Gallicus hydrographus* scribens de Massiliâ & Tolone, dum inquit: Has plantas nec rubere nec politas esse, quando ex aquâ extrahuntur, donec cortex excutiatur; quin imò molles esse, & fractas, vel etiam intrà digitos pressas lac quoddam ficuum lac referens emittere, & si premere desinas, videre licet foraminula seu poros, ubi lac expressum hospitabatur. Et huic enim subscribit Medicus quidam Practicus in Indiâ Orientali, qui in reditu suo per aliquod tempus in Mehilâ, Insulâ prope Madagascar substitit, ubi corallium album copiosè nasci fertur à *Roberto à Boyle* rogatus, ullumnè legisset, & num molle, cùm cresceret, deprehendisset? Ipsi respondit, se nuperis annis in illius Insulæ arenâ aliquoties corallium legisse, & quando legeret, valdè album reperisse ac cæpæ ad instar molle, adjiciens, quod licet brevi temporis spatio in aëre duresceret, attamen probè notum sit nautis hanc mercaturam exercentibus, nisi tempestivè legatur, non diu durare, sed vel dilabi, vel alia ratione diminui. Id quod non disconvenit cum *Pisone* in *Naturali suâ historiâ Brasiliæ Libr. 4. c. 68.* de quibusdam locis oræ Brasilianæ verba

verba faciente, ubi plures plantas lapideas alias arbuſculis ſimiles, alias aliter formatas, ſereno cœlo in fundo maris naſcentes videri dicit, quod è fundo erutæ mox duriſſimæ, ſi inſolentur in littore, ſiccæ & nivei coloris fiant. Sed hîc objiciunt nonnulli, ſi corallia ſub aquis mollia exiſterēt, qua ratione rapido maris motui reſiſtere poſſent? vel piſcium tranſeuntium impetum ſuſtinere? Etſi in aquis omninò eſſent mollia, unde poſt eorum extractionem durities? Verùm, ut ex hâc ambiguâ diſceptatione me expediam, hæc diſtinctio mihi non adeo abſona videtur, quâ diſtingvitur in corallorum germinationem, & perfectam illorum formationem. Qui corallia ſub aquis mollia offenderunt, illi inciderunt tunc in illorum germinationem, qui autem piſcatorum retia ab eorum duris ſurculis dilacerarunt, perfectè jam formatis implicuerunt corallis. Nec obſtat corallis mollibus ſub aquis germinantibus rapidus maris motus; Nam quamvis ventorum truculentia in ſuperioribꝰ aquæ partibus libidini eorum expoſitis vaſtos ciere fluctus poſſit, vehemens tamen illa agitatio in partibus profundioribus, quæ à vertice ſunt remotiores, per gradus diminuitur. Vid. *Nobiliſſ. Robert. à Boyle in Relation. de Fundo Maris ſect.* 3. Durities autem poſt eorum extractionem oritur ab ambiētis aëris ſale æthereo, ſive centrali, quod ſucci illius lapidifico ſpiritū turgidi mollitiem in perfectum ſaxū convertere aptum natum eſt; quod tamen corallia in aquis tandem etiam perfectam formationem adepta planè lapideſcant, nullum eſt dubiū, invaleſcente ſpiritu lapidifico & indurante eadem, ut perfectiſſimam ſuam acquirant ſubſtantiam. Habemus ſimilia Naturæ exempla, quæ allatam ſententiam de Corallorum in mari mollitie & illorum in aëre duritie confirmant. Sic ſuccinum interdum molle ex mari extrahitur & in aëre induratur. *Gaſſendus de Piereskio* refert, ipſum tempore æſtivo lavare ſe ſolitum in quodam ex minoribus Rhodani rivulis, ſequentem hanc obſervationem feciſſe. Deprehendit aliquando fundum, quod aliàs æquabile & molliuſculum obſervarat, induruiſſe in globulos & moleculas, qualia ova ſunt cortice detracto, ubi coctiora fuerint, id demiratus collegit & detulit aliquot domum, ut Præceptori oſtenderet, & facti cauſam ſciſcitaretur. Miraculum verò adauctum, ubi poſt dies non ita multos, cùm rediiſſet ad fluvium, deprehendit moleculas induruiſſe influviatiles lapides. Prætereà meminit etiam *BOYLUS l. c. ſect.* 78. argillæ cujusdam viridis, quæ reperiatur propè flumen Amazonum, atteſtante *Petro Pelleprat* in ſuccinctâ ſuâ de continenti Americanâ Relatione, & mollis ſit, quamdiu ſub aquâ deliteſcit, ut

quasvis

quasvis ei effigies imprimere posſis, ſed aëri expoſita eò usque durescat, ut adamantes duritie excedat, & ſecures ad ligna findenda inde parari queant.

§. LXXVIII.

Corallii variæ ſunt ratione colorum differentiæ, aliud enim rubrum eſt, aliud nigrum, viride, ſubflavum, cinereum, fuſcum, aliove mixto colore ornatum. Cæteris omnibus præfertur rubrum &c. p. 332.) Quod rutilante cinnabaris nativæ colore ſeſe commendat, & maſculi nomine venit. Palleſcens fœminæ nomen habet. Rubrum jam in mari Tyrrheno & Siculo paſſim reperitur, & Neapolim affertur, ubi politur. Coloris rubri incunabula in coralliis prædominantis communiter ex ♀re Autores deducunt, tanquam fonte omnium realium colorum. Vid. *Kircher. in Mund. ſubterran. Libr. 9. ſ. 3. Cap. 6. P. Faber. in Panchym. Libr. 4. c.* 25. Verùm in examinandâ hâc ſententiâ tempus non perdens paucis me expediam, reales & permanentes colores ex corporib9 metallicis v.g. ☿rio, ♂te, ♃no &c. extrahi, absq; vel Mercurii, ſalis vel ♀ris additione vel ſubtractione, & ex diverſis corporibus, quæ ſingula ſeorſim coloris ſunt expertia, momento temporis colorem valdè ſaturatum generari, imò unum ſæpè colorem in alium transmutari, ut cauſam habeam ſufficientem ſtatuere, colores non niſi vel ex naturali vel merè mechanicâ texturæ in minutis corporū partibus mutatione, vel à texturâ ex coitione diverſi generis corpuſculorum emergente dependere, adeò ut veri colores planè de novo generari poſſint & planè aboleri, vid. *Carteſium in Dioptr. c.* 1. *§.* 8. *Deuſing. in examin. pulver. ſympathetic. p.* 263. *& in theatr. Natur. Univerſ. part. 1. Diſp. 3. q. 1. Dighæum de Corpor. Nat. Cap. 31. p. 349. Robert. à Boyle in chymiſt. ſceptic. part. 5. p.* 213. & *in tr. de coloribus.* Jam quod colorem Corall. r. concernit, itidem non à ♀re, cujus ne gr. quidem ineſt, nec per mechanicam ejus ſeparatio à Corallis demonſtrari poteſt, deducimus, ſed ex nudâ naturali texturâ diverſarum partium figuræ & illarū coalitione. Quæ textura coralliorum rubrorum ſæpè ab atomis & effluviis ex corpore geſtantium cachecticorum vel cacochymicorum emanantibus & in porulos eorum penetrantibus invertitur, ut pallore inficiantur, contrà verò effluvia ex ſangvine hominis ſani exſpirantia rutilantem illorum colorem potius conſervant & adaugent.

§. LXXIX.

Non in Saxis, ut rubrum corallium p. 333.) Non determinatum habent locum, neque rupibus nec ſaxis & petris determinatè adhærent, ſed adnaſcuntur etiam lateribus, oſſibus, tabulis ligneis, ferramentis, quæ cum Corallis ſæpè extrahuntur, imò & ex

duro delphini corio Corallia propullularunt. Sic Pisis *Dux HETRURIÆ* in suo Rarithecio Cranium habet humanum, ex quo corallina planta excrevisse spectatur.

§. LXXX.

Vires. p. 333.) Omnis illorum virtus dependet ab occulto alkalisato, quo acidum præternaturale in massâ sangvineâ præcipitant, nec dubium, quin singulari etiam proprietate spirituum vitalium substantiam confortent, illorumq; tenorem conservent.

§. LXXXI.

PRÆPARATIONES. Operationes, quibus Corallia subjiciuntur, sunt 1. *PRÆPARATIO.* 2. *CALCINATIO.* 3. *SOLUTIO.* 4. *COAGULATIO.* 5. *LIQVATIO.* 6. *SUBLIMATIO.* p. 333.) Omnes dictæ operationes prout *Dn. AUTOR* proponit exceptâ præparatione, quæ fit per tritum seu pulverisationem, potius destructiones, quàm veræ & genuinæ Corallorum præparationes sunt, dum hisce Corallia suis genuinis privantur proprietatibus & potestatibus, contrà verò adulterinis imprægnantur & inficiuntur. Prout ex sequentibus patebit.

§. LXXXII.

Si sal Coralliorum propriè sic dictum desideras p. 334.) Corallia in cinerem velle derigere, est Lapidem elixare; in calcem quidem redigi, sed non in cinerem abire possunt; Et si Sal quoddam post calcinationem ex illis requiris, illud tamen nec materialiter, nec formaliter in illis fuit, sed flammæ productum est ex spiritu acido ex lignis aut carbonibus combustis exæstuante, cujus successivus motus à novis accensis lignis aut adjectis carbonibus subinde suppeditatur, suam habens originem, ille dum corallia invadit (nam imbibunt acida) augetur illorum pondus, quâ ratione etiam notum est ♄turnum in testâ probatoriâ accepisse incrementum. Quid Marti Vulcani torturæ exposito largitur Crocum? Unde colores in flammâ △nis cærulei variegati iridem æmulantes in ♎tione ☿rii cum ⊖libus, destillatione spiritus ⊕oli, ⦶ & ⊖ &c. si fortè vas sublimatorium vel retorta rimas contraxerit?

§. LXXXIII.

Calcinatio ignitionis extinctoriæ. Calcinatio Corrosionis 1. cum ⦶. 2. cum ♀re. 3. cum Pumice p. 334.) Ex eodem censu & hæc sunt, qualia antecedentia fuerunt, ex his enim æquè non Corallorum, sed ⚹ ⦶ ♀ris &c. Salia emergunt. Corallia tanquam solutu facillima facilè à quovis acido solvuntur spiritu, & in soluta corallia, si aquâ affusâ diluuntur, convertuntur.

§. LXXXIV.

3. *SOLUTIO* p. 334.) Allegati liquores omnes ad Corallorum potius tendunt destructionem, quàm legitimam illorum præparationem ⚹ succus

ſuccus berberum Citri ſp. roris majalis, liquor betulæ, ſp. mellis, terebinthinæ, ligni buxi, gvajaci, quercus ſp. 🜖, 🜔, 🜕oli &c. Corallorum repagula non ſolvunt, ſed arrodunt, ſaltem. Verum autem ac genuinum ſolvens vide infrà.

§. LXXXV.

PRÆPARATA. 2. *Pulvis Corallorum* 🜕*latus.* 3. *Sal Corallorum.* 4. *Sal dulce Corallorum* p. 335.) Hæc in ſalium illegitimorum ſunt numero, quæ cum ſpiritibus acidis corroſivis 🜍, 🜕oli, 🜖lis, 🜔tri &c. præparata ſunt, & quamvis ex corallis extrahantur iſta ſalia, illa ipſa tamen corallorum non ſunt, ſed ſolutiones ſalinæ corporis totius corallorum à ſpiritibus acidis inductæ.

§. LXXXVI.

5. *MAGISTERIUM* p. 336.) Et 1. Officinarum hoc admodum crudum eſt, ac minus reſolubile, non diſtans à terrâ mortuâ. Optima præparantur Magiſteria cum ſp. 🜕, ſucco Citri, 🜍 &c. Reſolubilia enim ſunt, & ob tenuitatem partium in omni liquore ſolubilia.

§. LXXXVII.

2. *Magiſterium butyraceum.* 3. *Magiſterium plumaceum &c.* p. 336.) Hæc omnia magni æſtimanda ſunt ob elaborationem & præparationem.

§. LXXXVIII.

6. *OLEUM ſeu LIQUOR CORALLORUM* p. 337.) Omnes dicti liquores nihil aliud ſunt, quàm ſalia reſoluta menſtruorum acidorum, quibus corallia corroſa fuerunt, aliquid de corallorum ſubſtantiâ participantia. Interim quoad vires non dubito, quin ſalium iſtorum naturam, quæ in reſolutione, & vi diureticâ & aperitivâ conſiſtit, ſequantur.

§. LXXXIX.

7. *ESSENTIA ſeu TINCTURA CORALLORUM* p. 337.) Hujus virtus dependet à ſalibus acidis, quibus corallia ſoluta fuerunt, ſpiritu vini mitigatis, & non à corallis.

§. XC.

N. 2. *Spiritus vini felicius eſſentiam Corallorum ſecum per Alembicum transferet, ſi addideris aliquid camphoræ e. g. ad ſpiritum vini &c.* ibid.) Hæc eſſentia ſive Tinctura ob camphoræ additionem majores acquirit vires, quæ partim à ſalibus additis, partim à camphorâ, non à corallis dependent. Et illius rubedo vel reliquiis ſpirituum ſalinorum & 🜂ris, vel ſpiritui vini multum digeſto ſupervenit.

§. XCI.

2. *Tinctura Baſilii* ibid.) Hæc Tinctura ex ſpiritus vini digeſtione ſuper ſalia factâ emergit, non ex Corallorum ſubſtantiâ.

§. XCII.

3. *Tinctura Quercetani* ibid.) Quid extrahet menſtruum cœleſte ex corallis calcinatis? Menſtruum cœleſte ex rore majali & melle conficitur, vel

loco mellis adsumi etiam potest manna, quæ recens & electa esse debet. De quibus infrà Libr. 4. Possunt etiam addi alii spiritus pro diversorum morborum respectu, in quibus Tincturam hanc præscribere animus est, v. gr. additur spiritus CC. rectificatus in affectibus cordis. Sic *Dnus D. Joh. Michaelis* p.m. habuit Tincturam Corallorum anti-scorbuticam cum spiritu anti-scorbutico. De hisce plura inferius.

§. XCIII.

4. *Aliter. Recip. Magister. Corall. extrahe &c.* p. 338.) 🜄ur illud bezoardicum nihil aliud est, prout & Autor innuit, quàm spiritus vini rectificatissimus. Sed hæc Tinctura etiam ne gry quidem debet Corallis, & nil nisi spiritus vini per digestionem tinctus est.

§. XCIV.

5. *Tinctura Hartmanni* 1. p. 338.) Sæpius instituta ⚹ affusio super sal corallorum (alias spurium) hanc compositionem etiam reddit suspectam. Et cùm ex corallorum supposititio Sale per ⚹ facto eliciatur conjectio facilis est, Tincturam istam demum cum spiritu vini abstractam & digestam potius ex ⚹, quàm ex corallis emergere. Hâc enim ratione & ex albis Corallis Tinctura rubra elici posset, ut ex oculis ♋ & aliis.

§. XCV.

6. *Tinctura Hartmanni* 2. ibid.) Præviis istis calcinationibus jamdum destructa est sigillata corallorum potestas, non secus atque Magnes valdè calcinatus vim amittit attractivam & succinum ustum vim attrahendi paleas. Quod autem ista menstrua calcibus infusa tincturam acquirant, digestio in causâ est, non secus atque super alia alkalia infusa idem fieri solet pro texturæ & figuræ partium mutatione.

§. XCVI.

7. *Alia Tinctura per acetum Corallorum* p. 339.) Simili modo & hæc tinctura est putatitia, posito, elici ejusmodi spiritum acidum ex corallis contusis, vera tamen tinctura nullo modo ex illis extrahi potest, dum Corallia per Vulcani torturã nativâ suâ sunt spoliata rubedine, & albicãtia ex retortâ eximuntur, qualem igitur tincturam proprius illorum spiritus acidus extrahet? nisi more aliorum acidorum super alkalia fusorum se ipsum tingat, quemadmodum in ⚹ super corallia ad albedinem calcinata fuso experimur, illud rubro etiam tingi colore, sicuti super pumice etiam calcinato videmus, ex quibus sequitur, etiam fictitiam illam esse Tincturam. Licet hic processus alias Boëtii de Boodt fuerit inter arcana relatus.

§. XCVII.

8. *Tinctura per Spiritum Coralliorum ardentem* ibid.) Hunc modum propriis etiam manibus pluries expertum fuisse gloriatur P. Poterius.

Interim ipse dubitat, utrum dictus liquor potius ex aceto, qui absconditus est in spiritu corallorum ardente, an verò ex Corallis procedat Liquor, inquit, ab ✠ est, ut liquet, color verò non ita, eò quod ⁜ ejusmodi rubro colore careat; Odor ille fragans itidem suspectus esse potest, nec immeritò: Nam ♄turni spiritus eodem ferè præditus est odore. In utriusque spiritu idem conspicitur color cum eâdem rubedine: Ideoque omninò ex ⁜ est, cujus vis omnis, quæ in suo sale acido volatili residet, cum solutis corporibus mixta manens, denuò alteratum spiritum fundit, destillatione per retortam ritè institutâ. Et quamvis etiam hic spiritus sapore, colore & odore corporum solutorum præditus videatur, & postea is non amplius acidus sed quasi æthereus, ♁reus, flagrans & virtute balsamicâ etiam donatus appareat, tamen hic non est ex corporibus solutis, sed per mutationem novæ texturæ & figuræ partium tam solutorum, quàm ipsius solventis ✕ ad ejusmodi qualitates novas traductus, ut hic spiritus ardens nihil aliud sit, quàm spiritus vini ex † in coralliis resuscitatus, & per digestionem à coralliis ita rubro colore spurio & ascititio tinctus. Quæ causa etiam est, quod eam tincturam ipse Hartmannus ejus Autor itidem rejiciat, eam à menstruo oriri putans, ut & *CL. Sennertus*, qui eodem modo ex albis corallis Tincturam rubram elici statuit.

§. XCVIII.

9. *Alia per spiritum seu ▽am mellis* p. 339.) Hæc etiam suppositītia est, dum spiritus iste mellis per se facilè tincturam adsumit rubram, præviâ scilicet digestione. Sic v. gr. si cū spiritu vini mel adjectis larenis digeratur, dat tincturam purpuream, & si jungatur cum ⊖le ♀tari, instar sangvinis mel rubescit, facilè igitur super corallina calcinata aliquas eorum particulas absorbendo in leni calore rubram induet tincturam, nō autem à Corallis oriundam, nam spiritu hoc à pulvere abstracto rursus per spiritum vini tinctura evocanda, præviâ digestione, & sic in immensum crescet Tincturæ Corallorum apparatus, qui tamen ratione nativi Corallorum coloris solis Corallis non inerat.

§. XCIX.

10. *Alia per Aquam Temperatam* ibid.) Nec hæc satisfacit. Ratio, quia spiritus ⊕oli, dum corallia corrodit, & spiritui vini transitum in poros ostendit, pulvisculum illorum recipiendo facilè mediante digestione Tincturam induet.

§. C.

11. *Alia per phlegma ♄turni* p. 339.) Hujus cum phlegmate ♄ni præparati eadem ferè est ratio, quàm quæ cum aceto, ut suprà ostendimus. Isti enim spiritus nihil aliud sunt,

sunt, quàm spiritus vini vel in ♄turno, vel in coralliis regeneratus, & in corallis tam albis, quàm rubris ex digestione tinctus.

§. CI.

12. *Tinctura Corallorum Holsatica* ibid.) Licet hæc Tinctura olim Dresdæ & in Holsatia frequentioris fuerit usus, attamen reliquis spuriis est annumeranda. Nam menstruo hoc à Coralliis ad siccitatem abstracto, reliquiæ salium ⊖oli & ♀tari, ex quibus ♀tarus ⊖olatus crystallinus parari potest, affusum spiritum vini vel aquam temperatam tingunt. Facili viâ & ex corallis albis vel oculis ♋ ejusmodi tinctura confici potest.

§. CII.

13. *Per oleum Citri* p.340.) Cum aliis oleis destillatis etiam procedit, v. gr. anisi, fœniculi &c. Sed qualis hæc est Tinctura? Subtilis hujus olei partes coralliorum aggrediuntur superficiem & ad albedinem pro texturæ mutatione, tincturâ tamen in recessu latente disponunt, & cùm oleum ipsum coloris sit aurei accedente debitâ digestione facilè tincturam rubram acquirit. Idem modus etiam cum corallis albis & oculis cancrorum procedit.

N. *Altioris est indaginis Dni D. JOELIS LANGELOTTI Archiatri Serenissimi HOLSATIÆ DUCIS Regentis Tinctura* (quæ tamen potius deberet Essentiæ nomine venire) *Coralliorum rubrorum* beneficio digestionis cum oleo quodam inter destillata vegetabilia omnium blandissimo factæ fragmentis primo corallinis oleo immutato quoad odorem & saporem in rubicundissimam mucilaginem, inde cum spiritu vini ♀sato mediante etiam digestione in rubicundissimam Tincturam resolutis in quâdam Epistolâ ad præcellentissimos Naturæ curiosos. In litteris msſ. ad me missis Anno 1672. d. 16. Decembr. hanc cautelam *VIR* ille *EXCELLENTISSIMUS* addit, de oleo, inquiens, inter vegetabilia blandissimo rectè conjicis Anisi esse, sed quod ritè debet rectificari, atque à suâ mucilagine crassiori liberari, ut instar limpidæ appareat.

§. CIII.

14. *Tinctura Corallorum S. Closſæi* p. 340.) Rubedo illa etiam coralliis accedit vel à salium reliquiis acidorum ex ⊖ communi, vel à spiritu vini sæpius affuso & multum digesto.

§. CIV.

N. 2. *Fit etiam sublimando corallia cum* ✳ *&c.*) Negari quidem nequit, salem ammoniacum cum pulvere corallorum r. sublimatum subtilissimas corallorum rubrorum portiones fideli connubio secum ad sublime rapere. Quod autem ex floribus ejusmodi rubris à sale liberatis cum spiritu vini tinctura extrahi possit, non procedit.

§. CV.

Examinatis igitur Tincturis Corallorum

rallorum rubrorum, quas *Dnus Autor Noster* tanquam pro veris & genuinis descripsit, reliqvum nunc est, ut videamus, an veræ, genuinæ & legitimæ dentur Corallorum rubrorum Tincturæ ex solis Corallis rubris oriundæ, quarum verum signum est, *si in formâ mellaginis succi rosarum inspissati transparentis sese in conspectum prodant. Deinde* si illorum color proprius & intimus, non verò alienus extrahitur. *Tertiò* si tincturâ extractâ reliqvum corpus amisso nativo colore pallidum & exsangve jacet. *Quarto* si corporis essentia cum eâ simul extrahitur. *Quintò* si copia ejus exigua. Nos simpliciter inficias ire non possumus, veram & genuinā Corall. r. tincturam haberi posse. Prostat enim jam suprà allata *Excell. Chymiatri LANGELOTTI*, non desunt aliæ, quæ proprium & intimum Corallor. r. colorem in se comprehendunt, non beneficio menstruorū acquisitum, adeò ut illarum etiam Essentia cum tincturâ simul extracta fuerit, relicto illorum corpore albo. *BURRUS* confecit adminiculo tritus cum molâ philosophicâ infrà depictâ *Cap. de Auro.* Ubi primò optimè cōtrivit & postmodum menstruo suo cœlesti, quod ex rore majali, cum Mannâ vel melle aut sacccharo destillato constat, Tincturam in digestione extraxit: Quomodo etiā aliquot ante annos egregius quidā Chemicus Parisiis Tincturam Corallor. r. elaboravit. Reliquæ, quæ passim hinc inde venales veniunt, nullius valoris sunt, originem suam debent vel in digestione tinctis menstruis, vel Tincturæ salis ♀tari cum granis Chermes vel santali rubro tinctæ.

§. CVI.

9. *Spiritus seu Oleum* p. 340.) Spiritum Corallorum multi vel omninò pro non-Ente, vel saltem pro spiritu vini in corallis regenerato habent: Oleum Corallor. r. sunt salia per deliquium soluta ab adjunctis salinis menstruis orta.

§. CVII.

4. *Oleum Corallorum succinatum* ib.) Hoc non ex corallis, sed succino emergit, licet admodum ingratum habeat saporem ratione succini, præstantissimum tamen est medicamentum, & novit *Dnus D. Joh. Michaelis* Medicum, qui hoc solo egregias præstitit curas.

§. CVIII.

N. *Huic similis est modus, quo corallia sale subdulci salita* p. 341.) Sub sale hoc subdulci Dnus Autor intelligit sal, quod à nonnullis æthereum appellatur, panurgon ab aliis dictum sublunare, quo Natura tanquam parastatâ fidelissimo in suis operationibus utitur. Cujus beneficio salia fixa volatilia & aliæ philosophicæ præparationes peraguntur, imò claves suppeditantur, quarum ope ad corporum penitissima penetrare, purumque Naturæ vereque essentiale

sepa-

separare Artis cultoribus licet. *Excell. JOEL LANGELOTT in præfat. ad D. Johann. Tilemanni experim. chymic. de veris ☉ solutionibus.* Vid. & dissert. De AURO AURÆ Anonymi cujusdam cum meâ epicrisi annexâ.

§. CIX.

10. *Syrupus Corallorum* p. 341.) Postquam Corallia r. in succo berberum vel limonum per hujus repetitam infusionem ad totalem horum solutionem soluta sunt, ut succus ille essentiâ corallinâ probè sit imprægnatus, non Vulcani violentiæ statim subjicienda, ne Corallia sese præcipitent, sed juxtà *Johann. Quercetani* monitum, evaporatio lentissima in MB. instituenda est, usque dum syrupi acquirat consistentiam vid. *CL. Zwelfer. in animadvers. P. A.* & hujus *antagonist. D.D. Luc. Schræck. in P. A. R. sive E. p. 32.* Class. 1.

§. CX.

Syrupus Corallorum compositus D. Sam. CL. & D. de Mayerne ib.) Quem in finem tot differentibus acidis succis Corall. r. solvuntur, cùm unus sufficeret? Deinde in coctione istâ partes balsamicæ ambræ & moschi volatiles æthera petent, & sic frustrà cum nodulo infunduntur coctione perdurante. Ideoque commodius est, si compositum Syrupum desideras, sumere syrupum Corall. r. s. & ipsi addere Tincturam rosar. r. Essentiam ambræ cum Moscho paratam &c.

CAPUT VII.

De Margaritis.

§. CXI.

DE *MARGARITIS Capite VII.* p. 342.) Medicis usitata nomina sunt *MARGARITÆ, PERLÆ & UNIONES.* Dicitur μάργαρον & μάργαρα in neutro. ὁ μαργαρίτης λίθος sive μαργαρίτης Mascul. & fœminin. genere. Hoc vocabulum postmodum latinâ civitate donatum est, ut Margarita in usu sit. Quidam, Isidorus dicit in Originum Lib. 16. Cap. 10. in Margaritam vocari dicunt, quod in conchis Maris hoc lapidum genus inveniatur. Uniones autem appellantur, quod Indicæ & Persicæ conchulæ singulas aliquoties pariant, sed majores. Unde alii distingvunt; si parvæ sint, margaritarum, si crassæ & ponderosæ, unionum nomẽ servant. Verùm hæc etymologia suspecta est. Constat enim ex Indicarum Rerum scriptoribus, interdum septem, nonnunquam decem, imò plures unâ conchâ inveniri, non aliter atque in gallinis ova, quædã absoluta

ſoluta & magna, ſed ea unica, mediocria aliquot, exigua absque numero. Vera igitur Nominis ratio inde colligi poteſt ex *Aldrovando Libr. 3. de teſtac. Cap. 42.* quod nulli duo planè ſimiles inveniantur, qui ſc. vel magnitudine, vel colore, vel figurâ, vel alio quodam diſcrimine inter ſe differunt.

§. CXII.

Sunt Lapides rotundi ibid.) Sed pretioſi ſeu gemmæ in conchis marinis ex humore illo, ex quo teſta concharum concreſcit, corticatim contextæ. Illas autem ſub Lapidum pretioſorum numero contineri certum eſt ob raritatem, pulchritudinem, ſoliditatem, pretium ac virtutem. Veræ tamen gemmæ non ſunt, ſed Lapidibus ſui generis ſimiles, inter quos nobilisſima eſt margarita, inquit *Cardanus de Rerum varietate* Libr. V. quæ ex Lapidibus cum nihil habeat ſimile, facilè ab omnibus etiam diſtingvitur.

§. CXIII.

In conchis nonnullis ibid.) Unde & Margaritiferæ vulgò Mater Perlarum appellantur, ceu nativo ſolo & ſalo reperiuntur. Non ſolum verò in Mari, ſed & in fluminibus limpidisſimis & purisſimis non profundis ac eorum conchis inveniuntur.

§. CXIV.

Ex perittomate producti ibid.) Vocabulum περίττωμα duplicē habet ſenſum, utilis & inutilis. Conceditur utile eſſe excrementum, idem ſcil. ex quo teſtæ generantur. Concreſcunt ex ſucculento humore Naturâ negotium dirigente per coagmentationem & appoſitionem.

§. CXV.

Duplices cenſentur, Orientales & Occidentales ibid.) In *Orientali Mari Ormutianæ* primas tenent. In *Occidentali Mari* circà *Bosphorum Thracium* minoris æſtimantur, nebuloſæ ut plurimum ſunt & ſubflavæ. In Germaniâ circà Bohemiam, Sileſiam &c. quæ inter arenas *Quiſſi* fluvio propè Gryphibergam lavantur, pulcherrimæ quidem piſi interdum magnitudine, rotundæ, teretes, oblongæ &c. ſed ſine dubio viribus inferiores.

§. CXVI.

Vires. Cordiale præbent nobilisſimum ibid.) Præſertim majores, quò enim majores, eò perfectiores, quia magis ſunt cocti & ſubtiles & ſolvuntur etiam citius. Temperati ſunt, omnis qualitatum exceſſus expertes. Univerſam corporis confortant œconomiam, cerebri in primis & cordis collapſas reſtaurant vires, balſamum vitæ oppreſſum recreant, & nō vulgare Archéi furioſi ſedativum in illis latet abſconditum. Unde & illorum vis cardiaca hos adeò inſignes & decantatos fecit, ut vel agoniſantium extrema recreatio inde communiter expetatur,

§. CXVII.

Hinc 1. *PRÆPARATÆ PERLÆ.*

Præparantur more vulgari ſuperPorphyrio Lapide lævigando &c. ibid.) Vide, ne margaritas prius in mortario æneo conteras, induunt enim vitriolatam qualitatem, quæ poſtmodum pro confortatione creat nauſeam, id quod poteris experiri, ſi ejusmodi perlas ſolvas in ▽F. virorem contrahunt, ſin autem ipſis infundas ſp. ✱ ſalſum, tinctura fit lazurea. In molâ philoſophicâ optimè pulveriſari poſſunt, Licet & hâc carere poſſimus, nam vel integræ & citra digeſtionem ſolventi liquori acido obediunt.

N. Nonnulli Medicorum in hâc verſantur opinione, *Margaritas* præparatas non eſſe in Medicum uſum vocandas, & illarum loco magiſteria ſeu ſolutiones illarum præſtantiora eſſe, ut quæ vires ſuas longè exſerant celerius præparatis, & multum temporis requiratur, antequam præparatæ à debili ægrotantis ventriculo & depravato fermento acido ſolvātur, vel prorſus intactæ etiam ſæpius excernantur. Verùm circumſpectus Medicus facilè dijudicat, quid vel obeſſe vel prodeſſe poſſit. In cruditate acidâ, ubi fermentum ventriculi acidum in exceſſu peccat, Margaritis præparatis, prout & aliis præparatis nihil convenientius eſt. In cruditate autem nidorosâ, ubi ſalibus acribus, ſalſis, amaris &c. fermentum ventriculi inquinatum eſt, Magiſteria ſive ſolutiones acidis liquoribus facta præparatis in uſu præferuntur. Inde *CL. Zwelferus* in fine claſſis vigeſimæ de margaritis præparatis dicit, facillimæ ſolutionis eas eſſe, atque ab Archéo noſtro, innatoque calore utcunque divinci & actuari poſſe.

§. CXVIII.

2. *SAL PERLARUM* p. 342.) Hoc prout & 3. *Magiſterium* illarum p. 343. nihil aliud, quàm nudæ ſolutiones ſunt, factæ cum ſucco citri, berberum, aceto, &c. Unde Magiſteria reſolubilia, butyracea, & plumacea confici poſſunt. Nec inæqualis cenſuræ ſunt, quæ cum ſp. ⊕. O. & ⊖lis non dephlegmato fiunt cum ⊕oli ſpiritu præcipitata. Eodem modo & cum ſp. ⊕oli phil. perlæ ſolvi & cum ſpiritu roris majalis ⥾pitari poſſunt. Item ſi Perlæ in ⁜ ſolvantur & cum ſp. ⊕oli rectific. ⥾pitentur & poſtmodum edulcorentur, Magiſterium candidius & reſolubilius evadet, quàm ſi fiat ⥾tatio cum oleo ♀tari per deliquium, crudiora enim tunc fiunt.

§. CXIX.

4. *OLEUM ſeu LIQVOR PERLARUM.* 5. *ESSENTIA, TINCTURA, ARCANUM PERLARUM.* 6. *FLORES PERLARUM.* 7. *SPIRITUS PERLATUS* p. 344. 345.) Hæc & ſimilis farinæ compoſitiones quocunque veniunt nomine, non ſolum ex eſſentialibus & conſtitutivis perlarum ſunt partibus, ſed etiam alterius

rius familiæ pignora salutari possunt, larvatum perlarum amictum saltem ex ⚹ sp. gvajaci, ⊖lis, ⊕oli & occulto perlarum pulvere compositũ. Qui perlas sic solutas bibunt, tantum abest, ut solâ illarum substantiâ fruantur lacteâ, ut etiam unâ cũm perlis salem ⚹ vel alterius liquoris acidi solutum bibant. Si tamen liquores isti cum spiritu vini tandem circulentur & digerantur, eo iterum abstracto præstantiores erunt.

CAPUT VIII.

De Lapidibus minus pretiosis.

§. CXX.

DE *Lapidibus minus pretiosis : qui sunt* 1. *ÆTITES* p. 345.) Ætites Lapis ab Aquilâ, Græcis ἀετος, dicitur. Vel propter colorem, vel ob virtutem illam, quod aquila sine illâ parturire nequeat, inde & in aquilarum nidis reperiatur. Est autem vel candidus, vel gallæ colore, vel subrutulus, vel in rutilo niger. Hujus differentias vide in Autore. Cinerei coloris in se argillam vel margam continet, quam terræ sigillatæ facultatem habere dicunt, unde pesti & febribus pestilentialibus correptis cum aquâ appropriatâ propinata auxilio est, sudores elicit, venenum expellit, quandoq; & alvum movet. Dysenteriam malignam & alvi fluxũ sistit. *Boet de Booth. in histor. gemmar. & lapid. Cap.* 198. *p.* 378. *OLAUS WORMIUS in Muséo Cap.* 12. De hoc scribit etiam tractatum Laurenbergius, ubi tradit de Laplandis, quod certo modo prestare possint, ut aquilæ ejiciant hos Lapides ex nidis.

§. CXXI.

Continet in se lapidem callimum dictum ibid.) Reperitur etiam species albo silice prægnans, quam *Christoph. Encelius invenit ad albim.* Vid. *de Lapid. & gemm. Libr.* 3. *Cap.* 47.

§. CXXII.

Vires. ibid.) Parum promovet, si fœminibus alligetur, si brachio, eundem retinet. *OLAUS l. c.* sæpius hujus fecit experientiam, adhibitâ tertiâ hujus lapidis specie ab *Autore* nominatâ, quæ terram in se includit. *Licet Andr. Baccius de Gemmar. Naturâ Cap.* 38. *p.* 212. illam speciem denominet, quæ lapillum in alvo continet; Observavit etiam *Valeriola*, tam vehementer trahere, ut unâ uterus excidat, ni maturè removeatur, id quod accidit Valentiæ conjugi Ponsoni Jouberti. Tradunt quidam, si patinis supponatur Ætites, in quibus cibus veneno est infectus, deglutiri illum non posse. Aliàs tritum & Cerato admixtum epilepticos pa-

roxysmos sistere, quod dicunt, experientiæ non repugnat. Liquorem Ætitis contrà calculum in quibuscunque corporis partibus commendat P. Johann. Faber. in *Myrothec.* ingreditur etiam *Dn D. Johannis Michaelis* Magisterium & Liquorem Nephriticum. Dicitur etiam Lac restituendi vim habere. Collo appensus medetur prolapsui uterino, herniis, epilepsiæ &c. Fabulam sapit, gestatum amorem & divitias augere, invictum omnibusque gratum efficere. Deprehendi & furta illo tradunt. Nam panem, cui Lapis ille inclusus fuit, qui furtum commisit, *teste Dioscoride*, deglutire non potest. Inde ortum est proverbium, *Ætiticus panis illi porrigendus*, in hominem cui furandi vitium natura sit insitum. *P. Pellonius Libro 20. observat. cap. 23.* testatur, hanc consvetudinem adhuc apud Græcos in usu positam esse, quâ lapidis hujus vi occultâ furta palam fiant. Furem igitur manifestum facere volentes Græci, omnes furti nomine suspectos simul evocare solent; Id quod multis peragitur ceremoniis. CALOIERI enim cornicant secum quid clauso murmure, dum sine fermento massam pinsunt, è quâ parvos conficiunt panes, ovi magnitudine, horum singulis qui convenerunt, ternos devorãdos tradunt, totidem bolis, nullo potu addito degluttiendi præbentur. Et qui furtum commiserat, nunquam tertium panem devorare potuit, quin imo dum deglutire niteretur, parum abfuit, quin suffocaretur. Græci Monachi hoc observant, tanquam peculiare secretum. *Vid. Andr. Baccius de Gemmar. Naturâ Cap. XXXIX. p. 213.*

§. CXXIII.

ALABASTRITES p. 345.) Est Lapis ex speciebus marmoris notus in Italia & Venetiis; *ejus tres sunt species. Prima* candicat, ex qua fiunt imagines & sepulchra mortuorum. *Secunda* species nigras habet maculas. *Tertia* in ruffo candicat, & hæc dicitur *Onyx*, quia ungvis humani colorem præsentat. Et hanc intelligit *Dioscorides*, dum scribit, Alabastrites qui & Onyx dicitur, crematus cum resina aut pice durities discutit, quem sequitur & *Dnus Autor noster. Postremæ duæ species* etiam apud Nos in Germaniâ effodiuntur in Cheruscis nõ procul à Northusiâ, & in inferiore Saxoniâ circà Hildesheimium. Cæterum præstantiores tamen sunt, qui in Italiâ reperiuntur, quàm hîc locorum. Usus rarioris sunt in Medicinâ, præparatur tamen ex his *Ungventum alabastrinum* dictum, quod in doloribus & aliis Capitis affectibus summè prædicatur. Vid. Cataplasma Hypnoticum D. D. R. sect. v. n. 1. in Thesaur. Pharmacevtic.

§. CXXIV.

3. *AMIANTHUS* p. 346.) Seu *Alumen plumosum, scissile*, similis alumini scisso, adeo ut nonnulli inter

se

se confundant, Germanicè Feder-weiß. Ex hoc utpote flexibili telæ spectaculi gratiâ conficiuntur, quæ ignibus injectæ ardent. Fabula communis est cum ex Salamandræ pilis oriri, quia non consumitur igne, ut Salamandra. Sed Animanthus hic lapis est teste Dioscoride natus in Cypro, differt ab alumine scissili, quod hoc combustibile & saporis adstringentis, illud non item. Veneficiis Magorum resistit; Præterea abstergit & scabiem curat cum ▽ vitæ & saccharo solutus. Si mixturæ ejus aliqualis portio quotidiè tempore matutino exhibeatur, album fluxum mulierum mox iri sanatum dicunt.

§. CXXV.

4. *LAPIS ARMENUS* (ibid.) Est Lapis maculis viridibus, cœruleis & subnigris relucens, sicuti Lapis Lazuli punctis aureis, adeoque non differunt inter se, nisi solâ maturitate. Lapis tamen Lazuli ceu maturior crebrius invenitur in fodinis aureis, Armenus in argenteis. Reliqua vide in *Autore* p.346. Hic de Lunâ Armenus scilicet, ille Lazuli scilicet de Sole participat. In Lygiis ad Goldbergam in fossis ac puteis vetustis Aëris Cupferbergi cum pyrite producitur. Hic Lapis Armenus ad *P. Poterii mentem in Pharmacop. Spagyric.* Libr. 2. Cap. 26. duplici constat 🜍re, sale item duplici, volatili & fixo. In sale volatili vim emeticam residere, in 🜍re confortantem, roborantem & cardiacam.

Si igitur vim purgantem velis, & vomitoriam ab ♁nio non admodum dissimilem, pulverisatus purus cum aliis mixtus v. gr. in pilulis est offerendus. Sin autem vim cardiacam expetis, per calcinationem corrigendus est, cujus medio pro diversâ texturæ & figuræ partium mutatione in motu vel quiete omne volatile recedit qualitatis purgatricis causa ac fortificans ac roborans succedit. Specificum autem est in maniâ, Melancholiâ, Epilepsiâ &c. Hujus Lapidis præparationes conveniunt cum Lapidis Lazuli, de quibus vide inferius.

§. CXXVI.

5. *LAPIS CALCARIUS* p.347.) Græcis dicitur *ἀσαιϛὸς*. Est lapis ille gryseus, ex quo ignis violentiâ calx muraria conficitur. Optimus ad medicinam maximè conducibilis reperitur Naumburgi. Aliàs totus ille tractus Riphæorum circà Kauffungam, ac si diceres Kalckfund, Seittendorff & Riersdorff in Silesiâ hoc Lapide calcario abundat. Novo invento ad Freibergum oppidulum carbone fossili coquitur. Aliàs calx candidissima etiam in Alpendorff ad Gigantæum montē ustulatur ex Saxo candido Alabastrum æmulante. Quoad Vires ignea est, & tam occultum potentiâ in se continet ignem, ut & actualem △nem, comburendo, mortificando & destruendo superet.

§. CXXVII.

2. *Calx lota (è quâ, sal optmè s. a.*

elixiviatum &c. p. 347.) Communiniter duplicem in calce ſalem ſtatuunt, Acidum ſcilic. & ſalſum. Sed neutrum ex illâ extrahi poteſt, & horum loco ineſt potius ſpiritus quidam igneus, adurens, mordax &c. omnia alia ſalia volatilia mortificans & deſtruens. Cùm igitur actu nullum ſal in calce inſit, inepta eſt ejus lotio & ſalis elixiviatio. Aliàs ex hâc Chirurgi conficiunt aquam ſuam pretioſam, ad ulcera ♀nerea, & ad ambuſta, unde

§. CXXVIII.

3. *Lixivium* ibid.) Ex hoc dicta aqua pretioſa conficitur, quæ ſtupendo cum effectu adhibetur in ulceribus ♀nereis, antiquis corrodentibus. Dum exſiccat, ſaturando carne replet, inflammationem arcet, extrahit ſalia ſylveſtria erodentia, à quibus calor, ſed & dolorem, reſiſtit gangrænæ & eam mirabiliter extingvit, curat ſcabiem, herpetem, ſerpigines, guttam roſaceam, aphtas tollit, & tumores hydropicos; inde Aquapendens in Chirurgiâ aquam calcis vivæ deprædicat, in quâ ſpongiam novam, quæ totum abdomen comprehendit, exprimit, eamque ſuperligat. Sic enim aquas hydropicorum inſenſibiliter abſumi & viſcerum intemperiem tolli ac Lienem induratum ſanari aſſerit.

N. Hoc decoctum ſi in vas æneum infunditur, addito parum ✱ fit aqua ophthalmica chirurgorum.

Egregium & probatum Decoctum contrà ſcabiem deſcribit *CL. Sennertus in inſtitut.* De quo tamen notandum, quod aliquando etiam addatur aliquid de cryſtallis ♄turni, & mercurii dulcis, in primis ubi ſimul adeſt inflammatio, prout in fiſtulis, ulceribus malignis, Lue ♀nereâ & non rarò in ſcabie illud contingit. Expertus eſt *Dn D. Johannis Michaelis* p.m. in ſcabie manuum, & non repellit, ſed dum ſalia maſſæ ſangvineæ vel laticis corroſiva imbibit, exſiccat & temperat; calidè autem vel tepidè applicari & ſæpius iterari debet.

N. Cremor calc. vivæ colligitur in decocti ſuperficie, hic ſi labiis cancri inſpergatur, pars corrupta decidit, ſana autem remanet.

§. CXXIX.

4. *Spiritus Recip. calc. viv. q. v. læviga minutisſimè &c.* p. 347.) Hujus ſpiritus elaborationi & præparationi album nos addimus calculum, licet multum operæ & laboris ad hunc conficiendum requiratur, tamen ejus notabilis energia iterum compenſat. Summum eſt arcanum in expellendo calculo cujuscunq; ſpeciei aut loci. Confert & Podagricis. In uſu pharmacevtico ſolvit oculos ♋, cryſtallos &c. & figit ſpiritus volatiles.

N. Sequens ſpiritus calc. viv. compendioſior eſt.

Recip. calc. viv. ℔iij. laviga minutisſimè & miſce cum ſp. Vini, q. v. inde

inde in retortam, & igne aperto pelle in amplum receptaculum, primo exit spiritus, & aucto igne postmodum sequitur sp. calc. viv. in formâ nebulæ instar spiritus ⊖lis.

Alius.

Recip. Spirit. ⊖lis non dephlegmati vel cum alumine compendiosius destillatiq. v. calc. viv. recentis ã, misce, & statim per alembicum in consvetas effervescentias destilla liquorem urinoso sapore & odore. Residuo ad liquoris Nephritici confectionem sufficientissimo.

§. CXXX.

5. *Hinc spiritus calc. viv. alkalisatus* ibid.) Ex calc. viv. sal elici nequit, & hujus loco potius inest spiritus quidã igneus mordax, qui aliis salibus alkalibus & acidis fixis in virtute robur addit, sic v. g. ex calc. viv. Tinctura Nephritica h. m. præparatur:

Recip. calc. viv. part. 10. Tartari crudi opt. part. ij. coq. cum ▽â fontanâ in ollâ, filtra, coagula & extrahe cum spiritu vini. Præstantior autem erit, si loco spiritus vini pro extractione substituatur spiritus Nephriticus quidam compositus. Vires ejus sunt in calculo & morbis ♀tareis.

N. Si tamen ad aliquod salis genus, id quod in calce vivâ prædominatur, est referendum, statuimus, in numerum lixiviosorum seu alkalium esse reducendum, observando, quod quamvis evaporata ej9 infusio vix sal ejusmodi suppeditet, quale cineres exhibere solent, si tamen colore suo cæruleo Tincturam ligni Nephritici spoliemus beneficio aceti, lixivium calcis vivæ statim fugatum colorem revocabit.

N. Balsamus etiã ad ambusta præparatur ex decocto calc. vivæ cum Oleo simplici vel composito v. gr. Oleo lil. alb. rosar. ovorum &c.

§. CXXXI.

6. *LAPIS CALAMINARIS* p. 348.) Vocatur *Cadmia Nativa* Metalli expers. *Est enim Cadmia* vel *nativa*, vel *factitia*. Illa metallica *Cobaltum* est, & Metalli expers præsens *Lapis Calaminaris* dicitur, de quo hoc loco. De *Cadmiâ factitiâ* autem infrà. *CADMIA* metalli expers est Lapis fossilis, subflavus, non admodum durus, luteum, dum accenditur, fumum eructans. Germanicè Galmey. Reperitur in metallorum fodinis. Ejus usus est ut plurimum externus; creberrimo usu infantum excoriationibus exiccationis ergò inspergitur.

N. Hujus Magisterii non opus habemus S. Closs. ut quod ob ♆ ♁niale emeticum suspectum sit.

§. CXXXII.

7. *CALCULUS HUMANUS* p. 348.) Hæc tractatio *de Calculo humano potius ad Librum V.* spectat. Aliàs hoc loco etiam de Lapide cancrorum, Bezoar, Percarum, carpionum &c. agendum foret. *Dominus*

AUTOR

AUTOR LUDUM vocat, sed minùs propriè, nam *LUDUS Th. Paracelsi* & quem pertractat *Nobil. HELMONTIUS ab hoc Autoris Ludo* toto differt cœlo. Estque Lapis siliceus, tenerior tamen, & qui ferè totus bidui spatio per △nem diuturnum avolat: cum ⦶ verò multò celerius. Nec Ludus hic dat lixivium, sed salem ex acido amarum. Inde vocat Paracelsus fel terræ. Hunc sub Metaphorâ & inauspicatâ verborum tenebritate posteris tradidit idem *in Libr. de Morb.* Tartar. *Cap.* 10. Atque hujus, qui propriè in hunc Librum III. pertinet, ut minerale, veram ac philosophicam præparationem apertiori sensu descripsit citatus *HELMONTIUS de lithiasi Cap.* 7. *§.* 22. Reperiri illud, dicens, ad ripam Scaldis propè Antverpiam, ubi lateres coqvuntur, situsque est plus minùsve 40. pedes subter horizontem secundum profunditatem fluvii. Non est autem in fundo fluvii, sed extenditur unicâ & simplici camerâ, subter fundum marginis in agro vicino ad latera juxtà ripas, idque per aliquot milliaria. Ac Ludi camera ista vix pedis crassitudinem superat, nec etiam suprà aut infrà præfatam cameram extenditur amplius, qui etsi sub terrâ prædurus fit, mox tamen sub aurâ fit friabilis, fatiscente scil. sensim vitriolo. *LUDUS* lapis est pallescens subindè crustâ perspicuâ per commissuras obductus magnâ sui parte in clibano figulino volatilis. Hic flavo & aureo præditus colore reperitur etiam ad ripam Danubii, felix ille, qui eundem calcinare potest. Qui verò putat additione ⦶trí vel ⁜ &c. hoc assequi, hic sciat ejusmodi salia, utut exquisitè LUDO commista sola per deliquium defluxura, relictâ terrâ tanquam fæce in patinâ. Beneficio igitur Liquoris Alkahestini HELMONTIUS LUDUM destillat, & primâ vice mutat in salem, qui in patinâ vitreâ humido aëri expositus per deliquium solvitur absque ullâ residuâ terrestreitate, & liquor defluens fulvi est coloris, & Hermetico signo clausus bulliendo veluti spuma supernatat totus in formâ pingvedinis viridis liquatæ.

N. Cum sequentes *Dni AUTORIS DE LUDO* præparationes & compositiones ad Calculum humanum directas infrà *Lib. V. Classe* 1. *p.* 293. ventilaverimus, jam præteribimus & ad alia accessum faciemus.

§. CXXXIII.

8. *CRYSTALLUS* p. 349.) Hæc nomen à glacie mutuat, κρύος enim gelu & ςέλλω contraho significat, vel quod aquam in glaciem congelatam referat, vel quod ex glacie nata sit. Licet ultimam assertionem plurimi negent, & statuant, Crystallum quidem in montium jugis præcelsis ex aquâ oriri, ut omnia mineralia, sed semine petroso & lapidifico imprægnatâ; Nam, si Crystallus immediatè foret

ret

ret ex glacie, nec Alabanda Asiæ, nec Cyprus Insula Crystallum procrearet, quibus calor jugis est. Imò etiam igni admota liquesceret, quod non contingit. Unde *Diodorus Siculus*, Crystallus, inquit, Lapis, ex aquâ oritur, puta congelatâ, non quidem à frigore, sed divinâ caloris vi, quæ duritiem servat, variosque colores suscipit. Hujus rationem reddit pro nostrâ sententiâ stabiliendâ *Aristoteles in Libr. Meteor*. Lapidea de substantiis mineralibus materialiter sunt aqua, ut dicit *Richardus Ruffus*, Lapides vel Lapidea mineralia sunt ex aquâ; sed tamē, quia habent de terreâ siccitate plus quàm liquabilia, ideò non congelantur solo frigore aquoso, sed etiam terreâ siccitate, quæ permutat aquosum terreum in vitreum, quando super aquam dominatur. Quò etiam intendit suprà allegatus *Thomas Scherley Regis Angliæ Medicus in Dissertatione de causis Lapidum*, & *ingeniosissimus Streno in dissertatione de Solido intra Solidum* naturaliter contento. Ubi de Crystalli productione multa subtiliter explicat: an inter fluidum & fluidum, vel inter fluidum & solidum; an verò in ipso fluido producatur: nam è fluido productam esse, ille nullum habet dubium; frigore tamen concretam, ut communiter volunt, negat. Quemadmodum enim vitrum non solum ignis adminiculo producitur, sed & absq; igne humano artificio fieri potest, sic & crystallus absque ignis ope ex fluido concrevit, & absque igne eadem etiam in fluidum potest resolvi, modò quis verum Naturæ menstruum imitari queat. Fluidum enim, quo crystallus congelatur, eo modo sese ad crystallum habet, quo aqua communis se habet ad salia. Hæc adsertio per mechanicam item demonstrari potest: Prostat enim singularis liquor, qui vulgare vitrum ad tempus ita flexibile reddere potest, ut ex hoc imagines fingi possint, aut illi characteres imprimi. Cujus meminit *Excellent. Dnus Morhof. in Epostol. ad CL. Dn. D. Majorem de Scypho vitreo per sonum fracto scriptâ.*

§. CXXXIV.

Invenitur variis in locis p. 349.) In venis tam propris, quàm metallicis, etiam in agris, ubi seritur & in præruptis montibus. In Hispaniâ, Galliâ, Scythiâ, Norwegiâ, Angliâ, Indiâ Orient. & Occid.

§. CXXXV.

Vires ibid.) Facultatis est præcipitatoriæ adstringentis, inde confert in omni alvi fluxu bilioso, cholerâ sc. dysenteriâ &c. Ad dolorem etiam & ardorem ventriculi commendatur ab Heinric. ab Heer. Libr. 1. observ. 16. Item contrà ☿rium ♎tum sumptum. Intus adhibita lactis abundantiam præbet: Sin autem in tergo è regione mammillarum applicetur, Lac imminuit, id quod *Dn. D. Johann. Michaelis* sæpius probavit. Medetur etiam

Epilepsiæ pulverisata propinata, & si collo appendatur, contrà vertiginem facit. Atterit calculum totius corporis, hinc prodest & podagricis.

§. CXXXVI.

PRÆPARATA. 1. *in specie sic dicta* p. 350.) Hâc simplici præparatione virtus ejus præcipitativa & resolutiva adstrictoria non aboletur, ideoque satius foret ita præparatas modo simplici ad medicum transferre usum, quàm salibus larvatis peregrinis novā illis affingere energiam.

§. CXXXVII.

2. *Sal Crystallorum.* 3. *Magisterium Crystalli.* 4. *Oleum seu Liqvor Crystallorum.* 5. *Elixyr Crystalli.* 6. *Essentia Crystalli* p. 350. 351.) Istiusmodi præparationes nil nisi salia larvata seu fucata sunt parum vel prorsus nihil de crystallis in sua sinu recondita habentia, ex diversitate texturæ & figuræ partium minutissimarum orta præsens mendicatum pallium induerunt. Ut tamen & Nostrum symbolum addamus, dicimus, posse ex sale crystallorum per solutionem ☓ prævia illorum calcinatione parato crystallos cum ⦶tro confici in febribus non rejiciendos. Recip. ⊖lis crystallorum & ⦶tri ana q. s. solve in ☓ evaporet media pars & crystallisentur in frigido. Hi crystalli utilissimi sunt in febrib9 ardentib9 ad grana aliquot in cerevisiâ dissoluti hausti.

N. *Magisterium Crystalli* ibid.) Si solutio crystallorum per ☓ cum spiritu ⊕oli rectificato in aq. communi diluto præcipitetur, humiditas decantetur & residuum cum ∇F. edulcoretur, fit Magisterium. Decantatus Liquor Novis crystallis calcinatis affunditur, quod denuò solvit, & secum solutionem retinet. Quando non amplius solvit, filtratur & evaporatur, transit in liquorem seu Oleum per deliquium Crystallorum.

N. *ESSENTIA CRYSTALLI* ibid.) Recip. solut. crystallor. per spirit. ⦶ aceto destillato temperat. Factam, inde retortæ, abstrahe ad siccit. resid. solut. crystall. siccam extrahe spiritu vini, digere, filtra.

§. CXXXVIII.

7. *Cremor Crystalli* p. 351.) Optimus fit cremor cum ✱, si scilic. crystallorum s. q. cum s. q. ✱ misceatur pulverisatorum exquisitissimè, inditaq; retortæ destillentur lento prius △nis gradu, & deinde fortiori △ne urgeantur, primò extillat sp. urinosus volatilis, postea ex residuo cum deliquio soluto fiat cremor beneficio ≂tationis factæ cum aquâ fontanâ.

§. CXXXIX.

9. *HÆMATITES* p. 351.) Germanicè Blut-Stein; ita dicitur, vel quod colore cruorem æmuletur, vel quod sangvinem sistendi vim obtineat; Mediæ Naturæ esse videtur inter Terram, Lapidem & Metallum. *PLINIUS* quinque hujus recenset genera, inter quæ tamen quędam potius ad Rubricas & Cinnabarim Nativam

tivam

tivam sunt referenda, quàm ad Hæmatiten. Idem etiam Libr. 36. Cap. 20. Hæmatiten & Schiston cognationem habere docet, & hæmatiten discernere venas rubentes, & quod sit naturâ friabilis. Differt tamen hic ab illo, quod Schistos sit pallidior & crocei coloris ac friabilis, suâpte naturâ fissilis, concreto & alterno cohærentium venarum adhæsu ammoniaco sali similis. At Hæmatites venis rubentibus friabilis est sangvineus, Naturæ Martialis est. Fit hæmatites etiam ex magnete combusto, seu igni artificiali, seu colore terræ. Hinc non est impossibile, ut, ubi sit magnes, ibi etiam reperiri Hæmatiten. Hispanicus omnibus præstat; Et qui Compostellâ adfertur, figuræ angulosæ est.

§. CXL.

Vires ibid.) Habet vim adstrictivam glutinantem, undè in hæmoptoë & omni hæmorrhagiâ, item ulceribus pulmonum commendatur, in dysenteria notabilem etiam præstat energiam. Manu detentus narium sistit hæmorrhagiam vel fronti item applicatus, & tunc misceri potest cum aq. burs. pastor. plantag. spermat. ranarum &c. in nimiâ uteri hæmorrhagiâ externè etiam adhiberi potest cum aq. spermat. ranar. & aceto rosaceo.

§. CXLI.

PRÆPARATA p. 352.) Si Lapis Hæmatites lævigando in subtilissimum & quasi inpalpabilem alkohol redactus postmodum cum modico olei destill. Nucis moschatæ humectetur vel cum extracto croci Or. imprægnetur, & denique exsiccetur, ad plures alios affectus incomparabile evadit remedium.

§. CXLII.

N. 1. *Hæmatites per retortam exhibet Spiritum* ibid.) Non per se, sed cum ⊖le acido ✻ci turgidus summè volatilem ac fragrantissimũ largitur spiritum magnorum morborum domitorem, si optimo usus fueris luto, spiritus penetrationem impediente ex receptaculo. Si Hæmatiten cum ✻co ana sublimaveris, flores acquires elegantissimos *AROPH* Paracelsi dictos, seu Aroma Philosophorum, in quartanâ, Plicâ Polonicâ & modo hypochondriaco maximæ virtutis. Hi dicti flores magis diuretici, quàm diaphoretici sunt, contrà atq; *Autor* statuit.

Recip. Lapid. hæmatit. optimè lævigat. ✻ci ana ℔ j. mista & probè contusa ac trita impone cucurbitæ fictili probè lutatæ ac igne aperto per gradus sublima, adaptato recipiente munitò. Primò exstillat liquor volatilis salsus urinosus luteus, & deindè ad latera cucurbitę flores aurantii coloris elevabuntur, quorum tincturâ spiritu vini rectific. extrahe, extractiones omnes per destillationem in cucurbitâ vitreâ abstrahe ad rutilantis salis siccitatem, qui aurei coloris

sal croci spirabit fragrantiam. Unde & Philosophorum Aroma dicitur. Ex ♂ destillatur spiritus acidus Martialis elegantissimus.

N. Tinctura quoque elegantissima paratur ex Lapide Hæmatite prius cum sp. ⊖lis composito vel sp. ⏀ à ⊖le abstracto recluso ac posteà spiritus vini beneficio extracta.

Dosis harum Tincturarum est à gutt. xx. ad xxx. in convenienti vehiculo.

§. CXLIII.

10. *LAPIS JUDAICUS* p.352.) Ita dicitur, quia in Palæstinâ & terrâ Judæorum reperitur. Similis est glandi, sive olivæ, lineis quasi torno ductis. Dicitur *Aëtio* Lapis Syriacus, aliis Phœnicites, quia in Syriâ & Phœniciâ reperitur. Dicitur & Pyrena, quia similis nucleo olivæ, item Tecolithos, quod calculum solvat: item Evrhoës *Plinio*, quod urinam fluere faciat. Hisce vocabulis non plures, sed una saltem indigitatur hujus Lapidis species. Reperitur etiam in Saxoniâ, circà Hildesheimium, in Marchiâ antiquâ ad ostium Tangræ, ad littora Albis &c.

§. CXLIV.

Vires ibid.) Medetur urinæ difficultati, calculo &c. Unde ejus pulvis cum saccharo cando infantibus calculosis summo cum fructu exhibetur. Ingreditur *Dn. D. Johann. Michaelis* Liquorem & Magisterium Nephriticum.

§. CXLV.

PRÆPARATA ibid.) Hæc eidem animadversioni subjecta sunt, quam suprà aliis ejusdem farinæ tradidimus.

§. CXLVI.

11. *LAPIS LAZULI* ibid.) Arabibus ita dicitur. Est Lapis cœruleus aureis flammulis exornatus, indè & Græci κυάνεον vocant. Ex hoc ultramarinum conficiunt. Eligitur saturato cœruleo colore coruscans maculas quasdam aureas stellarum modo radiantes habens fractu contumax, & ab igne invictus, in aurifodinis orientalibus effoditur.

§. CXLVII.

Purgandi facultate præditus est ib.) Cùm hujus lapidis, ut & Armenii virtus ab antimonio non valdè dissimilis sit, susque deque purgantis omnes humores; quæritur: an rectè ingrediatur confectionem alkermes, & annon eo nomine potius sit omittendus? Amatus Lusitanus de quodam observationem habet, cui ex frequenti hujus confectionis usu grave sangvinis stillicidium accidit, ob hunc lapidem putans. Verùm hic metus inanis est, vis enim purgandi, quam in sale volatili consistere putat *P. POTERIUS l. c.* per calcinationem vel alio modo corrigi potest, ut in confortantem degeneret. Quid si hoc symptoma, quod *Amatus* adfert, ex nimio confectionis Alkermes usu ortum duxisset? vel à Moscho & ambrâ,

ambrâ, quæ hanc ingrediuntur confectionem, vel à dulcibus fuisset, fermentatione p. n. in massâ sangvineâ excitatâ. Moschum autem & ambram sangvinis impetum promovere jamdum suprà demonstravimus. Eccur non potius creber hujus confectionis usus diarrhœam vel hypercatharsin movit, quàm nudum sangvinis stillicidium? Ideoque hic *Lapis* philosophicè præparatus admirandam habet vim confortandi & maniacum ac melancholicum *μίασμα* expellendi.

§. CXLVIII.

PRÆPARATA. 1. *Lapis multoties in ▽ lotus* p. 353.) Hujus *Lapidis* lotio supervacanea est, sed sufficit modò purum, nec nimis saxosum obtineas. Nil absonum veritati loquitur *CL. Zwelferus*, utrumque, quod eluitur, & quod à lotione remanet, purum pulverem *Lapidis Lazuli* esse nullo planè sapore vel per se imbutum, nec etiam aquam ab eo imbui. Quicquid contrà alii statuant. Prout experientia cuilibet manifestabit, si probare libuerit. Falsum est ablutione præparatum vomitum non movere, non lotum autem hoc perficere, cùm tam non lotus, quàm lotus *ἄνω καὶ κάτω* purget. Adsertio *Domini SCHROECKII* Nos etiam frustratur, lixiviosam seu alkalicam *Lapidis Lazuli* prosapiam gustu judicari, experimento enim facto, ipsum opinione falli deprehēndemus. *Vid. l.c. Class.* 20. *p.* 439.

§. CXLIX.

2. *Magisterium* ibid.) *EUCHSTADIUS* negat, ex hoc lapide Magisterium præparari posse, dicit enim, si in ✳ solvatur, illud saporem ⊕olatum acquirere, qui postmodum nullatenus separari aut edulcorari possit. Alii *Lapidem* hunc cum 🜂re calcinant, posteà cum sp. ⊖lis solvunt, & demum cum oleo ♀tari p. d. ▽tant & edulcorant. Nonnulli seq. modo præparant tincturam, & demum Magisterium.

Recip. fl. ✳ in destillatione sp. ✳ adscendentium & alkohol vini Hispanici q. s. misce ac digere, & habebis menstruum, quod superfunde lapidi *Lazuli* subtilissimè trito & statim extrahet in modico calore digestionis tincturam cœruleam. Dos. ʒß ad gr. xv. in delirio.

N. Si huic Tincturæ affundas tantum spiritus ⊕oli, usque dum non amplius effervescat, & tinctura mutata fit in ▽ viridem, abstractâ modico calore humiditate ▽tatum acquires quod in calore fluit instar ceræ, in frigore autē instar butyri concrescit. Dosis hujus ℈j. in Maniâ.

2. Tinctura cum sp. ✳ urinoso præparata commendatur in quartanâ, epilepsiâ, apoplexiâ, maniâ, melancholiâ &c. ab humoribus acidis ortis, Dos. est à gutt. x. ad xx. vel ultrà.

Magisterium *Lapidis Lazuli* à *CL. ZWELFE-*

ZWELFERO communicatum in animadvers. P. A. p. 413. & in ejus appendice p. 15. Pictoribus commendamus.

§. CL.

3. *Elixyr* ibid.) Si aquæ vitæ fl. ✱ vel sp. ✱ urinosus in s. q. addantur, solutio & extractio commodius succedet. Prout & in Essentiæ præparatione idem modus observandus, & in utroque digestio per plures septimanas in moderato calore continuanda non postponenda est.

§. CLI.

Crystalli purgantes Lap. Lazuli p. 353.) Hi crystalli ⊕olum quoddam sunt ex ⚹ & substantiâ Lapidis Lazuli constantes, quibus purgantia acui & in viribus exaltari possunt.

§. CLII.

12. *LAPIS LYNCIS* p. 353.) Dicitur & Belemnites ἀπὸ τῦ βελέμνυ à sagitta, cujus effigiem refert, item dactylus Ideus à figurâ dactyli & Idâ monte Cretæ Insulæ, ubi invenitur. Veteres LYNCURIUM appellarunt, quem succini speciem fecerunt, & ex Urinâ Lupi cervarii seu Lyncis in sylvis ac montibus coagulatâ generari tradiderunt. Neque hoc adeò absurdum dicit *Christoph. Encelius de Re metallic. Libr. 3. Cap. 27.* Urinam Lyncis coire in Lapidem, præcipuè calore terræ, tibi simile dicam, inquiens; in exitu vesicæ sylvestris porci, apri scilicet, nonnunquam etiam porci domestici castrati, reperitur Lapis coagulatus ex urinâ calore animalis, flavus & subpallidus nonnunquam, magnitudine fabæ. Cur ergò non fieret, ut urinæ Lyncis calore terræ coirent? Verùm hoc non admittitur à Naturæ scrutatoribus, alia enim est ratio & modus fiendi calculi porcini, & aliorum calculorũ, qui non semper in vesicâ ex urinâ, sed & aliis etiam in partibus ex petrosis seminibus producuntur, & alia hujus Lapidis, qui ex terrâ in sylvis & montibus, quo lynces nunquam stabulati sunt, ex profundo eruuntur. Reperitur in Borussiâ, Pomeraniâ, &c. Prodest contrâ calculos, ictericiam, fluxus ventris. De cæterò, constat experientiâ, hunc Lapidem etiam mirificam fermenti febrilis vim habere præcipitantem, ut in febribus intermittentibus pulveris hujus ℨß. vel ℈ij. in aceto vini propinati horâ unâ vel circiter antè paroxysmum febrilem non facilè medentem deserat. Putatur etiam ad pleuritidem, quia mucronem habet, valere, sed non est universalis regula, quia alia habemus præstantissima anti-pleuritica, quæ tamen minimè sunt mucronata.

N. Hûc referri etiam posse videtur *CERAUNIA seu Lapis fulminaris* à fulmine nomen trahens, Germanis Donner Keile. Figurâ enim non absimilis hic est dicto *Lapidi Lyncis*, licet hic fulminaris præter hanc alias etiam habeat variasq; figuras, sed maximâ

Lapides minus pretiosi.

mâ ex parte tamen cuneum refert, pyramidem, ut repræsentet saccharum pyramidale einen Zucker-Hut/ malleum, securim, clavam, &c. substantiâ ad silicem ut plurimum accedit, durus adeò, ut limam non sentiat, gravis & ponderosus. Somnum provocare quidam volunt & victoriam in prælio & causis agendis côciliare. Infantes ab herniâ præservari, si cunis imponatur, & curari ita si eo morbo laborent. Domum, in quâ servatur, à fulmine tutam esse credunt, ut & hominem, qui castè eum gestaverit. Et hoc paravit etiam medicamenta *Dn. D. Johann. Michaelis* ad hydropem & ictericiam utilissima. Vid. *Gesner. de figur. Lapid. p. m. 63. Kentmann. de Lapid. OL. WORM. in Museo Cap. XII.*

N. Dicunt Lapidem in Indiâ esse *Cocaotert* vel *Corvinus* dictus, qui calefactus tonitru edit *in histor. Brasil. P. Borellus in histor. & obs. C. 2. obs. 38.*

§. CLIII.

13. *MAGNES* p. 354.) Ab inventore *teste Plinio* Libr. 36. Cap. 16. nomen accepit; item *Lapis Herculeus, Heracleus* à civitate *Heraclia* Lydiæ vel Magnesiæ, ubi laudatissimus magnes reperitur, appellatur. Vel etiam *Sideritis*, eò quod ferrum attrahat, σίδηρος enim ferrũ significat. Germ. Magnetstein. Est autem Lapis coloris nigri-cœrulei, densus, nõ admodum gravis. Ferrum vel alium Magnetem ad se trahit, hoc cedit magneti & patitur à magnete, & quod majus est, ferrum à magnete tactum alterum ferrum trahit. *Jul. Cæsar. Scalig. exercit. 102. sect. 6.* ferrum non attrahere magnetem, sed moveri ferrum potius ad magnetem tanquam ad matricem suam, cujus abditis principiis perficiatur, statuit. Mas enim surrectus rigidus. Fœmina multis adversus maritum quasi blanditiis, & adnutans. Cum ferri pabulo non indigeat Magnes, non illud attrahet. Magnes etiam plagas mundi ostendit. Quàm volubile & inconstans hoc sit vid. *in Nobiliss. Roberti à Boyle tentamin. physiologic. p. m.* 137.

§. CLIV.

Reperitur circà ferri fodinas ibid.) In diversis locis Germaniæ in Silesiâ, Bohemiæ finibus ad Schwartzbergum, item Salveldiæ in antiquis ferri fodinis, Goslariæ &c. Præterea etiam in Norwegiâ, Sveciâ, Italiâ, & Hispaniâ (ut fertur) invenitur.

§. CLV.

Vires habet hæmatitis ibid.) Supra diximus, magnam esse magneti cum hæmatite affinitatem, ut *Plinio* etiam hæmatites magnes dicatur, qui est species hæmatitis Æthiopici, & magnes combustus fit hæmatites, & venditur pro illo. Inde & easdem cum hæmatite habet vires. Nonnulli cum mulsâ exhibitum hydropicos sanare dicunt serosos & adustos humores evacuando. Ex collo gestatus spasmum sanare ac nervorum dolores com-

compescere, manuque detentus partum accelerare creditur.

§. CLVI.

N. 1. *Sunt, qui ex Magnete usto & cerâ Emplastrum* ibid.) Quale etiam *Boëtius* p. 456. describit; hujus beneficio dicunt extrahi posse ferrum, quemadmodum historiæ referunt de rustico Regiomontano & Bohemico cultrum deglutientibus. Ad podagricos dolores leniendos summè etiam commendatur. Unde conficiunt nonnulli emplastrum ex magnete, quod salia acida massę sangvineæ, imprimis si crocus martis aperitivus intus etiam fuerit propinatus, exterius locis dolentibus applicatum foràs elicere sibi imaginantur. Quodque etiam in herniâ & prolapsu uterini maximi sit valoris, ductu & consilio *HELMONTII* p. m. 597. Dum inquit: Dorsum magnetis sicut ferrum, ita & intestinum pellit, curam herniam, omnemque catharrum de Naturâ martis. Omnes nempè magnetismi ad hominis usum sunt ordinati; vis trahendi ferrum si mumiæ muliebri maritata fuerit, tunc dorsum magnetis in femore & ejus venter in lumbis emplastrata abortum jam minitantem tutò præcavet. Venter verò magnetis in femore & dorsum lumbis appositũ partum mirificè facilitat. Verùm si allegata emplastra in dictis affectibus aliquem præstant notabilem effectum, non ob attractivam hoc fit magneticam vim, sed exsiccantem & adstrictivam, in quâ magnes ferrum vel hæmatitem æmulatur. Magnes, inquit *F. Platerus in quæst. medic.* 91. licet ferrum trahat, non tamen agit eâ vi in corpus nostrum, cum quo nullam habet similitudinem, sed potius vi siccante & adstringente, uti & hæmatites &c. Præterea & hâc in parte cum *Athan. Kirchero facio, qui Libr. 3. Cap. 2.* de magnetismo Medico statuit, Emplastra ex contuso magnete facta nullâ vi pollere magneticâ. Etsi enim scobs magnetica & ferrea libera ex se & suâ naturâ magnetica sint, & vi attractivâ mirificè polleant, tamen ubi canali inclusa scobs fuerit, omnem eam attractivæ virtutis efficaciam ob partium se disponentium confusionem perdit, si igitur coarctatus intrâ canalem pulvis magneticus vi suâ ob dictas rationes privatur, quantò magis eâ destituetur, si madefactus vel unctuosus aliis pingvibus speciebus in Ungventum redactus fuerit: quo præter partium, quæ in simili miscellâ concurrit, confusionem, mirum est, quàm obtundatur ejus vis, quàm hebes & ignava reddatur, imò penitus destruatur.

§. CLVII.

N. 2. *Corroboratio magnetis institui potest* ibid.) Veteres Naturæ indagatores tradiderunt allii succo magnetis vim attractivam aboleri, sed *P. Borellus in histor. & obs. Centur. 2. obs.* 88. hanc rem falsam esse per experien-

perientiam didicit. Corroborari autem Magnetem posse liquore quodam ♁tis singulariter præparato, licet *CL. ZWELFERUS irrideat*, experientia testatur.

§. CLVIII:

14. MARMOR & OPHITES p. 354.) *Ophites* est marmoris species, & ita appellatur, quia colore serpentes repræsentat, & hæc species lineis cinereis & nigricantibus est, uti sunt in colore chelydri ad ostium Tangræ. Est & alia species *Ophitis* magis ad serpentis formam accedens, quia squamas habet, ut serpens, & est crustaceus lapis, reperitur in Saxoniâ circa Hildesheimium, fordet instar cornu. Est & tertia *Ophitis* species, quam *Encelius l. c. p.* 225. invenit ad littora Albis propè ostium Tangræ, & est lapis tenuis, oblongus, in formâ serpentis, ac si serpens in lapidem induruisset, intus coloris nigri in cœruleo nitentis, foràs albicantis.

N. Hic quæritur; quid de *DRACONITE seu Lapide vel coronâ Draconum Aspidum*, vel *serpentum* sit judicandum? *Plinius* Libr. 37. Cap. 10. *Encelius* de Lapid. & gemm. Libr. 3. c. 39. *Libavius* Libr. 2. Batrach. Cap. 23. & Alii adscribunt huic cum *Philostrato Gygis* annuli virtutem, *Cælius Rhodigin.* Libr. 6. c. 2. Aliàs *Gygis annulus* adagium est, quadrat vel in homines moribus inconstantibus, vel in fortunatos, qui veluti virgulâ divinâ quicquid optant, id suo arbitrio consequuntur. *Gyges* fuit Rex Lydiæ, cui oraculum sciscitandi, ecquis se viveret felicior, Apollo prætulit Aglaum Sophidium Arcada, qui nunquã è tugurio suo fuerat egressus. *Plin.* Libr. 7. Cap. XLVI. Hujus adagii meminit *Lucianus* in Votis, ubi quispiam optat sibi complures annulos ejusmodi, quales habuit Gyges, alium, quo ditesceret, alium, quo gratus & amabilis redderetur, alium, per quem liceret volare, quocunque libitum esset. Hic annulus hominem etiam inadspicuum reddebat, si pala ejus ad palmam esset conversa, cùm ipse tamen omnia videret vid. *Cicero* III. de Offic. Ejusmodi magicam vim adscribunt etiam *DRACONITI*. Verùm à pluribus dubitatur de hujus existentiâ. Est enim circumforaneorum impostura plebeis obtrusa, dum nihil aliud sunt, quàm chelæ, sqvillę marinæ, quę dentatę ab uno latere interiore semifalcatæ, ebore quovis nitidiores. Has affabrè eâ parte, quâ dearticulatæ fuerunt, committunt, capsulisque osseis & ligneis decenter inserunt, Vulgò vocantur Schlangen-Krönichen.

§. CLIX.

15. *OSTIOCOLLA* d. 355.) Est lapis albi aut cinerei coloris, ossis figuram referens. Dicitur *Lapis Ossifragus.* Beinbruch. Crescit per arenam in formâ corallorum. Reperitur in locis arenosis Saxoniæ, Silesiæ &c. Commendatur ad ossium fracturam

citò callo obducendorum. Dosis est à ℨß. ad ℨj. Ex hoc Lapide etiam Magisterium confici potest ejusdem energiæ cum pulverisato.

§. CLX.

16. *PUMEX* ibid.) Hic est lapis, & non est lapis; Lapis propter duritiem; non lapis propter raritatem, & innatat etiam aquis. Probatur candidus, levis, spongiosus, aridus, tritu facilis, nec in fricando arenosus. Reperitur in maris littoribus, inde quidam sibi persvaserunt, sed falsò, spumam concretam maris esse. Ejus vires vide in *Autore* l. c.

§. CLXI.

17. *LAPIS SPECULARIS* p.356.) Dicitur communiter *Selenites*, vel aliis *Alumen Scajolæ*. Huic *ASBESTUS* lapis est similis, de quo vid. *Ath. Kircher. in mund. subterran.* Tom. 2. sect. 3. Libr. 8. p. m. 66. Narrant *Geologi Sinæ* Lapidem in *Xensi* provinciâ reperiri, qui juxtà incrementum aut decrementum Lunæ crescat, inæstimabilis apud eos pretii. Verùm & eundem effectum præstare apud nos *SELENITEN*, seu præsentem lapidem Specularem plerique tradunt Naturalium rerum scriptores. Observatum enim est hunc lapidem nõ solùm ad Lunæ splendorem lucere, sed & veluti in speculo quodam Lunæ sive plenæ sive dichotomæ, sive sextilis figuram perfectè exhibere. Unde de Lunari hoc lapide juxtà phases Lunæ nunc crescente, nunc decrescente, fabula nata est, dum enim figuram Lunæ sub quâcunque phasi veluti in speculo exhibet, simplices reali lapidis incremento aut decremento, phantasmate illo illusi id adscripserunt, quod non nisi in speculari Lapide reflexo Lunæ radio repræsentatur, & inde patet, quod lapis semper sibi similis, nullâ in se mutatione factâ, quâcunque Lunæ phasi in quâcunque tandem rerum exhibitione persistat. Vid. *Chinam illustratam* p. 205.

§. CLXII.

18. *SILEX* ibid.) Durissimum genus Saxi est, vel mamore durius. Derivatur à saliendo seu prosiliendo, quia ex eo percussione factâ salit ignis. Sub hoc comprehenditur etiam *Pyrites*, imò omnis lapis, ex quo ignis prosilit. Ejus plurimas differentias *Dnus Autor* describit. Nos addimus, silicum alios dari Solares, qui propè aurifodinas Goldkranachii & aliis in locis reperiuntur, & quàm optimè Medicamentorum præparationibus inserviunt; alios martiales, qui propè ferri fodinas reperiuntur. *Nobiliss. HELMONTIUS* modum novit, quo in Silices Lumen Solis transferre potest, solâ silicis præparatione, ut extrà Solis præsertim sub densissimis tenebris lumen illud acquisitum aliquantisper permaneat, iterumq; hauriatur lumen novâ silicis expositione ad solem diurnum, licet obnubilum p. m. 120. §. 95. Quem-

admodum

Lapides minus pretiosi.

admodum de *Lapide Phengite* idem habet *Robertus à Boyle de systematic. vel cosmicis Rerum qualitat.* Cap. 8 p. 40. Existunt sanè in aëre certa quædam subtilia corpuscula, parata & disposita, ut se insinuare queant poris alterius corporis ita dispositi, ut illorum admittat impressionem vel actionem, si inprimis cum illis concurrant aliæ nondum observatæ causæ & stabilitæ in hoc universo leges.

§. CLXIII:

Vires p. 356.) Non omnes silices tutò usibus destinantur internis, sed illi solum, qui molles, friabiles, cultro atteri & facilè conteri possunt, è quibus ferro alliso scintillæ non eliciuntur. Ex hoc præparata medicamenta tartareum saburram optimè incidunt, calculum expellunt & obstructiones reserant.

§. CLXIV.

PRÆPARATA. 1. Sal fit l.c. calcinatum solvendo in ♃. ibid.) Ego etiam ex solis silicibus calcinatis quibusdam, non omnibus, aëri ad temporis spatium expositis sal collegi sapore saccharum ♄turni æmulans.

§. CLXV.

N. 2. *Si ex tempore adhiberi volueris &c.* ibid.) Silicibus ignitis aliquoties affunde vinum generosum & hoc propina calculosis, mirum in modum calculum & urinam expellit, potes etiam vino addere sumitates absinthii.

§. CLXVI.

2. *Oleum fit per deliquium* ibid.) Liquantur silices cum ⊖le ♀tari, vel ✱, positi in aëre humido per deliquium solvuntur, qui metallorum solutiones ▽tant. Ex hoc etiam cremor & crystalli parantur, de quibus vid. Autorem.

N. *Si à Silicibus nigricantibus calcinatis Sp.* ✱ *urinosum salsum aliquoties per destillationem adstraxeris, acquires spiritum cærulei coloris* ☐ ♂ *calculum expellentem.*

§. CLXVII.

19. *LAPIS SPONGIÆ* p. 357.) Spongia, in quâ hic lapis reperitur, neque animal, neque frutex est, sed tertiam habet naturam animalis & plantæ, unde *Avicenna* definit corpus marinum, laxum, rarum, cui rei adhæret, ab eâ non separatur, habetque animam. *Dioscor.* Libr. 5. Cap. 85. Ejus duo genera esse scribit, *Marem* & *Fœminam.* Nonnulli addunt tertiam, atque in hâc, non in illis statuunt reperiri Lapides, qui dicuntur à *Plinio* Libr. 36. Cap. 19. Cysteolithos, quia vesicę succurrunt laboranti & calculum in illâ expellunt. Inveniuntur & in ipsis spongiis in mare & in fœminâ nuclei instar amygdalarum. Vid. *Encelius* l.a. cap. 45. Libr. 2.

§. CLXVIII.

Vires ibid.) Lapis Spongiæ præterquam quod puerorum lumbricos enecet, calculum renum & vesicæ frangat, strumis insuper certo experimento

rimento etiam medetur, Vid. *CL. HELMONT. & Dnus Autor noster* l.c.

§. *CLXIX.*

20. *TALCUM* p.357.) Officinarum *Lapis* est, *Lapidi* speculari haut absimilis, magis tamen tenuis, in laminulas flexiles tamen & variè intricatas argenti modo divisibilis, colore candido, lunari, glauco vividiusculo aut nigricante. Dicitur à quibusdam stella terræ. Germ. Talch.

§. *CLXX.*

Igni resistens ac fixus ibid.) Vidit tamen *Cl. Morhofius* de metall. transmut. in Epistol. ad Nobiliss. *D. Joël Langelott.* vel intrà dimidiæ horæ spatium paucissimo igne rudi ad speciem artificio totam ejus substantiam ita calcinatam, ut colore flavo ablato spongiosa facta sub digitis in minutissimum pollinem comminueretur. Quare patet non adeò igni invictum esse talcum.

§. *CLXXI.*

N. *Invenitur & talcum rubrum ac nigrum* ibid.) *Th. Paracelsus* quatuor talci species recenset de miner. tr. 1. Rubeam, albam, nigram & luteam. Et fortasse hæ singulæ varias mineralium species complectuntur. In Anglia est Talci species, quod intrà unius horæ spatium in calcem niveam igne moderato mutatur. Non desunt, qui pro minerâ solis venditant. Unde plurimi statuunt, exinde menstruum fieri posse, ad transmutationem ☉ & ☽næ, ut Mercurius figatur & tingatur. Verum licet certissimum sit ex quâdam talci germanici specie in forti salium alkalisatorum solutione digestâ non parum auri extrahi posse, memini, inquit Robertus à Boyle in tentamin. physiologic. me aliquantum Talci subfusci possedisse, quod aquæ regis immersum à menstruo illo manifestò solvebatur, quæ solutio deinde filtro depurata à quibusdam chemiæ peritis, qui viderunt, ratione saturrimi coloris, vera auri solutio judicabatur, exinde tamen non sequitur, illud ☿rium figere posse.

§. *CLXXII.*

Electio ibid.) Optimum censetur *Venetum*, huic succedit *Anglicum* & demum *Muscoviticum;* Multis etiam *Germaniæ* in locis reperitur ac *Norwegiæ.* Probatur autem ex his viridiusculum, & quod ad tactū pingvius.

§. *CLXXIII.*

Vires ac usus ibid.) Avicenna frigidum esse ait in primo, & siccum in secundo gradu, adstringit, sangvinē sistit, prohibet mammillarum & parotidum abscessus. Sunt, qui dysentericis, hæmoptoicis, menstruorum & hæmorrhoidum fluxu nimio laborantibus cum ▽ plantaginis præbeant. Dixit modò laudato *Morhofio l.c.* amicus, novisse se med cum, qui sulphure per singulare artificium ex hoc extracto curare immedicabiles morbos potuerit, ut alterum illi à

maximo

Lapides miner petrifi:

maximo Elixire locum posuerit. Quod sanè non de nihilo est, latere enim in eo ♀ur aliquod ☉lare certissimum est. Talcum calcinatum teste *Martino Martini in Atlante Sinico* p. 79. vino mixtum ac epotum Sinicis Medicis ut singulare medicamentum ad vitam longam comendatur.

§. CLXXIV.

Potissimus ejus usus est externus & cosmeticus ibid.) Hunc ut præstet prius in fluidum resolvi liquorem necesse est, quæ gratia ab illo ignis torturâ extorqueri nequit. Mitius enim, ait Steno l.c. à naturâ haberi solitum Talcum tantam in venustatis amatoribus sævitiam indignatur & vindictę loco Vulcano cedit illam sui resolventis partē, quam sibi inclusam conservat.

§. CLXXV.

PRÆPARATIONES. Ex præparationibus Talci præcipua est Calcinatio ibid. p. 357.) In præcedentibus jamdum percepimus, calcinationem Talci non adeò difficilem esse, modo quis veram encheirisin cognitam habeat, & modum intelligat, quomodo artificio ignis quoad gradus observandi in calcem redigi queat niveam intrà unius horulæ spatium, etiam candelæ flammâ.

§. CLXXVI.

Calcinatio tum est sicca, cum humida ibid.) Omnes hujus descriptiones à *Dno Autore* traditæ sunt exigui valoris, id quod sanctè testari possum, optimè mihi conscius, quàm in his explorandis me non sine tædio & frustraneo effectu torserim. Talcum calcines summâ ignis violentiâ pro lubitu ad diuturnum etiam tempus & omnem vim flammarum eludet. Attamen præter calcinationem igne moderato artificio ad speciem rudi factam, nec minus præparationem per tritum in molâ philosophicâ institutam non adeò esse rejiciendam putaverim, imò Calcinationi per ignem præferendam. Ex hoc polline tenuissimo cum sale ♀tari volatili ad septimanas aliquot digesto non equidem liquor pro cosmetico emerget, sed solutio ☉, si quid in Talco absconditum fuerit. Liquores & Tincturæ Talci ab Autore traditi ex prosapiâ salium partim acidorum partim alkalisatorum oriundi parum animū curiositatis amantē exsatiant.

§. CLXXVII.

21. *UNICORNU FOSSILE* ibid.) De hoc Vid. *Athanas. Kircher. in mund. subterran.* Tom. 2. sect. 2. Libr. 8. Cap. VI. V. p. 60. seq. Reperitur in variis Germaniæ locis, Moraviâ, Silesiâ, Hassiâ, Saxoniâ propè Hildesheimium, Heidelbergam, Elbingerodam, & inprimis ex specu Bumanni propè Hercyniam sylvam eruitur, sæpè in formâ animalium ossium in saxeam naturam versorum. Inter quæ sunt dentes molares & incisorii admodum magni, in quibus evidentissimè radices à dente ipso, seu parte, quæ extrà gingivas prominuit,

nuit, discernas, itemque fragmenta radiorum, tibiarum, exactissimè ipsam ossium naturalem conformationem repræsentantia. Eodem spectat, quod refertur in Ducatu Würtembergico inventa folia querna lapidefacta, & martyris cadaver ex cœmiterio *CALIXTI* erutum lapideum narrat Nardius. Ac memoratu dignum, quod notat Gassandus in vitâ Peireskii Libr. 2. detexisse hunc non longè ab aquis sextiis insignem quandam copiam non humanorum modò ossium naturæ factorum lapideæ, sed variorum etiam animalculorum, itemque stirpium, foliorum, florum, similiumque hujusmodi. Ita memorat idem ibid. p. 346. intrà cavernam Gverinam reperta fuisse folia ex quercu, alno, ilice, Ulmo, Nuce, populo, hederâ, lauro, aliisque arboribus, ita in lapides conversa, ut suis nervulis suas indicaverint species. Sæpius verò contrà tam crassum ac magnum reperitur, ut à nullo unquam animali produci potuerit. Substantia lapidea vel dura, vel mollis est. Exterius ut plurimum dura, intrinsecus plerumque mollis, alba, friabilis, interdum porosa, interdum minus lingvæ firmiter adhærens instar cornu cervi calcinati, odore nonnunquam grato. Cortex exterior interdum flavescit, cinereus, albus & subniger est. *P. Borellus in histor. & observ. rar. Cap.3. obs.83.* Limaces lapideos non procul ab urbe Castrensi in rupe Lunelli multarum specierum invenit, alibi etiam conchas varias marinas lapideas & circà Montispessalum ostrea magna lapidea, imò pisces lapideos.

§. CLXXVIII.

Materia hujus creditur marga p. 360.) Quæ causa efficiens & materialis sit hujus diversitatis & ipsius etiam unicornu fossilis, variæ occurrunt Doctorum sententiæ. *Libavius* singular. part. 3. Libr. 8. Cap. 17. ex terrâ aliquâ bituminosâ vel cinere illius, affluentibus ex terrâ vel aliunde liquoribus ita compacta esse scribit. Alii materiam hujus simpliciter Margam credunt, aquâ subterraneâ lapidescente irrigatam & fluidam redditam, quæ pro diversitate matricum, in quas fluit, vel pro diversitate aliarum rerum, quibus sese insinuat, suprà in medium productarum varias etiam suscipit figuras. Quæ mea est sententia. Et nisi hoc admittamus, vim aliquam plasticam ejusmodi terræ præter omnem rationem concedamus, necesse est. Id quod absurdum. Et potiori forsan jure quis simili terræ tribuat artificium figulinum, quo ollæ illæ fossiles formentur, ac in terrâ coquantur, quas in Poloniâ, Lusatiâ, Saxoniâ, Thuringiâ inveniri notum est.

§. CLXXIX.

Vires ibid.) Antequam hominibus offeratur hoc cornu fossile, prius in canibus aliisque animalibus probari

bari debet, cum sæpè cōtigerit, quod ejusmodi cornua fossilia aliquid veneni in se habuerint, inde pro medelâ fatalis excessus è vitâ subseqvuntur. Aliàs vim habet exsiccandi, adstringendi cum virtute bezoardicâ, quâ non solum alvi profluvia, dysenteriam, uteri hemorrhagias, menstrua alba, hæmorrhoides, gonorrhœam sistit, verùm etiam in febribus præsertim malignis pestilentialibus, teste *Francisco Joele* in tr. de Peste mirè commendatur. In insultibus epilepticis notabili etiam cum εὐφορίᾳ adhibui. Dosis est à ℈ß. ad ʒß. vel ultrà in appropriato vehiculo injuncto sudore.

N. Præter hactenus in medium producta Lapidum minus pretiosorum genera, dantur adhuc alia nec minus in medicâ praxi utilia, ex quorum numero est

ASTROITES Latinis *Lapis Stellaris*. Germ. Sternen-Stein. Stellarum figuras punctatim in se exhibens, est moderatè durus, colore cinereo, fusco nigricante, ad humani capitis magnitudinem sępè crescens. In comitatu Tyrolensi & circà arcem Cimmeriam invenitur in Gotlandiâ & alibi.

Vires. Ad pestilens contagium & puerorum lumbricos necandos ejus pulvis quatuor granorum dosi commendatur. Gestatus etiam productionem vermium impedire, si nudum tangat corpus, asserunt. Tremorem, apoplexiam, aliosque morbos subitaneos avertere, victoriam conciliare, credunt. Hepatis ac pulmonum vitiis succurrere & sangvinem puriorem reddere volunt. Præferuntur reliquis albidiores, benè formatas stellulas habentes.

BUFONIUS Lapis Batrachites, Germ. Kröten-Stein/quia ab antiquis bufonibus eructari creditur, quod tamen falsum est, sed fungi instar nascitur in saxis & petris, non verò in capitibus bufonum. *Vires*: Commendatur pro certo remedio ad tumores ac inflationes ab animalibus venenatis illatas, quas contactu & affrictu discutit. Præsente veneno sudore diffluit & colorē mutat. Hordeolum in palbebris oculorum curat, si annuli palæ incluso eo partem affectam sæpius affrices.

LAPIS BONONIENSIS, quem nonnulli spongiam Solis, alii spongiam Lunæ, quidam retinaculum luminis cœlestis, lapidem illuminabilem, Luciferum, Phosphorum &c. appellant. Invenitur in quibusdam collibus propè Bononiam in monte Paterno, quatuor milliaribus ab urbe disſito. Est lapis pellucidus, fossilis, gypso valdè similis, multum chalcanthi & antimonii admistū habens: vix pugno major invenitur, nullam certam habet figuram, colore quodammodo variat, aliquando cinerei est, aliquando nigrioris, aliquando flavi, aliquando rubiginosi, subcœ-

ſubcœrulei, imò miſti. Ratione materiæ, quatuor ejus obſervarunt genera. Quidam enim horum in latas lamellas inſtar talci Veneti ſunt ſciſſiles, cortice pallente, modo ſcabro, modo lævigato. Quidam ſtrias habent in modū ſtibii radiantes & candicantes. Quidam cortice vel lævi vel aſpero, colore cinereo radiant, ubique ſtriis vel rectis, vel obliquis ad centrum tendentibus. Quidam ſtricti ſunt ad centrum & friabiles colore nigricantes.

Quamvis in Medicinâ externum ſaltem præſtat uſum hic lapis, dum ex eo lixivium pro pſilothro parari conſvetum, in primis tamen admirandâ pollet proprietate, quâ ſingulare viſui præbet oblectamentum, dum Lumen ex Sole vel Lunâ calcinatus attrahit, & inde ad locum tenebricoſum translatus illud iterum præſentat, ut in tenebris inſtar carbonis ad ſemihoram ardeat, idque toties, quoties ita Soli fuerit admotus aut Lumini ambientis. Verùm hanc vim lucem attrahendi hic lapis non niſi præparatus obtinet.

Pro facultate illâ Luciferâ *P. Poterius in Pharmacop. Spagyric.* Libr. 2. Cap. 27. duobus modis calcinat, quem vide, ut & *OL. Wormium in Muſeo* p. 46. Cæterùm poſteriore tempore obſervarunt multiplici calcinatione integrum etiam lapidem calcinari, & ubi fuerit ferè perfectisſimæ Naturæ per uſtorium ignem, à totâ ſubſtantiâ penitiori evomere ac veluti ſudare ad ſuperficiem effloreſcentias quasdam minutisſimi roris grana referentes, in quibus maximè reſidet virtus concipiendi & retinendi lucem ſine ullâ rei alterius permiſtione. Sed ſi lapis non fuerit ita perfectæ Naturæ, vel ante, vel poſt primam calcinationem conteri debere, pulveremque vel ovi albumine, ut P. Poterius docet, vel aq. ſ. vel ol. Sem. lini cogi in maſſam, quam niſi concipiat ad votum, iterum calcinetur, & ubi contigerit oleo conſumpto rurſus in pulveres diſſolvi, ante disſolutionem projici maſſam in idem oleum frigidum. Plerumque verò contingit, ut lapis hic heterogeneas habeat partes, undè non ſolùm ſecundum aliquas probè calcinatus adhuc retinet alias crudas & alias habet nimium exuſtas. Verùm etiam obtinet nonnullas ad lucem excipiendam præparabiles, alias verò, quæ nullam præparationē adipiſci valeant, quæ lucem nunquam in ſe concipiant. Quin & alii lapides brevi quatuor horarum ſpatio præparantur, alii longiorem poſtulant ignem 10. aut 12. horarum: alii longisſimam uſtionem 24. horarum plus minus in fornace requirunt. Præterea de hujus lapidis legitimo calcinandi modo vid. *Pater Bononienſis MAZOTTA in Philoſ. triplici Bononiâ* editâ & *Fortun. LICETUS* ſingulari Libello, *ATHANASIUS KIRCHERUS de Magnete* Libr. 3. p. 3. c. 4. quæſt. 2. p. 581.

SECTIO

SECTIO SECUNDA.
DE METALLIS.
CAPUT IX.
De Metallis.

§. I.

ET primùm *DE AURO ad Caput IX.* p.360.) Quod *Dnus AUTOR* iterum de perittomatis macrocoſmici ſpiritu in locum metallificum, ut loquitur, ſeſe inſinuante omnium metallorum cauſâ efficiente producit, Caliſthenē ſeqvutus, quaſi omnia metalla in hoc ſpiritu tanquàm formâ ſpecificâ conſpirarent, & inter ſe convenirent, ac nō niſi accidentaliter pro majore vel minore puritate, maturitate vel cruditate, fluiditate vel firmitate &c. differrēt, hoc partim ſupra *Libro primo* jamdū exploſū eſt, partim in ſequentibꝰ refutabitur. Metallorum cauſas & originē ſunt, qui in aſtris inquirunt & principem ſaltem eorum partem eò deducere conantur. Quæ cauſa etiam, quod certis metallis Aſtrorum nomina fuerint impoſita hiſce originem ſuam quaſi debentibus. Quæ ſententia ſanè adeò non adſpernanda eſt. Globorum magni hujus orbis Planetarii, inquit, *Excell. Morhofius* l. c. p. 55. tum quà totum ſyſtema, tum quà partes nobiliores, inter quas in terreſtri globo omninò referendi ſunt ſpiritus metallici per vaſtiſſimum hoc corpus diſperſi, nullam eſſe conſpirationem ac mutuam efficacitatem, nemo mihi temerè perſvaſerit. Quis enim negaverit, aliquod communi aëre ſubtilius adhuc corpus, quod Ætherem appellare poſſumus, per univerſum hoc diffuſum dari, quod ſecundum diverſam texturam & figuram partium, item magnitudinem, motum &c. omnia corpora pervadere & adęquatè poros implere poſſit illorum, quæ figurâ & magnitudine diverſis portionibus inſinuantis materiæ reſpondeant? Quod autem talis ſit in hoc univerſo ſubſtantia, ex multis phœnomenis probari poteſt. Refert *Digbæus*, ſed ex fide amici, radios ſolis per vaſa vitrea & concava certo quodam modo diſpoſita in purpureum & minutiſſimum pulverem præcipitari. Scripſit jam dudum *Th. Paracelſus* de ſolari pulvere ex ſpeculis per radios ſolis collecto, quo ritè præparato excitare in nobis igneam naturam queamus. Imò nonnulli eò deveniunt, ut ſtatuant, ſolis ipſius ſubſtantiam ex auro liquefacto conſtare. Mirum igitur, ſi non ſemina etiam per terram ſpargeret ac in eâ

substantiam sibi similem produceret; Solis & Lunæ vires in hæc inferiora satis perfectæ sunt. Illi cum *Auro*, huic cum Argento singulare intercedit commercium, quod nec Saturno cum Plumbo, nec Marti cum Ferro, nec Jovi cum Stanno, nec Veneri cum Cupro, nec Mercurio cum Argento vivo denegari nequit; Solis & Auri similitudinem ostendunt splendor, color, qui à sulphure optimè digesto, quod à sole huic ingenerari creditur, provenit. De Sole, inquit *laudatq Morhofius* l.c. vulgaris opinio est, quod plumbo ac cupro, quo templa & ædes tegi solent, aurum ingeneret. Quam licet anilem fabulam vocet *Honoratus Fabri*, novi tamen, dicit, qui è plumbo ac stanno veteri per repetitas calcinationes & reductiones non contemnendo lucro aliquid auri & argenti expresserint; sive id à causis quibusdam latentibq productum, sive separatum fuerit. *Albinus in Chronico suo Metallico* p. 29. observavit, semper in fodinis Schnebergensibus argentū copiosum sub Saturni in signum Cancri ingressum accedente Lunâ repertum fuisse. De Margaritis Garcias ab Horto prodidit, eos post plenilunium captos cum tempore minui & decrescere; qui verò ante plenilunium capiuntur, huic vitio non essa obnoxios. Verùm magno orbi planetario generalis ac universalis quidem influxus ac conspirato cum metallicis hisce inferioribus Planetis denegari non potest, interim tamen specialem ac particularem illorum causam sive constitutionem non absolvunt. Prætereà *Dnus AUTOR* duobus metalla constare statuit, humiditate scilicet, quæ ☿rius dicitur, & spiritu seu igne, qui 🜍ur. Duo hæc in sale fundata esse vitriolato &c. Verùm nolo hîc multa de tribus dictis istis Principiis Chemicorum hypostaticis disquirere de illorum existentiâ, numero, & an omnibus insint corporibus & quantum à se discrepent in diversis subjectis, sed Lectorem remitto ad *Nobiliss. Robert. à Boyle* in Chemistâ Sceptico, item *Hamelium Libr. de consensu veteris & novæ Philos.* Libr. 2. Cap 4. & *Excell. Rolfinck.* in tr. de Chemiâ in Art. form. redact. Veteres illi ante *Paracelsum* Mercurium & sulphur tantum metallica statuerunt Principia, & quidem proxima, ut quæ manibus tractari & in oculos incurrere possunt, remota autem illis corporum principia fuerunt Elementa. Per Mercurium & Sulphur nō intellexerunt illi, quæ vulgò sic vocamus, nā hæc potius recremēta metallica illis fuerunt, quàm vera Principia. Mercurius illis est substantia metallica ex perfectorum metallorum familiâ, immatura ad levem calorem fluidissima, ponderosa, volatilis, summè ductilis, non currens, ut vulgaris Mercurius, unicum & summum naturæ metallicæ agens. Hoc ita crudum in

Metalla: Aurum.

Naturâ inveniri ajunt, unde summâ arte eliciunt substantiam purissimam, viscosam, quæ proxima materia est metalli constituendi. Hoc omnibus metallis commune est principiũ, sed prout sulphur vel purius vel impurius illud temperat, aliam vel aliam mistionem sortitur: Unde vulgò diversæ illæ metallorum species constituuntur. Hanc materiam in perfectorum metallorum incunabulis inquirere, cumque inter perfecta metalla ab Auro compacto sperari nihil possit, ab Argento, vel aliquo, quod illi cognatum est, petere jubent. Hanc materiam ignem, Aquam, acetum vocant, quod in metalla perfecta ita operetur, quemadmodum ignis in corpora inflammabilia, aqua in salia & glaciem, acetum in corpora, quæ in illo solvi possunt. Hanc substantiam tradunt exhibere se interdum instar lenti humoris, qui postea in optimum coagulatur argentum, cujus historiam refert *Albinus* in der Berg-Kronick. p. 110. & *Nierenbergius* in histor. nat. Libr. 16. Cap. 19. Alterum Principium Sulphur est, spirituosum, penetrans, coagulans materiam metallicam. Ex Auro illud elici volunt, sed per materiale illud principium prius soluto; reliquorum metallorum sulphura, ut impura contemnunt. Sulphur illud in Auro longâ alteratione in fixum, purum & incorruptibile evasit constituens, ex quo etiam, quamvis tenacius illic hæreat, separari posse testantur tam veteres, quàm recentiores Chemici; Fitque hoc modo, ut quantum ponderis habuit Aurũ, ex quo tinctura educta est, tantũ argenti ipsa tinctura, si illi superjiciatur, colore suo tingat & in ipsum Aurum convertat. Quod cum fit, candida ex Auro massa remanet, æquè ut prius ponderosa, cui per cœmenta color suus reddi potest, qui flavus ex purpurearum ac candidarum particularum accuratâ mistione oritur, non secus ac cum ex cupro & Zinco inter se justâ proportione commissis substantia Auro haut absimilis resultat. Si Sulphur extrahitur, candidum fit Aurum, quod Lunam fixam appellant, cùm pondus Auri habeat & in aquâ forti non solvatur. Hæc duo dicta Principia in sale vitriolato fundata esse statuit *AUTOR Noster*; Utrum autem illud universale sit, an secus, non explicat. Magna quidem Naturæ Architectonicæ instrumenta sunt ignis & salia, eleganter loquitur *Morhofius* l. c. sed varia, ut varia sunt corpora corporumque mistiones, quorum ministerio, pro subjectorum ingenio in compositione & dissolutione eorum utitur. Ea tamen illorum essentiam non ingrediuntur. Miras in corporibus metallicis beneficio salium Natura facit vicissitudines, quæ subterranea pyrophylacia per omnes terræ sinus & anfractus dispergunt, & in fodinas metallo-

tallorum, ex quibus varia inter ſe ſalium & ſulphurum corpuſcula in mineris deprehenduntur; attamen ad metallorum intimam conſtitutionem pertinere nemo dixerit. *Hæc Excell. D. Morhofius* l. c. Nos ſtatuimus metallorum proximam materiam eſſe Mercurium & Sulphur in quovis ſpecie diſtincto metallo ſpecie etiam diſtinctum; Remotam autem eſſe aquam. Quemadmodum enim totius univerſi conditor omnia corpora naturalia in primâ mundi creatione ex aquâ produxit & iisdem vim ſibi ſimile in poſterum producendi conceſſit. Cur metalli ita ſpadonia & infelicia dimiſerit, quin etiam ex aquâ produxerit & virtute plaſticâ donaverit? Scilicet ex aquâ minerali fermentis metallicis imprægnatâ, in quibus ſpiritus ſeminalis ſive 🜍ure ſui multiplicativus gliſcit, BUR metallicum efficitur, quod teſte experientiâ & obſervationibus ſæpè in profundis venarum & fodinarum ſpecubus vel vaporetenus, vel inſtar liquidæ ſubſtantiæ oberrat & pro diverſitate metallorum ſpecificâ vi plaſticâ donatum, longo annorum ſpatio ſibi ſymbolizantem materiem matricum parietibus affigit ac perficit, ut hîc creſcat Aurum, ibi Argentum, alibi cuprum, ferrum, ſtannum &c. Imò, quod etiam minerale vel metallum prius non fuerat, tale poſteà etiam fuerit factum, quemadmodum ex probæ notæ Autoribus conſtat. Non rarò contingit, ut Metallurgus in fodinis ſaxa diruens parietem lædat, ut dehiſcat in rimam, inde aliquid aquæ ſubalbidæ vireſcentis emanat, quod mox concreſcit inſtar ſaponis liquidi, mutato pallore ſubviridi flaveſcit vel albeſcit, vel ſaturatius virideſcit, & demum indureſcit. Succus ille ſive ☿rius Philoſophorum interno ſuo ſpiritu ſeminali ſive 🜍re Philoſophorum fermento metallico tincto, quod aquam imprægnat, condenſat, & ſenſim in ſuccum mineralem in terrâ transplantat, perficitur. Nec minꝰ veriſimile videtur, alia etiam mineralia etiam ſolidisſima anteà fluida fuiſſe, antequã in lapides vel alia dura corpora cócreverint, ex eo, quod in quibꝰdã locis aqua mox delapſa in lapillos cõdenſetur; nec novũ in mineris ♁nii, ♄ni, ♃vis &c. Particulas lapidũ metallicis corporibus circumfuſorum inveniri, & alia Naturæ phænomena occurrere, quæ noſtram ſententiam ſtabiliant. Hancque etiam ſine dubio uvarum, vitium aurearum & auri in arboribus ſæpè reperti cauſam fuiſſe puto, dum ſuccus aurificus ex aurifodinis à ſucco vitium vel arborum in radicibus coalitus & condenſatus occultâ vi fuit attractus, ut dum vitis germina emiſit, mirabili Naturæ inſtituto Aurum ſimul eruperit. *Alexander ab Alexandro* Gen. D. 4. 9. *Gaudent. Merul. Coſmograph.* 10, 27. *Mizaldus* 2. memor. referunt, in citeriore Germaniâ intrà Danubium

Metalla; Aurum.

bium, etiam in toto Mœni tractu & NICRI vites, cum per hiemem nivibus humo contectæ jaceant, liquatis post nivibus, calore cœli redeunte, mirificè germinare & frondes geniculatas emittere, sed vini parum effundere, inter eas quasdã claviculas & plerumque candicantia folia ex puro Auro germinantia habere, & simul coalescere, hasq; Principibus unà cum palmite vitis rimoso cortice dono datas ingente miraculo fuisse. *Fortun. Licetus* Libr. 4. Cap. 72. *de spontan.* viv. ort. Varia hujus rei documenta adducit, ubi inter alia ex *Petro Martyre in Novi Orbis Hispaniolâ Insulâ* Aurum è terrâ vitis modò circà arbores surgere testatur. Si Americanorum artificium locum invenit, qui Aurum per aquam quandam ita mollefacere possunt, ut instar ceræ digitis tractari queat, & undiquaque gemmæ inseri firmatis labris, palis & oris, nihil veritatis nostræ decedit sententiæ. Assertionem nostram prætereà confirmat metallorum vegetatio, accretio & multiplicatio, ubi per observationes constat, illa in matricibus crevisse & aucta fuisse. Si quis negaverit, Arbores illæ Philosophicæ ex argento vivo productæ, & mirabilis illa Arboris argenteæ in aquis ex eodem metallo germinatio, quæ à San-Simonio Bruxellis injecto pulvere, quem homo Leodinensis ignotus illi dederat, peracta est, teste *Borrichio Libr. de Ort. & Progress. Chem.* p. 103. demonstrare & ob oculos ponere possunt. Ingeniosus *Cæsalpinus* in Italiâ mineram ferri copiosissimam observavit, ob quam etiam ILVA fuerit nobilitata, Tyrrheni maris Insula incredibili copiâ illud producens. Nam terra eruta, dum minera tota effossa procedente tempore iterum in mineram ferri conversa; Cui & adstipulatur *Fallopius & Georg. Agricola*, ad Sagam, inquiens, oppidum Germaniæ in pratis erui ferrum, fossis ad altitudinem bipedaneam actis, addens decennio renatum denuo fodi, non aliter atque ILVÆ ferrum. Sic & de Plumbo *Galenus* scribit, illud crescere & augeri, de quo etiam *Plinius* Lib. 34. histor. natural. c. 17. dudum prodidit, mirum, inquiens, in his solis Plumbi metallis, quod derelicta fertilius reviviscant. In Plumbariis secundo lapide ab Ambergâ dictis ad asylum recrementa in cumulos congesta exposita solibus & pluviis annis paucis reddunt suum metallum cum fœnore. In Auri & Argenti generationem si inquirimus, invenimus illa nec minus in fodinis augmenta capessere & multiplicari. Sic in valle Joachimicâ teste *Gerhardo* Medic. argentum graminis modo è Lapidibus mineræ veluti ex radice excrescit digiti longitudine. Ita aqua cœrulea Annebergæ inventa est, ubi argentum erat adhuc in primo ente, quæ coagulata redacta est in calcem

fixi & boni Argenti. Simili modo in profundis fodinarum Hugaricarum specubus Aurum sæpè, ac si arborum rami fuissent, crescens viri fide digni ac periti observarunt. Cui subjungit *ACOSTA in Nat. & Mor. Histor. Indic.* Libr. 3. Cap. 5. fide propriâ se nativi & puri Auri moleculas aliquoties vidisse, quæ complures ponderarent libras, & ita ex peculiari venâ suâ incrementum sumsissent. Ex quibus Luce Meridianâ clarius apparet, ex aquâ seu succo quodam metallico principio seminali plastico imbuto metalla generari, & quotiescunque hæc in terræ visceribus debeant produci, sufficere ex liquoribus sui generis interdum fluidis, interdum etiam in formâ halituum volitantibus metallicis rudimenta quædam seminalia in se continentibus produci, quorum virtute formatrice temporis tractu in hanc vel illam massam metallicam ex suo Mercurio & suo Sulphure constantem degenerant, perindè ut impida aqua virtute seminalis sui principii in varia corpora vectigalia effigiatur.

§. II.

AURUM METALLORUM CUNCTORUM EST NOBILISSIMUM p. 361.) Philosophis *AURUM* aliud est *SOPHORUM* & *vivum*, Aliud verò *vulgare & mortuum*. In illo Aureitatis tincturam latere, esse Lapidis materiam proximam, esse Chaos, cujus anima per ignem non fugata est, esse copus digestum, quod brevi vitam germinativam recepturum, imò intrà paucos dies vitæ inchoantis actiones est demonstraturum. Hoc autem Vulgare esse mortuum, cùm in eo activitas germinans suppressa succumbat & sic æternum maneret, si modo in aëre sicco ambiente servaretur. *A Gebro* definitur *Libr.* 1. *Cap.* 32. Corpus metallicum, citrinum, ponderosum, unitum, fulgidum, æqualiter in ventre terræ digestum & aquâ minerali diutissimè lotum, sub malleo extensibile & in igne fusibile, examinationem cineritii & cœmenti tolerans.

§. III.

Solidissimum ibid.) Causa soliditatis, firmitatis & duritiei in Auro ex seminalis sui dependet principii necessitate, quod potestatem habet, aquam in hoc aliquid ab aquâ longè diversum transmutandi. Unde Naturæ & rationi est consonum, quod aqua in transmutatione in sui corpore tantam compressionem, concidentiam & coadunitionem sustinuerit, quantum Mercurius cum Sulphure Auri aquæ præponderat, & quantum seminis Auri Natura exegit; Ideoque aqua, dum subit seminis leges & dispositiones, etiam sui ponderis condensationem & concidentiæ dimensionum præceptis obligatur. Quemadmodum Mercurius vulgaris ex solâ etiam aquâ elementali & virtute simplicissimi seminis Mercu-

Mercurialis coaluit in corpus indivisibile, impenetrabile & inseparabile: Ita & AURUM remotè ex solâ aquâ elementali à semine suo solari in corpus solidissimum, compactum ac summè digestum fuit transmutatum, ut par non habeat inter Naturæ concreta.

§. IV.

Colore fulvum ibid.) Hic color oritur à 🜍re optimè in AURO digesto, quod, licet etiam ipsi admodum tenaciter adhæreat, ab eo tamen separari potest, ut quantum ponderis habuit Aurum, ex quo 🜍ur eductum est, tantum argenti illud 🜍ur, si illi superjiciatur, colore suo tingat & in purum putum aurum convertat. Id quod cum peragitur, candida ex auro massa remanet, æquè ut prius ponderosa. Potestq; 🜍ur illud auri per cæmenta sulphureæ naturæ quamvis impuræ intendi & augeri, vid. *Dnus Morhof.* l.c. p.76.

§. V.

Compactum ex principiis summè digestis, adeoq; fixis ibid.) Scil. Mercurio & 🜍re summè in terræ gremio fermentatis & digestis, de quibus vide suprà §. 1.

§. VI.

Dicitur Chemicis 1. *Sol* ibid.) Solis & Auri similitudinem probant Color, splendor, uti jam dictum ex 🜍re ejus digesto, quod à sole huic ingenerari creditur, adeò ut nonnulli eò deveniant, ut statuant, solis ipsius substantiam ex Auro constare liquefacto ex Honorati Fabri prolatâ hypothesi. Nullum igitur mirum, si hæc etiam semina per terram spargat & sibi similem substantiam producat.

§. VII.

2. *Rex Metallorum* p.362.) Principem enim sibi locum inter metalla vendicat, inde & capita regum insigni regio evincit, sive quod metallorum Princeps plebeja capita fastidiens principis verticis jure suo ambitiosum est, sive quod regios mores, ut illustrissimi & clarissimi sunt, aureos esse oportere significat, sive tandem, quod ipsa quoque Regum opulenta libertas vinculis aureis est obnoxia.

§. VIII.

Præstantissimum censetur Arabicum ibid.) Alia etiam addunt ex Indiâ vel ex Chinâ allatum. Verùm experientiâ constat, illud ipsum multum habere oneris admistum. Ducati Venetiis excusi suam etiam in Medicinâ merentur laudem. Notandum enim, quod non nisi depuratissimum Aurum & ab omni impuritate liberatum pro medicamentis conficiendis adhiberi debeat.

§. IX.

Vires ibid.) Hoc citrà sui resolutionem aut interitum, citrà sui penetrationem aut in habitum corporis distributionem liberè & eminus solâ quasi irradiatione agit in sopitum vel succensum Archéum, retentis

tis adhuc priſtinis & non mutatis pondere proprietatibus. Archéus hauſtam ab Auro dotem primum ſentit, in ſenſatione iſtâ ſibi fingit ideam rerum ſibi agendarum, ſequendo totius illius diſpoſitiones: Unde ſibi conſequenter pacem, requiem, aut iram ſuſcitans, harumque partas ideas aſſumens, easdem mox in viſcera actioni regiminis auſcultantia ſigillativè diſpergit peragens munia fauſta vel oppoſita juxtà vitalis Archéi imperium.

§. X.

N. *Crudum Aurum foliatum* ibid.) Hujus uſus in Medicinâ olim Græcis fuit incognitus; Arabes primitus hujus metalli virtutem fuére experti, & ſuis compoſitionibus immiſcuerunt in folia redactum; Hinc in Officinis proſtat Aurea Alexandrina Nicolai, Electuarium de ovo aureo, Et nullus eſt pulvis Cordialis vel Epilepticus, quem aurum non ingreditur foliatum. Undè non immeritò quæritur: an aurum crudum in uſum Medicum ſalutari cum effectu trahi poſſit? *Nobiliſſ. ZWELFERUS in animadverſ.* P. A. & P. R. diſtingvit inter Aurum foliatum & Ramenta Auri ſeu in pulverem minutum redactum. Aurum foliatum inutiliter adhiberi ſtatuit, tum quod ejus doſis admodum exigua ſit, tum quod fermentum ventriculi actionem in illud exerere nequeat, ſed ſe chylo immiſceat & tunicis ventriculi ſaltem ſe inſinuet, ut indè ad nauſeam potius & ἀπεψίαν diſponatur; Et ita nullum aliũ habeat uſum, quàm ut oculis blandiamur, & conceptam vulgi ingentem in Aurum fiduciam collocantis opinionem ſtabiliamus. Aliam autem eſſe rationem AURI raſpati & in pulverem redacti, cujus ℈ß. vel ℈j. propinatus à ſtomachi fermento acido ſubigitur & in actum deducitur, vitioſos humores corrigit, Cor exhilarat & energiam illam, quam ei ſuprà attribuimus, depromit. Vid. *Zacut. Luſit. de Medicor. Princip. hiſtor. Libr. 1. quæſt. 24. Malach. Geiger.* in ſuo microcoſmic. hypochondriac. Cap. 27. Sed hîc excipit *Dnus Schrœckius l. cit.* Claſſ. nonâ p. 153. ſi ſcobs Auri pulveriſata à ventriculi fermento ſubigi & actuari poteſt, cur non etiam folia auri, quæ multo ſubtilioris ſubſtantiæ, & ita quoque facilioris ſolutionis exiſtunt. Verùm omninò adeo ſubtilis ſunt ſubſtantiæ, ut calor noſter fermentalis ventriculi in ea agere nequeat, notum enim eſt in omni actione, juſtam non ſolùm diſpoſitionem agentis ad patiens, & patientis ad agens, ſed etiam moram requiri, ut agens in patiens ſuam exſerere actionem poſſit. Jam folia Auri ob tenuitatem, volubilitatem & ſubtilitatem quaſi inporoſam ita ſunt diſpoſita, ut ſal ventriculi fermentale ſeu ſpiritus fermentalis in ea ſeſe inſinuare nequeat, quibus & accedit continuus

tinuus & negotiosissimus chyli, quibus folia auri sunt immersa quasi, motus qui impedit, quo minus actionem ventriculi fermentalem sustinere queant. Scobs autem Auri pulverisata contrà à stomachi fermento facilè subacta vim suam Cordialem irradiativam facilè in actum deducit, ut etiam ignitum Aurum & aliquoties in aquâ aliquâ extinctum vel in jusculo etiam magnarum sit virium, & in dysenteriâ non sine fructu administretur; Nec obstat, Aurum nimis compactum ac durum esse, ut à calore nostro digestivo vinci & in actum deduci nequeat, sed integrum per alvum iterum excerni. Nam Auri actiones, uti suprà innuimus, occultæ sunt & magneticæ, quæ in integris sese exserunt. Magnes integer ferrum trahit, Cinnabaris saltem pulverisata Epilepsiæ domitrix, & alia mineralia integra non præparata operationes suas in corpore nostro perficiunt. Minus tamen philosophicè AURUM ita crudum in destillatione aquarum pretiosarum additur, dum de hoc ne tantillum quidem virium super alembicum adscendit, sed omne in 💀 relinquitur, cum posteà abjicitur; Nec prodest si injiciatur in liquorem cum gallinâ vel alio quopiam percoquendum, dum nihil virtutis solaris in jusculum transit, utut AURUM inter coquendum addatur.

N. *Excell. ZWELFERUS* mirè commendat *PULVEREM SOLAREM* ex rasurâ AURI DOMINI *ANTONII de POZIS*, quem & ipse in *OFFICINA NOSTRA BECKERIANA* conficiendum curavit, summæ efficaciæ esse morbis deploratis experior, in quo Archéus noster suas etiam reperit dilicias.

Recip. rasur. Eboris. vel Ebor. s. △ ℥j.
Pulver. Marchion. vel specific.
Epileptic. D. D. J. M. ʒvj.
Scobis Auri subtiliss. ʒv.
Lapid. Bezoar. Or. vel Bezoartic. ☉lar. ℥ß.
Unicornu veri marini ʒij.
M. f. Pulvis. Dos. ℈j. vel ʒß.

vid. Mantiss. Spagyric. Part. 1. Cap. 1. *DE AURO METALLO seu SOLE* p. m. 317. 138. seq.

§. XI.

PRÆPARATIONES. 1. *PURGATIO*) Hæc vel à sordibus fit, & ex ▽ ♀ro impraegnata peragi potest, vel ab imperfectis metallis fit.

§. XII.

Per calcinationem immersivam p. 362.) Solvitur scil. ☉ in aquâ regis, quæ solum ☉ solvat, relictis reliquis intactis; cujus hæc ratio est, quod atomi aquæ regis in ☉ inveniant poros pro habitaculis, quæ ob congeneres figuras & texturas *AURUM* penetrando in partes subtilissimas redigere & multò quàm anteà capacius & fluidius facere possunt, ut relicto ☉ liquati fundo liberè quaquaversum ad ipsam quoque summitatem

una cum sociatis liquoris partibus ferantur, nec ad fundum relabantur, nisi per præcipitationem.

§. XIII.

2. *Per fusionem* 1. *Cum* ♁*nio &c.* ibid.) Hoc, ut & cum ♄no quæ fit, suo stant talo, utpote aurifabris admodum nota, sicuti & illa, quæ purgationi ☉ per cementationem inserviunt ibid. & p. 363.

§. XIV.

II. *CALCINATIO* ☉ *EST* I. *IMMERSIVA* p. 363.) Ab aquâ regiâ, butyro ♁nii, ♒tu ⊖tri bezoardico, per ▽ fortẽ ⊕ vel ⊖le acuatis, ♒tũ ⊖lis alkalisatum, Oleũ ♄turni, liquorem ⊖lis, ♒tum alkalisatum ⚹ ♉ &c. AURUM solvi posse in minutissima corpuscula nullum est dubium. Quod autem juxtà *Dnum AUTOREM* hoc etiam perficiat sp. ✱ urinosus, ♀tari volatilis, cruoris, ⊡næ, &c. experientiæ mechanicæ contradicit. Si Aurum prius fuerit reclusum, Extractionem quidem ab his factam, sed minus solutionem concedimus.

N. Ad Calcinationem ☉ immersivam etiam *CL. ZWELFERI* Croci Solaris cum ⊕, O & ⊖ præparatio in ▽ facta referri potest, in Animadvers. ad P. A. p. 465.

§. XV.

Multi asserunt, Oleum ⊖*lis ferè insipidum evadere,* si lateres candentes sæpius in eo extingvantur, ibid.) Verùm hoc modo corpuscula salina acida Olei ⊖lis lateribus ita implicantur, ut postmodum nedum destillatione elici, sed & vires suas exserere nequeant, ut ad Auri solutionem inepta fiant. Commodius erit, sali decrepitata ⚹ affundere, & in alembico tamdiu phlegma ✣ abstrahere, usque dum ✣ prout affusum, iterum destillet; Hoc sal ⚹ imbutum demum cum argillâ in globulos formatum per retortam destillandum est, unde elegantissimum non solùm acquires spiritum, sed & ex ☋ crystallos ☉ solventes, & in morbis curandis nancisceris admodum proficuos. Quo tendit etiam *Dnus AUTOR* cum balsamo ⊖ dulci, cujus in fine p. 363. meminit.

§ XVI.

Hinc ☉ *Sclopetans seu fulminans* p. 364.) Græcis κεραυνόχρυσος, ORpetant, AURUM crepitans à Gallis dicitur: *DNUS AUTOR* aquam regiam ad ☉ solutionem sumit, alii sp. ⊕ cum ⊖ acuatum, ubi tamen enchirises sequentes sunt observandæ: Primò sp. ⊖ & ⊕ anatica sumenda est portio, ita tamen ut sp. ⊕ excedat aliquantisper, (Ego sumo sp. ⊕ ℥j. ʒij. sp. ⊖ ℥j ✱ ʒij. ad solvendum ducatum) inde cucurbitæ vitreæ spiritus & postmodum solve in his ✱, id quod ex tempore fit, in hanc solutionem injice Aurum laminatum, expone in arenam moderatè

deratè calidam, & ☉ brevi solvitur temporis spatio. Ego suprà ellychnium accensum ex tempore maturavi solutionem. *AURUM* solutum infer amplæ cucurbitæ ⅩⅩtreæ, præcipita cum ol. ♀tari p. d. magnâ quantitate, sed sensim ac sensim, ut ebulliat, & dum ita ebullit, adde aq. fontan. f. q. stent infusa per noctem, ac insequente die filtra per chartam bibulam, & habebis ☉ fulminans in filtro, quod probè cum aquâ edulcoratum in aëre exsicca.

N. Ol. ♀tari p. d. ex ♀taro & ⦶tro ana calcinatis & cum aquâ solutis iterum in sal coagulatis conficitur.

N. Vis fulminandi in hoc pulvere stupenda est, quatuor vel quinque grana in cochleari argenteo posita, admotâ infrà candelâ accensâ similem bombardæ explosæ crepitum faciunt, adstantium auditum personantem. Scrupulus unus hujus potentius operatur, quàm pulveris pyrii libra dimidia, quæ causa etiam, quod pulveri nuptum tormentario muros arcium vel castellorum munitorum fortius diruat, quàm simplex pulvis pyrius. Operationem præterea ejus reddit mirificam, quod, quemadmodum pulveris pyrii sursum, ita hujus deorsum, ut plurimum, nisi viam inferius præclusam inveniat, tendat. Vi hujus Auri fulminantis casu accensi magnum Lapidem vidi in frustrà disjectum non sine magno præsertim periculo. Si inferius vim suam exserere ob aliquod nequeat obstaculum, resilit rursum. E. g. accipe grana aliquot cochleari indita argenteo, thalero obtege, & cochleari accensam subde candelam, à pulvere exploso strepitus insequetur validus, eritque fovea in fundo cochlearis ad perforationem ferè impressa & nummus sursum feretur cum impetu, non sine adstantium terrore. Hîc variæ & diversæ tanti effectus stupendi à DOCTORIBUS afferuntur causæ, Nos tamen omnibus sepositis, statuimus hanc AURI fulminantis potentiam ex subitaneâ partium salium ✳, ⦶ & ♀tari cum ☉ texturæ firmissimæ dissociatione & disgregatione oriri. Quod autem ejus fulmen deorsum inclinet, causa est non solùm corporis solaris gravitas & fixitas, sed & salium ad hoc proclivium impetus deorsum vergens. Non desunt, qui calcem martis eodem modo fulminare statuunt, sed frustra sunt, dum inanis ejus non solùm est operatio, sed & dum cū martis substantiâ & dictis salibus tam arcta non intercedit unio & textura partium. Cum Saturno magis ejusmodi vis fulminandi exerceri potest, eò quod ♄turnus per se vim fulminandi habeat, prout *Dn. D. JOHANN. MICHAELIS* p. m. in sacchari Saturni præparatione expertus fuit, quod vi suâ fulminante mediantibus salibus ✠ duos diffregit

 furnos,

furnos, tectum, domus & fenestras. Similem etiam cum Auro fulminante præstant effectum 🜹ur vulgare cum 🜿 & ⦶ vid. *Nobiliss. ROLFINCK.* chym. in artis form. redact. Libr. V. sect. 11. Cap. 28. p. m. 341.

§. XVII.

Vel ⁓u ⊖lis, aut 🜹ris guttatim affuso vim φλογίςην, ac fulminantem adimas p. 364.) Spiritus acidus ⊖lis, ⊕oli vel 🜹ris compescit salia Auri fulminantis abjuncta & inhabilia reddit vi suâ figendi ad fulminandum, quemadmodum idem etiã accidit cum pulvere pyrio sp. ⊕oli vel 🜹ris imbuto, ut etiam ad impetum fulminandi fiat ineptus. Si itidem ⊙ fulminans nimium edulcoretur, vim suam fulminandi similiter amittit, sed nullam tunc habet vim laxandi, quæ à salibus Auro connexis oritur, hæc enim quam primum calorem corporis internum percipiunt, solvuntur & fermentationem concitant, quâ fit, ut Natura irritetur, & illa, quæ in corpore noxia sunt, per consvetas evacuentur vias. Unde & ⊙ fulminans in Colicâ, seu flatibus & ventris torminibus etiam cum fructu adhibetur, tam pro corroboratione, quàm pro flatibus discutiendis, quos potenter pellit & alvum simul deobstruit. Miscetur quoque interdum cum pilulis & pulveribus in affectibus melancholicis. Habet etiam hoc Aurum vim diaphoreticam ad gr. iij. vel jv. in cõvenienti liquore adhibitum. Interdum utramque operationem & catharticam & diaphoreticam exercet, prout à salibus magis vel minus per ablutionem liberatum, magis vel minus etiam sudorem movet vel purgat.

N. Sp. ⦶ q. solve in eo ✱, q. s. ut fiat aqua regis, in hâc solve scobem ⊙, 🝏 cum sp. ⊕oli 🜹reo. Hoc ⊙ fulminans purgat ad gr. iij. exhibitum.

N. Sp. ⦶ part. iij. sp. ⊖ part. j. misce, solve in his ⊙ q. v. & cum ol. 🜿 p. d. 🝏ta, donec resideat, lavetur & siccetur, habebis pulverem crocei coloris non fulminantem. Cum liquore silicum etiam 🝏tari potest.

N. R. ⊙ fulminantis ℥ß. facchari ♄turni cum spiritu vini coagulat. & Cinnabar. ♁nii rectific. s. q. philosophicâ putrefactione radicaliter uniantur. In morbis desperatissimis ultimum remedium, in febribus ardentibus malignis dosis pro pueris gr. iij. aut jv. id adultis gr. vj. viij. in convenienti vehiculo.

§. XVIII.

2. *Calcinatio vaporosa* p. 364.) Quanquam Hartmannus hunc ⊙lis crocum magnoperè deprædicet, neminem tamen arbitrari puto, hunc ipsum ex ⊙ esse. Est enim crocus ♀ impuri auri ad hoc opus adhibiti, &

cum

cum sale uvarum pressarum cum sale urinæ mixto extractus, si enim ☉ finum sumseris non procedit.

§. XIX.

3. *Calcinatio amalgamatoria* ibid.) Hæc quamvis valde usitata ac mechanicis sit notissima, spernenda tamen non est, quoniam sine ullâ fit violentiâ, scilicet per ☿rium, qui interdum etiam aliquoties ab ☉ per retortam abstrahitur, vel per Cinnabarim vulgarem & factitiam, atque sic calx impetratur optima, dum ☉ inde spongiosius fit & ad usum Medicum efficacius. Basilius Medicamentum habuit, quod vocavit den Purpur-Mantel/ quod ex ejusmodi ☉ croco paravit. Ex hoc 🜄tatum ☉lare conficitur.

§. XX.

4. *Calcinatio cementatoria* p. 365.) Hæc melius succedet, si prius ☉ cum aquâ regiâ solutum & per humiditatis abstractionem in ⊕olum fuerit conversum & postmodum cum 🜍re in vase terreo sub tegulâ leniter calcinando sub continuâ commotione in crocum redactum.

§. XXI.

2. *Cum CC. usto* ibid) Hæc commodius perficitur, si prius ex cornubus istis spiritus destillatus fuerit cum sale volatili & oleo & demum ☉ calcinatio cum ⊖ horum cornuum fieret; Et adhuc melius, si cum rasurâ CC. crudi ☉ calcinetur vel sal CC. volatile ab sole abstrahatur, à quo tota compositionis dependet ratio. *CL. Hartmannus & Dnus D. MOEBIUS* hoc medicamentum ☉lare cum CC. crudo, prout & *Dnus Autor* l. c. describit, in frequenti habuerunt usu, & vocarunt medicamentum ex fructibus calvariæ, modumque præparandi diu sibi secretum servarunt. Feliciter eo utimur in febribus malignis, dysenteriâ epidemicâ. Dosis est à ℈ß. ad ℈j.

§. XXII.

5. *Calcinatio reverberatoria* p. 365.) Notandum calcinationem hoc loco non sumi propriè pro incineratione, quâ suo humido ingenito res ignis violentia spoliata in cineres redigitur, ita ut nullâ arte pristinum ejus corpus sit reparabile, quod in ☉ calcinatione non procedit, sed impropriè pro istiusmodi △nis operatione, quâ corpus compactũ ac durum salium corrosivorum beneficio igne reverberii subtilem ac spongiosam quasi calcem quoad externam formam repræsentat, salvâ manente corporis internâ formâ.

N. Nonnulli, postquam ☉ in aquâ regiâ solverunt, solutionem istam fundunt in plumbeam patinam, tunc aqua regia aggreditur ♄num relicto ☉lari pulvere.

§. XXIII.

3. *VOLATILISATIO. Unde* ☉ *spiritualisatum* p. 365.) Volatilisatio ista ☉ nihil aliud est, quàm ponderosi corporis in corpuscula satis exilia divisio

visio, ad eam levitatem & volatilitatem redacta, ut partes ingredientes stillatitiorum etiam liquorum fieri queant, ita tamen ut pristinam iterum induant Naturam △nis examini subjecta. Videri hoc potest in præparatione bezoardici ☉laris, ubi spiritus ☽ bezoardici beneficio crebrius ☉ affusi, iterumque abstracti haut difficulter tantum Auri traducere per Alembicum possumus, quantum ad destillatum liquorem duraturo colore aureo tingendum suffecerit.

§. XXIV.

Spiritus ex sale alicujus vegetabilis p.366.) De hoc spiritu Ars pyrotechnica nihil sibi conscia est vid. suprà Libr.2. Cap. de salibus.

§. XXV.

4. *EXTRACTIO, Unde ☉ Potabile, Tinctura ☉* p.366.) Utrum genuina ☉ extractio possibilis sit, ita ut vera ejus irreducibilis Tinctura haberi posit, magna contentionis serra inter Chemicos Doctores trahitur. *CL. ZWELFERUS in appendic. ad animadvers. R. A.* de Tincturâ ☉ inquit: Apud Chymicos vulgares aurei passim excrescunt montes, de quâ tamen ingenuè hoc sentio & statuo, nunquàm à me visam veram AURI vel LUNÆ Tincturam; meræ solutiones sunt, & vel levissimâ operâ citò parabiles, aliud enim est solvere, & aliud extrahere. Etenim qui Tincturam alicujus rei efficere satagit, is eandem ex corpore vel subjecto extrahat necesse est, relicto corpore colore suo orbato, hoc nisi fiat & apertè demonstrari posit, non est, quod ullus glorietur de hâc vel illâ Tincturâ, quippe quæ omnes, quotquot adhuc in libris chymicorum legere licuit, meræ solutiones sint, quibus nullo modo speciosum Tincturæ Nomen competit, quo mundo egregiè imponunt, ut verum maneat, quod *Paracelsus in vexatione Chemistarum*, etsi metallum decies millies destruxeris, attamen à destructionibus semper resurget longè perfectius. Et *in Archidoxis* Libr. de separat. Elementor. Cap. de metallis. Unumquodque Elementorum in specie olei destructionis metallicæ potest reduci iterum in metallum album, pristinum & malleabile. Quamvis etiam pars mercurialis in metallis, adeoque & in ipso Mercurii corpore propter adjuncta suscipiat larvas Vitrioli, olei, salis &c. non sunt tamen nisi oculorum imposturæ. Unde Philosophi dixerunt. Facilius esse Aurum construere, quàm destruere. Verùm in *Mantissâ Spagyric.* part. 1. c. 1. p. 322. mentem suam mutavit & contrariam assumens sententiam statuit, Tincturam Auri seu Animam velquintam essentiam à corpore mercuriali Lunæ speciem referente ejusque proprietates ex integro æmulante separari posse. Dari etiam separationem sulphu-

ſulphuris AURI à corpore ſeu Mercurio ſuo per præcipitationem ſolutionis, ubi corpus reſidet inſtar calcis albæ, nullo ingenio, nullâ arte reducibilis, ♀re tingente in menſtruo manente, quo ſpectant & *D. Johannis Tilomanni* experimenta circà veras & irreducibiles AURI ſolutiones nunc denuò recuſa cum præfatione *Excell. chymiatri D. Joëlis Langelotti.* De quibus infrà uberius. Quod autem ſuprà dictum, Aurum nullâ arte corrumpi, reſolvi &c. poſſe, eò quod perfectisſimum ſit, hoc quidem certum eſt, quàm diu naturæ iſti non conjungis aliam, quæ deſtruere aut reſolvere illud poteſt: qualem ſe ſcire Chemici fatentur, extrà quàm unicam nulla in hoc mundo eſt, quæ iſtud præſtare posſit. AURUM enim duplici partium nexu conſtat, interiori & exteriori. Interior eſt, quo miſcibilia & ipſa corpora primogenia ſibi implicantur. Exterior, quo partes miſtæ ipſius ſcilicet AURI continentur. Exteriorem nexum diſturbare plurima poſſunt, tritus, pulſus, ſalia, ita ut in inſenſibiles abeat particulas, quarum tamen quævis Auri retinet formam, nec corrumpi ideò dici poteſt AURUM, quod inſenſibiles particulæ in palpabile AURVM reduci nequeant. Interiorem plexum & nexum nihil niſi quod ex ipsâ Auri naturâ primogeniâ eſt, à vinculis ſuis ſolvit. Vid. *Elegantiſſ. Epiſtol. ſæpius allegatam Excell. Morhofii* p. 90.

N. Hâc occaſione meritò quæritur: *Utrum transmutatio metallorum operâ humanâ fieri posſit, vel minus?* de hâc quæſtione vid. l. c. *CL. Morhofii epiſtol.* p. 78. Qui eam fieri poſſe & factam fuiſſe ſtatuit luculentisſimis rationibus & exemplis p. 86. & p. 148. adeò ut, cùm hujus adſint exempla & teſtimonia ſufficientisſima, jam non opus ſit aliundè deducendis rationibus. Ad majorem tamen rei evidentiam hîc inſeram Epiſtolam ANNO 1667. d. 25. Novembr. à N. N. in N. Inſulâ ad N. N. exaratam. P. P. invitatus ab N. N. in N. Inſulâ d. 25. Novembr. in feſto præſentationis B. Virginis, audivi recenſentem mihi, quod ex Hollandiâ accepiſſet octavam partem unius grani Tincturæ aurificæ, quam minimam particulam juſſus erat projicere ſuper plumbi ſex uncias, juſſus inſuper, ut hoc Aurum ſic ex plumbo factum & ignitum extingveret in aquâ (puto bis vel ter repetendam ignitionem & extinctionem) deinde hoc Aurum iterum fundere ac projicere in plumbum fuſum, quod hoc Aurum adhuc ducentas plumbi partes purum etiam Aurum converterit. Autorem ſecretum hoc monſtraturum, ſi placeret *SERENISSIMO* N. N.

N.N. ipſum inviſere, & quidem Amſtelodami habitantem. Miſit etiam de ſuprà memoratâ aquâ, cui aliquid de menſtruo univerſali immixtum, ut illius etiam in Medicinâ ſumeret experimentum, quod factum eſt ab N.N. LEUDII in præſentiâ quatuor Medicorum præcipuorum, juſſit chirurgum cum lancettâ incidere oculum totum canis utrumque per modum crucis, ut effluerent ex uno quidem tres humores, ex altera duo ſaltem cryſtallino relicto, ut effluxis humoribus tunicæ oculorum ſubſederint, infuſis poſt aquæ illius aliquot guttis, humores iterum genitos ſeu reſtauratos, utrumq; canis oculum priſtinæ figuræ reſtitutum, & quidem illum citius, in quo permittebant & humorem cryſtallinum effluere, altero, in quo dictus humor retineretur, cum ingenti Medicorum admiratione. Apparere etiamnum in oculis inciſuræ veſtigia, quæ facta ſunt per triduum in pupillâ, idcircò autem huic cani curato uno oculo juſſit incidi & alterum, ut ſumeret experimentum de viſu, quem colligunt ſimul reſtitutum, cùm canis hinc inde obambulet, ut anteà. Hactenus de verbo ad verbum Dnus D. W. Addit D. D. M. cum ſequenti die ipſum inviſerem, dixit *ILLUSTRISSIMUS* N.N. &c. admodum gratioſè monuiſſe, quod per litteras ipſi communicatum ſit, ac ſi drachma una iſtius Tincturæ aurificæ duodecim millia & quingenta drachmarum plumbi in Aurum puriſſimum transmutarint, & unica drachma iſtius Auri factitii poſt repetitam in aquâ extinctionem in plumbum liquatum injecta ducentas plumbi drachmas in optimum poſſet Aurum denuò transferre. Modò Laudatus *ILLUSTRISSIMUS* paratus eſt hoc ipſum cuivis oſtendere & acceptum fore dixit, ſi aliis etiam *ELECTORIBUS ac PRINCIPIBUS* communicaretur, ſe velle fateri, quamdiu ipſi hujus Tincturæ aliqua copia adhuc eſſet. Ex his & aliis apparet, in quantum jamdum largiſſimus bonarum rerum diribitor DEUS in hâc extremâ mundi ſenectâ in puncto projectionis permiſerit. Hanc licet moderno tempore plurimi etiam impugnent, fruſtrà tamen ſunt, & omnibus ſeſe exponunt riſui, vid. *Epiſtol. ſæpius allegat. CL. Morhofii* p.m. 86. Hujus eruditiſſimum diſcurſum l. c. traditum de modo & materiâ conficiendi Lapidem lubet hîc inſerere, cùm dicta Epiſtola in paucis adhuc ſit manibus. Cum transmutationis nomen, inquit, adeò Miſochemicis odioſum ſit, ac ſenſibus illorum repugnet, ſolius miſtionis, quâ tota res poteſt expediri, ſubſtituemus. Communis ſcilicet metallorum materia eſt Mercurius, ſubſtantia ponderoſa, ductilis, liquabilis, ſubſtantia altera Sulphur eſt, ſive rubræ ſit naturæ, ſive candidæ, ab hâc diſtinctionem

ſuam

suam metalla recipiunt. Jam inter perfectius mista AURUM est, & quod secundum ab illo gradum habet ARGENTUM; illud ex puri 🜍ris rubri, hoc ex puri 🜍ris candidi familiâ, arctiori tamen & propiori ob æqualem puriorum partium mistionem, cognatione juncta, quam cætera illa, PLUMBUM & FERRUM, STANNUM & CUPRUM, quæ in se mutuo, immediatè saltem non convertuntur, ut cuprum & ferrum, plumbum & stannum: præ cæteris verò illa, quæ sulphur in se candidum habent, Hydrargyrus, Plumbum, stannum, Argentum facilius Aurei sulphuris operationibus obseqvuntur, quàm illa, quæ à rubro 🜍ure ortum trahunt: habet enim eorum, ut cupri & ferri sulphur majorem impuritatem cum quâdam pervicaciâ conjunctam, quàm cœterorum, quorum Mercurius copiosior est, & sulphur immaturum facilius excoqui in rubrum perfectius à perfecto 🜍re potest: nam in imperfectum rubrum vulgaribus etiam operationibus convertitur. Hinc chemici lubentius vel plumbo vel hydrargyro in Auri confectione utuntur, quam ferro aut cupro. Quando itaque Elixyr suum componunt chemici, materiam metallicam, quæ est ☿rius ex argento extractus, tot operationibus depuratam cum purissimo 🜍ure Auri conjungunt & in subtilissimam, fixam tamen Naturam, convertunt, omni Auro longè perfectiorem, quæ iteratis resolutionibus & coagulationibus majores semper perfectionis suæ gradus acquirit. Hoc Elixyr Plumbo, sed prius à scoriis per certos pulveres liberato, dumque funditur cum cerâ involutum injectum statim cum Mercurio plumbi tanquam sibi congenere ejusque partibus purioribus miscetur, unà cum sulphure quàm arctissimè secum juncto, dum partes heterogeneæ vel separantur vel fumo avolant. Mercurius plumbi per mutuum illum partium consensum statim se sociat Mercurio subtiliori, ejusque 🜍ur adjunctum etiam in interiorem sui naturam recipit, excluso illo, qui sibi adhæret, impuriori.

N. Summæ admirationis opus est, unum Elixyr vel pulveris projectionis granum integram Mercurii vel Plumbi libram in verum Aurum mutare posse. Verùm hoc Naturæ minus repugnare experimur, si perpendimus, quomodo exigua croci, moschi, ambræ, zibettæ &c. portio sufficiat ad mille vel amplius aquæ partes tingendas, vel odore inficiendas. Quid igitur non efficit Aurum in Naturam longè subtiliorem redactum? Est præterea etiam mutuus quidam Naturarum consensus Nobis incomprehensibilis, per quem inusitata sæpè in Naturâ phænomena se ostendunt: quæ non per

generationem, transmutationem, ſed per alteratam partium interiorum miſtionem, qualis & præſens eſt, fiunt.

§. XXVI.

Scias tamen & extractiones genuinas non eſſe impoſſibiles p. 366.) De quibus nec ego dubito; An autem genuinæ extractiones ſint vocandæ, quæ ſaltem circà exteriorem AURI plexum verſantur, cum ſalibus diverſi generis loco menſtrui adhibitis præparatæ, negamus. Quis enim ignorat, menſtrua elaborari poſſe, quæ ex corporibus diſſolutis eliciant & retineant partes, adeò tenaciter illis adhærentes, ut nova quaſi concreta corpora veteribus deſtructis conſtituant: Et ſtricta illa unio, quæ inter partes corporis emergentis ſupponitur, in cauſa eſt, ut aliter diſcerpi nequeant, niſi per minutas partes materiæ, quæ ad eas dividendum ſe aſſociant, & ſtrictè admodum iis illarum partibus cohærent, quas à prioribus partibus adhærentibus ſeparant. Nec impoſſibile eſt, poſſe aliquod corpus Naturæ ſuæ mutationem acquirere, nec tamen partium ſuarum divortium pati, ſolâ ſcilicet novâ partium texturâ à potenti aliquo Agente effecta. Examinemus *Dni AUTORIS ☉ potabilis* deſcriptiones, deprehendemus, Tincturas illas ejusmodi etiã concreta eſſe, licet ☉ croceum ſæpè mentiantur colorem, quæ ex ☉ cum particulis menſtruorum ad corrodendum aut præcipitandum adhibitorum coalitione digeſtionis adminiculo, non autem ex merâ partium metalli illius ☉laris alteratione orta ſunt, ſeu ex merâ partium variatâ ☉ texturâ & menſtrui partium ac conſequenti diſpoſitionis ejus reflectendi aut reſtringendi lucem mutatione à digeſtione promanante ejusmodi ☉ Tincturæ emerſerunt. Prout ex ſequentibus animadverſionibus patebit.

§. XXVII.

1. *☉ Potabile per ſpiritum vini ſale urinæ acuatum* p. 366.) Hanc particularem extractionem quaſi AURI cũ ſpiritu urinæ & vini Crollius jamdudum Chymiæ ſtudioſis communicavit pag. 382. & cum illuſtratis notis *CL. Hartmannus ad eundem.* pag. 387. illamque denuò in praxi ſuâ chemiatricâ repetit. Cui ſubſcribit *Nobiliſſ. Sennert. in inſtit. Lib. V. part. 3. ſect. 9. pag.* 1393. Et *Franciſc. Antonius* in Confect. ☉ potabile, item *D. Tilemannus* in experiment. nuper denuò evulgatis experiment. 15. & 17. pag. 31. Verùm hoc ☉ potabile utut per digeſtionem, ſolutionem, abſtractionem, deſtillationem &c. intervenientem in tincturam ſangvinis inſtar rubicundam redactum ſit, nil quicquam tamen niſi mera etiam partium ☉ ſolutio eſt cum aquâ regiâ ſalibus corroſivis prius recluſarum & demum eum ſpiritu vini urinoſi partibus ☉ particulis adhærentibus

tibus digestionis beneficio in tincturam rubicundam translata, quæ non ex interno ⊙ 🜍re, sed ex merâ partium salinarum texturâ cum ⊙ minimis tenaciter adhærentibus producta.

§.XXVIII.

N. *Sala, Scheunemannus, & alii, loco salis volatilis urinæ, salem Naturæ recipiunt i. e. Macrocosmi aut elementorum spiritum &c.* ibid.) Paucis spiritum mundi seu sal aëris. De hoc licet infrà quædam monuerimus in hujus Libri Cap.3. De aquis, lubet tamen & hîc quædam etiam repetere: Vocatur hoc sal universale, sal Philosophorum, de quo speciosus liber extat à Gallo Nuisement scriptus, à Combacchio in Latinam Lingvam translatus, & discursus de auro auræ cum meâ epicrisi. Sal illud cœleste, æthereum, aëreum, universi vocant, quod vel ex rore, vel aëre, vel Nitro, vel excrementis etiam animalium v. gr. urinæ, stercorum &c. extrahunt. Tale aliquod an detur, dubitat *Dn. Morhofius* l.c. p. 28. cum vetustiorum ante *Th. Paracelsum* chemicorum schola ignorarit. Ex aëre colligi sal posse non negandum, sed illud universale esse, nemo facilè crediderit. Hoc ut & alia salia ⊕olica, ⦶trosa &c. si in subtiliorem naturam clementi Vulcani Favonio redigantur, vel ab ⊙ ipso tincturam elicere ac secum per alembicum auferre videntur. Si autem sub acrioris spiritus formâ comparent, tyrannicum in corpus illud exercent imperium. Huc pertinet tinctura ⊙ per spiritum roris majalis extracta, quam pro arcano commendat *P. Borellus Centur.* 1. *observ.* 6. Huc spectat & *Johann. Tilemanni experiment.* 1. 2. 3. *seq.*

N. Ab hoc mirabili AERIS sale unico solvente Catholico deducit etiam Nobilissimus *D. JOEL LANGELOTT* Archiater *SERENISS. DUCIS* Holsatiæ Regentis, operationem chemicam *TRITUS* beneficio in molâ philosophicâ peragendam, ad ⊙ potabile conficiendum, dum folia ⊙ dicto instrumento, *MOLÆ PHILOSOPHICÆ* nomine, infrà depictæ, interveniente 14. ♂♀ continuâ agitatione tamdiu TRITUI exponuntur, dum in pulverem fusco-subnigrum impalpabilem convertuntur. Hunc retortæ planæ posteà immittit △ne ∴ per gradus primùm, tandem fortissimo adhibito, stillat paucas, sed rubicundissimas guttas, quæ vel per se, vel cum spiritu vini ♀tarisato digestæ verum exhibere dicuntur ⊙ potabile. Residuum ⚹ philosophico ex viridi æris, 🜍 & alcoole vini longâ digestione parato extrahit. Paucissimum quod superest, beneficio borracis in corpus redigitur non sine pristini ponderis defectu. In Epistolâ ad Naturæ Curiosos. Hanc operationem, inquit lau-

datus VIR, rudem quidem primo videri intuitu, ast in recessu esse mirabilem à sale dicto aëris adjutam. Compendiosius ad dictam operationem nos pervenire posse, si sale ♀tari hujus catholici solventis ope volatilisato loco solventis usi fuerimus, sed tunc digestionem longius esse producendam.

§. XXIX.

2. *Aliter cum spiritum vini per ⊖ vel ♉ p. 367.*) Quomodo crystallis ⊖is dulcibus in oleo salis solutis addito ☿rio ♎ato AURI Tinctura conficiatur vid. in *Johann. Tilemanni experiment. 16. pag. 30.* Alii cum crystallis salis indici depuratissimis ☉ folia in mortario marmoreo in pulverem redigunt inpalpabilem, donec rubescant, & demum cum Paracelsi circulato Tincturam eliciunt.

§. XXX.

3. *Aliter cum spiritu vini alkolisato. ☉ vitæ Quercetan.* ibid.) Hæc mirè commendatur ob varias ☉ præparationes per calcinationẽ, cementationem scilicet, reverberationem, circulationem, usque ad ejus summam volatilitatem peractas.

§. XXXI.

4. *Aliud per ol. ♁nii glaciale* ibid.) Hoc oleum nihil aliud est, quàm butyrum ♁nii. A quo non abludit D. Johann. Tilemanni Experiment 7. pag. 18. Pro Tincturâ conficiendâ hoc admodum ob vim suam corrosivam suspectum est. Potest tamen ad bezoardicum ☉lare adhiberi.

§. XXXII.

5. *Alii per ol. ♁nii saccharatum* ib.) Hujus olei descriptionem vid. *in Cl. Sennerti* institut. & infrà de *ANTIMONIO.* In hujusmodi elaboratione probè observandum est, ut rectificatio post solutionem ☉ volatilisati cum hocce oleo ♁nii instituatur, quâ factâ, cum spiritu vini extractio fieri debet.

§. XXXIII.

6. *Aliud per Sp. ⦶ bezoardicum* ibid.) Hic ferè convenit cum quarto ex butyro ♁nii conficiendo, ejusdem nempè valoris: ideoque & pro Tincturâ summè corrosivus ad bezoardicum ☉lare elaborandum commodior erit.

§. XXXIV.

7. *Aliud ☉ potabile per Oleum ♄ni* p. 368.) Oleum ♄turni quomodo præparetur tum infrà vide de ♄turno, tum etiam *in Johann. Tilemanni experiment. 7. pag. 16.* A ∽tu ♄turni ol. ♄turni differt, non nisi modo substantiæ, quòd ille subtilior ac tenuior, hoc crassius. Ille sine striis in collo retortæ apparentibus, hoc cum striis instar spiritus vini. Aliàs hæc præparatio suam meretur laudem, quòd nõ solùm elegantissima ac rubicundissima (ob oleum ♄turni aliàs in digestio-

digeſtione facilè rubeſcens) inde oriatur ☉ tinctura, ſed & magnarum virium ſit in plurimis affectibus, ubi acidum peccat.

§. XXXV.

8. *Aliud per ſpiritum* ⊖*lis* ibid.) Si loco aquæ regiæ ſolvas ☉ cum ſp. ⊖lis rectificatisſimo ab omni phlegmate liberato, & ex ☉ ſoluto poſt humiditatis abſtractionem beneficio ſpiritus vini ſale volatili urinæ animati tincturam extrahas, melius operaberis. Hanc cum fructu in febribus malignis & ipsâ Peſte in uſum ducere poteris. Vid. *CL. ZWELFER.* in mantiſſ. Spagyric. part. I. Cap. I. pag. 312.

§. XXXVI.

9. *Aliud per ol.* 🜔*ris* ibid.) Hoc ut & Aurum Diaphoreticum compoſitum Poppii valdè affinia ſunt D. Johann. Tilemanni Experiment. 4. 5. 9. Quæ videantur.

§. XXXVII.

10. *Aliud per Eſſentiam* ⊖*lis* ibid.) Hoc non differt ab 8. cum ſpir. ⊖ ☉ ſoluto & cum ſpiritu vini in ☉ potabile translato.

§. XXXVIII.

11. *Aliud per ſpiritum Mannæ* ibid.) Flores calcis ☉ fulminantis præparari nequeunt, niſi vis φλογίςη ac fulminans ☉ fulminanti per ſpiritus acidos adempta fuerit, & ſic non flores ☉lis, ſed ſalium acidorum acquires ſublimatum. Interim negari nequit, ex mannâ egregium parari poſſe ſpiritum inprimis cum rore majali maritatâ, qui juſto colligendus eſt tempore, ſereno ſcilicet, quando pluvia per aliquot non cecidit dies. Sic Manna pariter debet eſſe electa. Quæ niſi obſerventur, ſpiritus etiam inde paratus nullum præſtabit uſum.

§. XXXIX.

12. *AURUM potabile cum ſpiritu* ⊖*lis* ♀*tari* p. 369.) Hæc deſcriptio ex optimis etiam non poſtrema eſt; Notandum tamen, niſi ☉ per amalgamationem & cementationem probè prius fuerit reſolutum, & ſpiritus ♀tari ſuo ſale volatili non ſit impregnatus, in ☉ potabili conficiendo fruſtrà laborari, quomodo iſte philoſophicè ſit præparandus, vide infrà *Libr. IV. De Tartaro.* Nonnulli ☉ ſolvunt in ſpir. ⊖lis acuato ✳ in ſpiritu vini ſoluto, & deſtillant. In deſtillatione ſublimatur 🜔ur ☉lare cum ✳, quod demum cum ſpiritu vini ♀tariſato (qui ex terrâ foliatâ ♀tari paratur) extrahendum, qui 🜔ur ☉lare relicto ✳ imbibit. Vid. *D. Johann. Tilemanni experiment. 14. pag. 28.*

§. XL.

13. ☉ *potabile Franc. Antonii* p. 369.) Hoc eſt genuinum illud adeò decantatum ☉ potabile Londinenſe; & deſcribitur etiam à D. Johann. Tilemanno in Experiment. 13. pag. 25. Hic loco Olei vel ~tus ♄turni ſumit ſpiritum vel acetum philoſophicum mineræ Auri pag. 24.

§. XLI.

14. *Aliud Quercetani ☉ vitæ dictum* ibid.) Hic loco ⚹ sumi potest spiritus ⊕ ad tincturam ☉ per digestionem eliciendam, quæ demum cum spiritu vini ☿tarisato circulando exaltanda est.

§. XLII.

15. *Aliud Laudanum ☿riale Bayeri* ibid.) Hoc cum ☉ potabili suprà descripto *Francisc. Antonii seu Londinensi* valdè affine est, si per Oleum ☿riale intelligas ol. ♄turni, & digeras calore cinerum in phiolâ hermeticè clausâ per multas septimanas.

§. XLIII.

16. *Aliud Billichii* p.370.) Nec hoc peculiaris alicujus operationis est particeps, sed cum antecedentibus etiam in primis 13. & 15. valdè conspirat. Ultima cum sp. ⊖ solutio & digestio minus est necessaria, ideóque omitttenda erit.

§. XLIV.

17. *Tinctura ☉lis* p.370.) ☉ fulminantis vis fulminans prius aufferenda est, antequam cum sp. ⊕oli volatili in digestionem ponatur; cujus conficiendi rationem infrà habebis de ⊕olo. Tincto ~tui ad siccitatem usque abstracto sp. vini optimè ☿ satus jungendus, & ad extractionem calori lenissimo subjiciendus est. Tinctum spiritum destilla & ad justam consistentiam redige.

§. XLV.

18. *Tinctura Fratris Basilii* ibid.) ▽ regia variè præparatur, aliter cum ⦶ & ⊖, ut in antecedenti, aliter cum ⦶ & ✲. Hoc loco commodius sumitur spir. ⊖lis cum ⊖le volatili urin. acuatus. Menstruum Dni Autoris pro tincturâ rubicundâ facilè viridem, vel alterius coloris suppeditat. Fæces abjiciendæ, solutio decantanda, & sæpius cohobanda, ut ☉ spongiosius fiat. Restans iste ☉ pulvis purpureus cōmuniter à Philosophis vocantur der Purpur-Mantel.

§. XLVI.

N. 2. *Corpus illud album &c.* p. 371.) Hoc nisi à genuino & germano ⊖ menstruo ♃ur ejus & nexum interiorem solvente productum fuerit, nexu solum ☉ exteriore per salina menstrua ad albedinem deducto, reduci per ♁nium & in pristinum ☉ iterum converti potest. Sunt enim dicta menstrua ejusmodi energiæ, ut in cementatione, solutione, præcipitatione &c. tam firmo cum ☉ nexu sint copulata, ut etiam in ipsâ liquatione sæpè maneant unita, unde accidit, ut albâ quasi circumdent tunicâ, sub quâ fulvum vestitum ☉ ad tempus sæpè occultavit.

§. XLVII.

19. *Paulò secus ex manuscripto, testamento Basilii* ibid.) Hoc etiam nihil præ reliquis peculiaris obtinet, sed manet antiqvum cum salibus corrosivis peragendum testamentum.

§. XLVIII.

20. *Unicornu ☉lare, seu manna ☉laris* p. 371.) Menstruum ☉lare ex minerâ ☉lari conficitur, quod ad eliciendam tincturam ex calce ☉lis h. l. adhibetur; Ex marcasitâ autem aureâ optimum Solare menstruum destillatur. Prætereà etiam ex ipso nativo ☉ albicans & siccum sublimatur 🜍ur pro ☉ potabili adipiscendo & ejus tincturâ conficiendâ aptissimum, quod etiam ex imperfectis mineris Solaribus nonnunquam acquiritur. Et si quis sciverit 🜍 imperfectarum minerarum volatile eruere, postmodum præcipitare & denique figere, hic pro Philosopho ex igne habendus est, qui autem menstruum ☉ solvens verum ac genuinum adhuc desiderat, verâ etiam ac genuinâ Solis extractione destituitur; 🜍ur scilicet illud imperfectarum minerarum operoso labore elicibile cum alkali quodam singulari, cum quo amicabiliter coit, ignis adminiculo in corpus fixum efformandum est, quo mira in Medicinâ peraguntur.

§. XLIX.

Hic non possum non monere, quod nonnulli tincturam solis, beneficio oleorum aromaticorum sibi imaginentur &c. p. 372.) Non satis mirari possum cur *Dnus Autor* suprà dictam ☉ tincturam cum ol. destill. v.g. cinamomi, caryophyllor. &c. limam tam severè stringat, posthabitis in prædictas suis animadversionibus. Cùm constet, omnem extractionem nisi fiat cum totali subjecti, ex quo extrahitur, destructione, nullam esse, quid de suprà allatis erit expectandum? Et facilè est judicatu, quo in æstimio istæ tincturæ Solares sint habendæ. Interim quicquid sit, nihilominus tamen ☉ potabile cum ol. d. Cinamom. egregium est confortativum, & *Dn. D. Johann. Michaelis* in lipothymiâ, cerebri, cordis & uteri affectibus, item in puerperio difficili summo semper cum fructu adhibuit, cum ol. Cinamomi alias in se has virtutes obtineat egregias. Loco sp. vini si spiritus aliquis sumatur appropriatus v.gr. spiritus Cordis Cervi destillatus, vel etiam *aq. vitæ Matthioli*, potabilis iste liquor erit præstantior.

§. L.

5. *SUBLIMATIO, unde Flores Solis* ibid.) Prout *DN. AUTOR* describit non procedit, eò quod ☉ per spir. ☽ calcinat, & cum ✱ depurat, se compedibus ligari non permittit, sed regio adsvetum palatio se pœnalibus quasi

quasi claustris includi non patitur. Alii ex ☉ fulminante flores ☉ quando detonatur, instar clyssi colligere volunt; Nonnulli etiam ☉ fulminantis s. q. affundunt spiritum vini alkolisatum, imponentes companam, ut fit in destillatione ♁ris, accendunt spiritum vini, sic ☉ fulminans limatum colligere tentant. Sed plus in adspectu quàm in recessu habere videtur.

§. LI.

8. *SALIFICATIO*, *Unde* 1. *Sal* ☉ p. 372.) Ejusmodi metallorum prout & hîc AURI larvas sæpè Nobis imponere, non adeò in chymiâ hospes est, qui ignoret. Hanc primam, uti & secundam & tertiam salis solaris DNI AUTORIS descriptionem suppositititium fœtum ex ⊖. ⊕. O. &c. excludere, luce meridianâ clarius est. Non sum certus, inquit *Nobilissimus Anglus Robertus à Boyle in Chymistâ Sceptico* p. m. 100. non posse ex eodem metallo verum fluidumque Argentum vivum elici: sed, quod ad *AURI SAL* attinet, neque unquam vel illud conspicere mihi datum, vel ex ullius fide digni Autoptæ testimonio coargui, tale quid unquam separatum in Naturâ fuisse. Cum enim ☉làris hujus salis extractio in Chymicorum processibus, præscripto per corrosiva menstrua, aliorúmve corporũ salinorum interventu, sit præstanda, dubium homini curioso ac cauto restabit, emergere sal illud ex AURO ipso, an ex corporibus spiritibusque salinis ad id præparandum adhibitis. *Hæc Robertus.*

§. LII.

9. *MERCURIFICATIO* p. 373.) Non de Mercurio vulgi extrahendo hîc sermo est, quod ovum subventaneum à *Lullio* vocatur, & ab *AUTORE* etiam Nostro intelligi videtur, sed de substantiâ metallicâ ex perfectorum metallorum familiâ immaturâ ad levem calorem fluidissimâ, quemadmodum suprà descripsimus, ponderosâ, volatili, summè ductili, non currente, ut vulgaris Mercurius. Hæc substantia in perfectorum metallorum incunabulis inquirenda. Cùm autem inter perfecta metalla ab ☉ compacto sperari nihil possit, ab Argento, vel aliquo, quod illi cognatum est, petenda erit. Hæc in fodinis exhibet se interdum lenti humoris specie, qui posteà in optimum coagulatur argentum. Vid. *Dni Albini* Berg-Kronick. *p. 110. Matthesius GUR vocat. Consulatur & Nierenbergius in Histor. Natur. Libr. XVI. Cap. 19.*

CAPUT

CAPUT X.
DE ARGENTO.

§. LIII.

DE *ARGENTO ad Caput X.* pag. 373.) Dicitur *LUNA*, quia prout *AURUM SOLEM*, ita *ARGENTUM LUNAM* in Macrocosmo præsentat; Et quemadmodũ in Microcosmo AURUM COR respicit ob sympathiam, ita ARGENTUM CEREBRUM, & ex illo Medicamenta conficiuntur chymica Capitis affectibus inservientia.

§. LIV.

Metallum est nobilius candidum, Auro imperfectius ibid.) Nobilius ob nobilem Mercurium, imperfectius ob non adeò respectu Auri perfectum ♀ur, & purum, quale in ☉ est. Nam inter perfectius mista *AURUM* est, & postmodum *ARGENTUM*, quod alterum ab illo gradum obtinet. Illud ex puri ♀ris rubri, hoc ex puri ♀ris albi familiâ, arctiori tamen ob æqualem puriorum partium mistionem cognatione juncta, quàm reliqua, ut ♄, ♃, ♂ & ♀ &c.

§. LV.

Vires ibid.) Specificum cerebri confortativum in Lunâ est, spiritus animales reficiendo & irradiando confert, unde in omnibus capitis affectibus, apoplexiâ, epilepsiâ, paralysi, vertigine &c. medicamenta ex ☽nâ præparata miræ sunt efficaciæ. Et ex hâc etiam Aqua externa conficitur cum ▽ forti ad capillos canos denigrandos. Vid. Thesaur. Pharmaceutic. annexum sect. 2. n. VII.

§. LVI.

PURGATIO à sordibus superficiariis ibid.) Hæc peragitur ab aurifabris coctione & lotione cum aquâ, in quâ Tartarus & sal commune soluta sunt.

§. LVII.

1. *PURGATIO ab alienis metallis* ibid.) Hæc perficitur medio calcinationis immersivæ, dum ☽ solvitur ▽ forti, quæ solum solvat ☽, reliquis metallis intactis. Deindè per fusionem cum Saturno. Scilicet, Saturnus immittitur in ✢bulum ignitum, ut liquescat, quo facto ☽na superinjicitur, △nem continuando, usque dum cum Saturno imperfecta metalla ignis beneficio partim in fumum abierint, partim etiam in scorias, relictâ ☽nâ in fundo. In hac operatione furnus anemius est adhibendus. Recrementa seu scoriæ remanentes vocantur Lithargyrium.

§. LVIII.

2. *CALCINATIO.* 1. *immersiva* p. 374.) Solvitur ☽na in menstruo quodam corrosivo, v. gr. ▽ fort. spir. ⊖lis. ⦶ &c. Et soluta ⥱tatur per Muriam salsam, ▽ salsam, vel per particulam æris injectam. Hoc enim

modo ſpiritus corroſivi ▽ fort. aggrediuntur ♀rem ob figuras proportionatas, quas in eâ inveniunt, & ☽nam relinqvunt, cujus tamen particulæ ♀neri coacervatim adhæreſcunt, ſi laminatim fuerit injecta.

N. ▽ pluvialis etiam ☽nam ſolutam cum ▽ fort. ≂tat; id quod ▽a ſalana ſeu fluvialis, & putealis noſtra non præſtat; utpote admodum acida, nitroſa & ſalſa.

§. LIX.

N. 2. ☽ *hâc ratione ſoluta, ſi ad cryſtalliſandum reponatur, concreſcit in cryſtallos* ibid.) variis cryſtalli iſti inſigniuntur nominibus. Dicuntur purgantes, unde ☽na hydragoga, catharticum ☽nare, quia hoc purgat aquam hydropicorum, cum pilulis vel aliquo Extracto hydragogo adhibitum. Miſceri etiam poteſt cum aliquâ conſervâ v. g. fl. perſicorum, vel etiam roob ſambuci. Hujus effectus ratio omnis dependet à ſalibus adjunctis corroſivis, unde non nimis crebrò exhiberi debet, aliàs noxam inferre poteſt. Hujus uſum inſequi debent Ebur. ſ. △. ſpec. diarrhod. Abbat. Diatrion. Santal.

§. LX.

2. *Calcinatio amalgamatoria* ibid.) Hæc fit cum anaticâ parte ☿rii, prout Dnus Autor deſcribit, addito ⊖le vel ⊕lo.

§. LXI.

Calcinatio cementatoria fit per 🜿tarum ⊕lat. &c ibid.) Hæc calcinatio ſine fuſione fieri debet. Hic 🜿tarus ⊕latus ☽naris conficitur ex laminis ☽næ facto SSS. cum 🜿taro ⊕lato, inde pulvis viridiuſculus reſultat, qui mirè in affectibus Capitis pro digeſtivo commendatur.

§. LXII.

Rec. *☽næ Lamin. part. I. ☿rii ♎at. part. ij. &c.* ibid.) Melius procedet, ſi ſumatur rament. Lunæ ℥j. vel ℥ij. ☿rii ♎ati pond. æq. ✳ tantundem, hæc probè commixta parvæ phiolæ longo collo munitæ immitte quàm optimè, clauſam flammæ candelæ admove & brevi temporis ſpatio in fundo ☿rium fluentem videbis, vitroque fracto reperies etiam reliquam maſſam ſpongioſam & raram. Ratio eſt, quod ſalinæ partes ♎ati cum ✳co vehementi calore excitatæ Argentum adoriantur, quo ipſo minutæ partes ☿rii à ſalibus, quæ ipſas disjunctas tenebant, liberatæ & per calorem huc illuc agitatæ poſt varios motus in hanc coëunt maſſam. Reliqua ſalia volatilia etiam ☽nam arrodunt, cumque eà unita novum concreti genus componunt.

§. LXIII.

Aliter Rec. ☽ limat. p. I. fl. 🜍ris p. ij. ⊖lis. part ß Miſce ibid.) Optimè procedit calcinatio omiſſo licet ⊖le. Inde non ſolùm egregia Tinctura ☽næ cum ſpir. lil. convall. & ✳niaci ⊡rinoſ. addito tantillo ſpiritus ⊕li ſed & Aqua ☽næ confici poteſt, quæ ſeq.

seq. modo præparatur; Si scilicet Lunæ sic calcinatæ cum fl. 🜍ris affundatur 🜄a cephalica vel simplex, vel composita, atque ita Luna calcinata extrahatur. Sic v.g. in debilitate memoriæ Lunæ huic calcinatæ affundi potest 🜄a Sophorum Dorncreil. vel Mynsicht. vel 🜄 cerebri humani. In Maniâ 🜄a fl. hyperic. & anagallid. fl. phœnic. In Epilepsiâ 🜄a Epileptica Langii. vel 🜄a lil. convall. fl. tiliæ. Sic etiam in reliquis affectibus pro eorundem diversitate affundi possunt 🜄æ specificæ vel s. vel c. Et si edulcorentur, in majori possunt propinari dosi.

N. Probè hîc attendatur, ne nimium 🜍ris ultrà partes duas addatur, aliàs ☽nam 🜍ur comburit, neque etiam justo minus addatur, aliàs ☽na non ritè calcinatur. Scilicet ad ☽næ ʒj. addi possunt ʒij. vel ʒjß fl. 🜍ris.

§. LXIV.

Calcinatio ☽næ cæmentatoria fit etiam cum -~*tu* ⊖*lis* 🜿*tari* ibid.) Convenientius cum sale 🜿tari volatili.

N. Mira operatio per cæmenta est, refert *Dnus Stockmannus in Oratione Inaugurali Rostochii Anno 1619. habitâ, de ARGENTO in AURUM* per cæmentum Mutato. Propriam, inquit, fidem testor, quod aliquando hisce oculis viderim, Laminas & benè magni ponderis argenti frusta per subviride cœmentum ita perfici, ut Auri naturam inducerent optimæ notæ, idque spatio paucarum horarum igne non magno. Verùm magna hîc suspicio est de sophismate quodam; facile enim per insidias ⊙ pulvis vel carbonibus vel +bulis recondi potest, ut arte factum quis putet, quod verum & nativum est. Vid. Michael Mejerus in examine fucorum Pseudo-chemicorum detectorum, item *D. Morhofius* in epistol. citat. p. 84.

§. LXV.

Calcinatio Reverberatoria ibid.) ☽ non nimium debet calcinari, aliàs loco medicamenti pretiosi adipiscimur Medicamentum vulgare purgans nauseabundum vel emeticum ob saporem vitriolicum.

§. LXVI.

3. *SOLUTIO & EXTRACTIO, unde Lunæ potabiles & Tincturæ* ibid. pag. 375.) Quod suprà de ⊙ ejusque præparatis medicamentis monuimus, idem & hoc loco de Lunâ & ejus præparationibus sive solutionibus & extractionibus volumus intellectum, utpote ⊙ proximè, ut suprà diximus, in perfectione, duritie, & fixitate succedens, examen sive fulmen ♄turni licet non in tanto gradu, tamen in suo genere fixitatis sustineat. Et quacunque ratione vulgari, prout *Dnus AUTOR* tradidit, à salibus annexis immutetur, tamen Ejus substantia propriè in calcem, Tincturam, Salem & ☿rium vivum resolvi nequit, sed vivum manet in plaustro, nisi alio medio Ejus

nexus interior destruatur, idem numero pristinum iterum adsumit habitum. Omnes igitur calcinationes, solutiones, extractiones circa Ejus corticem exteriorem versantes, item Tincturæ, Magisteria &c. nil nisi variæ cæteroquin larvatæ Lunæ vexationes sunt, ex ☽næ solutionibus à salibus menstruorum corrosivis prognatæ, sub quorum texturâ & variâ figurâ LUNA manet integra. Præviæ illæ Calcinationes non alio fiunt fine, quàm ut ☽na soluta sese eò facilius cum Menstruis additis conjungere & Tincturam adscititiam repræsentare possit. Aliàs enim notum est, ex *LUNA* ut *LUNA* tanquam corpore fixo ☿rium fixum & 🜍ur albicans habente, nullam Tincturam, sive ea cœrulea aut viridis sit, juxtà vulgarem modum cum salibus corrosivis extrahi posse, si qua autem Tinctura videatur, illa non ex ☽nâ, sed ex Cupri Lunæ à monetariis admixti cum particulis Menstruorum salinorum, puta ⦶tri, ⊕oli, ▽ fort. &c. ad ☽nam corrodendam aut præcipitandam adhibitorum coalitione emergit, unde & pro diversitate dictorum Menstruorum Tinctura Lunæ variat, ut modò sit cœrulea, modò viridis, modò flava &c. Sic verbi gratiâ. Si ♀ solvatur in ✣ Tinctura inde sultat viridis, si sumatur sp. ⊡ fit cœrulea; Factâ solutione ARGENTI purissimi, nulla manifesta Tinctura prodit, nisi quòd quandoque valdè langvido calore subcœruleo videatur. Cùm tamen sequentes *Dn. AUTORIS* SOLUTIONES & EXTRACTIONES seu TINCTURÆ ut inutiles non sint adeò simpliciter rejiciendæ, si dextrè ac debitè præparentur & in usum ducantur, non sine notabili effectu in plurimis Capitis affectibus conducibiles; Lubet illarum animadversiones singulis descriptionibus subjicere.

§. LXVII.

Loco sp. vini simplicis sp. vini acuatus recipi solet p.375.) Acuitur autem vel cum sale ♀tari fixo, vel volatili, floribus item ✱ci, sale volatili urin. CC. cranii humani &c.

§. LXVIII.

1. *☽na potabilis per spiritum vini simplicem* ibid.) Rec. ☽nam non finam calcinat. & loco ✱ci etiam ⊖ volatile urin. substitui potest. Sequenti etiam modo procedit: Rec. Limatur. ☽næ. s. q. adde sal volatile urin. q. v. inde vitro accuratè clauso, repone per mensem & habebis pulverem salinum cœruleum; sal exinde ♎ma, manebit in fundo calx cœrulea, quam extrahe spir. vini rectificato. Item ⊖ volatile urin. inde pyxidi argenteæ, probè opertæ, tractu temporis ⊖ urin. arrodit ☽nam in lasuram, ⊖ ablue & extrahe lasur. per spir. vini & habebis Essentiam Lunæ.

§. LXIX.

§. LXIX.

2. *☽næ potabilis per sp. vini sale urin. acuatum* ibid.) Hæc ut & altera descriptio suum merentur locum. Commodè tamen etiam sequenti modo elaborari possunt. Rec. ☽næ lamin. ℥iij. solve cum sp. ⊕ s.q. solutionem abstrahe in cucurbitâ vitreâ, donec cuticula quædam appareat, quâ frigefactâ in crystallos vel ⊖lum ☽næ converte, in patellâ vitreâ leni calore exsicca, & in pulverem albicantem converte. Cui posteà admisce ✱ci optimè ♎ti duplum. Relinque aliquandiu aëri humidiori libero, ut Sale Naturæ impraegnetur, exposita, quoad colore cœruleo viridescente imbuantur, hoc facto, immittantur cucurbitæ vitreæ suo capitello munitæ & in ∴ ♎mentur, sic ✱ animam ☽næ evehet, quæ post reiteratas ♎ationes addito recenti semper ✱co per elixiviationē cum ▽â f. à sale dicto separanda est, & ex hâc tandem Tincturâ per Spirit. Vin. sale volatili urin. essentificatum extrahenda, repetitâ recentis Spiritus affusione, quoad omnis Tinctura prolecta sit.

§. LXX.

N. *Eodem modo fieri etiam potest luna potabilis per sp. vini acuatum Sale Naturæ* ibid.) Experientia hîc consulenda est, an etiam *Tritus*, beneficio Molæ philosophicæ institutus, aliquid præstare possit, quemadmodum suprà de sale demonstratū fuit.

§. LXXI.

3. *Alia ☽ per sp. vini ♀tarisatum* ibid.) Spiritus Salis tartari volatilis præstantior erit, ☽næ cum fl. ♁ris calcinatæ affusus.

§. LXXII.

4. *Alia per sp. vini ⊖latum* ibid.) Conficitur hic Spiritus, si sp. vini rectific. cum sp. ⊖li anaticâ parte misceatur & per ✕✕ ex ∴ destilletur, primo lento △nis gradu, deinde fortiori, sæpiusque cohobetur & circuletur in digestione.

§. LXXIII.

5. *Tinctura ☽næ Basiliana* p. 375. *ut & Luna potabilis S. Closs.* p. 376.) Hæc non sunt de nihilo, & laudem merentur; attamen nec interiorem ☽næ nexum solvunt, sed adhuc in exteriori versantur.

§. LXXIV.

IV. *SALIFICATIO* p. 376.) Quod suprà de Sale solari annotavimus, idem istud & hûc spectat de Lunari Sale, quod Nemo hactenus ullo modo demonstrare potuit, ab omnibus Mineralium generibus separari posse: Et quod *bonus ille Tholdius* in suâ Halographiâ ex Testamento Basiliano suppeditat, salium adjunctorum ex ⊖. ⊕. ⊖lo ⁜ ✱ &c. Est progenies & quædam duntaxat corporum separatorum, cum iis, quæ operationi adhibita fuerunt, intermixtura. Quoad *MERCURIUM*, certum equidem est, *ARGENTUM* æquè ut *AURUM* constare ex ☿rio,

non vulgi, sed philosophico, & 🜍re suo albicante, ut suprà docuimus. Ille summâ Arte ex Argento elici potest, ut substantia purissima, viscosa, summè ductilis, volatilis, ponderosa, non tamen currens, ut vulgaris Mercurius. Qualem *Tachenius* in suo Hippocrate chemico cum Salibus resuscitativis ex Argento forsan casu elicitum nobis proponit. Quis se vadem dederit, ☿rium ≏atum huic mixturæ cum reliquis salibus non intermixtum fuisse, cujus repagula salina corrosiva à Sale 🜿tari fuére soluta, ut postmodum cum ☽nâ ☿rius vivus sese ╤taverit & in currentem manifestaverit.

§. LXXV.

Spiritus Lunaris S. Clossæi p. 377.) Hic nihil aliud est, quàm Salium ⊕laceorum ex calcinatione ☽næ laminat. resultantium congeries, qui tamen in capitis affectibus curandis non rejiciendus est, vide suprà §. 63.

CAPUT XI.

DE FERRO.

§. LXXVI.

DE FERRO *ad Caput XI. Classis secunda Metalla ignobiliora duriora continet, FERRUM scil. & CUPRUM* p. 377.) Metalla sunt vel *Fixa*, vel *Volatilia. Fixa* vel sunt in excellenti gradû talia, ut *AURUM*, quod est metallum fixissimum, & *ARGENTUM, FERRUM & CUPRUM*, quæ quidem etiam fixa sunt, sed non fixissima, quæ diuturnâ △nis violentiâ calcinata vel penitus cum totâ suâ substantiâ avolant, vel ex parte, si magis impuriora & terrestriora sunt corpora, ut *FERRUM & CUPRUM* in scorias aut in crocos convertuntur: *Volatiliora sunt STANNUM & PLUMBUM*, quæ forti calcinatione & reverberatione ferè totaliter avolant, paucis scoriis relictis, leni verò calcinatione in pulverem & quasi cineres convertuntur, qui pulvis violentiori △ni expositus in suam pristinam redit formam metallicam.

§. LXXVII.

FERRUM metallum est ignobilius constans ex ☿rio & 🜍re ibid.) Hæc omnibus metallis communia sunt principia proxima, de sale nihil scimus. Et prout 🜍ur vel purius vel impurius fuerit, aliam vel aliam sortitur mistionem: unde vulgò diversæ illæ metallorum species constituuntur. Quæ utrum ita vocandæ sint, inutiliter disputatur. *FERRUM & CUPRUM* majore 🜍ris impuri copiam cum

cum minori mercurii parte obtinent; Plumbum autem & stannum plus habent ☿rii metallici, quàm ♀ris, & quidem adhuc candidi immaturi, unde & hoc facilius excoqui in rubrum perfectius à perfecto sulphure potest.

N. *Ex Luto beneficio olei Lini FERRUM se confecisse testatur BECCHERUS in Supplem. Physic. Subterran.* ut inibi ferrum reverâ generatum fuisse sibi persvadeat. Verùm, durum hoc est credere; Ferrum ex Luto separatum fuisse, non autem de novo productum, facilè crediderim. Notum enim est, Lutum sive Argillam sæpè istiusmodi mineris martialibus non esse destitutum. Unde & *Gilbertus* Libr. I. cap. 8. de Magnete, Nullam esse terram testatur, quæ martiali non sit imprægnata substantiâ.

§. LXXVIII.

Vires. Diversis & dotatum est viribus p. 377.) De Martis seu FERRI admirandâ facultate & in domandis Morbis mirâ potestate vid. *Galen. 9.* Simplic. c. 26. *Avicenn.* Libr. 2. tr. 2. Cap. 211. *Aëtius* tetr. 3. serm. 3. cap. 11. *Nicol. Monard.* in tr. de ferro. *Fallopius* Libr. de tumoribus p. 1. cap. 2. de Scirrho. *Matthiol.* in comm. Libr. V. *Dioscorid.* cap. 50. *Lud. Mercat.* in Meth. Med. *Jul. Cæsar. Claudin.* Libr. de ingress. Medic. ad infirm. sect. 4. tit. de chalybeat. Medic. *D. Sennert.* in Prax. Medic. de Malo hypoch. *Nathan. Highmorus* de Affect. hypoch. cap. 9. *Dn. D. Rollfinck.* in tr. de FERRO & Alii. Hoc in præsentiarum inquirendum restat, unde operandi diversitas *in FERRO* vel chalybe dependeat, ut modò adstringat, modò aperiat. Sententiarum discrepantiam & numerum accumulatum videbis in modò allegato opusculo Nathan. Highmori. *Dnus AUTOR Noster* vim aperitivam in volatiliori potissimum residere parte, ac proinde in sale, vim adstrictivam in fixiori, adeoque in terrâ latitare putat. Sed cuinam unquam verum ac genuinum sal martis nativum conspicere datum, vel quis unquam ex marte separatum fuisse testabitur? Alii diversitatem operationis in præparationis diversitate quærunt. At *Nathan. Highmorus* l. c. inquit: Præparationem Martis quod attinet, licet plures illum resolvendi reperiantur modi, tamen omnes ad mutationem in vitriolum aut vitriolatam Naturam tendunt; Ideoque præparatio nô diversificat effectum, cum illa solùm suppeditet quid vitriolatum, quod ratione suarum qualitatum diversos effectus producere nequit; cùm Ejus virtus propria prout & FERRI sit constringere, de quo *Galen. Libr. 9.* de Simplic. Medicament. facultat. Jam autem quomodo suâ stypticitate contrariam peragat actionem & obstructiones referet? ut volunt Nonnulli, non tam certâ fide constat. Modò lau-

laudatus Autor Eidem adſtrictioni etiam cauſam facultatis aperitivæ per accidens adſcribit, dum ſcil. in cachexiâ aut Malo hypochondriaco vaſa majora totius maſſæ ſangvineæ turgida Vitrioli ſeu Martis ſtypticitas conſtringit rurſus & contrahit, ut æquali proportione ad ſingula vaſa derivetur ſangvis, & hoc modo minoribus iterum vaſis ſuus reſtituatur ſangvis ad excretionem dicatis, ut debito tempore iterum excernant, & ita Circulatio Sangvinis ſuum recuperet tenorem. Verùm, utut hæc ſententia ſano intellecta ſenſu ex parte ſaltem non ſit rejicienda, tamen nondum totum ſolvit ſcrupulum, nam in dictis affectibus non ſolum ſangvinis irregularis motus eſt incuſandus, ut impeditus aut depravatus, ſed adſunt & ſalia corroſiva ſæpè ſylveſtria in lymphâ & ſangvine ex acidis & ſalſis, Nitroſis, vitriolaceis, ammoniacis &c. effluviis invicem minus ſymbolizantibus compoſita ad diaphoreſin & diureſin inepta, quæ Medicamentis purgantibus non auſcultant, ſed vel in primâ, vel in ultimâ corporis regione exiſtentia fluctuant & oberrant, quæ adſumptis Medicamentis Martialibus ad illa præcipitia ruunt, eisque adhærent, ut illa disſolvant, adeoque ſalia iſta juxta ſaporis ſpeciem vel ſalis, dum Marti adhærent, illumque rodunt, coagulantur. Sicuti videmus cum ſp. ⊖oli ♂tem verti in ⊖olum, cum ♀ in rubiginem &c. Cum autem in alimentum transmutari nequeunt, cum Marte ſoluto ſub nigricante colore ejiciuntur foràs, qui color oritur, cum ſalia acida Martem rodunt, & alkalia illum in colcothar præcipitant. Cùm verò Ferrum ſeu chalybs in acido liquore ſolutum potatur, abſumptis & penitus admiſſis iisdem liquoribus, ferrum mox alimoniæ ineptum ab acido ſeparatur, à commiſto; In quâ ſegregatione confluunt ſalia ad ferrum, & illi adhærent. Sicuti videmus Argento evenire in ▽F. ſoluto, inquit Taſchenius in Hippocr. chymic. in hanc ſolutionem ſi cupri lamellæ injiciuntur, tunc ſtatim aciditas ▽F. deſerit Argentum & rodit Cuprum, Argentumque cupro adhæret. Rurſus in illud ſolutum jam à Cupro virideſcens mitte lamellam ferri & ▽a confeſtim cuprum deponit & rodit ferrum, cuprumq; ferro adhæret. Ita etiam in humano corpore contingere poſſe, mechanica ratio & neceſſitas dictitat. Niſi enim humor excrementitius ſeu Salia iſta cujusdam ſemiacidæ Naturæ forent, Mars ſeu ferrum in corpore non diſſolveretur in viride vel nigrum liquamen. Et niſi excrementa ita tingantur, ferrum inconſideratè propinatur, non enim reperit humorem idoneum, qui illud ſolvat. *Hæc Tachenius*. Contrà autem *CL. ZWELFERUS* in apo-

apolog. contrà Tachenium ex *HELMONTIO* probat paradox. quint. §. 12. Martem aperire poteſtate ſpecificâ & appropriatâ, conſtringere verò qualitate ſecũdâ, aut per accid. quatenus acredinem & mordacitatem humorum demit. Verùm nec in hoc *Dno Tachenio* à *ZWELFERO* de Martialium Medicamentorum viribus ſatisfactum. Adſtringunt ſcil. illa, ſi acidum in corpore, partibꝰ extrà ſtomachũ hoſtile, imbibant, nec quidquam eſt, quod magis acida imbibat, quàm martis corpus, hinc cum iis etiam in deliquium abit. De cœtero aperitivas illiꝰ virtutes, etiamſi colliquatũ fuerit cum acidis, ut ſpiritus ex ☉ hæmatitis volatilis, tamẽ & ſtriatus has probat. Proinde Martialium Medicamentorum operationis diverſitatem puto nõ tam ex diversâ illorum præparatione, quàm ex appropinquatione & approximatione illorum ſeu adaptatione ad cauſam morbificam dependere.

§ LXXIX.

Præparationes præcipuæ ſunt 1. PURGATIO. 2. CALCINATIO. 3. SUBLIMATIO. 4. DESTILLATIO. 5. EXTRACTIO. 6. SALIFICATIO. 7. LIQUATIO.

§. LXXX.

PURGATIO ♂*tis à ſordibus ſuperficiariis* p. 377.) Hæc peragitur tùm vẽtilando, tùm abluendo ▽â cõmuni.

§. LXXXI.

1. PURGATIO ♂*tis Gradatoria*: *Unde Chalybs* ibid.) Chalybem partim natura producit, partim etiam Arte conficitur. Quem Natura ſuppeditat, reperitur in quibusdam certis locis; Aliàs arte elaboratur, dum FERRUM ignitum in aquâ extinctum tale acquirit chalybeatum robur. *Nobiliſſ.* Robertus *à Boyle* in tr. de coloribus modum adducit non ubivis obvium chalybem attemperandi ad conficienda glyphia, teretra, elaſtra aliaq; mechanica inſtrumenta, quem conſule.

N. Si bacillum à chalybe & æqualem alium ex Argento candefacias, eosq; △ni exemptos ad ſeptentrionem & Auſtrum accuratè directos refrigeſcere ſinas, quãquam in utrumque metallum ab igne operatio facta & chalybs, quoad ſenſum, variatus non videatur, tamen cùm textura utriusque ſit diverſa, Argentum non acquirit novam aliquam qualitatem per iſtam operationem, cum ignitio chalybis, poſtquam poris ejus recluſis partes ejus magis flexiles effecit, facillimè dũ eo in ſitu verſus Septentrionem & Auſtrum tenetur, illum pervadunt magnetica terræ effluvia, quæ perpetuò per aërem à polo ad polum feruntur, ut ita per tranſitum illorum magneticâ quâdã proprietate afficiatur, cujus virtute in aëre libero ad æquilibrium ſuſpenſus ſpontaneâ directione verſus polum ſeptentrionalem & Auſtralem vertetur; & operationes aliquas Magne-

ticis corporibus familiares exercebit. Quod si metallum illud ab oriente ad occidētem porrectum tam diu jacuerit, nihil magneticæ virtutis acquiret. *Robertus à Boyle in tr. de Cosmicis rerum qualitat. pag. meâ* 17. *&* 29.

§. LXXXII.

2. *CALCINATIO unde CROCUS*

1. *Calcinatio Reverberatoria, unde crocus ♂tis obstructivus* p. 378.) Ex hujus croci præparatione innotescit, non solùm croceum hunc Martis colorem à mutatione ipsius texturæ provenire, dum idem metallum successivâ ignis operatione diversos colores adsumere potest, sed & inter alia acidum etiam in flammâ esse, ♂tem in crocum mutans: Inde & planè nulla est differentia inter crocum ♂tis, qui fit cum △ne, & qui cū ⊖, ⊡, ✠ &c. *Tachen. in Hipp. Chemic.* Cui *CL. ZWELFERUS* in apolog. contradicit; Nos tamen addimus negari non posse, aporrhœam aliquam acidam unà cum flammâ ex lignis accensis exhalare, quemadmodum videmus ex accenso 🜍re humidum acidum unà cum flammâ evehi, quod non est ipsa flamma, sed unà cum fumo æthera petit & in aërem dispergitur, id quod tamē dictos præstare potest effectus. vid. De Corallis. Vires hujus croci sunt notissimæ.

§. LXXXIII.

2. *Calcinatio fusoria: Unde crocus ♂tis aperitivus* ibid.) Hæc cum calcinatione tertiâ cementatoriâ & sextâ illinitionis omnes tendunt ad ⊕olum ♂tis conficiendum, nullâq; indigent animadversione. Calcinatio quarta im̄ersiva in aquâ forti, sp. ⦶, ⊖lis, Onis & quinta Vaporosa, non ⊕olum seu crystallos ♂tis, sed crocum largiuntur. Illa igitur præparatio est optima, quæ cum sp. ⊕oli seu 🜍ris absolvitur, inserviens cachexiæ, malo hypochondriaco &c. Sequenti igitur modo optimum ac copiosum conficitur ⊕olum ♂tis. Recip. Limatur. ♂tis f. q. affunde sp. ⊕oli vel 🜍ris bonâ quantitate aquæ prius dilutum successivè ac sensim, hoc facto, novam aquam affunde usque dum ⊕olum ex ♂te satis fuerit extractum, solutionem decanta ac in sartagine ferreâ ad cuticulæ apparentiam coque. Sic in frigido crystalli concrescent, qui in Leni calore exsiccandi sunt, reliquis liquor iterum exhalet, ut in frigore crystallisetur. Hoc tam diu repetendum, usq; dum omnis liquor ♂tialis in crystallos fuerit absumptus.

§. LXXXIV.

N. *Quercetanus infundit* ∽ *🜍ris ac spiritum vini ana in cochlear ferreum* p. 379.) Benè observandum est, Crocum ♂tis saccharinū inde parari, & quidem aperitivum cum pulveribus aut pilulis purgantibus in virginum cachexiâ miscendum, non sine notabili effectu; illum autem beneficio ∽O. ✳. ⊖. ▽ fort. &c. non nisi extrinsecus adhiberi.

§. LXXXV.

§. LXXXV.

III. *VOLATILISATIO ac DESTILLATIO unde* 1. *Aqua ♂tis* p. 380. *Mazotta in Triplic. Philosoph.* hujus liquoris mentionem facit, eundemq; mirè ad transmutanda metalla commendat. Hâc ratione etiã *BURRUS*, prout ex *Dn. D. JOHANNIS MICHAELIS* p. m. ore excepi, præparare voluit ol. ♂tis. Cum minerâ ♂tis Casselienſi aëri humido ad longum tempus expoſitâ etiam procedit; Inde nonnulli ſpiritum mundi deſtillare volunt. Sed toto cœlo errant.

§. LXXXVI.

2. *∽tus ♂tis* ibid.) Hic ex minera ♂tis deſtillatur, in quâ ⊕olum quoddam latet nativum, ut ita facili negotio inde deſtillari poſſit ſpiritus, prout etiam ex minerâ ♂tis & ♀neris hermaphroditicus conficitur, vel ex hiſce duabus mineris ⊕olum hermaphroditicum fit, cujus ſpiritus in affectib9 ſpleneticis ac uterinis mira præſtat, v. gr. Recip. Mineræ ♀ ℔ iij. miner. ♂tis ℔j. ⊕oli vulg. ℥ xiij. ſubtiliſſ. pulveriſ. affunde ▽ comm. ſtent per ♂♀ & tingetur. Tincturam effunde, recentem affunde. Hoc reiterandum eſt, dum non amplius tingatur, ▽ evapora, & concreſcet ⊕olum. Optimum in deſperatis uteri affectibus remedium. Doſis gr. j. ij. iij. &c. cum duplo fecul. bryon. in vehiculis appropriatis.

N. Ex hoc ⊕olo hermaphr. fit communi modo ſpiritus.

§. LXXXVII.

3. ⚬⚬ *Martiale album* p. 380.) Si juxtà præſcriptum Dni Autoris elaboraveris, acquires ex hâc ſolutione cum ♂te factâ ſpiritum ſalis ♂tialem, qui aliquid præſtat in obſtructionibus viſcerum reſerandis. Melius autem fuerit, ſi ſpiritum ⊖lis limaturæ ♂tis infuſum & per aliquot ♂♀ leni calori expoſitum coles, poſtmodum coagules; & demum per retortam vel cucurbitam terream deſtilles, ſic ∽ non ſolùm coloris aurei ſubflavus prodibit, ſed & flores ♂tiales in fine ſubſequentur magnarum in plurimis affectibus virium, quales etiam ſuppeditat ♂ cum ✱co ſublimatus ſeq. modo:

Recip. Limaturæ ♂tis puriſſimæ. ✱ci ana ℔ij.

Hæc probè invicem pulveriſata immitte cucurbitæ fictili vitreatæ, luto obductæ, & oppoſito capitello ac præmiſſo recipiente deſtilla △ne aperto, primò Leni, poſtmodum aucto, donec ſpiritus ✱ ſalis urinoſus elicitus fit. Poſteà auge △nem ad fundi cucurbitæ excandeſcentiam & capitelli nigredinem Inde flores ✱ ≏mabuntur ad capitellum usque in minori copiâ, majori autem ad latera alembici nigricantis coloris. Peractâ ≏atione & omnibus fractis

massam in fundo cucurbitæ relictam restitutis ipsi floribus ✳ nigricantibus jam ♎tis & probè mixtis expone humido aëri. Elapso brevi temporis spatio mixtura hæc efflorescet in colorem cineritio-flavum, odoris vitriolacei & saporis dulcis martialis. Hanc massam impone retortæ terreæ luto probè munitæ, recipiente amplo præfixo, fugisque optimè clausis aperto igne gradatim destilla, fortiori ignis gradu sensim ac successivè subsequente, quoad spiritus in formâ appareant nebulæ. Sic sensim fortissimo caloris gradu destillatio continuanda, donec nebulosi spiritus dispareant. Hâc destillatione absolutâ spiritus acidus salinus coloris aurei in vitro optimè custodiatur.

§. LXXXVIII.

4. *Ol. Martiale rubrum* ibid.) Solutionem martis præcedentem cum Tartaro crudo albissimo imprægna & destilla igne fortissimo, acquires liquorem martialem; ☠ humido aëri expone & solvetur in ol. Huic si terram foliatam ♀tari jungas, præstantius fuerit.

§. LXXXIX.

5. *Ol. Martis ♁reum* ibid.) Hoc supersedere possumus, cùm superius allata satis sint sufficientia ad viscerum obstructiones reserandas & tonum illorum restituendum, quibus spir. vini additio plus nocet, quàm prodest.

§. CX.

6. *Ol. martis præstans* ibid.) Non solùm crocus martis à sale liberatus, sed & nuda limatura martis satis ad hunc laborem sufficiens est; & loco spir. vitrioli phil. etiam spir. ⊖lis rectific. substitui potest; Affunde igitur spir. vitrioli phil. vel spir. ⊖ limaturæ martis purissimæ, digere, & extrahe additâ aquæ fontanæ s. q. tinctos liquores abstrahe ad mellaginem, hanc ex cucurbitâ non nimis altâ ♎ma, & acquires flores, qui aëri humido expositi in liquorem aureum solvuntur, qui vel per se ad gutt. i. ij. vel iij. vel cum arcano ♀tari soluti mixtus ad gutt. v. x. xx. &c. cum appropriato vehiculo in tono viscerũ labefactato, vomitu, dysenteria, & aliis alvi fluctibus, item hæmorrhagiâ maximæ est energiæ. In Hæmoptoë aliquid crystallor. Eni admisceri potest.

Vel: Recip. Scoriar. martis ex Regul. martis resid. ☿rii ♎ati ana, misce exactissimè & destilla per retortam igne fortissimo, ut mercurius vivus penitus ♎etur & elevetur; ☠ residuũ expone humido aëri, & liquore ♎ma dicto suprà modo flores, qui etiam per deliquium abeunt in ol. martis præstantissimum.

§. XCI.

7. *Vitrioli martis destillatio* p. 381.) Dnus AUTOR statuit, hujus destillationem nihil peculiare à destilla-

ſtillatione vitrioli communis habere, & iisdem modis perfici. Verùm ſi vulgari modo, prout communiter ſp. vitrioli deſtillari ſolet, procedatur, certè non ita felicioris operationis erit. Proindè ſequens modus mihi valdè probatur;

Recip. Vitrioli martis q. v. non calcinati, immitte retortæ fictili probè lutatæ, expone igni aperto, præfixo recipiente amplisſimo, fugis undique clauſis deſtilla per gradus igne tandem alterâ die aucto ad △ reverberii, ut omnis humiditas exhalet, quousque nebulæ egredientes deſinant. Hinc ſpiritum aufer, ac denuo ☋ ſuperfunde ſuccesſivè & repete dicto modo ex novâ retortâ deſtillationem, quibus peractis acquires ſpirituum martis omni laude majorem, qui nullâ amplius rectificatione indigeat.

Hic ſpiritus martis odoris admodum ♀rei, qui temporis tractu in ſvavem degenerat violaceum, gratisſimi cæteroquin ſaporis in potu ac juſculis oblatus non ſolùm febricitantibus egregium affert ſolamen, ſed & in roborando ventriculo & obſtructionibus reſerandis ſummæ eſt efficaciæ.

N. Hic ſp. ⊕oli martis cum ſpiritu vini circularis & ſæpius cohobatus ſpiritum ⊕oli præbet cephalicum. Ex ☋ ſp. ⊕oli martis elegantisſimus crocus martis adſtringens conficitur in omni alvi fluxu & hæmorrhagiâ utilisſimus.

§. XCII.

4. *EXTRACTIO : Unde Tinctura. Recip. Limatur. Martis* ℔ß. *candefiat &c.* pag. 381.) Fruſtum martis, non ejus limatura ſumenda eſt, quia melius candefieri & extingvi poteſt quam limatura. Inſtituitur autem eo fine, ut vinum malvaticum vim adſtringendi inde acquirat; Unde in omni alvi fluxu uſurpari poteſt.

Notandum tamen, ejus potum ſtatim poſt extinctionem in uſum eſſe trahendum, aliàs humido aëri diu expoſitus vim aperitivam acquirit, interdum etiam emeticam. Unde & circumſpectus *Dn. D. SENNERTUS* de dyſenteriâ monet, ejus extinctionem moderatam eſſe debere, nec nimis crebram, cùm certum ſit, ſi multum de ferri ſubſtantiâ adſumatur, alvum turbari. Quæritur igitur, quid hujus diversè operandi modi cauſæ ſit? Nos ſtatuimus, martem ignitum & extinctum amittere partes ſpirituoſas volatiles, ſingulari texturâ præditas in illâ ſubitâ violentâ quaſi vicariâ reverberatione, ſi jam ignitus in lacte extingvatur, communicare eidem vim adſtrictoriam, quæ in partibus fixis terreſtrioribus hæret, quæ tum ſuperant ſubtiles volatiles aliâ figurâ & texturâ præditas.

Post ignitionem verò frigefacto in Marte reviviscere in centro volatiles partes ⊖olaceas à sale centrali aëris, quemadmodum crocus ♂tis adstringens aliquot mensium spatio sibi relictus rursus aperiendi acquirit vim in centro ipsius resuscitatis partibus ⊖olaceis. Si colchotar ⊖oli, ut notum est, aëri exponatur humido, matrix reviviscit & ex gremio suo novos producit spiritus à sale Naturæ suppeditatos. Vid. Dissertat. meam de Dysenteriâ.

§. XCIII.

Aliter. *Recip. Martis Limatur.* ♃ *ana* ℔j. ibid.) Melius procedit elaboratio, si sumatur Limatur. Martis. Tartari crudi ana cum ▽ coq. & ad mellis consistentiam inspissatis superfundatur ⚹ liquor Martialis non injucundus prodibit in vino malvatico infundendus. Vel: Recip. ⊖oli Martis ♀tari depurati ana ℔j. coq. in aquâ ad mellis consistentiam, ex hâc cum spiritu vini malvatico extrahe Tincturam, quæ potest aromatisari cum eleosachar. s. q. caryophyllor. vel cinamomi.

§. XCIV.

2. *Tinctura ex marte crudo* ib.) Si loco ⚹ sumatur sp. ⊕, hujus elaboratio erit convenientior v. gr. Recip. Limatur. martis, extrahe rubedinem cum spiritu ⊕, tinctum spiritum effunde, aliumque affunde, donec nulla rubedo in extractione amplius appareat; Tincturam collectam abstrahe in alembico per ∴ ad crassitiem, huic superfunde sp. vini, extrahe, filtra, & ad liquorem rubicundissimum per abstractionem reducatur. In Cachexiâ virginum & malo hypochondriaco præstans est medela. Dosis est à ℈ß ad ℈j. in convenienti vehiculo. Altera cum spiritu vini ♀sato extracto nihil etiam peculiaris habet à priori allatâ.

§. XCV.

3. *Alia ex croco Martis Quercetani*. ibid.) Hæc convenit cum essentiâ Martis aperitivâ *CL. ZWELFERI*, quam describit in Appendice ad animadvers. p. m. 58. & ex sp. ⊖tri conficitur, qui nisi fuerit fortissimus, post adjectum ⊖oli phlegma albus saltem & ferruginem ingratè sapiens liquor prodibit.

§. XCVI.

4. *Alia ex croco Martis cum spiritu vini* ibid.) Verùm hujus elaboratio non procedit, nisi crocus Martis per reverber. factus prius ab alio menstruo salino fuerit resolutus & in crocum redactus, v. gr. spir. ⊖, ⊖. ⊕ &c.

§. XCVII.

5. *Alia, quæ Basilii est*, *Recip. Limatur. Martis solve in spir. ⊖oli &c.* ibid.) Præsens est remedium in hemicraniâ, epilepsiâ, calculo, ulceribus internis abstergendis & ad sangvinem purificandum aptissimum,

mum. Dof. eſt à gutt. x. ad xx. Melius autem ſeq. modo paratur:

Recip. ⊕olum ad rubedinem calcinatum, vel ☺ vitrioli, (à quo 🜄 ſaltem volatiliores ſunt expulſi) q.v. ex hoc extrahatur ſalſedo vitriolata repetitâ ※ affuſione & decantatione, quousq; ſapor vitriolatus in ※ extrahente guſtu percipiatur. Extractiones filtratas ex alembico balnei colore deſtillando abſtrahe ad mellaginem; Hunc craſſum liquorem, addito ſabulo immitte retortæ vitreæ luto obductæ ac igne aperto gradatim aucto in liquorem rubicundum deſtilla.

§. XCVIII.

6. *Alia ex ſcoriis cœruleis* p. 382.) Dicitur hæc tinctura adſtringens, & maximè commendabilis eſt; efficaciorem tamen & præſtantiorem habebis, ſi loco ※ ſumas vel ſp. ⊕ vel ⊖ ac ſcoriis ♂tialibus ſenſim ac ſucceſſivè infundas, & affuſâ aquâ liquorem tinctum colligas, quem ad mellaginem abſtrahe, & denique per cucurbitam prius phlegma, hinc ſpiritum & tandem 🜄atum eleva. Quod per deliq. ſolutum optimum evadit remedium, viribus longè excedens præſentem tincturam. Vid. Ol. martis præſtans.

§. XCIX.

7. *Alia ex floribus croci ♂tis* ibid.) Vide ſuprà §. noſtrum 87. extractio cum ſpiritu vini inutilis eſt. Tradidit eandem *CL. ZWELFER.* in mantiſſ. ſpagyric. pag. meâ 338. Prout & 8. ex calce martis.

§. C.

9. *Alia. Recip. Croci martis probè calcinat. q.v. irrora cum ſp.* ⊕*oli &c.* ibid.) Hæc tinctura nihil aliud eſt quàm ⊕olum martis ſolutum & ſp. vini imprægnatum, prout & ſeq. 10. Manna martis dicta, viribus non differens à Mannâ Vitrioli dictâ, cujus infrà de VITRIOLO fiet mentio, quæ non ſola laxatarum ventriculi fibrarum adſtrictione, ſed & manifeſtâ erodentium acidorum humorum imbibitione & Vitriolifatione, ac ſubſequio orificiorum aut ductuum, tam excretoriorum, quàm lactiferorum deterſione hypochondriacos levat & obſtructis confert. Huic præfertur tinctura martis *CL. ZWELFERI* ex ⊕olo ♂tis cum terrâ foliatâ ♀tari præparata, cujus deſcriptionem vide ſis in mantiſſ. ſpagyric. part. Cap. 3. p.m. 337.

§. CI.

10. *Alia Tinctura, Manna Martis dicta* p. 382.) Hujus præparatio tam ratione elaborationis, quàm energiæ cum antecedente convenit; ſequens tamen etiam non in poſtremis erit habenda.

Recip. ⊕oli Martis q. v. tere, affunde liquorem ſilicum Glauberi, incoque, ut forti igne fluat. Mixturam

ram hanc pone in cellam, adde aliquid aquæ, ut instar pultis fiat, superfunde sp. vini, digere in MB. per 8. vel 10. ♂♀, extrahe tincturam. Quod de silicibus in liquore est, sedimentat, filtra tincturam & exalta. Saporis non est ingrati & magnarum virium.

§. CII.

11. *Basium Martis & Veneris seu Tinctura extemporanea S. Closæi* ib.) Spiritus iste volatilis nihil aliud est, quàm spiritus ⊕ ex ejus crystallis paratus, & Limaturæ Martis affusus, ex quo elegantissima parari potest tinctura adstringens seq. modo.

Recip. Limaturæ Martis q. v. affunde sp. ⊕, iterumque exsicca, idque bis vel ter repete, donec limatura in crocum quasi conversa fuerit, cui in pulverem redactæ superaffunde denuò spir. ⊕ ad eminentiam 4. transversorum digitorum, qui præviâ digestione rubicundo imbuetur colore. Tinctus spiritus effundatur, & alius affundatur, donec nulla rubedo in extractione amplius appareat. Tincturæ collectæ ad mellaginem abstrahantur, quæ porrò cum spiritu vini extrahendæ, filtrandæ & ad liquorem rubicund. per abstractionem reducendæ sunt. Hæc tinctura magnarum est virium in omni hæmorrhagiâ, vomitu, diarrhœâ, dysenteriâ, fluxu hepatico &c. Dosis est à gutt. v. x. ad xx. &c. in appropriato vehiculo.

§. CIII.

12 *Sal saccharinum & tinctura flava Martis ejusdem* ibid.) Hæc non differt ab ol. martis, quod suprà in §. 90. descripsimus; Acidulæ artificiales commodè exindè præparari possunt, si cum aquâ fontanâ diluatur s. q.

§. CIV.

13. *Tinctura rubra martis* ibid.) Hæc etiam nihil obtinet singularis præ reliquis. Crocus martis exindè confici potest, de quo suprà jamdum egimus.

§. CV.

Ad calcinationem reverberatoriam pertinet seq. ibid.) Notum est ex *Nobiliss. Robert. à Boyle* de coloribus, quomodo martem flamma ignis in varios transmutat colores, ut inde diversas etiam acquirat qualitates, quid mirum? si & inde diversæ etiã resultant operationes Medicinales, ut hæc calx alba martis in vino albo propinata Ischuriam curaverit. Quæ ut plurimum ab acido serosis oritur humoribus, quorum in hoc marte calcinato ad albedinem imbibitionem ægroti Ischuriâ laborantis levamen inseqvutum est.

§. CVI.

14. *Tinctura alia & inde Magisterium*

rium martis albissimum p.383.) Limatura martis △ fortiss. reverberetur, donec elevetur in crocum rubicundissimum. Irroretur cum spir. 🜊 & siccetur; Hoc quater repetendo; Deindè tantum affundatur spir. 🜊 q. s. ad extractionem. Digeratur usque dum colore rubicundo tingatur, sæpius agitando. Extractio lento calore ad mellaginem redigatur, quæ soluta aq. pluvial. destill. & filtrata non quidem ▽atur, ut Dominus Autor tradidit, sed coagulatur demum post abstractionem humiditatis post sp. ⊖oli destillationem. Sal inde coagulatum oritur martis in malo hypochondriaco utile.

§. CVII.

N. Omnes hactenus in mediũ prolatæ tincturæ nihil aliud sunt, quam simplices tantùm martis solutiones pro diversitate affusi Menstrui hâc vel illâ tincturâ imbutæ, quæ tamen vera martis non est essentia, sed ut plurimum ejus vitriolum, sive metallum solutum fucato tinctum colore. Interim tamen tales solutiones in effectu valdè inter se differunt, quod tamen non fit ob artificiosam eorum præparationem, sed propter menstruum affusum, cujus ratione magis vel minus efficaces, magisque aut minus aperientes vel adstringentes sunt, nec non volatiliores aliæ, aliæ fixiores. *Hæc Nobil. ZWELFERUS in Pharmacop. Aug. animadvers. pag. 437.* Ad hæc contrà *Dnus SCHROECK. in Pharmacop. Aug. restitutâ p. m. 485.* excipit, cum istæ essentiæ seu tincturæ martiales sint liquidæ, minus rectè in vitriolum FERRUM redactum dici, cùm vitriolum corpus obtineat solidum, ferri quidem solutiones rectè dici, non autem vitriolum, prius quam parte liquidâ separatâ in solidam abierint consistentiam. Verùm non video, quid obstet, quo minus rectè *CL. ZWELFERUS* scripserit, essentias illas martiales cum liquoribus acidis confectas nihil aliud quàm ferrum solutum, vel in vitriolum redactum esse. Prius enim sumit generaliter & latè, alterum specialiter & strictè. Quoad prius, nam non ex omnibus martis solutionibus v. gr. cum spir. ⏀. ⊖. O. aqua forti &c. factis vitriolum producitur, sed coagulata tantum fiunt. Benè autem ex quibusdam, scilicet cum spiritu vitrioli vel 🜍 is solutis. Ideoque cum Nobilissimus VIR scribit, vel in Vitriolum redactum esse, intelligit synecdochicè contentum pro continente, nimirum Vitriolum, quod in istâ solutione continetur; Nihilominus tamen licet hoc quarundam Essentiarum Martialium vices haud indignè supplere statuat, tamen non excludit & reliquas diversis menstruis elabora-

boratas, unde addit, horum ratione magis vel minus efficaces, magisque aut minus aperientes, vel adstringentes esse, nec non volatiliores alias, alias fixiores.

§. CVIII.

5. *SUBLIMATIO.* Hinc 1. *Flores ex ♂te crudo* p. 383.) De hisce floribus jamdum suprà §. 90. egimus, quem vide.

§. CIX.

2. *Flores ♂tis ex crystallis* ibid.) Per crystallos vitriolum ♂tis intelligitur, quod cum ✱ ⏃tur in flores elegantes ad viscerum obstructiones commendabiles. Aliàs etiam ex vitriolo ♂tis in aquâ simplici soluto per ⏃tationem cum ol. ♀tari p. d. flores martiales parari possunt, qui vim laxandi habent, & vermes unà expellunt.

§. CX.

6. *SALIFICATIO. Sal ♂tis duplicis videtur esse fortis* ibid.) Scil. pro diversitate menstrui, ut suprà ostendimus.

§. CXI.

1. *Sal ♂tis subdulce* ibid.) Recip. Limatura ♂tis, irrora ⚹ ut pasta inde fiat, (massa incalescit) quæ siccescat; siccatam tere ac irrora iterum &c. Idque repete multoties, donec scil. fiat instar pollinis, nec amplius incalescat. Tandem affunde phlegma ✠, coque bulliendo & filtra: humiditate in MB. abstractâ, digere cum spiritu vini, & sal martis prodibit, non quidem in crystallorum, sed coaguli formâ crocei coloris, sub quo sal ♂tis latet. De hoc sale scribit *Johann Wallæus* quod sit corrigens omnium purgantium & vim purgantem adjuvet. Ex hoc sale ♂tis conficiuntur etiam Pilulæ spadanæ, sic dictæ, quod loco Acidularum spadanarum esse queant, vel quod spadæ frequenter usurpentur. Hoc sal martis dulce in aq. fort. solutum loco acidularum inservit.

§. CXII.

2. *Idem sal assequi poteris vi aq. simplicis, loco ⚹ &c.* ibid. pag. 384.) Non sal, sed crocum aperientem acquiris, in quo sal delitescit ab acido aquæ sale nitroso inductum. Nec resultant inde crystalli, sed nudus crocus.

§. CXIII.

N. *Svecicum ferrum sale abundantissimum est &c.* ibid.) Verùm in ferro, quodcunque etiam fuerit, nullum sal actu reperitur; ideoque hæc antecedentia, & quæ seqvuntur, impropriè martis salia sunt & dicuntur, quia saltem quoad apparentiam talia, & nihil aliud, quàm vitriolum sunt, aut huic analogon, id quod ex sapore & aliis cognosci potest qualitatibus. Jam autem vitriolum quid aliud est, quàm solutum metallum, quod facilè pristinam induit naturam; Frustra igitur sunt, qui omnia metalla in hæc tria, sal scil. ♁ur & ☿rium verè solvere satagunt.

gunt. Unde metalla, quæcunque illa ſint, calcinari quidem poſſunt, non verò in cineres redigi, ex quibus ſal verum extrahi queat; ſed quædam illorum abeunt in ſcorias calcinata, quæ ſcoriæ autem particulam metalli adhuc habent abſconditam, quæ beneficio acidi cujusdam ſpiritus ſolvi, in ⊕olum converti, ac denuò in priſtinam ſuam formam metallicam reduci poteſt.

§. CXIV.

2. *Aliter* ibid.) Recip. Crocum martis per aquam regiam factum extrahe ſal cum aq. fort. filtra, coagula, non autem in cryſtallos abit, ſed in ſalinum concretum flavum, quod ſæpius ſolvendum & coagulandum eſt.

§. CXV.

3. *Aliter. Sal Baſilianum* ibid.) Hoc non ſuccedit, quia omnia ≂tantur.

§. CXVI.

4. *⊕olum martis ex cementato, Item* 5. *⊕olum martis ex ſoluto martis* ibid.) Hæc omnia ſuccedunt, Sed ſeq. N. ſimili modo & per alios liquores acres cryſtalli martis exhiberi poſſunt, animadverſione indiget. Hoc enim experientiæ chemicæ non reſpondet; Etenim, ſi cum ſp. ⦶tri, aq. fort. ✳ &c. tentes martis ſolutionem, ♂ quidem roditur, perfectè tamen non ſolvitur, nec in cryſtallos convertitur, ſed in crocum, pulverem flaveſcentem, aut ſi extractio ſ. q. ✳ affuſâ fiat, ſubſtantiam ſubdulcem vitriolato-ſalinam abſtracto ⁜ remanentem habebis. Sic & ſalia acido-ſalſa, ut ſal comm. ♂tem. ☉ & ☽nam aggrediuntur quidem, ſed corrodendo ſolum & erodendo rubiginem, & crocum ex ferro eliciendo.

§. CXVII.

Sal ♂tis purgans p. 384.) Hujus plenariam deſcriptionem communicavit *CL. ZWELFERUS* in mantiſſ. Spagyric. Part. 1. Cap. 3. p. m. 338. Ex hujus ☋ maſſa remanet ⊕olacea, non tam verè purgans, quàm abſtergens aut exſtimulans, ⊕olo tamen ♂tis poſterior. Ex ☋ ♂tiali per deliq. ſoluto, ſpiritus flaveſcens deſtillatur jucundè acidus, reliquis acidis ~tibus ex ✳co elegantior.

§. CXVIII.

7. *LIQUATIO* p. 385.) Hæc non ex marte, ſed ex ſalibus in croci præparatione adhibitis oritur.

CAPUT XII
DE CUPRO.

§. CXIX.

DE CUPRO *ad Caput XII. pag.* 385.) Alterum METALLUM ex ignobilibus duriusculis CUPRUM est, FERRO mollius & magis ductile, constans ex suo 🜍re impuro etiam & aliquâ ☿rii parte. *DE SALE CUPRI* nostra Physica altum habet silentium. Comparatur ♀neri cœlesti in macrocosmo, & cum partibus genitalibus in microcosmo sympathiam obtinet.

§. CXX.

Vires ibid.) Crudum aut simpliciter saltem solutum cuprum, sive enim Vinum, ✠, aut alius succus acidus fuerit, æri affusus ac internè propinatus insalubris est, ac legitimi veneni mineralis symptomata producit, eò quod externo ejus nexui variæ impuritates adhærent metallicæ. Artificiosè autem & philosophicè præparatum CUPRUM suas in Medicinâ meretur laudes, ut non frustrà *CL. HELMONTIUS* glorietur, nihil æquè victoriosè in humidum agere radicale, atque primum Ens Cupri.

§. CXXI.

1. *PURIFICATIO*, quæ perficitur, si cuprum imponatur aliquot 8 in ▽â vitrioli mixtâ cum ⚹.

§. CXXII.

2. *CALCINATIO*, unde crocus. *I. Reverberatoria.* Hæc more peragitur communi, scil. Laminæ ♀ calore fornacis figulinæ in æs ustum reverberantur, quod facili labore in crocum redigitur. *II. Immersiva.* Solutio liquoris acris adminiculo perficitur v. gr. ▽ fort. 〰 🜍ris &c. Sic solve ♀ in ▽ fort. ac ⚍ta per ▽am pluvialem, vel per particulam ☽næ, vel martis injectam.

§. CXXIII.

3. *Vaporosa:* Unde Ærugo seu viride æris p. 385.) De viridis æris seu æruginis præparatione certamen est inter *CL. Tachenium* & *Nobiliss. ZWELFERUM. Tachenius* in Hipp. Chemic. Spiritum ex illo destillatum, nihil aliud esse docet, quàm ⚹ fortissimum sale acido volatili aceti imprægnatum, eò quod viride æris seq. modo præparetur, quemadmodum & *Robertus à Boyle testatur in paradox. chemic.* In Galliâ scil. recepta praxis est, inquiens, tenuatas cupri laminas in siliquis uvarum, ex quibus succus in torculari fuerat expressus, immergere, quo medio magis salinæ istarum siliquarum partes sensim in cuprum agentes

tes

tes sese cum ipsis in eam cœruleo-viridem substantiam coagulant, quam viride æris appellamus, unde ex hoc paratus spiritus etiam sine rectificatione odore, sapore, & proprietatibus suis videtur maximè rectificatum spiritum aceti vini referre, qui spiritus propterea etiam siliquarum adscribendus sali per earum cum Cupro commisturam alterato, quia Cuprum scilicet in retortæ fundo in forma croci seu rubescentis pulveris invenitur. Hæc Robertus. Cui & *Dominus AUTOR* hic loci subscribere videtur. Verùm hic modus elaborandi admodum lentè rem videtur expedire, multum enim temporis spatium in colligendo ita hoc croco seu viridi æris requiretur. *ZWELFERUS* in apologiâ contrâ *TACHENIUM* alio modo viride æris docet conficere. Nimirum Laminæ Cupri cum Uvis expressis recentibus stratificantur, & desuper affunditur una pars aceti, & tres vel quatuor partes urinæ puerorum: addunt desuper multoties nonnihil de alumine & nitro, sic sæpius hanc mixturam, si exsiccata fuerit, novâ urinâ madefacientes, donec Laminæ Cupri vel penitus erosæ & in æruginem conversæ conspiciantur, vel in æs viride convertantur, quod in massam panis formâ conglobatum corioque involutum ad Nos transfertur. Hunc verum esse modum conficiendi æs viride confirmat etiam *Agricola Libr. 9. de Natur. fossil.* & *Wormius in suo Museo Cap. 12.* Ex hoc præparatur non solum menstruum *ZWELFERI*, quo fiunt magisteria resolubilia, & tincturæ martis rubræ, sed spiritus asthmaticus *Dn. D. Johann. Michaelis* cum gumm. ammoniac, & ♀re: ut infrà patebit.

§. CXXIV.

4. *Illinitionis. Illine æris laminas liquore acido seu acri* ibid.) Sola etiam ▽a f. vel per se, vel cum modico ⊖lis, vel O vel ✳ impraegnata æruginem extrahit.

§. CXXV.

5. *Cementatoria. Recip. Laminas ♀. f. S. S. S. cum ⊖ præparat. calcina paulatim leviter igniendo. Postea △nitas in ▽am injice, & à nigredine elue, iterumq; fiat S. S. S. calcina, ac elue, ut prius. Tandem coque ac repone, ut subsidiat crocus, quem ▽â edulcora. Vires. Inservit chirurgiæ, ingreditur Emplastrum Oppodeldoch &c.* p. 386.) Ob maximam vim consolidandi, unde & hic crocus commendatur in antiquis vulneribus. Aliàs etiam ♁ post spiritus viridis æris destillationem ex crystallis dat etiam pulverem croceum, qui vel per se vel post repetitam calcinationem paratus uti, præsentis croci, ita & omnium aliorum diversimodè confectorum locum extus in chirurgicis sufficienter complet.

§. CXXVI.

Calcinatur itidem & limatura ♀ cū ♀taro ibid.) Sed cum ♀ seorsim non procedit, nisi 🜍 & ♀ anatica portio ad cementationem sumatur.

§. CXXVII.

3. *DESTILLATIO.* ibid.) Huic etiam subjicitur ⊕olum ♀neris, cujus elaborationem in Basilic. Chemic. Crollii p.294. invenies, non ab illâ differentem, quæ ⊕olo ♂tis debetur, & quam suprà tradidi. Notandum tamen, quod Cupri laminæ non ut ♂ frustulatim candefactus, 🜍ri immediatè sint admovendæ, sed Cuprum Laminatum in frustula conscissum & cum 🜍re trito in ollâ stratificatum ac igni posteà admodum paulatim calcinandum, quo teri & conteri possit. Præter vires, quas Autor recenset, commendatur etiam hic spiritus in stomachicis affectibus, item in gonorrhœâ &c.

§. CXXVIII.

2. *Spiritus aurei coloris* ibid. p.386.) Si scil. sæpius destillatus ⁓tus ♀neris super ⊖ cohobetur.

§. CXXIX.

Hîc non intercidat etiam memoria *PULVERIS SYMPATHETICI Nobiliss. DIGBÆI Magni Regis Angliæ Cancellarii*, qui conficitur ex hoc ⊕olo ♀neris seq. modo.

Recip. ⊕oli ♀ Romani vel Cypr. q.v. dissolve in ▽ f. filtra per chartam bibulam, evapora super lento igne & coagula, contunde grosso modo & ferventioribus ☉lis radiis expone per 14. σρ, usque dum accuratissimê fuerit calcinatum.

N. 1. Cum aër serenus est, ☉ est exponendum, & ubi pluviosus & humidus, in locum siccum transferendum.

N. 2. Ne ♂te attingatur, tam quando fit, quàm cum factus est Pulvis.

N. 3. Hic labor instituendus est die 25. Julii ☉le in draconem ingrediente. Et præstat 4. vel 5. σρ ab ingressu expectare, ut certiores simus de ipsius confirmatione in propriâ domo.

N. 4. Hic Pulvis usui asservandus est in loco sicco, nec excrementitiâ humiditate recuperatâ formam pristinam assequatur, unde non levis sequeretur ipsius virtutis diminutio.

USUS & VIRES: Vulneribus recentibus, è quibus adhuc cruor emanat, immergitur linteum mundum, huic inspergitur pulvis, & alio panno involutum in loco temperato sive vicino, seu remoto asservatur. Sin autem vulnus jam inveteraverit, & degenerarit in ulcus, eodem modo materia ex affectâ parte manans sive pus sive sanies fuerit, linteo committenda, pulvere aspergenda, & sedulò asservanda. Tum vulnus vino tepido prius ablutum panno mundo obtegen-

gendum est alternis diebus vel sæpius, prout manantis sorditiei copia requirit. Sordidi autem panni simul in loco temperato coasservandi sunt.

Et observandum 1. si vulnus exterius fuerit, sufficere, ut Cruor in pannum effluat, sin etiam interiores affecerit partes, ipsis penitius immittendus est pannus, ut læsam pariter attingat partem.

2. Eandem esse hujus pulveris virtutem, quocunque modo vulnus fuerit inflictum, adeò ut sciam Nostrum *Dn. D. JOHANNEM MICHAEL.* p.m. etiam in dysenteriæ initio summâ cum ἐὐφορία in usu hunc habuisse pulverem linteis cruentis dicto pulvere inisperso. 3. Loco mutanda esse lintea, si calida scilicet intemperies partem invaserit, loco frigidiori & humidiori esse committenda cum pulvere & sangvine conspersa. Si verò frigida dyscrasia vulnus occupaverit, locus contrarius est eligendus. 4. Si vulnus ossium fracturæ complicatum sit, fragmenta foràs sunt educenda, quæ periostio nudata sint, si verò fractura æqualis, vel contriti ossis particulæ periostio adhuc cohæreant, vulnere prius sympatheticè curato pars hypodesmidibus, epidesmidibus & assulis pro more deliganda & fulcienda est: admiscendo scilicet in curando vulnere pulver. radic. symphyt. gumm. tragacanth. æquâ vel mediâ dosi. vid. *Digbæum in Orat. de pulvere sympath. Nicol. Papinii Dissertat. de Eodem-Sylvestr. Rattray in aditu ad sympath. & antipath. P. Borellum in observat.*

§. CXXX.

4. *EXTRACTIO.* 1. *Tinctura Basiliana* p. 386.) Si hæc viridis solutio filtrata in alembico abstrahatur ad cuticulam apparentem, & in loco frigido crystallisari permittatur, crystallos ♀ acquires, ex quibus retortæ vitreæ loricatæ immissis spir. ♀ destillare potes magnarum viriû. Prout & ex crudo ære viridi, ut suprà monuimus, qui probè rectificatus non cedit illi ex dictis crystallis præparato. Tinctura autem Smaragdina cum succo ex racemis immaturis expresso, exterius adhibita summum est mundificativum in vulneribus, item in gingivæ ulceribus. Prout & Altera descriptio ex floribus æris eandem suppeditat viribus cum illâ convenientem. Unde & Emplastrum Oppoddeldoch ingredi solet.

N. Hic spiritus ♀ ex crystallis ⊕ unde oriundus sit, Autores etiam inter se non conveniunt. *Tachenius* l. cit. ⚹ fortissimum putat esse. Contrà *CL. ZWELFERUS* l. c. magnam esse differentiam statuit inter-

inter ⁜ & hunc ∽tum ♀neris; eò quod viride aliter componatur, atque *Tachenius* sibi imaginetur; Unde hunc non nudum ⚹ sed peculiarem ∽tum esse ex urinâ, spiritu uvarum, & ✠ ex ♀nere extractum. Deinde modum diversum operandi evincere, ∽tum ♀neris solvere perlas, corallia &c. blandè & amicabiliter, & à solutis his integrè abstrahi posse, ⚹ autem non. Spiritum ♀neris tincturas extrahere tùm ex ☉nio, tùm ex marte; ⚹ non. Præterea hic spiritus magnarum est virium, ac Epilepticis, apoplecticis, hystericis opitulatur, rectè exhibitus. Summum etiam præstat levamen in doloribus dentium crudelissimis, colicos dolores sistit ac demulcet, & Lumbricos externè inunctus enecat, quæ omnia ⚹ nullo modo exsequitur.

§. LXXXI.

3. *Alia Balsamus ☉ris dicta* p. 387.) Recip. Lamin. ☉. affunde ∽tum Terebinthin. digere, & colorabitur colore viridi. Alium Balsamum ♀ vid. in thesaur. Pharmacevtic. annex. sect. 4. n. x.

N. Ex omnibus metallis nullum est, quod tam facilè, & tam jugiter colorem suum prodat delitescentem, atque CUPRUM. Nam in menstruis acidis non solùm ut ▽ fort. & spiritu ✢ solutionem exhibet subcœruleo-viridem, sed & in spiritu urin. fuliginis simpliciter cœruleam. Oleum sive ∽tus Terebinth. elegantem solutionem largitur viridem. *Nobiliss. Robertus à Boyle in tr. de Coloribus.* Colorem illum putat adventitium emergere posse tam ex Cupro ipso, quàm ex salibus, quibus corroditur. Sic v. gr. accipe sp. ⊡ infunde convenienti æris in minutas partes redacti quantitati, & elegantem solutionem cœruleam obtinebis, huic si guttas aliquot rectificati sp. vitrioli infuderis, saturato hoc privabis colore & communis ▽æ speciem conciliabis. Porrò si in parvum circiter cochleare solutionis floris æris in aquâ paratæ instilles sp. ⊖lis & aq. fort., solutionis viror in momento evanescet, & liquor apparebit limpidus. Si autem denuò vel ol. ♀tari p. d. vel sp. urin. modicum instilles, mixtura colorem pristinum, quamvis nonnihil immutatum exhibebit, æmulum coloris cœrulei ultramarini. Vid. *Nobiliss. à Boyle.* l. cit. p. 265.

§. LXXXII.

4. *Alia* ibid.) Tinctura hæc ad *Dni AUTORIS* præscriptum elaborata succedit. Cohobatio autem cum spiritu vini vel alio spiritu Epileptico summè necessaria est, quo enim spiritus melius uniuntur, eò meliꝰ postmodum etiam operantur,

imò

imò magis volatiles redduntur. Tinctura hæc valdè commendatur in Epilepsiâ aliisque capitis affectibus, sicuti aliàs etiam hîc divinitus quasi operatur & confert Spiritus veneris cum spir. aliquo epileptico circulatus, vel per se exhibitus.

§. CXXXIII.

Alia, Manna dicta ibid.) Hæc ex Minerâ ♀neris aliquandiu aëri humido expositâ conficitur cum sp. vini sale postmodum extracto, humiditate ad mellaginem abstractâ. Quemadmodum etiam cum minera ♂tis procedit.

§. CXXXIV.

Quinta Essentia veneris. ☠ post expulsionem ⌒tus albi & rubei olei residuum expone aëri pluvioso &c. p. 387.) Aliàs parum salis possidebis. ☠ hoc Sal ex aëre attrahit Verno præprimis tempore, & calore purpureo si ex ☠ ♀: candido autem si ex ☠ ♂tis, ex quo Sal copiosè aquâ affusâ elici potest, quod in aëris atmosphærâ delituit & magneticè fuit attractum. Hæc Tinctura juxtà vim suam diaphoreticam etiam emetica est.

§. CXXXV.

V. *SALIFICATIO. 1. Sal.* ibid.) Hoc Sal intus non tutò adhiberi potest, quia facilè vomitus enormes concitat. Spiritus autem exinde destillatus in capitis & stomachi affectibus singularis energiæ est. Si ♀ solvatur in sp. ⦶tri, solutionem crystallisando elegans etiam vitriolum impetrabis, cujus crocus in chirurgicis operationibus miracula edit.

§. CXXXVI.

2. *Aliter. Secundum Thold. ex Basil.* p. 388.) Colico affectui & similibus propter sp. vini concentratum medetur: Præstantius fuerit hoc ipsum, si unà sp. ⊕li hermaphroditicus assumatur. Hinc ad Elixir uterinum meliori cum effectu recipitur sp. ⊕li ♀neris, quàm s. ⊕li s. vel etiam ⊕li ♂tis.

§. CXXXVII.

3. *Aliter* ibid.) Hoc modo ⊕lum ♀neris conficitur, prout suprà jamdum ostendimus.

§. CXXXVIII.

VI. *SUBLIMATIO. Flores veneris* ibid.) Menstruum acquiris urinosum salibus, volatilibus salsis urinosis impprægnatum, cum quo dictos flores ♀ præparare poteris. Sed admodum pretiosum est. Externe in ungventis & Emplastris hi flores adhibentur. Sequenti modo aliter præparari possunt.

Rec. ⊕li ♀ q.v. affunde phlegma ⊕li ad eminentiam duorum vel trium digitorum, & spir. ⊕li parum. Ac postmodum stent in loco tepido per 3. ♂♀; tandem filtrentur, ac denique cum oleo ☿ p.d. ≂tentur. Hi flores ▽ dulci diligenter edulcorandi sunt. Arcanum sunt contrà vermes; vomitum etiam concitant & cum ⊖ ⦶tri conjuncti in febri-

 bus

bus quotidianis & tertianis intermittentibus commendantur. Dosis est à gr. iij. ad ℈ß. in vehiculo appropriato.

§. CXXXIX.

Oleum Virid. Æris causticum, ibid.) Hoc externè ad pustulas ♀nereas & verrucas absumendas adhibetur, potentiori acido debilius supprimendo. Melius est illud aëri humido exponere ad solutionem per deliquium, quàm in vesicâ suillâ clausâ in aquâ demersâ.

CAPUT XIII.

DE PLUMBO.

§. CXL.

DE PLUMBO *ad Caput XIII.* p.389.) Ad tertiam cum *DNO AUTORE* progredimur Metallorum classem, quæ Metalla ignobiliora minus dura continet, *PLUMBUM* scil. ac *STANNUM.*

§. CXLI.

PLUMBUM METALLUM est VILISSIMUM, constans ex 🜄*re indigesto, Sale aluminoso ac* ☿*rio, naturam* ♄*ialem æmulante* ibid.) Verum est, hoc omnium Metallorum esse vilissimum, & excepto Auro ponderosissimum, quia imperfectum ac indigestum adhuc sulphur metallicum, ac ☿rium habet, de quo tamen magis quàm de illo participat, ut suprà demonstravimus. Loquimur tamen hîc de Mercurio Metallico, qui diversus est à Mercurio vulgi, qui ex ♄nio & plumbo non difficulter extrahi potest, & facilius ex ejus mineris. Tere mineram, qualem ex Sabaudiâ nuper accepi, Plumbi in pulverem minutissimum ac stylum aureum in illo move parumper, & statim adhærebunt auro particulæ quædam ☿riales, sed hæ non ad substantiam Plumbi pertinent, nec radicitus illi immersæ sunt. Cùm enim Mirabilis sit illa & imperceptibilis ☿rii hujus in minima dissipatio, quæ fit in mineris per ignes subterraneos, facilè se Metallis insinuat, sed non constitutivè & radicitus. Quædam particulæ primâ metalli fusione in auras evanescunt, quædam tenacius adhærent, ac remanent, & tandem salium resuscitativorum operâ eruuntur, & à reliquis separantur. Vid. *Cl. Morhofii Epistol.* l. c. Hunc in ☉ facilè mutari posse, suprà asseruimus. Unde & sæpius laudatus Vir *Nobiliss. Robertus à Boyle in paradox.* inquit: Vir quidam illustris, cujus Nomini peregrinationes ejus & erudita scripta celebritatem conciliarunt, nuper mihi asseveravit, se pluries ☿rium PLUMBI in perfectum ☉ fixatum vidisse.

Quod

Quod autem ad SAL PLUMBI attinet, de hoc in Naturâ altum adhuc est silentium. Dicitur *SATURNUS*, quia Macrocosmico comparatur, unde & Microcosmico Saturno Lieni prodesse creditur.

§. CXLII.

Vires. Libidinem reprimit &c. ibid.) Utrum Medicamenta ♄nina totaliter aufferant Libidinem & sterilitatem inducant, an secus; disceptatur inter Doctores. Nos negamus secundum quid, si scilicet hujusmodi Medicamenta ♄nina sæpius usurpentur, cum aliis autem ♀rem reprimentibus commixta concedimus. Contrà cancrosa ulcera, & alia maligna felici etiam cum successu ♄nina applicantur remedia.

N. 1. PLUMBUM ex Carinthiâ ad nos delatum cæteris ♄turni mineris præfertur, cui tamen illa nequaquam cedit, quæ propè Freibergam Villach invenitur, atque hinc Plumbum Villachium dicitur, quod de ☽nâ participat. Hinc etiam crystalli & omnia Medicamenta ex minerâ ♄turni confecta in Capitis affectibus conveniunt. Minera Saturni in Vere & ☉le etiam existente in Leone ☽nâ plenâ vel paulò antè effossa præ cæteris nobiliores virtutes possidere dicitur.

N. 2. DE PLUMBO Scriptorio oder Wasserbley sciendum, vocari illud Molybditem Lapidem, de quo eruditè scripsit Cæsalpinus, & primam facit speciem lapidis plumbarii; Altera enim stibium est. Bismuthi speciem vocat in Sareptâ suâ *Johann. Matthesius*, & *Georg. Agricola* de re metallicâ ejus seorsim meminit, ubi de fusione Minerarum Metallicarum Argenti præprimis tractat. Multò lævior ac friabilior minera Plumbi nigri parum aut nihil ferè Argenti in se habens. Exteri & in primis Itali hoc crudum à Nobis petunt, illudque expolientes denuò iterum ad Nos remittunt pro usu scriptorio. Si tamen aliàs ejus usus in Medicinâ aliquis est, cum Plumbo & ejus recrementis maximè convenit virtute exsiccante, demulcente & discutiente. Unde in erysipelade ejus usus, item in gangrænâ, ulceribus humidis, phagadenicis non contemnendus, si fotus ex illo paretur.

§. CXLIII.

Præparationes sunt. 1. *PURIFICATIO.* 2. *CALCINATIO.* 3. *SUBLIMATIO.* 4. *DESTILLATIO.* 5. *EXTRACTIO.* 6. quibus addi possunt *MERCURIFICATIO*, *SALIFICATIO* & *LIQUATIO.* Quoad *PURGATIONEM*, funde plumbum in ✠ & dum fluit, injice quid ceræ vel exungiæ aurigarum, ut effiagret, hinc in ▽am calidam effunde.

§. CXLIV.

2. *CALCINATIO.* 1. *Incineratoria* p. 389.) Hæc peragitur, dum Plumbum funditur, & aucto △ne conti-

nuâ agitatione in cinerem seu calcem potius cineream reducitur. Nam Metalla in cineres propriè redigi nequeunt, benè autem in calcem. Ex quibus enim Sal educi nequit, illa incinerari etiam non rectè dicuntur.

§. CXLV.

2. *Reverberatoria* ibid.) Unde Minium Officinarum. Ex hâc △nis operatione reverberatoriâ Acidum quoddam in flammâ esse innotescit, dum Minii pondus superat ♄turni pondus, ex quo illud emerget, v. gr. ♄turni sumantur 100. ℔, exurantur aridis lignis in Minium, & cum illud in Minium conversum, reperiuntur 110. ℔. quæritur unde Minium acquisiverit ℔ x? Hoc corpus scilicet, quod Plumbum auxit in flammâ, est acidi saporis, idque probat sequens mechanica. Destilla ex retortâ vitreâ aperto △ne, de illo ipso ligno, cum quo Plumbum exusseris, & extillabit liquor acidi saporis, qui extrà retortam in flammæ formâ Plumbum lambit, eique commiscetur & fixatur. Refunde Minium in Plumbum & habebis 100 ℔ras, ut prius, & reliquæ 10 ℔ ex acido ex ligno expulso. Hoc autem cùm non sit de Plumbi Naturâ, cum eo non colliquatur, sed fugit in Gas. Inde decepti fuerunt Autores statuentes hoc Sal, quod *Dominus AUTOR* etiam in *PLUMBO* aluminosum pronunciat, in plumbo fuisse per putatitiam incinerationem inde productum, cùm tamen ex acido flammæ productum fuerit, & in plumbo calcinato fixum.

§. CXLVI.

3. *Cementatoria. Unde Plumbum ustum Officinarum* p. 389.) fiat S. S. S. cum ♄ni bracteis & 🜍re pulverisato, uraturq; hoc modo Plumbum. Post ustionem sæpius abluatur & exsiccetur. Hoc est Plumbum ustum officinarum.

§. CXLVII.

4. *Immersiva.* ibid.) *Unde 1. Saccharum sive Sal ♄turni.* ibid.) Saccharum saturni præparatur vel ex Minio, vel ex cerussâ, vel ex Materiâ aliquâ Schieferweiß dictâ: sicuti in Hollandiâ hic præparandi modus viget. Aliàs *Dni AUTORIS* nostri descriptio proba est, modo solutio & coagulatio aliquoties repetantur, ut ⊖ illud eò perfectius & melius elaboretur, & purificetur. V. gr. Recip. cryståll. ♄turni solve in ✕ filtra, & ✕ rursus abstrahe, usque dum concrescere velle videantur, tùm affunde spir. vini rectificatissimum, digere & spir. vini ad medietatem abstrahe, sic fiunt crystalli splendescentes.

Hîc animi diversi sunt Nonnulli modernorum Naturæ interpretum statuentes ex Minii, aliorumq; pondere non probari posse ab acido flammæ esse, sed id potius ab ejus alkali dependere, eò quod acidum primò omnium evolet, non 🜍ur △nis, non

non ⊖ alkali, fixa enim æquè ac volatilia △ne patulo abigi confusa sine ordine. Cur ergò per DEUM! Operationes, quæ sunt alkalicorum tribuuntur acido? Quin post Cl. HELMONTIUM omnes potius in vulneribus, ulceribus, gangrænâ acorem attendunt, illum alkalinis absorbent & corrigunt. Nunc inverso ordine acidum superabundans id facere creditur. Verùm, quid absoni erit statuere aliquid alkalicæ esse energiæ & tamen ex Acido productum esse, Minium alkalicum exercere effectum notum est, quid autem inde? Ergò non ex Acido flammæ? sed ejus alkali. Neutiquam. Salia alkalia annon & ipsa ex Acido? Dum juxta Cl. HELMONTIUM & rei veritatem salia volatilia in vegetabilibus arreptione sui 🜁ris mutantur in alkali, quod nam est illud 🜁ur, nonne illud quod in ipsis vegetabilibus existit, ac acidus spiritus est, ut per mechanicam chemicam constat. Sed & acidum flammæ à lignis suppeditatum in ♄turni corpore peculiari ratione dispofito dulcescit & alkalinam induit Naturam. Sed videtur, hanc dulcedinem ♄turno esse domesticam, non aliunde petendā, nam & ex ♄turno ipso, cerusâ, lithargyrio educi potest saccharum. Verum scientia non apparentis nulla est. Hæc enim in hâc Naturæ scientiâ, ut augustè eam salutat Cl. FEBURE nos demum scire sum persvasus, quæ manuali experientiâ addiscimus, hæc si ostendat, dulcedinem ♄no esse domesticam, seu ex ♄ni ⊖le petendam, subscribemus; aliàs manus nostræ sunt oculatæ, credunt, quod vident. Sal ♄ni, inquit *Nobiliss. Anglus Robert. à Boyle* in paradox. chemic. ut & reliquorum metallorum, neque unquam vel illud conspicero Mihi datum, vel ex ullius fide digni avtoptæ testimonio coargui, tale quid unquam separatum in Naturâ fuisse. Nam si ex ipso ♄no, imò & cerusâ, lythargyrio saccharum educi debet, per corporum salinorum acidorum interventum, hoc emergit, sanè dubium homini curioso restabit, emergere ⊖ illud ex ♄no ipso, an ex corporibus aut spiritibus acidis ad id præparandum adhibitis. Quid enim in Marte, ♀nere, Jove, imò oculis ♋, corall. CC. usto spiritus acidos edulcorat? Forsan etiam in his peculiare aliquod in scenam producendum erit Sal alkali domesticum? Sed urgent ulterius, id frustrà videri ab △ne peti; Verum, unde alias? Ecce quæso; Annon 🜁ris acidi vegetabilis manifestissima cernuntur vestigia in carbonibus, ex quibus per alkalia, antequam in cineres convertantur, aurei coloris separari potest, cujus (& non alkalium) beneficio flammam evomunt, hoc 🜁re à carbonibus separato, non inflammari amplius possunt, sed in cinerem convertentur, ex

quo alkali, qui nunquam flammam concipiet. Si carbones retortæ indantur, & △ne aperto destillentur, in spiritum abeunt acidum. Sed regerunt: cur ergo & quomodo ♄nus tantum sibi acidum per quandam abstractionem metaphysicam applicat, quod primò omnium evolat~, non 🜍ur △nis, non ⊖ alkalium~? an quia fixius, quod negant, nam fixa dicunt æquè ac volatilia △ne patulo abigi confusa sine ordine. Verùm hæc abstractio Acidi facta à ♄no ex flamma △nis non sanè metaphysica, nec phantastica, sed realis est, adeò ut 100. libræ plumbi solâ calcinatione 10. libras ex △ne tueantur & Minium constituant, ut suprà ostendimus. Cur autem acidum hoc, instant ulterius, occultum colorem ex Metallo rubrum extrahit~, cum notum sit, quàm ægrè acida ex metallis ruborem extrahere vel soleant, vel posśint, etiam ex ipso ♂te, sed potius eundem pervertant. Cur easdem habet virtutes cum ♄no & non alias, cur alkalinas, an acor ille iners? Cur acida addita pervertunt hunc colorem & virorem etiam extrahunt, ut in Saccharo ♄ni viridi? Verùm, quædam acida ex Marte ruborem vel flavedinem extrahunt, uti patet ex Croci ♂tis præparatione cum sp. 🜍ris acido, vel vitrioli factâ, nonnulla etiam pervertunt, ut docet præparatio Sacchari ♄ni ex Minio cum aceto; quæ autem ratio? Si perpenderis, quousque mera texturæ mutatio facta vel ab Arte~, vel Naturâ exporrigere se queat in~ novis qualitatibus in unâ eâdemque materiæ portione producendis, si, inquam, perpenderis, quodque variatio vel figuræ, vel molis, vel motus, vel situs, vel nexus corpusculorum, unde ullum horum corporum componitur, mutare fabricam ejus possit, fortassis unà mecum inducerꝭ ad credendum, non adeò necessarium esse, ut Natura semper in~ promptu habeat elementa, vel principia hypostatica, unde talia corpora, quæ mixta vocamus, componat~, neque adeò esse facile, ut chemici, aliique hactenus imaginati sunt, dignoscere, quænam existimanda sint, exclusivè ad omnia reliqua inexistentia ipsius ingredientia elementaria, multò minus determinare~, quænam primigenia & simplicia~ corpora coiverint ad eam componendum. Non dulcescit, instant ulterius, Minium, nec acidum △nis dulcescit in Minio, sed acidum extraneum huic additum dulcescit~, quia ⊖ alkalinum cum 🜍re mixtum exhaurit. Verùm Minium omninò dulcescit ob acidum scilicet extraneum à flammâ △nis suppeditatum, non ob ⊖ alkalinum cum 🜍re mixtum, id quod adhuc melius ac evidentius probandum est. Neque acidum △nis seu flammæ ullum ⊖ alkalinum cum 🜍re mixtum ex ♄no exhau-

exhaurit, si ex ♄no debet Minium elici, quod dulcescit, sed sufficit Mera partium in ♄no figuræ, texturæ, nexus ac situs mutatio ab acido flammæ peracta, unde dulcedo ac rubedo. Quid? si Minium ab alkalinis dulcescit, cur non Minium ex ♄no cum alkalibus pyrotechniæ ope emergit? Sed ulterius dubitant; An à solo acido pondus; annon ex particularum inversione levibus ablatis 🜁ribus? Verùm & hæc ratio admodum levis est, usque dum per mechanicam inductionem ante oculos ponatur. Et si qua particularum est inversio, potius ad qualitatem, quàm quantitatem erit referenda. Quid enim corallis vulcani acori expositis dat ponderis augmentum? in his nulla levium 🜁rum est ablatio, nulla notabilis particularum inversio.

§. CXLVIII.

Si 🜍 *acues* ~ ⊖*li* &*c.* pag. 390.) Hâc ratione conficitur ex ♄turno Anti-pestiferum dictum; Rec. ♄turni calcinati q.v. affunde 🜍 s. q. animam extrahe, reduc in crystallos s. a. Hos imbibe cum sp. vitrioli rectific. evapora ad siccitatem. Hunc laborem tertiâ vel quartâ repete vice, & sic magis magisq; corpus saturni discontinuabitur. Hujus animæ ♄ni sp. ⊖li turgidæ Rec. ℥iij. vel q.v. solve in 🜄 destill. pluviali & per evaporationem iterum reduc in crystallios albissimos. Horum dosis est à gr. ij. ad iij. cum spir. 🜿tari volatil. ʒj. & sp. Theriac. ℈ij. in 🜄 Card. b. ℥j. in febribus ardentibus etiam malignis & pestilentialibus summo semper cum emolumento ægrotis meis observatis circumstantiis certis offero; Movet sudorem, pellit urinam & fermentum figit febrile. Nota. Loco sp. vitrioli s. substitui etiam ex tempore potest spir. vitrioli coagulatus cum cryftall. saturni mixtus. Item Rec. ☉ fulmin. Cryftall. saturni & Cinnabar. ♁nii rectif. ana M. & philosophicâ putrefactione radicaliter unias. Et sic in desperatissimis acquires remedium, quod Me rarenter deseruit. In febribus malignis dos. gr. iij. aut 4. pro pueris. gr. vj. ad 8. pro adultis.

N. 1. Solve liquorem crystall. saturni sp. vini probè imprægnatum, & misce cum soluto vitriolo martis, quod etiam sp. vini optimè fit animatum, successu temporis in digestione solutio rubescit, cui spir. vini affundendus, circulandus & probè commiscendus, per repetitam cohobationem destillando emergit Tinctura antiphthisica *Dn. D. Johannis Michaelis*, in sputo sangvinis maximis extollenda laudibus.

N. 2. Sciendum, hoc Sal sive Saccharum saturni non esse verum Sal ex cineribus Plumbi extractum, sed saltem vitriolum quoddam Plumbi esse, imo ipsum Plumbum solutum, tum quod ex ipso crudo Plumbo

nec

nec quicquam calcinato eâdem operâ idem eodem aceto destillato confici possit, quod ex Plumbo calcinato, vel Ejus scoriis, tum quod etiam in pristinum plumbum sit reducibile.

N.° 3. Salis saturni iteratæ solutiones & coagulationes non sunt rejiciendæ, ut suprà præcepimus, sed ejus edulcorationes, quas Nonnulli Authorum commendant, ridiculæ ac ineptæ sunt, dum hoc modo ꝑtus acidi eluuntur & in residuo nil nisi pristinum manet metallum. Spiritus enim aceti in Sal dulce coagulatur in calce saturni, manente formali saturni concreti proprietate, quemadmodum etiam patet ex spir. vitrioli agente in martem, si enim spir. vitrioli acidus corroserit martem, acidum vitrioli fixatur in vitriolum, manente marte integro etiam in pondere. Adeoque sunt proprietates singulares spirituum, non autem corporis patientis reactiones: quippe quod in sui substantiâ, aut pondere, sustinet, nisi meram unicamque sui divisionem. Vid. Nobiliss. & Acutiss. HELMONTIUS in tr. ignota Actio Regiminis §. 11. pag. 265.

N. 4. In Saccharo saturni unio Salium acidorum cum nonnullis Plumbi partibus adeò stricta est, ut sp. ✠ quâ talis videatur destructus, dum corpuscula salina penitus amisere eam aciditatem, cujus nomine ille liquor Spiritus aceti vinosi dicebatur. Nec possunt ullæ ejusmodi partes acidæ, quales minio vel calci saturni apponebantur, à Saccharo saturni utriusque sobole separari, ut non solum nulla planè aciditas, sed mira dulcedo in concreto gustetur: & si Saccharum saturni per se destilletur, liquorem valdè penetrantem & graveolentem nanciscimur, nullatenus acidum, sed odore & aliis qualitatibus æquè ac sapore à Spiritu ✠ discrepantem. Verùm hæc ratio, ut admodum verisimilis, mihi approbatur, quod cum in ✠ partes vini spirituosæ tantùm sint depressæ salinis ✠ particulis cum calce plumbi unitis, Spiritus vinosi adhuc superstites denuò liberantur, & sui juris facti è latebris illorum vi caloris urgentur. Quemadmodum idem evenire videmus in destillatione ⚹ super ⊖ ♀tari, quando terram foliatam ♀tari conficimus.

§. CXLIX.

(*Aliter. Recip. Laminas aliquot saturni tenuissimas &c.* p. 390.) Etiam succedit; Sed hic modus admodum lubricus est, facilè enim accidere potest, ut laminæ decidant, & ita totum laborem irritum reddant.

§. CL.

§. CL.

2. *Magisterium saturni* ib.) Hoc cum ol. ♀ p. d. ▽tatum externè pro cosmetico usurpari potest: item in scabie aliisq; affectibus ab humoribus salsis ac serosis, item in ulceribus malignis, cancrosis, pustulis, ophthalmiâ cum ▽ euphrag. scabios. &c. Aliàs magisterium etiam albissimum præparatur & elegantissimum internè usurpandum, si solutioni saturni cum ⚹ factæ ad ▽tationem sp. ⊖lis vel vitrioli instilletur.

§. CLI.

Vires ibid.) Saccharum & magisterium saturni internè adhibitum, chyli & massæ sangvineæ, lymphæque acidum mirificè compescit, fermenta febrilia extingvit & internis inflammationibus viscerum medetur. Externè arcet libidinem priapo inunctam; miræ etiam est virtutis in ulceribus corrosivis acidum rodens absorbendo malignis &c. item in variolis externè cum empl. de spermate ranarum impositum, illis in vigore jam positis cum cutis inflammatione conjunctis, quæ à salibus dependet acribus, hæc non repellendo, sed mitigando ac edulcorando compescit, prout sæpè fui expertus etiam in illustrissimis Ducalibus subjectis &c.

§. CLII.

N. *Sal saturni cum ⦶ ana.* ibid.) Crystalli saturni cum sp. vitrioli non solùm, sed & cum sp. ⦶tri acui & in crystallos iterum redigi possunt. Commendantur in inextingvibili siti & calore febrili.

§. CLIII.

3. *Aliud magisterium saturni, Lac saturni dictum* ibid. p. 390.) Hujus rarus est usus, unde & *Dnus AUTOR* suprà innuit de saturni calcinatione immersivâ, etsi saturn., inquiens, beneficio cujuslibet liquoris acidi calcinari possit, quales sunt ~tus ⊕oli, ▽ fort. ⊖ & O. &c. attamen ⚹ frequentissimum solvens est, & optimum. Solutio cum reliquis facta, & cum ⊖le ▽tata mortuam quasi terram excludit, seu calces nullius momenti.

§. CLIV.

4. *Liquor Lacteus saturni ad ulcera S. Closs.* ibid.) Hic liquor chirurgicum suum agnoscens usum in ulceribus dysepuloticis, spleniis duplicatis hoc ipso imbutis & applicatis, mira præstat.

§. CLV.

5. *Calcinatio Vaporosa: Unde Cerussa* p. 391.) Lamellæ plumbi suspendantur suprà ✛, ut vapores ab ✠ elevati circumeant. Sic adhærescet cerussa, quam derade. Benè autem prospiciendum est, ne lamellæ decidant, & vas substratum frangant, & sic totum laborem frustraneum faciant.

N. Ex Cerussâ componitur Emplastrum Norinbergense S. 1. Vid. thesaur. pharmac, annex. f. x. n. xxv.

§. CLVI.

3. DESTILLATIO. Unde 1. 🜁 ♄ni ardens ibid.) Hic spiritus ardens nihil aliud est, quàm spiritus vinosus in ✠ delitescens & à partibus acidis depressus, unde si ✠ salia cum calce ♄turni uniuntur, hic spiritus ardens vinosus adhuc superstes denuò liberatur & sui juris fit, unde à quibusdam dicitur regeneratus, ut suprà jamdum monuimus. Iste autem spiritus ardens nequaquam à ♄no procedit, nam si △nem vehementiorē adhibeas, calx ♄ni denuò in Plumbum liquatur. Præter hunc spiritum ardentem *Dnus AUTOR* etiam duplicis olei flavi & rubri mētionem injicit. Verùm ego hæc nunquam à saccharo ♄ni obtinui, licet ipsum destillatum sine additamento aliquid olei largiri experientiæ non refragetur. Non deerunt, quæ hoc ol. non nisi 🜍ur ♄ni volatile redditum velint, hoc argumēto, quod destillatione finitâ 🜔 valdè nigrum reperiatur. Verùm, cùm saccharum ♄ni sit genus quoddam magisterii, paratum duntaxat calcinando ♄num per se dissolvendo illud in ✠ & solutionem ad crystallos redigēdo, examine facto, deprehendes hoc ol. ex 🜔 destillatum ex 🜁 ⚹ productum, ulteriꝰ adhuc in distinctas resolvi posse substantias, vel quòd quædā partes spiritus unà cum nonnullis ♄ni partibus hoc ol. posſint constituere, quod proinde, licet videatur homogeneum, corpus valdè compositum est, vel saltem, quod ⚹ & saturninæ calcis in se invicem actione pars liquoris ita alterari possit, ut à 🜁tu acido in ol. transmutetur.

N. Aliàs etiam ex crystallis sacchari saturni cum 🜁tu 🜖li elegantissimus liquor destillari potest omnium morborum astralium, qui fixas egere radices & indomitos fomites habent, salutaris Hercules, nullum heterogeneum in microcosmo Astrum admittens, sed inimicas & hostiles omnium morborum impressiones sive ideas elimans. Sequenti autem modo elaboratur.

Recip. Sacchari crystallini seu animæ ♄ni per ⚹ parati q. v. affunde spiritum 🜖li rectific. digere per aliquot ♂♀ & prodibit phlegmatica 🜖li substantia, affunde recentem sp. 🜖li, iterum digere, destilla phlegma iterum, abjice, & hoc aliquoties repete, donec acidus iterum extillet: Ita corpus ♄ni ferè totaliter destructum est, & ex vinculis suis liberatum, & in multò benignorem planetam conversum, nempe ♂tem, & hæc ultima solutio cum spiritu 🜖li apprimè est necessaria, nam ✠ ad ♄ni solutionem admodum insufficiens est, aliunde igitur quoddā ✠ minerale ♄no admiscendum. Hanc animam ♄ni accipe ⚹ minerali imprægnatam, misce cum bolo calcinato, & ♌la per retortam ut moris est. Peractâ destillatione Recip.

cip. ſpiritum, qui prius prodiit, ut & ol. rubrum, unumquodque ſeorſim rectifica, prius digerendo; ultimò conjunge ol. rectificatum cum priori ſpiritu, & cohobando ſæpius in MB. deſtilla, donec per reiteratas ♌ationes totaliter uniantur, Poſtremò △ne valido ex ∴ aut cineribus iterum deſtilla.

§. CLVII.

N. 3. *Cum ſpiritu & phlegmate ſolvantur & ≂tantur Perlæ ad tincturam inde conficiendam* ibid.) Plures alii ſpectabiles chemici docent ſpiritum ♄ni ardentem perlas diſſolvere, quæ ejusdem concreti ſpiritu præcipitatæ, eo ipſo, ut ajunt, volatiles reddantur. Verùm fides ſtet penes affirmantem, mihi adeò felicem eſſe, ut his ipſis meis viderim oculis, nondum licuit. Prout nec hoc, ex ol. flaveſcente ♄ni fieri poſſe ☉ ſolutionem, Interim certum eſt, tam ſpiritum, quàm ol. externè applicitum in inflammationibus, combuſtis membris, vulneribus & ulceribus &c. maximarum eſſe virium.

§. CLVIII.

4. *Ol. ♄ni balſamicum* ibid.) Scilicet, ſacchari ♄ni ſ. q. cum Terebinth. miſcetur, ac igne nudo gradatim adhibito per retortam deſtillantur. Primò prodit ≂ Terebinth. tandem ol. ♄i balſamicum. Maximæ eſt energiæ in ulceribus cancroſis, æſthiomenis &c. Aliàs balſamum ♄ni (ut vocant) ungventum eſt ex ſaccharo ♄ni in 🜍 ſoluto & ol. roſaceo mixto, vocatur alioquin butyrum ſaturni. Ejus uſus etiam in inflammationibus & imbuſtis ſatis deprædicari nequit; Hunc balſamum Autor Noſter Libr. 2. deſcripſit.

N. Saccharum ſaturni in ol. Terebinth. ſolutum & leni calore cinerum digeſtum, egregium & ferè divinum præbet in gonorrhœâ remedium, in primis ſi aliquid addatur camphoræ. Confici etiam poteſt cum ol. d. juniperi, ſi ſp. vini abſtrahatur. Placet nonnullis balſamum ſaturni appellare; commendatur etiam in pluribus affectibus externis.

§. CLIX.

4. SUBLIMATIO. *Unde ſal ſaturni volatile* pag. 391.) Hæc operatio potius ≂tatio, quàm ♎atio appellanda venit, minium enim in 🜍 ſolutum cum ▽ com. ⊖le fuſo imprægnatâ in pulverem album ≂tatur; unde enim ♎atio? Aliàs certè ſolutio minii elegantius dat ≂tatum, cum ſp. ⊖lis rectificato, quàm cum ⊖le fuſo in ▽ comm.

N. Sal etiam ſaturni elegantisſimum conficitur ex ♒tu O, qui fit ex O & ⊖ anatica parte cum boli ſextuplâ parte in ♒tum ♌latis, qui ♒tus ſuper laminas Plumbi tenuisſimas funditur usque dum non amplius ebulliat; poſteà ≂tatur cum ▽â.

§. CLX.

5. EXTRACTIO. *Unde 1. 🜍ur ♄ni,*

seu ol. supernatans. p. 392.) Manna ♄ni ex cryſtallis ſaturni cum ſpiritu vini ſaturni conficitur per crebram cohobationem & circulationem, donec nil niſi phlegma ſuper alembicū adſcendat; Hæc cum ſpiritu vini novo aliquandiu circulatur, & gradatim abſtrahitur, usque dum ol. ſaturni unà elevetur. Si hoc ol. cum ſp. vini ſæpius circules, fragrantisſimo tandem imbuetur odore. In affectibus pulmonum, phthiſi &c. ſummæ eſt efficaciæ, conveniens cum tincturâ antiphthiſicâ Dn. D. Johan. Michaelis, cujus etiam ſuprà facta fuit mentio.

§. CLXI.

2. *Tinctura* ibid.) Cryſtalli ſaturnum cum ol. d. juniperi extracti per digeſtionem præcedentem tincturam rubram excludunt, quæ cum ſpiritu vini circulari poteſt. In calculo renum & inflammationibus hæc admirandæ eſt virtutis.

§. CLXII.

3. *Alia* ibid. p. 392.) Ex cryſtallis ſaturni ritè præparatis ſimiliter rubra prodit tinctura. Si cum ſp. vini extrahantur, filtrentur, digerantur cum ⊕lo martis poſt digeſtionem defæcentur, aliquâ ſp. vini abſtractâ parte. Earundem eſt virium cum ſaccharo ſaturni.

§. CLXIII.

4. *Alia tinctura ſaturni elaboratior.* ib.) Recip. cryſtallos ſaturni ad ſuprà præſcriptū modū præparatos, ſ. q. affunde ſpiritum mellis, pone in circulationem per menſem, poſteà deſtilla cum cohobiis ſæpius repetitis, tandem abſtrahe ſp. mellis; reſiduo adde denuò cryſtallos ♄ni & cum ſp. vini ♀tariſato vel arcano ♀tari ſoluti per aliquot menſes circula. Hinc ſp. vini abſtrahe, & acquires tincturam ♄ni rubicundisſimam. Hæc magni momenti eſt, prout & cremor ♄ni *S. Cloſſæi*, item Lapis & Tinctura n. 6. 7. & 8. Sub his enim non minimi momenti latitant arcana, in Maniâ, Melancholiâ, Quartanâ, phthiſi, Melancholiâ hypochondriacâ apprimè conducentia.

§. CLXIV.

9. *Tinctura ex Vitro ſaturni* p. 393.) Hæc nullibi niſi ab Alchemiſtis ad lapides conficiendos, quos ſæpisſimè pro pretioſis diventunt, uſurpatur.

§. CLXV.

5. *MERCURIFICATIO. Unde* 1. *☿rius ſaturni* p. 393.) Omnes Dni AUTORIS deſcriptiones non ſuccedunt; Interim tamen non dubito, quin & proceſſus mercuriū ex ♁nio ſeparandi cujus infrà mentio fiet, & experientiæ correſpondet, etiam hîc accommodari poſſit, ſi modò hęc tria probè obſerventur. 1. Ut ♄nus in aq. fort. ex ⊖tri p. ij. & ⊕li p. 1. præparatâ ſolvatur. 2. Ut loco ⊡næ ſalibus reſuſcitativis ✠ fortisſimum addatur. 3. Ut digeſtio ad duos continuetur menſes. Hæc ex litteris mſſ. ad me datis *Excell. D. JOELIS LANGELOTTI.*

§. CLXVI.

Stannum.

§. CLXVI.

SALIFICATIO. Sal saturni verum p. 394.) Hoc ⊖ non ex saturno immediatè per se, sed etiam ex ⚹ ortum est, unde & in cellam sive aërem humidum repositum solvitur per deliquium in ol. à saccharo ♄ni non differens, sed idem cum eo specie est, unde & ejusdem cum sacchara saturni energiæ.

CAPUT XIV. DE STANNO.

§. CLXVII.

DE *STANNO ad Caput XIV.* p. 394.) *STANNUM* est Metallum molle, album, splendens cum livore quodam, constans ex mercurio in genere ignobiliorũ puriore, molliore, & fugaciore (metallico scilicet non vulgari,) quàm metalla duriora, fixiore verò quàm plumbum, & ♀re albo minus maturo seu indigesto. De hoc minus participat, quàm de illo.

N. Hîc *Dnus AUTOR* comparationem instituit cum mercurio hujus metalli & reliquorum duriorum mercuriis. Non tamen mihi persvaserim, illum mercurium vulgi voluisse intellectum, talem enim currentem scil. reliqua duriora ac fixiora metalla non habent. Hoc verùm est ex ♄no ut & ex jove mercurium currentem elici posse, adeò, ut quidam sint experti, nudâ coctione mercurium vivum ex jove prolicitum fuisse. Verum radicitus ei non adhæsit, nec ad ipsius substantiam pertinuit, ut suprà demonstravimus. Jovem præterea etiam ♀ur quoddã in se habere, apparet ex ♌latione butyri ♁nii cum jove & mercurio sublimato facti, ubi hoc ♀ur (sed indigestum respectu ☉ & ☽) instar foliorum ☉ adscendit.

Dicitur Hermeticis *JUPITER*, quod per sympathiam jovi macrocosmico correspondeat, quemadmodum jovi microcosmico, hoc est Epati, conveniat. Germanicè Zinn/ Weiß-Bley.

§. CLXVIII.

1. *PURGATIO*, quæ peragitur, dum ♃ funditur ad △nem, & interfundendũ injicitur aliquid ceræ, sevi &c. & inde in ▽ effunditur calidam.

§. CLXIX.

2. *CALCINATIO*, *1. Incinerationis. 2. Reverberationis. Hæ eodem modo, quo ♄ni calcinatio, peraguntur. 3. Immersionis, scil. jovem liquoribus immergendo acidis v. g.* ⚹. *Unde* ⊖ *jovis* p. 395.) Hoc etiam conficitur in modum sacchari ♄ni ex jove calcinato per exquisitissimam reverberationem beneficio aceti concretum. Calcinetur prius stannũ per se ▽ne reverberii, prius leni in patellâ terreâ fictili ferreo baculo sæpius agitando,

usque dum in pulverem gryseum conversum fuit. Ex hoc extrahe ope ✢ destillati acerrimi sal sive ⊕-olum stanni, solutio filtretur, & ad siccitatem abstrahatur, relictum solve sp. vini, iterum filtretur, & aliquali abstractione liquoris crystallisabitur. Præstantissimum est medicamentum in uteri suffocationibus, item in hecticâ, epatis affectibus &c.

§. CLXX.

N. 2. *Simili modo & ex floribus ⊖ conficere licet* ibid.) Isti fiunt ex ♃ve cum menstruo ex ⦶ & O præparato. Vid. *CL. Sennert.* in institut. Libr. V. part. 3. sect. 3. cap. 15. p. m. 1431. Suffocationem uteri tollunt usque ad miraculum instar incantamenti.

§. CLXXI.

2. *Magisterium fit quoque simili modo per præcipitationem* ibid.) Liquori scilicet ♃vis cum ⚹ confecto instillatur vel urina recentissima puerorum, vel spiritus salis, & elegantissimum inde acquires Magisterium. Vide de hoc Mynsichtum.

§. CLXXII.

N. *Paravi quondam Magisterium &c.* ibid.) Mihi etiam idem usus evenit, benè autem cum sp. ⊖lis vel urinæ successit præcipitatio. Diversitatem igitur ♃vis substantiæ in causa esse puto, quæ in variâ texturâ partium illius consistit.

§. CLXXIII.

3. *DESTILLATIO. Hinc* 1. *♃ter Diaphoreticus Beguini* ibid.) Prout *Dnus Autor* ex *Beguino* tradidit, etiam optimè succedit. Commodius tamen fit ex amalgamate ♃vis Anglici & ☿rii vivi ana pulverisatis & cum ana ☿rii sublimati probè mixtis, & aëri humido ad tempus expositis, per retortam △ni ∴ mediocri destilletur, & indito in recipiens ▽æ f. subquadruplo. Liquorem cum gummosâ quâdam particulâ residuo in retortâ affunde: totumq; calefactum & probè agitatum simplicissimè tantum per chartam emporeticam duplicatam madidam filtra. Quod charta absorpsit, unâ alterâve aquæ f. unciâ transcolata elue, & novæ retortæ hanc filtraturam inde, adjectâ pro singulis primitivorum ingredientium (☿rii vivi scilicet, sublimati & jovis) Nitri crudi semiunciâ, & omnem liquorem spiritui Nitri composito conformem ad extremam guttulam & totalem ⦶tri exhaustionem per arenâ △ne in fine forti destilla. Pulverem edulcorandum in fundo habebis. Dosis est â gr. viij. vel ℈ß. Ex hoc præparatur etiam *SUDORIFICUM MAXIMUM P. J. Fabri volum. 3. Panchym. pag. m.* 481. & 741.

Hujus etiam vires sunt mirificæ, bezoardicæ scil. antifebriles, antipleuriticæ, anti-hystericæ &c. Ex eodem

eodem fonte promanat & antihecticum *P. Poterii*, quod conficitur ex ♁nii & jovis ana agitatione in ſcorias radactis & cum ⦶ triplo in candenti crucibulo detonatione. Hoc maximoperè etiam conducit in nimiâ hæmorrhagiâ, vomitu cruoris à menſibus reſtagnantibus & aliis uteri affectibus. ⦶trum etiam illud cum ♃ve fixatum egregiè refrigerat, dum ſanguinis compeſcit ebullitionem potui admixtum urgente calore febrili.

§. CLXXIV.

N. 2. *Pulveris hujus origo potius ☿rio adſcribenda, quàm ♃vi.* ibid.) Non deſunt, qui oſtentant, ſe obſervaſſe, (licet reverà nullo modo fieri queat) ☿rium vivum in auctiori pondere recuperatum fuiſſe in aliquibus præparationibus, cum primum unciæ ſex ☿rii vivi præſto fuerint, poſteà in quantitate duplâ reperiiſſe. Verùm multa ſæpè pro autoritate mendacia finguntur. Sed quid lucri iſtis accedit? Ut eis, cum vera etiam poſteà dicunt, fides non habeatur. Prædictus ♃ter diaphoreticus purus putus pulvis jovialis eſt, beneficio ſpirituum ſalinorum & ⊖olatorum ☿rii ſublimati per retortam traductus & in aquâ præcipitatus, cum per fuſionem iterum in ♃vem abeat. Sicuti ☿rius vitæ nihil de mercurio participat, ſed etiam pars ♁nii ſubtilior eſt: ita & hoc nil quicquam mercurialis partis ſapit, ſed puriores etiam partes ipſius ♃vis ſunt, ipsâ ſubſtantiâ mercuriali penitus excluſâ. Eò quòd mercurius ſublimatus ſpiritibus ſuis corroſivis in ipsâ deſtillatione cum ſtanno privetur, ipſique hi ſpiritus ſtanno communicentur, ut vivus iterum & currens factus mercurius in deſtillatione denuò ſe prodat ac conſpiciatur.

N. Antecedentibus Bezoardicis ♃vialibus & affine eſt ſeq. *D. Bartholetti.*

Recip. Regul. ♁nii ℥iij. funde cum ℥ij. ♃vis Anglic. pulver. & miſce cum duplici quantitate mercurii ſublimati, inde in retortam, & ex furno clauſo elice butyrum ſ. a. quod ſæpius eſt rectificandum & poſteà cum ſp. ⦶ figendum, qui tandem paulatim deſtillatione evocandus eſt ad materiæ ſiccitatem. Hæc in ✠ reverberari debet, quousque ſubcœrulea evadat, △isque vim ſuſtineat.

§. CLXXV.

N. 3. *Aqua reſidua ſpiritu ⊖oli philoſophico imprægnata* p. 396.) Hic ſpiritus dictus ⊖oli philoſ. nihil ⊖olici obtinet, ſed ex ſpiritus ſalis eſt proſapiâ, nil de ♁nio participans, ut infrà pluribus deducemus.

§. CLXXVI.

2. 🜄ur *♃vis, ſeu ol. ſupernatans* p. 396.) Hoc ex manna ♃vis elicitur, quomodo autem hæc conficiatur, ſuprà vide de ♃no. Eâdem etiam ratione odorem adipiſcitur fragrantem.

§. CLXXVII.

§. CLXXVII.

3. *Gummi ♃viale sublimatum & Oleum S. Closs.* ibid.) Hoc gummi gryseum ac prædurum salinus & vitriolicus etiam fœtus est cum particulis tenerrimis ♃vialibus imprægnatus. Interim tamen non elevatur tota ♃vis substantia, sed multum ejus in ☉ residuum est, ex quo cum mercurio sublimato denuò addito idem repeti debet labor. Est medicamentum hystericum nobilissimũ. Dosis est à gr. iij. ad ℈ß. Prout & sequentia 4. 🜍ur ♃vis, 5. sal ♃vis altioris sunt indaginis. Unde apparet, quomodo una res diversimodè pro variâ partium texturâ arte factâ salium beneficio colorem & substantiam mutare possit. Notum est, solutionem ♃vis calcinati sali ♀tari deliquato commissam h. e. si stannum calcinaveris, eique salem ♀tari liquefactum commiscueris, acquirere colorem cœruleum.

§. CLXXXVIII.

6. *Crystalli ♃vis* ibid.) Eodem modo & conficiuntur crystalli elegantissimi ex ♃vis minera, Zinngraupen/ pulver. ℔j. affus. sp. ⊕li rectific. ℔j. digere aliquandiu in MB. Posteà ▽am comm. affunde, filtra, dum adhuc calent, & concrescent crystalli, humiditate aliquali abstractâ. Dos. gr. j. ad ij. in hydrope & affectibus scorbuticis. Item in fistulis desperatis internè & cum melle rosac. externè applicati maximè prosunt.

§. CLXXIX.

4. *SUBLIMATIO.* ibid.) Recip. calc. ♃ (v. g. per aq. fort.) sublima per ollas cucurbitæ tubulatæ impositas, ad modum quo flores ♁nii parantur. Nihil refert, utrum calcem, an ♃vis limaturam substitueris. Hi flores nihil aliud sunt, quàm ♃ depurat. non exclusis salibus ⊖trosis, ⊖nis & vitriolaceis aq. fort. ad calcinationem adhibitæ inhærentibus.

§. CLXXX.

5. *EXTRACTIO: Unde Tinctura Basiliana* pag. 397.) Recip. Laminas ♃vis, cementa cum pumice calcinato, & pulverisato optimè in ✠ benè lutato & clauso ♂♀ 5. per gradus △. Et crocus sive 🜍ur quoddam se affiget laminis, quod cum ⚹ extrahendum &c. Hîc quæritur; unde 🜍ur illud? Utrum ex ♃ve, an aliunde? Nos dicimus ex flamma △nis, in quâ acidum quoddam ex carbonibus aut lignis delituit, quod ♃vis laminis ejusmodi suppositítium 🜍ur apposuit, illud emersisse.

§. CLXXXI.

6. *SALIFICATIO. Unde sal verum* ibid.) Verùm ♃ per se ne micam quidem ⊖lis obtinet, inde nec hoc ⊖ verum ♃vis est, sed ⁜ soboles jure dicitur.

§. CLXXXII.

7. *MERCURIFICATIO* ib.) Non succedit hæc Mompeliensis descriptio à Keslero Centur. 1. artic. 12. tradita, Vulcani examini exposita:

sita: sed quemadmodum suprà de Saturno, & infrà de Antimonio procedendum esse diximus in mercurii separatione, ita & hoc loco in jovis mercurificatione similiter faciendum esse statuimus. Nec consilium carebit successu.

N. Modò laudatus *Keslerus* singularem ▽am insipidam ex Jove olim præparavit contrà vermes in primis. Scilicet calefactum Jovem aliquoties extinxit in ▽â aliquâ specificâ v.g. fl. hyperici, scordii &c. ter vel quater, & ita pueris propinavit. Hancque virtutem puto à mercurio vulgi provenire, qui copiosus latet in Jove.

SECTIO TERTIA.

LIBRI III.

CAPUT XV.

DE MERCURIO.

§. I.

DE *MERCURIO ad Caput XV. p.397.) METALLIS succedunt MINERALIA*, quæ *Semimetalla*, non verò Metalla propriè loquendo appellari possunt, cum Definitio metallorum eis non competat; Dura enim, solida, ductilia & malleabilia non sunt.

§. II.

*MERCURIUS nihil aliud est, quàm * liquor mineralis seu metallicus volatilis &c.* p. 397.) Dicitur aliàs Argentum vivum, Hydrargyros; Arabicè Zaibar, vel Zibach; Barbarè azock. azoth. Germanicè Quecksilber. Mercurius dicitur ob analogiam, quæ ipsi cum Mercurio Planetâ illo cœlesti intercedit ratione mobilitatis omnibus sese associante Planetis; tùm ratione varietatis in colore, tùm temperamenti, mutabilitatis &c. Argentum vivum dicitur, quod argentum fusum & liquefactum colore æmuletur; Vivum verò, quod loco motum vivere quasi videatur. Hydrargyros, nomine derivato ex ▽ & ☽ nâ, quod ▽æ instar liquidus & calore ☽nam repræsentet. Mirabilis sanè substantiâ, mille se in formas fingit ac refingit, quovis tractetur modo, inde & Protheus dicitur. Item servus fugitivus, quod præter omnem spem sæpè affugiat. Plinius vomicam liquoris æterni vocat.

§. III.

Et præaliis ☉ avidè adhærescens. ibid.)

ibid.) ☉ miro amplectitur amore, eique per minutissima se unit. Unde plurimi colligunt, illum primum esse metallorum Ens. Nec desunt hodiè, inquit *CL. Morhofius l. c.* qui idem statuunt. Accedit venerabile illud mercurii nomen, quod in chemicorum scriptis adeò frequens est: conspirant tot descriptiones, tot requisita, ut vel cautissimus iis omnibus fallatur. Aliqui Virginem mercurium volunt, quem Natura produxit à flammis voracibus nondum tentatum: aliqui è metallis cæteris per artem extractum. *Hæc Morhofius.* Verùm de his suprà satis jam commentati sumus. Notum enim est, aliud esse hunc mercurium vulgi, & aliud mercurium metallorum; ille minerale quoddam est, in suis etiã repertum mineris & recrementum potius metallicum, suo tamen etiam mercurio metallico constans & quidem in magnâ copia. Nec suo destitutus 🜍re, sed in minori copiâ & quidem albo, uno externo, alterno interno. Externum originalem ejus labem continet, quæ quia originalis, ideò & difficulter ab eo tollitur; quâ tandem nihilominus separatâ per artem, ajunt periti, mercurium 🜍re superfluo externo & immaturo mundatum, quippe deinceps nullo △ne potest in formam terræ præcipitari ob maximam sui simplicitatem, quâ aquæ elemento comparatur. Amisit namque terram (id est 🜍ur) quæ terra, inquit *acutissimus Helmontius,* in centro suæ essentiæ non minus est ex Elemento aquæ, quàm residuus ejus depuratus mercurius, licet hanc terram prius ab origine sibi profundissimè commistam haberet. Spoliatus isto 🜍re mercurius nullo amplius igne mutabilis est, quia est mercurius de mercurio. Alterum sulphur metallorum est internum ipsi mercurio, ideoque intactum ab omni corrosivo, non minus, quàm ab ignis & aëris destructionibus.

§. IV.

Est Nativus (de quo hic) *& artificialis è metallis extractus, qui mercurius corporum dicitur,* ibid.) Sed ubi tractavit *Dnus AUTOR* de mercurio artificiali ex metallis extracto? forsan suprà in metallis, ubi de mercurificatione egit? Opinione fallitur. Nisi enim mercurius metallorum in suis inveniatur mineris, arcano sanè nec cuivis cognito artificio ex ☽nâ, ♄no, ♃ve, ♀rio separari potest, de quo *Dnus AUTOR noster* altum habet silentium. Qui autem aliàs ex minerâ mercurii igne aperto destillatur, & coquendo per ollæ foramina dato igne suppressionis decidit, item per retortam destillatur ex minera Cinnabaris Hungaricæ, & ex ♁nio, ♄no, &c. vivus elicitur, non mercurius corporum est, sed etiam mineralis, prout præsens nativus est.

§. V.

§. V.

Nativus etsi nonnunquam per se ipsâ Naturâ operatrice separatus inveniatur ibid.) Aut per se liquidus in terræ specubus aut in nonnullarum venarum metallicarum in ☽narium, ♄ninarum tectis stillatim concretus sui coloris, h.e. purus & genuinus reperitur, virgineus dictus, quòd instar virginis sit, & ignem nondum expertus. Ante aliquot annos cùm aquileges hîc Hallis Saxonum in Patriâ meâ in foro è regione Magistratus cellarii cerevisiarii & salinatorum tabernæ in ductus hydrophylaceos reparandos inquirentes terram spathis suis effoderent, sub hâc effossâ ulnas aliquot duas libras vel circiter mercurii vivi invenerunt. *Turnheiserus etiam Libr. 6. Alchymiæ Magn. Cap. V.* se in prato quodam salicibus consito ad pagum Pipp, ditionis Solothurensis, elegans argentum vivum offendisse fatetur. *Cæsalpinus Libr. 3. de Metall. Cap.* 11. vidit Argentũ vivum Pisis per se inter saxa, dum vetera excaverentur fundamenta. Interdum etiam mercurius in venâ Schisti reperitur, ut plurimum tamẽ in cinnabrio Nativo copiosissimè. Mirabilis scilicet est & penetrantissima mercurii vivi substantia, quæ fit in mineris per ignes subterraneos dissipabilis, hic facilè se in diversa loca & subjecta insinuare potest. *De Mercurio Plantarum* vid. *P. Borellus Centur. 3. observ.* 88. Habuit Excell. *Morhofius* ab amico frustum ligni, quod ex arbore è terrâ metalliferâ prognata fuerat recisum, in quo per omnes ejus fibrillas & venulas disseminatæ fuerunt Argenti vivi particulæ, ut valido motu etiam excuti potuerint, id quod facilè fieri potuit, quia laxiores sunt in ligno, quàm in metallo meatus. Si quis in sangvine humano, ut observationes proprias habui, mercurius vivus fuit repertus, ortum suum debuit mercurialibus medicamentis tàm internis, quàm externis minus ritè præparatis & administratis.

§. VI.

DELECTUS p. 398.) *Dominus Autor* præfert Hispanicum & Ungaricum. Verùm & Ungaricus non omni caret suspicione, nam cum fodinæ argenteæ sint simul ♄ninæ & ♁niatæ, item cadmiosæ, laudem bonitatis in totum non meretur. Hispanicus præ cæteris probatur ob puritatem, ille autem est tum in Hispaniâ natus, tum ex auriferis Indiis invectus splendoris argentei. Huic succedit Ungaricus.

§. VII.

1. *Mercurius censetur bonus, qui per retortam propulsus nihil recrementi relinquit.* 2. *Qui in cochleari argenteo &c.* pag. 398.) Hic secundus probationis modus æquè suspectus est, cùm ex hoc con-

cludi nequeat de totâ quantitate & qualitate, præsertim si vel ♄, vel ♃ aut bismuthum non exquisitè fuerint mercurio mixta, ideoque consultius est per 🜿 & calc. viv. bis vel ter destillasse.

§. VIII.

Vires. Internè mundificat sangvinem ab inquinamento præcipuè venereo &c. ibid.) In Lue ♀nerea specificum est medicamentum, & quidem primarium, adeò, ut, si ad ultimum hic morbus pervenerit gradum, salivatione opus habeat, quæ vel maximè ab hujus usu promovetur. Aliquot ante annos *Archiater* quidam *Dn. D. Johann. Michael.* p. m. per litteras consulebat, quærendo, an etiam novâ nec unquam auditâ methodo Pestis mercurii vivi adminiculo extirpari possit? Accepit scil. mercurii vivi ℔.j. ij. iij. usque ad iv. & propinavit in quodã vehiculo, præmisso, si res sinat, emetico, & injunxit ægroto infecto quietum decubitum, ad 6. usque ad 12. 🝮. Ubi per alvum iterũ fuit egestus per magnetismum attracto veneno pestifero terrâ effossâ occultatum. *Autoris*, qui hanc inivit medendi pestem methodum, mens fuit cum *Athanas. Kirchero in Scrutin. suo Pestil.* quasi omnis pestis ex verminosâ putredine oriretur, & ita mercurius vivus contra illam esset antidotum. In hoc quæsito meam sententiam modò laudato D. Johanni Michaelis p. m. eam à me requirenti sequenti modo transmisi. Quamvis in peste infectorum massâ sangvineâ nonnunquam vermiculi sint visi, inde tamen non sequitur, eos in omni peste & nullo non tempore adfuisse. Pestis enim non unâ, sed aliâ atque aliâ apparet facie, ut ex ipsius *Athanas. Kircheri allato scrutinio* sect. 1. cap. 9. p. m. 96. liquet: Et posito, vermiculos in quâdam Peste per microscopia cognitos fuisse ob insignem à veneno pestilentiali inductam corruptionem, in sangvine, tamen non causam ipsius pestis, sed corruptionis potius judicamus productum, quemadmodum etiam in febribus malignis & scorbuto videmus ob nimiã humorum corruptionem non rarò generari vermes, nec tamen febris malignæ & scorbuti causa sunt, nec propterea ad eos curatio dirigenda est. Et licet etiam quidam vermiculi Pestis sint causa, minus benè tamen contrà eos mercurius per os assumeretur, quia hoc modo inter illos & hunc neque corporalis neque virtualis contactus ad omnes actionem requisitus est. Non corporalis, quoniam hi vermem non ut reliqui, ad quos abigẽdos mercurius per os exhibetur, in intestinis, sed, uti volunt, in sangvine & lymphâ sunt. Nec virtualis, cùm mercurius sibi cohærens ac mobilis sit, accedente intestinorum

ſtinorum motu inſito ac naturali per alvum eâdem, quâ aſſumptus eſt, quantitate ſtatim antequam reſolvi & in actum deduci queat, excernitur, atque ita ob exiguam ſuam in corpore moram operationem ſuam perficere & venenum peſtilentiale per totum corpus diffuſum attrahere nequit. Et ſi reſolveretur, tunc attraheret vermiculos iſtos virulentos ab exterioribus & ignobilioribus partibus ad interiores & nobiliores, usque ad inteſtina. Nec etiam mercurius vermiculos magneticè attrahere valet, cùm ad actionem magneticam non contrarietas, qualis inter vermes & mercurium, ſed ſimilitudo requiratur.

§. IX.

Fugat lumbricos p. 398.) Tam in ſubſtanttia aſſumptus, quàm odoretenus, ſi ſcilicet cum hoc aqua communis ebulliat, hæc aqua bullita pauco & innoxio potu omnes in inteſtinis & ventriculo interimit vermes.

§. X.

Difficilem promovet partum ibid.) Sic *Matthiolus* Libr. 4. epiſt. Medic. ut & in comment. ſuo ad Libr. 5. *Dioſcor.* Cap. 70. affirmat, ſe vidiſſe Goritienſes obſtetrices mulieribus laborioſè parturientibus ℈j. vel ʒß. mercurii vivi felici ſemper cum ſucceſſu potandum dediſſe. In Iliacâ etiam paſſione & colicâ commendat *Augenius* Lib. 2. epiſt. 1. *Ægineta* Libr. 7. Cap. 3. *Marianus Sanctus in comm. ad Avicenn. Heinric. ab Heer* obſ. 2. Libr. 1. Recip. mercurii vivi cum ♀re extincti & in pulverem redacti ℥j. in globulo ceræ include & offer, poſt oblationem fotus ſunt adhibendi continuò & clyſteres. *Lazarus Riverius in obſervat. communicat.* 1.

N. De ejus uſu in Dyſenteriâ pridem prodidit in hiſtoria animali *Plinius*. Intelligenda autem eſt primaria Dyſenteria, quando abſceſſus aut exulceratio excruciat inteſtina. Tunc Argentum vivum repurgatum cum Ungvento ſantalino vel roſaceo & lupi inteſtinorum pulvere miſceri & foris applicari poteſt. Hoc etiam in epatico fluxu calido, febribus malignis &c. cum plurimo adjumento adhibetur.

§. XI.

Externè inunctus ſanat ſcabiem omnis generis ibid.) Sed cave, ne nimium adhibeas. Etenim cum ſalivatione oris ſæpè putredinem inducit, loco quocunque applicatus: id quod de præcipitato ſimiliter eſt obſervatum.

§. XII.

Fugat pediculos, reſolvit tumores duros ibid.) Inſtar incantamenti fugat pediculos, & reſolvit tumores ſcilicet venereos, ſed in ♄no coagulatus & poſtmodum lamellatus.

§. XIII.

De collo ſuſpenſus ibid.) Avellanæ ſcil. incluſus. Quemadmodum & Patavinæ mulieres ob lactis defectũ

avellanæ inclusum non infelici cum successu collo appendent. Quamvis, ut refert *Th. Jordanus de Pest. phænomen. tr. 3. c. 9.* ideò superstitiosè adhibeant, quod contrà fascinum, quo lactantibus Lac adimatur, prosit, unde & ab incantatione & fascinatione præservat: mercurius vivus cum fl. hyperici h. Lunariæ contrà incantationem ♀neream sacculo inclusus in collo appenditur novis nuptis. Cacodæmona in corpore latitare dignoscitur, si mercurium in arundine occlusum & collo appensum nigrum videas. *Angelus Abbatius de viperis.*

§. XIV.

Usus mercurii internus & externus est ibid.) Tutò adhiberi mercurium vivum crudum & ritè depuratum per se vel ceræ inclusum audivimus. Nonnulli globulos argenteos vel plumbeos mercurio vivo inungere solent & deglutiendos porrigunt. *Dn. D. Erbenius Regis Poloniæ* archiater, jam autem *Electoris Bavariæ* Medicus ex castris scripsit *ad Dn. D. JOHANN. MICHAEL. p. m.* quod Comiti Iliacâ passione seu miserere mei graviter detento mercurium vivum ad ℔iij. reliquis medicaminibus frustra adhibitis propinarit. Patientem verò missis habenis in curru quàm celerrimè transvehendum curavit, sed absque omni fructu. Accidit autem ut nonâ, post hoc medicamentum adsumptum, nocte alvus aperta fuerit, & excrementa copiosè expurgata, quâ ratione factum, ut æger demum convaluerit, & diu postmodum vixerit.

§. XV.

Convenientius in pilulis exhibetur ibid.) Quoad applicandi modum vel per se, vel in pilulis, aut cum certo quodam succo pulverisari & exhiberi potest, sed cum ligneo cochleari ut offeratur, necesse est.

N. Quamvis mercurius vivus ut vivus, seu ut mobilis non sit venenum, nec ullam cum venenis habeat affinitatem, ut innoxè etiam teste experientiâ per os adsumi possit: In hoc tamen Medicus cautus ac circumspectus sit necesse est, ne adulteratum aut malè præparatum porrigat, nec hypochondriacis, spleneticis, & aliis ventriculi fermento nimis acido præditis & sangvine salibus acidis sylvestribus ac corrosivis abundante, à quibus mercurius naturam præcipitati induere potest, propinet. Mercurium enim resolutum sive præcipitatum sive sublimatum venenum esse, symptomata dira & venenis reliquis communia, quæ statim atque in corpus adsumtus est, inducit, evincunt.

§. XVI.

Usus externus est in ungventis &c. ibid.) Nisi universalia fuerint præmissa, quæ laticem evacuant inutilem, non est adhibendus mercurius.

Quibus-

Quibusdam in locis receptum est arcanum corallinum in Lue venereâ cum ung. rosf. miscere, illudque pro arcano etiam in contumaci scabie habent. Hîc non immeritò quæritur; An Cingulum Mercuriale cum succo pomorum vel etiam aliis linimentis corpori scabioso per 9. ☿, ut communiter assolent, circumligatum sit tutum auxilium. *Mindererus Libr, thren. Medic. Cap. 14.* castigat empiricos scabiosis audacter hoc applicantes, quod tetrum illud mercurii vivi virus in corpus gestantis ejaculentur. Et *P. Hechstetterus Dec. 3. obs. Medic. Cas. 7.* damna illorum recenset, qui cingulo isto ad scabiem temerè sunt usi. Verùm hic metus de nihilo est, si universalib9, uti dictum, præmissis, topica mercurialia rectè præparentur & applicentur. Unde & *Petræus in Nosolog. Harmonic. Tom. 1. p. 395.* Unguenta mercurialia, inquit, in contumaci scabie tutò ac utiliter exhiberi possunt, si universalia præmittantur, & inutilis ac nocivus latex prius ex corpore exterminatus sit. Non tamen ejusmodi topica ex magnâ rerum innumerarum congerie conflata sint, majori cum successu & celeriori effectu operatura. Hæc externè adhibita mercurialia ritè præparata, tantum abest, ut Naturæ motum impediant, ut potius verminosos, putres, salsos ac mordaces humores præcipitent, quæ causa etiam quod ex mercurio sublimato & mercurio vivo emergat mercurius dulcis, quòd hic vim habeat salium corrosivorum texturam immutandi, præcipitandi atq; adeò etiam edulcorandi. Et si quæ symptomata interdum oriuntur, non tam ex mercurio, quàm vitiosorum humorum colluvie & sinistrè adhibitis remediis proveniunt. Inde & rusticus ille *Thom. Bartholin. Centur. 3. histor. 79.* omnes illos cingulo suo mercuriali feliciter restituit, qui pura corpora crebro medicamentorum à medicis præscriptorum usu obtinuerant, cacochymicos autem exitio eripere non potuit. Hic rusticus mercurium cum ol. d. juniperi subegit, & in massam formavit, corioque in cinguli formam refecto illinit, quo medium corpus constrinxit, & ad omnes affectus malignos, cancros, ulcera, mali moris & dolores artuum commendavit. Alii mercurii cingulum ita componunt. Mercurium salivâ aut sævo extinctum albumine ovi excipiunt illinuntque suprà gossypium, quod in cinguli modum consuunt. Suffumigia mercurialia & lotiones in primis in Galliâ frequentissimi etiam sunt usus, & præmissis præmittendis etiam non sine notabili successu usurpantur.

§. XVII.

Præparationes mercurii sunt. 1. *PURGATIO.* 2. *CALCINATIO.* 3. *PRÆCIPITATIO.* 4. *SUBLI-*

4. SUBLIMATIO. 5. DESTILLATIO. 5. EXTRACTIO. 6. LIQUATIO. 8. SALIFICATIO.

§. XVIII.

1. *PURGATIO* p. 399.) Hæc summè est necessaria, alias variæ sumptomatum tragœdiæ subseqvuntur, non tam ab ipso mercurio, quàm à corpore, quo conspurcatus est. Mercurius purgatur 1. *Expressione*, dum per corium mundum exprimitur. 2. *Lotione*, quæ vel per + s. aut cum ⊖le mixtum, vel per lixivium calc. viv. &c. donec isti liquores non amplius nigrescant, instituitur. Et 3. *Destillatione*, hæc omnibus reliquis præfertur, à metallis perfectis aliquoties cohobando.

§. XIX.

2. *CALCINATIO & PRÆCIPITATIO* ibid.) *Calcinatio* mercurii communiter præcipitatio dici solet, &c. Præcipitatio sic dicta est, quod per eam in præceps agantur ac demittantur soluta, unde calcinatio minus accuratè præcipitatio dicitur. Variè autem hæc sumitur; *Primò generaliter* pro quâvis solutorum seu sublimatorum ex menstruis suis repercussione, quæ significatio propria est. *Deindè specialiter* & vel pro præcipitatione mercurii, quâ per aquas fixatorias & gradatorias liquabilitas mercurii sistitur & ex menstruo suo præcipitatur. *Poterius* coagulationẽ hanc vocare mavult, sed cum præceps hoc modo in fundum decidat mercurius & nil minus quoque sit, quàm vera coagulatio illa, obtinuit hactenus nomen, ut ille dejectus hoc modo mercurius ≂tatus, & varii eũ præparandi modi *καθ᾽ ἐξοχὴν* ≂tata vocentur. Ita *Libavius* metallorum quoque calces dejectas ex corrosivis suis ≂tata v. gr. ♀neris. ♄ni &c. vocat. Et Hermetici passim laudant ≂tatum suũ Philosophorum, quem Aureolum vocavit Paracelsus. *Vel sumitur pro philosophicâ præcipitatione*, quâ, ut est apud *Gebrum Libro de summâ perfectione* Cap. 99. Materia artis in cœlum vecta, seu Aludelis collum circà spondilia hærens in terram delabi cogitur, quod quomodo sit intelligendum, *ipsemet antiqvus ille Magister in laudato suo Libro Cap. 45. explicat, ubi dicit:* Ne sis in præparatione illius (quæ fit per sublimationem) negligens, quia qualis erit mundatio, talis erit perfectio, ubi per mundationem intelligit sublimationem, per fixationem autem præcipitationem explicat, quam proinde alibi etiam sublimationis perfectionem appellat. Impropriè sumitur pro rubificatione & fixatione præparatorum, quo modo & hoc loco ab Autore Nostro mercurius in phiolam injectus post repetitas blandas digestiones ex se & per se instar rubei pulveris in fundo remanet, qui vel sine metallis, vel cum metallis. Hæc mercurii mutatio inconvenienter

ter dicitur Calcinatio, cum neque per privationem aliquarum partium, nec per additionem Salium, formam Pulveris induit, sed saltem post innumeras revolutiones, & inflexiones, implicationes & alias mutationes ejus corpuscula ita sibi invicem connectuntur, ut fluidô corporis loco in rubentis pulveris formâ, qui Præcipitatus per se dicitur, appareat.

§. XX.

Est itaq; sine metallis, 1. Præcipitatio ☿rii per se p. 399.) Hîc requiritur phiola peculiariter in hunc usum facta, cujus ideam vide sis in *CL. ZWELFERI* Mantiss. *Spagyric.* part 1.cap.7. p.m.353. Hujus descriptio & elaboratio recto suo stat talo, adeò ut nil nisi mirabilitas in animis multorum relinquatur, ecqui fieri queat, quomodo fluidum corpus, quale ☿rius vivus, idque permanenter, in adeò siccum traduci possit; Addo permanenter, eò quod in hanc sententiam circà mutationem aquæ in glaciem, & glacie in aquam, ut & metallorum in fluida vel dura corpora per fusionem & refrigerationem dici potest. In hisce enim exemplis, inquit Acutissimis Naturæ interpres *Anglus Robertus à Boyle l. c.* acquisita aquæ durities & metallorum fluiditas nuda corporum istorum in aërem temperatum translatione potest amitti, cum in nostro ☿rio ⸗tato acquisita textura adeò sit durabilis, ut nisi extremam vim externam adhibueris, qualis pleraq; alia stabilia corpora destrueret, ipsam destruere haudquaquam possunt. Hæc mutatio ☿rii vivi in ⸗tatum adeò sine exemplo est, ut licet res inter curiosos spagyristas sit notissima, multi physicorum ex vulgo ad fidem ei habendam non facile adduci possint. Omnis tamen ratio à partium dependet textura, ut texturæ mutatione, non externi vel interni coloris vario positu, eædem partes ad constituendum humidum vel fluidum aut siccum corpus reduci queant, & post innumeras revolutiones, inflexiones, implicationes, aliasque mutationes, ita sibi invicem connectentur, ut fluidi corporis loco, licet per microscopium minutissimi globuli ☿rii vivi adhuc in conspectum veniant, tamen variè revoluti & intertexti, in rubentis pulveris formâ appareat. Qui etiam tædiosa multorum dierum præparatione posthabitâ sequenti modo compendiosius elaborari potest. Recip. ☿rii vivi ℔j. & 🜂ne forti ex retortâ vitreâ destilla: in vasis fundo & circà ejus latera parum rubri pulveris remanebit, quod nil nisi pars fluidi corporis in siccum corpus aliquot horis mutata videtur.

§. XXI.

Vires ibid.) ☿rius hic ita per se ⸗tatus prout *Dnus Autor* communicavit, ut & sequens cum ☉ vel ☽na,

præterquam quod, uti dictum, suam ob dextram præparationem laudem mereatur, magnarum etiam est virium, quæ magis diaphoreticæ, quàm purgantes sunt. Luem eradicat ♀neream, & febres contumaces repetitâ suâ exhibitione paucorum granorum dosi extirpat.

§. XXII.

2. *Præstantior erit ⫧tatus, si fiat cum* $\frac{1}{8}$ *⊙lis vel ☽næ* ibid.) Præcipitatus est duplex vel cum ⊙, vel cum ☽, vel cum ⊙ & ☽ simul, & hâc posteriori ratione dicit *ELIAS JOHANNES* Heßling se suum parasse AZOTH, quod tamen an verum sit, valdè dubito. Si enim ⫧tatus cum ⊙ & ☽ ritè fuerit præparatus, egregiam præbet Medicinam. Ex eodem etiam censu est *Panacea de La Vigne Medici Regii Parisiensis*, quâ in morbis desperatissimis quasi miracula præstitit. Rec. in amalgama coge ⊙ & ☽ ana ℥ß. ☿rii vivi ℥iij. idque indurescat in albam massam, simul ac conteritur, ut ne granula duriuscula maneant, (hæc enim adhærent posteà vitro, & non excuti, nec in pulverem converti possunt) statim apparebit materia humidior, & exprimatur per linteum ☿rii currentis bona pars, post probè conteratur amalgama, ut subigantur granula omnia; fietque materia subfusca seu nigricans. Si sic relinquetur, statim recandescet & obdurescet, ex triturâ verò semper madorem & nigrorem contrahit. Affundatur rursus ☿rius expressus & protinus à materiâ combibetur, additur autem semper aliquid ☿rii novi, ita, ut cum initio dupla Mercurii pro simplâ seu unicâ portione massæ ⊙laris & ☽naris sit, postremò cum sæpè conteritur & exprimitur Mercurius, decem partes Mercurii ad partem unam Massæ veniant. Hæc omnia infunde phiolæ, digerantur △ne lampadis continuo, & per 5. vel 6. hebdomadas Arbor Hermetica inde gignetur (tribus chopinis Parisiensibus, ist nach unsern Hällischen Maaß ohne gefehr ein halb Nößel) olei per Mensem facilè △ alitur, ut ellychnium unum concinnatum ex quatuor filis continuò ardeat, leviter modò claudatur phiola chartâ, arctius ut claudatur, non opus est, quia ☿rius non ultra, quàm ad medium adscendit, indeq; decidit, per blandas quasi ♎ationes, idque circiter decies fit. Ad finem fit pulvis ruber ad omnis generis Morbos vel desperatissimos creberrimâ experientiâ probatus.

N. 1. Tota operatio novem Mensium spatio absolvitur, adhibito continuo lampadis △ne. Dos. gr. j. vel ij. usque ad v. vel ℈ß. in vehiculo appropriato.

§. XXIII.

2. *☿rii ⫧tatio per silices* p. 400.) Hæc ⫧tatio est facillima, silices tamen sint valdè exigui & minuti, præprimis autem hîc locum habeant,

beant, qui Goldkranachii reperiuntur de ☉le participantes.

§. XXIV.

3. *Mercurius fixatus. Panacea.* ib.) Per repetitam enim ſublimationem cum reſiduis fecibus de novo inſtitutam figitur tandem quodammodo ☿rius à Sale acido ⚹. Sciendum tamen non ſine ſalivatione noxios humores, teſte experientiâ, excludere.

§. XXV.

4. *☿rius ⩧tatus per ol. 🜍ris* ibid.) Hæc deſcriptio cum elaboratione admodum conveniens eſt, prout & cum ſp. vitrioli eodem modo præcipitatio ſuccedit. Hic denique ☿rius fixus trinâ deſuper ſp. vin. incenſione ulterius corrigendus eſt, in hunc finem, ut, quod nondum ſatis eſt fixatum, cum ſp. vin. avolet.

§. XXVI.

5. *☿rius præcipitatus per ol. vitrioli rubic.* ibid.) Melius procedit, ſi ☿rius vivus præcipitetur cum ſpir. ⦶tri, prout ſequens ☿rius præcipitatus Corallatus, ſeu Arcanum Corallinum evincit, & cum ſpir. vini poſtmodum edulcoretur, eò quod ol. vitrioli ut Naturæ Metallicæ non ita ſeparari poteſt, ut ſpir. ⦶tri: quem modum etiam *Dn. D. Johannes Michaelis* approbavit & in uſu habuit. Hic eâdem viâ, quâ ſimplex præcipitatus præparatur per ſolum ſpiritum ⦶tri pro Mercurii diſſolutione & repetitâ quaternâ cohobatione ſpiritu ⦶tri recenti ſemper affuſo.

N. Si mercurium vivum ol. vitrioli corrodas, & menſtruum abſtrahas, calx alba remanebit, quæ affuſione aquæ limpidæ mox in colorem limonium vertetur.

§. XXVII.

7. *☿rius præcipitatus per ▽ ovorum* p. 401.) Hic modus non ſuccedit ex ovis ad duritiem coctis elicitâ aquâ, quid enim niſi aqua ſimplex elementaris inde ſperanda ? quomodo igitur ☿rium præcipitabit in pulverem? Melius procedet, ſi loco ▽æ ovorum mercurius cum Calce vivâ præcipitatus fuerit, qui egregiè in ulceribus deſperatis conducit.

§. XXVIII.

8. *Præcipitatus per Tincturam Smiridis. Præcipitatus miraculoſus dictus* ibid.) Smiris calcinatur △ne violentisſimo aliquot horarum ſpatio, & ſæpius in ▽â extingvitur; donec videſcat, & lateribus ✠buli adhæreat, extrahitur, poſtmodū Tinctura cum ⁘ decantatur, & ad oleoſitatem abſtrahitur. Cum hâc Tincturâ mercurius præcipitatur, ob ♂tem qui copioſè in Smiride reperitur. Hic præcipitatus moderno tempore Uſum Medicum non agnoſcit.

§. XXIX.

9. *Præcipitatus communis cum* aq. forti ib.) Hic etiam non eſt amplius uſualis, quia tutò non adhibetur ob ejus vehementiam, ἄνω καὶ κάτω pur-

purgans,& loco aq. fort. melius sp. ⊕tri substituitur,

N. Si cum Sale marino vel ejus Spiritu solutus mercurius cum aq. fort. factus præcipitetur,ad fundum descendit in pulveris albi formâ; Si autem cum alkali præcipitetur, pulverem subflavum vel fuscum suppeditabit. Si autem nulla præcipitatio, & Menstruum calore convenienti abstrahatur, corrosus mercurius in fundo remanebit, in formâ substantiæ,quæ eò redigi potest,ut differentes colores,differentium caloris graduum ope exhibeat. Ut inde pateat, quousque texturæ partium mutatio caloris beneficio facta sese extendat.

§. XXX.

10. *Præcipitatus albus S. Closs. Vomitivo catharcticus* p.402.) Hic processus mihi valdè arridet. In primis si internus ejus usus, qui salivationem excitat,exulet; Et contrà externus,qui eò tutior est, recipiatur; Decantatâ aquâ laventur partes affectæ.

§. XXXI.

11. *Præcipitatus dulcis* ibid.) Mitescit præcipitatus ruber, si cum ana mercurii crudi superfuso sp. vini per menstruum spatium in digestionem ponatur. Minus tamen etiam tutus est ejus usus internus, sed externus commendatur.

N. Qui unum vel duo Medicamenta ex mercurio ritè præparata habet, reliquis carere potest. Nec quem moveat colorum varietas, quia nec hæc aliquid ad bene esse facit.

§. XXXII.

CORRECTIO seu RECTIFICATIO PRÆCIPITATI p.402.) Omnes dictæ ab Autore Nostro correctiones & rectificationes præcipitati merè palliativæ sunt. Proinde & CL. Helmontius perbenè dixit, quamdiu mercurius revivificari potest, nō est tutus ejus usus, nec boni viri remedium, prout in præsentibus usu venit,in quibus ad pristinum suum redit ingenium mercurius.

§. XXXIII.

12. *Mercurius præcipitatus incarnatus* ibid.) Hic processus præ aliis etiam commendatur, modò pro aq. fort. substituatur sp.⊕tri. Et productio coloris incarnati ut & subsequentis 13. mercurii præcipitati lutei, ut suprà jamdum monuimus, ortum suum debet coalitioni Mercurialium particularum cum acidis nitrosis & salsis urinosis & alkalicis, invicem pro texturæ diversitate, figurarum & positu associatis.

§. XXXIV.

Vires: scil. mercurii præcipitati lutei p.403.) Hic mercurius præcipitatus luteus cum antecedente incarnato solum secessum movere perhibetur, ratione ol. ♀tari & urinæ ceu alkalicorum, & licet interdum etiam vomitum cieat,tamen illud non ab

ab ipso præcipitato, sed potius à saburrâ vitiosorum humorum Archeum Ventriculi infestante provenit, à quâ Natura auxiliantibus manibus jam sublevata sese liberat. Seu, ut Dogmatici Galenici loqvuntur, provenit potius ille motus per superiora à biliosis humoribus ventriculo substratis, hinc in ictero specificè prodesse statuunt. Verùm cum Meliora ac tutiora possideamus, quis frugibus inventis jam ulterius glandibus vescatur? Præcipitatis his utique carere possumus.

§. XXXV.

14. *Alius mercurius præcipitatus vitriolatus fixus dulcificatus* p. 403.) Si cum spir. vitrioli corrigitur præcipitatum, flores suprà dicti Papiliones alium colorem aliasque nanciscuntur virtutes: Et sp. vini inde per cohobationem destillatur, ut effluvia mercuria si qua residua fortè simul inde avolare queant. Præterea & ▽ cordialibus præcipitatum edulcorandum, præprimis autem iis, quæ mercurium specificâ vi corrigere dicuntur, ut ▽ radic. enulæ, pimpinell. Scorzoner. &c.

§. XXXVI.

15. *Præcipitatio mercurii egregia* ibid.) Hæc à *CL. Hartmanno. Nobiliss. D. Sennerto* & *Dn. D. Johann. Michaëlis p. m.* mirificè commendatur, quia ab hoc præcipitato Menstruum, prout *Dnus Autor* tradidit, penitus abstrahi potest, ut nulla ferè remaneat salsedo caustica; Et si quæ remanserit, per ⁜ acerr. affusum optimè corrigitur. Unde & hic modus anteà in usu fuit modo laudato Dn. D. Johann. Michaëlis p. m.

§. XXXVII.

De Præcipitatis cum Metallis. 1. *Præcipitatus ☉laris* p. 403.) Hic præcipitatus ob salia aq. fort. corosiva, prout & sequens 2. ☉laris regulinus seu diaphoreticus valdè suspectus est. Non desunt, qui *CL. HELMONTIUM* in hydrope hoc præcipitato usum fuisse statuunt. Verùm Mihi ejus scripta sedulò evolventi nunquam persvadere hoc ipsum potui; Dum statuit *in progymnasm. Meteor.* §. 18. ab ejusmodi Menstruis corrosivis interiorem Mercurii nucleum non attingi, multo minus terebrari, sed terram ejus 🜍eam tales solum subire mutationes, quâ spoliatus Mercurius nullo △ne manet mutabilis. Proinde & alibi scribit, quamdiu Mineralia virus solutivum adhuc suum obtinent, tamdiu arcanorum nomine sunt indigna, quæ causa etiam, quod in *tr. ignotus Hydrops* §. 39. scribat, mercurius præcipitatus non juxtà nostrum sed Paracelsi præscriptum omnem curat hydropem, non quatenus purgat, sed in quantum materialiter transiens per intestina resolvit causam occasionalem. Sin unâ vomitum vel alvum cieat, illud hydropi erit per accidens. Ut autem id pro voto succedat,

dat, Mori oportet Mercurium absq; ullo salium externorum sodalitio, aut Spirituum alienorum consortio. Sic tamen mori convenit, ut vivum maneat in plaustro. Quæ causa etiam, quod *in tr. Dispensator. modern.* §. 54. detestetur omnes Mercurii præcipitationes, vitrificationes &c. dum nesciunt, inquit, ah nesciunt, acidum venis hostile, ideoque peregrina dissolventium superata, & transmutatâ aciditate ejusmodi minerale pulverem esse, vel tale, ut antè.

§. XXXVIII.

3. *Hercules Bovii* p. 404.) Bovius fuit Medicus, cujus nomen in Italiâ longè lateque notum fuit, magno theatro spectatus, hic ferè omnes lue venereâ infectos hoc solo curavit Hercule, quod medicamentum pro maximo habuit arcano & adhuc in Italiâ decantatur pro arcano. Scilicet accipitur ☉ purific. ℥j. mercurii purific. ℥iv. utrumque solvitur seorsim in aq. reg. Solutio utraque confusa destillatur per retortam: præcipitatum quod in fundo remansit, ut & sublimatum, quod retortæ collo adhæret, solvitur iterum in aq. reg. novâ & destillatur, idque tamdiu repetitur, dum tota materia in præcipitatum conversũ fuerit, postea calcinatur, ut salia aq. reg. averruncentur. Verùm & hic Hercules Bovii valdè etiam ob aq. reg. salia corrosiva remanentia adhuc suspectus est: Proinde sequens potius ☉laris præcipitatus est præferendus.

Rec. mercurii sæpius cum Regulo ♂tis sublimati ℥ij. ☉ purissimi ʒvj. f. āāā. in ✠bulo △ne moderato, Aurum candefactum in mercurium actu calidum projiciendo. Hoc āāā toties lavetur 🜊 & ⊖le, usque dum nulla amplius nigredo conterendo & abluendo conspiciatur: Hinc siccetur, cui probè mundificato adde præcipitati per se facti rubicundissimi ℥ij. conterantur diu multumque in mortario vitreo, quoad benè uniantur, & immittantur phiolæ, ac per gradus △nis denuò ad siccitatem & summam reducantur rubedinem.

§. XXXIX.

4. *Aurum Vitæ Hartmanni* ibid.) Hoc ejusdem pretii ac valoris est cum Hercule Bovii.

§. XL.

5. *Aurum Vitæ S. Clossæi* ibid.) Hoc reliquis præfertur; quamvis Spiritus ⊕ oleo ⊕oli surrogatus hanc compositionem magis commendabilem redderet, ad colorem rubrum mediante digestione inde acquirendum, & demum cum spir. vini extrahendum, tamen & sequens in casibus desperatis non est posthabendum. Rec. ☉ purgat. per ♁ soluti in sp. ⊖ f. q. ℥ß.

Mercurii soluti in f. q. spir. ⦶tri ℥ij. conjunge cum repetitâ cohobatione,

tione, posteà ablue benè & ✜ aliquoties impraegna & abstrahe; Pulvis sub tegulâ exsiccandus, & habebis ☉lare praecipitatum. Dos. gr. iij. iv. v. pro diversitate constitutionũ, curat Luem ♀neream, Lepram, icterum, febres quartanas, Maniam &c. purificando sangvinem.

§. XLI.

6. *Aurum Vitae aliud.* p. 405.) Rec. mercurii purific. ℥v. ☉ finiss. laminat. ℥ß. f.ããã, quod ✠ abluatur, donec omnis nigredo ablata sit. Posteà in retortã impone & affunde aq. fort. digere, ut mercurius & ☉ solvantur & in fundo sub pulveris formâ remaneant; Deinde destilla, augendo in fine △nem, ut fundus retortae incandescat, ita tamen ut etiam fortissima fiat destillatio, in hunc finem, quo nihil salium causticorum ibidem remaneat; imò etiam sub tegulâ insimul calcinari potest, ut Spiritus corrosivi omnes totaliter evanescant.

§. XLII.

7. *Praecipitatus viridis seu venereus* ibid.) ♀nus probè purificata esse debet, antequam compositionem ingrediatur, vide suprà *De Cupro Cap. xij.* Hic praecipitatus fuit etiam in usu *Dn. D. Johanni Michaelis p.m.* Ubi notandum, quod, licet Materiam peccantem per urin. expellat, & hâc ratione genorrhoeam augere videatur, junioribus tamen practicis nullum incutere debeat terrorem, dum ejusmodi excretio saepè fiat cum δι-Φορία, Naturâ hoc modo sese ab hoc malo liberante. Dosis est à gr. ij. ad viij. primo scil. vel secundo die, posteà augeatur dosis ad ℈ß. & exhiberi potest cum panchymagogo *Crollii*, vel extracto catholico *Andernaci*.

§. XLIII.

8. *Vitrum mercurii ☽nare* ibid.) Sic etiam fit ☽na cornea; sed plus de ☽na, quàm mercurio participat, quia mercurius per fusionem abit in auras. Sed nullum in Medicinâ agnoscit usum.

§. XLIV.

9. *Vitrum ex mercurio vitae, sive succinum ♁nii* ibid.) Succinum dicitur à calore; sed non mercurialis, verùm ♁nialis est prosapiae, ut infrà de ♁nio uberius patebit, quò etiam pertinet.

N. Succinum hoc si infundatur, magis leniter vomitum movet, atq; Mercurius vitae.

§. XLV.

3. *SUBLIMATIO. 1. Mercurius sublimatus Officinarum* p. 406.) Electio sublimati ad Medicamentorum praeparationem Medico summè necessaria est; & quantum inter vulgò sublimati & ejus, quod fideliter praeparatum est, operationes discriminis sit, non tantum in metalla, sed etiam in humana corpora peritis in Arte Medico-chymicâ erit notissimum. Longè alia operatio illius est, qui juxta *Dni AUTORIS* primum & secun-

secundum modum, & alia illius, qui juxta sequentes modos h. e. qui absque ⦶ aut aq. fort. saltem cum vitriolo & ⊖le præparatus est mercurius 🝞atus. Et nisi etiam præterea ad crystallinam usq; puritatem fuerit sublimatus, & colorem acquisiverit albissimum, in Medicinâ locus ipsi minimè concedendus erit; qualis modò adductus primus Autoris Mercurius sublimatus officinarum, ubi non sufficit ⊕oli nuda exsiccatio, sed & necesse est, ut ⊕olum ipsi destinatum ita calcinetur, ne suo spiritu privetur acido; Deindè nec anatica mercurii in aq. fort. solut. ⊕oli & ⊖lis proportio sufficit, in primis si corrosivus reddi debeat mercurius, ut non solùm illorum pondus dupletur, sed & sublimatio mercurii addito semper recente ⊕olo calcinato & ⊖le bis térve reiteretur, donec in crystallinam sublimetur compagem, & non per ∴ sed △ne aperto servatis △nis gradibus in cucurbitâ lutatâ, quemadmodum & *Dnus AUTOR* in secundo modo innuere videtur. Hæc ex *CL. ZWELFERI Mantiss. Hermetic.* hûc transponere libuit. Quam admonitionem equidem observari posse & *Dnus Lucas Schrœckius Luc. Filius in Mantiss. Hermetic. pag.* 543. concedit. Sed rationem illam *CL. ZWELFERI*, quâ ideò vitrioli perfectè ad totalem Spirituum expulsionem calcinati i. e. colcotharis additionem rejicit, quod liquefactionem & coagulationem salis unà adjecti quidem impediat, citius tamen ipsos salis spiritus absorbeat, antequam mercurium attingant, & sic pro majori parte Mercurius in sublimatione semper adscenderet vivus, putat insufficientem, dum pars illa Spirituum salis à colcothare absorpta, non in eo ita figitur, ut non cum Mercurio, & reliquis acidis Salis particulis iterum elevari possit. Aliàs Spiritus quoque acidi Vitrioli ad cinereum vel flavum colorem calcinati in sublimatione non ascenderent, seseque hydrargyro unirent ac ita vitriolum hocce inutiliter ferè pro hac operatione absumeretur. Unde ipse *ZWELFERUS Mantiss. spagyric. pag.* 351. pro alterâ sublimati corrosivi confectione colcotharis seu Capitis mortui Vitrioli parum addere permittit, quod parum spirituum acidorum quoq; partem aliquam à sale absorbet. Posteà etiam *CL. ZWELFERUS* Vitrioli & Salis prescriptam quantitatē non sufficere putat, præsertim si corrosivus reddi debeat mercurius; necessum igitur ducit, ut non solùm pondus eorum dupletur, sed & sublimatio mercurii additis semper recentibus speciebus, bis térve reiteretur, donec in crystallinam compagem elevetur. Hîc majorem quidem dictorum corporum, salis scilicet & vitrioli calcinati, quantitatem commisceri posse,

ut

ut magis corrosivus evadat mercurius sublimatus, nō etiam impugnat *CL. Lucas Schrœckius*; intereà tamen cum præscriptâ dosi sublimatū eundem non esse corrosivum, non rectè adstrui statuit; quorsum enim, inquit, abierint Salia ista corrosiva ⊖ & ⊕oli, cum in relicto 🜎 nō invenientur? certè cum mercurio salinam præ se ferente faciem, conjuncta sunt, unde non nisi corrosivam hinc induisse naturam dici potest. Verùm justo adhuc stat talo *Nobiliss. ZWELFERI* de mercurio sublimato ritè conficiendo suprà in medium allata censura, dum ejus verba directa sunt ad moderatam, & non totalem, ubi penitus penitusq; suo corrosivo aut spiritu acido ⊕olum privatum est, calcinationem; in moderatâ enim ⊕oli calcinatione pars illa spirituū salis non ita figuntur, ut non cum mercurio & reliquis ⊕oli acidis particulis elevari possit, quàm in perfectâ, ubi ad totalem spirituum acidorum expulsionem ⊕olum calcinatum spiritus acidos salis absorbet & coagulat, antequam mercurium attingant, ut mercurius vivus in sublimatione absque salibus adscendere cogatur. Alia igitur ratio est vitrioli etiam saltem ad cinereum vel flavum colorum calcinati, cujus calcinatio etiam est moderata, cujus spiritus acidi quoque in sublimatione cum mercurii unione adscendunt. Nec refert, quod ipse *Zwelferus* in mantiss. l. c. pro alterâ sublimati corrosivi confectione 🜎 ⊕oli parum addere permittat, particulæ enim salinæ acidæ in hujus sublimati elaboratione superant hoc parum colcotharis, ut ita facilè cum mercurio sublimari possint. Deindè ut sublimatus mercurius commodè in crystallinam elevetur compagem, necessum est, ut non solùm pondus vitrioli & ⊖lis dupletur, sed sublimatio sæpius reiteretur, quo sublimatum æquè benè corosivum fiat, id quòd *Dno Lucæ Schrœckio* concedimus; at minus hâc corrosione, quæ malignam ac deleteriam secum trahit qualitatem, quam si quis in sublimato ex ⦶ vel aq. fort. confecto negare ausit, omni rationi & experientiæ repugnabit. Magis igitur ad medicinam sublimatus adaptatur, qui solum cum ⊕olo & ⊖le, absque additione ⦶ vel aq. fort. præparatus fuit, licet ille quoque sit corrosivus, absque malignitate tamen est, & noxâ, cum per se externè ulceribus sordidis venereis aliisque affectibus applicatus, tum etiam ad interna medicamenta prius dulcificatus ad usum tractus, ut infrà videbimus, sine sanitatis dispendio aut læsione agit, minoreque periculo usui Medico esse potest, quàm simplex dictus ex ⦶, aq. fort. &c. qui Venetiis in magnâ copiâ paratus ad Nos transfertur.

Recip. mercurii vivi depuratis-

 simi

ſimi ℔ß. ⊕oli Ungaric. calcinat. albiſſ. Salis exſiccat. ana ℔j. ſubigantur cum modico aceti, exſiccata terantur, & ſimul miſceantur in mortario lapideo tamdiu, donec mercuriꝰ cum ſalibus in pulverem abeat. Tritam materiam inde cucurbitæ cum alembico & igne aperto deſtilla per gradus ad 8. horas ſervatis ignis gradibus. Hujus ſublimatio additis ſemper recenti ⊖le & ⊕olo bis vel ter reiteretur, donec inſtar albisſimorum cryſtallorum meteoriſetur. Hoc modo ſi ſublimatus regulinus conficeretur tertius pag. 406. omnium optimum acquireres ad mercurium dulcem ſequentem & alia ex mercurio ſublimato præparanda.

§. XLVI.

4. *Mercurius dulcis vulgaris: Draco mitigatus* p. 406.) Dnus Autor poſuit mercurii ſublimati ℥viij. & mercurii crudi. ℥vj. Verùm exacta mercurii vivi quantitas determinari nequit, quia quo magis corroſivus eſt mercuriꝰ ſublimatus, eò plus requirit de mercurio vivo pro ſuâ edulcoratione. Ideoque ſumitur tantum mercurii vivi, quantum mercurius ſublimatus capere poteſt, & ſublimatur etiam igne aperto in cucurbitâ vitreâ infrà lutatâ, ita tamẽ, ne ignis totam lambat cucurbitam, ſed paulò ultra, quàm quouſque cucurbita mercurio adimpleta eſt, ignis eam circumdare poſſit.

N. 1. *In mortario lapideo* ibid.) Vel ligneo cum piſtillo ligneo vel lapideò exquiſitisſimè & diu miſcenda ſunt.

N. 2. *In phiolâ leniter ſaltem obturatâ* ibid.) Ne alembicus firmiter & penitus claudatur, ſed ſaltim leniter, ut fuligines venenoſæ exhalare queant, quemadmodum hoc etiam obſervatur in ſublimatione cinnabaris ♁nii.

N. 3. *Si purum inſipidumq́; ſecunda ſublimatione obtinueris* ibid.) Si ambo ingredientia probè fuerint purificata, ſublimatio abſolvi poteſt ſecundâ vel tertiâ vice, aliàs mercuriꝰ iſte nimis redditur dulcis, id quod per crebriorem ſublimationem fieri poteſt, & inde vim purgandi amittit. Ex quibus cõſtat, quomodo interdũ corpora adminiculo ignis mixta ſatis quoad fixitatem & volatilitatem diſcrepantia adeò tamen primâ ignis operatione combinentur, ut vix ipſe poſtmodum ea ſeparet, ſed tantummodo in pulverem redigat, ſic in præſenti mercurii dulcis præparatione ſalinæ ⊕li, ſalis marini & nitri interdum ad ſublimatum conficiendum adhibitorum particulæ adeò ſeſe cum particulis mercurialibus primò ad parandum, deinde ad educãdum ſublimatum uſurpatis uniunt, ut ſalinæ juxta ac metallinæ partes in multis ſublimationibus ſucceſſivis, ac ſi unum duntaxat corpus conſtituerent, unà aſcendant.

N. 4. mercurium ſublimatum admiſto arſenico fucari ſolere vulgò notiſ-

notisſimum eſt; at quantum inter hujusmodi ſublimati & ejus, quod fideliter preparatur operationes diſcriminis eſſe valeat, non tantum in metalla, ſed etiam in humana corpora (nempe cum mercurius dulcis aliaq; medicamina ex eo conficiuntur) vix illi facilè concipient, niſi quibus facultates Arſenici hominibus æquè ac metallis noxiæ innoteſcunt. Vid. *Nobiliſſ. Robertus à Boyle in tr. infidus ſucceſſus experimentorum* p. 64. Sed arſenicale virus in ♎ato agnoſcitur, ſi aliquid ol. ♀ri per deliq. ſuperfundatur, & mercurius ſublimatus nigreſcat, adulteratus eſt arſenico, ſin verò flaveſcat, probus utique eſt. §. XLVII.

Optimum mercurium dulcem conficies ex mercurio ſublimato regulino, & mercurio ♁nii p. 406.) Ex eodem fonte promanat *CL. RIVERII Antiquartium*, quod componitur ex *triplici HERCULE* (mercurio, ⊖le & ⊕olo) duodecim laboribus h. e. ſublimationibus ad ſummum nobilitatis gradum evecto. Quibus tamen Quartus Athleta additur, operis complementum efficiens (Mercurius vitæ, eo modo, qui ab *Autore CL. RIVERIO* in inſtitut. Medic. Lib. V. part. 2. ſ. 1. p. 1. Cap. 12. deſcribitur correctus) commiſcetur itaque ex mercurio dulci duodecies ſublimati & mercurio vitæ.

Recip. mercurii ſublimati ſuperius edocti q. v.

Argenti vivi vel purgati, vel ex ♁nio preparati inferius deſcripti q. v.

Miſce exactisſimè in mortario lapideo vel ligneo cum piſtillo ligneo, ut mercurius vivus non amplius appareat, & ſublima ſ. a. ſublimationem hanc duodecies reiterando,

Recip. hujus mercurii dulcis part. iv.

Mercurii vitæ part. 1, ſeq. modo præparati.

Recip. mercurii vitæ q. v. pone in patinâ terreâ vitreatâ ſuprâ foculum menſarium aut furnulum exiguum ſemper movendo. Fumus exhalat ater & fœtidus, qui venenoſitatem intus latentem continet & illa operationem continuando per 2. vel 3. horas tota abſumitur. Peractæ ſufficienter operationis ſignum eſt, quando nullum amplius emittit fumum. Si poſt iſtam operationem vomitum adhuc cieat, iteranda erit, & optatum habebis effectum, fit pulvis colore griſeo. Hujus vires, uſum & doſin vide in *CL. RIVERII obſervationibus*.

N. Ex mercurii dulcis præparatione etiam innoteſcit, quomodo ſalia corroſiva beneficio mercurii ob variam partium texturam & figuram ſingularemque poteſtatem miteſcere & in tertium quid tranſire queant.

§. XLVIII.

Vires: Omnes humores noxios &c. ib.) An mercurius dulcis ſit univerſale purgans & panchymagum minerale diſceptatur inter chemicos?

Nos negamus; Interim negari nequit, in Lue venereâ ad salivationem excitandam mira præstare, cum alioquin notum sit, præcipuam hujus mali curam in salivatione consistere, cùm illa omnes impuritates ipsis etiam ossibus insitas eluere & extrahere possit. Et admiratione dignum in hoc mercurio dulci, in aliis affectibus nullam salivationem excitare, si ritè præparatus fuerit, nisi in corporibus Lue hâc infectis. Unde & infantibus tutò exhiberi potest à gr. iij. iv. v. vj. vij. &c. modò cum aliis purgantibus colliquativis non misceatur, qualia scammoneata, colocynthiaca &c. præsertim in vermibus, scabie &c.

N. Non desunt, qui mercurii dulcis correctionem per sublimationem super scorias ♂tis instituunt, vel per sp. salis fortissimi affusionem trinâ vice cohobando, & acquirunt optimè rectificatum mercurium dulcem.

§. XLIX.

5. *Alius. Recip. mercurii in spiritu* ⊖*oli soluti &c.* p. 407.) Hæc etiam egregia est præparatio, ad usum medicum tam internum quàm externum commendabilis, eò quod absq; sp. ⦶ cum spir. ⊖oli solum præparata sit.

§. L.

N. 1. *Eodem modo dulcescit & mercurius præcipitatus luteus* ib.) Verùm difficulter procedit sublimatio cum hoc præcipitato luteo, dum cum ol. ♀tari præcipitatus est, quod sublimationem salium impedit, ut nudus solùm mercurius meteorisetur.

§. LI.

2. *De Usu. Ex omnibus hisce mercuriis dulcibus potest parari ▽a utilissima* ib.) Cum hâc aquâ ulcera luis ♀nereæ maligna optimè curantur, si unà aliquid mercurii dulcis in decocto calc. viv. & in inflammationibus sacchari ♄ni addatur, & externè applicetur. Valet etiam ad scabiem, nec ullam infert noxam, nec repellit, ut vulgaria linimenta & ungventa.

§. LII.

6. *Sublimatum dulce talcosum S. Closs.* ib.) Hoc fit si ☿ dulcis misceatur cum ⦶ cum guttulis aliquot ol. ⊖lis irrorando, axungia talcosa inde emergit, hæc absque vomitu purgat & temperatum est pharmacum.

§. LIII.

7. *Lanugo perlata sive flores ☿rii argentei* ibid.) Melius ▽ fort. quàm ▽ seg. substituitur, cum hæc nimis acris & corrosiva sit, illa autem ex ⊕olo & sale, non nitro confici debet, neque ex sale & nitro; ideoque seq. modo melius paratur:

Rec. ☿rii vivi optimè cum ⊖le & ⋇ purificati & per corium trajecti & expressi ℔j. ▽ fort. ex ⊖le & ⊕lo ℔ iij. commista stent in loco frigido, donec coaguletur ☿rius instar crystalli, ubi aliquã partem vides congelatã, crystallos exime, reliqvum repone, idque tamdiu, donec nullos amplius crystallos emergere cernas. Crystallos

los hoſceomnes collectos contunde, affuſo ol. ♀ri optimè parato, donec fiat inſtar pulticulæ nec ſpumoſum amplius appareat; Tunc ſuperfunde ▽am pluvialē ♌latam, ad 3. digitorum eminentiā, ponatur in digeſtionem cinerum tepidam, per 3. vel 4. ☌☍ ▽am cum ol. ♀tari filtra. Relictum mercurium in chartâ loco tepido vel ad ☉ exſicca, denuò affunde ol. ♀ri ac procede ut antea, hocq; ter. Tandem affunde ⚹ & ſimiliter repone ad digerendum calore forti ∴ per triduum, filtra, idque etiam tertiâ repete vice. Ultimò ▽â pluviali ♌latâ edulcora, filtra & flores ☿rii in filtro reſtantes leniter exſiccatos reſerva uſui. Doſ. gr. iij. vel iv. purgant per alvum lenisſimè & pro humorum redundantia copioſè absq; ullâ vomitus ſuſpicione in formâ pilul. in febribus inveteratis quotidianis, ſcabie &c.

§. LIV.

8. *Mercurius ♎atus rubeus non corroſivus. Arcanum Corallinum* p. 408.) Ingredientia pulveriſanda, miſcenda, terenda, donec nihil de mercurio conſpiciatur; Et ♎atio aliquoties reiteranda eſt. Verùm hic mercurius non adeò eſt in uſu interno, ſed tantummodo externè adhibendus eſt cum calc. viv. decocto.

§. LV.

9. *Modus compendioſior, Laudanum ☿riale, ſive metallicum* ib.) Extrahendus eſt ⊖ ex ☹ ▽ fort., quæ ex ⦶tri & ⦶li aq. part. fuit deſtillata; Hujus ⊖lis Recip. ℥v. vel vj. eique imprimatur ſub continuâ agitatione per corium vervecinum ☿rii vivi purgati ℥iß. vel ij. conterendo diu in mortario vitreo, quousque ☿rius vivus non amplius conſpiciatur. Hinc ſublimetur gradatim in alembico, & adſcendet primò luteus, ſecundò croceus, tertiò rubicundus, quem ſeparatim ſerva. Doſ. gr. iij. iv. v. in Lue ♀nereâ.

§. LVI.

10. *Manna mercurii, ſeu mercurius dulcis ☉laris* ibid.) Dicitur ab *Hartmanno* aquila mercurii ☉laris, ipſiq; in ſecreto fuit; Optimè autem præparatur ex part. iij. mercurii dulcis ſæpius per ♎ationem evecti, donec in cryſtallos albisſimos abierit, & optimæ ☉ calcis vel per tritum, vel ad modum CL. Zwelferi confectæ part. 1. miſcendo ac digerendo per menſem cum cohobatione, donec in cucurbitâ inſtar ceræ fluxerit. D. Hartmannus hoc etiā pueris præſcripſit, & ſummæ eſt energiæ in Lue ♀nereâ, ſcabie, aliisque corporis impuritatibus, item in epilepſiâ in primis à vermibus ortâ. Ejusdem eſt fortis *Nobil. Zwelferi mercurius ☉laris dulcis in maniſſ. Spagyric p. m. 355.*

§. LVII.

11. *Arcanum Corallinum correctum S. Cloſſ.* p. 409.) Hoc optimè etiam ſuccedit, nec ullâ indiget encheiriſi.

§. LVIII.

12. *Ad ☿ ♎atum pertinet quoque*

Cinnabaris Officinarum artificialis ib.) Exactissima etiam est hæc compositio. Liquentur scil. 🜍ris ℥viij. & immisceantur illi ☿rii vivi ℔j. & ℥iv. Ex his mixtis fiat ♎atio & acquires cinnabarim artificialem. Hæc in Italia ad suffumigia, emplastra & ungventa contrà Luem veneream adhibetur. Internè autem loco cinnabaris antimonii adhiberi nequit: Licet non desint, qui, dum specificum cephalicum *Dn. D. Johann. Michaëlis conficere volunt*, loco cinnabaris ♁nii officinarum cinnabarim substituunt, sed non sine miserandâ mortalium clade, 🜍ur enim antimonii, ex quo cinnabaris antimonii cum mercurio constat, naturæ est ☉laris; Artificialis verò seu officinalis cum 🜍re communi parata sæpè arsenicalis. Si verò quis mercurium vivum desideret purissimum, illum ex hâc officinarum cinnabari elicere potest, qui postmodum in medicinâ egregium utique sortietur locum. Aliàs quidē ex observatione constat, septuagenarium fuisse à pueritiâ cinnabaris confectorem, qui ad levem contactum vel appensum ducati illicò illum dealbare potuerit.

§. LIX.

13. *Panacea ☿rii purgans* ibid.) Si ☿rius vitæ à salibus exquisitissimè liberatus fuerit, non succedit hujus panacææ elaboratio, nisi butyrum ♁nii cum ☿rii vivi connubio sumatur; sed tunc ob vim corrosivam suspectum erit medicamentum. Seq. autem modo commodius conficitur, Recip. ☿rii dulcis ℥iij. reguli ♁nii ℥iß. misce exactè in pulverem super porphyrite diu conterendo redige, quibus deinde cucurbitæ vitreæ immissis adde sp. ⊕oli opt. ℥iß. digere triduo vel quatriduo in cineribus calidis, deinde ex ∴ destilla & abstrahatur tota humiditas ad pulveris siccitatem, ex quo cum sp. vini ♀sato extrahe tincturam, & spiritus tincti omnes in MB. ad siccitatem pulveris rubei abstrahātur, qui asservetur.

Dosis ejus est à gr. iij. iv. ad v. in morbis diuturnis chronicis, obstructionibus, & febribus abigendis; item in melancholiâ hypochondriacâ, ictero, & Lue ♀nereâ curandâ efficax est remedium.

§. LX.

4. *DESTILLATIO. 1. ol. ♁nii mercuriale, seu butyrum ♁nii; Liquor gummosus* p. 409.) Quamvis hoc, ut & ☿rius vitæ cum reliquis propriè ad Caput sequens *DE ANTIMONIO* pertineant, tamen cum *ANIMADVERSIONES* cum *NOTIS in DOMINUM NOSTRUM AUTOREM scribamus*, ipsius vestigiis cogimur insistere. Quo purius est ♁nium & ☿rius ♎matus fuerit albus crystallinus exquisitè bonus, eò etiam præstantiora fiunt medicamenta ex butyro ♁nii præparata. Aliàs exacta & accurata etiam est descriptio butyri ♁nii ab *Autore Nostro* tradita.

N. 1. Destillatio etiam per retortam fictilem

fictilem inſtitui poteſt optimè lutatam amplioris colli, & tunc non ex arena ſed △ne aperto, adaptato recipiente per gradus deſtilles, aliàs metus eſt, ne ſi butyrum ibi congelet, vas rumpatur, laborque & ſumptus irriti fiant.

N. 2. Da △nem ſuppresſionis nō ſtatim in ♌ationis principio, ſed poſtquàm aliquandiu operatus fueris, vel potius in fine.

N. 3. Qui antè rectificationem butyri ♁nii cinnabarim addunt, egregium utique acquirunt butyri ♁nii, quod reverà mercuriale eſt, multisq; in morbis v.g. apoplexiâ, epilepſiâ aliisq; gravisſimis affectib9 valdè proficuum eſt. Et hic modus merito inter arcana reponendus, unde elegantisſima utiq; bezoardica acquirentur, quę in officinis non reperiūtur. Aliàs qui cinnabarim nō addunt antè hujus ol. rectificationē, Medicamentum acquirunt ſaltem ♁niale non ☿riale. Scilicet cinnabaris ♁nii trita butyro admixta ſtet in digeſtione per 24. horas vitro clauſo in cinere, ſic fiet unio, & poſtmodum per retortā rectifica.

N. 4. Felicior etiam procedet deſtillatio, ſi retortā cum materiâ antè deſtillationē in humidum locū per tri d[illegible] poſueris; optima erit encheiriſis, adeò, ut ſi magnam butyri copiam ad ☿rium vitæ, vel etiam ad alia bezoardica deſideres, maſſam antè deſtillationē in cellam repone. Si verò cinnabarim quis in majori copiâ habere intendat, ſtatim poſt miſtionem inſtituat ♌lationem.

N. 5. Egregiâ quoque ratione loco ♁nii crudi Regulus ♁nii ſubſtituitur, quia ſic purius & efficacius impetratur bezoardicum: Sic etiam qui in præparatione ♁nii diaphoretici loco ♁nii crudi ſubſtituunt ejus regulum, medicinam melioribus nobilitatam virtutibus acquirunt. Sumi autem poteſt vel regulus ♂tialis, ♃vialis &c. de quibus infrà plura.

§. LXI.

Vires. ibid. pag. 410.) Ol. hoc carbunculo peſtilentiali illitum extrahit venenum, ne ulterius ſerpat. Antè omnia autem obſervetur, ut locus accuratè muniatur emplaſtris convenientibus. Adhibetur etiam ad fonticulos, ita, ut lignum quoddam hoc ol. imprægnatum in globulum efforment, eoq; locum fonticulo applicando aptum tangat, hâc tamen cautelâ, ut locus muniatur emplaſtris uſitatis defenſivis, ne vi ſuâ cauſticâ ſerpat ulterius, atq; ſic ol. illud carnē absque moleſtiâ & dolore exedit.

§. LXII.

1. *Mercurius Vitæ* p. 410.) Hic nihil aliud eſt, quàm delicatisſima ac tenerrima ſtibii proles in butyroſum liquamen aut gummoſam glaciē reſoluti, id quod reductio edocet, & quod butyrum ♁nii & mercur. vitæ absq; ≏ato fieri poſſit. Quando verò ☿rius vitæ additâ cinnabari ♁nii paratur, tunc quodammodo ☿riale medicamen-

dicamentum emergit. Non desunt, qui *CL. HELMONTII* parallela de Lilio & ☿rio vitæ, qui insensibiliter fermentorum peregrinorũ immutatione, abstersione, & ablatione, ac insequẽti spirituum seu virium restauratione potens est, ad hunc vulgarẽ emeticum cogunt, quem tamen cum aliis hujus farinæ purgantibus *CL. HELMONTIUS* planè damnat, & ex Medico foro exulare jubet.

N. 1. Nisi butyrum ♁nii per sæpius repetitam rectificationem à suis impuritatibus probè purificatum sit, flavus fieri solet, ut ingentia damna corpori inducat, & ex ☿rio vitæ sæpè mortis fiat Mercurius.

§. LXIII.

Usus insignis est in Peste ib.) Ego ob vim suam emeticam nemini svaserim usum ejus internum in Peste, feliciori autẽ cum successu in lue ♀nereâ, in primis cum vitiosorũ humorum saburrâ stipatâ, & cum ☿rio dulci mixtę ad *Anti-quartii Riveriani* suprà descriptum processum. Itẽ in scabie, febribus intermittentibus, inveteratis, & Arthritide nõnulli utuntur. At cum mihi benigniora alia suppetant remedia, ejusmodi drasticis nunquã usus fui, nec usus ero, dũ vixero. Mirantur quidã, quod hoc violentissimũ pharmacon in hydrope adhibitum rarò per superiora, ut plurimum v. per inferiora hydropicorum aquas educat. Sed qui novit beneficio saliũ acidorum volatilitatem purgantium figere, ita ut saltem per inferiora purgent, hic facilè etiam hujus rei rationem reddere potest, siquidem acidosalsę aquositates in hydropicis abũdantes hanc vim pariter exerere poterunt. Dos. est à gr. ij. ad iv. P. J. Faber etiam ad gr. xij. præscripsit, summo tamen ægrotantium cum periculo, nec velim quemquam facilè imitari, nisi fuerit in infuso, cum sic tutius non solùm usurpetur, sed etiam suas vires eò melius exserat; nam in substantiâ adhibitus facilè hypercatharsin excitare potest, quia illius pulvis citissimè tàm in intestinorum, quàm ipsius ventriculi plicis sese insinuans tamdiu purgat, quamdiu ibidem retinetur, imò ex observationibus constat, tantam vim colliquativam sæpè exseruisse, ut post obitum etiam nonnullis fæces alvinas extorserit.

§. LXIV.

N. 1. *Vis purgatrix hujus mercurii, ut & vitri ♁nii nunquam exhauritur* ibid.) Hæc quia ejusdem sunt prosapiæ, unde ex mercurio vitæ etiam vitrum antimonii conficitur, de quo vid. suprà pag. 405. eundem etiam sortiuntur effectum; ♁nium enim est quasi chaos, abyssus & favissa inexhausta largissima spirituum mineralium.

§. LXV.

Hinc 1. ☿rius vitæ correctus p. 411.) Hujus genuinam correctionem vide suprà, ubi tradidi *CL. RIVERII* Anti-

Anti-quartium de mercurio dulci. Hic correctus coloris grisei esse debet.

§. LXVI.

2. *Mercurius vitæ catharticus* p. 411.) corrigitur mercurius vitæ, si cum duplâ salis tosti quantitate diu super porphyrite teratur, & lævigetur, Sal verò iterum ▽â f. sæpius affusâ totaliter abluatur, & pulvis remanens probè edulcoratus exsiccetur, sic solam vim per secessum purgandi obtinet. Loco ⊖ etiam ♉ substituitur.

§. LXVII.

2. ⊖ *ad △ fuso adde mercurium vitæ* &c. ibid.) Si scilicet nitri ℥ij. in 🜊 △ne apperto sed moderato fusis mercurii vitæ ℥ j. sensim ac pedetentim injiciantur, ac per semihorulæ spatium in △ne detineantur; Hinc elixiviatio nitri per repertitam ▽æ f. affusionem probè edulcoratus pulvis usui asservetur. Ex eodem fonte promanat etiam tertia correctio, Laxativum minerale dictum: Nisi autem justam nitri dosin adjeceris, habebis diaphoreticum.

§. LXVIII.

N. 2. *Habetur egregius mercurius vitæ ☉laris &c.* ibid.) Primò ol. mercurii vitæ sive butyrum ♁nii & spir. ⦶tri accuratè misceantur; Deinde digerantur aliquandiu, ac posteà destill. ut fiant homogeneum menstruum. Hoc affundatur calci vel foliis ☉ trium digitorum circiter altitudine, & solutio per suas digestiones procuranda, vel per modum Tincturæ, vel per nudam solutionem, abstractâ humiditate aliquali, reliqvum ▽â communi diluendum, & vel ol. ♀tari vel ✻ præcipitandum est.

N. *Mercurii vitæ genuina præparatio pro PILULIS BENEDICTIS JOS. QVERCETANI seq. est;* Rec. ♁nii crudi el. ⦶oli parum calcinat. & pulverif. salis marini decrepitat. ãã part. æq. redige separatim in pulverem, mixta pellantur per retortam, △nem secundum gradus regendo, exibit ▽a clara, & coagulum albissimum ac pellucidum, quod in fundo residebit, rectifica per retortam vitream, aquam separa à coagulo, quod ▽is cordialibus frequenter abluatur, donec omni fœtore & vi suâ corrosivâ spoliatum redigatur in pulverem subtilissimum, albissimum.

§. LXIX.

2. *Bezoardicum minerale* p. 411.) Hoc ab ♁nii diaphoretico non realiter, sed modo præparandi ratione differt, nihilominus tamen, qui hoc præscribere intendit, ad reliquorum differentiam illud denominet. Aliàs præsens bezoardici mineralis descriptio (Si aq. fort. ad fixationem butyri planè omittatur) satis est accurata. Scilicet butyro ♁nii cucurbitæ vitreæ immisso sensim affunde sp. nitri rectificati tantum, usq; dum

butyrum totaliter fuerit solutum, nec ulla amplius effervescentia conspiciatur. Hinc in ∴. sp. ⦶ abstrahatur ad siccitatem. Hujus Spiritus ⦶tri affusio & destillatio tribus repetendo est vicibus cum novo sp. ⦶tri, augendo △nem ultimò quoad omnes spiritus fuerint expulsi. Massa residua ✠ immissa △ne aperto per ♉ unam leviter calcinetur.

N. Nonnulli, prout & *Dn. D. MOEBIUS* fecit, Bezoardicum hoc minerale f. commodius elaborant, si separatio prius f. ⊕oli philosophico à butyro ♁nii ☿rium vitæ figant in via sicca cum ⦶ in ✠ fuso, instar ♁nii diaphoretici sensim inferendo, vel in via humida à Mercurio vitæ sextuplum boni spir. ⦶tri per arenā ad siccitatem perfectam abstrahēdo, pulvere residuo citrà cohobia aut ulteriores calcinationes & innocentis acoris elutriationes sat valido ac tuto.

§. LXX.

Vires ibid.) ebullitionem sangvinis in febribus ardentibus tam boni moris quàm mali moris mirè compescit, ac inprimis sequens bezoardicum ☉lare, si inprimis succenturiatu adsint salia volatilia urinosa, qualia Sal ♀tari volatile, CC, cruoris cervi, ✳ &c. cum essentia theriacali nupta, fermentum febrile venenatum ac malignum causam istius ebullitionis figendo, invertendo ac per diaphoresin & diuresin expellendo. Hujus autem virtus non tantum ab ♁nio & ☉le, sed etiam à ⦶ oritur, quod ubunde in ♁nio & ☉le figitur, id quod ponderis auctio & incrementum edocet, salvâ manente vi suâ refrigerante & sedativâ (paucis cognitâ) quæ tamen magis enotescit, quando totum ⦶trum vertitur in terram albissimam insipidam per encheirisin à *CL. HELMONTIO explicatam*, De *Lithias. cap. 4. §. 17.* & *in complexion. & mistion, Element.* figmento §. 24.

N. Quoties à Naturâ spontanea illa coctio vitiosorum humorum in febribus serius venit expectanda, toties Arte promovenda est, inquit *meus Sylvius in Practic. Medic. pag. m.* 944. & quidem medicamentis omnem humorum acrimoniam, & in primis acidam (unde illa penitior humorum in lympha & sangvinis massa permisto effici solet) blandè temperantibus & arctam humorum unitionem iterum solventibus. Præ omnibus autem aliis blandè acrimoniam humorum, & acidam quoque cruditatem temperant ♀ura mineralium & metallorum fixa & ad summam sui perfectionem exaltata. Quibus proximè accedunt salia volatilia oleosa, & aromatica: quorum prudenter usurpatorum vi, captum humanum in multis superante, non tantum Naturæ humanæ convenientissima conciliatur in intestino tenui & Corde humorum sub-

ſubcontrariorum effervescentia, verum etiam diſſolvitur iterum in ſangvine & lymphâ concretio & coadunitio humorum acriorum præternaturalis, ſed prius ab ipſis moderatorum. Hujus generis volatiles ſpiritus ſeu ſalia volatilia circumſpectè ac cum delectu adhibita pro diaphoreſi ab initio febrium malignarum ſæpè plus præſtant additâ eſſentiâ anodynâ in cephalalgiâ cardialgiâ &c. Qvàm Bezoardicum minerale ſ. ſive C. intenſioris malignitatis ſeminaria raro compeſcentia, adjunctis vel intermediatis pro circumſtantiarum ratione abſorbentibus temperatis, invertentibus anodynis. Si nauſeæ & vomitus ab initio ſymptomaticè complicati & ſolum fixiora illa bezoardica ex ♁nio oppoſita fuerint, malum, qvod ſuprà notatis alexipharmacis volatilibus ſolitariis aut anodynorum tantillo exaltatis facilè ſopitur, ſæpenumero magis exaſperant. In ejusmodi morborum progreſſu non rarò cruda vel ſimpliciſſimè præparata ex animalium & foſſilium claſſe evidentius operantur abſorbendo ac figendo fermenta, maligna ac venenata v. g. CC. ſ. △ & cum △ præparatum, Terra ſigill. unicornu foſſile, cetaceum, dens eqvi marini &c. Qvæ in aliis febribus cum bezoardico martiali & joviali, ſi non fuerint malignæ ab initio ad reſolutionem & inverſionem commodè alias adhiberi poſſunt.

§. LXXI.

2. *Bezoardicum ☉lare compoſitum* p. 412.) Hîc notandum, Sal rutæ, quajaci & ſolut. corall. r. tantæ efficaciæ non eſſe, ut hoc bezoardicum ☉lare in virtute ſuâ exaltent, vi ſuâ alexiteriâ per vulcani vehementiam orbata, niſi juxta jam monitam cautelam prius ſalia volatilia oleoſa, vel Tinctura bezoardic. cum ſalibus volatil. paratæ in convenienti vehiculo adhibeantur & in progreſſu uſus bezoardici ☉laris interpoſitis cordialibus ex corallinis, cinnabarinis, Cervinis, Lapide bezoar &c. ſequatur.

§. LXXII.

V. 1. *Bezoardicum Minerale Solare ad datam conpoſitionem* fit. ibid.) Si loco aq. reg. tanquam nimium corroſivæ & noxiæ ſubſtituatur ſp. ☾tri, præſens deſcriptio erit accuratior, & ſeq. facta modo commodior.

Rec. butyr. ♁nii clari ſ. q. huic affunde ſp. ⊖ & abſtrahe per XX, cum hoc ~tu abſtracto ſolve ☉ q. v. recipe poſteà ſolutionem hanc ☉larem & affunde butyr. ♁nii rectific. ſeorſim in cucurbitâ apertâ in loco aperto collocatâ ℥iij. hoc facto etiam affunde ſp. ☾tri rectific. guttatim tantum, ut emineat ad 2. vel 3. digitos, poſteà digere per aliquot ♂♀. deinde in arena per XX abſtrahe, ſed non ad omnimodam ſiccitatem, ſaltem ut materia inſtar pultis flavæ quodammodo ſiccatæ remaneat,

huic quod exſtillavit redde, addito novo ſp. nitri ad ℥ij. circiter, miſce & digere iterum, poſt digeſtionem iterum deſtilla, hunc laborem ter vel quater repete. Sic ☉ perfectisſimè cum ſuâ maſsâ unitur & fit Pulvis ſiccus: calcina ſub tegulâ per horam unam vel alteram. Doſ. eſt à gr. j. ij. ad v. ℈ß. vel ℈j. in omni morbo repentino.

§. LXXIII.

N. 2. *Solutio corallorum fit* ibid.) Hæc ſolutio minus philoſophica eſt, nec genuina, de quâ vide infrà cap. de coralliis.

§. LXXIV.

3. *Bezoardicum ☉lare Crollianum* p. 413.) Hoc ſuo etiam ſtat talo: attamen ob fixitatem, quàm ☉ adhuc obtinet, cenſetur præſtantius quod ſequitur.

§. LXXV.

4. *Bezoardicum ☉lare verum* ibid.) Si loco ☉lis illius corporei ſubſtituatur ☉ in ſpiritualem ſubſtantiam exaltatum, quod perficitur vel per philoſophicam trituram in pulverem ſubtilisſimum cum philoſophico mortario inſtitutam, vel per ſublimationem cum ✱co, vel per ſecundam aut tertiam ♌lationem cum nitro bezoardico, ut liquorem ſuppeditet duraturo colore ☉lari tingentem. Hoc Aurum ſpirituale ſolve in ſp. nitri non aq. reg. & ſolutionem abſtrahe ad ſiccitatem, deſtillationem ſp. nitri ſæpius repetitis. Poſteà reſiduum calcina ſub tegulâ, (unter einen Müffel) &c. Nonnulli bezoardicum ☉, antequam igniant ſub tegulâ, irrorare ſolent ſp. vini & poſteà calcinant, probè tamen agitando in violaceum vel purpureum colorem, hic licet non ſemper acquiretur, etiam à flamma △nis procedens, nihilominus tamen ritè præparatum erit, modò easdem obtineat vires. De quibus ſuprà in Bezoardico ſ.

§. LXXVI.

N. *Rec. Aurum (per ſpiritum ⦶ bezoardicum)* ſpirituale redditum &c. ibid.) cum antecedenti convenit. Et Menſtruum illud Baſilii nihil aliud eſt, quàm ſpir. vini ſubtiliſſ. cum ſpir. ⊖lis digeſtus & ternâ ♌latione per alembic. unitus ex MB. Solvit ☉ non radicaliter, ſed ex partium texturâ tincturam acquirit.

§. LXXVII.

5. *Bezoardicum ☽nare* 1. ibid) cum ☽na non niſi depuratisſima & ab omni ♀nere per capellationem liberata ad hoc bezoardicum aſſumi debeat, niſi vomitum ob vitriolatam vim concitare velis, tinctura ☽næ viridis cum aq. fort. parata hîc exulet, utpote à ♀re non à ☽nâ oriunda, & ejus loco ſubſtituatur ☽na capellata in ſp. nitri ſoluta ac butyro ♁nii nuptâ, ſeq. modo conficienda: Rec. ☽næ finæ laminatæ ℥ß. ſolve in ſpir. nitri ſ. q. butyri ♁nii rectific. ℥jß. ſpiritus nitri ſ. q. ſenſim butyro ♁nii affunde,

funde, usque dum omnis effervescentia & strepitus subsideat. Has solutiones conjunctas abstrahe in cucurbitâ vitreâ destillando △ne ∴ ad siccitatem massæ albæ cœrulæ, huic residuæ massæ alius recens sp. ⊖tri affundatur & abstrahatur, idque tertiâ vel quartâ vice repetendum, ultimò fortissimo △ne urgendum, ad omnimodam spirituum corrosivorũ expulsionem, singulis tamen vicibus ante repetitam spir. ⦶tri affusionem massam in mortario vitreo conterendo; Massa denique residua aquâ f. sæpius affusâ edulcoretur & à spiritibus corrosivis, & bihorii spatio in ✠ igne aperto calcinetur.

§. LXXVIII.

Tinctura ☽næ fit p. 414.) Loco Tincturæ sumi potest Magisterium Lunæ ex Luna fina cum sp. ⦶tri paratum & cum muriâ præcipitatum. Ex quo etiam Tinctura ☽næ parari potest cum sp. ✳ & sp. sal. tartari vol. Hoc Magisterium cum butyro ♁nii etiam conjungi cum sp. ⦶ f. a. figi potest, ut jam suprà ostensum.

§. LXXIX.

6. *Bezoardicum ☽nare*. 2. ibid.) Hîc loco extracti cœrulei ☽næ soluti in aq. fort. & extracti ex ☽ cum ♆ calcinata per spiritum ⊡næ jam dictum Magisterium substitui debet, & cum butyro ♁nii non aq. fort. sed spir. nitri solutum jungi potest, ut suprà jamdum traditum fuit. Similiter etiam cum Bezoardico ☽nari 3. prout & cum 4. procedendum erit.

§. LXXX.

9. *Bezoardicum venereum* ibid.) in Lue ♀nereâ, gonorrhœâ virulentâ, & ubi renes partesque genitales vel exulceratione vel alio laborant morbo, est egregium Medicamentum, si juxtà *Dni Autoris* præscriptum elaboretur.

§. LXXXI.

10. *Bezoardicum ♂tiale* ibid.) Quamvis *Dni Autoris* descriptio hujus bezoardici ♂tialis non sit rejicienda, dum cum butyro ♁nii ex croco ♂tis per reverberationem facto tinctura extrahitur, quæ per spiritum nitri more usitato figitur. Tamen optimum fit ex regulo ♂tis cum mercurio sublimato in butyrum redactis & cum spir. nitri ad fixitatem perductis. Prodest in febribus cum diarrhœâ conjunctis, item in dysenteriâ epidemicâ, nam ratione ♂tis aliqualem habet vim adstringendi & ratione nitri etiam anodynam.

§. LXXXII.

11. *Bezoardicum ♃viale* ibid.) Hoc juxtà *Dni Autoris* præscriptum etiam succedit, sed non fit pulvis gryseus, verum albus subcœruleus. Est egregium Medicamentum diaphoreticum in Epatis obstructionibus & in omnibus uteri affectibus, præprimis in purpurâ, ubi scilicet cum feculâ bryoniæ, aliisque uterinis commiscetur, quia malignitati

resistit & uterum unà purificat. Item in epilepsiâ ex utero cum feculâ pœoniæ & bryoniæ decantatissimum est remedium. In Epatis obstructione cum pulvere epatico rubro miscetur. Imò in ipsâ Peste etiam cum Magisterio cordiali D. D. Johannis Michaëlis p. m. utilissimum deprehenditur tàm ratione præservationis, qvàm curationis.

§. LXXXIII.

12. *Bezoardicum ♄ninum* ibid.) Hoc non adeò est usu receptum. Ex Minerà ♄turni autem & Mercurio sublimato ana per retortam ♌latis acqviritur butyrum ♄ninum & cinnabaris ♄turni, ex qvo cum sp. 🜕tri fixato bezoardicum ♄turninum fit magnarum in Peste virium, prout & in pleuritide, scorbuto, scabie, melancholiâ hypochondriacâ. Hoc butyrum ♄ni super saccharum saturni infusum & per retortam destillatum largitur liqvorem subrubrum dulcem, externè in ulceribus serpentibus utilem, qvemadmodum etiam ex hoc mercurius vitæ confici potest in Morbis saturninis commendabilis.

N. alembic. ♄turni qvomodò conficiatur, vide infrà de ♄turno,

§. LXXXIV.

13. *Bezoardicum Mercuriale* ibid.) Hoc utut Mercuriale dicatur, nihil tamen de Mercurio realiter participat, sed ♁niale est. alembic. enim mercurii est succinum seu alembic. ♁nii, licet aliqvandò colore differat.

§. LXXXV.

Nos ad destillata revertimur, inter quæ sequitur 2. *♒tus seu ol. ☿rii album diaphoreticum* p. 415.) Hic ♒tus seu ol. ne qvidqvam de ☿rio participat, sed nisi salia in fluorem redacta sunt ☿rii ≏ati per argillam causata. Totum autem artificium hunc ≏atum conficiendi in eo consistit, ut mercurius sublimatus cum argillâ probè commisceatur & conteratur, illudqve aliqvoties repetatur, aliàs loco ♒tus adscendet sublimatus. Commendatur in partium genitalium exulceratione.

§. LXXXVI.

3. *Sp. seu ol. ☿rii rubrum* ibid.) Accurata est hæc descriptio, sed præterqvàm qvod adstringendi vim à ♂te acqvirat, non minoris cum antecedente sortis & prosapiæ est, Est autem nihil aliud, qvàm Tinctura rubra ♂tis salium beneficio in Mercurio sublimato reconditorum supra alembicum evecta. In 🝎 nobile delitescit ⊕lum, qvod sublimatum & in ol. per deliqvium redactum elegantissimam præbet Tincturam adstrictivam vel per se, vel arcano 🜿tari nuptum, ad tonon viscerum confortandum in hæmorrhagia, vomitu, diarrhœâ & omni alvi fluxu miræ efficaciæ.

§. LXXXVII.

4. *ol. Mercurii diaphoreticum dulce* ibid.

ibid.) Cum solo sp. vini absqve aceto lat. solutio etiam succedit, sed digestio per aliqvot Menses continuanda in fimo eqvino, aliâs in cassum laborabis: Rec. ☿rii cum ⊕olo & ⊖le sublimati q. s. Solve in sp. vini rectificatiss. factâ solutione in alembico apposito capitello cœco per aliqvot Menses fiat in fimo eqvino digestio, qvâ peractâ, sp. vini in MB. abstrahatur, hoc abstracto ad oleositatem, residuum urgentiori △ne in ∴ ex retortâ vitreâ in aliud receptaculum pellatur. Qvoad vires in contumacissimis renum, vesicæ, partiumqve genitalium affectibus hoc oleum prout & reliqva plurimum præstant, etiam internè propinari absqve ullo possunt periculo. Qvi hisce mercurialibus caret oleis, adsumat mercurium dulcem, qvi etiam non contemnendas in hujuscemodi casibus habet vires.

§. LXXXVIII.

5. *Oleum fragrans. Astrum dictum* p. 416. Astrum mercurii habetur vel in formâ liqvidâ, prout & *Dni Autoris* est, qvod succedit, si mercurius sublimatus præparatus fuerit ex vitriolo & ⊖le; deinde cum sp. vini solum solvatur, & tertiò digestio in fimo eqvino ad aliqvot dies continuata fuerit. Vel habetur Astrum in formâ siccâ, qvemadmodum seqvens ex cinnab. Rec. Primò fiat ▽ ⦶tri hoc modo:

Rec. ⦶tri optimè purgati ℔iij. misce cum ℔ ix. terræ figulinæ præparatæ & nondum excoctæ, ♌la per retortam cum amplo collo, ut spiritus transire qveant, adaptetur capax recipiens cum luto optime lutatus, lutum prius probè exsiccetur, ne spiritus transire qveant: Posteà per 3. Hora △ne lento ♌la, hinc fortiore, donec spiritus nulli prodeant; postmodum rectifica, adde partem dimidiam ⊖lis gemmæ, fient in digestione per 2 ♂♀, posteà effunde, & adhuc semel rectifica. Rec. cinnabaris fossilis Ungaricæ, opt. pulverisa, & exsicca, Rec. hujus q. v. in alembic. affunde dictam aqvã ⦶tri ad trium digitorum eminentiam, permitte in solutione, effunde aqvam de terrâ damnatâ, abstrahe hanc aqvam ad partem dimidiam, & pone in cellam ad crystallisandum, crystalli fiunt instar nivis, inde hos iterum in ▽am destillatam ad solutionem, soluto affunde ol. ♀tari & in momento ≂tâtur soluti crystalli instar croci.

N. Qvidam postea in ▽ philosophicâ ex ✳ & ⦶ ãã. facta solvunt ☉ purissimum ad ℥iij. solut. ℥j. ac cum eâdem ▽â repetitis cohobationibus & digestionibus ☉ solutum per Alembicum ducunt, donec totũ transeat. Hanc solutionem conjungunt cum priori Zinnabaris solutione, abstrahunt sexies ▽am ad medietatem usqve repetitis semper iisdem cohobationibus, postea ad siccitatem destillatur. Tandem vel per sp. ♀ vel

spir. vini omnis corrosio auffertur. Confert in apoplexiâ, epilepsiâ, febribus malignis &c. Dos. est à gr. j. ij. ad gr. v. in vehiculo appropriato.

§. LXXXIX.

6. *Aliud oleum ☿ diaphoreticum fragrans* ib.) ✱ figitur h. m. calcinatur scil. ✱ cũ calc. viv. æq. part. igne forti tribus vicibus, semper tamen aquã affundendo calidam ipsum ⊖lem separantem. ⊖ dissolvitur, filtratur & coagulatur, hic labor repetitur semper reassumendo calc. viv. ad unamquamque operationem, usque dum ✱ figatur & liquabilis instar mellis reddatur. Hoc ⊖ in locum reponatur humidum & brevi in pellucidissimum liquorem convertetur, quem mundificabis & cum illo juxtà Autoris præscriptum procedes.

§. XC.

7. *Oleum mercurii Saccharatum, Spiritusq;* ibid.) Hoc in Galliâ & Ungariâ chirurgorum est Arcanum. Cautela hæc, quam *Autor* apposuit, ut scil. lente in ol. hoc destillando procedatur, exactissimè observanda est, ne alembic. dum saccharum nimis effervescit, disrumpatur. Verùm quemadmodum in aliis etiam suprà à *Dn. Autore* adductis mercurii oleis nihil est, quod mercurii substantia ingrediatur, cui illorum effectus sit adscribendus, sed salia sunt, quæ defectum ejus suppleant: Ita etiam in hoc ol. mercurii saccharato nihil est de Mercurio, (nisi odoretenus velis) sed liquor est compositus ex salibus corrosivis & acido sale sacchari, quæ ☿rio ♎mato immersa & in ♎tatione ☿rii vitæ sp. ⊕oli philosophicum constituunt. Rectificatus hic spiritus ol. præbet fulvum. Quoad usum; Spiritus hic internè cum liquoribus appropriatis convenit in Lue venereâ: Externè oleum etiam in articulorum doloribus à nonnullis commendatur, qui tamen usus ob corrosivitatem meritò est suspectus.

§. XCI.

V. *EXTRACTIO. Unde* 1. *♁ur seu Tinctura Mercurii, Aquila cœlestis* ib.) Hæc descriptio ferè cum suprà allato ol. ☿rii diaphoretici dulcis convenit, eò quod hæc æquè solutionem, digestionem & abstractionem ✛ ad siccitatem præcipiat, illa autem hisce præviis extractam ex decantatis liquoribus cum ⚹ super ☿rium sublimatum factis flavedinem pro sulphure ☿rii venditet. Verùm hæc extracta flavedo, quæ post destillationem in pulverem rubeum degeneravit, non ex ☿rio, sed etiam ex salium diversorum variâ texturâ orta est. Interim tamen notandum est, quod si ✛ destillat. à mercurio sublimato vel butyri ♁nii sæpius abstrahatur, per secessum purgare, unde & hoc dictum ♁ur mercurii purgantibus admisceri potest.

§. XCII.

2. *Alia p.* 417.) Hoc vitrum mercurii

curii nihil aliud est quam succinum ♁nii, ex quo loco ⁜ convenientius cum sp. ⊕ tinctura extrahi potest, & tinctura extracta cum spiritu vini circulari. Verùm non mercurii, sed ♁nii inde tinctura rubicũda elicitur.

§. XCIII.

3. *Oleum mercurii ♁nialis, Tinctura* ibid.) Mercurii ♁nii elaborationem vide infrà de Antimonio. Intereâ præsens Dni Autoris descriptio non est de nihilo. Elegantissimum etiam ♎matum fit ex mercurio antimonii, ⊕olo calcinato & sale tribus suprà nominatis athletis fortissimis ad contumaces febres expugnandas. Loco ol. ⊕oli f. substitui debet ol. vitrioli ♂tis vel vitrioli hermaphroditici ex vitiolo ♂tis & veneris paratum. Tandem post ♎ationem affunditur triplum sp. vini rectificatiss. & cum eo circulatur ut dulcescat; aliàs etiam ex sp. vitrioli & sp. vini rectific. præmissâ debitâ combinatione per circulationem & destillationem fit spiritus cephalicus Dn. D. Joh. Michaelis; item, spiritus catarrhalis, cephalicus, apoplecticus, de quo infrà pluribus.

§. XCIV.

6. *LIQVATIO. 1. Unde Liquor.* ibid.) Hic liquor internum nullum agnoscit usum. Sed curat ulcera ac vulnera maligna.

§. XCV.

2. *Alius Liquor mercurii ♃tati* ib.) Hæc prout & 3. sequens descriptio nil minus affinis est cum suprà jamdum examinatis oleis.

§. XCVI.

4. *Alius, ol. mercurii diaphoreticum dulce* p. 418.) Hoc etiam suam meretur laudem. Usus tamen ejus saltem externus est in ulceribus malignis.

§. XCVII.

5. *Liquor mercurii ♃vialis.* ibid.) Convenit hic cum Dn. D. Johann. Agricolæ descriptione ol. mercurii, quam tradidit in notis ad Poppium, & repetiit *CL. ZWELFERUS* in mantiss. Spagyric. part. 1. Cap. 7. p. 355.

§. XCVIII.

6. *Liquor mercurii sublimati* ib.) Si mercurii sublimati justa proportio cum ✳ ana & sp. vini per aliquot dies digerantur, & postmodum per retortam destillentur. Post sp. vini egreditur ol. quod in frigido coagulatur instar butyri, & per deliquium solutum postmodum metalla solvit. N. Quomodo ex mercurio cum calce vivâ & sale ♀tari fortissimo alkali *CL. ZWELFERUS* in mantiss. spagyric. part. 1. Cap. 7. m. 355. *Liquorem Alkahest est summum Nobiliss. HELMONTII* arcanum eruere in formâ aquæ præsumat, evolvi potest; Verùm de hujus successu valdè dubitatur. vid. & *Dnus Luc. Schrœck. in Mantiss. Hermetic.* p. 513. seq. Negari quidẽ nequit, posse in hâc ZWELFERI præparatione unà cum mercurio aliquid aquæ in vase recipiente colligi.

 ligi.

ligi. Sed non ideò mercurius in aquam resolutus dici potest, cùm longè aliam habeat originem, scilicet à vaporibus vel poros mercurii ingressis, eo ante destillationem aëri humido exposito, vel ex vaporibus recipienti inclusis. Unde & *Nobiliss. Robertus à Boyle in paradox. chemic.* p. 71. Posse, inquit, certo quodam tractandi Argentum vivum (vel saltem aliquod ejus genus, nam non in omni mercurio ita feliciter succedit) artificio, ab ipso, nullâ factâ additione, minimum quintam vel quartam limpidi liquoris partem separari, qui à vulgari Peripatetico pro aquâ haberetur, quamque vulgaris chymicus phlegma vocaret, qui tamen reduci in mercurium nequit. Vid. l. c.

§. XCIX.

7. *SALIFICATIO* p. 418.) Ex hactenus in medium allatis medicamentorum mercurialium præparationibus versipellis ille ac larvatus *MERCURIUS* ex habitu ejus externo (ex 🜍re ejus externo) satis superque innotuit, dum cum quibusdam diversis menstruis mutatus modò in liquorem cum aq. fort. vel in rubicundum, vel album pulverem, modò cum ol. ⊕oli in subflavum, cum 🜍re in sangvineam ac volatilẽ cinnabarim transformatus fuit. Cum aliis salinis quibusdam corporibus sursum latus, salis formam, cum regulo antimonii butyri speciem, cum aliis adjunctis vitri, imò etiam olei substantiam induit. Nihilominus tamen ex hisce omnibus concretis exoticis reduci & pristinam essentiam, quæ solummodo in istis larvabatur, induere potest. Tantumque abest, ut hæc involucra salina aut 🜍reæ partes sint mercurii constitutivæ ex ejus substantiâ elicitæ, ut potius etiam composita sint corpora ex mercurio & menstruo, aliisve additamẽtis ad ipsum larvandum adhibitis constituta, uti exinde, quod in mercurium pristinum reduci queant, abundè elucescit. Prout sal in aquâ solutum sal manet & inde sine salis mutatione repetitur. Si autẽ hic vulgi Mercurius à 🜍re suo externo seu labe originali liberatus sit, non finit se amplius à 🜍ribus aut 🜔 apprehendi, quin hæc confestim consumat ac veluti conficiat. Ideoque interior mercurii nucleus seu Philosophorum mercurius in 🜂 constans à dictis dissolventibus non attingitur, sed altioris est indaginis. Interim tamen cùm hæc medicamenta mercuria si ritè præparata fuerint & methodicè exhibita non vulgarem etiam in Medicinâ præstent usum, tamdiu iisdem immorabimur, usque dum *CL. HELMONTII* potiamur mercurio diaphoretico, arcano corallino, GLAURE Augurelli &c.

CAPUT

Cinnabaris.

CAPUT XVI.
De Cinnabari.

§. C.

DE CINNABARI *ad Caput XVI.* pag. 419.) Dicitur terra mineralis lapideſcens, non quod ſit vera terra, ſed propter analogiam. Hæc vel ita pura reperitur, ut in Armenia, Haſſia propè Marpurgum &c. vel Lapidibus permiſta eſt, ut in Ungariâ, Hartenſtein / zum Schlegel ꝛc. In hâc mercurius vivus &c. 🜍ur exquiſitè ſecum invicem mixta & ambo cum illa rudi materia minerali, in qua ex hoſpitantur, hoc corpus rubrum ſatis ab utroque diſcrepans conſtituunt. Hiſce interdum etiam minera ☉lis ex intermixta, & ≏ata tam mercurium, quàm 🜍ur ☉lare de ſe ſpargunt. Hic mercurius cochleari argenteo illatus & ſuper ignem ad avolandum expoſitus aureo cochlear tingit colore: ſed ejusmodi mineræ raro & non ubivis reperiuntur.

§. CI.

Reperitur in diverſis Europæ locis ibid.) Quæ in civitate Grembs reperitur, reliquis præfertur. Modus mercurium exinde eliciendi vel Ruſticis non ignotus eſt, vid. in Dno Autore l. c.

§. CII.

Vires ibid.) An cinnabaris cruda adhiberi poſſit, quæritur? *Dn. D. JOHANN. MICHAELIS* approbavit ſed depurata eſſe debet, quæ enim ſcorias depoſuit, probatior exiſtit. Hoc autē modo optimè depuratur. Scilicet cinnabaris nativa pulveriſata coquitur 🜄â puriſſimâ in tigillo alembicato, ut fumus evaneſcat metallicus in auras, hæc coctio ſæpius iteranda & pars ſubtiliſſima ſupernatans à ſcoriis ſeparanda eſt. Poſteà in vas argenteum infunde, accenſo ſp. vini ſæpius ſuperfuſo, & uſui reſerva. Cinnabaris hæc ita depurata maximi ob notabilem ejus effectum, (licet *Dnus Autor* uſum ejus internum, præterquàm quod antepilepticis nonnunquam permiſceatur, adhuc ignoret) in deſperatiſſimis etiā morbis cum multorū ſymptomatum congerie ſtipatis æſtimanda eſt. Quamvis n. directè & per ſe non ſit diaphoretica, polychreſtum tamen exaltatorium & præſentiſſimum ac ſecuriſſimum alexiterium eſt. Non deſunt tamen, quibus tam hujus Nativæ, quàm antimonii internus ſuſpectus eſt uſus. Cinnabaris antimonii, inquiunt, aquâ calēte diſſoluta abit in pulverem niveum ejusd. generis, quod eſt mercurius vitæ. Nativa facili negotio in mercurium currentem & ſic iterum in cinnabarim convertitur. Et hinc cum utraque priſtinam retineat Naturam, eadem etiam excitare poſſunt ſymptomata,

quæ mercurius sive crudus, sive præparatus. CL. *Sennertus Cap. de epilepsiâ* ex cinnabari nativâ à *CRATONE* tanquam epilepsiæ magnete laudata pulverem ant-epilepticum præscribit. At cum ipsum *CRATONEM* consulimus, nuspiam hæc reperim9. In Consiliis æquè ac epistolis varia ac diversa medicamẽta contrà epilepsiam recenset, sed hujus ne verbo quidem mentionem facit. Epistol. 137. De cinnabaris nativæ vi magneticâ adversus epilepsiam valdè dubitat. Epist. 168. Pulveres ex hâc conflatos planè rejicit, & procul dubio ex mente *Erasti*, qui *Epistol. 271. ad Monavium* mercurium & alia medicamenta ex metallis præparata non temerè adhibenda svasit, quovis modo etiam fuerint præparata. Verùm enimverò hæc in contrarium adducta argumenta contrà cinnabaris tam nativæ, quàm factitiæ antimonii internum usum tanti non sunt ponderis, ut nos ab ejus usu deterreant. Nam primò mechanica ista de cinnabaris antimonii per aquam calentem transmutatione in mercurium vitæ album falsa est. Et licet hoc ipsum cuivis experiri. Deindè posito, ex nativâ cinnabari facili negotio mercurium elici, id quod etiã verum est, quid tum postea? Mercurius cum 🜍re antimonii ligatus in cinnabari sui non est juris, sed hujus compedibus ligatus à turbis istis gravioribus, quas vel liber, vel salib9 corrosivis irretitus ciere solet, jam planè im̃unis existit, & illustres illas dotes obtinet, quibus etiã contagiosis, epidemiisque morbis ipsiq; Pesti (exterius appensus) singulari proprietate resistit. Et licet cinnabaris hæc adsumpta ventriculi digestioni minimè pareat, neque in corporis nostri œconomiam recipi possit, tamen adsumpta, quamdiu hæret in stomacho, Archéum nostrum alterando variè mireq; afficit. Ab utroque (🜍re antimonii & mercurio) vim anodynam & specificam veneni epileptici domitricem. Taceo, quod horum singula in Lue venereâ, scabieq; malignâ conferunt, ab iis conjunctis longè uberius sit expectandum, etiam in suffocationis hypochõdriacæ (hystericæ) ne opiatis sæpè sedandæ & colicæ torminib9 placandis, in arthritide vagâ, phantasiæ, vitiis, morbillis, variolis &c. Tertiò si qua interdum noxa ab ejus usu orta, certè nõ ipsi directè & per se erit adscribenda, sed vel minus ritè præparatæ, vel inconvenienter in usum ductæ; atque hâc ratione erit tanquam gladius in manu furiosi. Quartò *CRATONEM* quod attinet, fateor, ejus si evolvamus scripta, valdè dubium eum in cinnabaris laude deprædicandâ deprehendimus. Nam in Epistolis medicinalib9 à *Dn. D. LAURENTZIO SCHULTZIO* editis Epist. 137. De vi magneticâ adversus epilepsiam, inquit, in nativâ cinnabari valdè dubitò,

bito. Et Libr. 1. Epistol. 7. Eam in epilepsiâ ab empirico quodam adhibitam damnat, & dicit, se istud non imitaturum, & si omnes homines ipsi Autores essent, cum robusta etiam corpora vix illius usum ferre queant. Eodem Libro consil. 4. ait: Medicamenta de cinnabari non præscribo, cum *Johannes Fernelius* in Libro suo Lue venereâ tam dira symptomata usum cinnabaris consequuta referat. Statim tamen addit, mihi, ne quid dissimilem, non persvadet, cum bono successu me illâ usum fuisse. Viennæ verè affirmare possim. Verùm licet *CRATO* medicus sui temporis fuerit cœteroquin ob eximiã ac multijugam Artis medicę peritiam valdè conspicuus, summus tamen Iatro-chemiæ non fuit Dictator, sed & alii post eum fuerunt longè celeberrimi. Nullum tamen est dubium, si in hæc tempora incidisset, quin saniorem etiam medicinam cum aliis jam excoluerit. In historiâ, quam ex *Fernelio* adducit, dubium æquè manet, utrum pictor ex cinnabari nativâ, an verò ex aliis rebus noxiis suis pigmentis v.g. auripigmento &c. mistis in dicta incurrerit symptomata; Deindè fateri etiam cogimur, vaporem mercurii in primis cum ♄no adulterati summè esse noxium, id quod tamen de mercurio & ♀re invicem ligatis affirmari nequit. Tertiò etiam observandũ est, quod comuni cinnabari, factitiæ etiam non semper fidendum sit, cum sæpè, ut fiat rutilantior, adjecto Arsenico præparetur. Interim cinnabaris hæc nativa, ut etiam antimonii ob stupendam earum efficaciam in infinitis affectib9 demulcendis summo in æstimio habetur. Posthabitis aliis unicum præ omnibus prostet *Nobiliss. Dn. D. JOHANN. MICHAELIS Specificum Cephalicum*, cujus basis cinnabaris est, quo multa millia ægrotantium adjuvit. Cujus compositio hæc est:

Recip. Cinnabaris Nativæ Armen. per ♎ationem sexies vel ultrà rectificat. vel Cinnabar. antimonii toties rectific. ℥iij.
fecul. radic. pœon. ℥iß.
Magister. epileptici. ʒß.
cordial. ℥ij.
sol. ⊙ n. j.
M. f. Specificum Cephalicum.
vide & Thesaurum Pharmaceuticũ annexum sect. XVI. n. I. II.

§. CIII.

Extrinsecus autem adhiberi potest p. 419.) Quemadmodum in cinnabari egregia latent arcana, ut jam audivimus, contrà infinitos affectus internè adhibitâ. Itâ etiam extrinsecus mira præstat carpis manuum saltem applicita, prout in ILLUSTRISSIMA quâdam variolis laborante spasmaticâ sui expertus,

summa cum ejus euphoriâ. Sic v. g. cinnabari nativâ ungventum contrà epilepsiam & alios morbos malignos seq. modo componitur. Recip. Cinnabar. nativ. ℥ß. Lapid. ophitæ ℥iß. Magnetis. ʒij. ol. d. macis. Nuc. moschat. d. guajac. corylin. ana gutt. iij. confect. alkerm. ℈iß. Ung. alabastrin. q. s. M. f. Ungtm ad bregma, frontem, tempora &c.

§. CIV.

PRÆPARATA. Præcipitatus Diaphoreticus Hartmanni ibid.) Hoc Medicamētum nihil aliud est, quàm *ASTRUM MERCURII*, quod cum ☉le nonnulli; etiam conficiunt, sed qui cinnabarim ☉larē possident, additione ☉ in hujus præparatione supersedere possunt. Hoc medicamentum Cinnabarinum *PRINCIPIBUS HASSIÆ* olim fuit in usu, & *FILIO REGIS DANIÆ DUCI WOLDEMAR*, illudque tanquam medicinam universalem reservarunt. Verùm cum cinnabaris omnem digestionum ventriculi ac intestinorum actionem subterfugiat, & in corporis nostri œconomiam distribui nequeat, sed vel odoretenus, aut nudo saltem adspectu varieque mireque nostrum alteret archéum, non est, ut per Artem spagyricam nimium à nativâ suâ abducamus indole, vel per Naturam unita & conjuncta separemus, dum acidorum abstractione tam alteratur, quàm invertitur ejus virtus. Neque ♀rea ejus pars per alkalia digerenda, nec per principiorum suorum dissolutionem in præsens Præcipitatum Diaphoreticum redigenda.

CAPUT XVII.

De Antimonio.

§. CVI.

DE *ANTIMONIO ad Cap. XVII.* p. 421.) *ANTIMONIUM* ἀπὸ τῶ ἀντὶ καὶ μόν@, νη, νον, eò quod ipsi adversatur, solum & sine aliorum metallorum cōsortio inveniri, sed quod omnibus quasi adjaceat metallis. *Th. Paracelsus Libr. VI. Archidox.* refert in marcasitarum censum, in quo ♄ni marcasitam vocat. Sed sui generis videtur minerale. Constat ex sulphure minerali pauco ☉'ari purissimo, & multo etiā impuro combustibili, ut & mercurio non metallico, indigesto quidem nec genuino, qualis ad corpora perfectissima metallica componenda requiritur, ut patet ex fragili ejus textura, salis acidi partem obtinet minimam. Hoc indigestum ex Principiis corpus Natura ad perfectorum metallorum regionē posuit, in rudem hanc materiam conflavit, ac veluti ad altiora metalla generāda segregavit, ut accedente spiritu metallico seminifico in metallum

tandem

tandem perfectum efformari possit.

§. CVII.

DELECTUS ibid.) Præter alias, ut & à Dno Autore allatas species antimonii duas adhuc adsignat *BASILIUS VALENTINUS*. Unam, quæ plus mercurialis, alteram quæ ♀reæ proprietatis sit. ☿rialis ad Naturam ☉larem accedat, quam arguunt nitentes in eo radii, ♀rea autem ☉le destituta, quod priorem commendat speciem. Quæ diversitas antimonii in causa est, quod quoddam plus cinnabaris, quàm butyri, quoddam plus butyri, quàm cinnabaris, aliud plus Reguli suppeditet. Unde certorum temporum & constellationum observatio in Regulo stellato conficiendo etiam inepta est, cum tota hujus rei ratio potius à diversâ antimonii cōstitutione dependeat.

§. CVIII.

Vires ibid.) Antimonium est quasi fons & scaturigo præstantissimorum medicamentorum, dum in hoc tanquam abysso inexhausto comprehenduntur omnium metallorum ac mineralium energiæ & gravissimorum morborum medelæ, ut ex hoc tanquam Amaltheæ cornu salutaria erui queant, quæ impuritates & fermenta morbifica Naturæ inimica per resolutionem & abstersionem tollant, & absumant, unà juxtà vim suam anodynam & confortantem. Ex variis ejus præparationibus illæ, quæ genuinæ, compendiosæ ac verè philosophicæ sunt, veris Naturæ mystis sedulò investigandæ, seligendæ ac usurpandæ sunt.

§. CIX.

Crudo attribuerunt p. 422.) Utrùm antimonium crudum in usum internum trahendum sit, an secus, controvertitur? Hoc ipsum autem fieri posse, confirmamus tum propriâ, tum aliorum etiam *CL. KNOEFELII, ZWELFERI &c.* experientiâ, qui decocta habuerunt specifica ex antimonio crudo cum aliis specificis in Lue venereâ, quæ neque vomitus nec sedes ciebant. vid. *suprà* Libr. 2. *de Decoct. Cap.* 49. & infra in annexo Thesaur. Pharmacevt. de Decoct.

§. CX.

Sunt, qui & ad epilepsiam arcendam exhibent, etiam in ipso paroxysmo. ib.) Verum est, commendatur à quibusdam, qui experientiâ probatum habent, ut ant-epilepticum specificum ad grana duo vel tria cum aliis specificis.

§. CXI.

PRÆPARATA. *Præparationes, quibus ♁ subjicitur, sunt* 1. CALCINATIO 2. SUBLIMATIO. 3. DESTILLATIO 4. LIQVATIO. 5. EXTRACTIO. 6. INFUSIO. 7. SALIFICATIO. 8. MERCURIFICATIO.

CALCINATIO *est tum sicca, tum humida.*

1. CALCINATIO SICCA, *Unde* 1. VITRA. 2. CROCI. 3. DIAPHORETICA. 4. REGULI.

§. CXII.

§. CXII.

1. *VITRA ANTIMONII. 1. Vitrum antimonii Hyacinthinum* pag. 422.) Exacta est hæc *Dni AUTORIS* præparatio, juxtà cujus modum ego etiam non semel vitrum antimonii hyacinthi instar elaboravi, sequentia tamen unà observanda sunt. *Primò,* Antimonium post peractam calcinationem diutius non asservandum, eò quod ab aëre attracto immutetur, sed statim crucibulo immissum igni fusorio tradendum est, sic quadrantis horę spatio perspicuitatem (quam subinde bacillo ferreo inserto explorabis) nanciscetur, quâ apparente statim effundendum est. *Secundò,* Antimonium martem avidè devorat, dum itaque Antimonium liquatum est in igne, quantum possibile brevissimâ morâ ferreis tractetur instrumentis. Quod si etiam illud in ferreo calcinares vase, non vitrum, sed scorias & regulum efficeres. Item si in ✢ ex scoriis ferri parato funditur, undiq; eum terebrat, & in scorias convertitur vitrum. *Tertiò* 🜍 crudum antimonium egregiè purificat, si igitur ejus vitrum ad perspicuitatem reduci nequeat, injiciatur illi in crucibulo, dum fluit, frustulatim aliquid crudi 🜍ris citrini, quod antimonii vitrum reddet perspicuum. *CL. ZWELFER. in animadvers. ad Pharmacop. August. p. 459.*

§. CXIII.

N. *Ex hâc calce fit diaphoreticum Laudabile* p. 422.) Hæc calx vel per se ulterius in ✠ igniatur, ut ex albescente colore fiat pulvis ad flavedinem inclinans, vel in proportione anaticâ CC. ustum addi potest, hinc committuntur igni, ut calcinentur: Hæc juxtà vim suam diaphoreticam habet etiam stypticam, unde ingreditur *Dn. D. Johann. Michaelis p. m.* pulverem Dysentericum.

N. 1. Vitrum si adhuc opacum fuerit, reiteranda est calcinatio & fusio, donec pellucidum ac hyacinthinum acquirat colorem.

N. 2. Si ⊖ vel Borrax calcinationem maturandi gratiâ addatur, non purum fit, neque ita pellucidum ac hyacinthinum, sed citrinum.

N. 3. Sereno cœlo instituenda est vitrificatio, id quod & in Regulo fundendo est observandum.

N. 4. In vitrificatione, quâ antimonium in ✠ liquatū ferreis baculis extrahitur, & contusum denuò liquatur, Vitrum antimonii opacū fit & rubicundo-purpureū nanciscitur colorem ob admixtas ferri scorias.

§. CXIV.

Rectius tamē ~tu 🜍ris, ⊕li vel proprio ✠ aliquoties cohobatū, ut albicans evadat, exhibetur &c. p. 423.) Verùm cum dictis spiritib9 correctum suam nō deponit vim emeticam, quocunque modo tentes. Cave igitur, ne in substantiâ exhibeas. Calcinatione & ⦶tro vitrum ♁nii optimè figitur, sed tunc evadit diaphoreticum.

§. CXV.

§. CXV.

2. *Vitrum ex Minerâ* p. 423.) Ex Minera ♁nii, si pura sit, etiam vitrū ♁nii cum ana ⊕ calcinando præparari potest, sed opacum fit, non pellucidum & hyacinthinum.

N. 1. Vitrum ♁nii flavum fit ex Regulo.

N. 2. 🜔ur citrinum vitrum ♁nii ad rubedinem perducit, ut etiam suprà ex *Cl. ZWELFERO* notavimus. Nonnulli etiam fundunt cum auripigmento, sed ob deleteriam ejus qualitatem ab hoc abstinendum est.

§. CXVI.

5. *Vitrum album* ibid.) Cum borrace antimonium fusum primò citrinum, posteà album fit.

§. CXVII.

Vires ibid.) Dnus Autor statuit resistere venenis: *Et Dn. D. Johann. Michael p. m.* etiam in Peste, sed statim in principio felicissimo cum successu se exhibuisse dixit oxymel vomitivum, ut qui hoc medicamine usi essent, à bubonibus posteà liberati fuerint. Verùm maximâ cautelâ ac circumspectione hîc opus est, & videndum, ne, dum hâc ratione hostem peregrinum excutere tentamus, in aliâ januâ apertâ ultrò admittamus, inquilinum hospitem exterminantes. Ejusmodi vomitiva si quid proficui interdum præstiterint, id totum per accidens fuit, quatenus scilicet ad stimulationem unius alterum pronum ac vicinum vitiosum unà exturbatur. Intereà omnia drastica ac colliquativa existunt, sive flava, sive rubra, seu alba aut nigra extiterint, cuncta turbulenta existunt.

§. CXVIII.

6. *Vitrum ♁nii nigrum extemporaneum S. Closs.* ibid.) Hoc metallurgiæ inservit, ad purificanda metalla aptissimum. Si ♄turni ℥ß. addatur, purgabit ☉ instar Reguli antimonii.

§. CXIX.

7. *Vitrum antimonii diaphoreticum* p. 424.) Præstat loco ⚹ substituere spiritum ⊕, inde tincturam elicere & cum sp. vini circulare ⚹ enim admodum est debile.

§. CXX.

8. *Vitrum Regulinum* ibid.) Ex Regulo tanquam purissimâ antimonii parte confici etiam potest vitrum antimonii, prout & ex ☿rio vitæ solâ in 🜊 fusione fit album 🜂ne fortissimo multò communi mitius & elegantius.

§. CXXI.

9. *Vitrum antimonii ☉lare, ☉ transparens.* p. 424.) Rec. ☉ puriss. ℥ß. antimonii Ungaric. ℥viij. liquefiant simul in 🜊, usque dum ☉ ab antimonio absorptum sit. Hinc statim antimonium effundatur, ne ☉ habeat in Regulum. Redige posteà in pulverem subtilem ☉larem hoc antimonium, & tribus vicibus (ut suprà)

prâ) probè calcinetur, donec non amplius concrescat nec fumum eructet. Deindè immitte protinus ✠, funde △ne fortissimo, si liquatum fuerit, injice particulam unam vel alteram 🜍uris, quò citius purificetur, & pellucidum fiat, rudiculâ ferreâ explorando. Posteà effunde in pelvim cupream, & sic vitrum rubicundissimum instar Rubini evadet. Ex hoc Tinctura ☉laris antimonii conficitur, de quâ infrà pluribus. Ex Regulo etiam eodem parari potest modo.

§. CXXII.

N. *Huic calcinationi finitima est calcinatio antimonii crudi cum CC usto* ibid.) Hoc *Dn. D. Hartmannus* in frequentissimo habuit usu, modumque sibi singularem ac secretum reservavit, quia ☉ addidit. Feliciter autem eo usus fuit in dysenteria præprimis epidemicâ admixtis aliis dysentericis, & vocavit hoc antimonium ☉lare cum fructibus calvariæ. Unde & primarium est ingrediens Pulveris Dysenterici *Dn. D. JOHANN. MICHAELIS p. m.* quem infrà Lib. 2. *Cap. De Pulveribus communicavimus.*

§. CXXIII.

Cum Vitra antimonii violentius ut plurimum operationes suas exserere, & corpus anxiè affligere soleant, diversæ institutæ sunt correctiones, quibus violentia illa aliquo modo infringi & mitigari queat: ideoque 2. Corrigitur vitrū ♁nii Correct. 1. p. 424.) Cum juxtà Th. Paracelsum ♁niū sit mera ♄turni Marcasita, in se 🜍ur habens arsenicale, omnis venenatæ qualitatis non est expers. Habet enim in se sal quoddam subtile acidum; quod consistit in venenoso nullius ferè molis halitu ac fuligine, ut constat ex ejus vitro, quod venenum halituosum si aut △nis flammâ aut nitro accenso ab antimonio evacuatur, tunc minera seu subjectum ejus salsum rursus saturatur dictis salis acidi spiritibus, qui tamen cum sint ex flammâ & nitro non sunt antimonio propria, interim tamen eandem exercent violentiam. Hanc Dnus Autor corrigere præsumit ✳ ∽ ⊖, ∽tu ⊕oli, ol. ♀tari &c. Optimum tamen ejus corrigens nitrum manet.

§. CXXIV.

Correct. 3. Rec. Vitrum antimonii q. v. solve in ol. ♀tari per deliq. ibid.) Hoc Medicamentum aliàs dicitur tartarus vitriolatus antimonialis. Cui arridet hanc invertere elaborationem, potest vitrum antimonii cum sp. vitrioli solvere & cum ol. tartari postmodum ≂tare. Commodè ut etiam sequentia trahi possunt. Recip. vitri antimonii suprà edocti ℥iij. Nitri crystall. ℥ß. Misce & pulverisata detona in ✠, postmodum effunde materiam, pulverisa, & cum ▽â tepidissimâ edulcora, & quidem statim, ne diu aquæ immersa materia edulcoranda maneat, sed quampri-

Antimonium.

primum fundum petierit pulvis, aqua ab eo decantanda ac pulvis inpalpabilis ſiccandus eſt, qui fundum petit, ſeparandus eſt, ne pulveri inpalpabili permixtus maneat. Hoc vitrum antimonii correctum ſecuriſſimum eſt Emeticum, ita ut infantibus etiam convenienti doſi in infuſo tutò exhiberi posſit. Doſis pro infantibus in infuſione à gr. v. ad ℈ß. in vini ℥iß. in Adultis à ℈ß, ad ℈iß. in vini calidi ℥iij. infuſ. per noctem, pro grato ſapore 🜄 Cinamomi aliquid cum Syrup. Ceraſ. n. addi poteſt.

N. Ex modò allato vitro antimonii correcto ſequens ♀tarus 🜕olatus vomitivus etiam præparari poteſt; Recip. vitri antimonii ſuprà correcti, ℥ij. 🜕 el. ℥ß. Mixta in 🜨 detonentur, & materia calcinata flava ſubtiliter pulveriſetur, cui adde ſalis ♀tari purisſimi ℥ij. 🜄 ſ. ℔iß. coq. in vaſe terreo vitrato ad ſiccitatem; hæc maſſa ſicca ſolvatur denuo cum aquâ ſ. q. ſ. ſolutum filtretur, & clarum reddatur, ac à pulvere ſeparetur, quod denuò ad priſtinam ſiccitatem Salis tartari evapora; Huic ſali tartari emetico inſtilla guttatim ſpir. vitrioli ſ. q. usque dum nulla amplius efferveſcentia percipiatur, maſſa exſiccata uſui asſervetur. Doſis eſt ℈j. ad ʒß.

§. CXXV.

Correct. 4. vitrum ♁nii purgans p. 425.) Omnes hæ correctiones cum ſp. vitrioli factæ voto non reſpondent, dum vitrum antimonii inde manet ſemper emeticum, quocunq; modo cum ſpir. vitrioli corrigatur: ſed Nitrum ejusq; ſpiritus optimum manet corrigens.

§. CXXVI.

N. 2. *Ex Tincturâ illâ nigro puniceâ (ſcil. per ſp. vitrioli extracta) paratur ♀ alb. 🜕olat. &c.* ibid.) Verum melius procedit cum vitro antimonii beneficio nitri correcto & poſtmodum cum ⊖le tartari imprægnato & cum ſpir. vitrioli præcipitato, quemadmodum ſuprà §. 124. deſcripſimus.

§. CXXVII.

2. *CROCI METALLORUM. 1. Crocus Metallorum vulgaris* p. 425.) *Dnus AUTOR* cum *Johann. P. FABRO* antimonii & nitri anaticas partes, *CROLLIUS* verò unam nitri & duas antimonii partes accipiunt, quâ ratione illorum magis correctus, & propterea vomitus leniter provocat. CROLLII v. minus correctus ob minorem nitri quantitatem, atque hinc majori cum violentiâ ac frequentiâ ſuam præſtat operationem. Deinde diſtingvendum h. l. eſt inter hunc *RULANDI, QUERCETANI &c.* Crocum Metallorum, & inter illum, quem commendant *Th. Paracelſus, Helmontius, P. Poterius* & alii. Ille enim convenit cum Crollii & Fabro Croco; Hic verò roborat tantum viſcera &

Archéum potenter restaurat, fermentorum exoticorum peregrinas qualitates & anomalias emendando, sic annotante *P. Poterio in Centur. Curation.* Quomodo autem hic *Th. Paracelsi, Helmontii, Poterii &c.* Crocus conficiatur, ex ipsis rectius hariolari, quàm perspicere licebit, dum formulam præparandi ænigmaticam planè, ac proinde numeris Platonicis obscuriorem tradidit; quamvis hoc tandem exinde possimus excerpere, quod hic Metallorum crocus ex primo Metallorum ente, seu semine parandus veniat, partim ex *P. Poterio* factâ conjecturâ animadvertimus, quod cum remediis illis Nobilioribus ac pretiosis, quorum ipse se inventorem deprædicat, nempe cum saccharo metallino ac metallorum sulphure Paracelsi Crocum eandem fermè efficaciam sustinere iste adseruerit.

§. CXXVIII.

🜍ur auratum ibid.) Qui huncCrocum Metallorum Loco 🜍ris aurati adhibent, valdè errant. De quo infrà pluribus.

§. CXXIX.

Crystallos nitri vel Lapidem prunellæ ibid.) Dicitur etiam nitrum antimoniatum, anodynum minerale; aliàs in clysteribus etiam stimuli loco non infrequenter additur. De reliquis virtutibus infrà de 🜕tro.

§. CXXX.

Relicto solo foramine ibid.) Nonnulli 🜕 & ♁ simul comburunt in ollâ supernè perforatâ, ut fuligines queant exhalare, ita tamen ut nitrum non ad fluorem veniat. Atque hoc modo 🜍 auratum antimonii verum conficitur.

N. Sequentes descriptiones Croci metallorum *RULANDI, TENTZELII, BRENDELII* cùm nihil præ reliquis singularis obtineant, & parum à *Crollii* & *Quercetani* discriminis intercedat, prætermittimus & ad ejus accedimus

§. CXXXI.

VIRES *p. 426.*) Crocus Metallorum vix commodè in substantiâ adhibetur, sæpius autem in infuso, unde & aqua vomitoria *Rulandi* ex ejus Croco Metallorum conficitur. Præstat tamen loco hujus infusi Oxymel vomitivum suprà laudatum adhibere. In Cephalalgia per consensum scil. ex hypochondriis, item in Epilepsiâ, Melancholiâ, Maniâ per consensum, seu ignotam actionem regiminis ex ventriculo, aliisque infimi ventris locis ; Item in apoplectico insultu, nisi jamdum vomitus symptomaticus adsit, & ventriculi orificium ob cerebri consensum aliàs jam satis sit irritatum, tunc non convenit. Nonnulli etiam in Pleuritide commendant, sed ego non svaserim, licet in principio fuerit, ob majorem vitiosæ materiæ ad locum affectum motum. Quidam in febrium principio adhibent, antequam fermen-

mentum febrile sese penitius insinuet, v.g. in Febribus Ungaricis, quæ citissimè per vomitus curari volunt, cùm in castris ex mala diætâ ut plurimum suam trahant originem. Sed Medicus statim in principio exhibeat, necesse est.

§. CXXXII.

Usus præterea ejus insignis est in Clysteribus ibid.) Qui pulverem Croci Metallorum decoctis admiscere veretur, infusum sumat cum vino paratum, quod à partibus superioribus & dissitis egregiè revellit, unde convenientissimus ejus usus est in apoplexiâ, melancholiâ hypochondriacâ, colicâ, ac contumacissimâ alvi obstructione. Externè etiam croci metallorum infusum in ophthalmia aliisque oculorum porrigitur affectibus. Verum vitro antimonii plus energiæ in affectibus externis attribuitur.

§. CXXXIII.

3. *DIAPHORETICA. 1. Antimonium diaphoreticum vulgare* p. 427.) Hujus præparationes insigniter diversæ sunt: *Dnus AUTOR* recipit antimonii & nitri ana, miscet & detonatione ternâ calcinat, semper cum novi nitri additione. Vel quoad modum compendiosiorem accipit ♁nii crudi & ⦶ ana. Immittit in ✠, cui aliud ✠ inversum in fundo perforatum imponit, luto inferiori ✠lo annexum. Ignem dat circularem, quo materia accensa sensim calcinetur, fumumq; per foramen expiret: △nem per ☋ continuat, quâ elapsâ materiam pulverisatam ▽â calidâ edulcorat. Hujus edulcoratæ materiæ sumit part. ij. nitri recentis puri part. j. vel ana imponit ✠ ut in priori operatione. Alii ⦶ non abluunt, sed massam tritam cum ana recent. nitri ut anteà miscent, Nonnulli sp. vini desuper incendunt. *CL. ZWELFERUS* Rec. antimonii crudi ℔j. Nitri puri ℔ß. ♀tari albi ℥iij. hæc mixta & pulverisata detonat, paulatim & per vices, mixturam prunis ardentibus ✠ injectis inspergendo: hanc detonationem ter reiterat, additâ semper relicto antimonio eâdem quantitate recentis nitri & tartari: tandem ▽â f. edulcorat. Edulcoratum & exsiccatum pulverem ✠ immissum, duabus vel tribus horis igni committit, ad majorem fixitatem & vim adstrictivam ipsi côciliandam. Additionem tartari non censet inutilem, eò quod ejus Sal non parùm faciat ad exactiorem antimonii resolutionem. In edulcoratione partes crassiores, quæ fundum citò petunt, relinquere præcipit in residuo & abjicit, solo reservato pulvisculo, qui leviter commotus ▽æ innatat. Filtrationem perperàm institui dicit, quia verum ♁nium diaphoreticum per chartam non transit, unde nec illud, quod per chartã transmittitur, & uti alia Magisteria præcipitari potest, pro vero diaphoretico, sed

pro calce duntaxat vires ♁nii diaphoretici non adęquante habendum esse censet. Sed in his *Dnus Lucas Schrœckius* l. c. sese etiam Antagonistam præbens sequentibus ratiociniis hæc oppugnatum venit in Mantiss. Hermetic. p. 539. Nam primo utilissimum fore monet, si Spiritus ⦶ & Tartari per hanc detonationē non in auras abiret, sed mixtura retortæ tabulatæ sensim inferretur, adaptato recipiente conveniēti, & postmodum residuum pro ♁nio diaphoretico præpararetur. *Verum* quis oleum & operā perdere vellet in elaborando clysso ex tam exigui ponderis ♁nii ℔j. ⦶ ℔ß. & tartari alb. ℥iij? Si quis tamen aliàs ex residuo hujus clyssi notabilis ponderis ingredientium ♁ium diaphoreticum conficere voluerit, ei integrum erit. *Deinde,* inconcinnum asserit *Dnus Schrœckius* prunis ardentibus crucibulo injectis mixturam illam inspergere, cū potius crucibulo prunis ardentibus imposito inspergenda ac detonanda sit. Verùm si benè laboraveris, uterq; modus succedit, licet alter ille Dni Schrœckii mihi etiam arrideat & in usu sit. *Tertiò* edulcorationem illam materiæ à calcinatione residuæ Schrœckius quidem non improbat, sed hoc tantum animadvertit, quod unà cum ablutis illis salibus non exigua ♁nii diaphoretici utili pars auferatur, quàm, dum cuinam usui inservire debeat, non exprimit, vel abjicit planè, vel saltem suo ♁nio diaphoretico non conjungit. Verùm nullum est dubium *Nobiliss. ZWELFERUM* ⦶ ♁niatum non abjecisse, sed vel pro singulari usu reservasse, vel pro necessitatis ratione ♁nio diaphoretico denuò immiscuisse. *Quartò,* vim adstrictivā, quam *CL. ZWELFERUS* ♁nio diaphoretico tribuit, perstringit, eò quod, inquiens, in diaphoretico hoc Medicamento vis adstrictiva non desideretur, sed contraria potius eidem Resolutiva. Unde ad sudorem pellendum adhibetur. Ad obstructiones, licet inveteratas, hepatis, Lienis, Mesenterii, aliarumque partium internarum &c. *CL. Noster Schrœderus* commendat; atq; in variis morbis illud reserare obstructiones *Rolfinckius* testatur. Verùm Arti Medicæ nullum infert absurdum, unum idemque medicamentum pro certo respectu adstringere & simul etiam aperire, adstringere & simul etiam sudorem pellere, equisetū adstringit, fructus acaciæ adstringunt, fragaria adstringit, & tamen calculum etiam expellunt; Vinca pervinca adstringit, & simul etiam Menses movet. Radices tormentillæ, bistortæ, adstrictivæ sunt, & tamen etiam diaphoreticæ; Bolus Armena, Terra sigillata, CC. ust. calx ♁nii diaphoretica tum ſ. tum cum CC. usto, cujus *Dnus Autor* p. 422. & 424. mentionē injicit, adstrictiva sunt & tamen etiam diaphoretica, ut non solum in Peste, dysen-

dysenteriâ malignâ, sed & variolis & aliis febribus malignis adhibeantur. Nostrum ♁nium diaphoreticũ si examinemus, etiam adstringentis facultatis experiemur, quam cum ipsi ♁nio tum etiam nitro, quod in ♁nio abundè figitur, uti ponderis auctio edocet, vel maximè debet. In dysenteriæ epidemiæ initio utriq; sexui omniq; ætati ♁nium diaphoreticum propinatum in cibo & potu sub specie Magisterii cordialis medentem nõ deseret unquam. Præterea in febrib9 malignis, variolis, morbillis, imò ipsâ in Peste etiam à ℥ß. ad ʒj. oblatũ miræ est efficaciæ. Sed unde hæc vis diaphoretica juxtà vim suam adstrictivam emergit? *Cl. Simon Pauli in suo Quadrip. Botanic. Class. Tert. p. m. 225.* ζέσιν sangvinis aut ebullitionẽ sistere asserit, non ut sudores moveant, adhiberi. Quemadmodum enim longè satius est in scintillam expuere, ne exardescat, nec mox ingenti flammâ integras depascat ædes, sic consultissimũ frigidis ac siccis, quibus annumerantur jam recensita, prohibere sive sangvinis incendium, sive id insequentẽ ζέσιν, quæ si modum excedit, ita ut turbata omnimodè sangvinis circulatione, sangvis ἀῤῥήτως corrumpatur, nec is redire amplius ad naturalem habitum possit, ac corruptionem illam insequatur contagium, quàm plurimos è medio tollens, pestis ea audit, cujus fomitem, seminarium aut contagium denique non nisi sive alexiteriis, sive alexipharmacis & sudoriferis foras ex corpore eliminabis. Sed hæc ratio nondum satisfacit, nam si hæc valeret, non tuta foret curatio, dum causa istius incendii seu ebullitionis hac ratione non tolletur, & opiata idem effectum præstare valentius possent; Imò unde sudoris eruptio consveta post enumeratorum medicamentorũ diaphoreticorum frigidorum & siccorũ usum? Quapropter statuo, ♁nium diaphoreticum, prout & reliqua loco inductionis allata non equidem ex illorum sudoriferorum censu esse, quæ vim attenuandi & resolvendi crassos humores obtinent, sed talia esse, quæ Naturæ æmula vi suâ figendi & præcipitandi à texturâ peculiari partiũ dependente fermenta morbifica vel salia volatilia 🜍rea figunt, & præcipitant, unaque tonum partium roborant, quo facto vis archéi tumultuãs sedatur, & illud quod molestum est per sudorem vel urinã ex lymphâ aut masâ sangvineâ exterminat. vid. tr. meum de Method. Medend. p. 139. De Sudoriferis Cap. XI. *Quintò*, cũ ♀taro addito detonationem fieri posse, *Dnus Schrœckius* quidem non diffitetur, neq; medicamentũ inefficax inde prosurgere statuit; sed eâdem carere nos facile posse, urget ratio, quia etiam cum solo nitro paratum non minus efficax existit, & quia à ♀taro cineres aliqui ipsi commiscentur. Verùm, quoad

prius

prius, experientia contradicit, quâ constat, illud cum tartaro juxta *CL. ZWELFERI* descriptionem paratum majorem vim adstrictivam & fixitatem nancisci, atque illud cum nitro solum elaboratum. Deindè cineres aliqui si qui commiscentur à nitro deflagrante consumuntur & 🜍re ♁nii absorbentur. Sextò, Crassiores quidem partes separare, & subtiliores tantum pro usu adservare *Dnus Schrœckius* non prohibet. Sed illas idcircò planè abjicere, haud esse consultum arbitratur, cùm ille pulvis non effœtus sit, sed subsecuturæ alteri alicui ♁nii diaphoretici præparationi reservari, & tunc cũ novo crudô ♁nio iterum calcinari queat. Verum exiguum ex his oritur dispendium, si partes crassiores in edulcoratione fundum petentes purè ♁niales sint & non sordibus scateant, per Nos licet, an reserventur, an secus; si autem impuræ fuerint & sordidæ, quivis sanè abjiciet. Septimò, finistrum *Dnus Schrœckius* vocat *Nobiliss. ZWELFERI* judiciũ, dum hic animadvertit, filtrationem in ♁nii diaphoretici præparatione ab Augustanis præceptã perperam institui. Cùm Augustani probè norint, quod ipse pulvis ♁nii, diaphoreticas quoq; virtutes possidens, qui post massæ calcinatæ non excessivâ aquæ quantitate perfusionem separatur, per filtrum non transeat; cum pulveres à salibus in quibus soluti fuerint, iterum separati, tam subtiles non sint, ut minimos chartæ bibulæ poros penetrare queãt. Intereà nemo sibi persvadeat, dictum pulverem esse omnem ♁nii diaphoretici substantiã. Neutiquam. Nam subtilior ejus pars in aquâ illâ decocta cum salibus unita remanet. Unde etiam per filtrum facili operâ transmittitur, liquore pellucido, ac si nullum corpus solidum in ipsi contineretur, adparente. Non secus ac in croco metallorum, ubi, dum materia calcinata in aquâ coquitur, pars ejus aliqua unà cum salibus ibidem solvitur, alia autem separatur ac fundum facilè petit. Illi verò filtrato etiam, ubi acetũ inspergitur, ♁nii soluta substantia, sive 🜍ur auratum sic dictum se manifestans, copiosè fundũ petit. Pariter in dictâ ab ♁nio diaphoretico separatâ & filtrata aquâ se res habet, quæ ideo reposita tractu temporis pulverem aliquem albicãtem & tenuem, in fundũ præcipitatũ exhibet, qui tantũ abest, ut veri ♁nii diaphoretici epitheto defraudari queat, ut potius melior ejus pars existat. Unde etiam aliquibus Anima ♁nii diaphoretici vocari solet & in minori dosi easdem virtutes, quas crassior ejus pars in filtratione primo remanens, majori mole spondet. Verùm ad hoc primò sciendum est, *CL. ZWELFERI* censuram in Augustanos justo adhuc stare talo, qui reverà præcipiunt calens decoctum per filtrum esse transmittendum & loco frigi-

frigido relinquendum, ut id, quod subtilius, in ▽ solvatur & tandem præcipitetur in pulverem albicantem & tenuem sæpius abluendum & exsiccandum; (clara sunt verba) Si enim hæc vera ipsorum non esset mens, cur adderet, quod si ⚹ immittatur in idem decoctum filtratum, facilius & celerius pulvis iste cadit majorum virtutum: Ubi differentiam faciunt inter pulverem illum, qui sponte subsidit, (nec alterius mentionem faciunt, qui per filtrum non transit,) & eum ab ⚹ ⚹tatum. *Deinde*, quoad subtiliorem illam partē, quæ per filtrum transmittitur cum aquâ filtratâ & separatâ, & posteà ⚹ ⚹tatur, quam Animam, item Magisterium antimonii vocant, notandum est, toto cœlo differre ab illo pulvere, qui filtrum nō transit, alia enim est ejus partium textura & figura ▽æ poros implentiū plus de 🜍re antimonii, quàm nitro participantium, alius est ejus effectus, dum in copiâ adsumptus à ℈ß. ad ʒß. vomitum cieat, imo in omni non reperitur aquâ antimonii diaphoretici separatâ & filtratâ, in primis si sulphur antimonii cum ⦶ justò deflagravit, parum vel nihil ejus acquires, præsertim non calidâ, sed frigidâ adhibitâ aquâ fontanâ. Adeoque hæc calx à *CL. ZWELFERO* dicta nihil aliud est, quàm mutilum 🜍 antimonii quod nitri actiones fixativas subterfugit, & in poros aquæ sese insinuavit; ille autem pulvis, qui filtrum nō transiit, optimum est antimonium diaphoreticum, cujus virtus nō tam à sulphure antimonii, quàm nitro, quod abundè in antimonio figitur, ut ponderis incrementū edocet, dependet. *Octavò nec Dnus Schroeckius* illud probat, quod *ZWELFERUS* de omni antimonio diaphoretico admonet tractu sc. temporis id aëri expositum pravam & quasi malignam induere naturam, hincque varia prava simptomata procurare adsumptum, ad quod evitādum, singulis duobus vel tribus mensibus recenter illud conficere, aut vetustum cum vel sine nitri particulâ denuò calcinare consultum ducat, illud enim tam citrò pravam inducere naturā si debitè paratum fuerit, falsum dicit. Verùm hoc acquiescimus, & omninò fateri cogimur, si antimonium diaphoreticum optimè paratum fuerit, ita ut multum de terrâ nitrosa participet, ultrà plures annos absq; ullâ noxâ ægrotis propinari posse, secus autem si sulphur antimonii in eo excedat, ut à ⦶tro non debitè calcinatum fuerit, tunc facilè tractu temporis aëri expositum pravam & malignam iterum induere potest naturam, quę per vim emeticam ut plurimum se exserit, ad quod evitandū ritè præparari debet.

§. CXXXIV.

Materiam pulverisatam ▽ â calidâ edulcora p. 427.) In hanc, uti dictum, si ⚹ infundatur, pulvis subtilissimus ⚹tatur,

≂tatur, magisterium ♁nii dictum, de quo supra in antecedente paragrapho. Si verò hæc aqua incoquatur, habebis ⦶trum ♁niatum.

N. Nonnulli ♁nium diaphoreticũ non edulcorant, sed fortius saltem igniunt, id quod non improbatur, cũ ♁nium diaphoreticũ expellat malignitatem, & ⦶ sangvinis sedet ebullitionem, alvumque servat apertam.

§.CXXXV.

Vires ibid.) Quod deobstruendi etiam vim habeat, verum est, sed hoc non per se facit, verùm aliis mixtum purgantibus. Certum enim est, ♁niũ diaphoreticum aliis sociatum purgantib9 minorem illorum dosin majore compensare virtute purgante absque ullis ventris torminibus v.g. Si radic. gialapp. ℈ß. adjungas gr. iij. vel iv. antimonii diaphor. energia dosin æquabit scrupuli unius radicis gialappæ. Resistit corruptioni, mundificat sangvinem, conducit adversus cachexiam virginum, quia menses movet; CL. Hartmannus hoc in casu loco arcani in aquâ arthemisiæ compositâ exhibuit; Verùm melius est, si substituatur antimoniũ diaphoreticũ ♀ satũ. Summo etiam cum effectu adhibetur in malo hypochondriaco. Medetur etiam Lui venereæ, ob purificationẽ sangvinis, ob quam causam etiam scabiei medetur, item tineæ, in quâ tutò antè balneum singulis etiam diebus cum CC. mixtum præbetur, ut autem optatus emergat effectus, necesse est, per duas vel tres continuetur septimanas. In Lue venereâ exhibetur cum decocto lignorum vel sp. bacc. sambuci ad sudoris elicium. Ulcera etiam tam interna quàm externa curat. Inde etiam in dysenteriæ malignæ initio convenientissimè cum cibo ac potu mixtum propinare soleo non sine singulari euphoriâ. Cum oculis ♋ exsiccat & purificat sangvinem, per aliquot dies continuando. Confert etiam in peste, variolis, morbillis, febribus, cum CC. f. △ in emulsionibus. Interna etiam rumpit apostemata. Ungventis admixtum confert etiam in externis ulceribus.

N. 1. Ab ♁nio prædicto diaphoretico non differunt flores ♁nii fixi p. eâdem 427. Ubi notandum, illud, quod de ♁nio diaphoretico per filtrũ transit, & postmodum ≂tatur cum ✱ exiguæ molis & virtutis esse. Satius igitur est ♁nio diaphoretico acquiescere prædicto.

N. 2. Hujus ♁nii diaphoretici virtus non tam ab ♁nio, quàm ⦶tro est, ut supra etiam monuimus, quod in ♁nio abundè figitur, salvâ manente vi sua refrigerante ac anodynâ, paucis cognitâ, at ab *Helmontio* per encheirisin demonstrata, dum ⦶trum in terram insipidam albissimam convertit *in tr. complexion. & mistion. element. figment.* §. 24. *Et de Lithias. Cap. 4.* §. 17.

N. Ex eodem etiam fonte promanat

nat *Antimonium fixum CL. Tachenii in Hipp. Chemic. p.427.* Sed à *Dni Autoris* floribus antimonii fixis parum differunt. Coquit scil. antimonium, quod cum tribus ⦶ partibus commistum, ac per vices accensum & calcinatum est in ▽â f. in illâ ebullitione ⦶ à sulphure antimonii in alkali combustum dissolvit sulphur antimonii jam fixum (quemadmodum ⊖ 🜿tari bulliens solvit 🜍 commune pro lacte) huic solutioni calidæ filtratæ inspergit ✱ (& senties sulphuris odorem) quod statim ab alkali combibitur & sulphur cadit in album, rarum, levem ac spongiosum pulvisculum, hunc abluit. Hujus drachmam cum ✱ ▽tatam in peste exhibitam majoris esse valoris scribit, quàm unicam non cocti & soluti. Verùm hujus censuram à me datam vide in antecedentibus.

§. CXXXVI.

3. *Antimonium diaphoreticum 🜿tarisatum. Flores antimonii 🜿tarisati F.F.* pag.428.) Recip. ⊖lis 🜿tari & antimonii diaphor. albi fixi ana ℥iij. misce, indantur ✠lo ponanturq; in ignem patentem, dum simul liquefacta fluant per horam dimidiam, materia refrigerata trita imponatur tabulæ marmoreæ in cellâ subterraneâ, resolvetur in ol. flavum, ejus ℥j. instilla paulatim spirit. ⊕li ℥ß. eo planè modo, quo fit 🜿tarus ⊕latus. Pulvis exsiccetur, teratur subtilissimè. Hic juxtà vim suam diaphoreticam habet etiam aperitivam & diureticam.

§. CXXXVII.

4. *REGULI. 1. Regulus antimonii simplex* ibid.) Descriptio Reguli prima & secunda *Dni Autoris*, ut una pars ♁nii & una ⦶ & 🜿tari accipiantur ac fundatur in ✠ ad Regulum, non est exacta, dum inde nil nisi calx salina emergit, sive scoriæ. Ideoque seq. modo voto respondet. Recip. 🜿tari part. 11. ⦶tri part. 1. detonentur, & degenerabunt in ⊖ nigrum vocatum Der schwartze Fluß. Deinde Recip. antimonii pulverif. q.v. & adde aliquid de prædicto pulvere, fluāt in ✠ & Regulus inferiorē petet fundum scoriis eminentibus: quo crebrius Regulus cum hoc sale fluxerit, eò purior ac pulchrior futurus.

N. Ex scoriis Reguli sulphur etiam auratum antimonii cum ▽â fervente fieri potest ✱ inspergendo. Hæc aqua antequam ✱ præcipitatur, externum remedium est in ulceribus exedentibus magnis tibiarum sanandis, si quotidiè horâ unâ vel alterâ crura exulcerata illi immergantur, item in mensium suppressione coqvuntur scoriæ Reguli in vino, illudque decoctum superfunditur silicibus ignitis, atque vapores per sellam perforatam excipiuntur.

§. CXXXVIII.

3. *Recip. calcem antimonii cineream per se factam* pag.428.) Regulus antimonii etiam per se ex calce ♁nii fundi

fundi poteſt, alii addunt carbones, cum quibus item pulveriſatis magna Reguli acquiritur quantitas. Nonnulli picem admiſcent, ſed præparatio cum pice admodum periculoſa eſt ob incendii ædium periculum, & non multum etiam Reguli inde obtinetur.

§. CXXXIX.

N. 3. *Regulus quomodo fixetur* ib.) Regulus antimonii quocunque modo præparatus totus volatilis eſt, ac toties ſcorias deponit, quoties funditur, ſeu igne liquatur, quia flante folle in auras pelli poteſt.

§. CXL.

N. 4. *Tempus fuſionis optimum cenſetur* ibid.) Verùm hæc conſtellationis obſervatio inepta eſt, vid. ſuprà §. 107.

§. CXLI.

2. *Regulus ♂tialis* ibid.) Ad hunc optimus & qui citisſimæ fuſionis eſt chalybs eligendus, qualis ex Carinthiâ affertur. Aliàs deſcriptio Autoris bona eſt, commodè tamen etiam ſeq. modo conficitur. Recip. rament. chalybis. part. 1. primò in 🜊lo calefiant, poſt adde antimonii pulv. part. ij. fluant in ✠ & Regulus fundum petet, dum ſulphur antimonii arripit ♂tem in ſcoriis ſuperficietenus detentum. Regulum cum ♀taro & nitro purifica.

N. 1. Ex hoc cum nitro depuratisſimo optimum conficitur bezoardicum in majori doſi atque antimonium diaph. ſ. propinandum. Unde inſerius præſcriptum Diaphoreticum Regulinum etiam promanat.

N. 2. Regulus hic in baſi ſtellam interdum habere ſolet ex ſtriis reguli à circumferentiâ ad centrum tendentibus promanantem.

N. 3. *Ex ſcoriis poteſt fieri vitrum* p. 429.) Scil. per calcinationem præviam & ſubſequam fuſionem, prout de vitro antimonii dictum.

§. CXLII.

N. 4. *Si Regulum in* ♒*tu* ♉ *ſolveris* ibid.) Nonnulli etiam 🜍ur antimonii ex cinnabari elicitum addunt Regulo & panaceam inde ſulphuris antimonii conficiunt cum ſpir. ſulphuris per campan. vel ſpir. ⊕li vid. in Autor. noſtro infrà pag. 443. Aliàs ſi Regulum ſenſim in ♒ ♉ & ⦶ ſolveris, ſolutionemque in digeſtionem poſueris ac poſtmodum ♌laveris, tandemque ♌lato menſtruo inſpiſſaveris & guttas ultimo decidentes in aquam profuderis, optimum edulcorando habebis ſulphur antimonii catharticum ἄνω καὶ κάτω blandè noxia expellens.

§. CXLIII.

3. *Regulus jovialis* ibid.) Regulus ♃vis fit, ſi loco ♂tis ſumſeris ♃vem Anglicanum & cum antimonio fundas in Regulum. Similiter etiam fit Regulus ☉laris, ☽naris &c.

§. CXLIV.

5. *Diaphoreticum Regulinum ſeu ceruſſa antimonialis & exinde ceruſſa*

antimo-

antimonialis diaphoretica p. 429.) Dicitur *CL. Knöffelio* sulphur album Philosophorum. Præstat sumere ad Regul. part. 1. Nitri crystallis. depuratissimi part. iij. vel iv. aliàs nulla fit cerussa.

§. CXLV.

Vires ibid.) In curatione ulcerum inveteratorum deploratorum quasi, quæ aliàs ob nimiam serositatem curari nequeunt, ut & scabie contumacissimâ, variolis, morbillis, felicem hujus energiam sæpius expertus fui. Sciendum tamen, ejus usum prout omnium sangvinem purificantium per 2. vel 3. septimanas continuandum esse. Deinde exoptatiorem præstaturum effectum, si intermedientur essentiæ vulnerariæ ex lignis, quo pacto citò curabuntur vulnera & ulcera interiora. Est sanè medicamentum, quod omnia lignorum decocta & quasvis magistrales potiones superat. Extrinsecus desiccat, unde in aquis cosmeticis v. gr. fl. fabar. sigill. Salom. hepatic. nobil. &c. contrà maculas faciei & vitiligines præscribi potest, cutim reddit mundam & nitentem, potest etiam inter ungventa cosmetica ad fissuras & rimas præscribi. Dos. est à ℈ß. ad ʒß.

§. CXLVI.

6. *Cerussa antimonii* ☉*laris* p. 430.) ne ☉ fundum petat, loco ☉ purg. substitue calcem ☉.

N. Totum ☉ non calcinatur, sed saltem aliquid ☉laris ab antimonio extrahitur.

§. CXLVII.

N. *Curiositas humana adinvenit quoque calcinationem per calorem solis cœlestis, quem magicū appellant. Si scil. concentrentur radii* ☉*lares.* In ♁nio pulveris. beneficio speculi incensorii, scilicet concavi, *sic brevi tempore fumus ex antimonio adscendet, & antimonium album evadet* ibid.) Hanc calcinationem cœlicam & physicam vocat *Bartholettus in meth. med. de difficil. respir. p. 457.* Eandem quoque mirè commendat *Poppius in Basilic. antimonii* p. 21. Sunt qui beneficio speculi concavi ⊖ quoddam crystallinum ex aëre colligere volunt; Refert Digbæus ex fide amici radios solis per ejusmodi speculum concavum certo modo dispositum in purpureum & minutissimum pulverem præcipitari. Sed notandum, hunc pulverem non ex radiis fuisse, verùm ex aëre, in quo volitant semper particulæ vel salinæ, vel alterius generis, quæ igne hoc speculari collectæ & ad ruborem calcinatæ fuerunt. Inde & non mirum, ut *Dnus AUTOR* scribit, pondus antimonii ex his salinis particulis post hanc calcinationem auctum iri.

N. Flores antimonii hâc ratione facilius calcinantur, quàm antimonium crudum.

§. CXLVIII.

CALCINATIO HUMIDA. Unde

PRÆCIPITATA 1. *Rubeum fixum* p.430.) Ex aq. reg. affusâ antimonio electo & præviâ digestione in loco calido abstractâ iterum remanet pulvis rubeus probè edulcorandus, vomitus excitans & sedes. Ex hoc cũ sp. ⊕ tinctura extrahi potest, (quam cum ⚹ *Basilius* vult extrahere) quæ iterum ad siccitatem abstracta, demum cum spir. vini denuò extrahi potest. Summarum est virium in resolvendo cruore coagulato, in rumpendis internis apostematibus, curandâ lue venereâ.

§. CXLIX.

2. *Præcipitatum vitrum* ibid.) Ex vitro antimonii simili modo præcipitatum conficitur. Cum ol. vitrioli vitrum antimonii vel antimonium pulverisat. grosso modo prius digere, postmodum in retorta ex arena destilla, & sulphur antimonii acquires in florum elegantissimorum formâ in retortæ collo & excipulo sublimatorum. Ex hoc etiam emanat fonte sulphur antimonii *Cl. HELMONTII*, quod ex Tachenii opusculo de Hipp. chemic. seq. conficitur modo.

Recip. Superadde aq. fort. ex ⏀ & O vel ⊕olo parato tantum ⊖lis fusi, quantum solvere potest, hanc aquã superfunde antimonio, grosso modo contuso sicuti milii grana circiter, & illicò leni calore aget in antimonium, cujus Regulum rodit, cui statim aquam frigidam superadde & videbis sulphur separatum, quod ▽e instar picis supernatat.

N. 1. Quod unicâ vice non ultrà duas circiter drachmas solvere tentes, aliàs in majore quantitate corroditur quoque sulphur ab aquâ & in fæces abit. Hoc sulphur edulcora ▽â frigidâ & aspectu simile erit communi, nisi quod parum viridescat.

N. 2. Hoc est sulphur illud antimonii, quod *Cl. HELMONTIUS* extrahere jubet & vix, uti jam dictũ à vulgari discrepat, nisi quod paululum in viriditatem vergat. Est salutare tympanitidis remedium.

N. 3. Hoc antimonii sulphur funde leni igne in cochleari ferreo, fuso sulphure, cujus sit v. gr. ℥ß. adde ☿rii ℥vj. plus minus, non refert, (sulphur enim tantum recipit, quantum mortificare potest) misce continuò cum spatulâ ferreâ, donec refrixerint, massam reduc in pulverem (quem plurimi accendunt carbone ignito, ut superfluum deflagret sulphur) hunc retortæ longo collo inde, ne obturetur à cinnabari adscendente, & per gradus ex ∴ pelle, tunc quod superfluum erit, aut de ☿rio aut sulphure, illud per collum retortæ colliges, tunc auge ignem, ut capella candeat, & cinnabaris elevabitur. Frigefactis omnibus frange retortam, cinnabarim reduc in pulverem, quam septies adhuc per se sublimabis in idoneo vase.

N. Mercurius antimonii hîc requiritur, de quo infrà.

§. CL.

§. CL.

3. *Præcipitatum antimonii diaphoreticum* p. 431.) Non opus est tanto apparatu, qualem *Dnus Autor* præscribit, sed tota res in eo consistit, ut crocus metallorum ritè ac debitè figatur, id quod fiet, si vel boni spiritus nitri sextuplum, vel salis nitri triplum à croco metallorum abstrahatur, vel cum nitro in ✢ figatur. Bezoardicum præcipitatum hinc elegans ac securissimum oritur eximiè diaphoreticum, prout & cum mercurio vitæ & sulphure aurato antimonii succedit. Dosis est à gr. v. ad ℈ß. vel per se, vel cum CC. s. igne.

§. CLI.

4. *Præcipitatus Regulus ♂tis* ibid.) Hæc descriptio & præparatio etiam non est in minimis habenda. Quod si itidem cum scoriis reguli martis & ✱co flores sublimentur, fit inde crocus elegantissimus, ex quo tinctura nobilissimarum virium ad sangvinis depurationē elaborari potest, de quâ infra de marte seu ferro.

§. CLII.

2. *SUBLIMATIO, unde FLORES & CINNABARIS 1. Flores antimonii crudi, vel mineræ antimonialis* p. 431.) Vel per se fiunt, vel antimonium cum aliis sc. aren. miscetur, ut discontinuetur vel impediatur ejus fluxus, aliàs vel nihil vel parum sublimabitur. Aliàs prout *Dnus Autor* cum encheirisibus tradidit optimè succedit illorum præparatio: Nec de nihilo est illa *CL. ZWELFERI*, quam communicavit in *mantiss. spagyric. Part. 2. Cap. 8. pag. 365.*

N. Si rectè ignem rexeris, colliges triplices flores, albos, flavos & rubros diversitate etiam instrumentorum.

N. Alii admiscent carbones contusos, eliciuntque sulphur, remanente in fundo materiâ cœruleâ, in quâ mercurius antimonii, qui per se fieri nequit, sed necesse est, ut salia addantur resuscitativa, de quo infrà uberius.

N. Alembici vertex foraminulo sit pervius, quæ encheirisis probè observanda est in multis operationibus, hâc tamen cautelâ, ut foramen sit minutulum.

N. Ex regulo eodem modo, quo ex antimonio crudo flores fieri possunt; vid. *CL. ZWELFER. l. c. p. 366.*

§. CLIII.

3. *Flores cum additamento, seu compositi* pag. 432.) Ex antimonio crudo, regulo & vitro. *Cl. Dn. D. Hartmannus & D. Gramannus Practicus Hall.* hos flores grassantibus febribus malignis in continuo habuerunt usu, & vocarunt tincturam antimonii siccam, quæ & jam in nostris officinis *D. Gramanni* autoritate nobilitata, prostat, cujus dosis à quibusdam præscribitur à gr. ij. ad iij. iv. sed ultrà extendi potest ad ℈ß. vel gr. xij. nec alvum nec vomitum movet, sed diapho-

[redacted]

diaphoreticam ſaltem vim obtinet. Totum autem artificium ſublimationis in ignis regimine& vaſis ≏atorii formâ conſiſtit. Si enim ignis vehementior adhibetur, flores iſti fiunt purgantes, quales etiam *CL. FINCKIUS* in enchiridio Dogmatico-Hermetico deſcribit, egregios tum quoad colorem tum odorem ambratum & moſchatum. In maniâ, melancholiâ, quartanâ &c. loco arcani ſunt habendi. Recip. ✳. ℔ß. vitri ♁nii vel ♆ris aurati ♁nii ℥ij. f. ≏atio ex ∴ lento ignis gradu in vaſe ≏atorio humili, poſteà edulcora aquâ calidâ per chartam bibulam & reliquias ✳ci per ſp. vini repetitâ deſtillatione ſepara.

N. Ex hoc fonte promanat *Nobiliſſ. HELMONTII* ἐγχείρησις, quâ nitrum vertit in terram inſipidam albisſimam; Sublimat ſcil. antimonium crudum cum ana ✳ modeſto igne, tincturam ſiccam ſeparat à ✳co per aquam, hæc cum nitro ferè tota avolat in flammâ. Si verò cum ✳co relinquas, adhuc bis per ſe ſublimetur, & à ⊖le liberetur, habebis pulverem antimonii ſalis expertem, cui ſi cum ⦶ miſcueris, non inflammabitur amplius, ſed quantum nitri miſcueris, in terram commutatur & ⊖lis naturam negligit.

§. CLIV.

N. 2. *Si mercurii dulcis gr. xij. horum florũ gr. ij. addideris, per ſeceſſum ſine vomitu educunt* ibid.) Optimè corrigitur antimonium per mercurium dulcem ratione ſalium, in mercurio dulci latitantium, & tunc ut plurimum per inferiora purgat, & poſſunt inde parari pilulæ, ut blandum catharticum.

N. Eodem modo fiunt & flores ex Regulo & ✳, vel ex vitro antimonii & ✳ æq. partibus: Quod in ſummitate cucurbitæ invenitur, adde fecibus in fundo relictis, & addito pauxillo ✳co repete ſublimationem, & habebis croceos flores.

§. CLV.

4. Aliter. *Sulphur antimonii ſecund. Baſilium* ibid.) Etiam ſuccedit; Et non differt ab antecedentibus deſcriptionibus, niſi quod ſublimatio ternâ repetatur vice.

§. CLVI.

5. *Flores antimonii vitriolati* ibid.) Hi non amplius ſunt in uſu. Nihilominus tamen ſpiritus terebinthinæ beneficio exinde tinctura extrahi poteſt in febribus intermittentibus antè paroxyſmum non inutilis.

§. CLVII.

6. *Flores Reguli ſpiritu ♂tis ac veneris imprægnati* ibid.) Hæc deſcriptio & elaboratio nõ eſt contemnenda. Aſſumi autem debet ✳ depuratisſimum vel ejus loco fl. ✳ci depuratisſimi. Ex his conficitur præcipitatus Regulinus ♂tialis ſuprà deſcriptus.

N. Hi flores cum ✳ ſublimati & non-

nondum ab eodem edulcorati resolvuntur in liquorem magnarum in vulneribus & ulceribus virium.

§. CLVIII.

De usu florum antimonii in genere notandum, eos, cum vomitus violentos proritēt, optimâ opus habere correctione, sine quâ non tutum erit, eos in usum vocare. Sit igitur correctio florum antimonii: Recip. fl. antimonii alb. ℥j. *Salis ♀tari ~tu 🜹 imprægnati* ℥iß. *&c.* p. 433.) Hæc præparatio meritò inter arcana habenda est: Et hîc obiter notabis, quod ⊖ ♀tari 🜹 imprægnatum aliàs terra foliata ♀tari dicatur, quàm *J. Primerosius in method. Artis Pharmacevt.* & *Locatelli in thesauro Arcanorum chemicorum* descripserunt. Antè quos tamen *Th. Paracelsus* & *Finckius* eandem nomine magisterii tartari insigniverunt: de qua infrà *de tartaro* pluribus.

§. CLIX.

Sp. vini aromatisata, seu ▽ vitæ aromatisata ibid.) Hujus loco etiam assumi potest spiritus alius ex vegetabilibus specificis aperientibus confectus, idque imprægnetur cum terrâ foliatâ ♀tari, & postmodum hic spiritus imprægnatus fl. antimonii ad tincturam extrahendam affundatur.

§. CLX.

Correct. 2. Circulentur per mensem cum sp. vini mellito ibid.) Ex melle destillatur ▽ a lento cinerum aut B. calore, quæ primò exit, insipida est, altera instar 🜹ti acris, priorē cum ana sp. vini rectificat. misce, & in phiolâ super flores ad 4. digitorum eminentiam affunde, circulentur per mensem in loco calido.

§. CLXI.

Correct. 3.) Hæc correctio etiam non contemnenda est, 🜁re fœtido in auras elevato, unde benignè operantur sine vomitu per secessum.

§. CLXII.

Correct. 4.) Mitiores etiam fiunt, si aliquandiu cum ⊖, vel quod adhuc melius est, cum ♉ misti mediocri calore per aliquot 🝮 probè agitentur, & posteà ▽ dulci edulcorentur.

§. CLXIII.

7. *Flores antimonii diaphoretici* p. 434.) Hæc fixatio cum ol. 🜁 vel ~tu vitrioli non succedit, dum pristinam isti flores suam non indè deponunt violentam vim emeticam.

§. CLXIV.

8. *Flores fixi. Flores Cheiri Paracelso* ibid.) Hos flores vult *Dnus AUTOR* figere sublimationibus sæpius iteratis, donec nihil amplius sublimetur, & quidem in peculiari instrumento. Sed licet vel centies & ultrà sublimationem instituat, tamen laterem lavabit. Puriores quidem fiunt; sed non fixi, nisi phiolæ sat amplæ superius Hermeticè claudendæ immittas, & per longum tempus in digestionem ponas, usque dum in rubicundissimum pulverem convertantur.

§. CLXV.

Fixantur flores hoc modo pag. 434.) Compendiosiori viâ antimonium fixatur cum calc. vivâ, si ♁nii ℔ß. & calc. viv. ℔j. sumantur & in ✠ per 12. ☋ spatium in igne reverberio calcinentur; Hinc elixivientur, & in lixivium ⚹ instilletur, tunc flores ♁nii elegantissimi crocei coloris ♎tabuntur, flores cheiri *Paracelsi* æmulantes, ex quibus cum spir. vini ☿tarisato tinctura in digestione extrahi potest, de quâ infrà pluribus.

§. CLXVI.

9. *Cinnabaris Antimonii* ibid.) Quomodo *Cinnabaris* antimonii in majori impetretur copiâ *P. J. Faber proponit in univers. sapient. Libr. 4. arcan. 5. & Nobiliss. Guerner. Rolfinck. in Chem. in Art. form. redact. Libr. 5. sect. 5. C. 6.* Verùm nisi hæc cautela observetur de diversâ antimonii specie, quam *Nobiliss. Robertus à Boyle Angliæ decus in tentamin. Physiologic.* pag. meâ 77. communicavit, non tamen voto semper respondebit. Nam si antimonium magis mercuriale & ad naturam ☉rem accedens fuerit, id quod arguunt nitentes in eo radii, minus cinnabaris suppeditabit; secus autem, si magis sulphureum, sed auro, quod priorem commendat, destitutum. Facilè tamen nec in minimâ copiâ ex antimonii sulphurei crudi & sublimati anaticâ portione ex ℔j. ad tres vel quatuor unciæ haberi possunt citrâ ☋ repetitas cum novo mercurio sublimato destillationes, si ignis saltem, ut etiam Autor Noster innuit, non statim fortis detur, sed moderatus, tantum continuus citrà suppresionem. Post ea saltem crebrior instituenda rectificatio per duo inversa vasa sublimatoria fictilia, ut scorias omnes deponat. Est præstantissimum ac tutissimum medicamentum mercuriale cum bezoardico minerali s. it. antimonio diaphoretico miscêdum ad vim illorum diaphoreticam ac sedativam exaltandam. *vide de Cinnabari Nativâ.*

N. Hujus virtus si manere debet integra, per partium ejus sulphurearum & mercurialium separationem, ut & per acida & alkalia factam inversionem destrui non debet.

§. CLXVII.

3. *DESTILLATIO. Unde ACETA, OLEA, SPIRITUS &c. 1. Acetum antimonii* pag. 434.) Præparatur tantum ex minerâ antimonii, non ex antimonio fuso, quippe cui ignis inter fusionem spiritum illum acidum ex sale terræ centrali dependentem abstulit. Sed parum aceti præbet.

N. Aquam pluvialem tonitrualem vel rorem majalem clarificatam infunde mineræ antimonii prius probè tritæ, pone ad digestionem in fimo equino, vel quod melius, in segmenta lignorum vase Hermeticè clauso, donec fermentari incipiant:

Post-

Poſtmodum deſtilla & deſtillatum ſuper per ☠ cohoba.

§. CLXVIII.

N. 2. *Acuari poteſt hoc ✠ ſuomet ſale &c.* p. 435.) Acetum antimonii nihil aliud eſt, quàm radicalis quædam humiditas mineralis ſuo ſale centrali etiamnum gaudens, qualis in omnibus aliis itidem reperitur mineris. Efficaciter ſangvinem refrigerat, cum aquâ deſtill. conveniente ſcil. acetoſ. ſemperviv. portulac. &c. ſi miſceatur, in febribus ardentibus malignis &c.

§. CLXIX.

N. *Felicius forſan proceſſeris, ſi ſal antimonii in ✠ ſolveris & ex argillâ &c. globulos formaveris* p. 435.) Sed parum acquires ✠ti, cum in argillam ebulliendo agat, & agendo viciſſim patiatur, ſicq́ue deſtruatur & in aliud ens convertatur.

N. ✠ antimonii in majori obtinebis copiâ, ſi ſuper cratem ferreum mineram antimonii fruſtulatim imponas, ſuperſtructo Aludele cum pluribus ollis perviis & XX, ſubminiſtrando carbones in aliâ areâ focariâ accenſos, ne acetum à carbonum vaporibus inquinetur. S. Cloſſ.

§. CLXX.

2. *Ol. antimonii per ſe* ibid.) Sed nanciſceris potius ✠, quàm liquorem oleagineum. vid. Pharmacop. P. Poterii.

§. CLXXI.

4. *Ol. ♁nii ſaccharatum. Rec. ℔ ß. ſacchar. cand.* ℥ij. *&c.* ibid.) Antimonium & ſacchar. cand. adeò ſe invicem amant, ut non facilè ſeparari queant, ſicut ☉ & mercurius. Melius ſuccedet præparatio, ſi antimonium cum ſacchar. cand. per aliquot dies in digeſtionem ponantur & per retortam ex ∴ poſtmodum deſtillentur. Non tamen ol. ſed liquorem acidum nanciſceris compoſitum ex antimonio & ſaccharo cando.

N. Hoc uſus fuit Dn. D. Johann. Michaelis ſæpius in Quartanâ.

N. Recip. ♁nii. ſacchar. cand. ana ℥iv. O uſt. ℥j. Hoc ultimum additur, quia corpera valdè reſerat & diſcontinuat. Exinde etiam acidum deſtillatur ſtagma.

§. CLXXII.

5. *Ol. ♁ ſaccharatum Sennerti* ib. & p. 436.) In elicendo hoc ol. ſaccharato lentè procedere debes, ne nimiâ ebullitione fine optato fruſtreris, id quod & in mellis deſtillatione obſervãdum & aliarum rerum, quæ facilè ebulliunt, aliàs labor erit fruſtraneꝰ. Melius fit hic liquor, ſi cum ſp. vini novo alquandiu digeratur, & fecibus per filtrum ſeparatis à colaturâ ſpir. vini per deſtillationem abſtrahatur.

N. Cum eſſentiâ moſchi & ambræ combinatum ſine ullâ moleſtiâ per ſeceſſum in hydrope operatur guttatim in vehiculo appropriato exhibitum.

§. CLXXIII.

6. *Oleum ♁nii ſaccharatum Quercetani. Antidotus Panaretos* ibid.)

Melius succedet, si simplex substituatur minera antimonii sine ullâ calcinatione, aliàs parum antimonialis virtutis elevabitur, cùm mediante calcinatione minera antimonii suâ nativâ ac radicali privetur humiditate, & vice versâ nil nisi liquor acidus saccharatus suppositius emerget, cui omnes vires erunt acceptæ referendæ. Cujus farinæ & sequentia ol. antimonii sunt *Fausti* & *Basilii* p. 436. & 437.

§. CLXXIV.

9. *Oleum seu liquor antimonii mellitus* p. 437.) Hoc egregium in chirurgiâ habet usum. Mundificat ulcera, absumit carnis excrescentias, resistit gangrænæ vel per se, vel cum unguentis mistum.

§. CLXXV.

10. *Aliud Magisterium antimonii* ibid.) Hæc descriptio fallit. Et si succedere debeat, substituas ☉ & ⊖, sine bolo Armen. ⊕olum & ⊖ ana ℔ij. & antimonii ℔j. omniaque seorsim trita misce, & ♌la per retortam igne aperto. Primo prodit phlegma, deinde ♒us albicans, tertio butyrum antimonii collo adhærens. Ex quo mercurius vitæ (rectius tamen magisterium antimonii) parari potest; hic si cum nitro figatur, egregium præbet antimonium diaphoreticum.

§. CLXXVI.

11. *Oleum antimonii glaciale ex antimonio & ☿ ♎ato, vid. in destill. ☿rii.*

12. *Aliud Oleum antimonii glaciale &c.* pag. 438.) Hoc nihil aliud est, quàm butyrum antimonii martiale, ex quo mercurius vitæ resultat, si ▽a fontana infundatur, summâ cum violentiâ vomitus excitans. Nec juvat affusio ♒tus hydromelitis vinosi pro ejus edulcoratione, dum suam deleteriam retinet subinde vim corrosivam ac colliquativam. Si tamen hic mercurius vitæ seu potius magistrerium exinde paratum etiam cum sp. nitri vel ipsis crystallis nitri in formâ siccâ figatur, præstans exsurget anti-pyreton non emeticum amplius, sed bezoardicum: Prout & sequens 13. *Oleum antimonii crystallinum ex floribus* ex eodem fonte promanans similiter cicurari potest. Quod autem posterius ejus præcipitatum pag. 438. ol. tartari p.d. ita figi possit, ut solùm per secessum purgans pharmacum inde resultet, hoc nemo sibi persvadeat; sed emeticum manebit.

§. CLXXVII.

14. *Oleum antimonii compositum ad vulnera*) Hoc sublimatum chirurgis commendatum volumus in ulceribus ac vulneribus antiquis mali moris.

§. CLXXVIII.

16. *Aliud, Balsamum antimonii dictum* pag. 439.) Ne salis volatilis tartari patiaris jacturam, dum in ✢ forti fluere permittis, ex stim-

mi

mi aquæ tartareæ cum calc. viv. elaboratæ ☠ cum ♈tu terebinthinæ tincturam extrahe, & posteà additis filicib9 per retortam destilla. Aquam stimmi prolectam rectifica ex phiolâ per △ & acquires sal volatile tartari vitro adhærens.

§. CLXXIX.

17. *Balsamus vulnerarius Basilii* ibid.) Cum hoc ol. prodiens ex antimonio, ⊖ vel ♉ & argillâ etiam nihil aliud sit quàm liquor quidam æmulans butyrum antimonii, quod cum aquâ sublimatum mercurium vitæ seu magisterium antimonii suppeditat, hoc æquè ac aliis antecedentibus nonnullis carere possumus.

§. CLXXX.

18. *♈tus ex Regulo* ibid.) De hujus spiritus prout & de ejus ol. in deliquium solvendi juxtà Autoris præscriptum existentiâ valde ambigitur.

N. Ovum philosophicũ est instrumentum sublimatorium, cujus figura talis est pro mercurii sublimatione.

N. Aliàs etiam ova philosophica dicuntur lapides illi, quorum suprà mentionem fecimus, qui in Hassia reperti ad Nos deferuntur mineræ martiales, quæ aëri humido expositæ abeunt in sal ⊕olicum.

§. CLXXXI.

19. *Aqua Antepileptica ex croco metall. Quercetani* p. 439.) Recip. antimonii vel croci metallor. s. q. Panis q. v. destilla per retortam per gradus, & acquires primò phlegma, post acidum liquorem, qui rectificari debet, & valde in epilepsiâ commendatur.

§. CLXXXII.

20. *Aqua stimmi sulphurea. Clyssus alias* p. 440.) Clyssus antimonii duplici conficitur modo. Primò fit sulphurea. Deindè tartarea. Ad sulphuream elaborandâ quidam recipiunt antimonii Nitri ana & 🜍 part. 1. Nonnulli admiscent terram sigillatâ, vel bolum optimum. *Dnus Autor* componit cum antimonii elect. nitri puri & 🜍ris puri ana. *Dn. D. KNOEFELIUS Regius Medicus Poloniæ* recipit antimonii quintuplâ Nitri parte in pulverem album fixati & edulcorati, vel ejus loco Reguli antimonialis optimè pulverif. ℥ij. nitri puri & benè siccati ℥iv. probè mixtis in retortam tubulatam per vices sensim injectis evibrat cum fulmine spiritus cum floribus incarnatis.

N. Unâ vice circiter ℥ß. vel cochl. 1. injiciatur, quo detonato, aliud injice. Signum detonationis est, quando cessant nebulæ.

N. *Dn. D. DIETERICUS & D.*

KNOEFELIUS hanc aquam ſtimmi ſulphuream in frequenti habuerunt uſu, & acidulas artificiales inde pararunt. Sumſerunt ſcil. phlegma vitrioli & miſcuerunt cum hâc bis vel ter filtrando. Habet vim laxandi & urinam pellit. In caliditate totius maſſæ ſangvineæ miſceri poteſt cum ſero lactis & loco acidularum uſurpari. In febribus malignis potui ordinarii inſtillari vel julapiis admiſceri debet.

§. CLXXXIII.

21. *Aqua ſtimmi tartarea* ib.) Eandem etiam *Nobiliſſ. Robertus à Boyle* compoſuit ex antimonii, 🜕 & 🜿tari parte anaticâ & calc. viv. dimidiâ, redigit in pulverem ac probè miſcet, hoc facto materiã ſenſim ac cochleatim in retortam ingerit tubulatam, receptaculo capacisſimo inſtructam, & liquorem inde in aquam appoſitam deſtillat, qui per phiolam rectificans ſal ſuppeditat volatile magnarum in Medicinâ virium.

§. CLXXXIV

22. *Spiritus antimonii compoſitus S. Cloſſ.* ibid.) Accurata eſt hujus ſpiritus deſcriptio & præparatio, inter arcana referenda. Triceps eſt conſtans ex ſpiritu acido antimonii, ✠ & vitrioli. Inſervit fixationi cinnabaris & mercurii.

§. CLXXXV.

4. *LIQUATIO. Liquor ſeu Balſamus ex ſcoriis Reguli* p. 441.) Hic liquor chirurgis inſervit in fiſtulis ac ulceribus ſordidis.

§. CLXXXVI.

2. *Liquor ex ſale vitri Antimonii* ibid.) Hic ſuam debet originem non tam vitro antimonii, quàm ſalibus 🜹 & aliis ſuppoſititiis antimonio additis pro ⊖lis putatitii extractione.

§. CLXXXVII.

5. *EXTRACTIO. Unde SULPHURA & TINCTURÆ. 1. 🜍ur ex Minerâ antimonii vel antimonio crudo* p. 441.) Recip. mineræ ♁ vel antimonii crudi q.v. tere minutiſſ. & ſuperfunde lixivii fortiſſ. q.v. ex ⊖ 🜿tari, calc. viv. & ⊖ uſt. parat. digere per 6. vel 7. ♂ ♀ ut fiat extractio; extractionem filtra, & leniter bulliendo reduc in pulverem rubeum.

N. Si experiri volueris, an aliquid ſulphuris ſuperſit in materiâ, transfunde nonnihil extractionis in vas aliud, inſtillaque ✠, ſic præcipitabitur 🜍ur ad fundum. Antequam hoc fiat, ſolutio per aliquot dies ſtet, & ſulphur antimonii per ſe fundum petet, poſtmodum decanta & cum ✠ præcipita.

N. 2. Fieri etiam poteſt ſulphur antimonii ex ☠ Tincturæ Nephriticæ vel ▽æ ſtimmi tartareæ.

N. 3. Recip. tartari & 🜕 ana ℥v. antimonii crudi pulveriſ. ℥viij. miſce ac tere, detonentur in 🜩 more ſolito, ſi re-

si refrixerint, pulverisa minutissimè, aquam calidam affunde, coque per semihoram, filtra per duplicem pannum linteum, vel sacculum, divide in duas partes. Unam 🜿ta in aquâ frigidissimâ, exsicca, & signa litterâ A. Alteram partem lixivii præcipita cum ⁜ more consveto & signa litterâ B. Quod in sacculo remansit, edulcora cum aquâ, exsicca probè & nota littera C. Pulvis A. & C. usurpatur in affectibus hystericis, quamvis sub litterâ A. grana 7. vel 8. vomitus & sedes causentur. Signum littera B. est 🜍 auratum summum sangvinis depurativum. Hoc si unicâ tantum ⁜ abstractione aliquanto magis figatur, in cachexiis contumacibꝰ remedium est exquisitissimum, primò enti metallorum planè simile, sive per se, sive cum aliis præcipitantibus sociatum detur.

§. CLXXXVIII.

Nix diaphoretica antimonii S.Closs. p.442.) Hæc nonnullis materia audit perlata. Prout autem hic cum sp. vel ol. vitrioli, sic & alias etiam suphur antimonii cum spiritus Nitri sextuplo figitur, si à sulphure aurato antimonii ad siccitatem usque abstraxeris, inque albissimum pulverem fixaris, securissimum, & elegans inde acquires diaphoreticum, summum juxtà archéi sedativum. Dosis est à ℈ß ad ℈j. vel per se vel cum cervinis aut aliis cinnabarinis misti.

N. Quod cum sp. ⦶tri fixitatem acquivisit, internum agnoscit usum; quod autem cum sp. vitrioli, externum cosmeticum habet.

§.CLXXXIX.

3. *Sulphur ex antimonio calcinato ibid.)* Hæc cum tartaro elaboratio sulphuris antimonii optimè succedit; Quæ autem absque salium additione fusio antimonii commendatur, non succedit, quia salibus destituitur, quæ 🜍ur antimonii extrahût. Nec alter modus cum marte voto respondet, sic enim potius crocum ♂tis, quàm 🜍ur ♁nii acquires.

N. Ex calc. viv. cum antimonio per 6. hor. calcinat. absque aliorum externorum salium sodalitio in aquâ coctis & cum ⁜ 🜿tatis etiam 🜍ur ♁nii crocei coloris conficitur. Vid. suprà §. 165.

§. CXC.

4. *Aliter. Recip. antimonii p. ij. scor. ♂tis p. 1. & 🜍 ana. M. &c.* ibid.) Hæc descriptio, hujusq; elaboratio, prout & 5. 6. & 7. ex croco metallorum & antimonio cum 🜿taro cæmentat. & scoriis reguli suâ non carent laude, nec in minimis sunt habendæ.

§. CXCI.

8. & 9. *🜍ur ex Regulo ♁nii ♃viali, & aliud ex antimonio crud. per ▽ reg. 🜿tat.* p. 443.) Hæc magni etiam sunt valoris tam ob genuinam descriptionem, quàm veram etiam illorum præparationem nullis cedentia.

§. CXCII

§. CXCII.

10. *Aur ex cinnabari ♁nii, Aur ♁nii verum* ibid.) Vide de hoc etiam *CL. ZWELFER. in mantiss. spagyric.* part. 2. Cap. 8. Verùm inconveniens est, cinnabaris antimonii virtutem per partium ejus sulphurearum & mercurialium separationem per salia alkalia factam destrui; ideoque satius erit, loco Panaceæ sulphuris antimonii substituere bezoardicum minerale & cinnabarim antimonii cum magister. Cordial. ex margarit. & corall. ana præparat.

§. CXCIII.

DE TINCTURIS antimonii ibid.) Hîc rectè Dnus Autor annotavit, Tincturas istas antimonii non esse nudum ejus sulphur, menstrui ministerio ex antimonio elicitum, sed concretum, seu portionem aliquam antimonii idoneo menstruo solutam & exaltatam, colore isto rubro ex variâ situs & texturæ minutarum partium figurâ lucis & oculorum respectu emergente.

N. Idoneum illud menstruum est v. gr. ⚹ vel spiritus ex crystallis ⊕, quem extrahendi modum *Cl. ZWELFERUS à Basilio* Valentino didicit. Item ol. Terebinthin. etiam crudum antimonium pulverif. facile in sanguinei coloris balsamum dissolvit.

N. 2. ⚹ plerumque acuitur aliquo ~tu acido v. gr. sp. nitri. vel sp. vitrioli phil. solo affuso mineræ antimonii, & sexies vel septies cohobato. Sic

§. CXCIV.

1. *Tinctura ex antimonio crudo.* p. 444.) Ex antimonio trito extrahe tincturam cum ~tu ⊕oli phil. digerendo in cinere, hinc decanta, decantatas tincturas abstrahe, cohobando, in primâ autem ac secundâ ♌tione liquor niger ac fœtidus adscēdit, posteà destillabit liquor instar tincturæ auratæ; cum spiritu vini verò residuum circulandum & extrahendum est.

N. Alii pro menstruo utuntur aq. fort. ex vitriolo, O plumos. & ⊕.

§. CXCV.

2. *Alius Balsamus vitæ Basilii* ibid.) Hic ex antimonio crudo cum ⚹ radicato juxtà *Dni Autoris* descriptionem elaboratur; Componitur autem ⚹ radicatum, quando à sale tartari ⚹ aliquoties abstrahitur, usque dum nanciscatur acorem. Verum huic commodius spir. ⊕ substitui potest.

§. CXCVI.

3. *Aliter* ibid.) Cum ✠to antimonii digestionis beneficio etiam ex antimonio crudo tinctura rubicunda extrahitur, qui modus quoad præparationem & efficaciam est convenientissimus, in primis si ✠ à sale antimonii fuerit abstractum. Hujus præparationem vid. in Keslero.

§. CXCVII.

4. *Alia. Manna ♁nii dicta* ibid.) Hæc

Hæc etiam cum ♃ antimonii nativo suo sale impprægnato conficitur extrahendo,& extractum cum sp. vini circulando ac digerendo.

§. CXCVIII.

Ex antimonio calcinato. 5. *Tinctura ex vitro antimonii. Magisterium antimonii Salæ. ol. vitri antimonii Basilii.* p.445.) Hæc juxtà *Dni Autoris* descriptionem optimè etiam succedit. Cum autem difficulter retineri possit, quin liquescat, conficitur exinde Bezoardicum, scil. ol. per deliquium solutum, affunditur *CC.* ust.& ppt. & sic elegans acquiritur bezoardicum; Alii loco hujus affundunt butyrum antimonii *CC.* ust. calcinat. & sic præparant bezoardicum *CC.* Elegantior tamen fit Tinctura ex vitro antimonii seq modo: Rec. vitri antimonii sine additione parati & instar rubini opt. triti q.s. affunde sp. virid. æris ad trium digitorum superemi-nentiam. Stent in digestione sine agitatione, donec flavedine imbuatur spiritus, hunc decanta, alium superaffunde, atque hoc toties repete, quoties Menstruum affusum tingitur; Menstruum tinctum in vitro abstrahitur ad aliqualem liquoris remanentiam. Cui sp. vini rectific. superfusus rubicundissimâ imbuetur tincturâ, quæ usui reservanda est.

§. CXCIX.

7. *Alia ex vitro antimonii* ☉*lari* p. 446.) vitri antimonii ☉laris elaborationem suprà §. 121, communicavimus, ex quo seq. modo Tinctura concinnari potest: Rec. vitri antimonii ☉laris optimè triti q. v. humectetur subinde spir. ⊕ & iterum exsiccetur in leni calore. Ex hoc cum s. q. dicti spiritus extrahe Tincturam in loco tepido vase clauso. Hos tinctos spiritus leni destillatione ad remanentiam liquoris rubicundi abstrahe. Liquor residuus exaltetur sp. vini summè rectificato, & abstracto denuò sp. vini ad liquoris crassioris remanentiam remanet Tinctura antimonii ☉laris rubicundissima. Si hoc modo non procedatur,& prout *Dnus Autor* tradidit, sp. vini saltem vitro antimonii absque prævià extractione cum sp. ⊕ vel ⁜ factâ affundatur, spei exoptatæ non satisfiet.

§. CC.

8. *Alia, ex vitro antimonii* ☉*lari* ibid.) Hæc satis concinna erit, modo Tinctura auctiori △ne per retortam depressam non propellatur, sed tantùm spir. vini abstrahatur, relicto liquore crassiore pro Tinctura vitri antimonii ☉lari.

§. CCI.

9. *Tinctura ex Croco Metallorum Bickeri* ibid.) Hanc valdè commendat *Bickerus de conservandâ valetudine.* Item *Greg. Horstius in consil.* Nihil autem est aliud, quàm Sal aceti cum antimonii particulis sociatum. Melius succedet, si loco ⚹ sp. ⊕ etiam substituatur & ad siccitatem inde

abſtrahatur, reſiduum a. ſpir. vini rectificatisſimo circuletur. Eadem eſt ratio ſeq. *Tinctura* 10. *ex Hepate Antimonii.*

§. CCII.

11. *Alia S. Cloſſæi, quam vocat oleum antimonii febrifugum & Anti-pleuriticum* p. 447.) De hujus elaborationis ſucceſſu nemo dubitet, ſæpius enim præparavi. Sequentem tamen etiam non poſtponendam duco: Recip. Mineræ ♁nii ☉laris ℔j. comminue in parva ad inſtar fabarum frustula. Hæc ſtratificentur in vaſe fictili forti cum ⊖oli calcinati ℔ij. claudatur vas operculo & in ∴ calcinentur per gradus △nis continuos duarum ſeptimanarum ſpatio, △ne per gradus aucto, usque dum antimonium rubeſcat. Quibus peractis antimonium ſeparetur à ⊖olo & in pulverem ſubtilisſimum redigatur. Huic vitro immiſſo affunde ſpir. ⊕ ad 4. digit. transverſ. eminentiam, leni digere calore & tincturam extrahe. Tinctum ſpiritum decanta & alium affunde, tamdiu, donec non amplius ſpiritus tingatur. Tincti ſpiritus omnes deſtillando ad crasſitiem abſtrahantur. Reſiduum cum ſpir. vini rectificato denuò extrahatur, ejusque tinctura eliciatur.

§. CCIII.

12. *Tinctura ex ♁nio ♀tariſato* ib.) Quidam ſumunt ♁nii part. ij. nitri & tartari ana part. j. Miſcent & calcinant in tigillo ad Reguli ſubſiſtentiam, quem ſeorſim ſervant. Deinde ſcorias adhuc tepidas pulveriſatas injiciunt in ſp. vini ſ. vel ſp. cochleariæ, aut ſp. ♀tari & ita tincturam extrahunt. *Dnus Autor* omiſſo nitro ſaltem cum ♀taro calcinat. Verùm res eodem redit. Nonnulli etiam ex ſulphure aurato antimonii Tincturam antimonii majoris energiæ ſpondent in impuritate ſangvinis quâcunque emendandâ ratione antimonii, & ipſi juxta adſignant vim diureticam & abſterſivam ob nitrum & ⊖ ♀tari. Unde in calculo, podagrâ, ſcorbuto & malo hypochondriaco, item Scabie &c. pro ſangvine purificando commodè adhiberi poteſt.

§. CCIV.

12. *Rubinus antimonii mercurialis* p. 447.) *Johannem Fernelium* hoc habuiſſe Medicamentum tradunt, eoq; in Lue ♀nerea frequenter fuiſſe uſum dicunt. Mediante digeſtione ex regulo & mercurio ſimul miſtis præcipitatum emergit, ex quo poſtmodum cum ſp. vini Tinctura rubicundisſima extrahitur, quæ in formâ humida vel ſicca aſſervari poteſt.

§. CCV.

13. *Tinctura ex Regulo martis aut* ♀. *Antidotus Pantagogos* ibid.) Verùm notandum eſt, hanc Tincturam ad Autoris Noſtri præſcriptum minus commodè elaborari poſſe, niſi prius ſolutum illud cum ſpir. ♉ vel ⊖ factum ex calce Reguli martis vel ♀ ▽â ſ.

▽â f. à calce Reguli martis vel ♀ liberetur, & coaguletur. Ex coagulato autem isto △ne fortissimo flores sublimentur per deliquium solvendi, qui vel per se vel cum sp. vini sociati elegantissimam præbent essentiam seu tincturam, ad tonum viscerum corroborandum & appetitum excitandum.

§. CCVI.

14. *Alia. Balsamus Reguli & exinde tinctura* ibid.) Melius succedet, si prius ex Regulo antimonii sulphur antimonii conficiatur, illiq; sal tartari tantundem exactè misceatur, super △ne leni in patellâ terreâ. Huic Mixturæ cucurbitæ vitreæ immissæ affunde spirit. Terebinth. ad trium digitorum eminentiam. Stent in digestione usque dum Spiritus rubro tingatur colore, qui effusus usui est asservandus. Hic ad usum externum præstans etiam est remedium, ratione tamen spiritus Terebinth. internum etiam agnoscit usum. Obiter tamen notandum, quod in caloris hectici præsentiâ & in pulmonum exulceratione post hæmoptoën exortâ à similibus sit abstinendum balsamicis, prout & à balsamo ♁ris quocunq; modo parato. De quibus infrà pluribus.

N. Sulphur antimonii ex Regulo quomodo conficiatur, suprà invenies.

§. CCVII.

15. *Tinctura ex antimonio calcinato cum Lapid. Prunellæ* p. 448.) Seu nitro antimoniato. Per ⚹ extrahe tincturam cum spir. ⦶ non nihil acuatum. Abstrahe hoc ⚹ ad mellaginem. Huic affunde sp. ⊕, extrahe tincturam rubicundam, quam demum spir. vini exalta.

N. Terra in extractione cum ⚹ factâ residua tanquam singulare anti-dysentericum commendatur; Verùm summâ cum cautelâ hanc usurpabimus, serioque inspiciendum est, ne adhuc aliquid virtutis nitrosæ in se contineat.

§. CCVIII.

16. *Tinctura ex antimonio rubeo fixo.* ibid.) Figitur antimonium vel per se mediante digestione in peculiariter ad hanc operationem constructo vitro, vel leniter calcinando, vel cum spiritu ⊖oli, qui ♁ri antimonii affunditur & aliquoties iterum abstrahitur, ex hoc fixo sulphure antimonii tinctura cum sp. ⊕ elicitur, spiritus tincti ad siccitatem abstrahuntur, & ex residuo cum spir. vini rectific. essentia rubicunda extrahitur.

§. CCIX.

17. *Tinctura ex floribus antimonii, Lilium Paracelsi* p. 448.) ✳ Hîc nullius usus est, cum absque hoc flores antimonii per lenem reverberationem per se in phiola in pulverem rubicundissimum converti possint: *vid. CL. ZWELFERUS in Mantiss. Spagyr. part. 2. cap. 8.* Ex his cum sp. vi-

ſp. vini tartariſato Tinctura elicitur, quæ maceratione, aut circulatione & abſtractione ad debitam conſiſtentiam in antimonii Eſſentiam redigenda eſt. Hâc ſi potiamur, ſequente 18. *Arcano Baſilii*, nec 19. *Elixir ☉lari*, ſeu *Electro* vel *Lili Paracelſi* minus de ☉, multum autem de *Ære antimonii* participante opus habemus. *Antidotus item 21.* ζωῆς ἄλογος *Quercetani* nullius erit uſus, cum viribus ac compoſitionis ratione cum 17. *Tincturâ ex floribus antimonii conveniat.*

N. Quid *Tinctura Lili Paracelſi ſit* vid. *in Cl. HELMONTII* Tr. *Arcan. Paracelſi* p. m. 628. Item *Catarrh. delirament.* §. 43. Et *Pharmacopol. ac Diſpenſat. modern.* §. 49.

N. 2. ▽am vitæ coralliorum ſtatuimus eſſe ſp. vini in coralliis regeneratum. Scilicet corallia in ⚹ ſolvuntur, ſolutum coagulatur, hicque labor aliquoties repetitur, poſteà deſtillatio ſubſequitur.

§. CCX.

22. *Tinctura ex floribus antimonii vitriolatis* p. 449.) Flores antimonii vitriolati elaborantur, ſi ſpiritus vitrioli Regulo antimonii affuſus in ſ. q. prævià digeſtione ex Regulo tincturam extrahat & ejus humiditate abſtractâ coagulum maneat, ex hoc poſtmodum ſublimatum fiat quod inſtar fiorum alembic. adhæret. Ex hoc cum ⏜ ⊕oli ♀neris vel potius ſpirit. ⊕oli antimoniali martialis, (qui componitur ex ſcoriis Reguli martis, dum ex hoc cum ſpiritu ⊕oli conficitur ⊕olum antimonii martiale, & exinde poſteà ſpiritus,) eſſentia extrahitur, quæ tandem cum ſpiritu ♄turni æthereo circulatur & in præſentem tranſit Tincturam.

N. De vero ♄turni æthereo ſpiritu vide *infrà De ſaturno.*

§. CCXI.

23. *Tinctura ex floribus Reguli. Antidotos* πανχρηστος p. 450.) Recipe prædictos ex Regulo flores, reverbera vaſe clauſô per aliquot ♂ ℘. Poſtea extrahe Tincturam cum ⚹ radicato vel quod melius cũ ſp. virid. æris Decantatos liquores à ſuo menſtruo abſtrahe. Et reſiduum ſp. vini extrahe, qui tandem etiam ad ſiccitatem usque eſt abſtrahendus.

§. CCXII.

24. *Alia ex floribus Reguli martis præcipitatis* ibid.) Rec. præcipitatos leni reverberatione in phiolâ fl. Reguli martis, extrahe Tincturam cum ⚹ radicato vel etiam ſp. Virid. Æris menſtruo per ♌lationem ſeparato reſiduum pulverem rubrum leviſſimum cum ſpiritu bacc. juniperi in Tincturam redige. Apoſtemata aperit interna, ſangvinem concretum diſſolvit & corruptum corrigit.

§. CCXIII.

25. *Tinctura ex ol. antimonii ſaccharato* ibid.) Ex antimonio cum Saccharo Liquor conficitur, prout ſuprà

prà §. 171. seq. oftendimus, huic affunditur ⚹ ad 4. digit. eminentiam, digeritur & iterum abftrahitur, abftractum cum fp. vini etiam circulari & in Tincturam transferri poteft.

§. CCXIV.

26. *Tinctura ex 🜍ribus ♁nii* ibid.) Nifi cum fpir. ⊖ vel ♉ prius 🜍ur antimonii extrahatur, prout fequens 27. docet proceffus, non facilè fuccedet elaboratio. Deinde aliquoties cum fpir. vini cohobari debet, & demum cum fp. vini iterum extrahi, ab extracto rurfus fp. vini per MB. ad Syrupi confiftentiam abftrahendus eft.

§. CCXV.

28. *Tinctura ex 🜍re ♁nii Aurato* p. 451.) Hæc paratu perquam facilis eft: vide infrà.

§. CCXVI.

29. *Tinctura ex 🜍re Reguli ♃vialis. Antidotos Soterios Quercetani* ibid.) Ex fulphure Reguli ♃vialis extrahe tincturam cum ⚹ vel ex mellis ⚹ cum fuo fale acuato: abftrahe menftruum & circula poftea cum fp. juniperi rectific. ad aliquot dies. Poftmodum per alembic. aliquot deftilli cohobationibus & fpir. juniperi abftrahe ad remanentiam liquoris fvavisfimi. Hæc Tinctura in plurimis maximoperè commendatur affectibus.

§. CCXVII.

30. *Tinctura ex mercurio antimonii cum ☉. Antidotus* θεόπεμπτος ibid.) De mercurio antimonii, quomodo conficiendus fit, & cujus naturæ, infrà videbimus. Ex hoc etiam cum ☉ ããã confici poffe, non imus inficias: Quod autem ex hoc cum circulato Paracelfi minore Tinctura extrahi poffit, ambigimus.

N. Sunt qui fp. vini circulatum ac fæpius deftillatum, ut in oleaginofam abeat fubftantiam Circulatum Paracelfi autumant, fed malè. Alii fp. vini cum proprio Sale intervenientibus digeftionibus aliquoties deftillant, ut Sal tandem cum fpir. vini per Alembicum transferatur, & vocant Circulatum majus. *Libav. Tr. de igne Naturæ.* Verùm fallunt & falluntur.

§. CCXVIII.

31. *Tinctura ex vitriolo feu cryftallis antimonii* ibid.) Primò conficiatur fpiritus vitrioli antimonialis purgans feq. modo.

Rec. vitri antimonii q.f. fp. ⊕oli opt. affunde in cucurbitâ vitreâ ad duorum digitorum transverforum eminentiam, ftent in digeftione per 8. ♂♀ usque dum fpiritus nigro imbuatur colore, qui per filtrum feparandus eft, & ad ufum reponendus. Dof. eft à gutt. v. vj. ad x. ad fangvinis purificationem. Deindè ex refiduo vitro ab extractione relicto fal ♁nii conficiatur feq. modo. Scilicet vitro relicto admifce quartam partem 🜍ris triti & in patellâ terreâ fu-

per △ne leni calcinetur continuò agitando ſpatulâ, quousque ſulphur totaliter conflagraverit. Hæc calcinatio cum ſulphure quinquies repetatur. Tertiò ex vitro hoc calcinato cum ſ. q. ☓ repetitis vicibus affuſi extrahatur ⊖ ♁nii, ✠ per ♌lationem ad ⊖lis ſiccitatem abſtrahatur, qui porro ſp. vini aliquoties ſolvatur, filtretur, & in cryſtallos reducatur. Ex his præcipitetur pulvis albus cum ▽â frigidâ, qui reverberatione evadit rubeus. Ex quo cum ſpir. ⊕ Tinctura extracta tandem cum ſpir. vini exaltanda & edulcoranda eſt.

N. Quidam hoc vitriolum ♁nii cum vitriolo ♀ confundunt: ſed ſciendum eſt, quod in deſtillatione ⊕oli antimonii remaneat pulvis albus, in vitrioli verò ♀neris deſtillatione pulvis rubeus.

§. CCXIX.

32. *Tinctura Magiſteriata. Lapis △nis Baſilii* ibid.) Tranſeat hæc, utpote deſcriptione ac præparatione admodum ambigua.

§. CCXX.

VI. INFUSIO. 1. infuſio antimonii crudi pag. 452.) In decoctis ſpecificis contra Luem veneream antimonium crudum ſummo cum emolumento in uſum trahimus, nec enim vomitus nec ſedes concitat. vid. *Libr. II. infrà de Decoctis.*

§. CCXXI.

2. *Infuſio vitri antimonii.* Grey-Waſſer. *Hartmann.* 3. *Aqua Benedicta Rulandi* 4. & 5. *Quercetani &c.* pag. 453.) Cum harum præparationes, uſus & vires jam Lippis ferè ac tonſoribus notisſima ſint, non eſt, quod multa verba de his amplius faciamus. Sanioris Medicinæ Practicæ Cultores noverint, quid horum loco vel ſurrogandum, vel auferendum ſit.

§. CCXXII.

VII. SALIFICATIO. 1. Sal antimonii p. 454.) Antimonium crudum ſal quoddam in ſe habere, quod per digeſtionem inde elici poſſit, licet admodum ſit paucum, nullum eſt dubium. Interim tamen præſens non tam ex antimonio calcinato quam à ⊖le ☓ aut ſulphure emerſit. Verum autem ſal antimonii cum ✠ antimonii ex ipſo antimonio ſ. a. per digeſtionem elici poteſt.

§. CCXXIII.

2. & 3. *Aliter* ibid.) De hâc cryſtallorum genuinâ præparatione vid. antecedent. §. 218.

§. CCXXIV.

VIII. MERCURIFICATIO. Mercurius antimonii pag. 454.) Omnes à Dno Autore communicatæ deſcriptiones & præparationes voto non reſpondent. Sequens autem *Excell. D. D. JOELIS LANGELOTTI Archiatri Ducis HOLSATIÆ* Regentis in Epiſtol. ad Naturæ curioſos omnibus

bus satisfacere videtur. Teratur scilicet Regulus antimonii in pulverem inpalpabilem beneficio molæ philosophicæ. Hujus ℔ræ uni adde salis tartari puriss. & siccíss. ℔ij. *ci ℥viij. Misce probè; deinde humecta cum ⊡ hominis sani vinum bibentis, & cura, ut hæc mistura à duobus prævalidis & lacertosis juvenibus in porphyrite per integrum diem sine ullâ teratur intermissione, aspergendo semper, si humidum deficiat, urinâ, posteà misturam istam cucurbitæ immitte & superfunde tantum urinæ, ut tribus emineat digitis, clausamq; sicuti decet per Mensem lentâ digestione fove & quotidiè agita. Siq; intereà temporis siccior appareat massa, reaffunde ⊡ & finitâ digestione cum æ.p. vitri contusi & calcis vivæ in globulos forma & in umbrâ sicca, ex his seq. modo mercurium antimonii elicies. Primò præstò sit vas quoddam ferreum cucurbitæ instar oblongum, cui frigidam oportet infundere eamque in terram defodere. Huic superimpone laminam ferream multis foraminibus perviam, & pone in eâ globulos benè siccatos, posteà capitellum itidem ferreum & paulò depressius ei adapta, ut carbones candentes commodè ei imponere queas, & sic gradum △nis per 4. 🝮 moderatum tene, inde auge eum per totidem horas, usque ad extremum; posteà sine refrigescere, cave, ne vas in terrâ defossum prius moveas & aquam effundas, antequam ea penitus refrixerit, aliàs multum mercurii perdes.

N. Licet hæc ita sese habeant, omniaque justo suo stent talo, tamen dubium manet, utrum hic Mercurius sit verus Metallorum, qualis etiam per artem è Metallis extrahi potest, An verò Mercurius vulgi, à vulgari illo non differens. Nam cum mirabilis sit illa, inquit *Excell. D. Morhofius l.c.* & imperceptibilis penè Mercurii in minima dissipatio, quæ fit in mineris per ignes subterraneos, facilè se metallis & aliis mineralibus v.gr. antimonio, insinuat ac commiscet, sed non radicaliter. Quædam ejus particulæ primâ metalli fusione evanescunt in auras: quæ tenacius hærent, remanent, ac tandem salium resuscitativorum ope eruuntur, & à reliquis particulis separantur. Facilius id efficitur in mineris, in quas pronior illi ingressus est, ac promptius iterum expellitur. Quando per fusionem particulæ metallicæ propius junctæ sunt, difficilius succedunt omnia. Hinc ex ♁nio & ♄turno facile extrahi potest.

CAPUT

CAPUT XVIII.

De recrementis Metallicis Naturalibus.

§. CCXXV.

DE RECREMENTIS METALLICIS NATURALIBUS ad CAPUT XVIII. pag. 455.) Cum hactenus Metallicorum corporum explicationem absolverimus, restat jam, ut de illorum RECREMENTIS agamus; Hæc autem duplicia sunt, Naturalia & Artificialia.

Naturalia sunt, quæ Natura in terræ sinu Metalla producens ex materiâ ad eorum generationem ineptâ excludit. Et sunt

§. CCXXVI.

1. COBALTUM p. 455.) *cadmia* nativa, fossilis, metallica; Hujus tres sunt diversæ species, quarum duæ effodiuntur, tertia in fornacibus metallariis arte conficitur. Ex prioribus duabus Una metalli est expers & est Lapidis aut Terræ species solidior. Altera Metalli ferax. Hinc nominantur CATMIA fossilis, metallica & Fornacum. *Hic agit AUTOR de* CADMIA METALLICA *seu* COBALTO, Lapide nō multū à pyrite diverso. A *Plinio* Lapis ærosus, quod ex eo fiat ÆS, imò non solum ÆS, sed & Argentum. Unde & nonnulli lunam ex eâ conficere tentant, sed fugitiva forsan fiet, facileq; avolabit in auras. Alii exinde antEpilepticum præparant. Sed cum meliora ac tutiora habeamus, meritò rejicitur. Ad usum tamen Mechanicum ex COBALTO cum silicibus fieri colorem illum cœruleum (blaue Farbe) notum est.

N. Foditur copiosè haut procul Goslariâ, etiam in valle gigantum, aliàs vocatur Zincken / Ertz / in Schmotzseiffen: Item Kupfferbergi. Da Ertz bricht neben einem Glantz und stehet einen weißgüldenen Ertz nicht ungleich.

§. CCXXVII.

2. *Chalcitis* ibid.) Atramentum rubrum, pyrites ærosus, Hartroth Atrament. Speciem æris præ se ferens semper nativa, nunquam factitia, cui oblongæ & resplendentes sunt fibræ. Facultates habet mistas adstringentem & acrem, acris adeò est vehemens, ut carnem urat & crustas post se relinquat, sed usta mitior evadit. Ingreditur Theriacæ compositionem, sed cum hodierno seculo usum non agnoscat Medicum, ut ut olim Theriacæ fuerit admixta, ejus loco vel vitriolum calcinatum ad rubedinem, vel spir. vitrioli substituunt.

§. CCXXVIII.

Excrementa metallica naturalia.

§. CCXXVIII.

3. *Misy* ibid.) Cyprium reliquis præfertur, Auro simile & stellæ modo splendens. Effloreſcit non ſolùm ex chalcitide, ſed ex omni etiam ⊕olo, tam nativo, quàm factitio.

§. CCXXIX.

4. *Sory* p. 456.) Tres hæ ſpecies *Chalcitis*, ſcil. *Miſy* & *ſory* ſæpè ſimul inveniuntur, ubi conficitur ⊕olum, ſed cognitu difficiles. *Galenus* 9. *ſimplic.* ait, ſe in metallis Cypri vidiſſe ternas zonas junctas, quarum infima fuit ſoryos, ſuprema miſyos, media chalcitidis.

§. CCXXX.

5. *Marcaſita ſeu Biſmuthum.* ibid.) *OLAUS WORMIUS* in ſuo *Muſeo Cap. VIII.* ad ſui generis metallum refert, licet quandoque Argentum in ſe contineat, unde in locis, ubi effoditur, Argentum ſubeſſe colligunt. Minera, ex quâ conflatur, ſimilis eſt Galenæ, ſed manus inficit, quod Galena non facit: reperitur & ſolidum, quod ſectionem admittit, & non diſſilit ut Galena. Eſt etiam nigrius plumbei coloris. In Angliâ & Miſniâ invenitur in venis argentiferis. Datur & marcaſita aurea Goldkieß/ ex quâ deſtillando per retortam vitreã igne aperto aqua quaſi inſipida elicitur, quâ ☉ amicabiliter ſolvitur, quâlis etiam ex nativo & naturali ☉ vel ex Indiâ orientali & Guineo aſportato, vel ex fluminibus quibusdam loturæ beneficio collecto & à ſabulò ſegregato deſtillatur,

N. Ad Biſmuthi ſpeciem refert *Johannes Mattheſius* in Sareptâ ſuâ PLUMBUM SCRIPTORIUM vid. ſuprà *De Plumbo.*

§. CCXXXI.

PRÆPARATIONES & PRÆPARATA. 1. CALCINATIO. *Unde Magiſterium marcaſitæ* p. 456.) Cum ſpiritu vini ♀tariſato ſolutam cum aq. fort. marcaſitam commodius ♉tabis. Eſt magiſterium coſmeticum & pro magno habetur arcano ex Beguino deſcriptum. Modus applicandi autem eſt, ut in pingvioribus ſubjectis fiat cum aquâ, in macilentis verò cum ungventis & oleis.

§. CCXXXII.

2. DESTILLATIO & SUBLIMATIO, Unde *Oleum* ſive *Liquor*, *ſal* & *Flores marcaſitarum* ib.) Omnes marаſitæ ſuo etiam gaudent nativo ſale centrali licet exiguo, interim tamen copia marcaſitarum reparat ſalis inopiam. Hiſce vinum album infundendum, & in digeſtionem ponendum, iterum decantandum tamdiu, donec notabilem adeptus fueris quantitatem. Poſtmodum marcaſitis denuò affundendum, & ad ſiccitatem iterum deſtillandum, da ignẽ fortiorem & flores ſublimabuntur. Horum vires vide in *Autore*.

§. CCXXXIII.

Aqua marcaſitæ p. 475.) Si *marcaſita* ☉*laris* fuerit, deſtillando aquam

prębet amicabiliter auri claustra solvens; Destilla per retortam hâc observatâ lege, ut marcasita pulverisata retortæ planę vitreæ in fundo cum collo oblongo & lato, eodemq; non multum contorto, sed directo immittatur, & quidem in exigua quantitate haut ultra dimidiam libram ejus simul & semel destillationi cõmittendo; Hæc nisi observentur debitè, frustrà laborabis. Similis etiam aqua ex rubicunda Auri minera, rothgülden Ertz elicitur, de quâ non negligendi processus & labores, ac arcana nunc nota sunt. De hâc Auri minerâ cum à *Paracelso*, tum ab *Helmontio* pluris olim æstimatâ sequentia notanda, dum hic pag. meâ 574. Natura, inquit, produxit in monarchiâ subterraneâ minerale quoddam, quod ob sui singularitatem, vocatur à *Paracelso metallus primus* sive *masculus* 2. p. 577. pergit: Sulphur *GL AURE AUGURELLI*, quæ Nympha alio nomine proprio hactenus caret. 3. pag. 604. Electrum minerale immaturum *Paracelsi*, collo appensum liberat, quos spiritus immundus persequitur & angit.

§. CCXXXIV.

3. *EXTRACTIO. Unde Extractum marcasitæ aureæ* p. 457.) Loco ✠ spiritus ⊕ substitui potest. Evaporato menstruo residuum sp. vini ♀ tarisato edulcorari & denuò spir. vini iterum ad materiam mellaginosam abstrahi potest.

CAPUT XIX.

De Recrementis metallorum artificialibus.

§. CCXXXV.

DE *RECREMENTIS METALLORUM ARTIFICIALIBUS ad Caput XIX. p. 458.*) Sunt *CADMIA factitia, DIPHRYGES, LITHARGYRIUM, MOLYBDÆNA seu PLUMBAGO, TUTIA* seu *POMPHOLYX & SPODIUM.* Hæc colliguntur ex metallorum fuliginibus, dum in fornacibus funduntur & purificantur. *CADMIÆ* species sunt *Botrytis, Ostracitis & Placitis.* De quibus consule *Dnum* AUTOREM. *Botritis* & *Placitis* præterquam quod in oculorum applicentur affectibus, etiam in impetigne & ani excoriatione adhibetur.

§. CCXXXVI.

3. LITHARGYRIUM p. 459.) Immatura metallorum ♎ra in saturno coagulata lithargyrium constituunt, & dio ejus genera communiter statuuntur, *Argenteum* & *Aureum.* Nam in *Argenti* purificatione Plumbum ipsi mixtum (ad abigendum æs, aut aliud metallum ignobile, quod argeu-

Rersementa metallorum artificialia.

argentum vilius reddit) progressu temporis si missum facias ex testâ probatrice evaporat; Si verò (uti solenne est inter eos, qui insignes metallorum quantitates simul purificant) Plumbum ab Argento follibus pellatur, id quod aliàs in vaporum inperceptorum formâ abiisset, magnâ ex parte non longè ab Argento in fusci pulveris calcisve formâ lythargyrium Argenteum colligitur. *Lythargyrium Aureum* autem colligitur, quando Aurum & Plumbum miscentur & hæc mixtura in testâ ignis violētiæ exponitur, quod plumbum unà cum Auri scoriis secretum Auri lithargyrium vocatur.

N. *Hujus Præparationes easdem pro re natâ cum* ♄*turno vide in AUTORE.*

§. CCXXXVII.

5. *TUTIA seu POMPHOLYX & SPODUM* p. 460.) Cum Æs vel ejus minera vi ignis colliquatur vel per se, vel cum Cadmiâ, favillæ, quæ magnâ sursum evolant copiâ, laquearibus fornacum insident, in minutarum & maximam partem albicantium bullarum formâ, quas Officinæ *Tutiam seu Pompholyx* cum Græcis appellant. Aliæ verò nonderosiores partim adhærent fornacum parietibus, partim, si opercula non tegant vasa, ad fundum subsident, & ob cineritium suum colorem juxtà ac pondus à *Græcis σποδὸς* vocantur.

N. Spodium & spodos, spodia, Cinerula Latinè, hoc est purgamentum, quod ærariarum officinarum fornacibus everritur. Georg. Agricola has spodos facit. Cineream grauen Hütten-Rauch. Luteam gelben. Subterraneam cineream gelbē zechen-Rauch. Subterraneam nigram schwartzen zechen-Rauch. Subterraneam viridem grünen zechen-Rauch. Subterraneam luteam, gelben Hütten-Rauch. Prętor hoc & ebur ustum spodium vocatur, sed ad differentiam hujus spodii mineralis additur spodium ex ebore.

N. Alterius adhuc TUTIÆ mentionem facit Garcias ab Ortâ fol. 48. Et dicit illam ex cineribus Arboris cujusdam uri; sed hunc errorem corrigit *Jacobus Bontius in Indiis Archiater de Medicinâ Indorum Libr. 1. Cap. 13.* Dum inquit: Hæc TUTIA fit ex terrâ quâdam argillæ glutinosæ, quâ colligentes Indi ollis in eam rem ex argillâ longè fortiori, quàm in nostrâ patriâ confectis indunt, & aquam addētes eam curiose baculis circum agitant, deindè fornacibus in hunc usum effictis imponunt, ac per ignem exsiccatâ omni aquâ, deinterrâ hâc calcinata lateribus prædictarum ollarum, demptis sordibus, quæ in fundo hærent, Tutiam lateribus affixam abradunt, quam arcis inclusam venalem ferunt per totam Indiam. Ejus usus est in depilatoriis apud hasce gentes præsertim fœminis, dum se in balneis vel fluviis lavant.

SECTIO QUARTA.

LIBRI III.

CAPUT XX.

De Salibus.

§. I.

DE *SALIBUS* in genere ad *Caput XX.* pag. 461.) Hic *Dnus AUTOR* iterum more solito ex præconceptâ opinione *DE MACROCOSMI* Nutritione, ejusq; reduntante perittomate disserit. Sed prçterquàm quod huic paradoxæ opinioni suprà in *LIBRO I.* à me jamdum fuerit satisfactum, repetimus tamen ex parte & asserimus, quemadmodum quælibet corpora ex aquâ materiam compositionis seu constitutionis desumserunt, ita & salia Nativa ex aquæ propensione spontaneâ originem duxisse à seminali dispositiõe cuivis specificâ immutata. Et quæ salia arte ex concretis fluunt, non formaliter, sed materialiter & effectivè in ipsis fuisse, & in formâ fixioris alkali arreptione sui sulphuris sal volatile inde cũ oleo ad formaliter esse transiisse. Quod autem ⊖ola spectat, licet non sint vera metallorum salia, nec in salia converti queant, sed in pristina metalla, tamen negari nequit, ex salibus nativis esurinis sive acetosis fieri ad omnia metalla accommodabilibus, quæ tamen illorum essentiam non ingrediuntur, licet illorum beneficio miras in corporibus metallicis Natura faciat vicissitudines, quæ subterranea pyrophylacia per metallorum venas & fodinas dispergunt. Inde variæ inter se salium & sulphurum particulæ in mineris deprehenduntur, quæ tamen metallorum non ingrediuntur constitutionem. Semina salium cuncta in aquis sita sunt, sed nondum saporem induerunt, nisi dum corporum principia consentanea, uterosque terræ debitos repererint, tunc in quâlibet terrâ specifica ac peculiaris quædam substantia salina vel singularis vel aliis mista emergit. *Cl. HELMONT. in Paradox. Tertio §. 9. Et. Nobiliss. Morhoff. l. c.*

§. II.

Varia autem pro varietate seminum vel matricum dantur SALIUM species, Unde SAL COMMUNE
GEMMÆ
NITRI
ALUMEN
AMMONIACUM
VITRIOLUM

quibus & *ARSENICUM. Autor* addit, licet inter salia & 🜍ura ambigat.

§. III.

Sal comune.

§. III.

PRÆPARATIONES, quibus SALIA subjiciuntur, sunt 1. PURIFICATIO. 2. CALCINATIO. 3. DESTILLATIO. 4. SUBLIMATIO. 5. FIXATIO. 6. LIQVATIO. *De hisce speciatim in sequentibus.*

CAPUT XXI.
De Sale communi.

§. IV.

DE *SALE COMMUNI ad Caput XXI.* p. 464.) Hoc ex numero est SALIUM purè acidorum fixorũ, quia purè salsis seu alkalibus non solùm est contrarium, sed & ex illo spiritus acidus destillatur. Hoc in crystallos redactum constanti naturæ ritu cubicam efformat figuram, quam etiam in minimis effingit.

§. V.

Duplex SALIS hujus genus occurrit p. 464.) Et est vel *Marinum*, vel *Fontanum*. *Marinum* omnib9 præfertur, quia multum de sale cẽtrali seu universali participat: unde & ad præparationem spirituum fortiorum adhibetur, magisque arcet putredinem, in primis *Hispanicum*. Huic *Fontanũ* succedit, in quo ratione virtutis & substantiæ magna etiam est diversitas, in his excellit *Nostrum Hallense*, hoc sequitur *Lunæburgense &c.*

§. VI.

Vires ibid.) Sal esculentus Mortalibus à mundi conditore concessus est tanquam necessarium sanitatis & vitæ sustentaculum. Calefacit, exsiccat, abstergit, purgat, digerit, aperit, incidit, venerem stimulat, putredini & venenis resistit, unde in Peste maximoperè commendatur ELIXIR PROPRIETATIS JUNIPERINUM cum *spiritu SALIS*. Externè in clysteribus ad obstructiones alvi convenit, in colicis doloribꝰ fit sacculus ex fl. chamæmel. n. vel milio pulverisato cum sale tosto &c.

N. Hîc quæritur; An sal esculentur calculosis nocivus sit, dum videtur sali urinario materiam suppeditare; & quia vis coagulandi etiam à sale dependet? Verùm examen salis pyrotechniæ medio institutum aliud docet, cum enim sal esculentus, ut chemia docet, in urinâ detentus, non fit de ejus compositione, sed prorsùs extraneus in Nobis saltem supervacaneum sal in se combibens & transmutans, servet inpermistam & immutatam sui Naturam, quemadmodum sali tartari si addideris spiritum salis, tunc post coagulationem fit itidem & manet sal commune, quod fuit, priusquam in spiritum fuit conversum. Certum est, quod nequicquam etiam sibi sit negotii cum calculo:

culo: unde nec in compositione hujus vel minimum salis esculenti reperitur unquam, cum magis calculũ destruat, quàm promoveat. Sexagenarium mihi à destillationibus, inquit *CL. HELMONTIUS* immunẽ à Renum calculo servavi annos sedecim, cui aliàs obnoxius fuit, largo salis esculenti esu. Notum est, inquit CL. Tachenius in Hipp. Chemic. quod carnes conserventur sale commune à corruptione, qui paucis diebus in liquorem salsum sangvineum defluit, hunc coque ac despuma, inde retortæ vitreæ & blando igne omne humidum evoca, ultimò retortam obrue arenâ & ignem auge, tunc elevabitur in ejus collum sal volatile, urinæ sali volatili urinoso simile, quod sal ex carne absorpsit. Eodem modo sal esculentus quotidiè absumit superfluum salsum in cavitatibus in corpore collectum, ex urina enim facili negotio sublimatur sal volatile salsum & sal esculentus manet in fundo. Assertionem nostram confirmat vice versâ defectus salis esculenti nonnunquam in belli calamitatibus, temporum injuriâ, obsidionibus &c. occurrens, ubi insalitis carnibus homines vesci coguntur, unde massa sangvinea cum latice ob accumulata salia sylvestria salsa, quæ aliàs à sale esculento imbibuntur & præcipitantur, malignam ac venenatam induit qualitatem, ex quâ scorbutus, febres malignæ pestilentiales &c. progerminant, quemadmodum Anno 1673. in obsidione *Grœningianâ à Gallis & Moguntinis* factâ experti fuimus.

§. VII.

N. *Ad SALIS hujus communis Naturam accedunt salia artificialia ex vegetabilibus ac animalibus incineratis, unde & iisdem ferè præparationibꝰ subjici queunt* p. 464.) Sed & hîc ignoscant quæso manes Schrœderiani; Si salia vegetabilia in purum alkali per artem sint transmutata, neque ex animalibus calcinatis (impropriè incineratis) ullum sal fixum alkali elici possit, ut ars pyrotechnica manifestat, iisdem sanè præparationibus, quibus sal commune, subjici nequeunt. Ex salibus enim alkalibus nulli spiritus, nec flores elevari possunt, ut nec destillatio nec sublimatio habeat locum, nedum ut ex animalibus aliquid salis fixi obtineri possit, nam ex re aliquâ ultrâ cujusdam naturalem inhæsionem quidquam velle extrahere, repugnat naturalibus principiis.

§. VIII.

PRÆPARATIONES Præcipua sunt: 1. *Purificatio*. 2. *Calcinatio*. 3. *Destillatio*. 4. *Sublimatio*. Quoad *Purificationem* & *Calcinationem*, nil quicquam animadversione vel annotatione dignum occurrit, cogimur itaque hæc præterire.

§. IX.

3. *DESTILLATIO* p. 465.) ⊖ ita per

per se destillatione ex retorta subjici nequit, nisi duplum, triplum &c. argillæ, vel boli commun. &c. addideris, aliàs vi caloris fusum retortam fragilem reddunt, additorum beneficio fusio illa præcavetur.

§. X.

1. *Spiritus salis, sive oleum* ⊖ *vulgare* ib.) Præsens descriptio cum præparatione ex asse convenit; & quoad notas additas sciendum, hisce omnibus Nos supersedere posse, si spiritus salis priùs destillatus aliquot cohobiis super ☺ destilletur, & demum per MB. rectificetur. Qua occasione scias velim, non sufficere, ut *Dnus Autor* annotat, phlegmatis ex MB. abstractionem, quippe latent in nonnullis liquoribus corpuscula quædã terrestris naturæ, quæ salinis implicata eorundem vires obtundunt, ideoque quo istiusmodi liquores rectè depurentur, per MB. destillentur, necesse est, & lento quidem ignis gradu. Id quod sapienti sat non citrà rationem monere volui.

N. Cum O part. ij. & ⊖ part. iij. compositum acquires spiritum ad magisteria conficienda non rejiciendum.

§. XI.

Vires pag. 466.) Diureticus est & Lithontripticus, tartareamque mucilaginem resolvit, inquit Autor. l.c. quâ virtute spiritus salis officinarum vulgaris ut plurimum crudus adhuc & partibus terrestribus & sulphureis scoriis impr ægnatus non gaudet, sed qui summum puritatis ac subtilitatis gradũ ex Arte attigit penetrantissimus, fragrantissim⁹ ac minus corrosivus est, non sibi par habens remedium in extingvendis urinæ ardoribus, senum stranguriis, calcuoo renum, fermentum ventriculi juxtà corrigendo & corroborando, ut in malo hypochondriaco, scorbuto, hydrope, ictero, febribus intermittentibus &c. aliquid singulare spondeat. Hic autem non leve suboritur dubium; quî fiat, cur spiritus salis aliique acidi minerales tam egregias præstent virtutes, cum tamen *CL. HELMONTIUS* primum quasi Tartari principium in corpore humano adscripserit defectui fermenti bilis, eò quod hoc ipsum stomacho acidũ chylum in salem salsum volatilem commutare nequeat *in tr. de Lithias.* Cap. 4. Verùm hic probè attendendum est, magnam esse diversitatem inter acetositatem ventriculi fermentalem p.n. constitutam, crassam, crudam, fixam ac terrestrem, magisque corruptivã, quæ in salem salsum volatilem converti nequit, & inter spiritus salis aut aliorum spirituum mineralium aciditatem, quæ volatilis, subtilis, corruptioni nõ obnoxia, sed potius illam ventriculi cruditatem acidam corrigit, præcipitat & in volatile salsum transmutat Naturæ æmulum. Neque enim naturale stomachi fermentum simpliciter est acidum,

dum, ſed eſt acido ſalſum volatile, cujus finis eſt cibum transmutare in chylum humanæ digeſtionis, ſiquidem plura adſumūtur fixiora, acida, &c. cum cibis,quæ tamen cum volatilibus ſuccis parem ſubire debent conditionem, ſi penitius ad vitæ radicem migrare &noſtri inquilini fieri volunt. Deinde notandum eſt,unum acidum ſæpè præcipitare alterum poſſe,uti ex mechanicis conſtat chemicis. Præterea ſpiritus acidos ex earum rerum numero eſſe,quibus diverſæ inſunt facultates. Hi enim immodicas hæmorrhagias & evacuationes alias,quæ præter naturam eveniunt,ſiſtunt. Quævis etiam dura diſſolvunt corpora, & ſic per conſequens potius humores viſcidos,tartareos & quasvis cruditates promptisſimè digerunt, incidunt, abſumunt. Tandem & doſis horum ſpirituum venit conſideranda, dum in ſatis etiam largo exhibentur vehiculo,ut illorum ita diffundatur aciditas,ut vel exquiſito guſtus ſenſorio vix perſentiſcantur.

§ XII.

N. *Ad eundem modum eliciuntur & ⁓ ex ſalibus artificialibus vegetabilium &c.* p. 466.) Verùm quod quis non habet,alteri dare nequit, ut ſuprà jamdum percepimus; Ex ſalibus vegetabilium arte paratis in æternum non elicies acidum ſpiritum, utpotè alkalibus,quæ ab igne etiam non repatiuntur violentisſimo,& inſtar ſalamandræ intenſum flammæ reverberium diu ſuſtinent, citrà virium jacturam, nec tamen atomus ex illis ſublimatur.

§. XIII.

2. *⁓tus ſalis compoſitus* ibid.) Si hunc ſpiritum ſalis compoſitum denuò cum ⊖le fuſo digeras & absq; argillâ ſiccâ protinus per retortam deſtilles,citrà fuſionem vel fluxum non perages,ſatius igitur erit priori ☠ ſpiritum cum ſale fuſo acuatum denuò affundere ac deſtillationem inſtituere, poſtmodum autem rectificare. Maximæ eſt energiæ in hydrope; Externè confert in fiſtuloſis ulceribus. In Mechanicis chemicis ☉ & ☽ in calcem corrodit,quam ſpiritus ⊖ ſimplex & verus contrà iterum præcipitat.

§. XIV.

3. *Spiritus ⊖lis viridis* ib.) Omnis ſpiritus ſalis peritè ac debitè paratus colorem plerumque obtinere debet ſubviridem,& odorem non injucundum,id quod acquires,ſi ſpiritum ſalis non ſolùm probè rectificaveris, ſed & prius ſal,ex quo ſpiritus erit deſtillandus,vulcani beneficio per fuſionem à ſordibus purificaveris. Quemadmodum *Dnus Autor* hîc tibi modum oſtendit.

§. XV.

4. *Spiritus ⊖ corallatus* ib.)Parum elicies ſpiritus acidi, quia corallia acidum combibunt,atque adeò nil niſi phlegma loco ſpiritus acidi acquires,

quires, ne gry quidem ex corallis suprà alembicum elevato. Si tamen corallia spiritu acido probè prius impraegnata fuerint, ut nullum amplius imbibere queant acidum, tunc acidulum super retortam dimittunt spiritum. Sed non video cui usui.

§. XVI.

5. *Spiritus Salis dulcis* ibid.) Dulcis dicitur, non quod planè in dulcedinem degeneret, sed quod mitiorem saporem, & meliorem acquirat odorem, dum acidum spiritus vini volatile rodentem spiritus salis aciditatem ita hebetat, ut summâ cum jucunditate sumi queat. Vide infrà de vitriolo.

N. 1. *Eandem dulcedinem consequi poteris, si vel sp. vini vel ol. tartari vel feces vini &c.* p. 467.) Si aliquid salis tartari p. d. Spiritui Salis s. admisceas, ac denuò 🜔 adfusum destilles, per strias quidem super alembic. elevabitur, sed in tantâ copiâ non acquires spiritum & minoris aciditatis erit.

§. XVII.

6. *Aliter* ibid.) Hic modus etiam succedit, non differens à Priori. Ad eundem modum & Spiritus Regius conficitur seq. modo: Rec. Spirit. salis rectificat. ℥iij. spir. rosar. rectific. ℥ix. Inde hos spiritus cucurbitae vitreae, appone alembicum, cui ambrae ʒß. Moschi ℈j. probè invicem mista cum panno lineo puro inserta & destilla per MB. durante ♌latione ambra & Moschus in gelatinam resolventur: Et finitâ hâc ipsâ adde residuum in alembico panniculum & Confectionem alkermes spiritui destillato, ac resolvet istam gelatinam in liquorem, fietque inde Essentia Ambrae & Moschi elegantissima Cerebri & Cordis confortans non in postremis habenda, vel per se guttatim in accommodato vehiculo, vel cum aliis admista exhibita.

§. XVIII.

Vires. Egregium praeservativum est in Peste p. 467.) Tunc loco sp. vini s. substitui debet Spiritus Theriacalis, item Elixir. Propr. P. loco sp. sulphuris admisceatur; Ex quo etiam meum Elixir vitae balsamicum est compositum.

§. XIX.

7. *Spiritus* ⊖ *dulcis compositus* ib.) Per aliquot menses circulatio ac digestio continuanda est, & tunc demum egregius fit Spiritus in Laudatis ab Autore affectibus.

N. Spiritus Salis cum Spiritu ✱ urinoso mixtis egregium etiam praebet aperitivum & anti-hydropicum Sal, absumptâ prius per ignem lenem humiditate.

§. XX.

8. *Spiritus salis vitriolati diureticus* ibid.) terra figulina est addenda ad fluxum prohibendum. Ex 🜔 hu-

jus spir. salis duplicati Sal Mirabile Glauberi conficitur.

§. XXI.

9. *Spiritus Essentialis* ibid.) Etiam ad fluxum cohibendum argilla est admiscenda: ex quâ globuli cum Sale isto impraegnato sunt formandi, nisi fractâ retortâ oleum ac operam perdere velis.

§. XXII.

10. *Spiritus salis dulcis ☉ solvens* p. 468.) Spiritus salis probè rectificatus aliàs ☉ solvit, in primis si diutinam digestionem fuerit perpessus, caudam suam devorat, id est, acredinem suam innato suo balsamo dulcificat.

§. XXIII.

11. *Crystalli salis dulces, seu spiritus salis coagulatus* ibid.) Haec descriptio elaboratu admodum dubia est; Si tamen ad salis exsiccat. ℔j. addideris carbonum pulveris. ℔ij. felicius succedet. Unde ad bonam spiritus salis copiam acquirendam dicere solebat *Dn. D. Johannes Langius p. m.* Vulcanum utrumque accedere debere. Quem ego hariolor ignem & carbones fuisse; nec dubito succedere, modò carbones prius à sylvestri aciditate suâ probè liberati sint, ne compositus exindè oriatur spiritus salis.

§. XXIV.

12. *Flores salis* p. 469.) Hi in fine destillationis frequenter unà cum spiritu sublimantur in collum retortae; Sunt, qui cum ✱ sublimant, hi licet non sint flores simplices salis, sed ✱, optimum tamen sunt Medicamentum in febribus, quotidianâ, tertianâ, quartanâ &c. ubi vi aperitivâ opus habemus.

§. XXV.

N. *Si destillatio facta sit cum O &c.* ibid.) O si calcinatum sit, saporis expers est, & nullum de se spargit spiritum, libero autem expositum jovi de Sale aëris multum attrahit, in quo Spiritus Universi residet.

§. XXVI.

13. *Alius spiritus seu ol. ⊖, unde crystalli dulces* p. 469.) De hujus descriptionis & praeparationis veritate constat, modò encheirises in omnibus debitè observentur; Digestio ad multos dies continuanda cum vitriolo soluto & menstruo illo, quod est ex ✠ & melle cum boli additione elaboratum. Deindè gradatim ac cautè destillatio est dirigenda ac peragenda. Tertio Vas ita incandescat, ne Sal ad fluorem perducatur. Spiritibus sulphureis ac vitriolatis acidis elicitis demum, qui sali residuo inhaerent, sublimandi sunt instar terrae foliatae coloris nivei. Hic processus inter arcana refertur. Vide de his crystallis Rhumelium in thesaur. Secretorum.

§. XXVII.

14. *Ol. salis rubrum* pag. 470.) Ex ⊖le fuso ✠ impraegnato & cum sili-

Sal fossile seu gemmae, et Indum.

silicibus grossè contusis mixto spiritus salis ex retortâ per △ Ω latur, qui quidem non purus simplex spiritus salis, sed sale ✠ adulteratus est; attamen egregium menstruum solvens præbet ad Magisteria conficienda.

§. XXVIII.

IV. *EXTRACTIO: Unde Tinctura Salis* ibid.) Hæc descriptio & elaboratio laborantem frustrantur, ex sale enim residuo extracto & calcinato ad rubedinem nemo cum spiritu priore Tincturam eliciet. Interim cùm alia prostent magis parabilia, hâc etiam facilè carere possumus.

CAPUT XXII.
De Sale Fossili seu Sale Gemmæ & Indo.

§. XXIX.

DE *SALE FOSSILI, seu SALE GEMMÆ & INDO ad Caput XXII.* p. 470.) SAL GEMMÆ, quo utimur, ex Poloniâ maximâ ex parte affertur, quamvis in Calabriâ & alibi etiam effodiatur. In his tamen quoad figuram externam & saporem nulla ferè est differentia; nisi quod Calabrinus purior ac nitidior sit. In Minori Poloniâ instar ingentium Saxorum hic Sal adeò lapideâ duritie solidum ferro exscinditur, ut non solùm molâ teratur ad hominum usum, sed ex illo etiam ædificia exstruantur. Easdem vires cum Sale communi obtinet, nisi quod in solutionibus metallorum Sali nostrati antecellat.

§. XXX.

Rarioris tamen usus in Praxi Medicâ ibid.) Ex hoc *CL. ZWELFERUS in Appendic. ad animadvers. p. m.* 54. & 55. cum nitro aq. reg. non solùm ad ☉ solvendum componit, sed etiam cum sp. vitrioli ad Medicinam transfert; Et spiritum vitrioli essentificatum exindè elaborat. Aliàs hoc Sal stimuli loco clysteribus adjicitur, ut & suppositoriis vel solvendum in aquâ & clysteris loco applicandum non sine laudabili effectû ad fæces alvi induratas eliquandas & evacuandas.

N. Omnes Præparationes, quas sal, subire aptum natum est.

§. XXXI.

Mentio quoque apud Veteres fit SALIS INDI p. 471.) Nullum dubium, quin Indi legitimum Salem etiam non habeant; juxta Plinium enim Libr. XXI. Cap. VII. in Oromeno Indiæ monte Lapicidinarum modo ingentibus foditur glebis. vid. *Matthiolus Libr. V. in Dioscor. Cap.* 88. Hujus loco *Sal Gemmæ* substituitur.

CAPUT XXIII.
DE SALE NITRI.

§. XXXII.

DE *SALE NITRI ad CAPUT XXIII.* p.471.) Hoc sal sulphureum est seu φλόγιστον, undè facilè ardet, Sal amarum ex terrâ pingvi excoctum, præprimis ubi jumenta stabulantur. Constat ex sale volatili acidis particulis abundante, seu spiritu acido & sale salso fixo. Destillato enim Nitro tum volatilis liquor acidus, qui est genus aceti mineralis, prodit, tum Sal fixum ad naturam alkali proximè accedens & salis lixiviosi indolem exprimens in ☉ relinquitur. Adeoque Nitrum peculiare quoddam salis genus est, & suis sibi proprietatibus internoscitur, tum à salibus aciditate singulari præditis, cujusmodi O. vitriolum, ♉ &c. tum ab iis, qui reverà alkalisantur, ut sale tartari, & cineribus clavellatis. Quinimò facilè advertere possumus summam differentiam inter effectus & operationes horum salium. Ita Metallina concreta pleraq;, quæ aq. fort. per corrosionem dissolvit, Ea per solutionem nitri fixi præcipitantur. Et pleraque corpora sulphurea ac oleosa, quę solutione nitri fixi dissolvuntur, illa ipsa affuso spiritu acido nitri præcipitantur. Sic etiam si quis infuso ligno Brasiliensi aquam puram coccineo imbuerit colore, eandem affuso medico spir. nitri & concussâ phiolâ rursus adventitio rubore ita privare poterit, ut lentè flavescat; Eadem aqua, ubi solutionem exiguam Nitri fixi admiscueris, iterum punicabit, & colorem pristino magis saturum & sangvinis haut absimilem induet. Constat igitur, Nitrum ipsum partim esse fixum, partim volatile, quæ in ipsius compositionem veniunt & acida sunt, eadem esse prorsus volatilia, quæ alkalica sunt, ea quoque esse fixa. Hoc in crystallos redactum pyramidali gaudet figurâ, quam etiam in minimis obtinet resolutum.

§. XXXIII.

N. *Etsi præter Nitrum antiquorum quod planè Nobis incognitum est, triplex dari possit* p. 471.) Nitri verissimi proventu non ulli etiam Terrarum Nova cedit Hispania. Verrunt illud ex terrâ arescente, lacu aut è muris deradunt, aut antris, roseum ac candidum plerumque leve, fistulosum, fragile & percolatum formam & splendorem nostratis repræsentans. Quo fit, ut mirari subeat illorum (*Nostriq; Autoris*) sententiam, inquit *Rerum Medicarum Novæ Hispaniæ Nard. Anton. Rech. Libr. X. Cap. XXVI.* qui vulgare nitrum ab anti-

antiquorum differre enixius contendunt, aut spumam Nitri nesciunt ab aphronitro, quod mediam quandam Nitri & spumæ Nitri Naturam participet, distingvere & separare, ac contrà ab Aphronitro Aphronitrum diversum esse contendentes. Novæ ergò Hispaniæ ex Lacubus æstate arefactis verritur scopis & colligitur manibus Nitri verissimi & candidissimi Aphronitri copia non mediocris & in usus reconditur. Abundat eo totus Mexicanus lacus.

§. XXXIV.

2. *Quod muris Lapideis adhærescit* ibid.) Ob locorum diversitatem, in quibus provenit, Nitrum non semper æquales obtinet virtutes. Quod spontè ex terrâ erumpit & citrà artificis opem habetur, de Naturâ Salis Armoniaci participat, & copiosè colligitur, attestante *P. Poterio in P. S. Libr. 2. cap. 7.* in pluribus locis agri Bononiensis & maximè in montibus ad meridiem expositis, quo loco marcasita alba & citrina copiosè reperitur. Qui artificiosè ex terra educitur, atque ex muris & antiquis ruderibus colligitur, nihil quicquam de ✳ natura participat. vid. & l. c. cap. 15. Aphronitrum, quod vulgo spumâ Nitri interpretantur, JENENSE genere convenit cum hoc Bononiensi hodierno & Romano, cum Veteri & Pliniano nequaquam. Cæterum discrepant tùm ratione coloris, tùm saporis, tùm deniq; gravitate & levitate, quæ omnia proveniunt partim culpâ seu mavis virtute Aquarum, quarum exhalationes in imbres & pluvias desinunt, dum vel nitrosæ simpliciter, vel simul aluminosæ, vitriolicæ &c. partim naturâ petrarum, Lapidum, terrarumq; quas allabuntur & transmeant, hæ enim vel aluminosæ, vitriolicæ, armoniacæ, molles, puræ, pingves; argillosæ, sabulosæ, & arenaceæ, album tum colorem, tum pondus aliud addendo, partim verò Solis, ut Calor intensior fuerit, vel remissior. Ita videmus cocturâ ignis dulcescere amara & vice versâ adstringere, acerba reddi, laxare pro texturæ & figuræ immutatione. Videas etiam si Nitrum coctum & purificatum ulterius coquatur, in aluminis devergere Naturam. Sic Patavii & in tractu Puteolano observata fuit aphronitri hujus & in sapore, flore, lævitate, candore & colore non una vicissitudo. Quemadmodum, ubi 🜍ur excoquitur, imò ad latera elegantissimè sublimatur, ejus non parvam copiam nullius saporis notabilis, nisi leniter salsiduli, deprehendimus. Sed cur ⊖lum sapiat Jenense, causa est, quod montes Jenenses æris alant mineram, & lapides pyritides, qui erosi & imbribus tacti florem suum reddunt & in superficiem effundunt. Nullum est dubium, quin Sal Aëris centrale suum etiam hîc conferat ἐπίβαλλον μέρ☉.

Id quod præter alia etiã confirmant ova illa philoſophica ſeu Mineræ Martialis Caſſeliana aëri expoſita, cujus ſuprà meminimus. Reſolve Nitrum in aëre humido in liquorẽ, ac deſtilla ad priſtinam ejus ſiccitatem, hoc iterum aëri expone humido, & iterum exſicca: Hunc laborem quo ſæpius repetieris, eò majorem Nitrum acquiret volatilitatem ex ſale in aëre hoſpitante, ut demum etiam ſi Naturæ pondus æquet, planè fiat volatile. Reſidere autem in aëris hemiſphærio Sal ejusmodi docet incrementum illud & ponderis auctio in rebus quibusdam fortiter calcinatis, ſi ſcilicet 🝎 🜿tari aut 🜖oli aëri exponas, verè illa augentur & incrementum ſumunt à dicto ſale, quod in 🜖olo ſalem mirabilem nitroſum exhibet, qui in 🝎 🜖oli, antequam exponeretur, non inerat.

§. XXXV.

Primum videlicet, idq́ʒ excoquitur ex terris deſertis ac pingvibus p. 471.) Quomodo 🜕trum conficiendũ ſit, *Lazarus Ercker de Metallis, Angelus Sala, Glauberus &c.* deſcribunt. 🜕trũ conficiendi rationem & modum qui novit, totum terrarum orbem exiguis peragrare poteſt ſumptibus, modò terræ communis portionem ſumat, eamq; imprægnat ſuo artificiali fermento Nitrifico, imprægnatam poſteà excoquat, depuret, & nitrum ex eâ extrahat, aërique iterum exponat. Fermentum conſtat ex ſale communi, urinâ, jumentorum ſtercore, & ſcoriis ♂tialibus &c.

§. XXXVI.

Chymicis dicitur Cerberus chymicus, Sal infernalis, Sal ſulphureus, Hermes, Baurach, Algali, Sal Anderonæ, Anatron, Cabalatar &c. Baſilio Serpens terrenus. Salpeter/Salniter.

§. XXXVII.

Eligendum Nitrum eſt cryſtallinum p. 472.) Probitatem Nitri Nonnulli etiam inde experiri volunt, quando ſcil. in manu detentum citò incaleſcit & tandem diſſilit. Aliàs Dni Autoris notæ ſunt probatæ.

§. XXXVIII.

Vires p. 472.) Nullus in rerum Naturâ Sal magis catholicus eſt, atque Nitrum, quod per univerſam Naturam adeò diffuſum & in concretionibus ſatuque miſtorum actuoſum eſt, ut quaſi ſpiritus Mundi ſit retinaculum, ſine quo nemo vivere poteſt, dum omnibus vitam & creſcentiam largitur. vid. *Ol. Wormius in Muſeo cap. 8. p. m. 22. DE NITRI VIRIBUS.*

§. XXXIX.

PRÆPARATIONES. Præcipuæ ſunt 1. Purificatio. 2. Calcinatio. 3. Deſtillatio. 4. Extractio. De Purificatione vid. DNUM AUTOREM p. 472. Hæc juſto ſuo ſtat talo.

§. XL.

2. *CALCINATIO.* Unde 1. *Lapis Prunellæ* p. 473.) Nitrum tabulatum,

tum, seu præparatum, fixum, anodynum minerale &c. Lapis Prunellæ dicitur propterea, quod maximè in anginæ speciebus (vulgò die Bräune) adhibetur, quæ Prunum vel Frunella dicitur. *CL. Tachenius* in suo *Hipp. chemico* nitrum cum sulphure combustum, & prout *Autor* describit in angina magis nocere, quàm prodesse scribit, quia hoc est nimis acidum, ideoque nocivum. Unde nitrum coquit in lixivio alkalisato, donec gutta in frigido ferro, ut serum constet, & denique ad crystallisandum exponit. Verùm *Tachenius* scire debet, in anginâ & febribus nonnullis ardentibus non semper causam occasionalem esse acidam, sed sæpè etiam acrem & alkalisatam, quam sitis prodit intensa, sudores salsi, cruditas nidorosa &c. quæ symptomata à spiritibus volatilibus urinosis exasperantur, ab acidis autem spir. vitrioli, sulphuris, nitri &c. mitigantur. Hisce etiam non obstantibus, notum tamen est, non omnia~ acida esse unius ejusdemque generis, unumque acidum posse mitigare præcipitando & figendo alterum, ut videmus in magisteriorũ præparationibus, v.g. quæ sp. ⊕oli dissolvit~, hæc spir. ⦶ vel ⊖ præcipitat & sic porro.

§. XLI.

2. *Nitrum fixum aliud* 3. Aliter &c. ibid.) Hæc omnia cum notis additis nullâ indigent animadversione. Sequentes tamen nostræ annotationes nec in postremis sunt habendæ.

N. 1. Nitrum fluat in ✠bulo, injice in ▽am bullientem, coagula, hoc quinquies repete, usque dum ⦶ fiat insipidum. Hoc magnes est, omnem calorem p. n. in corpore exortum attrahens, indignatum sedans archéum, urinamque retentam ad miraculum provocans.

N. 2. Nitrum adhibetur vel antimoniatum, quod purgantibus & clysteribus, illis ratione correctionis quoad illorum caliditatem, his ratione stimuli cum fructu adhibetur, vel cum aliis mistum & incorporatum porrigitur v. gr. Rec. cryst all. ⦶ ℥iv. funde in ✠bulo, adde fl. sulphuris ʒj. Iterum deflagrent, quo finito adde ✳ ʒß. Iterum deflagret~, posteà effunde in mortarium stanneum. Est insigne anti-ictericum, anti-febrile, & lithontripticum. Dos. est à ℈ß. ℈j. ad ʒß. vel ʒj.

§. XLII.

4. *Cryſtallum minerale Saccharatum* ib.) Hoc non adeò ingratum est.

§. XLIII.

5. *Nitrum perlatum* ib.) Præstat hoc absq; ⚹ conficere, cui substituatur aqua aliqua fragrantissima v. gr. rosar. rub. id. &c. in hac solvatur nitrum & magisterium solubile perlarum, ac in alembico ad siccitatem abstrahatur. Eodem modo & (6. ac 7.) *Nitrum* corollatum ac Saturnisatum præparari possunt, quod ultimum magnoperè in calore ac siti inextingvibili commendatur.

§. XLIV.

§. XLIV.

N. *Si cuipiam lubet Nitrum vel Lapidem Prunellæ tingere* pag. 474.) Sic Nitrum fit roſatum, violatum, papavere erratico inſuccatum, additoq; ſucco acetoſellæ, Scordii aliorumq; alexipharmacorum & catharticorum fit alexipharmacum & catharticum Nitrum. vid. *Cl. Zwelfer. in Mantiſſ. Spagyric.* part. 2. c. 12. p. m. 404.

§ XLV.

Cryſtalli ⦶ ſive Draco fortificatus ib.) Duplicatũ ſic fit Nitrum, quando ſp. nitri id ſi affuſus illud ſolvit, & iterum phlegma Spiritus ab eo abſtrahitur, hicq; labor tamdiu repetitur, donec Spiritus nitri tam acidus elevetur, prout affuſus fuit. Sic vice verſâ & duplicatus fit ſpiritus nitri, quando aliquoties à novo nitro abſtrahitur & △ fortisſimo deſtillatur.

N. Cryſtallos nitri elegantiſſimos acido-dulces acquiris, ſi ſpir. nitri mutuo ſp. vini connubio per MB. deſtilles, in fundo remanentes, qui calorem febrilem notabili effectu exſtingvunt in cereviſiæ hauſtu.

§. XLVI.

Terra foliata nitri S. Cloſſ. ib.) toties hoc fiat, donec 🜊 in eâ, quâ fuit affuſum, aciditate deſtillando evehatur. Hoc ſi cum terrâ foliatâ tartari conjungatur, majores acquirit vires diureticas & aperitivas.

§. XLVII.

Nitrum vitriolatum, ſeu Sal Holſaticum. Panacéa duplicata. Arcanum duplicatum p. 474.) Hanc compoſitionem plurimis obnoxiam reddit difficultatibus *CL. ZWELFERUS in Mantiſſ. Spagyric.* part. 2. cap. 11. Nam cum ex æqualibus nitri & ⊕oli partibus conſtet, aq. fort. ingredientibus, tam violento △nis gradu hæc non urgeri ſtatuit, quin aliquid Spirituum corroſivorum in ⊖ non remaneat, ſequitur, quod poſtmodum corpori humano inferat noxam, dum emeticâ potius, quàm diaphoreticâ & diureticâ virtute dives erit. Unde Arcanum hoc ſequenti modo elaborat. Ex ⊖ ⊕li extremè calcinato, omniq; ⊕li ſapore ac qualitatibus deſtituto, aëri verò & aſtris aliquot ſeptimanas expoſito elicit Sal aëreum, dulcem ac nitroſum, ⊕li ſapore expertem. Hoc Sale aſſervato porrò ex ⊖ à deſtill. ſp. nitri relicto Sal pariter elixiviando aquâ communi prolicit, & crebris ſolutionibus & filtrationibus probè purificat. Hos duos ſales miſcet, ſalis ⊕li aërei ℥ij. nitri extracti ℥iij. immittit alembic. & in arenâ die unâ vel alterâ leniter calcinat, poſtmodum Sal eximit & pro uſu recondit. Verùm hæc tanti momenti nõ ſunt, ut nos ab hujus uſu receptâ præparatione & experiẽtiâ diutinuâ probatâ uſurpatione deterreãt, ſurrogatâ aliâ nondum probatâ deſcriptione. Nam longè alia operatio eſt ſalium ⊕li & nitri in fluore conſtitutorum, alia fixorum, aliam v. gr. habet operationem ſpir. ⊕li, aliam Sal vitrioli, aliam ſpir. nitri & aliam ſal

sal Nitri fixum, ratio est, quia diversam habent texturam & figuram; Sic aq. fort. veneni æmulatur naturam, quod non præstat separatim constitutum sal ⊕oli & sal fixum ⦶tri, licet etiam ita fixa & non destillata ambo conjuncta & in legitimâ dosi exhibita. Destillata autem utraque commista ⊕olum scil. & ⦶ malignum & deleterium Gas producunt veneni naturam æmulans. Deinde si hoc Nitrum ⊕olatum compendiosius elaborare velis, ita tamen, ut egregiam etiam habere debeat operationem, sumas ⦶tri part. iij. vel iv. ⊕oli autem Ungarici part. j. fundus in ✠bulo, sensim fl. ♎ris ad depurationem adjiciendo; demũ solvas, filtres & iterum coagules, atque sic compendiosiori via & meliori modo parabis ⦶trum ⊕olatum albissimum, elegantissimum & probatissimum. Ex quo fonte etiam promanat *Dn. D. Mœbii sal anti-febrile album & rubrum, ut & Emeto-diaphoreticum.*

§. XLVIII.

Vires p. 475.) De his vid. in *Autore.* In febribus intermittentibus exhibetur horâ unâ vel circiter antè paroxysmum, vel etiam in ipso paroxysmo, dum materia febrilis est in motu. In mensium obstructionibus hoc etiam probatum est, ubi cum ▽â appropriatâ v. gr. melisf. artemisf. &c. exhiberi potest.

N. Omnes metallorum calces cum hoc arcano misceri possunt v. gr. ☉ ☽. ♃vis &c. pro diversitate affectus.

§. XLIX.

Sal cachecticum chalibeatum ibid.) Hoc suam etiam meretur laudem tum ob veram descriptionem, tum genuinam ejus præparationem. Melioris tamen informationis gratiâ nec sequens postponendum. Recip. Salis prunellæ ℥iß. ʒij. Arcani duplicati ℥j ʒij. ⊕oli ♂tis ℥j. terantur subtilissimè & immittantur cucurbitæ vitreæ, hinc in ∴ calore per gradus aucto aliquandiu ad rubedinem calcinentur, dando △nem ultimò paulò fortiorem, ut liquantur in massam, fracto denique vitro eximatur, cum refrixerint omnia, lapis rubicundus, & pro usu asservetur.

§. L.

3. *SUBLIMATIO. Unde flores ⦶tri* p. 475.) Adrian. Minsicht. in armamentario sect. 1. de Medicam. Chemicis hoc modo conficit, dum solvit ⦶trum in aq. aliquâ destill. postea indit ollæ non vitreatæ & ponit in locum frigidum per aliquot dies, tunc flores elegantes nitri pertranseunt & parietibus ollæ externis adhærent. Sed non video quid singularitatis ratione virium præ reliquis ⦶tri præparatis spondeant.

§. LI.

4. *DESTILLATIO Unde 1. Spiritus Nitri* ibid. p. 475.) Argillam albam præstat recipere, quàm bolum, quia in hunc plus vires suas exserit Spiri-

tus acidus ⦶tri, atque in illam, eò quod ille ut plurimum vel minera♂tiali vel ☉lari gravidus ſit, & ita minus ſpiritus nanciſceris. De quo, uti & aliis ſalium mineralium ſpiritibus notandum, hos nihil aliud eſſe quàm ſalia concretorum à calore in fluorem redacta; id quod inde patet, ſi ſpiritum Nitri mutuo ſp. vini connubio per MB. deſtilles, finitâ deſtillatione cryſtallos Nitri acidos reperies jucundo ſpectaculo.

§. LII.

2. *Modus alius* p. 476.) Niſi cum argillâ vel carbonibus pulveriſatis ⦶ miſcueris, ob ſalis fluorem retorta tubulata diſſiliet, & ita fine tuo fruſtraberis.

§. LIII.

Vires ibid.) Omne venenum peſtilens arſenicalis naturæ eſſe experientiâ conſtat. Jam nihil magis arſenico contrariatur atque Nitrum, non tamen communi, ſed philoſophico præparatum modo, dum in terram convertitur albisſimam, omne venenum inſtar magnetis in corpore humano attrahit & expellit. Hujus ſpiritus in febribus etiam malignis cum julepis ſumo cum emolumento præſcribitur. In Pleuriſi ac colica non minorem habet energiam, unde & ingreditur *Dn. D. Johann. Michaelis* ſpiritum anti-pleuriticum & ejusdem anti-colicum.

N. *Dn. D. Johann. Michaelis* p.m. duas habet ſpiritus anti-colici compoſitiones. Una conſtat ex part. iij. ſpiritus carminativi & part. j. ſp. nitri. Diſpellit flatus & ſedat dolores. Doſ. à ℈j. ad ʒß. Altera fit ex ſale ♀tari & nitro.

N. Spiritus Anti-pleuritici præparatio fit ex tribus partibus ſpiritus anti-pleuritici vegetabilis & unâ parte ſp. nitri. Hic ſiſtit dolorem & inflammationem.

§. LIV.

3. *Alius modus Keſleri* p. 476.) Verùm hoc modo ſpiritus nitri non erit purus. Ejusdem cenſuræ etiam eſt ſequens 4. cum 🜍re, neque enim ſic purum nanciſceris nitri ſpiritum: Et niſi argillam etiam vel carbones pulveriſatos nitro addideris, non ſuccedet ejus elaboratio.

§. LV.

5. *Spiritus nitri bezoardicus* ibid.) Hic etiam non purus ſp. nitri eſt, ſed conſtat partim ex ſpiritu ⊕oli philoſophico, qui nil niſi ſpiritus ſalis ſubtilisſimus eſt, partim etiam ex ſp. nitri, reliquis ſalibus in reſiduo manentibus.

§. LVI.

6. *Aquæ cauſticæ ſeu aquæ fortes* ibid.) Harum magna eſt varietas pro intentionis ratione uſurpantium, & ingredientium (⊕li, ⦶, ✳, ⊖ &c.) diverſitate. Nonnullis placent inſtrumenta ferrea ad harum aquarum præparationem, ut proinde retortis fictilibus terreis carere posſint, ſed agendo in ferrum debilitantur.

N. Aquæ fortes, ſi ab his ſp. vini abſtrahatur, ita corrigi poſſunt, ut tutò intra corpus adſumi queant.

§. LVII.

4. *EXTRACTIO. Unde Tinctura Nitri* p.477.) Hæc etiam nihil aliud eſt, quam ⊕trum liquidum, quod in cella p. d. ſolvitur. Diureticum eſt & lithontripticum.

CAPUT XXIV.
De Alumine.

§. LVIII.

DE *ALUMINE ad Cap. XXIV.* p.477.) *DE RUPEO* ſcil. intelligendum voluimus; quod ſalſugo terræ eſt, naturæ ſaturninæ, conſtans ex acido ſpiritu & ſale terreſtri. Dicitur autem *Rupeum*, quia ex rupibus ſeu ſaxis eruitur & conficitur. Alumen, quamvis corpus videtur valde homogeneum, tamen inter verorum ſalium cenſum referri non meretur, ſed habetur, ut vitriolum etiam nativum, pro quodam magiſterii genere, quod ſubſtantiam continet ſalinam & quodam genus materiæ lapideæ; atque hoc ita ſe habere, inde patet: cape ſolutionem aluminis, & affundendo ſufficientem quantitatem olei ♀tari p. d. illico videbis mixturam in genus quoddam albi coaguli cõverſam, quod exſiccatum calcem quandam lapideam refert, mineralis proſapiæ, quod ignis violentiæ expoſitum nec liquatur nec ſublimatur.

N. ALUMEN in figuras octohedrias efformatur, quas etiam retinet in reſolutione.

§. LIX.

Triplicis autem id originis eſt &c. pag.478.) In Novâ Hiſpaniâ etiam *ALUMINIS* venis non deſtitutâ ſumunt terram aluminoſam, terunt & in fictilia profundunt, mox aquâ effusâ liquant, quod ſtillat, utile eſt. Coquunt hoc, quantum expedire videtur, ſed priusquam in debitam duritiem percoquatur, in fruſtra parva dividitur, & ſcindſtur, & exquiſitè coctum venundatur, in emporiis candens, lucidum, diaphanum & acris adſtringentisque ſaporis veluti noſtrum. Ad quod Aluminis genus hoc Mexicanum debeat referri, ex hoc præparandi modo patet, liquidum ſcil. ac ſtillatitium. Temperant illo pigmenta ſua artifices & coccineis adjiciunt coloribus. Adſtringit, ſiccat, & abſtergit ulcera & excreſcentẽ exedit carnem. Ac totidem uſibus, quot noſtrum, accommodari poteſt. *Franciſc. Hernandez. in Rer. Medic. Novæ Hiſpan. Theſaur. Libr.* 10. *Cap.* 24. *p.m.* 342.

§. LX.

Item Glaciale, quia glaciei conforme

eſt p. 478.) Præter dictas ſpecies ſunt & Naturales aliæ, cruſtoſi ſcil. & cruſtoſi botryoidis, quod in acinorum extuberantium modum tumidum apparet. *Ferdinandus Imperat. in ſuâ naturali hiſtoriâ Libr. XIII. Cap. X. XX. & XXI. Rupeum,* vulgò *de Roccâ,* ex Lapidibus & terrâ aluminosâ non ſolùm fit, ſed & ex ipſis aluminis naturalis ſpeciebus infuſione & coctione.

§. LXI.

Vires ibid.) Singulare febrifugum latitat in O, de quo vide O tinctum *Minſichti.* Item *Cl. Hartmanni febrifugum.* Ego ex O cum alkali quodam combinato egregiũ novi conficere ſal cryſtalliſatum abſterſivum purgans tutisſimè in febribus & aliis affectibus, ubi curatio aliàs per alia colliquativa purgantia non facilè expedienda eſt, uſurpandum. Doſis eſt à ℈j. ad ʒij. vel ultrà in brodio calido, habet vim ſaponariam, juxtà abſterſivam ac diureticam,

N. Ex alumine etiam pulvis paratur cum ſ. q. laccæ pictorum ad hæmorrhagiam narium convenientisſimus. vid. Ephemerid. Medico-phyſic. anno 1. obſervat. 24. p. 90.

§. LXII.

Adſtringit ibid.) Hinc in dyſenteriâ aliisq; affectibus, ubi adſtrictione opus eſt, commendatur, magis enim adſtringit, quàm ſperniola Crollii, quæ alias in hæmorrhagiis & gonorrhœâ ſummæ eſt efficaciæ.

§. LXIII.

Uſus O crudi præcipuus externus eſt ibid.) Non deſunt, qui cum O balneum quoddã adſtringens præparant, quo virginibus, quibus veneris caſtellum fuit dilatatum & expugnatum, reſtitutionem in integrum promittunt; ſed hæc ſophiſticatio non deprædicationem meretur. Aliàs in ſudore diaphoretico ſummâ cum circumſpectione externus aluminis uſus etiam non rejiciendus eſt, ſi induſium in aluminis ſolutione immerſum iterum exſiccetur & induatur, ſed non niſi in morbi declinatione commendo.

N. Prodeſt itidem in excreſcentiâ vulnerum cornoſâ, & in fonticulis promovet fluxionẽ. vid. Aquas corroſivas ex O paratas in theſaur. pharmaceutic. annexo ſect. 2. n. XI. XII. XIII. &c.

§. LXIV.

PRÆPARATIONES & PRÆPARATA. 1. *Cryſtalliſatio ſeu Purificatio.* 2. *Calcinatio ſeu Uſtio.* 3. *Salificatio.* 4. *Deſtillatio.* 5. *Sublimatio* pag. 478. 479.) In his nihil limâ dignum occurrit, ſed omnia ſeſe rectè habent. De extractione tamen notamus, hujus medio, prout Dnus Autor communicavit, O ⊕olo ſuo ſtyptico non privari, niſi ſequenti procedamus modo. Primò fiat depuratio; Recip. O rupei q. v. ſolve in aquâ pluviali coq. in alembico, donec ſpumam exhibeat, ſpuma cum cochleari li-

gneo

Sal amoniacū.

gneo separanda, rursus coque, & inter coctionem adde ⁜ tunc ⊖ deponit ⊕olum suum in superficiem instar spumæ cœruleæ, quæ rejicienda, filtra solutū & despumatū ⊖, infunde in vas ligneū, ut crystallisetur. Rec purificati hujus ⊖ ℔ j ß. destilla in XX phlegma leni igne ad siccitatem, cavendo, ne spiritus adscendant, sed ut ⊖ saltem terra alba fiat, quam imprægna proprio phlegmate & cohoba. Inde sumatur ☉ ♀tari, ex quo omne ⊖ ♀tari fuit extractum, hoc in crucibulo reverbera aperto igne per mediam ☿, ut fiat terra porosa absque omni salino sapore. Hanc terram ♀ream philosophicam inde filtro chartaceo, rursus suprà terram aliam pone chartam bibulam, in quam aluminosam terram proprio phlegmate solutam filtra, sic acida terra ⊖ attrahitur ab igneâ terrâ filtri, & saltem dulcis terra transit filtrum cum proprio phlegmate, quam rursus coagula per ♌tionem abstrahendo phlegma, repete solutionem hujus cum proprio phlegmate & filtrationem per terram ♀tari rursus elotam & tertiâ vice reverberatam. Sic ⊖ deponit per præcipitationem à phlegmate omnem terram adstringentem & crystallisatur Primum Ens Aluminis in frigore instar sacchari, & summum celebratur anti-hecticum à P. Potero in suâ P.S. Cap. 7. p. m. 126.

CAPUT XXV.
De Sale ammoniaco.

§. LXV.

DE SALE AMMONIACO ad Ca. XXV. p. 480.) AMMONIACI nomen non aliunde, nisi ab ἄμ-⊖ arenâ derivatur, sub quâ in laminas concretus in Cyrenaicâ regione invenitur. Unde ex errore dicitur Armoniacum, cum sit dicendum Ammoniacum. Cyrenaici tractus hoc nobilitantur sale sub arenis invento, *teste Plinio Libr. 31. Cap. 7.* Cum autem hoc ad nos convehi desiit, utimur ejus loco non nisi factitio. Nonnullis quoque sal mirabile audit, aquila, clavis metallorum &c. Hoc componitur ex quintuplo crudę urinæ humanæ ex sanis desumptæ, unâ parte salis communis, & dimidiâ parte fuliginis, hæc tria in massam prius coctione rediguntur, & tandem in ✱ sublimantur. *Venetiis* in copiâ conficitur, & *Antverpiæ*, ex quibus prius *Venetianum* posteriori *Antverpiano* anteponitur. Hic non desunt, qui statuunt ad illud Venetianum sumi ex publico Urinæ transitorio tam sanorum quàm ægrorum, Leprosorum scil. elephantiasiorum, gallicorum, febricitantium &c. Urinam.

Verùm fallunt hi & falluntur; Nam ad hoc non nisi à sanis collecta urina eligitur, & cum reliquis ingredientibus coctione in unam coagmentatur massam & postmodum sublimatur, quomodo igitur ⊡ putrida, ut communis aëri diu exposita solet, cum reliquis incoqui posset, quia statim suo sale volatili privetur, secus atque cum urinâ recenti fit. Præterea parum salis volatilis ⊡ ægrotantium præbet, plurimum autem salis fixi deficiente fermentorum naturalium actione. N. Sal Ammoniacum in hexagona efformatur.

§. LXVI.

Vires p. 480.) Ex hoc optima præparantur Medicamenta, ut infrà videbimus. Externè in gangræna est agyrtarum arcanum, item in anginâ cum succo fol. semperviv. pro gargarismate maximè commendatur; Recip. fol. semperviv. rec. ℔ iv. sal. ammoniac. depurat. ℥iß. conquassata ponantur in cucurbitâ vitreâ in cellam subterraneam, donec salia liquescant, destilla ex XX ad siccitatē: fiat gargarismus. Ad albuginem oculorum tollendam infunditur in mortarium aurichalceum & tingitur colore cœruleo, quod chirurgi das blaue Wasser vocant.

§. LXVII.

*PRÆPARATIONES. 1. Purificatio. 2. Calcinatio. 3. Sublimatio. 4. Destillatio. 5. Liquatio. Purificationis beneficio * in ▽ solutum depuratur, & post aliqualem evaporationem crystallisatur s. a.*

§. LXVIII.

2. *SUBLIMATIO. Flores* * p. 480.) Si flores * simplices absq; additione extranei concreti desideram9, satis est sublimatio * solum cum ⊖le fuso peracta. Sin autem compositos magisq; aperientes appetimus, cum limaturâ ♂tis non tritâ instituamus ♎tionem. De his vid. *CL. ZWELFERUS in Mantiss. Spagyric. Part. I. Cap. III. p. 338.* Eodem modo etiam cum * & lapide hæmatite *Aroph. Paracelsi* seu Aroma Philosophorum conficit l. c. p. 337. *Et Hadrian. à Minsicht.* in suo armamentar. Tincturam Martis cum * & Limaturâ ♂tis *Sect. 2. p. 43.* Flores * sequenti modo ♎ati etiam non sunt rejiciendi.

Recip. * ℥vij. ⊖ ♀tari ℥vj. pulverisata misce, & ♎ma. Primò adscendit ⊖ volatile urinosum, quod exime, tum porrò ♎ationem per totum ♂ continua & evehentur in alembicum flores elegantissimi; in bocciâ etiam dura & compacta accrescit materia, quam floribus adde & serva pro usu. Dosis est à gr. iv. viij. ad ℈ß cum cremore ♀tari ℈j. addito grano uno ⊕ris ♁nii. Specificum est in quartanâ. Datur bis antè paroxysmum prima dosis tribus horis ante paroxysmum: Secunda ingruente paroxysmo. Præmissis vomitoriis specificis, in quibus radix evellendæ quartanæ consistit.

N. Ex ☉ sal anti-hypochondriacum aperitivum ac diureticum subflavi coloris conficitur. Dosis à gr. iij. ad ℈ß. vel ℈j.

§. LXIX.

Vires p. 481.) Flores ✱ sunt bonum stomachicum & elegantissimum febrifugum; cruditates ventriculi tollunt, unde non desunt, qui hos flores stomachum & febrifugum P. Poterii esse autumant. Verùm ego statuo hoc ex ⊕ confici.

§. LXX.

3. *CALCINATIO & FIXATIO, figitur cum calc. viv. &c.* ibid.) Scil. ✱ miscetur cum calc. viv. anatica proportione & ♎matur, illud, quod adscendit, ♎mati nomine insignitur. Ex ☠ cum aquâ loto oritur ⊖ fixum ad ☉ & ☽ solvendam aptum.

§. LXXI.

4. *DESTILLATIO. Unde spiritus* ✱ ibid.) ✱ cum lapide hæmatite, minio, cineribus clavellatis, ⊖ ♀tari, &c. misceri potest, aquâ imprægnatum, destillatione statim mixturam insequente; Primò spritum ✱ salsum urinosum volatilem, & ex ☠ sal fixũ in omnibus obstructionibus non satis deprædicandum in primis in quartanâ acquiris.

N. Si ☠ spiritus ✱ urinosi cum sale alkali parato novum addas sal alkali ♀tari &c. & denuò destilles, novum acquires sal volatile.

(SAL FIXUM ex ✱ & ⊖le ♀tari.) Recip. ⊖lis ♀tari ℥iv. ✱ ℥viij. misce & solve ita, ut ✱ prius in ▽â solvatur, & superinfundatur ⊖li ♀ri & illicò ♌latio fiat, tunc adscendit, ut assolet, spiritus volatilis salsus urinosus, residuum autem in fundo usque ad siccitatem destilletur, quod cum tripla aut quadrupla argillæ portione in globulos formatum △ne forti destilla, tunc accipies sp. ⊖lis & ⊖ volatile. Utrumq; rectifica, postmodum etiam invicem misce. Primum destillatum spiritum salsum conjunge cum sp. acido fixo vase clauso & successivè, & spiritus volatilis tantundem affunde, dum nihil amplius ebulliat, & sic pondus Naturæ est impletum. Deinde leni △ne phlegma in MB. abstrahe, & nil nisi ▽â destillabit, eò quod uterque spiritus salsus & acidus in formâ salis citrini ad fundum se præcipitavit.

N. Hæc salia cum priori sale fixo ☠ sunt conjungenda & p.d. solvenda; ☉ compagem reserant.

§. LXXII.

2. *Aliter* ibid.) Hæc ut & sequens cum spir. vini minus necessaria est, imò frustranea, melioribus descriptionibus prostantibus; nisi cineres clavellati vel ⊖ ♀tari admisceantur, non succedent.

§. LXXIII.

4. *Aliter* ibid.) Parum accipies spiritus salsi volatilis urinosi, sed florum copia compensabit.

N. Elegantiorem descriptionem spir. ✱ salsi ac urinosi non habebis, absque

atque illa est *CL. ZWELFERI* in appendice ad animadvers. P. 53.

§. LXXIV.

Vires p. 482.) Totam massam sangvineam incorruptam à putredine præservat, fermẽta acida præcipitat, suffocationi uterinæ, hypochondriacæ, apoplexiæ, epilepsiæ, spasmo internè guttatim exhibitus, imò odoretenus etiam medetur: Et ipsius Pestis summum est remedium cum essentiâ specierum theriacalium nuptus. Maximam præterea vim obtinet aperitivam tum per se, tum cum sp. salis vel arcano ♀tari soluto maritatus in tartareis morbis, item cum scorbuto complicatis. In arthritide vagâ & fixâ non habet compar. In Quartanâ item singularis est ejus usus. In mensium suppressione in uterum per Glauberianum instrumentum sublimari potest, quod vocatur balneum siccum. Dosis est à gutt. x. ad ℈j. vel ultra in convenieti vehiculo. Extrinsecus anaticè cum spir. lil. convall. it. sp. arthritico mixtus sp. ✳ salsus urinosus addito parum camphoræ tutò extrahit dolores podagricos, non repellendo eosdẽ, sed materiam morbificam resolvendo & discutiendo. Cum enim Podagræ primordia sint ab aciditate hostili ad corporis ambitum delatâ & artus molestante, in quibus Podagræ character Archéum digestionũ præsidem afficit, hic spiritus autem cum sit salsus volatilis & omne salsum extingvat acidum, fit, ut podagrici inde notabilem levaminis sentiant effectum. Cum plumaceolo loco dolenti podagrico aliquoties illinẽdus est.

§. LXXV.

In ✳ duplex ⊖tus reperibilis p. 482.) ✳ constat ex sale duplici acido scilicet, quod sal cõmune est, & salso & quidem urinoso, ex urinâ & fuligine dependente, unde fit ut duplex etiam in ✳ reperiatur spiritus destillatione eliciendus salsus & acidus.

§. LXXVI.

Spiritus acidus ✳ S. Closs. ibid.) Hic non purus acidus ✳ est, cum multum salis volatilis urin. adhuc sit admixtum. Mihi autem maximè ille probatur, licet ♂tialis fit, qui ex ⊖, à quo flores ✳ ♂tiales sunt ♎ati, destillatione elicitur.

§. LXXVII.

Spiritus alius fugacissimus ✳ ibid.) Spiritum etiã acquiris summè volatilem; Ex ⊙ liquor nephriticus s. a. confici potest. Usus autem & vires hujus jure spiritui ✳ urinoso suprà edocto accommodari possunt.

CAPUT XXVI.

De Vitriolo.

§. LXXVIII.

DE VITRIOLO *ad Caput XXVI.* p. 483.) VITRIOLUM derivare volunt à vitro, vel quod colore vitri respõdeat, vel quod vitri instar

Vitriolum.

clari gratâ oculis pelluciditate superbiat. Latinè Atramentum appellatur, quod eo sutores coria nigredine inficiant, & liquor scriptorius niger indè conficiatur. Græcè χάλκανθον, quasi æris seu ferri florem aut effervescentiam diceres. Germanicè Vitriol/Kupffer-Wasser.

§. LXXIX.

Est sal minerale metallis proximum ibid.) *Th. Paracelsus Libr. de rer. Natural. ort.* 🜖olum ⊖ esse confirmat, sed sui generis, & ab aliis salibus distinctum. Id quod etiam repetit *Lib. 2. de morbis mineral. tr. 3. Cap. 1. Joh. Quercetanus in tetrad. Capit. affect.* ⊖lis genus esse exponit. *Cl. Sennertus* Libr. 5. Cap. 11. Physic. Vitriolum salis genus appellat mirabilis Naturæ. Idem statuit *P. Poterius* in Pharmac. Spagyric. p. 71. *Billichius* in observat. & Paradox. Chemic. Libr. 1. Cap. 13. p. m. 78. Neque sal, inquit, Vitriolum est, neque metallum, sed mediæ inter utrumque Naturæ, utriusque particeps. Nihilominus à potiori parte denominationem captantibus multò rectius, pergit, dicetur sal, quàm metallum. Contrà verò *Angelus Sala, Johann. Papius, CL. ZWELFERUS* & alii negant, vitriolum sal esse verum, sed esse metallum solutum cum totâ suâ substantiâ, quodque denuò vi ignis in pristinum metallum converti possit. Cui sententiæ & ego subscribo ut verissimæ; Cum enim 🜖olum nil nisi 🜍ureę salsuginis acidæ æratæ aut ferratæ coagulum sit, h. est, cùm 🜖olum nihil aliud sit, quàm corpus minerale solutum ex spiritu 🜍ris acido corpore ♂tiali aut ♀nero metallino, aquâ elementari & terrâ quâdam minerali compositum, non video, quomodo inter salia propriè sic dicta locum invenire queat, adeò ut omne 🜖olum nihil aliud, quàm proles ipsius 🜍ris videatur. Cujus modus generationis talis est. In regione subterraneâ ex actione ignis subterranei in sulphur oritur exhalatio, seu spiritus 🜍ris acidus, quem excipit aqua subterranea, & inde acidula redditur; hanc postmodum æris ac ferri mineræ efficaciter imbibunt & absorbent, ac inde 🜖olum emergit. Id quod Mechanica chemica & 🜖li analysis probat. 🜖olum artificiale paraturus sume sp. 🜍ris aquâ dilutum, affunde ♂ vel ♀ rasuræ, & rem tibi dabit expeditam. 🜍ur inesse 🜖olo non tam ratione, quàm sensu percipitur. A 🜍ure igitur est initium, à quo etiam artificialis 🜖li compositio suum habet fundamentum; Et de ejus præsentiâ certos nos reddit fidele sensus testimonium, sive enim vitriolum usseris, sive destillaveris, idem tibi odor sulphureus feriet nares, qui à sulphure oritur accenso, & sine dubio etiam Matthioli afflavit, dum scripsit, chalcanthi venam, dum foditur, fœtidum & graveolentem instar sulphuris eructare halitum. *Comment.*

ment. in Libr. V. Dioscorid. Cap. 114. Misce sp. vitrioli rectificatum cum æquali vel duplâ quantitate olei Terebinthinæ, & ex parvâ retorta vitreâ destilla, notabilem sanè veri sulphuris copiam circà retortæ collum acquires, ut inde etiam pateat, spiritum vitrioli, licet liquor sit destillatus, & habeatur pro principio salino, esse tamen corpus compositum, ut præter salinam ejus partem sulphur contineat vulgari sulphuri simile, quod vix ipsum simplex & incompositum corpus fuerit. Prætereà nec metalli expers est vitriolum, adeò, ut quamvis ex spiritu sulphuris acido sit corpus conflatum, denuò tamen in pristinum metallum Vulcani violentiâ transferri potest. Quomodo autem metallum à vitriolo sit separandum, vid. *Billichium* l.c.

§. LXXX.

Variâ sunt ejus genera pro Naturâ mineræ ibid.) Vitriolum vel nativum seu stillatitium est, vel Factitium. Illud dicitur, quod in cavernis sive fodinis terræ est concretum, aut ex illis destillat, cujus species etiam est in metalliferis Rammeli montis Goslariensis fodinis, quod divinas & non satis deprædicandas obtinet vires, dum adhuc gaudet sale suo centrali ac spiritu nativo, quod vel in venis, fibris & commissuris saxorum vel dum ex iisdem guttatim destillat, stiriarum modo de eorum pendet cameris & deciduum ex stiriis in solum delapsum ita colligitur: reperitur etiam in fodinis Brunsvicensibus, Anglicis, Hungaricis &c. Factitium est, quod ex Lapidibus illis chalcanthosis ex terrâ illâ æruginosâ aut cinereâ maculis viridibus ac rubris interstinctâ coquitur. Utrique huic una est Natura, solâ consistentiâ & concrescendi figurâ differunt.

§. LXXXI.

Sunt 1. Cœruleum ibid.) Ratione coloris, vel est cœruleum de venere participans vel viride, de martis prosapiâ, subviride, herbacei coloris vel album &c. quod maximè ad ⊖ naturam accedit.

§. LXXXII.

2. *Cypreum* ibid.) Locorum ratione, *Cyprium* est, quod reperitur in Insulâ Maris Ægæi cypro, olim ob insignem fertilitatem MACARIA dicta. Ad hanc Insulam ipse *Galenus* olim navigavit, ut ipsi de conficiendi modo & ratione hujus vitrioli constaret. *Vid. Libr. 9. De Medicament. facult.* Hoc ☉laris esse naturæ *Mazotta de triplic. philosoph.* Libr. 2. testatur. Vel *Romanum*, non quod in Romano oriatur agro, sed in Romæ saltem honorem ita dicitur, ut hîc Roma sumatur pro Italiâ, reperitur enim hoc in *Campaniâ, Montaranâ &c.* Vel *Hispanicum, Hungaricum, Anglicum, Gallicum, Goslariense &c.* *Cyprium* admodum pretiosum est, nec minus *Romanum* dictum; *Hungaricum* carius venditur *Goslariensi*, præ-

præstantius tamen est, quia propè aurifodinas eruitur. *Anglicum* huic succedit & *Hispanicum*. *Goslariense* plus de ♂tis, quã ♀neris naturâ participans propter exiguum pretium destillationi est convenientissimum.

§. LXXXIII.

Vires p. 483.) Licet vix centesimo millesimus artificum potiatur arcanis ex ☉, ☽nâ & ☿rio paratis, sunt tamẽ prætereà quatuor metalla, quæ facilius ductui & optatui artificum parent, adeò ut non frustra Th. Paracelsus glorietur, solo saturno fortè ducentas morborum classes superari posse. Nihilque æquè victoriosè in humidum radicale agere, atque primum Ens cupri, vel ad Vitam longam sulphure vitrioli esse benignius. Mars demum, quanquam pretio vilissimus, & numerosâ prole spretus, non postremus tamen pugnaci naturâ à Paracelso reputatur. Cujus genuinus filius est vitriolum martis, cui propter eximium ejus usum tanta elogia à *Th. Paracelso* ipsi adsignata competunt. *Helmont. in tr. BUTLER.*

N. In Peste & febribus intermittentibus vitriolum cyprium à *Roderico à Fonsecâ in consult. Medic. Tom. 1.* commendatur, & *P. Borellus Centur. 4. obs. 77.* in febribus præscribit. Vitrioli scil. Cyprici frustum in ℔ iv. aquæ infundere docet per horæ quadrantem, & propinandas svadet hujus aquæ sex uncias manè per 6. dies duabus horis ante cibum,

§. LXXXIV.

PRÆPARATIONES sunt 1. *Purificatio*. 2. *Calcinatio*. 3. *Destillatio*. 4. *Sublimatio*. 5. *Præcipitatio*. 6. *Salificatio*. 7. *Extractio*.

§. LXXXV.

1. *PURIFICATIO* p. 483.) Hæc digerendo quàm optimè perficitur, Sic v. g. Recip. vitrioli cujusvis q. v. solve in ▽ pluviali, postmodum cola per linteum, coque ad consumptionem dimidii, hoc spatulâ ligneâ agita, & inde ad digestionem pone, residebit materia terrestris lutea, supereminentem liquorem in crystallos redige.

§. LXXXVI.

Hinc 1. Vitriolum album vomitivum p. 484.) Hoc quoad exactam elaborationem & felicem operationem suam meretur laudem, dum vim suam exerit emeticam absque ullâ malignitatis suspicione colliquativæ. Sequens tamen etiam non rejiciendum est. Recip. vitrioli alb. q. v. solve in aquâ fontanâ & ebulliant, posteà Recip. ☾ ppti. q. v. solve etiam in aquâ fontanâ, & guttatim vitriolo soluto asperge, & omnis impuritas petet fundum, tunc clarum filtra, filtratum ad medietatem evapora, donec quasi lactescat, quod infrà horæ spatium in crystallos abit.

§. LXXXVII.

2. *Vitriolum Emetico-purgans* ib.) Hoc ob violentiam valdè suspectum est, ut jam non amplius sit in usu.

§. LXXXVIII.

Coagulum ⊕*oli S. Closs.* ibid.) Si loco ♀tari calcinati sal ♀tari substituatur & in solutionem vitrioli infundas, ≂tantur flores vitrioli, qui contrà lumbricos summo cum emolumento adhibentur.

§. LXXXIX.

Sal vitrioli Nitratum S. Closs. pag. 485.) Hujus descriptio & præparatio nullâ indiget animadversione; Nec ullus sibi imaginetur, hæc salia operatione imitari aq. fort. operationes ita elaborata, sed in cachexiâ, hydrope, mensium suppressione, matricis suffocatione nobilis sunt energiæ. Si alio modo conficias & sumas nitri elect. part. iij. vitrioli el. part. j. & fundas in ✠bulo, fusum solvas, filtres & iterum coagules, nancisceris Dn. D. Mœbii sal anti-febrile album. Si autem accipias vitrioli Ungaric. part. iij. & nitri part. j. expulso prius per retortam Gas sylvestri nocivo, residuum solvas, filtres, & iterum coagules, habebis sal ejus emeto-diaphoreticum.

§. XC.

2. *CALCINATIO* p. 485.) Vitrioli calcinatio diversos habet gradus, vel enim calcinatur illud in hypocausto ad fornacem, vel saltem in sale, vel in peculiari fornace dispergitur, ut vitrioli phlegma simul colligatur, vel in ollâ mox super igne per se liquatur, & coquendo à nimiâ humiditate liberatur & ad siccitatem reducitur, vel vitriolum crebris solutionibus & coagulationibus depuratum leni calore in matracio, prout *Dnus Autor* describit, calcinatur, in his levioribus calcinationibus retinet vitriolum spiritus suos acidos.

§. XCI.

3. *DESTILLATIO, unde Destillata aquosiora* 1. *Ros vitrioli* ibid.) Valet ad cephalalgiam, ophthalmiam &c. In chirurgiâ putredini & inflammationi resistit, item in scorbuto oris & ulceribus putridis. Facit etiam ad tincturas extrahendas ex fl. violar. rosar. bellid. borragin. buglosf. papav. rh. sed aliquoties rectificandum est.

§. XCII.

3. *Phlegma vitrioli acidum* p. 486.) Vitriolum destilla ex cucurbita fictili per ∴ usque ad siccitatem, destillatum liquorem cohoba multoties suprà ☠ in fine fortius urgendo; intermediatâ digestione ac circulatione, sæpius destilla à ☠, tandem svavem violaceum acquirit odorem. Eodem modo & ▽ mineralis vitriolata Ambram redolens conficitur seq. modo: Recip. vitriol. Ungaric. ℔j. ✳ per ⊖ ≏mat. ℥iv. omnia probè mista, XX indita colloca in MB. igne lento ♌ la humiditatem, aqua hæc ultrà modum fragrantem reddit odorem, cohoba sæpius à ☠, ita ex propriâ vitrioli tincturâ odor instar rosæ elici potest. Sed necesse est, ut vitriolum sit defæcatissimum.

§. XCIII.

§. XCIII.

Vires ibid.) Hoc internè & externè in cephalalgiâ à causâ calidâ subortâ usurpatur, item in ophthalmiâ &c.

§. XCIV.

4. *Spiritus vitrioli volatilis* p. 486.) Quemadmodum *Dnus AUTOR* describit, non multum sanè spiritus vitrioli volatilis hoc modo nâcisceris, ideoque seq. modo procede: Recip. spir. vitriol. Ungaric. ℔ iij. ☠ illius vitrioli ℔ iß. dum spritus vitrioli ☠ superfunditur, ebullire incipit, tunc celeri manu alembicum impone, adaptato recipiente, quod in hâc ebullitione elevatur & destillatur, spiritus volatilis est. Remanentiam inde‿ retortæ vitreæ & destilla, tunc destillatum illud iterum affunde dimidiæ parti ☠ vitrioli, quod tunc per alembicum prodit, affunde priori destillato. Remanentiam iterum per retortam ℞la, affunde recenti ☠ vitrioli, & hoc toties affundendo & iterum abstrahendo repete, donec nihil amplius per alembicum prodeat. Remanentiam destilla per retortam. Hunc spiritum verum Th. Paracelsi statuunt in Caduco esse. Qui, si apertus stet, evaporat, cùm admodum sit volatilis.

Alii spiritum vitrioli seq. modo volatilem componunt.

Recip. vitriolum viride crudũ, solutione ac coagulatione depuratum, destilla per alembicũ ex aren. ad siccitatem decies cohobando, digerunt posteà aliquandiu sub alembico cœco, destillationem, cohobationẽ, digestionem toties iterant, donec striæ in alembico appareant, exindè spiritus prodit striatus instar spir. vini, Cujus tamen vires in profligandâ epilepsiâ elogio minimè respondent, longèque ei præstant alia.

Spiritus alius vitrioli volatilis vitra, quibus inclusus est, deaurans, Cl. TACKII, ex D. D. J. M. comm.

Recip. ⊕ol. Ungaric. cœrul. ℔ iv. vel v. (poteris addere Romani unam alterámve libram, ita tamen ut Ungaricum verum bis præponderet‿) solve illud aliquoties & coagula, sine coloris tamẽ amissione, deinde pulverisa, & expone aëri, extrà solem tamen stet aliquandiu, sic enim per longam aëris actionem vivum ejus aurum, quod adeò arctis detinetur‿ claustris, recluditur. Postmodũ novo labore per proprium sc. phlegma sequenti modo recludi debet. Pone vitriolum illud in cucurbitam & leniter phlegma abstrahe, fractâ cucurbitâ exime massam & contunde; eiq; phlegma redde, repone in balneum & lento igne denuò phlegma abstrahe, sic enim recluso altera facta erit: Rejecto denique phlegmate, siccum vitriolum ex retorta comuni modo in spiritum & oleum destilla; affunde denuò ☠ spiritum & per gradus procede fortissimo igne urgendo in

fine, ut in metallum ferè ex parte coagmentatum remaneat ☠, & habebis spiritum incomparabilem (N. Tertiâ vice adhuc denuò affundi potest ille spiritus ☠) Sicque paratus erit spiritus ille, quem, cum infundes vitro, id totum inaurabit, & retortam vitream undique inauratam & permanentem relinquet, ac si vitrificantium artificio ei inustum esset, rectificatur per alembicum & subtilior spiritus ab unctiosiori abstrahitur.

N. Hic est verus spiritus vitrioli, inquit Excell. Tackius Archiater & Professor Hasso-Darmstatinus meritissimus, & qualē Philosophi adepti requirunt. Alterius hic longè est Naturæ, quam commune illud stagma venale. Est enim in hoc vis insignis resolvendi & penetrandi, non constringendi, ut innumeris corporis humani vitiis emendandis aptus sit.

§. XCV.

Alii addunt vitriolo optimè purificato sp. vini, ut fiat pasta &c. p. 486.) Vel spiritum quendam epilepticum, lil. convall. fl. tiliæ &c. vel apoplecticum &c. prout *Tycho de Brahe composuit*, scilicet: Recip. vitrioli Ungaric. q. v. exsiccetur, depuretur, donec maximam secum terrestrium partem deposuerit. Postmodum indatur cucurbitæ terreæ lutatæ, quæ ignem sustineat, ℔ iv. vel v. pro cucurbitæ capacitate & apposito receptaculo magno propellantur successivè spiritus non solum humidi, sed etiam sicci, dum nulli amplius exhalent. Tunc cohobentur iidem spiritus super idem colcotar prius contusum, inque novâ cucurbitâ fiat ♌latio ter aut quater eandē repetendo. Posteà liquor in recipiente infundatur vitro oblongo, eique affundatur tantumdem (alii duas partes, alii supereminentiâ trium digitorū) sp. vini alkoholisati, fiat digestio alembico clauso mensis spatio, qui liquor vitriolatus interiores deponat scorias spiritumque vini imbibat, fecibus per filtrum separatis, ♌letur inde in MB. sp. vini, manet in fundo Essentia vitrioli præstans, quæ quo sæpius de novo sp. vini affunditur, post digestionem fæces per filtrum separantur, postmodum ♌lantur, iterumque atque iterum de novo sp. vini procedendo, eò præstantior evadet essentia vitrioli. Nam ipse sp. vini suam amittit virtutē & phlegmaticus redditur, tribuendo eam essentiæ vitrioli, eamque corrigendo, purgando ac maturando. Hic exiguâ dosi in conveniente liquore sumptus sanat insultus epilepticos, spasmum &c. confortat stomachum & principalia reliqua membra, morbisque mulierum medetur, sive in palpitatione sive suffocatione hypochondriacâ &c.

§. XCVI.

5. Spiritus volatilis vitrioli ibid. p. 486.) Solutum vitriolum coque cum aquâ in lebete ferreo per 2. aut 3. horas, & ad libras singulas soluti

vitrioli

vitrioli adde limaturæ ♂tis ℥j. & ita porrò procede, ut *Dnus Autor* præscribit. Si igitur cryſtallos vitrioli optimè depuratos & defæcatos in bonâ quantitate habueris, impone retortæ lutatæ, deſtilla, ut moris eſt, phlegma, ſpiritum & unctuoſum liquorem; deſtillatum ſuper ☉ cohoba in novâ retorta, ac deſtillationē, ac cohobationem toties itera, donec elegantisſimum ac penetrantisſimum nactus fueris ſpiritum, qui, ſi calore moderato digeratur, ſuavem acquirit odorem.

§. XCVII.

6. *Spiritus vitrioli, vulgari modo deſtillatus* p. 487.) Hic ſpiritus adeò crudè ac craſsè præparatus non ſubterfugere poteſt *CL. HELMONTII* & acutisſimi *CONRINGII* cenſuram, dum admodum impurus, fixus, corroſivus & crudus adhuc eſt, non vacat noxâ ob occultam realgaris ſæpè infectionem ſibi non rarò ab origine immiſtam. Unde non mirùm, hunc non paucos Medicos rejeciſſe ab caliditatem ſummopere deſiccantem, adſtringentem, cruſtas in ventriculo inducentem, ſtomachum exurentem & erodentem. Si verò mediante rectificatione ad ſummum maturitatis, puritatis ac volatilitatis gradum deductus fuerit, ſummum non ſolùm corroborationis ſpiritus vitalis & animalis arcanum obtinebis, ſed & in capitis affectibus, ac febribus ardentibus ad ſulphureo-ſalina acria effluvia, ex quorum nimiâ ebullitione calor oritur febrilis, reſtingvenda non ſuppar habebis remedium. Attamen in internis inflammationibus, ut pleuritide ſeu pleuri-pneumoniâ, anginâ, hæmoptoë, phthiſi, cæterisq; Pulmonum affectibus, ventriculi inflammatione, dyſenteriâ, ſangvinis mictu, renum & veſicæ ulceribus ab ejus uſu abſtinendum eſt.

§. XCVIII.

7. *Spiritus vitrioli dulcis, ſeu ol. vitrioli dulce* p. 488.) Hic non ſimpliciter dulcis emergit, ſed dulc-acidus, ex ſale fixo aceti & vitrioli compoſitus, quaſi ex his tertium quid reſultans. Nihilominus tamen, ſi omninò ſpiritum vitrioli dulcem deſideres, profectò ex nullo alio ſubjecto meliorem, quàm ex vitriolo ♂tis nanciſceris; Hic enim ſpiritus additâ ſp. vini particulâ aliquot cohobiis ſuper ☉ deſtillatus & in digeſtionem poſitus, neſcio quid ſingularitatis non promittat. Licet ſp. vini ipſe etiam volatile quoddam acidum, ut ſuprà Libr. 2. oſtendimus, posſideat, rodentem tamen ſp. vitrioli aciditatem hebetat, ut tutò uſurari queat; minus enim acidum corrigit majus, eadem ratio eſt ſp. ⊖lis cum ſp. vini dulcificato.

§. XCIX.

8. *Aliter* ibid.) Non deſtilla per retortam vitream ex arenâ, ſed auge pondus ☉ vitrioli, & ſume hujus tantum, quantum ſpiritus vitrioli

imbibere

imbibere poteſt, addito tantillo ſpir. vini & deſtilla ex retorta igne aperto ſervatis ignis gradibus bis cohobando; demum rectifica ex cucurbitâ vitreâ aliquoties cohobando etiam usque dum ſpiritus acidus elevatus fuerit. Et ſic acquires ſpiritum Cephalicum vitrioli.

§. C.

9. *Spiritus vitrioli Philoſophicus, vulgò Cohob. ♁nii* ibid.) Hic ſpiritus non vitrioli, ſed ſpiritus ſalis eſt; ſi autem adhuc ſemel per MB. deſtilletur, melioris erit virtutis. Medetur febribus malignis, variolis, morbillis, capitis affectibus, vel per ſe, vel in formâ Tincturæ ex fl. violar. bellid. r. roſ. r. fl. borrag. &c. cum hoc & aq. acetoſ. extractæ. Ventriculum debilem confortat, unde & ingreditur Dn. D. Johannis Michaelis Elixir ſtomachale. Hujus etiam adminiculo extrahuntur tincturæ mineralium ex marte &c.

§. CI.

10. *Spiritus ⊕oli ♀tariſatus, aliàs liquor Dianæ* p. 489.) Recip. vitrioli calcinati part. iij. & ⊖ ♀tari part. j. miſce exactisſimè in mortario lapideo, deſtilla per retortam lutatam igne aperto, appoſito receptaculo capaciſſimo. Aliàs, prout Autor deſcribit, non ſuccedet. Aliàs convenit hic ſpiritus cum ſequenti aperitivo Penoti, niſi quod ſilices excludantur; Ex ☉ parari poteſt ♀tarus ⊕latus.

N. Qui ex ♀taro vitriolato elicitur parum ſpiritus acidi ſuppeditat.

§. CII.

11. *Spiritus vel ▽ aperiens Penoti* p. 489.) Non opus eſt, ut mixta p. d. ſolvantur, & poſtea ſolutio ex ∴ deſtilletur per XX. Nec etiam neceſſaria eſt extractio ⊖lis ex ☉', cum ſpiritu acido iterum jungendi, ſed meliori & compendioſiori modo hic conficitur ſpiritus, ſi ingredientia hunc ſpiritum ſtatim ex retorta igne aperto ſervatis ejus gradibus deſtillentur, & binis vel tribus vicibus ſuper ☉ deſtillando cohobentur; & loco vitriolo Ungarici ſubſtituatur vitriolũ martis. Cum verò vitriolum martis in tantâ non posſit haberi copiâ, coquendum eſt vitriolum vulgare cum ♂te & purificandum, ut fiat ♂tiale.

§. CIII.

Vires uſus ejus inſignis eſt &c. ibid.) Hic ſpiritus ubique uſualis eſt, & in primis in malo hypochondriaco, ſcorbuto, hydrope uſurpatur. Item in arthritide vagâ ſcorbuticâ cum ſp. cochleariæ, ſp. Lumbricor. &c. In hydrope cum eſſentiâ vincetoxici. Quod autẽ in hydrope adeò ſit utilis, fit ob partem ſilicum & ſalis ♀tari volatilem, ſilices enim quid in hydrope valeant vid. in Lazar. River. obſerv. communic. p. m. 390.

§. CIV.

12. *Spiritus vitrioli melliſatus* ibid.) Hinc inter externa ſaltem medicamina refertur, & cùm præcipuè ad leniendos dolores podagricos commendetur,

mẽdetur, notandũ, quod magis prosit anti-podagricum CL. Hartmanni.

§. CV.

13. *Spiritus vitrioli diaphoreticus* ib.) Hæc compositio nullas habere potest virtutes, dum ⊖ ♀tari & CC. ustum imbibunt acidum vitrioli & sic ejus impediunt destillationem, neq; etiam à CC. usto sale volatili destituto aliquid huic spiritui impedire potest. Si quis verò cum CC. crudo præparare vellet, fœtidissimum sanè accipiet spiritum. Satius erit, si spiritui vitrioli acido in convenienti dosi salis CC. volatilis aliquid addideris, ad vires expediendas ab Autore adsignatas.

§. CVI.

SPIRITUS VITRIOLI ANTEPILEPTICI. 14. *Spiritus Vitrioli Antepilepticus puerorum Hartmanni* p. 490.) *Tycho de Brahe* Mathematicorum ocellus hunc spiritum antepilepticum tanquam summum arcanum Nemini revelare voluit, ipsumque insuper à cranio humano destillavit. Hunc spiritum etiam tota Gallia ac Dania adhuc inter arcana sua reservat. Vitriolum Ungaricum sumitur depuratissimum calcinatum ad flavedinem, & ubi adhuc fervet, infunde urinam puerorum sanorum vinum bibentium, digere per 8. horas in MB. leni calore, in duplo adde contusarum ollarum non vitreatarum fragmenta pulverisata & non ex MB. sed per retortam statim igne aperto destilla. Destillatum iterum super ☠ semel cohoba, & demum per retortam vitream rectifica. Admodum tamen compendiosâ viâ hic spiritus confici potest, si spir. vitrioli acidus volatilis cũ sp. ✳ volatilis salsi ac urinosi justâ quantitate misceatur ac destilletur. Phlegma hujus spiritus dolores podagricos mirè compescit. Et internè mirabiles hujus virtutes & effect⁹ in caduci miasmate expugnando, aliisque capitis affectibus, ipsâque maniâ propriâ meâ experientiâ non satis deprædicare possum.

§. CVII.

15. *Spiritus antepilepticus Basilii* ib.) Hic spiritus nihil aliud est, quàm sp. ⊕ seu magisteriorum menstruum *CL. ZWELFERI*; Viridis autem non fit. Commendatur etiam in asthmate humido ab obstructione bronchiarum pulmonum ex pituitâ viscidâ; ex ⊕ cum gummi ammoniaco *Dn. D. Johannes Michaelis* suum spiritum asthmaticum etiam præparavit. In epilepsiâ hunc antepilepticum dictum Basilii nondum expertus fui.

§. CVIII.

16. *Spiritus vitrioli antepilepticus Quercetani. Spiritus vitrioli viridis dictus in Tetrade* p. 491.) Verùm hic spiritus præ vulgari nihil obtinet peculiaris, & ista infusio suprà denominata vegetabilia ridicula & frustranea est, dum per destillationem vires amittunt & invertuntur.

§. CIX.

17. *Spiritus Vitrioli antepilepticus Paracelsi* ibid.) Hic suam meretur laudem, vid. suprà §. nostrum 95. ubi hunc accuratè descriptum invenies. Loco aquæ theriacalis camphoratæ, substitui potest spiritus lil. convall. fl. tiliæ &c.

N. Ego elegantem spiritum antepilepticum habeo admirandæ virtutis in expugnando caduco, qui conficitur ex spiritu vitrioli & spiritu sangvinis humani invicem destillatis, quo multos cum benedictione divinâ in integrum restitui.

§. CX.

18. *Spiritus Vitrioli antepilepticus compositus* ibid.) Hujus animadversionem vide *suprà Libro 2. c. 52. §. nostro* 106. *DE ELIXYRIIS.*

§. CXI.

19. *Spiritus vitrioli coagulatus* ib.) Verùm hic spiritus vitrioli coagulatus cum terrâ sigillatâ admodum ponticus & austerus est; De cœtero variis alioquin conficitur modis, & cum diversis salibus spiritus vitrioli coagulari potest, omnium tamen optimè cum sale vitrioli, quod ex vitriolo summè calcinato in aëre relicto & astris imprægnato extrahitur. Similiter etiam cum crystallis ⦶ succedit, ut Autor etiam adducit. Adeoque totum coagulationis artificium in hoc consistit, ut spiritu vitrioli corpus aliquod, quod ipsi nō contrarietur, adjungantur, tale autem est sal ⊕oli & ⦶ tanquam salia acida cum spiritus ⊕oli à dimidio ⦶tri abstractione. Nec est, quod quis *cum Dno Autore* nexum in 29. p. 492. vitrioli ac ⦶tri metuet, ejus enim noxa est, ut suprà etiam monitum fuit, non tam ex mutua corporum horum mixturâ, quàm ex illorum unitorum destillatione, quæ nocivum Gas excludit; Si autem ad alios affectus adhibere velis, ut v.g. febres intermittentes, obstructiones tollendas &c. similiter cum alkali quodam v.g. sale absynthii &c. non eminenter saturatum coagulare poteris.

§. CXII.

DE OLEIS. Olea hic aqueos non pingves denotant liquores, adeoq; à spiritibus non nisi unctuositate ac crassitie differunt.

Sunt 1. *ol. dulce* pag. 492.) Spiritus vitrioli & ejus oleum, specie igitur non differunt, sed substantiæ modo, dum ex ol. vitrioli præstantissimus per ☊lationem spiritus vitrioli confici potest. Præsens ol. dulce suam potissimum ♀taro debet originem. ☠ solutum suppeditat ♀tarum vitriolatum. Hujus locum supplere potest extemporanea ac proportionata sp. ♀tari & vitrioli mixtura s. aut ipsa recentium ⊕oli & ♀tari crudi destillatio.

N. Ex Metallis seu crudis, seu in calcem redactis, etiā ex coralliis r. & a. oculis ♋ &c. eâdem ratione per ✝tum ⊖ ac cremorē ♀ri olea elic possunt.

possunt. Imò succedit etiam cum ✱ absque cremore ♀tari, sed per retortam, vel in ✠bulo △ne reverberii elaboratio absolvi debet.

§. CXIII.

2. *Ol. vitrioli rubicundum* ibid.) Si liquor rubicundus aucto △ne in fine prodire debet, recipiendæ sunt part. ij. vitrioli calcinati & part. j. silicum contusorum, aliàs nõ succedit. Usus hujus est potissimum in metallurgiâ.

§. CXIV.

3. *Aliud rubicundum* ibid.) Hoc à communi impropriè sic dicto oleo parũ differt, quod per aliquot super 🝎 cohobationes facilè iterum in sp. vitrioli transfertur, quemadmodum hoc loco per lentas in vase altiori evaporationes in oleum rubrum.

§. CXV.

4. *Aliter* ibid.) Vitriol. calcinat. cum lythagyrio destillatum compositum oleum suppeditat ex ♄no & ♂te vel ♀nere, quod podagricis prodest; succedit etiã destillatio vitrioli calcin. cum saccharo ♄ni facta.

§. CXVI.

5. *Aliud ex terrâ vitrioli* ibid.) Præstat ex hâc terrâ elicere tincturam sulphuris vitrioli. Terra vitrioli nihil aliud est, quàm 🝎 ex quo sal vitrioli extractum est, unde ex hâc nullum ol. destillari potest rubicundum, sed tinctura exinde conficitur.

§. CXVII.

6. *Aliud ol. ex sulphure vitrioli* p. 493.) Cum sale tartari non succedit, sed cum ✱ si 🜍ur vitrioli misceatur & ♎metur, flores acquires eligantissimos, qui aëri humido expositi p.d. solvuntur, ex quibus essentia seu tinctura præparatur.

§. CXVIII.

4. *SUBLIMATIO unde Flores ex terrâ vitrioli, substantia cuprea vitrioli* ib.) Suprà animadvertimus ex terrâ vitrioli per se nec ol. nec 🜍ur elici posse, dum terra ista vitrioli nihil aliud, quàm 🝎 ex quo ⊖ fuit extractum, acidis autem nupta liquoribus, egregias tincturas, aliaque suppeditat medicamenta. Qui verò 🝎 vitrioli denuò cum 🜍re calcinare non fastidit, novum acquiret vitriolum. Cum ✱ si 🝎 misceatur & ♎metur, flores inde etiam acquiruntur, qui ▽â communi ♒tantur, & perfusionem in metallum, ex quo constant, iterum reduci possunt. Flores ex vitriolo crudo cum ✱ eodem modo conficiuntur.

§. CXIX.

5. *PRÆCIPITATIO unde 1. Terra vitrioli ochrea* ibid.) Hæc paratur, quando flava materia à ⊕olo soluto & in digestionem posito calidâ ab aquâ ♒tatur, & fundum petit.

§. CXX.

2. *🜍ur ⊕oli dulce* ibid.) Melius erit, si loco ⊕olo comm. sumatur vitrioli ♂tis pulvis, solvatur in ▽â f. & solutioni ol. ♀tari guttatim affundatur, tunc ♒tabitur sal viride ad pellendos & enecandos vermes singulare.

lare. Ejusdem compositionis & effectus etiam est sequens 3. 🜍ur vitrioli purgans *Kesleri*. Et specificum purgans seq. Recip. 🝎 vitrioli extrahe cum aquâ calidâ, filtra, & affunde solutioni ol. tartari donec 🝟tetur, adde etiam aliquantulum sp. vitrioli ad aliqualem aciditatem. Posteà iterum filtretur & abstrahe ad part. dimid. tunc 🜔 in fundo crystallinum apparebit. Dosis à gr. VI. ad XVI.

§. CXXI.

4. *🜍ur vitrioli fixum seu martiale* p. 494.) Præsens *Dni Autoris* descriptio ex asse cōvenit cum *Cl. ZWELFERI descriptione* 🜍ris vitrioli anodyni, quam tradidit *in mantiss. spagyric.* part. 2. Cap. 9. p. 394. Verùm nec hoc 🜍ur genuinum vitrioli anodynum est, cùm pulvis iste ♂tialis ol. tartari 🝟tatus nihil aliud sit, quàm portio aliqua substantiæ metallicæ à vitriolo separatæ. Ejusdemque ferè etiam sortis illud est, quod *ZWELFERUS* l. c. part. 1. cap. 3. p. 339. describit. Unde & *Angelus Sala sect.* 1. *synops. aphor. chymiatr.* 45. calculum suum addit, scribens: Pulvis iste, quem chemici quidam mediante præcipitatione vel attractione per laminas ferri facta separant, non est 🜍ur, sed pars mineralis & fixa vitrioli, cui nomen sulphuris vitrioli anodyni nequaquam debetur. Unde non immeritò quæritur; An verum detur sulphur vitrioli anodynū, laudani nomine insignitum? Dari illud multi quidem asserunt, sed pauci demonstrant, paucissimi hodiè etiam credunt. Nos asserimus cum *CL. HELMONTIO*, omninò dari sulphur vitrioli virtutis anodynæ, longè tamen alius operationis, quàm opiatorum vulgarium, hujusq; eloborandi modum paucis cognitum, ac à chemicorum vulgo hactenus intētatum esse, cujus etiam *Th. Paracelsus* meminit, qui quamvis ex professo non tractet ejus præparationem, tacitè tamen eam quasi insinuare videtur, dum illud embryonatum vocat, quo verbo inculcat, non in vitrioli corpore perfecto & excocto illud quærendum esse, sed in ejus embryone. Unde colligimus, gravem eos committere errorem, qui vitriolum aquâ solutum 🜔le tartari præcipitant, sperantes hoc pacto se ejusdem 🜍re anodyno potituros. Ne tamen lectorem benevolum sine munusculo dimittamus, scias Te verum ac genuinum Archéi sedativum etiā acquisiturum, si *🜍ur illud ⊕oli martiale, quod Cl. ZWELFERUS* l. c. part. 1. cap. 3. p. 339. *describit*, depuratissimum sumas & porrò ad summam maturitatem beneficio Alcoolis vini excoquas, hocque sufficere pro archéo sedando.

§. CXXII.

6. *SALIFICATIO: Unde sal vitrioli* p. 494.) Hoc nihil aliud est, quàm ipsa vitrioli substantia, saltem ab impuritatibus & metallinâ substantiâ depurata. Loco vitrioli Ungar. substitui

ſtitui poteſt vitriolum ♂tis, à cujus 🜎, ſi ſp. vitrioli ♂tis prius deſtillatus fuerit, ſal elici debet. Hoc 🜔 obſcurè fit purpureum, ſeu incarnatum, ſi aliquoties ſalvatur & rurſus calcinetur.

N. Terra reſidua maximæ eſt virtutis in diarrhœâ & dyſenteriâ; inprimis, quæ ex 🜎 vitrioli ♂tis deſumpta eſt, purior enim hæc eſt, nec alterius exotici admixti particeps. In omnibus etiam hæmorrhagiis, hæmoptoë &c. tam internè quàm externè valdè utilis. Terra reſidua ex 🜎 vitrioli in emplaſtris vulnerariis, v. g. Empl. Opoteldoch D. D. Mindereri, Magnetico Angeli Sale &c. non tantum exſiccat, ſed etiam egregiè conſolidat.

§. CXXIII.

Vires, in Epilepſiâ &c. ibid.) In primis per conſenſum ex ventriculo ſubortâ, item in apoplexiâ, præmiſſo ſpirit9 apoplectici uſu, in aquâ apoplecticâ in ipſo paroxyſmo propinatum. In Pleureſi dico ſummâ cum circumſpectione ſtatim in principio eſſe offerendum. Item in febribus malignis etiam ab initio, ſi febricitantes in ore amaritudinem perſentiunt, præſertim in morbo Ungarico &c.

§. CXXIV.

7. *EXTRACTIO, unde TINCTURÆ ſeu ESSENTIÆ ſimplices & EXTRACTA.* 1. *Extractum Vitrioli Narcoticum anodynum.* p. 495.) Extractum vitrioli narcoticum hîc ab Autore deſcriptū, ſuâ ſanè non caret laude in vitioſorum humorū orgaſmo compeſcendo. In cujus præparatione hâc cautelâ opus eſt, ut primò ſpir. vini alkoholiſatus ſumatur; deindè in digeſtionem per aliquot menſes ponatur; ac tandem à fecibus decantatus liquor ex MB. deſtilletur ad liquorem unctuoſum flavum. Hoc niſi fiat, plus emeticæ, quàm ſedativæ & anodynæ virtutis obtinebit.

§. CXXV.

2. *Eſſentia ſulphuris vitrioli* ibid.) Optima fit ex terrâ vitrioli dulci beneficio ſpiritus 🜔lis compoſiti, quo abſtracto iterum extrahitur poſteà cum ſp. vini eſſentia. Hæc maximè commendatur in hæmorrhagiis, hæmoptoë, pulmonum rupturâ, diarrhœâ, dyſenteriâ &c.

§. CXXVI.

3. *Alia tinctura, manna vitrioli dicta.* ibid. p. 495.) Spiritus vitrioli eſſentificatus ſeq. modo componitur: Recip. ſpir. vitrioli ſummè dephlegmati ℥vj. Salis ♉ ℥iv. Sal. ♉ prius contuſum indatur retortæ vitreæ, cui ſuperaffundatur ſpiritus dictus & mixta per ∴ in receptaculum amplum per retortam deſtillentur ad ſiccitatem ſalis; Hic ſpiritus uſui reponatur. Cum hoc extrahe ex vitriolo purificato eſſentiam, filtra, & cum ſp. vini rectificatisſimo circula, & pone in digeſtionem per aliquot menſes, abſtrahe poſtea per MB. ſp. vini & liquorem deſtillatum iterum cum ſp. vini circula, donec ſuavisſimū & fragrantisſimum evadat medicamentum.

§. CXXVII.

4. *Tinctura* ib. p. 495. 496. & 497.) Hæc & quæ seqvũtur *Tincturæ* & *Magisteria* tædiosa admodũ & frustranea sunt quoad preparationẽ, ac designatæ illorũ virtutes hyperbolicæ, ostẽtationẽ potius, quàm realẽ præ se ferentes effectum. Ideoq; partim contenti sumus in præcedentibus adductis essentiis, & tincturis, partim *Dnũ Lectorẽ* remittimus ad *Cl. ZWELFERI mantiss. spagyric. part. 2. cap. 9. p. 363.* ubi quasdã essentias ⊕oli describit, quæ harum locum supplere possunt.

CAPUT XXVII.

De Arsenico.

§. CXXVIII.

DE *ARSENICO ad Caput XXVII.* p. 497.) *ARSENICUM* in specie sic dictum factitium quid est, & per ⚗ationem ex auripigmenti scobe, & sale anaticè mixtis conficitur, hinc nõ in fodinis, sed fornacibus reperitur. *Auripigmentum* autem & *Sandaracha* nativa sunt, & ejusdem naturæ in iisdem reperiuntur mineralibus, solo colore differentia, hoc rubro vel subluteo, illud citrino est colore. Sandaracha est etiam vel nativa, vel factitia. Hæc fit ex Auripigmento.

§. CXXIX.

N. *Sandaracha Arabum est Gummi Juniperi* p. 498.) *Sandaracha*, vel *Sandarax*, & *Vernix*, gummi juniperi promiscuè & indifferenter in formulis usurpantur; jam tutò & absq; periculo illis vocabulum gummi juniperi inserere licet, *Sandarachæ* verò non ita. Cùm *Arabes*, ubi mentionem faciunt Sandarachæ, gummi juniperi vel vernicem in suis formulis intelligi velint. *Græci* autem contrà, cùm non modò dictum gummi, sed auripigmentum præsentissimum venenum suis compositionibus immisceant, ne error committatur, tutius est imposterum, gummi juniperi semper gummi juniperi, & auripigmentum semper auripigmentum scribere.

§. CXXX.

Vires. Inter Venena Arsenicum loco haut ultimo recensetur ibid.) Venena duplicia sunt; Alia simpliciter talia sunt, quæ nec sanis nec ęgris prosunt, sed omnibus & semper nocent. Alia, quæ interdum quidem nocent, & hominem interimunt; aliquando tamen & secundum artem adhibita in usum medicum venire possunt. Ex horum numero & *Arsenicum* est. Hujus virulenta qualitas per fixationem, mortificationem & reverberationem ita demulceri potest, ut ex ipso medicamenta præsertim ad externos usus confici possint non facultatibus utilibus carentia. Licet Myrepsus eo crudo usus sit in Antidoto Persicâ & in Antidoto Musæ Apollonio adscriptâ. *Avicenna* etiam illud intrinsecus propinavit, nec non *Galenus* cum galbano illud suffitu attra-

ctum

ctum tussientibus præscribit. *Jos. Quercetanus* illud in scabie ac peste commendat. Verùm ejusmodi deleterium ac venenatum medicamentum internè adhibere cuivis Medico Christiano debet esse religio.

Externè autem an rectè in ulceribus cancrosis applicetur, videatur *Cista Medica Epistol. pag. meâ* 132. & 172. *CL. HELMONTIUS pag. m.* 259. §. 31. Realgar statuit fixum, seu Arsenicũ per ⊕trum in sulphur adstringens mitigatum innumerabiles ulcerum diversitates corrigere & extingvere, dum miti suo veneno ipsum ulceris fabrum & cruoris corruptorē enecat. vide Arcanum ad cancros persanandos Dr. Pr. in thesaur. pharmacevtic. annexo sect. x. n. xxix.

§. CXXXI.

PRÆPARATA, p. 498.) Hæc eò dirigẽda sunt, ut acrimonia mitigetur, & aura venenata separetur vel figatur. Huic intentioni inserviunt *SUBLIMATIO*, *FIXATIO*, seu *CALCINATIO & LIQUATIO.*

§. CXXXII.

N. *Illius perfectio* (*scil. sublimationis*) *ex eo cognoscitur, quando metallis injectum candorem illis conciliat* pag. 499.) Hoc ingreditur pulverem illum ex mineralibus compositum venenatum, aliàs notissimum, cujus adminiculo S. S.S. facto cum ♀ ℔j. & ☽næ finiss. (seu per aq. fort. solutæ, & postea ♀ præcipitatæ,) ℥j. igni rotæ per bihorii spatium ad fluxum concreditis, ex♀nere ☽na conficitur, omnes sustinens probas, præter eam, quę fit in cineritio sub capellâ. N. Auripigmentum, si sublimatur, largitur inter partes ejus, quæ sursum evolāt, massulas quasdam, quæ etsi minerale ipsum sit probi coloris flavi, satis habebunt rubedinis, ad æmulandum Rubinos tum colore tum transparentiâ. De cæteris nihil animadversione vel annotatione dignum occurrit, transitum igitur ad seq. *CAPUT DE SULPHURE* facimus.

CAPUT XXVIII.

De Sulphure.

§. CXXXIII.

DE *SULPHURE ad Caput XXVIII.* p. 501.) *SULPHUR* est resina, sive pingvedo terrę, sive est succus mineralis unctuosus pingvis constans copiâ puri 🜍ris ingenti, modicâ salis acidi quantitate, & tantillo spiritus, aquæ & terræ. Cùm enim ab oleo destillato Terebinth. vel juniperi &c. 🜍ur commune dissolvitur, pars 🜍rea tincturâ valdè saturatâ menstruũ impręgnat, salina concrescit in crystallos, aut quando sub campanâ accenditur, 🜍ur penitus deflagrat, interim sal resolutus acidus circà vasis latera desigitur.

Dicitur Arabicè cibur, vel chybur, Crybtit, Rabric, Albusao. Chemicis Akiboth, Abusal &c. Græcis θεῖον *dicitur,* eò

eò quod in expiationibus & ſacris ritibus vetuſtatis olim ejus uſus exſtitit.

§. CXXXIV.

Sulphur tum Nativum, tum Factitium Officinis in uſu eſt. Nativum ex terrâ effoditur &c. p. 501.) Ex fodinis *Brunſvicenſibus* & ex *Goslariâ* ac *Lubecenſib9* effoditur. Proſtat etiam 🜍*ur nativum ex Indiâ* allatum, quod inſtar ſuccini elegantisſimum repræſentat colorem citrinum, quale etiã in *Angliâ* reperitur. Hoc *Nativum triplex* eſt, *impurum*, quod ex *Islandiâ* adfertur, & demum depuratur. *Purum* ex *Golariæ*, uti dictum eſt, fodinis, & fixum ex monte Veſuvio, hoc in ignem injectum non flagrat, nec flammam concipit. Huic affine eſt 🜍*ur Puteolanum &c.* 🜍ur fixum arte etiam fieri poteſt ſeq. m.

Rec. crucibulũ calc. viv. plenum, fac foveam, inde * pulveriſatum, tege iterum cum calc. viv. & deluta crucibulum, cementa per 4. 🝮, poſt excandeſcat per bihorium, exime * & cum aq. fort. mixtum fiat aq. reg. In hâc ſolve 🜍, abſtrahe aq. reg. in fundo remanebit maſſadura, tere, lava, exſicca, & habebis 🜍ur fixum.

§. CXXXV.

Factitium vel ex vivo 🜍re impuriori, aut pyrite vi 🜂 *educitur, vel ex aquis 🜍reis excoquitur* p. 501.) Variis confici ſolet modis. Quibusdam in locis ex aquis decoquitur, ut ad Budã Pannoniæ. Alibi ex effoſsâ glebâ & in vaſis coctâ perficitur igne, ut in multis Italiæ tractibus, Senenſi, Puteolano, ac Volaterrano. Præparatur autem h. m. Effoditur impurum, terræ & lapidi commiſtum, in urnis fictilibus coquitur, ignẽ in fundo tantùm ſentientibus. Sic ♎matur purior ſubſtantia, quæ cum adſcenderit ad ſuperioris vaſis regionem, per roſtrum deſcendit in aliud vas liquatum olei modo inde egreſſum, in loco frigido variâ coit figurâ. Aut pyrites eo ſtillat, & in ollis coquitur, ut cernere licet in Saxoniæ Brambecco & Hadzkeredo, ditione Principium Anhaltinorum *vid. Muſeum OL. WORMII Cap. XI. & Athanaſ. Kircher. in ſuo mundo ſubterran. Libr. IX. Sect. III. & Libr. II. Sect. II. p. 252.*

N. Exhibet chemia & Artificialia 🜍ris genera, ſic v. g. ♁nii, ♂tis, ♀neris, ♃vis, ſic cinnabar. ♁nii, nihil aliud eſt, quàm 🜍ur ♁nii cum ☿rio ligatum.

§. CXXXVI.

DELECTUS ibid.) Sulphur eligendum colore virideſcens purisſimũ, facilè inflammabile, luculenter ardens, fumumq; cœruleum halans.

§. CXXXVII.

Vires p. 501.) Putredini reſiſtit; Eſt enim in 🜍re, teſte *Cl. HELMONTIO*, vis arcendi putredinẽ, quam in nonnullis ſubjectis ad oculũ deprehendimus, *Excell. Tackius* ſcribit: Si enim ſtagma 🜍ris, quod per campanam paratur, quotidiè detur ad duas aut tres guttas in jure carnis aut cereviſia illis, qui ex venæſectione putreſcere ſangvinem ſuum compertum habent, illi poſt exiguum temporis

ſpatium deprehendent, ex uſu illius ſtagmatis omnem putredinem à ſangvine recesſiſſe, totumque liquorem vitalem primævæ puritati ac ſinceritati reſtitutum. Quæ cauſa etiam, quod omnia medicamina ex ſulphure præparata peſtis tempore proſint, unde & Elixir Proprietatis in hoc caſu cum ſpiritu ſulphuris præparandum eſt. Aperit etiam, incidit &c. Unde medicamenta ex ſulphure confecta, qualia fl. ſulphuris, menſes cient, quare gravidis præprimis illis, quę ad abortiendum ſunt proclives, non frequenter propinari debent. In Menſibus retentis fl. ſulphuris cum feculâ bryoniæ exhibentur. Imò & crudum ſulphur in Colicâ paſſione ruſticis eſt auxilio. Internè etiam crudum pulveriſatum in brodio calido propinatum, quantum cultelli cuſpide ſumi poteſt, tempore matutino in ſcabie ſiccâ ſenum, teſte experientiâ valde utile eſt. Externè in balneis & Linimentis ad ſcabiem, pruritum, lichenes duros &c. tanquàm principale Medicamentum præſcribitur.

N. Illud mirum eſt, ab uſu ſulphuris excrementa alvina Moſchi odorem referre.

§. CXXXVIII.

PRÆPARATIONES 1. *Sublimatio.* 2. *Præcipitatio.* 3. *Deſtillatio.* 4. *Infuſio* , & *Extractio.* 5. *Liquatio.* 1. *SUBLIMATIO : Unde Flores Sulphuris* p. 502.) Cum additione variè ſublimantur, vel cum terrâ ſigillatâ vel cum 🜄 vitrioli vel cum 🜂 vel cum ſale. Omnium optimè tamen præparantur, vel quando ſulphur per ſe abſque ullâ additione ſublimatur, vel ſi ſulphur purum habeatur, illud per ſe in uſum trahendum, omni poſthabitâ ſublimatione. Cujusmodi ſulphuris mentionem facit *Franciſc. Calceolarius in Muſeo ſect.* 2. quod è Peruanæ provinciæ fodinis aureis erutum in dictum Muſeum fuit transportatum, colore fulvo aurum æquans, ac vitri inſtar pellucidum. Ejusdem meminit & *Nicolaus Monardus in hiſtor. Medicam. ſimplic. cap.* 56. Quito provincia, ſcribit, Peruana mittit Nobis Sulphur vivum præſtantisſimum, ut vitrum translucidum, colore auri puriſſimi, cujus fragmentum puſillum lucernæ admotum, odorem maximum ſulphuris ejaculatur, fumo viridi permiſtum, ſed antequam incendatur, nullum ſulphuris præbet odorem. Eruitur iſthic è venis proximis aurifodinis. Hæc hiſtoria de ſulphure confirmat *Hamelii* ſententiam *de Fosſilib, Libr.* 2. *cap.* 9. *p.* 246. quam habet, qui ſulphur ☉lare ejusdem naturę cum vulgari ſtatuit, niſi quod illud longâ alteratione in fixum purum & incorruptibile evaſerit. Memini, *inquit Excell. D. Morhofius in Epiſtol. ſ. c. p.* 67. Me in chemicorum ſcriptis, ni fallor, in Richardi Angli-

ci correctorio legisse, quod in interiori vulgaris sulphuris naturâ reconditum lateat incombustibile sulphur illud, ac posse Auro, cui sulphur suum extractum est, ex ejus quasi visceribus restitui. Hæc *Morhofius* vid. l.c. Ubi unà historiæ mentionem injicit de Auro sulphuris vulgaris beneficio è cupro extracto, vel potius in cupro ad maturitatem redacto.

§. CXXXIX.

Flores sulphuris vitriolati ibid. pag. 502.) Hæc sublimatio florum sulphuris suspecta est ob sulphuris jacturam, quam patitur, dum Spiritus acidus ejus in vitriolum calc. operatur, & ita destruitur, ut inde non in altum elevari & sublimari possit.

N. Flores sulphuris salis fusi commistione noxios & quasi corrosivos reddi annotavit *Zacharias Brendel. Chem. in Art. form. redact. sect. 2. cap.* 4. Verùm noxios & quasi corrosivos reddi, durum est credere, cum salia ista acida ⊖ scil. & sulphuris acidi sibi non sunt contraria, nec eorum spiritus seu salia in fluorum redacta. Quemadmodum enim mixtura spiritus salis & vitrioli nemini noxia nec corrosiva erit in convenienti vehiculo diluta; Ita nec hæc sibi invicem contraria, nec ulli noxia erunt. Ego potius dixerim majorem vim aperitivam acquisitura.

N. Flores sulphuris febrim tertianam perfectè curant, si bis vel ter antè paroxysmum offerantur in aq. Centaur. min. vel vino, cum sudoris elicio.

§. CXL.

3. *Flores sulphuris gummati seu myrrhati* p. 503.) Felicius procedunt, inquit *Dnus Autor*, qui floribus sulphuris jam factis, species solummodo admiscent: vix enim quicquam citrà combustionem ex gummatibus unà cum sulphure adscendet. Cui & *CL. ZWELFERUS* subscribit, præparationem, inquiens in *animadvers. ad P. A.* hanc esse vanam, cum species istæ vi ignis comburantur, crocus scilicet, aloës, Mastix &c. atque sic nihil nisi empyrevmaticum de istis elevabitur. Ideoque convenientius esse, si fl. sulphuris misceantur vel cum granis vel cum Magisterio Myrrhæ, aliisque speciebus, atq; sic pro usu reserventur, qui pulvis, utut amarum admodum habeat saporem, in Peste tamen præstantissimus est, præprimis præservationis gratiâ, imo & majorem habebit efficaciam, quàm ipsæ pilulæ pestilentiales ex aloë, croco & myrrhâ. Pulvis jam laudatus præstantior adhuc evadet, si aliquid camphoræ addatur. Verùm hic fateri quidem cogimur, dictos fl. sulphuris Myrrhatos à fœtido empyrevmatis odore se vix tueri posse: Interim tamen hoc simpliciter de omnibus dici posse *Nobiliss. ROLFINCKIUS* contradicit; *Unde in Dissert. Chemic. 2. De Sulphur. cap. 12.* scribit. Censuram hanc de

de empyrevmate gummatum, quam faciunt, nimis videri rigidam. Crocum ſine combuſtione per ſe ſublimari non poſſe, neque etiam cum aliis, concedit, nec ex aloë, myrrhâ, thure aliquid ſine combuſtione per ſe elevari poteſt. Poteſt autem cum aliis, ut ſulphure, ſale vel ⊕ ita ut nihil amburatur. Gummatum nomine dum contradicentes utuntur, licentiosâ id faciunt poteſtate. Gummata nullam admittunt ſublimationem, ſed thus & maſtiche ſunt reſinæ. Myrrha eſt anomala gummi reſina, & potius lachryma. Aloë eſt ſuccus. Benzoi etiam eſt reſina, quæ vel ſola juſto ignis expoſita regimini ſublimatur in chartaceâ pyramide in flores. Sulphuri cum colcothar miſto, ſi idem benzoin pulveriſatum addatur, citra ambuſtionem ſimul elevatur, ignis regimini expoſitum, & fiunt flores ſulphuris benzoini. A juſto ignis regimine, & juſtâ ingredientium proportione, omnis fauſtus ſucceſſus eſt expectandus. Interim placet *Th. Paracelſi* exemplum, & fructuoſum judicatur floribus cum colcothar ſublimatis addere aloën, myrrham & Crocum, *quod & CL. ZWELFERUS* ſequitur. Interim tamen ad empyrevmatis præcautionem ſeq. modo *ſublimat in chem, ad Art. form. redact. Libr. V. ſect. 4. Cap. 5.* Rec. ſulphuris magdaleon. viridiuſcul. ℔ iv. aloës epatic. myrrhæ, thuris āā ℥ ij. ⊖ comm. ℔ ij. Pulveriſ. Hujus Pulveris ℥ iij. vel iv. inde in vas ſublimatorium, impone capitellum terreum, huic alterum & plura, demum vitreum in apice perforatum & obſervatis ignis gradibus flores per intervalla colligantur. In ſuperiori alembico flores pauciores, in inferiori plures reperiuntur. Sequente die ſublimatio reiteretur, donec ad umbilicum ſublimatio perducta. His floribus tandem & Crocus additur.

§. CXLI.

Vires. Efficaciores ſunt, quàm ſimplices ibid. p. 503.) Sunt excellens præſervativum in Peſte, pleuritide, & omnibus internis abſceſſibus. Difficiles partus accelerat, ſuppreſſionem menſium reſtituit. Doſ. a ℈ ß. ad ℈ j.

§. CXLII.

4. *Flores* 🜍 *ſaccharati* ibid.) Saccharum æquè, ac gummata alia vi ignis corrumpitur & comburitur, ſi ſublimatur; Melius igitur erit, ſi ſaccharum cum ſpeciebus diaireos, fl. ſulphuris ac aliis pectoralibus appropriatis miſceatur, & pro uſu reponatur.

§. CXLIII.

5. *Flores* 🜍 *albi* ibid.) Nihil refert, utrum ſint albi, vel flavi.

§. CXLIV.

6. *Flores ſulphuris corallati* ibid.) Magiſterium corallorum præſtat admiſcere, quàm ut fl. ſulphuris cum ipſis corallis ſublimemus, quia parum

rum de corallorum substantiâ elevari potest, majori horum parte in residuo manente.

§. CXLV.

7. *Flores sulphuris benzoinati* pag. 504.) Si benzoin pulverisatum sulphuri cum colcothar misto jungatur, ignis actioni expositum citra empyrevma flores producit ♎ris benzoinatos. vid. suprà §. 140.

§. CXLVI.

2. *PRÆCIPITATIO. Unde Lac sulphuris* p. 504.) Quid de hoc Lacte sulphuris ejusque præparationibus sentiat *Cl. ZWELFERUS*, constat ex ejus *animadv. in P. A. & Mantiss. Spagyric.* part. 2. cap. 10. Nam in animadvers. dicit, hoc ipsum parum ab aliorum Magisteriorum præparationibus differre p. m. 450. Nam, in Mantissa l. c. rationem reddit, quamvis sulphur per appropriata sibi & homogenea veluti menstrua, salem tartari aut calc. viv. beneficio aquæ simplicis, legitimè solvatur, & sic solutum sulphur haut exiguos effectus medicinales edere possit: contrario tamen liquore id ipsum denuò præcipitatum, pro maximâ etiam sui parte destruitur, ut vix tertia ejus pars viribus salva constet, ac virtutes & operationes sulphuris proprias edere possit, reliquæ verò duæ Lactis sulphuris partes calx sint emortua & inutilis, in igne constans, indissolubilis omni proprietate sulphuris orbata. Verùm huic sese opponit *D. Luc. Schrœckius Luc. Filius l. c. p. 516.* & falsum esse scribit, calcem emortuam & inutilem esse Lac sulphuris, cùm crebra Practicorum suggerat experientia contrarium. Sic *P. Poterius Centur.* 1. *curat. & observat. cap.* 98. Pulmones assiduâ fluxione vexatos, decocto alexiterio & exsiccante cum Lacte sulphuris in pristinum se reduxisse: Et centur. 2. cap. 54. Asthma eodem restituisse. Sed *CL. ZWELFERUS* l. c. non ita loquitur, ac si omnes omninò virtutes huic Lacti derogare velit, sed hoc saltem dicit, quod vel crudum sulphur vel ipsius flores sublimati longè majoribus virtutibus polleant, quàm hoc ipsum Lac sulphuris tanto labore comparatum, Id quod & ipse negare non possum, & quilibet periculum facere potest, & in momento veritatem videbit, si hoc Lac sulphuris sublimationi exponat, vix tertiam ejus partem sulphurem esse, & reliquas duas calcem emortuam ac inutilem. Pro exiguâ igitur illâ sulphuris indestructi parte residuâ Lac sulphuris aliquid virtutis obtinet, quod à Practicis commendatur, pro maximâ autem sui parte inefficax est. Unde igitur Lac sulphuris non destruatur & sulphurea ejus pars servetur integra, præstat sulphur quidem per homogenea sibi menstrua, quæ *Dnus Autor* allegat, ⊖ ♀tari scilicet, lixivium calcis vivæ &c. legitimè solvere, contrario tamen

tamen liquore ☩ vel alio non præcipitare. Quapropter commodius erit, sulphur sæpius cum ▽ calc. viv. tritum coquere, & despumare, separatâ aliquoties calc. viv. aquâ aliâq; superaffusâ ad tantam puritatem, liquabilitatem ac albedinem, ut omni fœtore expers instar ceræ super Ane liquetur, & quousque rubedo in decoctione appareat. Omissis omnibus liquoribus præcipitantibus. Hisce statuminatis, omnes sequentes *Dni AUTORIS* processus de lactis sulphuris præparatione corruunt.

§. CXLVII.

3. *DESTILLATIO. Unde 1. Spiritus Sulphuris S. Closſæi* pag. 505.) Hæ præsentes descriptiones, quas *Dnus AUTOR* ex *S. Closſæo, Beguino, Sennerto* & aliis communicavit, non sunt rejiciendæ, sed debitâ præparationis observatâ enchirisi voto respondent. Hunc spiritum nonnulli sequenti modo conficere sibi præsumunt; Scilicet dolium accipiunt ▽â plenum, & aliquot librarum sulphuris fumo imprægnant, & postmodum hanc aquam sulphuratam per alembic. dephlegmant. Aliam hujus spir. sulphuris multiplicationem tradidit *P. Poterius in P. S. Libr. 2. cap. 11. & Philippus Grülingius in Florileg. pag. m.* 375.

N. Utrum spiritus ♀ris & ⊕oli realiter differant an secus, hîc quæritur? Videtur hosce spiritus unam eandemque essentiam habere, cùm eandem habeant materiam ex quâ & eandem causam efficientem. Nihilominus tamen viribus & effectu differre videntur: Cùm quædam Medicamenta cum sp. ♀ præparata meliores obtineant virtutes, quàm quæ cum sp. vitrioli v. g. ☿tialia cum sp. vitrioli præparata sunt austeriusculi & adstringentis saporis, vomitum non raro cientia, quæ verò cum spir. sulphuris, laudabili sunt dotata dulcedine. Deinde addit *CL. Tachenius in Hipp. Chemic.* sp. sulphuris acidus, si roserit naturale corpus v. gr. arenam, ignem nondum expertam, tunc ex eo naturale sublimatur sulphur, id quod cum sp. vitrioli non succedit. Verùm dicimus nos, spiritum vitrioli à sp. sulphuris, non essentiâ, sed accidentibus differre, illum esse impuriorem magisque terrestribus constare partibus, hunc autem puriorem magisque liberum.

§. CXLVIII.

Vires Spiritus sulphuris &c. p. 506.) Hic spiritus sulphuris potui mistus à pestis putredine præservat, non secus atque ejusdem sulphuris fumus cadum vini à corruptione liberat, & præservat. Undè circumspectè ac curiosè omnes potus cum spiritu sulphuris misceri possunt: Atque hinc etiam ad vitam longam *CL. HELMONTIUS in Tr. Arbor vitæ* commendat. Præterea contrà asthma exhibetur; Verùm hîc distingvendum est

est inter asthma idiopathicum, quo sp. sulphuris non habet introitum, & inter sympathicum, nidum circà hypochondria habens, quorsum auxiliatori sulphuri suus quoque est introitus. Majoris erit virtutis hic spiritus sulphuris, si cum ⊕ seorsim vel conjunctim etiam cum gummi ammoniaco destilletur. Extrinsecus adhibetur in procidentiâ ani, sed hoc non facile svaserim, acida enim partibus membranosis & nervosis admodum sunt inimica. Emplastrum ex opopanace ego mallem substituere.

§. CXLIX.

3. *Spiritus Campanarius facillimus S. Closs.* p. 506.) Verùm hic spiritus non simplex est sulphuris, sed compositus ex nitro, vel ex sale & nitro simul.

§. CL.

4. *Aqua acida vel phlegma sulphuris. Item* 5. *Aqua seu Ens Balsami sulphuris* ibid.) Hoc sulphuris phlegma proles sulphuris genuina est, ex ejus sale acido orta; Unde easdem cum spiritu præcedente vires obtinet.

§. CLI.

6. *Oleum sulphuris Balsameum* ib.) Sed hoc etiam fit compositum.

§. CLII.

7. *Oleum sulphuris linatum* ibid.) Hujus elaboratio admodum periculosa existit, quia oleum citò vitra penetrans facile accenditur, nullis liquidis sed solâ arenâ extingvibile. *Dn. D. KNOEFELIUS* hoc oleo in Peste & vulneribus felici cum successu usurpavit. Hæc massa concreti sangvinis instar ex 🜍 & oleo lini conscindatur & per retortam destilletur. Nonnulli addunt vitriolum calcinatum.

§. CLIII.

9. *Oleum sulphuris aureum* p. 507.) Hujus elaboratio *à Dn. D. Johanne Michaelis* p. m. & à Me sæpius tentata fuit, sed semper frustraneo cum effectu, oleum & operam perdidimus.

§. CLIV.

10. *Ol. Sulphuris rubrum* ibid.) Post olei destillationem ex hujus ☹ Lac 🜍ris demum præparari potest.

§. CLV.

11. *Ol. sulphuris verum S. Closs.* ib.) Hoc laudem meretur, cujus vera conficiendi ratio in digestione olei illius fœtidi & optimè rectificati consistit.

§. CLVI.

4. *INFUSIO: Unde* 1. *Balsamus Sulphuris Terebinthinatus seu Rubinus Sulphuris* ibid. p. 507.) Cum ol. Terebinth. promptius quàm cum spiritu ejus succedit; Sic v. g. Recip. fl. sulphuris per se parat. q. v. ol. rectific. Terebinth. q. s. digere vel coq; donec tinctura appareat.

N. Melius succedet operatio, si sulphur elect. cum sale ♀ misceas, vel super ignem lenissimum in ✢bulo torreas in massam rubicundam, sed non

non sine fœtore erit, & posteà olea distill. vel juniperi, vel anisi, velquod volueris s.q. superinfundas.

N. 2. *Quod si hunc Balsamum à suo spiritu separare volueris &c.* ib.) Rec. fl. sulphuris ℥ij. affunde ol. juniper. vel Terebinth. q. s. ad solutionem cum ebullitione in ∴ peragendam, solutum effunde, filtra per chartam bibulam, colaturæ adde spir. vini rectific. q. s. destilla. Rec. extracti residui sulphurati ℥j. ol. destill. anisi ℥ıv. balsami de Peru ℥ß. fl. benzoin. ʒij. pone in digestionem per aliquot ♂♀.

N. Si loco ol. d. anisi substituatur ol. d. Citri, fit Balsamum pestilentiale.

N. 2. Balsamum vitæ conficitur, si fl. sulphuris s. q. affundas ol. d. Cinamomo cariophyll. Macis, Cortic. Citri, aurantior. zedoar. ãã s. q. & digerantur in loco tepido.

§. CLVII.

Vires. Excellentissimam Medicinam præbet contrà phthisin ad ulcera pulmonum consolitanda &c. ibid.) Hic quæritur, utrum Balsamum sulphuris, & alia oleosa balsamica ex sulphure cum oleis destillatis præparata in phthisi aut exulceratione pulmonum aut aliorum viscerum ex humoribus salsis hæmoptysin causantibus ortâ tutò in usum trahi possint, an secus? *Dnus AUTOR* cum Aliis affirmat, nec forsan deerunt ipsis rationes: Quia *primò* istiusmodi balsamica remedia, humidum seu balsamum radicale cum calido innato augent; *Deindè* spiritus vitales reficiunt. *Tertiò*, quia salia acida in lymphâ & massa sangvinea contemperant, à quibus putredines; Uti ex mechanicâ chemicâ constat, dum ejusmodi oleis destillatis aquæ fortis vis corrosiva acida corrigi potest; *Quartò* quia sunt interna vulneraria putredini resistentia, eò quod etiam externè brodiis carnis calidis instillata & ad tempus aëre exposita, quo attingunt, ea non putrescere aut fœtorem contrahere sinant, secus, ubi nō attigerint, fœtere.

Verùm si & hoc loco communem illam medendi regulam non insuper habere volumus, contraria contrariis esse curanda, dictitantem, certè non succedet tutò, si phthisin seu pulmonum exulcerationem istiuscemodi balsamo sulphuris aut aliis oleosis balsamicis ex fl. sulphuris cum oleis destillatis præparato curare velimus. Notum enim est in phthisi seu exulceratione pulmonum aut aliorum internorum viscerum semper vel præviam adfuisse, vel adhuc conjunctam adesse inflammationem, eamque adeò non sine acido inflammante ac dolorifico. Olea destillata & alia, ex quibus dicta balsamica conficiuntur, etiam calida esse inflammabilia ac resinosa omnibus, me etiam tacente licet, notissimum est, at verò hoc particu-

lis

lis eorum acidis acceptum esse ferendum perpauci sentiunt, *inquit D.* **David von der Becke** *in Experiment. & Meditat. circa Rerum natural. princip.* Patet tamen ex salium volatilium beneficio alkali ex oleis destillatis præparatione. Olea destillata & alia pingvia illita cranii & ossium affectibus nocent, & affectibus erysipelatosis ob acidum eorum occultum gangrænam afferunt. Quomodo igitur hæc sanâ ratione & in Phthisi seu pulmonum exulceratione convenire queant? Præterea, cum tunc etiam fermenta viscerum digestiva admodum debilia sint, & hæc balsamica oleosa fermentis corũ ob unctuosum acidum salibus volatilibus immersum potius reluctentur, uti ex ructibus post eorum usum cõstat, in actum deduci, & in salia volatilia Naturæ convenientia converti nequeunt, unde toti naturæ sic cruda relicta negotiũ facessunt ac damnum irreparabile inferunt. Huc accedit, quod in ejusmodi affectibus aliàs tota massa sangvinea unà cum lymphâ tunc quasi vappescat, ità ut in hâc absumptis seu resolutis partibus volatilibus salsis, oleosis ac balsamicis Naturæ congruis spiritus vitæ debilior suum lumen amittat, imò paucissimus fiat, adhibitis jam istiusmodi sulphureis sylvestribus oleis calidissimis, quid aliud eveniet? quàm ut flamma major extingvit minorem, sic hæc etiam calida in excellenti gradu reliqvum flammulæ vitalis penitus penitusq; sint extinctura, vel loco vitalis caloris hecticum sint inductura? Unde *Casparus Hoffmannus in Præfat. in Libr. de Medicament. officin.* Olea, inquit, stillatitia, quæ ferè essentias vocant, tam apertè ventriculo membranaceo inimica sunt, absumendo humidum illius radicale, hepati autem aliisve visceribus sangvineis inflammando, aut φλόγωσιν seu rectius καῦμα excitando, ut quidam sibi sitim perpetuam adsciverint, quidam cachexiam biliosam, quidam hydropem calidum, addo ego cruentum alvi fluxum, scabiem siccam, febres hecticas &c. Quorum omnium pervelim, inquit *Excellentiss. Dn. D. SIMON PAULI in Quadripartit. Botanic. Class. tert. pag. meâ 256.* Novellos Practicos subindè meminisse, nec se moveri ab empiricis patiantur, cum illi casu sæpe per empiriam levare quidem Morbis ægros, sæpius verò ac frequentius in præsentissimum vitæ discrimen, alios atque alios ejusmodi calidis, validis chemicis medicamentis præcipitasse visi sunt, Methodi medendi ignorantissimi. Nec obstat, istiusmodi balsamica balsamum radicale confortare, falsum hoc est, longa enim est differentia inter sulphura vi peregrinâ ac virulentâ nondum spoliata, & istâ adhuc constantia, ad quæ ultima Nos balsamum sulphu-

ris

ris & alia adhuc cruda olea destillata referimus. Tirones, inquit *CL. HEL MONT. in tr. V. H. L. M. V. p.* 577. addiscant sulphura spoliare vi suâ peregrinâ ac virulentâ, (hoc est, suo acido) sub cujus nimirum custodiâ abditur ignis vitalis Archéum in scopos desideratos placidissimè ducens. At de quibus hîc agimus, talis genii non sunt.

Nec sufficit Spiritum vitalem svavissimis Sulphurum popismatis demulcere, sed & horum vi specificâ causam morbificam consumere, & vias oppilatas ac obstructas reserare & fermenta viscerum confortare oportet.

Olea destillata vel spir. vini ab ▽ fort. abstracta hujus vim corrosivam demulcere, dum acidum minus corrigit majus, notum quidem est, sed quid hoc facit ad internum eorum usum? Quod autem ista olea balsamica carnis juscula, si hisce infundantur, à fœtore & corruptione præservent, fit hoc, quod ab aeris injuriâ defendant, quemadmodum etiam videmus ol. amygdal. dulc. express. vel ol. olivarum vinum in doliis incorruptum servare; Sed quid hoc ad præsens negotium? Nihil probat. Longè enim alia est illorum balsamorũ operatio in corpore humano, & alia in aliis rebus extrà corpus constitutis. Illic calor viget fermentalis, & vitalis; hic putredinalis elementaris, &c.

§. CLVIII.

3. *Balsamus* 🜍*ris ad* ***Externa***, *qui Rulando adscribitur* p 508.) Verùm hæc non est vera Balsami Rulandini descriptio, ea autem, quæ sequitur, videtur genuina. Rec. fl. 🜍ris ter sublimat. ℥iij. ol. rosac. complet. ℔ß. vini rubri opt. ℥iv. Macera per octiduum leni △ne & aliquoties agitentur, tunc coque lento △ne & semper movendo ad vini consumptionem. In colaturâ dissolve Terebinthin. clar. ℥ij.ß. & serva ad usus.

N. Hunc balsamum ad tophos articulorum emolliendos, leniendos & discutiendos *Rulandus Centur. 2. cap.* 92. mirè commendat. Cui agyrtæ jam substituunt resinam Pini pretio equidem inferiorem, neutiquam virtute. Balsami sulphuris utilitatem in arthriticis *Tulpius expertus est Libr. 4. observ. cap. 56.*

§. CLIX.

4. *Tinctura* 🜍*ris* p. 508.) Hæc suo stat talo, prout & 5. *S. Closs.* quæ cum sp. vini 🜕tarisato extrahitur, adhibetur in scorbuto, reserat obstructiones, & diuretica est.

N. Sequenti modo etiam Tinctura 🜍ris componitur. Rec. 🜍ris el. sal. ⊖ & 🜕tari ãã fac. fluant in ✠, effunde, pulverisa, ac cum spirit. vini extrahe Tincturam rubicundissimam. Sic & Tinctura sulphuris volatilis elaboratur. Rec. 🜍ris opt. pulverisat. ℥v. ✻ tantundem. calc. viv. ℥vj. Misce & immitte pulverisat. in retortam,

tam, ℌla ex ∴ per ignis gradus. Calore aucto prodibit rubra tinctura ♎ris volatilis. Hujus usus in Peste & pectoris affectibus non satis deprædicandus est. Digitos colore tingit nigro.

§. CLX.

7. *Crystalli ex Tincturâ ♎ris* p. 508,) Hic modus non procedit. Benè autem sequens 8. Sal sulphuris vel ex ☋ campanarii Spiritus vel ex residuo post extractionem oleosæ substantiæ cum ol. d. Terebinth. vel juniperi factam, △ne leni calcinato. Sed parum ⊖lis præbet.

§. CLXI.

9. *Essentia ♎ris* p. 509.) Hæc nihil peculiaris à dictis Tincturis obtinet.

§. CLXII.

V. *LIQVATIO* ibid.) ♎ur in sublimatorio sat alto △ forti sublimatur, & sublimatum exponitur aliquandiu liquationi in cellâ.

CAPUT XXIX.

De Bitumine ac Ambrâ gryseâ.

§. CLXIII.

DE *BITUMINE ac AMBRA GRYSEA ad Caput XXIX.* pag. 509.) *BITUMINIS* vocabulum in genere quamcunq; terræ pingvedinem tenacissimam facilè urentem denotat, unde diversas sub se comprehendit species. Ad quod *Dnus Autor* cum aliis refert *AMBRAM, SUCCINUM, SPERMA CETI, BITUMEN* in specie sic dictum, *NAPHTHAM & PETROLÆUM, CARBONEM PETRÆ & GAGATEN.* Ex his quibus Bituminis nomen jure competat, aut non, in sequentibus videbimus.

§. CLXIV.

DE AMBRA p. eâd. 509.) *DE AMBRÆ* origine & Naturâ Historici, Philosophi & Medici in hunc usq; diem in diversas opiniones abeuntes adhuc contentionis serram inter se invicem trahunt, dum inveniuntur, qui planè negant, *AMBRAM* haberi nativam, ut Medicorum scutica *LEONARDUS FUCHSIUS*; Alii scribunt, quod sit spuma Maris, alii sperma ceti, alii camphoræ speciem, ut *Averrhoës, Cæsalpinus.* Alii verum & nativum Sulphur, ut *CRATO.* Alii Succinum. Alii excrementũ beluæ cujusdam marinæ. Alii non tam ad Mineralium, nec vegetabilium, sed Animalium potius classem referendam esse scribunt, dum excrementũ Avis, cujus nomen lingvâ Madagascaricâ Aschibobuck Indiæ Orientalis statuunt. Cujus sententiæ mentionem facit *Jul. Cæs. Scaliger. exercit. 104. §. 10.*

f. 10. Et *Fragosius Cap. de Ambaro Libr. de aromat. & Medicam. ex Indiis in Europam delatis p* 89. *Et Ferdinandus Lopetz de Castagnedâ in orientali suâ historiâ Libr.* 4. *cap* 15. statuit Ambram in Balænis repertam stercus esse aviũ quarundam, quæ in Archipelago illo interiori odoriferis vescantur herbis in rupes & scopulos insularum earundem sua excrementa deponant, quæ mari innatantia à Balænis devorentur & nondum concocta vomitu postea rejiciantur. Et ista Avis, scribit, est instar anserum nostratium, magni capitis cum guttâ pulcherrimis ornata pennis. Hujus excrementa sunt AMBRA noctu à rupibus delapsa, interdiu à ☉le excocta & noctu à Lunâ purgata in rupibus tamdiu manent, usque dum tempestate maris obortâ cum fluctibus hinc inde ad ripas propellantur. vid. Hieronymus Megiserus in descriptione insulæ Madagascar. *Cap.* 6. *p.* 43. & *Justus Fidus Klobius in differt. de AMBRA.* Alii hujus Natales in Balænarum intestina referunt, cum sæpè Ambra in his dissectis inventa fuerit. vid. *Monard. histor. simpl. cap.* 7. *Clus. in not. ad Libr.* 1. *c.* 1. *Histor. Arom. Garciæ.* Alii in mari oriri instar fungorum statuunt, quæ postea cum lapillis, quibus adhæret, ad littora expellitur, *Serapio, Jul. Cæsar Scaliger l.c. Avicenna & Psellus* è fontibus in Mare effluere testantur. Lusitani ferunt in toto maritimo Æthipiæ tractu reperiri etiam ingenti magnitudine fluitans, transferri ad littora ventis quibusdam flantibus in magnâ copiâ, existimari ab ignaris Picem aut Bitumen. Probabile videtur & experientiæ congruum, licet in mari reperiatur, tamen ab eo originem non habere, sed *BITUMINIS,* quod ex terræ visceribus in Maris abysso vi mineralibus innatâ expellitur, certam quandam esse speciem, & ut succinum ex fontibus Bituminis emanare, & in summo mari aëri expositum coagulari & densari. In Indiâ fontes esse, ex quibus oleum & Balsamum nobilissimum fluat & colligatur, Historiæ testantur: ex hisce per venas subterraneas, si quid in mare fluat, condensatur & in ambram concrescit. Huic sententiæ subscribit *Franciscus Hernandes Medicus in Indiis præstantissimus in novâ plantarum, animalium & mineralium Mexicanarum historiâ à Nardo Antonio Reccho in ordinem digestâ, à Johanne Terentio, Johanne Fabro & Fabio Columnâ notis & additionibus illustratâ.* Ex Æthiopico mari educitur AMBRA plurima optimè fragrans interdum centum librarum plus minus. Hanc evomunt in imò maris, cujusmodi sunt fontes Naphthæ, & quando tempestas invaluit, ventus ejicit in littora. Est substantia pingvis odoratissima, inflamma-

flammabilis, ardens, nunc durior, nunc mollior, friabilis, ita tamen, ut sub dentibus aut digitis instar ceræ dilatari possit, colore nunc uniformi, nunc puncta citrina aut alba aspersa habens. Odorem nobilissimo suo sulphuri debet, unde *Crato* sulphur esse, aut ad minimum ei inesse statuit. Eandem Avium esse excrementum, fabulæ haud absimile videtur. Fungorum instar in mari crescere, non est probabile. Quæ in Balænarum intestinis dissectis Ambra fuit reperta, casu evenit, quia cum alimentis eandem à maris æstu agitatam anteà devorare potuerunt. Unde rectè statuit *DOMINUS AUTOR, AMBRAM* bituminis quoddam genus esse, ex fontibus ac alveis Maris ad littus eructatum.

§. CLXV.

Optima censetur grysea (seu coloris cinerei) à sortibus purgata pag. 509.) Ambræ tria statuuntur genera, *Unum Selachiticum* ex *Zeilan* Insulâ Indiæ, rufum & pingve, quod cæteris præfertur; *Alterum* ex Sechrâ loco maritimo Arabiæ felicis, subalbidum, colore ovi struthiocameli, quod ut plurimum est, quod ad nos defertur, gryseum & variegatum maculis nigricantibus. *Tertium* deterrimum, quod nigricat, quale esse volunt, quod pisces devorarunt. *Hujus* etiam *duas* constituunt *species, unam* in ventre repertam, ignobiliorem; *Alteram* juxta spinam dorsi magis sinceram. Optima censetur, quæ à sordibus est repurgata, quæque plurimum ad candorem accedit, cinerei coloris, aut quæ ex striis nunc cinereis, nunc candicantibus constat, levis, quæque acu perforata multum oleaceæ resinæ resudat. *Nigra* & *candidissima* improbantur, quia gypso adulteratæ putantur.

§. CLXVI.

Factitia facilis est cognitu pag. 510.) Adulteratur sæpè ex ligno aloës, styrace, Ladano extractis, addito moscho, vel etiam ex benzoino, cerâ albâ novi examinis, carie fraxini, arborum musco, addito Moscho & Zibetho; Sed fraus facilè animadvertitur. Nativa non tàm facilè in aquis mollescit, ac factitia: Manibus præterea si tractetur, ceræ modo lentescit factitia, non item vera. Color etiam ac odor non tàm exactè exprimi possunt in adulteratâ, quin à verâ differant. Vid. *OLAUS WORMIUS IN MUSEO p. 33. ERASMUS FRANCISCI* in Indischen und Sinäsischen Lustgarten pag. 1179.

§. CLXVII.

Vires p. 510.) Ejus usus vel est internus, vel externus. Internè sumpta ex optimis est ad spiritus demulcendos

dos & confortandos, unde cerebro & cordi conducit, sensus omnes vegetiores reddit, in apoplexiâ, vertigine, lipothymia, spasmo &c. summis laudibus decantanda. Multum etiam confert ad prolongationem vitæ, sic Parmacopejus quidam Calecutiæ, *teste Francisco Bacono Barone de Verulamio in histor. vit. & Mort. p. m. 528.* ex usu ambræ ad centum sexaginta annos vixisse perhibetur; & Nobilis in Barbariâ ex ejusdem usu longævi reperiuntur, cùm plebs brevioris sit ævi.

§. CLXVIII.

PRÆPARATA. 1. Essentia Ambræ ibid.) Essentia hæc AMBRÆ ab autore descripta, cum facilè ob ol. amygd. dulc. admixtum rancorem contrahat, convenientius est ambram vel cum ol. d. rosarum vel ligni Rhod. solutam cum saccharo albissimo miscere, nodulo includere, rostro capitelli cucurbitæ vitreæ imponere & eum Spiritu rosarum per fermentat. parato ex B. leni calore destillare.

N. ALIA ESSENTIA AMBRÆ CL. TACHENII.

Recip. Ambræ ℈ß. Zibethi gr. iij. misce in mortario, adde Succi Citri gutt. j. vel ij. Moschi ℈j. dissolve omnia cum spiritu rosarum f. q. M.

§. CLXIX.

2. *Species Diambræ* ibid.) Hæ species nullam merentur animadversionem, sed pristinam retinent debitam laudem, ob simplicem descriptionem & genuinam præparationem, summæ sunt virtutis in omnibus corporis affectibus à frigidâ causâ ortis, vertigini medentur, catharrhis resistunt, spiritꝰ tùm vitales tùm animales adaugent, concoctionem juvant, unde senibus salubre & familiare sunt remedium.

§. CLXX.

4. *Ambra Essentificata* ibid.) Egregiæ elaborationis & energiæ hæc etiam est. Cujus tamen vires augeri possunt, si ambra grysea prius in ol. d. rosar. vel Citri, vel Cinamom. solvatur f. q. & cum Saccharo cand. pulverif. in Essentiam siccam redigatur. In reconvalescentibus egregiè convenit, ut & in deperditâ memoriâ.

N. Ambra non solvitur aqueis humidis, sed oleosis, quia oleosæ & balsamicæ & ipsa est naturæ. Contrà verò Moschus, quia humidioris est naturæ, humidis & liquidis facilè permiscetur. Cùm autem ambra per se nō possit in vehiculo aliquo assumi, quia in liquoribus humidis picis formam induit, miscenda est cum saccharo, & sic vel per se, vel cū Liquore quocunq; deglutiri potest.

CAPUT XXX.

De Succino.

§. CLXXI.

DE SUCCINO ad CAPUT XXX. p. 510.) De hujus Origine & Naturâ videas etiam Autores valdè descrepantis esse sententiæ. Alii enim gummi Arborum. Alii sperma animalium, alii Avium etiam excrementum, alii ceram melle imbutam, alii Maris sobolem habent. Alii Resinam terræ statuunt, prout & *Dnus AUTOR*, cum quo & Nos facimus, ad bituminis etiam genus referentes, quod è cavernis suis effluens maris salsugine coalescit & tenui portione exclusâ induratur. Hanc sententiam nostram statuminat hujus uberior proventus in illis locis, ubi Pinus & Terebinthinæ in copiâ crescũt, quod argumento esse potest, à simili quâdam resinosâ substantiâ, qualis in arboribus illis reperitur per terram diffusâ nasci & à particulis salsis marinis vel aliunde coagulari. Nec absimilem naturam arguit prætereà similis inflammabilitas ac color, qui à Terebinthinæ Cypriæ incensæ odore non differt, quodq; ex succis illarum arborum per artem confici possit *teste Martinio in Atlante Sinico p. 65*. Potest & impurum succinum arte corrigi, teste *Glaubero Libr. de Furnis Philos.* per sp. ⊖ rectificatum; sed tunc duritiem illam deponit, nec durat nisi in loco frigido vel temperatè calido. Natura exhibet interdum minus elaboratum, alterâ sui parte molle, alterâ durum; nonnunquam etiam illud variis solet pingere characteribus. Interdum etiam variis scatet insectis illi, dum adhuc molle fuit, inviscatis. Sic & solo ignis adminiculo ita solvi potest, ut illo cadavera obduci queant. vid. *Cl. Morhof. l. c. p. 49.*

N. Reperitur in Borussiâ ad Maris Balthici littora, ortâ tempestate sudini retibus illud piscantur: Et ad Cimbriæ littus occidentale. Verisimile est, tractus istos arenosos bitumine refertos, quod ubi in mare exsudat, dicto jam modo coagulatur. In Silesiâ sub arce Greiffenstein ad pagum Rabsau etiam eruitur, ut & quandoque Islebiæ à Borussico nec colore, nec odore, nec perspicuitate differens. Describit & *Succinum Mexicanum Franciscus Hernandez. in thesaur. rerum Medic. Nov. Hispan. Libr. X. cap. 2. p. m. 336.*

§. CLXXII.

DELECTUS ib.) Datur succinum album, flavum & nigrum. Nigrum vilius est; Hinc non nisi album & flavum in usu sunt. Præstat album, ut magis digestum, sincerum, svave fragrans,

Succinum.

fragrans. Huic flavum ſuccedit, quod pellucidum ſit ſvavis odoris.

§. CLXXIII.

Flavum ad albedinem reduci poteſt p.511.) Scilicet Succinum flavum ponitur in cucurbitam fictilem, additur ⊖ part. ij. ad Succini flavi part. j. ſuperfunditur aq. pluvial. ſ. q. ad ſalem ſolvendum & coquitur ſuperpoſito alembico cæco, ne ▽ ſubito exhalet, usque dum album evadat.

§. CLXXIV.

Vires ibid.) Succinum vim calefaciendi, exſiccandi, roborandi obtinet, ſpecificum cephalicum & hyſtericum. Unde in epilepſia, apoplexiâ, vertigine, lethargo, ſpaſmo, catharrhis, ſuffocatione hypochondriaca admirandæ eſt virtutis. In ſubſtantiâ confert in hæmorrhagiis uteri, gonorrhœâ, fluore albo mulierum. Oleum ejus deſtillatum confert in peſte, unde & potisſimum ingrediens olei peſtilentialis Dn. D. Heiniſii. Globuli ex ſuccino occipitio annexi oculorum medentur defluxionibus, & collo geſtati impedimento ſunt, ne catharrhi ſuffocativi oriantur.

§. CLXXV.

PRÆPARATIONES. 1. *Præparatio.* 2. *Solutio ſeu Præcipitatio.* 3. *Deſtillatio.*

1. *Præparatio, unde Succinum præparatum* ibid. p.511.) Hæc vulgari modo cum ▽ ſpecifica lævigando peragitur. In catarrhis cum Eſſentiâ catarrhali, in affectibus uterinis cum Eſſ. uterinâ &c. lævigatur.

§. CLXXVI.

2. *Solutio ſeu Præcipitatio* ibid.) Unde Magiſterium, Extractum, Tinctura p. 512. Si volueris Eſſentiam ſeu Tincturam ex ſuccino elicere, vel in flavam ſolutionem redigere, neceſſe eſt, ut ſp. vini rectificatiſſimus ſumatur, aliàs inauſpicatò hujus præparationem aggredieris, & poſtmodum leni calore digeras, ſecus faciendo oleum & operam perdes. Ut autem conſtet, Tincturam iſtam non à Menſtruo digeſtione exaltato eſſe profectam, ſed partes ſuccini ſubtiliores reverà fuiſſe ſolutas, guttas ejus aliquot ▽æ infunde, in quam Spiritu vini ſubitò ſeſe diffundente reſolutum ſuccinum liquoris ſuperficiei inſtar tenuiſſimæ cuticulæ ſupernatare conſpicies, in fundo autē, ut Autor ſcribit, pro Magiſterio nihil invenies.

N. *Th. Paracelſus* Succini ſ. q. affudit circulatum, digeſſit in ⊰ aliquot ♂☽. Hinc per cohobationem abſtraxit, usque dum in fundo unctuoſus liquor apparuerit. *Libr. 6. Archidox. pag.* 81.

§. CLXXVII.

Vires p.512.) Hæc Eſſentia Succini nobile eſt Medicamentum Capiti, ventriculo, inteſtinis ac toti nervoſo generi dicatum; contrà calculum etiam efficaciſſimum.

N. Reliqua Magiſteria rejicimus.

§. CLXXVIII.

§. CLXXVIII.

3. *DESTILLATIO*, *hæc exhibet oleum*, *Phlegma*, *Spiritum* ac *Sal*, & perficitur vel sine liquore, vel cum liquore affuso, per cujus virtutem aliquantulum digeratur ac solvatur.

§. CLXXIX.

Oleum ibid.) Hoc vel sine additione vel etiam cum aditione aliarum rerum v. gr. silicum contusorum, arenæ, ⊖. calc. viv. corall. &c. destillari potest per retortam vitream aut terream igne per gradus adhibito. Extillat primò phlegma, hinc oleum subtile, tandem crassius cum sale volatili. Alii digerunt succinum prius cum ▽â, hinc destillant. Verùm sine ullo emolumento. Alii succinum optimè tritum cum cinere elixiviato miscent, & igne destillant leni non sine maximo commodo. Acquirunt enim oleum penetrantissimum album ab initio, quod seorsim servandum, hoc flavum postmodum sequitur. Nonnulli sumunt calc. viv. ⊖lis ana M. j. Succini albi ℔ij. ♌lant per XX ex ∴ △ne lenissimo apposito recipiente, capitello imponunt gossypium. Vel Rec. Succini albi ∴ ana q. v. ♌la ex retorta per aren. primo lento △ne, post fortiori, & acquires oleũ crassum subobscurum, quod ob salis volatilis copiam ingrati erit odoris, huic ▽am calidam affunde, misce agitando, stent per ♂♀ in digestione, & sal volatile in aquâ solvetur, hoc repete aliquoties, usque sal volatile omne sit imbibitum in aquâ. Tandem restans ol. cum ▽ destilla per vesicam cupream & rectifica semel vel bis. Accipies oleum flavum pulcherrimum. Sal volatile seorsim rectifica.

N. Si ol. illud crassius unà cum ✠ super 💀 restitans rectificetur, oleum destillat primò instar ▽æ limpidum, & quod sequitur, flavum erit.

Hîc obiter nota *Heinrici ab Heer* admonitionem *Libr. I. obs. 17.* insertam, se oleo succini albi uti aliàs solitum in epilepticis, convulsis, catarrhosis, cum non ægris tantum, sed & adstantibus odio esse notaverit, fastiditumque ad plerisque ob fœtorem nimium, sive litu foris, sive intus tabellâ, vel quovis modo uteretur, jam ab aliquot annis Balsamum illi Peruvianum optimis ægrorum rebus substituisse. Verùm quotidianus ejus usus & experientia huic contradicit, quâ constat, illud rectè præparatum non adeo abominabilem habens odorem cum exterius adhibitum, tum interius etiam propinatum vires illas, quas suprà adduximus, masculè exserere.

De Præparatis Officinalibus vid. in Dispens.

CAPUT

CAPUT XXXI.

De Spermate ceti.

§. CLXXX.

DE SPERMATE CETI *(ad Caput XXXI. pag.513.)* Hoc substantia quædam pingvis est, tenera, mollis, verno tempore, manè mari tranquillo innatans, calore leni diffluens, aëre autem frigido iterū cōcrescens, calore albo squammarum minutarum sub specie se offert. Quoad saporem butyrum quasi æmulatur, nisi quod aliquid rancoris lingvæ imprimat, prout recentius vel vetustius fuerit, variat. Odor nullus ferè est, nisi etiam quodammodo rancidus. Hoc ab initio sub spermatis ceti nomine Naturæ mystis venit, eò quod putarent, eandem esse ceti genituram in mare à coitu illorum effusam, cum illis in locis potissimum inveniatur, ubi cetorum vel balænarum magna est copia, & spermaticam ac viscidam repræsentet substantiam; Sed frustraneâ persvasione. Alii postmodum fuerunt, qui flores salis halosanthon veterum putarunt, cujus substantia ⊖lina, nitrosa, non pingvis ac oleosa fuit, qualis spermatis ceti, sulphureæ potius naturæ, ut ob id ab Autore nostro & aliis ad bituminosa referatur corpora. Attamen cum & hoc nimis generale sit, adiposum quid potius ac pingve ex animalium classe videtur, & in specie marinorū, cum rancor facilis, sapor piscosus & odor ac similia hoc ipsum evincant. Ideoque modernæ observationes & experientiæ in cetorum capturâ manifestarunt, hoc sperma ceti dictum ex cetis esse, non autem quòd ex partibus eorum genitalibus oriatur, sed ex capite potius eorum proveniat, & tam ipsum sit pingve cerebrum, quàm oleosus cerebro circumfusus liquor. Varias scilicet inter cetorum species, Borealem Oceanum juxtà Islandiam Grœnlandiamque Insulas incolentes, una est singularis 25. aut 27. ad 30. ulnarum longitudinis, 10. ad 15. crassitiei, dentibus mediocribus armata, sed capitis prægrandi instructa mole, adeò ut secundum *OLAUM WORMIUM* hoc tertiam totius piscis partem ferè adęquet, à latinis aliàs proprio nomine Orca appellatur, Belgis Potfisch. In hujus cranii cavitate continetur materia hæc pingvis & oleosa, quæ exinde collecta vel in mare effusa sperma ceti postmodum appellari incipit. Nec minima est hujus quantitas, reperitur enim in his craniis tantâ copiâ, ut ex uno cranio dissecto balænæ multæ amphorę desumptæ fuerint. *vid. citatum Wormium in Muséo Cap. 14. Bartholin. cap. 4. histor. 24.*

Clusium Libr. VI. Exotic. c. 17. Hoc autem tantùm in masculorum craniis reperiri asserunt, fœminarum cerebrosa substantia instar liquidæ pingvedinis instar olei venit in usum lucernarum; Hic dubium solum manet, quomodo à Balænis in mare effundatur? Sub spermatis ratione hoc fieri, nemo jam sibi persvadebit, sed potius cum *OLAO* l. c. statuimus, reperiri hanc materiam in mari, quando aut cetus hic pugnãdo cum aliis occubuerit, aut quando hanc materiam certo tempore naturæ instinctu per appropriatos meatꝰ evacuarit. In mare igitur effusa pingvis hæc materia marini salis attactu in se cogitur & spisſitudinem contrahit, accedente aëre frigido. Hoc autem ignobilius ferè quod mari innatat, prout prius ac nobilius, quod ex ipso cranio hauritur. *Thom. Bartholin. C. 3. epist. 70.* Illud quod ex mari hauritur, aquis puris calidis abluitur, incoquitur, & factâ post refrigerationem consistentiâ aufertur pingvedo, sperma ceti dictum officinarum. Hâcque ratione præparatur illud, quod ex mari colligitur impurius. Hujus autem, quod ex Capite Balænarum sumitur, concinnior longè præparatio est, quâ utuntur Dani in præparando spermate ceti, quàm à Pharmacopœo Hafniensi experto *Dn. D Michæel Ettmüllerus* amicus meus plurimum honorandus communicatum accepit, & dissertationi *de spermate ceti* inseruit, quæ cum non in omnium sit manibus, hûc apponam. Conficitur scilicet lixivium acre ex cineribus & calce vivâ, ita ut hujus sit minor quantitas, quàm cinerum. Signũ autem sufficienter acuati lixivii est, si intra digitos ad tactum lubricum & quasi pingvidiusculũ percipiatur, hinc per saccum laneum, ut clarum & purum evadat, percolatur. Ubi lixivium jam præparatum est, sumitur massa ex cranio Balænarum suprà dictarum, eaque si pingvis, flava & liquamine oleoso superfluo perfusa fuerit (wenn sie sehr thranicht ist) per saccum ex pilis confectum mediocriter est exprimenda, non per pannum lineum, ut omne liquamen pingve superfluum per saccum transudet; quo facto restitans in sacco materia spermatis lixivio suprà præparato immittenda & manibus in lixivio probè subigenda & cum eodem permiscenda per ♂ ♀ ita reponenda est. Altero die manè per saccum pilosum lixivium denuò exprimendum & separandum, & id quod restiterit, super linteum explicandum & digitis blandè diducendum est, & in aëre libero vel sub tepidiori solis radio, ne liquescat, exsiccandum & ita præparandum erit, quod posteà spermatis ceti venit nomine. Magma candidum, squamosum, friabile, promptè liquescens.

N. 1. Si materia ex cranio collecta minus pingvis ac oleosa fuerit, sed

Asphaltus, naphtha, Petroleum, e oleū terra.

sed candidior & friabilis, tunc citrà expressionem per saccum pilosum statim lixivio est permiscenda, aliàs sperma hoc ruffescet.

N. 2. Ipsa lixivii quantitas nec copiosa nimis sit, respectu infundendi spermatis, nec etiam acrimonia ejus nimis intensa, aliàs immissa spermatis materia coit cum alkalibus lixivii in saponem. Idem præparandi modus etiam obtinet, si rancidum forsan aut vetustate nonnihil fuerit corruptum.

§. CLXXXI.

Vires. Humectat, resolvit, anodynum est p. 514.) Undè maximè ejus usus in colicâ, suffocatione hypochondriacâ seu hystericâ passione, torminibus infantum commendatur; Lac coagulatum dissolvit, unde & *Hadrianus à Minsicht in armament. chemic.* p. 520. Emplastrum de spermate ceti describit, cujus felicissimum successum *Dn. D. Johannes Michaelis* in tumoribus mammillarum sæpius fuit expertus & *CL. Timæus à* Güldenklee *cas. Medic. Libr. 4. Cas. 36. p. 234.* Sangvinis grumos resolvit, & in asthmate, catarrho suffocativo, nihil præstantius. Sed rancidum non esse debet, aliàs plus nocebit, quàm proderit.

Dosis est in adultis ℈ß. ℈j. ad ʒj. infantibus gr. j. ad iv. vel ℈ß. vel per se, vel cum saccharo cando semine aquilegiæ &c. in lacte materno.

CAPUT XXXII.

De Asphalto, Naphtha, Petrolæo ac oleo terræ.

§. CLXXXII.

DE *ASPHALTO, NAPHTHA, PETROLÆO, ac OLEO TERRÆ, ad Cap. XXXII.* p. 514.) De hoc *Franciscus Hernadenz l. c. Libr. X. Cap. 2.* ita commentatur. Purpureo splendet colore, ac trifolii Asphaltitidis, rutæve gravem quendam spirat odorē & eisdem pollet facultatibus. Septentrionali scaturit Oceano, & liquidum fluens statim in hujus Hispaniæ novæ littora decurrit. In laminas cogitur, bina passuum milliaria quandoque longas, crassas verò duas trésve spithamas. Vili ob copiam in his regionibus venditur pretio. Utuntur eo mulieres Mexicanæ commanso ac passim non sine voluptate quâdam ore retento ad extergendos & pristino nitori restituendos dentes. Aliàs usum internum non agnoscit.

N. Bitumen judaicum dicitur Juden-Pech / eo quod in Lacu Judææ nascatur, & adeò lentū esse fertur, ut avelli nequeat, præterquam filo, quod menstruum mulieris infecerit.

N. Nostratibus ejus loco *Pissasphaltos*

to in usu est; Hoc picem bitumini mistam redolet, & in Apollonio Epyri invenitur, quia fluminis impetu ex montibus devolvitur Cerauniis, & in glebas cogitur, idque nativum est. Aliàs datur & factitium compositum ex pice ac bitumine, unde & nomen accepit; Nonnulli etiam *Pissasphalton mumiam Arabum* vocant, de quo *Libro V. de Mumiâ.*

N. Reliqua ut *NAPHTHA, PETROLÆUM* non essentiâ, sed accidentibus tantum secundum magis & minus differunt: ita ut pars spirituosior sit Naphtha, huic proxima Petrolæum, & oleum terræ, crassior & feculenta Asphaltum.

N. Præter hæc nobilis etiam *Naphthæ* species ex Sumatrâ affertur, Javæ regno è regione in conspectu sita. Quam Miniac Tannah Indi vocant, quod oleum Terræ significat, & non secus ac nobis cognata Naphtha, seu Petroleum è terrâ erumpat, vel ex rupibus in subjecta flumina præcipitetur. Hoc oleum à Barbaris in tanto habetur pretio, ut Rex Achinensis, qui potentissimus istius Insulæ tyrannus est, sub capitali pœnâ istud evehi inde prohibeat, ita ut incolæ nocte intempestâ, si quæ Batavorum aut Anglorũ novis eorum littoribus appellat, ad nos istud furtim deferant. Hoc oleum partibus paralyticis illitum miraculi instar solatur, odore est gravi, sed minus fastidioso. *Jacobus Bontius in not. ad Garc. ab Ort.*

CAPUT XXXIII.
De Carbone Petræ & Gagate.

§. CLXXXIII.

DE CARBONE PETRÆ & GAGATE *ad Caput XXXIII. pag. 515.*) *Carbo Petræ* crustosus lapis est, Stein-Kohle / nihil aliud etiam est, quàm bitumen quoddam sub terrâ induratum, lapideum, friabile, nigrum, si ardeat, aquâ aspersus magis ardet, quæ est natura bituminis. Dicitur *carbo*, quod Belgis, Anglis & nonnullis Germaniæ locis fomitem ignis præbeat. Hi carbones ex bitumine in causâ sunt, quod montes, ut Ætna, Vesuvius &c. flagrent; Illa etiam species pyritis, lapis ille fissilis Islebiæ, der Schyfer / ex bitumine constare videtur, quia facilè ardet & odore bitumen refert. De usu ejus Medico nihil adhuc constat.

GAGATES dicitur lapis à fluvio nomine *Gagas* in Ciciliâ, ad cujus ostia ad mare prope urbem Plagiopolim olim fuit repertus teste Dioscoride Libr. 5. Cap. 92. Hodiè etiam in Germaniæ quibusdam locis frequenter eruitur.

§. CLXXXIV.

Carbo petra et gagates.

§. CLXXXIV.

N. *Sunt, qui succinum nigrum vocant &c.* p.515.) Sed materiâ discrepant, licet cognatio ac affinitas quædam sit in hoc, quod attrahant paleas: Nam & succinum & gagas calefactus motu paleas, fila, chartam &c. attrahit. Deinde uterque igne accensus flagrat, sed succinum non ardet aquis, licet oleo quodammodo ardeat. Gagates verò, quia ex bitumine fiunt, eò magis in aquâ ardent & aquâ accenduntur propter vim bituminis Gagates crustosus est, lapideus, succinum leve.

§. CLXXXV.

Vires, emollit, discutit &c. ibid.) Fugat nitore serpentes, passioni hystericæ seu suffocationi hypochondriacæ suffitu medetur, contrà autẽ epilepsiam suffiendo in epilepticis concitat. *Zacutus Lusanus Libr.* 1. *de Medic. Princip. Histor. p.* 228. Habet etiam vim emolliendi & discutiendi, unde Colicæ resistere dicitur in pulverem redactus ad ℨj. septem diebus continuis in appropriato vehiculo propinatus. Gagates olim fuerunt gestamina virginum ac matronarum, quibus gratiam sibi conciliabant, prout moderno tempore perlis ac corallis rubris. Ornabantur his etiam galeæ, scuta & gladii. Est in Arce ad ostium Tangeræ templum fundatum, variis gemmis *à Carolo IV. Imperatore* ornatum, cujus fenestræ ex Gagate miro invento sunt compositæ. In quo templo est etiam pugio ipsius Caroli, cujus capulus ex gagate Lapide integro miro artificio est compositus, teste *Christoph. Encelio de Lapid. & Gemm. Libr.* 3. *Cap. XI.*

§. CLXXXVI.

PRÆPARATA p.516.) Hujus oleum ad modum olei succini, suprà edocti, conficitur, & rectificatur, vehementiorem tamen ignis gradum requirit. Utile est hoc in spasmo, Tetano, arthritde, hystericâ passione, epilepsiâ, paralysi; Magis tamen prævalent Medicamenta ex succino præparata.

Et sic ad finem cum DEO perducta est *MINERALOGIA.*

ANIMADVERSIONUM
Cum
ANNOTATIONIBUS
In
PHARMACOPOEIAM MEDICO-CHYMICAM

LIBER IV.

SECTIO PRIMA.
De
PHYTOLOGIA
Seu
PLANTIS.

HActenus Rationis & Experientiæ limâ *MINERALOGIAM*, quantum possibile fuit, dedimus expolitam; sequitur hanc eâdem viâ *PHYTOLOGIA* seu *DOCTRINA DE PLANTIS*. Hujus antiquitatem si spectes, inde usque à Protoplastorum temporibus ad Nos deducta est. Primus ADAMUS omnium stirpiũ & Plantarum exactam habuit cognitionem, & reliquos ab se descendentes Patriarchas ad illarum duxit cognitionem, quare & de eo dicitur, imposuisse nomina animantibus, aliisque terræ reptilibus, sub quibus procul dubio & PLANTÆ comprehenduntur. Unde *JOSEPHUS Libro 1, A. J.* columnarum duarum meminit post diluvium repertarum, quibus insculpta stellarum & herbarum nomina, in hunc finem erectarum, ut in posterorum cognitionem veniret, quali ac quantâ scientiâ ADAMUS fuerit donatus. Idem perhibet, NOACHUM non vineas tantum, sed & herbas condidisse aromaticas, quib9 sese morbis invalescentibus ab his incolumem præstare posset. Hujus notitiæ magnas Adami ac Noæ posteritas fecit accessiones, nec Prophetis eâ destitutis; Aliis post ADAMUM nemo supereminere visus præterquam sapientissimus Regum SALOMO, de quo S. Scriptura facit mentionem,

tionem, quod tria millia dicta de Herbis ac medico harum usu protulerit. 1. Regum 4. id quod & *JOSEPHUS* *Libr. c. 1.8.c.2.* suo testimonio approbat. Quæ causa, quod moderni Judæi Francofurdi ad Mœnum, Hamburgi, Viennæ, Venetiis, Romæ & alibi herbarum scientiam, quibus Salomo fuerit usus, tam sequipedalibus adhuc exaggerent verbis, ad morbos debellandos; imò ad sese notitiam traductam quibus modis ratio miscendi & componendi peragatur. Hanc divinam originem gentilis etiam admirata est Antiquitas, ut introduxerit, primos medicos, qualis JASON, Æsculapius, à Diis ipsis instructos fuisse, Deos quasi Medicinæ professores; Quippe cum Sol in Naturalibus sit vitæ Autor, & fons, Medicus ejusdem conservator, & tanquam scaturigo altera. Proinde Pythagoras herbarum inventionem, Apollini, Æsculapio & in totum Diis immortalibus acceptam retulit. Orpheus multa percuriosa de herbis posteritati pervulgavit; Post eum, Musæus & Hesiodus Polium herbam suspexerunt; Rex Poëtarum Homerus suis Moly in admirãdis ponit, cujus inventionem mercurio adjudicat, pro summo alexiterio agnoscens. Gentius Rex Illyricus Gentianæ, Artemisia Cariæ Regina artemisiæ herbæ inventrix. Ex Græciâ Dioscorides eminet, qui de herbis & earum virtutibus multa jucunda & utilia literarum monumentis memoriæ posteritatis prodidit, illarum causas Theophrastus, & ante hunc Aristoteles, virtutes autem Pergamenus senex consignavit. Ex Romanis M. Cato primus & diutine etiam solus stylum exercuit in herbis describendis, quem C. Valgius seqvutus & quidem imperfecto volumine ad Augustum Cæsarem; Pompejus Lenæus anteà Magni libertus, quo primum tempore stirpium ac herbarum scientia ad Romanos pervenit, devicto Mithridate. Ejus gazâ potitus Pompejus Magnus exemplaria herbarum à Lenæo in latinam lingvam transferri curavit. *Plinius Libr. 25. Cap. 2.* Et Arabes Herbarum cognitionis amore capti suam ipsis non denegarunt etiam diligentiam. EVAX Arabum Rex de HERBARUM virtutibus ad Neronem scriptum reliquit, Non dicam *de Avicennâ, Averrhoë, Albucasi* & aliis, qui multa de stirpium Naturâ earumq; facultatibus litteris proseqvuti sunt; ut plurimum tamen Relolleis hisce qualitatibus elementaribus nixi, quæ Medicæ Arti plus damni, quam emolumenti semper attulerunt. Horum præcedentium aberrantium inde in hunc usq; diem Posteritas insistit vestigiis, solas sensibiles qualitates non ex dotibus rerũ seminalibus emersas, sed rebus saltem constitutis supervenientes instar modorum materialium in herbarum cognitione illarumque virtutibus

tibus

tibus spectans. Harum qualitatum effœtarum hæresin, ex quibus herbarum naturas, potestates & energias hactenus torpida ævi nostri credulitas collegit, multorum antecessorum rudis induxit simplicitas. Isti enim herbam, quam amaram, acrem, acerbam &c. gustus adminiculo percepêre, suis adsignatis gradibus statuêre calidam; si qua succosam, acidam, insipidam &c. hanc frigi-inodoram, insipidam &c. hanc frigidis inserebant. Si ratio non suggerebat, quædam non formaliter, sed virtualiter calere, frigere, perhibentes. Sæpè cum *CL. HELMONTIO* demiror, tam luridum commistionis elementorum errorem adhuc dum Academias nostras inescasse, qui stupidas, quibus Janua obseratur inventionis scientiarum, parit absurditates. Non sine causâ *Divinus Senex* Nos non tam calida, frigida, humida, sicca, quàm acida, salsa, amara, potestates & ipsa concreta contemplari debere præcipit. Quædam herbarum potestates, licet non ad prima nostri constitutiva penetrent, sed in horum limine dotem suam exponunt, grato sui alloquio nostras excitando potestates. Nonnullæ surdo sui connubio nostras sic recreant facultates, ut certiores Nos faciant, se ad hoc in mundum à benedicto naturæ parente missas fuisse; quare sinistrè tractatæ herbarum potestates sæpè ad cœlum clamant, quasi frustrà venissent. Quædã sui fragrantiâ nostros demulcent spiritus. Aliæ solutis vinculis seu compedibus in gradum adscendentes potestatum suarum libertate adeptâ à lapsu nos erigunt & solantur. De hisce omnibus meliorem instructionem ex *Dno AUTORE* in sequentibus hauriemus. Cum autem consvetudini receptæ aliquid sit dandum, in herbarum ac aliorum simplicium temperie allegandâ communem quidem Autoris ductum sequemur, aliter tamen illam explicantes, nec intereà seminales rerum potestates indictas prætereuntes. Ut igitur tanquam proxeneta sententiarum cõciliationem instituam, notandum, illas plantas seu stirpes aut alia simplicia, quæ calidum præstant effectum, massam sangvineam cum lymphâ, dum depauperatur, & minus quàm par est fermentatur, ad calorẽ pristinũ vel immediatè per διάκρισιν minimorum singulari texturâ & figurâ præditorum salinorum sangvini communicatorum, vel mediatè horum beneficio obtusum ac debile ventriculi & bilis fermentum augendo ac corrigendo fermentationis ope reducere. Quæ frigidum dant effectum, ea obstructiones non solùm in venis ac arteriis aperire, sed & salia volatilia acria & acida sylvestria scoriis sulphureis scatentia in sangvine ac reliquis corporis partibꝰ stagnantia invertere. Hîc acido suo & alkali *Tachenius in Hipp. suo chemic.* omnia accepta refert, quæ tamen per se non sufficiunt,

Alterantia primaria.

sufficiunt, sed semper aliis concretorum particulis intermista existunt, ut hisce solis effectus non sit adscribendus, nisi salium istorum cum aliis particulis materialibus diversimode concurrentium varia texturâ, figura & situatio accedat. Quæ humectant, obliniunt, infarciunt & absque ardoris ac acrimoniæ sensu resolvunt, quatenus scilicet coagulationis & exsiccationis impedimenta submovent, sic malva, althæa, humectantia dicuntur, quatenus poros claudunt cutaneos, sicq; diaphoresin sistunt. Quæ autem exsiccant, illi extenuando disponunt ad exhalationem. Cùm autem præter dictas qualitates herbæ etiam nobilioribus aliis potestatibus ex seminali concreti crasi in specifico sapore, ex quo omnis specificorum remediorum in Morbis efficacia promanat, fundatâ, ortis suas perficiunt operationes, non immeritò & istæ probè sunt attendendæ. Quod enim v. g. Cochlearia, Nasturtium, baccabunga &c. Scorbutum, euphragia fl. albo, chelidonium majus icterum, papaver erraticum pleuritidem, Sabina mensium suppressionem, chamædris arthritidem vagam & fixam, centaurium minus tertianam intermittentem, sanent, à dote illarum seminali dependet, quæ tamen ad curationes morborum singulorum proprietate quâdam spectans à plerisq; hujus ævi Medicis aut ignoratur aut non religiosè observatur. Atque hinc præcipuè fit, inquit *Franciscus Baconus Baro de Verulamio Lib. 4. de Augment. Scient. cap. 2. p.* 110. ut Empirici & vetulæ sæpenumerò in curandis morbis felicius operentur, quàm Medici eruditi. A.

§. I.

AD CLASSEM. 1. *De Alterantibus primariis, quæ sunt Plantæ, harumq́; mēbra i.e. Radices, Folia, Semina, Cortices &c.* 1. *ABIES p.* 3.) *Albæ* & *Rubræ* *Dnus Autor* mentionem facit; *Alba*, vocatur *Abies. Rubra Pinaster* seu *Picea*, Fichten-Baum. *Abietis* nec *Dioscorides* nec *Galenus* usquam in Arborum historiâ meminerunt. *Theophrasto* autem *Abies* quædam *mascula*, alia *fœmina*. *Masculæ* folia acutiora magis pungentia, & flexa, substantia dura ac medullâ inferior, totaque arbor crispior & aspectu deterior. Huic pauci nuclei parte priore insunt; *Fœminæ* nulli omninò. Montium est propria, in eorum umbrosis & apricis vallibus feliciter provenit. Pulcherrimas habet & nostra sylva Thannen-Wald/ item Hercynia sylva. Semine tantum provenit, vere germinat, & tunc cædi debet, germinationem autem intermitit, terque turget & tergermina edit. In *Mexicanâ Regione Novæ Hispaniæ* aliæ adhuc species *Abietis* reperiuntur. 1. *MAXIMA*. 2. *MEDIA*. 3. *MINOR* & 4. *MINIMA*, quarum historiam describit *Francisc. Hernandez*

dez Rerum Medicarum Novæ Hispan. Cap. 66. p. m. 92.

§. II.

Cortex (sed raro) *Coni & Resina*, ibid.) Addo ego & turiones, sive summitates & folia. Commendantur enim à *Dn. D. Johann. Michaelis* in Scorbuto, hujusque contracturâ, arthritide vagâ & inter specifica numerantur. Idque Sveci, cum ante aliquot annos cum Muscovitis belligerarent, experti sunt. Crudeliter enim sæviente hoc morbo in Eorum castris ob pravam victus rationem, cerevisia vel aqua communis cum iisdem foliis decocta & epota etiam desperatos restituit, cæterosque à contagio præstitit immunes. Specificum igitur anti-scorbuticum egregium in se continebunt. Recip. turionum abietis M. ij. vel iij. aq. fontan. Vini ana Mensur. j. vel ij. coque in diplomate tamdiu, quàm gallina arte elixatur, posteà fortiter exprime. Hujus decocti est dosis ℥ij. ad ℥iij. Ex turionibus istis conficitur etiam *ESSENTIA* ad Scorbutum maximæ virtutis seq. modo: Recip. Turionum Abietis vel Pini Sylvestris q. v. coq. in s. q. ▽ comun. per horam unam vel alteram. Colaturam inspissa usque ad Extracti consistentiam, huic superfunde spiritum cochleariæ, & acquires Essentiam Pini Sylvestris, cujus dosis est à gutt. 20. ad 30. vel 40. in convenienti vehiculo.

N. Paratur etiam inde Aqua seq. modo. Scilicet initio Mensis Aprilis collige conos tenerrimos sive cymas de Abiete succo turgidas, exprime succum, hujus Rec. cantharos VIII. indantur vasi quercino & addantur cymæ novæ contusæ, vini generosi q. s. quibus vas impleatur, stent in calore leni, usque dum agitata materia spirituosum odorem de se spargat, mox ex MB. destillentur; ▽am hanc ℞latam reaffunde novis cymis contusis digestis per 4. ♂ ♀. post destilla, & usui repone.

§. III.

Resina ab Abiete duplex colligi potest &c. ibid.) Non solum ex caudice, sed etiam ex ramis limpidus, clarus, albus, fragrans & amarus extrahitur liquor, Resina abietina dictus, ex vesiculis scilicet aut folliculis, inter corticem contentis, si aperiantur, globulis & tuberculis prætumidis humorem illic subesse indicantibus.

§. IV.

Hæc Officinis Terebinthinæ Venetæ titulo venit &c. ibid.) De hâc controversiâ vide infrà pag. 209.

§. V.

Sicca ex Abiete & Picea colligitur. Hæc uti Thus figurâ ementitur, ita & usum ejus æmulatur ibid.) Amaricans Ei sapor Mali Citrii, calculosis, arthriticis, asthmaticis, gonorrhæâ laborantibus est utilis. *Narwagis* hæc ex acervis formicarum eruentibus ad

Alterantia primaria.

ad co rrigendum aëris fœtorem loco thuris inservit. Commendatur etiam illius fumus ad aëris malignitatem.

§. VI.

*PRÆPARATA.Ol.ſtill.*ibid.)Hoc oleum ex reſinâ Abietis& pingvibus Pini lignis deſtillatum inſignem vim reſolvendi & emolliendi habet. *Dioſcor. Libr.*1.*cap.*95. Agyrtæ balſamum ſuum ſulphuris exinde conficiunt, pretio quidem inferiorem vero balſamo ſulphuris, ſed non virtute. *Thom. Bartholinus Centur.*6.*hiſtor.* 95.

§. VII.

2. *ABROTANUM* p.3.) Germanicè Stabwurtz.Albereiß. Græcè Ἀβρότονον,inde dictum, quod molle, tenerum ac delicatum ſit. Aliud eſt *campeſtre*,aliud *hortenſe*. Aliud *Mas*, aliud *fœmina*. *Abrotanum Maſculum vulgaris* eſſe notitiæ in hortis ſtatuit Matthiolus, cum quo *Dnus Autor* facit. Sed aliter ſentit *Angvillara*, & ex eo *Dominicus Chabræus in appendice ad ſtirp. icon. & ſciograph.* pag.635. cui *Abrotanum fœmina* nihil aliud eſt,quàm commune & vulgare majus, quoque uſitatum eſt, & in officinis proſtat. Campeſtre in Galliâ Narbonenſi plurimum, in noſtrâ verò Germaniâ rarò invenitur. Floret Auguſto & in Septembri Semen profert.

Vires. Hujus ſummitates in Auguſto collectæ juxtà vim ſuam calefacientem, ſiccantem, digerentem & attenuantem, ſpecificam etiam habent hyſtericam,& nephriticam,cum vino decoctæ & propinatæ. Cum tantillo Nitri ſummitates pulveriſatæ ad ʒj. contrà urinæ ſuppreſſionem ex calculo commendantur.Item ad impetus hyſtericos demulcendos odoretenus etiam externè adhibentur,& ad alopecias ex hujus cinere lixivium paratur, quo æger caput abluere debet.

N.*Aqua deſtillata,oleum deſtill.&c.* ad eadem valet, ſcil. ad renum, veſicæ, & Matricis vitia tam internè exhibita,quàm externè, ſi muliebria eâ colluantur.

§. VIII.

3.*ABSYNTHIUM* p.4.)Græcè ἀψίνθιον. Germ.Wermuth. *Hujus tres ſunt differentiæ; Vulgare* ſeu *commune,Ponticum* & *Seriphium. Vulgare* eſt vel *majus*, vel *minus*. *Majori* caules ſunt plures lignoſi, incani, multi, rami fruticoſi, cubitales, & tricubitales,atque interdum altiores. Folia artemiſiæ foliis ſimilia, minutius diſſecta, tota incana, magis tamen pronâ quàm ſupinâ parte, odore aromatico, guſtu amariſſimo. Corymbi longâ ſerie ubertim in ramis undique ſalvo colore emicant, ſemine ſuccedente minuto. Radix craſſiuſcula, lignoſa, ſine omni amarore aromatica. Univerſæ Europæ familiare eſt,& ferè ubique creſcit. Saxoſa amat, montoſa & inculta. In ru-

Alexandri primarius.

deribus Arcis nostræ Mauritianæ, Mauritz-Burg in copiâ sponte provenit, ut absynthialia dici possint. *Vulgare Absynthium Minus* seu humilius montanum foliis, floribus, caulibus & radice communi Majori dicto prorsus est simile, sed exilius, nascitur in montibus, minus amarum, & minus abominabile odore.

Ponticum vulgare folia non minus tenuiter incisa, quàm Abrotani, sed brevioribus segmentis, brevi lanugine pubescunt, potissimum infernâ parte, quæ etiam magis canescit, quàm superior, odore svavi, sapore subamaro, corymbi in vulgari absynthio minores, foliis vehementiorem spirant odorem. Innumeras spargit radices parvas, & crebris intertextas fibris, lignosas, sapore aromatico præditas. Caules verò ex eâdem radice plures erigit cubitales & sesquicubitales, teretes glabros, virescentes aut virore rubescentes aut canescentes, ab imo ad summum usque ramosos. *Duplex Hujus genus* facit *CLUSIUS*, *Unum* planè incanum; *Alterum* rubescentibus cauliculis.

Inter omnia Absynthii genera *Nostras Vulgare Majus* elogia illa, quę *Dioscorides* & *Galenus Pontico* attribuerunt, meretur, inquit *Dn. D. Simon Pauli in suo Quadripartit. Botanic.* Verùm fallunt & falluntur, contrà regit *D. Dominicus Chabræus in stirp. icon pag.* 373. qui *vulgare Absynthium* aliud *à Romano & Pontico* statuunt; Vulgare enim dictum fuit *Romanum*, quia fuit plebi Romanæ sacrum, & quod in agro Romano, aut antiquis ruderibus passim fuerit inventum. *Ponticum* autem à Ponto, in quo plurimum nasci traditur. Provenit tamen variis aliis etiam in locis, Bohemiâ scil. Hungariâ, Austriâ, Tubingæ non longè à fluvio Nicaro, in Angliâ, Belgio & Galliâ hortense est.

Absynthium Seriphium vel *tenuifolium*, vel *latifolium* est. De quo consule botanicos.

Absynthium Vulgare Majus hujus loci est; De *Pontico* in sequentibus agemus.

§. IX.

Vires ibid.) Calefaciendi, exsiccandi, aperiendi, attenuandi cum aliquali adstrictione vim obtinet; Specificum anti-cacheticum est, quia egregium stomachicum, hepaticum & spleneticum verum bilis & sangvinis condimentum in eo Natura recondidit, dum viscerum fermenta roborat, & ab exoticis scoriis liberat, digestionem promovet, & putredini verminosæ resistit ex seminali ingenitâ suâ potestate, à Patre luminum ei concessâ; Inde in Malo hypochondriaco, Hydrope, febribus tertianis, Scorbuto, cachexiâ virginum, vermibus &c. summo cum fructu adhibetur. Externè arcet vigilias temporibus impositum, appetitum vētriculi reparat plantis pedum affrictum, auditum acuit suffitu ejus auri-

Alterantia primaria.

auribus susceptо. vid. *D. D. JOHAN. MICHAELIS FEHR opusculũ de Absynthio.* §. X.

PRÆPARATA p.5.) Ex *Absynthio* arte chemicâ *Spiritus*, *Essentia*, seu *Extractum liquidum*, *Sal fixum &c.* conficitur. Recip. absynthii rec. q. v. concisum VB. immitte, destilla ad siccitatem aquam spiritu absynthii plenam; ex residuo à destillatione spir. vini extractum justæ consistentiæ confice; Deinde ex novo absynthio prævia incineratione Sal fixus eliciatur probè depuratus; Hæc tria seq. modo conjunge.

Rec. ▽ d. absynthii d. m. ℔j. in hâc solve Sal absynthii ʒij. hocq; soluto in eâ ipsâ dilue extract. absynth. ʒiij. misce, filtra & usui serva. Vel: Recip. summit. absynthii q. v. Sacchar. Thom. q. v. cum aliquali fecum cerevisiæ recent. parte fermentationi expone & post finitam fermentationẽ partem abstrahe spirituosam, hanc oleo destill. impraegna, & addito proprio Sale cum ejus extracto fiat Essentia.

N. *Sal volatile, inquit D. Autor. p. 5. ex succo lege Artis confici potest.* Verùm hoc Sal Essentiale communiter dicitur, de quo vide suprà Libr. 2. de salibus, non Sal volatile, quod in spiritu & oleo destillato est absconditum, & Helmontianâ enchirisi ab eo separari potest; Sal Essentiale autem sive Tartarus ex succo ad humiditatem abstracto emergit. Constat enim absynthium partim tenuibus, subtilibus, spirituosis, oleosis ac balsamicis effluviis, partim crassis, terrestribus, & placidè adstringentibus partibus; illa leni vulcani calore agitata facile æthera aliorum salium volatilium more petunt; atque in his vis specifica anodyna archéum in scopos desideratos deducens delitescit; In istis autem magis terrestribus virtus ventriculi ac reliquorum viscerum tonum confortans gliscit. Utriusq; energiam solers Medico-chemicus integram in Medicamentis conservare ac retinere studeat. §. XI

4. *ABSYNTHIUM PONTICUM* p.5.) Römische Wermuth. Welsche Wermuth. Huic affinia sunt, quæ in locum ejus cum commodo substitui possunt, absynthium ponticum repens, quod *Fuchsio* chamæmelum *Chrysanthemum* dicitur, *Gesnero* autem, *Tabernæmontano, Lobelio* repens, simplici hoc est caule, cubitali fere, tereti, glabro, folia chamæmeli similia habet, tenuiter incisa; flores abrotani corymbis similes, Reperitur in quibusdam frigidis Helvetiorum montibus; Vel etiam hujus succedaneum esse potest absynthium tenui folium Austriacum, Tabernæmontano dicitur Nabathæum Avicennæ. An *Angvillare Absynthium marinum?* An *Bellonii in observ. absynthium Seriphium?* Hujus caulis pedalem altitudinem æquat, nonnunquam

quam cubitalem, firmus, canescens, multis tenuibus foliis, flosculorum propendentium corymbis plenus. Radix fibrosa est; Tota planta amara est, elegans ac rara. Crescit in collibus, & apertis quibusdam locis. Urbi Viennensi vicinis.

Vires ibid.) Calefacit etiam & siccat, incidit, discutit, extergit cum adstrictione, fermentum bilis etiam specificâ suâ amaritie corrigit, undè putredini resistit, & convenit in omnibus ventriculi, intestinorum ac reliquorum viscerum affectibus. Uteri & ventris sedat tormina ex vino haustum. In Hepatis obstructione, ictero, hydrope & cachexiâ magni etiam est usus. Vulgus infantibus contrà incubitum & alia veneficia arcenda supponit.

N. *Ex hoc etiam præparari possunt* ▽ *destill. spiritus ol. destill. & infus. succus, Extractum, Conserva, Syrupus, Sal fixum &c.*

§. XII.

5. *ACACIA VERA* p.6.) *Acacia Dioscoridi* frutex lignosus ac spinosus est &c. Duo *Acaciæ* genera *Theophrastus* recenset, *Acanthan*, & *Acanthan Ægyptiam*. *Duplex* etiam habet *Dioscorides*. *Ægyptium* & *Cappadocium*. *Alpinus* hujus Arboris *Marem* & *fœminam* in Ægypto reperiri scribit. *Maremq;* spinis esse horridum ac fructus non edere; *Fœminam* verò spinis paucioribus & mollioribus esse refertam: Novembri & Martio florere, bisque in anno fructum ferre; & tandem in montibus Sinay propè mare rubrum sitis copiosissimam provenire. *Franciscus Hernandez & alterius Acaciæ* meminit *in thesaur. rer. Medic. Novæ Hispan. p. m. 59. & 455. & 866.* Ex cujus fructibus siliquosis *P. Alpini* dicti *de Plant. similibus* Ægypti prius madefactis *Ferdinandus Imperatus* succum elicit acidum adstringentem, rufescentem, pellucidum pro optimâ Theriacâ conficiendâ. Et vocatur *Mizquitl* seu siliqua Acaciæ; Est Arbor Novæ Hispaniæ frequentissima, suâ sponte in quibusq; locis, sed maximè montosis, temperatis aut frigidis provenientis, incondita & spinosa, foliis exilibus, pennas avium imitantibus ordine, utrâque ex parte ramorum dispositis flore betulæ nostratis proximo ac siliquis edulibus longisque & dulcis pergratique saporis refertis semine, unde sortita est nomen, hinc & inde dependentibus, è quibus & placentulas parant, Chichimecarum gens vicem illis præstantes panis, veluti ex variis seminibus, radicibus ac fructibus aliis. Hæc est verissima Antiquorum *Acacia*, & quæ Germanum *Gummi Arabicum* fert, cujus in Novâ Hispaniâ etiam ingens est copia, & incuria fortassis pudenda hactenus incognita. Hujus fructum ex Arabiâ allatum depingit *D. Dominicus Chabræus l. c. p. 92.*

N. 1. *Succus hic cùm rarus sit, substituitur ut plurimum Acacia Germanica* p. 6.)

ca p.6.)Sed perperam:meliusq; cum *Dioscoride*,& *Avicenna Sylvius, Fuchsius* & alii multi hypocistin,alii succũ Lentisci, alii Rhois folia, aut seminum pulpam aut succum. *vid. Chabræus in appendice l.c. p. 612.*

§. XIII.

6. ACACIA GERMANICA p.6.) *Prunus sylvestris*,Germ.Schlehedorn. Floret primo vere: fructum fert maturum Autumno. Medicinæ inserviunt *Flores* & *Fructus*. *Flores* leniter purgant,resolvunt,diuretici sunt,renum sabulum everrunt, pleuritidi medẽtur cum nodulo in vino infusi. *Fructus* hujus cerevisiæ injectus quoad colorem & saporem gratiam illi conciliat ad ventriculi & intestinorum tonum confortandum, fluxũ alvi compescendum, item ad nimium mensium fluorem &c. Exsiccati & pulverisati ad drachmam unam adsumpti certissimâ experientiâ sunt probatum lithontripticum.

§. XIV.

PRÆPARATA ibid.) Aqua stillatitia ex floribus cum vino, prius per vesicam elicita ac demum ex MB.in spiritum translata. Anti-nephritica est. Ex acaciæ hujus tenellis surculis aqua destillata faucibus ex lue venereâ & Morbo Ungarico inflammatis in modum gargarismi adhibita notabilem præstat opem. Syrupus ex floribus fit multiplici illorum infusione,purgat leniter, prodest pleuriticis,nephriticis &c. Roob confert omnibus hæmorrhagiis & alvi profluviis.

§. XV.

7. ACETOSA p.7.) Græcè ὀξαλὶς, λάπαθον. Sauerampffer. *Hæc scilicet vel vulgaris sylvestris vel sativa est.* Illa folia bistortæ,minora, acuminata, qua pediculo adhærent falcata, aut pinnata,succulenta, atrovirentia refert sapore acido. Flores & semina Lapathii acuti. Cubito altiores promit caules,striatos concavos in alas divisos.Radix fibrosa lutea,siccãtis& adstringẽtis saporis. In pratis & hortis æstate & autũni initio viget. Hæc Acetosa Major in microscopio considerata aculeolis prædita deprehenditur.vid. D. Beckmanni P. P. Francofurt.physic.curios.mss.Præter hanc datur & sylvestris minor Oxalis parva,auriculata repens, Acetosella. In sylvis & sabulosis locis provenit,suo reptatu odiosa,floret junio. *Sativa est Oxalis* tuberosâ radice, folio rotundiore repens Gallica; *Minor* aculeata Candiæ. *Oxalis Africana* flosculis ex luteo virentibus.

N. Ex his *Major sylvestris* in usu est,de quâ vox Acetosa simpliciter intelligitur. Hanc sequitur *Acetosa Minor* seu *Oxalis minor, Acetosa, Alleluja* dictâ. Neutrâ ob frequentissimum illarum usum carere possumus. Herba maximè usualis est, posteà radices & semen.

Vires.) Frigefacit & aperit, Cardiaca & Epatica, choleram reprimit, appetitum à cruditate nidorosâ pro-

ſtratum excitat, ſitim ſedat, unde in febribus ardentibus utilis. Ex herbâ *aqua*, cui nobilisſima quædam virtus ſpecifica deſtillatione elicita, contradicente licet *ZWELFERO*, denegari nequit, judice ſapore & odore, item *Conſerva*, *Syrupus*, *Sal eſſentiale*, *Succus &c.* parantur, ad febricitantium ſitim, æſtum reſtingvendum & imminutum appetitum reparandum. *Herba* colligenda eſt in Majo Sole in ♊ ante ejus ortum. *Semen* ejus ſpecificum anti-dyſentericum eſt; *Radix* ſiccata & decocta aquam rubro tingit colore. Ubi opus adſtrictione in dyſenteriâ cruentâ & in aliis morbis cum malignitate conjunctis, hujus decoctum cum CC. cōvenit, juxtà vim ſuā conſolidativā, vim etiam habet malignitatem expellendi. Recip. radic. acetoſ. Tamarindor. āā ℥j. coq. in ▽ fluvial. ſ.q. ad ℔j. poſtea Rec. fl. roſ. r. M. iij. infunde in ℔iij. aq. fluvial. calid. addit. ſpirit. ⊖ol ♂tis, extrahe Tincturam, ſtent in loco tepido per aliquot ☋, poſteà cola, colaturæ miſce prius decoctum albumine ovi clarificatum, filtra & in colaturâ diſſolve Syrup. ribium vel berberum ſ.q. Hæc *Tinctura* in febribus tertianis ad colorem febrilem extingvendum valdè cōmendatur.

§. XVI.

8. *ACETOSELLA* p.7.) *oxalis minor. Alleluja. Trifolium acetoſū.* Saurklee. Eſt fl. albis & luteis. Prolixas, lignoſas, & fibroſas habet radices, rubentes, huc illuc perreptantes, quæ folia trifolia rotunda, in medio ſciſſa emittunt. Floret aprili & principio Maji. Locis gaudet nemoroſis in ſylvis. Palato gratior eſt, quàm vulgaris, & melius præſtat omnia illa, quæ vulgaris. Hujus Aqua deſtillata, conſerva, & Syrupus in uſu ſunt.

§. XVII.

9. *ACORUS* p. 8.) Hic *Acorus* verus & genuinus eſt, quem officinæ pro calamo aromatico venditant, qui tamen verus Calamus non eſt, ut contrà Monachos, & *Amatum* rectè ſentiunt *Fuchſius, Monardus, Matthiolus, Hermolaus, Tabernæmontanus &c.* Hic *Acorus verus* folia habet iridi ſimilia, ſed anguſtiora & radices non abſimiles, ſed perplexas & obliquas, atque albas & in ſuperficie geniculis diſtinctas. Colitur in hortis, ſoloque gaudet paluſtri. In urbi noſtræ vicino pago Thymetz creſcit in copi .

Hujus radix uſum agnoſcit Medicum. Specifica ſtomachica eſt & pectoralis, unde Diacorum Meſuæ promanat, quod nobile medicamentum ſtomachicum confortativum eſt in cruditate acidâ, in primis juxtà *CL. ZWELFERI animadverſ.* elaboratū, vocatur apud nos die Ackerlackwertze. *Experient. D D. SIMON PAULI in quadripart. botan. claſſ.* 3. huic etiam vim adſcribit alexipharmacā. Radix enim in aquâ vel cereviſiâ ſemper macerata præſervat à Morbis contagioſis graſſantibus, ut dyſenteriâ, Lue Ungaricâ, febribus malignis epi-

epidemiis, id quod obſervare deberent non ſolum caſtra ſequentes ſed omnes etiam œconomi ejusmodi morbis gliſcentibus. Aliàs enim recens in taleolas ſectus, in muriâ noſtrâ probè coctus, iterumque exſiccatus groſſo modo inciſus cum fruſto panis butyro illius adſumptus appetitum langvidum exitat, & cruditates acidas digerit. *Ejus Extractum* non ſolùm in ventriculi affectibus, ſed & catharrhis frigidis admodum ſalutare exiſtit. Doſ. à ℈ß. ad ℈j. in vino.

§. XVIII.

10. *ACORUS ADULTERINUS* p. 8.) *Iris paluſtris, lutea. Gladiolus luteis liliis.* Gelber Schwertel. Perperam *Acorus* appellatur. Naſcitur in paluſtribus locis, cujusmodi ſunt rigua prata, & fluviorum margines. Floret Aprili & Majo. Reperitur in prato noſtro Salano. Guſtus ejus monſtrat, immenſam radicè vim adſtringendi habere. Collige hujus Acori lutei radicem die ☿rii antè ☉ ortum in ☌ ♄turni & exſicca, poſteà die ☉ in ipſo ☉ ortu recipe radicis hujus & ſuccini albi ana p. j. inde ſerico rubeo, appende collo, & ſpasmum curabit. Curat etiam dyſenteriam, alligabis autem collo, quando ☉ & ♃nus aſpectu trino vel ſextili irraradiant. Alii appendent pueris ac gravidis cum pavonum plumis.

§. XIX.

11. *ADIANTUM* ibid.) Derivatur ab ὀ διαίνεται, quia non madeſcit, & ſemper immadidum reperitur. Dicitur & *capillus* ♀. quod crines tingat, pulchros reddat & luxuriare faciat. Unius tantum meminit *Dioſcorides*. Sed duas adhuc *Theophraſtus* & *Plinius* ejusdem nominis humiles annotatunt. *Adiantum album & nigrum.* Creſcit in parietibus, locis petroſis, umbroſis, ad fontes. Creſcit hîc in muris templorum, item in rupe illâ, quæ ad arcem Giebichenſteinenſem viam monſtrat. Viret quâvis anni parte, nunquam vel florem vel ſemen profert.

Vires. Hoc in caliditate & frigiditate temperatum eſt, exſiccat, extenuat, aperit, & digerit. Hujus decoctū cum vino vel aquâ crasſis ac viſcidis humoribus expectorandis, arenulis expellendis dicatū eſt. Viſcerum reſerat obſtructiones, urinam & menſes ciet. Caput ex alopeciâ glabrū capillis ornat, ſtrumas & abſceſſus digerit. Ex hoc ſyrupus adiantinus J. Fernelii magnæ exiſtimationis conficitur.

§. XX.

12. *ADIANTUM AUREUM* p. 9.) *Polytrichum aureum.* Gülden Widerthon. *Datur majus, medium & minus. Medium* uſuale eſt. Variat enim magnitudinem & ramorum numero. Iisdem cum adianto locis provenit, in ſylvis & montibus ad ſaxa. Colligendū antè ☉ ortū, ☉ & ☽ in ♊ exiſtētibus. Ejus decoctum etiam contrà calculum commendatur. Carrichterus ad morbos ab incantatione ortos

comendat vel interius adſumptum vel exterius appenſum.

§. XXI.

13. *AGALLOCHUM* ib.) ξυλαλοὴ *Lignum Aloës.* Paradyß-Aloes-Holtz. Hujus *Galenus* nuſquam meminit. *Dioſcoridi* lignum eſt, quod ex India & Arabiâ deportatur. An veterum agellochum illud ſit, quod Nos lignũ aloes ſeu Xylaloen appellamus, adhuc ſub judice lis eſt. *Ruellius* veterum Agallochum Orbi dicit incognitum. *Sylvius*, lignum aloës, quod officinæ oſtendunt, eſſe verius Aſpalathum. *Simeon Sethi* dicit, Lignum eſſe Arboris, quæ in diverſis Orientis regionibus naſcitur, & quamdiu incorruptum eſt, nullam in odore à cæteris arboribus habere differentiam, ubi verò putruit, bonum nanciſcitur odorem. Decem ille facit differentias, tres autem tantum novi Orbis indagatores. Calambat, & Pala d' angvilla dictam, atque ſylveſtrem. *Dominic. Chabræus l. c. in Appendice.* Hoc Lignũ Aloës ut plurimum, inquit *Jacobus Bontius in Not. ad Garciam ab Ortâ p. 19.* in fragmentis Nobis transmittitur, ex *Indiâ* ſcil. cortice nudatum, non ideò, quod ſine cortice creſcat, ſed quod ſæpè quaſi uno trunco diverſæ etiã ſpecies virgulrorum ac ſtirpium temporis diuturnitate coaleſcant, ideoque Incolæ hoc modo lignum *Aloës* ab aliis virgultis ac ligno ſeparant. Truncos aloës cæſos deponunt in ripis fluviorum in cœno ac luto, ut diverſi generis lignum carie conſumptum ſe à ligno *Aloës* ſeparet, unde cortice ejus conſumpto, qui tam reſinoſus eſt, quàm ipſum lignum, quod prætereà minus teredinibus ac putredini obnoxium eſt tale, quale in officinis ad Nos quoque defertur.

Naſcitur in *Inſulâ Sumatrâ*, in *Champac* vicinâ *Chinæ* regno regione & in *Cochia Chinâ.*

Vires.) Calefacit & ſiccat, inſigne confortativum eſt cerebri, cordis ac reliquorum viſcerum, ſpirit9 animales recreans, genitales & vitales; vim habet balſamicã, reſinoſam ac ſubtilẽ ſubſtantiã, guſtu aromaticum ac ſubamarũ eſt, unde & Aloës nomen mutuatũ eſt. Adſtringit, roborat & conſolidat. Ejus pulvis ad ℈j. ſumpt9 colicæ medetur, ac omnibus inteſtinorũ, ventriculi & uteri frigidis affectibus. Tineas & aſcarides puerorum enecat.

§. XXII.

PRÆPARATA. 1. *EXTRACTUM* ibid.) *Angelus Sala.* Rec. fragmentor. elector. pulverat &c. Verum cum Lignũ Aloës ex rebus odoratis balſamicis ſit, non ſine viriũ jacturâ cum ſp. vini extractio inſtituitur, dum ſp. vini iterũ ab hoc deſtillato virtus ejus balſamica in auras avolat. Nihlominus ejus extractio ſeq. modo non ineleganti inſtitui poteſt. Rec. Ligni aloës reſinoſi q. v. ab hoc deſtillando ſive per ſe, nullâ additâ aquâ, ſed ſaltem particulâ vini

ſpiritu

ſpiritu rei aſperſâ ex retortâ vitreâ in ſegmentis humidis MB. locatâ, vel etiam igne aperto ſine combuſtione, ſive etiã affusâ ſ.q. 🜄æ ſ. proliciatur unà cum 🜄â oleũ eſſentiale 🜄æ ſupernatãs,quo interim ſervato,extrahatur cum ſp. vini repetitis vicibus affuſo reſiduũ à deſtillatione ad totalem virtutum terreſtrium prolectionem. Extractiones omnes filtratæ ad juſtam conſiſtentiam extracti in MB. leniter deſtillando abſtrahantur,huic in fundo alembici relicto junge ſuũ deſtillatione prolectũ& propriũ oleũ eſſentiale, ſive per ſe ſive ſaccharo prius comixtũ f.ſ.a. *EXTRACTUM.*

ESSENTIA LIGNIS ALOES. Recip. Ligni aloës reſinoſi ℥vj. ſpir. vini rectific.℔j. ♌la per XX ex ∴ ſpiritus ad ſiccitatem ligni, reſervato ſpiritu fragrante, intereà cum novo ſpir. vini confice extractum ex relicto à ♌latione ligno; hoc ſpiritu fragrãte ſuperius aſſervato prȩviâ digeſtione ſolutũ & filtratũ uſui repone.

Hujus uſus eſt in aquis ſpirituoſis ad gutt. xx.xxx.xl. &c. in affectibus Capitis & Ventriculi ſummoperè commendatur,propinatur reconvaleſcentibus.

N. Hoc *Extractum* eſt principale ingrediens *Pulveris analeptici Mindereri.* §. XXIII.

14. *AGERATUM* p. 10.) ἀγήρατον. *Eupatorium Meſue Autor* inſcribit. Alii *Balſamitam* vocant minorem, *Thymbram, Saturejam,* & *ſtœchadem citrinam.* Verùm erroneè. Et genuinum *Eupatorium Dioſcoridis* præſens eſt, herba Julia dicta à Julio menſe, quo florere incipit. Ger. Kunigunds-Kraut. Fruticoſa eſt herba, ſimplex, cubitalis,foliis cenraurii minoris viridibus,aſperis inciſis, umbellam gerit, in quâ flores aurei ſeu lutei ut plurimum emicant. Dn. D. Carolus SCHÆFER Phyſicus noſter poſſidet etiam floribus albis,& quidem in copiâ. Naſcitur in montibus copioſè circà Monſpelium, in noſtris hortis ſeritur. Julio & Auguſto floret.

Vires.) Calefacit & ſiccat,attenuat, exterget,ſaporis aromatici,putredini reſiſtit. Fermẽtũ bilis ſuâ amarulẽtiâ corrigit,æq; ac abſynthiũ,unde ventriculo & epate affecto ejus decoctũ vel infuſũ quilibet ſibi commendatũ habeat. Hydropẽ curat & vulneraria eſt; Primariũ ingrediens Balſami mei vulnerarii viridis potabilis. Ejus ſemen contrà Lumbricos utile eſt.

N. Colligitur ☉ in ♋ vel ♌one exiſtente. §. XXIV.

15. *AGNUS CASTUS* ib.) ἄγνος ſive λῆγος. Ger. Keuſch Lamb. Latin. Vitex. Mirum, inquit *D. Dominicus Chabræus l.c. p. 63.* non ſolùm Pharmacopœos, ſed etiã Medicos, hunc fruticẽ Agnum caſtum vocitaſſe, cum *caſtus* apud Latinos idem ſit quod *Agnus* apud Græcos & viciſſim. *Caſtus* dicitur, quod in Theſmophoriis matronæ caſtitatem voventes eâ ad ſtrata uterentur. *Lygos* etiam dicitur, quaſi vimen,

men, propter virgarum ejus firmitatem. A rubore virgarum *sangvinem* vocarunt nonnulli: *Semnon* alii, id est, venerandum ob castitatis custodiam. Frutex est in arborem assurgens, quæ in fluminum ripis & campis palustribus, nec non in asperis & salebrosis locis nascitur. Virgulta gerit longa, fractu contumacia, folia oleæ, sed teneriora & majora. *Duorum est generum folio non serrato & folio serrato.* Florum alterum ejus genus fert album cum purpurâ quâdam tinctum, alterum purpureum solum. Semen quale Piper.

Palustribus gaudet locis & in Nostris hortis colitur, item in Belgio, Galliâ & Italiâ &c.

Floret Junio; semen septembri maturat.

Vires ibid.) Calefacit & siccat, discutit, menses ciet, Lac auget; In insessu vulvæ affectibus medetur. Appetitus venereos cohibet, semen imminuit, per accidens scil. dum veneris fomites discutiendo & exsiccando tollit, non ut eos alterando immutet aut torpidos reddat. Hinc nonnullos reperiri licet, testatur *D. Simon Pauli l.c. p* 189. qui in venerem viticis usu exagitantur, æquè ac tardos & segnes ab erucæ usu excitari videmus, usu autem iis hoc solum venire potest, qui dispositione genitalium partium aut totius corporis torpida & segni; Contrà verò, qui cholericâ sunt constitutione, vitex nocua est, dum eos veneris stimulis privat.

§. XXV.

16. *AGRIMONIA seu AGRIMONIUM* ibid.) *Sive Eupatorium Veterum.* Botanici periti *Hepaticam, Hepatorium* & *Eupatorium* ita distingvunt, ut *Hepatica* sit *Lichen*, *Hepatorium* vulgare *Eupatorium*. Verum autem *Eupatorium Agrimonia.* Crescit passim in satorum & viarum marginibus, ac circâ sepes & in pratis passim provenit. Flores luteos fragrantes majo & junio producit. Autumno semen maturescit. Colligitur ☉ in ♊ stante antè ejus ortum.

Vires p. 11.) Calefacit & siccat, aperit, detergit, subastringit, roborat; undè specificum stomachicum & epaticum est, acorem p. n. massæ sangvineæ tollit, undè & spleneticum & vulnerarium insigne est. In hydrope, cachexiâ &c. summo cum effectu adhibetur, in decocto vel infuso &c. In lue venereâ ex hâc potiones vulnerariæ præparatæ felici cum successu propinantur; ad mitigandos artuũ dolores nocturnos fotus ex hâc parari potest magnæ efficaciæ. In balneis & lotionibus ad laxationes commendatur.

§. XXVI.

17. *ALCHIMILLA* p. 11.) *Pes Leonis.* Sinauw. Gũ den Gänserich. Löwen-Fuß. *Alchimilla* dicitur, quod Alchimistarum elogiis celebrata sit, *Pes Leonis* à foliis instar Leonis pedum. Crescit præcipuè in pascuis, collibus

collibus & montibus. In Nemore nostro Sebensi & Thannen-Walde reperitur in copiâ, item in alto monte S.Petri &c. Colligitur ☉ in ♊ aut ♋ ante ejus ortum.

Vires. Temperata est, consolidat, adstringit &c. Unde vulneraria est, glutinandi facultate prædita, usu exhibetur interno, in potionbus ad interanna vulneraria, internas exulcerationes, hernias ex vino, sangvinem incrassat; tenuem, undè in nimio mensium fluxu & albo fluore mulierum valdè conveniens est. Virginum mammas laxas linteum decocto ejus intinctum & impositum duras & solidas efficit. Nonnullæ, quibus libata virginitas, solerter sciunt decocto alchirmillæ in formâ insessus sibi reparare ganeonibus applicabilem στενοχωρίαν & illibatum mentiri virginitatis florem.

§. XXVII.

18. *ALKEKENGI* ibid.) ἀλικάκαβον. *Solanum vesicarum.* Germ. Juden-Kirschen. Crescit in vineis & hortis, & locis opacis, floret junio, & antè autumnum fert fructus.

N. *Mexicani* meminit *Franciscus Hernandez in thesaur. Rerũ medicar. Novæ Hispaniæ.* Cujus caulis ultrà cubitatem altitudinem exurget viridis, rotundus lignosus. Folia nõ longè à radice per totum caulem longo pediculo adnascuntur, Feto minori similia, viridia, crassa, & ex quavis alâ nova foliorum soboles enascitur. Longitudo internodii est duorũ digitorum, ex aliis superioribus flosculi multi, exigui, pallidi, prodeunt pediculo brevi, simo, ut adnati videantur. Inde vesiculæ seqvuntur similes nostræ vesicariæ quoad figuram & colorem, sed longè minores, nec avellanæ magnitudinẽ asseqvuntur. Hæ caulem totum quasi circumsistunt, sicuti flores clinopodii. Baccæ vesiculis inclusæ, pisum cordatum æquant magnitudine, sed rubent. Nostræ vesicariæ similis sapor non ita gratus, sed longè amarior. Semina alba plana, renibus similia, ut in Nostrate Alkekengi. In Nova Hispaniâ vocant hanc plantã *Coyopatli, Coyotomatl, Chiechel, Quahielt, Hosaomipatli.*

Radix hujus *Mexicani* est amarissima, & quo amarior, eò citiꝰ vires prodit. Usus ejꝰ est, ut drachma una pulveris injiciatur ℥ iv. vel v. aquæ frigidæ potius, quam tepidæ, & sumatur jejuno ventriculo vel sub noctem sine cœnâ. Hausto pharmaco vitandus aër frigidus per unum diem, nam movet corpus, prout invenit dispositum per inferiora & quandoq; etiam per superiora, duratque aliquando 4 vel 5. dies, donec videlicet malum tollatur. Sic tollit obstructiones, morbos ventriculi, ejusque dolores, auxiliatur morbis matricis, calculum vesicæ rumpit, doloribus colicis & ischiaticis subvenit, juvat partum. Potest infantibus unius anni exhiberi, nam pharmacum est

est securissimum. Pulvis intus sumptus tollit quemvis dolorem.

Vires ib.) Refrigerat & siccat. Nephriticæ, diureticæ ac lithontripticæ sunt. Undè fructus ritè siccati & in sp. vini infusi, item illorũ extractum liquidũ sine saccharo juxtà vim suam anodynam calculum renum & vesicæ expellunt. Icterum curant, & sangvinem coagulatum resolvunt.

§. XXVIII.

19. *ALLIUM* p. 12.) *Allium* non ut alimentum medicamentosum, sed tanquam purum medicamentum tutò usurpari potest, hâc tamẽ cautelâ, ne illis, qui sangvinis dyscrasiâ sulphureo-salinâ laborant, nimium ejus us9 indulgeatur ob salis volatilis vehementiam. Aliàs, quibus sangvinis dyscrasia salino-sulphurea, meliori cum sanitatis emolumento adhibere possunt: In lumbricis, si lacti misceatur, ex bulbo unius contuso succus haustu unico mane & vesperi Lunâ decrescente multum afferet levaminis. Tutus etiam Allii usus illis est, quib9 stellio vel lacerta per œsophagum in vẽtriculum irrepsit. Bulbuli Allii tres aut quatuor feliciter ab iis, qui calculo laborant, devorãtur, singulis septimanis semel, eo die, qui proximè quatuor quadras Lunæ præcedit, alii eosdem in vino macerant, ejusque hastum jejuni bibunt & ita à calculo præservantur. Tandem & Pestis tempore Allii usus salubris est, unde & à Galeno rusticorum Theriaca vocatur.

N. *ALLIARIA* huc etiam referenda est, unde & hujus in *Appendice ad Dnum Autorem* mentio facta est, & à *Gvilhelmo Fabricio Centur. 2. obs. chirurgic. 94. p. 171.* quia habet singularem vim ac proprietatem, quâ putredini resistit. Cùm scordium in multis non crescat regionibus, Alliaria hujus loco in succum inspissatum redacta usuique reposita adhibetur. *Vide Autorem.*

§. XXIX.

20. *ALSINE* ibid.) *Media* sc. Hüner-Därm/Vogel-Kraut usualis est. Colligitur in Majo, ☉ in ♊ antè ☉ ortum. Ejus succus à nostratibus mulierculis in lacte exhibetur infantibus ventris torminibus vexatis. Atrophiâ laborantib9 cum aliis specificis in pulmentum redactis esca salutaris est.

§. XXX.

21. *ALTHÆA* ib.) *Malvabiscus. Bismalva*, quia, quæ de *Malvâ* dicuntur, dupliciter *de althæâ* intelligi debent. *Ibiscus. Althæa* ἀπὸ τοῦ ἀλθαίνειν mederi dicitur, ita ut *Althæa* κατ᾽ ἐξοχὴν herba sit medica, cum ἄλθος remedium denotet, eò quod hęc herba ad varios corporis humani affectus admodum sit utilis.

Vires ibi.) Ejus radix in lacte vel ▽â cocta, vel vino aut ▽â mulsâ quibusvis internis pectoris ac pulmonis vitiis, erosionibus intestinorũ, dysenteriç &c. medetur. Cũ brodio carnis cocta calculũ renũ expellit propinata;

Exter-

Alteratia primaria.

Externè etiam radix ad dysentericorum enemata instar specifici commendatur, ob vim ejus anodynam, leniter abstersivam, consolidativam, & exsiccantē. Herba ejus etiam moderatè digerit & laxat, unde prodest in formâ fomenti ad colicam & nephritidem additis carminativis & lithontripticis, ex quibus etiam unà Clysteres præparari possunt. Ejus folia cum floribus chamomill. in lacte cocta vesicæ bubulæ indita & calidè horaci apposita in pleuritidē conducunt. Ex semine cum aq. rosar. mucilago extrahi potest ad mitigandos ustulatarum partium dolores à radiis solaribus inductarum in tenerrimâ virginum cuticulâ.

Vide Aquam Nephriticam in Thesaur. Nostro Pharmacevtic. annexo sect. 1.n.LII.

§. XXXII.

PRÆPARATA. 1. ▽ *ex foliis destillatur & floribus.* 2. *Mucilago*, quæ cum aq. per coctionem ex semine & radice extrahitur, ex quâ extractum cum spir. vini conficitur in leniendâ faucium asperitate utile. 3. *Syrupus de Althæâ Fernel.* de quo vid. *Cl. ZWELFERUM, in animadverſ. ad P. A. & CL. LUCAM SCHROECKIUM in Pharmacop. Auguſtan. reſtitut. pag. 19.* 4. *Unguentum Dialthææ.* f. & c. De his etiam vid. *ZWELF. l. c. & SCHROECKIUM p. 330.*

§. XXXII.

22. *AMARANTHUS* p. 13.) *Purpureus, AMARANTHUS Plinii, Flos amoris, Geloſia Gallorum, Phlox Theophraſti.* Germ. Tausendschönichen. Sammetbluhme.

Floret ab Autumno in octobrem & colitur in hortis & in fictilibus asservatur.

Vires ib.) Commendatur *ab Autore* ad fluxiones quascunque, hæmoptoën, diarrhœam, dysenteriam &c. forsan ob signaturam; sed perperam.

§. XXXIII.

23. *AMMI VERUM* p. 13.) Quasi *Arena*, cùm admodum parvum sit ejus semen, hoc nomen inditum, & quasi arenaceum semen significat. Hujus seminis herba est pedalis, nonnunquā bipedalis, caule tenui, fragili, fœniculaceo, medullâ albâ pleno. Folia primum longa, profunde undique incisa & superiora fœniculaceis similia, pauló tenuiora extremis ramulorum hærent umbellæ parvæ, inæquales, flosculis albis contextæ. Semen hujus uti dictum perpusillum. Radix parva, gracilis & lignosa.

Aliud est *Æthiopicum, Creticum, sive Candiacum*; Aliud *sativum*, aliud *spontaneum*. Aliud *majus* ob folia, aliud *minus* & tenui folium, quod nō adeò frequens. *Semen Ammi* ex Alexandriâ Venetias defertur magnā in copiâ, & inde in Germaniam. Hoc est ex quatuor seminum calidorum minorum, ita dictorum, secundum (scil. ammeos, ammomi, apii, dauci.)

Vires

Vires. Calefac. & sicc. &c.) Vis ejus alexipharmaca est, unde & theriacam ingreditur, item incidit, aperit, unde ventris inflationes discutit, menses suppressos reserat. Commendatur etiam contrà sterilitatem. In hunc finem *Excell. Dn. Simon. Pauli l. c. p. 195.* adversus fluorem album mulierum præmisso uterino clystere sequentem pulverem multis sterilibus novis nuptis commendavit, quæ ingravidatæ & fluore albo fuére liberatæ. Clysteris uterini hæc est descriptio:

Recip. Radic. aristoloch. utr. ãã. ℥ij. gentian zedoar. ãã ℥j. herb. heder. centaur. min. aristol. rorism. ã. M. j. meliss. artemis. rubr. ãã. M. ß. cardamom. min. ʒß. incis. contunde pro decoct. ad Clyster. uterin. Pulveris hæc est descriptio: Recip. herb. veronic. opt. pulveris. sem. ammeos ver. ãã. ʒß. cardamom. min. Cinamom. el. ãã ʒj. Sacchari candi quartam partem ad pondus omnium. M. f. Pulvis, adde ol. d. Cinamom. gutt. aliquot. Dos. à ʒß. ad ʒj.

§. XXXIV.

24. *AMOMUM* ib.) Ex his, quæ *Dioscorides* & cæteri antiqui obscurè tradiderunt, non ultimum etiam habet locũ *AMOMUM*, ut de vero ac legitimo *AMOMO* longa contentionis serra inter philobotanos adhuc trahatur, quod pro genuino habendum sit, cum hujus nec effigiem nec accuratam descriptionem quisquam dederit, præter *Clusium*, qui triplicem illius Iconem exhibuit, *in Exotic. & Dominicum Chabræum in stirpium Icon. & Sciagraph. p. 127.* Attamen vix probali conjecturâ scire possumus, quænam illarum *AMOMO* vero respondeat. Græci *AMOMON* appellant. Arabibus dicitur *Hamana. Constantinopolitanis Hamama*, quod pedem columbinum significat. Cùm autem viribus à *Dioscoride* descriptis optimè respondet semen quoddam minutulum, quod etiam semina quatuor calida, minora in officinis ingreditur, oblongum, aromaticum, gustu svave, hoc retinemus. An *Amomi* surculo, vel racemo in Antidotis aliisve medicamentis veteres usi sint, inter Autores controvertitur; Placet autem *D. Chabræo Andromachi* sententia, qui *Amomum* racemosum in suam Theriacm recepit. vid. l. c. *AMOMO Dnus Autor* cum *Galeno* substituit *ACORUM*, licet illius nomenclatura magis *Cardamomo* cognatum indicet.

§. XXXV.

25. *AMYGDALÆ seu AMYGDALA* ibid.) Fructus est nomen; *Amygdalus* autem *Arboris. Fructus* duorum sunt generum, vel enim *dulces*, vel *amari* sunt. *Dulces* nutritivæ sunt, analepticis cibus convenientissimus, ut & dysentericis in formâ emulsionum. *Amaræ* autem aperiendi, attenuandi, & extergendi vi præditæ sunt, hinc diureticæ, & visce-

rum

rum non solùm obstructiones, sed & asperæ arteriæ infarctus in pulmonibus reserant. Ob earum vim diureticam etiam contra ebrietatem adhibentur. Extrinsecus lentigines tollunt, si masticatæ illinantur, cephalalgiæ in frontalibus medentur.

§. XXXVI.

PRÆPARATA p.14.) Confectio amygdal. dulc. amar. & oleum express. amygd. dulc. & amar.

Vires.) Ol. dulc. cum cerevisiâ calidâ tempore matutino haustum ad alvum emolliendam & humectandam conducit, nisi tonos ventriculi sit læsus. Unde & *Plater, Tom. 1 Prax. Cap. 2.* inquit: Hoc affatim bibitum non tantùm emollit alvum, sed & singulare convulsionum est remedium. Hoc in calculo cū alvi obstructione conjuncto additâ tincturâ aperitivâ *D. D. Mœbii* ad aliquot guttas in brodio calido manè haustum notabilis est efficaciæ. In colicâ cum fecibus alvinis induratis, si unica una vel circiter cum mannæ ℥i. vel ℥iß. misceatur, medentem non facilè deserit. Item Clysteres ex hoc contra colicos dolores & paresin parati, quantum valeant, omnem fidem superat, dum oblectamento ac solamini est in reprimendâ symptomatū feritate.

Olei amari vires ibid.) Communiter in surditate & tinnitu aurium commendant, sed sæpissimè hujus usu surditatem aut gravem auditum auctam fuisse expertus sui, eò quod nimium tympani membranam laxaverit. In Timpanitide sequens oleum pro arcano habetur.

Recip. Amygdal amar. ℔j. Semin. cymin. absynth. āā. ℔ß. contunde in mortario & misce, posteà in lagenâ stanneâ 4. hor. in aheno aquâ fermentissimâ pleno coque, deinde fortiter exprime. f. Oleum viride. Dos. ʒij. vel ℥ß. manè & vesperi in jusculo, & sæpius etiam venter cum hoc oleo inungatur.

§. XXXVII.

16. *ANACARDIUM* p.14.) Dicitur à formâ aviculæ cordis æmula, sive à similitudine, quam cum corde habet, nomen Græci imposuerunt. *Arboris fructus* est, veteribus Græcis incognitus, & perperam à vulgo *Pediculus Elephantis* Elephantē Lauß appellatur. Nascitur in Siciliæ montibus & in Indiarum provinciis Cambajâ, Decan, Calicut, Cananor &c.

Vires ibid.) Cal. & sicc. Cephalicus est, memoriam confortat à causâ frigidâ debilem, & reliquos acuit sensus.

PRÆPARATA ib.) *Confectio* hujus & *Mel* in usū sunt, de quibus vid. *ZWELFER animadv. in P. A. p. 253. Et ejusdem Nov. Dispensator.*

§. XXXVIII.

27. *ANAGALLIS* p. 14.) *Mas & fœmina*: *Illa* fl. phœniceo, *hæc* fl. cœruleo gaudet. *Serpillifoliam aquati-*

cam luteam depingit *D. Chabræus l. c. p.452.* sed hic inusitata est.

Mas fl. phœnic. seu pupureo amara est, & vulnerariis annumeratur plantis. Contrà Melancholicum & Maniacum delirium sunt remedium specificum, in quo ejus *decoctum* & *Essentia* vel maximè usu probata inveniuntur; undè & ex hâc conficitur *ESSENTIA ANAGALLIDIS Composita Dn. D. Johann. Michaelis,* quæ paratur ex succo Anagallidis inspissato, cui superinfunditur essentia fl. hyperici. Externè cum 🜄 decocta, dolores podagricos demulcet, vel in cataplasmatis formâ, seu in formâ pediluvii. Trahere etiam spicula corporis infixa perhibetur.

Colligitur antè ☉ ortum, in ultimâ ☽næ quadraturâ ☉. & ☽ in ♊.

§. XXXIX.

28. *ANAGALLIS AQUATICA* p.15.) Dicitur *Beccabunga, sium aquaticum.* Hujus plurimæ observantur in magnitudine, floribus & foliis differentiæ. Vel enim *major* est, vel *minor*, vel *fl. cœrul. vel purpurasc. fol. rot. oblong. lat. angust. &c.*

Colligitur in Junio, novilunio, ☉le in ♊ manè antè ☉ ortum.

Vires ibid.) Est herba vulneraria, calefac. moderatè & humectat. antiscorbutica & anodyna. Internè usus ejus est insignis in scorbuto cum cochleariâ vel Nasturtio aquatico in sero lactis caprilli infusi iis, qui dyscrasiâ massæ sangvineæ sulphureo-salinâ laborant. Externè etiam medetur vulneribus, si ei modicum salis & telæ aranearum misceatur, & ita duplicato linteo instar cataplasmatis vulneribus applicetur. In fomenti formâ mirè juvat in condylomatum & hœmorrhoidarum cœcarum doloribus in aquâ cocta vel cataplasmatis formâ hæmorrhoidibus applicata. Ulcera etiam curat scorbutica tibiarum in cerevisia cocta & apposita. Tumores pedum œdematosos discutit & resolvit in hydrope cum ⊕ vel ⊖le.

§. XL.

29. *ANETHUM* ibid.) Dille. Crescit loco arenoso & aprico. Floret Junio, Julio & Augusto. Folia, Flores & semen sunt in usu.

Vires p. 16. Calefacit, siccat, digerit, discutit &c.) Discutiens & anodynum est, undè archéum sedat furiosum in colicâ, singultu, nephritide &c. In colicâ internè post clysterum usum oleum ejus destillatum conducit; In clysteribus hujus tam decoctũ quàm oleum coctum flatus discutit. Decoctum anethi odoretenus saltem soporiferum est. In singultu Recip. aq. anethi, cymini ãã. ℥iij. ol. anisi, anethi. carui. cymini ãã gutt. iij. M. dos. cochl. j. vel ij. manè ac vesperi. In visus ac veneris impotentiâ ab hujus usu abstinendum est.

§. XLI.

30. *ANGELICA* pag.16.) Hæc vel

vel *hortensis* seu *sativa*, vel *sylvestris est*. *Sativa* Nobis in usu est, licet nec *sylvestris* contemnenda sit.

Floret Julio. Radix veris initio colligitur, ☉ in ♊ & ☽ in ♋.

Vires p.16. Calefacit, siccat, aperit, attenuat &c.) Bezoardica & alexipharmaca est, uterina etiam cum zedoaria in vino calido exhibita. Commendatur itidem ad ebrietatem arcendam, si particula hujus radicis instar fabæ comedatur.

PRÆPARATA) ▽ ex integrâ plantâ conficitur per ☋lationem, *Extract. cum sp. vini*, *Condit. radic. Oleum destillat. Balsamus* & *sal fixum seu alkali.*

§. XLII.

31. *ANISUM* p.17.) Ἄνισον. Aniß. Indè dictum, quod ἀνίσει τὰς πνεύματώσεις, quod leniat inflationes; insignes enim vires flatus discutiendi obtinet, quæ causa etiam est, quod omnibus carminativis præferatur. Hoc in substantiâ pulverisatum ad ʒj. facilius flatus discutit, quàm ejus oleum destillatum. Infantibus ℈j. cum croco, radic. ireos, pœon. &c. mixtus tormina lenit vitiosorum humorum saburram subducendo.

PRÆPARATA ibid.) Sunt *Confectio Semin. anisi, s. & laxativa.* ▽ *destill. s. & compos. c. vino. ol. destillat.* Hoc ritè rectificatum & à suâ mucilagine crassâ liberatum, ut instar limpidæ appareat, corallia rubra per digestionem in mucilaginem reducit, ut hujus beneficio cum spir. vini ♀tarisato in tincturam seu essentiam elegantissimam transferri queant, vid. suprà Libr. 3. de coralliis.

N. Hoc ol. sali volatili junctum admirandæ est virtutis in pectoris affectibus & flatulentâ in testinorum intemperie.

§. XLIII.

32. *ANSERINA* ib.) *Argentina seu Potentilla.* Germ. Gänserich. Crescit passim in pratis, graminosis locis, juxtà vias. Floret imminente æstate.

Vires ibid. *Refriger. moderatè siccat, adstringit, constipat.*) Hinc vulneraria est, cocta cum radice hæmoptoicis, ac nimio mensiū fluxui medetur, quosvis alvi fluxus & uteri compescit. Renum calculum expellit, unde sequens ad præservationem calculi à quibusdam commendatur, tribus annis continuandum: Recip. anserinæ viridis M. iv. Secalis viridis M. ij. exprimatur succus, adde vini rubri ad poudus omnium, mixta filtrentur pro unâ dosi. Sume in aurorâ primo die maji. Herbæ colligendæ sunt antè ☉ ortum primo die maji. Externè cum ⊖ & ✢ subacta & carpis febricitantium imposita eam mitigat. Dysenteriam sistit cum ⊖ & ✢ contusa plantis pedum supposita.

§. XLIV.

33. *ANTHORA* p.18.) Seu *Aconitum salutiferum*, *Antithora*, quod *Thora pharmacum sit.* Giffthey!. Hujus folia *Napelli* sunt æmula, tenuius dissecta,

& splendoris illius expertia, aversâ parte albicantia, sapore amaro prædita. Flores grato odore prædití, cucullati, & rictu hiante Napelli penitus, excepto colore, qui huic ex flavo pallescens. Corniculata seminis vascula itidem similia. Caule est cubitali, rigido, subhirsuto, anguloso. Radix ex bulbis olivaribus constat, foris fuscis, intus albis, gustu amaris, fibrosis.

Duplicem communiter faciunt *THORAM majorem & minorem. Marem & fœminam*, huic quatuor folia, illi duo magna assignant.

In Rhæticis, Sabaudicis & Helveticis alpibus plurima provenit; Item in Galliæ Cisalpinæ & Liguriæ montibus. Floret Julio & semina in septembri maturescunt.

N. Sunt qui radicem Contrayervam Germanicam faciunt; alii zedoariam Arabum &c.

Vires. Calefac. & sicc. Saporis amari est &c. ibid.) Conferuut radices anthoræ non solùm ad epotum napellum, sed & ad alia venena hausta nec non ad viperarum morsum. In febribus petechialibus & aliis malignis febribus summo cum effectu adhibentur.

§. XLV.

34. *ANTIRRHINUM* ibid.) Sive *Anarrhinum*, quod alii etiam *Lychnida sylvestrem* vocarunt, à floribus leonini potius quàm vitulini oris rictũ æmulantibus, sunt qui os Leonis appellant. Et est vel majus vel minus, flore albo, luteo & incarnato. Crescit in hortis nostris. Minus nullam ferè humum spernit, copiosè in agris nostris provenit.

Vires ibid.) Licet rarissimi sit usus in Medicinâ, tamẽ cum ad præservationem, tum curationem contra spectra, incantationes, veneficia appensione, fumigatione, suppositione, appositione & balneatione facit. Carrichter. in herbar. Colligitur ☉le existente in ♋.

§. XLVI.

35. *APIUM* ibid.) æquivocum est Apium, & res denotat diversas; aliud est ἄπιον pyrũ, arboris scilicet ἀπί◎ dictæ fructus, & aliud ἄπιον herba.

Est autem *aliud hortense & sativum*, aliud *palustre*, de quo hîc agemus *aliud sylvestre, aliud montanum, aliud Petræum*, aliud *Macedonicum &c. vid. Dominu. Chabræum l. c. p. 396.*

Dicitur & *Paluaapium, Eleoselinum, apium vulgare*. Germ. Eppich.

Crescit inter beccabungam in locis palustribus, floret Julio. Colligitur ☉le in ♌one existente.

Semen & Radix sunt in usu.

Vires. Calef. & sicc. incid. aperit &c. ibid.) Unde & inter 5. radices aperientes numeratur, quæ sunt apii, fœniculi, petrosel. asparagi, rusci. Menses movet, calculum pellit, ictěrum solvit, ut & epatis ac Lienis obstructiones reserat. Radix eadem manducata odontalgiam solvit, visum

ſum acuit, torminibus ventris medetur.

§. XLVII.

36. *AQUILEGIA* p 19.) Nomen accepit à florum mucronibus aduncis inſtar ungvium aquilinorum. Germ. Akeley. Diverſæ dantur ſpecies florum colore diſtinctæ, de quibus conſule botanicos.

Creſcit in hortis flore pleno & ſimplici varii coloris punicei, cœrulei, albi, rubri, herbacei. Flore ſimplici in montium pratis luxuriat.

Floret Junio & Julio, ſemen in ſeptembri colligitur.

☉le in ♋ aut ♌one exiſtente decerpitur.

Herba flores & ſemen in uſu ſunt.

Vires. Calef. moderatè, ſiccat, aperit &c. ibid.) Herba vulneraria eſt juxtà vim ſuam aperitivam, diaphoreticã & diureticam. Unde ſuccus inſtillatus vulnera mundat & ſanat, naribus etiam inditur adverſus fiſtulas, & ulcera narium ac faucium. Decoctum ex vino & aquâ addito diamoron inſtar gargariſmatis ad faucium, laryngis & tracheæ incendium & ulcuſcula valet. Si ſemen ejus ad ʒj. contuſum in decocto aperiente ſumatur: Item in partus difficultate tenuisſimè ſemen ejus contuſum & ex vino propinatum maximè commendatur. In variolis & morbillis expellendis cum emulſionibus ex aq. fumariæ, Card. b. fl. ſambuc. veronic. aut CC. deſtillat. non poſtremum obtinet locum. Semen aquilegiæ ad ʒj. in quâvis vertigine cum appropriato vehiculo ſumptum magni aſtimatur.

§. XLVIII.

37. ARISTOLOCHIA ibid.) Ita appellatur, quod ſit ἀρίστη ταῖς λοχίαις, quod puerperis opituletur. Germ. Oſterlucey / Hollwurtz.

Eſt autem vel *longa, rotunda, clematitis, piſtolochia polyrrhitos,* de quibus vid. *philobotanos* . Ex his in uſu ſunt *longa* & *rotunda*. *Hujus ſola radix, illius folia & radix.*

Naſcitur pingvi ſolo in pratis, agris, hortis; Floret majo & julio.

Colligitur ☉ exiſtente in ♊ manè antè ☉ ortum.

Vires ibid.) Utraque cephalica, thoracica, vulneraria, uterina eſt. Rotunda vehementius attenuat, quàm longa. Contrà longa validius, quàm rotunda abſtergit, ideoque ſi lochia ſubſiſtunt, rotunda uſurpanda, quæ vehementer pellit, ubi ſcabies corpus infeſtat in lationibus longa eſt præferenda, quæ etiam fiſtulis abſtergendis commodè inſeritur. In aſthmate ſcorbutico ad tartaream mucilaginem reſolvendam decoctũ radic. ariſtoloch. rotund. tutò uſurpari poteſt loco radic. enulæ. Ad impediendam phthiſin ſeu pulmonum exulcerationem poſt hæmoptoën cum tuſſi inſequi conſvetam, ſequens uſu expertum mirificè prædicatur, & Medicus quidam prius hæmoptoi-

moptoicus per duodecim annorum ſpatium hoc ipſo ſeſe à phthiſi tutum præſtitit, cottidiè in uſu habens. Recip. ariſtolochiæ longæ in aq. fl. tusſilagin. infuſ. ℥ij. per noctem primo die fol. 1.

2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	6
9	5
10	4
11	3
12	2
13	1 folium, ſingulo

manè infuſum bibitur.

Externè in tibiarum ulceribus ſolus ariſtolochiæ longæ radicis pulvis in aquâ veronicæ coctus petiâ exceptus & applicatus miræ ad ſanandum eſt virtutis. Conficitur etiam inde oleum antepilepticum præſtantisſimum, vid. in theſaur. pharmacevtic. annexo ſect. XIX. n. 1.

§. XLIX.

38. ARMORACIA p. 20.) *Raphanus ſylveſtris* wilder Merrettich. *Cordo* eſt *Thlaſpi majus*, *Thlaſpi alterum*, & *Naſturtium album*, aliis *Thlaſpi Crateva*, *Raphanus major*, *Molybdena Plinii*, raphanus obſoniorum, medicamentarius &c.

Creſcit in locis multis juxtà rivulos.

Radix ſola in uſu eſt. *Cujus vires calefac. ſicc. &c.*) Reſolvit, aperit, diuretica, lithontriptica & anti-ſcorbutica eſt. Eſt egregium ſcil. Medicamentum contrà calculum, & principaliter ſcorbutum ob ſal ſingulare volatile, quod continet, cujus ob nimiam coctionem radix jacturam patitur. Prodeſt etiam in hydrope cum ſcorbuto complicata, item in menſium ſuppreſſione ejus ſuccus cum vino hauſtus; Ejus ſpiritus externè contra ariduram utilis eſt, valdè etiam attrahit.

§. L.

39. ARNICA ibid.) Aliis *Lagea Lupi*, hæc planè barbara ſunt vocabula. Eſt autem hæc ARNICA *Chryſanthemum* Latifolium, *aut Buphthalmos* nonnullis, quia florem fert veluti oculum in orbem circumactum, levem profert caulem, folia multifida. Dicitur etiam *Nardus Celtica altera*, vel *plantago alpina, Matthiolo. Aliſma Dioſcorid. Damaſonium primũ Tabernæmontano.* German. Wolverleyd/quia innumeris molis tollendis inſervit. *vid. D. Simon Pauli in Quadrip. botanic. Claſſ. tert. p. 258.*

Creſcit in montibus & pratis, floretque per integram æſtatem.

Planta cum floribus non ſolùm, ſed & radix magnarum eſt virium.

Vires. Calefac. & ſicc. partium tenuium &c. ibid.) Herba cum fl. ſudorifica eſt, diuretica & interdum vomitoria. Contrà grumoſum & coagulatum

Alterativa primaria.

gulatum sangvinem cum cerevisiâ cocta exhibetur. Radix, sapore est amara, acri & penetrante aromatico, diuretica etiam est ac menses ciet ex vino decocta, demorsis à bufonibus potu prodest.

Flores lixivio incoqvuntur ad capitis dolorem & ad capillis flavum conciliandum colorem.

§. LI.

40. ARTEMISIA ibid.) Germ. Beyfuß. *Artemisiæ vulgaris rubræ & albæ* usus saltem est receptissimus. Uterina herba est, & inter illas, quæ utero gratæ & acceptæ sunt, primas tenet, ad menses, fœtum, secundinas, lochia expellenda &c. Ex hac cum sideritide, salviâ, serpillo, origano &c. insessus ægris paratus, in quibus nervosum afficitur genus, aut qui de lassitudine conqueruntur post chronicos morbos non sine felici successu inservit. Sub hâc reperti & effossi carbones stultorum sunt lapides.

§. LII.

41. ARUM p.21.) Hujus radix in Martio collecta & exsiccata in usu est frequentissimo, quæ subtilissimè pulverisata majoris & melioris etiam est virtutis & efficaciæ, quàm fecula succo suo nativo orbata. Aceto bullita mitescit, magnorumque casuum est medela. Tartarum in primâ regione, ut & lentam ac viscidam pituitam in pulmonibus incidit, ac resolvit, unde in inveteratâ tussi, cachexiâ, quæ asthma secum trahit, insignes obtinet dotes. In Pulvere stomachali Quercet. hæc radix basis est, in quo pulvere nimia sacchari quantitas suspecta est. Ex hâc radice destillatur etiam aqua alexipharmaca contrà pestem, cujus dosis mane cochlear j. & vesperi.

§. LIII.

42. ASPARAGUS ib.) ἀσπάραγος. Spargen. Vel *hortensis est, vel sylvestris, vel palustris*. Ex his prior est in usu.

Vires pag. 22.) Radix est diuretica, lithontriptica &c. Licet *CL. HELMONTIUS in tr. de Lithiasi Cap. 7.* hoc neget, sed potius putrilaginem urinæ generare, & inde potius ad generationem calculi facere juxtà principia lithiaseos generandæ ab ipso adsignata. Verùm, quid si de superstructæ fabricæ veritate dubitaretur? Minimè etiam ratum est, quicquid urinam corrumpit, ac malo odore renum archéo summè infesto conturbat, calculo simul primordia, struere posse; qualis enim inductio, Asparagi conturbant lotium. E. dant ortum Lithiasi; cùm ista lotii mutatio potius ad humores vi diureticâ fusos & urinæ admistos referri possit, quàm ad archéi quendam furorem, adversus istum odorem conceptum. Deindè exemplum Jurisperiti, quod allegat, nihil etiam concludit; Inepta enim est argumen-

tandi

tandi ratio. Asparagus nocuit Jurisperito. E. ἐκ omnibus nocebit; Seni E. & Jueni, hypochondriaco & oppilationibus tartareis obnoxio. E. etiam sano ἐκ ὠσπαγχνω. Quare per accidens tantùm calculo ansam dedit. Non enim in omnibus est ejusdem caussæ similis effectus, dum actiones & passiones sunt inter determinata,& hinc est, ut varietas interdum eveniat in experimentis. Sæpè etiam usu venit, varios effectus consequi, ex iisdem licet causis, ob varium tamen coincidentium&concurrentium consortium mutatis & à primitivâ intentione ad effectus æquivoci.Productionem per accidens distortis.

§. LIV.

43. ATRIPLEX p. 22.) Germ. Melte. Hæc communiter in *Sativam* & *sylvestrem distingvitur. Illa est vel alba, vel rubra.* Non rarò hominis staturam sativa adæquat. *Maritima* ad sylvestrem reduci potest.

Sylvestris semitas, agrorum margines, urbium mœnia & fimeta ubique occupat, cum sativâ floret Julio & Augusto, in Septembri semen maturatur. Foliis farina quasi adspersa videtur, per microscopia tamen nihil aliud quàm ingens numerus folliculorum limpidorũ apparet, quos ejus exsudationi deberi conjicimus.

N. Prærer Nostratem & *odorata Mexicana* meminit, *EPAZOTH* vocatæ, *FRANCISCUS HERNANDEZ in thesauro Rerum Medicarum Novæ Hispaniæ Libr. V. Cap. XXXII.* quæ ex planta odorata, folia ferens oblonga, crenata, & rubescentia botry admodum similia, caules cubitales, spicatum semen ac radices surculosas. Nascitur in calidis & temperatis regionibus, coliturque in hortis nonnullarum commoditatum gratiâ. Acris est, odora, & tertio gradu calida. Edulis etiam cruda aut cocta, & adjecta condimentis corroborat. Pectori, asthmaticis, & obstructis confert, & gratam alimoniam præbet. Decoctum radicum dysenterias coërcet, tollit inflammationes, & noxia venenis pellit animalia.

Vires. Refriger. humect. leniunt dolorem &c. ibid.) Unde inter quatuor herbas emollientes refertur, in clysteribus usurpatur; item in pediluviis adhibetur, cum ægris somnum conciliare volumus.

§. LV.

44. AVENA p. 22.) Licet hujus semen culinare potius quàm Medicinale, tamen ad plures etiam conducit affectus. Avena cum pugillis aliquot salis tosti in sartagine sacculo tenuioris telæ inclusa tepidè abdomini applicata in dolore colico affert levamen. Nephriticis insessus ex polentâ, lupulo, & avenæ stramine

sacculo

facculo inclufis commendatur. Idem infeffus etiam fenibus an analepticis cum artemifiâ contra laffitudinem fpontaneam admodum conducibilis eft. In culmis Avenæ convolvitur herba, hedera dicta avenacea, ex hâc aqua deftillata utilis eft in hydrope.

§. LVI.

45. *MALUS AURANTIA* p.23.) Pomeranzenbaum/maximus eft hujus in regni Neapolitani, Hifpaniæ, & Gallo-Provinciæ quibusdam tractibus maritimis proventus. Sylveftrem in Africæ & Gallo-Provinciæ oris maritimis reperiri fcribit Lobelius.

Floret Aprili & Majo, tardius aut citius pro tēporis & loci conditione.

Fructus varia funt nomina, *Mala Arantia, Aurantia, Aurangia, Avangia, Amarantia, Mala Hefperidum*. De his & *Malis Citriis*, Limoniis &c. Opus magni Laboris & pretii fcripfit *JOH. BAPTISTA FERRARIUS Senenfis Pater ex Societ. JESU in folio Romæ 1646. editum*. Et funt vel *acidi*, vel *dulces* tum *vinofi*, feu *medii*. *Acidi* & *vinofi* reliquis præferuntur, & easdem habent vires cum malis Citriis, fed imbecillius.

Vires ibid.) Hujus cortices funt fpecificum ad abdominis inflationes. Item in dyfuriâ cortices pulverifati ad ʒß. in aq. petrofelini. Ex his Elixir Meum ftomachale conficitur cum aliis ftomachicis in formâ extracti & non extracti notabilis effectus in ftomachi imbecillitate à cruditate acidâ ortâ; item in nimiis poft partum doloribus. Ex floribus Aqua & Effentia paratur, fragrantiffimi odoris, cardiaca eft & cephalica. *De reliquis præparatis vid. in Pharmac. Auguftan. & animadverf. P. A. CL. ZWELFERI.*

§. LVII.

46. *AURICULA MURIS* ib.) Hîc notandum, *Diofcoridem* quidem *Libr. 2. cap. 79.* mentionem facere *Auriculæ Muris*, fed reperiri codices *Diofcoridis*, qui eo loco *Alfinem* habent, quæ *Libro 4. poft Helxinem* defcribitur. Et defcriptio *Auriculæ Muris* primo dictorum loco tradita, *Pilofellæ* minimè convenit, ut nec Figuræ. Unde rectè dixit *Hieron. Brunfchweig. Auriculam Muris à Diofcor.* defcriptam non effe Latinorum *Pilofellam. vid. Dominic. Chabræus l. c. in appendic. p. 629.* Nos hoc loco examinabimus *Pilofellam Majorem hirfutam*, reliquas qui defiderat fpecies, *confulat Botanographos*. Hæc *Auricula Muris*, feu *Pilofella Major* repens hirfuta, ita appellatur, eò quod humi decumbat, & repentibus furculis hirfutis novam fobolem per demiffas fibras fubindè propaget. Folia pilis funt obfita, muris auribus fimilia, fuprà virentia, infrà incana. Flores lutei, dentis leonis minores, calice hirfuto fufco, ac in

pappos evolantes. Radices numerosæ, tenues, humi pertinaciter adhærentes.

Naſcitur in collibus, arido ſolo, ac paſſim ad ſemitas.

Majo & Junio floret.

Vires. Calefac. exſicc. adſtring. abſterg. conſtip. &c. p. 24.) Undè vulneraria adſtrictoria eſt, ejꝰ decoctum commendatur in dyſenteriâ, herniâ, alvi & uteri fluxu. Externè odontalgiæ medetur certiſſimo experimento in cerevisiâ ſecundaria cocta in collutionibus.

N. Præter hanc dantur & aliæ ſpecies, ſcil. *Piloſella Hiſpanica* ſeu *Hieracium Pannonicum*, item *Piloſella Major* ſeu *Pulmonaria* fl. luteo *vid. Dominic. Chabræus l. a. p. 324.*

§. LVIII.

B.

47. BALANUS MYREPSIA p. 24.) Sive *Glans Ungventaria*, quam Arabes *Granum Ben* nominant. Quo vocabulo ipſa etiam Arbor inſignitur, fructus eſt inſtar avellanæ nucis nucleum oleoſum in ſe habens, qui naſcitur in ſiliqua, quam depictam vide in *Dominic. Chabræo l. c. p. 24.*

Sunt, qui duas faciunt ſpecies, inquit *Chabræum*, *Majorem* avellanæ magnitudine, & *minorem* ciceris magnitudine. Hæc pernicioſa habetur & major ſola in uſu eſt.

Ex nucleo *majoris* præviâ toſtione *Oleum* exprimitur, cujus virtutes vide in *Autore & CL. ZWELFERI animadv. ad P. A. p. 328.*

§. LIX.

48. BALSAMUM ibid.) Mirum, quàm in hujus deſcriptione *Autores* ſe torqueant. Alii enim *Arborem*, ut *Theophraſtus, Libr. 9. hiſtor. Cap. 6.* & *Plinius*; Alii *Plantam fruticoſam*; Arbor Nobis probabilior videtur, hujus magnitudo, quæ malo Punicæ, foliis rutæ ſimilibus, ramis multis; fructus magnitudine figura & colore Terebinthi fructui eſt æqualis, & valdè odoratus.

Hujus tria genera facit *Plinius*, *Evtheriſton, Trachi & Eumetes.*

Natale ſolum eſt Arabia dives, ubi in locis creſcit ſylveſtribus. *Proſper Alpinus* Arabiam Fœlicem balſamiferam *Libr. de Plant. Ægypt. & Libro proprio de Balſamo vocat*, ſimulque Mechæ & Medinæ *Balſami Arborem* numeroſè ſpontè in cultis & incultis locis creſcere addit. Subjungit Arabes lucri ſpe ex hiſce transferre in ſua fœcunda viridaria. In *Judæam* ex Arabiâ tetulit REGINA SABÆ hanc ſucci Balſamici plantam. *Joſeph. in archidox. Judaic. Libr. 8. Cap. 2. Ex Judæâ* transportata in Syriam & Ægyptum, ubi jam integris excolitur balſametis, licet in locis ſylveſtribus nuſpiam reperiatur.

Fructus Carpobalſamum, Ramuſculi *Xylo-*

Xylobalsamum. Liquor resina potius est, quàm succus gummosus ob oleoginositatem & inflammabilitatem. De quo infrà pluribus CLASSE 2.

§. LX.

49. BARDONA p. 25.) *Major*, scil. seu *Lappa Major;* dicitur & *Personata*, quia hujus foliis olim personæ illustres faciem suam in theatris, ne à populo cognoscerentur, obtegerunt.

Crescit passim juxtà vias. Floret Junio & Julio.

Vires ibid.) Hujus radices sunt usus frequentissimi in arthritide, calculo renum; commendantur & tanquam specificum contrà venenatorum animalium morsus, *unde aqua Bardanæ composita* prostat in *Officinis Augustan.* Item sequens maximè deprædicatur contrà morbos malignos. Recip. radic. Lappæ major. rasur. CC. ăă. ℥j. fœniculi. Scordii. ăă. ℥ß. Passul. minor. exacinat. ℥ij. coq. in s.q. decoct. hord. Rec. Colatur. Colaturæ adde Syrup. rub. Idæi s. q. Harum decoctum in lue venereâ etiam cum vino albo factum admodum utile etiam est in emaciatis & raræ texturæ ægris. Radices commestæ faciunt ex Quinto Curtio bonum Longolium. *vid. Ferdinand. Epiphanius in observat.* Radix bardanæ majoris plãtis pedum alligata dicitur hydropicos purgare ac illos sanare, sed fides stet penes Autorem. Aliás extrinsecus confractis etiam medetur imposita contusa, & articulis luxatis.

§. LXI.

50. BARDANA MINOR ibid.) Græcè ξάνθιον *Lappa minor.* Kleine Kletten. Hæc folia habet alternatim pediculis nixa uncias tres longis, sinuata, crenata, colore xantho, utrinque hirsuta, sapore, aromatico paulisper; quo foliorum pediculis est èxortus, plura capitula se promunt bulbosa, flosculos stamineos emittẽtia: iisque delapsis Echini suscrescunt lappacei, vestibus adhærentes. Caulis est cubitalis hirsutus, ramosus, punctis rubris guttatus. Radix parva, multas habens fibras.

Læto ac pingvi gaudet solo, in lacubus & scorbibus, Junio & Julio viget, prout & major.

Vires ib.) Calef. & sicc. digerit. Usus ejus est in scabie & omnibus cutis impuritatibus. Externè strumas & tumores discutit pro epithemate. Capillos pro lixivio luteo tingit, colore in capitiluvio.

§. LXII.

51. BASILICUM p. 26.) *Ocymum*, non desunt, qui significantius per z scribendum putent, ab ὄζω, quod redolere denotat, quia svavissimum spirat odorem. A quo odore etiam *basilicum* dicitur, quasi basilica sive regia domo dignum sit. Isti autem qui per c scribunt, derivant ab ὠκὺς citò, quod celeriter proveniat.

Hujus varia sunt genera, de quibus Botanici consulendi sunt.

Crescit in hortis, floret Junio & Julio.

Vires. Calef. humectat, diger. resolv. ibid.) In mensium suppressione ac uteri impuritate ejus infusum in vino semper utile expertus fui; Rarius tamen adhiberi dicit *Dnus Autor.* Cujus hæc forsan ratio est, quod si duplicato tempore sub terrâ defodiatur, Scorpiones generare dicant. *Dominic. Chabræus l. a. in appendice.* Imò ex crebro ejus olfactu in cerebro Scorpiones fieri, testatur *Hollerius Libr. I. de Morb. intern. cap.* 1. & quidem in cerebro Itali Scorpio genitus, quem depinxit *Paræus lib.* 19 *chirurg. cap.* 3. Et ex veteribus *Florentinus Græcus* Ocymum mansum & in sole positum Scorpiones generare refert, cui ex recentioribus *Nierenbergius Lib. V. histor. natural. cap.* 5. subscribit, *Avicennam* vidisse tales Scorpiones artificiosis natalitiis factos, ocymo in terrâ aut loco tepido putrefacto, qui posteà alios generarint. *Wolfgang. Hœferus in Herc. Medico Tom. I. Libr. II. cap.* 1. *p.* 97. testatur nostrâ hâc ætate Pharmacopœjum Seitenstetensem in Austriâ Monasterii Scorpiones hoc modo Italicis similes produxisse. Mense, inquit, Julio & Augusto herbam basilici contusam tegulæ calefactæ, ut tactum non admitteret, illinebat crassitudine trium digitorum, superaddebat similem tegulam, & ambas circumcirca luto muniebat, quod ex equino stercore & argillâ confectum. Tegulas per mensem in cellâ custodiebat, deindè tegulas aperiebat & Scorpiones prosilientes usui adhibebat. *Excell. D. D. JOHANN. MICHAELIS p. m. Ao.* 1665. *d.* 7. *Decembr. in litteris ad me datis testatur & sanctè confirmat*, ex basilico contuso & intrà duos lapides detento & inclusò Scorpionem generatum fuisse in medio Julii certâ, non dolosâ sibi constare Experientiâ confirmat, & scribit *Lipsiæ in D.* Deyerlings horto contigisse. Consentit pariter *Athanas. Kircherus de arte magneticâ Libr. III. p.* 3. *cap.* 1. *conf.* 2. *p.* 561. Ocymum producere Scorpiones. *Et Cl. HELMONTIUS tr. imago Ferment. impregn. Mass. Semin.* §. 13. 14. Non figmentum esse scribit, sed reverà herbam ocymi contusam & inter lateres depressam soli expositam post aliquot dies in Aquitaniâ Scorpiones edidisse, forinsecus enim advenientibus scorpionibus via impedita, quod lateres bini invicem contriti adæquatè sese contigerint, adeò ut ingressum Scorpionis tam planitie contiguâ, quàm pondere impedíverint, fossulâ in medio herbam continente.

§. LXIII.

52. *BEEN ALBUM, BEEN RUBRUM* ib.) Licet magna adhuc contentio sit inter botanicos super dignotione *BEEN* officinarũ, quorum Arabes mentionem faciunt. Nihilominus tamen *Dominicus Chabræus in Icon. stirp p.* 448. describit *Been album Officina-*

Officinarum, quod folia habeat *Lychnidis* formâ, sed glabra, subacria & obscurè amara. Flores ex calicibus prominentes, albos, vel ex albo purpurascẽtes, ex quinq; bifidis foliolis cõpositos. Caules cubitales & sesquicubitales, tenues, teretes, læves, geniculatos; Calices pericarpia continentes Lychnidis seminibus plena.

Ad radices Montis Libani hoc *Been album* provenire statuit *Rauwolffius*, & dicit, esse verum *Been Arabum*.

N. In appendice depingit similem plantam *D. Chabræus p. 650.* Been albo officinarum semper virentem.

N. Quamvis *Been albi* facultates incompertas *Dodonæus* statuerit. Hoc tamen *Tragus* commendat ad fomenta sudatoria, ad nervos induratos emolliendos. Succos ophthalmiam calidam tollit, & dolores oculorum demulcet. Semen pituitam purgat & Epilepticis datur. Atq; ægris nescientibus suppositum Crisin moliri creditur.

§. LXIV.

53. *BELLIS* p. 26.) à Nostratibus Baumbällichen dicitur. Alias Gänseblümlein Maßlieben. Hujus vocabulum derivari potest vel à bellulis ob floris pulchritudinem, vel à bellio, quasi bellico à bello, eò quod tempore belli maximè hujus virtutem experiamur.

Et est vel *sylvestris* vel *hortensis*. Illa *major, media, minor*; Hæc vel *simplex* vel *prolifera*. *Sylvestris* crescit passim in pratis & pascuis. *Hortensis* colitur in hortis.

Floret vere & æstate: atque herba cum floribus venit in usum.

Vires, calefac. sicc. moderatè, partium est tenuium &c. p. 27.) Unde vulneraria est & innatâ quâdam vi specifica cruorem resolvit, & per insensibilem transspirationem educit. Hydropem sanat in nimio syrii æstu ex potu contractam pro acetario. In hæmorrhagiâ & dysenteriâ sistendâ plurimum valet, collecta in junio secundo die à plenilunio sub noctis crepusculo. Ex fl. rubr. hortens. siccatis Tinctura paratur vulneraria & Epatica cum aq. acetos. & sp. ♂tis.

§. LXV.

54. *BERBERIS* p. 27.) *Spina acida, oxyacantha &c.* Hujus fructus in usum venit pharmacevticum, ex quo *succus, Syrupus, Roob, rotulæ, conditum &c.* conficiuntur. Habet vim refrigerandi, adstringendi, & nonnihil incidendi. Unde ad calorem febrilem restingvendum, hæmoptosin, & dysenteriam compescendam præmissis præmittendis maximè commendatur. Ex succo Berberum Tartarus seu Sal Essentiale præparari potest seq. modo: Recip. Succi Berberum ℔ij. Succi citri ℥ij. Misce, digere per biduum, deindè filtra, postea exhalat aliqualis humiditas, beneficio arenæ calidæ, reconde hunc succum spissum per aliquot dies

dies in cellam subterraneam, & videbis tartaro suo vasis fundum & latera incrustasse, separa succum per inclinationem & iterum ad dimidias exhalet, ut reliquias tartari etiam acquiras Hic instar cremoris vel crystalli Tartari pulverisatus jusculis, decoctis aut julapiis adversus febres ardentes nuptus gratiam non solùm Saporis conciliat, sed & calori febrili resistit. *vid. Dn. D. Simon Pauli loc. c. p.m. 105.*

N. Aliàs dicunt, corticem medianum, qui inter extimum & ligno adhæret, in vino albo infusum purgare mirificè.

§. LXVI.

55. *BETA* ibid.) *Rubra* præfertur. Hujus usus internus potissimum culinaris est. Externè commendatur in clysteribus emollientibus & abstergentibus, & ad errhina, dum succus ex radicibus recentibus rubris cum aquâ majoranæ mixtus & cavâ manu exceptus naribus attrahitur in catarrhis, hemicraniâ &c.

§. LXVII.

56. *BETONICA* p. 28.) seu *Vetonica* Germ. Bethonien. Herba est notissima, vulgaris scilicet, præter hanc datur quædam flore albo *Clusii*, & folio Alopecuros quorundam montana à fructus villosi quadam cum vulpinâ caudâ similitudine, quæ rarior est; Dicitur autē *Vetonica*, ab inventoribus scilicet *Vetonibus Hispaniæ populis.*

Crescit in hortis & pratis, locisq; umbrosis. Floret Junio & Julio. Colligitur ☉le in ♊ ante ejus ortū.

Vires. Calefac. & siccat. discut. atten. aper. exterg. ibid.) In hac herbâ observandum potissimum, radicum facultates longè dispares foliorum & florum esse viribus. Illæ enim stomacho sunt ingratæ & vomitum movent, folia autem cum floribus tantæ sunt energiæ, ut *Antonius Musa* Augusti Cæsaris Medicus de Ejus facultatibus totū Librum scripserit; & inde proverbium natum, hoc benonicâ est utilius .Maximæ virtutis est ad capitis, hepatis, Lienis, renum, pulmonum & uteri affectus. Vulneraria præterea & ob vim suam incisivam, discutivam & aperitivam etiam diuretica existit. Ex herbâ parantur decocta, infusa ac epithemata. Ex floribus conserva, & ex succo Syrupus. Aliàs notissimum est ex hac præparatum Emplastrum de betonicâ, quod vel *Felicem* Würtz/vel *Andernacum*, vel deniq; *Wilhelmum Fabricium Hildanum* Autorem agnoscit, quod Capitis & aliis Corporis partium vulneribus & doloribus admodum salutare est. De cætero hæc Planta tabidis etiam & hæmoptoicis conveniens est remedium, icterum sanat, fastidia tollit, & stomachicos recreat. Uteri strangulatui medetur, ruptis ab alto succurrit ex vino. Adversatur venenis & rabidorum animalium morsibus. *vid. Dn. D. Simon Pauli in Quadrip. Botanic. Class. tert. p. 219.*

§. LXVIII.

Alterantia primaria.

§. LXVIII.

57. *BETULA seu BETULLA* ib.) Germ. Birckenbaum. Crescit in sylvis, locis asperis. Julos profert Martio, quibus Aprili folia succedunt.

Hujus folia, Cortex & fungus, item Synovia ejus in usu sunt.

Vires. Folia calef. sicc. resolv. atten. absterg. aper. &c. ibid.) Hujus folia insigni abstergendi facultate sunt prædita, cocta pro epithemate cum aquâ imposita hydropicis & scabiosis medentur. Cortex calefac. emoll. adhibetur pro suffumigio ad aërem corrigendum. Fungus vi suâ adstrictivâ hæmorrhoidum fluxui medetur pro topico.

Synovia ejus seu succus ex cortice vel ramis mense Martio & Aprili vulneratis sponte defluens unius aut alterius cyathi proportione poculo cerevisiæ benè lupulatæ associatus & in haustum manè sumptus, certò spondet effectus ad calculi præservationem optabiles, adeò generosos, ut vix ulli anti-nephriticorum palmam cedat. Et dysuriis etiam & stranguriis senilibus medetur. Calorem item jecoris veluti ex adactâ spinâ oriundum mitigat primum ac deinde tollit. Ligationis incantationem etiam solvit potus cerevisiæ betulinæ. Mirum est, morbos ab incantione per lignum quernum inductos solvi per usum betulæ vid. Carrichter. *CL. Helmontius.* Thom Bartholinus in Centur. &c.

§. LXIX.

58. *BISTORTA* p. 29.) *Serpentaria, Colubrina.* Natterwurtzel. Krebswurtzel à Nostratibus ob formam. *Bistorta* inde appellatur, quod radice constet in se contorta & cõvolutâ. Et est vel *major*, vel *media* vel *minima*. *Major* radice minus intortâ, & *minor* radice magis intortâ nobis solum in usu sunt.

Radix colligẽda est ☉ existẽte in ♋.

Vires. Refrig. sicc. adstring. &c. ib.) Terrestris & adstringentis est virtutis, alexipharmaca & sudorifera. Unde in dysenteriâ, nimio hæmorrhoidum fluxu, vomitu sistendo, abortu præcavendo admirandæ est efficaciẹ. Hujus radices magnã cum tormentillæ affinitatẽ habent. Observandum tamen est, ut cũ tormentillæ radices magis tenuium sint partium, quàm bistortæ, semper ubi minore adstrictione est opus, ut in principio dysenteriæ malignæ, tormentillam bistortæ præferamus. Præterea contrà febres malignas, ut variolas, morbillos, petechias, imò Pestem & dysenteriã epidemiam summo cũ emolumento adhibetur, nõ ut sudores moveat, sed ut ebullitionem massæ sangvineæ compescat, quæ causa etiam, quod radices tormentillæ compositionem Pulveris Rubri Panonici ingrediantur.

§. LXX.

59. *BOMBAX* ibid.) Arbor exotica est, fructũ ferens instar Nucis crinitæ, in qua semen latitat lanugine invo-

involutum molliſſimâ; dicitur & *Goſſipium*; Quod *duorum eſt generum, unum annuum, alterum perenne.* Ex priori *Fruticeſcens Goſſipium* ſemine albo *Bauhini, Officinis Bombax*, dicto; Lana & ſemen, quibus fructus refertus eſt, in officinas inferuntur, hoc, ut eo ad tuſſes & aſthma curanda, itemque renum calculos: illâ, ut eâ ad cucuphas & alios ſacculos medicinales conſuendos, utamur. *Johannes Nienhoff* in legationis ad imperatorem Chinenſem deſcriptione pag. 125. *Goſſipii* herbæ meminit, ex quâ præſtantior lanugo colligatur. Cujus herbæ figura cum noſtro Europæo rubro convenire videtur. *vid. Theoph. Hiſtor. Plantar. lib. IV. cap. 9. Th. Bellon. lib. II. obſ. c. 60. Sim. Pauli l. a. p. 528.*

§. LXXI.

60. *BORRAGO* p. 29.) Quaſi *COR ago*, gaudia Cordis ago. *Veteres Bugloſſam* nominarunt. Hæc tamen differentia intercedit, quod *Borrago* humidioris & ſuccoſioris; *Bugloſſa* autem ſiccioris Naturæ ſit. Flores *Borraginis* etiam ex quatuor florum cordialium ſunt numero (borraginis ſcil. bugloſſæ, violarum, roſarum) efficaciſſimi ad humores terreſtres aduſtos maſſæ ſangvineæ temperandos. Vino injecti animum exhilarare dicuntur; Ex his *Aqua* ex ♉ deſtillata cardiaca aſt; item ex his *conſerva & Syrupus* conficitur, quæ in cordis affectibus, palpitatione, melancholiâ &c. ſummè commendantur. *Tinctura* etiam exindè conficitur cum aq. acetoſ. ſ. q. & ſp. ⊕li ♂tis in febribus ardentibus & melancholicis affectibus. Doſ. à coch. j. ad ij. vel iij in convenienti vehiculo.

Colligitur ☉ in ♊ & ♋ exiſtente.

§. LXXII.

61. *BOTRYS*) Hujus in Pharmacopœjâ omiſſæ tandem in appendice mentio fit, cùm etiam officinalis ſit & ad plurimos conducat affectus. *Botrys* dicitur, quia floſculi numeroſiſſimi vitium botros æmulantur; Eam etiam *Galenus* præteriit, minimè autem *Dioſcorides*. Folia habet inſtar ſenecionis lanuginoſa, ſubhirſuta, coloris viridis in luteum langventis, odoris grati, ex geniculis ramorum orta. Caulis dotrante altior, hirſutus. Radix ex albo ſubrubra eſt, lignoſa.

Alia *ſativa* eſt, alia *ſpontanea*. Hæc in vineis, calvisque apricis & editis locis provenire ſolet, item in arvis inter ſegetes reperiri ſolet.

Vires. Calefacit & ſiccat, grati eſt odoris, attenuat, reſolvit, unde ad orthopnœam commendatur ex pituitâ viſcidâ ortam, item ad Pulmonum vomicas utilis eſt; Poſſunt exinde præparari conſervæ, electuaria cum melle, Syrupi; item Aqua ejus deſtillata medetur doloribus poſt partum. Externè ſuffitus inde fiunt vaporetenus Mulieribus ad menſes ciendos & fœtum mortuum expellendum.

§. LXXIII.

62. *BRANCA URSINA* p. 30.) Est ex *quinq; bis emollientibus*, quales *Malva, althæa, violaria, mercurialis, branca ursina.* Usus ejus in primis est externus in clysteribus, cataplasmatis &c.

§. LXXIV.

63. *BRASSICA* ib.) Hîc non capitatam minutis caulibus tenerioribus foliis &c. intelligimus, quæ ut herba medicamentosa & alimentosa vulneraria est, tam internè quàm externè hujus jusculũ seu brodium alvum proritat. Ebrietatẽ arcere dicunt, si tempora ejus foliis sint redimita. Item succus brassicæ rubræ illitus contra verucas commendatur spatio 14. dierũ citrà detersionẽ ullam resiccatus. Foliorum decoctũ abstergendo & siccando consolidat vulnera, ulcera & fistulas ob vim balsamicam, nitrosam, & abstersivam.

N. *Brassicæ capitatæ* Muria acida in principio inflammationis faucium, ubi refrigerare & repellere volumus, pro gargarismo magno cum emolumento applicatur. Item internè ad restingvendũ calorẽ succo Citri alterata pro potu hæc aqua acida miræ est efficaciæ. In crustâ lacteâ puerorum repulsa folia brassicæ capitatæ tepida imposita ad fluorem reducunt certissimo experimento.

§. LXXV.

64. *BUGLOSSA* p. 31.) cùm easdẽ, quas *BORRAGO*, obtineat virtutes, de hâc seorsim non commentabimur Lectorẽ eò remittentes.

§. LXXVI.

65. *BURSA PASTORIS* ib.) multi *Bursam Pastoris & Thlaspi* pro unâ eâdemque plantâ habent, ut *Cæsalpinus & Matthiolus* observarunt; sed fallunt hi & falluntur. Differunt enim foliis, formâ & viribus. *vid. Domin. Chabræus* l. a. p. 295. Hujus Differentias vid. l. c. & apud *Dnum Nostrum Autorem.* Nos de ejus viribus maximam partem sumus solliciti.

Vires p. 32.) Refriger. sicc. adstringit & constipat. &c. absq; ullo acri sapore, succo potius glutinoso abundans. Unde ad sistendas hæmorrhagis, ex quâcunque parte sangvis fluat, narium, pulmonum, uteri, hæmorrhoidũ &c. tam intus quã extus adhibita valdè commendatur, aqua, succus & decoctum. Multi sibi persuasum habent, herbam saltem gestatam aut manibus arctè compressam, ut incalescat, eandem nudis plantis pedum soccis inditam, è naribus aliisque partibus emanantem sangvinẽ cohibere. Nonnulli paroxysmum tertianæ eâdem compescunt cum aceto carpis manuum impositâ. Ad faucium & pudendorum tumores ejus decoctum etiam (pro cataplasmate) commendatur.

§. LXXVII.

66. *BUXUS seu BUXUM* p. 32.) Rarì usus est in Medicinâ; interim tamen *Jos. Quercetanus in tetrad. Cap. XVI.* p. 211. & 215. miris laudibus ejus oleum ob vim suam narcoticam extollit. Fides stet penes Autorem. Non desunt, qui *Oleum destill. Buxi pro Oleo Ligni Heraclei RULANDI* vendicant, sed malè: *Illud enim oleum*

ex ligno visci corylini destillatur, de quo infrà. Aliàs sciendum est, ex *Buxo* diversos unâ vice destillari posse spiritus. Destilla scil. bonam quantitatem *Buxi*, & prodibit subacidus spiritus, in hunc convenientem Corallorum rubrorum quantitatem injice, iis acidus Spiritus sociatus tam arctè cohærebit, ut alter Spiritus Naturæ non acidæ solus adscendat, spiritus gravi odore & sapore admodum penetranti absque omni tamen aciditate, à priori acido longè diversus. Solutio Corall. r. cum priori acido facta tincturam rubram præsentat. Alter non acidus peculiare Salinorum corporum genus constituit, dum nullam effervescentiam in acidis relinquit, nec in alkalibus producit.

C.

§. LXXVIII.

67. *CALAMUS AROMATICUS INDUS* p. 32.) Quidam Doctorum *ACORUM Nostrum verum & genuinum* pro legitimo *CALAMO AROMATICO* venditant; Nam præter *Fuchsium, Brassavolam*, & alios *VALERIUS CORDUS in Dioscorid. Cap. 2. Libr. 1. & Janus Cornarius etiam in comment. in Diosc. l. 1. c. 17.* affirmativam tuentur. Nec audiendos illos esse dicunt, qui *CALAMUM ODORATUM* se nunquam vidisse ajunt, & non *CALAMUM*, sed radicem, eamque magis albicantem pro *CALAMO* vulgò vendicant. Nam Radicis, inquiunt, Calami usus est, non verò Calami ipsius. Verùm hæc omnia incerto nituntur fundamento. Nam *primò CALAMUS Dioscoridis* propriè dictus est *CALAMUS* seu *JUNCUS* aut *Arundo*, non verò *Radix*, sed *Noster* sub *Radicis* formâ visitur. *Deindè CALAMUS AROMATICUS* planta est exotica in Arabiâ, Indiâ, Syriâ proveniens, noster verò non peregrinus, sed inquilinus est. *Tertiò, Noster* non arundinis, sed iridis in modum crescit. *Quartò verus CALAMUS AROMATICUS* odore statim è longinquo invitat, ruffusque vel subalbidus, tactu mollis, minus fragilis, atque assulosè potius quàm raphani modò frangitur: estque commanducando glutinosus & lingvam cum gustu acri adstringit. *Quintò* in *veri CALAMI* cavitate seu cannâ araneum quiddam albicans conspicitur, ut in omni arundinum genere, in nostro aliquid solidi observatur.

Guillandinus cum *Vegetio* facit duplicem *CALAMUM AROMATICUM, Unum Syriacum, Alterum Indicum; ille* ad ripas crescit lacus Genezaretici, seu mare Galilææ, & mare Tyberiadis, non multum à vulgari differens. *Hic* à Syriaco diversissimus olim à *Dioscoride* descriptus est. Hunc & *CLUSIUS Libr. 1. Aromat. histor. c. 32.* formâ *à Dioscoride* depictâ exhibet, quo & Lugduni in dispensatione theriacæ usi sunt. *SMETIUS* eundem vidit *Anno 1607. Tidi-*

cam

eam Medicus Thorunensis eundem se vidisse refert, *Libr. de theriac. pag. 181.* Exactissimè Eundem etiam depictũ vide *in Dominic. Chebræi stirpium Iconibus & Sciagraph. p. 199.*

N. In hujus defectu Noster *Calamus aromaticus* sive potius *Acorus verus* substituitur, ob virtutes aromaticas, quibus ei respondet.

§. LXXIX.

68. *CALAMINTHA* p. 33.) *Cal. Montana vulgaris. Nepeta montana. Mentha sativa rubra.* Germ. Calaminth. Ackermüntze. Hæc folia habet ex adverso sita, unciam aut semiunciam longa, serrata, pilosa, odoris grati; A medio ad summum usq; ramorum ex foliorum alis pediculi duo in plures minores differantur, quibus flores insident, è calyculis barbatis & striatis hiantes, colore purparescente. Caules & rami sunt quadrati.

Montes amat & umbrosos, saxososque clivos. Unde & in hortos transfertur. Floret Junio & Julio.

Hujus Differentias facit natale solum, florum & foliorum magnitudo. Alia enim *Calamintha* est, uti dictum vel *Montana*, fl. magno, vel fl. minore, folio & fl. parvo incano, alia *Arvensis &c.*

Vires. Calefac. siccat. aper. attenuat. discutit. &c. ibid.) Unde facit ad Hepatis obstructiones, flatus discutiendos, & Mensium fluxum promovet vel in vino infusa, vel in formâ pulveris cum vino. Item externè fomenta & cataplasmata ex eâ fieri possunt.

§. LXXX.

69. *CALCATRIPPA* pag. 33.) seu *CONSOLIDA REGALIS.* Ritterspora. De variis hujus generibus vide Botanograghos. Nos virtutis curam agimus.

Vires, siccat, temperat, subastring. unde CRATO in vino exhibitam ad partum promovendum commendat. Hujus aqua in ophthalmiâ utilis est, prout & hujus flores in aquâ rosarum alb. macerati optimo cum successu palpebris instar cataplasmatis applicari possunt.

§. LXXXI.

70. *CALTHA* p. 34.) *Calendula. Chrysanthemum.* Ringelblumen. Hanc aureus florum commendat splendor, ex calyce multifido hirsuto, prodeuntium, disco luteo vel fusco. Caulibus tenuibus, angulosis, hirsutis, & tactu viscidis. Folia hujus sunt lingvæ formâ sine pediculis, oblonga, pingvia, hirsuta, incana, gustu herbaceo. Radix lignosa.

Hujus variæ sunt differentiæ, scil. flore pleno, prolifero, fl. simplici, Calendula minima, major, folio lato serrato, Cretica &c.

Crescit in agris & hortis. Flores per integram æstatem.

Flores in usu sint

Vires calef. & sicc. aper. discut. subastring. &c. ibid.) Unde Cardiaci sunt, & Epatici; Ob vim specificam Pestis sunt antidotus. Acetum ex flori-

floribus tempore febrium malignarum pulsibus manuum plantis pedum, temporibus & naribus cum linteis applicari potest. Ictero præterea medentur. Menses aperiunt & partum promovent decoctis aperientibus admisti. Flores calendulæ verrucis affricti, ut humescant, postmodum urinâ equinâ (masculi pro masculo, & fœminæ pro fœminâ) ablue, & per se exsiccari finas; ter vel quater repete, verrucas exstirpant.

N. Caltha palustris ad flores sese jam præparans & capitula globosa producens aptissimè muriâ & aceto condiri & pro capparibus apponi potest.

§. LXXXII.

71. *CANNABIS* ibid.) Hanff. Hæc est vel *Sativa*, vel *Sylvestris*. Illa fœminina, & masculina.

Colligitur in agris; Floret Julio.

Hujus Semen tantùm in usu est.

Vires. Calef. sicc. &c. ibid.) Ex hoc emulsio paratur contrà icterum, & juscula cum cerevisiâ confectâ & butyro tēpore matutino epota ad præservationem variolarum faciunt in pueris.

§. LXXXIII.

72. *CAPPARIS* ibid.) Germ. Cappern. Foliis constat hispidis, circinatis, rotundis, saporis amari, alternatim positis, ex quibus pediculi erumpunt oblongi, capitula rotunda proferentes, viridantia, quibus dehiscētibus flores panduntur, rosæ parvulæ æmuli, medium obtinentibus infinitis fibrarum cirris. Frutex senticosus est, humilis, spinis aduncis hamatus, deorsum spectantibus, cujus ramuli aculeis horrentes orbiculariter per terram sternuntur. Semen pericarpio oblongo clauditur parvum multum. Cortices ex radicibus delibrantur & cinamomi modo in tubulos exsiccati contorquentur, sed minores sunt longitudine, colore cinereo, lineis quibusdā & rugis transversis dotati, amari, acres, acerbi.

In multis regionibus calidioribus spontè nascitur, ut in Alexandriâ Ægypti, Hispania vel Galliæ Provinciâ. Ex quibus etiā flores aceto & sale conditi quotannis magnâ in copiâ ad nos deferuntur. Horum sapor stomacho est pergratus, invitāt ad epulas & langventē revocant appetitum.

Cortices radicum in usum saltem veniunt Medicum.

Vires. Calefac. & sicc. &c. ibid.) Si quid aliud Liene induratos juvare solent, unde hepati & lieni obstructis ob vim suam absterfivam, incisivam ac resolutivā valdè sunt conducibiles.

N. *Nocere creduntur stomacho imbecilliori &c.* ib.) Unde *D. Dominicus Chabræus*, Palati studiū, inquit, fallit ingeniū, valetudinis dispendio. Nam qui sapor in illis percipitur, ascititius est à muriâ, vel ab aceto. Sunt paucæ carnis & pauci succi &c. Verùm ipsa substantia capparū muriâ & aceto conditorum difficilis quidē est coctionis, decoctum autem illorum minimè, & hoc præstat effectū, qui capparibus vulgò attribuitur.

Oleum

Oleum de Cappar. composit. Dispens. tam internè, quàm externè adhibitum in visceraum obstructionibus miræ etiam est efficaciæ.

§. LXXXIV.

73. *CAPRIFOLIUM* p.35.) seu *Periclymenum.* Germanic. Waldtwinde/ Geißblat ꝛc.

Crescit in dumetis & fruticibus ac instar convolvuli adhærescit.

Floret Majo & Junio.

Flores, folia & Semen in usum trahi possunt.

Vires ib.) Ex floribus aqua destillata nervosum confortat genus, asthmati auxiliatur, tussi, cordis palpitatione, accelerat partum.

Ex foliis succus expressus ad vulnera capitis confert & cranii, sanat impetigines & alia cutis vitia. Semẽ ejus drachma unius pondere sumptum in vino Lienis absumit flatulentiam & per urinam tartaream educit mucilaginem, unde & asthmati ac tussi inde ortis medetur.

§. LXXXV.

74. *CARDAMOMUM & grana Paradysi* ib.) Præter *Dnum nostrum Autorem* vide etiam *de CARDAMOMO D. Dominicum Chabræum l.c. & in appendice,* Cardamomi Iconem & sciagraghiam. *[illegible] duo traduntur genera, Majus unum,* quod Arabes Cacolea, quebir, & cacula quebir. *Minus Alterum*, quod hayl seu kakolahil appellant. *Utrumq;* affertur ex India Orientalis provinciis, Malavar, Java &c. *Garcias ab Ortâ Cardamomum* pisorum instar seri dicit, ac siliquas dependere è sarmentis. *Cap. 24. p. m. 49. §. 6.* Verùm huic contradicit *Jacobus Bontius de Medicin. Indorum in notis ad dictum Autorem,* qui αὐτόπτης millies vidit *Cardamomum* in magnâ copiâ crescens instar arundinis, dum & caulem habet huic similem internodiis etiam distinctum, sed intus spongiosum non concavum. Folia quoque arundinis foliis similia, nisi quod non tam fastigiata, neque in pyramidis acumen desinunt, verùm coni instar teretia. Siliquæ autem hoc modo crescunt, exit circà radicem spica primum viridis, qualis est spica Nardi, quæ sese aperiens emittit in fastigio flosculos instar anagallidis, nisi quod albi sint, luteo distincti colore, odoris planè aromatici ac svavissimi. Maturescens porrò spica cerealem tritici colorem induit, & hâc continentur silique istæ, quæ semen continent, quod virescens colore est albo, purpureis maculis probè intermixto, arescens porrò puniceum istum induit colorem, quem in officinis ostendit.

Vires, calefac. & sicc. attenuat &c. pag.36.) Utrumque partes principales roborat, in primis cerebrum & spiritus animales confortat, item genitales, uterum &c. carminativum est.

Ex Præparatis prostat Ol. d. & Confectio.

§. LXXXVI.

75. *CARDIACA* ib.) Germ. Hertzgespañ. Hæc crescit ad sepes & semitas,

locisque gaudet frigidis. Floret Julio. A quo usque in autumnum durat, ac semen profert.

Vires. Calef. sicc. atten. discut. &c. ibid.) Hujus usus internus, licet à nemine veterum commendetur, ejus tamen succus cum lacte infantibus propinatus medetur distensioni hypochondriorum infantum, vulgò das Hertzgespan. Et pectus à viscidis humoribus detergit. Externè hanc vulgus etiam in hoc affectu in formâ epithematis commendat.

§. LXXXVII.

76. *CARDUUS BENEDICTUS ibid.*) Germ. Cardbenedicten. Herba est notissima; Crescit in hortis, floret Junio & Julio.

Colligitur ☉le in ♋ & ♌ne existente.

Folia Ejus & Semen sunt in usu.

N. 1. Tempus sationi aptissimum est ☽ crescente.

N. 2. *Carduus bendictus si sub initio junii collectꝰ fuerit &c.*) Eò quòd tunc temporis summitates ejus recisæ, antequam flores panduntur, sangvineũ licet paucum fundant succum, id quod alio non præstant tempore.

Vires. Calef. sicc. atten. aperit. disc. &c. p. 37.) Cardiaca, alexipharmaca ac sudorifera est, anti-pleuritica &c. Ob vim ejus attenuativam, & aperitivam vel maximè ad viscerum obstructiones sangvinis depurationi dicatorum tollendas cum aliis symbolizantibus juncta in infuso commendatur. Veneno etiam & prutredini resistit, ac omne febrium malignarum genus exstirpat.

Rec. h. Card. b. comar. absinth. centaur. min. ãã. ℥j. infunde in sp. vini Rhenan. Mensur. ij. sp. ⊕oli ℥ij. stent in l.c. per triduum, demum cola. Colaturæ dos. est cochl. j. vel ij. pro præservatione omnium morborum circà lecti introitum.

Semen easdem obtinet vires.

PRÆPARATA sunt *Pulvis*, ▽ *ex integrâ* herbâ, *spiritus* per fermentat. *Succus clarificatus* in formâ Rohob. *sal ex Cinere*, *ol. destill.* parum elicitur. *Syrupus cum Extracto &c.*

§. LXXXVIII.

77. *CARDUUS MARIÆ* p. 37.) Germ. Marien-Distel. Hujus herbæ contusæ succus sæpius admotus cãcrum narium & mammarum curare dicitur, si fuerit incipiens. In viribus cæteris æmulantur Carduum benedictum, nisi quòd hujus seminis usus magis frequens fit in Pleuritide, vel pulverisati vel in emulsionis formâ redacti. Unde à nostratibus nomen impositum Stech-Körner.

N. Onopondi contusi (weisse Wage-Distel.) succus sæpius admotus cancrum narium & mammarum curat. *P. Borellius c. 2. observ. 51.*

§. LXXXIX.

78. *CARLINA* ibid.) aliis *Carolina*, à *Carolo Magno* dicta, primo ejus nominis Romanorum Imperatore, cujus exercitus à Peste Angeli monitu olim præservatus & liberatus hujus radice fertur. *Carlinam* quasi *Cardinam*

nam aut *Carduinam* dici volunt Alii. *Chamæleon albus Diosc. Lobel.* Sed minimè inter Artis botanicæ Scriptores de *Carlina* & *Chamæleonibus* convenit. *Carlinam* enim ad *chamæleonem nigrũ* referunt *Cordus, Eucharius*. Ad album *Harchius, Castor, Schwenckfeldius, Lobelius* &c. Aliter contrà sentiunt *Bellonius, Dodonæus* & alii, quibus *Carlina*, nec est *Chamæleon* niger, nec etiã *chamæleon albus*. vid. *Dominic. Chabræus* l. c. *in appendice*. Nobis *Carlina* genus est *Cardui*, dicitur etiam *Cardopatium* Germ. Eberwurtzel.

Hujus differentiæ sumuntur vel à magnitudine, & floris colore, in aliis albo, aliis purpureo, & à caule, dum alia *caulifera* alia non. *Caulifera* apud nos Germanos frequentior est. Alia etiam est *hortensis, alia sylvestris* &c.

Nascitur in montibus altis, v.g. in alpibus Helvetiæ.

Floret julio & Augusto.

Radix tempore balsamico collecta saltem in usu est.

Vires.) Calefac. siccat, diaphoretica est, & ob virtutem alexipharmacam sese commendat, unde ad morbos malignos & venenatos valde commendatur, pestis contagia arcet, venenis resistit, lubricos expellit, menses promovet, jecoris & lienis obstructiones aperit, datur & ex alto lapsis, hydropicis confert, dysenteriæ epidemicæ & intestinorum torminibus medetur ejus decoctũ. Vulgo persvasum est, eã gestantibus vires augere, comitibus verò adimere. Mures necatũ polenta subacta. Ejus decoctũ quibusdã etiã vomitũ movet in brodio carnis factum, ut non raro observavi in praxi. §. CX.

79. *CARUM* ib.) sive *Caros, Cuminum pratense*. Germ. wiesen Kümmel. Hujus semen vulgo notissimum est.

Vires, calefac. sicc. discut. atten. &c. p.38.) Semen est unum ex quatuor seminibus calidis majoribꝰ effectu carminativo non postremũ, quæ sunt anisi, fœniculi, carui, cumini. Stomachicum est & præstans diureticum, unde in colicâ, melancholiâ, vertigine mira præstat, in primis Aqua Ejus cum vino Rhen. destillata, item oleũ Ejus, &c. tam internè quàm externè adhibitum. §. XCI.

80. *CARYOPHYLLUS HORTENSIS* p.38.) communiter *Flores tunicæ hortenses*, vel *vetonicæ*. Est vel *hortensis* vel *sylvestris*. Ille colitur in hortis. Floret junio & in multam æstatem. De hujus speciebus vid. *Botanographos*.

Vires, moderatè calefac. & sicc. &c. p.38.) Cephalicus & Cordialis est, gratissimo sese commendans odore, quo tum ad præservationem, tũ ad curationem utimur in apoplexiâ, paralysi, convulsionibus, tremore & palpitatione cordis. Confici inde potest *Conserva, Syrupus, tinctura, acetum* tempore febrium malignarum in usum trahendum. §. XCII.

81. CARYOPHYLLI AROMATICI ib.) Germ. Würtznäglein. Turcæ, Arabes, Persæ & Indi *Calafur* vocant. Moluccenses *Chang*. Perperam

Alii

Alii *Anthophyllon* à *caryophyll* distinguunt, non enim res sunt diversæ, sed perfectionis tantum gradu differunt. Horum Arbor est ramosa in Lauri formâ, magnitudine, & foliis, sed angustioribus & copiosis, floribus oblongis, & clavorum instar, unde & nos Nägelein appellamus, sed capitulis trifidis, primò candidis, mox viridibus, deinde rubescendibus, & tandem in nigrū inclinantib9 colorem & in caryophyllos ipsos evadentibus. Hujus Arboris fructus sunt hi *Caryophylli Aromatici*. Decussi caryophylli biduū siccantur, deinde asservantur, & in varias provincias mittuntur. Qui in Arbore hærent, crassiores fiunt, nec ab aliis nisi vetustate differunt. Tantâ odoris svavitate frangant folia, ut caryophyllos ipsos æquent. Unde peregrinantes caryophyllorum odorem per longa spatia in mari præsentiunt.

Nascitur *Arbor* in Orientalibus plagis, in quibusdam Indici Pelagi Insulis, Zeilan, Bantā &c. Sed non est fructifera nisi in moluccis insulis, quarū quinque sub lineâ æquinoctiali sitæ sunt, ubi fructum ferunt, cum reliquis in locis sint steriles.

Caryophyllorum collectio fit à 15. Sept. usq; ad Januariū & Februarium, non manu, sed Leguleij arundinibus decutiunt, mundato prius circà arborem solo. vid. *Francisc. Hernandetz. l.c. Libr. 2. c. 10. Dominic. Chabræus* l. a. p. 32.

Vires calef. sicc. discut. &c. p. 39.)

Tam calidæ & siccæ naturæ sunt, ut historicis rerū naturalium referentib9 jam recentes à sordibus liberati in camerâ clausâ apposito vasculo aquâ vel vino pleno omnem aquā vel vinū biduo spatio imbibant & exhauriant ob nimiā eorū caliditatem & siccitatē longius etiam ab istis remota. De cætero tamen cephalici, cardiaci & stomachici sunt, unde commodè adhibentur contrà omnes cerebri frigidos affect9, vertiginem, visus debilitatem, cephalalgiam, lipothymiam, cordis palpitationem, apepsiam ventriculi, impotentiam veneream.

PRÆPARATA ex his sunt, *Confectio, Aqua, oleū destill. Extractū, Syrup9, Balsamus, species diacaryophyllorū* &c.

N. CARYOPHYLLI REGII mentionem etiam facit *CL. OLAUS WORMIUS in Museo* p. 203. qui fructus à Nomine hactenus est descriptus, florē poti9 quàm fructū figurâ referens, longitudine grani hordei, ejusdemq; fermè longitudinis, oblongus, angulosus, sex vel octo cuspidibus alternatim ex lateribus erumpentibus & in summitate quasi coronulā constituentibus colore ferrugineo, odore caryophyllorū aromaticorū, sapore acri & planè caryophyllaceo.

Provenit in Insulâ Macciā indiæ Orientalis, ab incolis vocatur *Thinca Radoi*, quod exponunt *caryophyll9 Regius*.

Magno in pretio sunt hi Caryophylli apud Indos, & ad Nos rarò deferuntur; Unicam saltem ferunt esse hujus fructus Arborem in tota India in medio dictæ insulæ sitam. Flores ubi producit hæc Arbor, decidunt flores reliqua-

Alterantia primaria.

reliquarũ Arborũ, quæ communes ferunt caryophyllos. Arbores etiã reliquæ versus hanc se incurvant, honorẽ quasi deferẽtes, ut ajunt, qui viderũt, *Rex Insulæ* satellitibus hanc Arborem stipat, quamdiu fructum fert, ne quis præter ipsum eo gaudere possit. Fructus filo per longitudinem trajicere solent, ut armillarum loco ob odoris gratiam in brachiis gestentur. Hæc ex ore Ejus habet *WORMIUS*, qui in insulâ fuit & arborem se vidisse testatur, quæ si vera, Mira sunt.

§. XCIII.

82. *CARYOPHYLLATA* p.39.) *Herba benedicta. Sanamunda.* Germ. Benedicten-Wurtzel.

Crescit juxtà sepes in locis incultis.

Radix solùm in usu est, quæ colligitur in medio vel fine Martii.

Vires, calefac. sicc. subadstring. robor. disc. &c. ibid.) Alexipharmaca est, unde nonnulli *Contrayervam Caryophyllatæ* alicujus radicem esse statuunt. Aliàs hujus radix in sanguine coagulato resolvendo in iis commendatur, qui ex alto deciderunt pulverisata à ℥ß. ad ℥i. in vino calido.

§. XCIV.

83. CASTANEA ibid.) Est mali succi cibus, crudam sub arbore lectam & devoratam pediculorum proventum causare dicunt. Hujus membranæ interiores rubentes ex vino austero potæ pondere ℥ij. albo mulierum fluxui medentur.

N. *Virginia AMERICÆ provincia Castanearum* etiam gaudet fertilitate. vid. JOHANN de LAET *in descript. Indiæ occid. Libr. 3. c. 2. p. 61.*

§. XCV.

84. *CENTAURIUM MINUS* p.40.) *Lemnæum* Græci appellant, quod circà palustria nascatur, unde & *Libadion* à Plinio dicitur. *Fel terræ* ob amaritiem. *Febrifuga*, eò quod ad febres tertianas fœlici successu adhibeatur. Nonnulli hoc cum *Centaurio Majori* confundunt, sed differunt specie, figurâ & virtutibus. *Centaurium Minus* herba est, hyperico similis, caulem habens palmum excedentem, angulosum, florem ad lychnidis florum similitudinem accedentem, punicei coloris, ad purpuram inclinantis. Folia prælonga minuta veluti rutæ. Semen tritico simile, Radix parva, levis, supervacua & amara, veluti fl. & folia.

Loca amat herbosa rigua, Julio & Augusto floret. Circà viciniam Seben in copia provenit, ut & ad Quersurdum & Laucham.

N. Datur & *centaurium minus perfoliatum fl. luteo* Tiguri in collibus, Genevæ, Monspelii & Bononiæ in pratis riguis. Iisdemque cum vulgari gaudet virtutibus.

Planta foliis ac floribus referta, vel solæ summitates in usu sunt.

Vires, calef. & sicc. adstring. exterg. aper. &c. ibid.) Summa Polychresta est hæc verba, & adeò ob ejus admirandos effectus decantata, ut inter *Galeni* opera integer Liber de Virtute *CENTAURII Minoris* scriptus reperiatur. Specificum uti dictum an-

ti-febrile est, fermentum fellis corrigens, unde balsamum & condimentum audit totius massæ sangvineæ, à corruptione eam præservans & vasa excretioni destinata ad recrementorum expulsionem invitans, quâ de causâ splenecticum est, item Epaticum & vulnerarium, medetur ictero, Scorbuto, Mensium suppressioni, expellit lumbricos, curat canum rabiosorum & aliorum venenatorum animalium morsus. Externè contrà furfures & tineam capitis hujus decoctum ex pisorum brodio paratum utile est, & Caput illo ablutum magnum sentit levamen, imò pediculi etiam unà enecantur.

PRÆPARATA *ex hoc sunt Aqua, Sal, Extractum &c.*

§. XCVI.

85. *CEPA*, *CEPE* ibid.) De hujus speciebus vide in *Botanographis.* Nos de viribus sumus solliciti.

Radix sola in usu est. Colitur in hortis, & solo gaudet opimo. Floret junio & julio.

Vires, *Calefac. & sicc. aper. incid. absterg. &c.* ibid.) inde in pulmonum affectibus convenit ex tartaro oriundis, cum melle cocta & agitata, incidit, abstergit; In allii defectu contusa maceratur in cerevisiâ vel lacte, cujus colatura pueris laborantibus lumbricis propinatur. Externè utimur eâ ad capillos proliciendos, dum dissecta in mel intingitur, & deinde raso prius capite cum novaculo Caput universum eo inungitur. Ambustis etiam medetur, si dictum factum cepa parti ambustæ, antequam pus excitetur, sale optimè subacta applicetur. Cocta sub cineribus cum Theriacâ vel Mithridatio ficubus tosta bubonibus rumpendis apponitur ad virus extrahendum. Reliquas Ejus virtutes vid. in *Nostro Autore.*

§. XCVII.

86. *CERASA* p. 41.) *Duplicia* sunt, *subacida* scilicet & *dulcia sylvestria.* *Illa* æstum febrilem & καῦμα viscerum mitigant, cor & stomachum confortant. *Hæc* cephalica sunt, unde ex his sylvestribus dulcibus nigris & nucleis contusis per fermentationem spiritus conficitur, qui suffragante experientiâ valde commendatur in paralysi lingvæ, epilepsiâ, apoplexiâ & omnibus Capitis affectibus super ☉ ⊕oli rectificatus ex MB. usu & experientiâ probatissimæ virtutis.

N. ineunte vere cortices de *cerasos* sume, incide minutim, ♌la per descensum △ne forti, tunc prodibit liquor Moschi odore. Item *Cerasi folia* ad ℥. j. in lacte cocta scorias biliosas educunt & fœliciter curant icterum. Itemque pediculi *cerasorum* exsiccati cum nodulo in vino insusi Mensium curant suppressionem.

N. Nuclei contra calculum faciunt, contusi in frontalibus adhibentur &c.

PRÆPARATA ex his sunt *Condita, Roob, Syrupus, ▽ destill. Spiritus &c.*

§. XCVIII.

§. XCVIII.

87. *CHÆREFOLIUM* ib.) Germ. Kerbel. Variè insignitur, *chærefolium*, sic dictum vel quod pluribus gaudet foliis, vel potius quod hilaritatem inducat. *Chærofolium Brunfelsius & Dodonæus* Lat. scribunt; *Chærefolium Tragus. Cerefolium Matthiolus. Cerefolium Dodonæus Gall. Cæsalpin. Camerar. Cerifolium Gesnerus. Gingidium dicitur Fuchs. Ruellio.*

Folia habet apii hortensis foliis similia, sed argutius divisa, nec ita longa, aversâ parte hirsuta, flores in umbellâ rara parvi albi, quinque foliis cordatis, totidemque staminibus albidis constantes; Caules ramosi striati, côcavi, à radice plures exsurgunt, quæ est nitens, alba minimi digiti crassitudine. Semen oblongum, tenue, sapore dulci & aromatico.

Est autem vel *sativum*, vel *sylvestre*. *Illud* in hortis excolitur, & vere satum celeriter assurgit in caulem. Floret Majo, in quo & colligitur, vel in initio Junii, ☉le in ♊ ante solis ortum.

Folia & Semen in usu sunt.

Vires; calefac. & sicc. discutit, attenuat &c pag. 42.) Unde est diureticum, vulnerarium, emmenagogon, lithontripticum, Archéi sedativum. Cruorem resolvit, calculos renum sine dolore expellit, mensium fluxum promovet; Et prætereà si hujus succi ℥ij. exhibeas per plures dies manè cum vino albo, in hydrope non adspernandum erit remedium. Communis fama est, si æger succum hujus assumat, & illum assumptum nô statim evomat, signum esse, ægrotum reconvalescere, si secus fuerit, illum mori. Externè Colicam compescit in formâ cataplasmatis cum Lacte impositum & pro clystere cum aliis carminantibus parato. Item *chærefolium* in butyro frixũ ac hypochondriis applicatum in infantium hypochondriorum inflationibus ex *ἀδιφαγία* contractis mira præstat; item in urinâ retenta pro cataplasmate pectini calidè applicato.

§. XCIX.

88. *CHAMÆDRIS* p. 42.) *chamærops* & *chamæropen* Græci vocarunt, *Trissaginem* verò & *Trixaginem* Latini, & Nonnulli *Teucrium* ob similitudinem. Veteres nullas huic adsignarunt species; At multas Neoterici. *Dodonæo* duæ sunt repentes & totidẽ erectæ, *Fuchsio* duæ dicuntur Mares & totidem Fœminæ. Alii in veram, alii in spuriam distingvunt.

De *Vulgari* hîc agimus. Ad Querfurdum in copia reperimus crescentem, solis gaudentem montosis asperis, collibus; Colitur etiam in hortis, Et floret Junio & Julio.

N. Facit & *alterius speciei* mentionem *Franciscus Hernandez in thesauro rerum medicarum Nov. Hispan. Lib. V.* p. 133.) & quidem herbæ fruticantis nomine *Athnapatlis*, folia *Quercus* ferentis, multosq; fundẽtis caules pur-

pureos & in eorum ſummitate luteos flores parvos ac minimè ſeneſcentes. Radicem longam, craſſam & fibratam. Sapor eſt acris guſtu & gratus odor. Ejusdem eſt virtutis cum Noſtrate.

Folia ac flores ſunt in uſu.

Vires. Calefac. & ſicc. incid. atten. aperit &c. ib.) Diaphoretica & Diuretica eſt, hepatica ac ſplenetica. Unde confert in febribus, hydrope, ſcorbuto, malo hypochondriaco, menſium ſuppresſione, cachexiâ, acidos humores demulcendo, ac in primis in arthritide ſpecificum eſt medicamẽtum. Unde ſequens contrà arthritidem per 60. dies continuatum ad præſervationem extrà paroxyſmum ſummo ſemper cum effectu probatum expertus fui; Rec. h. chamædr. chamæpyth. centaur. min. āā. q. v. coq. in ſ. q. aq. dimid. part. in diplomate. Rec. colatur. cochl. ij. mane, & in prandio ac cœnâ cum cereviſiâ. Nec minoris energiæ illud eſt, quod ſequitur. Rec. radic. Scorzoner. glycyrrhiz. āā ℥j. h. chamædr. M. ij. fl. violar. anthos ā p. ij. Ligni ſanct. ℥ij. Paſſul. min. ℥jß. dactyl. n. VI. Inciſ. coq. cum Aq. fortan. Menſur. IV. ad part. dimid. Doſ. eſt cyathus unus, mane, à meridie & veſperi.

PRÆPARATA ex hâc ſunt *aqua ex integrâ plantâ, Conſerva ex floribus. Eſſentia, Extractum, ſal &c.*

§. C.

98. *CHAMÆPYTIS* ibid.) *Ajuga* propter abortus, & à Nonnullis *Thus terræ. Iva arthetica* ſive *arthritica.* Herbula eſt palmaris, folia habet hirſuta, nodoſa, aviculæ digitatos pedes imitantia, ſaporis & odoris reſinoſi: ex quorum alis flores emergunt lutei. Caulis teres, hirſutus, propè terram rubeſcens; radix ſatis eſt longa, ſimplex ac dura. Ex variis generibus hæc in uſu eſt.

Creſcit in locis ſabuloſis, præcipuè autem in hortis colitur.

Herba tota in uſu recepta eſt, floret Julio & Auguſto.

Vires. Calefac. ſicc. incid. aperit &c. ibid.) In vino infuſa & pota menſes & urinam ciet, commendatur & ad icterum & iſchiadicum dolorem Cruentam etiam ſanat mixtionem. Et in ſpecie omnibus frigidis Cerebri & nervoſi generis affectibus, quales paralyſis, hemiplexia &c. conducit.

PRÆPARATA ex hâc ſunt aqua ex integrâ herbâ, extractum, Sal, pilulæ de ivâ arthetica &c.

§. CI.

90. *CHAMOMILLA, CHAMÆMELUM* p. 43.) Germ. Chamillen. Ruſticis Hörmichen appellatur. Eſt autẽ vel *vulgaris,* vel *Nobilis, ſeu Romana* odorata. Licet hoc vili æſtimetur pretio, nulli tamen herbarũ cedit virtute, adeò ut primatum inter evporiſta obtineat. *Romana* fortior ac penetrantior, *hæc* temperatior & magis anodyna eſt. Nullus ad dolores ſedandos abdominis, renũ, uteri Coli &c.

&c. utilis paratur insessus. quin chamomillæ aliquot non ingrediantur manipuli. Internè etiam in Colicâ, calculo, Scorbuto & aliis flatulentis affectibus cum vino decocta, item cum cerevisiâ addito butyro vel per, vel cum veronicæ M. j. Semin. carui ʒj. & salis parum mirandæ est virtutis anodynæ. In dysenteriæ principio cum lacte cocta & calidè hausta levamen affert notabile. Ex *hâc* & *Romanâ aquâ* destillatur *s. & c.* Item *OLEUM per Infusionem & destillationem.* Ex vulgari nostrate Sapphirino cœruleo colore Oleum destillatur per vesicam cupream stanno bene obductam, quod ex Romanâ subflavum elevatur. Hoc Saphirinum ad ℈j. cum Ung. pomat. ℥j. mucronatæ cartilagini inunctum & umbilico calidè cū sacculo summitat. Chamomillæ n. est specificum externum in cardialgiâ. Hoc Ol. destill. cum Sacchari tantillo contrà calculum & Colicam passionem guttatim in cerevisiâ calidâ vel vino summo cū emolumento illis, qui decoctum fastidiunt, offertur. *Essentia anodyna carminativa mea* constans ex Ol. d. chamomill. ejus extracto & sale volatili suam etiam meretur laudem, ut omnium mysochemicorum censuram subterfugiat, medicamenta chemica perstringentium, refutante eos experientiâ, quâ constat, ritè præparatam tincturam vel essentiam juxtà sanioris Medici præscriptū plus sæpè prodesse, quàm squalidum, excrementitium adhuc & exoletum vulgare decoctum, quicquid alii absq; ratione & fundamento blaterent & in contrarium producant. *Oleum per infus.* præparatum in clysteribus adhiberi solet ad omnes infimi ventris dolores sedandos & leniendos; Item convulsis inunctum insigniter confert. *Syrupus de succo chamomillæ* valdè etiam in torminibus ventris puerorum ad ʒj. vel ʒij. utilis est, item in Clysteribus ℥j. vel ij. cum decocto emolliente & carminante.

N. Capitula lutea in chamæmelis constare ex innumeris punctulis capitatis, quorū singula flosculos stellatos etiam ex parte lilii formes repræsentare, antè flosculos autē totidem minutulas clavas, ingeniosi & curiosi Naturæ mystæ per microscopia observarunt. Vid. Excell. Beckmanni curiosa physica mss. Simile quid observare etiam licet in Rosis, in quarū medio itidem crassiuscula punctula continentur, quæ figuram rosarum per microscopia referunt.

§. CII.

91. *CHELIDONIUM MAJUS* p. 43.) *Hirundinaria.* Schwalbenwurtzel. Schellkraut. Inde dictum, vel quod hirundinum adventū exoriatur, & discessu marcescat: vel quod illarum pullis excœcatis matres admotâ herbâ visū illis restituant. Aliàs Herba est vulgaris notitiæ: Locis crescit in inculcis, inter rudera, in parietinis & maceriis, ac in scorbium ri-

pis. Toto anno viret, & ad Aprili Mense in totam Æstatem floret.

Folia cum fl. & Radix in usu sunt.

*Vires. Calefac. & sicc. absterg. atten.&c.*ibid.) Unde ob vim Ejus abstersivam et incisivam ad varia corporis mala exstirpanda conducit, inprimis autem ad icterum, cachexiam, Scorbutum, imò ipsam Pestem valdè utile est, cujus succus cum cerevisiâ calidâ haustus fœlicissimo cum successu nunquam non fuit adhibitus. In Peste cum aceto. Imo ex Eo Panacéa parari potest, si sumatur hæc planta q.v. contundatur, et post aliquot dies in cellâ posita exprimatur, ut succus profluat, qui clarificatus ad mellaginem est abstrahendus, addito proprio alkali pro usu repone. Dosis est ad gutt. xxx. cum vehiculo in purificatione sangvinis, à cujus usu corrupti humores fœculenti, crassi, tartarei, sale acido fixo abundantes resolvuntur, attenuantur et volatites fiunt. Ex hoc cum aceto destillatur Acetum alexipharmacum f. ad Pestis præservationem. Externè *Aqua Ejus* verno tempore pluribꝰ cohobiis super herbam rec. destillata oculorum vulneribus ac ulceribus medetur. Ad icterum sanandum plantis pedum etiam supponitur.

N. Vide Aquam Ophthalmicam n.IV. in thesaur. Pharmacevtic. annexo sect. 2.

§. CIII.

92. *CHELIDONIUM MINUS* p. 44.) *Ficaria* et *Scrophularia minor*. Klein Schellkraut. Feigewartzen-Wurtzel.

Provenit in palustribus & uliginosis locis. Floret Martio & Aprili.

Folia & Radix in usu sunt.

Vires. Refrig. & humectat.&c. ib.) Utimur in Scorbuto & hæmorrhoidum fluxu, imò & ad mariscas ani & hœmorrhoides cœcas, imposito ejus succo, sed tunc radix colligenda est die 2. Junii Sole occiduo post plenilunium. Ejus folia in formâ conservæ Scorbuto medentur &c.

§. CIV.

93. *CHERMES* p. 44.) *sive KERMES, coccum infectorium. Granum tinctorium;* Est vocabulum grani cujusdam fruticis exilicum genere adnascẽtis, quod *Coccꝰ baphica* seu *Granum infectorium* communiter appellatur; *Ilex*, cui adnascitur *chermes*, est pusilla quædam planta, plures surculos duros proferens, foliis obtenebratos perpetuo virentibꝰ, oblõgis, in ambitu crenatis, densis, sinuosis, angulosis, spinosis, aculeatis, horridis, quæ imâ sui parte vere primo granum quoddam tanquam ovum parvulum excludunt, & supremè reflexis spinis obvallant, quod posteà augescens ex albido cinereum, tandem maturescens purpureum & elegantem colorẽ acquirit. Totum granum purpureo liquore prægnans est, qui maturus tãdem abit in vermiculos alatos & volatu abiẽtes. Ante tamen ipsorũ proventum liquor dictꝰ diligenter colligitur ad sericum tin-

gen-

gendum & ad Syrupi de Kermes confectionem: Impeditur dictorum vermiculorũ generatio solâ aceti aspersione, unde colliguntur illorum cadavera & in massam miniatâ coguntur, ad Scarlatum inde conficiendum. Non est *granum illud Kermes, ut Dnus Autor vult, fructus ilicis*, sed potius excrementum & tanquam saliva rubens in parvâ theculâ conclusa, dum dicta ilex non tantum coccigera, sed & glandigera est, in cujus vetustæ surculis glandes quernis longiores adnascuntur.

Nascitur in Armeniâ, Asiâ, Ciciliâ, Hispaniâ, Narbonensi Galliâ, & Italiæ locis calidioribus, & his maximè, quæ ad Mediterraneum vergunt mare. vid. *Quinqueranus in Libello de Laudib. Provinciæ. Carol. Cluf. Libr. 1. Rar. Plantar. cap. 16. Bellonius Libro 1. observ. cap. 17. p. 24. Dominic. Chabræus in Appendic. l. c.*

Vires. Calef. & sicc. adstring. &c. ib.) Cordis & Spirituum vitalium refectioni dicata sunt hæc grana & cruor illorum, unde & cordis affectibus, animi deliquiis, lipothymiis, palpitationibus &c. succurrunt. Externè pannus scarlatus hisce granis tinctus ad Morbillos proliciendos adhibetur, ægrotos in eum involvendo, cujus effectus causam non tam ipsi panno scarlato, quàm phantasiæ ægroti facultatem expultricem moventi attribuo. Alias & vulgus ad erysipelas arcendum fila fericea Kermesina syndoni imponit & loco affecto applicat, filis sericeis rubris in cœruleum colorem conversis.

PRÆPARATA sunt CONFECTIO ALKERMES cum & sine Moscho & ambrâ ib.) *De hâc consule Cl. ZWELFERUM in animadvers. ad P. A. p. 249. & in Pharmacop. Reg. p. 279. Ubi & Magisterium ex dictis granis præparandum invenies cum additis cautelis. Hujus apologiam vide in D. Luc. Schrœck. in P. A. R. Class. 14. p. 246. item D. D. Simon Pauli in Quadrip. Botanic. Class. 2. p. 69.*

§. CV.

94. *CHEYRI, KEYRI, LEUCOIUM* p. 45.) De variis hujus speciebus vid. Botanicos. Nobis luteum vulgare in usu est.

Crescit in hortis, & rarò spontè provenit, floret Aprili, Majo.

Hujus Flores in usu sunt.

Vires. Calef. & siccant, atten. discut. &c. ibid. Cordiales ac nervini sunt, unde mensiũ tollunt suppressionem secundinas & fœtum mortuum expellunt. In *Officinis* prostat *Conserva, Aqua destill. & oleum ex floribus infusis in oleo veteri paratum*, quod nervosi generis, pectoris, renum & vesicæ doloribus medetur.

§. CVI.

95. *CHINA* p. 45.) A Chinâ Orientalis Indiæ provinciâ amplissimâ nomen sortita, Scythiæ finitimâ. In patrio solo *Lampatam, Lampatan*, vel *Lampaton* vocant. Arbor hujus Radicis instar dumi crescit in locis palustribus arundinum more juxtà Lybiæ

Libiæ fluvii littus, quatuor vel quinque ſpithamarum à terrâ longitudine pauca folia habens ad formam pomorum aurantiorum. Radix craſſa eſt & nodoſa, dura & tuberoſa inſtar biſtortæ. Probatur exterius quodammodo nigruſcula, parum nodoſa & interius alba. Anno 1535. primò innoteſcere cœpit & *à CAROLO V. Imperatore* autoritatem habuit, qui primus ferè omnium ſummo cum fructu hâc radice uſus eſt, adferentibus Chinenſibus, Aſiaticis, Scythis.

Duplicem faciunt Orientalem & Occidentalem: De *illâ* hactenus. *Hæc* autem ex Novâ Hiſpaniâ & Peru defertur; Arabes, Turcæ & Perſæ *Cophchinam* vocant.

Vires. Calefac. ſiccat. ſubaſtringit. &c. p. 45.) Eſt Luis venereæ non ſolum ſpecificum, ſed & anti-arthriticum, dum arthriticos demulcet dolores, & in omnibus Morbis chronicis lymphâ corruptâ prodeſt, diaphoretica & diuretica, unde & in cachexiâ, hydrope, & tumoribꝰ œdematoſis, item in atrophiâ & aridurâ mira præſtat ad aliquot dies in decoctis vel infuſis adhibita.

§. CVII.

96. *CICER* ibid.) *Rubrum & Album* in uſum recipi poteſt.

Vires. Calefac. ſiccat. emoll. abſterg. diſcutit &c. p. 46.) Ingreditur *Syrupum de althæâ Fernel.* proinde utile eſt ejus decoctum in nephritide uſurpatum. Externè cataplaſmata inde fiunt. Curioſum eſt & ſingulare, quod *Dioſcor. Libr. 2. cap. 126.* p. 103. tradidit, ſcilicet, quod nonnulli in verrucarum genere tradant, primâ Lunâ ſingulis granis ſingulas verrucas eſſe tangendas, eaq; grana linteo deligata poſt ſe eſſe abjicienda, ita decidere eas illos arbitrari. Vulgus noſtrate, inquit *Simon Pauli in quadripartit. botanic. claſſ. tert.* piſis verrucis affrictis idem molitur, quæ poſtea verrucoſi jubentur à tergo in puteum dejicere ac taciturni ab eo celerrimè profugere, ne exaudiant, ut piſa fundum petant.

§. CVIII.

97. *CICHORIUM & CICHOREA* p. 46.) *Solſequium*, *Intybus.* Germ. Sonnenwende. Wegwartt.

Et eſt *vel Sativum*, vel *Sylveſtre*, fl. *cœruleo vel albo.* Utrumque in uſu eſt.

Creſcit juxta vias. Floret junio.

Flores, folia & Radix in uſu ſunt.

Vires, frig. ſicc. aperit. &c. ibid.) communiter ſpecificū Epaticum audit, unde fermenta viſcerum confortat, excrementa ſeparat, abſtergit, in Malo hypochondriaco, atrophiâ, cachexiâ & febribus inveteratis præcipui uſus exiſtit. Radix collecta die feſto nativitatis Mariæ hæmorrhagias ſiſtere creditur. In quibus olim in Aulâ Altenburgenſi pro arcano habebatur, in ſputo ſangvinis radix ſub linguâ detineatur.

PRÆPARATA ex hoc ſunt Aqua ex foliis & floribus. Conſerva &c.

Ex

Altercantia primaria.

Ex solis etiam floribus aqua destillatur ophthalmica, de quâ vide *Autorem.*

Optima virtus in *decocto radicis* consistit, melius autem faciunt, qui decoctum inspissant instar sapæ, quæ tempore hyemali cum brodio carnis mista adsumi potest.

N. In Mulo-Medicinâ confert. Cichorium cum toto si equi cochexiâ viscerum laborant, (Haarschlechtich seyn) pro alimento sub specie straminis incisi cum avenâ, exhibitum, (an statt des Häckerlings.)

N. Cichorium fl. albo inter maxima arcana agyrtarum & cigeinorum habetur sese contra ictus quosvis muniendi, ignem compescendi.

§. CIX.

98. *CICUTA* p. 47.) *Cicutaria vulgaris.* Schürling. Wüterich. Hæc Myrrhidi admodum similis est; at ab illâ distat viroso suo odore, quo perniciem indicat.

Crescit passim in locis umbrosis pingvibus pratorum sepimentis, prope fossas & aggeres agrorum. Floret julio & semine turget Augusto.

Vires ib.) Hæc meritò inter venena refertur, à totâ substantiâ agentia. Hujus famam auxerunt Athenienses. Philosophorum hostes. Ejus succo in publicis judiciis ad mortem utentes, ut suo damno *Socrates* testari potest, quem suâ morte ad cicutam hauriendam compulerunt. Aliàs externus ejus usus non rejiciendus est, in formâ emplastri in Scirrho Lienis usurpatæ, hoc uti summo cum emolumento sæpè fui expertus, ita tamen non satis tutum ejus usum esse arbitror cum *Dn. D. Simone Pauli l. c.* p. 264. ad coercendas sororiantes & luxuriantes virginû & mulierum mammas & lac in puerperarum mammis ejus succo supprimendum. Cæteroquin *Cicutariæ* communiter radices sive in cibis coctas sive crudas comestas tanquam maximum arcanum in scorbuto commendant. Verùm & hisce quosdam etiam è medio fuisse sublatos testatur experientia.

§. CX.

99. CINAMOMUM p. 47.) Dicitur quasi *Chinæ Amomum*, vel *Amomum ex China* allatum. Vocatur *Cinamum, Cinnamum, Cinamomum,* & *Cinnamomum. Cimmomû* etiam apud *Scaliger. A Galeno* dicitur *Cinnamomis,* sed hanc nonnulli pseudocinnamomum vocant. Dicitur etiam *CASSIA, CANELLA*, unde & *Casp. Hoffmannus Libr. 2. Medicam. officinal. Cap. 68.* de utroque simul agit. Quia non ex diversis sed ex eâdem proveniunt Arbore. *CASIA* sive *CASSIA* dicitur, quod sensus fragrantiâ suâ recreet, παρὰ τὸ κάσαι *CANELLA,* ob figuram, quâ cannam seu arundinem repræsentat.

Est autem cortex aromaticus Arboris cujusdam exoticæ ejusdem nominis colore rufescente, odore aromatico & sapore cû acrimonia grato.

Arbor ex quâ *Cortex Cinamomi* ex-

ſcinditur, haut abſimilis eſt lauro, magnitudine Oleæ, præterquam quod folia aliquantò majora ſint inſtar foliorum Citri, quæ anterius acuminata, poſterius lata ſunt, plena fibroſis filamentis inſtar noſtræ plantaginis acutæ. Fructus paululum minores & albicantiores ſunt baccis lauri. Cortex autem, uti dictum, Cinamomi ab hâc déſumptus eſt arbore, ita ut ſingulo triennio aliquot ramos ab hâc arbore incolæ abſcindant, corticem detrahentes & ipſam arborem inviolatam relinquentes. Et quod notatu dignum, corticem jam ab arbore ſeparatum vires non niſi intrà menſtruum ſpatium exſerere. Flores hujus arboris nive ſunt candidiores & admodũ fragrantes. Lignum hujus Arboris omni ſapore & odore eſt deſtitutum, ut videatur, Naturam omnem theſaurum virium in corticis ſinum depoſuiſſe, ut hujus utilitas eò major ſit.

Qualis tamen Cortex *Cinamomum* ſit, utrum exteririor, an verò interior, Autores inter ſe non conveniunt. Secundum & interiorem arboris corticem eſſe *Cinamomum* ſive *Canellam* teſtatur *Garſias ab Horto Libr. 1. Aromat. hiſtor. & Dominic. Chabræus l. c.* p.33. Hiſce contrarius eſt CLUSIUS in *annotat. ad Garſiæ Libr. Aromat.* Dum inquit: In noſtrâ canellâ interdum invenies fragmenta, quæ non videntur interior ille cortex, ſed omninò ſuperior Cinereâ pelliculâ obductus. Plerique verò tubuli, delibrati & craſſiori ac inæquali cortice denutati videntur. *OLAUS WORMIUS in Muséo* aſſervare ſe ſcribit *Cinamomũ* à ligno avulſum membranulâ cinereâ obductum, ſapore acri aromatico. Verùm nos utrumq; corticem volumus intellectum, unũ tamẽ altero efficaciorẽ. Hoc autẽ modo Cortex à ligno ſeparatur. Cortex eximitur & in laminulas quadrangulas ſecatur, humi abjicitur, & per ſe convolvitur, ut trunci unius rami integer cortex videatur, cùm tamen partes ſint duntaxat digiti craſſitie convolutæ, truncus interdum verò femoris craſſitudine reperiatur. Adempto cortice tribus poſteà annis ab eâ Arbore abſtinetur.

Naſcitur autem *Cinamomi Arbor* in Malavar, Java, & Moluccis Inſulis, præſtantior autẽ in Zeilan reperitur.

N. 1. Hîc non poſſumus non etiam mentionẽ facere hujus CORTICIS veluti CINAMOMI CARYOPHILLATI ſaporem Caryophyllorũ referentis acrem, ab Arbore provenientis, quæ CANINGA vocatur. *Franciſc. Hernandez. l. c. Lib. 2. Cap. 11.* Et eſt Arbor magna craſſi caudicis, folia ferens CANELLÆ ſimilia, ſed tamen majora & pingviora, ſtipitemq; fuſcũ provenit in Inſulis CUBU, locis editis & montoſis. Cui hîc cortex diripitur, qui non eſt ut CASSIA, ſi recens eſt glutinoſus, ſed arens & levigabilis. Hujus pulveris in doſi ad ʒj. cum conve-

Alternativa primaria.

convenienti liquore adſumptus magnopere cerebrum & ventriculum roborat,& inde ſpirituum defectum reſarcit, dolores ventris ſedat, flatus diſcutit,& partum accelerat. Ex eo *oleum* & *extractum* paratur inſignium facultatum. Hic levi maceratione aquæ fontanæ colorem rubicundum & odorem caryophyllatum ſuppeditat ad medicata & coſmetica utilem. Vina quoque medicata inſtar Hippocratici gratisſima exinde parantur. *Vid. & Gvilhelmus Piſo in mantiſſ. aromatic. p. 169.*

N. 2. Præter hanc *ALIA* adhuc *CASSIA* communiter dicta *CARYOPHYLLATA*, ſed falsò. (*vid. Dni AUTORIS Appendicem p. 21.*)

Aliàs *CHINA de CHINA* ſpecie differens à *CINNAMOMO CARYOPHILLATO*, nam ſicuti hæc *CASSIÆ* ſpeciem, ita illa *CINNAMOMI* formam refert, vide de hâc *Chifletium, Sturmium &c.*

Hujus uſus contrà febres intermittentes quotidianas, tertianas,& quartanas noſtris jam temporibus admodum frequens eſt, cujus effectus ambiguus interdum fuit, nonnunquam etiam notabilis. A Romanis Medicis ejus virtus anti-pyretica prius nobis innotuit, unde & Schedion Romæ Italicâ linguâ prodiit de modo præparandi & aſſumendi pulverem. Sumuntur corticis hujus pulveriſ. drachmæ duæ, infunduntur in calice vini albi generoſisſimi per trihorium ſpatium & imminente horrore febrili propinantur, & Æger lecto ad ſudorem eliciendum committitur. Sed, uti dictum, interdum paroxyſmum profligavit, interdum etiam magis exacerbatus fuit, unde & quibusdam hoc medicamentum in febribus eſt ſuſpectum *Thom. Bartholin. Centur. 2. Epiſt. medicinal. 42.* Hujus præparationem quod attinet, quidam in formâ diluti forti expresſione propinant, vel infundunt, vel *vina Medicata* inde conficiunt. Alii *Tincturam* inde parant, nonnulli *Eſſentiam* præferunt cum ſpiritu ejus proprio confectam, modò laudatus *Bartholinus Centur. 5. hiſtor. 50. Johann. Jacob. Chifletius & Rulandus Sturmius de Chinâ Chinâ.*

Vires. Calef. & ſiccat, aperit. diſcutit &c. p. 48.) Summum eſt confortativum Cordis & Cerebri, ſpiritus vitales, animales & genitales mirificè reficit, coctionem promovet, menſes & partũ accelerat. Ad alexipharmaca etiam refertur, *teſte Dioſcoride*, unde & theriacam, mithridatium, Confect. alkerm. ingreditur. Hujus uſus eſt in virium ſummâ diminutione, animi deliquiis, cerebri, cordis, ventriculi & uteri frigidis affectibus.

PRÆPARATA ex hoc ſunt *Confectio Cinamomi*, *Aqua Cinamomi*, quæ vel *ſimplex* vel *compoſita*, unde *Aqua Cinamomi borraginata, bugloſſata, cydoniata* cum ſucco cydoniorũ. *Tinctura ſeu Extractum* ſcilicet Cinamo-

mum cum ſp. vini ♀tariſato vaſe clauſo maceratur. Exprimitur poſtmodum, clarificatur per digeſtionẽ, addi etiam poteſt Oleum deſtillatũ. Conficitur etiam inde *Elixir Cinamomi* ex contuſis groſſo modo corticis fragmentis cucurbitæ inditis, affuſo ſp. vini ad trium vel quatuor digitorum eminentiam; poſtmodum in fine additur Eſſ. ambræ, & moſchi cum Syrupo de canellâ. *Oleum* optimum vel ex baccis vel ex corticibus ejus elicitur, menſtruum vel vinum vel aqua eſt, his ſi tantillum ♀tari, vel ⊖ comm. addatur, efficacius oleum acquires. Recip. Cinamomi opt. ℔j. craſſo contuſo adde aq. Menſur. iij. (in quib9 aliquid ſacchari ſit ſolutũ) ſtent in digeſtione per aliquot dies, poſteà aquam ♌la, hanc deſtillatam reaffunde novi Cinamomi ℔j. relinque cum brodio primæ deſtillationis relicto iterum in digeſtione, ♌la & nanciſceris non ſolum aquam Cinamomi elegantisſimam, ſed oleum etiam copioſiſſimum. Hic labor continuandus eſt 10. vel 12. libris Cinnamomi. Deſtilla per veſicã alembico cupreo ſtanno probè obducto. *Sal* ex fecibus incineratis elicitur. *Balſamus* fit ex oleo & Nucis Moſchatæ ol. expreſſo. *De Syrupo Cinnamomi vid. Diſpenſ. Magiſterium* paratur extractione cum ſp. vini optimo, & præcipitatione cum aq. fontanâ. Huc accedit & *eleoſaccharum Cinnamomi &c.*

§. CXI.

100. CITRUS p. 48.) *Malus Citria, Medica, Asſyria* & *Perſica Malus*, à regionibus unde primũ allata. *Fructus non malum medicum* ſed *citrium* dici debet, à colore corticis nomen adeptum.

Maximus eſt earum proventus in regni Neapolitani, Hiſpaniæ & Gallo-Provinciæ tractibus maritimis.

Fructus ſeu Poma Citria magnitudine & loco natali potius variant, quàm genere. Ratione magnitudinis, quædam ſunt *majora* inſtar melopeponum, alia *minora*, alia *Limonum magnitudine &c. Alia Medica, Aſſyria, Alia ex Gvineâ &c.*

Vires. Cortex calefac. & ſicc. Pulpa autem refrig. & humectat. Semen Calef. & ſicc. atten diger. abſterg. &c. ibid.) Integrum Pomum Citreum eſt alexipharmacum, ut patet ex hiſtoriâ ex *Atheneo* deſumptâ, ubi referunt, quẽdam facinoroſum ad beſtias damnatum integri pomi eſu ab internecione aſpidum fuiſſe vindicatum, quod prętereunti è cauponâ pſaltria quædam ipſi porrexerat. Hujus hiſtoriæ veritatem confirmat ſtudioſ9 Medicinæ Pariſiis Gallorum aliquot retrò añis à viperæ morſu lethaliter ferè decumbens & ſalutifero pomorũ citrinorum eſu reſtitutus. Medicinæ ſc. ſtudio dictis Pariſiis in frequentiâ quorundã medicorum de Naturâ, viribus ac veneno viperarũ diſceptantium in ædibus pharmacopolæ cujusdam, ubi haut exigua viperarũ quantitas ex finitimis locis apporta-

ta discendi & curiosi ingenii gratiâ præsens fuerat, de præsenti materia ultrò citroque cum reliquis verba miscens arripit manu, quod anteà sæpius illæsus fuerit, viperam tabulę impositam, & ipso inscio à pharmacopœo Gallo rudè inter forcipē compressam & hinc irâ succensam, hæc dum ille sermoni intentus, reflexo capite dente suo canino pollici dextræ vulnusculum vix acus magnitudinem æquans infligit, quo animadverso illam projicit, vulnere tamen spreto. Ast vix quadrantis horulæ spatiū intercesserat, quin dira subsequuta symptomata, syncope, cōvulsio, continui vomitus, alvi dejectiones, cum torminibus & ilei passionibus, cum extremorum refrigeratione, brachium croceo infectū colore intumescebat, facies cadaverosa, labia livida ac tumida, oculis desidentibus pollex tum minimè intumescebat, nisi sub fine, nec ex vulnere inflicto ne guttula sangvinis aut ullius humoris exstillavit. Improvisus & subitus hic tragicus casus, in multas & diversas Præsentium Medicorum cōsilia diripuit partes, hic ad Theriacam, alter ad Orvietanum, tertius ad cauterium potentiale, sed nimis tardè, confugerunt: Tandem miser hic juvenis decumbens, vivacissimus licet, distortus doloribꝰ, sal viperarū volatile cum ṽâ theriacali exigebat, inani verò quasi effectu, continuato enim vomitu haustū rejiciebat, nec clysteres ullum attulerunt levamen, totâ namq; Naturæ œconomiâ haut leviter turbatâ. Fortè autem fortuna accidit, ut Nobilis quidam exterus ex commiseratione ægri tactus decumbenti pomum citrium exhiberet, quod vix odoratu, non dicam, gustu, acido scilicet succo delibatum, incredibile dictu est, quam subitaneum & præsentissimam tulerit opem, omnia momento cessabant symptomata, & non aliter fuerat, ac si Jupiter ipse opulatricem porrexisset manum. Galli verò pro innatâ illorum levitate hoc minimè observabant. Patiens licet ex virium diminutione antegressâ haut parum debilis, muséum tamen suum repetiit, & sumpto electuario quodam ex Confect. alkerm. & de hyacinth. intermediato Pomorum Citriorum, usu non solùm illâ nocte placidè dormivit, sed & brevi iterum ex voto convaluit.

Ex hâc observatione notatu dignissimâ plurima Naturæ phœnomena adhuc non ita aperta dilucidanda veniunt; Facilè est exinde videre, cujus naturæ sit venenum viperarum, quomodo à viperâ in hominem traducatur, ecqui in massam sangvineam seu Archéum nostrum agat, quales actiones Archéi in morbis cudendis & sanandis, quomodo medicamenta hujus beneficio operationes suas peragant, & in specie quâ ratione Citriorum acidus

succus in venenũ à viperâ illatũ operetur, illud mortificando & figendo.

Pharmacopœus Gallus, in cujus ædibus hæc tragœdia incepit, tractatum sub proprio nomine CHARRAS (at alieno sanè Marte) edidit titul. Les Experiences des Viperes à Paris in 8tav. Ubi ait: Venenum illud agere in massam sangvineam, eam figendo, & circulationem impediendo: Et in sequentibus, venenum ceu acidũ aliquod fingere sangvinẽ &c. Verùm si hoc hâc ratione eveniret, quomodo succus ille citre9 levamẽ aliquod afferre posset, de quo ille statuit gaudere virtute fixativâ, sic enim venenũ illud redderetur fixius & circulatione magis magisque impeditâ mors tandem accelераretur. Statuimus itaque, perniciem illam dependere ex viperarum salivali humore in dentium vesiculis contento extrà notabilem quantitatem, prout modernorum Italorum curiosorum experientia patefecit, qualis D. REDI ARCHIATRI FLORENTINI, qui in quovis liquore haustus innoxius est, sin verò imagò iræ seu idea furiosa bestiæ illius superveniat vulnere à dentibus longioribus tricuspidibus in corporis peripheriâ inflicto, quæ in dicto liquore ceu vehiculo sigillata, seu ex viperâ vivâ seu ex mortuâ fuerit, Archéus, dum exoticum illum hospitem expellere nititur, agitur in furorem, eoque nisu sub veneni tyrannide omnes functiones interturbat, dum totam spirituum & liquorum vitalium substantiam sibi assimilando evertit; usque dum ex potestate dotali remedium, ex cujus numero in hâc morborum ac symptomatum syndrome etiam fuit succus ille Citri, superveniat, supereminentem & non vulgarem obtinens bonitatem, quâ irati ac succensi Archéi errores sopiuntur ac corriguntur; Ex his patet, omnem morbum ab Archéo prout errat, vel furiosus est, fabricari ac regi, errantemque ac iratum placari & demulceri posse remediis potestativis, in quibus denuò suas reperit delicias, ut à furore remittat. Si enim juxtà allatam historiam morsus viperæ extrà notabilem humoris quantitatem & quasi solo attactu sæpè occidat; & ad liquoris cujusdam mihi noti inunctionem in manu factam, si mentem viri attigerit, paulo post barbæ pili excidant, superciliorum ac totius capitis; quidni & remedia dentur, quæ scil. solo gusto non dicam contactu Archéi errores compescant citrà ullam perceptibilem quantitatem Archéum sedantia & demulcentia. Quæ ratio, quod ægroti sæpenumerò gliscente adhuc causi & aliorum morborum vigore à specifico quodam remedio in momento quasi, priusquam à debili tunc ventriculi digestivâ in actum potuit deduci, notabile levamen & insequentem insanitatis,

nitatis plenam restitutionem sentiant, id quod vel millies in praxi mea observavi.

Falsum est, & experientiæ contrariatur, quod de Capite vel alia parte hujus animalis vulneri impositum referunt. Verum autem, caput frixum vel viperam coctam devoratam profuisse, saporosam, nec ullius veneni participem.

Miranda est historia, quam habet Gasp. à Reques in Campo Elisæo jucundarum quæstion. de Rustico quodam à viperâ morso. Sed hæc in transitu, redeo jam ad nostrum Pomum CITRIUM, cujus Cortex aromaticus, antiloimicus & carminativus etiam concoctionem juvat; *pulpa acida* adhibetur ad febricitantium calorem restinguendum. *Semen in Emulsionibus* confert verminantibus pueris & contrà vomitus gravidarum adhibetur. Ex recentibus *Cortices condiuntur, ex succo syrupus Acetos. Citri* conficitur. Et ex *corticibus oleum* quoque destillatur, undè *Eleosaccharum Citri. Essentia Citri &c.*

N. *Oleum Citri* si ex recentissimis & non fermentatis Corticibus Citri sola aqua affusa per VB. destillatum fuerit, præstantissimum est, naturali gaudens odore, & multos per annos manet incorruptum: secus fit in fermentatis Citri Corticibus, ex quibus ingratum Therebinthinatum spirans odorem oleum destillatur.

SPIRITUS CITRI valdè CARDIACUS.

Recip. Pomorum Citri q.v. remotâ parte albâ effœtâ conscinde reliqua, sacchari q. s. adde, misce in vasculo optimè clauso, stent in digestione per 7. ♂♀ continuos, postmodum ♌la per ♓ & tandem rectifica per ∴ Spiritus prodibit limpidissimus, cujus aliquot guttulæ in convenienti vehiculo oblatæ collapsas restaurant vires.

ESSENTIA CITRI in formâ liquidâ.

Recip. Malorum Citrinorum no. 100. dividantur primò cortices à pulpa ipsa, posteà remota parte spongiosa alba in partes conscinde minutissimas, ex reliqua pulpa interna acida succum exprime, quàm fortissimè, & superaffunde probè cum succo mistis invicem corticibus, adde sacchari s. q. & per sesquimensem digere in loco calido; posteà per MB. abstrahe spiritum fortissimum, quem seorsim asserva. Residuum exime & cum expressione trajice primò per pannum album, deindè verò filtra debitè per chartam bibulam, facta filtratione inde cucurbitæ convenienti & abstrahe indè ℥j. cum suprà dicto spiritu fortissimo conjungendam, quod residui liquoris remanserit, in cucurbitâ suprà dicto spiritui permisce & in Pelicano tamdiu circulentur, donec liquor ille pelluci-

pellucidus & coloris Citrini evaserit. Tandem effundatur per lentam inclinationem, quod clarum est, & usui servetur, fæces verò in fundo residentes rejiciantur.

ESSENTIA CITRI SICCA.

Recip. Hæc conficitur ex Cortic. Citri recent. mediante facchari albiss. aspersione, quod abraditur iterum cum parte inversâ cultelli in orbe stanneo, usque dum saccharum instar succi fiat, hoc repetitur tamdiu, usque dum saccharum consistentiam acquirat siccam.

N. Aquam meam bezoardicam temperatam ex pom. Citri paratam vid. in thesaur. nostr. pharmacevtic. annexo sect. 1. n. 35.

§. CXII.

101. *CITRULLUS* p. 49.) *Anguria;* Augurien. *Cucumeris* est genus. Fructus magnus & rotundus, colore varians corticis nunc maculoso nunc virente, carne vel candidâ, vel rubente. Semine nigro, rubro vel fulvo. Quod solum in usu est, unum ex 4. sem. frigid. major. Refriger. & humectat. Emulsiones inde parantur diureticæ, abstersivæ & sangvinis ebullientis καῦμα compescentes.

§. CXIII.

102. *CLINOPODIUM Majus & primum, Mastichina*, ob jucundum mastichis odorem. Groß Wolgemuth. Wirbel-Dost *Alterum & minus ocymi facie* klein Wolgemuth. Nec hoc sicco prætereundum est pede, licet hujus *Dnus Autor* nullibi faciat mentionem, tamen suum etiam reperit locum in Medicinâ; Calefacit & siccat, aperit, digerit, resolvit, unde ejꝰ decoctū cum vino convenit in mensium suppressione, & in primis specificum etiam est in Melancholiâ & omnibus aliis deliriis si cum vino coquatur, & bibatur singulo mane, à meridie & vesperi cyathus unus. Præparari etiam exinde potest *aqua* ex herbâ, *Spiritus, Essentia, sal fixum & essentiale &c.*

§. CXIV.

103. *COCHLEARIA* p. 49.) Inde nomen est adeptum, quia folia ejus cochlearii formæ respondent. Thlaspis & Nasturtiis sapore acri affinis planta. *Lacunæ* dicitur *Telephiū*. Nonnulli *Brittannicam* vocant, sed perperam. Hæc enim folio sinuato frigida & sicca vim adstringendi obtinet, Nostras autem *Cochlearia* calida est & sicca, sale acri volatili prædita, quem effectum *Britannica* non præstat, licet & hæc dentium laxitatem ac vacillationem corrigat, tamen vi suâ adstrictivâ, non resolutivâ hoc efficit.

Copiosa spontanea ad mare Batavum provenit. Crescit sata in nostris hortis, loca amans rigua & umbrosa. Floret Aprili, Majo.

Folia recentia adhibentur.

Vires

Vires. Calef. sicc. aperit. &c. p. 50.) Sale peculiari volatili abundat, quo scorbuto, malo hypochondriaco, & omnibus morbis, si à sanguinis salino-sulphureâ & non sulphureo-salinâ dyscrasiâ dependeant. Præparantur autem ex hâc *Conserva, Aqua Spiritus*, & succus majoris energiæ, quàm *Syrupus* vel *Ejus Extractum* fuerit, in quorum præparatione *spiritus & sal* volatile, in quibus anti-scorbuticorum vis & efficacia consistit, avolant. Unde cochlearia neque coctionem, neque fermentationem, nec exsiccationem ob sal volatile, quod avolat, sustinet. Et *spiritus* ex hâc melius destillatur absque prævià fermentatione seq. modo; Recip. Cochleariæ q. v. non concisis sed integris adhuc recentibus foliis, affunde spiritum vini vulgarem, licet etiam non admodum fuerit rectificatus, & ♌la per vesicam: Destillatum iterum affunde recenti cochleariæ, & denuò cum recenti cochleariâ destillationem repete, tandem per MB. rectifica; & acquires *spiritum cochleariæ* fortiss. quem vel per se usui repone, vel poteris inde conficere *Essentiam addita succi recentis expressi* Cochleariæ s. q. & tantillum sacchari candi: Vel potest etiam confici *Eleosaccharum Cochleariæ* ex *oleo destill. Cochleariæ & Sacchar.* cand. s. q. *Infusum seri caprini*, in quo cochlearia fuerit incisa, vulgare quidem medicamentum est, sed reverà in scorbuto à salinis humoribus orto & tumoribus ab adustis humoribus, in quibus metuimus affluxum materiæ atrabilariæ, multum prodest. Incidit enim, attenuat crassissimum illum sanguinem, sicque expulsioni facit idoneum. Ex hâc aquæ etiam destillantur anti-scorbuticæ, quas vid. in thesaur. pharmacevt. annex. sect. 1. n. 40. seq. & aquam ad gingivarum putredinem, sect. 2. n. VI. ex cochleariâ præparatam.

Externè Cochlearia cocta & artubus scorbuticorum dolentibus applicata felici cum successu adhibetur. De hâc vid. Dn. D. VALENTINI ANDREÆ MOELLENBROCCII curiosam dissertationem.

§. CXV.

104. *COLUBRINUM LIGNUM* p. 50.) *Lignum serpentarium.* Hujus nomine plures veniunt plantæ, eò quod mirificè ad colubrorum morsus virulentos & ictus faciat. *Tria ejus genera* in Insula Zeilan reperiri testatur *Garcias ab Ortâ*, eadem describens. *Secundum Ejus lignum colubrinum* depictum *CLUSIO scandens* dicitur. vid. *Dominic. Chabræus in stirp. iconib. Sciagraph. p.123. & 124.*

N. Quæ *Garcias ab Ortâ*, inquit *OLAUS WORMIUS in Muséo* p. 168. *De ligno colubrino* scripsit, dum confero cum fragmentis ex Insulâ Zeilan mihi allatis, dubia suggerunt non pauca. Primò quod plantam

duorum saltem aut trium palmorum altitudine assurgere ait, vix videtur probabile. Cùm mihi radicis frustum sit, quod in diametro unciam superat, tam grandem radicem tam exilem præbere plantam vix verosimile. Nisi *Garcias* plantam saltem viderit, primò emergentem, quæ ad justam magnitudinem non pervenerit. Nec solùm tenues, ut asserit, radices habet, sed & crassas, adeò ut bracchium puerul crassitie æquet, quod docet fragmentum alterum, quod possideo. Quod unciæ pondere in febribus exhiberi, ait, tritum & aquâ maceratum, vix rationi consonum videtur, cùm vix eâ dosi unâ vice assumi pulvis possit, pro unciâ unâ forsan drachma ponenda, aut vicibus non unis tantum exhibendum, aut infusum in aquâ appropriatâ dandum.

Advehitur ex Insulâ *Zeilan*; Eligitur amarum, grave, resinosum, non cariosum.

Vires. Calidum est & siccum &c. ibid.) Morsibus & ictibus serpentum aliisque venenis resistit ejus decoctum vel infusum. Hoc *Dnus Autor* inter cætera etiam ad febrium intermittentium curationem commendat, & hoc verum esse confirmat *JACOBUS BONTIUS in not. ad Garc.* præsertim in Tymorensibus cum delirio conjunctis, pulverisatum hoc lignum amarore lignum Aloës superat: Unde etiam valet ad tineas, ascarides, lumbricos, &c.

§. CXVI.

105. *CONTRAYERVA* ibid.) Hispanis dicta, quasi Alexipharmaca, alexiteria, quod venenis resistat. Dicitur etiam *DRACKENA CLUSIO*, qui hoc nominis dedit, quia eques *Fr. Dracke* ex peregrinatione, quâ totum orbê circumivit, secũattulit. Licet *Casp. Bauhinus in Pinac. Lib. 1. sect. 2.* diversas radices constituat *CONTRAYERVAM & DRACKENAM*, dum illã ad cyperos longos odoros refert, hanc ad Cyperos longos inodoros: attamen inquit *OLAUS WORMIUS in Muséo si DRACKENÆ* Iconem & descriptionem confero cum radice, quæ *CONTRAYERVÆ* nomine ad Nos adfertur, non possum, quin statuam esse eandem. Sic enim describit *CLUSIUS suam DRACKENAM Exoticor. Libr. 4. Cap. x.* semiunciali magna ex parte est crassitudine, prælongâ subindè in nodos & inæqualia capita extuberans, atque in summis capitibus veluti ex crassis sqamis contexta *Dentariæ* τριφύλλε ferè ad instar, interiore parte albâ, tenues fibras hinc inde adnascentes habens, quasdam crassiusculas & majusculas, duras & lentas, ex quibus alii dependent nodi, nullo manifesto odore, sapore nonnihil adstringente & linguam exiccante initio, diutius verò manducata tenuem suavemque acrimoniam in ore relinquit. *Nardus Antonius Recchus Lib. 8. histor. Natur. Mexican. Cap. 58.* Plantam quandam depingit

depingit sub titulo COANENEPILLI, quam ejus commentator TERENTIUS CONTRAYERVAM esse putat, folia ferre asserit lunæ crescentis in modum, aut solearum, quibus calceantur jumenta signata quoque clavis, luteo colore caules volubiles, teretes, exiles, ac ornatos per intervalla prænarratis foliis. Radicem verò prolixam & convolutā minimum digitum crassam & fibratam. Verùm dubitare me facit hujus radicis descriptio, quæ prolixa & cōvoluta esse dicitur minimum digitum crassa & fibrata, qualis illa non est, quæ ad nos adfertur. Herba prætereà ipsa descripta Convolvulum refert, non Cyperum, ad quem *Bauhinus* refert CONTRAYERVAM, *Monardes* radicibus iridis similem esse ait, nisi quod minor sit. Et certè eò convenire videtur, inquit *OLAUS* l.c. quod grumosa existat, suprà terram repens, & fibras multas de se spargens, quæ à summo ad imum graciliores evadunt. Colore exterius purpureo, interius albicante, sapore subdulci, adstringente cum acrimoniâ aromaticâ. *CL. SIMON PAULI in Quadrip. botanic. Class. Secund. p. 40.* Nostratis Caryophyllatæ radicibus simillimam esse scribit, pro fundamento habens cum CLUSIO, ut suprà diximus, cum DRACKENA radice nominatâ essentiâ convenire.

Aliquot abhinc annis ex Provinciâ Peruanâ *Charcas* apportari cepit, Eligenda densa non cariosa aromatici saporis cum acrimoniâ conjuncti.

Vires. Calida est, alexipharmaca &c. pag. 50.) Testatur CLUSIUS se ab *Elioto* accepisse, folia CONTRAYERVÆ esse præsens venenum, ipsam verò radicem non modò illius veneni, sed aliorum etiam esse antidotum, adeò ut pulvis ejus ex albo vino sumptum contrà omne venenum, (uno sublimato excepto) præsentissimum sit remedium, vomitu illud rejiciens & per sudores evacuans; Cor & vitalem facultatem roborat, si pollinis in modum trita manè ex pauxillo vino sumatur. Aqua vel vinum, in quibus radix sicca fuerit imposita, si quotidiè ad prandium sumatur, à peste præservabit, splenis affectibus, Melancholiâ, juvabit digestionem, ventriculum confortando & flatus dissipando, anodyna est, diaphoretica & diuretica. Unde & inter alia etiam ingreditur *Tincturam bezoardicam Dn. D. Johannis Michaelis.* Præservat etiam à philtris & nocuis cibariis. Hæc radix melior est, quàm bezoar, vel Theriaca vel unicornu in suo effectu *Vid. Nard. Anton. Rechus l. c.*

N. Ex hâc in febribus malignis cum rasur. CC. decoctum fieri potest, item Essentia alexipharmaca additis aliis bezoardicis.

§. CXVII.

106. CONSOLIDA p.51.) *Media* scilicet, quæ etiam *Bugula* dicitur. Germ. Güldengünsel.

Crescit in locis campestribus, floret Majo. Colligitur in novilunio Junii, ☉le in ♊ manè antè ☉lis ortum.

Herba fl. cœruleo & fl. purpureo in usu est.

Vires.) Utraque vulneraria est, tam internè quàm externè adhibita. Unde ingreditur decocta vulneraria chirurgorum & viribus ac figurâ cum prunellâ convenit; Externè etiam ad ulcera pudendorum venerea commendatur.

§. CXVIII.

107. CORALLINA p. 51.) *Bryon Thalassion* vocat *Dioscorides*. *Phycon trichophyllon Theophrastus*. *Algam crinito folio Gaza*. *Muscus marinus Matthiolo* & recentioribus dicitur. Item *Corallina officinarum*, quia corallis præcipuè innascitur. Est autem Lanugo capillosa, mollis sub aqua, extracta autem & siccata ob salsuginem rigens, quædam erecta, quædam humi repens. Colore nunc albo, nunc rubeo, nunc cinereo, nunc flavo, nunc herbaceo &c.

Non solum Corallis, sed & saxis, testis & aliis concharum fragmentis annascitur; Quæ Corallis inhæret præfertur, posteà quæ saxis, & coloris est vel albi vel rubicundi, cinerea improbatur.

Vires. Refrig. & sicc. adstringit, incrassat &c. ibid.) Lumbricos enecandi & expellendi vim obtinet; sed videndum, ne sit inveterata & exoleta.

§. CXIX.

108. CORIANDRUM ib.) κόριον κορίανον Græci vocant. Latini CORIUM, CORIANUM, CORIANDRUM &c. Huicque nomen fecerunt Cimices, quod insectum *Corim* vocatur, quod eos oleant Coriandri caules & folia.

Est autem vel *vulgare sativum* & absolutè dictum, quod *majus* etiam vocant, *vel sylvestre*; Illud crescit in hortis; Cujus folia primum anisi aut petroselini, post verò ad chamæmelina accedunt, cimicum fœdo odore. Umbellæ florum ex purpureo candicantium, petroselini umbellis similes. Semen exactè rotundum, odore & sapore aromatico grato. Caulis bicubitalis & major, gracilis, striatus, solidus. Radix rara est tenuis, candida, simplex, ac paucis fibris donata. *Coriandri sylvestris* folia sunt vulgaris sativi foliis paria, sed minora. Umbellæ etiam floribus ex purpureo candicantibus, quibus discussis semen oritur rotundum, hoc peculiare habens, quod in duplex sit in singulis pediculis; odoris aromatici grati. Radix hinc singularis, est tenuis & non altius demissa. Caules multos

edit

edit, quinque angulis constantes, solidos, geniculatos, ramis incerto ordine ex geniculis prodeuntibus.

Colitur Nobis in hortis, solo gaudet quadantenus sicco. Floret Julio.

Semen granosum tantùm in usum cedit.

Vires. Calefac. & sicc. adstring. &c. p. 52.) Magna de hujus facultatibus inter Doctores agitatur controversia, dum alii vim refrigerantem ei adsignant, ut *Dioscor.* & *Avicenna*; Alii ut & *Autor noster* cum *Galeno* calid. & sicc. Nonnulli planè virulentam ac deleteriam ipsi attribuerunt. Verùm Nos à *Galeni* stamus partibus, calefacientem & siccantem ei adscribentes virtutem; licet enim crudum & recens halitum expiret gravem, dum multâ scatet humiditate sylvestri exoticâ & excrementitiâ, inde tamen non sequitur illud frigidum ac virulentum esse, ut veterum Nonnulli voluerunt; Exsiccatum enim semen insigne est stomachicum, facultatem habens gratam carminativam, illisque commendatur, qui ob sympathiam ventriculi aut ignotam actionem Regiminis juxtà Helmontium Cephalalgiâ laborant.

PRÆPARATA. 1. *Preperatum.* Præparatur sem. Coriandri maceratione per noctem in aceto, dein exiccatur. Hîc quæritur, an rectè? quia semen Coriandri aceto affuso imbutum & iterum exsiccatum videtur ejus vim carminativam & balsamicam amittere, ut postmodum remaneat Coriandrum potioribus spoliatum virtutibus, *uti CL. Zwelfer. judicat. in animadvers. ad P. A.* p. 410. Sed hîc excipit *Dnus Luc. Schræckius in P. A. R. sive E. A. Class. 20. pag. 425.* Certum quidem esse, Coriandrum à multis inter venena referri, sed non venenorum propriè sic dictorũ numerum ingredi, verùm ejus noxam consistere in crudâ viridate, & immodico usu; Pro quâ sententiâ stabiliendâ allegat *Galen. Libr. 2. de antidot. Cap. 7. Roderic. à Fonsecâ de Sanitate tuendâ Cap. 18. Prosper. Alpin. de Plant. Ægypti Cap. 24.* Verùm nec ipsi *ZWELFERO* unquam venit in mentem, statuere viride semen coriandri propriè sic dictum esse venenum, sed refutando *Galenum, Dioscoridem* & alios, qui pro veneno habeat, ipse consentit noxiam ejus qualitatem, si qua inest, à crudâ ejus excrementitia qualitate, immodico usu dependere; Utrum verò hæc rectius aceto affuso, an verò nudâ exsiccatione corrigatur, in controversiam venit. Nos cum *Cl. Dno ZWELFERO* & *Autore Nostro* statuimus, hanc qualitatis noxiæ crudæ excrementitiæ correctionem melius arescentiâ, quàm aceti maceratione & iterum exsiccatione ejus peragi, ratio, quia hâc vis seminis Coriandri carminativa & balsamica non destruitur, sed conservatur; illâ autem

potiore suâ virtute carminativâ & spirituosâ spoliatur, dum acetum partes oleosas, volatiles ac spirituosas figit, & in aliud ens traducit, uti experientia mechanica quemvis edocere potest.

§. CXX.

109. CORNUS p. 52.) Germ. Cornelbaum. Est autem vel *mas*, vel *fœmina*. *Mas* vel *urbana* vel *sylvestris*. *Fœmina* est mollis & medullosa. Hanc & virgam sangvineam *Plinii* pro uno eodemque agnoscunt *Gesnerus*, *Bellonius* & alii. Sed non sic omnibus videtur.

Cultum respuit & tam in humidis quàm siccis nascitur.

Floret Februario & Martio, nonnunquam antequam folia erumpant.

Fructus verò in Autumno maturat, qui etiam in usum venit.

Vires. refriger. exsicc. adstringit, coustipat &c.) Hujus fructus exsiccati & pulverisati in diarrhœa & dysenteriâ præcipuè commendantur præmissis præmittendis. Ex his fit *Conditum* & *Roob*.

§. CXXI.

110. CORYLUS & AVELLANA ibid.) German. Hasel-Staude. De hujus differentiis vid. *Dnum Autorem*. Montes amat Corylus & in plana etiam descendit, gaudet humido ac argilloso solo.

Lignum, Fructus & viscum in usu sunt.

Vires. Lignum per se &c. ibid.) Ex hoc *spiritus* & *oleum* præparatur in insultibus epilepticis magnarum virium, etiam à veneficio ortis. Colligendum autem tunc lignum est ☉ in ♈ duabus vel tribus diebus ante novilunium.

Recip. Ligni corylini (in quo viscum stetit) incisi in taleolos s. q. hisce imple retortam ad dimidias, inde fornaci & aperto igne ♌la primò liquorem acidulum & deinde oleum crassum, separa oleum per filtrum à liquore & rectifica cum calc. viv. per ∴ Non desunt, qui oleum hoc ligni Heraclei oleum Rolando dictum non sine causâ statuunt. Est enim egregium Medicamentum contrà morbum caducum, & contrà vermes, quos non solùm necat, sed etiam per secessum educit. Vermes hoc oleo consperſi statim moriuntur Item in partu difficili commendatur pro singulari arcano, sed tamen non in nimiâ quantitate adsumendum est. Ejicit etiam fœtum mortuum & secundinas retentas, vermes dentiũ etiam eradicat & pediculos fugat.

N. 1. Serpens virgâ corylinâ percussa torpescit, unde patet, corylum vi anticolubrinâ abundare.

N. 2. *Faciunt ex ejusdem coryli sylvestris bifido surculo virgulam, quâ metalla scrutatur* p. 53.) Vocatur hæc *virgula divina* seu *Divinatoria*, cujus beneficio

beneficio latentes metallorum venæ inveniuntur. Nonnulli bifidum, ut *Autor* ſcribit, Coryli ramuſculum adhibent, utrumvis ejusdem cornu manu alterutrâ tenentes: Alii ſurculum corylinum (quem totum unico anno enatum quidam expetunt) cujusvis alterius ligni baculo alligantes, cum eo vice ſcipionis, per loſos quos metallorum feraces ſuſpicantur lento paſſu obambulant. Et ſi forte mineræ metallicæ inſtiterint, ajunt indubitato indicio baculum ſeſe verſus ipſam incurvaturũ. Aliqui metallis familiariter adſueti quodnam metallum in vena præcellat hinc cognoſci poſſe aſſerunt, ſi variorum metallorum fruſtula in eâdem manu cum virgulâ ſucceſſivè teneantur: quippe ſimul ac illud quo vena potiſſimum abundat, manui imponatur, fortius virgulam flecti, quàm ſi alia metalli ſpecies unà cum ipſâ in manu teneantur. De hoc experimento quid ſtatuendum ſit vid. *Athanaſ. Kircherus Lib. 3. Magnetici Mundi part. 5. c. 3. p. 635.* *Nobiliſſ. Anglus ROBERTUS à Boyle in tentamin. phiſiologic.* p. 129. Cum autem modò laudati *Kircheri* allegata admodum curioſa ſint, lubet totum contextum hîc annectere. Hîc quæri poſſet, utrũ aliqua vis naturalis CORYLO inſit, qua metalla petat ab eis attracta? Ut autem hæc difficultas, inquit, melius enodetur, ſciendum eſt, Mineras ſubterraneas continuò quosdam halitus exſpirare, quibus pro metallorum diverſitate, diverſimodè quoque & terra & plantæ alterantur: Adeò ut metallognomones vel ex ſola plantarum conſtitutione & qualitate in interioris montium qualitatis venarum cognitionem devenire poſſint. Halitibus enim ex ♁nio, auripigmento, &c. exſpirantibus omnes plantas aduri & conſumi neceſſe eſt, præter quasdã, quæ hoc halitu veluti roborantur, unde montes glabri & ſteriles plerumque metalli latentis alicujus indicium præbent. Indicium quoque latentis venæ erit, ſi arborum folia tempore verno liquida ſint, aut ſubcœrulea, ſi rami, præſertim ſuperiores infecti nigrore, aut alio colore minus naturali, ſi ſtipides bifidi, ſi rami nigri, aut diſcolores, ea namque opera faciunt, calidi & ſicci venarum halitus, qui ne radicibus quidem arborum parcunt, ſed eas adurentes prorſus infirmas reddunt. Dubium igitur nullum eſt, plantas metallicâ qualitate continuis montium exhalationibus imbutas aliquam ad ipſa mella, ſupra quorum venas creſcunt, ſimilitudinem fundare. Difficultas ſolum eſt, utrum hæc ſimilitudo attractum cauſetur. *Th. Paracelſus* primò in eâ opinione fuit, unde ſuadet diverſa metalla diverſis virgulis inquirenda, eò quod nulla ſit planta quæ non habeat metallum aut minerale quoddam ſibi appropriatum, in quod naturaliter feratur. Hinc ait,

Corylum super argenti venam crescentem naturaliter venas argenti appetere: Ita virgam fraxineam æri virgulam ex piceastro plumbo reperiendo conferre, eò quod dictæ arbores dictis occulto quodam consensu respondeant. Addit, juniperum, hederam, Caprificum, Pinastrũ, & omnia aculeata maximè metallorum societate gaudere, atq; ideò ut plurimum latentium venarum signum esse. Verùm hanc virgularum divinarum inclinationem ex vi quâdam magneticâ, quâ plantæ occulto veluti motu in ea ferantur provenire, non credit *Kircherus*, cum hujusmodi virgulæ dictis metallis, cum quibus amicitiã habere dicuntur, applicatæ, quantũvis exactissimè & levissimè æquilibratas, nullũ tamen inclinationis effectũ præstare experimento à se facto non semel compererit: quem tamen æquè præstare deberent ac suprà venas expositæ. Sed hujus inclinationis, si quandoq; contingat, hanc causam reddit. Vapor aut exhalatio metallica per radices arboris hausta, ramorum foliorumque humori conjuncta constringitur, cum autem omnis vapor constrictus & solutus graviter, fit ut continuo augmento vaporis metallici prægravatum lignũ & incurvatum se veluti inclinet; hâc ratione Virgam Alcinam ad latentes aquas scrutandas præparatam, dum vaporem exeuntem è terrâ avidè imbibit, tandem eò prægravatam inclinare videmus. Cujus rei argumentum hoc satis præbet, quod non quovis tempore, sed ante meridiem ut plurimum, dum vapor est copiosior, hæc effectum præstet meridiano utpote vapore consumpto non item: tunc enim virgulam alcinam paulò antè inclinatam in æquilibrio consistentem reperies. Id quod librâ quoque experieris, si enim bilancis vacuæ æquiponderantis unam partem ollæ aquâ calidâ refertæ, alterâ extrà vaporem consistente imponas notabiliter lancem ollæ impositam rorido vapore infectam alteri præponderare cognosces: consumpto verò vapore aut exsiccato ad æqualitatem redigi. Hinc quædam herbæ super mineras crescentes dicuntur glaciare mercurium, Crocus in sulphureis montibus crescens eorum vi imbutus stannum aureo colore tingit. Hinc patet quoque cur subinde inter cortices arborum copiosus mercurius reperiatur? *Hæc Kircherus.*

N. *Viscum corylinum* epilepticis aliisque capitis affectibus obnoxiis querno longè utilius est. Hoc in *corylo* non nasci scribunt, nisi post annum centesimum. *Henricus ab Heer. Libr. I. obs. 8.* Ex hoc componitur etiam *Unguentum ad venefiviorum* infringendam vim mirabile, ejus hæc est descriptio. Recip. adipis canis benè liquatæ & mundæ ℥iv. adipis Ursi ℥viij. Caponis ℥xxiv. tres truncos visci

visci corylini virentis frustatim sectos & contusos, dum humescant, contunde autem simul lignum, folia, baccas. Misce in phiolâ, quam Soli novem septimanis cum exposueris, virescentem balsamum extrahes, eoque veneficiatorum corpora, loca maximè dolentia & juncturas inungendo certo curabis experimento. *KARRICHTER.*

N. 2. *Corylum* in furno seu clibano benè expurgato in cineres recentem adhuc combure, & accuratè combustos per cribrum trajice. Et inde ægrum, de quo suspicio est, nocte mediâ super cineres mingere jubeas, vasque lotio plenum lento igni impone, ut vaporum specie exhalet liquor, & si Morbus magicus, tunc in residuo cinere crines inveniuntur. *Thom. Bartholin. Centur. 5. histor. 35.*

Fructus Avellanæ λεπτοκάρυα suppeditant usui *Nucleum*, *putamen* & *Membranulas* p. 53.) *Fructus* ingrediuntur *Confectionem Looh de Pino* ob bechicam qualitatem, venenis etiam resistunt, & venenosorum animalium ictibus medentur, urinæ ardorem mitigant, sperma gignunt &c. Ejus oleum expressum furfuribus capitis delendis utile est. Putamina pulverisata ob vim suam adstringentem medentur omnibus alvi profluviis & albo mulierum fluori. Sunt etiam specificum anti-pleuriticum. Membranulæ iisdem gaudent viribus.

§. CXXII.

III. COSTUS p. 53.) *Dnus Autor* varias COSTI species in medium producit l. c. sed JACOBUS BONTIUS in notis ad *Garciam ab Ortâ* unicum tantum COSTI genus adstruit, & dicit Vetustiores Medicos sua COSTI genera magis à carie & vetustate corrupta distinxisse. Planta peregrina est, inquit *Dominicus Chabræus* l. c. p. 246. à Veteribus quidem celebrata, sed suis lineamentis nusquam accuratè descripta, unde vera illius dignotio nondum perfectè recentioribus patuit. Omnes quidem uno ore radicem esse statuunt, ejusque fruticem nullo esse quàm radice pretio; sed ex quânam stirpe & an ex unâ tantum vel diversis, nullus adhuc indubitanter asseruit.

Triplex *COSTI* genus facit antiquitas, *Arabicum*, *Indicũ* & *Syriacum*, juxtà *Dioscorid.* & *Serapion*, *Arabicum*, & *Indicum Avicenna* quidem habet, sed pro *Syriaco Tertium* amarum esse dicit & gravis odoris, qui *Caryophyllata* nominetur. Sic ille dulcem etiam agnoscit, cujus tamen alii non meminêre, nec in rerum naturâ datur, licet officinæ cum *Autore Amarum* & *dulcem* faciant. De *Hujus Synonymis vide Autorem* p. 54.

N. Ante annos non ita multos, inquit *OLAUS WORMIUS* in *Muséo* p. 176. ad Nos adferri cortex cœpit aromaticus, qui notis & facultatibus proximè ad *COSTUM* veterum accedit, quem quidam *CA-*

 NEL-

NELLAM albam, quidã *COSTUM* Arabicum vocant; Ille esse videtur, quem *MONARDES Cap. 26.* Ligni aromatici vocat, ex Insulâ *D. Johannis de portu divite* allati, cujus odor & sapor adeò aromaticus & excellens est, ut macim aut Nucem myristicam longè superet, imò canellam odoris suavitate, sapore canellam, zedoariam & piper. Quocircà rectè in Notis monet *CLUSIUS*, corticem potius aromaticum, quàm Lignum dici debere, atque ab Eo *Lib. 4. exotic. cap. 3.* sub nomine canellæ albæ accuratius describitur. Exterior cortex tenuior est, porosior, sed valdè rugosus, asper ac multis rimis hians, multisque sinubus secundum longitudinem corporis, obliquè & inæqualiter dispositis, planè cortici exteriori sambuci colore & figurâ similis. Sub eo interior, crassior, solidior latet coloris cinerei albicantis, in quo acrimonia major. Interior hic præ exteriore commendatur, & planè est aromaticus suavitatem, cinamomi acrimoniam piperis, caryophyllorum ex parte saporem obtinens, adeò, ut ex omnibus fermè aromatibus aliquid participare videatur.

Adfertur ex *Virginiâ, Moluccis, Javâ Insulâ, Barbados &c.* Sed ex quâ Arbore hic cortex petatur, non consentiunt omnes. CLUSIUS erui putat ex ligno non planè dissimili Gvajaco, gravi solidâ ac durâ materiâ constante, aliquot nigricantibus venis distinctio. At *NIERENBERGIUS histor. natural. libr. 14. c. 28. COSTI* Arborem Sambuci facie esse ait, Arbuti seu Lenedonis magnitudine flores odoratos ferentem, intus candidam, extra cineream & buxi modo pallescentem, quæ in *Caguzaratte* nascitur. *Cl. Vir D. Johann. de Laët, Lib. 1. descript. Indiæ occid. cap. 17,* In Insulâ Barbados corticem hunc copiosè provenire ait, cujus arborem his describit. Folia obscurè virent anteriore parte rotundâ, flores fert minutos, sambuci instar in umbellam collectos, qui foliolis constant quinis, exteriore parte purpureis, intus aureis. Cortex lævis & materia dura, intus subnigra, amat ripas & uliginosa loca.

Aliud genus nuper adferri cœpit *Nigricans* non in tubulis, sed minoribus fragmentis, tàm exteriore, quàm interiore superficie; tenuior quoque est priore & divisus cultro, interius ad cineritium accedit colorem. Acrimonia in eo insignis quoque est, sed nec odoris suavitate, nec sapore aut viribus priori respondet. Unde advehatur, aut ex quâ Arbore petatur, incertum adhuc est.

Vires. Calefac. siccat, attenuat, aperit, discutit. &c. p. 54.) Stomachicus, Epaticus, Uterinus ac Nephriticus est; Unde in passione colicâ, mensiũ suppressione, hydrope, paralysi &c. adhibetur. Ex hoc *præparantur oleum costinum Mesuæ, Pilulæ Marocostinæ* &

Elect.

Elect. cariocostin. vid. Cl. ZWELFER. *animadv. in P. A.*

§. CXXIII.

112. *CROCUS* p. 54.) Næniæ poëticæ finxerũt, hujus stirpis nomẽclaturam à CROCO puero fuisse derivatam, quod cùm SMILACEM Puellam ardenter deperiret, amoris impatiẽtiâ in sui nominis florem transmutatus fuerit. *Ovid. 4. Metamorphos.* Alii statuunt CROCUM puerum à Mercurio in disci ludo, illapso in caput ejus disco interemptum, & ejus sangvine Crocum pronatum esse. Nonnulli *Crocum* à Κρόκη filo deducunt, quia stamina ejusdem fila repræsentant. Alii ab *urbi Coritio*, quod ibi in copiâ crescat. Græcè dicitur etiam κρόκος, κρόκον; Aliquibus *Heraclion, Xenaticus, Cynomorphus Cresta, Crastus &c.* Germ. Saffran.

Est bulbosa planta, vivax & carnosa, folio angusto & gramineo, flore colchici pratensis, purpureo & aureo colore nitentibus filamentis, odoris intensi acuti.

Hujus differentiæ sumuntur vel à loco natali unde vel *Orientalis* est, vel *Occidentalis*; Ille in Coryco monte Siciliæ nascitur, & provenit etiam in nostris regionibus præstãtissimus, ut jam ex Viennensi agro magnâ in copiâ ad nos transportetur nõ minoris efficaciæ cũ Orientali, ut invicem de præstãtiâ certent. vid. *Dominic. Chabræum in Stirp. iconibus & sciagraph. & Johann. Ferdinand.* HERTODT *Crocologiam eruditissimam Cap. 2.*

Quoad electionem, Crocus optimus est, recens frangrantis odoris, coloris aurei, manus fricantis inficiens, in revolutione oblongus, in frangendo lentus. His dotibus si destitutus, adulteratus est.

Vires. Calefac. sicc. aperit, digerit, emollit &c. p. 55.) Ob vires, quas in omnibus ferè curandis morbis præstat insignes, à nonnullis *Philosophorum aroma*, à quibusdam *Rex vegetabilium*, imò *Panacéa vegetabilis* insignitur. Cordialis est, thoracicus, unde & *anima Pulmonum* dicitur, Cephalicus item, quare ad melancholiam, vertiginem, phrenitidem, catarrhos &c. notabilis est energiæ ac virtutis. Hystericus est, stomachicus &c. & si quod anodynum, certè *Crocus* est. Hinc usus ejus frequens est in syncope, hystericis affectibus, stomachi debilitate, ictero, peste, asthmate cum moschi grano uno vel altero in vino.

N. Nimius tamen ejus usus nocuus est; hebetudinẽ oculorum, pallorem, nauseam infert, & hominem ridendo interimit, *vid. Schenck in obs. medic. de venen. ex plant. libr. 7. fol. 879. Zacut. Lusitan Prax. admirand. libr. 3. obs. 139.* Ex Croci nimio odore & usu in morbos ac temulentiã quosdã incidisse experiẽtiã quotidianâ constat.

PRÆPARATA Præstat hunc vel in substantiâ suâ exhibere, vel cum aliis compositũ inde facere. Unde *Species Diacurcuma* vel *potius Diacrocu.*

Deinde Tinctura seu Essentia Croci. Ubi notandum ex floribus Croci sine vel cum staminibus *aquam* etiam destillari ad arcendas vigilias aptissimam, cujus dosis ℥iij. vel ℥iv. Quicquid contrà *CL. ZWELFERUS* regerat *in Pharmacop. Reg. p. m. 231.* Vim etiam habet anodynam, unde non sine ratione & *Jos. Quercet. Aquæ suæ Dysentericæ* inseruit. Vid. *Matthiolus libr. 1. cap. 16. fol. 18.* Nec minus *spiritus* ex Croco destillatus non ut inutilis rejiciendus est, licet etiam modò allegatus *ZWELFERUS* contradicat l. c. negans, ullas *Croci* virtutes in destillatione elevari, tamen ipsa Experientia refutat, quâ constat, non minoris efficaciæ *Spiritum Croci* esse, quàm *ipsum Crocum* in substantiâ exhibitum, eumq; retinere Croci saporem, odorem & vires. Sumitur scil. Staminum Croci q. s. affunditur sp. vini rectific. Macerantur aliquandiu, posteà exprimuntur, expressio per digestionem & subsidentiam purificatur, & quod purum est decantatur, & decantatum destillatur. Quod in fundo remanet à destillatione liquidius, *Tinctura seu Essentia* vocatur. *Crassius* autem *Extractum* dicitur. Exinde etiam *Aroph Paracelsi* præparatur, si scil. Crocus cum pane vino malefactus in vase clauso ponatur per aliquot dies in fimum equinum, & tandem destilletur. N. Ego *Croci essentiam* cum aquâ vitis extraho & in melāncholiâ notabili cum effectu in usum traho. Alii cum vis cordial. extrahunt, v. g. rosat. naphæ &c. Alium extractum conficiendi modum vid. in *CL. ZWELFERO l. c. p. 232.*

Vires.) In dysenteriâ & aliis affectibus urgente humorum vitiosorū magno orgasmo non est præsentius remedium *Essentiâ Croci vel ejus Extracto*; Unde & *Jacobus Bontius testatur de medicinâ Indorum* hoc remedio nullum humanam rationem ad dysenteriam in Indiâ vehementius, quàm aliis in regionibus gliscentem excogitare potuisse exquisitius, & verissimum esse hujus Morbi sæpe etiam venenati antidoton.

N. *Sal Croci volatile & fixum* cum *oleo destillato* conficiendi modum, propositū vid. in suprà allegato doctissimo tractatu *DE CROCO, seu CROCOLOGIA Excellentiss. Dn. D. Johann. FERDINANDI HERTODT p. m. 38. 39. & 47.* Verum Nobis ἐπίκρισις arridet *D. D. ZWELFERI l. c.*

Multas prætereà *CROCUS* ingreditur compositiones, *Elixir* scil. *proprietatis, Paracels. item HELMONTII, Elixir uterinum* Crollii, *Elixir* 🜔*ris Mynsichti; Elixir Pectoralo Dn. D. Johann Michaelis, Oleum Croci coct. Mesue. Trochisc. de Croco, Theriac. Mithridat. Elect. de Ovo, Empl. Oxycroceum vid. Disp.*

§. CXXIV.

113. *CUBEBÆ* p. 55.) *Cubebe, Quabebe, & Quabebechi Arabicè, Avicenna Car-*

Carpesiũ, Serapio Myrtum sylvestrem; Alii *piperis genus*, alii *viticis semen*, alii *Rusci* fructum esse statuunt Verùm sunt grana Piperi similia nigro, tenui adnexa pediculo, intus inania, sapore amaro, acro, odorata, colore cinereo, cortice scabro; Planta autem, ex quâ colliguntur, sylvestris est & sponte proveniens imbecillis hederæ modo, vel Smilacis fruticibus & arboribus adhærescens, foliis myrtiformibus, floribus odoratis, fructib9 racemosis, non uvæ modo in communi racemo, sed singulis granis singuli dati pediculi.

Ex Javâ & aliis Indiarum regionibus advehitur, ubi tanti æstimatur, ut antequam institoribus venalis exponatur, ab incolis decoquatur, metuentibus, ne in alieno solo satus, radices agat & luxuriet.

Vires. Calefac. siccat. atten. disc. &c. pag. 56.) Specificum Cephalicum & Stomachicum est, unde commendatur ad capitis, ventriculi, ac nervosi generis frigidos affectus, ex vino bibitus; Item in ore detentus fructus claram vocem facit concionatoribus, venerisque auget voluptatem si in coitu ore detineatur, utero etiam confert & flatus sylvestres discutit. Ex hoc *præparatur Confectio, oleum, destill. et spec. Diacubeb.*

§. CXXV.

114. et 115. *CUCUMIS & CUCURBITA* p. 56.) De horum differentiis Vid. *Dnum Autorem.* Horum Semen & fructus in usum veniunt. Seminum usus frequens est in Medicinâ ex numero Seminum quatuor frigidorum majorum, quæ tamen non rancida excorticata adhiberi debet, ex quibus emulsiones pro pleuriticis, peripnevmonicis, phthisicis, phreniticis, nephriticis, hecticis &c. conficiuntur. Cucurbitarum oblongarum albarum pulpa contusa ac in aquâ cocta præsente calore hectico non incommodè spinæ dorsi imponitur sæpius renovando, experientiâ *Dn. D. BENEDICTI OHEIMII* τῶν ἐν ἁγίοις olim hujus loci Physici ordinarii, ac Medici incomparabilis. Ex seminibus cum aquâ Cucurbitæ destill. Emulsionem paravit pro hecticis.

N. Ex cucurbitis longiorib9 (quas Itali stortos & zucche vocant, & semina habent quasi quadrata) illud remedium anti-pleuriticum conficitur, cujus Mentio fit in miscellan. curios. ephemerid. Medico-Physic. anno primo 70. observat. x. à D. Petro à Castro O.P.J. Sachsio communicat. pag. 29.

§. CXXVI.

116. *CUMINUM* p. 57.) *Sativum* scil. Germ. Krahm-Kümmel. Hujus solum Semen usu receptum est.

Vires. Calefac. sicc. atten. diger. resolvit &c. ib.) Unde carminativum est, flatus discutit, remedium in colicâ, vertigine, tympanitide, spasmo

ſmo &c. convenientiſſimum. Ex hoc præparatur *aqua cum vino, ol. deſtill.* & *ſpec. diacumin.*

§. CXXVII.

117. *CUPRESSUS ARBOR* p. 57.) Hujus Nuces ſive coni, aliis galbuli dicti, ut *Varroni*, ſed minus rectè, melius, certè globulum ſi dixiſſet, ut rectè *Turnebus* annotavit, σφαιρίαν τῆς κυπαρίσσȣ, à Rhopopolis ex Cretâ & Italiâ ad Nos transportantur, quibus Semen innaſcitur non atomorum inſtar, ut *Matthiolus* & *Lacuna* ſtatuerunt, ſed quod ad acetoſæ ſeminis accedit magnitudinem. Itali hanc Arborem alunt in cœmeteriis, quòd ſemper funebris habita fuerit. Cupreſſorum Sylvæ non habentur, ſed hic una, ibi alia in abruptiſſimis provenit locis. Hujus Semine, non integro fructu *Hippocrates* fuit uſus ad fuffitus mulierbres. Foliis nos non utimur, ſed fructibus, qui calefac. ſiccant, adſtring. conſolidant, unde in hæmoptyſi, diarrhœâ, dyſenteriâ, enterocele intus & extus adhibentur.

§. CXXVIII.

118. *CUPRESSUS herba* p. 57.) *Chamæcypariſſus*, *Santolina*, *Abrotanum fœmina* &c. Non immeritò inter ſuffrutices hæc planta numerari poſſet. Radicem enim habet lignoſam, & vurgulta cubito altiora emittit, lignoſa, tenera, lanugine incanâ, in quibus folia uncialis longitudinis circiter, cana, denticulata, odore aromatico, ſapore acri et amaro. Singulis ramulis ſinguli flores inſtar tanacei inſident.

Colitur in hortis noſtratibus.

Vires.) convenit qualitatibus cum abrotano, uſusq; præterea notabilis eſt in albis fœminarum profluviis ſiſtendis, item in lumbricis enecandis, ſemine ejus bellariis immiſto, ut pueri ita decipiantur. Extrinſecus in hyſtericis paſſionibus levamen addit.

§. CXXIX.

119. *CURCUMA* p. 58.) *Cyperus Indicus. Terra merita.* *Dupliccm* ejus agnoſcit *differentiam Cordus, longam* et *rotundā*. Eſt radix officinalis exotica, dicitur et *Crocus Indicus*, non quòd ullam cum *Croco* habeat ſimilitudinem, ſed quòd radix Ejus non ſecus ac Crocus verus colore flavo tingat. Ejus folia ſunt oblonga, et longè latiora, quàm folia Cardamomi, quibus, quibus aliàs non ſuut abſimilia, caule variat, qui in Cardamomo eſt internodiis tanquam arundo diſtinctus, ſed in Curcuma lævis et æqualis. Flore ex flavo eſt purpureo, qui in ſummitate plantæ emergit, ſimilitudine referens florem gladioli cujusdam, purpureos flores proferētis.

Naſcitur in Canonor, Calecut, et Goæ: et magna Ejus quantitas ad Arabes, Turcas ac Perſas defertur, qui omnes ex India advehi fatentur, in cujus ſylvis tam copioſè creſcit, ut inde vel integras naves onerare poſſis. Apud Indos nulla planta eſt

est in frequentiori usu, quàm Curcuma, nec apud Eos ullum frequentius condimentum in coctis piscibus & carnibus elixis. Præterea nobilissimus Ejus usus est in Medicamentis tam topicis, quàm intrò exhibendis in omnibus viscerum obstructionibus ac mesenteriis, tum in mulierum Morbis nullum æquè celebrant Malaicæ mulieres, quàm hoc, tam divinis laudibus efferunt in facilitando partu, urinæ difficultatibus ac renum affectibus. Tum ad Uteri morbos remedium est specificum. Jacobus Bontius de Medicinâ Indorũ in Notis ad Garciam ab Ortâ.

Vires. Calefac. sic. atten. absterg. aperit, diger. disc. &c. p. 58.) Dicata est vesicæ biliariæ ejusque calculum per alvinam regionem excludit, uti per observationem novi, cum enim *Clarissimus Dnus Christianus Guetnzius meritissimus olim Gymnasii Nostri Rector* p. m. aliquando accutissimis dextri hypochondrii doloribus usq; etiam ad Medicorum desperationem de restitutione in sanitatis plenum torqueretur, medicis reliquis consultantibus ultrò citroque de remedio aliquo appropriato huic affectui adhibendo, tandem *D.D. BENEDICTUS OHEIMIUS* Medicus sine pari στοχαστικός p. m. semidrachmam radicis curcumæ in haustu cerevisiæ calidæ butyraceæ propinavit, à cujus usu elapso bihorio dolores dicti non solum remiserunt, sed & per secessum ipso salvo lapilli aliquot sub luteo colore splendentes in pelvim substratam excreti fuerunt, quos quidam Medicorum ex intestinis, Ego autem ex fellis folliculo secessisse judicavi. Elapsis duodecim & circiter annis pòst eadem perpessus symptomata, sed defuncto tum laudato *D. OHEIMIO* p. m. & nullis excretis lapillis, in quos causam mortis refero, hujus iter adiit. Hujus cadaver si pollincturæ subjectum fuisset, nullus dubito, quin vesiculam fellis calculis refertam invenerimus, quos dolor acutissimus in latere dextro sub costis nothis alvi unà excretionem impediens certo certius prodidit. Præterea etiam hujus radicis Curcumæ usus non postremus est in ictero, hydrope, cachexiâ &c. Ex hâc præparari potest *Essentia & Extractum* ejusdem cum radice efficaciæ. Item prostant & in officinis *species Diacurcumæ*, quæ tamen rectius *Diacrocu* nominantur, quia has non ingreditur *Curcuma*.

§. CXXX.

120. *CUSCUTA* ib.) sive *Cassuta, Cassytha*, Germ. Filtz-Kraut. Hæc alienæ semper culinæ assecla, non propriâ vivit quadrâ, sed in herbis & arboribus passim nascens instar alicujus visci earum nutrimento vivit, ut sæpè ad tabem etiam producat. Nullis, postquam in altum adscendit, nititur radicibus, quibus tamen primum germinans non destituitur;

Flo-

Flores per capreolorum mæandros nullo ordine subnascuntur glomerati, rubescentes vel albicantes. Capitulis subsequentibus insunt semina instar papaveris.

Est autem vel *Major*, vel *Minor*; *Major* est vel colore albo vel rubro. *Minor* tenuior est & ruffior, de quâ infrà de *Epithymo*.

Reperitur Junio, Julio & Augusto in vepribus, rubo, lupulo, lino, thymo, ebulo &c.

Tota herba cum floribus usui cedit.

Vires. Calefac. siccat. absterg. subastring. aperit &c. ibid.) juxtà quorundam opinionem ejus vires seqvuntur genium herbæ aut arboris quibus insidet, si calidæ insidet frutici, calidam sortietur energiam, & vice versâ. Viscerum medetur obstructionibus, unde in ictero, incipiente hydrope &c. Valdè commendatur. Ejus *Aqua destillata* & *decoctum* in usu sunt, & ex hoc Syrupus parari potest.

§. CXXXI.

121. *CYANOS* p. 58.) Hæc à colore floris cyaneo ita appellatur, flos frumenti, Korn-Blumen etiam dicitur. *Battiseculam*, *blaptiseculam* Alii vocant, quia secantibus & metentibus impedimento est retusâ in ejus occursu falce.

Hujus differentias vide in Autore.

Crescit inter segetes, & floret Majo.

Flores in usu sunt.

Vires. Frigef. & sicc. adstring. &c. p. 59.) Hujus *aqua destill.* externè mira præstat in oculorum inflammationibus, lippitudine, doloribus. Internè autem *Ejus decoctum* in hydrope incipiente propinatum aquas per diuresin eduxisse Mihi compertum est.

§. CXXXII.

122. *CYCLAMEN* p. 59.) *Cyclaminus. Panis porcinus sive arthanita.* Germ. Schwein-Brot.

Nascitur in editis montibus, solumque amat lutosum.

Floret junio & julio. Radix colligitur autumno.

Vires. Calefac. sicc. incidit, aper. absterg. &c. ibid.) Drasticum medicamentum est, cujus usus præcipuus in mensium obstructione, in expellendo fœtu mortuo; & accurato opus est judicio, quibus sit ejus usus commendandus. Ab eâ gravidæ abstinere debent. Hinc magis externo usui præstat, ut in errhinis, unguentis, emplastris, unde ung. de Arthanitâ Majus & Minus. vid. Disp. Ex floribus cyclaminis conficitur etiam oleum ad Pleuritidem externum vid. in thesaur. annexo sect. XIX. n. 3.

§. CXXXIII.

123. *CYNOGLOSSUM* p. 59.) & *Cynoglossa, lingva canina.* Ger. Hunds-Zunge. *Diversorum est* generum. Est enim vel *vulgare majus*, & *minus*, *candidum*, vel *Creticum flore parvo dilutè purpurascente Clusii. De quibus vid. Dominic. Chabræum l. c.* p. 520.

Vul-

Vulgare crescit juxta sepes, locis incultis & sabulosis, in parietinis & propè muros.

Floret Majo & junio.

Flores, folia & radix sed raro, in usu sunt.

Vires. refrig. sicc. incrass. lenit. &c. p. 59.) Ex hoc conficiuntur *pilulæ de cynoglosso*, quarum composit. vid. in *CL. ZWELFF. Pharmacop. Reg. p. 65. & ad Dispens. animadvers.* Est medicamentum præstantissimnm ad catarrhos tenues sistendos, somnum conciliat & omnis generis dolores placat, dysenteriam, diarrhœam & immoderatum mensium fluxum sistit. In primis si opium fermentatum cum succo cydoniorum dictis accedat pilulis, majoris erunt efficaciæ. Aliàs autem ipsa folia cum floribus sunt ad inveterata & maligna ulcera sananda utilissima. Horum aqua, succus & pulvis ad mariscas collutione & inspersione efficacissima sunt, item ad ambusta, dolores, alopecias, &c. commendantur; Radix sicca pulverisata ac vino rubro pota dysenteriam, gonorrhœam sanat, & omnis generis ulcera & vulnera curat. Si hujus decocto gratè rubicundo aphthæ & maligna oris ulcera ex lue venereâ contracta eluantur, & ejus pulvis inspergatur, sanantur, componitur etiam inde emplastrum insignes in vulneribus virtutes emollientes & anodynas habens, licet rarissimè à Practicis adhibeatur, attamen quæ rara, chara sunt.

§. CXXXIV.

124. *CYNOSBATOS* p. 59.) *Cynorrhodos, rosa sylvestris. Germ.* wilde Rosen Crescit in dumetis: Floret Majo.

Hujus flores, fructus, Spongia & interdum Radix in usu medico sunt. Flores viribus conveniunt cum rosis sativis, & optima sæpè inde destillatur *Aqua*, & majorem adstringendi vim habet, ut in profluvio uteri rubro & albo maximæ sit efficaciæ.

Fructus ob lithontripticam facultatem commendabiles sunt, prout & in illis contendi arilli excellunt. Item *Spongiæ* valdè etiam prosunt contrà calculum, unde & principale sunt ingrediens *ESSENTIÆ NEPHRITICÆ D. D. Johann. MICHAELIS.* Vinum si eis affundatur, egregium fit nephriticum, cujus tamen virtus non simpliciter diuretica, sed moderatè adstrictiva est, Renum archeum roborando & sedando calculos expellit, unde etiam vim habet dolores demulcendi nephriticos. Spiritus etiam ex his destillari potest beneficio fermentationis, qui mirificè in calculo prodest. Sed *Spiritus alcalisatus Hartmanni*, quem *Dnus Autor* etiam describit, non artem sapit, sed inanibus processibus annumeratur.

§. CXXXV.

125. *CYPERUS* p. 60.) Græcis κύπειρος, vel κύπερος, ita nominatus

tus, quia radix pyxidulam pusillam figurâ imitatur.

Duo ejus genera in usu sunt, *Rotundum* & *Longum*.

Est autem radix junci triangularis aut quadrangularis, cubitalis aut majoris, quandoq; folia habentis porracea, longa, angusta, in summo caule minuta, semẽ complectentia. Radices inter se cohærent oleis oblongis similes, quæ rotundæ sunt, nigræ, odore suavi, gustu amaro.

Nascitur in lacunosis, palustribus, imò etiam in cultis locis.

Optima ea censetur, quæ gravis, densa, plena, dura, aspera, odorata cum quâdam acrimoniâ.

Sola Radix in usu est.

Vires. Calefac. sicc. aper. &c. p. 61.) Urinæ suppressioni medetur, menses restitantes movet, ad calculum & hydropem utilis, oris ulcera depascentia curat. Estq; ejus magnus etiam apud Ægyptios usus. *Prosper Alpinus, Olaus Wormius in Muséo. Dominic. Chabræus l. a.*

§. CXXXVI.

126. *CYDONIA MALUS* p. 61.) German. Quittenbaum. Hujus *MALA* seu *fructus* & *semen* cum *Lanugine* in usum veniunt.

Mala refrig. sicc. adstring. &c.) Stomachica sunt condita & cinamomo ac caryophyllis aromatisata, coctionem juvant, in gravidis fœtum non solùm corroborant, sed & si sæpè iis gravidæ vescantur, scitissimi in lucem eduntur liberi, venustâ facie ingenuoque vultu. Ante cibũ sumpta alvum constipant, contra à pastu laxant. Ex his conficitur & *Vinum, roob*, sive *succus inspissatus*, qui vel cum vel sine Saccharo præparatur. Uterque lateribus vasis affigit tartarũ veluti crystallisatum, qui stomachicum & diureticũ est utilissimum. Quod si ante inspissationem cum succo pomorum Borsdorfiensium vel succo uvarum incoquatur, elegantissimũ nancisceris cordiale & Stomachicum, in vomitu alvi fluxu ac sudore diaphoretico perutile. Prostant etiam *ex cydoniis Malis præparata marmelata, myva cydon. s. & aromatis. Aqua cinamomi cydoniata, ex succo cydoniorum cum cinamom. per fermentat. parata. Diacydon. s. & c. diacydon. laxativ. Spiritus per fermentat. simplex, & ol. per infus.*

Semen, refrig. & humect. &c. ibid.) aquâ rosaceâ semen infusum mucilaginem præbet, quæ lenit & vitiosorum humorũ acrimoniam demulcet. Ex hoc mucilago extracta cum aq. plantagin. Nymph. &c ophthalmiæ utilis est, confert item ad ambusta, scissuras labiorum, linguæ ariditatem, hæmorrhoidum dolores &c.

Lanugo cydoniorum hæmorrhagiæ narium & omni sanguinis profluvio medetur externè applicata.

D.

§. CXXXVII.

127. *DAUCUS* p. 62.) *Daucum & Dauciun.* Möhren-Kümmel. Vel est *Creticum*

Alterantia primaria.

Creticum vel *vulgare*. De *Cretico* hîc agemus, hoc foliis est fœniculi similitudine, sed minoribus & tenuioribꝰ, caule dodrantali, umbellâ Coriandri, floribus albis, ac inter hos semine acri, albo, hirsuto ac svavis odoris. Radix est digitali crassitudine & dodrantalis altitudine.

Nascitur sponte in Insulâ Cretâ, unde & nomen accepit, & in Italiâ, in pręruptis altissimorum montium rupibus. Colitur tamen etiam in hortis nostris, ubi Martio viret, & floret Majo, semine turget Junio. Quod solum in usu est.

Vires, Calefac. sicc. aperit, incid. discutit &c. ibid.) Unde carminativum, diureticum & uterinum est, in colicâ, dysuriâ, hystericâ passione, mensium oppressione &c. summo cum successu adhibetur. Refertur ad semina quatuor minora calida.

N. Theriacæ compositionem ingreditur, quia à Phalango demorsis subvenire creditur.

N. DAUCI sylvestris succo Angli cerevisiam suam imbuere solent, illamque medicatis cerevisiis reliquis, quæ verno tempore adhibentur, longè anteferunt.

§ CXXXVIII.

128. *DICTAMNUS CRETICUS* p. 62.) Vel *Creticus* est vel *Vulgaris*; Ille in Cretâ nascitur foliis crassioribus & villosioribꝰ, colitur tamen jam etiã in hortis nostris. Derivatur Nomẽ à Monte Cretæ δίκτης, & voce θάμνος. Vulgaris dicitur *Fraxinella*, de quâ infrà.

Hujus folia tantùm in usu sunt.

Vires, Calefac. sicc. atten. absterg. aperit &c. p63.) Hujus folia alexipharmaca & uterina sunt, unde in mensibus retardantibus, partus difficultate etiam commendantur internè & externè. Item ad venena corrigenda & spicula extrahenda cervorum exemplo dicimus conducibilia. Venenis non minus, ac Theriaca, cujus & compositionem ingrediuntur, resistentia.

§. CXXXIX.

129. *DIPSACUS* p. 63.) *Labrum veneris*. *Dipsacus* vocabulum à siti, quæ Græcis δίψα appellatur, desumptum est, quia contrà hanc semper paratum habeat humorem. *Labrum veneris* à foliorum positu pelvis speciem constituente. *Carduus fullonum* vocatur ab usu.

Duplex communiter statuitur Sativus & *Sylvestris*. *Sativus* in quamplurimis Itali locis seritur, & præsertim in agro Bononiensi, singulari diligentiâ. *Sylvestris* vel *est major vel minor*, uterq; usualis. Hic crescit locis asperis arenosis: Floret Junio & Julio.

Radix, aqua quæ in foliorum concavo detinetur, & vermiculi in usu sunt.

Radicis decoctæ cum vino usus commendatur in rhagadibus ani, verrucis abendis.

Aqua in foliorum concavo ad oculorum rubedinem, caligines & ad faciei maculas. Sommersprussen.

Vermiculi in folliculo capitum dipsaci reperti collo alligati quartanæ remedio esse tradunt.

§. CXL.

130. *DORONICUM* ib.) Licet hujus varia dentur genera, de quibus consule *Bauhini Pinac. & Dominic. Chabræum l.c.* tamen hîc illud, quod longifolium hirsutum est, & provenit in Austriacarum & Stiriacarum alpiũ jugis inter Saxa, intellectũ volumus, unde & Austriacũ dicitur. Nõ desunt, qui pro *Aconito Pardalianche*, & sic pro veneno habent, eò quòd huj9 usus canibus, lupis, & pardalis funest9 sit, *teste Matthiolo comment. in Dioscor. lib. IV. cap. 73. Caspar. Hoffmann. lib. 2. cap. 4. de Medicament. officinal.* Verùm licet concedatur, canibus, lupis &c. lethale fuisse venenum, tamen inde concludi nequit, homini etiam deleterium ac funestum esse. Differt Natura à Naturâ, alimentum ab alimento. Aloë interficitur vulpes, homini medela est. Mures decocto herbæ helenii necãtur, homini remedio est. Nux vomica feles, canes, picas &c. necat, & tamen ingreditur *Elect. de Ovo Maximil. I. Imperat.* Unde *Lobeli9, Pena in adversar. Stirp. Conrad. Gesn. in epistol. Matthioli* præcipitantiam miris modis exagitant. Concedimus hanc radicem in nimiâ dosi exhibitã etiam nocuisse, sic enim & alia, vinũ, crocus, ambra, Moschus &c. in nimiâ copiâ adsumta essent venena. Et contingere potest, radicem Doronici recentem esse flatulentam, & sic alicujus noxæ insimulari posse: exsiccata sanè minorem creabit molestiam. Ut patet ex semine Coriandri humido & sicco. *Vid. Excell. Georg. Hieron. Velschii eruditiss. dissertat. Medico-philos. de Ægagropilis.*

Vires. Calef. sicc. discut. &c. ibid.) Hujus radicis virtus specifica directa est contra vertiginem, cordis palpitationem, & uteri inflationem. Adversatur etiam venenis, lumbricos necat & expellit.

N. Nonnulli ab hâc justo tempore collectâ & collo alligatâ sibi à telorum vel globulorum impetu incolumitatem promittunt.

§. CXLI.

131. *DRACUNCULUS seu DRACONTIUM;* Quamvis hujus nullam fecerit mentionem *DN. AUTOR*, forsan cum *Plinio* pro unâ eademque plantâ cum *ARO* habens, tamen nec hæc stirps omittenda est, cum & hanc *DIOSCORIDES* non neglexerit, in *Majorem & Minorem* distingvens, & utrumq; fusè describens, diversis saltem vocibus unum & idem: quo fit ut *Galenus, Paulus, Ætius, Serapio, Oribasius, Matthiolus &c.* Unum tantum *Dracunculum* agnoscant. Est autem *herba & radix* Medicamentosa. Germ. Dragonckel.

Vires, calefacit, siccat, resolvit, attenuat, incidit, aperit. Unde hujus herba & radix decocta inservit cõtra Scorbutum, in quo summè commendatur

Alterantia primaria.

datur, licet ratione ſaporis cum aliis anti-Scorbuticis nō conveniat; tamē *juxta Cl. HELMONTIUM* in herbis etiam inſipidis magna ſæpenumerò latet virtus. Hujus decocti doſis manè & veſperi eſt cyathus unus, per menſtruum ſpatium continuandus.

N. *De DRACUNCULO HORTENSI vid. Dominic. Chabræus l. c. p. 368.* ejusdem virtutis cum Noſtro jam deſcripto.

E.

§. CXLII.

132. *EBENUS* p. 63.) *Et Ebenum, ſive Hebenus & Hebenum.* Eſt Æthiopiæ ac Indiæ arbor, palmæ folio. Eſtque vel *genuina* vel *ſylveſtris.* Hujus iconem habet ſæpè laudatus *Dominicus Chabræus l. a. p. 30.* Hujus figura eſt palmæ facie *Hairi*, quod à quibusdam *Ebenus* cenſetur, & cui cum Ebeno maxima eſt convenientia, in eo tamen differunt, quod *Hairi* arbor tota ſpinoſa ſit, *Ebeni* verò nō. Ex Indiâ ad nos defertur, ut & Æthiopiâ, licet *Virgilius* ſolam Indiā ferre *HEBENUM* ſcribat, tamen *Lucanus* etiam meminit *Hebeni Mareoticæ* hoc eſt *Æthiopicæ.* Nullum eſt dubium, quin cum *Guajaco*, cujus contra luem veneream magna eſt efficacia, in hoc magnam habeat affinitatē. Unde *Th. Paracelſus ejus oleum & ſal* fixum maximè in morbis venereis, podagricis, paraliticis, tam internè quàm externè commendat. *De xylo* Hebeno. Germ. Ebenholtz.

§. CXLIII.

133. *EBULUS* p. 62.) χαμαιάκτη Diſcor. ſive *ſambucus herbacea, humilis.* Germ. Attich. Niderer Holder. Adeò ſumbuco affinis, ut illius nomē pumilæ adjectione meruerit.

Naſcitur in opacis, udis & aquoſis locis, & ſæpiſſimè ad arvorum margines. Floret Junio & Julio. Baccæ Auguſto & Septembri maturantur. In noſtris regionibus frequens creſcit etiam in Italiâ, Galliâ, Helvetiâ.

Hujus flores, folia, cortex, Semen & baccæ in uſu ſunt.

Vires. flores calefac. ſicc. diſcut. emoll. reſolv. &c. ibid.) Diaphoretici ſunt, ut fl. ſambuci, ex quibus aqua deſtillatur, & ſpiritus per fermentationem.

Eâdem vi pollent folia, hæc cocta ad cataplaſmatis formam ſopiendis podagricorum doloribus conferunt; item tumores aquoſos & herniam in ſpecie aquoſam diſcutiendo ac reſolvendo tollunt.

Cortex interior radicis calefac. ſicc. diſc. emoll. &c. ibid.) Aquas hydropicorum educit in vino infuſus, & externè in inflammationibus ut eryſipelate applicatur.

N. Radix Ebuli, non ejus cortex, tempore verno rubicunda collecta & pulveriſata nimio menſium fluxui medetur. Doſ. à ʒß. ad ℈ij. in vino rubro.

Ex Baccis Roob conficitur etiam ad aquas

aquas hydropicorum in robustioribus subjectis educendas.

Ex granis Tinctura seu Essentia præparatur ad prædictos affectus utilissima.

§. CXLIV.

134. ENDIVIA p. 64.) Σέρις. *Intybus sativa.* Germ. Endivien. Et est vel *Major latifolia*, vel *minor angustifolia, scariola* dicta.

Prior dicitur *intubus* sive *Envidia.*

Seritur in hortis & vere satum celeriter adoiescit, ac æstate florens semen profert & postmodum intercidit. Julio verò satum in hyemem incidit, Septembri aut Octobri terrâ obrutum, ligatis prius foliis nivis instar candidum redditur, ac deinde hyeme aliorum acetariorum loco mensis apponitur.

Vires. refriger. siccat. absterg. aperit &c.) Hepatica herba est nobilissima, biliosorum humorum orgasmum compensens, stomacho grata ac utilis. Faucium inflammationibus earumque asperitatibus inservit. Ex hâc *Aqua destillata, syrupus s. &c. Syrupus Diasereos Andernaci* in febrlbus biliosis frequentissimi sunt usus.

N. Sal autem, ut *Dnus Autor tradit*, nequaquam ex hâc incineratâ præparari potest.

§. CXLV.

135. EPATICA NOBILIS p. 65.) seu Trifolium nobile, Germ. Edel-Leberkraut. fl. simplici & pleno cœruleo & albo.

Colitur in hortis nostris, floret veris initio.

Folia ac flores in usu sunt.

Vires. Calefac. sicc. subastring. &c. ibid.) Specificum hepaticum est, hepatis ac reliquorum viscerum tonũ confortat, sangvinem mundificat, & moderatâ suâ adstrictione epatis etiã & lienis obstrictiones tollit, urinas ciet; Externè hernias glutinatoriâ suâ vi sanat & faucium inflammationibus in gargarismis medetur. Aqua ex hâc destillata externè cutim glabram & nitidam reddit. vid. Thesaur. nostrum Pharmaceuticum annexum sect. I. num. XLVII.

N. Extractum etiam saccharatum ex foliis præparari potest.

§. CXLVI.

136. *EPATICA STELLATA* ibid.) *Matrisylva Asperula.* German. Steinleber-Kraut. Waldmeister. Dicitur etiam *rubeola Montana odora* siccata scil. viridis autem nõ, *Bauhini.* Hujus folia radiatæ rubiæ positu ad cauliculorum tenuium, quadratorũ singula genicula nascuntur subhirsuta. Circà fastigium dividitur caulis in binos aut ternos ramulos, ex quibus pediculi flosculos sustinent svaviter olentes candidos, ex quatuor foliolis compositos. Radix ejus pluribus geniculis intercepta tenella summâ tellure serpit, capillaribus fibris demissis, unde caulici surgunt.

Alksanthia primaria.

In Nemore nostro Sebensi reperitur & monte S. Petri. Floret Junio & Julio.

Herba cum floribus in usu sunt.

Vires. Calefac. siccat. temperatè ib.) Vulneraria est, totiꝰ massæ sanguineæ salia sylvestria corrigens, unde & in potionibus vulnerariis maximo cum sanitatis emolumẽto aliis admiscetur. Potionibus item Majalibus subornata saporem illis conciliat gratissimum. *Crato in consil. 40. Lib. V.* notat, perhiberi illam pedibus parturientium alligatam partum accelerare.

N. *De alterâ Epatica albâ petræâ seu Lichene* infrà tractabimus.

§. CXLVII.

137. *EQVISETUM* p. 65.) *Hippuris. Cauda equina.* Germ. Roßschwantz Et est *Majus* & *Minus*, ac utriusque plures rursus sunt differentiæ *vid. in Dominic. Chabræo l. c.* pag. 550. 551. Est enim palustre varium, est sylvaticum, est pratense, est arvense &c.

Quod in pratis & agris crescit, magis usuale est.

Vires, frigef. sicc. inspiss. adstring. ib.) Scilicet adstringendi obtinet facultatem cum amaritudine, hæmorrhagias sistit, exulcerationem intestinorum, tenium, renum & vesicæ curat. Unde ejus succus vel decoctum varia corporis vulnera & ulcera consolidat sangvinem etiam ex naribus, utero, hæmorrhoidibus manautem sistit. Hujus energiæ adstrictoriæ etiam debetur, quod calculosis prosit, dum renum tonum roborando aliàs in calculo flaccidorum felicissimè calculos expellit. Unde *Casparus Hoffmannus libro 2. medic. officin. c. 102. In curatione,* inquit, calculi, si benè distingueremus remedia, pauciores haberemus calculosos. Qui enim perpetuò utuntur propriis dictis diureticis, præcipuè nõ purgatis primis viis, adductâ ad locũ affectum materiâ calculosâ, malum faciunt pejus. Quantò melius illi, qui præservationis quidẽ gratiâ singulis anni quadrantibus evertunt primas vias dictas alvinas, deindè utuntur lacte amygdalino per aliquot dies; Pro curatione ante omnia leniter purgant, posteà utuntur diureticis impropriè dictis frigidis sc. quæ tonum reddunt renibus, *syrupo de Limonibus, chamæmelino cum aq. fl. pruni sylvestr. fragariæ, equiseti* &c. quorum quædam adstringunt. *vid. Simon Pauli in quadripart. botanic. class. secund. p. 59.*

§. CXLVIII.

138. *ERUCA* p. 66.) Hæc est vel *palustris*, quæ ad rivolos crescit, vel *sylvestris* in locis sabulosis crescens, vel *hortensis* latifolia, atque hæc in officinas infertur. Germ. Weisser Senff.

Ex hâc præter semen nihil est usui.

Vires. calefac. siccat &c. ibid.) Venerem stimulandi vim habet; commestum & mansum ab apoplexia præservat, ut & à Scorbuto. Externè in apophlegmatismis pituitam ex cerebro elicit, & cum pulverisato maculæ

Scorbu-

Scorbuticæ & epaticæ tritæ in balneo exstirpantur.

§. CXLIX.

139. ERYNGIUM ibid.) Ab eructando dicitur, ἐρύγγιον Græci eructatum appellant, quia si forsan capella caulem aut surculum Eryngii deglutierit, totus statim grex, relicto pascendi studio, veluti attonitus subsistit, donec Eryngium ructu capra rejecerit. A capitulorum multiplici numero centũ capita vocatur. Germ. Manß-Trew.

Crescit locis sabulosis, herbosis. Floret Julio.

Hujus radix solùm in usum venit, & colligitur Sole existente in Cancro.

Vires. Calefac. sicc. aperit, discutit &c. ibid.) Hepatica est, & nephritica &c. in mensium obstructione & in ictero decoctum Ejus commendatur. Est in numero radicũ quinq; minorũ aperientiũ, quales radices graminis, rubiæ, eryngii, capparis, ononidis.

N. Hujus Radicis sacccharo conditæ effectus in venere stimulandâ non satis deprædicari potest, Spiritus genitales augendo, semen generando & ad venerem stimulando. Vid. Electuar. ad coitum sect. VIII. num. XIX. in thesauro Pharmacevtic. annexo.

§. CL.

140. ERYSIMON ibid.) German. Hederich. Variorum est generum, ex quibus vulgare *Bauhini* solùm in usu est, reliquæ omnes Ejus species negliguntur.

Crescit in agris & juxtà vias. Floret Julio, Augusto.

Semen & Herba in usu sunt.

Vires. Calefac. sicc. attenuat, aperit, expectorat. &c. p. 66.) Tota recens herba à Lobelio commendatur ad raucedinem inveteratam ob ejus vim attenuantem, aperientem & expectorantem in mucilagine crassâ ac pituitosâ pulmonum & tussi chronicâ. Ex *hâc Syrupus de Erysimo Lobelii conficitur*, cujus descriptionem *vide infra libr. 2. cap. 84.*

§. CLI.

141. EUPATORIUM p. 67.) *Hepatorium, Eupatorium mas, Avicennæ, aquaticum, cannabinum. Cannabina aquatica. Herba S. Kunigundis.* German. Wasserdost. Kunigunda. *Eupatorium* dicitur, quia hepati roborando & sanando convenit. Folia habet cannabina, serrata, oblonga, acuminata, flores in muscariis glomeratos, meris staminulis constantes ex albo purpurascentes, caule recto, tereti, tomentoso, grati & aromatici odoris. Radix fibrosa alba saporis amari.

Crescit locis paludosis, aquosis &c. Floret Julio & Augusto.

Vires. Calefac. siccat, atten. aper. subadstring. &c. ibid.) Vulnerarium est & Epaticum, unde usus Ejus est in cachexiâ, mensibus retentis. Ascite. Nonnulli vim vomitoriam ei etiam adsignant, *vid. Gesnerus in epistol.*

§. CLII.

§. CLII.

142. EUPHRAGIA p.67.) *Eufrasia*. Græc. εὐφροσύνη. Germ. Augen-Trost.

Crescit locis apricis, montosis, sabulosis.

Floret Junio, Julio, Augusto.

Herba cum Floribus usitata est.

Vires. Calefac. sicc. adstring. discut. &c. ibid.) Est herba ophthalmica saporis subacris adstringentis in oculorũ suffusionibus, caligine &c. utilis; Aliàs etiam Euphragiam in primis flore albo decoctam in vino maximoperè contrà icterum flavum utilem deprehendi, casu à me inventam, id quod nemo adhuc observavit. Hujus prostat *Aqua destillata, Conserva, Essentia cum Sp. V. & Vinum* per infusionem pro potu ordinario.

F.

§. CLIII.

143. FABA p. 68.) De hujus differentiis, synonimiâ &c. vid. *DNUM AUTOREM;* Nos de viribus maximè solliciti ad alia progredimur.

Vires. refriger. sicc. incrass. exterg. &c. ibid.) Hujus non decorticatæ farina inde abstergendi pollet facultate, ut videmus in tollendis lentiginibus. Si verò ex Ejus farinâ cataplasmata fieri debent ad inflammationes mammarũ, testium, farinâ ex fabis decorticatis uti debemus, quas vel discutit, vel ad suppurationẽ perducit. Aliàs etiam vapor à coctis fabis auribus exceptus in auditus difficultate præsentissimum dicitur remedium. Notissimum quoque præmansis crudis fabis tolli posse faciei maculas, quæ ab exsiccatis variolis fœdè faciem decolorant, si iis vesperi ante lecti introitum facies illinatur, manè verò expergiscentium iterum abluatur vel frigidâ vel fabarum aquâ. Internè in cruentâ alvi dejectione, absentibus signis diagnosticis hepatico fluxui & dysenteriæ propriis usus fabarum rubrarum contritarum pulmenti in modum ex lacte coctarum adhibitus convenit manè & vesperi. Ex *floribus Aqua* destillatur, cujus vires *Dominus Autor* describit. Item *ex stramine incinerato alkali* præparatur, summum diureticum, unde in calculo, hydrope & urinæ suppressione maximi æstimatur.

N. *De* COFFI, *seu* COAVA, quod decoctum est ex *Fabis Arabicis* confectum, *Bon* dictis, quomodo præparetur, & ad quos affectus usurpetur *vid. Appendicem* DNO AUTORI *annexam* p. 13.

§. CLIV.

144. FABARI Ap. 69.) *Telephium, Crassula* &c. Germ. Fette Henne. Vocabulum Telephium originem suam trahit à *Telepho* Herculis filio à cervâ in sylvis nutrito, qui imperavit in Lyciâ & exul posteà ex Rege medicus præstantissimus factus est, & dictâ hâc herbâ ulcus suum curasse dicitur, quod ab Achille acceperat

Crescit in muris, & locis saxosis; Floret Julio ac Augusto.

N. Hujus radix cum filo in dorso inter scapulas appenditur in hæmorrhoidibus cœcis, mariscis, condylomatibus vide Ephemer. Medico-physic. anno 2. observat. 195.

Vires. refriger. humect. adstring. &c. ibid.) Vulneraria est herba & tam internè quàm externè adhibetur in consolidandâ intestinorum erosione per dysenteriam introductâ; præter mucosum ejus glutinum continet etiam substantiam nitrosam, quâ contemperat unà acrimoniam in ulceribus uteri ejusque excoriationibus & aliis telephiis curandis, ut fiant sæpè ab ejus usu effectus insperati, unde & Wund-Kraut. dicitur. *Ex hâc Aqua destillatur.*

§. CLV.

145. FICUS p. 69.) Hujus fructus solùm in usu sunt, & hodiè magnâ in copiâ ex Hispaniâ & Galliâ ad nos mittuntur. Siccarum sive passarum triplex affertur differentia. *Prima* in sparteis magnisque corbibus. *Secunda* in cistis & similibus spartis Lauri foliis immisti. *Tertia* in parvis & turbinatis corbibus è sparto contextis, Messiliensium cognomine, cæteris magnitudine quidem inferiores, saporis verò elegantiâ superiores. *Bauhinus Libr. 2. sect. 1. Pinac. p. 447.* Siccæ meliores sunt recentibus, omnes tamen minus laudabilem producunt succum. Ex ficuum esu sudorem fœtidum subalarem vel sub utroque bracchio & pediculorum proventum observavit. *Henricus ab Heer Libr. 1. obs. 23. Unde Galen. Libr. de euchym. & cacochym.* dicit, caricas diutius in corpore immorantes mali esse succi, & pediculorum copiam producere, cum nucibus autem & amygdalis sumptas cibum esse præstantissimum, qui obstructiones aperiat. Alias ficus seorsim adhibitæ etiam vim habent alexipharmacam & venenis resistunt, & in variolis & morbillis &c. adhibentur, vid. in Autore l. c. sed mutuâ cum alkekengi mixtione in veneni naturam facessunt. *CL. Hartmannus in Disp. Medicochemic. 4. p. m. 42.* Aliàs ficuum decoctum in cerevisiâ factum ac calidè haustum in colicâ commendatur; residuis à decocto ficubus pro cataplasmate ventri impositis. Hæmorrhoidibus cœcis impone ficus cum spiritu vini prius accenso imbibitas.

§. CLVI.

146. FILIPENDULA ibid.) *Saxifraga rubra.* Germ. Rother Steinbrech. Hujus folia & radix in usu sunt. Crescit solo herboso. Floret junio & julio.

Vires. Calefac. siccat, attenuat, abstergit, subastring. discutit, &c. ibid.) Diuretica est & lithontriptica. Præterea etiam pulvis radicis ad ʒi in decocto dauci seu pastinacæ sylvestris per aliquot dies propinatas fluxum album mulierum curat. Extrinsecus, si inter ungventa misceatur, in tumore hæmorrhoidum convenit.

§. CLVI.

§. CLVII.

147. FILIX p. 70.) πτέρις. Germ. Waldfahrn/ *vel est mas, vel fœmina*, de quibus consule botanographos. *Fœmina* ramosa major pinnulis obtusis non dentatis, ejusque radix in primis in usum venit.

N. Filicis semen uti ex Microscopiis constat, in medio circelli alicujus fusci coloris eminet non dissimile fungo, fusci coloris. Idem de Scolopendriâ, adianto nigro, seu rutâ murariâ, polypodio sit dictum.

Nascitur locis opacis nemorum: totâ æstate viret.

Vires. Calefac. sicc. subastr. aperit &c. ibid.) Unde usus ejus præcipuus est in obstructionibus viscerum. Præterea etiam lumbricorum longorum ac latorum præsentissima est pestis ad drachmam unam radice oblata. Non desunt, qui etiam radices filicis in cerevisiâ coqvunt, & certo experimento hoc decoctum contrà calculum usurpant. Externè ad ambusta ex contusis filicis radicibus recentibus succus exprimitur & affusâ aquâ rosaceâ mucilago expressa ad ambusta adhibetur.

N. In Filicis fœminæ radice Aquilam bicipitem reperiri mense Junio, Augusto & Septembri notum est, quam tamen etiam in immaturis cucumeribus & capitibus astacorum fluviatilium reperire est.

N. Aliàs FILICIS etiam *cujusdam* AMERICANÆ *Septentrionalis* bacciferæ meminit JACOBUS CORNUTUS, & præter illam FILICIS INDICÆ ex Virginiis BODÆUS *à Stapelen in histor. plantar. Theophrasti Libr. 4. Cap. 3.* Hæc humanum tactum ferre non potest, non tamē fugit, quâ parte ab homine tacta est, altero aut tertio nonnunquam etiam quarto die rubiginosa quædā apparet macula, quæ non secus ac gangræna humanum depascit corpus, sic totum folium percurrit & exsiccat. Hæc FILIX INDICA licet nō sit ipsissima herba viva, seu noli me tangere dicta, foliis prolypodii, vel herba mimosa folii fœnugræci sylvestris, quarum illa ad tactum statim folia sua contrahit, hæc marcescit tantùm attacta, magnam tamen habet cum posteriori mimosâ affinitatem. Vid. CL. SIMON PAULI *in Quadripartit. botanic. Class. tert.*

§. CLVIII.

148. FOENICULUM p. 70.) Græc. μάραθρον. German. Fönchel. Crescit locis cultis, aridis; Floret Julio & Augusto.

Totum fœniculum herba sc. Semen & radix usui Medico accommodata sunt.

Vires. folia calefac. sicc. aper. resolv. discut. &c. ibid.) Folia cocta vel etiam cruda adsumta ad lactis abundantiam flaccidas nutricum dispo-nunt mammas. Radix & semen calefac. diuretica carminativa, aperitiva & diephoretica sunt, unde & theriacam ingrediuntur. In variolis & morbillis laborātibus decocto radicum vel seminis fœniculi nihil est convenientius; idem commendatur

etiam contrà mercurii fumum, à quo tremores artuum, ut & in lue venereâ. Visum confortat ex semine fœniculi comanso oculis oris susceptus halitus. Aqua ex semine inter usitatissimas ophthalmica est. Fit etiam Aqua vel liquor ad hunc affectum, si injicias Saccharum candũ tritum in canaliculos fœniculi, dum terræ adhæret, qui per noctẽ cerâ obturentur, tunc enim liquescet Saccaharum & fit Aqua, quæ guttatim oculis est infundenda.

§. CLIX.

149. FOENUM GRÆCUM ibid.) *vel est Sativum, vel Sylvestre.* Illud usuale est, hoc minus usitatũ & quibusdam pro glycyrrhizâ sylvestri habetur. Præter Sativi semen nihil ad medicinalem usum recipitur; Nullum enim cataplasma, enema carminativum anodynum præscribitur, quin hoc ipsũ recipiatur. Calef. sicc. emoll. digerit. discutit &c. p. 71. Et ob mucilaginosam suam substantiam etiam intestina erosa demulcet, & oculorum suggillationes discutit.

N. Hoc, *teste Benzo*, adeò abundat regio Peruana, ut vinum indè conficiant, quod bibunt.

§. CLX.

150. FRAGARIA p. 71.) *κόμαρον*. Germ. Erdbeer-Kraut. *Trifolium Fragiferum.* Tab.

Crescit in convallibus, umbrosis ac montosis locis. Viret toto anno herba, floret verè, etiam Junio.

Hujus folia & fructus insignem in Medicinâ habent usum.

Vires. Herba refriger. & sicc. substring. &c. ibid.) Unde ad massæ sangvineæ *καῦμα* temperandum admodum commoda est, ex hâc etiam decoctũ additâ ejus radice contrà icterũ paratur, additis ad gratiam passulis majoribus contusis & Syrup. ribium s.q. diuretica etiam est & sordes ejicit meatibus inhærentes ex accidẽti scilicet, robur aut *τόνον* visceribus restituẽdo, quâ ratione etiam icterũ, urinas & menses ciendi vim obtinet. Externè materiam gargarismis præbet; item in vino rubro cocta & aliquoties pubi ac pectini imposita instar cataplasmatis album fluxũ mulierum sistit, & in pullutione nocturnâ gonorrhœam non virulentam.

Fructus sive Fraga refrig. humectant. &c. ibid.) Unde & Aqua illorum destillata visceribus calidis contemperandis apta est, splenetica juxta ac nephritica; idẽ præstat Syrupus. Vim diaphoreticam etiam obtinent *teste Thomâ Bartholino centur. 3. histor. 57.* Et ad congelationes digitorum hybernas nullum æquè pollet remediũ ac frictio frequens fragorum tempore æstivo circâ manus & pedes. *P. Borellus centur. 1. observ. 84. & centur. 3. obs. 32. Spiritus ex fragis per fermentationem paratus* summè lithontripticus ac diureticus est, in quem baccæ seu fragra ipsa possunt infundi. Vid. Aquam Nephriticam in Thesaur. Nostro Pharmac. annexo sect. 1. n. LI.

N. Semen fragorum in eminulis circà

circà fraga colliculis hæret, & ficuti ex Microscopii observatione cōstat, oblongæ figuræ & spadicei coloris.

§. CLXI.

151. *FRAXINUS* ib.) German. Eschenbaum. *Fraxinus* dicitur à fragosis locis, in quibus nascitur.

FRAXINUS *in sylvis, pulcherrima* PINIS *in hortis,*
POPULUS *in fluviis;* ABIES *ex montibus altis. Virgil.*

Vel est *Major* vel *minor*; *Mas* vel *fœmina*, *Montana*, vel *campestris*. Humidis gaudet locis in sylvis opacis.

Hujus folia, cortex, Lignum & Semen in usum veniunt.

Vires. Folia siccant validè, curantq́, ictus serpentum &c. ib.) *Expertus*, inquit *Paræus*, refero, si fronde fraxineâ gyro claudatur, in ignē potius, quàm in fraxinum fugere serpentem, huic suffragante etiam Plinio. Verùm nostros serpentes Germanicos fraxinum non fugere, se expertū esse scribit Camerarius. Quibusdā jam sit credendum, experientia consulenda est.

Cortex & Lignum siccant, atten. &c.) *Cortex* præter attenuantem facultatem etiā roborando partes simul incidit, aperit & Lienis duritiem emollit in vino infusus. Ex cineribus corticum radicum fraxini & extremorū ramulorum Cauterium potentiale nonnulli conficiunt. *vid. D. SIMON PAULI in quadrip. botanic. Class. 3. p.* 310. Ex fraxini ramulis unà cum corticibus Sal etiam conficitur in variolis & morbillis cum CC. f. △. mixtum in aq. Card. b. ob vim suam diaphoreticam non postremum. Lignum vice Ligni Gvajaci pro decocto nō inutiliter etiā usurpatur in lue venereâ.

N. *Sunt, qui Lignum die Johannis Baptistæ &c.* ibid.) Hoc mediâ nocte intrà horam undecimam & duodecimam cesum tribus post Solis aspectibus imprægnatū curat & sanat omnia vulnera & ulcera, quàm profunda etiam sint absque ullo emplastro. In hoc latent etiam remedia sympathetica contrà veneficia &c. Cum ☉ & ☽ in ♈ conjunguntur, fraxinum ab uno internodio ad aliud uno ictu seca, & cerâ utrinque sigilla, & solâ admonitione utere in hæmorrhagiis. *P. Borellus c. 3. obs. 78.*

Semen foliis adhærens calef. & siccat, &c. pag. 72.) Hoc non solùm diureticum esse, sed & venerē stimulare autumno collectum, vetus est traditio, ut & *Diasatyrion Nicolai Mirepsi* ingreditur.

§. CLXVII.

152. *FRAXINELLA* p. 72.) *Dictamnus albus* ob radicem albam; Germ. Weisser Diptan. Hæc intrà paucos demum annos inclarescere cœpit. *Dictamnus* autem *Creticus* usu fuit celebris à longa hominum memoriâ.

Crescit in rupibus & hortis nostris, floret Junio

Radix verno tempore colligitur.

Vires. Calefac. sicc. aperit &c. ibid.)

Communiter commendant in lumbricis expellendis, epilepsiâ curandâ, uteri obstructione. Alexipharmaca & Uterina est. Nostrates gravidæ circà tempus partus medium utuntur pulvere radicis fraxinellæ cum polentâ ac Nuce Moschatâ ad partum facilitandum & faciliorem secundinarum solutionem.

§. CLXIII.

153. FUMARIA ibid.) Καπνὸς. Erdrauch. Wilde-Raute.

Crescit passim in vineis, agris, hortis. Floret Majo & Junio, ubi etiam colligenda est antè ☉ ortum.

Vires. attenuat &c. ibid.) Optimũ medicamentum sangvinis purificativum in hâc absconditum est, ut in Scorbuto, Scabie, Melencholiâ hypochondriacâ, ictero &c. In decocto vel infuso in sero caprino, item si Aqua cum Keutterlingio nostro ex eâ destilletur, Syrupus ex succo, extractũ item vel Essentia exinde conficiatur, admirandæ erit in diris affectibus efficaciæ, dum Salia sylvestria in masâ sangvineâ & lymphâ contenta mirificè præcipitat.

Ex hâc aliàs præparantur prætereà non oleum destallatum, quod non habetur, (ut *Autor* vult) sed succus inspissatus, conserva, Pilulæ, & Sal fixum seu alkali.

§. CLXIV.

154. FUMARIA BULBOSA p. 73.), Sive *Aristolochia rotunda* German. Falsche Holwurtzel.

Crescit in dumetis, vineis, locis umbrosis frigidis. Floret Aprili.

Hujus radix tantùm est in usu.

Vires. Calefac. sicc. absterg. subastring. aperit. &c. ibid.) Hinc Uterina est, alexipharmaca, diaphoretica, diuretica & vulneraria. Unde in lochiorum retentione, doloribus ab humorum crassitie natis tàm internè quàm externè adhibita multum confert. Item summo cum sanitatis emolumẽto iis, qui asthmate Scorbutico laborant, in potionibus & infusis cum aliis antiscorbuticis immiscetur. Theriacæ etiam ingrediens est.

G.

§. CLXV.

155. GALANGA p. 73.) Vel est *Major*, vel *Minor*; *Major* binorum cubitorum altitudine attollitur, foliis orchidis, mucronatis, caulem amplectentibus: flore candido, semine pusillo & neglecto. *Minor* palmos tantùm duos alta est, foliis myrteis, radice nodosâ.

Quibusdam *Acori*, nonnullis *Iridis* videtur species: sed erroneè.

Peregrina est planta, quæ potius radice, quàm semine propagatur, licet semine etiam sata proveniat. *Major* provenit in Javâ & Malabar, ubi Lanruaz vocant. *Minor*, quæ odoratior & præstantior est, fruticat in Chinarum regione, ex quâ in Indiam advehitur, Chinensib9 Lavendoa dicta. Apud Indos radicis galangæ usus idẽ in acetariis est, qui virentis Zinziberis

radicis

radicis, ac loco capparum ad orexin excitandam eâ cum piscibus & carnibus utuntur, quam conditurâ ACHAR vocant. *Jacobus Bontius l. c. & Dominic. Chabraeus* l. c. p. 245.

Radix eligenda saturato rubra ponderosa, benè odorata, saporis acris.

Vires. calef. sicc. saporis acris incidit, aperit &c.) Stomachica est, cephalica ac uterina. Unde in cruditate ventriculi acidâ, ex quâ Colica, vertigo, Uteri obstructiones & alia symptomata, magni usus est. Externè cum Sacculo vino calido imbibita & ventriculo imposita illum calefacit & roborat.

Ex hâc *Species Diagalangae* & *Extractum* elaboratur.

§. CLXVI.

156. GALEGA p.74.) *Ruta capraria.* Germ. Gänßkraut. Fleckenkraut. Vel est *Montana* vel *Nemorensis. Fracastorio* dicitur *Herba Gallica*, quibusdam *foenum graecum sylvestre*, aliis *onobrychis*, aliis *Glaux*, aliis *Polemonium*, aliis *Polygalon*, aliis *Rutae sylvestris* speciebus annumeratur.

Colitur apud Nos in hortis floret junio & julio.

Hujus herba tantùm in usu est.

Vires. Herba haec secus ac aliae insipida est, ac proinde in qualitatibus primis temperata, &c. ibid.) interim alexipharmaca est ac diaphoretica, unde in morbis malignis venenatis ac pestilentialibus scil. variolis, morbillis, petechiis &c. ejus succus vel aqua destill. non satis depraedicari potest; Item succi cochlearia aliquot pueris propinari debent tùm contrà vermes, tùm contra epilepsiam, valet etiam contrà ferarum, quae dentibus aut aculeo venenum emittunt, tùm morsus, tùm ictus, si ejus succus vel in potu offeratur, vel loco emplastri vulneribus imponatur. Hujus alexiteria virtus lacertae ac viperae pugnâ explorata & approbata fuit, *vid. Forestus Libr. 2. de falso urinarum judicio cap. 5. p. 156.*

§. CLXVII.

157. GALLIUM ibid.) Graecè γάλλιον. γαλάτεον. Germ. unser Frauen Bettstroh. Ducit nomen à γάλα, quod coaguli vice Lac coagulet.

Est autem flore luteo & albo, interdum rubro; Et propter foliorum tenuitatem in omnibus Aparinae simillima est.

Crescit locis aridis & arenosis juxta vias. Floret totâ aestate.

Vires. Calef. siccat moderatè &c. ibid.) vim habet exsiccantem & subacrem. Flos ambustis illinitur, Sacro igni, cancro, sanguinis profluvia sistit.

N. Rari usus est apud Practicos, ingreditur solum *Unguentum Martiatum.* Vetulae nostrates imponunt cunis infantium pro fascinis.

N. Gallium ingruentes tempestates suavissimo odore praenunciare, & suavius apparente iride olere tradunt.

N. De hoc etiam communiter referunt, si fornaci imponatur in hypocausto

causto ubi compotores sibi invicem pocula propinant, usque dum incalescat, illos adigere, ut invicem inter se in oculos & capillos involent.

§. CLXVIII.

158. GENISTA ibid.) *Angulosa* & *Scoparia*. Germ. Pfriemen-Kraut. Crescit in locis arenosis & apricis. Floret integrâ æstate.

Hujus flores ac semen tantùm in usu sunt.

Vires. Calefac. sicc. aperit, attenuat, absterg. &c.) Flores calculum pellunt & tartareos humores educunt, in vino infusi vel cocti, item in hydropicis serum ἄνω καὶ κάτω subducunt. Lienis reserant obstructiones, & arthriticis affectibus medentur. Ex hâc præparantur *Aqua*, *conserva ex floribus*, *sal ex herba*, & flores cum ⚹ & ⊖le conditi.

N. D. D. BALTHASAR BRUNNERUS Avus Meus maternus dum comburi curaret herbã genistæ, cineres in stannum mutatos bis vidit. Et D. E litteris de Anno 1642. d. 24. Febr. idem litteris de dat. 21. Martii confirmat. Verùm hoc experimentum ad ea spectat, quæ interdum succedunt, interdum autem non.

§. CLXIX.

159. *GENTIANA.* p. 75.) Unius duntaxat mentionem fecerunt Antiqui, sed plures cognoverunt recentiores. *Vulgaris scil.* Major foliis, hellebori albi foliis similibus, caulib9 cubitalibus, bicubitalibus & altioribus. Ex foliorum superiorũ sinu flores erumpunt lutei singulares. Hanc *Gentianã majorem* sequitur *Magna* flore purpureo & albo, à vulgari formâ & magnitudine parum differens, nisi florum colore. Posteà est *Gentiana Minor*, seu vulgi cruciata & *Gentiana* folio *hirundinariæ*, item *Alpina flore magno cæruleo*, &c. *vid. Dominic. Chabræus* l. c. p. 503. seq.

Vulgaris major lutea alpina in montiũ pratis ac pascuis variis locis provenit. *Purpurea* in Pannonicarum & Noricarum alpium jugis; *Alba* in Stiriæ alpibus crescit. Floret junio & semen Augusto maturat. *Radix Mense septembri colligitur, atque hæc solùm in usu est.*

Vires. Radix calef. sicc. aperit. attenuat. &c. ibid.) Alexipharmaca est, anti-febrilis & anti-hypochondriaca; Unde in peste, rabie, morsu venenatorum animalium & aliis venenatis affectibus salutari cum effectu adhibetur, operationem suam per diaphoresin & diuresin expediens, hinc & Theriacam ingreditur. Hujus etiam radix pulverisata cum Theriacâ instar cataplasmatis vulneribus venenatis imposita, omne virus extrahit. Item in Epatis ac Lienis obstructionibus, in febrib9 tertianis ac quartanis, hydrope, suffocatione uteri, lumbricis &c. mirificè commendatur, in Ulcerib9 dilatandis à Chirurgis frequenter adhibetur. Hujus succus inspissatus & Extractum in usu sunt.

§. CLXX.

Alterantia primaria.

§. CLXX.

160. GERANIUM ibid.) Hujus multa recensentur genera, *Malvaceum* scil. foliis malvæ, *columbinum*, foliis malvæ rotundis nunc magis, nunc minus incisis, instar pedis columbini. *Argenteum* alpinum foliis argenteis. *Tuberosum* ob radicem tuberosam. *Batrachoides* proveniens in pratis; atque hoc iterum diversum est. *Hæmatodes, Moschatum, Robertianum*, &c. De his vide *Bauhinum & Dominic. Chabræum* l. c. Præ omnibus usitatum est *Geranium Robertianum* Germ. Ruprechts-Kraut. &c.

Gaudet locis opacis, ruderibus, veteribus muris, cæsis arboris. Floret Aprili, Majo, junio & julio. Folia in usum veniunt.

Vires. Temperatum est in calid. & frigid. moderatè siccat, subadstring. exterg. &c. p. 76.) illud *Robertianum* numero *quintum apud Bauhinum* potissimum expetitur *vid. Appendicem ad Domini Autoris Pharmacop.* p. 6. Ut eo ad mammarum scissuras, & pudendorum ulcera extergenda utamur. Ejus decoctum in vino paratum internè cruorem resolvit. Externè contrà cancrum etiam commendatur ejus aqua destillata, & ipsa herba contusa in formâ cataplasmatis, item ad erysipelata. De cætero ad omnes valet affectus, ad quos Autor præscribit.

N. *JACOBUS CORNUTUS in historiâ Canadensium plantarum* cap 44. p. 111. *Alterius Geranii tristis* vocati meminit, cujus effluvia noctu solû suavitate inenarrabili nares feriunt, interdiu nullo, ut nostræ hesperides violæ noctis. Influxum enim illucentis solis adeò *Geranium* hoc aspernari dicit, ut integro die odorem neget, cum Lunæ accessu gratissimo odore moschato, quasi thure libet, qui odor intempestivâ quoque nocte ad auroram usque perseverat, statimque solis præsentiâ evanescit.

N. *Nostrum Geranium Moschatum* ingrediens *Ungventum Martiatum Tabernæmont.* exponit p. 121. refertq; ad 1. *Dioscoridis*, herba moschata, aliàs dictum. *Acum* etiã *Moschatam* indiscriminatim vocant. Nonnulli *Myrrhin* nuncupant, *Geranium tertium Plinii* Historia Lugdunensis. Monspelii occurrit passim & Basileæ in viâ, quâ itur Muttets, nec non etiam Genevæ, aut plain palais.

§. CLXXI.

161. *GLYCIRRHIZA* p. 76.) Germ. Süssholtz. vel est *sativa* vel *sylvestris*. Illa in viridariis plurimis Italiæ locis seritur, & in Galliâ Narbonensi plurima sponte provenit. In Hispaniis verò frequentissima est, unde Londinum, Antuerpiam, & Lugdunum transmittitur, vilique distribuitur pretio. Nec minus de hâc radice Germania gloriari potest, ac in primis *Episcopatus Bambergensis*, ubi in copiâ crescens ad Nos transfertur. *Sylvestrem vocat Tragus* fœnu græcũ sylvestre, *Lotum item sylvestrem. Cordus Polygalen, & Clusio est Glaux sylvestris.*

Vires.in Calid.& frigid.temperata est &c. ibid.) Humectat magis recens & succo plena radix, utilis ad raucedines, tusses, dyspnœam, peripnevmoniam, pleuritidem, phthisin & omnes pulmonum & pectoris affectus, inflammationes sedat, ac acrimoniam humorum mitigat. Externè radix arida pulverisata erysipelati inspersa summo cum fructu applicatur. Ex hâc *Succus inspissatus*, *Extractum*, *trochisci*, *Syrupus &c.* conficiuntur.

§. CLXXII.

162. GRAMEN ibid.) Quamvis infinitæ existant graminum species, de quib9 Botanographi consuli possunt; officinis tamen graminis speciem denotat, quam *Gramen caninum seu arvense* vocant. Germ. Qvicken-Graß.

Vires. Radix refrig. sicc. aper. &c. p. 77.) Hujus radix tenuis ac penetrantis virtutis est cum aliquali adstrictione, unde ad viscerum obstructiones, tartarum hypochondriorum, calculum renum, & dyscrasian sanguinis calidam notabilis est energiæ. Ex hâc cum radice cichorii, petroselini, asparagi, urticæ minoris cum herbâ omnibus recentibus decoctum vernale hîc loci singulis annis à Me præscribitur pro hypochondriacis & atrophiâ laborantibus ex venarum lactearum obstructione, ex traditione *D. D. BENEDICTI OHEMII*, qui atrophiâ laborantem usque ad desperationem omnium aliorum medicorum harum radicum decocto unico in integrum ac sanitatis plenum restituit divinâ benedictione, pro quâ curatione quingentos aureos Rhenanos loco sostri accepit.

Ex graminis radicibus Aqua etiam destillatur pro vehiculo medicamentorum contrà Lumbricos facientium.

De Herbæ viribq vid. in Autore Nostro.

Est & Graminis species, gramen Mannæ dictũ &c.) Hæc culinaribus usibus destinata potius ad alimentorum, quàm Medicamentorum classem spectat.

N. De Gramine alio singulari Ossifrago Norwagico dicto vid. D. D. SIMON PAULI c. l. p. 531.

§. CLXXIII.

163. *GRANATA* p. 77.) à *Granis* dicta, quæ intus continentur. *Malus Punica Theophrasto ac Dioscoridi* dicitur ῥόα, vel ῥοιά, quibusdam etiam ῥοιὰ.

Hujus generalissimæ differentiæ sunt *sativa* vel *agrestis*, & *balaust. fera*, quæ itidem sylvestris.

Arbor gaudet solo cretoso & macilento. Regio ei apta est calida, in Galliâ Narbonensi & Provinciâ colitur in hortis & passim in sepibus provenit; In Italia colitur in hortis, & in Germaniâ nostrâ etiam non nisi Magnatum hortos nobilitat. Floret & fructum perficit maturè pro loci naturâ.

1. *Poma*, eaque vel *dulcia* vel *acida*, vel *acido-dulcia*. 2. *Flores* collecti ex sylvestri Punicâ *Balaustia* dicuntur, ex domestica autem *Cytini*. 3. *Cortex pomorum Malicorium* appellatur.

Hujus Fructus seu Poma, flores, cortex & Nuclei in usum veniunt Medicum variis corporis affectibus inservientes.

Vires. Poma &c. ibid.) *dulcia* adhibentur in tussi chronica, in febribus autem

autem minus commoda, quia facilè fermentantur. *Acida* autem adſtringunt & ſtomachica ſunt, cor & ventriculum levi ſuâ adſtrictione roborant, & in febribus bilioſis, etiam malignis, dyſenteriâ &c. mirificè conducunt. *Acido-dulcia* ſeu *vinoſa* mediæ ſunt naturæ inter dulcia & acida, Cardiaca etiam ſunt & cephalica, unde in ſyncope conducunt & vertigine ex causâ calidâ.

Ex his paratur *ſuccus liquidus*, & *ex hoc Syrupus* in cardialgiâ, vomitu & ſingultu quaſi ſpecificum medicamen eſt.

Flores, tam *Balauſtia quam Cytini* ejusdem naturæ & virtutis ſunt cum cortice, adſtringunt, inſpiſſant, refrigerant & ſiccant, unde & in omnis generis fluxionibus adhibentur. Ex his floribus infuſis & ebullitis foliis prius illorum ſubrubentibus revulſis, ſi Spiritum ⊕oli correctum inſtilles, decoctum fieri poteſt intenſæ rubedinis in prædictis affectibus ſummè utile. Reliqua vide in *DOMINO NOSTRO AUTORE.*

§. CLXXIV.

164. *GUAIACUM* p. 78.) *Lignum indicum, Lignum Sanctum, Palus ſanctus.* Germ. Frantzoſen Holtz.

Arbor eſt procera ad fraxini aut ilicis magnitudinem, ramoſa, meditullio nigricante, ac præduro, cortice reſinoſo craſſo & amplo pro ratione caudicis ligni, ex quo decerpitur, exterius cinereo ad ruffum tendente colore, interius albicante, ex pluribꝰ quaſi lamellis coagmẽtato, ſapore amariuſculo & acri, foliis exiguis ac duris flore luteo.

Duo genera facit *Oviedus, Guajacum ſcil. vulgare*, & aliud, quod *Lignum ſanctum* vocat: Verùm unum & idem ſunt. Vid. *Dnum Autorem.*

Ex Inſulis indiarum occidentalibꝰ Boriquen, Cneuca, Nagrando & Nicaragnâ ad nos defertur. Frequens eſt in inſulâ *SAN-DOMINICI.*

Lignũ, Cortex & gummi in uſu ſunt.

Eligendum eſt Lignum recens ponderoſum, reſinoſum &c.

Vires. Lignum calef. ſicc. &c. ibid.) Specificum medicamentum eſt luis venereæ, cujus uſus eâ primum ratione innotuit; Magnis doloribus hujus luis Hiſpanus quidam torquebatur: ejus famulus indus ex Hiſpaniolâ Medicum agens aquam deſtill. Guajaci illi propinavit, quâ non ſolũ magnis illis cruciatibus liberavit, ſed priſtinæ etiam ſanitati reſtituit. Cujus exemplo plurimi alii Hiſpani ſimili malo infecti curati ſunt. Hinc per totã nõ ſolum Hiſpaniam, ſed & per orbem univerſum hujus morbi cura per hoc Lignum Guajacum divulgata eſt. Secundariò etiam in catharris aut defluxionibus prodeſt, ob vim ſuam diaphoreticam & diureticam, quâ ſangvinem ab abundãti ſero liberat, indè contrà hydropem ejus decoctum bis aut ter ſumptum egregium eſt, æger autem tunc ab omni abſtineat potu, cibos aſſumere debet aſſatos & exſiccantes, quo Medicus quidam ſibi in Miſniâ maximam acquiſivit famam; Hujus decoctum prodeſt etiam

in odontalgiâ, nam valdè extrahit materiam morbificam.

Cortex eosdem habet effectus, imò efficaciorem etiam esse, usus docuit. Permiscetur Decoctis, scobi Ligni sed dosi minori.

Gummi etiam adhibetur, sed raro. vid. *Dnum Autorem.*

Ex hisce præparatur 1. *Decoctum.* ℞. Ligni Gvajaci ℥iv. cortic. hujus ℥ß. passal. min. ℥ß. Ligni aloes ʒj. infunde in aquæ fontan. ℔ vij. ferventiss. in ollâ vitreâ & ponantur per 24. horarum spatium super cineres calidos; postea bene clausa coquantur; & priusquam ad medietatem coctio facta est, adde Ligni Sassafras ℥ß sem. anisi ʒiß. cinamom. el. ℈ij. coq. probè tecta sine favillis, donec ad medietatem pervenerint: postmodũ per se refrigerata colatura cautè desundatur. Hujus dosis ℥v. vel vj. in Lue venereâ. Huic potest & addi ejus *extractum resinosum, oleum destill.* & rectific. *Spiritus &c.* & quæ alia ex hoc ad dictos affectus longè præstantiora elaborantur.

H.

§. CLXXV.

165. HEDERA TERRESTRIS p. 79.) χαμαίκισσος. *Hedera humilis, vulgaris,* Germ. Gundermann.

Crescit in pratis, hortis, & circà sepes Floret Aprili.

Herba cumfl. in usu est.

Vires. Calefac. sicc. &c. ibid.) juxtà vim suam abstersivam, aperitivam & discutivã etiam vulneraria est, unde in calculo renũ simplex hujus pulvis cum tantillo Sacchari, cum aquâ hederæ terrestris cum vino destillatâ adhibetur, & ad vulnera & ulcera interna commendatur. Nec minoris efficaciæ est ejus succus ad hæmoptoën, si inde fiat Looch addito thure ac diapenidio. Folia ejus in sp. V. infusa per multiplicem infusionẽ cum foliis recentibus liquorem præbent in suffocatione hypochondriacâ mirabilis effectus, si cochleatim propinetur. In potionibus vulnerariis & clysteribus ad dysenteriam frequentioris est usus.

Flores itidem ejus in vino infusi & propinati contrà Nephritidem magnum & probatum sunt remedium. Ex his conserva paratur in ictero & venarum Mesaraicarum obstructionibus eximiæ energiæ.

Ex herbâ majo collectâ *aquâ destillatur,* & *syrupus s. &c.* vid. Dispensat. Item *succus* elaboratur, cui *Hollerius* plurimum tribuit in morbis gravissimis.

§. CLXXVI.

166. HEDERA ARBOREA p. 80.) Germ. Epheu.

Adhæret muris, arboribus & aliis rebus in altum exsurgentibus.

Viret per totum annum. Floret autumnô, baccas fert hyeme.

Folia, baccæ, Lachryma seu Gummi in usu sunt.

Vires. Folia calef. sicc. subastring. &c. ibid.) Sed internè rarioris sunt usus, externè tamen in achoribꝰ sanandis, ozœnâ curandâ, in fonticulis ab inflammatione præservandis imposita salutare sunt topicum. N. Ex

N. Ex ligno scyphi tornaci commendantur phthisicis pro vasculo potatorio. *Reliqua vide in Autore.*

§ CLXXVII.

167. *HELENIUM* ibid.) *Enula, Enula campana, Plinio inula*, dicitur. Græcè *Helenium*, ab Helenæ lachrimis, ex quibus natum fabulantur poëtæ: Alii, quod contrà serpentes ab Helenâ primùm inventum sit & Menelao comiti suo in Ægyptum naviganti ostenderit. Nonnulli ab Helenâ Insulâ derivant, ubi luxuriat. Germ. Alantwurtzel.

Crescit plerumque in pingvibus & lætis pratis, ac reperitur etiam in montibus locis umbrosis & humidis. Apud nos satis frequens Junio & Julio floret. Colitur etiam in hortis.

Radix collecta ante stolonû proventum ac in taleolas secta, inq; umbrâ exsiccata in usum venit; Flores etiam non posthabendi sunt.

Vires. Calefac. sicc. absterg. discut. aper & c. p. 81.) Stomachica est, thoracica, alexipharmaca, sudorifera &c. unde in cruditatib9 ventriculi seq. Electuarium comendatur. ℞. radic. Enul. cōdit. incis. ℥j. pimpinell. ʒvj. Calam. arom. Nuc. Moschat. ana ℥ß. Majoran. menth. crisp. fl. ros. rubr. ãã ʒiij. Spec. diambr. ʒj. sp. ⊕ol. ℈ß. cum Syrup. de Menth. s. q. f. Elect. cujus dosis est à ʒß. ad ʒj. duabus horis ante cibum. Asthmaticis ac tussientibus pulv. radic. helenii cum Sacchar. cãdo medetur. Item in peste & omnibus morbis contagiosis, mercurii noxâ à poculorum inauratione, scabie &c. ejus usus salutaris existit. Cõserva etiam florum helenii gravidis contrà abortum internè commendatur. Ex hoc *præparatur conditum, aqua, Conserva, extractum & vinum enulatum cum musto.*

§. CLXXVIII.

168. HERNIARIA p. 81.) *Lithontribon* vocant nonnulli ab effectu. *Herba cancri minor Gesnero* dicitur, *Polygonum minus Clusio, Millegrana & Herba Turca aliis.* Nominatur item *Holleriana*, ab *Hollerio*, qui in frequentiori usu habuit.

Est autem vel *glabra* vel *hirsuta.* Utraque spontè in arvis & sabulosis locis provenit.

Herba integra in usu est.

Vires. refriger. sicc. & c. ibid.) Hujus decoctum cum vino mirè in calculo renum commendatur. Contra herniam etiam specificû est, ex quâ succus expressus cum vino rubro per novẽ dies exhibẽdus est. ℞. radic. symphyt ℥ß. fol. herniar. perfoliat. sanicul. millefol. an ʒij in pulverem redacta cum s. q. syrup. de symphyt. redig. in Electuarium. Succus pot9 aut herba esitata, aut emplastri modo plagæ imposita morsis à viperâ auxiliatur; Emplastrum ex eo herniam restituit, jecori prodest & ictero.

N. Pulvis equorum vulneribus inspersus vermes in iis necat.

§. CLXXIX.

169. HISPIDULA ibid.) *Æluxopus,*

pes Cati;) Eſt ſpecies piloſellæ, vel gnaphalii. Germ. Katzenfuß.

Naſcitur in collibus ac locis ſiccis & apricis. Floret Majo & Junio.

Tota herba cum floribus in uſu eſt.

Vires &c.) Planta eſt vulneraria, & vi ſpecificâ pulmonum exulcerationi & hæmoptoi confert. Ex hâc proſtat *Syrupus*, cujus deſcriptionem vid. *in Renodæi diſpenſ. Lib. 1. ſect. 1. c. 6. & Syrup. Compoſ. de Pede Cati habes infra Libro 2,* §. CLXXX.

170. HORDEUM p. 82.) Hujus uſum œconomicum relinquimus œconomis. Quod ad medicas ejus vires, illis contenti ſumus, quæ ab *Autore* afferuntur. Saltem quædam evporiſta hîc non ſunt prætereunda. Decoctum polentæ cum aceto factum, ſi tepidum teneatur in ore, dentiū dolores mitigat; ſimili ratione etiam cataplaſma ex probè percoctâ polētâ factum & lupulo ac aquâ atque pectini & perinæo applicatū vehementiſſimis calculi doloribus & iſchuriæ ſuccurrit. §. CLXXXI.

171. HORMINUM ib.) *Orminum, geminalis, ſclarea.* Germ. Scharlach. *Horminum* autem dicitur ἀπὸ τοῦ ὁρμᾶν ab impetu agi, vel in venerem cieri, ad quam ſtimulet.

Dividitur in *ſativum* & *ſylveſtre.*

Creſcit in campis, ſolo gaudet opimo ac floret Junio & Julio.

Folia cū floribus adhibentur ſed raro.

Vires. Calef. ſicc. abſtergit, attenuat. ibid.) Ego hujus ſummitatibus in vino infuſis contra gingivarum putredinem [ſtomacacen] pro oris collutione uti ſoleo; Et parari etiam inde poteſt conſerva pro hoc affectu cum ſaccharo internè exhibenda. Item Aqua ex foliis etiam cum vino deſtillatur magnæ efficaciæ ad fluxū album mulierum.

§. CLXXXII.

172. HYOSCYAMUS ib.) Germ. Bilſenkraut.

Eſt autē vel *vulgaris niger*, vel *albꝰ major & minor*. Ex his eligit *Fernelius* fl. alb. & ſemin. alb. reliquis neglectis.

Creſcit in ruderibus, agris, ſepibus incultus. Floret Junio ac Julio.

Radix, ſemen, folia in uſu ſunt.

Vires refriger. ſicc. emollit &c. ibid.) Quamvis ad hæmoptyſin curandam valdè commendetur & ingrediatur etiam Laudanum opiatum *Quercetani*, tamen internus ejus uſꝰ ob peſſima, quæ infert, ſymptomata à venenata ejus vi narcoticâ dependentia, ſemper ſuſpectus eſt. Externus autem crebrior eſt, ſcil. in doloribus ac tumoribus calidis, ſic herba cum lacte in formam cataplaſmatis redacta & impoſita mirificè dolores abdominis à ſcorbuto productos demulcet. Item oleum ex ſemine albo recente ſicco expreſſum inſigne eſt anodynū in omnibus doloribus partium à cauſâ calidâ ortis.

N. Ejus ſuccus affrictu cimices abigit ex ædificiis: Et glires ſuffitu necat.

N. Hûc pertinet DATURA, NACAZCUL, ſeu *Toloatzin*, quæ *Hyoſcyami* ſpecies eſt, apud Indos in Goâ familiaris. Fructus refert pomum aculeatum & oblon-

oblongum, nucis juglandis magnitudine seminibus exiguis refertum. Narcoticam habet vim, & varia inducit phantasmata. Utuntur hoc semine Indicæ mulieres lascivæ ad fallendos maritos, ut libidinem cum procis securius explere & fallere etiam præsentes maritos possint. Varia ex assumpto Semine patiuntur viri symptomata, vel enim somno obruuntur profundissimo, vel fatui redduntur & sensibus orbantur, ut videntes nihil videant, & cum ratione nihil intelligant. Ad viginti quatuor horas hic extenditur paroxysmus. Intereà mulieres admittunt procos suos & in mariti præsentiâ omnem explent libidinem, ubi satis Veneri indultum, excitatur demum vir lotione pedum frigidâ, vel forti frictione, omniumque rerum etiam visarũ nescius, quasi ex somno meridiano expergiscitur. Ita illuditur maritus & inscius Cornutorum familiæ adscribitur. *Garc. ab Ortâ, Christ. à Costâ, Lindschottus, Mandeslaus & alii.*

§. CLXXXIII.

173. *HYPERICUM* p.83.) *ASCYRON, ANDROSÆMUM*, plantarũ congenerum nomina, & quarũ notæ ac partes pleræq; omnes sunt similes. Dicitur etiam *Herba perforata, Fuga Dæmonum* Germ. S. Johannis Kr.

De Hujus differentiis consule Botanographos.

Crescit passim in dumetis, & aliis incultis locis. Floret Julio.

Folia ac Flores in usum veniunt.

Vires. Calef. sicc. partiũ est tenuium &c. ib.) Diureticum, aperitivum & vulnerarium est. Unde hujus præcipuus usus est in vulneribus conglutinandis tàm internè quã externè adhibiti. Secundariò etiam confert in apoplexiâ, epilepsiâ, melancholiâ hypochondriacâ, Dæmonio morbo virgineo &c. in forma essentiæ vel decocti propinatũ, quod magnæ etiam est efficaciæ in sanguinis grumis dissolvendis. *Theophr. Paracelsq* dæmoniacis ac spectris opponit, & tunc colligere jubet sub ♂, ♃, ac ♀ eris influentiâ manè, & loco amuleti usurpat. Ejus vim antidæmoniacam in obsesso aliquot ante annos sic exploravi, duo vascula Keutterlingio plena porrexi, horũ alterutrũ, cui essentia fl. hyperici guttatim esset instillata, ita aversatq fuit, ut ne aspicere quidem, nedũ ut gustare potuerit. Itẽ mitram summitatibus hyperici intersutam illico dilaceravit. Ex hoc etiam præparatur *Aqua destillata, Essentia, Sal, Oleum ex infusione florum* f. & c. illud Venetianum rubrũ, cujus vires nõ satis deprædicari possunt in omnibus non solùm vulneribus tàm internis quàm externis, verùm etiam aliis affectibus, ut torminibus ventris ex causâ frigidâ ortis, dolore ischiadico, arthridite, tertianâ & quartanâ intermittente, si spina dorsi eo inungatur tepidè. Internè propinatum ad ℥iij. vel iv. in vino expellit fœtum mortuum. Externè itidem in peste bubones & spina dorsi hoc ipso inungendi sunt; internè autem hujus ℨii cum vino

vino ab initio statim exhibenda sunt infectis. Hujus compositio hæc.

℞ h. hyperici collect. in majo & junio, antequam flores prodeant, M. ij. vel q. v. contunde in mortario posteà inde cucurbitæ vitreæ ac affunde vini albi generosi ad 4. digitorum transversorum eminentiam & olei olivarũ non rancidi ad duorum digitorum transversorum suprà vinũ, cucurbitã optimè perlutatã, pone in locum tepidum ad digestionem. Deinde 14. junii tempore matutino ante ☉ ortũ partem unam herbæ & partes 4. florum hyperici contusas repone etiam in dictam cucurbitam vitream, & affunde denuò tantundem vini & olei, ut suprà, usque dum emineant, probè perluta cucurbitam, expone radiis solaribus, & elapsis binis septimanis accipe seminis recentis hyperici M. iij. cuntusi ac conjũge reliquis in cucurbitã, prout & tantum olei, quantum sex vel septem digitos transversos denuò emineat. His acquisitis & peractis coque in MB. ad consumptionem vini. Hujus olei percolati 5. vel 6. libris adde Sulphuris citrini. Salis ana ℔ß. lumbricor. terr. M. iv. Mellis rof. ℥iv. Terebinthin. ℥x. adip. suill. ℔ß. succi dictãn. alb. expr. succi verbasci ana ℥iv. Croci Or. ℥iij. radic. dictamn. alb. gentiã. imperator. valerianæ. chelidon. major. ana ℥ij. Myrrh. el. ℥i. Theriac. A. ℥ij. Sem. Citri ℥i. bacc. lauri ℥iv. Cinamomi. ℥i. Ligni Paradisi ℥ß. Pulverisata adde oleo prædicto cũ spiritus vini ℥ vj. in cucurbitã vitreã probè obturatã expone digestioni in MB. per 3 dies continuos, posteà radiis solarib9 per integrã æstatem, repone pro usu. vid. *Thesaurum meum Pharmaceuticũ Medicorum Nostri seculi Principum.*

§. CLXXXIV.

174. *HYSSOPUS* p. 84.) Ger. Isop. Est vel *Hortensis* vel *Sylvestris* Crescit in hortis. Floret julio & Augusto.

Folia cum fl. collecta in Augusto sunt in usu.

Vires. Calef. sicc. partium tenuium est, atten. aperit, absterg. &c.) Usus ejus est in Pulmonum affectibus, ut asthmate, tussi à crassis humoribus ortis. Externè hyssopus sacculo inclusus & in vino ebullitus oculorum sugillationibus, uteri impuritatibus auriumq; tinnitui impositus medetur. Ex hoc prostat *Aqua destillata, ol. d. Conserva ex fl. Spec. Diahyssop. Syrupus s. & c.*

I

§. CLXXXV.

175. JACEA p. 84.) *Herba Trinitatis. Viola Tricolor.* Nonnulli à colorum septenario numero *heptachrum* vocant. Germ. Dreyfaltigkeit-Bluhmen.

Distingvitur vulgò in *sativam* & *sylvestrem.* Atque illa rursus in *majorẽ,* & *minorem,* coliturque in hortis. *Sylvestris* autem in arvis pluribus locis crescit. Floret totã ferè æstate.

Herba integra cum floribus medicinalis usus est.

Vires. Calefac. siccat, abstergit, penetrat, incidit, discutit &c. ibid.) Vulneraria est & diaphoretica, unde commenda-

mendatur ad puris in thorace collectionem, scabiẽ, ulcera & omnia cutis vitia; *Flores* purgant per alvum instar fl. violarũ Martiarũ teste experientiâ.

N. JACEAM Nigram vulgarem loco lupuli quidam curiosi ex Anglis pro coquendâ cerevisiâ adhibent, prout & sine polentâ suam perficiunt cerevisiã adhibito solo hordeô crassiusculè trito & in panes redacto, sed infermentato, unde massæ postmodũ fermentatio in aquâ, quæ cerevisiam non quidem intensi coloris, sed grati saporis suggerit.

§. CLXXXVI.

176. JASMINUM p. 85.) sive *Gelsemium album vulgare* est & ubivis in hortorum angulis apricis invenitur, luteum autem & cœruleum minimè frequens visitur. Estque cœruleum quibusdam *Ligustrum Orientale*, aliis *Clematis cœrulea*. Præterea *Jasminum* datur Arabicum, *Hispanicum* &c. Vulgare floret post rosam, & eâ diutius.

Soli flores, sed rarò. Nimirum Nostratibus non nisi oleum in usu est &c. ibid.) Ex floribus per reiteratam infusionem vel coctionem parari *Dn. Autor* statuit. Sed alium præstantiorem hoc oleum conficiendi modum vide in CL. ZWELFF. *animadverſ.* in P. A. p. m. 331. Hoc uti possunt mulieres & virgines in balneis ad uterum calefaciendum, & calidũ bibitur ad tussim, pleuritidẽ & dyspnœam. Nervos illitu calefacit ac emollit, & ad contractos artus salutare est remedium. De reliquis virtutibus consule *Autorem*.

§. CLXXXVII.

177. IMPERATORIA p. 83.) Dicitur *imperatoria* ob raras ac præstantes virtutes, quibus quasi aliis imperat. *Astrantiam, Magistrantiã* item *Astrutium, Ostrucium* &c. Nonnulli vocant. Germ. Meisterwurtzel.

Radix pollicari crassitudine est, colore alba, sapore aromatico & acri.

Sponte variis montosis Italiæ & Austriæ locis provenit; Nos colimus in hortis; floret junio;

Sola radix in usu est.

Vires. Calef. sicc. atten. aper. &c. ib.) Præter vires ab *Autore* recensitas medetur etiam spasmo & omnibus nervosi generis affectibus frigidis internè radice propinatâ. Semidrachma radicis pulverisatæ propinata cum haustu vini ante paroxysmum quartanæ horâ unâ vel circiter, si identidem repetatur, evenit ut sensim mitescat, & tandem desinat. Item colicæ, asthmati & hystericæ passioni medetur vel in forma pulveris aut decocti.

Externè frustulũ hujus radicis circa aures impositum catarrhis medetur, ex quibus visus debilitas & auriũ tinnitus oritur. Ophthalmiam etiam mitigat ejus vapor masticatione & anhelitu oculis inspiratus. Eadem in taleolas secta & cum filo circumdata collo anginam & quasvis faucium inflammationes sedat.

§. CLXXXVIII.

178. IRIS NOSTRAS ibid.) Germ. Schwertel. *Gladiolus cœruleus major*

jor. *Iris vulgaris cœrulea* &c. iridis nomenclaturam inde accepit, quod colores arcus cœlestis flore repræsentet.

De hujus differentiis in genere vide in Botanographis.

Nostras crescit in pratis & arvis; & colitur in hortis.

Floret Aprili & Majo.

Radix colligitur tempore verno, antequam germinare inceperit.

Vires. calef. siccat &c. p. 86.) valdè *hydragoga* est, unde hujus radicis succus expressus ac depuratus per digestionem potentissimum est hydragogum. Cujus dosis est à ℥ß. ad ℥i. vel ℥iß. per se in cerevisiâ calidâ vel cum mannæ ℥ß. Externus ejus usus est in impediginibus & aliis corporis maculis abstergendis. Ex hac præparatur *succus*, *fecula*, & *Oleum infusum* vid. *Dispens.*

§. CLXXXIX.

179. IRIS ILLYRICA *ac* FLORENTINA p. 86.) Hæ non specie differunt, & *Florentina* non malè pro *Illyricâ* usurpatur & pluris fit à Mercatoribus, quàm Veneta, quia candidior & fragrantior, & omnia illa præstat, quæ Illyrica. Attamen ex ILLYRIA hodiè Sclavonia dicta iris Venetias deferri solet, quare Veneta Illyrica legitima ab omnibus censetur.

Vires. calef. sicc. incid. atten. expector. digerit, abstergit, emollit &c. ibid.) Unde usus ejus est in incidendis viscidis ac glutinosis pulmonum humoribus, tussim, dyspnœam, asthma &c. causantibus. Eadem etiam commendatur in ventris recens natorũ torminibus si cum pulvere radicis pœoniæ, irid. Fl. vel Illyricæ Croco, semine anisi pulvis grossus fiat, qui cum pulmento adhiberi debet. Externus ej9 usus jam est notissimus. *Ex hac parantur Extractũ & species Diaireos* s. *& c. vid. Dispens.*

§. CXC.

180. JUGLANS ibid.) *Nux Regia* Germ. Welsche-Nüß.

Juli & folia erumpunt Aprili. Nuces maturescunt Autumno.

NUX JUGLANS capitis habet signaturam. *Cortex scilicet exterior* pericranii. *Interior* sive ligneum putamẽ Cranii, pellicula circumdans nucleum meningis & membranarum cerebri; Nucleus ipsius cerebri figuram. Nihilominus *Author Noster* cum aliis statuit ventriculum illarũ usu offendi, cephalalgiam excitare, difficilis esse digestionis &c. *vid. Dioscorid. Libr. 1. cap. 179. Plinius Libr. 23. cap. 8.* Unde *Nuces* à nocendo dici probat *Andreas Sanftleben in tr. de Nucibus Saturnal. cap. 1. p. 8.* Verum distinguendus est usus ab usu, & Natura à Naturâ. Dicuntur tamen à Peste præservare. Sed *Casparus Hoffmannus Libr. 2. de Medicam. officin. Cap. 102.* omnem vim alexipharmacam juglandibus denegat. Verùm, non tamen de nihilo sunt, quæ & alii probati Doctores Medici de earum virtute alexipharmacâ prodiderunt; & certum est, maximam esse differentiam & diversitatem in recentibus & rancidis juglandibus *vid.* D. D. SIMON PAULI *in quadripartit. botanic. Class. 2. p. 99.*

Pu-

Alterantia primaria.

Putamina externa viridia vi emeticâ pollent ob Sal vitriolicū, quod in illis continetur & arte ex his extrahi poteſt.

Cortex interior de arbore decerptus in formâ orbiculari, ac per horam in aceto infuſus, atque pulſibus in utriusq; manus carpo ad plantis pedum in febribus ardentibus loco veſicatorii applicat9 mirificè prodeſt, & præſtantioris eſt energiæ illo, quod ex cantharidibus præparatur. Vid. Cataplaſma revulſorium ſect. v. n. x. in Theſaur. Pharmacevtic. annexo.

Cortex nucleum ambiens ſeu luteola illa membranula aut tunica proximè nucleum inveſtiens ſubamara inſigne arcanum eſt contrà Colicam, id quod verum eſſe ſanctè atteſtor: doſis eſt hujus pulveriſatæ & exſiccatæ, quantum pugillo apprehendi poteſt in vino vel aliâ aqua carminativa.

JULI vomitum excitant, de quibus vide cautelam in modo laudato Dn. D. SIMONE PAULI l. c. p. 97.

Communiter inſtante S. JOHANNIS Feſto noſtrates fruct9 adhuc immaturos molles ac virides paſſim colligere ſolent, ad conditurā, cujus cōficiendi modū vide in *inſtitutionibus Cl. Sennerti p.* 1398. confortant ſtomachū, juvando digeſtionem, roborant fœtū in utero, præſervant ab abortu &c.

▽ *Vomitoriam ex Nucibus vide Libr.* 2. *cap.* 38.

Aqua deſtillata ex Nucib9 juglandibus, viridibus non poſtremum eſt alexipharmacum confortans.

Succus menſe Februario vel Martio ex radicibus perforatis deſtillans ac depuratus nō ſaltē podagricos lenit dolores, ſed & magno cum Succeſſu in febribus & dolore capitis exhibetur. *Thom. Barthol. Centur.* III. *hiſt.* 97.

N. *Cardanus* demonſtraturus, quātum conſenſum habeant genitalia cū capite, adſeverat, quod ſi quis canitie deformis unicâ tantum nocte illinat ſcrotum ſucco ex radice juglandis viridis expreſſo, canitie depoſitâ nigerrimo colore capitis pilos iri infectos, totum annum duraturos. *Heinricus ab Heer Libr.* 1. *obſerv.* 16.

℞ *ob* NUCUM, fit ex ſucco putaminum viridum cum Saccharo in catarrhis tenuibus ad fauces delabētib9, item in anginâ &c. euporiſton eſt.

Oleum fit per expreſſionem ex nucleis maturis recentib9. Hoc ſummum emolliens & reſolvens eſt, unde in colicâ etiam ad flatus diſcutiendos & pituitam incidendam miræ eſt efficaciæ. Mammillarum itidem fiſſuras optimè ſanat recens expreſſum & inunctum inſperſo deſuper Saccharo.

Electuarium ex Nucibus vid. Lib. 2.

§. CXCI.

181. JUIUBÆ p. 87.) *Ziziphus.* Germ. Bruſtbeerlein. *Ziziphus* alia *ſativa* eſt & *domeſtica*, *alia ſylveſtris*, quæ frutex eſt paliuro foliis, ramis & ſpinis perquam ſimilis.

Hujus *fructus* vocatur in Canarâ *Bor*, in Decan *Ber*, in Malaya *Vidaras.* Cùm aliis eſui aptis malis illarū inſularum & provinciarū careant populi, his utuntur. Vocantur etiā *mala Indica Acoſtæ.*

Asportatur ex Italiâ, Hispaniâ & Galliâ Narbonensi.

Sylvestres ziziphi Monspelii & in Italiæ quibusdam campis occurrunt.

Vires. Moderatè calefac. & humect. usus est præcipuus in thoracis & pulmonum asperitate corrigẽdâ in tussi, pleuritide &c. *Ex his Syrupus de jujubis præparatur vid. Dispens.*

§. CXCII.

182. *JUNIPERUS* p. 88.) *Vulgaris*, alia *major est*, alia *minor*, & solâ differunt magnitudine. *Alia* præterea baccas fert, *alia* flores tantum, & *hæc fœmina* communiter, *illa mas* dicitur. Quæ autem fert fructum non floret. Germ. Wacholderbaum.

Variis locis crescit. Floret mense Majo. Baccæ autumno maturantur.

Lignum, Baccæ, Gummi, fungus in usum veniunt.

Vires. Lignum calidum & siccum est &c. ib.) Martio mense cæsum in suffumigiis ad catarrhos exsiccandos adhibetur, ex quo formantur pyxides cum foraminulis, in quibus reconduntur spongiolæ cum ꝏ pestilentiali tempore pestis gestandæ.

Baccæ calef. sicc. discut. incid. atten. &c. ibid.) His salutariter utimur in peste colicâ, mensium retentione, urinæ suppressione ex calculo, affectibus nervosi generis &c. ex quib9 *præparatur aqua destillata* præmistâ fermentatione, *Spiritus* item *Oleum destillatum, Roob, mel, Theriaca Germanorum dictũ. Extractum ex baccis siccis, Essentia, Elyxir &c.* Quæ omnia ejusdem cum baccis sunt energiæ. *Ex Ligno* destillatur etiam *oleum per retortam* externè in nervinis affectibus utile, ex quo etiam Extractum & sal confici potest.

N. Lixivium ex cineribus de extremitatibus frondiũ juniperi cum vino factũ hydropicos per diuresin curat.

Gummi juniperi (Arab. Sandaracha vernix) siccus scil. truckner Fernis. *calef. sicc. discut. &c.)* Usus ejus est in nervorum symptomatibus, paralysi, contracturâ &c.

N. 1. Vernix liquidus factitius est liquor resinosus ex hoc gummi & oleo lini solutus, valet ad hæmorrhoidum dolores & ambusta.

N. 2. *Græcorum sandaracha est Auripigmentum*, id quod probè notandum est Medicinæ tironibus.

FUNGUS mense Majo instar musci adnascitur, & inservit aquis ophthalmicis.

ELYXIR JUNIPERINUM Aliud.

℞. Roob juniperi per se ex baccis elaborati q. v. Spirit. juniperi ex baccis per fermentat. elaborati q. s. vini malvatici dimid. part. digere per aliquot dies lenissimo calore, postmodũ decanta. f. Elixyr. Admirandæ efficaciæ in calculo, & stomachi debilitate.

FERMENTUM ex BACCIS.

℞ Baccar. juniperi ℔iß. ♀tar. contus. ℔ß. Passul. min. ℔V. succussa inde in vasculum, in quo nunquam vinum fuit infusum, sed decocto juniperi elutum, pone in digestionem ad fermentationem.

L.

Alterandia primaria.

L.

§. CXCII.

182. *LACTUCA* p. 89.) Germ. Lattich. Hæc *hortensis* vel *sylvestris* est. *Hortensis* vel est *vulgaris, capitata & crispa*, & hæ omnes usuales sunt.

Solo gaudet pingui. Floret æstate.

Hujus folia & semẽ in usum veniunt.

Vires. refriger. &c. ibid.) Humectare etiam ego dixerim. Unde somnum conciliat, sangvinem effervescentem sedat &c. Extrinsecus sedat dolorem capitis, & in phrenitide ac delirio pedum lotiones ex lactucæ foliorum decocto commendantur & carpis manuum linteum duplicatum & madefactum aquâ Lactucæ, in quâ Sal Nitri crystallisatum dissolutum, applicandum est ad compescendum massæ sangvineæ fervorem & orgasmum. Ex foliis aqua destillatur ad sangvinis æstum compescendum.

Ex semine fiunt emulsiones cum aq. lactuc. endiv. &c. ad urinæ ardorem, gonorrhœam &c.

§. CXCIII.

183. *LAGOPUS* p. 89.) Hasen-Pfötlein. Nomen habet à signaturâ, quę molli cinereo & purpurascẽte villo pedes leporinos imitatur, accepit.

Sponte provenit in arvis; floret & viget Junio & Julio.

Herba cum spicis in usum venit.

Vires. siccat, adstringit &c. ib.) Unde hujus usus in alvi profluvio, gonorrhœâ, uteri albo fluore, hęmoptysi, &c. vide reliqua in Autore.

§. CXCIV.

184. LAPATHUM p. 90.) *Sylvestre & acutum* scil. hic appetitur. Germ. wilder Ampfer. Halbpferd. Dicitur & *oxylapathum*. Provenit in locis incultis, desertis. Floret Majo & Junio

Radix ac semen in usu sunt.

Vires. temperatæ censetur naturæ &c. ib.) Hujus *radices* exsiccatæ usus creberrimi sunt in cutis vitiis corrigendis, scabie, pruritu &c. externè in lotionibus manuũ ac pedũ. Cõmendantur & ad serpigines pulverisatæ cũ aceto mistæ. Ejus *semen contusum* & ad cochlear unũ in brodio calido haustũ in dysenteriâ admirandæ est efficaciæ. *Ex radice aqua destillatur*, ut & ex Semine. vid. Aquã Anti-dysentericam D.G.R. in Thesaur. Pharmaceutic. annex. sect. I. n. XLVIII. XLIX. L.

§. CXCV.

185 LARIX *seu* LAREX p. 90.) Germ. Lerchenbaum. Hæc incognita fuit toti Græciæ, nec usquam ejus meminerũt Græci scriptores. Nec etiam veteribꝰ Latinis probè nota fuit.

Gaudet locis montanis, unde non solùm in Ambrunensi tractu, sed & in Austriæ montibus, alpibus Rhæticis & aliis locis provenit.

Floret & viget vere.

Hujus folia, cortices, Lignum, resina & fungus in usum veniunt.

Vires. Folia & cortices adstringunt. Lignum magni æstimatur contra elephantiasin & Leprã. In vetustissimarũ Laricum caudicibus album quiddã corio

corio ſimile reperitur, quod pro conſtringendis ac agglutinandis vulneribus & ſangvine compeſcendo mirè commendatur.

Reſina Laricis liquida conſiſtentiâ mellis, colore flava, transparens, acris, tenuis, amaraſcens, odorata, hodiè pro Terebinthina in uſum recepta eſt, de hâc vide infr. de Terebinthinâ.

Fungus in truncis magnarum Laricum repertus Agaricus dicitur, de quo infrà.

N. Larix etiam habet Muſcum ab aliarum arborum Muſco non multũ differens, ſed odoris vehementis & cerebrum facilè vacillantis, ex quo errhinum præparari poteſt.

§. CXCVI.

186. LAURUS p. 91.) Græc. Δάφνη dicitur, perpetui viroris Arbor; Fuit autem Daphne Ladonis Arcadiæ fluvii & Terræ filia pulcherrima, cujus amore irretitus Apollo eam diu ſectatus eſt, ut illâ, ceu amaſiâ uteretur. At ipſa fugæ devicta & ab eo capta Peleium ac Tellurem parentes deprecata eſt, ut ſe in ſuum reciperent gremium. Re conſpectâ deterritus Apollo, ſuoq; fraudatus amore arborem nihilominus amplexus, vulſo ex eâ ramo coronam capiti ſuo aptavit, quæ cauſa forſan, quòd non ſolùm Laurus Muſis ſacra ſit, ſed & duces eâ in triumphis utantur.

Hujus variæ recenſentur Differentiæ. Duas habet *Dioſcorides, Latifoliam & anguſtifoliam, Theophraſtus* in *Marem ac fœminam* diſpeſcit. Sed de his cõſulẽdi ſunt Botanici. Nos de viribus maximã partẽ ſumus ſolliciti.

Hujus Italia, Hiſpania, ac Luſitania admodum feraces ſunt: Nos non niſi in hortis colimus. Perpetuò viret, floret Martio & Aprili in dictis regnis. Baccæ ſub finem Autumni maturantur, & niſi decerpantur totâ hyeme in arbore hærent.

Folia & Baccæ in uſu ſunt.

Vires. Folia calefac. ſicc. emoll. reſolv. &c. ibid.) *Baccæ* paulò calidiores ſunt, unde in nervoſi generis affectibus, paralyſi, colicâ, ventriculi cruditatibus acidis, dolore poſt partum, menſium & urinæ ſuppresſione notabilis ſunt effectus &c. Ex *baccis præparatur Electuarium, Emplaſtrum, oleum* tùm deſtillatum, tùm coctum vel expreſſum. Item *Spiritus* ex baccis cum ▽ fermentatis elaborari poteſt, & *Eſſentia.*

De oleo deſtillati viribus vide Dnum Autorem.

§. CXCVII.

187. LENS PALUSTRIS p. 91.) Germ. Waſſerlinſen. Stagnantium aquarum incola vulgaris ſcil. in lacubus & ſtagnis aliisque non fluentibus aquis innatans reperitur.

Vires. refriger. humect. &c. ibid.) Unde præcipui uſus eſt ad defluxiones ſangvinis calidas, inflammationes, podagram ex causâ calidâ &c.

N. Præter hanc *paluſtris Lentis Patavinæ*, item *quadrifoliæ*, & *Triſulcæ aqua-*

aquaticæ meminit *DOMINICUS CHABRÆUS* l. c. p. 566.

§. CXCIIX.

188. Lentiscus p. 91.) Σχῖνος. Germ. Mastixbaum. *Lentiscum* à foliorum Lentore dictam volunt quidam, alii autem, quòd liquore quodam lentescat. Arbor est olivæ foliis baccifera.

Hujus feracissima Lusitania, Boëtica, regnum Valentianum, Gallia Narbonensis, Chio insula.

Floret Aprili, fructus octobri maturescit.

Exhibet officinis *Gummi resinosum Masticben dictam.*

N. *Ballonius l. 2. observ. cap. 8. Solas Lentiscos in Chio insulâ* &c. p. 92.) Veruntamen optima *Mastix* est, quàm insula Chio suppeditat, & refert *allegatus Autor* copiosissimum in illâ insulâ esse *Lentisci Masticben fundentis* proventum & primarias opes in ejusdem collectione consistere. Rarâ & exiguâ quantitate est, quæ in Lusitaniâ & Galliâ provenit, ita ut de eâ colligendâ homines vix curam aliquam suscipiant, *teste Amato Lusitano enarrat. 18. in Dioscorid.*

N. *Lentiscum* ter florere, ac ter fructum ferre *Ruellius* statuit. At hanc arborem ter florere, aut ter fructum ferre falsum est, sed fructum tribus distinctis temporibus perficit, hinc errori locus.

De Mastiche vid. infrà vid. *Mastichologiam D. Joh. Stephani Strobelbergeri sect. 1.*

§. CXCIX.

189. LEVISTICUM p. 92.) seu *Ligust. cum vulgare. Laserpitium Europæum Germanicum. Hipposelinum* quibusdam. Germ. Liebstöckel / *Ligusticum* dicitur, quia plurimum in Liguriâ nascitur, in monte scilicet Appennino alpibus contermino. Incolæ *Panaces* vocant.

Crescit in altissimis & asperis montibus ac umbrosis, maximè circà foveas & scrobes. Floret julio Mense. Colitur etiam in hortis nostris.

Folia, radix & semen in usu sunt.

Vires. Calefac. siccat, incid. aper. &c. ibid.) Alexipharmacum est, vulnerarium & diureticum. Radix uterina est, partum accelerat in balneis, item ad uteri impuritates everrendas confert. Semen Levistici urinam reddere nigram communiter statuunt, si misceatur medicamentis & ita offeratur. De reliquis videatur *Autor.*

§. CC.

190. LICHEN ib.) *Petræus, saxatilis, hepatica.* Germ. Steinleberkraut.

Hæc foliis constat multiformibus squammatis incumbentibus laciniis sinuatis, crassis & pinguibus, superius hilari virore nitentibus, inferius dilutioribus fibrarum capillarium infinitis cincinnis subtus demissis. Vetustate caules erigit unciales tenues, glabros, quorum unusquisque florem stellatum herbacei sustinet coloris, qui suis radiis deorsum nutantibus parvum galerum exprimit.

Floret majo & junio. Crescit locis udis & umbrosis, in fontibus sc. profundis ac rorulentis petris, aliisque semitis lapidosis, ad quas solis radii non pertingunt.

Vires

Vires. refrig. & ſicc. abſterg. &c. p. 93.) Unde vulneraria eſt, & pulmonis ac Epatis affectibus mederi & contra reliquorum viſcerum obſtructiones facere illorum tonum roborando, teſtatur experientia. Aduſtos etiam ſive tartareos expurgat humores, in decocto cum ſero lactis exhibita, ex quibus atrophia oriri ſolet. Unde in hecticâ & atrophiâ infantium, ictero, ſcabie, gonorrhœâ &c. ſummo cum fructu in uſum trahitur. Externè ſanguinem ſiſtit in vulneribus.

§. CCI.

191. *LIGUSTRUM* p.93.) *Phyllirea.* Germ. Reinweiden. De hujus differentiis vide *Dn. Autorem.* De *vulgari* hîc agemus. Creſcit paſſim in ſepibus. Floret majo, junio.

Hujus folia & flores in uſu ſunt.

Vires. refrig. ſicc. adſtring. incid. &c. p.93.) Unde foliorum uſus præcipuus eſt in oris collutionib9 & gargariſmis cum aliis adhibitorum, ut in anginâ, uvæ prodicentiâ &c. Præterea & in gingivarum laxitate dicta folia cum aquâ chalybeatâ cocta addito aluminis tantillo mirificè proſunt. *Aqua deſtillata* alumine temperata ulceribus ac excoriationibus pudendorum ſuccurrit, exterius cum linteo impoſita. Quia & intrinſecus ad ſcorbuti curam folia facere compertum eſt, ſc. in ſero lactis cocta & exhibita per aliquot dies.

§. CCII.

192. LILIUM ibid.) *κρίνον* Germ. Lilien. Hujus genera diverſa ſunt, *album ſcil. aureum ac rubrum. Lilium album Nobis tantùm in uſum venit.*

Creſcit in hortis, & gaudet ſolo pingui, umbroſo ac ſtercorato. Floret jun.

Flores, radix & ſtamina uſus ſunt creberrimi.

Vires. Flores moderatè calefac. humect. &c. ib.) in his nihil notatu dignũ occurrit, niſi quòd iuxta vim ſuam digerentem & anodynam, etiam antihyſtericam obtineant, dum ex his in vino aliquot dieb9 infuſis & poſtmodũ deſtillatis aqua elici poteſt ad ſuffocationem hypochondriacã ſeu hyſtericam præſtantiſſima, non omnib9 nota, cujus doſis eſt à cochl.1. ad ij. vel iij. ad præſervationem & curationem.

Radix abſterg. & ſicc. digerit, emoll. maturat. &c.) Unde externè in tumoribus maturandis, clavis pedum curandis, pudendis puerperarum emolliendis &c. commodè adhibetur.

Stamina lutea ad facilitandum partum cum aq. verbenæ propinantur.

Ex floribus albis præparatur Conſerva, aqua, oleum ſ. & c. vid. Diſp.

§. CCIII.

193. LILIUM CONVALLIUM p.94.) G. Meyenblümelein. Gaudet ſolo humido, nemoroſo. Floret initiò Maji.

Vires. calef. ſicc. & c. ibid.) Hujus flores inter ſpecifica cephalica primum obtinent locum, unde in apoplexiâ, paralyſi, ſpaſmo, epilepſiâ, & congenerib9 capitis affectibus ſalutariter in uſum trahuntur. Ex his præparatur *Aqua ſimplex, Spiritus vini liliatus ex flo-*

ex floribus cum vino vel Hispanico, aut Malvatico. Spiritus liliorum convallium ex fl. fermentatis.

N. Floribus Liliorum convallium impleatur cucurbita vitrea, & sepeliatur in cellâ, ut orificium benè occlusum saltem emineat, & in succum resolventur hi flores per internam fermentationem, aliquot mensibus durantem, inde succus per VB. destilletur, & acquires Spiritum liliorum convallium admirandæ virtutis Vid. Thesaur. nostr. Pharmacevtic. sect. 1. & sect. 23. No. 1. & num. XIII.

Ex floribus etiam conficitur conserva, oleum per infusionem, item *Essentia egregia*; Et *Sal volatile* etiam ex his singulari artificio digestionis elici potest.

§. CCIV.

194. *LIMONIA MALA* ibid.) Limonien. Poma sunt *MALI LIMONIÆ*, quam ad Veterum *Malum Medicam* multi referunt.

Attamen multæ sunt differentiæ in pomi formâ, cortice, carne ac succo. *Majora & Minora* sunt juxta *Matthiolum*, & succi suavitate & corticis crassitudine differentia. *Unde* distingvuntur in *dulcia, acida & acido-dulcia.*

Eodem cultu ac cœlo gaudet hæc *Malus* quo *Medica*, & virtutes non abſimiles, nisi quòd *Limonia* magis sint acidiuscula, & proinde magis refrigerantia.

Ex his præparatur *succus, Syrupus*; Et ex *floribus Aqua & Essentia* confici potest.

N. Ex corticibus cum succo clauso vase digestis *Spiritus* destillari potest.

§. CCV.

195. LINARIA p. 95.) Hujꝰ species sunt plurimæ, ex his tamen solùm in usum venit pharmacevticum vulgatissima illa exiguæ esulæ formâ, unde versus: (scit.

Esula lactescit, sine lacte linaria cre-
Gaudet locis incultis, & cultis juxtà sepes. Floret Junio, Julio ac Augusto.

Folia ac flores in usu sunt.

Vires. Calef. & sicc. &c. ibid.) In hâc juxtà vim suam diureticam insignis etiam latet virtus anodyna, ut in hæmorrhoidum cœcarum doloribꝰ mitigandis pro specifico habeatur cum floribus. *Aqua ejus destillata* ob diuresin, quæ indè promovetur, hydropicis confert, ejusq; decoctum illis, qui ex alto deciderunt, ad dissolvendũ grumescentem sanguinem. Ex hâc etiam *Ungventum* confici solet ad hæmorrhoidum dolores. ℞ herb. Linariæ cũ fl. M. q. v. quibus contusis cum adipe porcinâ coctis & expressis fiat Ungventum, cui vitellum ovi permisceatur & posteà cum lana parti dolenti applicandum est.

§. CCVI.

196. LINUM p. 95.) Germ. Flachs. Vel *sativũ* est, vel *sylvestre. Illud usuale, hoc minus. Hujus semen in usu est.*

Vires. calef. humectat, digerit, emollit, maturat. &c. ibid.) Unde hujus præcipuus usus est in tussi, phthisi, pleurisi. Externè maturat tumores, lenit dolores &c. Ex hoc *Mucilago* vel infusione

vel coctione in aquâ elicitur. *Item farina, oleum expressum*, quod easdem vires, quas semẽ, retinet. Prodest haustum calidè cum cerevisiâ pleuriticis & dolore colico, & iliaco vexatis, ubi & externè adhiberi debet. Dos. ad ℥ij.

N. Hujus oleum antequam in usum veniat, sequenti modo purificari debet. ℞ Olei Lini expr. aquam tepidam ana p. æq. concutiantur benè invicem & quantum possibile confundantur, postea pone in solem relinquendo, & semper cum in fundo impurum est, separando, hoc fac toties, donec oleum Lini purificetur. Sicque acidum ejus etiam corrigitur. Optimus tamen modus hoc præparandi est, si v.g. oleum Lini misceatur cum Sp. V. & ad △nem continuò agitatum coquatur, ad spiritus vini consumtionẽ, sic enim sp. V. olei Lini acidum secum rapit.

N. Stupa & tela inservit non raro aliorum Medicamentorum applicationi, & potest etiam inde fieri fomentum cum aquâ in prolapsu uteri.

§. CCVII.

197. *LOTUS* ibid.) *hortensis trifolium odoratum*. Germ. Siebengezeitt/ eò quod septies in die odorem mutet.

Seritur in pratis & hortis. Floret Junio, Julio & Augusto.

Herba cum fl. in usum venit.

Vires. calefac. sicc. digerit, abstergit, &c. p. 96.) alexipharmaca est, vulneraria, diuretica ac sedativa. Unde commodè usurpatur in pleuritide, epilepsiâ ab utero, dysuria, hydrope incipiente &c. Reliqua vide in *Autore*.

§. CCIIX.

148. *LUPULUS* p. 96.) *Salictarius* Hopffen. Vel *domesticus* est, qui præfertur, vel *sylvestris*.

Solo gaudet pingui ac stercorato. Floret Augusto.

Flores & Juli Mense Aprili prorumpentes in usu sunt.

Vires. Flores calef. sicc. discut. &c. ibid.) Unde in viscerum obstructionibus valdè utiles sunt, ut commodè in ictero, malo hypochondriaco, mensium suppressione adhibeantur.

JULI sanguinem mundificant, in acetariis assumpti, & inde à cutis impuritatibus præservant. *Ex floribus Aqua* destillatur, quam quidam etiam in variolis usurpant potui ordinario nuptam. M.

§. CCIX.

199. MAJORANA p. 96.) Ἀμάρακος. Germ. Majoran. Vel est *peregrina*, de quâ vide *Marum*, vel *domestica*, atque hæc vel *sativa latifolia ac tenuifolia*, vel *sylvestris*.

Ex his usualis est sativa utraque.

Vocatur Sampsuchus, sive *Amaracus* Græcis, *Majorana* autem Latinis.

Hîc quæritur, An *Sampsuchus* & *Amaracus* unum & idem sint? *Dioscor. Plin. Matthiolus* & alii affirmant. Negant autem *Galenus*, *Aëtius*, *Paulus*, &c. dum de iis in diversis tractarunt capitibus. Verùm nos *cum Dominico Chabræo Amaracum* eandẽ cum *Sampsucho*

sucho esse statuimus *vid. ejus Appendic. l. sæpius c.*

Gaudet solo umbroso, humido, stercorato, crescit in hortis, & floret Julio ac Augusto.

Hujus Folia & semen in usu sunt.

Vires. Calef. siccat, attenuat, digerit &c. p. 97.) Hujus usus potissimus est in Capitis affectibus, nervosi generis, ventriculi, uteri ac laticis symptomatibus. Confortat cerebrum &c. Hinc Ejus *Aqua* cum vino destillata catarrhis confert, si loco errhini volæ manus infusa naribus attrahatur & vertici capitis inungatur. Ex hâc etiam *pulvis sternutatorius* conficitur pretiosus cum fl. lil. convall. lavendul. Moscho & ambrâ &c. item cucuphæ. Contrà ictus etiam serpentum & aranearum, si cum sale ac aceto misceatur & imponatur, auxilio est. Nonnulli *Aquam ejus destillatam* tempore pestis hauriunt ad sangvinem corrigendum & venenum expellendum. *Tidicæus de Theriac. p. 175.* Ex hâc præparatur etiam *Conserva, ol. destillat. ex foliis & Balsamus.* Ac ingreditur etiam *Trochiscos Hedychroi.*

§. CCX.

200. MALABATRUM p. 97.) FOLIUM INDUM. Jndianischblat. Hoc interdum ramis suis adhuc inhærens, & sæpè solum ex Indiâ advehitur. Nō autem est Nardi folium, nec innatat aquis, ut quidem volunt, nec est Caryophyllorum folium, nec in Syriâ aut Ægypto nascitur; sed est sui generis folium in Indiâ ex Arbore decerptum. *Cujus iconem vid. in Dominic. Chabræo l. c. p. 33.*

Hujus vires describit *Dn. Autor.*

§. CCXI.

201. MALVA, quæ vel *sylvestris vel hortensis arborea*, cū à *Dn. AUTORE* exactissimè quoad singulas qualitates & vires describatur, hîc à Me prætermittitur, & ad alia pergimus.

§. CCXII.

202. MANDRAGORA p. 98.) CIRCÆAM vocarunt Nonnulli, à *Circe* Veneficâ illâ & procurandi amoris artifice, quòd radix credatur ad amatoria facere. *Anthropomorphin* vocavit *Pythagoras*, *Semihominem Columella.*

Estq; Mas vel Fœmina. Marem in Hispaniæ, Italiæ, & Galliæ Narbonensis hortis, semine aut radicibus ex Candiâ advectis, haberi scribit *Lobelius*, in aliis autem Regionibus haud facilè. *Fœminam* copiosè in Gargano & aliis Apuliæ montib9 provenire statuit *Matthiol.*

N. Dantur & apud Chinenses fructus, quos *poma amoris* vocant. Italis *Bella Dona*, Lusitanis *d' Oro* appellantur, *Mandragoræ* species. Hanc Chinenses inter acetaria in hortis colunt, & tostam sub cineribus cum aceto & pipere edunt. Hęc planta licet tertio gradu sit frigida, tamen in climate hoc calido ac bile acerrimâ dominante maximum hepati & reliquis visceribus præstat refrigerium. Condiuntur quoque muriâ ac aceto addito, pipere & aromatibus. Quod genus conditurae *Achor* Indi vocant. *JACOBUS BONTIUS* de Medicinâ Indorum.

Hujus *Cortex* ex Italiâ asportatus in usu est. Et depromitur ex radice ac trajecto lino ad exsiccandum exponitur. Exterius est scaber, inæqualis, coloris cinerei, interius albicat, crassitie cortices capparum superat duplo, sapore penè nullo.

Vires. Narcoticus est &c. ibid.) Unde vinũ, cui cortex infunditur, valet in doloribus ac vigiliis, exhiberi etiã quandoque solet antè sectiones & ustiones, ne sentiãtur. Sed rari usus est. Extrinsecus in oculorum dolore &c. ejus infusum in aquâ appropriatâ adhiberi solet. Ex hoc *Oleum* paratur *Mandragoræ* dictum additis aliorum narcoticorum succis & oleo vid. disp.

§. CCXIII.

203. *MARRUBIUM* p. 99.) *Hoc vel Nigrum est*, ac minus usuale *Ballote* dictum, *vel Album*, atque hoc officinale est. Germ. weisser Andorn.

Crescit incultũ ad vias. Floret Julio. *Sola herba in usu est pharmaceutico.*

Vires. Calef. sicc. aper. absterg. atten. &c. ibid.) Hujus summitates in vino albo infusæ per noctem ac triduo epotæ mirè ad menstrua provocanda, stomachũ roborandum, cachexiã ac fœdos virginum colores arcendos & appetitum restituendum valent. De cæteris *vid. Dn. Autorem.* Ex hac conficitur. *Aqua destill. Syrup. de Prassio c. & spec. Diaprassii.* Vid. Dispens.

§. CCXIV.

204. *MARUM* ib.) planta est exotica, hinc ad varias refertur plantas, ad *Majoranam*, ad *Mastichinam* dictam & ad *Origanum Heracleoticum*, imò *Melissam* esse *Hermolaus in Dioscor. statuit.*

Plantæ hujus caules sunt lignosi, densâ lanugine obsiti, in ramos oppositos diducti. Folia è geniculis bina, ex adverso sita Majoranæ sativæ foliis similia cinerei coloris, crassiuscula, odore fragranti, & sapore acri ac aromatico.

N. Hâc summè delectari feles statuunt, eâque comestâ ipsas semen genitale effundere.

N. LOBELIUS MARI *Syriaci* meminit, quod cum *Dioscoridis* maximè vult conspirare quoad externam formam & odorem, refertq; per decennium plantam hanc odoris fragrantiam retinuisse. *Vid. in Adversf. p. 213.* Et sunt, qui MARUM illud ex locis peregrinis allatum id ipsum esse contendunt. *Tabernæmontanus Lib. 2. herbar. c.* 2. varias MARI enumerans species ex Asiâ dicit & Ægypto in Italiam quoq; deferri, num verò ibidem etiam proveniat, non meminit.

Majoranam vel Dictamnum Creticum substituere solemus ibid.) Verùm licet *Marum* maximè ad naturam Majoranæ accedat, & iisdem cum hâc polleat viribus, nihilominus tamẽ nõ confundendæ sunt hæ plantæ, multò minus peregrinę in hujus locum surrogandæ: sed MARUM, quod ad nos defertur, & notis à Dioscoride & Cortuso descriptis gaudet, retinendum.

Hujus

Alternatia primaria.

Hujus iconem vid. in DOMINICO CHABRÆO l.c.p. 418. Ex hâc *Pilulæ Morocostinæ Mindereri* præparantur, quæ inter cephalica non postremum habent locum, ac unà ventriculo, jecori, lieni, pectori ac aliis partibus auxiliantur.

§. CCXV.

205. MATRICARIA ibid.) PARTHENIUM. Germ. Weterey. Crescit in hortis, ut herba notissima, floret Junio & Julio.

Folia cum fl. in usu sunt.

Vires. Calefac. sicc. atten. incid. &c. ibid.) Præter vires à *Dn. Autore* recensitas addimus etiam hoc, quod lochiorum tardè erumpentium motum promoveat, si ex hâc cum fl. chamæmel. & artemis. decoctum paretur. Ex hac *Aqua destill.* item *Sal* ex cinere, *Syrupus &c.*

N. Apes & culices non ferre possunt odorem Matricariæ, unde contrà illorum animantium ictus usurpari potest.

§. CCXVI.

206. MATRISYLVA p. 100.) Hujus vocabulũ diversis plantis attribuitur 1. *Epaticæ stellatæ*, 2. *Caprifolio* ac 3. *Horminio*. Quas vide suis locis.

§. CCXVII.

207. MELILOTVS p. 100.) Germ. Steinklee. *Estque vel fl. luteo, vel albo.* Gaudet locis saxosis: Et floret integrâ æstate.

Integra herba cum fl. ac ejus semen venit in usum.

Vires. Calef. emoll. discutit. &c. ibid.) vim etiam habet paregoricam ac sedativam, unde in tumoribus discutiendis ac emolliendis, doloribus partium &c. externè pro topicis vel clysteribus & similibus commodè adhibetur. *Ex hâc Aqua destillatur, & Emplastr. de Meliloto* conficitur.

§. CCXIIX.

208. MELISSA p. 100.) *Melissophyllum. Apiastrum.* Melisse. Est & *Melissa peregrina Turcica* sive *Moldavica* dicta *fl. purpureo & albo*, quæ seritur in hortis, & ex Moldaviâ primùm ad Nos delata fuit.

De variis Melissæ differentiis consule Botanicos.

Colitur passim in hortis, & floret æstate.

Vires. calef. siccat. &c. ibid.) Usus hujus est admirabilis in capitis affectibus, inprimis Melancholiâ, affectibus hystericis, mensium ac Locchiorum suppressorũ revocatione, ac totius massæ sangvineæ depuratione, unde *essentia Melissæ*, cujus *Robert9 à Boyle in suis experimentis chemicis*, ut & FEBVRE *in suâ Chemia de Essentiis vegetabilium* mentionem facit, ejusq; modum præparandi & operandi *ex Th. Paracelsi Lib. 3. de vitâ longâ cap. 2. & 5. item Libr. 4. Archidox. de quintâ Essentiâ ; Libr. de Renovatione, & Restauratione,* de primo Ente ex herbis desumsit; internè adhibita, exutis ungvib9 manuum ac pedum, & deciduis pilis à capite hominem quasi rejuve-

juvenescere facit, ut denuò crescant, vetulis item menstrua restituere, atq; ita quasi rejuvenescere tradũt. Ex hâc prætereà *Aqua cum vino & corticib. recent.* Citri præparatur, quæ per rectificationem transit in *spiritum*, & sp. hic per infusionẽ crebram foliorum Melissæ recentium incisorũ in *Essentiam degenerat.* It. *Conserva ex floribus* ac *syrup. s. & comp.* inde confici potest.

§. CCXIX.

209. MELO ibid.) Germ. Melonen. Hujus pulpa malum suppeditat nutrimentum, facilè enim in ventriculo corrumpitur ac febribus & torminibus generandis ansam præbet. Ideoque *Ejus semen* in usum cedit Medicum, quod quaternarium seminũm frigidorum majorum numerum adimplet, aperit, ac abstergit, Epaticum est & nephriticum &c. p. 101.

§. CCXX.

210. MENTHA p. 101.) Posthabitis aliis speciebꝰ *de Menthâ acutâ & crispâ* tamen hîc loci agemus, & in primis de *Crispâ*, ceu nobilissimâ. Germ. Krausemüntze.

Colitur in hortis, ac gaudet locis apricis humidis. Floret Julio.

Hujus herba cum fl. venit in usum.

Vires. Calefac. sicc. & c. p. 102.) Specificum est stomachicum, si ventriculus vomitu debilitetur, & vis ejus digestiva langveat, hęc tàm internè, quàm exꝫnè adhibita prodest. vid. D. Auth.

N. *De Menthâ sylvestri*, seu *caballina* aut *Mentastra* dictâ, aliàs minus officinali *P. Borello Centur.* 1. *observ.* 29. & 30. pro arcano revelatum fuit, mulieres concepturas, licet steriles existimentur, si antequam virum accedant, placentulam ejus vulvæ imponant coronæ instar effigiatam, idque sub fine menstruarum purgationum fieri debere.

Ex Menthâ crispâ, cujus caulis ad rubedinem inclinat, destillatur *aqua cum vino*, & præparatur *syrupus minor & major.* vid. Disp. item *Conserva ex foliis. Ol. destill. & infus. Balsamus. Et sal* ex cinere.

§. CCXXI.

211. MENTHA SARACENICA pag. 102.) *Balsamica, Corymbifera, MENTHA S. MARIÆ.* German. Marienmüntze. Colitur in hortis. Floret Junio & Julio.

Vires. Calef. sicc. aperit, atten. discut, absterg. & c. ibid.) Specificum uterinum est, Mensium suppressioni succurrit, massam sangvineam refocillat, venenis resistit. Externè in insessibus adhibetur.

§. CCXXII.

212. MERCURIALIS ib.) Germ. Bingelkraut. Communiter in *Marem testiculatam*, & *fœminam spicatã* distingvunt, quam sexus differentiã in plantis Cl. HELMNOTIUS rejicit, vid. suprà Lib. 1. promiscuè tamẽ in usum veniunt, cum DIOSCORIDES utramq; ad alvũ ciendã comendet. Vnde & *Casp. Hoffmannus* ex numero quatuor herbarum emollientiũ

exclu-

Altexantia primaria.

excludit & in classem perfunctoriè purgantium transfert, bilem enim ac serosos purgat humores. Extrinsecus vulvæ imposita menses & secundinas ducit, creberrimi usus est in clysteribus. *Ex hâc aqua destill. Syrupus componitur & Mel* vid. Dispens.

§. CCXXIII.

213. *MESPILUS* p. 103.) Germ. Mespelbaum. Crescit in hortis. Floret Junio. Fructus fert Octobri.

Fructus, ossicula, & Folia veniunt in usum.

Vires. Fructus refriger. sicc. &c. ibid.) Unde usus ejus est in diarrhœâ, dysenteriâ ob vim adstringentem. Et extrinsecus etiam impositi vomitum compescunt & alvi fluxum.

Ossicula contra calculum pulverisata commendantur. *Folia* ejusdem sunt cum fructibus energiæ.

N. JOHANNES de LAET *in descript. Indiæ Occid.* Libr. 3. c. 22. alterius fructus mentionem facit in Virginiâ reperti *Mespilis nostratibus* similitudine respondentis, minimè edulis, antequam emollescat, colore ad cerasa accedentis, sapore suavis & ferè insipidi.

§. CCXXIV.

214. MEUM ibid.) vel *Meu*, caule & foliis anetho simile, crassius tamen Anetho, ad cubitos duos insurgens, sparsis radicibus tenuibus, obliquis & rectis, longis, odoratis.

Duo genera sunt Athamanticum ab *Athamante* inventore nobilius, *ac alterum minus ruffum ignobilius.*

Utrum Nostrum MEUM, quod possidemus, verum sit ac Legitimum *Dioscoridis*, dubitat *Matthiolus*; Verùm Nos nulli dubitamus, ita ut non opus habeamus aliunde importari illud. Germ. Bärwurtzel / quod uteri torminibus in ore detenta & masticata radix medeatur.

Vires. Radix Calef. sicc. atten. aper. &c. p. 104.) Hujus usus est in omni flatulentâ affectione ventriculi, intestinorum, uteri, & in catarrhis à causâ frigidâ ortis, ac tartaro pulmonum.

Multas veterum ingreditur compositiones, veluti *Lithontribon. Nicol. Auream Alexandrinam, Diacrocum Mes. & Theriacam Androm. &c.*

§. CCXXV.

215. MILIUM p. 104.) Germ. Hirschen. Crescit solo arenoso humido. Floret Augusto.

Semen atque ejus farina in usu sunt Medico. Vires. refrig. sicc. &c. ibid.) Diaphoreticum ac Diureticum est. Unde in hydrope, calculo renum ejus decoctum commendatur; Externè tostum cum sale plantis pedum impositum tumores pedum discutit, exsiccat catarrhos, dolores capitis & ventris demulcet &c. *Ex herbâ Milii Aqua* destillatur, in calculo medicamentum prophylacticum. *Decoctum seminis* cum ▽ vel vino ad crepaturam magnarum est virium in tertianis intermittentibus imminente paroxysmo ad sudoris eruptionem propinatum.

§. CCXXVI.

216. MILIUM SOLIS ib.) *Lithospermũ*. Germ. Meerhirschē. Steinsamen.

Litho-

Lithoſpermum à ſeminis duritie. Pro Milio Solis rectius Milium Soler dicitur, quia admodum frequens eſt in montibus SOLER. *Lachrymam Mari* vocant nonnulli.

Creſcit in aſperis & editis locis, etiã in hortis, & inter fruges incultum. Floret Junio. Semen Autumno perficitur.

Semen in uſu eſt, rarò folia.

Vires. calef. ſicc. &c. ib.) Specificũ lithontripticum eſt, calculos expellit, urinas movet, obſtructiones aperit, ſecundariò parturientes juvat.

N. Sunt, qui pro certo experimento jactitant, in febri quotidiana ante invaſionem ſemen exhibere &c.) Verum hoc experimentum refero inter illa, quæ interdum ſuccedunt, ſæpè autẽ non, quia nullam excogitare poſſum rationem, fermentum quâ febrile extingvatur.

§. CCXXVII.

217. *MILLEFOLIUM* p. 104.) Ευρατιώτης ὁ χιλιόφυλλος. Millefolium à foliorum multiplici copiâ nomen ſortitum, licet & aliæ plantæ hoc aſſumant nomen, ut Achyllæa, Sideritis. *Stratiotis* autem ſeu *militaris* dicitur, quod inflicta curet vulnera militib9.

Dividitur autem communiter in *Aquaticam*, de quâ alibi, & *terreſtrem*, quæ hujus loci eſt.

Creſcit paſſim in locis aridis ad vias. Floret Junio.

N. Præter vulgarẽ dictam ſpeciem datur etiam *Alpinum incanum* flore ſpecioſo *tomentoſum* flore luteo, *Narbonenſe*, item *Alpinum* & *Creticum*. *vide Dominic. Chabr. l. c. p. 366.*

Herba cum floribus eſt in uſu.

Vires. Exſiccat, aſtringit, cum temperato calore &c. p. 105.) inter vulneraria facilè princeps eſt; dum vi ſuâ leniter abſterſivâ omne acidum in ſanguine & latice præter naturam contentum imbibit, unde vulnera conglutinat, hæmorrhagias ſiſtit, prout & in aquâ calidâ infuſum & aſſumptum ad aliquod tempus, quo diutius eò melius in hæmorrhoidum doloribus & fluxu earũ immodico valdè confert. Communiter etiam ejus decoctum contra abortum mirè commendatur. Et miretur quispiam, quomodo extrinſecùs, prout & *D. Author* atteſtatur, hæmorrhagiæ narium medeatur, recens autem naribus herba indita hæmorrhagiam cauſetur diverſos quaſi edendo effect9? Verùm *Millefolii* herba naribus recens indita leniter pungendo reſerat venas & arterias capillares, ac ita ſanguinem elicit, ut hæmorrhagiæ narium inde oriantur. Aliter autem cum ejus ſucco eſt comparatum, qui glutinandi obtinet facultatem. *Reliqua vide in Authore.*

§. CCXXVIII.

218. MOMORDICA p. 105.) *Balſamina*, aliis *balſaminum*, *pomum mirabile*, & *pomum Hieroſolymitanum*. Ger. Balſamäpffel / Folia habet bryoniæ vel vitis, ſed minora, concinnius diviſa, glabra virore nitentia. Flores ex albo lutei, quinque foliis conſtantes, caulis unciam longus. Radix eſt fibroſa parva, fructus rubri, carne

puniceâ

puniceâ semine citrulli. Dicitur *Balsamina* ob vim sanandi vulnera mirabilem.

Non nisi sata provenit in hortis, etiam nostris, licet in Italia & aliis calidis provinciis felicius crescat. Apud Nos floret in Augusto, & raro ad maturitatem fructus pervenit.

Folia & fructus veniunt consideranda.

Vires. Refrigerant & parum siccant &c. ibid.) scil. cum moderatâ frigiditate reficcant; Vulneraria sunt recentib9 imposita vulneribus cum vino infusa & cocta coli & hæmorrhoidum dolores sopiunt, ruptis ac convulsis utiliter adhibentur. *Oleum* fit ex infusione ac coctione fructus exempto semine in oleo amygdal. dulc. hoc vulnerum inflammationibus medetur, ac ea citò glutinat, mammillarum etiam scissuris auxiliatur, & toti nervoso generi læso prodest.

N. In Java teste JACOBO BONTIO, species *Balsaminæ* crescit *Dawlontas* incolis dicta, & est frutex in humanam assurgens altitudinem folio ad marginem dissecto *Balsaminæ*, cujus odorem etiam proximè refert.

§. CCXXIX.

219. MORUS ibid.) Est autem vel *Alba*, album ferens fructū, vel *Nigra*, nigrum ferens, atque hæc appetitur.

N. Ad hanc etiam spectat *Chamæmorus Norwagica*, cujus fructus grati est saporis & specificam vim antiscorbuticam obtinet, ex hoc *spiritus* & *Roob* confici potest. *vid. D. D. Simon Pauli l. c. p. 404.*

Nostratis Mori fructus maturescit Augusto.

Radicis cortex, folia & fructus veniunt in usum.

Vires. Cortex radicis calefac. & sicc. absterg. adstring. &c. ibid.) unde in epatis ac lienis obstructionibus aperiendis maximè salutaris existit.

Fructus Nigri immaturi refriger. & sicc. valde adstring. &c. p. 106.) Unde in hæmoptysi, nimio mensium fluxu, alvi profluvio, & externè in faucium inflammationibus commendantur. *Fructus Maturi seu Mora Matura* refrigerant quidem, sed non siccant, verùm humectant potiùs, alvum solvunt, & sitim sedant, pauci nutrimenti & noxii putrescibilis.

Folia etiam refrigerant & siccant, ac adstringunt, hinc in dentium dolore vel per se, vel cum cortice cocta in vino pro oris collutione non sine salutari effectu sunt. *Ex Moris immaturis* nonnulli *aquam destillant*, sed rari usus, utuntur eâ ad prædictos affectus. *Roob Diamoron f. & c.* &c. in usu sunt. Horum virtus in faucium & oris inflammationibus à Principio cum aq. prunellæ & aliis est egregia.

N. Ex cymis seu tenerioribus cauliculis *Mori Nostratis nigræ* tempore verno, antequam erumpant, synovia in vitro radiis solaribus exposito colligitur in epiphorâ & ophthalmiâ eximiæ energiæ.

§. CCXXX.

220. MOSCHATA, MACIS p. 106.)

Nux aromatica, *Nux Myristica* &c. Germ. Muscaten-Nuß. Arbor est indica, & maris folia habet fœminæ Arbori majora & crassiori pediculo prædita, juglandis folio similia, interdum pedis Romani longitudine, trium unciarum latitudine, color parte pronâ canescens, supinâ viridis & splendens nervosa. Summo rami fastigio adhærent fructus pyri fructui affines crasso breviq; pediculo nexi, qui quandoq; bini, terni, quaterni, & plures simul conspiciuntur, ut in Nuce juglande, similes superioribꝰ quoad integumenta, nisi quod majores & longiores sint, ac obtusiores.

Ideoque *Nux Moschata* Trium est generum juxtà CL. OLAUM WORMIUM *in Museo* p.210. MAS, FOEMINA, & REGIA.

Mas rarus & est, fœminâ pretiosior, oblongus duarum circiter unciarum. *Fœmina* verò illa est, quâ vulgò utimur, figuræ ovalis, ut plurimum. *Tertium genus, quod Regium* vocant, minutum est & rarum, hoc licet minutum colore tamen, succulentiâ & odoris fragrantia majores superat. Ovalis est figuræ & reliquis similis, nisi quod magnitudine vix grandius piso.

Fructus Nux MOSCHATA est vera Medulla NUCIS INDICÆ inclusæ prius cortici duro, qui cortex iterum obductus est tenuiori involucro eoq; flavescente rubeo, seu floribus macis dictis, quæ contenta omnia exterius putamine seu carne satis crassâ aut pulpâ rursus teguntur, quæ per maturitatem descîscit, ut in juglandibus.

In Insulâ maris indici, Banda dictâ crescit abundanter in sylvis spontanea. In Moluccis & aliis locis etiam habetur, sed non est fructifera. Nostro cœlo assvescere nequit.

N. *1. Cortice tenuiore nucleum proximè instar reticuli ambiente* &c. *hic officinarum Macis est*. Germ. Muscatenblüthe. p.106.) Hic Autores sæpè confundunt *Macim Arabum*, & *Macerem* Græcorum, quasi unum ac idem essent. Verùm *Macis* dicta membrana est externa Nucem moschatam propè totam vestiens. *Macer* autem Græcorum cortex est ex Babariâ advectus, lignosus, subflavus, crassus, solidus, adstringens, radicis arboris cujusdam, vastæ magnitudinis juxtà *Acostam*, multis ramis præditæ instar ulmæ majoribus.

Nux ac Macis in usu sunt pharmaceutico.

Nux eligenda est recens, pinguis, gravis, acu puncta oleum emittens. Macis probatur odore suavi, colore flavo, sapore subacri.

Vires. Nux calef. sicc. subastring. &c. ibid.) Stomachica est, cephalica, uterina, unde ventriculi coctionem juvat, flatus discutit, hepar ac lienē confortat, fœtum recreat, ovis suavitatem commendat, visum acuit, urinam movet, alvi profluvium ac vomitus compescit. Frigidis uteri prodest affectibus, lipothymiæ succurrit.

N. *Nux*

N. *Nux Moscata*, ut & ejus *cortices* narcoticæ sunt, somnolentiam enim & stuporem quasi universis membris inferre solent. Unde hâc Nuce & maci conditis in JAVA cæterisq; regionibus Indicis calidioribus parcius utuntur. Nam ventriculum suâ oleositate & balsamicâ substantiâ potius gravant, dum vaporibus ad cerebrū elatis somnolentiam inducunt, prout & *Dn. Autor de Ol. hujus Nucistæ* expresso etiam testatur, quod temporibus etiam illitum blandè somnum conciliet. Imò JACOBUS BONTIUS *de Medicinâ Indorum in Notis ad Garc. ab Ort. vidit*, ex *Nucis Moschatæ* nimio usu aliquot non parum periclitatos esse, qui per diem unum atq; alterum non secus ac Caro correpti, immobiles ac muti jacuere certissimo indicio, cerebrum ac nervos non parum malè affectos. Verùm de nimio abusu hæc dicta sunto. Ex corticibus viridibꝰ hujus Nucis incolæ in Bandâ insulâ pultem coqvunt, & saccharo condiunt, non insvavem acidorum pomorum coctorum cum saccharo saporem æmulantem, non tamen sine effectu narcotico. *Idem BONTIUS l. c. p. 88.*

MACIS iisdem gaudet viribus, tenuiorum tamen partium, ideò effectu præstantior mirè ventriculum roborat, flatus resolvit, diuretica ac lithontriptica.

PRÆPARATA.

1. *Condit. Nucist.* scil. virides adhuc condiuntur, & sic conditæ ad Nos transferuntur. Mane & vesperi ante cibum sumpta fœtum cōfortat, flatus discutit, & frigidis uteri & ventriculi affectibus medetur.

Ex *Nuce Moschatâ* & medullâ panis cum vino generoso *aqua Nucistæ* paratur maximæ virtutis in stomachi ac uteri debilitate per Alembicū destillata ex MB. Cujus dos. cochl. j. mane & vesperi. Item *Oleum Nucistæ destillatum* unà cum ▽, & ex nucibus contusis calefactis prælo expressum prodest etiam in ventris torminibus, nephritide, ventriculi debilitate, cū vehiculo calido propinatū. Externè umbilico infantum inunctum diarrhœas ac tormina compescit eorum. Item temporibus illitum contra agrypniam facit. Magisterium etiam ex Nuce Moschata præparatur h. m. ℞. nuc. mosch. select. ℔. vj. contunde grosso modo & immittantur alembico magno, super affunde ▽am fontanam purissimam q. s. deinde destilla per alembicum ex arena & prodibit oleū volatile. Oleum verò fixum innatabit aquæ, hanc ▽ā unà cum supernatante oleo fixo, filtra per linteum in vas aliquod terreū, ut inibi refrigescat, unà cum oleo fixo adhærēte, id quòd collige & in chartâ emporetica exsicca. Deinceps cum sp. V. colorem omnē extrahe, ita ut magisterium (seu potius oleum fixū coagulatum (nivis instar albicans restet. Non nimio colore est exsiccandum, aliàs color ad rubedinem potiꝰ vergens

gens magisterio superveniet. Vires, Summum est Arcanum in colicâ cum alvi fluxu,diarrhœâ,dysenteriâ, ventris torminibus, mensium fluxu nimio,& omnibus aliis corporis profluviis, dos. à ℈ß. ad ℈ij. in vino vel cerevisiæ frigidæ haustu, superbibẽdo haustum tepidum. Sic & *Oleum Macis destillatum ac expressum* eodem conficitur modo & ratione qualitatum roborantium, confortantium & adstringentium sedativarum Archéi easdem imò præstantiores edit operationes.

N. *Ex Oleo Nucistæ expresso* corpus Balsamorum præparatur, cujus elaborandi modum vide *in Dn. Autore*.

N. *Sal Nucistæ* ex remanentiâ incineratâ Nucum elixiviatum non accipies, quod quis non habet, alteri dare nequit, quia nihil agit ultra sui inhærentiam.

§. CCXXXI.

221. MUSCUS p.107.) βρύον. *Usnea* Germ. Mooß. Licet variæ hujus sint species,de quibus Botanici sunt consulendi, de *Arboreo* tamen *Musco* hîc loci acturi sumus, qui etiã figuræ ratione diversus est, dum scilicet vel capillaceus, fœniculeus, crustaceus, &c. vel variat ratione subjecti,cui inhæret, sic alius lariceus, quercinus, populeus,pineus & abietinus &c.

Nos de *Capillaceo* ceu usitato officinarum hîc agimus.

Colligitur veris initio.

Vires. Omnis Muscus adstringit &c. p.108.) Unde internè convenit in omnibus alvi profluviis,diarrhœâ,dysenteriâ, vomitu, hæmorrhagiis &c. Externè etiam in gingivarum laxitate,sangvinis fluxu &c.

N. 2. *Hujus loci est Muscus Cranio adnatus &c.* ibid.) Scilicet cranium hominis strãgulati laqueo in patibulo, [quod melius est] aliquandiu humido exponitur cœlo, unde tandem resultat musc9 Usnea dicta cranii humani,quẽ ad usum reservãt. Hic specificũ habetur in omnib9 hæmorrhagiis à quacunq; causâ ortis, unde & unguentumMagneticum ingreditur.

§. CCXXXII.

222. MUSCUS *terrestris* p.108.) Hujus variæ etiam dantur species, *repens* tamen seu *Muscus terrestris clavatus* in nostrum usum cedit.

Crescit in sylvis desertis.Floret Jun.

*Vires refrig.& siccat.&c.*ibid.) Usus hujus præcipuus est in calculo, (inprimis flos ejus citrinus)& in alvi fluxu.Externè in laxitate dentium,consolidatione vulnerum.

N. In Julio pulvis farinaceus subluteus,quẽ nonnulli pro semine habent in musco, terr. clavato seu repẽte reperitur, balsamicus sulphureus flamma ignis si effletur, ignem copiosum excitat, sulphuris vegetabilis nomine insigniendus.Hic multorum affectuum est medela, scil. epilepsiæ, dysenteriæ,febris ardentis,calculi&c. cujus dosis est à ℈ß.ad ʒß.in vehiculo appropriato. *Dn. D. Christophorus Keilingius* senior & Archiater Ducalis magni semper æstimavit.

§. CCXXXIII.

223. MYRTILLUS ibid.) *Vitis idæa*, *Vac-*

Vaccinia nigra. Germ. Heidelbeer.

Hujus baccæ tantùm *in usu sunt*. N. sed *Myrtilli seu vitis idææ* fructu rubro folia etiam pro decocto cum cerevisiâ in phthisi seu Pulmonum exulceratione summâ cum evphoriâ usurpantur.

Vires. refrig. sicc. subastring. &c. p. 109.) Hinc recentes ac siccæ baccæ nigræ & rubræ dysentericis & cœliacis utiliter exhibentur.

N. Iis etiam infectores ad linteamina inficienda utuntur.

§. CCXXXIV.

224. MYRTUS p.109.) μυρσίνη. G. Myrtenbaum. Est autem alia *Sylvestris*, alla *sativa*: Et *utraque alba vel nigra*. *Latifolia* vel *angustifolia*.

Colitur in Italiæ, Hispaniæ, Galliæ & nostris hortis in fictilibus.

Hujus folia, baccæ, myrtilli dictæ, in usum veniunt.

Vires. utraque refriger. sicc. & adstringunt &c. ibid.) Horum usus est in diarrhœâ & hæmoptysi. De reliquis vid. *Dn. Autorem*.

Ex his præparatur *Syrupus Myrtillorum*, *ol. Myrtill. ex fol. &c.* vid. Disp.

§. CCXXXV.

225. NAPUS p.109.) Græc. Βουνιάς Germ. Steckrüben. *Vel est sativa, usualis, vel sylvestris.*

N. Foliis quidem & radicibus Raphanorum generi accedunt, caule verò, floribus & semine Rapum æmulantur: unde Cordus Rapis statuit esse affines; Et inde factum, quod Galenus inter Napum & Rapum nullam faciat differentiam.

Seritur in agris Autumno, ac floret à verè in æstatem, prout in agris Martisburgensibus, & potissimum ad pagum Peine copiosissimum videas.

Radices ad cibos solēt adsumi. *Semen autē in usū venit pharmaceuticū.*

Vires Seminis. Calefac. sicc. absterg. aper. digerit. atten. & incidit &c. p. 110.) Alexiterium est, unde in variolarū ac morbillorum expulsione utramque paginam adimplet, dum à centro ad circumferentiā pellit, & in petechiis frequentissimi etiam est usus, item in ictero pro Emulsione &c.

N. OLEUM expressum ad ea, ad quæ semen in substantiâ, est utile. At præstat infantibus adhibere in ventris torminibus.

§. CCXXXVI.

226. NASTURTIUM AQUATICUM p. 110.) Καρδαμίνη. *Sysimbrium aquaticum*. Germ. Brunnkresse.

Crescit in paludibus & rivis. Floret Julio & Augusto. Viret omni tēpore.

Folia cum flor. usitata sunt.

Vires. Calef. sicc. atten. aper. ibid.) Specificum hoc est in scorbuto, & secundariò etiam in viscerum obstructionibus & calculo renum confert, ob sal suum volatile. Externè nasturtium aquaticum coctum pro cataplasmate impositum tumores pudendorum muliebrium curat.

N. Præstat succum ejus recentet expressum & non inspissatum adhibere, nec ad spiritus elaborationem opus est fermenti additione, cùm ex recentis Nasturtii magnâ copiâ addito spiritu vini aqua destillari possit,

quæ per rectificationem ex BM. in spiritum transit.

N. Hûc referri debet *Nasturtium hortense*, item *Nasturtium Indicum Nostrati* ob saporis cognationem admodū simile, quoad vires, omnia illa præstat, quæ nostras. Sic eruditissimè *JOHANN. DE LAET Americ. utriusq; descript. Libr. 2. cap. 2.* Planta est calida & sicca, inquiens in quarto gradu & tam similis nostrati, sapore & facultatib9, ut vix ulla differentia percipiatur; licet itaq; formâ differant, non commodè tamen ad unum genus referri possunt, & hæc ad eadem omnia, quæ illa, adhiberi. Viret, floretque omnibus anni mensibus, (subintellige Peruvianis, nam hîc in Europâ solùm æstate floret) nisi quòd interdū à frigore aduratur.

Utuntur floribus in lacticiniis, acuunt enim ciborum appetitum, cōducunt ventriculo frigido, aut ob flatuum copiam distento; folia contusa & applicata medentur tussi, cum alumine convoluta dentium mitigant dolores. *Flores* ac folia simul macerata & destillata ex alemb. singulare sunt Lavatorium contrà plagas oris & reliquorum membrorum, licet non nihil caleat, sanat tamen humores ex calore natos, resolvendo humores crassiores scorbuticos, cum frigida medicamenta non possunt, curat vulnera inflammata, quæ effecta omnia ob suum sal volatile præstat ac perficit. *vid. & Nardi Anton. Rechi descript. rerum Medicar. Hispan. Nov. Libr. V. cap. 35.*

N. De *Nasturtii hortensis viribus consule Dn. Autorem p. 110.*

§. CCXXXVII.

227. NEPETA p. 111.) *Mentha felina, cattaria.* Germ. Katzenmüntze. Crescit ut plurimùm in hortis ac juxta vias. Floret Junio, Julio, & August.

Herba in usu est.

Vires. Calefac. sicc. atten. aperit &c. ibid.) Hâc utimur in affectibus hystericis, mensibus suppressis, fœtu expellendo, tartaro pulmonum resolvendo. Externè in insessibus uterinis.

N. *Radix Nepetæ* hujus seu *Cattariæ* masticata homines mites facit iracundos & truculentos. *Vid. Turneiserum Libr. VI. cap. 44. part. 1. p. 255.* qui observationem proponit de carnifice aliàs miti & pusillanimo, qui neminem decollare potuit, nisi prius radice herbæ Cattariæ masticatâ.

§. CCXXXVIII.

228. LIGNUM NEPHRITICUM p. 111.) Ex Novâ Hispaniâ hoc Lignū mittitur, quod *Bauhinus* ac *Cæsalpinus* ex Fraxini genere esse statuunt. In dictâ Hispaniâ & Mexico COATL & *Tlapalezpatli* vocatur.

Frutex est grandis, quandoq; in molē arboris excrescens, trunco crasso, enodi instar pyri arboris, foliis ciceris, sed minoribus, nō planè dissimilibus rutę, florib9 exiguis, oblongis, luteis, spicatim digestis. Ligni materia, licet albicet, aquæ tamē immissa eam cœruleo tingit colore. Recip. hujus ligni f. q. grosso modo incisi, hujus manipulū unicū in duas, tres aut quatu-

or libras aquæ fontanæ limpidissimæ injice & per noctē unam infunde aut aliquot horarum spatium: infusam hanc aquam infunde in phiolam vitream, hanc si directè inter Lucem & oculum tuum posueris, totam videbis colore aureo tinctam, nisi ex nimiâ Ligni quantitate infusionem reddideris nimis intensam; hoc scilicet modo luci obversa nonnihil obscura & rubens apparebit ac dilui postulat convenientis aquæ limpidæ quantitatis additione: sed si hanc phiolam à luce averteris, ita ut oculus tuus sit intrà fenestram & phiolam, liquor apparebit saturo colore cœruleo: id quod etiam ad candelarum grandiorum Lumen succedit. Si ita phiolam oculo tuo obverteris, ut fenestram uno solo latere, obscuram verò cubiculi partem ante se & altero latere respiciat, colore partim subcœruleo, partim aureo liquorem videbis, si dorsum fenestræ obvertens liquoris aliquid effuderis versus lucem & versus oculos tuos, planè, dum è vitro primum profluit, cœruleus videbitur; At post aliquod à primo lapsu intervallum diversicolores guttæ apparebunt, prout radii lucis magis aut minus plenè ipsas penetraverint, ac illustraverint. Si hujus tincturæ paululum folio chartæ albæ infuderis, ita, ut liquor aliquantò spissior ei insidat, approximantes invicé guttas partim uno, partim altero præditas colore videbis, juxta oculi tui respectu lucis ad ipsas conversæ positionem. At si omnem ex chartâ liquorem effuderis, colore propemodum flavo tincta ea videbitur. Et si chartæ folium, affuso ei hoc liquore ad fenestram collocaveris, ubi radii solares ferire eam liberè queant, tum, si dorsum soli obvertas, calamumque vel hujuscemodi corpus tenue inter solem & liquorem transversim teneas, percipies, umbram à calamo in liquorem projectā non fore umbram vulgarem & tenebricosam totam, sed ex parte eleganter coloratam, cujus margo colore est propemodum vividè aureo, pars autem distantior cœruleo. Si Aquam per Alembicum destilles, limpida & planè excolor elevabitur, residuo autem liquore saturato cœruleo colore tincto, ex quo patet, hunc colorem ex sale essentiali dicto, diversâ texturâ partium prædito, resultare. Huic liquori si acidum infundas, cœruleus ejus color destruitur, sin autem alkalisatum superaddas, cœruleum restitues colorem. *vid. Nobiliss. Robertus à Boyle in tr. de coloribus.* p. 203. uti & *Athanasius Kircherus in Art. Magnetic. Luc. & umbr. l. 1. part. 3. notatur.*

N. *Lignum Nephriticum* ex novâ Hispania advectum non est album, prout *Athan. Kircherus* l. a. statuit, nisi sit adulteratum, sed error inde ortus, quod in ligno uno aut altero pars ligni externa alba sit, interior verò fusca. Deinde aliud lignum Nephriticum

ticum ex Brasiliâ adfertur, quod externâ figurâ & colore diversissimum est *à dicto ligno Nephritico*, licet viribus conveniat. Oblongum enim est, & quadratum, colore ex fusco nigricante, & planè quoad externam partem non albicante, saporis fermè nullius, nisi quòd ad dulcem parùm inclinet. *OLAUS WORMIUS in Museo* p. 171.

Vires. Calefac. & siccat &c. ibid.) De hujus qualitatibus non conveniunt Doctores, quidam frigidum ac humidum esse putant, ad temperatum accedens, M*anardes* calidum & siccum in primo gradu cum *D. Authore* statuit. Est egregium specificum contrà Renum calculum & vesicæ, secundariò ad jecoris & lienis obstructiones ex tartaro ortas etiam commendatur. Unde Ejus infusum in aquâ & potum renes ac vesicas mundat & refrigerat, urinæ acrimoniam temperat & calculos pellit. Lignum assulatim & minutim concisum in limpidissimâ aquâ fontanâ maceratur ac in eâ relinquitur, donec aqua à bibentibꝰ absumpta sit. Dimidiâ post injectum lignum horâ aqua cœruleum contrahit colorem. Hâc aquâ assiduè utuntur, eâ vinum diluunt, & mirabiles experiuntur effectus sine ullâ humorum commotione. *Cl. Libavius in cistâ Medicâ CL. Virorum* Epist 38. cum 18. d. August. manè bibisset, vinum dilutum aquâ infusionis Ligni Nephritici, quamvis vix semiscrupulus ligni fuerit, tamen post nonam turbavit ventrem & per renes alvumque purgavit. Unde colligit infusum in vino electivè purgare, in aquâ tantùm renes permeare.

§. CCXXXIX.

229. NICOTIANA. p. 111.) *Tabacum, Petum*, Germ. Tabacf. *Nicotiana* dicitur à *Lusitano* quodam, nomine NIKOT Regio aliquando in Lusitano Oratore, qui primus ejus semen ad Reginam, Regis Galliæ Matrem detulit. *Tabaci* nomen accepit à provinciâ in Indiis Tabaco dictâ, ubi primùm reperta fuit & etiamnum abundat. *Tornabonam* Itali vocant, quia à Tornabona missa fuit, & eâ ratione etiam *Herba sanctæ crucis* appellatur, quia à Cardinale de S. Cruce Romanæ Ecclesiæ nuncio adsportata fuit. *Hioscyamum Peruvianum* nonnulli; alii Sanam sanctam ob admirandas ejus virtutes appellant. *Petum* verò plurimi, sed minus rectè, quia cum verò Brasilianorum peto nihil habet commercii, referente Lerio.

D. AUTHOR cum aliis dispescit *Nicotianam in Majorem*, *Minorem* & *Minimam*, *Majorem* autem in *latifoliam seu fœminam*, & *angustifoliam Marem*. Verùm hæc differentia admodũ pusilla videtur. Unde non immeritò *Francisci. Hernandez in Rerum Medic. Novæ Hispaniæ thesaur. Libr. V. cap. 51.* duas tantum adducit species, quæ in hâc Novâ Hispaniâ observantur. Quarum

Quarum *UNAM Pycielt*, *ALTERAM verò Quauhyelt* appellant. *Pycielt* herba Reginæ eſt, folia ferens lata, oblonga, caules quinque pluresve dodrantes longos ac hirſutos inconditos, ſtriatos ac leves, flores hyoſcyami lutei ſimiles, eisque decidentibus vaſcula prædicti hyoſcyami æmula referta ſemine puſillo, papaveris minore ac ex ruffo nigricante, radicem brevem, non admodum tenuem, ſed fibratam.

Quauhyelt verò in magnam aſſurgens altitudinem Aſſyriam Malum Limonem æquat. Caule recto multos emittente ramos, & in eis folia Mali Aſſyrii longiora, hirſuta colore viridi dilutiore, ubi tota planta diffuſa. Flores campanulæ inſtar fert concavos, ac per extremum ſex ſeptemve angulis diſtinctos candicantes, medio autem purpuraſcentes, quibus ſuccedunt capitula ocymoidi ſimilia majora tamen, plena ſemine puſillo ex cinereo nigricante. Radices multifidæ ſunt, lignoſæ & fibratæ.

Naſcitur in plerisque Indiæ locis, & ante aliquot annos ex Indiâ ad Europæos adferri cœpit, ubi in noſtris hortis colitur & copiosè ab Hanovienſibus. Floret Junio ac Julio. Radix eſt alba ac fibroſa.

Folia Tabaci in uſu ſunt.

Vires. Folia recentia calefac. & ſicc. mitius, ſiccata fortius &c.) Horum exſiccatorum fumus per fiſtulã hauſtus pituitæ expuitionem mirè promovet, aſthmati auxiliatur & inde ortam lenit anguſtiam. Inſpiratus ille fumus uteri etiam confert affectibus & inprimis ſuffocationibus. Caput roborat, ſomnum inducit, ſedat dolorem, curat gravedinem, & omnium laborum ſenſum hebetat & otium facultatis animalis inducit.

Quin folia ipſa virentia manibus oleo perunctis emollita ac veluti marcida concalefacta igne & ori ventriculi dorſoque è regione applicata coctionem juvant & appetitũ excitant, Eadem etiam tumorem lienis diſcutiunt, appoſita dolores ex frigore ortos ſedant, vulnera extorquent, ſi ſuccum foliorum mediocriter contuſorum vulneribus inſtilles, & mox arentium pulverem inſpergas, ac demùm folia, ex quibus ſuccum expreſſeris, ſuperponas. Eorum vim vulnerariam famulus NIKOTI primus expertus fuit, qui accepto in digito vulnere, cùm curam ejus negligeret, tantam ſibi inflammationem ac dolorem accerſivit, ut coactus fuerit neceſſitate urgente folia Tabaci imponere (prout aliàs folia betæ rubræ ſolent) à quĩbus inſigne non ſolùm ſenſit levamẽ, ſed & vulnꝰ inde ſanatum fuit, ut cauſam habuerit aliis recommendare. Dolorem dentium ſedant, ſcorbuto auxiliantur. Paratur ex Ejus foliis arefactis contritis decem partium menſura & unâ calcis Medicamentum adeò ab Indis omnibus expertum & venale, ut illo ferveant emporia. Ven-

ditur involutum foliis Maizii Spicæ & gestatum inter buccas & maxillas suavem somnum, oculos claros, aliorumque sensuum & mentis tranquillam inducit quietem, laborum omnium hebetat sensum, redditque homines ad quævis corporis exercitia promptos ac agiles. Ex foliis Emplastrum contrà Quartanam & omnes abdominis inflationes componitur. Nec desunt, qui Ejus folia singulis diebus manè jejuno mandi jubent, ut podagrâ liberentur, dum multam pituitam in os attrahit & ita in artus confluere prohibeatur. *Hæc Francisc. Hernandez.* l. c. Verùm, prout assolet, nil usu legitimo tam commendabile, quin abusu fiat abominabile. Nimius enim & præposterus usus calorem dissipat, fermenta viscerum infringit, cerebrum calefacit, & humores fundit, ut sæpè Carus, vel apoplexia indè oriatur, & ob vim narcoticam spirituum animalium vigorem pessundat, de quibus vid. *Tabacolog. Johann. NEANDRI p. 47. & D. D. SIMONIS PAULI Commentar. de Abusu* Tabaci & *herbæ Theè.*

Ex foliis Aqua destillatur & præparatur Syrupus de Peto f. & c. jos. Quercetan. Item Ol. destill. & infus. Unguentum de Nicotianâ vid. Dispensator. Sal ex cinere &c.) Hoc si præparare animus est, in ejus lixivio non est necesse, ut fieri consuevit, humiditatem omnem evaporare, nam in hoc exhibendum dabitur sub minutorum corpusculorum promiscuas figuras obtinentium congerie delitescens Sal fixum in crystallorum figuratorum specie instar Nitri vel salis ammoniaci.

§. CCXL.

230. NIGELLA p. 113.) μελάνθιον. De hujus differentiis vide D. AUTOREM; Nos cum Eo Nigellam arvensem flore candido minore simplici Casparis Bauhini quintam sub limam revocabimus, ubi observandum esse statuimus, non ex unâ eademque Nigellâ & semen colligi debere & Radicem. SEMEN enim ex Nigellâ hortensi; Radix autem sola ex sylvestri usui destinatur medico. De Seminis viribus ac usu vide D. Autorem. De Radice autem admonemus, hanc in hæmorrhagiâ sistendâ non dentibus masticandam, ut Autor vult, sed linguæ saltem absque masticatione esse subdendam, dum per masticationem accelerato sanguinis circulari motu hæmorrhagia potius augetur, quàm inhibetur. Hæc radix Nigellastri est, seu pseudomelanthii.

§. CCXLI.

231. NUMMULARIA p. 114.) seu *Centimorbia*; *Nummularia* appellatur à foliorum forma, quâ nummos æmulatur. *Centimorbia* autem, à viribus admirandis, quibus contrà varios pollet affectus.

Est autem vel *major* lutea, quæ usualis, vel *minor fl. purpureo.* Quæ minus usualis.

Crescit in paludibus ac locis humidis campestribus. Floret majo.

Hujus folia tantum sunt in usu.

Vires. refriger. sicc. subadstring. &c ibid.)

ibid.) Vulneraria est anti-Scorbutica; Unde in Pulmonum exulceratione, venarum rupturâ, hæmoptysi, dysenteriâ, diarrhœâ, scorbuto & herniis, profluvio muliebri, ac omnibus interaneorum vulneribus & ulceribus valde prodest, in vino infusa. Externè folia cum floribus trita ac imposita vulnera quævis & ulcera glutinare solent, item vinum, in quo folia decocta fuerint, ulceribus summè confert, si eo laventur & abstergantur.

§. CCXLII.

232. NUX VOMICA; Licet hujus nulla in *Dn. Autore* fiat mentio, tamen nec sicco pede hîc loci prætereunda est, cùm in *Electuarium de ovo* non solùm ingreditur, sed & alias depromit virtutes medicas. Communiter dicitur NUX VOMICA, *Metella est Arabum*, & hujus loco etiam *Nux vomica* usurpari solet; At minus rectè, siquidem *Rhazis* testimonio *Metella* summè narcortica sit, inebriet, nauseam & vomitum faciat, ut perniciosa, hæc isti substitui nequit. *Fungum* etiam *Orientalem* dici tradit *Cæsalpinus*. *Tithymalum Myrsinitem Fuchsius & Ryffius* vocant. Est autem fructus cujusdam arboris Indicæ humo repentis juxta *Dalechampium* orbicularis & instar pastili compressus tenuissimè lanugiosâ pelliculâ contectus, quâ abrasâ subalbidus est & instar cornu durus.

Ejus arbor ignota est adhuc Græcis & Latinis. Fructus autem per Arabes in officinas introducti sunt.

Nux vomica alexipharmaca est, unde *Nux* Metella quæ vomitum concitat, ut modo audivimus, esse nequit. Illa ingreditur *Electuarium de Ovo & Kegleri &c.* id quod ob vim ejus narcoticam, quâ singulariter brutis cœcis natis præsentaneum est venenum, Nobis autem alexipharmacum. Unde ad Pestis præservationem solent Nucem vomicam linguæ subdere & Medicamentis alexipharmacis immiscere.

N. Nec oblivioni tradendi COCCI ORIENTALES, quibusdam COTULÆ Elephantinæ, Aliis *coculæ de Levante*, eò quod elephantum pergratus habeatur cibus. Germanicè Kockels Körner. Baccæ sunt pisorum majorum magnitudine, rotundæ, nisi quod parte eâ, quâ pediculis adhærent, sinuatæ aliquantum, asperæ, colore cinereo nigricante, ubi per medium secantur, Renis figuram æmulantur.

Cujus stirpis aut plantæ fructus sit, æquè certò nondum constat. *Amatus Tithymali* semen, *Ruellius* aristolochiæ cujusdam fructum suspicatur; *Clematis* esse fructum, sunt, qui opinantur. Alii pro *Solano Maniaco* habent.

Ex Alexandriâ Ægypti adferuntur, racematim cohærentes suis pediculis hederæ corymborum modo.

Commendantur ad necandos pediculos contusi & cum oleo aut pingvedi-

gvedine misti. Ad pisces capiendos etiam in usum trahuntur, unde & piscatoriæ baccæ dicuntur. Ex iis hoc pharmacum paratur, quod in tali casu valdè commendatur.

℞. Cocculorum adipis agni ana ℥ß. casei antiqui ℥iß. semin. cannabin. ℥j. anethi. hyoscyam. ana ʒiij. farin. tritic. ʒij. mellis ʒvj. camphor. ʒj. m. & f. pilulæ instar pisorum, quæ flumini placido injectæ & à piscibus devoratæ paucâ injectâ morâ eos infatuant, donec in summo semianimes natantes reticulo extrahuntur. Ejectâ ex eorum ore pilulâ in recentem aquam si conjiciantur, reviviscunt. OLAUS WORMIUS *p. 197. vid. & Appendix Dn. AUTORI annexa p. 4.*

§. CCXLIII.

233. NYMPHÆA p. 114.) *Nenuphar.* Germ. Seeblumen. Est autem *vel alba fl. albis, vel lutea fl. luteis.* Ex his præfertur alba major; attamen nec lutea, quę usitatior est, negligēda. Crescit in lacubus. Floret Majo & Jun.

Radix, folia, semen, flores in usu sunt.

Vires. Radix & semen refriger. & siccant, adstring. Flores & folia refriger. ac humect. &c. ibid.) Sangvinis ac lymphæ orgasmum cōpescit. Et *Karrichterus* in herbar. sub 4. gradu cancri de Nymphæâ flavis & albis floribus in umbrâ septētrionali exsiccatâ scribit, si quis eam lecto solùm vel parieti appendat, convulsione laborans eū in momento sanari. Prout nec minꝰ *radicis decoctum* à quibusdam contrà maniam commendatur, vel ejus *extractum. Reliqua vid. in Dn. Autore.*

O.

§. CCXLIV.

234. OLEA p. 115.) Ἐλαία. Germ. Olivenbaum. Vel est *Sativa* vel *Sylvestris. Sativæ* plures rursus sunt differentiæ, sed illæ non ab arbore ipsâ, sed à fructu potius desumuntur: ab ejus sc. formâ, colore, succo, magnitudine, sapore & bonitate. *Sylvestris oleaster* dicitur, hæc sativæ non cedit magnitudine caudicis & ramorū, horum tamē frequentiâ superatur. Spinas per ramos possidet, folia minora, flores etiā racematim cōpacti fructū præcedunt, olivæ similē, sed minorē, succo purpureo mordaci præditum.

Aërem amat OLEA calidum, solum campestre meridiem spectans, unde in Italiâ, Hispaniâ, Gallo Provinciâ, & Galliâ Narbonensi oleâ nihil frequentius. Apud Nos in hortis colitur sed hyeme reponenda. Floret Junio, fructus decerpuntur Nov. aut Decemb.

OLEASTER provenit in agro Narbonensi, & in plurimis Dalmatiæ, Italiæ ac Hispaniæ provinciis.

Folia & Fructus in usum veniunt.

Vires. Folia refriger. sicc. adstring. &c. ibid.) Horum usus præcipuus est externus in alvi fluxu, mensium profluviis &c.

Fructus olivæ scil. dictæ, vel sunt grandissimæ ex Hispaniâ advectę, superbę vocatę. Vel sunt medię magnitudinis Narbonenses, Minimę omnium

umItalicę.Inter quas reperiũtur capparũ magnitudine, gustu svavissimæ.

Condiuntur *olivæ* muriâ antequam plenariè maturuerint; interdum etiã maturæ & nigræ. Recentes muriâ conditæ gratæ sunt ventriculo, excitant appetitum, humidum ventriculum exsiccant ac confortant, rancidæ autem eundum subvertunt.

Oleum olivarum ex olivis maturis exprimitur &c. ibid.) *Hujus tres sunt differentiæ; Primum* omniũ est præstãtissimum, πρότρεπον dictum, primus præliliquor quasi spontaneꝰ, olei flos, nostratibus vocatur Jungferöhl. Gallis Huile vierge. *Secundũ Iterativum, secundæ* pressuræ. *Tertiũ Tertiativum,* quod est tertiæ, hocq; pessimum; Iterativum autẽ medio se habet modo. Quod ex immaturis olivis exprimitur oleum nec minus succus ex immaturis uvis expressus promiscuè OMPHACINUM vocari consvevit, unde observandum, ne, si succus uvæ immaturæ præscribatur à Medico juniore pro febricitantium cibis condiendis oleum omphacinum substituatur: vel vice versâ si olei omphacini usus, pro hypochondrii inunctione desideretur, succus uvæ immaturæ seu de agrestâ ne præbeatur.

Vires. Calefacit, & humectat moderatè scil. recens oleum olivarum, vetus enim calidius est; emollit, digerit &c.) Vulnerarium est cum cerevisiâ calidâ sumptum, alvum laxat, tormina ventris mitigat&c. Hoc cum aliquot guttis lixivii ex sarmentis vitiũ vel cineribꝰ fabarũ propinatum enecat lumbricos: *reliqua vide in Dn. Autore.*

§. CCXLV.

233. ONONIS p. 126.) Ἄνωνις. Germ. Hauwhechel/ & est *vel spinosa*, vel *non spinosa. Spinosa vel fl. purpureo*, quæ usualior, *vel fl. luteo. Non spinosa lutea major & minor luteo-variegata.* N. Hæc non spinosa Sulph. abundare videtur, cùm talem odorem spiret, qualem stannum edere solet frictum instar balsami Sulphuris. Vid. Excell. Beckmanni physic. curios. mss.

Crescit in campestribus locis, dumetis, arvis, juxta vias. Floret Junio & Julio.

Hujus radix, nec minus cortex usui Medico cedit.

Vires. calef. sicc. absterg. atten. discut. &c. ib.) Unde in vesicæ ac renum calculo non suppar habetur remedium; in hâc contrà carnosum ramicem singulare latet arcanum, si pulveretenus saltem ad aliquot sumatur menses. *Aqua ex integrâ plantâ* cum radicibꝰ novellis contrà calculum destillatur.

§. CCXLVI.

234. ORIGANUM ibid.) sive *Origanus*, utrumque dicitur. *Origanum Onites.* German. Dosten. Wohlgemuth.

Dioscorides tria genera facit; *Origanum Onites, Origanum Heracleoticum,* & *Origanum sylvestre.* Nomẽclaturam *Origani* apud Græcos desumptam

ptam putant, ab ὄρος, quod montibus gaudeat. *Heracleoticum Crecicum* quibusdam dicitur.

Crescit vulgare in incultis locis ad itinera, in collibus opacis. Floret mensibus æstivis.

Vires. Calef. sicc. aper. abstergit. &c. ibid.) Usus ejus est in apoplexiâ, caro, &c. pulmonum, uteri ac reliquorum viscerum obstructionibus, unde in tussi, asthmate, ictero prodest, lac auget, diaphoreticum est; Externè utimur in insessibus.

N. Perdices, ciconiæ & palumbi vulnere accepto *origanum* imponunt, & sic restituuntur in sanitatem; inspersum hoc piscibus, carnib. &c. abigit muscas.

Ex hoc aqua destillatur *& oleum destillatum* conficitur.

P.

§. CCXLVII.

237. PALMA p. 116.) Germ. Dattelbaum. Vulgò in *Marem* & *Fœminam* distingvunt; Aliàs notatu digna sunt, quæ *Prosper Alpinus de plantis Ægypt. de Palmâ fœminâ* commentatus est, quòd non sine aspersione pulveris vel florum ex palmis maribus pariant.

Cœlo gaudet calido, & frigidum odit, unde in Ægypto & Syriâ, Judæâ & Africâ plurima. Licet etiam in Siciliâ, Hispaniâ, Galliâ Narbonensi nascatur, tamen vel sterilis, vel immites fert fructus. *Hujus fructus Dactyli*, Datteln *in usu sunt.*

Eligendi magni, flavi, molles, parùm rugosi, pleni, carnosi subdurâ carne ad nucleum candicante, ad corticem rubescẽte, sapore vinoso. Deteriores sũt graciles, flaccidi, duri & excarnes.

Vires. Dactylorum maturorum pulpa calef. subastring. (immaturi *adstring.*) &c. p. 117.) Faucium asperitatem leniunt, fœtum in utero confortant, alvum non sistunt maturi, sed laxant &c. Ex his præparatur *Electuarium Diaphoenicon Fernel.* Ex eo oleo de Palmâ Indicâ flavescente Emplastrum vulnerarium conficitur, quod vide in thesaur. pharmacevt. annexo sect. x. num. XXVI.

§. CCXLVIII.

238. PAPAVER SATIVUM p. 117.) Μήκων. Germ. Mohn. Vel *est album*, *vel nigrum*. Vel *Hortense, vel Sylvestre.* De reliquis differentiis vide Authores Botanicos.

Colitur hortense in hortis; sylvestre autem in sylvis; Floret mediâ æstate.

Flores, semen albi & nigri, capita cum & sine semine in usu sunt.

N. *Album* tutiùs intrà corpus adhiberi, quàm *nigrum* cum aliis statuit *Dn. Autor.* Verùm experimento facto hic met9 de nihilo est, nec ulla etiam dari potest ratio, quę contrarium svadeat. Sic quilibet cuculi cãtum canẽs adsentiri, quàm indagare mavult.

Vires. Refr. humect. &c. ibid.) Hujus præcipuus usus est in somno conciliando tàm internè quàm externè, item in affectibus pulmonum, ut in tussi, phthisi &c. notabilis est virtutis. Externè in doloribus leniẽdis, somno indu-

inducendo non postremum est. Destillatur inde etiam Aqua hypnotica. vid. Thesaur. Pharmacevtic. annexum sect. 1. no. XVIII. XIX.

Ex foliis succus inspissatus & extractum ex floribus siccis omnes præstat virtutes, quæ ipsum *opium* de quo vide infrà. Et *Quercetani Opium*, præparatũ, cujus descriptionem hîc tradit, suâ etiam laude non est defraudandum. Ex *papavere hoc sativo* præparatur etiam *Syrupus s. vid. Disp. & compos.* qui in ebullitionibus sanguinis à difficili dentitione ortis in infantibus cum aq. cichor. nuptus mira præstat, ne insultus epileptici oriantur. His succedunt *Diacodium s. Motani*, *Actuarii*, *Lohoch* &c. vid. Disp. *Oleum ex semine* exprimitur, quod externè ad dolores demulcendos & somnum inducendum miræ est efficaciæ.

N. Semen papaveris renibus cavernulis compluribus externe interstinctis simile est, uti ex Microscopiorum observatione habemus.

§. CCLXIX.

239. PAPAVER *Erraticum* p. 118.) *μήκων ῥοιάς*. Germ. Klopperrosen. Reperitur *Majus & Minus*. *Illud usitatum* est, *hoc non*.

Crescit in arvis inter segetes & juxtà vias. Floret Majo, Junio.

Hujus Flores veniunt in usum.

Vires. Refrig. &c. p. 118.) specificum antipleuriticum est, & archei sedativum præstantissimũ, unde hujus usus in febribus ardentibus, internis inflammationib9, angina, pleuritide &c. non satis deprædicari potest; Ubi notandum est, in pleuritide sublato ab ejus usu dolore acutissimo, postmodum ab hoc abstinẽdum esse, ne sputi excretio inde impediatur, sed tunc expectorantia substituenda esse. Infusum florum in Sp. V. vel decoctum fl. in vino factum in mensium suppressione aut inordinato eorum fluxu salutari cum effectu adhibetur.

Ex floribus destill. Aqua, & ex eorum triplici infusione syrupus, conserva, Tinctura & extractum spissum paratur seq. modo: ℞. Fl. papav. rhœad. s. q. coq. cum ▽æ s. q. ad tincturæ extractionem, quam postmodum inspissa, & cum Sp. V. denuò extrahe, abstracto Sp. V. residuum usui reserva.

§. CCL.

240. PARIETARIA p. 119.) *Duplicem* hodiè habemus. *Unam Lipsiensium*, seu *Melampyrum* comâ cœruleâ; & *Dioscor. Alteram*. Germ. Tag und Nacht.

Hæc in usu est pharmacevtico, & inter herbas refertur emollientes, quales *althæa, malva, violaria, mercurialis, branca ursina, beta, atriplex*; *Illa* non emollit, scil. *Lipsiensium*, sed ventrem potiùs constipat. *Ista* autem *Dioscoridis* præ omnibus aliis emollientibus ad clysteres in calculosis commendatur, Prætereà & abstergendi vim possidet, unde externè in scabie balnea & inunctiones ex hâc componi possunt. vid. *D. Authorem*.

§. CCLI.

241. HERBA PARIS p. 119.) *Aconitũ parda-*

pardalianches. Solanum tetraphyllon. Uva versa. Uva vulpina. Germ. Ein-Beer. Wolffsbeer. Crescit in sylvis ac nemoribus. Floret Aprili & Majo.

Baccæ in usu sunt.

Vires. Refriger. & sicc. &c. ibid.) Miror cur alia, quæ refrigerant & siccant, etiam non sint alexipharmaca, ut usus baccarum istarum alexipharmacus est; *Baccæ* colligendæ sunt ☉le in Gemin. ante ejus ortum. *Baccæ* istæ numero V. vel IX. pulverisatæ cum aq. fl. tiliæ in epilepsiâ commendantur, & ℨß. pondere epilepticos juvare creduntur, & alios, qui ex morbi diuturnitate aut veneficiis amentiâ tenentur. *Ex his tinctura rubicundissima extrahitur tàm cum Sp. V. quàm cum Sp. Sal.* ingreditur etiam *Tincturam meam Bezoardicam. Reliqua vide in Dn. Auth.*

§. CCLII.

242. PASTINACA DOMESTICA transeat, de hâc vide *D. Authorem.* De SYLVESTRI autẽ hîc agemus p.120.) sive *Dauco vulgari.* Crescit in locis campestribus, floret Julio, colligitur manè in rore, Sole in Libr. & Lunâ in Cancr.

Hujus semen saltem in usu est.

Vires. Calef. sicc. atten. aper. &c. p. 120.) *Seminis hujus* virtus est etiam suo odore anti-saxatili domare impetum coagulatoris in *Duelech*, & ita venienti saburræ coagulandi adimere conciliabulum.

Quas eximias & admirandas Dauci seminis dotes priscis etiã olim cognitas, ut patet ex *Dioscorid. in Libr. 3. c. 69.* cum immortali Nominis sui honore noviter etiã detexit Cl. HELMONTIUS *in tr. de Lithiasi cap. 1. & 7.* item GUALTERUS CHARLETON *in diatrib. de Lithiasi. cap. 3.* cum cerevisiâ leptomerâ, cui semen *Dauci* infusum.

§. CCLIII.

243. PERFOLIATA p.120.) Germ. Durchwachs. Crescit in locis sabulosis. Floret Junio.

Hujus Folia & semen in usu sunt.

Vires. Calef. & sicc. &c. p. 121.) Herba vulneraria est, & specifica in herniis curandis, strumis &c. *vide Dn. Authorem.*

§. CCLIV.

244. MALUS PERSICA p. 121.) Germ. Pfersichbaum. Hujus folia, flores & nuclei tantùm in usu sunt. Raro fructus, quia facilè putrescunt.

Vires. Flores, folia ac nuclei, calefac. sicc. absterg. &c.) *Flores* alvum laxant & serosos humores subducunt. Ex *oleo nucleorum Persicorum* expresso & cum flor. persicis infuso & l. a. clarificato fit oleum, cujus guttæ iij. vel 4. auribus in doloribus vel etiam in tinnitu ac strepitu aurium, nec non in difficultate audiendi insigni cum auxilio instillantur. Sedat etiam hæmorrhoidum dolores, & colicâ passione affectos juvat adsumptum. Ex *Floribus aqua* destillatur, & syrupus conficitur. *Folia* externè in capitis dolore fronti imponuntur. Et ex nucleis etiã Emulsiones

Alternantia primaria.

ſiones præparari ſolent cum aq.ſolani in dolore capitis fronti applicandæ cum linteo.

§.CCLV.

245. *PERSICARIA* ibid.) Hæc vel *eſt mitis maculoſa* & non *maculoſa*, vel *Urens hydropiper ; illa fœmina, hæc mas.*

Miti nomen impoſuit foliorum cũ *Perſicæ* mali foliis ſimilitudo ; quam *Th. Paracelſus Tom. 7. Paradox. Libr. 1. cap. 3. p. 96.* quoad ſingulares Ejus virtutes ſummis cumulat laudibus ; ex quo *CL. Helmontius* iſtud peculiare habere prædicat, ut ſi frigida ſaltem demergatur in aquam & ſuper vulnus, aut ulc9 aliquantiſper intepeſcat, mox cœnoſo defodiatur loco, ubi putrere incipiat, etiam attrahere ex ægro, quicquid nocuum erit. *in tr. de Magnetic. vulner. curat. Et in tr. BUTLER, Perſicariam* hanc ſolo attactu dolores atroces confeſtim tollere vel ſaltem ſublevare docet. *Johann Hartmannus* in ſuâ Praxi chemiatricâ Perſicariam in fine Septembris & Octobr. collectam ad Morbum Gallicum commendat, ſi ex eâ aqua per Alembicum deſtilletur.

Urentis & Acris ſeu Hydropiperis folia calef. & ſicc. &c. p. 122.) Huic *D. Autor* adſcribit tantas virtutes, quas jam Miti maculoſæ adſignavimus; ſed minus rectè ; *vid. Th. Paracelſ. l.c.*

§. CCLVI.

146. *PETASITES* p. 122.) Germ. Peſtilentz-Wurtzel.

Creſcit in locis humidis. Floret initio veris.

Radix reſinoſa in uſu eſt, quæ ab initio veris colligitur.

Vires. Calefac. ſicc. attenuat, aperit, &c. ibid.) diaphoretica & alexipharmaca eſt, item uterina &c. ingreditur *Tincturam meam bezoardicam*, & commendatur etiam in pectoris ac pulmonum affectibus à materiâ tartareâ ortis, ut tuſſi, aſthmate &c. *Eſſentia & extractum reſinoſum* exinde parari poteſt.

§. CCLVII.

247. PETROSELINUM p. 122.) *Apium hortenſe* Germ. Petroſilien. Herba eſt notiſſima, cujus radices, ſemen & folia ſunt in creberrimo uſu. *Vide de hujus viribus D. Authorem*, Et Aquam Nephriticam in Theſaur. Pharmacevtic. annexo ſect. 1. nom. LII.

§. CCLVIII.

248. PETROSELINUM MONTANUM p. 123.) *Apium Montanum*. Germ. Berg-Eppich. Vel eſt *Nigrum*, ob folia nigriora ; *vel album*.

In montoſis & arenoſis tractib9 reperitur, ut & in hortis noſtris colitur.

Hujus Radix & ſemen in uſu ſunt.

Vires. Calefac. ſicc. &c. ibid.) attenuat, aperit, incidit, diuretica eſt, ac lithontriptica, emenagoga, viſcerũ obſtructiones reſerat, ictero medetur & Peſti, unde & alexipharmaca eſt.

§. CCLIX.

249. *PETROSELINUM MACEDONICUM* ibid.) *Apium Macedoni-*

cum. Germ. Peterlein. Stein-Eppich.

Gaudet asperis, lapidosis, saxosis & apricis locis, imò interdum etiam ex ipsis saxorum rimis emicat.

Hujus semen in usu est; alexipharmacum unde & *Theriacam* & *Tincturam meam Bezoardicam ingreditur*, de reliquis viribus *consule D. Autorem*.

§. CCLX.

250. PEUCEDANUM p. 123.) Germ. Haarstrang.

Dividitur vulgo *Peucedanum* in *Minus sive Germanicum, & Majus sive Italicum*. De *Germanico* hoc loco tractamus; *Italicum* à nonnullis *Libanotis Nigra* inscribitur.

Crescit in montibus opacis.

Herba & radix in usu sunt.

Vires. Calefac. sicc. aper. atten. expectorat. &c. ib.) Hujus præcipuus usus est in affectibus pulmonum à materiâ tartareâ ortis, in viscerum obstructionibus, urinam pellit, lithontripticum est. Externè præter vires ab *Autore* recensitas valet etiã in scabie senum siccâ pro balneo.

§. CCLXI.

251. PIMPINELLA p. 124. Germ. Bibinell. Vel est *saxifraga*, vel *Sangvisorba*, *Italica*, *Saxifraga* est vel *major*, vel *minor*, Alii etiam *Mediam* addunt. *Minor* dicitur *Tragoselinum petræum*, quia hirci odorem redolet. De *Sangvisorbâ* vide suo loco.

Asperis & saxosis locis delectatur; Floret Julio, Augusto.

Hujus Radix, folia & semen in usu sunt.

Vires. Calef. sicc. atten. aper. absterg. &c. ibid.) Antidotus est Mercurii vivi. Ingrediens est *pulveris stomachalis* Qvercet. Et pulverem hujus radicis puerperæ etiam usurpant in doloribus post partum. Hæc cocta cum aquâ & butyro in dysenteriâ commendatur, cujus scutella sumatur mane & vesperi, aliàs plurimum valet ad sanguinem depurandum. *Lazar. River. Cent. 3. observ. 84.*

Folia Ejus incisa & in vino infusa epota vini acidum corrigunt.

§. CCLXII.

252. PINASTER *seu* PINUS *sylvestris* p. 125.) *Pinus* vel *sativa aut domestica est*, vel *sylvestris*. De *sativa* in sequentibus. De *sylvestri* autem hoc loco, quæ variis in locis spontè provenit, German. wilder Fichtenbaum.

Hujus in montibus saxosis vastior ac procerior proventus. Proprium ei est, ut salso solo latissimè fruticet. Prout & in nemore nostro Hallensi Dannenwäldgen satis luxuriat.

Hujus cortex, folia, Nuces Resina in usu sunt. De horum viribus & præparatis vide *Dn. Autorem*.

§. CCLXIII.

253. *PINUS & PINEÆ* ib.) Hîc intelligitur *Pinus sativa*, cujus fructus sunt *pineæ seu strobili, coni, coccali & conaria veteribus*, Germ. Pinien oder Zirbelnüsse. dictæ.

Vires

Altesrantia primaria.

Vires. Nuces Pineæ, calidæ & humidæ sunt temperatæ &c.) Harum usus potissimꝰ est in atrophiâ, phthisi, tussi &c. segnem excitant venerem, dum uberiorem citrà stimulantem seminis suppeditant copiam. Duplici enim modo agunt, quæ ad Venerem stimulandam adhibentur, medicamina; Quædam seminis augent materiam, qualia sunt amygdalæ, Pineæ dictæ, pistaceæ, chocolate, ex Cacao amygdalinis fructibus composita; Quædam stimulum genitalium partium titillatione addunt, ut sunt aromata & his affinia, ut Cardamom. Cubeb. caryophyll. Ambra, Zibethum &c. Hisce accedunt, quæ singulari vi specificâ agunt, qualia sperma cervi, transfosso cervo statim ex vasis spermaticis vino haustum, rasura cornu tauri in coitu abrasa &c.

§. CCLXIV.

254. PIPER ibid.) vel est *rotundum*, vel *oblongum*. *Rotundum vel album est*, quod omnium præstantissimum, *vel Nigrum*, quod albo succedit. *Longum* vel *Orientale minus*, quod usuale, vel *Occidentale majus*. Planta, in quâ crescit, est convulvi species, si modum crescendi inspiciamus, nam arbores ac bacillos eodē modo, quo convolvuli, scandit. Caulis hujus est instar vitis, vel lupi salictarii, qui adperticas servatur, absq; cujus adminiculo adsurgere & crescere nequit, multas admittens frondes, altitudine interdū salices superat perticales, in quâvis fronte quinque vel sex, vel septem ramusculi crescunt, digiti longitudine, ex quibus piper instar racemorum propululat, virides instar immaturarum uvarum.

Cæterùm *piper* provenit non solùm in Malavar, sed maximâ quantitate nascitur in regno JAVA in Bantamansi provinciâ, Jambensi sumatræ tractu. Maturescit Septembri, & Octobri, colligitur Novembri, Decembri & Januario. *Jacobus Bontius de Medicinâ Indorum p. m. 27. in Not. ad Garc. ab Ort.*

Longum in Bengalâ potissimum crescit, quæ Regio 50. leucarum spatio à Malavar distat;

Eligendum recens, ponderosum, plenum, acre, non cariosum.

Vires. Calefac. siccat, incid. atten. aper. resol. &c. p. 126.) Unde hujus usus est in acidâ cruditate ventriculi, si scil. ante cibum quatuor vel quinq; grana leviusculè incisa deglutiantur; medetur etiam colicæ passioni; & frigidam cerebri intemperiem emendat, ex quâ dolores capitis emergunt. ℞. Piperis longi. Succini albi, fac inde sacculum, ac calidum suturæ coronali impone. Item. ℞. pulver. piper. q. v. subige cum albumine ovi & temporibus applica in contumaci capitis dolore & sæpius repete, aut nuchæ impone. Alvum etiam subducit in prunis. Grana piperis cum Spir. V. instante accessione febrili, vulgus exhibere solet, sæpè cum ἀφορίᾳ interdum etiam δυσφορίᾳ.

Franciscus JOEL *Sect. 11. de febribus.* Novem Piperis integra grana plures dies deglutita à quartanâ liberare asserit. *Ejus etiam oleum* ad gutt. v. vel vj. imminente horrore cum Sp. V. nonnulli propinant, purgatione abstersivâ prius præmissâ. Piperis nigri foliis utuntur Indi ad colicam passionem, aliosq; frigidos affectus.

N. Piperis racemi virentes adhuc & immaturi condiuntur etiam aceto ac Muriâ, quod conditurae genus Indi generali vocabulo Achar vocant. Ac tali modo condiuntur etiam Zinziber viride, radices galangæ, cariophyllorum racemi. Ac in his locis ad orexin excitandam & ciborum concoctionem nihil sanius reperiri potest.

Præparata ex Pipere sunt *Spec. diatrion pipereon.* vid. Disp. *Tragea seu spec. fort. Ol. Piperis destill.* de cujus viribus jam dictum.

§. CCLXV.

255. PISTACIA p.126.) *Terebinthus Indica Theophrasti. Lobel.* Sic communiter statuitur *Pistaciorum* Arborem *Terebinthum Theophrasti* esse, sed aliter sentit DOMINICUS CHABRÆUS *l. c. in append. p. 597.* dum inquit, fuimus aliquando & Nos in eâ opinione, sed δεύτεραι φροντίδες vicêre. Unde *in Stirpium sciographiâ p. 19. de Terebintho Indica sic loquitur:* Hujus fructus *Pistaciis* bonitate minimè cedere, iisq; esse similes, atque ex racemis pendere ut illa; sed breviores esse & rotundiores. Sic effecit affinitas, ut pro *Pistaciis* à nonnullis habeantur.

Arbor copiosè provenit non solùm in Indiâ, sed etiam in Persiâ, Americâ & Mesopotamiâ.

Fructus, Pistacia, avellanam referunt oblongam cortice albo crustoso magis, quàm osseo, externâ tunicâ aridâ cinereâ, deciduâ, medullâ internâ viridi, dulci, subacri.

Eligendi recentes, non rancidi, ponderosi, extrinsecus albidi.

Vires. Calefac. humect. atten. aperit &c. ibid.) impinguant, roborant, obstructiones hepatis reserant, ventriculum confortant. Ad Venerem excitandam commendantur, macie & marasmo affectis prosunt. *Vid. & OL. WORM. in Muséo p. 211.*

§. CCLXVI.

256. PLANTACO p. 126.) *Veterum Arnoglossum.* Germ. Wegerich. De hujus differentiis vid. *D. Autorem*

Crescit locis herbosis. Floret Majo & Junio.

Hujus semen, Folia & Radix in usu sunt.

Vires. refrig. & sicc. absterg. incrass. &c. p.127.) adstringit etiam, unde ad omnis generis inflammationes, febres ardentes symptomaticas ex vulneribus, item ad vulnera ac ulcera usus ejus est ineffabilis, vel in formâ decocti, vel Essentiæ. Radix lota recens ex terrâ extracta cultro rasa & auris meatui indita dolores dentium mitigare dicitur. Ex hâc præparata prostant *succus inspissatus, Aqua destillata ex herbâ & Syrupus de succo.*

§. CCLXVII.

257. POEONIA p.127.) *Datur Mas & Fœmina*, quæ foliis & & radice discernuntur, ut *D. Autor* l.c. describit.

Coluntur in hortis. Florent Majo.

Radix, semen & Flores in usu sunt.

Radix effodienda est vere &c. ibid.)

Radix mirificâ quâdam potestate specificâ morbi caduci seminaria elidit, hominemque ab ejus insultibus tutũ reddit, sed tempestivè colligenda est, alias sine successu usurpatur. Sed optandum foret, ut, antequam astrologorum placitis tantum tribuamus, siderum in simplicia influxûs severis ac idoneis experimentis manifestius quàm hactenus factum est, evincatur. Nonnulli *Radicem pœoniæ* effodiunt Lunâ decrescente, Sole existente in ♌, die ac horâ solaribus. Sed alii rectius colligunt in Martio tribus ultimis diebus Lunæ decrescentis antè novilunium post mediam noctem manè ante Solis ortum, Sole existente in Ariete (♈) & Lunâ in ♈. Flores colligendi sunt in Majo, & semen in Augusto.

De reliquis viribus & præparatis vid. D. Autorem.

§. CCLXIIX.

258. POLYGONUM pag. 128.) *Centumnodia.* German. Wegedritt. Est vel *Majus* vel *minus.* Crescit locis incultis juxtà vias. Floret integrâ æstate.

Herba solùm in usu est.

Vires. refriger. sicc. adstring. &c.) Vulneraria est. Unde usus ejus est in omnibus fluxibus sistendis, hæmorrhagiis &c. Extrinsecus imposita carpis febri tertianæ resistit, &c. *Ex hâc in Augusto collectâ aqua* destillatur.

§. CCLXIX.

259. POLYGONATUM ibid.) *Sigillum Salomonis.* German. Weißwurtzel. Est vel *latifolium*, quod usuale est vel *angustifolium*, quod minus usuale. Sigillum dicitur, quod ejus radix, quasi signaculum impressiva gerat.

Crescit in sylvis ac collibus nemorosis. Floret Majo.

Hujus radix saltem in usu est.

Vires. Temperamenti est mixti &c. ibid.) Interne in albo mulierum fluore adhibetur. Ab Anglis commendatur etiam ad Venerem confortandam saccharo incrustata. Externè ejus aqua cum lacte caprino & fol. petroselini destillata cutim faciei dealbat &c. Vid. Aquam delentem omnes faciei maculas in Thesauro Meo Pharmacevtic. annexo sect. 12. num. 1.

§. CCLXX.

260. POMUS p.128.) Apffelbaum. Hujus fructus *Poma* sunt, quæ vel *Domestica*, vel *Sylvestria. Domestica sunt vel acida, vel dulcia, vel subacida* De *horum viribus* consule *D. Authorem.*

Ex Pomis præparantur succus fermentatus, seu *vinum pomorum*, vel non fermentatus in primis Borsdorffiensium pomorum, cujus adminiculo *Essentia Martis aperitiva conficitur.* Item *Syrupus de Pomis* f. Item,

Aqua cordialis confortans. vid. Thesaur. nostr. Pharmacevtic. annex. sect. I. num. XXVI.

§. CCLXXI.

261. POPULUS p. 129.) *Vel alba est latifolia*, weiß Pappelbaum. *Vel nigra*, Schwartz Pappelbaum. Hæc usualis.

Hujus cortex, & oculi populi nigræ in usu sunt.

Vires. Utraque temperamenti est mixti &c. ibid.) Cortex populi albæ adhibetur in dolore ischiatico intus & extrà, in stranguriâ &c. Oculi populi nigræ â mulieribus adhibentur ad capillos ornandos in lixivio, item ad dolores sedandos. *Ex his præparatur oleum populinum ac ung. populeon. vid. Dispens.*

§. CCLXXII.

262. PORRUM p. 130.) Πράσον. Germ. Lauch. Vel *Domesticum* est, vel *Sylvestre. Domesticum vel capitatum vel sectile. Sylvestre* usuale est.

Gaudet solo pingvi. Seritur Martio & Aprili.

Ejus radix, herba & semen in usu sunt.

Vires. Porrum Calefacit, siccat. atten. aper. incid. resolvit &c. ibid. Usus hujus est in serpentum venenatis ictibus, tartaro pulmonum. Externè in aurium suppurationibus, hæmorrhoidibus cœcis dolentibus. Semen hujus diureticum est.

§. CCLXXIII.

263. PORTULACA ibid.) Vel *latifolia est sativa hortensis*, quæ usualis, *vel angustifolia sylvestris*. Germ. Burtzelkraut.

Crescit locis arenosis & sabulosis. Floret Junio.

Hujus folia & semen usu recepta sunt Medico.

Vires. Refrig. sicc. adstring. &c. ib.) incrassant etiam, unde ebullitionem sangvinis compescunt in febribus ardentibus, hæmorrhagiis medentur, scorbuto &c. *Ex hâc aqua* destillatur *& syrupus* conficitur.

§. CCLXXIV.

264. PRIMULA VERIS ibid.) *herba paralysis*. Germ. Himmelschlüssel.

Crescit in pratis & hortis. Floret Aprili.

Flores ac folia in usu sunt.

Vires. Calefac. sicc. subadstring. &c. p. 131. Cephalica, anodyna & antapoplectica est, unde usus ejus est in paralysi, apoplexiâ, arthritide &c. *Ex fl. paratur aqua, spiritus, conserva &c.* Unde & ingreditur aquam apoplecticam D. H. & Spiritum apoplecticum D. G. M. in infrâ annexo Thesaur. Pharmacevtic. sect. I. sect. 23.

§. CCLXXV.

265. PRUNELLA p. 131.) *Consolida minor*, German. Brunellen. Nomenclaturâ ab anginâ ductâ.

Crescit in pratis ac locis herbosis. Floret totâ æstate.

Folia & Flores in usu sunt.

Vires. Calefac. & sicc. absterg. consolidat

Alterantia primaria.

solidat, &c. ib.) vulneraria est. Unde usus ejus est in vulneribus, sanguine coagulato pro decocto. Externè aqua ejus destillata in anginâ, & aliis oris ac faucium affectibus creberrimi usus est pro gargarismate.

§. CCLXXVI.

266. *PRUNUS* ibid.) vel *sativa* seu *domestica*, vel *Sylvestris* est. Illa hujus loci, hæc autem ad Acaciam Germanicam pertinet, de quâ suprà. *Domestica* adeò nota est, ut non opus sit multis verborum ambagibus de eâ agere. Nulla Regio est, quæ sibi proprias hujus adsignet species. Hujus Fructus *pruna* dicuntur, de quorum generibus vid. *D. Author* & alii Botanographi.

Præterea sunt & Prunella &c. p. 132.) Germ. Prunellen. Hæc, ex quâ arbore decerpta & unde veniant, nondum satis constat. Sunt autem nihil aliud, quàm *Pruna de Brignioles* à solo natali, unde ex Galliâ enucleata & exsiccata in scatulis ad nos transportantur. Ex Causo & hecticâ febri emanciatis conveniunt, si probè cocta in aquâ fontanâ succo citri manu compressi irrorentur, admodum palato grata sunt, refrigerant & humectant citrà alvi solutionem.

Vires. Pruna natura refr. & humect. &c. ibid.) plus minus, prout plus minusve habent dulcis aut acidi. Præterea laxant, leniunt stomachum, lædunt, dum facilè putrescunt, in primis si eorum usus fuerit immoderatus, pauci sunt alimenti. Ex his *Electuar. Diaprunum s. & compos.* in Officin. prostat, ut & *Diaprunum non laxativ. D. D. Norib.*

§. CCLXXVII.

267. *PTARMICA* p. 132.) *Ptarmica* in genere dicuntur sternutatoria, quia hæc etiam pulverisata naribus insufflata sternutationem excitat. Sunt &, qui *Tanacetum album* vocent, sunt, qui *millefolii 3. genus*; & qui *Draconem sylvestrem*, & quia instar *Pyrethri* gustum vellicat, *Pyrethrum sylvestre* vulgo inscribunt. *Ptarmica dicitur Roberto Stephano, Bachanello. Cordo, Apellini, Castori, Schwenckfeldio, &c.*

Nascitur ad agrorum & pratorum margines locis umbrosis, etiam montosis & Saxosis locis. Transfertur etiã in hortos. Floret majo, junio ac julio.

Hujus Radix & folia in usu sunt.

Vires. Calefac. & sicc. &c. ibid.) incidit etiam attenuat, discutit, acris est gustus, mansu radix dentium demulcet dolores.

Folia cum floribus valent ad delenda sub oculis sugilata.

§. CCLXXVIII.

268. PULEGIUM p. 133.) Græc. Κλύχων. *pulegium* à pulicibus prisci derivarunt, eò quòd ejus flores recentes incensi eos fumo suo abigant ac interficiant. κλύχων dicitur, quasi balans herba, quod à pecore cũ floret gustatũ, ei balatũ moveat. Cęterũ vel *latifol.* est

est vel *angustifolium. Illud fœmina & mas*, quod etiam in usum venit *Angustifolium* autem vel *cervinum Monspeliensium, seu Regale* dictum, minus est usuale.

Crescit locis cultis & incultis, palustribus, & quæ hybernis mensibus rigantur, incultis tamen. Floret Julio & Augusto, & tunc colligendum est.

Folia in usu sunt.

Vires. Calef. sicc. partium tenuium atten. incid. aper. resolv. &c. ibid.) Unde in mensiũ suppressione, secundinarum retentione, & partu difficili exsiccatum frequentissimi usus est vel *in vino infusum* vel *in aquam aut essentiam vel oleum redactum.*

§. CCLXXIX.

269. PULMONARIA ARBOREA p. 133.) *Muscus Pulmonarius.* Germ. Lungenkraut.

Adnascitur hic non solùm quercubus & aliis arboribus, sed & petris, de quo hoc loco agimus. Candidior est, refriger. & sicc. ibid.) Hujus usus est in exulceratione pulmonũ, dysenteriâ, uteri profluvio. Extrinsecè hæmorrhagias vulnerũ sedat. vide *Lichenem.*

§. CCLXXX.

270. PULMONARIA ibid. Germ. Lungenkraut. Vel *Latifolia* est, quæ præ cæteris eligitur. Dicitur & *Symphytum maculosum. pulmonaria maculosa. Vel Angustifolia est Plinii.* Hæc minùs usualis.

Crescunt in dumetis opacis ac umbrosis. Coluntur etiam in hortis. Sive maculis pulmonaria maculosa provenit Lugduni, Genuæ, ac Basileæ. Maculosa autem crescit frequenter in Italia, Bononiâ scil. Patavio, Ferrariâ. Floret vere.

Hujus Folia in usu sunt.

Vires. Refrig. & sicc. consol. conglut. &c. p. 134.) Unde in pulmonum ulceribꝰ & vulnerib. egregii usus est. Item in hæmoptysi &c. Ex hâc parari potest *Essentia & Syrupus*, qui cum aquâ fl. plantagin. burs. pastor. aut pulmonariæ iis, qui pulmonum ulceribus laborant commodè offerri potest. *Conserva etiam ex floribus in usu est.*

§. CCLXXXI.

271. PYRETHRUM p. 134.) *fl. bellidis C. Bauhini.* Nomen accepit ab igneę qualitatis impressione, quam radix morsa in ore relinquit. Dicitur etiam *Herba salivaris.*

Crescit non solùm in Italiâ & aliis calidioribꝰ Orientalibꝰ tractubus, sed & in nostris Europæis hortis colitur.

Hujus sola radix in usu est. De cujus viribus consule Dn. Authorem. Vide Aquam odontalgicam ex hâc paratam P. H. D. n. V. in thesaur. annexo sect. 2.

§. CCLXXXII.

272. PYROLA ibid.) *rotundifolia major.* Bauhini. Germ. Wintergrün.

Crescit in locis nemorosis. Floret Julio.

Hujus folia saltem in usu sunt.

Vires. Refr. & sicc. adstring. consolid. &c. ib.) Herba vulneraria est, consolidandis vulnerib. ac ulcer. dicata, *vid.*

Tragus

Alterantia pr...

Tragus Libr. 2. cap. 53. p. 262. qui refert, contusam viridem *Pyrolam* vulneribus & ulceribus appositam ea sanare. *D. D. Sebizius in Auctario in Tragum* triplices modos conficiendi ex Pyrolâ Unguentum proponit, & primò viride conficit, deinde album, tertiò rubrum. Viride ob æruginem admistam magis extergit vulnera, sive ulcera; Secundum magis resistit inflammationibus. Tertium magis siccat & consolidat, quàm utraque priora ob bolum Armenam & Sanguinem Draconis ei admista. *Vid. D. D. Simon. PAULI in Quadrip. Botanic. Class. 3.*

§. CCLXXXIII.

273. PYRUS p. 134.) Germ. Birnbaum. Hujus fructus *Pyra* dicuntur, quæ *domestica* vel *sylvestria* sunt. *Dulcia, acida, acerba.* Quælibet Regio sua etiam jactat Pyra.

N. Omnibus aliis *Pyris Moschatellina dicta* præfero ob aromaticum saporem, unde etiam condita in officinis prostant, & pro confortante ingrediuntur sæpe *confectiones & Electuaria.*

Vires. refriger. adstring. δύσπεπτα sunt &c. ibid.) Cruda scil. ventriculum inflant, ac colicis & nephriticis doloribus obnoxiis fugienda. Cocta autem exsiccata prosunt, juxtà versum: Cruda gravant stomachum, relevant pyra cocta gravatum.

Q.

§. CCLXXXIV.

274. QUERCUS p. 135.) German. Eichbaum. *Hujus Folia, Glandes, earumque capulæ, Cortex, viscum, fungus* in usu sunt. De quorum usu & viribus *vid. D. Authorem.*

N. 1. Hûc pertinent & GALLÆ, de quarũ generibus in *quercu* crescentibus vide *Appendicẽ D. Autori annexã.*

N. 2. Nec *Uva quercina* Veteribus incognita sicco prætereunda est pede. Quæ est concretitium quid in formâ Uvæ ad radices quercuum sub terrâ tempore veris ex humore radicum forsan superfluo, saporis styptici, colore foràs purpureo, intus candido & quasi lactifero. In Æstate perit & quasi lignea fit. Tempore ergò veris colligi debet & siccari umbrâ ac pulverisari. Illo pulvere nihil est præstantius in dysenteriâ & in omni sanguinis fluxu.

N. 3. Mirum quod Morbi, qui per incantationem ligni quercini adminiculo inducuntur, contra à betulâ curentur, quæ arbores sibi etiam Naturâ sunt adversæ & contrariæ.

N. Equi scutellati subalbidi die weißlichten apfel-grauen Pferde nigricant, & veteres pilos jaciunt, aut nigriores pili veterum albicorum loco ipsis renascuntur, si verno tempore unum & alterum pugillum aut manipulum gemmarum quercus arboris recentium in modium avenæ conjeceris, illique aliquandiu his pascantur, ob Sal vitriolicum, quod in illis delitescit. Ex *foliis quercinis* collectis Majo *aqua* destillatur, refrigerans & adstringens.

§. CCLXXXV.

275. *QVINQVEFOLIUM* p. 135.) πεντάφυλλον. *Quinquefoliũ Majus* repens, seu *primũ* quinquefoliorũ flore luteo Bauhini, quod inter omnia maximè in usu est. Ger. Funffinger-Kraut.

Crescit locis arenosis campestribus. Floret Majo & Junio.

Herba & radix in usu sunt; Herba cum floribus colligenda est, & Radix colligenda vere.

Vires. Temperatum est caliditate & frigiditate, sicc. adstring. &c.) Unde ad odontalgiam radicis decoctum commendatur, si os eo eluatur, eademque radix manu detenta, usque dum incalescat, hæmorrhagiã narium sedat. Nonnulli ad febrium paroxysmos inhibendos, in quartanâ quaternorum ramulorum folia, in tertianâ ternorum, in quotidianâ unius cum hydromelite vel piperis exiguo, vel vino diluto ægris propinant. Quidam etiam hujus folia saltem radicitus collecta arteriis brachii dextri cum sale imponunt pro antifebrili externo topico. *P. Borellus Centur. 1. observ. 32.*

R.

§. CCLXXXVI.

276. RAPHANUS. p. 136.) De *Orbiculari* scilicet & *Rotundo* hîc loci agemus. Germ. Rettich.

Crescit in hortis, gaudet solo humido.

De Hujus usu interno Dn. Author sufficienter tractavit. De usu externo saltem addimus, quòd nec posthabendus sit *Raphani* usus contrà pedum clavos, si illis decrescente lunâ post pedum lotionem eò usque rasis, ut doleant, pulpæ raphani succus acrior instilletur, futurum ut evanescant. Spinas etiam extrahit raphanus cum pinguedine anserinâ mistus & impositus.

§. CCLXXXVII.

277. *RAPHANUS MARINUS seu RUSTICANUS* p. 136.) German. Meerrettich.

Gaudet solo humido. *Radix solùm in usu est.*

Vires. Calef. sicc. incid. atten. &c. ibid.) Specificum antiscorbuticum est, & juxtà tartarum resolvit, mensium suppressionem curat. Ex hoc cum aliis ingredientibus anti-scorbuticis *elegantissima Mistura anti-scorbutica* seq. modo conficitur; licet calida adsit sanguinis & viscerum intemperies. ℞ Raphani marini aut Armoraciæ in taleolas incisi ℥ii. h. cochleariæ M. ii. Nasturt. aquatic. M. i. Sem. Cochlear. Nasturt. hortens. āā ℥i. Decoct. hordei ℔i. Vini Rhenã. ℥vi. incis. & contus. stent in infus. per 12. hor. in loco tepido vase optimè clauso, colaturæ adde Spiritus Mororum Norvvagic. ℥iv. Elæosacchar. Citri non rancid. q. s. M. cujus dosis mane & vesperi ℥ii. propinandæ, quibus interdum Mistur. s. aliquot guttulæ addi possunt, vel Tincturæ bezoardicæ.

§. CCLXXXVIII.

278. RAPUM & RAPA p. 137.) Germ. Rüben. *Vires. Calefac. sicc. &c. ibid.*) cùm *Napi* viribus admodum similes

Alterantia primaria.

similes sint, vide suprà ejus *historiã*. Hoc addimus, *Raporum decoctum* contrà tussim & bronchiorum asperitatem admodum utile esse. Extrinsecùs imponuntur etiam cocta pernionibus maximâ cum euphoriâ.

§. CCLXXXIX.

279. *RHODIA RADIX* ibid.) Germ. Rosen-Wurtzel. Tuberosa est radix *Rhodia dicta* ob odorem & saporem, quibus æmulatur flores rosarum, ab unâ radice multæ oriuntur virgæ, tenues, numerosâ foliorum congerie stipatæ. Flores in umbellâ gerit ex pallido rubescentis coloris, quibus succedunt siliquæ, semen continentes. Hisce Rhodiam carere statuunt *Galenus & Fuchsius*, sed contrà rei veritatem.

Crescit in locis saxosis, solo gaudet umbroso.

Sola Radix in usu est.

Vires. Naturæ censetur temperatæ &c. ibid.) Cephalica est. Unde utimur cum aqua rosar. in dolore capitis, ex apricatione contracto.

§. CCXC.

280. *RHODIUM LIGNUM* ib.) *Aspalathus*. German. Rosider Holtz. Varia de *hoc Ligno* reliquerunt in scriptis suis *Dioscorides, Libr. 1. cap. 19. Plinius Libr. 22. cap. 24. Prosper. Alpin. de Plant. Ægypt. p. 57. Dioscoridi* frutex est lignosus, spinis crebris aculeatus, in Istro, Syria, Nysino, & Rhodiorum Insulâ proveniens; Arabibus autem non frutex est sed arbor crassa. Cum quibus & Nos facimus.

Vires. Calefac. sicc. & adstring. &c. ibid.) Unde ad tetra oris ulcera colluenda commendatur, cujus decoctum alvum sistit, & sangvinis rejectiones cohibet. Cum ejus *oleo destillato* adulteratur *oleum rosarum*. *Plura vide hoc in Dn. Autore & Appendice ejus Pharmacopœjæ annexâ p. 1 & 2.*

Hoc *Lignum* ingreditur *trochiscos Hedychroi*, ad confectionem Theriacæ adornandam.

§. CCXCI.

281. *RHAPONTICUM VULGARE* ibid.) seu centaurium Majus Germ. Groß tausend-gülden Kraut. *Vel latifolium* est, *vel tenuifolium*. *Rhaponticum* dicitur, non quod unum & idem sit cum *Centaurio* majori, sed quod isti admodum simile sit.

Crescit in alpibus Apuliæ, Sabaudiæ: Et seritur in hortis.

Radix sola in usu est.

Vires. Naturæ est temperatæ, sicc. adstring. &c. pag. 138.) Vulneraria est: Et in hâc acris simul & adstringens cum levi dulcedine sapor percipitur: Unde illius usus ad rupturas & pectoris inveterata mala commendatur, hæmoptysin scil. &c. plura vide in *Dn. Autore*.

§. CCXCII.

282. *RHAPONTICUM VERUM* p. 138.) Germ. Rhapontik. Nomen accepit à loco natali â *Rha* flumine, in cujus ripis suprà *pontum & Bosporum Cimmerium* nascitur. Toto igitur cœlo errant, qui *Centaurium Majus* eodem insigniunt nomine,

quamvis magna huic cum illo sit affinitas. Hoc à *Rhabarbaro* etiam est diversum, de quo infrà.

Nostro seculo, quid verum sit *Rhaponticum* & qualis planta, edito de hoc eleganti tractatu ostendit *Prosper Alpinus*, verâ ejus plantâ ex Thraciæ Monte Rhodope in Italiâ allatâ; Radicibus prædita est hæc Planta multis, ab uno germine proficiscentibus, longis, rotundis, centaurii majoris similibus. Ut primum è terrâ eruuntur, ex ruffo nigrescunt, substantiâ rarâ, laxâ, levi, quæ commanducata croceo tingit colore, & si plusculum dentibus agitetur, glutinis modo lentescit, levi amaritudine prædita. Folia fert multa, longis pediculis sursum acta, ampla ad magnæ lappæ figuram inclinantia, majora tamen & latiora in circumferentiâ miris quibusdam circumvolutionib9 agitata, colore viridi in nigrum inclinante, pediculis longis, crassis, latis, intus cavis, exteriùs convexis, striatisque in orbem expanduntur, inodora, sapore subacido, caulis ex medio foliorum exsurgit, unicus, cubitalis, ad rubrum inclinans, rotundus, cavus, crassus, striatus, geniculatus, ex cujus geniculis surculi rectè exeunt duo vel tres, utrinque ex opposito flosculis albis muscosis sambuci floribus simillimis, racematim undique congestis, benè olentibus, sapore subacido, quibus succedunt semina triangula parvis folliculis, membranaceis tecta, nigra, hypolapathi seminibus simillima.

Nostrâ jam ætate non amplius adeò rarum est *Rhaponticum*, Belgæ colunt jam etiam in hortis suis, ex Thraciâ allatum.

Duplex autem est *Rha sive Rheum*, scilicet *Rha barbarum*, de quo infrà *de purgantibus*, & *Rha sive Rheum Ponticum*, de quo hoc loco.

Radix ejus eligēda, quæ non cariosa, sed rubescens, in ore lentorem referens.

Vires. Calefac. sicc. seu mixturæ temperatæ est, terrestris & igneæ &c.) Unde vires obtinet singulares, nam ratione terrestreitatis adstringit cum modicâ caliditate, laxitas ejus & levitas aërei etiam multum participare ostendit, prout naturalis partium textura deposcit. Hinc convulsis, ruptis & orthophnœicis prodest, lichenas ex aceto sanat, hæmoptoicos, cœliacos, dysentericos &c. dolores & inflationes dissipat, Lienosis, hepaticis, febricitantibus, singultientibus medetur. Ictus venenatorum animalium curat, levi purgatoriâ facultate prædita.

N. *Rhapontici radix Seplasiarum Raphani* crassitudinem ferè æquat. *Rhabarbaro* gravior ac compactior, rugoso & fusco cortice prædita, secta, transversim spiras ostendit, colore vario minusque rubro, quàm *Rhabarbarum*. Sapor illi subamarus & adstringens, odor nullus. Neque tamen *Rhabarbarum*, nec *Ponticum* est, sed planè alterius generis planta.

§. CCXCIII.

283. *RHUS* ibid.) *Sumach Arabum*,

Rhus

Alberanti'a primaria.

Rhus coriariorum, obsoniorum, culinarium &c. Hic notandum, hæc genere vel specie non inter se differre, ut nonnulli volunt. *Rhus enim obsoniorum* nihil aliud est, quàm fructus vel semen, quo utebantur olim coqui obsoniis pro sale adspergentes. *Coriariorum* autem nihil aliud, quàm folia & fruticis ramusculi, quibus exiccatis Coriarii utuntur. German. Gerberbaum.

Gaudet solo petroso, crescit etiam in hortis nostris. Floret Julio, Fructus fert autumno.

Hujus semen & Folia in usu sunt.

Vires, refriger. sicc. adstring. &c. ib.) Undè internè commodè adhibetur in dysenteriâ, fluxu hæmorrhoidum, nimio mensium fluxu; externè in uteri & ani procidentiâ, si cum mastiche decoquatur & applicetur; item ad oculos præservandos à variolis, antequam erumpant, Semin. Sumach cum sem. fœnicul. in aq. rosarum infusum commodè applicatur cum linteo.

§. CCXCIV.

284. *RIBES* ibid.) Hunc fruticem veteres silentio præterierunt. Quidam tamen hanc esse contendunt, quam Arabes *Ribes* vocant. At *Ribes* Arabum à Nostro diversus est. Licet *Dodonæus & Amatus* unum & idem esse afferant, quibus & Nos adstipulamur. *Hujus duæ observantur differentiæ, unus fructu seu baccis rubris, alter baccis* albis. *Qui baccas nigras* profert, non est in usu Medico.

Uterque frutex passim colitur in hortis. Flores Aprili, & Majo. Junio autem & Julio baccas maturant.

Hujus baccæ in usu sunt.

Vires refriger. &c. p. 139.) Undè καῦμα viscerum & sangvinis extingvunt, febrium calorem contemperant, sitim sedant, alvi profluviis medentur ex bile ortis, choleram compescunt, ventriculi subversionē levant. Ex his *baccis conditum præparatur, Roob s. & c. item succus, galreda &c.*

§. CCXCV.

285. *ROSA* p. 139.) *Hujus varia genera vide in phytographis.* Uti autē variant generibus, ita & qualitatibus, quæ ex diversâ partium superficialium texturâ promanant. *Dominus Autor* omnes in genere refrigerare ac adstringere scribit. Verùm hunc effectum per se non præstant, sed per accidens calidorum effluviorum figuras invertendo & ex corpore per poros cutis evocando. *Rubræ recentes* laxant, *veteres* adstringunt, qui diversi effectus pro diversitate ætatis & partium variâ dispositione in rosarum particulis in nostro eduntur corpore, id quod probè observandum est. *Ex his præparatur acetum, ex floribus rubris* nempe, item *aqua destillata ex albis & rubris, Conserva, Electuarium, Morsuli, Rotulæ Manus Christi simplices & perlatæ, oleum destillatum ac infusum, Balsamum &c. Spiritus ex rosis rubris fer-*

mentatis, scilicet optimus fit ex rosis rubr. & albis hortensibus tam simplicibus quàm centifoliis, mistis contusis & instratis f. S. S. S. cum saccharo Thomæ in dolio querno adspersâ aquâ tepidâ ac præviâ digestione octiduanâ. Postmodum destillatio per vesicam instituatur, & demum Spiritus per MB evocetur. Ex his etiam Aqua Damascena Hamburgensium conficitur vid. Thesaur. Nostr. Pharmacevtic. annex. sect. I. num. XXVII.

§. CCXCVI.

286. *ROS SOLIS* p.140.) *Rorella Rosa Solis. Sponsa solis.* Nomen inde accepit, quod, quamvis ardentissimus Solis æstus eam illustret, ejus tamen folia semper rore & humiditate quadam viscidâ madeant, eorumque lanugo guttulis aspersa videatur. Has concutiendo in patellam suppositam colligi *Dn. Autor* statuit, verũ hoc experientiæ non respondet; putatitiæ enim illæ guttulæ, ubi extremis digitis leviter saltem attinguntur, mox veluti in exigua sericea alba filamenta tenacia ac gummosa diducuntur, quæ concutiendo nunquam in vas suppositum colligi poterunt.

Veteribus non fuit cognita, nec Italiæ ac Galliæ populis, Borealium saltem vernacula est, cum herbis capillaribus magnam habens familiaritatem.

Distingvitur autem in Majorem & Minorem; Marem ac fœminam. Folia habens vel oblonga vel rotunda.

Crescit locis apricis campestribus, etiam nemorosis riguis inter muscum. Floret Majo & Julio. Colligenda est herba ☉ in ♌ ☽nâ crescente, die ac cœli constitutione serenâ.

Vires. Dodonæus facit calid. & sicc. p.141.) Sunt qui magni faciant, maximopereq; commendent ad phthisin. Non desunt etiam, qui huic vim quandam specificam contrà asthma tribuunt. Verùm curiositatis hoc est nimiæ. Nec enim omne asthma tollit neque phthisin curat. Planta, quæ calida & sicca 4. grad. validissimè exsiccat, urit & calefacit, ita ut periculi sit eâ uti in hecticâ. Cæterum si respicio secundas qualitates, calculum comminuit & aquas subducendo hydropen auffert. Quem effectum, quantum mihi constat, nemo adhuc litteris consignavit. Cùm fontes Hornhusani orirentur, Rorellam quisque crepabat. Nosti causam? Planta palustris ad paludes & stagna noviter emergentia portentosa simul judicabatur. Accedebat chemicastrorum malitia & mendacium, quæ subtus latentem Auri mineram Rorellæ vires inspirare solares profitebatur. Unde & non pauci *Tincturam hanc pro Solis* venditant, quæ paratur per simplicem S.V. infusionem & extractionem sæpius repetitam contrà calculum egregiæ efficaciæ,

Alternatia primaria.

cujus cochl. i. vel ij. Hæc per alembicum non evehitur, ut vulgò sibi persuasum habent, licet negari non possit, aquam ejus destillatam subflavum aliquem referre colorem.

§. CCXCVII.

287. ROSMARINUS p. 141.) λιβανωτὶς *Rosmarinus coronarius.* Germ. Rosmarin. quia jucundissimi odoris frutex est, ipsi libanotidis nomen est inditum, & quia Corollis expetitus Coronarii appellationẽ adeptus est.

Colitur in hortis, & sponte provenit in Galliâ Narbonensi. Floret Majo. Junio.

Hujus folia ac Flores, (anthos dicti) in usu sunt.

Vires. Calefac. & sicc. &c. ibid.) Hic inter plantas cephalicas præstantissimus est, ob vim suam abstersivam & attenuativam, crassos & pituitosos dictos humores incidit & meatus obstructos reserat, unde in epilepsiâ, apoplexiâ, paralysi, catarrho, surditate, asthmate, ictero, ventriculi inflatione, colicâ, calculo, fluxu albo mulierum sterilitate, chlorosi, arthritide cum S. V. rectificato destillatus mira præstet. Flores ejus vel folia si coquantur cum vino & melle ad dimidiæ partis consumptionem & capiantur ante somnum, asthmati mire conferunt, vocemque clarificant optimè. P. Borellus Centur. 4. obs. 46. *Ex integrâ plantâ Aqua destillatur, Spiritus, oleum, Balsamus fit Conserva ex floribus* præparatur *& species Dianthos.*

§. CCXCVIII.

288. RUBIA ibid.) *Rubia tinctorum, vel spontanea vel sativa est.* Germ. Ferberröthe. *Vel est Recta quadrifolia, vel glabra quadrifolia, angustifolia,* item *quadrifolia, Italica hirsuta, Rubia parva fl. cæruleo, Rubia spicata* &c.

Vulgaris sativa non solùm in Silesiâ copiosè colitur & inde ad nos transfertur, verùm etiam in plurimis seritur Italiæ, Hispaniæ, Galliæ & Belgii locis. Floret æstate & semen facit. Radices colliguntur Majo ac Jun.

Hujus sola radix in usu est.

Vires. Calefac. sicc. aper. discut. dissolv. subadstring. &c. ibid.) Vulneraria est. Unde earum decoctum commendatur vulneratis, cæsis, ex alto præcipitatis, in cruore coagulato, inflammationes mitigat &c. Est potissimum ingrediens in *butyrum Cancrorum.* N. Hæc radix in ▽ cocta vel S.V. infusa debilissimum prodit colorem incarnatum, & si oleo infundatur Terebinthinæ vel simili è vestigio suavissimum colorem emittit.

§. CCXCIX.

289. RUBUS p. 142.) *Vulgaris.* Germ. Brombeer. Crescit in dumetis, floret in Majo, maturescit in Julio.

Folia, fructus (Mora rubi) *in usu sunt.*

Vires. Folia & Fructus immaturus refriger. sicc. adstring. &c. ibid.) Horum usus præcipuus est in profluviis, vomitu, alvi fluxu, narium hæmorrhagiâ, uteri. Externè in aphthis, & aliis oris affectibus.

Radix

Radix lithontriptica eſt, ſed rari uſus eſt.

N. Ne quem offendat, quod *D. Author* ſcribat, ex hoc ſucco fructuum immaturorum Rubi vulgaris Diamoron ſ. & c. præparari, & etiam ex fructu Mori elaborari, ſciendum eſt, Mora celſa ſeu domeſtica noſtris Maulbeeren dici. Mora verò ſylveſtria eſſe Mora Rubi Bati, quæ Brombeeren vulgò appellantur, & unum pro altero in defectu alterius ſubſtitui.

§. CCC.

290. *RUBUS IDÆUS* p. 142.) *vel eſt Spinoſus*, qui uſualis eſt, *vel lævis, vel fructu albo.* Germ. Hindtbeer.

Creſcit etiam inter dumeta in rorulentis & arenoſis ſaxis. Floret initio æſtatis, & matureſcit Auguſto.

Fructus hujus ſolùm in uſu ſunt.

Vires &c. ibid.) facultatem roborant vitalem, cordiales ſunt, unde ex his *præparatur Aqua, Spiritus per fermentationem, Syrupus, acetum, tinctura, vina ſuaviſſima.*

§. CCCI.

291. *RUSCUS* p. 143.) Hæc planta à veteribus in ſimplicium cenſu fuit prætérita; *Myrti ſylveſtris* nomine deſcribit *Dioſcorides*, ſed minus appoſitè. Hujus fructum cum cubebis confundunt *Arabes.* In Italiæ ſepibus & ſaxoſis, atque inter Lugdunum & Viennam Allobrogum, paſſim provenit. Nos ſerimus in hortis.

Hujus radix in uſu eſt.

Vires. Calefac. ſicc. incid. atten. aper. &c. ibid.) Hujus decoctum per menſem integrum adhibitum in hydrope maximè proficuum eſt. item in calculo, urinæ ſtillicidio, ictero ac menſium ſuppreſſione.

Recenſetur inter 5. radices aperientes.

§. CCCII.

292. *RUTA* ibid.) *Hortenſis* ſcil. *latifolia & tenuifolia*, Germ. Rautte.

Gaudet ſolo arido & calido. Floret Junio.

Herba ac ſummitates cum ſemine in uſu ſunt.

Vires. calefac. ſicc. incid. atten. diger. diſcut. &c. ibid.) alexipharmaca, antiſcorbutica, cephalica & nervina planta eſt. Ruta in vino coquatur, hoc decocto calido os eluatur, contrà dentium cariē & gingivas ſcorbuticas. Abſumit etiam humores crudos in ventriculo exiſtentes.

Laſciviâ reprimendâ &c. p. 143.) contrà rutam ad libidinem ſtimulare ſexum muliebrem docet *Tabernæmontanus Libr. 1. herbar. ſect. 4. cap. 32.*

Ex *Rutâ* deſtillatur *Aqua, Spiritus, Eſſentia, oleum, balſamum* præparatur, *oleum infuſum, Sal, acetum &c.*

§. CCCIII.

293. *RUTA MURARIA* p. 144.) *Adiantum album.* Germ. Meuerraute.

Naſcitur in muris & parietibus, ad aquas, locis irriguis & non apricis. Vivax eſt toto anno, æſtate magis viret. flore & ſemine caret. *Hujus folia in uſu ſunt.*

Vires.

Alterantia primaria.

Vires. calida & frigida temperata est &c. ibid.) digerit, incidit, discutit, unde tartaream mucilaginem in pulmonibus resolvit, medetur asthmati, ictero, tussi, calculum expellit, diuretica est. Specificum in eâ latet ad enterocleas puerorum, si pulvis per 10. dies continuos offeratur. Externè capillos crescere facit.

S.

§. CCCIV.

294. SABINA p. 144.) Germ. Sadebaum. Nec herba nec frutex est, sed justæ magnitudinis arbor. Hujus species duæ sunt *una foliis Tamarisci*, quæ usualis est, *alia cupressi foliis. Recentiores aliam Marem, aliam fœminam statuunt: Quandam bacciferam* dicunt, *aliam sterilem.* A Sabinorum regione, in quâ olim abundavit, illi nomen impositum fuit.

Colitur in hortis & viret perpetuo.

Hujus folia in usu sunt.

Vires. Calefac. & sicc. partium tenuium, incid. atten. discut. &c. ibid.) Unde menses provocant, fœtum expellunt, ubi tamen cautè procedendum est, præsertim ubi fœtus naturaliter adhuc est constitutus, ne ei hoc validiori pharmaco noceamus. ubi autem fœtus mortui est suspicio, vel alias malè dispositi, tutò exhiberi possunt. Alias hæc, teste Galeno, partum vivum enecat, mortuum autem expellit. Externè foliorum cineres etiam erysipelati imponuntur, ex foliis insessus & fomentationes fiunt in mensium suppressione, ulceribus serpentibus applicata medentur, & in scabie capitis infantum exiccandâ cum flore lactis commendantur. *Ex foliis aqua destillatur & oleum.*

N. Non datur præstantius remedium ad extrahendos globulos aut res alienas ex vulneribus sabinâ & oculis ♋.

§. CCCV.

295. *SALIX* ibid.) Germ. Weiden. Multorum est generum, quæ sine discrimine in usum veniunt medicum. *Alia nigra est, alia candida. Alia maxima & arborea, alia pumila angustifolia,* alia *humilis repens angustifolia, alia rubra alia internè hirsuta latifolia &c.*

Crescunt in pratis, locis udis. Florent Majo & Aprili.

Hujus folia, Juli, cortex & viscum in usum accersuntur.

Vires. Folia refriger. & sicc. subad. string. &c. p. 145.) Horum decoctum vel latex tempore verno ex stipite elicita in libidine arcenda commendatur & externè ex foliis pediluvia fiunt ad agrypniam & calorem febrilem coërcendum. *Juli* hæmorrhagian sistunt impositi. *Cortex* iisdem gaudet viribus, *Viscum* facilitat partum. Cortices mediæ in vino infusæ mensium suppressioni medentur.

§. CCCVI.

296. *SALVIA* p. 145.) *Est vel Major vel Minor. Hæc acuta* præstantior est. Sed utraque usualis. Hujus folia undiquaque cavernosa sunt, ut ex

microſcopiorum obſervationibus patet, hinc quodvis extrinſecum facile recipiunt.

Gaudet ſolo fœcundato argillâ. Floret Julio & Auguſto.

Tranſplantatur Martio, cum rutâ intermixta, quâ ſerpentes & bufones ſalviæ viciniam amantes arceantur. ibid.) *Salviæ* virtutes ad permultos affectus corporis humani commendari infrà videbimus; nihilominus tamen & illa ſuas habet qualitates noxias & virulenta cenſetur eſſe ea, quæ foliorum pinnas quaſi carbunculatas habet, & penitus retorrida eſt, emaciata & ſicca, ad cujus radices ut plurimum bufones & alia viroſa inſecta nidulantur. *Paræus de venenis cap. 24. refert*, ſe à fide digno accepiſſe, duos mercatores, non longe ab Urbe Tholoſanâ illotis ſalviæ foliis in vinum conjectis illicò atque illud bibiſſent, neci fuiſſe datos; ſub cujus radicibus ingens bufonum acervus ſtabulari deinde repertus eſt, quos ſpurcitie ſuâ ſalviam ſpurcaſſe Medicus iſtius loci confirmavit. *Athanaſius Kircherus in Peſtis ſcrutinio* putredini animatæ acceptum refert *cap. 7.* Verùm non ſemper experientiæ & avtopſiæ correſpondet.

Hujus Folia & Flores in uſu ſunt.

Vires. Calefac. ſicc. ſubadſtring. abſterg. &c. ibid.) Cephalica & hyſterica eſt; Membranoſas & nervoſas roborans partes, Unde in paralyſi, tremore &c. commendatur ejus decoctū in vino. Præter jam nota præparata Spiritus etiam inde conficitur elegantiſſimus. Externè etiam odontalgiæ medetur ejus decoctum ex aceto cereviſiæ cum manipulo nicotianæ Virginianæ & pugillo uno tritæ polentæ, ſi os eo proluatur.

ʃ. CCCVII.

297. *SAMBUCUS* p. 146.) Græc. Ἀκτὴ Germ. Hollunderbaum. *Vel eſt vulgaris,* qui hujus loci, *vel humilis, qui Ebulus dicitur.* Præter hanc differentiam, alia *eſt herbacea, vel arborea,* quæ rurſus in *vulgarem, Laciniatam, Roſeam & aquaticam* diſtinguitur. *Dicitur Sambucus à Sambuco Muſico* inſtrumento, *vel ab Autore*, cui nomen Sambin.

Gaudet locis opacis humidis juxtà muros, ſepes & inculta alia. Floret Majo, Junio, Julio. Baccæ matureſcunt Auguſto.

Flores, baccæ, Liber, Spongia, turiones in uſum accerſuntur Medicum.

Vires. Sambucus integra calefacit, & ſiccat, reſolvit, hydropicos juvat &c. ibid.) *Flores* reſolvunt, diſcutiunt, emolliunt ac juxta vim ſuam diaphoreticam, etiam anodyni ſunt, unde in eryſipelate tam internè quàm externè ut ſpecificum commendantur, ſi ſcil. in ſero lactis infuſi & modicè cocti ac expreſſi manè & veſperi per triduum bibantur. vide ex his compoſitam Aquam Hydropicam P. H. D. in Theſaur. annex. ſect. 1. no. XLIV. Conveniunt etiam in variolis, febribus petechialibus &c. ſi ex *his aqua deſtilletur* &

Spiri-

Alternativa primaria.

Spiritus prævia fermentatione. *Vinum* etiam inde præparari potest floribus exsiccatis in musto infusis & fermentatis. *Horum oleum infusum ac destillatum non est in usu*, *Baccæ* diaphoreticæ etiam sunt & alexiteriæ, ex quibus per fermentationem *Spiritus* elegantissimus elaboratur, ingrediens etiam *Tincturam bezoardicam*, *& Roob Sambuci* notissimum, ex quo Sp. V. adminiculo *Tinctura s. Extractum fit*, ad sudorem eliciendum accommodatum, in affectibus uterinis specificum.

N. *Ex arillis baccarum* post succi transcolationem in filtro relictis *oleum per expressionem* elaboratur movens vomitum & alvum in hydrope egregium. Cujus dos.est à ℥j.ad ad ℥ij. in cerevisiâ butyracea. Hoc licet non sit officinale, tamen inter arcana medica curiosa est referendum ut singulare specificum. Quo spectat & *Tragæa granorum actes Quercetani, quam Dn. Autor describit p.147.*

Liber, sive Cortex interior serosos excludit ex corpore humano humores contusus & cum vino coctus ac epotus hydropicorum aquas educit; Externè calidè impositus podagricorum dolores mitigat, si illius ramenta pedibus circumligentur; hisce exsiccatis novis semper substitutis.

Spongiâ,[Auricula Judæ] &c. ibid.) *Sambuci* veteris radicibus Spongiæ quædam incanæ, quas *Gummi Dodonæus* vocat,adnascuntur, *Lobelius* autem &*Pena* recrementum coriaceum aut corticosum,ego abscessum dixerim,quod quia hominis auriculam repræsentat, *Auricula Judæ* nuncupatur. Habet vim adstringendi & exsiccandi, anginæ medetur, ophthalmiæ,& oris tonsillarum & columellæ affectibus, si in aquâ coquantur & os eâ colluatur, vel oculis imponatur.

Turiones & gemmæ in acetariis adhibentur,alvum movent & interdum etiam vomitum,de his ut & asari foliis testatur *Cl.HELMONTIUS*,si sursum vellicentur,per vomitũ purgare, si verò deorsum carpendo torquentur,solam dejicere alvum,adeoque hæc auscultare imperanti phantasiæ decerptoris qui imprimit in plantam.Verùm hæc phantasiæ svavia somnia,sed vana ludibria sunt; succedit interdum, sæpè autem non.

N. De *Sambuco* in salice crescente tanquam peculiari amuleto antepileptico *vid. Hartmannus in suâ chemiatrico p. 67. & Thom. Bartholin. Censur.4. histor.69.*

§. CCCVIII.

298. *SANGUISORBA* p.147.) seu *Pimpinella Samguisorba Minor hirsuta*,quæ hujus loci est. Germ. welsche Bibenelle. *Pimpinella minor Italorum & Gallorum,& Sanguisorba Germanorum*.Crescit in agris aridis & asperis, campis apricis, nec non in petrosis locis.Colitur etiam in hortis nostris. Floret Majo & Junio.

Hujus herba cum floribus, & radix in usum accersitur.

Vires. Refriger. moderatè. sicc. adstring. &c. ibid.) Vulneraria est; Unde ad hæmorrhagiam, dysenteriam & alia alvi profluvia, fluxum mensium nimium, hæmorrhoidum &c. commendatur, tàm internè, quàm externè. Vino recentem immersam in symposiis capitis dolorem inferre statuit *D. Simon Pauli in quadripart. botanic. Class. 2. p. 115.* Verùm non perpetuæ veritatis est. *Ex totâ plantâ* Junio collectâ *aqua* destillatur, ex ejus succo cum Saccharo *syrupus & ex floribus conserva* præparatur.

§. CCCIX.

299. *SANICULA* p. 148.) Germ. Sanickel.

Crescit in montibus ac vallibus, solo gaudet pingvi & opaco, colligitur cum floribus in Junio.

Hujus folia tantum in usum recepta sunt: rarò Radix.

Vires. Calefac. & sicc. abstring. &c. ibid.) Vulneraria egregia est, tam internè quàm externè adhibita; In dysenteria etiam malignâ nihil præstantius est saniculæ alpinæ hujus radicibus addito pulvere cordis & epatis serpentum. *Ex herbâ florente Aqua* destillatur.

§. CCCX.

300. *LIGNUM SANTALUM* ibid.) Græci nullam hujus faciunt mentionem; soli Arabes hoc Nobis manifestarunt, & tria fecerunt, *album* scil. *rubrum & Citrinum* ac tribus distinctis arborum generibus provenire scribunt, in Indiæ utriusque densissimis & ingentissimis sylvis.

Præstantissimum est citrinum aut flavum, cui succedit *album*, parum tamen à *Citrino* differens, magis tantum pallescit, aliàs ejusdem est substantiæ, ejusdem texturæ, sed odore inferius est, uti & sapore. *Citrino* sapor est aromaticus amaricans & odor Moschi æmulus. *Rubrum* planè inodorum tenet infimas.

N. *Pallidum & Citrinum Santalum* plurimum in Tymor Insulâ nascitur, de quo teste *Jacobo Bontio* referunt, febris continuæ & ardentis quandã speciem cum delirio & mentis alienatione conciliari ex horum recens cæsarum arborum cortice viridi, dũ virosi quid cerebro infesti exspirat in corporibus cacochymicis tales edit effectus. *Santalini fructus* cerasi sunt magnitudine & baccas lauri referũt, masticati purpureo inficiunt colore. Hi fructus avidè comeduntur è turdorum quâdam specie, quos denuò per alvum excernentes arva & montes novis arboribus conserunt, ita ut quamvis tanto tempore tot millia arborum ab Indis ac Lusitanis sunt cæsa, tamen sylvæ nunquam deficiant. *Hæc Bontius de Medicinâ Indorum in notis ad Gurc. ab Ortâ.*

Vires. refriger. sicc. aper. ibid.) Massæ sangvineæ contemperant fervorem tria santalorum genera, communiter inde epatica & cardiaca statuuntur. Ex his *cum Sp. V. extra-ctum*

Albuca... primaria.

ctum præparari poteſt & inde promanant *Spec. diantriosatal Ung. Santalin. Cerotum Santalin.* & *troch. de Santal. vid. Diſpenſ.*

§. CCCXI.

301. *SANTONICUM* p.148.) Eſt planta Semen lumbricorum ferens, ſive *ſemen Zedoariæ* communiter dictum, *Semen Cinæ, Sementina,* & *Semen Sanctum*, ſed corruptè cum *Xantonicum* à Xantonum tractu, ubi plurimum provenit, potius dicendum foret. *Hoc ſemen* quidam ab Abſynthio Seriphio, ſive marimo, alii ab abſynthio Santonico vel potius Xantonico &c. derivant, ſed *Penè* nullum horum videtur; tota planta, ex quâ emergit iſtud ſemen, abſynthio quidem vulgari ſimilis eſt, ſed aliquantò minor, ſeminibus exiguis, & floribus paucis. Provenit circà Bethlehem & abundat in Terra Sancta, & Alexandriâ Ægypti.

Vires. Calefac. & ſicc. ſaporis amari eſt &c. p.149.) Hujus ſeminis uſus eſt in cujuſcunque generis lumbricis enecandis. Præſtantius autem & efficacius eſt non in 🜄 maceratum, ſed ita ſimpliciter exhibitum vel pro confectione, überzogen Zittwer Samen.

§. CCCXII.

302. *SAPONARIA* p.149.) Germ. Seiffenkraut.

Spontè provenit ad fluvios, ſtagna & torrentes, locis apricis & arenoſis. Floret totâ æſtate.

Folia & Semen in uſum recipi poſſunt.

Vires. Calefac. & ſicc. attenuant, aperiunt &c. p. ibid.) Habet etiam facultatem abſterſivam, preſſu nitroſum emittit ſuccum, qui ſcabiem, luem veneream & omnes cutis fœditates abſtergit; Externè tumores ac præcipuè panos diſcutit.

N. *Pulvis Seminis Saponariæ* ad drachmã unam antè paroxyſmum ſumptus epilepſiam minuit ſemel in menſe per tria novilunia. *P. Borellus Centur. 1. obſerv.* 18.

§. CCCXIII.

303. *SARSA PARILLA* p. 149.) *Salſa parilla. Smilax aſpera Peruviana* ob ſimilitudinem, quam cum *Smilace aſperâ* habet; His nominibus ab Hiſpanis & Luſitanis inſignita eſt. Iis enim *Sarſa* vel *Zarza* eſt *dumus*, *Parra verò vitis*, & *Parilla viticula*; Unde & *Dodonæus* & *Matthiolus* putant *Sarſam parillam* eſſe eandem cum *Smilace Europeâ aſperâ* Noſtrati. Verùm multum inter ſe differunt. Nam *Smilacis aſperæ* radix nodoſa eſt & geniculata graminis modo, multoque brevior ac mollior. *Enodis* verò eſt *Sarſæ parillæ* radix, nullis geniculis aſperata, dura, fibroſa, rugoſa, medulloſa, & viminis inſtar facilè finditur. Folia etiam ſunt diverſa, & fructus, quorum alter eſt ruber, alter niger.

Naſcitur in Peru, & aliis Indiæ regionibus.

Crassior alia est, alia *gracilior;* Alia *nigrior* & alia *candidior.*

Radix Hujus solum in usu est: Et eligenda nigrior, recens gravis, sterilis.

Vires. Calefac. moderatè sicc. &c. ibid.) Diaphoretica est, aperitiva, carminativa, virus venereum extinguit, & flatus discutit, adhibetur etiam in catarrhis, arthridite &c. *Dominic. Chabræus in stirp. Icon. p. 115. & Simon. Pauli in Quadrip. 151.*

§. CCCXIV.

304. *SASSAFRAS* p. 149) Gallis in Floridâ degentibus ita vocatum, *Pavame* Indis dicitur, in Virginiâ *Virauck. Bauhino* Arbor ex Floridâ ficulneo folio. A *Manardo* describitur, quod sit Arbor magna, Pini mediocris magnitudine & formâ, unico trunco nudo ramis in cacumine expansis, ut pinus repurgata, cortice crasso fulvi coloris, quem integit tenuis quędam cinerea pellis ex gilvo nigricans, aromatici acris saporis ad fœniculi odorem accedentis, fragrantior & efficacior ipso ligno. Materia trunci & ramorum est alba, quibus folia adhærent virida, ficulneorum æmula, odorata. An flores aut fructus ferat, ignoravit *Manardes*. Sed *Bauhinus* in Pinace fructum vidit oblongum, rugosum, longissimis pediculis donatum. Radicibus nunc crasfis, nunc tenuibus, pro arborum magnitudine.

Nascitur in *Floridâ* novi orbis provinciâ non quidem totâ, sed in portu S. Helenæ tantùm & portu S. Matthæi; In maritimis temperatis locis. Scatent hâc arbore montes, & svavissimum præternavigantibus præbent odorem.

Lignum, & Cortex, in Medicum accersuntur usum. Cortex ligno præfertur, maximè si ex radice sit.

Hoc lignum Sassafras non verè lignum, sed radicem esse, Dn. Georg. Velschius testatur in litter. ad Doct. Sachs Vid. ephemerid. Medico-Physic. anno 1. obs. 112. p. 332.

Vires. Cortex calefac. sicc. ut & Lignum, hoc remissius, ille excellentior. atten. aper. discut. &c. pag. 150.) Hujus usus est in omni morborum genere, in primis obstructionibus tollendis, partibus internis roborandis, lue venereâ curandâ, hydrope &c. Est optimum prætereà catarrhorum alexipharmacum, in formâ Essentiæ aut infusi commendatur etiam contrà sterilitatem, dum absumit sterilitatis causam, si addantur anthophylli. *Ex hoc cum Serpillo & Vino aqua contrà catarrhos destillatur egregia. Extractum etiam & ol. destill. præparatur.*

§. CCCXV.

305. *SATUREIA* p. 150.) θύμβρα. Germ. Saturey. *Vel est sativa sive hortensis,* quæ usualis est; *vel sylvestris montana Spicata, Cretica thymi foliis &c.*

Hor-

Alterantia primaria.

Hortensis ubique in hortis seritur. Floret integrâ æstate.

Hujus herba cum floribus usu recepta est.

Vires. Saporis ac odoris est acris, ac calidi, unde calida & sicca censetur, atten. aper. disc. &c. ibid.) Unde commodè adhibetur in affectibus ventriculi ex cruditate acidâ ortis, pulmonum morbis, asthmate scil. & Uteri symptomatibus ex causâ frigidâ. Externè aurium sedat dolores.

§. CCCXVI.

306. *SATYRIUM seu ORCHIS* ib.) De variis *Satyrii seu Orchidis speciebus* vide *Botanographos.* Nos præ omnibus eligimus Cynosorchim.

Crescit in pratis riguis, campestribus, nemoribus. Floret Aprili & Maj.

Hujus Radix bulbosa, distentior eligenda, rejectâ flaccidiore, non quòd flaccidior veneri obsit, eamque inhibeat, sed quòd minoris sit energiæ. *Aliàs solidior & succulentior* mirum in modum ad rem pellet veneream. Unde & ex hâc *Diasatyrion* componitur. Apud *Mesuem* etiam geminæ occurrunt descriptiones, quarum prior analepticis & à Morbo imbecillis, altera autem neogomis ad arma invalidis, commendatur. *Sequens Electuarium à Cl. Simone Pauli* l. c. maximè commendatur.

℞ Conserv. fl. tunic. Citri ãã ℥ij. radic. eryngii condit. rosat. novell. ãã ℥i. Dyasatyr. Mes. prior. descript. Nuc. Moschat. cond. Cortic. Citri condit. ãã ℥ß. Sem. erucæ ʒij. Essent. Satyrii ʒi. ambræ grys. gr. V. ☉ fol. no. IV. cum brodio Nuc. Moschat. s. q. f. Elect.

Prætereà ex radice Satyrii præparantur Ess. Extracta prout & Heinric. ab Heer Libr. 1. observ. Medic. 9. Mumiam Satyrionis pretiosam describit.

Ex signaturâ lascivâ &c. ibid.) de signaturis quid judicandum sit, *vide supra Libr. 1. animadvers. nostrar.*

§. CCCXVII.

307. *SAXIFRAGA* p. 151.) Germ. Steinbrech.

Crescit in locis asperis ac sabulosis. Floret Majo.

N. *Sunt & alia Saxifragarum genera* &c. ibid.) Plures plantæ saxifragæ dicuntur, quædam quod in petris exoriantur, ut crista marina, empetrum &c. quædam verò quia facultate pollent lithontriptica, ut betonica, pimpinella, quò etiam referenda est præsens *Saxifraga.*

Duplex communiter statuitur *flore albo* & *luteo; utraque* autem *vel Major vel Minor.*

Hujus folia cum floribus in usu sunt, ut & Radix, quam Semen vocant sed minus apposite.

Vires. Calef. & sicc. &c. ibid.) diuretica est & lithontriptica, unde hujus usus est præcipuus in renum & vesicæ calculo expellendo, &c. *Ex totâ plantâ Majo collectâ aqua destillatur.*

§. CCCXVIII.

308. SCABIOSA p. 151.) Derivatur hujus nomenclatura vel à scabro herbæ habitu

habitu, vel à scabie, quia huic medetur. Hujus nuspiam mentionem faciunt veteres; Et quamvis *plures dentur scabiosæ differentiæ, Pratensis tamen & arvensis hirsuta C. B. usu recepta est*. Germ. Scabiosen.

Crescit in arvis, etiam dumetis & in humidis montium pratis provenit. Floret Junio.

Hujus folia, flores & radix, quæ colligenda vere, in usu sunt.

Vires. Calefac. & sicc. absterg. atten. discut. &c. ibid.) omnia *Scabiosæ* genera calidam & siccam obtinent temperiem, ac toti massæ sangvineæ peramica sunt, eam repurgando ac defæcando, unde in scabie, apostematibus internis & externis, fistulosis ulceribus mammarum, crurum, ani &c. summo cum fructu adhibentur. Hujus succo ℥iij. pondere cum Theriacæ ℥ij. poto, vel ejus extracto febres malignæ abiguntur. Externè etiam succus illitus omnes cutis fœditates abstergit.

N. *Radix Scabiosæ majoris fl. purpur.* specificè Luem curat veneream, *ex hac præparatur extractum*, & *ex herba aqua, syrupus, Sal, ex floribus conserva.*

§. CCCXIX.

309. SCHOENANTHUM p. 152.) sive *Juncus odoratus*. *Fœnum Camelorum*. Germ. Camel Scheuw. Dicitur *Juncus à jungendo*; *Schœnanthum à Schœni anthos* quasi junci flos, *Schœnos* Græcis à loris & funibus.

Planta juncea est & graminea, quæ ex parva radice, sicca, dura, nodosa, multos calamos præduros, sparsos, rotundos, planos, nitidos pedem altos & in summo graciles profert: Folia rigida, sesquipalmum longa, mucronata, pallida surculos gramineos amplexantur & sæpè inter se convoluta coustituunt quasi caulem. Eorum fastigia ornat series flosculorum ex pallido rubentium.

Laudatissimum ex Nabathæâ haberi scribit *Dioscorides*, cui proximum esse *Arabicum* vel *Babilonicum*. In Apuliâ etiam & Campaniâ nasci tradit *Brassavolus*. *Matthiolus ex Alexandriâ* afferri putat.

Culmi seu surculi (stramen) flores & Radix in usum accersuntur.

N. *Garcias ab Ortâ* dicit, hujus nullum alium esse usum apud Indos, quam substernendis equorum cubilibus; Sed fallitur, cum eo etiam in culinâ ad cibos condiendos, ut calamo aromatico Indi, utantur, quare quamvis in sylvis copiosè crescat, studiosè à Mulieribus Malaicis in hortis colitur, & ad lavacra, fomenta, insessiones ejus usus utilissimus est, ut & ad omnes muliebres affectus. Et cum sit graminis species, ac simplicis & vulgaris graminis usus in multis tantopere commendetur, quis neget, gramen hoc planè aromaticum vires longè excellentiores possidere? *Jacobus Bontius in not. ad Garc. ab Ort. p. 33.*

Vires. calef. sicc. subadstring. tenuium est partium, discut. &c. ibid.) Unde præcipuus hujus est usus in men-

Alteranatia primaria.

sium obstructione, ventriculi inflatione, singultu, urinæ difficultate, &c. externè mansum commendat oris anhelitum, caput roborat.

§. CCCXX.

310. *SCOLOPENDRIUM VERUM* ibid.) Græc. ἀσπλήνιον, σπλήνιον, quia contra splenis morbos efficax est. *Scolopendrium* autem à similitudine cum *Scolopendrâ*, hirsuto ac multipedo verme. Arabicè *Ceterach*. Germ. Miltzkraut.

Nascitur in parietibus, Saxorum fissuris. Nec caulem, nec florem, nec semen habet. Folia polypodii modo dividuntur.

Hujus folia Septembri collecta in usum veniunt.

Vires. Calefac. & sicc. saporis acerbi, absterg. splenetictum est, &c ibid.) Unde fabula orta est, hujus foliis non solum splenis durities ac tumores resolvi, verùm etiam alicujus animalis excoctum lienem crudo similem reddi, & pristinæ constitutioni restitui. Unde & *Dioscorides* folia in † fervefacta & per dies 40. pota Lienem absumere scribit. Aniles nugæ sunt. Urinam alias, menses & calculum expellit. *Ex hâc Syrupus de Scolopendriâ comp. prostat in Dispens.*

§. CCCXXI.

311. *SCOLOPENDRIA vulgaris* ibid.) *Lingua cervina* Officin. *phyllitis*. Germ. Hirschzunge. Hîc notandum, cum Botanicorum nonnulli tum *asplenium seu ceterach* Officin. quam *Linguam Cervinam* communi vocabulo *Scolopendrii* comprehendant, & magna inter hæc sit differentia, ne autem confundantur, ex re erit, *Asplenium semper Scolopendrium, Linguam verò cervinã phyllitidem* appellare, vel *Hemionitin*. Hæc folia habet oblonga, sena, octona vel dena, dodrantalia, duarum unciarum latitudine, imâ parte falcatæ lunæ modo corniculata, læto virore supernè splendentia, infernè verò obliquis pulverulentis areolis, ceu lumbricis, flavis, rubentibus aut subluteis, virgata. Nec caulem, nec florem, nec semen fert; sed ex sermiculis foliorũ in pulverem resolutis & sparsis renasci.

Crescit in nemorosis ac opacis locis. Colitur etiam in hortis, & viret per totum ferè annum.

Vires. refriger. & sicc. subadstring. atten. &c. p. 153.) Unde ad fluxus hepaticos, alvinos, hæmoptysin cum lienis ac epatis obstructionibus complicatos commendatur. Externè vulnera & ulcera mundificat. Hujus folia cum h. Meliss. & Cortic. Citri in cerevisia recent. fermentat. infusa accommodatũ præbent remedium hypochondriacis pro potu ordinario.

§. CCCXXII.

312. *SCORDIUM* p. 153.) Græc. Σκόρδιον. *Scorodotis. Distinguitur in Majus*, quod usitatius est, *Medium* & *Minus*. Nomen inde accepit, quod ejus folia affricta allii, quod Græcis σκόροδον vocatur, odorem æmulentur. Datur & *Ponticum* ac *Creticum*, quod efficacissimum est.

Creſcit in locis humidis, pratis. Apud Nos in prato ad molam, ubi pulvis pyrius conficitur, bey der Pulvermühle. Olim magnis ſumptibus ex aliis regionibus ad Nos deferebatur. (*Medico.*

Hujus folia tantùm uſu ſunt recepta

Vires. Calef. & ſicc. abſterg. atten. incid. putredini reſiſtit ib.) Diaphoreticũ & alexiterium eſt, unde ejus uſus eſt in peſte & febribus malignis, venenatorum animalium morſu, fermentum bilis corrigens, confert in viſcerum infarctu & in pulmonibus pure refertis. Externè putrida mundificat ut cera. In *Galeno* ſcriptum reperimus, cum in prœlio quodam interemptorum cadavera multos dies inſepulta jacuiſſent, quæcunque ſuper Scordium fortè fortunâ ceciderant, multò minus aliis computruiſſe, unde factum, ſcordium putridis partibus adverſari, & pro medicamine iis applicari. *Ex hoc Aqua deſtillatur, fit ſuccus inſpiſſatus, Syrupus, Conſerva, Sal ex Cinere, Diaſcordium Fracaſtorii.*

§. CCCXXIII.

313. *SCORZONERA* p. 153.) *Hiſpanica* ſcilicet, quæ uſualis eſt, ita dicta, quod à vipera læſis, quæ Hiſpanis *Scurzo* dicitur, præſentaneo ſit remedio. *Tragopogoni* congener eſt planta. Dicta primò fuit *Hiſpanica.*

Differentias pro foliorum & florum ratione notabiles habet, unde *alia anguſtifolia Germanica, Bohemica, latifolia humilis Hiſpanica*, &c. Germ. Schlangenmord.

N. *Noſtram Scorzoneram* flore ſimplici & foliis anguſtis ſolâ ſoli & climatis ratione ab Hiſpanica differre, teſtatur *Camerarius.* Hanc verò cum decantatâ illâ Hiſpanicâ viribus convenire dubito.

Creſcit Hiſpanica in Terra conenſi Hiſpanica, & Mauri cujuſdam induſtriâ primum inventa fuit. Sic & *Cluſius* in nonnullis ſylvoſis uliginoſis Pannoniæ montibus ſponte naſci ſcribit. Apud Nos in quorundam curioſorum hortis etiam colitur.

Hujus radix ſolùm in uſu eſt.

Vires. Calefac. humect. alexipharmaca eſt. ib.) Magni eſt præſidii ad plures affectus, ad viperarum & aliorum animalium virulentos ictus ac peſtiferos morbos *ſuccus* ex radice & foliis extractus confert, datur etiam *aqua deſtillata* ad febres malignas, diaphoretica eſt utilis etiam ad cephalalgiã, epilepſiam, vertiginem, & cardialgiam, quin & ad uteri ſuffocationem. *Ex hac* etiam *extractum & conſerva præparatur. Vide de hac eruditiſſimum tractatũ Excel. D. D. Joh. Mich FEHR, Medici Sweinfurdenſis Ephori Collegii Germ. Curioſ.*

§. CCCXXIV.

314. *SCROPHULARIA* p. 154.) *Ocymaſtrum Tragi* ſed minus rectè; Nec appoſitè *Galeopſis à Fuchſio* nuncupatur. vid. *Dominic. Chabræus in append. ad ſtirp. ſciagraph.* p. 644. *Varias* autẽ aliàs habet *ſpecies*, eſt enim vel *Major*, vel *Minor tenuifolia*, vel *Maxima ſtru-*

Alteratia primaria.

strumosa, de quibus vide *Botanographos*. Nos de *Majore* hoc loco agim9; quæ non solum juxtà sepes, sed & ad ripas & profluentes aquas crescit. Floret Junio & Julio.

Hujus radix nodosa in usum venit.

Vires. Calefac.& sicc.digerit,incidit, &c. ibid.) Unde in strumis seu scrophulis absumendis, ficis & mariscis ani tanquam specificum comendatur, collo etiam suspensa: Et *unguentum* ex succo radic. Scrophulariæ cũ toto paratum ad ulcera serpentia & scabiem malignam summè extollitur, sed tunc radix colligenda est in Junio die secundâ post plenilunium occidente sole. Præterea etiam maximopere deprędicatur ejus virtus ad hæmorrhoides cœcas juxtà *Heinricum ab Heer in observat. Medic. Libr. 1. observat. 20. p. 185.* Si quis hæmorrhoidum cœcarum insano torqueatur dolore, minimum quid Scrophulariæ vel radicis vel foliorum cum cibo aut potu capiendo, statim dolore liberatur, sive ipsam plantæ substantiam siccam aut viridem, sive ejus decoctum adsumat. *Vid. & Craton, consilia à Scholtz edita p. m. 589. Consil. 207.*

§. CCCXXV.

315. *SCYLLA* ibid.) *Duo Scyllæ genera* statuit *Ruellius*, *Marem scil. albis foliis*, & *fœminam nigris*, *tertium addit genus* cibis gratum & usu tenerum. *Dodonæo Scillæ duæ* sunt species; *Una* foliis angustis, quæ vera Scilla, *altera* foliis latis, quâ vulgò pro *Scillâ* utuntur. *Pena* & *Lobelius Scillas duas rubram & albam* magnitudine pares faciunt. Easdem differentias & *Caspar Bauhinus* proponit, ac tertiam addit *Hispanicam*, quæ *cæpa* Marina appellatur, & quia locis maritimis crescit.

Non desunt qui *albam Pancratium* esse dicunt, & à *rubra* plurimum differre *Carol. Clusius rarar. plantar. histor. Libr. 2. cap. 22.* Verùm *Excell. Dominic. Chabræus l. c.* non nisi in colore discrimen animadvertit, & magnitudinem & alia esse eadem sentit. Eligenda autem est optimè alba & magna, meliorque quæ alteri connexa eruitur, sola enim & singularis est virulenta.

Sponte proveniunt *Scillæ* in Balearibus insulis ac per Hispanias, ut & in Apulia, Sicilia, maximè ad loca maritima.

Vires. Calef. sicc. saporis acris & amari, atten. incid. absterg. discut. &c. ibid.) varios habet in Medicina usus, ad cerebri ac nervosi generis frigidos conducit affectus, crassam ac pituitosam resolvens mucilaginem, unde in viscerum obstructionibus pulmonum, epatis, uteri &c. miræ est energiæ. Unde & ingreditur Theriacam &c. & *Radix præparata* in usum adsciscitur, de quâ quid sentiendum sit *vid. Cl. Zwelfferum in animadvers. ad Pharmac. August. p. 219. & D. Luc. Schrœckiũ in P. A. R. Class. 20. p. 449.* in quo tamen sententiarum districtu

primas *CL. ZWELFERO* semper deferimus, quia hâc in clibano cum massâ panis factâ coctione non potest non *Scilla* nativâ suâ humiditate, hoc est, sale volatili specifico innato privari, residuis partibus terrestribus amaris; quicquid contrà regerat D. *Schrœckius*, non tamen satisfacit, prætereà *oxymel prostat Scilliticum seu ex* † scillitico & melle, *oxymel compos. Looch de scyllâ, acetum scilliticum vid. Cl. Zwelfferi pharmacop. Reg. & animadvers. in P. A. l. c.*

§. CCCXXVI.

316. *SEBESTEN* ibid.) *Myxæ, Myxaria*; Germ. Brustbeerlein.

Myxæ dicuntur ἀπὸ τῆς μύξης à muco lento è naribus stillante, quia simili mucosâ materia seu succo hic fructus est refertus. Inter *prunorum* genera referuntur, quæ fructus in Ægypto & Syria nascentes, ex Arbore ejusdem nominis, ramis viret, qui foliis induuntur subrotundis, ac firmis & ampliss. *Cortex* albicat, *flores* etiam albidi, aut potius in umbellis laxioribus cohærent: quibus deciduis suboriuntur *fructus parvis* prunis similes, qui maturitatem adepti ex atro virescũt, intusq; nucleum durum, & quasi osseum ac triangularem continent. Figurâ & viribus *pruna Damascena* æmulantur.

De his Græci nihil consignarunt litteris, sed recentiores tantùm *Aetius, Paulus, Actuarius*, *Sebesten* vocarunt *Arabes*, qui hæc nobilitarunt & Arabicam appellationem officinæ retinuerunt in Cæsaris honorem, qui *SEBASTOS* h.e. honorabilis fuit dictus.

In Italia olim rarissima fuerunt, jam verò in ejus hortis uberrimè coluntur.

Vires. Sebesten inter calidit. ac frigid. temperata sunt, humectant, emolliunt, &c. p. 155.) Unde in pulmonum & pleuræ inflammationibus ac asperæ arteriæ asperitatibus, ex acrimonia salsæ & tenuis pituitæ ortis utimur. Ex his conficitur *Syrupus, Electuarium* & *decocta vel eclegmata* inde etiam præparari possunt.

§. CCCXXVII.

317. *SECALE* pag. 155.) *Siligo, Farrago*. Germ. Rocken/Korn. *Hujus Farina & Furfures usus sunt frequentissimi*, culinaris tamen ut plurimùm; *Furfures* abstergunt, emolliunt, discutiunt.

Panis p. 155.) Nascitur in Provinc. Chinensi *QUAM SI Arbor quã Quanglanus* vocant, quæ loco medullæ pulpam obtinet mollissimam farinæ simillimam, unde & *Arbor farinacea* vocatur, hanc farinaceam pulpam exemptam indigenæ in usum panum conficiendorum convertunt. Dicitur enim farina saporis haut ingrati, & ad omnes esculentorum usus peridonea. Harum arborum mentionem facit *Marcus Paulus Venetus Libr. 3. c. 19. China illustrata p. 177.*

N. *Vires & usus Medicus nostri panis* præcipuus est in capitis dolore cum semine carui & sale impositus, item in

in ventriculi debilitate, fœtu roborando cum vino malvatico cinamom. Nuce Moschatâ, caryophyll. Unde & *Emplastr. de crustâ panis in Dispens.*

2. ▽*â destill. ex pane &c.* ibid.) ex hoc per destillationem nihil elevatur virtutis tàm refectivæ, quàm nutritivæ; unde uncia una panis in substantia exhibita plus virium obtinet, quàm omnis aqua simul & semel exhibita. Ubi tamen notandum, licet panis per se destillatus nullarũ sit virium, tamen Micæ panis cum Nucis Moschatæ f. q. & Vino generoso ad tempus in digestionem positæ ac demum per MB. destillatæ egregiam præbent aquam stomachalem in ventriculi debilitate, diarrhoeâ, dysenteriâ, vomitu maximè conducibilem. Item ex mica panis cum croco vino insperso positis in digestion. & destill. fit Aroma Philosophorum.

§. CCCXXVIII.

318. S*EDUM* pag 155:) Vel *Majus est*, vel *Minus* vel *Minimum*. *Majus* vel est *arborescens*, quod inusitatum, vel *vulgare*, de quo hoc loco agemus; *Minus hæmatoides* officinis est incognitum; vel *Minimum*, quod *Vermicularis* est, de quò infrà. *Nostrum* vocatur *Sempervivum Majus*. Germ. Haußwurtzel.

Hujus Folia tantum in usu sunt.

Vires refriger. adstring. incrassant &c. p.156.) Unde in febribus ardentibus biliosis, angina &c. ejus aqua destillata & Syrupus ex succo præparatus comodè adhibetur. Externè accipe fol. semperviv. rec. ℔. IV. Sal. ✱ ℥iß. conquassata ponantur in cucurbita vitrea in cella subterranea, donec salia liquescant, destilla in ҲҲ ad siccitatem, posteà iterari debet destillatio, vel saltem ad cineres infusio, fiat gargarismus in angina desperata, item *hoc sedum Majus seu sempervivum* contusum & cum lacte muliebri mixtum sincipiti admotum mirè sedat phrenitidem & somnum conciliat, sed statim atque dormire cœpit æger, detrahendum, ne in coma æger præcipitetur.

§. CCCXXIX.

319. S*ENECIO* p. 156.) *Senecium*. Germ. Kreutzkraut. Vel est *Major* vel *Minor*. Non desunt, qui ad *Jacobææ* speciem referre velint; Et si iconem spectes, non erit absonum. At si qualitates & vires, iis non subscribimus. *Senecionis* vires describit *Dn. Autor* valde differentes à *Jacobææ* facultatibus. Ubi igitur siccare & abstergere, ac ulcera consolidare citrà noxam volumus, *Jacobæa* præstat. Aliàs decoctum *Jacobææ* in dysenteria epidemia ut evporiston maximè commendatur. Quia & in forma cataplasmatis ad ventris tormina applicata abdomini notabilis est virtutis. Admisceri etiam clysteribus potest.

§. CCCXXX.

320. S*ERPILLUM* ibid.) *Vulgare repens, minus*. Germ. Quendel. Feldkümmel.

Crescit in locis sabulosis, apricis. Florere incipit Majo & postmodum per integram æstatem.

Vires. Calefac. & sicc. saporis acris, atten. aperit. &c. ibid.) Cephalica est, stomachica & hysterica. Unde in catarrhis, apoplexiâ, paralysi, vertigine, epilepsiâ, spasmo &c. admirandæ est virtutis. Externè medetur doloribus capitis, vertigini, catarrhis &c. Ex hoc *Aqua destill. cum vino s. vel cum Ligno Sassafras vide suprà de Sassafras.* Vid. Thesaur. nostr. Pharmacevticum annexum sect. I. n. XII.

§. CCCXXXI.

321. *SESAMUM* p. 157.) Germ. Leindotter. Flachsdotter. Hujus plantæ iconem vide *in D. Dominico Chabræo l. c. p. 284.* quam Venetiis & Basileæ vidit in hortis. At si quis, inquit l. a. loca expendat de *Sesamo* apud *Theophrastum*, *Dioscoridem*, & *Plinium*, facile colliget, nullam earum plantarum, quæ pro *Sesamo* passim ab *Autoribus* accipiuntur, verum esse *Sesamum*.

Moderatè calidum statuit *Galenus*. *Plantæ decoctum* ad ophthalmias utile est, tussim, pleuritidem, tumores, scyrrhosos.

Semen, quod ex Alexandria, Creta & Sicilia adfertur, calefacit, moderatè humectat, emollit, paregoricum est, nervorum duritiem illitu discutit, coli doloribus medetur. Ex hoc *oleum expressum* easdem obtinet vires: Unde internè adhibitum thoracicum est, tussim ac asperitatem pulmonum mitigat, pleuritidi medetur, impinguat, semen auget. Externè aurium dolores demulcet, duritiem nervorum corrigit.

N. Quia nauseam excitare solet, rarò internum agnoscit usum.

§. CCCXXXII.

322. *SESELI OFFICINARUM* p. 157.) *Seseli* nomine plures iconibus differentes insigniuntur plantæ, unde *Seseli Æthiopicum herba*, *Seseli Æthiopicum frutex*, *Creticum*, *Tordylium*, *Peloponnense*, *Pratense & Herbaceum*. Cùm autem *Massiliense* utrumq; ferulæ & fœniculi folio promiscuè usualia, & inprimis ejus semen reliquis præferatur, ac omnium *Seseleων* semina ejusdem sint effectus, ut calefaciant, siccent, discutiant, digerant, diuretica sint & emmenagoga, teste *Galeno*; in hoc etiam solo acquiescimus, quoad reliqua *Lectorem ad Dn. Autorem* remittentes.

§. CCCXXXIII.

323. *SIDERITIS* p. 158.) seu *Ferruminatrix*. *Heraclea*. Dicitur autem *sideritis* ἀπὸ τοῦ σιδήρου id est à *ferro*, eò quòd vulnera ferro inflicta conglutinet. Germ. Glied-Kraut.

Crescit in siccioribus agrorum & montium sabulosorum marginibus, in apricis & meridiano soli oppositis collibus. Floret Junio & Julio.

Herba rarò in usum venit.

Vires. absterg. adstring. vulneraria est &c. ibidem.) Odoris & saporis non ingrati est cum aliquali ad-

adstrictione; Hâc enterocelas & album fluxum mulierum curare solent agyrtæ: alii in capitis dolore ejus decocto frontem lavant; alii pedes & artus defatigatos eodem decocto fovent. Adhibetur etiam in Morbis ab incantatione inductis.

§.CCCXXXIV.

324. SILIQVA ibid.) Græc. Κερά-λια. Germ. Johannesbrodt.

Nascitur non in Ægypto, sed in Syria & Jonia circà Cnidum & Rhodum. Hodiè etiam in variis Hispaniæ & regni Neapolitani locis reperitur. Floret statim solutâ hyeme & fructum autumno maturat.

Fructus sc. siliquæ in usũ accersuntur.

N. *Siliquæ recentes* adhuc ingrati sunt saporis, sed temporis progressu in cratibus expansæ & siccatæ ita increscunt, ut dulces evadant & gustu suaves. Succus melligineus ex ipsis extrahitur, quo Arabes loco Sacchari *Myrobalanos*, *Tamarindos*, *Zinziber* & alios fructus condiunt. Harum usus est in ardore stomachi, tussi &c.

§.CCCXXXV.

325. SINAPI p. 159.) Hoc vel *hortense* est, vel *sylvestre*. *Illud* vel rapi folio, quod usuale, vel apii folio, quod minus usuale. Germ. Senff.

Hujus Semen tantum in usu est.

Vires. calefac. sicc. incidit, atten. attrahit, rubificat &c. ibid.) Unde hujus usus potissimus est in appetitu prostrato, fermentum ventriculi digestivum restituendo, in febri quotidiana & quartana ante accessionem dos. ʒi. Externè naribus inditum, vel linguæ subditum in caro, apoplexiâ &c. confert. *Ex hoc oleum* exprimitur nervorum affectibus frigidis utile.

§.CCCXXXVI.

326. SISARUM ibid.) Hujus usus potius culinaris, quàm Medicus est. Censetur tamen specificũ ☿rii vivi.

§. CCCXXXVII.

327. SOLANUM ibid.) Græc. Στρύχνος. Germ. Nachtschatten. Hujus varia quidem dantur genera, sed *D. Author* saltem de *Solano officinarũ*, sive *Solatro vulgari* hoc loco agit.

Crescit ad sepes & vias. Floret Junio & Julio.

Hujus herba & baccæ usuales refrig. adstring. repellunt &c. ibid.) Unde aqua ex herba destillata commodè adhibetur ab initio in dolore capitis ab æstu febrili &c. fronti apposita vel per se, vel in emulsione.

N. SORBUS transeat.

§. CCCXXXVIII.

328. SPICA p. 160.) PSEUDO-NARDUS, quia non est vera *Nardus*, non formâ sed odore saltem veram referens.

Duorum est generum Mas & Fœmina. Mas vulgò *Spica*. *Fœmina* autem *Lavendula* dicitur. *Spica* fortiorem emittit odorem, nec minus arridet quàm *Nardus*, *Lavendula* quæ minor est *Spicâ*, cujus & odor gratior. Dicitur autem inde *Lavendula* vel *Lavandula*, quod balneis & hominum lavacris expetatur,

Apud Nos utraque colitur in hortis. In Hispaniâ autem & Galliâ Narbonensi Spica crescit in campis & locis montanis. *Lavendulam Clusius* reperit circà Malacam Bæticæ urbem & circà Murciam. Julio ac Junio spicantur & flores ferunt.

Herba cum floribus in usu est.

Vires. Calef. & sicc. (prævalet tamen spica) &c. ibid.) Unde & odor *Spicæ* major est, quam *Lavendulæ*, cujus suavior & gratior; *Spicæ* usus præcipuus est in catarrhis; externus est in lixiviis capitis & artuum. *Lavendula* etiam calefacit & siccat, aperit, attenuat, & resolvit, sed moderatius Spica. Unde in omnibus capitis affectibus ex frigida causa ortis confert, apoplexiâ scil. paralysi, spasmo, vertigine, lethargo, tremore artuum, Ventriculum roborat, lienosos juvat, menses ciet, & epar ab obstructionibus liberat. *Ex fl. Lavendulæ conserva* præparatur, *aqua destillata cum vino*, item *Spiritus*, qui in paralysi linguæ maximæ est virtutis. *Oleum destillatũ*, quod uteri motus ac dolores compescit umbilico illitum. vid. Thesaur. Nostrum Pharmac. sect. 1. 4. & 23.

§. CCCXXXIX.

329. *SPICA CELTICA* p. 161.) *Nardus Celtica, Spica Romana*, Germ. Römische Spicke.

Copiosè provenit in Alpibus Germaniam ab Italia dispescentibus; & montosis gaudet Genuensibus & Liguriæ Alpibus.

Radix cum adnatis colligenda Julio & Augusto.

Vires. Calefac. & sicc. ejusdem est virtutis cum Spicâ Indicâ, de qua in sequentibus.

§. CCCXL.

330. *SPICA INDICA* ibid.) *Nardus indica*, hujus nomen pars tantum plantæ hodie obtinet, quæ & *Spica* ob figuram dici meretur. Est autem nihil aliud, quam comatum radicis caput, ex marcidorum foliorum nervosis filamentis convolutis congestum, colore subrubro, sapore amaro, & aromatico odore.

Ex India Alexandriam, atque inde Venetias & ad Nos transportatur, *Nardi*, inquit *Dioscorides, duo sunt genera. Unum Indicum, alterum vero Syriacum*: non quòd in Syria nascatur, sed quòd montis Indiæ, in quo reperitur, pars una Syriam, altera Indiam spectet. Et *Indici* rursus *duæ species*, quarum *una* in monte, *altera* ad radicem montis provenit, non procul à Gange, quæ & inde Gangitica appellatur.

In Java crescit in summa etiam copiâ & ejusdem in culina apud Javanos usus est, qui calami aromatici & junci odorati in condiendis jusculis piscium & carnium elixarum, *Jacobus Bontius* l. a.

Vires. Calefac. sicc. atten. adstring. &c. ibid.) alexiteria, stomachica & nephritica est; Unde usus ejus est in ventriculi debilitate, Morbis malignis, urinâ ciendâ, & mensibus promovendis &c. *Nardus Indica exsiccata, inquit Bontius*, infunditur

in

Alexcantia primaria.

in aceto & addito saccharo adversus frigidos viscerum affectus adhibetur, hepatis scil. Lienis, & mesenterii obstructiones, ex quibus atrophia, marasmus &c. Idem acetum porrò valet ad morsus venenatorum animalium, ut serpentum, scorpionum & similium intus sumptum vel exterius impositum.

§. CCCXLI.

231. SPINACHIA p. 161.) Germ. Binetsch oder Spinat. Colitur in hortis. Floret Julio & Augusto.

Foliorum usus culinaris est potissimum ingrediens pulticulæ viridis herbaceæ cum sale & butyro confectæ, humectat, alvum lenit & in omnibus morbis utilis existit cibus.

§. CCCXLII.

232. *SQVAMARIA sive DENTARIA* non omittenda est, quia etiam ejus usus in Medicinâ est præstantissimus, obtinuit autem nomen à signaturâ radicis, quod quasi ex dentibus aut squamis composita videatur. *Septima Orobanche* radice dentata, *major Bauhini*. *Violam albam* ob florum cum Levcoiis similitudinem *Dodonæus* vocat. Alii *Saniculam quinquefoliam*. *Clusio Pentaphyllæa* dicitur.

In umbrosis crescit locis, & primo statim vere emergit.

N. *Hujus plures* dantur *species*, *Dentaria* scil. *heptaphyllos*, *flore albo*, & nonnunquam purpurascente. Hæc crescit Basileæ in monte Mutets. Genevæ in monte Salevæ, & Montbelgardi in monte Bar. Datur & *Dentaria triphyllos*, hæc provenit in umbrosis Styriæ, Austriæ, Carinthiæ & Pannoniæ sylvis.

Hujus Radix in usum accersitur, licet hic non omnibus adhuc sit cognitus.

Vires. Epileptica est, unde ex hâc aqua destillatur & essentia præparatur in puerorum convulsionibus epilepticis valdè utilis. vid. *Dn. D. Simon Pauli l. c. p. 59. D. Dominic. Chabræus l. a.*

§. CCCXLIII.

233. STAPHISAGRIA p. 162.) *Herba pedicularis*. Germ. Läuse-Kraut.

Crescit in Apuliâ, Calabriâ, Dalmatiâ, Istriâ.

Hujus Semen tantùm in Officinis notum est. Et ejus usus internus rarus est, ingreditur *unguentum pediculorum*.

§. CCCXLIV.

234. STOECHAS ibid.) *Sive stichas*. Arabica. Nomen habet ab Insulis Stœchadibus in Iberico mari sitis, ubi in copiâ crescit. Dictæ autem Insulæ non è regione Massiliæ, ut vult *Dioscorides*, sed è regione *Olbiæ* sitæ sunt, & bidui itinere ac littore à *Massiliâ* distant. Prætereà etiam Narbonæ colles & Gallo-Provinciæ asperi tractus *Stœchade* gaudent, & ita scatent, ut fornacibus calefaciendis inserviant Provenit etiam in qui-

busdam Italiæ montibus. Nos in hortis colimus.

Stœchas optima censetur *Arabica, purpurea*; Cujus flores seu potius spicæ usu receptæ sunt, quæ eligendæ recentes odoratæ, & subamaræ, camphoræ spirantes odorem.

Vires. Calef. & sicc. absterg. atten. aper. &c. ibid.) Unde usus primarius est in vertigine, epilepsiâ, paralysi, apoplexiâ, imò omnibus capitis affectibus; Licet & *Dioscorides* ad Pulmonum imò omnium viscerum vitia commendet, hyssopi modo, urinam & menses movet, venenis adversatur & hypochondriacis succurrit. Præparatur inde *Syrupus tàm simplex, quàm comp.*

§. CCCXLV.

235. STOECHAS CITRINA ibid.) *Elichrysum. Amaranthus luteus. Hujus* adhuc *variæ dantur species. Elichryson quintum Orientale Bauhini* flore flavo & splendente, *Cretense*, item tenuifolium *Narbonense* fl. luteo, aut pallescente. Item *Italicum Citrinum* tenuifolium &c.

Crescit in locis aridis & sabulosis. Floret Junio.

Hujus Flores saltem in usu sunt. Horum vires vid. in D. Autore.

§. CCCXLVI.

236. SUCCISA p. 163.) *Morsus Diaboli.* Germ. Abbiß. Iacæa nigra. Nomen à Latinis inde accepit, quod premorsa radix evulsa videatur, unde superstitiosa orta opinio, quâ statuitur, Diabolum, hanc plantam ob insignem efficaciam hominibus invidentem, ne accrescat, ejus radicem circumrodere. Nonnulli causam in radicum teneritudine quærunt. Sed cùm in Plantagine idem eveniat, aliud diverticulum quærunt nonnulli, & deducunt nomenclaturam ab ejus mordicante qualitate, quâ bubones & carbunculos pestilentiales mordicat, quibus summo applicatur juvamine.

Crescit in campestribus pratis ac arvis. Floret Julio & Augusto.

Hujus Radix, Flores & folia in usu sunt.

Vires. Calefac. & sicc. &c. ibid.) Vulneraria & alexipharmaca est, ut scabiosa, cum qua & reliquis convenit facultatibus. Unde radicis decoctum cum vino propinatur fœlici successu in lue venereâ, bubonibus & carbunculis pestilentialibus, abscessibus internis, sanguinis grumis, vulneribus internis, venenis assumptis, cordis angoribus, vulvæ cruciatibus. *Ex totâ plantâ aqua etiam destillatur, ejusdem virtutis.* Externè pro gargarismis hujus herba ad diuturnos tonsillarum & faucium tumores, qui ad suppurationem ægrè perveniunt, valdè commendatur, & in primis venereos & alia ulcera, fauces & gingivas obsidentia.

§. CCCXLVII.

237. SYMPHYTUM p. 163.) Hujus licet plura sint genera, Nos tamen hoc

hoc loco cum *Dn. Autore* de *Officinali* seu *Consolidâ majore* acturi sumus. Germ. Wallwurtz. Schwartzwurtz.

Copiosè crescit in prato nostro Salano, invenitur etiam in hortis spontè proveniens, locis gaudens humidis. Floret Majo & Junio, floribus purpureis & albis, *illud Mas, hoc fœmina* vocatur.

Hujus Radix, Folia & flores in usu sunt.

Vires. Caliditate temperatum est, sicc. vulnerarium & ex præcipuis celeberrimum &c. p. 164) Quia consolidativum est præstantissimum, omnis odoris expers tàm herba, quàm radix, perpauco etiam sapore prædita est. *In aquâ radix decocta facit decoctum mucilaginosum, & viscidum,* unde nonnulli suspicantur, radices has tantâ vi glutinante & consolidante pollere, ut si carnibus frustillatim sectis in lebete coquendis injiciantur, novam inter eas unioné producere queant. Hæc vulnerariis potionibus & decoctis principaliter dicatur; Recip. radic. symphyt. ℥iv. probè exsiccat. & incis. coque in cerevisiæ Torgaviensis mensur. iij. usq; ad dimid. Hoc decoctum s. in sputo sangvinis à pulmonum erosione semper conducibile expertus fui, cujus mane, à meridie ac vesperi cyath. j. calidè, Si magis compositum velis; Recip. radic. aristoloch. rot. symphat. ãã ℥ß. consolid. utriusque ã ℥j. fl. plantag. scabios. ã M. j. h. sanicul. hyperic. ã M. ij. coq. in s. q. aq. sanicul. Rec. Col. ℥ix. adde succi persicariæ. Sanicul. ãã ℥iß. edulcor. s. q. Sacchar. cand. Quod si radicem diutius coquere contingat ad mucilaginé usque, non solùm inde cum saccharo Electuarium conficies, sed & extrinsecus curandis herniis & glutinandis lege artis cum reliquis adhibita aut in formâ cataplasmatis extensa inserviet. Usus ejus talis est. Jaceat æger cruribus non elevatus, ut intestina naturalem suum captare possint locum, quod ut melius fiat, inungatur locus rupturæ butyro recenti, ac manu intrudatur intestinum, donec ingrediatur, id quod omne suppletEmplastrũ meum magneticum. Quo facto

Recip. radic. symphyt. rec. purgatam in orbiculos scissam, quantitas hujus radicis pro unâ vice sit duorũ digitorum, addatur adipis porcini quarta pars, contunde simul in mortario lapideo vel ligneo cum pistillo lapideo vel ligneo ad ungventi consistentiam. Hoc ungvento fac formã orbicularé & applica processui peritonæi laxato vel rupto, desuper ponendo durum nodũ lineum ad modum globuli comprimendo fasciâ lineâ quadruplici. Primis diebus octo maneat patiens supinꝰ in lecto, & renovetur ungventum singulis diebꝰ. Reliquis diebus poterit paululũ deambulare, & sufficiet si singulis renovetur septimanis. Si ruptura fuerit

recens intrà sex septimanas, si vetus intrà dimidium annum tota complebitur Cura.

PRÆPARATA. Ex herbâ cum radice aqua destillatur; ex floribꝰ conserva, ex radice syrupus, extractum, conditum &c. vide in Thesaur. Pharmacevtic. annexo aquam vulnerariam D.V.S. sect. I. n. LIX

T.

§. CCCXLVIII.

238. *THEE, sive T^u chia japonis dicta, vel Cha,* aut nostro pronunciandi modo *Cia.* Cùm non desint tam Medici, quàm alii Nobiles & ignobiles, quibus hæc Planta exotica aliquot retrò annis ob singulares, quas in variis curandis affectibus præstitit, virtutes cognita in usu est, nec *Dn. Autor* ejus mentionem fecerit, eo quòd tum temporis forsan nondum satis perspecta fuerit, necessarium etiam duxi, licet & in *Dn. Autoris appendice p. 8.* ab aliis id ipsum factum fit, hujus historiam hoc loco pertexere.

Inter *dumeta* refertur, & valdè cognata est *Rosis domesticis*, folia habet oblonga, acuminata, & in ambitu crenata, instar bellidis vel veronicæ nostratis. Et quamvis folia totius plantæ unius ejusdemque formæ & substantiæ sint; magnitudo tamen variat, ita ut in uno dumeto diversæ magnitudinis folia observentur, majora in infimis, minora in supremis frondibus, gradatim propullulantia. Horum parvitatem & magnitudinem pretio metiuntur. Foliorum enim exsiccatorum primæ magnitudinis libra unico constat belgico floreno; secundæ magnitudinis tribus, tertiæ magnitudinis quinque, quartæ magnitudinis quindecim, quintæ quinquaginta, & ultrà. Sed minoris jam pretii sunt.

Hujus radices sunt fibrosæ in minimas dispersæ particulas.

Crescit in Japonia & Chinâ Indiæ Orientalis. *Chinensis* folia sunt ex nigro viridantia; *Japonensis* verò colore dilutiore ac sapore gratiore. Illa amari saporis & adstringentis, hæc saporis svavioris, ut propterea longè pluris æstimetur, veniatque non rarò una hujus libra cētum argenti libris.

Folia verno colligunt tempore, inque umbrâ exsiccant & ad quotidianum usum reponunt.

Chinenses in aquæ ferventis vasculum folia ejus aliquot dejiciunt, inde decoctum seu infusum calidum, postquam horum vim imbibit, epotatur, ipsa verò folia relinqvuntur. *Japones* folia hæc pulverisata aquæ ferventis cyatho miscent, quantum duobus vel tribus cochlearibus continetur & ita permixtam potionem ebibunt. Miscent etiam hanc Plantam cum pauco salis vel sacchari, & cum liquore aliquo decoqvunt, decoctum hoc calidum continuo in potu adhibent, non in mensâ solum, sed etiam venientes & abeuntes hospites & amicos

cos hoc excipiunt,& non putant jus hospitalitatis se implevisse, nisi hanc potionem, quam etiam Chiam vocant, propinaverint, idque eâ animi inclinatione, ut magnates & Principes ipsi in Sinâ ac regionibus vicinis hâc verbâ valde delectentur, adeò ut non detrectent,sed potius honori ducant,suis manibus eam vel amicis decoquere,vel alioquin ei miscendæ aut temperandæ operam suam impendere,exstructis propterea in palatiorum suorum interioribus conclavibus ac foculis ex pretiosissimis lapidibus aut lignis isti operi speciatim dicatis: in quibus etiam curiosè asservantur ollæ, tripodes, infundibula,calices,cochlearia,aliaque perpolita hujus culinæ instrumenta,quæ aureorum millibus redempta ac sericis integumentis involuta intimis solùm amicis ostendunt, nec minori loco habent, quàm apud Nos adamantas, gemmas ac summi pretii monilia.

Vires. Calefacit moderatè & siccat,aperit,resolvit,attenuat, diuretica & anodyna est; Unde meatus urinarios aperit,capitis tollit dolorem, gravedinem,lippitudinem, dyspnœam, ventriculi imbecillitatem,ac intestinorum tormina demulcet, splenem purgat,sangvinem & humores contemperat,ebrietatem avertit,novasque vires ad potandum affert, memoriam reddit felicem, lasfitudinem ac somnũ evidenter compescit, vapores vel reprimendo vel resolvendo,vel vias,per quas mediante sangvinis circulatione in cerebrum adscendunt,coarctando & cerebrum ipsum corroborando,ita ut sorbitionem hujus decocti assumentes videas interdum integras noctes lucubrando consumere, ac sine ullâ molestiâ inexpugnabilem dormiendi necessitatem evincere; Folia ad nos afferuntur exsiccata & contorta ,horum drachma una vel altera in aquæ ferventis sextario ebulliat, donec amarescens quodammodo adstringens percipiatur decoctio & subrubrum acquirat colorem,quæ colata Saccharo edulcorata & instar jusculi calida propinata jejuno stomacho vel post pastum corpus & animam reficit, vitam in longam senectutem prolongare & à morbis corpus præservare dicitur.

Notandum tamen apud Belgas & illorum in primis sexum muliebrem magnum esse hujus *herbæ Thee* abusum, quod non solùm ejus decoctũ in magnâ copiâ bibant, ventriculi digestionem perturbans, sed & post prandium statim & cœnam hauriant, cum tutior ejus sit usus exantlatâ coctione. Eo non obstante, *Patrem Martinum Martini* judicare, post cibum etiam assumptum ejus usum non esse rejiciendum, quasi cruditates ventriculi sit consumendo&ventriculi digestionem juvando. *Vid. Olai Wormii Muséum.Johann.Maffæum*

Rer. Indic. Libr. 6. & 12. Ludovic. Almeydam. select. epistol. Libr. 4. & *Appendicem Dn. Autori annexam,* ubi & invenies ejus consilium pro Magnatibus herbâ *Thee* utentibus.

§. CCCXLIX.

239. TAMARISCUS p.164.) *Myrica,* sive *Tamarix.* Germ. Tamarissken-Holtz. Germanica usualis est; Et *duplicis etiam generis; Unum* datur ligno solidiore, & foliis tenuioribus; *Aliud minus* solido ligno & foliis latiusculis. *Illud* copiosè ad Rhenum, *hoc* in Danubii ripis provenit. Paludosos & saxosos amat locos, & culturam hortensem non facilè sustinet, nisi ad aquas collocata, quemadmodum & Fraxinus.

Hujus Cortex radici detractus usu medico receptus est.

Vires. Cortex calefac. & sicc. atten. aper. absterg. subabstring. &c. ibid.) Unde viscera ab obstructionibus liberat, & hypochondriacis salutaria inde conficiuntur remedia; Specificum splenericum est. Externè tineæ capitis (lotione) medetur.

Ex hoc præparantur noduli, potiones, Extractum, Sal &c. Recip. Cortic. Tamarisc. ℥vj. ▽ commun. mensur. vr. coq. ad med. consumpt. add. Sacchar. cand. rubr. q. s. Hæc potio vel per se, vel vino nupta ad fluxiones desiccandas in arthritide mirabilis effectus, etiam in hydrope.

§. CCCL.

240. TANACETUM p.365.) *Artemisia tenuifolia. Athanasia, Herba Mariæ.* Ger. Reinfarn/Wurmkraut.

Est autem vel odorum vel inodorum. Odorum vel *Majus* vel *Minus.* Et *Majus* iterum foliis vel planis vel crispis, ac flore vel luteo vel albo. *Minus* verò vel est *campestre* vel *alpinum. Inodorum* flore est vel majore vel minore *C. Bauhinus.*

Variis in locis spontè provenit & in primis arenosis, & in ipsis etiam hortis. Floret Junio & Julio.

N. Datur etiam *Tanacetum crispum,* sive *cristatum fl. luteo Anglicum* in hortis nostris. Germ. à nostratibus appellatur Bisamkraut.

Vires. Herba cum fl. & semine calefac. & sicc. incid. discut. &c. ib.) Specificum contra Lumbricos est, ventris dolores sedat, diaphoreticum est & diureticum. Prærereà vulnerarium etiam est & hystericum; Externè ejus succus cum oleo rosac. spinæ dorsi ante paroxysmum illitus, febrium rigores tollit, rimas & fissuras pedum ac manuum curat. *Ex hoc paratur ▽a destillata & oleum destillatum, it. Sal &c.*

§. CCCLI.

241. TARAXACUM ibid.) Sive *Dens Leonis. Hieracium Majus.* Germ. Pfaffen-Blat, Münchs-Kopff. De hujus variis differentiis *vid. Dominic. Chabræum in stirpium Iconibus p. 319.*

Crescit in locis herbosis. Floret Aprili, Majo.

Hujus radix & folia in usum accersuntur.

Vires.

Vires. Refriger. & sicc. saporis est amari, absterg. aperit. &c. ib.) Epaticum specificũ est, ac unà diureticum, confert hydropicis, ac febre putridâ laborantibus tertianâ pro specifico.

N. *Radix amuleticè curare dicitur affectus oculorum &c.* ib.) Unde *Tragus* dicit, huic herbæ commodè imponi posse nomen ocularię, eò quòd maculas in oculis tollat, si hujus radix æstate, Sole existente in virgine effossa, circà diem Bartholomæi collo suspendatur. Dicitur & ab effectu *urinaria herba* sive *Lectiminga,* quia puerulis etiam confert inter dormiendum stragula permingentibus ipsis invitis, si hujus radicis decoctum ipsis manè non vesperi propinetur.

N. Quibusdam hæc insidet persuasio, si *succo taraxaci* delibuti incedant, sibi conciliari magnatum ac Principum clementiam, & pro lubitu, quid velint, efficere posse. Sed hæc fabulis annumeranda. Hujus & marrubii aquatici succo, deinde lardo rancido & pinguedine anserinâ Ungari faciem tingere & Soli expositam ad fuscum ejusmodi, quo pollent, colorem reducere solent. Si quid optandum foret, hoc unicum Princeps sibi in aulâ habere deberet commendatissimum, quod *R. P. Jesuitar. MARTINUS MARTINII* non de *Taraxaco*, sed aliâ herbâ refert anonymâ. *Libr. 1. Histor.* Sinicæ in historiâ imperatoris tertii nomine *HOANCTII* p. 18. de quo refert, illi herbam crevisse, cujus ea vis & ingenium, ut si quis malus Regiam ingrederetur, confestim in venientem prona instar heliotropii se obverteret. Quod germen si passim in hortis aut atriis magnatum cresceret, quanta plures aulis abstinerent, qui nunc latentium scelerum securi hujusmodi Nebulones & proditores non timent.

§. CCCLII.

242. THLASPI p. 166.) *Hujus varia sunt genera.* Nobis *tamen arvense*, vel quod in locis incultis, saxosis, apricis, parietibus ac tectis nascitur, in usu est. Floret Majo, maturescit Junio. Germ. Bauren-Senff.

Hujus Herba & Semen in usum accersuntur.

Vires. Calefac. & sicc. absterg. &c. ibid.) Internos rumpit abscessus, prodest Ischiaticis, menses promovet, fœtum enecat. Hujus Semen hydropicis etiam & dysentericis ob vim suam diureticam admodum est utile.

N. Gravidis, quia fœtum enecat, hostile habetur.

N. *Teucrium* admodum rari est usus, & quia viribus convenit cum chamædri, prætermittimus h. l. & chamædrim substituimus.

§. CCCLIII.

243. *THYMUS* p. 166.) Vulgaris scil. foliis tenuibus. Germ. Thymian. Crescit in hortis: & Floret Julio.

Hujus herba & semen in usu sunt.

Vires. Calefac. & sicc. saporis subacris,

acris, atten. incidit, discut. &c. ibid.) Unde maximè commendatur in morbis tartareis pulmonum, ut in tussi, asthmate, arthritide &c. Externè in suggillationibus, doloribus arthriticis, odontalgia &c. *Ex hoc aqua, spiritus & oleum præparatur.*

§. CCCLIV.

244. THYMIAMA ibid.) *Thymiamatis* nomine massa quædam ad Nos defertur ex variis constans corticum fragmentis, friabilis, atropurpurea, odoris grati, quam *Narcaphton* dici volunt alii. Hæc sola vel per se, vel cum aliis quibusdam ad suffimenta adhibetur. Defertur autem ex Indiâ. vid. *Dioscorid.* & *Johann. Bauhin. in Dendrolog. Libr. 4. Cap. 30.*

§. CCCLV.

245. TILIA p. 167.) *Philyra*, non *Phillyrea*, licet *phyliram* cum *phillyreâ* multi confundant. Communiter cum *Autore aliam marem* statuunt, *aliam fœminam.* Quænam autem *Mas* sit *Tilia*, non ita constat. Fœmina usitatior ac frequentior est. Germ. Lindenbaum. Vallibus & aquosis gaudet montibus. In confinibus Lipsiæ admodum frequens delitias ob opacitatem deambulantibus & recubantibus tempore æstivo præbet.

Paulò antè æquinoctium germinat; Floret Majo & Junio.

Hujus Flores, Folia, Cortex, Semen, & Lignum in usu sunt.

Vires. Flores calefac. & sicc. partium tenuium &c. ibid.) Ex his aqua & *spiritus destillat.* perutilis est ad motus convulsivos epilepticos, cordis palpitationes, suffocationes hypochondriacas, apoplexiam, vertiginem &c.

Folia & Cortex siccant, repellunt &c.) Non repellunt, sed discutiunt, unde & foliorum decoctum tumores pedum discutit, & in aphthis, & ambustis convenit.

Semen seu baccæ in dysenteriâ & aliis fluxionibus maximoperè commendantur.

§. CCCLVI.

246. TORMENTILLA p. 167.) Scil. *Sylvestris Bauhini*, sive *heptaphyllum.* Germ. Tormentill. Hertz-Wurtzel.

Crescit in herbosis ac arenosis locis. Floret Majo.

Earundem est virium cum *quinquefolio*, de quo vide suprà, vel *de Bistorta ejus succedaneâ.*

N. Radices tormentillæ in se coloris expertes videntur; si autem sp. vini affundas, grato rubore tingunt, idem observatur in Pimpinellâ Sangvisorbâ.

§. CCCLVII.

247. TRIBULUS AQVATICUS. Hujus etiam mentio facienda fuit, unde & *Appendici D. Autoris demum fuit insertus* p. 6. *Fructus* ejus aculeati sunt, tribus robustis aculeis, ubi induruêre, præditi, quo tempore etiam nucleus fit durus. *Foliis* præditus est amplis instar ulmi, pediculis longis, caule

caule in supremâ parte crassiore, unde folia & fructus dependent, qui nigri & duri.

Nascitur in stagnantibus fluviorum locis, lutosis lacubus; & est frequens in Wittebergæ confinibus, item non procul à Lipsiâ ad pagum Rothe/ Et in plerisque Italiæ ac Mantuani & Ferrariensis agri fluminibus & lacubus frequens. Floret junio, & fructus maturescit Autumno.

Vires. Exsiccantis, adstringentis & refrigerantis est naturæ; Unde folia cocta in aqua s. addito melle gingivarum & faucium inflammationibus, aphthis medentur; item eorum succus collyriis additur. Fructus Lapides in renibus comminuit esitatus *Gal. libr. 8.* de simplic. medic. facult. Dysenteriæ confert, &c. reliqua *vid. in Appendice. & Nobiliss. D. Balthasar. Timæi à Guldenklee Libr. 6. Epist. V.*

§. CCCLVIII.

348. *TRICHOMANES* p. 168.) seu *Polytrichum* officinarum. Germ. Widertodt/ *Adiantum rubrum.*

Iisdem cum *Adianto* locis provenit, ejusdemque cum capillo ♀ & rutâ murariâ virtutis, quo *D. Lectorem* remittimus.

§. CCCLIX.

349. *DE TRITICO* vide *D. Autorem*, & cùm nihil admonitione dignum de eo occurrat, prætterimus & transitum facimus ad seq.

§. CCCLX.

350. *TUSSILAGO* p. 169.) *Ungula caballina* ob foliorum similitudinem; Aliis *Farfara, Farfarella* ab ejus feraci fluvio *Farfaro.* Alii *filium ante patrem* ob præposterum floris & caulis ortum. Caulibus enim & floribus adeò citissimis exit, ut quidam arbitrati fuerint, *Tussilaginem* flore & caule non præditam esse. Ab effectu autem, quem præstat in tussi compescendâ, *Tussilago* dicitur.

Crescit ad fontes & rivulorum ac fluviorum ripas ac fossarum margines spontaneo ortu. Flores, uti dictum, cum Caule fugacissimi sunt, statim sub finem Martii, posteà succedentibus foliis, totâ æstate perdurantibus.

Hujus Folia & Radices sunt in usu. De quorum viribus vid. *Dn. Autorem* l. c.

N. Decoctum fl. tussilaginis in vino factum, in quo Mastich. Myrrh. lithargyr. s. q. dissolut. Valet contra gangrænam hydropicorum in exulceratis cruribus.

§. CCCLXI.

351. *VALERIANA* p. 169.) *Hortensis* scil. *seu Phu Magnum.* Germ. Grosser Baldrian. Quæ usu reliquis præfertur, cui succedit *Sylvestris Minor, ac demum Major.* Germ. Grosser und kleiner wilder Baldrian.

Phu verum seu Magnum reperitur in altis sylvosis montibus, & colitur in hortis. *Sylvestre* nascitur in pratis & aliis locis humidis. Floret Majo, Junio & Julio.

Hujus radix potissimum in usu est.

Vires. Calef. & sicc. atten. aper. &c. p. 170.) Alexipharmaca, diaphoretica & diuretica est. Unde usus ejus est in peste, quæ causa etiam quod *Tincturam bezoardicam* ingrediatur, febribus malignis. Hujus decoctum flatus expellit, interna curat vulnera, asthmati, & pleuritidi medetur, & viscerum obstructionibus confert. Utimur eâ etiam in mensium obstructione & lochiorum retentione. Externè visum confortat.

Ex integrâ herbâ in fine Maji collectâ aqua destillatur & ex radice extractum s.a. conficitur. vid. Thesaur. nostr. Pharmacevtic. s. 1. no. xv.

N. *Cl. Riverius radicis valerianæ sylvestris* cochl. ß. cum vino, aquâ, lacte aut alio liquore specifico divinum esse remedium ant-epilepticum docet.

§. CCCLXII.

352. *VERBASCUM* p. 170.) Græc. Φλόμος à Φλέγω uro, quod ejus caulibus in laternis pro ellychniis olim uterentur; Germ. Wull-Kraut à foliorum similitudine cum Lana, unde & *Lanaria* dicitur. *Candela Regis.* Königs-Kertzen. *De variis huj9 speciebus partim vid. D. Autorem, partim alios botanographos.* Ex quibus *Mas latifolium luteum,* cujus vicarium est *fœmina fl. luteo* in usum accersitur.

Crescit ad agrorum & arvorum margines, aggeres & alia loca inculta. Floret à julio usque ad Octobrem.

Hujus folia, flores & radix in usu sunt, licet D. *Autor* radicem rarioris usus esse dicat, tamen nec hæc viribus effœta est.

Vires. Calefac. moderatè ac sicc. emoll. discut. dolores len. &c. p. 171.) Unde fl. decoctum ruptis contusis, convulsis ac veteri tussi, *teste Dioscoride,* opem præstat, dentium dolores collutione sedat, oculorum ardores ac hæmorrhoidum dolores mitigat, si eo foveantur, flores lutei lixivio infusi capillos tingunt.

N. *Radix hæmorrhoidum fluxum &c.* ibid.) Imò in omnibus catarrhis convenit tanquam præsentissimum amuletum, præsertim *radix verbasci fœminæ,* hoc est, quod per eam æstatem non floruit, quando colligendum est. Colligitur autem die veneris, (in ultimâ veneris die lunâ decrescente) ante Solis ortum à 15. Augusti usque ad 8. Septembr. lunâ decrescente: posteà radix purificata exsiccatur in loco umbroso. Ejus particula in auro ligata & collo posteà appensa mirificè contrà omnes catarrhos qualescunque corporis præservat. Fœminis non prodest, conceptum impedit, quamdiu gestatur, qui eâ remotâ restituitur. vid. *Dodonæum & Johann. Hartman. in Praxi chymiatricâ* p. m. 92. 93. *Ex floribus aqua destillatur, oleum per infus. præparatur cum ol. olivar.*

§. CCCLXIII.

§. CCCLXIII.

353. *VERBENA* p.171.) *Sive verbenaca.* Germ. Eisen-Kraut. Eisenhart. Vel *est communis*, quæ usualis, *vel tenuifolia verbenaca Supina*, vel *fœmina*. Vel *Erysimon*.

Provenit ubique ad agrorum & viarum margines, ac sæpè etiam in locis desertis. Floret æstate & autumno.

Hujus herba in usu est.

Vires. Calefac. & sicc. saporis amari, adstring. &c. ibid.) Specifica in dolore capitis est, tàm internè, quàm externè si applicetur, sive recens vel arida fuerit. vid. *Forest. Libr. 9. observ. 52. Ex hàc aqua destillata* ad ℥iv. cum aliquot gutt. spir. vitrioli striati adsumpta in dolore capitis mira præstat. Externè fol. verben. rec. M. j. contunde in mortario cum fermenti ℥ij. & ol. rosac. s. q. M. fronti applica in hemicraniâ.

Cætera empirica de *verbenæ* viribus amuleticis ad aniles ineptias meritò referimus, quia nullum fundamentum neque in Naturâ nec in Arte habent.

§. CCCLXIV.

354. *VERMICULARIS* p.172.) *Sedum minimum. Sempervivum minimum.* Appellationem *vermicularis* dederunt folia vermibus caseorum putridorum similia. Germ. Mauer-Pfeffer ob acrem saporem,

Crescit passim in veteribus muris, circa aggeres & locis arenosis. Floret integrâ æstate.

Hujus folia cum floribus in usu sunt.

Vires. Calefac. & sicc. validè, saporis acerrimi &c. ibid.) Hujus usus præcipuus est in febribus, scil. si sumas M. j. contundas, & addito 🜄 exprimas succum, qui horâ unâ & circiter ante paroxysmum febris tertianæ intermittentis evporistos est injuncto sudore. Aliàs in Scorbuto mira præstat. *Reliqua vid. in Dn. Autore.*

§. CCCLXV.

355. *VERONICA* p.172.) German. Ehrenpreiß. Plurimæ hujus ut ex *D. Autore* videre licet, dantur *species & differentiæ. Vulgaris tamen, supina dicta*, est usitatissima. Insignitur *Teucrium à Trago.*

Nascitur in incultis & sylvestribus locis, apricis, sabulosis, saxosis. Floret Junio & Julio.

Hujus Folia cum floribus in usu sunt.

Vires. Calefac. & sicc. saporis est amari & adstring. incidit &c. ib.) Vulneraria est consolidandis pulmonū & aliarum partium ulceribus dicata, quin & contra pestem, colicā & calculum commendatur. In clysteribus saltem cum lacte vaccino & Saccharo contrà dictam colicam vel calculum addito butyro vel ol. expr. rec. amygdal. dulc. vel adipe capi mirandæ est virtutis. Ad sterilitatem etiam nudus veronicæ pulvis in ejusdem aquâ propinatus à *Dn. D. Simone Pauli in quadripartit. botanic. magni æstimatur. Ex hàc aqua destillatur, & Syrupus & Sal præparatur.*

§. CCCLXVI.

356. VICTORIALIS p. 173.) *Mas* ſcilicet ſive *Allium alpinum* Germ. Siegwurtzel. Inde ita appellatur, quod metallarii magnas & certas illius vires hoc habere dicant contrà impurorum ſpirituum metallorum, à quibus ſæpiſſimè deluduntur, inſultus.

Creſcit in montibus, & colitur etiam in hortis. Flores ceparum floribus ſunt ſimiles, quos junio profert.

Hujus radix crinita in uſu eſt.

Vires. Calefac. & ſicc. perinde ac allium agreſte &c. ibid.) Radix appenſa contracturam arcere dicitur, & ſpaſmum demulcere dicitur.

§. CCCLXVII.

357. *VINCA* p. 173.) Græc. κληματὶς δαφνοειδὴς Germ. Sinngrün. *Vinca pervinca. Et duplex ſtatuitur, major & minor; minor* autem uſualis eſt.

Gaudet nemoroſis & umbroſis tractibus & ſenticetis. Colitur etiam in hortis: ſemper viret. Et Martio ac Aprili floret.

Hujus Folia ſaltem in uſu ſunt.

Vires. Refriger. ſicc. & adſtring. (Dodonæo calefac.) &c. ibid.) Quoad hujus temperiem *Autores* longè diverſa ſentiunt; *Apollinaris & Dodonæus* calidam & ſiccam eſſe 3. gr. *Matthiolus* verò cum *D. Autore noſtro* refrigerare, ſiccare & adſtringere ſtatuit; unde hujus uſum commendant in fluxu alvi, dyſenteriâ, hæmorrhoidibus &c. Verùm hæc omnia ſubleſtæ ſunt fidei, neq; enim refrigerat, nec adſtringit, quare nec in fluxionibus alvi, dyſenteriâ &c. tutus eſt ejus uſus, dum potius attenuandi, reſolvendi & aperiendi pollet virtute. Quare & in menſium obſtructione in vino vel infusâ vel decoctâ eâ non datur teſte experientiâ præſentius remedium conſveto fluxus tempore imminente. In Lactis defectu uberibus nutricis pro epithemate impoſita multam ſuppeditat Lactis copiam; at dorſo contrà in formâ cataplaſmatis impoſita ubera lacte prorſus privat. Externè etiam menſibus ſuppreſſis in formâ peſſi applicata ſangvinem ex utero menſtruum elicit. Præter dictas vires vulneraria etiam herba eſt egregia. *Ex hâc aqua deſtillatur & decoctum vel infuſum præparari poteſt.*

N. Huic aliàs non minori laudi ducitur, quod quidam arbitrantur, turbidum vinum reſtitui, ſi in debitâ doſi huic imponatur, & in illo occluſo per 12. vel 15. dies relinquatur.

§. CCCLXVIII.

358. *VINCETOXICUM* pag. 173.) Græc. ἀσκληπιάς. *Hirundinaria.* Germ. Schwalbenwurtzel.

Vincetoxicum dicitur, quod maximè venenis adverſetur. *Aſclepias* autem ab Æſculapio, Medicinæ inventore, qui & hanc herbam prius in ſcenam produxit. *Hirundinaria* nuncupatur, quod apertæ ejus ſiliquæ cum

Alterantia primaria.

cum albâ lanugine hirundini volanti sint similes,

Hujus licet variæ sint differentiæ, albo tamen flore magis usualis est.

Nascitur in altis & arenosis locis. Floret Julio & Augusto.

Hujus radix in usu est.

Vires. Calefac.& sicc. moderatè attenuat.&c. p. 174.) Alexipharmaca est, ac sudorifera, unde in peste & aliis venenatis morbis hujus usus singularis est,& in hydrope non præsentius datur remedium. *Ex integrâ herbâ aqua destillatur, & ex radice cum sp. vini Extractum præparatur.*

Vincetoxici herbæ decoctum medetur scrofulosis. Vid. ephemerid. Medico physic. Annot. 1. observ. 57. pag. 153.

§. CCCLXIX.

359. *VIOLA PURPUREA* p. 174.) *Martia* scilicet benè odorata. Germ. Mertzen-Violen.

Crescit locis opacis ad dumeta, muros, hortorum margines & sepes, pingvi solo. Floret in fine Martii & initio Aprilis.

Hujus Flores, folia & Semen in usu sunt.

Vires. Flores refriger. humect. emoll. laxant.&c. ibid.) Cordiales sunt & pectorales. Unde horum usus est frequentissimꝰ in bile atrâ compescendâ, calore febrili sedando, in tussi, catarrhis salsis, pleuritide, dolore capitis, alvo obstructa &c. *Semen* ejus adhibetur in emulsionibus ad calculum expellendum, & urinam promovendam; Herba in lotionibus, cataplasm. & Clyst. adhibetur. *Ex floribus præparatur Syrupus violarum solutivus multiplic. infusionis.* Item *Syrupus violarum s. & c. Conserva, acetum, oleum infusum, Aq destill. Tinctura cum phlegmate vitrioli vel Spiritu roris majalis & sp. ⊕oli Martis.* Item *extractum vel s. vel compositum cum aloë, vid. supra Pilul. Angelic. Francofurtens. &c.*

§. CCCLXX.

360. *VITIS* p. 175.) Græc. ἄμπελος οἰνοφόρος. *Vinifera.* German. Weinstock.

Ab hâc in usum Medicum accersuntur *folia, lacryma*, ex amputatis palmitibus destillans, *Vinum, Omphacium, Tartarus, fæces vini, Uvæ, acini uvarum, uvæ passæ, vinacea &c.* de quibus partim *Dn. Autorem*, partim *Dn. Dominicum Chabræum in historiâ ejus magnâ & peculiarem tractatum de vite & ejus fructu;* partim *Dn. D. Sachsens à Löwenheim ampelographiam consulere poteris.*

§. CCCLXXI.

361. *VIRGA AUREA* p. 176.) Germ. gülden Wund-Kraut. Indè dicta, quod ramuli floribus gravidi auricolorem virgam referant. Quamvis variæ etiam hujus sint species, vulgaris tamen *latifolia* hîc intelligitur

ferrata, angustifolia Solidago Sarracenica dicitur, de quâ in sequentibus.

Hæc *Latifolia* variis locis sponte provenit in aggeribus juxtà vias, locis lapidosis, collibus, agrorum marginibus & vineis. Floret Junio & Augusto.

Hujus folia & Flores in usu sunt.

Vires. Calefac. & sicc. adstring. &c. p. 177.) Vulneraria est præcipua, nec non lithontriptica & diuretica. Unde maximæ virtutis est in hæmoptysi, dysenteriâ & diarrhœâ, & juxta vim suam abstersivam opitulatur etiam renum obstructionibus, & ureterum impuritatibus; gingivarum putredinem corrigit & dentium vacillationi medetur. *Ex hâc aqua destillari & decoctum præparari potest.*

§. CCCLXXII.

362. *VIRGA AUREA, aliàs CONSOLIDA SARRACENICA* p. 177.) sive *Consolida aurea* Germ. Heydnisch Wund-Kraut.

Huic triplò latiora folia, quàm vulgari, & longiora etiam, sed similia, sicut & caules ac rami.

Variis etiam reperitur in tractibus montanis, sed magis humidis & depressis. Floret Septembri & Octobri.

Hujus Folia sunt in usu & ejusdem cum antecedente virtutis vulnerariæ.

§. CCCLXXIII.

363. *ULMARIA* ibid.) sive *Regina prati.* Germ. Geis-Bart. Dicta fuit *ulmaria ab ulmi foliis.*

Crescit ad torrentium & rivulorum ripas & uliginosis pratis. Floret Junio & Julio.

Hujus folia cum fl. in usu sunt, & nonnunquam radix.

Vires. ibid.) Calidam esse & siccam vult *Tragus* & alii; Sed nos cum *Dn. Autore* refrigerare, siccare & adstringere statuimus, unde diaphoretica & alexiteria est contrà pestem commendatur, diarrhœam, dysenteriam, hæmoptoën &c. Hujus flores gratam vino conciliant svavitatem, ita ut æmuletur Malvaticum. *Ex foliis cum fl. aqua destillatur & extractum à Jos. Quercetano* in peste maximè commendabile præparatur.

N *De UMBILICO VENERIS vid. Appendicem Dn. Autori annexam.*

§. CCCLXXIV.

364. *URTICA* ibid.) Vel est *innoxia, mortua*, quæ sine molestia contrectetur, *Laminum* dicta seu *Galeopsis*, de quâ infrà. Vel est *urens maxima, minor, Romana*, quæ usuales sunt. *Maxima* dicitur Germanicè Grosse Brennessel / *Minor* Heiter-Nessel. *Romana* Römische Welsche Nessel.

De hâc observandum, omnes ferè Autores statuere, hanc obtinere vim quandam causticam à Sale caustico urente provenientem, quod *Cl. HELMONTIUS* Sal urticale appellat. Et ipsa antiquitas etiam ei nomen ab urendo imposuit, unde Macri Poëtæ versus:

Fervida non modicè vis illi dicitur esse,

Unde

Unde nec immeritò nomen sumpsisse videtur,

Tacta quod exurat digitos Urtica tenentis.

Verùm hi ita simpliciter non sunt intelligendi; si enim urticæ substantiam exactius examinare & ex qualitatibus judicare velimus, in subsidium vocatâ avtopsiâ, longè aliter cum eâ comparatum esse, videbimus. Ipse *D. Autor noster* cum aliis etiam hanc moderatè calidam & siccam pronunciat, & inde in pulmonum affectib9, pleuritide, peripneumoniâ &c. ubi acria & urentia potius nocent, commendat. Deindè admoto microscopio apparet, in universâ hâc plantâ acuformes tricuspides observari spinas, seu spiculas, quæ contactæ in cutem irruentes tanti pruritus creant molestiam. Unde & *D. Dominicus Chabræus l. c. in appendice* p. 649. quod urtica mordicet, inquit, causa est rigens ac duriuscula lanugo, quæ aculeorum instar pungit & cutem vellicat; unde patet hanc herbam non urere, sed aculeis suis pungere & ex hâc punctione postea aliqualem suboriri inflammationem. Et si urtica contundatur, vel flaccida facta vel decocta haud quaquam urit, lanuginis scil. illius rigore remisso. Non desunt, qui spiculis istis vim pungendi aut urendi non attribuunt, sed liquori cuidam pellucido, quo aculei isti sunt oppleti, adscribunt, & per microscopia dignoscitur, quia & flores urticæ urunt, quibus similis liquor incumbere deprehenditur. Et si liquor iste exprimatur, sine metu urendi urtica tangi potest.

Prima & secunda crescunt passim locis arenosis ad sepes & margines hortorum ac muros. *Prima* potissimum amat sylvas. *Tertia* scil. *Romana* colitur in hortis.

In usu sunt Urticæ maximæ radix, *Semen*, julio & augusto colligendum, folia; *Minoris herba cum radice, & Romanæ semen.*

Vires. Urtica omnis Calefac. moderatè & sicc. partium tenuium est, aperit, incidit, abstergit, emollit &c. p. 178.) Unde tumores tam in internis, quàm in externis corporis partibus sanant, diureticæ sunt & lithontripticæ. Die Mariæ Magdalenæ, cum ☉ ♌onem ingreditur, matutino tempore collige semina urticæ rore adhuc madida & in umbrâ exsicca: Rec. horum. ℥iij. folior. tener. quercus magnitudine nummi ad instar exsiccat. ℥ij. liquiriz. ℥ij. omnibus pulverisf. adde Sacchari s. q. ad gratiam. De hoc singulis septimanis & quidem novilunio & plenilunio sume ʒß. vel ʒi. & calculum instar sabuli expellit. *Radix Urticæ majoris* exsicc. & pulverisf. ad ʒi. vel ℥ij. ad calculi præservationem summarum etiam est virium. Ad fluxum etiam Mensium immodicum nihil utilius est succo urticæ

urticæ Majoris ad 5. vel 6. uncias circa horam 6. vespertinam hausto, & extrà etiam parti hypogastriæ cum farinâ tritici subacto, admoto. Circà mediam noctem utrumque reiterandum est. Vel contundatur saltem Urtica communis vel plantis pedum ac volis manuum applica, nec 24. horarum spatio amove *P. Borellus Centur. 1. obs. 95.* *Maximæ Urticæ radix* cum vino & saccharo cocta præstans est medicamen ad tusses, dyspnœas, uvæ affectus, & alios Morbos, qui ex crasso ac viscido oriuntur humore. Externè succus urticæ minoris expressus & naribus inditus hæmorrhagiam narium sistit. In Paralysi & atrophia convenit partes affectas pungere cum urtica. Item ex semin. urtic. minor. Aqua destillatur ad ariduras. vid. Thesaur. Nostr. Pharmacevtic. Sect. 1. No. VIII.

N. *Urtica recens* pungit, sicca adstringit, & sanguinem sistit; Succus ejusdem coagulatur in plumbo soluto in offam nigram, quæ rursus in alkali fixo statim diluitur in obscurum colorem. Inde discitur, quod urtica arefacta cocta in lixivio alkalisato canitiem impediat; Cum vitriolo demum in grumos concrescit flavescentes, qui cum sp. vitrioli iterum dissolvuntur in pellucidum liquorem. *Tachen. in. Hippocr. Chemic.*

N. Radices urticæ majoris si coquantur copiosius, rei immissæ luteum colorem conciliant, quas & vulgus in ovis colore imbuendis adhibet, veluti eadem purpureo tingit colore per radices salicis rotundifoliæ.

§. CCCLXXV.

365. *URTICA MORTUA seu GALEOPSIS* p. 178.) *Lamium*, *Urtica iners*. Germ. Taube Nessel. De variis ejus differentiis vide *Autores*, quæ desumuntur à florum colore, & foliorum formâ, magnitudine, suavi vel insuavi odore. Omnes tamen in usum accersuntur.

Crescunt ad sepes & circà vias ac domorum areas ubique.

Herba cum fl. in usu est: Et eandem cum urentibus obtinent facultatem medicam. *Decoctum galeopsis fl. purpur.* ad dysenteriam, *& fl. alb.* ad fluxum album mulierum tanquam specificum commendatur.

Z.

§. CCCLXXVI.

366. *ZEDOARIA*. p. 179.) *Zeduar*, *Zador, Geiduar, & Zadura* dicitur, radix rotunda est *Zinziberis* faciem referens, sed melioris & suavioris odoris instar camphoræ minusque acris.

Tres *Zedoarias* facit *Casp. Bauhinus*, ex quo & *D. Autor* desumpsit, *Longam* scil. *rotundam & tuberosam*, addit & *Autor nigricantem &c.* sed erroneè. *Unica* enim tantum est. *vid. D. Dominic. Chabr. l. c. in appendice* p. 624.

2. *Dicitur Zerumbet Serapionis &c.* ibid.) Est *Zerumbet* graminea stirps, quæ

quæ partim ſeritur in Malavar, partim ſponte provenit in quibusdam nemoroſis illius provinciæ locis, ubi *Zinziber ſylveſtre* vocatur. *Zedoariæ* quidem ſimilis eſt, ſed non eſt ipſa Zedoaria, & ejus in defectu Zedoaria ſumi poteſt.

Advehitur *Zedoaria* è Sinarum regione & ab extremis Indiæ finibus.

Hujus ſola Radix in uſu eſt, eligenda odorata, alba, amara, ponderoſa, non carioſa.

Vires. Calefac. & ſicc. incid. diſcut. &c. ibid.) Alexipharmaca eſt, hyſterica & carminativa; unde ingreditur *Tincturam bezoardicam & aquam meam carminativam ac hyſtericam;* Animalium venenatorum morſibus medetur, ſuffocationi hypochondriacæ à flatibus ortæ reſiſtit, Menſium obſtructionem reſerat, & colicis paſſionibus opitulatur. *Ex hâc Aqua deſtillatur, Extractum cum ſp. vini ſ.a.* præparatur, item *Eſſentia, oleum deſtillatum* &c.

§. CCCLXXVII.

367. *ZINZIBER, ZINGIBER* p. 180.) Græc. ζίγγιβερ, ζιγγίβερις, γιγγίβερις. Quod Mexicanis *Chilli Orientale*, hoc Arabibus, Perſis & Turcis *Gingibel.*

Hujus duo ſunt genera, Mas & Fœmina.

Mas ANCHOÆ nomine venit, *Fœmina verò Chilli Orientale*, ſeu *vulgare Zinziber*, prout à D. Autore deſcribitur.

Herba eſt duas tresve ſpithamas longa, radicibus tuberoſis, & transverſis, unde profert caules arundini ſimiles, & in eis folia longa & anguſta Iridi aut gladiolo paria.

Naſcitur in omnibus Indiæ provinciis excultum & ſatum ſemine aut radice. Provenit etiam in Philippicis Inſulis & translatum jam eſt ad Haitinos & Mexicanos, ubi pingvi ſeritur ſolo & ſtercorato & pulchrè exculto & humilibus quibusdam arboribus adumbrato, regionum calidarũ Menſe Martio radice in fruſta pollicis magnitudine diſſectâ, quinque digitorum intervallo ac totidem penè profunditate, tegitur terrâ, & rigatur ſtatim à ſatu ac deinde bis per ſingulas quasque ſeptimanas, aut ſemel tantum, ſi udus ſit naturâ locus, ſarriendum etiam eſt, ſed ita, ut plantæ novellæ non convellantur aut ullâ afficiantur injuriâ. Eſt autem terra ter quatérve repaſtinanda ſingulos annos. Vindemia fit areſcentibus foliis, quod juxtà Januarii initium accidit. Ut autem commodè recondi poſſit, corrodendus eſt exterior cortex, & conjiciatur in labellum muriâ plenum & permittatur inibi horam unam aut dimidiam manere: mox Soli exponatur æquali temporis intervallo, ac demum ſtragulis ſub tecto inſternendum, donec omnis humor exhalet, quod ſi adhuc madens perſeveret, Soli rurſus exponi oportebit. Si verò transferri

conveniat, terrâ opertas radices servari est necessarium thecis inclusas, dulcique aquâ aut imbribus, quoties dictum est irrigatas noctu operiri, atque interdiu patere cœlo. *Franciscus Hernandez. in Rer. Medicar. nov. Hispan. Thesaur. Libr. V. cap. 45. 46.*

Vires. Calefac. potenter &c. ibid.) unde magnæ est efficaciæ in ventris torminibus, colicâ, diarrhœâ &c. ex intemperie venticuli frigidâ, unde melancholicis & cholericis rarus ejus esse debet usus.

Præparata. 1. *Zingiber in Indiâ seu Chinâ conditum* &c. ibid.) Modus condiendi apud Sinenses talis est, *Zingiber excorticatum* in aceto infundunt per aliquot horas, postmodum bihorio spatio exponunt Soli ad exsiccandum, & demum cum Saccharo conditum inde faciunt. *Reliqua vide in D. Autore.*

CLASSIS II.

De Alterantibus secundariis, quæ sunt Succi, Olea, Lachrymæ, Resinæ, Gummi Resinæ, Gummata.

A.

§. CCCLXXVIII.

368. *ACETUM* p. 180.) Græc. ὄξος. *Acetum* dicitur Latinis ab acido sapore. Germ. Wein-Essig. *Vinum acidum.* Est liquor aciditate terrestriori ac fixiori (⊖licam vocant) imprægnatus. *Jos. Quercetan. Libr. 1. defens. cap. 20. tr. 2. de Signatur. intern. in tetrad. cap. 7.* In *Aceto* Sal acidum ⊖latum statuit & in *Ph. Phytog. cap. 3. p. 763.* rejicit in Sal quoddam ✻, quod anteà vini spiritu, cœlestique Essentiâ arcto quasi vinculo occultatum fuerat. Verùm *acetum* nec de ⊖olo, nec de ✻co quicquam participat, sed propria & specifica sua habet salia, quæ pro diversitate texturæ & mutatione figuræ partium vinum vel acetum constituunt. In vino aliam habet figuram sal volatile vini cum partibus 🜃reis, aliam induit, dum acetum inde excluditur, id quod motu fit successivo, unde *Thom. Willis de Fermentat. cap. 7. p. 42.* statuit, in *aceto* non tam destructas esse partes 🜃reas (addimus cum salibus volatilibus) quàm saltem depressas, salinis in fluorem collocatis, probatque exemplo *aceti destillati* cum ♄turno vel sale ♀tari in præparatione Arcani Tartari, ubi ⊖linæ 🜊 particulæ cum ♄turno vel ⊖le ♀tari uniuntur, & spiritus vinosi adhuc superstites denuò liberantur & sui juris facti exhibent spiritum

ritum vini ardentem. Si enim vinum in ♅ degenerat, avolantibus quibusdam ♁reis spiritibus, & quibusdam depressis partes residuæ fixæ quoad figuram, texturam ac situm immutatæ novis societatibus initis acidum præbent liquorem, aliis qualitatibus præditum, ac erat vinum. Nam in vino spiritus ♁rei aciditatem particularum salinarum mitigant, ut saporem blandè pungentem creent; at ubi exhalaverint & depressi fuerint spiritus illi ♁rei, invalescunt particulæ salinæ acidæ & in potestatem suam redigunt reliquias ♁reas, & ex unione hâc fixitatem quandam sibi acquirunt & vim corrosivam.

Delectus. Acetorum maxima est diversitas ibid.) *Aliud est simplex, aliud compositum; Simplex* aliud acre, aliud acerrimum, aliud dulcificatum ex musto protropo & aceto ana misto in dolio obturato per 30. dies servato Alii uvis passis hoc præparant cum aceto in diplomate coctis. Aliud præparatur ex vino, aliud ex cerevisiâ & aliis succis fructuum (pomaceis, pyraceis,) melle &c. Illud tamen, quod ex vino conficitur, semper præstantius ac salubrius est. Quod ex cerevisiâ paratur, ut minus gratum, ab usu medico exulet, & contrà illud, quod ex optimo vino constat, eligendum est, ex vino rubro vel albo fuerit, perinde est.

Substantia Acetum est mixta frigidæ ac calidæ (*superat tamen frigiditas caliditatem* &c. p. 181.) Verùm si hæ qualitates *Aceto* formaliter competunt, quomodo duæ contrariæ qualitates possunt esse in gradu excellenti in uno eodemque subjecto? si autem virtualiter & effectivè, demonstres quæso diversa subjecta, ex quibus tàm diversi fluunt effectus. Nos ex saniore didicimus philosophiâ, ut suprà etiam monuimus, in *Aceto* scilic. esse partes tàm ♁reas, quàm Salia volatilia & fixa. Nam vini in acetum mutatio non diacrisis, sed metasyncrisis est, hoc est, partes ♁reæ cum Salibus volatilibus in *Aceto* non tàm destructæ, quemadmodum fit in vappâ, ubi diacrisis accidit, quàm saltem depressæ sunt & repercussæ à volatilibus acidis Tartari partibus solutis & in fluorem collocatis, ut suprà probavimus exemplo ♄turni & Salis ♀tari destillati. Unde error veterum suam traxit originem statuentium, *Acetum* esse calidum & frigidum, quem effectum non per se & formaliter, sed effectivè aut affectivè præstat pro subjecti diversitate & dispositione, id quod agit ex sui adaptatione.

Putredini resistit p. 181.) Sed, quomodo illud resistat putredini, quod ipsum abundanter scatet vermibus? *Dominicus Panarolus pempt. 4. observ. 36.* in omni *aceto* etiam rosaceo observavit figurâ tenues, parvo capite prominentes. *Athanas. Kircherus in*

Scrutin. Pestil. p. 66. Thom. Bartholinus histor. C. 4. h. 13. Johann. Nardius in Noct. genial. 1. p. 75. in aliquibus acetis eosdem observavit, in aliquibus autem non, in iis scilicet, quæ ex vappâ & debilibus vinis confecta, quæ verò ex generosis vinis, ea vermibus carere. *Cl. Rolfinck. in chemiâ in Art. Form. redactâ Libr. 3. Sect. 1. articul. 18. negat,* (Egoque cum ipso facio) vermes esse, sed volatiles aceti partes salinas instar exilium argenteorum filamentorum, pugnantium subinde cum partibus aceti sulphureis, ut sub clientelam suam subigant, annitentes scil. ut in suam naturam convertant, qualis motus sine dubio in massa sangvineâ in partibus salinis cum sulphureis etiam reperitur, fermentalis & naturalis, unde calor oritur; hic si excedat, febrilis fit & præternaturalis. Atque hic motus partium salinarum etiam sine microscopio in debilibus non solùm, verum etiam generosis, imò etiam 🜊 nonnunquam apparentes tàm in vitreis vasis, quàm stanneis circà circumferentiam tamen magis, quàm centrum. Præterea apparent etiam in aceto colato, licet in minori copiâ, & si ad aliquot dies acetum reservetur, in majori aderunt copiâ. Hæc exilia filamenta argentea in terrâ foliatâ Tartari se manifestius præbent conspicienda. Interim tamen nemo in dubium vocabit, in aceto in vappam degenerato etiam veros generari vermes.

N. *Acetum primas tenet, præ cæteris correctivis &c.* ibid.) Unde tàm internè, quam externè in specie adhibetur ad omnis generis venena, dũ malignitati ob vim suam figendi resistit, quare & Aceti usus in Peste & Morbis contagiosis admodum utilis est. Observavit *Athanas. Kircherus in Scrutin. Pestil. s. 3. p. 376.* in eâ Peste, quæ Romam Anno 1656. invaserat, *acetum* intrò sumptum omnes, qui eo usi fuerunt, à Peste præservasse. In aspidum morsû commendatur *à Cornel. Cels. Libr. 5. c. 27. §. 4. Plinio Libr. 1. c. 23. Zacut. Lusitan. Princip. Histor. libr. 5. histor. 6.* Externè etiam contrà plurima valet venena; Ad viperæ morsum in formâ emplastri cum stercore caprillo. *Zacut. Lusit. Medic. princip. histor. 2.* & ad canis rabidi morsum *Æginet. 5. 3.* Præterea hydropicorum tumores etiam discutit *acetum* fervens instar fomenti applicitum, additis fl. chamæmel. cum lixivio & sale.

PRÆPARATA. 1. ACETA DESTILLATA p. 181.) Primò per se destillatur vel ex cucurbitâ vitreâ in MB. vel etiam ex cucurbitâ fictili igne aperto, ubi primò phlegma elevatur, in quo subtilissimus etiam aceti delitescit Spiritus, cui postea acidi succedunt spiritus, qui vegetabilium inserviunt extractionibus, ubi autem ad metallicos labores & alias medico-chemicas operationes, Magisteria

Alterantia secundaria.

ria ſcil. & extractiones opus habemus, ſpiritus rubei ſunt propellendi, aq. reg. naturam æmulantes; Unde conſtat duplicem Aceto ineſſe ſubſtantiam ſalinam, unam actu volatilem, quæ ſtatim cum phlegmate & ſubſequentibus ſpiritibus acidis albisſimis ac limpidisſimis elevatur: alteram fixam, quæ vehementiori ignis gradu deſtillata rubea eſt, & in reſiduo etiam manens facilè in cryſtallos arte redigitur.

Vires. Phlegmatis &c. ibid.) Hujus uſus eſt in quibusdam extractionibus v.g. viridis æris pro conficiendis exinde cryſtallis & aliis.

2. *Acetum & fecibus &c.*) ex matrice ſcil. aceti etiam ex cucurbitâ vitrea in MB. vel cucurbitâ fictili vel ex cineribus aut igne aperto; Ubi etiam primò phlegma egreditur, poſtmodum acres acidi ſpiritus, & denique rubei; Ex reſiduis ſalinis partibus oleum fœtidum tartareum præparari & cryſtalli etiam confici poſſunt.

3. *Acetum Radicatum ſeu alkaliſatum &c.*) Varii hujus ſunt elaborandi modi. Alii ex calcinatis fecibus in ⁜ reſiduis, quæ cum ✕ per ∴ deſtillantur usque dum ⊖ cum aceto deſtilletur, prout & *D. Autor* ex *D. Sennert.* deſcribit. Quidam ✠ cum ♀ro & ⊖ acuunt, vel ✳, ⊖ gemn. & ♀taro calcinato; Nonnulli ✕ cum ſp. vitrioli, item nitri acuunt ad extractionem ſacchari ſaturni &c. Sed optimum elaboratur, ſi ✠ ſuperfunditur vinaceis & fermentationi exponatur ac poſtmodum deſtilletur.

4. *Acetum Mellitum &c.* p. 182.) Hoc ex Mell. ſ. q. & ✠ conficitur, & ſi digeſtio præcedat, melius ſuccedet elaboratio. Hoc Corallia, Margaritæ & gemmæ ſolvuntur.

5. *Acetum Terebinthinatum &c.*) Hoc ex Terebinthina & aceto deſtillando paratur, Tartarus etiam vel ſpiritus vini alkaliſatus addi poteſt ad majorem energiam. Oleum ſupernatans Terebinth. ſeparari debet.

6. *Spiritus Aceti S. Cloſſæi* ibid.) Hic ſpiritus empyrevmatis non effugit notam; ideoque hic magis arridet, ſi acetum vinaceis affundatur & præviâ fermentatione deſtilletur ac deſtillatum cohobetur. *Deodatus Panth. libr. 2. c. 1. p. 13.* Spiritum aceti non probat, eò quòd per deſtillationem proprio ♀taro, in quo omnis aciditas, ſpolietur acetum, ejus loco vinum præfert quercino dolio incluſum, radiis ☉laribus expoſitum, addito fermento, tartaro, ut in acetum tranſeat acerrimum.

N. *Excell. D. G. Morhoff. in Epiſt. de Metallor. transmutat.* Nobilis cujusdam viri facit mentionem, qui ſingulare aliquod fermentum excogitavit, quo dolia lignea imbuit, quibus infuſa aqua in acerrimum acetum, quale unquam ex vino parari poteſt, commutatur. Quæ vis in vaſis illis non tantum perdurat, ſed & continuo uſu in infinitum augetur.

tur. Aliàs notum est, Aquam etiam in acetum commutari, si panis tostus sæpè aceto vini imbutus & exsiccatus in eam injiciatur, teste Matthiolo, sed hoc cum illo artificio non est comparandum.

II. *CRYSTALLI ex ACETO* ibid.) *D. Autor ex Libavio* ✠ ad mellis consistentiam inspissat & posteà ad crystallis. reponit, sed satius est subtiles aceti partes per MB. abstrahere, & demum ad crystall. exponere. *Deodat. Panth. l. 2. c. 1. p. 13.* ex fecibus ✠ post destillationem in locum frigidum repositis crystallos parat, qui ▽ abluendi & exsiccandi. Ex quibus oleum & spiritus rubicundus acidus destillari potest.

N. Pertinet huc etiam Syrup. acetos. s. & c. Mes. *quos D. Autor omisit;* Et injusta *in hunc Cl. Zwelferi videtur animadversio,* qui acetum destillatum præfert in hujus compositione simplici aceto; Saccharum prius cum aquâ coqui potest ad ejus consumptionem & demum acetum simplex potius, quàm destillatum, addi potest, quia Aceti fixior pars sic retinetur, majores humorum crassitiem incidendi & attenuandi, obstructiones aperiendi vires obtinens, partibus aceti volatilibus minus operantibus acetum destillatum si adhiberetur.

§. CCCLXXIX.

369. *GUMMI AMMMONIACUM* p. 182.) *Dioscoridi Hammoniacum*, ab *Hammonis* oraculo, ad cujus delubrum olim fuit collectum. Est ferulæ gumi seu lachryma ex eâ destillans, quam ad aliarum differentiam Ammoniaciferâ vocant, alii Metopion.

Quale sit eligendum, vide in Dn. Autore,

Vires. Calefac. & sicc. emollit. atten. resolv. digerit, maturat, attrahit, &c. ibid.) Specificum spleneticum est, & aperitivum singulare in eo est absconditum; unde mucilaginem tartaream & viscosam in pulmonibus ac hypochondriis resolvit &c. Ex hoc cum ⊕ præparatur *spiritus asthmaticus Dn. D. Johannis Michaëlis*, qui ad aliquot guttas in convenienti vehiculo adhibitꝰ expectorationem juvat, asthmati medetur, & omnes, quas *Dn. Autor* recenset, vires explicat, resolvendo, atten. aper. & expultricem stimulando. Ex hoc elaboratur etiam *ol. destill. per retortam*, item *Extractum resinosum, pilulæ; & Elixir*, cujus usus in Scorbuto & aliis malignitatibus pro præservatione admodum laudabilis existit. Recip. gumm. ammoniac. cum sp. vini solut. Aloës purificat. Myrrh. elect. āā ℥iij. Croci Or. ℥iß. ft. ♀ris ℥xij. pulveris. adde sp. vini rectificatiss. spirit. Meliss. āā. ad palmæ eminent. stent. in digestione. Dos. cochl. j. cum aq. Scorbutic. Mynsicht.

§. CCCLXXX.

370. *GUMMI seu RESINA ANIMÆ* p. 183.) 1. *Fulvescens* & *pallidum*, 2. *nigricans*, 3. *pallidum &c.* Hoc ex

Alterantia fecundana.

Arbore tractus Paraybe provenit, quæ Jetaiba dicitur. Ligno est duro, albo, cortice lento, punctulis ex albo flavescentibus. In ramis continet folia directè opposita, figurâ parvâ, sed oblongâ, viridia, ad tactum lævia, nervo secundum longitudinem & venulis transversis, eleganter inferius conspicuis, prædita. Fractæ siliquæ seu malleo contusæ continent in se substantiam farinaceam, filamentosam, pallidè subincarnatam, tactu mollissimam, referentem farinam siligineam, leviter humectatam, quæ pultescere incipit, saporis alioquin farinacei & subdulcis. Huic autem substantiæ tres aut qvatuor lapides magnitudine dactylorum sunt involuti, figuræ ovalis, sed in duobus lateribus compressi, duri, glabri, coloris castanei. Pulpa comeditur cruda, estq; saporis haud contemnendi, qvâ animalia & homines in peregrinatione sæpè se sustentant.

Ex hâc Arbore gummi hoc resinosum seu balsamum Animæ destillat pellucidum, nunc albicans, nunc flavens, quod tandem Succino fit maximè simile colore ac duritie. Jetaicica Brasilianis, Anime Lusitanis dicta.

Hoc Balsamum, quia per meatus corticis inferioris decidere solet, effossâ tellure sub arboris trunco & radice extrahitur sub finem æstatis, Mense Februario. *Monardes* ex vulneratâ arbore in Nova Hispania colligi testatur, haut aliter quàm Mastiche aut Thus.

Eligenda est albicans seu flavescens granulata resinosa, si frangatur Citrina, prunis imposita fragrantem reddens odorem & facilè liquescens.

Vires. Calefac. humect. (ego potius dixerim, exsiccat) atten. resolv. adstring. discut. &c. p. 184.) Cephalica est, unde utimur eâ in cephalæa & hemicraniâ, catarrhis, paralysi, arthritide, & omnibus affectibus nervosi generis vi suâ balsamicâ & aromaticâ prodest illitum aut emplastri formâ applicatum, vulnera citò conglutinat. Solus etiam suffitus ad caput roborandum & reliquas partes frigore affectas sufficit, *vid. Ol. WORMII Muséum* p. m. 224.

N. Solvitur ut aliæ resinæ in sp. vini rectificatissimo & oleo.

Ex hoc ol. destill. paratur per retortam ex ∴ *ubi oleum tenue & crassum seorsim colligi debent.*

§. CCCLXXXI.

371. GUMMI ARABICUM p. 184.) De hoc vide partim suprà de *Acacia*, partim *Appendicem D. Autori annexam* p. 3.

§. CCCLXXXII.

372. ASA FOETIDA p. 184.) Planta illa, ex cujus radice, foliis ac stolonibus incisis *ASA* seu *ASSA FOETIDA* per torcular exprimitur, duorum est generum. *Prima sarmentosa* est, fermè ut Salix aquatica. *Secunda*

ASSÆ

ASSÆ species longè fœcundior eſt, eſtque ſuccus expreſſus ex radicibus hujus plantæ, quæ craſſiſſimos raphanos referunt.

Magnâ quantitate creſcit in imperio Perſico inter Laram ac Gamaron civitates.

Eligenda eſt ſyncera allii odorem ferè æmulans, viſcida.

Vires. Calefac. incidit. &c. ib.) Specificum hyſtericum eſt in uteri ſuffocatione, ubi internè & externè adhiberi conſuevit. Unde proſtant *Pilulæ de Asâ fœtidâ in Auguſtan. Diſpenſ.*

N. Hic ſuccus tam fortis ac fœtidi eſt odoris, ut totas ædes repleat, ac inſvetis vix tolerandus: quem tamen *JAVANI ac MALAII* ac cæteri Indiarum incolæ negabunt, ſe quicquam odoratius naribus unquam percepiſſe. Apud hos *HIN* nominatur, eſtque in tam frequenti uſu in cibis condiendis, ut propter hanc cauſam una ſit cum Opio ex præcipuis Mercibus, quæ per Indiam diſtrahuntur. *Jacobus Bontius de Medicinâ Indorum in not. Garc. ab Ort. cap. 3.*

B.

§. CCCLXXXIII.

373. *BALSAMUM VERUM* p. 185.) *Balſamum Syriacum, Ægyptiacum, Opobalſamum* &c. Hujus Planta ab antiquis Arabiæ Medicis BALESSAM vel BALSAN, à Græcis *Balſamum* appellatur; Et eſt arbuſcula ad magnitudinem Cytiſi creſcens, folia gerens pauciſſima inſtar rutæ, iis tamen candidiora, ſeu colore viridi ſubalbido, perpetuoq; virentia. Ejus lignum gummoſum ac lene apparet, colore exterius ſubrubro, ramulis longis, rectis, gracilibus, paucis foliis inordinatim dotatis. Folia ſimul terna, quina aut ſeptena alæ adnata. Ramuli ipſi odorati, gummoſi digitis tenaciter adhærentes. Flores fert parvos, albos, acatiæ proximos, ternos in ſingulis alis, in umbellæ formam, ſummè odoratos, à quibus ſemina promanant flava, folliculis nigris ſubrubentibus contenta, valdè odorata, intus humorem flavum, Melli ſimilem habentia, ſapore ſubamaro, parumque acri, linguam ferientia, Opobalſamum redolentia, terebinthi fructuum figuræ & magnitudini æmula, extrema aculeata, & medium craſſum obtinentia. Ex fiſſuris ramorum hujus fruticis egreditur quidam liquor in diebus canicularibus ſicuti Lac ex tithymalo.

Provenit hæc Arbor olim non ſolum in Arabiâ, Judæâ, Palæſtinâ, ſed & hodiè in Arabiæ Felicis civitate primariâ Mecchâ dictâ, hæ Arbores coluntur, unde Arabiæ Princeps SERIPH dictus ſingulis annis Turcarum imperatori gratitudinis ergò propter munera oblata inter alia aliquot libras Opobalſami remittit.

Plantam hanc vivam aluit etiam Proſper Alpinus & pluribus eandem viſendam

Alteratio secundaria.

visendam & opobalsamum ex foliis dissectis stillans exhibuit,

Opobalsamum mense Junio, Julio, Augusto, partim sponte, partim stipite, ferro scarificato destillat, & in vitrea vascula recipitur. Quod statim eductũ, colore est albo, quod posteà in viridem, tertiò in aureum & demum in melleum mutatur. Ejus succi substantia primò turbida est & crassa, (uti Oleum statim ex Olivis expressum,) posteà tenuissima & clarissima, demum Terebinthinæ modo crassescit, odore eximio atque acutissimo, Terebinthum redolens cum suaviori odoris fragrantiâ, sapore amaro, acri adstringenti.

Primis diebus levissimum est, adeò acuti & validi odoris, ut aliquibus inter odorandum sanguinem è naribus elicuerit. In aquam stillatum præ levitate non desidet, sed ex alto in eam projectum parumper in eâ mergitur, fereque continuò assurgens suprà totam aquæ superficiem totum expanditur, eique miscetur, & citissimè ita in eâ dissolvitur, ut ab aqua maxima difficultate separatum secernatur, in quâ paulo post concrescit & coagulatur, coagulatumq; totum stylo ab aqua eximitur, quod tunc colore lactescit, sive album ut lac visitur. OL. WORMIUS in Muséo p. 223.

Vires. ibid.) Pro ratione ætatis vires variant in Opobalsamo; cum enim recens est, igneis & aëreis abundat partibus & suavissimo halitu. Per os exhibitum viscerum putredinem & corruptiones tollere, abscessibus pulmonum, hepatis & renum conducere, fama est. Verùm vide suprà quæ de abusu balsami ♎ris fui commentatus Libr. 3. Cap. de ♎re. Cap. 27. Externè vulnera citissimè consolidat, condiendis & à putredine conservandis corporibus olim etiam inserviebat. Alexipharmacam etiam vim obtinet, unde & Theriacæ compositionem ingreditur. Plura vide in CL. ROLFINCKII Tractat. in Ordin. Method. Medendi special. Libr. XI. sect. 1. Cap. X. vide & Balsamum vitæ A. descriptum in thesaur. pharmaceutic. sect. 3. n. 1.

N. *OVUM D. JACOBI* NonNemo moderno tempore in scenam producit, venditans pro massâ Balsamicâ ex hoc Balsamo & cognatis compositâ Auro inclusâ, ut vulgus confidentiæ poculis magis magisque inebrietur. Hujus beneficio REGEM HISPANIÆ ætatis viribus penè jam defectum nostro seculo & alios etiam ex periculosissimis morbis servatos fuisse prætendit. Quin imò confirmat, Generalem Tyllium habuisse ejusmodi ovum, quod post prælium propè Lipsiam Anno 1631. cesserit militi, ex cujus manu ad alios pervenerit Medicos. Sed miror tantam vim huic Ovo inesse multiplicativam, ut adhuc temporis tam millenis suffecerit ægrotis. Fides sit penes Autorem.

rem. Sed vide, ne fermentum aliquod subsit Narcoticum.

§. CCCLXXXIV.

374. BALSAMUM *de* TOLU *seu* TOLUTANUM p. 185.) Hoc ex Provincia quadam Indica Tolu ab Indis dictâ affertur: Et stillat ex Arbore sauciatâ pumilis Pinis simili. Est coloris rubei ad aureum tendentis.

N. Viribus cum *Balsamo vero* proximum, sed *Peruviano* ex Nova Hispania allato præcellens est. *vid.* D. *Autorem l. c.*

§. CCCLXXXV.

375. BALSAMUM INDICUM p. 186.) Est etiam liqvor fragrans Arboris cujusdam Novæ Hispaniæ. Hanc Arborem Pannucini Chuctè vocant. Mexicenses Hoitziloxitt seu affluentem resinâ. Nos vocamus *Balsami Indici Arborem*, *inqvit Francisc. Hernandez in Rer. Medicar. Nov. Hispan. thesaur. Libr. 3. Cap. 11. & OL. Wormius in Museo* p. 225. Liqvorem effundit Syriaco Balsamo simillimũ, neqve odore aut viribus inferiorem. (De qvo dubitatur.)

Arbor est mali Medicæ magnitudine, foliis amygdali majoribus, tamen rotundioribus & magis acuminatis, floribus in extremis ramorum flagellis luteis, initio loculorum oblongorum formâ, sed procedente tempore quorundam veluti foliorũ, cæteris longiorum ac latiorum, in quorum extremitatis cavitate Semina inclusa continentur candicantia, oblonga & paulisper contorta, seminibus mali Medicæ similia.

Inciso quovis Anni tempore hujus Arboris cortice aut stipite desinentibus imbribus, liquor ille nobilis toto orbe celeber stillat, quem balsamum appellant ex albo ac nigro rubens, sapore acri, paulisper amaro, odore vehementi, sed tamen gratissimo.

Crassius. Ex segmentis trunci ramisq; &c. ibid.) Extrahitur idem Balsamum decoctis etiam surculis minutim incisis ex aqua vitrô exceptô & innatante liquore, sed viribus inferior.

Hujus vires & usum vid. in D. Autore l. c.

Ex hoc, vel potius Tolutano balsamum meum pectorale componitur. Cujus frequentissimus usus est in asthmate, nephritico dolore, & omnibus affectibus, in quibus *Balsamum à D. Autore commendatur.* Hoc Balsamum eximias etiam vires obtinet ad gutt. iij. cum saccharo subactas ad pilulæ formam in mensium obstructionibus & ventriculi debilitate, singulis diebus manè per integrum mensem, cui tantillum vini generosi superbibendum est.

§. CCCLXXXVI.

376. BDELLIUM p. 187.) Alii *Brochon, Belchon*, nonnulli *Malathram*, alii *Maldacon*, seu *Madelcon* &c. appellant.

Est etiam gummi resinosum, promanans

Abrerantia secundaria.

manans ex Arbore, quam in Bactris fovent, spinosâ, nigrâ, oleæ proceritate, folio robusto, fructu caprifici, nec minus svavi.

Probatur gustu amarum, translucidum, pingve, facilè liquescens, odoratû, ceræ simile, vel taurino glutini, molle, purum. Scythicum à *Galeno* commendatur, Bactryanum à Plinio, Sarracenium à *Dioscoride*.

Est & aliud *Indicum* sordidum nigrum, quod *Adrobolon* vocant, quod rejicitur.

Vires. Calefac. & sicc. digerit, discutit &c. ibid.) Emollit etiam & resolvit, durities & tumores discutit, hernias curat. Calculos expellit, menses & fœtum promovet, in tussi ac pulmonum abscessu commendatur. Externè utiliter emplastris inseritur, quæ contrà nervorum nodos ac durities adhibentur.

§. CCCLXXXVII.

377. BENZOIN p. 187.) Hoc stillare ex arboribus certis proceræ magnitudinis *D. Autor* cum aliis scribit.

Verùm huic *JACOBUS BONTIUS de Medicin. Indor. in Not. ad Garc. ab Ortâ pag. m. 11.* contradicit, & potius plantam dicit, seu si Arborem malis ex pluribus sarmentis coalitam, qualis est smilax aspera, seu salsa parilla, nisi quod sarmenta bracchii æquent crassitudinem, vel etiam superent, ita ut medio sæpè truncus arboris continuus satis crassus appareat, subtus verò ac suprà cœlum per sarmenta à se invicem dissita liceat contemplari. Sæpè etiam alia virgulta à Benzoiferâ Arbore specie plane diversâ hâc coalitione includuntur, ut si quis ignarus diversitatem foliorum in hujus arboris farragine videat, miretur.

Ex hujus stirpis cortice inciso *gummi BEZOIN* colligitur. Sive *Benzoe, Benium, Asa dulcis &c.* Optimum colligitur de novellâ Arbore, hoc aliquatenus nigriusculum, svavis odoris, vocant *Bennin de Boninas*, hoc est, ex floribus propter fragrantiam. *Alterum nomine Benium amendoado* id est *amygdaloides*, eò quod intermistum sit *album Beninin* instar amygdalorum transversim sectarum. Hoc virtute cedit priori, cum de vetustioribus sit arboribus, non tantæ fragrantiæ, atque nigrum est. Utrumque autem mercatores invicem miscent ad majus pretium venalitium acquirendum.

Nobilissimum crescit in Syon & Malaccis. Ignobilius in Insulâ Sumatrâ & Javâ.

Vires. Calefac. & sicc. incid. atten &c. p. 188.) Unde hujus usus primarius est in asthmate, catarrhis &c. Externè autem in dentium doloribus (masticatione) in capite per sternutationem purgando, & in rubore faciei emendando &c.

N. Solvitur in sp. vini & oleo, ut & in ovi albumine humido aëri exposito.

PRÆPAR. 1. Magisterium ibid.)

Hoc si conficere velis, sp. vini habeas necesse est rectificatissimum ab omni phlegmate liberatum, aliàs Benzoi non solvetur, multò minus aquâ affusâ præcipitabitur. Deinde calorem MB. ad solutionem adhibeas. Potes etiam sp. vini abstrahere per dictum MB. absque ▽æ affusione. v.gr. Rec. resin. benzoin q. v. affunde sp. vini rectificatiss. & in MB. & alio leni calore extrahe tincturam, huic affunde ▽æ rosar. s. q. & fiet liquor lacteus & albicans, applica faciei & manibus, abstergit, & elegantissimum cosmeticum est.

2. *Flores &c.* ibid.) Horum descriptio rectè sese habet; prout & ea, quã *Dn. Autor* subjungit, mihi arridet, scilicet destillando per retortam ejus butyrum, ex quo aquæ ferventis beneficio majores & præstantiores eliciuntur flores.

4. *Oleum* ibid.) Hoc vel cum sp. vini vel absque eo destillatur per retortam additâ arenâ, cinere vel calc. viv. &c. ignis ope per gradus aucti: Et acquires oleum cum liquore instar butyri, quod per alembicum cũ ▽â rectificandum est. Ex floribus in collum retortæ elevatis cum sp. vini Tinctura elicitur, cujus usus cum decoctis vulnerariis in massæ sangvineę impuritate est admirandæ energiæ.

N. Ad perfumendas Chirothecas confert oleum benzoin. rectificatiss. cum ambrâ, moscho & Zibetta s. q. solutum & mistum.

C.

§. CCCLXXXVIII.

378. CAMPHORA p. 190.) Græc. καφυρα. Est lachryma resinosa, vel potius gummi resinosum, quod ex meditullio ligni per rimas exsudat, primò admodum candidum sine ullis rubentibus aut nigricantibus maculis, non autem organis elicitur, neque ad candorem conciliandum decoquitur, ut *Dn. Autor* cum aliis statuit, sed ex sua matrice, Arbore scil. extrahitur, vel à Natura ipsâ expellitur. Atque hæc camphora dicitur granulata, seu in granis; illa autem, quæ in panes cogitur orbiculares, singulari fit artificio, beneficio organorum peculiarium.

Seligenda est alba pellucida &c.) Camphora electa facilè ab aëre consumitur, & evanescit instar salis cujusdam volatilis. Præstantissima etiam ea, quæ sole albescit. Cum autem facilè consumatur & in auras avolet, servanda est in marmoreis thecis adjecto lini semine, vel granis piperis.

Vires. Resistit putredini ac venenis &c.) Ob sal volatile balsamicum & resinosum, quo acidis contrariatur, & sic etiam putredini, quæ subinde acidum habet concomitans. Unde & ingreditur *Tincturam meam bezoardicam.*

Veneris quoq; stimulum arcere &c.) *Jul. Cæsar. Scalig. exercitat. 104.* huic expresse contradicit, & adducit inter alia

Alexandria secundaria.

alia de cane experimentum. Verùm hoc nihil probat, plurima homini noxia, quæ canibus sunt proficua. Sturnus cicutam, coturnix veratrum, ciconia bufones, cervus vivos serpentes indemnes comedunt, sed non item homo: Et vice versa, quas vires habent quædam medicamenta in homine, easdem non simili modo habent in hoc vel illo bruto. Experimentum de juvene etiam insufficiens est. Interim tamen certum est, & experientiâ habeo probatum, camphoram vel exterius appensam vel interius in magnâ copiâ & crebrius sumptam appetitum tollere venereum. *Vid. Rhases Libr. continent. tr. 3. Cap. 11. Zacut. Lusit. Libr. 3. de Medic. Princip. histor. 20.*

Conceptumq; impedire &c.) Imo & abortum excitare. *P. Borellus Centur. 2. observ. 98.*

Suffocationi uterinæ subvenit &c.) Non in omnibus subjectis, quæ ferre nequeunt.

Usus externus crebrior est &c.) In epithematis scil. seu frontalibus, emulsionibus ex nucl. persic. & aq. rosar. parat. Aliàs etiam camphora cum sale tartari cosmeticum est externum. Itẽ ex camphorâ in aq. fort. solutâ & cum aquâ s. præcipitata fit sapo, cum quo si mulierum perunguntur manus & aquâ postmodum abluantur, manus redduntur molliculæ & lacteæ. N. Ex hâc mechanicâ patet, quomodo salia volatilia etiam aq. fort. summè corrosivam edomare possint, quidni in corpore humano gliscentibus salibus corrosivis acidis vel eorum apporrhœis in lymphâ vel liquore nervoso idem præstare possint?

De qualitatibus primis diversitas haut levis est &c.) Licet veteres omnes ferè frigidorum Classi inferant, recentiorum tamen rationes, quibus calidam esse evincunt, illis prævalent *vid. Dn. Autorem.*

PRÆPARATA. 1. Oleum Camphoræ &c.) Camphora vel per se in oleum destillatione redigitur, de quo vide *Keslerum Centur. 4. 66.* vel additione terr. sigill. vel boli Armen. vel pumicis aut aliorum, ut *Dn. Autor* proponit. Si qua pars camphoræ in primâ destillatione integra adscendat, ista denuò cum nova argilla vel aliâ materiâ miscenda & tàm diu destillanda, donec quoque in oleum abeat. Processus, quos *Dn. Autor* describit, nullâ indigent animadversione.

N. Quidam Camphoram in ol. destillaturi recipiunt Camphoræ ℥iij. Salis comm. ʒij. ♀tari calc. ʒij. add. Lactis s. q. & diger. △ne lenissimo ad 3. ♂ ♀. ad d. vini opt. ℥iij. fæcum vini Cochl. j. destillant per ∴ cohobant aliquoties. Nonnulli solvunt camphoram in raphano excavato in cellâ per deliquium, quam solutam posteà cum bolo miscent & per retortam ex arena pellunt.

N. *Sunt, qui in aq. fort. camphoram dissolutam pro oleo vendunt &c.* p.192.) Hoc ol. cum aq. fort. præparatum digerendum est vase clauso per 8. ☌☉ & posteà cum sp. vini destillandum. Hoc ol. cum aquâ f. præcipitatum Seponem constituit, quo, ut suprà dictum, mulierum cutis fit tenellula ac mollicula lactea.

N. Ex camphorâ ol. etiam conficitur in arthritide utilisfimum, si sumatur Saponis Veneti & camphoræ ana, misceantur probè & ex retortâ vitreâ forti igne suprà & infrà adhibito pellantur, quod prodit, spontè solvitur in ol. perquàm utile in doloribus bracchiorum & colicâ passione, si umbilico inungatur. Quidam sumunt Saponis Veneti part. ij. camphoræ part. j. contundunt in mortario & faciunt globulos ac per retortam vitream ℌillant ex ∴, tunc ol. cum multis spiritibus prodit; crassa quædam materia ad collum coagulatur, quæ cum ol. destillato miscenda, addendo sp. juniperi aut vini part. ij. vel ana, digere iterum per 8. ☌☉, circula & tandem per gradus simul destilla, prodibit liquor antiarthriticus, doloribus arthriticis quibuscunque inungendis aptus.

ESSENTIA *Camphoræ alexiteria* ib.) Quamvis *D. Autoris* descriptio nō sit rejicienda, sequenti tamen modo elegantior ac præstantior paratur. Rec. ol. d. bacc. juniperi ℥j. destill. succini alb. ʒj. d. Citri. ʒij. d. angelic. ʒß. camphor. ʒiß. f. Solutio in MB. adde in fine extract. Zedoar. liquid. angelic. ā ʒj. Croci Austr. ℈ß. M. ac serva pro usu.

N. Eundem etiam in modum Essentia camphoræ anti-colica elaboratur. Recip. ol. d. cortic. aurant. ℥iß. d. Zedoar. ℥ß. camphor. ʒj. fiat in MB. solutio, adde extract. liquid. Zedoar. absinth. āā. ʒij. digere ac serva pro usu. Hæc vera balsamica sunt remedia admirandæ virtutis.

§. CCCLXXXIX.

379 CANCAMUM p.192.) Gummi etiam resinosum est, Arabicæ cujusdam Arboris lachryma, saporem habens virosum, Myrrhæ quodammodo simile, odore gratum. Plane diversum à Laccâ & Resinâ animæ gummi est.

Quoad vires &c.) Præterquam quòd ut plurimum ad suffumigia adhibeatur, etiam spleneticum, ophthalmicum & emmenagogum existit egregium.

§. CCCXC.

380. CARANNA ibid.) Ex Arbore vulneratâ elicitur, quæ TLAHYELILOCA, *Qvahuit* sive *Arbor Insaniæ* appellatur. CARAGNA ab Hispanis vocata est Arbor magna fulvos fundens stipites, leves, nitidos, & odoros, folia oleaginea in crucis formâ composita orbicularia. Odora Arbor est, gustu acris & nonnihil adstringens. Nascitur apud Michuacanenses

ses & Mexicam inferiorem. Ab hâc defluit CARANNA.

Vires. Calefac. & sicc. viribus pollet iisdem, quibus Tacamahaca, quâ tamen operando citior & efficacior est &c. p. 193.) Ita, ut affectus quos *Tacamahaca* non curat, CARANNA pellat. vid. *D. Autorem.*

N. Fama est apud indigenas cacodæmones hanc Arborem pertimescere ac fugere, adeoque fascino adversari.

§. CCCXCI.

381. COLOPHONIA p. 193.) Cum Terebinthina destillatur, primum spiritus, deinde oleum subtile & crassum elevantur, demum friabilis & flava quædam in residuo manet substantia, quæ colophoniæ nomine venit.

Vires ibid.) Hujus usus ob vim glutinandi in emplastris communissimus est, internum tamen in usum etiam revocari potest, si ex calcinatâ in retorta igne forti affuso sp. vini tinctura instar rubini eliciatur pellucida, quæ in scoriis tartareis per urinam educendis singularis est efficaciæ.

§. CCCXCII.

382. RESINA COPAL. p. 193.) Sive *Pancopal*, est gummi resinosum durius ex albo flavescens benè odoratum, ex Nova adfertur etiam Hispania *vid. Monard. & Clus. in Monard.*

§. CCCXCIII.

383. ELEMI ibid.) Est gummi resinosum pellucidum, albicans, cum flavis particulis intermixtum, &c. Asportatur ex Æthiopia, ubi stillat ex arbore, quam oleam nonnulli volunt, alii cedrum &c. p. 194. Oleæ Æthiopicæ lachrymam resinosam scilicet nonnulli statuunt, alii ejus Arborem, ex quâ exsudat, MOLLE statuunt, quæ est Arbor procera & patula, Lentisci foliis, floribus pusillis, numerosissimis stellatis: baccis asparagi pinguibus, amarum, rugosum & nucleatum officulum continentibus. Quibusdam appellatur *Lentiscus Peruvianus, vid. D. Dominic. Chabræus in Stirp. Sciagraph.* p. 41.

Vires. Calef. temperatè, emollit, digerit, resolvit. &c. p. 194.) Unde in nervosi generis prodest affectibus, ac ejusdem vulneribus, contusionibus articulorum, & eorundem doloribus, sic in dolore humeri & bracchii sequens emplastrum admodum proficuum semper expertus fui. Recip. Tacamahac. ℥iij. Carannæ elect. ʒvj. gumm. elemi ammoniac. a ℥ß. Succini citrini ʒiij. Mastich. Olibani ãã ʒij. Terebinth. & Ceræ ſ. q. f. ſ.a. Emplastrum. Ex hoc oleum per retortam destill. in contracturis utile.

N. Solvitur in oleis, ut reliquæ dictæ resinæ.

F.

§. CCCXCIV.

384. FULIGO p. 194.) Omnis Fuligo

Fuligo constat ex phlegmate, oleo subtili & crasso fœtido, sale volatili & fixo, ac terrâ effœtâ: quemadmodum pyrotechnia manifestat.

Eligenda est splendens instar succini nigri ex ligno quercino.

Vires. acris est, extergit &c. ibid.) Apud vulgus sanè non rari usus est, quod in contusionibus, casu ab alto, lipothymiâ, febribus cum aceto offert. Externè etiam in gangrænâ conducit. Non desunt, qui fuliginem solvunt in 🜊 separant per residentiam, solutionem tandem repetunt, donec in salem candidissimum convertatur, qui in humido solvitur, & omnia ulcera cacoëthea insanabilia fœtida, fistulã, cancrũ, lupũ & similia phagædenica parvo tempore sanet.

Præparata. 1. Spiritus. 2. oleum (scil. subtile & crassius.) & 3. Sal, (scil. volatile & fixum.) Recip. fuligin. el. q. v. imple retortam non vitream, sed fictilem, non lutatam, & destilla igne aperto gradibus successivis, primò elevatur phlegma cum spiritu albicante, posteà oleum flavum & ultimo rubeum cum sale volatili, quod interdum etiam in primâ ejus destillatione impetratur, sed non semper, licet plerumq; etiam illud non separetur à prima aut secunda rectificatione, atque interdum non nisi in tertia, hujus D. Autor planè non meminit: atque hoc sal unum videtur ex maximè volatilibus corporibus in totâ rerum universitate, excepto eo, quod ex ♀taro elicitur; Siquè rectè paratum fuerit, leni calore ad summam phiolam promptè adscendet. Additio sp. vini non est necessaria pro spiritu fuliginis parando.

Caput mortuum incinera & extrahe sal &c. ibid.) Ex 🜞 extrahitur sal fixum, in cancro remedium polychrestum, id quod præstat etiam ejus oleum per deliquium.

Vires. Spiritus ac oleum confortativa sunt egregia &c.) Pro oleo ego substituo sal fuliginis volatile à scoriis ♁reis depuratum albissimum (quæ encheirisis in omni salium volatiliũ rectificatione observanda, aliàs in horum usu oleum & operam perdes) instar camphoræ granulatæ, de quo *CL. Hartmannus* docet, si æger adsumpto hoc animam agens non convalescat, eum certò esse moriturum, si autem hujus usum euphoria insequatur, ad valetudinem rediturum. Atque hoc esse verissimum à me non semel probatum scias.

N. Recip. Salis volatilis fuliginis part. vij. calcis ☉laris part. j. vel ij. misce exactissimè, donec ☉ evanescat, nec amplius conspiciatur, pone in digestionem per 10. ♂♀, denique ♎ma, tunc ☉ ♎matur, & calx alba remanet in fundo, in superficie apparet ☉ ♁ rubicundum, quod sp. vini extrahi potest.

N. *Oleum mirabile ex fuligine.* Recip. fuliginis splendentis. Succini albi ana, ♌la lento ignis gradu ex arena per

per retortam primò phlegma, deinde spiritum album, & ultimò oleum album & rubrum cum sale volatili prodibunt, posteà oleis separatis liquorem per MB. rectifica, & acquires ⊖ volatile, oleis demum affunde sp. vini, digere aliquantisper, posteà ♌la & nancisceris ol. camphoræ odorem æmulans. Hujus Dos. gutt. iij. sunt in omnibus ferè affectibus, in primis in pleuritide. Imò agonizantibus exhibitum edit miracula, & si sudor post ejus usum subsequatur, erit signum infallibile reconvalescentiæ.

G.

§. CCCXCV.

385. *GALBANUM* p. 195.) Est etiam Gummi resinosum ex ferula Syriaca galbanifera, quæ jam nostris etiam colitur in hortis, in Amano monte luxuriante, defluens, quod nonnulli METOPIUM appellitant.

Optimum est cartilaginosum, sincerum, ad similitudinem Gummi Ammoniaci, in quo nonnihil ex ipsis ferulis adhuc admistũ gravis odoris.

De ejus viribus & præparatis, in quibus nihil dignum occurrit annotatione vel animadversione, vide D. Autorem.

N. Ex hoc Balsamum matricale P. H. D. conficitur in Thesaur. Pharmaceutico n. IV. sect. IV.

De *GUMMI HEDERÆ vid. D. Autorem Class. 1. de Hederâ Arboreâ.*

H.

§. CCCXCVI.

386. HYPOCISTIS p. 196.) Nomen suum accepit à frutice Cisto, ex quâ exprimitur, & insolatus fruticis nomen retinet. Cùm autem hæc planta admodum sit rara, hujus loco substituitur *succus Acaciæ*, qui earundem est virium, quarum *hypocistis*, unde & Theriacam loco *hypocistidis* ingreditur.

L.

§. CCCXCVII.

387. LACCA ib.) *Vulgaris scilicet, seu officinarum*; Persis, Turcis & Arabibus dicitur *LAC, LUC*, vel *Loc Sumatri* ex Sumatrâ, quam *Garcias* fieri scribit ex succo Arboris cujusdam proceræ, *LACCA* dictæ, ex quâ à formicis alatis succus exsugitur, qui Laccam constituit rubrã, translucidam.

N. *Garcias ab Ortâ* formicarum non alatarum tantùm mentionem facit, quæ coloris punicei ac super flores, frutices, arbores, ac herbas circumvolitant, ex quibus non secus ac apes Laccæ conficiendæ materiam colligunt, ac in communes operas conferunt, non alatæ autem formicæ eam non elaborant. *Jacob. Bontius* l. c. p. m. 14. & *Dominic. Chabræus in Sciagraph. stirp.* p. 52. & *in histor. ejus universal.*

Vires. Calef. moderatè atten. aperit. &c.) Diaphoretica & diuretica est.

Unde usus ejus præcipuus est in viscerum obstructionibus, in hydrope, ictero, asthmate, expellendis variolis & morbillis &c. Externè in stomacace & sceletirbe singularis est

efficaciæ, gingivarum laxitatem, putredinem ac fœtorem oris sanat, carnem amissam reparat, ex hac *Tinctura cum alumine usto* elaboratur. Vid. *Hadriani à Minsicht armamentar. sect. 2. de Tincturis liqvidis* p. 46.

N. Est & genus Laccæ factitiæ ib.) Pictoribus hoc familiare est; Cujus præparandi modum vide in Nobiliss. Roberti à Boyle tractat. de Coloribus Experim. 49. pag. 386. seq.

§. CCCXCVIII.

388. *LADANUM* p. 197.) *Labdanum, Ladon, Ledon,* & corruptè *Laudanum,* ob vires forsan, qvas præstat in qvibusdam affectibus, eximias.

Est autem gummi seu liqvor resinosus ex Cisti, Ledon appellati, fructu seu foliis exsudans, qvi à calore Solis iis in locis, ubi nascitur, exsiccatur, postmodum ad Nos defertur.

Vires. Calefac. & sicc. diger. matur. atten, aperit. &c. ibid.) Unde usus ejus præcipuus in capite humido ac catarrhoso &c. in formâ pilularum, qvas seq. modo præparatas in catarrhis à causâ frigidâ ortis maximæ virtutis semper expertus fui; Recip. Ladani depurat. ℥j. Nuc. Moschat. ʒß. cardamom. ℈i. Mastich. gr. viij. oliban. gr. vj. resin. gialapp. ℈i. Mosch. op. gr. Ambr. gr. viij. ol. d. Cinamom. gutt. vj. d. Citri rec. gutt. v. f. ex his pilul. cum aq. lil. convall. ad magnitud. lentium. Dosis harum est 7. 9. ad noctem sub horam somni. vid. Thesaur. annexum sect. xx. n. 1. 2. 3.

Externè in emplastris adhibetur anodynis emollientibus ac resolventibus, unde ex ejus parte unâ & ceræ duabus Joh. Crato commendat ceratum, quod suavissimè calorem fovet innatum & ad flatus dissolvendos & digestionem promovendam plurimum facit. Flatulentiâ Melancholiâ laborantibus nihil est utilius.

N. Hoc gummi etsi inflammabile fit & oleum ex eo per retortam possit destillari, non solvitur tamen pingvibus sp. vini tamen totaliter reserari potest; Etsi etiam aquâ solvatur coctione, pars tamen ejus major manet intacta, quæ non minus, quàm illa, quæ aquâ solvitur, utilis est.

§. CCCXCIX.

389. LIQVIDAMBRA p. 198.) Quasi *Liquida Ambra*, seu *Liquidambarum* ita vocatum ab Indigenis Hispanis, à Mexicensibus Xochiocotzol, suavitate odoris styracis persimile. Resina est oleaginosa, effluens ex Arbore quâdam procerâ &c. Quæ Arbor vocatur in Mexicâ Xochiocotzo Quahuitl magna, aceris ferè foliis in tres cuspides, duosque sinus divisis, alterâ parte albicantibus, alterâ verò obscurioribus & serratis.

Provenit campestribus & calidis locis, & interdum etiam temperatis. Calidâ & siccâ naturâ constat, ac odore jucundo.

Ex hujus inciso cortice hoc *Indicũ* fluit *Liquidambarum*: Et stillat ab hâc Arbore vel sponte suâ aut eâ incisâ.

cisâ. Coctione etiam ex ramis eliciunt; scilicet coqvunt Indi ramulos in aquâ, & supernatantem pingvedinem nomine olei colligunt. Hoc oleum non cedit illi liquori, qui sponte profluit, vel odoris jucunditate aut viribus. Etsi aliqui dicunt, oleum stillare ex primo liquore loco congruo posito aut expresso, ut tenuior ejus pars stillare possit, & dicant, esse calidum & humidum, minus tamen rectè.

Vires. Ibid.) Utrumque discutit flatus & tumores p.n. resolvit, coctionem juvat, ventriculum roborat, uterinis opitulatur affectibus, vel per se, vel cum aliis permixtum. *Franciscus Hernandez. l. c. Ex hoc oleum* etiam per retortam destillatur.

N. Liquidambrum tabaco admixtum caput, ventriculum & cor confortat, somnum inducit & capitis dolorem à causâ frigidâ ortum lenit.

§. CCCC.

390. LYCIUM ibid.) *Hoc Garz. & Monard.* CATE, *seu Gummi* CATEGU esse existimant, quod nascitur in Cambaja, Bacaim, Manora & in continente GOÆ.

Succus est caloris ruffi, arboris magnitudine fraxini, folio minuto Ericæ vel Tamarisci simillimo, multis spinis horret, materies ligni robusta, dura, densa, ponderosa, putredini non obnoxia. Incolæ Arborem Hacchic vocant.

Succum h. m. extrahunt; Ramos hujus arboris minutim incisos in aquâ coqvunt, deinde contundunt, cum farinâ Nachavi (semẽ id est nigrum, & minutũ conficiendis panibus aptum) & cujusdam ligni nigri, quod ibi nascitur, scobe, pastilli aut tabellæ formatur, quas in umbrâ siccant, ne Solis ardore vires pereant.

Quoad vires, ad firmandas gingivas optimum est medicamentum, ut & ad alvi profluvia curanda, oculorum dolores tollendos, in summâ, ubi adstrictione, & roboratione opus est, adhibetur. *D. Dominic. Chabræus in sciagraph. stirp. p. 53.*

M.

§. CCCCI.

391. MASTICHE p. 199.) Græc. *ῥητίνη σχινίνη. Resina Lentiscina.* Aliàs *μαστίχη* forsan ἀπὸ *τοῦ μαστίχαι ῥητίνης, Resina Mastichiana.* Germ. Mastich. Officinæ Mastix. Est gummi resinosum ex Citrino-album, pellucidum, granulatum, balsamicum spirans odorem ex *Lentisco* exstillans, qui est Arbor procera, ex cujus radice multi stolones coryli modo concrescunt, ramis lentis & flexilibus bracchiati. folia ab uno pediculo ferè octona coherẽt, foliis glycyrrhiza non multum dissimilia, sed duriora; Flores muscosi plurimi pediculis longis adhærent, quibus bacca succedunt. Ervi magnitudine, initio virides, & ubi maturuerint, nigri, substantiâ quâdam pingvi & nucleo intus nigro & duro turgidæ. Ex hâc Arbore

bore *Mastiche* colligitur & quidem præstantior, quæ in Chio provenit, candida, splendens, odorata, friabilis. Sola etiam Insula Chios, *inquit Bellonius*, inter reliquas *Mastichen* generat, etsi *Galenus* Ægyptiam commendet, hoc siquidem tempore scimus in solâ Chio reperiri. *Lib.2.observ. cap.*8.

N. In Italiæ Senensibus maritimis toto maris Tyrrheni tractu Cajetam usque & circà Neapolim *Lentiscos Mastichen* producere, sed non eâ abundantiâ, quâ in Chio & Cretâ Ægei Insulis, *teste Melichio comment. in El. Arom. Amat. Lusitan. Enarr. 18. in Dioscorid.*

Delectus. Optima censetur &c. ibid.) Probatissima est, quæ nitedulæ modo resplendens pellucet & Tyrrhenicæ aut Hetruricæ ceræ candore similis est, crassa, friabilis & odorata.

N. Ita feliciter in Chio nascitur, ut non mediocre vectigal quotannis ex ea cives habeant. Et refert *Bellonius*, primarias Insularum opes & fortunas ibi consistere, in *Mastichis*, quam sola hæc Insula tàm copiosè & largè subministrat, collectione, nec minore impensa & diligentiâ *Lentiscos* isthic excoli, quàm in Gallia vites, nec differre Arborem ab ea, quæ in Gallia Narbonensi, tum in Italia provenit: majorem tamen in *Lentisci* arboribus curandis diligentiam ibidem adhiberi. *Vid. Bellon. Libr.2.c.8. observat.*

Adulteratur thure & resinâ pini ib.) Admistis resinâ pineâ, aut thure; sed solâ resinâ pineâ adulterari potest, ut quæ colore albo in concolore *Mastiche* facilius fallat.

Vires. Calefac. & sicc. subadstring. emollit &c. ibid.) Unde usus ejus præcipuus est in vomitu, diarrhœâ &c. dum ventriculum roborat, & debilitatum ac laxatum in appetendo & digerendo restaurat. Unde dicit Prævotius in evporistis valdè prodesse, si quotidiè sumatur ex ovo sorbili ʒj. Masticata catarrhos sistit, & deglutita cum conservâ rosar.r. veteri in pectus ruentes catarrhos incrassat. Vomitum, uti dictum, compescit etiam cum ros. sicc. & caryophyllis Indis in vino rubro cocta. Et præterea balsamica ejus virtus in sanandis ulceribus, ventriculi & intestinorum non satis deprædicari potest. Injiciatur parum mastichis super carbones ignitos & fumus excipiatur ollâ novâ, imple ollam aquâ vel crudâ vel decoctâ secundum intentionem Medici & operiatur optimè. Suscipit aqua saporem & vires Mastichis, hoc Medicamentum est præstans pro ventriculi debilitate & omnibus alvi fluxibus.

Præparata. Ex Mastiche præparatur Oleum, Spiritus, Aqua, Pilulæ &c. de quibus *vid. Dn. Autorem & Johann. Stephani Stolbergeri Mastichologiam.*

N. Aquam Mastichinam vid. in Thesaur. Pharmacevtic. annexo sect. 1. num. XLV.

§. CCCCII.

392. MYRRHA p. 200.) Græc. Σμύρνα.

Abrerantia secundaria.

Σμύρνα. Bola Indis. Eſt gummi reſinoſum Arboris naſcentis in Arabia, Ægytiacæ ſpinæ ſimilis, quæ inciſa in ſubſtrates tegetes deſtillat, pars verò citrà caudicem concreſcit. *Theophraſtus 9. hiſtor. Plantar. cap. 4.* Arborem dicit minorem eſſe & fruticoſiorem arborem thuris caudicē duro, contorto, cortice lævi, folio aculeato, criſpo, ſpinâ horridulo.

Myrrha alia πεδιάσιμος ſeu *campeſtris*, quæ expreſſa deſtillat & excipitur STACTE. Quamvis quidam *ſtactem* putent eſſe rorem, qui antē corticem ferro ſolutum ſponte & ſine plagâ quaſi ſaliva quædam exſudat. Alia χαβιλέα. Inter ejus verò ſpecies primas tenet τρωγλοδιτινή, à loco natali denominata, quæ ſubviridis, pellucida & mordax. *Deinde tennis, Bdellii modo lenteſcens. Tertiò,* καυκαλὶς, *nigri & retorrida. Quartò* ἐργασίμη, *quæ aſpectu gummi refert.*

Plurima affertur ex Arabia & Æthiopiâ.

Delectus ibid.) Eligenda eſt friabilis, lævis, undiquaque concolorē, quæ contracta intrinſecus lineas candidas intercurrentes habet, Ungvium ſpeciem præ ſe ferentes; minutis glebis, amara, odorata, acris, ponderoſa & picei coloris inutilis. Non hîc poſthabenda utilisſima *Galeni obſervatio Libro 1. de Antidot. c. 11.* ubi ait: Myrrhā transmutari in Opocarpatū, ſuſcipiendo non ſolum ejus figuram, ſed venenatam etiam qualitatem. Si igitur in Myrrha animadverterimus multas eſſe glebas diverſas, quoad odorem & ſaporem differentes à vera, non abſque ratione judicabimus eam mutatam in opocarpatum. Ita etiam obſervatum Galbanum mutari in Sagapenum & caſſiam in cinamomum.

Vires. Calefac. & ſicc. aperit, ſubadſtring. atten. maturat, diſcutit, putredini reſiſtit &c. ibid.) Unde hujus præcipuus eſt uſus in uteri obſtructionibus, menſium ſcil. ſuppreſſione, partus difficultate, aſthmate, tusſi, febribus malignis &c. quæ cauſā, quod ingrediatur *Elixir Proprietatis* & *Tincturam bezoardicam &c.* Externe prodeſt in eryſipelate, vulneribus &c. Maſticata oris halitum commendat.

Præparat. 1. Myrrha depurata &c. ibid.) Quamvis vinum Myrrhæ genuinum ſolvens non ſit, ſed ſp. vini, ſufficit tamen hoc loco, quod ita in vino ſoluta & calidè colata per linteum à ſordibus depuretur, & cum reliquis ſpeciebus neceſſitate exigente intimius permiſceri poſſit.

2. *Myrrha Extracta &c.* pag. 201.) Scil. cum ſp. vini extrahitur rectificatiſſimo, & inſpiſſatum redigitur in extractum beneficio MB. Ex hac deſtillatur etiam oleum per retortam ex ∴ poteſt autem ei ante ♌ationem addi arena, bolus vel calx viva &c.

§. CCCCIII.

303. OMPHACIUM p. 201.) Eſt

 ſuccus

succus ex uvis immaturis expressus depuratus,& pro usu in doliis reservatus.

N. Oleum,quod ex olivis immaturis exprimitur, etiam *Omphacinũ* vocari consvevit,ob saporis affinitatem, ideoque videndum est, ne confundantur, si præscribantur. *vid. suprà de OLEA.*

Vires. Inservit tam Medicamentis, quàm cibis; refriger. sicc. &c. Adstringit,saporis acido-acerbi. Unde hujus præcipuus usus est in καύμασι hypochondriorum,& omnibus calidis affectus. Ex hoc paratur Syrupus de agrestâ, hic adstringit, refrigerat & siccat; ventriculum roborat,prægnantium vomitum demulcet,sitim restringvit,choleræ&febribus biliosis medetur.

O.

§. CCCCIV.

394. OPIUM p.201.) κατ' ἐξοχὴν ὄπιον sive ὄπιον vocatum liquorē denotat ex capitibus destillantem papaveris ad dolores placandos & demulcēdos egregii valoris. *Lusitanis est Amasia; Turcis Maslach, Indis Ofiũ. Sunt, qui Opii ac Meconii nomina confundunt &c.* ibid.) Verùm minus rectè, differunt enim diverso conficiendi modo. *Meconium enim*, teste *Dioscoride Lib.4.c.65.* ita præparatur. Papaverum vascula cum foliis tundentes torculari exprimunt,mox in mortario teretes pastillos formant, vocaturque illud meconium. *Quod Jos. QVERCETANUS in Pharmacop. Restitut. Cap.25.* ita conficit. Recip. Capit. papav. fl. rubr. q. v. contunde in mortario marmoreo, affunde vinum generosum ad duorum digitorum eminentiam, digere in MB. per aliquot dies,ut incipiat rubescere. Exime & inspissa. Opium verò juxtà *Dioscoridem Libr. citat. & ex eo Plinius Libr. XX. Cap. XXIII.* hunc in modum præparant,quem adhuc in omnibus etiam regionibus,ubi Opium colligitur, observari *testatur Bellonius Libr. 3. observ. 15. Jacobus Bontius in Notis ad Garciam &c.* Scilicet Capita Papaveris recentia grandia, quæ intrà suam cavitatem sextarium cum dimidio aquæ capere possint, immatura tamen & succo turgida manè post rorem solis dispersum cultello in asterisci formâ leviter incidunt, unde liquor lacteus continuò emanans & itendidem concrescens digito in conchulam subjectam abstergitur. Idque tamdiu continuatur, dum vulnus liquorem plorat & ex noviter incisis recentes lacrymæ coalescunt. Pauperes, attestante *Jacobo Bontio*, l. a. in Indiâ ex foliis ac stolonibus papaveris Opii speciem viliorem excoqvunt, quam Soli porrò indurandam exponunt. Hoc POUST vocant, quique eo utuntur, contumeliæ ergo POUSTI à ditioribus vocantur,tanquam summœnianos ac proletarios dicas. Pauperiores verò in divites convitium regerunt, eos

Alterantia secundaria.

eos *Affionios* vocantes, tanquam si luxuriam ac delicias vellent exprobare. *Affion* enim vel *Amphion* Arabibus ac Indis *Opium Græcorum* est.

Nomine Maslach assumunt &c. p. 202.) Hoc nihil aliud est, quàm succus exsudans ex capitibus papaveris albi incisis in vigore constituti suo balsamico & crescente Lunâ collectus. Formantur inde pilulæ à ℈ß. ad ℈i. Effectus hujus est pro temperamentorum diversitate. Quibusdam somnia jucunda ex ejus usu objiciuntur, & choreas pulcherrimarum virginum sibi imaginantur. Falsum est prælium inituros tale, quid, quo animosiores se morti opponant, devorare. Imò gravissimè prohibetur, ne quis prælium ingressurus tale quid vel degustet, quod mentem perturbet, unde & illis vino interdicitur. Quod autem præliaturis stimulum subdit, & animum addit, prædestinatio est, quam de vita & morte hominis ab æterno factam esse à Deo sibi persuadent. Non desunt, qui illud Opium esse negant, sed ex cervicariæ succo Maslach parari dicunt. Verùm fallunt hi & falluntur. Nulla enim cervicariæ species, quæcunque sit, talem narcoticum præstat effectum.

Præstantissimum habetur Nobis usitatum Opium Cambaisanum ib.) Pro regionum diversitate ex quibus Opium ad Nos transfertur triplex colore distinctum invenitur, Album scil. ex Cairo. Nigrum & durum ex Adem, flavescens magis & mollius ex Cambaja & Decan. Olim præstans *Opium* misit regio Thebaica Ægypto contermina, unde Thebaicum dicitur. Hodie ex Cairo Ægypti & Adenâ tractu Arabiæ ad mare rubrum sito ex Syriâ ac Alexandria advehitur. Plurimum ex Indiæ Orientalis Cambajâ & Decan in vicinas regiones & exindè in cæteras terræ partes exportatur. Cairus, Syria & Alexandria hodie Mahumetano parent imperio. Sunt, qui Cairi hodiè quoq; opii collectionem sinceram fieri volunt. Maximam ejus partem Alexandria adulterat. Illud albicat, hoc autem nigricat, longè igitur vilius est Cairiano. Cambaja, ut & Decan, sunt regiones Indiæ Orientalis fertilissimæ & perpetuis commerciis omnium populorum celeberrimæ. In his magna *Opii* ubertas provenit. Hoc mollius est & instar succi rosacei flavescit, atque hoc est, quod nostro seculo ob frequentiores negotiationes Europæorum in Indiam universæ Europæ subministratur & in usum venit.

N. 1. *Dignoscitur ab adulterato &c.* ibid.) *Dioscor. Libr. 4. cap. 93. Opium* adulterari dicit vel glaucio, vel gummi, vel agrestis lactucæ succo. Quidam cum succo chelidonii temperant. Sed hæc adulteratio facilè cognoscitur. *D. Autor* scribit, ab adulterato ob glaucium admistû dignosci, quod si hoc diluatur, liquorem croceo tingat colore. Verùm hic color non

non certum parit judicium. *Opium* enim *Cambajanum* tincturam ferè croceam ostendit, sed glaucium in Cambaja crescere, nullus scriptorum hactenus asseruit. Lactucâ agresti vitiatum spirat evanidum, & majorem præ se fert asperitatem, quæ tamen etiam evenire potest cuicunq; opio. Cui gummi est admistum, elanguidum & transparens est. Quod *Opium* à nonnullis succo chelidonii interpoletur ex depravatâ *Serapionis Lectione cap. de Curcumâ* venit, glaucium falsò pro Chelidonio majore habentis.

Vires Opii p. 202.) Hoc crudum, nec legitimè præparatum & correctum non caret spiritibus animalibus inimicâ & infestâ qualitate, sive intrà corpus adsumptum, sive externè applicatum, dum dictos animales spiritus quasi ligat, torpidos reddit, & cerebro ac toti nervoso generi narcosin infert, id quod vel maximè tam in sano, quàm morboso corporis humani statu elucescit. Ne tamé ei omnem subtrahamus laudem, & notum sit, illud, quando aliquando nocet, interdum etiam prodesse, sciendum, hoc benè præparatum & correctum, si tempore debito, modo, certis affectibus à perito Medico in usum vocetur, multijugas obtinere dotes, ut in doloribus, ubi suspicio vel malignitatis vel soporosi affectus non adest, in diarrhœis, dysenteriâ, hæmorrhagiâ &c. coërcendis, & aliis affectibus sopiendis, ut infrà audiemus, magnâ cum euphoriâ adhibeatur, ut CL. *Jacobus Bontius de Medic. Ind. in not. ad Garc. ab Ortâ* in has ejus laudes erumpere cogatur, inquiens: Si Nobis hîc locorum *de opio ac opiatis* non esset prospectum, frustrà in calidissimis hisce regionibus (in quibus homines sunt fervidissimis ac subtilissimis spiritibus omnium actionum autoribus prædíti) Medicinam faceremus, choleræ, dysenteriæ, ac reliquis biliosis affectibus orgasmo turgentibus, sed non sine correctione cum aceto factâ acerrimo, quod *opio* affunditur ad trium digitorum transversorum eminentiam & in Sole digeritur.

N. *De caliditate & frigiditate maximè controvertitur &c.* ib.) Veterum nota est sententia, *Opium* esse frigidum statuentium, ab effectu ejus & operationibus. Unde *Dioscor. Libr. 4. Cap. 65. Opii* virtutes refert ad refrigerationem, incrassationem & exsiccationem. Idem agnoscit *Galenus 12. Meth. Med. Cap. 8. Fernelius Libr. 6. Meth. Med. Cap. 5. Jul. Cæs. Scalig. contrà Cardanum de subtilit. Exerc. 140.* Hi omnes *Opium* esse frigidæ temperiei ex effectu judicant, eò quod calorem vitalem opprimat, somnum profundum inducat, & totum cerebrum omnesque sensus stupidos reddat. Eidem opinioni etiam subscribit *Scribonius Largus Libr. de compos. Medicam. Cap. 48. Et Johann. Frei-*

tag.

Alterantia secundanda.

tag. libr. de Opio cap. 3. Recentiores contrà calidum esse in universum fere omnes pronuntiant, vid. *Matthiol. in Dioscor. Libr. 4. c. 60. Cl. Sennert. Lib. 9. Prax. Medic. part. 7. cap. 1.* D. *Autor Noster.* l. c. *Leonhardus Jacchinus in 6. Rhasis Cap. 4. Excell. Rolfinck. Libr. 4. sect. 3. chem. in Art. form. redact. Cap. 7. p. 249.* Quorum rationes vid. l. c. Verùm Ego statuo, Opii qualitatem non ex primis, calido, frigido, nec secundis amaro & sulphureo principio metiendam esse, sed virtutem ejus ex seminali potestate dependere, qua agit, quod à Patre Luminum agere jussum est, *prout Cl. Helmontius loquitur.* Et quidem juxtà Ejus singularem partium texturam, figuram, motum, quietem & situm, à quibus suprà dictæ proveniunt qualitates, pro istius adaptatione.

PRÆPARATA. 1. Extractum Opii Quercet. 2. Extractum Opii Angeli de Sala. 3. Landanum Opiatum Quercet. Crollii. Cl. Sennerti. S. Clossæi &c. p. 202. 203. 204. seq.) Posthabitis omnibus *Opium* corrigendi & extrahendi communibus processibus, qui in tostione & extractione cum aceto, succo Citri vel Limonum, spiritu vitrioli, sp. vini &c. consistunt, prout & *D. Autoris* descriptiones tradunt, convenientior sanè non habetur eo, atq; qui ab *Excell. D. JOELE LANGELOTTO* communicatur in Epistolâ ad præcellentissimos Naturæ Curiosos de quibusdam in chemiâ prætermissis, cujus etiam aliquot ante annos abhinc mentionem fecit *Thomas Bartholinus Centur. 3. in Epistol. Medicin. 45.* & peragitur adminiculo fermentationis cum succo cydoniorum. Ubi, si quis corpori humano noxiam qualitatem Opii ex ♎re ejus volatili ac fœtido emanantem forsan in dubium vocare velit elaborando hunc processum proprio expertus damno, cautior in posterum in contradicendo & refutando *Cl. ZWELFERUM fiet.* Sequenti autem modo elaboratur: Rec. Opii Theb. in particulas conscissi ℔j. affunde ei in cucurbitâ humili succi cydoniorum benè maturorum recentissimi ℔x. adde Salis Tartari puri albiss. & sicci ℥i. expone leni calori per diem unum aut alterum, usque dum bullæ quædam appareant, tunc adde istius promovendæ causâ Sacchari pulverisati ℥iv. porrò eum caloris gradum observa, quem fermentatio requirit, sic satis benè etiam procedet, videbis opium vehementer attolli & resolvi per minima; Cave verò à sulphure narcotico graveolenti, quod tunc solet exspirare, quod Mihi, cum prius conficerem, obtusum capitis dolorem cum somnolentia induxit, quod cautior postmodum factus, cùm secunda vice præpararem, devitavi. Videbis quoque partem impuri volatilis spumosi superiora petere, partem verò magis terrestrem in fun-

do cucurbitæ subsidere, tandem in medio consistet purior pars liquoris rubini instar pellucidus, quem cautè separabis & debitâ destillatione ad mellaginem inspissabis. Hanc denuò sp. vini alkoholisato dissolvas & filtres ac per mensem digeras, ut, quicquid adhuc crudi inest, cœlesti illo igne maturetur. Spiritus ad justam consistentiam abstrahatur. Hæc *Essentia* est Medicamentum tutum ac immune à vulgi dicteriis, imò polychrestum. *Hæc de Langelott.* l. a. Nec justa est quorundam de hoc medicamine censura, primò, si opium cum succo cydoniorum extrahitur, hujus extractum proprium majoris cum extracto opii ponderis fieri, quod vires istius imminuat; præterea fieri roob cydoniorum opiatum. Deinde ab additione salis tartari verendam esse fermentationis annihilationem, & facile posteà ob Sal tartari diffluere opium, si ad pilularum redigatur consistentiam. Verum Sal tartari in hâc operatione inhibere fermentationem experientiæ repugnat, & facile hanc censuram subterfugiemus, si fermentatum jam cum succo cydoniorum opium denuò cum sp. vini rectificato solvamus, filtremus, ac post novam circulationem institutam demum ad justam consistentiam extracti redigamus.

N. Qui simplici dissolutione ac digestione cum sp. vini factâ sunt contenti in Opii correctione, videant, quomodo symptomatibus ab ejus usu provenientibus ex asse satisfacere queant non minus rationem de his reddendo, quàm ea mitigando, ut circumspectum ac longâ experientiâ peritum Medicum praxis docuit.

Hujus vires ferè sunt incomparabiles & se extendunt ad omne non Morborum genus (exceptis soporosis, febrium ardentium & malignarum vigore, item asthmate, hydrope & omnibus affectibus, ubi spiritus oppressionem patiuntur) dum Archeum inordinato motu peccantem sedat, viribus defectam Naturam reficit, doloribus & vigiliis consumptam placidâ qviete refocillat, vel lympham, liquorem nervosum & massam sanguineam nimium effervescentes compescit, vel spiritus paulò concitatiores ad temperiem reducit. vid. *Baconum de Verulamio in tr. de vita & morte.*

Datur vel per se in appropriato vehiculo à gr. ß. I. II. III. IV. &c. vel cum alio admixto, & tunc dosis extenditur ad plures guttas. In hemicrania, colica, calculo, arthritide vaga & fixa, febrium ardentium initio, &c. Cum sale volatili tartari, CC. ✳ &c. Item in calculo cum Terra foliata soluta, tinctura ⊖lis tartari &c.

§. CCCCV.

395. *OPOPANAX* p. 208.) Est succus

Alternativa secundaria.

cus gummosus ex radice panacis heraclei vulneratâ emanans potissimũ æstate, ad usus plurimos commendabilis, ut vocabulum plantæ, ex quâ destillat, innuit. Panax enim, unde & Panacea, omnem curat Morbum, vel omnibus Medelam subministrat.

Probatur sapore valdè amarus, odore gravis, calore albus & quidem internè, flavus exterius; pingvis consistentiæ, facilè in humido solubilis, tener, friabilis, galbani instar lactescens.

Vires. Calefac. sicc. emollit, digerit &c.) flatus dissipat, crassos ac viscidos purgat humores, & externè uvulæ delapsæ suffitu in os immisso medetur.

N. Plus de aqueâ, quàm resinosâ substantiâ possidet.

P.

§. CCCCVI.

396. *PISSASPHALTOS* ibid.) vel *PISSASPHALTON* tum *Nativum*, tum *factitium* est. *De Nativo egimus Libr. 3. De factitio* autem hoc loco, quod compositum quid est ex pice & bitumine, & videtur hoc esse, quod nostrates bitumen judaicum vocant.

N. Nonnulli *Pissasphaton Mumiam Arabum* dicunt. *vid. Dn. Autorem libr. 5. De Homine.*

§. CCCCVII.

397. *PIX* pag. 208.) Pech. Est substantia resinosa colliquata ex arboribus resinosis, pino, scil. larice, abiete &c. nimiâ pingvedine per senectutem strangulatis accensis. Conficitur ad modum destillationis per descensum *vid. Dn. Autorem p. m. 209.*

De hujus viribus & præparatis vid. Eundem l. c.

R.

§. CCCCVIII.

398. *RESINA TEREBINTHI seu TEREBINTHINA CYPRIA* p. 209.) Vera *Terebinthina* ex Terebintho Arbore habetur & ex chio insulâ defertur, chia inde appellata. Post hanc *Lybica* probatur, deinde *Pontica. Veneta Terebinthina* non *Terebinthi Arboris*, sed *veræ Abietinis* resina est, licet vulgari sit elegantior,

TEREBINTHUS est arbor contorta, fruticosa & mediocris magnitudinis, caudice crasso, ramis multis, oblongis, foliis fraxini modo longis, sed crassioribus & pingvioribus, flores admodum parvi sunt, muscosi & purpurascentes, fructus exigui baccarum ritu racematim cohærentes, rotundi, oblongi, pingves ac resinosi, odore grati.

Nascitur copiosa in Chio, Cypro, Syria, circà Idam ac Macedoniam.

Vires. pag. 210.) Hæc *Terebinthina Cypria* reliquis præfertur resinis ob facultates & vires, quas præstat egregias in tussi & aliis pulmonum affectibus diuretica, juxtà ac alviduca est; Unde in internis exulceratio-

nibus ventriculi, inteſtinorum, Epatis ac lienis &c. notabilis eſt energiæ, exhibita cum vitello ovi ſoluta in brodio calido, item in formâ pilulari. Vide ex hâc deſtillatam Aquam Nephriticam D.R. in Theſaur. noſtro Pharmaceutico annexo ſect. I. num. LII.

§. CCCCIX.

399. RESINA LARICIS ſeu TEREBINTHINA vulgaris p. 210.) Hæc ex Larice ſponte ſuâ deſtillat, & magnâ ſæpè copiâ, Terebinthinæ priori viribus nihil cedens.

Vires. Calefac. emollit, abſtergit &c. ibid.) Unde uſus Ejus præcipuus internus eſt in pulmonibus expurgandis, in gonorrhœâ ſiſtendâ, in præſervatione calculi &c. Hæc teſte *Foreſto libr. 24. obſ. 28.* potius facit ad calculi præſervationem, quàm ad ejus curationem. Cujus egregium habetur exemplum apud *Amatum Luſitanum Centur. 2. Curat. 68.* de Monacho quodam, qui hanc ſingulis diebus magnitudine nucis caſtaneæ cum Saccharo deglutiebat, & intra ſex menſium ſpatium ab hoc malo liber evaſit. Quare autem hęc frequenter uſurpata, ut reliqua diuretica, non nocent, hanc cauſam reddit *Georgius Horſtius decad. 8. quæſt. 1.* de calculo Renum & veſicæ affect. quia caliditas hujus temperata, membris coctioni dicatis amica. Aliam reddit *Cl. Riverius Tom. 1. Prax. Libr. 8. cap. 1.* quia *Terebinthina* urinas movendo ſimul alvum laxat, ita ut craſſiores humores per alvum deturbentur, qui ab aliis diureticis ad renes deducerentur.

Ex hâc præparantur 1. Aqua. 2. Spiritus. 3. Oleum. & 4. Balſamus. 5. Tinctura &c.) Horum præparationes vid. ſuprà libr. 2. de Oleis & in Theſaur. Pharmaceutic. annexo ſect. 1. n. 53. & 54. Aquam contra Gonorrhœam D. F. H.

Vires. Spiritus calefacit, ſiccat, attenuat &c.) diureticus eſt & lithontripticus, confert etiam in tuſſi, aſthmate & aliis pulmonum affectibus, in gonorrhœa, ſtranguria, item in dyſenteria non poſtremas obtinet laudes *teſte Petræo in Noſolog. p. 104.* inſignem enim vim balſamicam, prout & *Oleum* obtinet anodynam, reſolutivam & emollientem. Ex *oleo* agyrtæ balſamum ſuum ♀ris conficiunt, pretio quidem inferiorem vero balſamo ♀ris, ſed non virtute. Ingreditur etiam *Elixir vitæ meum balſamicum*, & Balſamum Hiſpanicum ſect. IV. n. XI. Theſauri Pharmaceutici annexi.

N. Oleum Terebinthinæ commune cum oleo Vitrioli mixtum cum æquali vel duplâ quantitate, & ex parvâ retortâ vitreâ deſtillatum, notabilem ♀ris ſuppeditat copiam.

N. Acetum etiam ex Terebinthina per deſtillationem elicitur, poſtquàm oleum acceperis, colophoniâ ſubſi-

Alteratio secundaria.

ſubſidente, quæ etiam per retortam deſtillata in acidum abit liquorem. Ex reſiduo Tinctura cum ſpir. vini elici poteſt.

S.

§. CCCCX.

400. *SACCHARUM* p 212.) Σάκχαρ, σάκχαρον, *Mel arundinaceum. Mel cannæ* Germ. Zucker.

Succus eſt plantæ cujusdam arundinaceæ &c. ibid.) Hæc planta eſt ſeptem octovè pedes longa, craſſiſſima, geniculata, foliis utrinque multis, longis, anguſtis, ſtriatis obvallata, fungoſa, medulloſa, & intus dulciſſimi ſucci ubertate referta. Radices promit cannæ noſtratis æmulas, ſed minus lignoſas, magis ſucculentas & dulciores, à quibus germina quædam erumpunt, quæ avulſa & legitimo tempore ttansplantata virent & adoleſcunt. Comoſos flores gerit, ut arundines, inter quas rectè numeratur.

Non ſolum in Indiâ &c. ibid.) In Siciliâ uber eſt cannarum iſtarum proventus à Meſſanâ Cataniam verſus Urbs Tahormina eſt, ubi eſt Mola Saccharina, in quâ magnus eſt apparatus inſtrumentorum, torcularium & furnorum. Menſe ſcil. Junio & Julio Succum exprimunt ex cannis ſelectis. Modus talis eſt. Cannos primum minutum incidunt, huic operi deſtinati homines, deinde forti torculari ſupponunt & ſuccum exprimunt, qui per latera torcularis in ſubjecta vaſa deſtillat, lapis molaris intereà à præterlabente aquâ movetur. Secundâ expreſſione ſupponunt reliquias ſacco incluſas pervio, communemque ſuccum injiciunt ampliſſimis furnis loco largisſimo & quater coqvunt. Deinde in formis ſuis inſtillant, quas campanas vocant, in modum campanarum confectas, quibus parte inferiori foramen inſculptum, ubi reſervatur per quatuor menſes in cubiculo vel alio loco clauſo, ut ſenſim indureſcat & per foramen exſtillet humor craſſior, quem Malatza vocant, qui decidit in vas circumpoſitum & Saccharum exindè fit pauci valoris, reliqvus verò depuratur longiori temporis morâ. In Molâ hâc plures, quàm centeni occupati ſunt magnis impenſis. Saccharum ipſum nigrius eſt & ignobilius propter cannarum & terræ vitium, & præſtat illud quod conficitur in Urbe laqueduce inter Maſſanam & Panormum; At quod Panormo apportatur, præſtantiſſimum eſt, & Meſſanæ in cupediis adhibetur.

N. *Sunt, qui Saccharum veteribus incognitum fuiſſe ſtatuunt, ſed falsò* ibid.) Inter Litterarios Heroas gliſcit controverſia de *Saccharo*, an ſcilicet Noſtrum idem ſit, quod antiquorum. *Salmaſius in exercitationibus Plinianis Saccharum Priſcis celebra-*

celebratum ex arundine credit fuisse, arboreæ magnitudinis & *Mambu* ab Indis vocari. Differre deinde viribus, quia antiquorum *Saccharum* fuit εὐκοίλιον h. e. ventris segnis incitamentum, renum & vesicæ abstersivum. Saccharum præterea illorum non fuisse siticulosum, *teste Galeno*, sed sitim sedasse, adeoque pro potu inserviisse. Unde dictus *Salmasius* Mannam nostram potius pro *Saccharo* veterum accipit. Verùm cannæ variare possunt magnitudine pro terræ & cœli varietate. Malva nostra humilis est, Indica verò hortensis major & arboreæ proceritatis, non tamen viribus propterea differunt. Deinde nostrum etiam Saccharum ad alvum proritandam clysteribus miscetur, & pro siti vinum Saccharatum strenui potatores hauriunt. Vid. Epistol. medicinal. *Thom. Bartholin. centur. 1. Epist. 54.*

Denominationes Sacchari sumuntur tùm à *Locis*, ex quibus adportatur, unde aliud est *Mederiense à Mederâ* Insula, aliud *Canariense à canariis* Insulis. Aliud *Thomæum ab Insulâ S. Thomæ*. Aliud *Militheum* à *Maltha* Insulâ &c. tum ab elaboratione, quâ depuratur, sic aliud est *finum* vel *candisatum* vulgò *Sacchar candum*, quod est *Saccharum candisando* in formam crystallinam redactum; Hoc est vel *album ex Canariensi*, vel *rubrum ex Thomæo* elaboratum. Aliud *non finum* quod partim in pyramidalibus metis fusum, partim in formâ grumorum crassorum ad nos adportatur. *Vid. Dn. Autorem.*

Præparata. 1. Saccharum Penidium p. 213.) Hoc quodammodo à Saccharo communi albo differt non solum modo substantiæ, & ratione coctionis & singularis modo efformandi in manuali operatione consistentis, unde singularem acquirit texturam, sed & ratione puritatis, & quod partes alienas, quales oleum amygdalarum dulciũ & amylum, habeat admistas.

Aqua seu Spiritus acidulus ibid.) Rec. Sacchari soluti s. q. cande fac lateres & superfunde illis, usque dum nihil amplius attrahant, tunc pelle per retortam spiritum, qui gemmas solvit & summum est arcanum in calculo.

N. Omne Saccharum acidum in se continet, ob quod Scorbuticis & febricitantibus nocet, quo varias vitiosas effervescentias suscitat & ventriculi vitale fermentum corrumpit.

N. Nonnulli præparant ex Saccharo & ⊖ calcinato menstruum, ad solutionem perlarum, corall. &c. incomparabile.

Præterea conficitur etiam ex saccharo Syrupus, essentia & crystalli sacchari ad tussim & asperitatẽ gutturis egregiæ virtutis. Sed *Sal ex relicto* ⊙ *nullius momenti est, quod Dn. Autor. p. 214.* allegat.

§. CCCCXI.

§. CCCCXI.

401. SAGAPENUM p. 214.) communiter *Sarapinum*; est etiam gummi resinosum balsamicum, Arboris cujusdam ferulaceæ *Sagapeni* dictæ, ex cujus radice sauciata destillat.

Nascitur in Media, & inde Alexandriam, Venetias & alia in Europa loca transfertur.

Optimum habetur translucidum, purum exterius colore fulvo, intus albicante, gustu acri, odore gravi.

Vires. Calefac. siccat, aperit, attenuat &c. ibid.) Hoc præter alias a *Dn. Autore* allegatas vires vim etiam obtinet peculiarem quasi magneticam, quâ intestina dislocata in iliacâ passione ex hernia in pristinum reducit locum, unde primarium est ingrediens Emplastri mei magnetici, quo in dictis utor affectibus. Ex hoc *prostant præparatæ Pilulæ de Sagapeno*, item *Pilulæ fœtidæ*, *oleum destill. &c. Vid. Disp. Augustan.*

§. CCCCXII.

402. SANGVIS DRACONIS p. 215.) Est lachryma Arboris cujusdam magnæ, & vocatur Ezquahuitl in Mexicanâ folia ferens verbasci, ampla & angulosa, sangvine stillans, quem vocant Draconis, unde evenit ei Nomen. Hujus fructum perhibent admirandum, nam sublatâ, qua integitur, pelle, illicò Dracunculus apparet tanto artificio à Naturâ factus, ut à peritissimo aliquo artifice ex marmore sculptus videatur, collo oblongo, ore hiante, spinâ aculeis horridâ, caudâ oblongâ & pedibus conspicuus.

Vires. Refrigerat, (aliis caliditate & frigiditate temperatus est) exsiccat, adstringit, repellit &c.) Unde usus hujus internus est in exsiccandis catarrhis, hæmorrhagiis, adhibetur etiam in dysenteriâ & aliis alvi fluxibus. Umbilico etiam applicatur dysenteriæ mederi dicitur.

N. Venalis hodiè etiam exponitur à Materialistis inclusus parvis fascilulis, colore ipsam cinnabarim æmulans, quem depuratum à fæcibus & iterum inspissatum judico, cum spiritu vini prius ejus lacrymâ extractâ; Nam sangvis Draconis sp. vini infusus sangvineum colorem emittit elegantissimum, cum ▽â autem, oleo, vel alio liquore vix aliquem.

§. CCCCXIII.

403. SARCOCOLLA ibid.) est gummi granulatum viscosum Mannæ simile colore vel flavum vel subrubrum, sapore dulcamarum. Destillat ex Arbore etiam Sarcocolla dictâ tùm sponte, tùm sauciatâ eâ.

Eligenda recens, saporis amari, coloris subflavi, substantiæ viscosæ ac glutinosæ, facilis in aqua solutionis.

Vires.

Vires. Calefac. & siccat, adstringit, consolidat, glutinat, coquit, maturat &c. ibid.) Unde usus ejus præcipuus est in vulneribus consolidandis, cicatrice obducendis, oculorum albugine, nubeculis, fluxionibus, in lacte macerata & cum aq. rosar. alb. mixta oculis imposita.

Ex hâc Pilulæ de Sarcocollâ componuntur. vid. Dispens. Augustan.

§. CCCCXIV.

404. SUCCOLATA p. 216.) Minus rectè ita dicitur, sed potius *Chocolate* dicenda. Fructus ex quo conficitur dicitur *CACAO*, quod nomen etiam Arbor retinet, quæ etiam *Cacaoate, quahvitl vocatur*, est amplitudine & foliis mali Medicæ, longè tamen majoribus & amplioribus, fructu oblongo, peponi magno simili, sed striato & ruffo, cacahoacenthi nuncupato, semine cacahoatl pleno, quod semen Mexicanis pro nummo est, & materiam potionis eidem genti gratissimæ præbet. Substantiâ idem constat pullâ in dispares divisâ particulas, sed probè inter se compositas, tenerâ, multi nutrimenti, subamarâ & subdulci & temperatâ naturâ & aliquantulum frigidâ ac humidâ. Sunt autem quatuor hujus Arboris differentiæ. Prima *Quauhacacahontl* dicitur, omnium maxima & ampliorem ferens fructum. Altera *Mecacahoatl*, quæ mediocri constat magnitudine ac fructum fert magnitudine à prædicto secundum. Tertia *Xochicacahoate* vocata minor est, ac minorem profert fructum, semenque extrà rubescens, intrà verò cæterorum colore. *Quarta omnium minima* & ideò vocata *Halcacahoate*, seu humilis, pomum fert minimum, haut alterius, quam cætera genera coloris. Quæ differentiæ omnes eâdem pollent facultate, atque eosdem usus præstant, licet postrema potionibus magis inserviat, cæteræ verò nummis aptiores & commodiores sint. Ægris itaque & laborantibus exhiberi solet ex eo semine parata potio, cui nihil prætereà admixtum sit, contemperando æstui & servari, placando, & his, quos calida hepatis aut alterius partis vexat intemperies. Quatuor genera potionum ex his conficiuntur, inter quæ CHOCOLATA dicta maximè celebris est, quæ tamen variis etiam componitur modis pro cujusvis appetitu. *vid. D. Joh. de Laet. descript. Ind. occid. Libr. 6. cap. 2. Antonium Recchum Libr. 3. rerum Medic. Nov. Hispan. p. 80.*

Vires &c. ibid.) Hujus jam passim est receptus in primis apud magnates, qui pro summo confortante mane cum Saccharo vel sine Saccharo in vino generoso usurpant, & sum-

& summè commendant ad venerem proritandam. Dosis hujus est à ℥ij. ad ℥ß. & ultrà. vid. in thesaur. pharmacev. annexo Electuarium ex hac paratum ad coitum sect: VIII. n. XX.

§. CCCCXV.

405. STYRAX *seu* STORAX CALAMITA p. 216.) *Calamita* dicitur, quod olim, in cannarum calamis ex Pamphiliâ asportaretur; *Styrax* verò, quia striatim ex arbore destillat, ex hac ubi emanat, statim concrescit in glebam densam, resinosam, aliquot grumis albicantem, suavissime fragrantem.

Ex Arbore Malo Cotoneæ simili manat, cujus tamen folia minora sunt, minusque rigida & aversâ parte cana: flos albicans arantiæ magnitudine non odore; baccæ parvæ ternis ungulis exceptæ & pediculis longis hærentes surculis adnascuntur.

Laudatur pinguis, solidus, resinosus, flavus fragmentis albicantibus russescens, qui liquescens melleum reddit liquorem, atque nihil aliud est, quàm *Styrax liquidus*. *De quo vid. D. Autorem. p. 217.*

Vires. Calefac. exsiccat, emollit, &c. ibid.) Capitis & nervosi generis opitulatur affectibus, tussi scilicet, gravedini, catarrhis, &c. Ex hoc oleum destillatur, quod commodius ex retortâ perficitur, majoris efficaciæ quàm styrax. Hujus gutta auribus instillata sibilum discutit.

T.

§. CCCCXVI.

406. TACAMAHACA p. 217.) Est etiam gummi resinosum ex iis, quæ ex nova Hispania afferuntur. Et colligitur ex vulnerata Arbore, quæ vocatur *Tecomahaca* magna, folia ferens obrotunda, mediocriter serrata, ac fructum in postremis ramorũ flagellis parvum, obrotundum, fulvum ac refertum semine, nucleo Persici haut absimili. Fluit ab hac Arbore scarificata ac incisa & interdum etiam sponte suâ gummi *Tacamahaca* eâdem temperie prædita, quâ Arbor & viribus.

Nascitur apud Mistecas, nec non Tangiteri regionis Michuacanensis.

Vires. Calefac. siccat, digerit, resolvit, maturat &c. p. 218.) Unde in capitis, uteri ac nervosi generis affectibus usus ejus præcipuus est externus; Ex hac *Oleum* etiam destillatur sequenti modo: Recip. Tacamahac. s. q. misce silicibus calcinatis & pulverisatis fiat la ex retorta per ∴. donec stillare desinat, primò phlegma prodibit, spiritus & oleum albi coloris, deinde lutei, post coloris hyacinthini, tandem ol. densum. Hæc omnia separatim reserventur. Omne dolorum & tumorum genus tollit, in quacunque corporis parte illitum loco dolenti ut Capiti, tibiis, bracchiis & spinæ dorsi, defluxiones in oculos & nares sistit, cranii dolores mitigat, temporibus illitum. Omnes ventris

dolores pellit umbilico impositum, vomitus phlegmaticos reprimit, ventriculum roborat, podagricis doloribus mirificè medetur, dum salia acida & acria præcipitat, concretosque humores dissipat. Et quod infinitorum hactenus experientiâ est comprobatum ad hystericos affectus, umbilico illitum omnes uteri morbos evellit radicitus, ut nullus doloris sensus sit residuus.

§. CCCCXVII.

407. DE TARTARO p. 218.) Hic non est Naturæ lapidescentis, ut *D. Autor* cum aliis docet, licet coaguletur, nullus enim lapis prout Tartarus in aqua calida resolvitur in liquorem, qui communiter cremor Tartari vocatur, sed est concretum acidum à musto, cui formaliter inest, separatum, dum acidum in vino agens mediante fermentatione in fæcem vini tanquam in alkalicum saturatur, & suâ activitate jam exutum transit in coagulatum, quod TARTARUS vocatur. *Unde CL. HELMONTIUS in tr. Tartarus non in potu §.4.* Tartarus vini, *inquit*, non est inter lapides reponendus, sed est liquor concretus. Interim neq; vinum, nec fæces ejus, sed ex ambobus constitutum Neutrum, ex succis vinosis spiritu vini actualiter constantibus & leviter acescentibus. Quæ aliàs D. *Autor* de *Tartari* Origine adfert ex Principio chaotico, cùm lubrico nitantur fundamento, & suprà *Libr. 1. Cap. 4.* jamdum sint à me refutata, prætermitto & ad alia transgredior.

Notandum autem hoc loco, Nos non tractare de subtili illâ vini parte, quæ specialissimè *Tartarus* dicitur & cum vino conjuncta est purissimo, quæ vino colorem tribuit & in destillatione vini sæpè in fundo remanet. Nec agimus etiam de fæcibus vini, sed de ♀taro ejus genuino, qui à succis vinosis leviter acescentibus, ut suprà dictum, beneficio fermentationis secernitur.

Præstantior ille est, qui coagulatus continuè dolii lateribus in longitudinem protensus adhæret, ponderosus, durus, non porosus aut siccis fæcibus refertus, sed qui ab illâ parte, quâ vinum tangit plurimis apicibus instar adamantis acuminatus splendet. Has notas ut plurimum *Rhenanus* obtinet & *Monspeliensis*. Vinum rubrum rubicundum, albicans & nitescens *album* exhibet *Tartarum*.

PRÆPARATIONES ♀tari sunt 1. Depuratio. 2. Destillatio. 3. Salificatio. p. 218.) *Quoad Depurationem, Henricus ab Heer Libr. 1. observ. 1.* plus tribuit *Tartaro crudo* per lotionem à partibus impurioribus liberato & pulverisato, quàm cremori aut crystallis inde præparatis. In *Tartaro crudo*, inquit, plus inest alviducæ virtutis, quàm in ejus cremore vel granulis anxiis chemicorum manibus & animis eductis, cum coctione, quæ in terreâ ejus & salinâ parte maximè

maximè consedit, & tot ablutionibus vis ejus purgativa plurimum tenuis vanescat in auras. *Depuratio* peragitur, vel quando à sordibus externis lotione liberatur, vel quando solutione & insequente coagulatione impuritates deponit. *Optimus lotionis* modus est, si *Tartarus* grosso modo contusus aquâ frigidâ sæpius affusâ lavetur, manibus frusta fricando, impuram aquam decantando, usque dum nulla impuritas amplius sentiatur.

Solutio & coagulatio, unde 1. ♀*tarus depuratus. Acidum* ♀*tari, Cremor & Crystalli* ♀*tari* p.219.) Quomodo cremor & crystalli ♀tari sint præparandi, satis sufficienter *Dnus Autor* cum annotationibus tradidit. De his plura qui desiderat, consulere potest *CL. ZWELFERUM in A. ad P. A. & D. SACHS à LEWENHAIMB in suâ ampelograph. sect. 9. Cap. 3.*

2. *Crystalli* ♀*tari chalybeati, Acidũ* ♀*tari chalybeatum Sale* ibid.) Scil. crystallorum tartari sumuntur part. iij. ⊕oli ♂tis pars j. coq. cum aquâ in aheno ferreo, evaporatâ aquæ parte alia affunditur, donec optimè mista invicem sint, tandem fit filtratio & coagulatio. Ex quo etiam *Essentia* ♂*tis aperitiva cum spiritu vini* parari potest.

3. *Cremor Tartari chalybeatus compendiosior S. Closs. p.220.)* Recip. Cremor Tartari ℥iv. limatur. ♂tis ℥ij. ebulliant cum aquâ in tigillo ferreo, adsumptâ aliquâ aquæ parte nova affunditur, usque dum aqua probè ♂tis substantiâ imprægnata fuerit, tandẽ filtra, abstrahe & coagula. Habebis ♀tarum sumè deoppilativũ.

N. Si ♀taro ♀tarisato, qui constat ex duabus salis & purioris ♀tari tribus partibus in s.q. aquæ f. dissoluto spiritus ⊕li instilletur & debitè coaguletur, acore vitriolico exsuperante, elegantiorem habebis effectu Tartarum crystallisatum.

2. DESTILLATIO *unde* 1. *Spiritus ac oleum* ibid.) *Spiritus ad Dn. Autoris* præscriptum, & ut communiter elaborare solent, ne momentum quidem salis ♀tari volatilis in se continet, si enim ita elaborato spiritum quendam acidum affundas, non incalescit, id quod aliàs contingit, adeò, ut, si rectè destillatus fuerit & sale volatili turgeat, vitrum, in quo continetur, ita incalescat, ut vix manibus contineri queat, eò quod acidum sal ♀tari volatile salsum absorbeat, unde minus rectè faciunt, qui spiritum ♀tari cum acido quocunque miscent, (si sale constet Tartari volatili,) moritur enim & degenerat, *Tachenius in Hippocrat. chemic.*

Recip. ♀*tari albi crudi lot.*) *vel quod melius depurati*) &c. ibid.) Si sp. vini pauxillo imprægnabis melius destillatio succedet non ex retorta vitreâ in ∴ ut *D. Autor* describit, sed ex retortâ fictili igni aperto expositâ, adaptato capacissimo recipiente. Post

destillationem separa spiritum ab oleo gossypii auxilio,& spiritum rectifica per phiolam oblongam. Ego sequenti modo optimum spiritum ♀tari conficio. Recip. ♀tari crudi albiss.depurat.q.v. impraegna sp.vin. rectificat.q.s. destilla ex retortâ fictili igne nudo gradatim adhibito, primò exstillat phlegma, deinde spiritus & tertiò oleum. Si ignis regimen per gradus probè observaveris,obtinebis etiam sal volatile. Separa post destillationem per gossypium oleum foetidum à spiritu,& spiritum ex phiolâ oblongâ per ∴ vel MB. rectifica.Postmodum recipe sal ♀tari ex ☠ etiam ulterius non calcinato extractum & O crudi anaticam partem, destilla ex retortâ igne aperto, & acquires in receptaculo probè munito sal ♀tari volatile elegantissimũ, quod posteà cum suprà elaborato sp.♀tari rectificato nuptũ denuò per MB. rectificandũ est, adscendens cũ spiritu in forma liquida.

N. Componitur etiam sal ♀tari volatile ex oleo ♀tari foetido cum sale tartari aliquandiu digesto & demũ destillato. Foetidum quidẽ hoc oleum,sed proprium est salis tartari fermentum,quo sal tartari fermentatũ ipsum urinae & CC. sal volatisatione superat,foetorem autem magnum in fermẽtatione acquirit, foetoris salis urinae ferè aemulum. Et sequenti modo praeparatur. Si olei tartari foetid. part. j. cum salis tartari ex ☠ post spiritus destillationem extracti part. ij. ritè mixta in retorta optimè munitâ lentè per aliquot menses suprà fornacem tempore hyemis continuo digesta sint, institutâ postmodum per ∴ destillatione,sal volatile sat copiosè prodit, recipientis lateribus undique adhaerens.

N. sp. vini tartarisatus unâ vel alterâ vice à sale tartari abstractus pro majori phlegmatis separatione secũ etiam aliqualẽ salis volatilis partem abripit, acidum enim instillatum non solùm subtilem ebullitionem, verum etiam post lentam exhalationẽ salis oppido exiguũ quid ostẽdit, & sensibilius post separatũ phlegma demum prodit.*vid. Cl. D.Daniel.Ludovic.dissert.de sal.tartari volatilitate.*

Excell. D.JOEL LANGELOT Archiater Sereniss. Holsat. Ducis Regentis seq. modo elaborat. Recip. tartari crudi ad nigred. calcin. ℔ij. vel iij. Huic ollae capacissimae immisso affunde tantum aquae, ut ad digiti transversi latitudinem emineat, ignẽ primò lentum admove, ut tantùm intepescat,posteà dimidium manipulum Tartari crudi pulverisati insperge,&brevi videbis bullulas quasdam surgere. Hoc viso perge, veluti coepisti, partitis nempe vicibus tartari pulverem inspergendo, & sic major fermentatio excitabitur, bullis concinnè surgentib9,ac si ipsas uvas naturales excepto calore conspiceres,sed accurato hîc ignis regimine

opus eſt, moderato ſcilicet, qualis omnis fermentatio requirit. Cavendum etiam, ne copioſiori inſperſione nimia ebullitio excitetur & fermentatum ollâ elabatur. Ceſſante fermẽtatione mitte omne, quod ineſt ollæ, in cucurbitam ferream, ne rumpatur, cui ſæpè linteum frigidâ madefactum applicare oportet, quo nimia tartari fermentati ebullitio prohibeatur, unde & ignis cautè regendus, lento gradu augendus, in fine autem ſat forti, ut ſal omne furſum pellatur. Egreſſum liquorẽ rectifica, usq; dũ ſubalbido colore appareat. *Hæc Cl. D. Langelot.* Hîc quæſtio oritur, utrũ in hâc tartari fermentatione primariò tartarus crudus additus ſolùm volatiliſetur, non ipſum alkali Tartari fixum; an verò præter Tartarum crudum etiam in ipſo alkali Tartari quid ſit, quod ad volatiliſandum ſit diſpoſitum? *Excell. Dominus David* van der Becke *Ph. & Med D. Mindanus in Epiſtol. ad præcellentiſſimum Dn. D. Joel. Langelot.* ſtatuit in hâc tartari fermentatione primariò non ipſum alkali Tartari fixum denuò volatiliſari, ſed potius fermentum additum, Tartarum ſcilicet crudum. Et hanc rationem reddit, quia in hoc Tartaro crudo, licet ſalia fixata non dentur, nihilominus tamen alkalicæ Tartari partes volatiles ab acidis ejusdem volatilibus ad punctum ſaturationis usque admixtis detinentur, unde figuntur, hæc enim duo conjuncta ſe mutuò figunt, ſeparata verò volatilia denuò ſunt. Verùm hæc ut lubens quidem omnia concedo pro parte Tartari crudi, tamen non video quid obſtet, quo minus etiam ſtatuam, in alkali Tartari ſub partibus terreſtribus huic admixtis adhuc ſalia eſſe volatilia abſcondita, quæ tartari crudi admixtione ſui juris fiant & æthera petant, licet & ex ipſo Tartaro crudo addito maximam etiam eleventur partem, unde enim illud ſal tartari volatile, quod ex ☉ admiſtione cũ ☠ tartari facta? Unde illud oritur, quod ex ſale ♀ & ſpir. vini? Unde illud quod ex ſale tartari & ⊖tro? &c. niſi quod dicta ſalia acida ſal tartari volatili in alkali tartari latens à compedibus terreſtribus liberent, adeoque ſui juris faciant.

N. *Spiritum tartari ex muſto parat Forſterus p. 1000.* de morbis *tartareis* Ibid. p. 220) Nec dubito ſuccedere, ſi rite operatus fueris. Ex fæcibus exſiccatis in furno poſt ſpir. vini deſtillationem reſiduis egregium etiã ſal tartari volatile acquiritur beneficio deſtillationis ex retortâ igne aperto per gradus adhibito, quod per ♎ationem ex cucurbitâ rectificandum eſt. Ex ☠ fæcum ſal fixum confici poteſt, magni etiam in medicinâ uſus.

2. *Spiritus tartari compoſitus* ibid.) Hic modus expectationi minimè ſatisfacit, dum non opus eſt additione phlegmatis, ſpiritus & olei, nec globulis

bulis ex argillâ formatis, sed sufficit, si tantummodò oleum cum sale Tartari digestionem sustineat, ut sal volatile exindè cōficiatur, quemadmodum suprà ostendimus.

3. *Spiritus tartari ⊕olatus seu spiritus tartari aperitivus compositus* pag. 221.) Hic nihil aliud est, quàm Tinctura salis tartari ex ☋ ejus extracta cum spir. vini tartarisato suprà Colchotar rectificato. Ejusdem ferè virtutis cum *spir. aperitivo Penotti, de quo Libr. 3. de ⊕olo.* Huic persimilis valdè est sequens liquor tartari ex vitriolo compositus.

Recip. tartari albi crudi. ⊕oli ana q. v. ♌la per retortam, cohobetur super ☋, quousque liquor appareat clarus: Hunc recipe & adde sp. vini rectificati partem dimidiam & denuò destilla super ⊕ & tartar. calcinat. s. q. quousque omnis spiritus purus & subtilissimus fuit destillatus. Hic vel per se vel cum essentiâ Theriacali per sex septimanas circulat9 in leni calore usurpatur in omni corporis obstructione, Lue ♀nereâ, Ischiatico dolore, podagrâ, Chiragrâ, colicâ, iliacâ, febribus &c. Dosis est à gutt. xx. ad xxx. & ultrà manè cum brodio calido.

Vel Recip. Spirit. ⊕triol. non rectificat. parum tamen dephlegmat. ℔j. tartari albi crudi ℥vj. vel ℥viij. misce & destilla siccitatē △ne forti, ascendit spiritus acidus & penetrantissimus. ☋ extrahe ▽â & fac inde tartarum ⊕olatum præstantiorem vulgari.

N. Si etiam crystallis tartari affundas ol. ⊕oli, ut fiat pasta, & digeras per 3. ☌ ac deniq; affundas ▽am pluvialem destillat. quam ad medietatem usque in MB. abstrahas, remanentiam filtres & sic habebis crystallos ad extingvendū febrilem calorē.

Spiritus tartari philosophicus ad Aurum potabile S. Closs. ibid.) Huic non dissimilis est *Spiritus Kesleri in Process. Cap. 3. §. 11. vide suprà Libr. 3. Cap. IX. de ☉ potabil. per spirit. ⊖ tartari parando.*

3. SALIFICATIO *unde 1. Sal tartari* p. 221.) Hoc vilibus hactenus vestibus suam Scenam lusit, *teste Tachenio* in *Hipp. Chemico*, cum verò Philosophi manu spoliatur, ut comparereat in formâ nudâ, lucidâ & resplendenti, tunc res, quæ illi committuntur, reducit in eandem & similem sui materiam. Sic v. g. Sal tartari calc. viv. nuptum extrahit aliud & simile alkali, multoque potentius efficit, ut ferè in igneam naturam convertatur, si fiat cum spir. vini extractio, oritur inde Tinctura ad calculum. Item oculi ♋ cum sale tartari soluti in longâ quotidianâ febri conferunt. Sal tartari informe accipit formam ejus, cum quo unitur. *vide plura De Sale AMMONIACO Cap. 20. p. 480.*

N. *Ex ☉ in ♌latione spiritus residuo &c.* ibid.) Ex hoc ad albedinem combusto lixivium cum aquâ conficitur.

Alterantia secundaria.

citur, & exinde f. a. sal elaboratur. Quomodo ex hoc sal ejus volatile conficiendum sit, suprà jamdum monitum; Alium tamen hujus elaborandi habet processum *CL. ZWELFERUS in Pharmacop. Reg.* p.247. ex ⊖le tartari crebrius aëri humido exposito, & soluto ac iterum coagulato, usque dum à sale aëris ita impraegnatum sit, ut sublimari possit. De hoc vid. David van der Becke in experiment. & meditation. de Princip. Rerum Natural.

2. *Ol.* ♀ *p. d.* p. 222.) Hoc fit ex sale tartari albissimo aëreae humiditati commisso. Adhibetur in serpiginibus, tineâ, cutis sorditie, &c. Ex hoc & ⊖ egregius conficitur liquor per deliquium, quod vinum rubicundo tingit colore. Est porrò hujus olei elegans usus in extractis vegetabilium purgantium conficiendis, si enim purgantibus addatur eorum compagem facilius solvit & efficaciora reddit, dum etiam acidum ventriculi potissimam illorum remoram infringit ac imbibit, unde communissimè purgantibus nodulis addi solet.

N. Impropriè dicitur *Oleum*, quia flammam non concipit, sed est liquor tantum salis resoluti.

3. *Magisterium* ♀ *seu* ⊖ *tartari alcoholisatus &c.* ibid.) Verum hoc est ⊖ ♀tari affusione sp. vini & saepius repetitâ ejus abstractione sale vini volatili impraegnati. An autem inde iterum sublimari possit, non possum constanter affirmarē. Aliàs constat, *Balsamū Samech Paracelsi* nihil aliud esse, quàm sal tartari factâ sp. vini ab eo destillatione edulcatum, donec sal sit sufficienter ipsius sale volatili saturatum, ac liquorem destillari adeò efficacem sinat, atque erat affusus.

4. *Magisterium tartari purgans* ib.) Hoc nihil aliud est, quàm *Terra foliata tartari ex* ⊖ *le tartari &* ⚹ *elaborata CL. ZWELFER. in Mantiss. Spagyric. Sal vini essentiale vocat*, ut & *in apolog. adversus Tachenium* p. 33. cujus etiam elaborationē communicat, in dictae apologiae p. 73. Hujus etiam Arcani salis tartari seu Terrae foliatae mentionem facit *Philippus Müllerus in miracul. Chemic. & Myster. Medic. Lib. 3. Cap. 4. Cl. Sennertus in institut. Medic. Libr. 5. part. 3. sect. 3. Cap. 6. Excell. Rolfinckius in suâ Chemiâ in Art. form. redact. Libr. 4. sect. 1. artic. 3. Cap. 13.* Sequenti autem modo optimè elaboratur. Recip. Salis tartari albiss. ℔i. ⚹ fortiss. q. s. abstrahe ⚹ quod insipidum elevatur destillando per cucurbitam fictilem, post novum ⚹ affunde & destilla, id quod saepius repetendum est, usque dum spiritus iterum exstillare incipiat acidus, qualis fuit affusus. Tunc Tartarus est animatus, & cessandum ab iterata affusione ⚹. Nigra in fundo remanebit materia, quae sp. vini solvenda, destillatione per chartam bibulam filtranda & lenissimo 🜂 calore in vasis terreis exsiccanda.

ſiccanda. Exſiccata materia iterũ ſp. vini ſolvenda, filtranda & exſiccanda toties, donec materia alba appareat & foliorum longè à ſe invicem diſſitorum inſtar concreſcat. Hanc terr. foliatam tartari nonnulli ſalis tartari volatilis nomine inſigniunt, & rectè, eò qvod particulæ terreſtres alkali tartari figentes additione ※ præcipitatæ ſint. Hæc in aëre humido ſolvitur p. d. & per ſe uſurpata doſis eſt à gutt. v. ad ℈ß. vel cum aq. aliqvâ deſtill. mixta ad plures extendi poteſt guttas.

N. Poteſt etiam cum nudo ✠ elaborari, licet poſtmodũ non adeo album & purum ſit, & reſiduum ſp. vini ſolvatur.

N. Vel compendioſius: Recip. ⊖ tartari ℔j. tartari crudi ℥xiv. ※ ℥xxvj. Sumatur olla ferrea alta ⁜ impleta, pone ſuper carbones, dum ※ calefit & ebullire incipit, tunc immitte mixturæ ſuprà dictum ⊖ tartari & tartarum crudũ per vices, donec omnia ſint reſoluta, qvod ſpatio 2. 🝮 fieri poteſt. Hoc partim coagulari, partim cryſtalliſari ſinas.

N. Vel adhuc compendioſius: Recip. ⊖ tartar. albiſſ. q. v. affunde in lebete ferreo ※ evaporet, & tamdiu ※ affunde, dum ſpirat acidum, poſtmodum coagula, & cũ ſp. vini edulcora ſæpius cohobando.

Vires. Purgat per inferiora &c. p. 222.) Eſt ſummum ſangvinis depurativum, hoc ſali volatili CC. viperar. ✳ &c. aſſociatum egregium eſt anti-hypochondriacum, par non habet in arthritide, calculo & in omnibus morbis Tartareis. Doſis eſt à gr. v. ad ℈j. in brodio calido tempore matutino.

N. Hæc terra foliata tartari cum cryſtallis ♂tis ſi miſceatur in mortario lapideo ex aëre ſal attrahens fit rubicundi coloris, quæ p. d. ſoluta in aëre humido demum cum ſp. vini tranſit in tincturam ♂tis hæmatinam aperitivam.

N. Hæc terra foliata tartari vel in ▽ quâdam deſtillat. vel Elixir Propr. ſ. acidis ſoluta efficax eſt ſub tincturæ nomine ſpleneticum, nephriticum, arthriticum &c. ſive per ſe detur, ſive aliis alkalinum conſortium ferentibus combinetur.

5. *Tinctura ſeu ſulphur tartari* ib.) Hîc neceſſe eſt, ut ſp. vini ſit optimè dephlegmatus, aliàs ⊖ tartari aqueas ſp. vini imbibit partes, & inſtar olei tartari p. d. facti ad vaſis fundum ſe ⁼tat. Loco ſp. vini ſumi etiam poteſt ſpiritus tartari. Hæc tinctura nihil aliud eſt, qvam ſp. vini ab alkali tartari volatiliſato tinctus. Hæc merè diuretica eſt, ex eorum cenſu, qvæ urinam reddunt abſterſivam, adnataſq; ſordes incidunt, excretricemq; ſtimulant. Unde in renum impuritatibus, obſtructionibus viſcerum aliisqve morbis, qvi præmiſſis præmittendis tandem diureticis expediuntur, apprimè conducit.

N. Ex

Alterantia secundaria.

N. Ex tartaro rubro affusa spiritus salis f. q. ut fiat massa, quam blandè digere, tribus ♂♀ elapsis si sp. vini affundatur, egregiam etiam præbet Tincturam aperitivam.

6. *Tartarus vitriolatus* ib.) Hîc *Cl. ZWELFERUS* animadvertit commodius tartarum vitriolatum ex sale tartari sicco, quàm p.d. soluto parari, &, si lubet, crystallisari debere. Hujus asserti rationem reddit in *Mantiss. spagyric. part. 2. cap. 11.* p. 416. dum tartarum vitriolatum ex sale tartari soluto paratum facilè in aëre iterum liquescere dicit. Verùm nihil refert, utrum Sal tartari siccum, an verò p. d. solutum ad compositionem tartari vitriolati sumas, utrumque enim eâdem ratione cum sp. vitrioli in unum congredi & coagulari potest, abstractâ humiditate. Et quod rationem *Cl. Zwelferi* concernit; ego potius statuerem, Sal tartari resolutum p.d. jam saturatum esse, & sic non ita liquescere cum sp. vitrioli unitum, atque siccum ⊖ tartari, quod adhuc vacuum saturari cupit, unde & humido aëri expositum liquescit. Tartarus igitur vitriolatus tam ex sale tartari sicco, quam p.d. resoluto confici potest, nec facile in aëre liquescit ullum alkali ejus acido jam saturato existente.

N. cum certum salis tartari & sp. vitrioli pondus determinari nequeat, spiritu vitrioli magis vel minus dephlegmato, sale tartari etiam in tenuitate aut siccitate discrepante, usque instillatio spiritus vitrioli in Sal tartari continuanda dum strepitus aut effervescentia cesset. Tunc à præcipitato pulvere liquor supernatans, ut inutilis non removendus, sed potius lento calore usque ad Salis ⊕lati tartari siccitatem abstrahendus est.

Vires. Digestivum est præstantissimum. p. 223.) Tartarus vitriolatus, & crystalli tartari, hodiè adeò sunt vulgaria medicamenta, ut à non paucis vix ulla medicamenta præscribantur, quibus hæc non admisceantur. Et fateor, *inquit Cl. Sennert. in Medicin. Practic. Libr. 3. p 3. c. 4.* Sanè ex tartaro parata in humoribus melancholicis crassisque incidendis & attenuandis, ideoque obstructionibus aperiendis magnam vim habere. Cum verò sæpe accidat, ut in affectione hypochondriacâ bilis atra, humoresque salsi & acerbi atq; omninò acres, & qui ignis quasi seminaria in se continent, reperiantur: talibus certè humoribus tartarum vitriolatum & hujusmodi acri medicamenta non conveniunt, cum eorum acrimoniam non retundent, sed ea potius usurpanda, quæ pravas qualitates talium humorum temperant, & omninò contrariæ qualitates contrariis sunt opponendæ.

N. Quod ex usu tartari vitriolati tam dira quandoque oriantur symptomata, ut vomitus, cardialgia &c. non Sali tartari acceptum est refe-

rendum, ſed ſpiritui vitrioli ſæpius impuro.

Tartarus vitriolatus Alius ib.) Hic eſt ex communicatione S. Cloſſæi. Et præparatur ex terra foliata tartari cum ſp. vitrioli in coagulum redactâ, prout *D. Autor* deſcribit, ſuas merentur laudes. Huic affinis

7. *Tartarus vitriolatus cryſtalliſatus* ibid.) Hic ſequenti modo rectius elaboratur: Rec. tartari crudi albiſſ. ℔j. adde ſp. ⊕li ℔ij. S.la per XX donec nihil humidi amplius exſtillet, frigefactum exime, ſuperfunde aquam calidam, extrahe, filtra, evapora in MB. ad medietatem, quod in fundo remanet, pone in locum frigidum ad cryſtalliſandum. Ex his cryſtalli tartari etiam fieri poſſunt rubicundi ſeq. modo. Rec. tartarum alb. groſſo modo fractum q. r. lava, & ab impuritatibus ſeparatum exſicca: Deinde Rec. Santal. r. ſ. q. affunde ſp. vini imprægnatum ſp. vitrioli & extrahe tincturam, quem decanta. Tartarum coque cum aquâ pluviali & infunde tincturam rubicundam, urge coctionem tamdiu, donec cruſtam acceperit, expone loco frigido & cryſtallos acquires rubicundos.

N. TARTARUS VITRIOLATUS SOLARIS.

Rec. ☉ fulminant. part. I. tartari vitriolat. part. III. vel IV. contere optimè & pone in ✢ in furnum anemium per quadrantem horæ, ut optimè liqueſcat, effunde & nihil reguli de ſole reperies, ſed hunc à tartaro vitriolato ita exaltatum videbis, ut totum colore violaceo tinxerit, quem aliàs per ſe fuſus nunquam acquiret.

Vires: juxta vim ſuam abſterſivam habet unà diaphoreticam & felici cũ ſucceſſu in omnibus cerebri & cordis affectibus uſurpatur.

N. TARTARUS VITRIOLATUS LUNARIS.

Luna optimè calcinatur per ſp. 🜕 vel aq. fort. & 🝏tatur per ol. tartari p. d. vel Rec. laminas lunæ & tartarum vitriolatum f. S. S. S. cementa in tigillo clauſo per 3. horas, tunc maxima pars laminarum in 🜔 viride abibit, hic labor tamdiu repetitur usq; dum laminæ totaliter conſumptæ & pulveriſatæ.

Vires. Summo cum effectu in morbis capitis & hydrope adhibetur.

N. Sic & tartarus vitriolatus ♁ialis fit ex 🝎 clyſſi ♁nii extracto Sale & cum ſp. vitrioli 🝏tato.

8. *Sal tartari volatiliſatum* p. 223.) Hic modus reſpondet 3. Magiſterio ſcil. tartari ſeu ſali tartari alcoholiſato. Sed licet cum ſp. vini aliquid Salis volatilis ex ſale tartari in formâ liquidâ elevetur, tamen in formâ ſiccâ ſublimati inſtar vix comparebit. *De Salis tartari volatiliſatione vide ſuprà alios modos Sal tartari eliciendi, qui huic ſurrogandi ſunt.*

N. Quomodo alkalia à ſalibus volati-

Altesantia [illegible]

latilibus sublimentur, *vid. in Dn. David* van der Becke *in experim. & meditat.* circà naturalium rerum principia.

9. *Liquor tartari spleneticus* ibid.) Præsenti compositione non indigemus, si loco tartari & salis substituamus sal tartari cum sp. salis copulatum, egregium obtinebimus etiam deoppilativum, ut suprà jamdum monuimus, liquori tartari splenetico *Dn. Autoris* præferendum.

§. CCCCXVIII.

408. *THUS* p. 223.) *Sive OLIBANUM.* Germ. Weyrauch. Liquor est resinosus, duriusculus, pellucidus Arboris thuriferæ in Arabiâ.

Quidam plures Ejus constituunt species, colore & magnitudine tantum granorum differentes. *Primum est Indicum*, quod maximis & inæqualibus constat glebis, lividum, & nigricans, candicantibus aut flavis maculis varium. *Alterum Mammosum* oblongis grumis Mammarum formâ compositum. *Tertium Masculum*, parvis rotundis, candicantibus aut flavis, granis, interdum singulis, interdum geminis quasi constans testiculis. *Quartum Orobaum*, minimis granulis, ervo æqualibus odore masculo simile. *Quintum Manna Thuris*, quæ nihil aliud est, quàm pollen & farina ex crebrâ concussione in sacculis abrasâ.

Præfertur *Masculum*, quod ex Arboribus montanis colligitur.

Vires. Calefac. sicc. subadstringit &c. p. 224.) Usus hujus præcipuus est ad varios Capitis affectus. Unde non desunt, qui asserunt, usu thuris juvari memoriam, si præsertim Lunâ in scorpione existente sumantur tempore matutino, pomeridiano & vesperi tria grana ante lecti introitum *Reliqua vid. in Dn. Autor.*

§. CCCCXIX.

409. *TRAGACANTHUM* p. 224.) sive *Tragacantha.* Est gummi aquosum seu mucilaginosum, quia aquâ solvitur & mucilaginem exhibet, pellucidum est, album, subdulce, leve ac sincerum, quod à radice ejusdem nominis plantæ spinosæ, Tragacantha græcè, spina autem hirci latinè dictæ, vel suâ sponte, vel vulneratâ profluit.

Nascitur in Cretâ & multis Asiæ locis.

Vires. Refrigerat (aliis temperata est) humectat (aliis siccat) lenit &c. ib.) Verùm Nos etiam temperatã & humidam statuimus, lenientem, paregoricam, incrassantem. Unde usus hujus præcipuus est in catarrhis tenuibus, & salsis, ex quibus tussis & fauces exasperatæ oriuntur. *Ex hâc spec. diatragacanth. calid. & frigid. præparantur in Disp.*

§. CCCCXX.

410. *TUBERA CERVINA* p. 225.) *D. Autor* de his hoc loco etiã tractat, eò quòd ex succo alicujus plantæ ad genus fungi determinato oriantur. Vocantur comuniter *boleti cervini*, ex semine cervino juxtà vulgi opinioně orti, cum Cervi iis inhient ob

odorem mumialem forsan, quo delectantur. Verum vulgata hæc opinio à venatoribus introducta de *tuberis* seu *boleti* cervini ortu suspecta est. Non enim sequitur, ut illud statim, quo animal quoddam delectatur, ejus etiam productum sit. Sic serpentes gratum invenientes pabulũ in medullâ humanâ ex medullâ humanâ etiam orirentur, quodnam absurdum hoc foret? Præterea reperti etiam sunt illis in locis, ubi ab hominum memoriâ nullus unquam visus est cervus. *Vid. Thom. Jordan. de Pest. phœnom. tractat. 3. pag. 605. CL. Sennert. in hypomn. V. cap. 6. Athanas. Kircher. in Mund. subterr. Tom. 2. f. 1. Libr. 12. p. 350.*

Vires. Rari usus, nec adhibetur, nisi quòd nonnulli ad libidinis stimulum commendent, cui Lonicerus contradicit &c. ibid.) Verùm hîc non tàm qualitas manifesta, quàm specifica medicamenti virtus est attendenda. Unde teste experientiâ valdè prodest contrà impotentiam, si justo tempore fuerit collectus; De hoc *Excell. Dn. D. Joh. Michaëlis p. m.* retulit, quod fuerit insignis Mœchus Lipsiensis, qui ab usu hujus justo tempore ac loco collecti sexagesimam ultrà vicem coeundo semper sperma emisit, & tantam ejus excrevit copiam, ut postibuli vulva ad hoc recipiendum non satis capax fuerit, residuum in pelvi excipere coacta. Quem Mœchum Matrimonio liberum alia experta soluta tàm probè posse venire, ultrò in matrimonium sive accersivit. Præscribitur *in morsulis, electuariis*, item *per se in substantiâ cum vino* propinatur. Nonnulli etiam ad partus difficultatem & uteri suffocationem commendant.

N. Asserunt quidam pro certo, fungos, qui tempore matutino in fimetis nascuntur, contrà impotentiam auxilium etiam suum adferre.

Huc refertur & *fungus chirurgorũ orbicularis.* Germ. Bubenfist/de *quo vid. Dn. Autorem l. c.*

§. CCCCXXI.

411. *DE VINO* p. 225.) *Vinum* est Succus ex uvis maturis expressus & per fermentationem à suis fœcibus repurgatus. Constat autem spirituosâ, salinâ & sulphureâ substantiâ partibus aqueis dilutâ; terrestris & crassa pars partim in fœces, partim in tartarum doliorum parietibus adhærens transit.

N. Pro certo mihi relatum fuit, *Laurentium Eichstadium*, celeberrimum Mathematicum potuisse certo quodam pulvere in aquam justâ proportione injecto, perfecti vini sapore eam imbuere, idque in conviviis animi gratiâ non sine admiratione convivarum factitasse.

Dicitur Paracelso Sangvis Terræ, Quercet. Omnium vegetabilium Princeps &c. ibid.) quicquid virium Natura reliquis indidit plantis, illud omne felici participatione vino, & in

in vino homini ad diversissima morborum genera communicavit.

N. Omne vinum calidum est & actu humidum, potentiâ verò siccum. Novum humidius est, maturum autem & generosum siccius.

PRÆPARATA VINI sunt varia &c. ibid. *Hinc 1. spiritus vini s. ▽ vitæ Q. E. vini* p. 226.) Hoc in Essentiis elaborandis primùm Arabes usi fuerunt, à quibus posteà ad Europæos pervenit, docente ejus usum primum *Arnoldo de villâ novâ.* Hic diu in officinis ad medicinam saltem servatus fuit, antequam gulis cederet in delicias, cujus occasionem notavit *Alexander Tassonus Libro, cui titulus: Pensieri diversi Libr. 10. c. 26.* quam ipsius verbis ex Italico conversis relatam *vid. in Excell. Dn. G. Morhofio in Epist. de Metall. transmutat. p. 112. seq.*

N. 1. *Rectificatio felicius peragitur* ibid.) Præter chartam subtilem triplicem vel quadruplicem aut pannū panis etiam similagineus tostus fundo cucurbitæ ante sp. vini infusionem imponi potest & ab hoc destillari, vel ad rectificationem phiola oblonga utilis est injecto alumine usto prius in sp. vini rectificandum, omnem enim imbibit humiditatem, Sal tartari idem præstat, qui optimus modus est.

N. *Eodem modo paratur & spiritus vini ex fæcibus vini* ibid.) liquidis adhuc, qui modus vulgaris est, destillatio per retortam fit & rectificatio per MB.

Destilla iterum per retortam &c. ibid.) Sunt, qui spir. vini infundunt retortæ vitreæ & △ lentissimo per ∴ destillant, sicque partem spirituosissimam solùm ascendere, aqueos autem vapores decidere, sibi imaginantur. Prout & *Dn. Autor h. l.* describit. Verùm non succedere certum habeo, quia phlegma æquè unà cum spiritu solet elevari.

Vires. Sp. vini calidus est & siccus, penetrantissimus &c. ibid.) Est enim naturæ 🜍reo-salinæ summè volatilis, naturam 🜍ream ostendit facilis flammæ conceptio, salinam volatilem arguit penetrantissimus sapor.

N. Spir. vini dephlegmatus oleo amygd. innatat, communis autem spir. vini subsidet.

N. In sp. vini acidum etiam ostendere vult Dn. David van der Becke/ *in Experim. l. c.*

N. *Sunt, qui sp. vini circulatum &c.* ib.) ac toties destillatum, ut in oleosam & balsamicam abeat consistentiam *Circulatum illud* Paracelsi *esse* statuunt. Alii *sp. vini proprio Sale a* ⊖*atum*; Alii *sp. vini tartarisatum* sub *circulat.* nomine agnoscunt.

3. *Spiritus vini alcalisatus* p. 227.) Quidam hanc observant proportionem, ut sumant sp. vini ℥ij. ⊖lis vini, quod ex succo fæculento evaporato & siccato △ne in calcem redacto præparatum est, ℥ß. si digeratur in cineri-

cineribꝯ hor. 24. lento primum posteà forti △ne spiritus eliciatur, ⊖ residuum rursus exuratur, teratur & cum sp. vini denuò imbuatur, digeratur post plurimos repetitos labores ⊖ simul adscendit in forma liquida.

4. *Spiritus vini acuatus Tartaro, seu spiritus vini ♀tarisatus* ib.) Rec. ♀tari ad albed. calcinat. opt. & probè siccat. q. v. cucurbitæ prolixæ & fundo gracili ad pollicis eminentiam immitte. Huic sp. vini semel rectificati tantum affunde, ut tartaro ad unius digiti latitudinem supernatet. Deinde capitello & excipulo probè affixis sp. vini blando calore abstrahe, mutato, si dimidium exstillarit, recipiente, tandem liquor destillatus super siccam tartari calcem denuò ut ante rectificetur.

N. Si sp. vini sæpè à tartaro calcinat. abstrahatur, fit non solùm debilior, sed etiã non ita flammabilis est; *vid. Dn. David* van der Becke *l. c.*

N. Si alba tartari calx non facilè acquiri potest, calx viva, aut Sal ex cineribus clavellatis per simplicem solutionem, filtrationem & coagulationem extractum substitui potest.

Ex sale ♀ ad cœrulitatem calcinato extrahe essentiam p. 227.) Verùm sp. vini nihil habeat necesse est phlegmatis, ut suprà etiam monuimus, alioquin sp. vini in digestione cũ ⊖ ♀tari collocatus aqueas sp. vini particulas imbibit & maximã ejus partẽ in liquorem oleo ♀ p. q. parato similem in vitri fundum deponet.

7. *Spiritus vini microcosmicus* i. e. *cum ⊖le ⊡ volatili acuatus.* p. 228.) Primò quidem quando sp. vini subtil. cum ⊖le ⊡ volatili anaticâ portione miscetur, coagulatur, posteà tamen in digestione uniuntur.

Vires. Menstruum est ☉ potabilis præparationi inserviens &c. ibid.) Vocatur hoc *Menstruum Antoninum*, quia *Franciscus Antonius Anglus* pro conficiendo ☉ suo potabili usus fuit. Calcinatur scil. ☉ per ▽R & post per ♀, inde demum Tinctura extrahitur per spir. vini cum ⊖ urinæ acuatum & per 30. ♂♀ digestum.

8. *Spiritus vini ⊕latus* ib.) Si ⊕lo Hungarico probè calcinato sp. vini s. q. superfunditur & △ne aperto per retortam destilletur, fit sp. ⊕oli sale ♀reo volatili sp. vini impregnatus, qui pluribus cohobiis suprà ☠ factis ita exaltatur, ut præviâ digestione, & repetitâ destillatione ex ∴ fiat spir. ⊕oli striatus eximiæ in capitis affectibus virtutis. N. Spiritus vini acidum hoc modo corrigit rodens acidum vitrioli.

9. *Quinta Essentia vini* ibid.) Si sp. vini per crebrius repetitam rectificationẽ fuerit exaltatus, & depuratus, digeratur ac circuletur, id quod pluribus cohobationibus, interpositis circulationibus, instrumentorũ artificio &c. fieri potest; Hujus Essentiæ particeps fieri poteris, quæ judicatur ex odoris fragrantiâ, quæ svavitate & jucunditate ineffabilis est.

10. *Aliud*

10. *Aliud Opus vegetabile ex communic. S. Closs. p. 229.*) Hoc nihil aliud est, quàm terra foliata tartari cum sp. vini digesta & postmodum sublimata in sal candidissimum, relictis terrestribus in fundo impuritatibus, quod iterum figendum & in igneum ruborem elevandum est. Alium lapidem vegetabilem ex tartaro crudo post plures labores in oleum converso habet *Rhumelius in compend. Hermetic. cap. 22.* quod coagulatur in lapidem.

11. *Magisterium Vini seu Lapis vini vegetabilis ib.*) De hujus vera ac genuinâ descriptione & consequenter etiam elaboratione valdè dubitatur, & non immeritò annumeratur incertis.

12. *Menstruum Basilii Valentini, Aqua Temperata, Temperatum Extractivum ibid.*) Facilis hujus est elaboratio, quæ etiam MB beneficio peragi potest, spiritum ⊖lis cum sp. vini per cohobationes subtiliando. Cohobatio autem facta cum sp. vini suprà ⊖ non succedit, ut *D. Autor* cum Aliis proponit. vide *suprà Libr. III. Sect. 4. §. 17. De ⊖ Animadv. Schrœder. Nostr.*

13. *Sal tartari Philos. ib.*) Hoc constat ex sarmentorum cineribus.

14. *Cinis clavellatus p. 230.*) Ex fæcibus vini post sp. vini destillationem relictis cineres clavellati per combustionem & elixiviationem conficiuntur; Licet sub cinerum clavellatorum nomine varia alia salia alkalia etiam ex Isatide, Ligno quercino &c. subintelligantur. Formantur scil. fæces in globulos, aut, ut in Italia, in magnos panes in fornace incinerant & elixiviant.

CLASSIS III.

DE PURGANTIBUS PRIMARIIS.

§. CCCCXXII.

412. *CL. HELMONTIUS in tr. de Potestate Medicaminum §. 34.* vera Purgantia ita describit, ut nec putrefaciant, nec electivè humores fictos educant, nec vitalia resolvant, sed ut primò nihil ex sano corpore educant, nec moveant, alterent, aut infirment illud; deindè ut non exigant quicquam foras, nisi quantum peccat, ideoque non aggravent, sed ab onere sublevent, & mox inde æger se benè habeat. Tertiò, ut insensibiliter vel saltem moderatè resolvant & abstergant, quâcunque parte causa morbifica fuerit, reliqvum satagente Naturâ. Verùm si nos ejusmodi Arcanis, quorum possessor fuit *CL. Helmontius*, foremus instructi, per quæ omnis purgatio insensibiliter & sine virium dispen-

dispendio posset institui, tunc omni illâ purgantium congerie, quæ *D. Autor* hîc in unum collegit, facilè supersedere possemus. Eoque vel maximè, quod in horum censu, si accuratius examinentur, quædam dentur, quæ ab omni pravâ ac colliquativâ qualitate vix immunia sunt, qualia *Cataputia* minor, *Euphorbium*, *Elaterium*, *Colocynthis*, *Esula*, *Semen Ricini Americani &c.* licet & reliqua semper aliquid Naturæ infensi admistum habeant, quo viribus nostris imponant; Attamen, quemadmodum in Republicâ multa permittuntur mala, ne graviora Mala ex nonnullis severè prohibitis excitentur, ita & Nos aliis destituti præsidiis iis intereà ratione & Experientiâ comprobatis utemur, & in hæc *Animadversiones & Annotationes Nostras* annectemus.

§. CCCCXXIII.

413. Hîc primo statim in ipso limine animadvertimus, *D. AUTOREM PURGANTIA* distingvere in *PRIMARIA & SECUNDARIA. De Primariis* tractat in *hac Classe. 3. De Secundariis* autem in *Classe 4.* Sed non video, quid hâc distinctione sibi velit. Ignoscant *Manes Schrœderiani.* Vel enim *per Primaria Purgantia* intelligit illa, quæ *primario & principaliter* ad vitiosos humores peculiares evacuandos vel à *Naturâ* vel à *Medici* intentione sunt directa, vel per *Secundaria* vult, quæ secundariò & minus principaliter seu indifferenter ad prædictum scopum intenduntur. Aut per *Primaria Purgantia* vult *præcipua*, quæ frequentioris sunt usus, vel *quæ fortissima & vehementissima; Per Secundaria autem Leniora & minus vehementia.* Verùm nec hæc subterfugia satisfaciunt. Nam primò de Nihilo est, singula Purgantia ad singulos & peculiares humores electivè ferri, dum indifferenter omnes vitiosos humores etiam Naturæ amicos vi suâ colliquativâ & fermentativâ aggrediuntur, in putridum, ac fœtidum convertendo liquamen. *Deinde* quidni *ALOE æquè* ac *Senna; Manna* ac *Tamarindi*, vel *cassia, gummi guttæ* ac *Ricinus* vim suam Purgantem etiam primario ac principaliter humores vitiosos tam pituitosos, quàm biliosos ac serosos evacuando exserat? Cur *Scammonium, gummi guttæ, Elaterium, Euphorbium &c.* non tam fortiter purgent, atque *Turbith, Colocynthis, Elleborus* uterque? Cur *Aloë, Manna* vi suâ laxativâ non æquent *Cassiam, Tamarindos, Sennam &c. Quare melius D. Autor Sennertum seqvutus Lib. 5. institut. p. 1. s. 1. Cap. XI. fecisset*, si *in Mitiora & fortiora distribuisset.* Sed transeant, & hæc saltem monuisse sufficiat.

§. CCCCXXIV.

§. CCCCXXIV.

414. AGARICUM p. 230.) sive *Agaricus*, est fungus albicans ex *Larice* vetustate putrescente & erosâ tanquam apostema juxta *Mesuen Lib. 2. Simplic. 3. productus.*

Duæ à Dioscoride ejus proponuntur *differentiæ*, *Mas & Fœmina. Mas* reprobatur, quia est nigrum, durum, densium, in fragmentum ceu villos nervorum ostendens. *Fœmina* præfertur, rotundum, album, quod quanto levius, porosius, fragilius, tanto habetur præstantius.

N. Pars exterior præstat interiori: Et sine virium jacturâ multos in annos durabilis est.

Vires, ibid.) Medicina familiæ à veteribus nominatur, vel quod toti corporis œconomiæ succurrat laboranti, vel quod ita innoxium sit, ut cuicunque ex familiâ nullo prorsus ætatis servato discrimine commodè possit offerri, vel quia admodum familiare, & nostri corporis partibus amicum. Verùm hoc adeò innoxium non est, stomacho enim est infestum, & ejus orificium lædit, unde nauseam, subversionem, & vomitum creat, quæ causa etiam, quod corrigatur zinzibere, caryophyllis &c. *Agarico crudo* si inter lavandum caput fricetur loco saponis in omnibus epilepsiæ speciebus utilissimè adhiberi potest.

N. Quia tardè operari solet, additur sal gemmæ vel cryst all. tartari, tartar. ⊕lat. &c.

Dosis est à ℈i. ad ʒij. in infus. à ʒij. ad ℥ß.

N. D. *Autor Agaricum* Purgantibus primario annumerat, nullâ factâ mentione, utrum antidotum sit, an secus? De cujus Naturâ, indole ac viribus tùm veteres tùm Recentiores dissident. *Dioscorides vires etiam cardiacas & alexiterias* ipsi adscribit, *Libr. 3. cap. 1.* quem sequitur *Monardus, Zacutus Lusitanus* & alii. Verùm citrà rationem & experientiam, dum Agaricus alvum saltem movet, humores agitando virtute destitutus alexiteriâ, unde & ex Theriacâ est relegandum.

Præparantur ex hoc Extractum cum sp. vini, alii aquam eligunt, sed quia *agaricum* substantiæ est resinosæ, *eligitur sp. vini. Huic aliquot guttulæ ol. d. caryophyll. vel cinamom.* addi possunt. *Trochisci* quomodo ex hoc fiant, vid. *D. Autorem.* Aliàs *notæ sunt Pilulæ de Agarico, & Hieræ cum agarico in Disp.*

§. CCCCXXV.

415. *ASARUM* p. 231.) Est herba odorata, folia habens rotunda, pingvia, hederæ similia non falcata, flores inter folia ad radicem purpureos odoratos; radices subsunt multæ, geniculatæ, tenues, obliquæ.

Solo gaudet opaco montano.

Radix & folia vere colliguntur.

Vires, &c. ibid.) Humores crassos cum scoriis biliosis per vomitum

ac secessum nonnunquam educit. Calefac. & siccat.

Diureticum est ac emmenagogum insigne, epar, Lienem & vesicam fellis aperit &c. ibid.) *Asarum crudum* vel *cum vino coctum aut sp. vini extractum* vomitum ciet & alvum turbat, *in aquæ autem ebullitione* hoc virus recedit, & mutatur in deoppilativum, diureticum tardarum febrium remedium, id quod occultatum in eo aroma prodit. *CL. Helmont. in Pharmacop. ac Dispens. modern. §. 46.* Et quantum in febribus curandis Asarum valeat ex *Matthiol. comment. in Dioscor. Libr. 3. cap. 42. constat*, dum inquit: In Germaniâ rustici tertianam & quartanam curant epoto Asari ex vino decocto melle, maci, cinamomo &c. bibunt enim hujus decocti calidi cyathum unum, alii quotidiè, alii alternis diebus, & ita alvum sub ducunt, nonnunquam etiam tantum per sudorem & urinam operatur. Id quod ex propria experientia habeo certum. Ejus folia quò fortius vel coxeris, vel cocta expresseris, vel justo diutius contriveris, eò facilius omni vi catharticâ exues. Quantum & in ictero, hydrope &c. valeat, praxis docet. Pulmonũ etiam vitiosos corrigit humores & tussientibus ac asthmaticis confert, cum melle & vino decoctum. Dresdæ fuit Medicus aulicus, qui omnibus ferè Medicamentis immiscuit. *Specificum est D. D. Strobelbergeri antè paroxysmum in quartanâ.* Externe etiam in affectibus aurium utile inde præparatur Medicamentũ.

Dos. rad. à ʒß. ad ʒi. in substantiâ; & in infuso à ʒi. ad ʒiij.

Præparatur inde *Diasarum Fernelii* & ingreditur *etiam trochiscos Hedychroi.* Utrum autem radices, an folia hanc trochiscorum confectionem ingrediantur, quæritur; Pro foliis stat *Sylvaticus Libr. de Theriac.* p. 57. *Primò* quod radicibꝰ insit vis purgandi, quæ tamen in trochiscis non expetitur. *Deindè* quia folia facilius arefieri & pulverisari possunt. *Tertiò*, quia odor, acrimonia & amaritudo, ob quæ radices pręferuntur, æquè insunt foliis. Verùm rectius cum *Marantha* radices præferuntur, cum plus de aromatica qualitate participent, & si qua illis insit vis cathartica per exsiccationem, decoctionem & cum aliis fermentationem corrigi potest.

§. CCCCXXVI.

416. *BRYONIA* p. 231.) Seu *vitis alba*, folia habet lata quinquangularia, ad vitium similitudinem divisa, sed asperiora, hirsuta & albicantia, flores parvi, candidi, racemosi & uvarum ritu congregati. Ad perticas scandunt & multiplici eas nexu amplexantur. *Baccas fert rubras & nigras, utraque usualis. Prior tamen præfertur.* Radix Mechoacannæ valdè est similis, viribus tamen diffidens. *Bryoniæ* acris est & mordax, *Mechoacannæ* insipida, nec ullius acrimoniæ particeps.

Crescit

Crescit in dumetis. Floret Majo.

Radix vere collecta in usū accersitur.

Vires &c. ibid.) Purgat validè serosos & pituitosos humores, unde & in Lienis, jecoris, Mesenterii obstructionibus & ventriculi impuritatibus radix in vino infusa valdè confert, tutò etiam hydropicis cum aliis hydragogis propinari potest. Hæc radix rasa extrinsecus arthriticis doloribus, contusionibus superimposita notabilem affert allevationem. Tanquam specifico utimur etiam ejus feculâ, vel, quod melius, ejus pulvere in suffocatione uteri cum asthmate conjunctâ, seu suffocatione hypochondriacâ.

Dos. in subst. ad ℈j. & in infus. ad ℥ß.

§. CCCCXXVII.

417. CARTHAMUS p. 232.) *Cnicus. Crocus sylvestris.* Germ. wilder Saffran.

Colitur in hortis. Floret Julio & Augusto.

Hujus semen tantùm in usu est.

Vires &c.) Calefac. & sicc. purgat vomitu ac secessu crassos & viscidos humores, confert pectori. Et quia stomacho adversatur, corrigitur Sem. anisi, galang. zinzib. &c.

Dos. est in subst. à ℈j. ad ℈ij. sed rarò in substantiâ ita offertur ob viscositatem. In infuso autem crebrius à ℥iij. ad vj. vel ultrà.

Ex hoc prostat Extract. diacarthā. Syrup. de cartham. Elect. diacartham. & species diacartham.

§. CCCCXXVIII.

418. CASSIA ibid.) *Fistula, duorum est generum. Una Orientalis, quæ minor; Altera occidentalis seu Americana, quæ major. Illa* præfertur, quæ ex Orientali & locis ad Septentrionem vergentibus defertur. Atque *hæc siliquosa est, cubitalis,* figurâ tereti, nigra aut flavescens; cùm immatura, viridis, intrà corticem lignosum semina fovens siliquis similia, intervallis septo membranoso distinctis, & modicâ quâdam medullâ succosâ nigrâ, dulci, sed nauseosâ præditâ: Per siliquæ corpus linea duplicata nigra in longitudinem excurrit, quæ in duas partes æqualiter divisa est, magisque acuminatur parte eâ, quâ petiolo adhæret. Ex Alexandriâ Ægypti adferri solet. Arborem, in quâ crescit, tradunt esse crassissimam, foliis Mori aut Nucis juglandis, flores latos candidos ferre, fructum copiosum.

Altera CASSIA AMERICANA dicitur, priori multo major.

Crescit in Hispaniolâ, Cubâ & Jamaicâ, non sine incommodo aliarum frugum, ad harum arborum olfactū formicarum occurrit tanta copia, ut quicquid apud illas arbores aut in earum viciniâ feritur, à formicis consumatur, gravemque ideò incolis inferant molestiam.

N. *Advehi cepit & ex Brasiliâ &c.* ibid.) In Javâ etiam crescit, *teste Bontio l.c.* in cujus sylvis copiosè provenit. De siliquis referunt, quod quando

do iis maturescentibus venti flant, tantus ad invicem earum sit conflictus, ut obstrepere inter eas mille anserum & anatum agmina videantur. Ab earum enim collisu pro succi acerbi aut maturi (pro diversitate texturæ partium) qualitate proveniunt vocum moduli non insvaves.

Vires Medullæ ibid.)Hujus pulpæ usus frequens etiã est apud Malayos in renum ac vesicæ affectibus, in gonorrhœâ etiam ex impurâ venere contractâ, si ei misceatur pulvis terebinthinæ coctus.

N. Externè etiam *Pulpa Cassiæ* cataplasmatis lenientibus & resolventibus additur. Sic quando dolores arthritici ab humore calido concitati infestant, partibus dolentibus sequens Emplastrum apponi potest nulli secundum.

Recip. pulpæ cassiæ ℥ß. farin. hordei. fabarum ãã. ʒiij. Succi apii. Cydonior. ãã. ʒvj. Santal. rubr. ℥ß. ol. viol. rosar. Nymph. ãã. q. s. M. f. Cataplasma.

Ex hâc præparatur *Pulpa Casiæ*, quæ trajectione medullæ exemptæ per cribrum perficitur; Hujus Dosis est infantibus ad ʒiß. adultis ad ℥iß. in clysteribus ad ℥ij. Prostat etiam Cassia alia communis pro clysteribus. Item *Elect. Diacassia pro Mannâ*, *Casia extracta sine* foliis sennæ, & cum foliis sennæ &c.

§. CCCCXXIX.

419. CATAPUTIA *minor* p. 233.) *Lathyris*. Germ. Spring-Körner.

Colitur in hortis. Floret Julio, fert Semina Augusto.

Hujus semen s. grana prostant. Sed rari est usus.

§. CCCCXXX.

420. COLOCYNTHIS p. 234.) *Cucurbita quædam sylvestris est*, græco & latino idiomate sic usurpata, Arabicè *Nandhal* dicitur, unde & nomen *trochiscorum Alhandali*, qui ex eâ conficiuntur. Repit per terram cucurbitæ sativæ ritu, foliis amplis, lanuginosis sarmentis longis humi serpentibus, floribus ex luto pallescentibus, horum quidam Pomorum prodromi, nonnulli citò marcescunt. Hæc poma rotunda & amarissima, ac præcipuè medulla eorum arida hujus loci est.

Fructus seu Poma, ac præcipuè medulla ejus arida affertur ex Ægypto.

Vires, &c. ibid.)Præter vires à *D. Autore* recensitas, *colocynthis* etiam insignem menses movendi vim habet. Unde umbilicalia ex trochiscis alhandali & sabinâ, suffitusque crebriores ex colocynthide fluxum mensium potenter movent.

Corrigentia illa sunt cuminum, tragacantha &c.) Verum & genuinum colocynthidis corrigens moderno tempore adhuc desideratur. Quæ enim *Dn. Autor* allegat, vera corrigentia dici nequeunt. Neque cum acidis correctio rectè expeditur.

Ego

Ego statuo mediante fermentatione cum succo cydoniorum melius eam procedere posse.

Inspissat ad consistentiam mellis ib. &c.) Si pulpæ colocynthidos à seminibus liberatæ s. q. coq. in ▽ s. repetis vicibus affusâ & colatâ & omnis colatura leniter evaporet ad mellis spissitudinem & demum sp. vini extrahatur, subsidente in fundo crassitie abjectâ, hæc sanè correctio nec postrema erit.

§. CCCCXXXI.

421. EBULUS p. 235.) De *Ebulo* aliàs suprà jamdum fuit actum *Classe* 1. Hîc solùm ejus partes purgationi inservientes perstringemus. Et sunt *cortices & semina seu Acini*. Hæc hydragora sunt, unde in hydrope & aliis affectibus serosis conferunt. *De horum præparatis vid. Dn. Autorem.*

§. CCCCXXXII.

422. ELLEBORUS NIGER ibid.) Seu *Veratrum Nigrum flore roseo*, numero *quartus Bauhini verus & legitimus est Elleborus niger*, qui in officinis recipi debet. Hîc diligenter notandum, in ejus electione summam cautelam esse observandam, ne *Aconitum*, quod summum esse deleterium pro *Ellebori nigri* radice, quæ inter se externâ formâ, si foliâ fuerint detracta, conveniunt, substituamus. Deindè & hoc scitu est necessarium, differentiam quandam inter has radices esse ratione loci, ubi effossæ sunt, nam illæ, quæ ex Styriâ apportantur, virtute suâ reliquas antecellunt.

Universa genera Veratri Nigri Martio & Aprili florent, & colligenda in Majo & Junii initio.

Hujus radix ac præcipuè cortex in usu est.

Vires &c. p 236.) Purgat humores adustos, tartareos, melancholicos, unde in omnibus affectibus inde ortis confert, ut maniâ, insaniâ, hypochondriacâ &c. Si scil. ista symptomata non simpliciter ab internæ imaginationis thymosi inceperint, sed à causis occasionalibus in hypochondriis stabulantibus & noxium impetum in vitalem œconomiam facientibus fuerint orti. Externè etiam *Angelus Sala* nodulum inde facit & pessi instar in suppressione mensium in vaginam penis intrudit, licet cum mirabili totius contracturâ, sine tamen noxâ, summè proficuum dicit.

Dosis est à ℈j. ad ℈ij. In infusione dant à ʒj. ad ℥ß.

Rejectâ medullâ ligneâ ibid.) Hanc rejectionem ut inutilem & impossibilem improbat *CL. Zwelferus in animadvers. ad P. A. pag. 412.* Verùm hæc emedullatio, sive decorticatio adeò simpliciter tanquam inutilis & impossibilis rejici nequit, præterquam enim quod hanc ipsam ipse *Dioscorides* botanicorũ ferè Princeps *Libr. 4. Cap. 146. approbarit*, efficacioris etiam partis hîc ratio est habẽda, quæ non medulla lignea, sed exterior

cortex est. Neque adeò impossibilis est hæc dicta excorticatio. De *helleboro albo* constat ejus medullam perquàm facilè extrahi posse. Ex *helleboro nigro* præsertim *Styriæ* recenti, si radix prius contusa fuerit, medullæ ligneæ extractio facilè etiam fieri potest.

N. *Alii radicem ita præparatam ulterius pomo cydonio infigunt &c.* ib.) Verùm hoc tanquam ineptum omitti potest.

N. *Alii loco vini solâ aquâ pluviali utuntur* p. 237.) Recip. radic. hellebor. nigr. mundat. q.v. incisas coque cum s.q. aquæ pluvialis vel fontanæ repetitis vicibus affusæ & colatæ, usque dum vires omnes sint evocatæ. Colatura evaporet ad mellis spissitudinem, ex quâ demum cum spir. vini parandum est extractum legitimæ consistentiæ. Hoc mitissimum ac minus violentum est Pharmacum, nec multum purgando per inferiora, minus per superiora operatur. Consultissimꝰ vir *D. Pieruccius JCtus Patavinus* de Germano quodam in Italiâ degente *Th. Bartholino fidem* fecit, quod sexagesimo ætatis anno dentes novos & nigros capillos sibi refecerit *solo Ellebori nigri extracto cum vino & rosis* & ad plures annos vitam extenderit. *Thom. Bartholin. Centur. V. Histor. 28.* Hoc *Extractum* ingreditur etiam *Mixturã Balsamicam D. Knœffelii* & *Syrupum ejus purgantem. Ex Hoc plura Præparata vid. in D. A.*

§. CCCCXXXIII.

423. ELLEBORUS ALBUS p. 238.) Crescit & in Indiâ Ellebori albi species, quam *Potsiock* Chinenses & Javani vocant, estque in summo pretio. *JACOBUS BONTIUS de Medicinâ Indorum.*

Hic ob vehementem ac violentam operationem rarioris usus interni est: Externè sternutationes movet.

N. Ex hoc *vomitorium Conradini* præparatur.

§. CCCCXXXIV.

424. EPITHYMUM p. 239.) Cirri illi, qui thymo innascuntur, *epithymi* nomine veniunt, blandè corpus purgant, & ab adustis serosis humoribus liberant, unde omnis generis affectibus, qui à serosis & adustis humoribus ortum habent, opitulantur. Ex *hisce decoctum vel infusum fieri solet* vel *per se* vel *cum fol. Senn. A. in aq. fumar.* vel sero lactis caprini.

§. CCCCXXXV.

425. ESULA p. 239.) Herba est Linariæ valdè affinis, nisi quod hæc lacteo careat succo, quo illa turget juxtà versum :

Esula lactescit, sine lacte Linaria crescit.

Hujus diversa sunt genera, ex his tamen potissimum *Pinea* eligitur. Germ. Wolffs-Milch.

Cortex radicis frequentioris usus est, præ foliis & succo.

Vires &c. ibid.) Hoc Pharmacum magis rusticis, quàm Dominis & aliis

aliis subtilis texturæ hominibus inservit, ob summam ejus vehementiam. Unde & *Rusticorum Rhabarbarum* dicitur. *vid. D. A.*

De FRANGULA & GRATIOLA *vid. D. Autorem* p. 241.

§. CCCCXXXVI.

426. HERMODACTYLUS p. 241.) Quasi *Mercurii digitus*, cur autem ita appelletur, ignotum est. Dicitur etiam *colchicum*, non autem illud *strangulatorium*, quod unâ die suffocatu interimit, *nec Nostras Ephemerum*, sed *peregrinum illud officinarum*, non *flaccidum*, ut *nostras*, *sed durum*, compactum & quod levi contusione in farinaceum pulverem abit, & adsumptum humores tartareos ac serosos ex partibus remotis educit.

Ingreditur *Pulverem, quem Th. Paracelsus in morbis Podagricis commendat. Libr. de Morb. ex tartaro tract. 2. Cap. 2. item Elect. Caryocostin. Bayeri.*

§. CCCCXXXVII.

427. JALAPA p. 242.) *Chelapa*, sive *Celapa*, à Massiliensibus JALAPIUM, vel *Gelapo, teste Bauhino Libro 8. Prodrom. cap. 2.* vocata, quæ aliàs etiam *Mechoacanna nigra* appellatur; *Bauhino* autem in *Pinace* dicitur *Bryonia Mechoacanna nigricans*, quã *Nardus Antonius Recchus* Libr. V. *Rer. Medicar. Nov. Hispan. Cap. XXXVIII.* sub *Tacuache* aut *Radicis Miguacanicæ Purgantis titulo describit.* Alii eodem teste *Pusquam*, Mexicenses *Tlalant*, *Lacacuitlapilli* vocant *Xalapam* ab oppido veræ crucis & præcipuo Novæ Hispaniæ portu, S. Joan de Ullua XVI. leucis distare *Dom. de Laët Lib. V. Indiæ occid. Cap. 18.* scribit. Ante paucos annos demum hujus notitia ad Nos pervenit, & jam quotannis ex Americâ ibidem in taleolas secta magnâ copiâ in Europam transportatur.

Vires &c. ibid.) Omnis generis humores & maximam partem serosos per alvum subducit, fortius quàm *Mechoacanna alba* sequens.

Eligitur exterius nigricans, interius quodammodo ruffescens resinosum, & si candelæ admoveatur, flammam concipiens.

Præparantur exinde *spec. diagalappæ Mynsichti, Extractum, Magisterium* &c.

§. CCCCXXXVIII.

428. MECHOACANNA ib.) Nomen à loco natali *Mechoacan.* Orientalis Indiæ, in quâ plurima crescit, descendit; crassa, per taleolas secta & exsiccata ad nos adfertur, à quibusdam *Rhabarbarum album* vocatur.

Similis est radici Bryoniæ, sed non eadem. Optima est recens, albicans, magna, ponderosa, insipida.

Vires. Pituitosos, aquosos, serososq; humores ex toto corpore &c. educit. p. 243.) Unde in catarrhis, hydrope, arthritide &c. summo cum juvamine adhibetur. Dosis infantibus à ℈ß. ad ℈i. Adultis à ʒß. ad ʒiß. in infuso ad ℥ß.

Medicamenta ex hâc præparata vid. in D. A.

Cum *MEZEREO*, utpote valdè drastico Pharmaco, Nobis hîc etiam nihil est commercii, sed *D. Lectorem remittimus ad D. A.* ibid.

§. CCCCXXXIX.

429. *MYROBALANI* p. 244.) *Myrobalanus Mauritanorum* seu *Arabum* est inventum, à quibus Græci acceperunt. Isti tamen ut *Dioscorides & Galenus* διὰ τοῦ μυρεβαλάνου vocabulum *Nucem unguentariam* intellexerunt, nec in usu habuerunt fructus eos, quos *Avicennæ & Serapionis* interpres vocat *Myrobalanos*, ut qui rectius ad pruna referuntur.

Quinque ejus genera figurâ & viribus discrepantia à D. Autore afferuntur. *Bellerici & Emblici* nascuntur in Javâ, ac præter dictas *Myrobalanorũ* species *Jacobus Bontius* l. a. in Javâ nasci vidit hactenus Nostris incognitas, figurâ rotundâ, ac quæ sine striis ac incisuris sint, leves planè ac æquales, cæterum trunco, foliis ac sapore reliquis *Myrobalanis* similes sunt, in primis *Bellericis*, nisi quod de purgativâ cæterorum *Myrobalanorum* virtute non participent, ac magis adstringentem vim obtineant. *Unde conditi* dysenteriæ, choleræ ac biliosis febribus ac putredini egregiè resistunt.

Nascuntur in Arboribus magnitudine Prunis similibus, sed ut fructu, ita foliorum diversitate discrepantibus. *Flava* Sorbi profert folia, *nigra seu Indica* foliis est Salicis. *Bellerica* foliis Lauri, sed pallidioribus & subcineritiis. *Chebula* folia habet persicis similia.

Magnitudine & colore quoad formam externam distingvuntur, in eo autem conveniunt, quòd manifestam possideant qualitatem tonum viscerum roborandi & simul alvum solvendi.

N. *Citrinam ex Indâ* fieri statuit *Cordus*, relictâ *Indâ* in Arbore, usque dum maturescat, *Citrinam* oriri. *vid. Dominic. Chabræus in histor. stirp. universal. & in Sciagraph.* p. 13.

§. CCCCXL.

430. POLYPODIUM p. 245.) Germ. Engelsüsse.

Reperitur in Fago, corylo, in ruderibus saxosis, omnibus tamen præfertur, quod nascitur in Quercu.

Hujus radix in usu est.

Vires. ibid.) Adustos, crassos, viscidos educit humores per alvum, unde in malo hypochondriaco & scorbuto cum aliis admixtis, quæ segnem ejus accelerant operationem, summo cum fructu adhibetur, vel in infuso, vel in decocto.

§. CCCCXLI.

431. PSYLLIUM p. 245.) Extra malignitatis suspicionem hoc non est compo-

positum, quam *Dioscorides Libr. IV. Cap. 65. & P. Ægineta Libr. V. de re medicâ cap. XL.* jam pridem ei tribuerunt, ideoque internè non facilè ejus pulpâ & cortice utamur, sed saltem extrinsecus illius mucilaginem usurpemus.

§. CCCCXLII.

432. *RHABARBARUM* p. 246.) ῥᾶ καὶ ῥῆον. *Raponticum Rhabarbarum. Indicum Rhabarbarum.*

In Chinâ seu Sinâ provenit &c. ib.) Quamvis hoc in universâ Sinâ nascatur, in provinciis tamen Su civen, Xensi atque Socieu civitate ad muros Sinarum proximâ uberius provenit. Illam M. PAULUS *Venetus* SOCUIR appellat, ubi & Mauri, qui, dum cum Caravanis in Katai, hoc est, Sinas & Cambale, hoc est, Pequinum proficiscuntur, subsistunt, coëmunt. Terra, in quâ gignitur, rubra est & lutosa ob fontes ac pluvias: folia pro ratione plantæ magis vel minus duobus palmis longa, infernè angusta, supernè ampla, limbus illorum lanuginem pilosam habet, quæ tamen ubi adolescunt & maturantur, marcescuntque, flavescunt & in terram declinant. Truncus suprà terram uno palmo cum foliis supereminet, ex quorum medio ramus subtilis, onustus floribus, violis magnis non absimilibus exsurgit, qui succum expressum instar lactis cœrulei habet, odorem acutum, & quem nares fastidiant, redolentes. Radix seu caulis, quem terra recondit, est longus uno, duobus & aliquando tribus palmis; Illius color cereus, subobscurus, sæpè grossitie humanum bracchium adæquat, alias quoque radices tenues circum circa projicit, quibus resectis Rhabarbarum divisum in frusta, carnem interdiu flavi coloris rubeis refertam venis ostendit, ex quâ succus flavus & rubeus aliquantulum viscosus destillat. Porrò si quis statim illa frusta humida ad siccandum appenderet, experientia docuit, unctuosum illum humorem mox evaporare & radicem levissimam remanere, adeoque omnem virtutem deperdere. Ideò periti recentis Rhabarbari frusta primum in oblongis reponunt mensis & qualibet die tribus aut quatuor vicibus ea revolvunt, ut per hanc industriam succus incorporetur frustis & constipatus maneat: tum verò quatuor dierum spatio concreto humore, transactis per frusta illa funiculis, appensa ventis exponunt, loco tamen umbroso, ne radiis solaribus contingantur. Effodiendo *Rhabarbaro* hybernū tempus est optimum, antequam viridia folia incipiant pullulare, quod scil. eo tempore circà Mensis Maji initium succus & virtus unita & collecta fit. Quod si verò *Rhabarbari* radix effodiatur æstate, aut illo tempore, quo viridia folia producit, uti nec dum hoc tempore maturuit, flavoque illo succo & venis

rubeis caret, porosaque ac levissima est, ita ad perfectionem Rhabarbari hyeme effossi maximè pertingit. Recens ac viride amarissimum est & gustui maximè contrarium. Hæc *Rhabarbari* descriptio à *Johanne Baptistâ Ramnusio* primum prodita fuit in illâ, uti inscribit, declaratione, quàm *Marci Pauli Veneti* Itinerario à se Italicè edito præmisit, ubi eandem *Rhabarbari* historiam cum ipsius effigie Mercatori cuidam Persæ ingenioso, ut inquit, viro in provinciâ Chilan nato, nomine *Chaggi Memet* acceptam refert. Utique venerat circà Annum Christi 1550. Mercator ille Venetias, magnâ secum *Rhabarbari* copiâ advectâ, & per interpretem narraverat *Ramnusio*, aliisq; simul amicis, aditam sibi visamque fuisse provinciæ *Tanguth* civitatem *Succuir*, in cujus ditione esset copiosus præstantissimi *Rhabarbari* proventus, de eo edisserens eadem ferè omnia, quæ superius sunt exposita; Ita ut Mercatoris hujus fide, qui, ut verisimile est, mercis suæ studuit distractioni, rem totam niti satis esse manifestum videatur. Attamen ad plantæ formam quod attinet, prorsus aliam pro verâ agnovit vir talium studiosus & spectator accuratus *P. Martinius, Atlantis Sinici autor*. Qui cum A. C. 1654. circà Mensis Junii medium Amstelodamo Antverpiam tendens fortè Lugdunum Batavorum transiret, Nobilisque & Magnifici viri *Dn. JUSTI NOBELARII* cultissimum in suburbano hortum lustrare cuperet, ex ipso ingressu vel eminus conspiciens Hippolapathi genus quoddam foliis quidem amplis & rotundis virentibus ex obscuro, floribus verò in altum elatis, comosis & albicantibus. Verùm illud esse & genuinum *Rhabarbarum* non interrogatus ultrò pronunciavit. *Hæc ex relatione Doctissimi Viri Jacobi Bolii Chinâ Illustratâ p. 185.*

Hujus Radix solùm in usu est.

Vires. Purgat benignè bilem flavam, pituitamq; viscosam &c. p. 146.) Ego statuo *Rhabarbarum* omnes etiam indifferenter purgare per alvum vitiosos humores, non solùm bilem flavam, sed alios etiam humores, color excrementorum flavus à *Rhabarbari* tincturâ proveniens antiquis pro bile flavâ imposuit.

Dysenteriâ, diarrhœâ præ aliis commendatur &c. ibid.) Dysentericus enim fluxus non statim est supprimēdus, sed humor, qui intestinis adhæret, eaq; erodit & exulcerat, abstergendus & evacuandus, & quidē statim ab initio, antequam à causâ Morbificâ intestina gravius lædantur, & major exulceratio excitetur, id quod commodius fieri nō potest, quàm *Rhabarbari* beneficio. Notandū tamen, si vitiosi humores nimiū sint fermentati ac orgasmo ferantur, ac metus sit, ne ex levissimo laxativo irritentur ac majore cum impetu ad

par-

partem affectam ruant, *Rhabarbarū* non prodesse, sed aliquando ægros in certam perniciem præcipitare.

Corrigitur Cinamomo, Schœnantho &c.

Nonnulli levi tostione vim purgantem minui &c. ibid.) Hic notandum est, cum purgare volumus, *Rhabarbarum* non esse vehementer torrendum, quia facilè fieri potest, ut vehementer tostum omnem vim purgandi amittat, & empyrevma contrahat; Si autem vim ejus magis adstringentem desideres, in usum accersas partem remanentem post tincturæ rhabarbari extractionem cum aq. cichor. vel plantag. factam.

N. 2. *Radix Rhabarbari Monachorum* ib.) *Rhabarbari* vocati *Monachorum radix* ab incolis *Amamaxta* vocata adeò sapore, odore, & calore, substantiâ & viribus viri *Rhabarbari* radicem repræsentat, & imitatur, ut nisi foliis ab illo distaret, quæ desinūt in acumen, *verum Rhabarbarum Alexandrinum* à nullo non judicaretur. Quare hortense Hippolapathum cōgener esse *vero Rhabarbaro* censet sæpè laudatus *Franciscus Hernandez in Rerum Medic. Nov. Hisp. thesaur. Lib. VI. c. 63.* & posse in ejus penuriâ substitui ac pares penè vices præstare.

Eandem purgandi facultatem obtinere ib.) Scorias enim biliosas benignè & cum quâdam roboratione fœlici cum successu evacuat; Cum a. partibus constet subtilioribus, quæ sunt expurgantes, aliis verò crassis & adstringentibus, utimur succo expresso tanquam laxativo à ℥ß. ad ℥j. dosi: remanentiis autem veluti alvum adstringenti Medicinâ.

N. 3. *Rhabarbarum ex omnibus catarcticis est usitatissimum &c.* p. 247.) Notandum tamen ex *Petræo in Nosologiâ suâ Tom. 2. p. 165.* gravissimè peccare eos, qui in quâcunq; obstructione hepatis solo illo pro purgante utuntur. Sic enim si fuerit ab humore adusto tartareo obstructio, nō educetur hic crassus humor, sed saltim tenuior, & qui ad solutionē obstructionis plurimū conferre potest.

Ex hoc *præparantur Rhabarbari confectio cum Sacchar obductum, Syrup9 de Cich. cum rhab. Diasereos, trochisci de Rhab. Pilul. de Rhab. Extract. Rhab.*

Acui potest diagrid. præparat. Gummi gutt. &c. p. 247.) verùm non conducit hisce drasticis pharmacis *Rhabarbarum* acuere, sic enim qualitatē adsciscit colliquativam. Sed satius est vel *in infuso cum aq. Cichor. endiv. scabios. vel in decocto, vel extracto* adhibere.

§. CCCCXLIII.

433. *RICINUS* p. 247.) Ita nominatur ob seminis ad animal illud similitudinem. *Dioscorid. Libr. 4. Cap. 158.* *Mirabilis arbor* Wunder-Baum/ appellatur ob elegantium foliorum platani æmulam. Arbor dicitur ob altitudinem. *Nicolaus Monardes histor. simplic. Cap. 4.* refert, se, cum Hispaniam peragraret, circà

Malacan & Calpen ad fretum Herculeum, aliisq; maritimis *RICINI* plantas craſſitudine hominis, altitudine trium, multis prægrandibus ramis bracchiatas inſtar aliarum arborum, qui rami illic tertio aut quarto quoq; anno amputari ſolent, vidiſſe.

In uſu ſunt ſemen & nuclei.) Sed tantæ noxæ ſunt,ut ſatius ſit illis abſtinuiſſe.

§. CCCCXLIV.

434. *RICINUS AMERICUS* ib.) Ante aliquot annos hoc *RICINI* genus ex Americâ in Germaniam illatum, ſecundo loco à *Bauhino in Theatro* recenſitum; vulgari paulo majus.

N. Contrà impotentiam ex veneficio Rec.Ricini M. iij. injice in ollam novam & ſuperfunde urinam patientis,coque bene copertâ & perlutatâ ollâ lento △ne, poſtmodum ſepelias in loco invio. Veneficæ ut plurimum poſt coctionem ſangvinē cum maximo dolore mingent, vel intenſiſſimos percipient dolores, usque dum ægrum à maleficio liberaverint.

§. CCCCXLV.

435. SENNA p.248.) Vel *Alexandrina* eſt ſeu foliis acutis,quæ præſtātiſſima, *vel Italica,* quæ illi ſubſtituitur. Planta eſt ſiliquoſa magnitudinem habens unius cubiti è regionibus orientalibus ad Nos primum advecta, colutheæ veſicariæ admodum ſimilis,cujus folia ad liquiritiæ vel fœnugræci effigiem accedunt.

Flores ex alarum ſinu erumpunt lutei, tenuibus pediculis appenſi, quibus ſuccedunt folliculi oblongi, plani, compreſſi, incurvi, ſeminibus parvis,fuſcis,compreſſis gravidi.

Colitur in Ægypto, Apuliâ & Hiſpaniâ.

N. *Veteribus Græcis indicta &c.* ibid.) Antiquis fuit ignota, ſed à junioribus Græcis & Arabibus ſolùm cognita, *atteſtante Serapione cap. 58. Vid. Mizaldus in ſingulari de ſennâ opuſculo.*

Hujus folia in uſu ſunt, quæ ut plurimum ſ. ſ. id eſt ſine ſtipitibus præſcribi ſolent.

Vires. Senna inter purgantia uſitatiſſima eſt &c. ibid.) Hæc Medicina ſecuritatis eſt,pueris & cujuscunque ætatis hominibus benigna, aduſtos, craſſos,& ſalſos humores à cerebro, Pulmone,jecore,Liene,ventriculo & Meſenterio blandè ſubducit,ac Morborum ex ejusmodi humoribus provenientium Medela eſt. Errant igitur, qui illam perturbare Ventriculū & imbecillum reddere dicunt, cùm enim amaritudinis nonnihil & levis adſtrictionis habeat,patet,eam prodeſſe ventriculo. Quod verò muliebria & pituitoſa corpora epoto Sennæ infuſo torminibus vexentur, id humorum pituitoſorum vitio quidā tribuunt. Eſt aliquid; Verùm, cur non etiam alia purgantia,quæ aduſtos æquè ac mucilaginoſos acres humo-

homores educunt, idem dant effectum? Rectius illi statuunt, qui id crudiori ac magis fixæ terrestri Sennæ particulæ forti expressione prolectæ adscribunt. Hinc videmus ejus extractum ab ejusmodi effectu immune.

Dosis hujus in substantiâ est à ʒß. ad ʒiß. In infuso à ℥j. ad ℥ß. vel plures vices ℥j. ij.

Ex Sennâ præparantur Pulvis Sennæ Montagn. Syrupus fol. Senn. A. Syrup. de Pomis. Passulæ laxativæ, Extractum, Tinctura &c. de quorum præparationibus vid. D. A. Hoc loco, Lector Benevole, communico Tibi *Crystallos foliorum Sennæ A. purgantes à Cl. D. Joh. Ferdinando Hertotd S. R. I. Acad. Nat. Curios. Colleg. Reg. Civit. Brunensis Physico mihi* aliquot ante annos communicatos.

Rec. Spiritus roris majalis q. v. in hoc infunde per noctem fol. Senn. A. s. s. q. v. ut spiritus 4. emineat digitos. Tinctura multoties per chartam bibulam filtretur, hoc facto, lenissimo vapore superfluus exhalat spiritus, reliqvus in frigido & sicco loco locetur, & crystalli concrescent, qui in vase eburneo servandi.

Dos. à gr. v. ad ℈j.

§. CCCCXLVI.

436. *SOLDANELLA* p. 249.) Græcè ... Ger. Meerwinden.

Crescit in locis maritimis Italiæ, Galliæ, inferioris Germaniæ. Floret æstate.

Hujus folia ad nos ex Galliâ allata sunt in usu. Et specificum serosorum humorum in scorbuto & hydrope purgans præbent. Corriguntur Sem. anisi, zinzib. cinamom. Dosis est in substantiâ à ʒß. ad ʒj.

§. CCCCXLVII.

437. *SPINA INFECTORIA* ibid.) sive *Rhamnus solutivus, Spina cervina &c.* Germ. Wegdorn. Creutzbeer.

Crescit juxta sepes in sylvis, etiam in hortis. Floret Majo, fructus fert Autumno.

Hujus Baccæ in fine Septembris collectæ, aut initio Octobris in usu sunt.

Vires. Purgant bilem, pituitam ac maximè serosos humores &c. ib.) Unde ex his præstat syrupus domesticus dictus, seu de spinâ cervinâ in calculo & arthritide miræ efficaciæ.

N. Ex *Baccis* tria diversa, prout leguntur, colorum genera parantur, hoc est, lectæ, dum virides sunt, & siccæ asservatæ vocantur baccæ herbaceæ, quæ in aquâ aluminosâ maceratæ, vel recentes in aquâ aluminosâ contusæ satis elegantem colorem flavum largiuntur, quo pictores utuntur in suis picturis, & bibliopegi ad tingendum margines librorum & pelliones ad colorandum pelles. Uti ipsi etiam parare solent colorem viridem ex baccis, quando nigræ sunt, contusis, & lebeti æneo vel cupræo immissis, ibiq; per triduum aut

quatriduum relictis, vel paululum super △ne calefactis, adjecto alumine contuso & deinceps expresso. Succus sive liquor passim amplis inditur vesicis, forti filo supernè ligatis & donec siccetur suspensis, tum verò aquâ vel vino dissolvitur. At præstat Vinum Hispanicū, quod coloris marcorem præoccupet, eumque tantò diutius vegetum conservet. Tertius Color est purpurascens, qui paratur ex baccis, quæ crescunt in dumetis usque ad medium vel finem Novembris, quando sunt ab arboribus deciduæ. *Vid. Parkinson Th. Botanic. Trib. de Spinâ cervinâ.* Ex his baccis *TORNAM SOLIS* confici idem *Autor* statuit, & quidem illam vulgarem. Hujus scilicet Plantæ Baccæ ad plenam maturitatem provectæ, intus intrà cutem exteriorem & nucleum internum sive Semen succum quendam continent, qui chartæ aut panno affrictus primitus colore apparet frondenti & eleganti viridi, mox verò in chartâ vel panno in colorem mutatur subcœruleum, idemque pannus deinceps aquâ madefactus & constrictus aquam imbuet vini clareti colore & hæ sunt istæ laciniæ, quæ passim in aromatopoliis & pharmacopoliis *TORNA SOLIS* appellantur. Verùm *Dodonæo* telam istam lineam aut linteum gallicè *Tornesol* vocatum à *Succo Heliotropii tricocci seu quarti Bauhini* imbui, à quo rubente purpureo inficitur colore, testatur: quamvis *CLUSIUS* id siliquis seminis, pannis solum affricatis tribuat, quos docet florido viridi colore inficere, qui temporis momento aëri expositi in cœruleum eumque elegantem mutatur. Industrius *OLAUS WORMIUS in Muséo Libr. 2. cap. 34.* *Alterius* meminit, & quidem rarioris & majoris pretii, quam BEZETTAM RUBRAM vocat, ex cochinillæ granis, inquiens, Novæ Hispaniæ; sed *Plinius Neapolitanus seu Imperatus Libr. 4. histor. natur. 44.* à violis tingi testatur, *La Torne sole fassi de viole amassate & è di facile alteratione: al contatto di altre materie Passa toccato della calce in celestino*, h. e. *Torna solis fit ex violis accumulatis, & est facilis alterationis ad contactum aliarum materiarum, calce tactus transit in cœlestinum. Vid. & Johann. de Laët. in descript. Indiæ Occid. Libr. V. cap. 3.* Hæc venustam rubedinem genis virginum conciliat. Aquæ immersæ huic facile tincturam suam communicat; at vix vino, nullatenus verò spiritui vini.

§. CCCCXLVIII.

438. *TURPETHUM* p. 250.) sive *Turbith* plantæ nomenclatio Arabica semi-Maurare est, eademque Persis & Turcis recepta, in Guzarata verò, ubi frequens est, Barchaman in Conara, cujus civitas est Goa

Purgantia primaria.

Goa, *Tigvar* nuncupatur. Magna est inter *Autores* de hac planta controversia. *Serapion* radicem esse *Tripolii Dioscoridis* asserit, à quo non dissentit *Avicenna*. *Mesues* verò esse radicem herbæ ferulaceæ lacte turgentis scriptum reliquit. *Hanc plantam* peritiores quidam esse *Thapsiam Dioscoridis* affirmant. Non desunt, qui dicunt, *Plantam à Mesue* descriptam esse *Alipum Dioscoridis*. Inter recentiores Græcos *Actuarius* ponit *duplex Turbith*, *album* nempe, quod idem *Autor* esse *Alipum Dioscoridis* asserit; *Alterum verò Pityusæ radicem* esse *Tithymali Myrsinitis*, minus tamen rectè. *Turbith* verò, quo hâc tempestate in officinis utuntur, recentiores quidam *duplex* esse ajunt. *Unum*, *quod ex Alexandria affertur*, esse radicem Scammonii Antiocheni, quod adhuc differt. Nam *Alterum est album* & melioris notæ, *Alterum nigrum* & deterioris notæ. *Secundum Officinarum Cineritium* à colore nuncupatur, & est cortex radicis *Thapsiæ* vulgaris, quæ *Hispaniæ* frequens est, ejusque radice pleræque officinæ pro legitimo *Turpetho* utuntur, & Apuli ex Gargano Monte Universam ferè Italiam afferunt. *Turbith* verò Indicum longè aliud est à prænarratis. Herba namque est folia ferens ibisci, caules volubiles per terram repentes, digito paulò crassiores duos dodrantes longos, quandoque verò valdè prolixiores, floresque interdum candidos, interdum ex albo rubescentes. Radicem neque magnam nec longam. Utilis autem est in medicina caulis, pars inferior duntaxat radici proxima. Alii dicunt, corticem illum, quem officinæ ostendunt, esse hujus plantæ caudicis inferioris corticem exteriorem medio exempto.

Nascitur in Cambayâ, Surrate, Dio Insulâ, Bazaim & in ipsa urbe Goâ. *Francisc. Hernandez. l.c. Libr. V. cap. 58.*

Hujus cortex seu radix à medulla lignosa separata in usum accersitur.

Vires. Calefacit, crassos, viscososque humores &c. ibid.) Unde in arthritide, asthmate, &c. ejus usus frequens est. Corrigitur Mastiche, Cinamomo, zinzibere &c.

Dos. à ℈iß. ad ʒj. in infus. à ʒi. ad ʒiij.

Infantibus ac gravidis ab eo abstinendum est.

Ex hoc *præparata* prostant *spec. diaturbith. cum rhab. Pilulæ de Turbith. Extractum &c. vid. D. A.*

§. CCCCXLIX.

439. TAMARINDI p. 251.)

Tamarindorum Arbor proprio adhuc caret nomine. Consuevere enim *Indi Orientales & occidentales*, nec non aliæ complures Nationes plantas ipsas relinquentes sine nominibus, fructibus tantum & floribus nomina imponere, quod & in hâc Arbore videmus evenire. Unde fructus ejus non unicum, sed plura

sorti-

ſortita ſunt nomina. Ita fit,ut Malavari,Puli, Guzarati, Ambili, & apud Arabes Tamar Indi, ſeu indi dactyli nuncupentur. Non quod hæc Arbor ex Palmarum generibus, ſed fructus ejus analogiam cum dactylis habeat, eò quòd fructus digitorum quandam repræſentent ſimilitudinem, etſi craſſiores ſint & magnâ ex parte longiores.

Eſt igitur Arbor Nucis juglandis magnitudine aut Fraxini amplitudine, ramis dodrantalibus, foliolis refertis minutis,pluribus ad unum pediculum cohærentibus, rutæ ſimilibus,ſed longioribus, materie firmâ, ſiliquis in digiti incurvi aut arcus figuram efformatis, quarum cortex initio virens & poſt maturitatem eſt cinereus, à quo facile exuatur fructus, nucleis ſativo lupino paulo majoribus intus contentis levibus & fulvi coloris, quibus adjectis callo utuntur Medici dulcis, acidi, & jucundi ſaporis.

Ea eſt harum ſiliquorum Natura, ut noctu foliis convolutæ ſeſe à frigoris injuriis muniant, & tueantur, interdiu verò ſuapte naturâ explicentur & ex penetralibus foliorum erumpant.

Folia *Tamarindorum* ſunt minutim inciſa in formâ ac virore ciceris arietini,valent ad eryſipelata, ac ſapore referunt acetoſam ſeu oxalidem, hinc ad dyſenteriam & choleram ſummè utilia ſunt.

Naſcitur hæc Arbor ad Acapulci portum & apud Qvauhnahuacenſes non longè ab urbe Mexicanâ. *Garſ. ab Ortâ cap. 28. Jacobus Bontius l. a. & Franciſc Hernandez l. a. Libr. 3. Cap. 50.*

Eligendi recentes,nigro ruſeſcentes, multis villis intertexti, acidi ſeu vinoſi.

Tamarindos ſale conditos ad nos adferrri, ut à putredine præſerventur, ſtatuit *Zacutus Luſit. in Pharmacop. c. 3.* Verum hoc eſt falſum, ideoque nec ablutionis cum aquâ oxalidis indigent.

Vires, refrigerant & ſiccant &c. ib.) Eſt pharmacum clementiſſimum ac ſvave, calidos & nidoroſos ſulphureos expurgans humores, vel per ſe, vel cum aliis permixtum. Unde maſſæ ſangvineæ ebullitionem compeſcit,vomitum omnesque alvi fluxus ſiſtit,abſtergendo & evacuando juxta illorum cauſam occaſionalem; ardentibus & incandeſcentibus medetur,arquatis auxiliatur, ſitim ſedat, appetentiam auget, & ſqualidum humectat corpus.

Illorum doſis in ſubſtantia eſt à ℥ß. ad ℥ij. in decocto à ℥j. ad ℥iij.

Ex his proſtat in Officinis Pulpa Tamarindorum & Electuar. Diaphœnicum. Vid. Diſpenſ.

CLASSIS

Purgantia secundaria.

CLASSIS IV.

DE PURGANTIBUS SECUNDARIIS.

§. CCCCL.

440. ALOE pag. 251.) De *Aloëtici Succi* conficiendi ac colligendi modo diversæ exstant historiæ. Illa probatur, quam olim *Plinius* tradidit, quem sequitur *Columna*. Et fit foliorum à radice factâ incisione suppositis urceolis vitreis, ut collectus per noctem liquor tandem sole suboriente concrescat & coëat.

ALOE ut una est genere & patriâ, quæ Americana dicitur, ita per expressionem ex foliis ejus primum in umbrâ flaccida factis succi origo illaudabilis, quod eleganti oratione persequitur *Budæus in Notis ad Librum Theophrasti de Plantis.* Refert citatus *Columna*, sed etiam in Italiâ idem compertum, succumq; concretum amaricantem deprehendisse.

Genera ejus moderno tempore officinis in usu sunt quatuor &c. ibid.) Facit & Alterius mentionē *Francisc. Hernandez in thes. Rer. Medicar. Nov. Hispan. Libr. VIII. cap. 12.* quam Mexicenses Magueri appellant, quæ folia ALOES fert, sed longè majora & crassiora, utrinque spinifera, ac in rigidum, acutumque desinentia mucronem, caulem duplo majorem & in ejus parte summâ flores luteos, oblongos juxtà cacumen stellatos ac procedente tempore semen asphodelino persimile. Radicem verò crassam, brevem & fibris scatentem. Planta hæc unica, quicquid vitæ est necessarium, præstare facilè posset; innumeri penè sunt usus, qui ab eâ desumuntur. Tota enim illa lignorum & sepiendorum agrorum usum præstat, caules tignorum, folia verò tecta tegendi imbricum, Lancium, papyri, filique, ex quo calcei, lintea & alia vestium genera, quæ apud nos lina, cannabe, gossipio aliisq; hujusmodi parari solent: è mucronib9 fiunt clavi & aculei, quibus perforandis auribus, macerādi corporis gratiâ Indis uti mos erat, cum Dæmonum vacarēt cultui. Item aciculæ, acus, tribuli militares & rastilla idonea pectendis subtegminibus. Præterea ex succo manante, cujus, evulsis germinibus internis, foliisvè tenerioribus cultis Yztlinis, in mediam cavitatem stillet planta unica quinquaginta interdū amphoras (quod dictu est mirabile) vina, mel saccharū ac acetum parantur. Succ9 namq; destillatione fit dulcior, decoctione & dulcior & spissior, donec tandē cogatur in saccharum. Vinū fit ex eodem succo diluto fontanâ aquâ additis corticibus malorum Medicorum Limonumque & aliis quibus facilius inebriantur, quod ea gens maximè affectet, quasi pertæsa rationalis suæ naturæ & avida sortis brutalis.

Ex saccharo parant acetum, nempe resoluto ex aquâ & novem diebus insolato. Idem succus menses ciet, alvum lenit, urinam evocat, renes & vesicam abstergit, lapides frangit, & urinam pellit. Ex radice quoque fiunt testes firmissimæ ad multas res accommodæ. Crassiores foliorum partes & truncus, decocta sub terrâ edendo sunt apta, sapiuntque citrea frusta sacchario condita, quin & vulnera recentia mirè conglutinant. Fit enim succus assatione glutinosus, qui suâpte Naturâ frigidus ac humidus est. Folia quoque assa & affecto loco imposita convulsionem curant, dolores leniunt, si succus calidè bibatur, & sensum hebetant. *Hæc Francisc. Hernandez. l. c.*

Optima hodie habetur, quæ SOCOTERINA dicitur, à SOCOTRA Insulâ in Indiâ valde insigni, ubi copiosè crescit. Huic proxima est HEPATICA dicta ad hepatis imaginem vergens. Vilissima est *Caballina* dicta, quod ad veterinarios adhibeatur us9, impura & melioris quasi recrementitia pars, quæ tamen non specie sed accidentibus, non nisi puritate & impuritate discrepant.

Vires. Vim præter purgantem obtinet & exiccantem & calefacientem p. 252.) Ea saltem, quæ circa alvum & primas vias subsistunt, expurgat. Senum ventriculis amica est, non solùm, quod senes sint frigidiores, verùm etiam, quia senes maximè propensi sunt ad cruditatem acidam generandam, quod & eorum sudores acidi & alia docent. Acidæ verò cruditati maximè resistunt amara, ideoque & putredini resistunt. Intereà tamen non temerè iis, qui citrà vitiosos humores intemperie siccâ laborant & calidum ejus habent, propinanda, in primis epar resinosa pars sp. vini extracta; habet enim hæc igneum quasi calorem, valdè attenuat & siccat, sanguinemque fervidiorem reddit, ac viscera sanguificationi dicata non solùm non roborat, sed & fundendo quasi sanguinem eorumque nativæ constitutioni adversando illis obest, venarumque orificia aperit.

Adstringit, consolidat &c. ibid.) Externè scil. adhibita, unde vulneraria est, abstergit etiam, consolidat, hæmorrhagiam narium sistit.

Proritat hæmorrhoides & menses &c. ibid.) Internè scil. exhibita quoad resinosam suam substantiam, non quòd oscula earum venarum aperiat, sed quia lentè & repetitis vicibus operatur, quæ repetitæ excretiones oscula venarum hæmorrhoidalium stimulant non sine aliquâ singulari fermentatione massæ sanguineæ inductâ & ad excretionem sanguinis irritant.

PRÆPARATA: 1. *Aloë depurata sive lota* p. 252.) Impropriè lota dicitur, sed præstat appellare depuratam, solutam &c. Constat enim *Aloë* parte resinosâ & aqueâ resinosam aqua

aquâ non dissolvit, sed sp. vini, aqueâ autem partem aqua solvit simplex vel aliqua destillata, in quâ potior vis laxativa seu solvens consistit, ut autem hæc intendatur, cum succo rosarum vel violarum imprægnari potest, & sic pilulis angelicis seu Francofurtensibus ortum dat, ut & Glasfianis. Ideoque *Aloë* selecta cum ▽ s. extracta & depurata inque MB. vaporoso coagulata & cum Ess. absinthii aut Elix. Propr. non acidulato uno grano in quatuor pilulas formato ob singularem stimulandi vim ad 7. vel 9. pilulas in dosi miræ est efficaciæ ante cœnam vel decubitus tempore in cerevisiæ haustu.

N. De Aloës laxativæ & aliorum purgantium abusu vid. D. D. Simon. Pauli in quadrip. botanic. class. 3. p. 245. 246. seq.

N. Aloës rosata vel depurata in biliosio liquore ex vesiculâ fellis extracto à me dissoluta & in digestionem posita noluit colorem verè sangvineum excludere, ut non nemini accidit, sed aloëticus color nigredine flavus perstitit cum insigni fœtore, quem sali aloës volatili Pechlinus adsignat. Tr. De Purgantibus.

2. *Balsamus sive Extractum Aloë* ib.) Hoc resinosum est, eò quod cum sp. vini facta sit extractio, unde comodius ad Elixir Propr. quam pilulas laxativas adhiberi debet. Elixir purgans etiam ex Aloë cum ▽ s. extractâ additâ Arcani tartari s. q. & sp. vini elegantissimum conficitur.

3. *Aloë violata* p. 253.) Item tartarea cum crystallis 🜿 & rosata vulgaris sunt notitiæ. Prout & illa, quæ sequitur Hieronymi ab Aquapendente. *Nobiles veneti ex Illustrissimâ SORSANORUM* familiâ has pro arcano habuerunt à centũ abhinc annis. Comes MALATESTA Constantinopoli descriptionem advexit. Hæc cum in manus *Aquapendentis* veniret, eam officinis Patavinis communicavit. Pharmacopœi ad gratiam aucupandam Pilularum Aquapendentis, qui illis frequenter utebatur, nomen indiderunt.

8. *Oleum Aloës purgans* ibid.) Hoc plus curiositatis, quàm necessitatis habet.

Prætereà ex Aloë etiam præparata in officinis inveniuntur Hieras. cum melle & sine melle, cum melle Electuarium & sine melle species appellantur. Item *Pilulæ de Hierâ picrâ, hierâ cum agarico & de hierâ compositâ Nicolai, Elixir. Propr. s. & c. &c.*

§. CCCCLI.

441. ELATERIUM p. 253.) Vocatur ἀπὸ τοῦ ἐλᾶν expellere: ideoque *Elaterium* in genere omne expellens medicamentum juxtà *Hippocratem* denotat, sive forte purgans fuerit, sive aliud fœtum expellens. In specie autem *succus cucumeris asinini*, prout & hoc loco intelligitur. Tempus hoc conficiendi opportunum observandum est. Non debet autem *Elaterium* elaborari, antequam cucumis inci-

piat maturescere, aliàs dabit succum virosum, qui ὑπερκάθαρσιν facit. Non debet etiam fieri postquam maturuerunt, non propterea quòd durissimi sint, & purum succi dent, sed quòd ad primum contactum dissiliant, Itaq; pereat, quod ad purgandum validissimum est.

Eligatur, quod candidum, leve, amarum & lucernis admodum facilè accenditur.

Purgans est violentum humoris serosi ibid.) Est hydragogum excellentissimum, unde in contumaci hydrope viribus constantibus ex sententiâ operatur.

§. CCCCLII.

442. EUPHORBIUM p. 254.) Ab *Euphorbo Jubæ Regis Mauritaniæ Medico* nomen obtinens; Est succus acerrimus ex fauciatâ arbore ferulæ speciem gerente profluens. Hujus Arbor acerrimo succo prægnans est, cujus eximium fervorem expavescentes incolæ, ovillas pelles arbori circumligant, & eminus contrà ramos ejus vulnerant. Ex plagâ copiosus succus in pelles defluit, qui posteà concretus colligitur.

Non sine violentiâ & molestiâ ibid) Per se scil. sumptum corpori damnũ infert. *D. Balthas. Timæus à* Güldenklee *Libr. VII, de Morb. venenat. & malign. casu 7: p. 313.*

§. CCCCLIII.

443. GHITTA JEMOU p. 255.) *Gutta Cambodia, gutta gamba, succus Laxativus* quibusdam & flave rubescens *Bauhini*, succus undecimus *Clusii*, qui *Gitta jamau* dicitur, *gutta Gamandræ &c.*

Est succus purus nullis sordibus inquinatus, fulvi coloris, liquore aut salivâ madefactus flavo colore inficiens. Interim tamen resinosus etiam est, quia inflammabilis & candelæ admotus lucidâ ardet flammâ, fumum ex fusco cœruleum spargens, cinerem relinquens nigrum: solvitur spir. vini ceu Menstruo homogeneo; solutio menstruo aqueo facta heterogenea est, & potius atomorum segregatio, quàm vera solutio.

Cujus plantæ succus sit, nondum certò constat, ibid.) Verum hîc Nobis tradidit *JACOBUS Bontius apud Indos in Regno Jacatriensi, Coloniæ Batavicæ novæ archiater*, qui in suâ *Meth Med. Indicâ Cap. 9.* Eam ad *tithymali* sive *Esulæ* quandam speciem *Javanicæ* refert; Planta ista, inquiens, quæ *Guttam Cambodiam* fert, seu lachrymam istam flavam, quàm in patriâ habetis, suprà dictæ similis est, nisi quòd non tam altè excrescat: ita ut fermè solo colore succi hi inter se differant, crescit hæc Planta, ut Aloë maximâ copiâ in Cambodiâ regione Chinæ viciniâ, inde etiam nomen sortita est. Corrupto igitur vocabulo gutta gamba audit, quæ gutta cambodia nominari debet. *Vid. de Medicin. Indor. ad Garc. Hort.*

Vires. Expurgat per superiora & inferiora, præcipuè humores serosos ibid.)

ibid.) Instar vitri ♁nii, unde noxæ quædam ipsi sunt communes cum aliis validioribus, ventriculi subversio, vomitus &c. Usus hujus est frequentissimus in hydrope; Dosis est à gr. iv. ad ℈ß. vel gr. xii. Hydropicis ℈ß. exhiberi potest.

Corrigitur sp. ♎ris, vel ⊕oli, ⁜ &c. vid. D. A.

De hoc succo acriter disputarunt *Reudenius & Hœchstetterus* in peculiari tractatu, quem consule.

§. CCCCLIV.

444. MANNA p. 256.) Nostratibus in officinis primas damus *Calabriensi* & præcipuè *granatæ*, i. e. quæ granulis minoribus constat, vulgus *Mannam* foliorum vocat. Præter hanc alterius adhuc meminit *Th. Bartholinus Centur 1. Epist. med. 54.* quam ex trunco Arboris orni stillantem eo modo vidit, quo ex Pino resina, vel ex cerasorgummi & quidem etiam in Calabriâ. Scilicet alternis ictibus truncum orni cultro vel securi proscindunt vulneribus & mane sequenti colligunt humorem exstillantem, excipiunt & abradunt cultris ligneis & abstergendo vasis imponunt. Liquorem deinde in mensâ explicant, soli obversam, ut absumatur aquea humiditas & aciditas, quæ svavitatem corrumpit, idque sæpè repetunt. Cicadæ quoque aperiunt suctione suâ ornum, ut succo dulci fruantur, deinde per apertum foramen liquor stillat, quem vulgus postmodum ex aëre deciduum putat, prout & *Dn. Autor* eandem fovet sententiam. Licet *Christophorus à Vegâ* non ex ipsâ Arbore, sed cicadis aut apibus parvis hunc succum guttatim defluere sibi imaginetur, sed falsissimè.

Hæc inferior est Mastichina p. 257.) Hæc rotunda est instar granorum Mastichis, & ex ramis & foliis arborum ventorum impetu decidit, grandinis modo. Verùm impropriè *Manna* vocatur, cum potius sit *lachryma Arborum* concreta.

PRÆPARATA. Ex MANNA *præparata* in officinis inveniuntur *Elect. Diacassia cum Mannâ* V. D. *El. Leniticum de Mannâ, Syrupus de Mannâ laxativus*

4. *Manna liquida* ibid.) Hæc uti suâ non caret laude, ita tamē sequens etiam non postponenda est. Recip. Mannæ el. ℥ij. vel ℥iij. cremor. ♀ ʒj. vel ʒiß. Solve in calore MB. benè muniti cum ▽ font. acidula ℥iv. vel ℥v. adde parum succi Citri rec. vel sp. ⊕li martis pro grato haustu. Tandē cum albumine ovi clarifica & per chartam filtra, deniq; cum cortic. Citri recēt. f. odor svavis aut cum eleosacchar. f. q. Dos. à ℥iij. ad ℥iv. vel ℥v.

MANNA JULEPATA.

Recip. Mann. el. ℥iv. aq. Scabios. ℥x. dissolve ad △ & cola, posteà adde crystallor. ♀tari ʒiß. bulliant insimul lento △ne usque ad consump. tertiæ partis, cui iterum addatur alia drachma crystalli ♀tari, iterūq; bulliat ad

consumptionem alterius unciæ, ita ut tota potio remaneat ad ℥viij. circiter, quæ potest propinari frigida.

6. *Spiritus Mannæ alius* p. 258.) *Ros Majalis cum Mannâ calabrinâ solutus* exhibet menstruũ metalla & gemmas solvens; item si manna dissolvatur in rore majali collecto ex rosis aut aliis odoriferis balsamicis, multò erit præstantior, ut quæ in minori dosi majores edet effectus.

§. CCCCLV.

445. SCAMMONIUM pag. 258.) ἀπὸ τοῦ σκάπτειν à fodiendo vel cavando caule, dum succus colligitur, dictum, & notat tam Plantam, quàm succum. Nonnulli accuratius pronunciaturi Plantam Σκαμμονίαν, succum verò Σκαμμώνιον vocant, vel διακρύδιον, lacrymulam.

Est autem SCAMMONEA planta lactescens, vulvulosa, scansoria, lævis smilacis modo, cui foliis, flore, facie valde similis, radice autem dissimilis est, quæ in smilace tenuis est, in Scammoneâ crassa, prælonga, intus candida, odore gravis & multo succo prægnans. Ex hujus Plantæ radice hoc scammonium colligitur.

Optimum est &c. p. 259.) Quód ex incisâ radice supernâ exsudat, & maximè quod ex Antiochiâ affertur, colore taurini glutinis, levis ponderis, resinosum &c.

N. *Cum magnæ sit acrimoniæ, intensæq; caliditatis & siccitatis &c.* ib.) Ideoque Scammoneata illis non sunt exhibenda, quibus ventriculus est debilis, quales sunt hypochondriaci. Nec illis, qui καύματι viscerum laborant & ad febres proni sunt; Nec illis, qui cardialgiâ laborant.

PRÆPARATA. 1. *Scammonium correctum per cydonium i. e. Diagrydium* ibid.) Verùm quocunque modo præparatum & correctum sit Scammonium, attamen summâ semper cum cautelâ & circumspectione uti debemus. Ego nunquam in praxi meâ in usu habui, nec in posterum habebo, me semper ab istiusmodi venenis colliquativis abstinens, contrà autem studens salis mei purgantis abstersivi saponariam vim habentis saluberrimæ usurpationi. vid. suprà *Libr. II. Cap. 73. §. 258.*

N. *Nisi mixtio exactè fiat* p. 261.) Ideoque *extractum Scammonii* non solùm probè prius est exsiccandum & in pulverem redigendum, verùm etiam cum amygdalis dulcibus subigendum, ut eò facilius posteà cum succo cydoniorum dilui possit, ne denuò, prout aliàs solet, in suam redeat resinosam substantiam, ac intrà corpus sumptum vel parum operetur, aut frigidâ superbibita ventriculo ac intestinis molestias subseqvutâ hypercatharsi creet.

Et hæc sunt, quæ de *Vegetabilibus* annotanda fuerunt.

PHAR-

Zoologia.

PHARMACOPOEIÆ MEDICO-CHYMICÆ
LIBER V.
De
ZOOLOGIA.

OOLOGIA est pars *Pharmacopœiæ* Medicamenta ex animalibus desumpta recensens, vel ZOOLOGIA est Ars modum tradens, quomodo animalia in Medicum usum trahi debeant, ut sanitas corporis humani inde vel conservari vel reparari possit.

N. *Animalia puta, tam viva, quàm interempta* p. 265.) *Animalia vel tota integra, vel ipsorum partes, vel excrementa* in usum veniunt Medicum. *Integris* scil. utimur, quia sæpè ciconiam integram, vel catulum, vel ranam, vel cancros vel alia animalia adhibemus. *Ex partibus verò animalium* v. g. Epar Lupi, pulmones vulpis, os de corde cervi, cranium humanum &c. *Ab excrementis*, ut cornua, ungves, pili, pennæ, fel, stercus, mel, ova, cera, &c. quo etiam genere Moschum, Zibettham & alia comprehendimus. Hæc omnia sunt in usum vocanda, quando justam suam magnitudinem sunt sortita, & mediam habentia ætatem bono corporis habitu prædita sunt, optimâ fruuntur valetudine, & quæ neque ætate aut ægritudine aliquâ sunt absumpta. Sin ex interemptis animalibus medicamenta expetis, illa exhibeas, quæ morte violentâ extrinsecus accedente interierunt. Sic enim spiritus insitus humidumq; radicale seu balsamũ naturale, quod aliàs in senescentibus ac morbosis corporibus sensim consumitur, integrum & superstes aliquandiu manet, nec à corpore separatur, donec hujus dissolutione & ipsum dissolvatur. Experientia enim docet, cranium humanum, cornu cervi & aliorum animalium partes, quamdiu illa balsamicâ substantiâ turgent, vires suas medicamentosas retinere. Ideoque Medicus merito de hac sollicitus sit oportet, cum nisi illam reservet, non facilè aliquid laude dignum illis efficere possit.

Vis illa formatrix non modo è cineribus vegetabilium suscitabilis &c. ib.) *Palingenesia* vocatur seu *resuscitatio vegetabilium*, quam etiam in animalium quorundam cineribus demonstrare nonnulli volunt. Phantasiæ ludibriis multum sæpè inest ponderis, plus etiam quàm ipsis oculis. Et facilè

cilè nobis blandimur in rebus, quas libenter volumus contingere, & nunquam pronior fidei lapsus, quàm si falsæ rei gravis extiterit *Autor*. Nec parum mirandum est, qualia sibi ex singulari curiositate imaginentur nonnulli, ne aliis minus ingeniosi & oculati videantur. *Unde Nobiliss. Anglus Robertus à Boyle in tentaminibus physiologicis de exper. quæ non succedunt p. 114.* Magnoperè vereor, inquit, ne, qui se ejusmodi plantarum simulachra in glacie vidisse profitentur, imaginationem non minus, quàm oculos ad hoc spectaculum adhibuerint. Nec ratio deest, quæ hanc idearum repræsentationem in plantarum cineribus refutet. In violentâ enim illâ calcinatione destruitur proximum seminalis Ideæ receptaculum, quo fit, ut hujus factâ jacturâ nullus posteà ideæ motus aut elevatio fieri possit.

In Medicis difficultatibus non postrema est, quæ etiam doctissimos macerat, unde scil. facultates occultiores medicamentorum fluant? pag. 266.) In hâc controversiâ ipsa rerum creatio Nos informare potest. Omnibus enim medicamentis dotem suam contulit non rixosum quatuor qualitatum Elementalium conjugium, nec ulla alia formarum mixtio, sed JUSSUS, seu FIAT VERBI CONDITORIS, ipsis liberalissimâ bonitate in potestatum vitalium, constitutâ cuique dierum serie spirituum attenuatione delabentium solatium indidit, & suo veluti sigillo insculpsit. Unde & juxtà *CL. HELMONTIUM* sunt JUSSUS Dei, quo sunt id, quod sunt, & agunt quod agere jussa sunt. Scilicet formæ medicamentorum subordinatæ cum ipsis specificis animatorum formis, quæ nimirum sine his nec esse, nec subsistere, nec actiones suas exsequi possunt, fuerunt creatæ & proinde cum ipsâ cujuslibet rei animâ propagantur, & remanent postmodum etiam animâ decedente, ut finem illum, ad quem à DEO creatæ sunt, præstent, suumque homini in Medicinâ usum exhibeant.

Classes Zoologiæ sunt quatuor. I. *Animalia terrestria exhibet, eaq; perfectiora p. 266.)* Verùm *Aves & Pisces* non sunt Animalia imperfectiora terrestribus gressilibus: Insecta tantùm sunt imperfectiora, non *Aves* nec *pisces*; licet & in suo genere satis perfecta sint. Dictamen ingenii absque legibus Logicis & usu dictionum metaphysicarum facilè labyrintheas incidit plagas.

CLASSIS

CLASSIS I.

DE ANIMALIBUS TERRESTRIBUS.

§. I.

1. *AGNUS* p.267.) ἀμνός. ἀρνός. Ein Lamm. Schaf. *OFFICIN.* sunt 1. *Pulmones.* 2. *Fel.* 3. *Lana.* 4. *Ossa incinerata.* 5. *Coagulum.* ibid.) Hujus *Pulmones* tùm recentes, tùm exsiccati in usum veniunt: præferuntur ex agno pingui & robusto. Siccantur exemptâ asperâ arteriâ in vase figulino imposita clibano, & refrigerati reponuntur in loco sicco. *Fel* non solùm ad epilepsiam, sed & cachexiam exhibetur Essentiæ chelidonii associatum. *Lana* cum corio Anginæ non solùm & aliis colli tumoribus, sed etiam dentitioni infantum difficili leniendæ collo appensa confert. *Ossa incinerata* in omni alvi fluxu notabilem præstant effectum. *Coagulum* contra Aconiti potum in vino & Lac concretum in aceto convenienter adhibetur.

§. II.

2. *ALCES.* p.267) *Ungula & Nervi in medicum usum accersuntur. Ungula specificâ virtute celebratur contra Epilepsiam &c.* ibid.) Hoc uno vel altero experimento se probasse tradit *L. LEMNIUS. MIZALDUS* etiam portiunculâ ejusdem in aurem sinistram missâ & aliquandiu veluti scalpendo motâ id ipsum expertus est felici eventu in verè Epileptico, idque miraculi loco habitum est. *Johannes Agricola, Ammonius &c.* idem effici tradunt suspensâ vel gestatâ Ungulæ particulâ, ut cutim attingat. Sed eligenda est *ungula dextri pedis* posterioris. Non desunt tamen, qui in dubium vocant hanc vim specificam Ungulæ Alcis ant-Epilepticam, sed prorsus invalidam in hoc symptomate judicant. *Vid. Epistol. Medic. à Laurent. Scholtz. edit. p. 60. Epistol. 49.* Verùm si cautelæ istæ à *Dn. Autore* in eligendâ *Alcis* ungulâ traditæ probè observentur, non dubito, quin omnium expectationi tam sæpius per experientiam probata sit responsura.

N. Hîc etiam *CORNU ALCIS* non prætereamus, *Dnus Autor* hoc ipsum omisit, cùm in epilepticis insultibus, variolis, morbillis &c. vel cum rasura vel philosophicè f. △ præparatum miræ sit virtutis, quâ nec caret Ejus Sal volatile, item gelatina, ustum etiam observavimus diaphoreticum, licet particulæ salinæ cum sulphureis sint demptæ, quæ illarum absentia vel diminutio nihil arguit, alia enim ignis, alia stomachi est resolutio cum remediorum adaptatione.

Nervi circumligantur partibus spasmo affectis.

PRÆPAR.exUngulis.Magisterium fit vel cum ✠ *(alii malunt sp.* ⦶*tri &c.)* p. 565.) quod cum sp. ⦶ abstrahendo, non ▽tando cum ol. tartari præparatum est, præstantius erit. Eleganter etiam ex *Cornu Alcis* per sp. vitrioli post mediocrem hujus abstractionem copiosâ aquæ f. affusione præcipitando paratur, sed hoc potius ad alterandum & adstringendum adhibetur, quàm ad sudorem movendum.

3. *Sunt, qui aquam ex medullâ cerebri destillatam &c.* ibid.) Non solùm Aqua, sed & spiritus cum Sale volatili per retortam △ne aperto exinde destillari potest.

4. *Exhiberi itidem poterit Sal volatile &c.*

§. III.

3. *APER* p.268.) Hujus *1. Adeps. 2. Dens. 3. Genitalia. 4. Fel. 5. Stercus. 6. Urina in usu sunt frequentissimo.*

Adeps tanquam specificum commendatur ad pleuritidem exteriùs adhibita, interiùs ad rupta, rejectiones sanguinis cum ✠ bibita.

Dens etiam specificè prodest in pleuritide, & anginâ.

Genitalia & Testiculi ad venerem proritandam faciunt.

Fel strumas discutit; illitum venerem stimulat.

Stercus aridum hæmorrhagiis medetur potum & applicatum.

Urina vesicæ calculum comminuit & expellit.

N. Communiter *Sanguinem etiam porcellorum sylvestrium* cum cochleis & cancris aliisque herbis specificis destillatum in atrophia curanda commendant.

§. IV.

4. *ASINUS* p.269.) Hujus *1. Ungula. 2. Sanguis. 3. Lac. 4. Urina. 5. Stercus. 6. Adeps. 7. Pili in usu sunt.*

N. Sed *D. Autor Carnem Asini* omisit, scil. pulli, quæ in curanda lepra à quibusdam valdè commendatur. Phthisicis etiam præscribit *Plinius Libr. 18. cap. 17. Thom. Bartholin. Centur. VI. histor. 33.*

Ungula in Epilepsiâ est Ungulæ Alcis vicaria.

In *Sanguine singulare* latet arcanũ contrà Maniam, *D.D. JOHANN. MICHAELIS* p.m. hoc solo in Aulâ Altenburgensi Maniacum restituit, Egoque non semel applicavi Maniacis summâ cum evphoriâ. Secatur scil. asino vena ad aures, intinguntur lintea & exsiccantur, deinde extrahitur cruor cum aqua fl. hyperici & propinatur, egregiè movet sudorem.

Lac nutrit &c. ib.) Ægroti stomachus cibis dulcioribus per tres aut quatuor dies reficiendus est, post die quartâ vel quintâ tempore matutino decem vel duodecim aut plures uncias lactis asinini additâ unciâ unâ Sacchari candi æger calidè ebibat, & tres dies jejunet. Tempore vespertino duabus vel tribus horis antè cœnam eodem modo, ut prædictum,

ctum, eo utatur Lacte. Cavendum tamen, ne quid acidi bibat aut comedat æger tempore curationis. Nec minus usus lactis asinini frequens & ad podagram præservandam, in primis ex calidis ac serosis humoribus ortam, & tunc assumendum duarum vel triũ librarũ pondere cũ saccharo.

Urina calculo renum vel vesicæ medetur; Adeps cicatrices reddit concolores.

Stercus sangvinem sistit &c. p.269.) tempore in primis verno collectum, & quidem juniorum laudatur. Non desunt, qui ex hoc Syrupum conficiunt, quem Gvarinonius & Brevotius in suâ medicinâ pauperum mirè commendant.

Pili cum pelle loco culcitræ impositi infantum terrorem arcent.

N. Hîc etiam mentio facienda est *Sordium Asini in auribus delitescentium*, quæ temporibus illitæ somnum conciliant. In febribus cũ agrypniâ conjunctis singulare sunt remedium.

N. *Lichen Asinæ* pilos facit crescentes.

§. V.

5. *BOS* p.269.) *Hujus Cornu. 2. Fel. 3. Jecur. 4. Splen. 5. Sangvis. 6. Medulla. 7. Sevum. 8. Axungia s. pingvedo. 9. Ungulæ.* 10. *Urina.* 11. *Stercus.* 12. *Lapilli.* 13. *Lac.* 14. *Butyrum.* 15. *Caseus.* 16. *Priapus.* 17. *Ossa in usu sunt.*

Cornu Epilepsiæ medetur. *Fel* imprimis taurinum maximè commendatur in hydrope ascite adhuc calidum, prout ex tauro occiso sumitur, propinatum, operatur per alvum & urinam. In Clysteribus alvum proritat segnem.

Splen taurinus adhuc tepidus Lienis regioni impositus per 12. horas levamen affert spleneticis, & non sine summo fœtore deponitur.

Ungulæ fragmenta frixa & sumpta si bestia nõ sit lasciva, sanant dysenteriam, si autem lasciviat, tunc ejus ungula est dysentericis lethalis.

Urina sanat epilepsiam, sic rusticus quidam apud *Libavium* de ol. & aq. destill. filiam epilepticam lotio vaccino curavit. *Dn. Laurent. Hoffmannus de vero usu & fero abusu Medic. chymic.* p.46. Ex hoc in Sole siccato suffumigium factum ad pudenda mane & vesperi præservat prægnantes sæpe fœtum mortuum enitentes ne abortiant, aut fœtum mortuum excludant, hujus autem usus per mensem continuandus est.

Stercus vaccinum Majale ganglion curat calidè impositum; *Et ex hoc etiam in Majo Aqua omnium florum* destillatur in calculo & torminibus infantum miræ efficiæ. Externè prodest etiam hæc aqua tanquam Cosmeticum. Hoc *stercus* interdum refert Moschi odorem.

Lapillus ex ventriculo &c. p. 270.) *Lapis in provincia Xantung. ex vaccarum ventriculo* educitur lutei coloris, ovum anserinũ magnitudine æquat, soliditate bezoardico cedit, levioris substantiæ, & illo præstantioris virtutis à Medicis judicatur. Minimè

ex terrestri substantiâ compositus est, sed ex minutissimis fibris herbarum, quæ indigestam hanc molem consumpto succo in stomacho boum convolutam in globum superinducta subfuscâ pelle, efformant; idem est cum Lapide fellis. *China illustrata p. 206.*

Butyrum, *Majale scil.* dolores etiam artuum lenit corio canino illinitum & impositum. Ejus usus prægnantibus & hystericis noxius est. *P. Borellus centur. 3. obs. 82.*

N. *Ex hoc* cum herbis vulnerariis recent. in Majo collectis *ungventum viride potabile* conficitur.

§. VI.

6. *BUBULUS* p. 272.) *Hujus cornua & ungulæ* (si añulus exinde fact9 digitis man9 gestetur,) spasmo medetur.

N. Bubulinâ vulvâ exsiccata, quia Moschi odorem spirat, utuntur in ungventis myropolæ Neapolitani. *Th. Bartholin. C. 1. Epist. Medic. 49.*

§. VII.

7. BUFO p. 272.) Ex eorum est genere, quæ ex putrido terræ mucore generantur, animal plenum veneno, ut non immeritò terrestris toxici & contagiosæ virulentiæ bursa magnetica dici mereatur; tardissimũ est ad reptandum, unde saturni se sobolem esse demonstrat: tumidâ ac tuberosâ pelle veneni, quod continet, virulentiam signat: fœtore lethifero & halitu suo abominali plantas & animalia inficit. Tanto in hominem odio est, ut suspensus & vellicatus ab homine præ nimiâ in illum rabie moriatur.

N. *Maxima fovetur antipathia inter bufones & araneas &c.* ibid.) Ab his icti *bufones* plantagine admorsâ sibi medentur. Sicuti lacerta à vipera saucia subinde novas acquirit vires galegæ herbæ esu. Veneno etiam *bufonis* antidotus est aranea apposita.

Etsi animal sit venenosum, non effugit tamen usum Medicum, eumq; tum internum, tum externum &c. ib.) Usu probatum est, *bufones exsiccatos* saltem in aëre & tritos innoxiè in morbis gravissimis quibusdam intrà corpus sumi posse. Unde *Marcellus Donatus in histor. Medic. Libr. 7. c. 7.* bufonum adustorum pulverem in hydrope desperatâ commendat. In Peste Anglicâ Londinensi An. 1665. pulverem bufonum exsiccatorũ ad ℥ß. exhibitum summè proficuum experti sunt Medici sæpius repetitum sudore semper injuncto. Celebris est historia *apud Wierum Libr. 3. de præstig. dæmonum cap. 3.* cujusdam hydropici, cui cum pulvis bufonis in ollâ usti ab uxore malâ offerretur, copioso reddito lotio & ventre ab aquâ exonerato per vesicam convaluit: unde insigne diureticum audit. vid. *Solennander Sect. V. consil. XV.* Sal, quod nonnulli ex bufonibus combustis extrahere tentant, spem omnẽ illorum elidit. Nullum enim sal fixum ex animalibus combustis parari potest, sed salia volatilia per destillatio-

lationem summâ △nis violentiâ saltem inde evocari possunt. Ideoq; quæ de sale bufonum afferri solent, de illorum pulvere exsiccato veniũt intelligenda. *Vid. Athanas. Kircher. in Scrutin. Pestis. P. Johann. Faber. Lib. V. Panchymic. & Cl. Helmont. in tr. de Peste.*

Extrinsecus imponitur Bufo &c. p. 272.) *Nobiliss. Helmont. l.c.* fateri cogitur, se bufones applicuisse bubonibus & escharis, tàm in viris, quàm mulieribus, ac ubiq; non sine prompto juvamine. Addit verò, se nunquam vidisse applicatum bufonem tantillum intumuisse: neq; id possibile esse putat, cùm tumescentia sit actio vitalis Archei, qui in mortuo & siccato bufone evanuit. Verùm longè alia ratio hæc est, non enim idem accidit hic bufoni exsiccato, quod vivo ab aranea icto & confestim intumescenti: aut quod alii animali toxico assumpto, contingit. Illa enim intumescentia vera proprietas Archei vitalis est, assurgentis mediante fermentatione omni nisu ad exoticum illum hospitem ex corpore exterminandum. Sed præsens actio est sympathetica & magnetica, quâ virus pestilentiale ut simile extrahitur. Neq; ad tumescentiã hanc requiritur ipse archeus vitalis bufonis, sed accidit illa, quatenus borosa & bufonis substantia exsiccata, & instar spongiæ humores istos venenatos attrahit.

Ingreditur itidem amuleta aëri contagioso arcendo dicata ibid.) Cùm hujusmodi remedium ipsâ morte sit horribilius, vel ut ab hominibus delicatioribus admittatur, Medici per experientiam edocti elegantiorem & efficaciorem eos præparandi modum invenerunt. *Buclerus* Hybernus chirurgus, ut *Cl. Helmontius* refert, primus hujus antidoti inventor, Londini aliquot millia hominum peste curaverat hoc pacto.

Bufones Magnos Mense Junio post meridiem captos cruribus suspendi propè focum aut carbones succẽsos illisq; patinã ex cerâ flavâ confectã substerni jusserat; tandẽ à triduo suspensionis bufonẽ invenit mucosam quandam materiã unâ cum nonnullis insectis, videlicet muscis nitentibus alis subviridi colore veluti deauratis vomuisse. A vomitu verò *Bufo* veluti jam animata sobole privatus mox obiit, quãvis dicta insecta, licet pronus penderet, ante triduum non evomuerit. Has sordes vomitu rejectas & exsiccatũ bufonis cadaver seorsim in pulverẽ tundi jussit & cum tragacantho seu gumi Arabico trochiscis formatis feliciter tam ad præservationẽ Pestis, quàm ejusdẽ curationẽ usus fuit. Hujus verã & probatã experientiã attestatur *Ath. Kirch. l.c. & Cl. Zwelfferus in Pharm. Reg. p. 140.*

Renibus impositus aquam intercutem per ☐ *expellere dicitur* p. 273.) Observatione dignum est, quod sibi expe-

rientiâ compertum esse testantur. suprà citatus *Wierus & Varignana*, bufonem sylvestrem, qui in nemoribus reperitur per ventrem sectum & renibꝰ alligatum aquas hydropicorum per □ educere, & cum amplius evacuare volumus, applicationem esse renovandam. Inducitur, inquit *Cl. Helmontius*, idea metus renibus, quâ indignationem amittunt. *in tr. ignotus Hydrops. §. 36. River. in praxi p. m. 207.*

Sequens ceratum ex bufone paratum etiam utile.

Rec. bufonum ℔j. olei oliv. ℔ß. ceræ ℥iij. bulliant in ollâ ad medietat. Col. & f. ceratum, quod extend. super alut. regioni renum & lienis applica.

N. Ad urinæ incontinentiam valet etiã sacculus collo appensus, in quo est pulvis bofonũ in novâ ollâ ustorum. *Henric. ab Heer. Libr. I. observ. 14.* Contrà scrophulas coquit etiam *P. Borellus C. 4. obs. 38.* in oleo olivarum & applicat. Pulvis bufonum exsiccatus & cum sacculo cordi appensus omnem sistit hæmorrhagiam; in narium hæmorrhagiâ cervici in uteri, podicis venæ alicui imponitur. Sequens Emplastrum attrahens *CL. KNOEFELII* ex bufonibus summè prædicatur.

Rec. Succini opt. pulverif. ℥ß. bufon. exsicc. & pulverisat. ℥j. M. & huic in XX tantum sp. vini adde, ut transversum digitum emineat, in MB. abstrahe hunc spiritum usque ad consistentiã magmatis, ter affuso semper novo. Cujus quantitas præsens commiscetur & optimè subigitur cum Empl. de meliloto in Emplastri consistentiam. Hoc in singulo, ubi opus est, emunctorio applicatum proficuum est etiam in anginis illis spuriis ad collum gestatum.

Lapis Bufonites p. 273.) Quod vulgꝰ de *Lapide Aranearum* perhibet, illas prægrandes lapillo fœtas conspici, eumq; ceu arcanum instar incantamenti omnes sistere hœmorrhagias, quem quoq; nonnulli ajunt Araneã emovere, si telæ, quam texuit, & in quâ media habitat, subduxeris valerianæ radicem, hoc ut fabulas & meras sapit nugas, idem istud & de *Lapide Bufonum* dici meretur. Hic Lapis vocatur *Bufonites*, sive *Crapaudina*, *chelonites, batrachites*, hunc *Saracenus de Peste cap. 7.* In bufonibus annosioribus tantum reperiri scribit, & quidem in capite, alii in cerebro, quidam à viscositate spumæ, quem bufones vere congregati eructent in caput alicujus eximii quasi *Regis Bufonis*. *Encelius de Metall. Libr. III. c. 37.* affirmat eundem ex *bufonibus* productum *Levinus Lemnius de occult. Natur. Miracul. Libr. 2. c. 30.* & statuit habere eandem virtutem, quâ bestia imbuta est, ut virus eliciat. *Libavius Libr. II. Batrach. cap. 22. schol. 416.* tubercula, quæ bufones in capite gestant, ut videantur cornuti, quæque pressa humorem lacteum fundunt;

Animalia terrestria.

illud lac in senib9 bufonibus in locis calidioribus in nodos concrescere lapideos. *Bauhinus de Lapid. Bezoar. cap.3.* Verùm *Boëtius de Gemmis hunc ex Bufonibus* oriri negat *Libr.II. cap. 149.* & potius *ad Lapides stellares* in agro reducit. *OLAUS WORMIUS Lib.II. Musei cap.18.* putat instar fungi nasci saltem in saxis & petris.

3. *Sal elici potest ex bufonibus calcinatis* &c. p.273.) falsum hoc est. Nullum enim alkali ex animalium combustorum reliquiis est expectandum, sed omnia volatilia sunt per retortam △ne aperto elicienda & postmodum rectificanda.

§. VIII.

8. *CANIS* p. 274.) *1. Canis integer. 2. Caput. 3. Axungia. 4. Fel. 5. Sanguis. 6. Stercus. 7. Urina. 8. Dens. 9. Pellis. 10. Pili.*

1. Canis integer.) Ex catellis quinque vel sex dies natis adhuc vivis destillando elicitur aqua insipida nec odore vel sapore ingrato imbuta ad instar aquæ fontanæ, quæ quantis viribus sit prædita, inde liquet, quod si Membris dolore podagrico vehementissimo obsessis penna illinatur vel linteolo in ea madido applicetur, in instanti levamen percipiatur, doloribus sedatis.

2. *Caput*) Cerebrum etiam non omittendum est, quod ex cane unius coloris sumptum coctum & maniacis exhibitum intrà triduum Maniam curat. Unde *D. D. Johannes Michaëlis* p.m. relatum accepit à pastore quodam in suo pago intrà triduum sanatum fuisse Maniacũ exhibito canis cerebro cocto, & affirmavit prætereà sibi alios tres adhuc esse notos, qui eodem sint sanati remedio.

3. *Axungia*) vel potius pingvedo, hæc ob Sal volatile in eâ delitescens interdum levamen affert in phthisicis pulmonum exulceratione laborantibus, nonnunqvam etiam ob acidum occultum nocet, quia magis putridum ac sordidum reddit ulcus. Omnes enim pingvedines nihil aliud sunt, quàm salia volatilia concentrata ab occulto acido Sale unctuoso suppressa.

4. *Fel*) catelli lactantis nigri strangulati in Epilepsia pro singulari arcano habetur cum liquore appropriato exhibitum. Hujus beneficio *Ducis Buckengami* filius est sanatus. In Anglia hoc est usitatissimum. Si scil. primarius Affectus Epilepsia fuerit.

5. *Sanguis*) Hic commendatur contra veneficia haustus & contra rabiosæ bestiæ morsum.

6. *Stercus*) *Album Græcum* Officinis dictum. Commendatur cùm canicula ascendit. Et album ex albo Cane præferendum, quia Canes isti melioris sunt constitutionis & in albo stercore sal abstergens, discutiens, aperiens, resolvens volatile continetur, quod in diebus canicularibus, cùm canum Natura exaltatur, penetrantius & subtilius evadit, hinc utile est in dysenteria & Colica; *vid. Zac. Lusitan.*

tan. ingreditur etiam potionem *vulnerariam decantatissimâ Lipsiæ Schleinitiorum.* Externæ medetur anginæ gutturi insufflatum, tumores duros emollit, pro emplastro adhibitum.

Pili impositi morsibus canis rabidi medentur.

§. IX.

9. *CAPER, CAPRA* p. 275.) 1. *Cornu.* 2. *Sanguis.* 3. *Lien.* 4. *Medulla.* 5. *Sevum.* 6. *Lac.* 7. *Lapilli.* 8. *Stercus.* 9. *Urina.* 10. *Vesicæ.* 11. *Omentum.* 12. *Pellis.* 13. *Fel.* in usu sunt Medico.

1. *Cornu* utimur in suffumigiis ad hystericas mulieres excitandas.

2. *Sanguis)* exsiccatus & exhibitus calculum atterit, unde & adamantem ab hoc resolvi veteres statuerunt. Verùm hoc ita simpliciter fieri nequit, nisi hircus lithontripticis herbis fuerit pastus, ut *D. Autor* innuit: Hoc fuit Arcanum *D. D. OSWALDI* Archiatri Archiducal. Oenipontani, qui per quadraginta dies hirci solâ rutâ murariâ pasti (à potu eum prohibendo, nisi ut sub noctem decidentem pluviam lamberet) interfecti cruorem leniter exsiccatum ægris comminuendi calculi gratiâ cum felicissimo successu propinavit. *P. Borellus Centur. 2. obs. 88. Athanas. Kircher. Lib. 3. de Magnet Kyperus in institut. Physic. Libr. V. cap. 2. §. 7.*

N. *CL. HELMONTIUS in tr. Pleura Furens §. 32.* commendat etiam in Pleuritide & Peripnevmoniâ, non quidem vulgarem & venalem, sed hoc modo collectum & præparatum. Hircum suspendit cornibus & alligatis pedibus postremis ad cornua resectis testibus castrat. Cruorem inde emanantem usq; ad ejus mortem excipit & siccat. Hic à venali cruore dignoscitur, quod venalis facilè teratur, ejusq; pulvis fit puniceus. Hircinus autem verus difficillimè pulverisetur, sitq; picei coloris pulvis ejus. In Pleuritide hunc cruorem ita præparatum summæ efficaciæ expertus fui, Archéo sedando inservit, causam Morbi immediatam acorem unà tollit, & ad diaphoresin disponit, cruorem & dolorem pacat.

PRÆPARATA. Ex sanguine hircino non minus ac ex aliis &c. p. 275.) Ex hoc spiritus, oleum & Sal volatile æquè per retortam igne aperto destillari potest, atque ex cruore humano vel cervino. In rectificato sp. & sale volatili egregium etiam latitat antipleuriticum.

De Balsamo Anti-podagrico ex sanguine hircino præparando vide infrà de sanguine cervino & humano.

N. *Sunt, qui exindè Tincturam conficiunt &c.)* Sed nullius hæc est momenti. Præfertur Sal volatile & ex hoc præparata medicamenta.

3. *Lien.)* Hic super lienem splenetici per 24. ☋ deligatus levamen affert splenetico.

Sevum hircinum anodynũ est discutiens, unde arthriticis doloribus opitulatur, stranguriam sedat, umbilico inunctum, hæmorrhoidum dolores lenit pro suppositorio.

6. *Lac*

6. *Lac caprinum*) Recenter mulctum & propinatum nutrit, abstergit, hecticis & phthisicis confert. Nonnullis tamen ob partes butyraceas & caseosas est suspectum, substituto ejusdem sero.

Serum ejus præstat &c.) Infusum *seri caprini*, in quo beccabunga & cochlearia fuerit infusum, medicamentum quidem est vulgare, sed revera in morbis scorbuticis, melancholicis, & tumoribus, in quibus metuitur affluxus materiæ atrabilariæ, non parum prodest. Incidit enim & attenuat crassissimum illum sanguinem, sicque expulsioni facit idoneum, hinc utile hoc in scorbuto, leucophlegmatiâ, ictero nigro &c. Interim tamen diligenti operâ vel per tamarindorum pulpam, vel citri succum, vel alumen à caseosâ parte & butyrosa separandum est, & tunc egregiam intemperiem calidam alterandi vim acquirit. In primis serum aluminosum ardentibus subvenit febribus, sitim sedat, urinam promovet, interdum etiam sudores, gustui gratum est, nec ab alumine quod in caseosa remanet substantiâ, ingrato imbuitur sapore. Scabiosos etiam juvat, non quia hepatis refrigerativum est, sed quia vim abstersivam obtinet, unde etiam sanguinem detersivum illius salis pruritivi reddit, id quod coadjuvant fumaria, acetosa, fl. enulæ &c. FEL capræ exterius peni illitum stimulat venerem, juxta Q. SERENUM: Ac super illinitur fœcundæ felle capellæ.

De reliquis vid. D. Autorem.

N. *Hædus est pullus caprinus* p. 276.) Ejus coagulū in dysenteriâ est summum arcanum.

§. X.

10. CAPRA ALPINA *seu* RUPICAPRA p. 276.) Illarum cruor recens haustus vertigini medetur. *Sevum* pulmonum exulcerationi confert. *Epatis* pulvis assumptus diarrhœam sistit. *Lapis* circa Novembrem in masculorum ventriculis reperitur, formâ oblongâ & compressâ trium transversorum digitorum longitudinem vix superans, aliquando cute coriaceâ nigrâ splendente, rugosâ obductâ, quædam castaneæ colore, aliæ subcineritiæ, odore grato; aromatico, dum frangitur, quia ex herbis odoratissimis depastis conflatæ, constantes masſâ ex herbarum depastarum fibris pilos referentibus, pondere leves. *Pilæ potius sunt quàm Lapides. vide de his Georg. Hieron. Velsch de ægagropilis, & Bauhinum de Lapide Bezoar. Cap. 13.*

Hujus vires experientia docuit &c. p. 277.) Vi pollent calefaciendi, siccandi & cerebrum roborandi, quocirca contra vertiginem utuntur, quem tradunt ex esu Doronici ventriculis Rupicaprarum ingenerari, sed specificam hanc virtutem contra vertiginem potius ab ipsis Rupicapris, quàm Doronico habet. Animi etiam alacritatem miram & spirituū

promptitudinem conferre volunt cũ vino sumptum. In partus difficultate internè etiam cum juvamine offertur. Ad secundinas pellendas, suffocationem uteri, menses promovendos, dysentericum fluxum, colicos dolores facit. Ad febres malignas quindecim grana aut viginti in aqua aliqua cordiali dantur. Eodem modo adversus venena propinantur, contrà pestem præservationis loco gr. IV. vel V. cum tantillo vini jejuno stomacho manè exhibentur. Si amuleti loco de collo gestetur, carnemque tangat, vertigini resistere volunt.

N. CAPRÆ ALPINÆ, ex quibus *dicti Lapides* desumuntur, in præcelsis Rhœtorum & Valesianorum rupibus & alpibus Episcopatus Salisburgensis vivunt. *vide Appendicem D. Autori Nostro annexam.*

§. XI.

11. CAPRI CERVA ORIENTALIS, *è qua Lapis* BEZOAR *Orientalis* p. 277.) Capræ istæ non absimiles valdè sunt Capris Nostris Europæis, nisi quòd habeant erecta ac longiora cornua, ac quædam ex iis versicolore sunt pelle, ut tygrides, hæ capræ prout magnũ aut parvum gerunt Lapidem, unumque aut plures, eô tardius vel citius incedunt, id quod Armenis ac Persis perbenè notum est. In horum animalculorum ventriculis continetur folliculus pilosâ carne constans spithamæ longitudine, in quo Lapides ordine instar parvorum nodulorum in tunicâ tessellatim comprehenduntur.

OFFICIN. *Lapis Bezoar Orientalis*) Hunc Persæ vocant *Pa - Zahar*, ex *Pa & Zahar*, quorum prius significat contra, & alterum denotat venenum, quasi latino etymo antidoton dixeris. Hoc autem modo nascitur, ut *Jacobus Bontius* ab Armenis ac Persis Mercatoribus fide dignis certò accepit. Est locus in Persiâ Stabanon dictus, trium dierum itinere suprà Laram civitatem celebre in Persiâ emporium, in cujus campis nascitur herba quædã croco ac hermodactylis admodum similis, in cujus campis caprorum copia pascitur, in quorum ventriculis ex hujus herbulæ esu hi Lapides in ventriculis caprarum concrescunt. Non desunt, qui radicem ex India ad Nos delatam contrayervam appellatam statuunt in esu huic animali esse frequentiore, vid. Lazarus River. in Praxi Medicâ Libr. 17. Cap. 1. Hæc licet sint vera, nihil tamen derogant veritatis sententiæ à JACOBO BONTIO de *Stabano* allatæ, cum verisimile sit non unâ, sed pluribꝰ delectari herbis hoc Animal, unde & MONARDES non herbâ vesci dicit salutiferâ, sed herbis salutiferis. Hi apud Reges Persiæ in tanto pretio sunt suprà reliquos, qui in aliis locis gignuntur, ut Magnus Xaabas imperatorum Persarum ultimus mortuus Anno 1628. inibi vigiles locaverit, ut omnes istos Lapi-

des *Pa Zahar*, qui certum pondus excederent, sibi vendicarent. *In Not. ad Garc. ab Ortâ p. 44.*

N. *Nascuntur & Lapides Bezahar in ventriculis simiarum, qui teretes sunt & digiti longitudinem excedunt, qui omnium præstantissimi censentur. Idem Bontius l.c.*

Meditullio paleam, pilos vel simile continente &c.) *Lapis Bezahar* semper paleam vel aliud aliquid intus habet, quod nunquam fallit, nisi in adulterinis & si superficiali tunicâ abrasâ non succedat alter orbis cœparum modo, donec ad paleam istã deventum sit, fictitius est Lapis.

N. *De genuino Lapide* scribit *Nicolaus Monardes*, illum cavitatem quandam in meditullio habere plenam pulvere quodam ejusdem cum Lapide substantiæ, qui maximè commendatur, atque etiam ipsi Lapidi præfertur, & hunc legitimi etiam indicium esse. Adulteratos autem gramen aliquod aut semẽ habere suprà quod Indi illum efforment, *vid. Gars. ab Ortâ p. m. 168.*

Ejus adulterium Nonnulli sequenti modo probare volunt.

Si Lapis fricetur paucâ calce, & in loco fricato puniceus appareat color, dicunt verum esse & genuinum. Deindè si ponderatum accuratè Lapidem conjicias in pelvim aquâ repletam & post duas aut tres horas eundem eximas ac rursus ponderes, ac nihil de priori pondere aut perdiderit, aut eo gravior factus fuerit, verus est *Lapis Bezahar*. Verùm si calce fricatus rimam ducat, aut si aquæ exemptus de pondere amiserit, vel eo auctus fuerit, adulterinum esse audacter dicas.

Vires. Corroborat, sudores ciet, alexipharmacus est &c. p. 278.) Nullum dubium est, *hunc Lapidem* ad varios affectus adhibitum, in primis febres malignas, venena adsumpta &c. summæ esse efficaciæ, si verus & non adulterinus haberi queat. Unde & *Diomedes Cornarius in Libr. Consf. & Observ. histor. 22. refert*, matronam quandam honestam octavo imprægnationis mense febre malignâ correctam cum gr. v. Lapidis bezahar sumsisset in ▽ sl. borraginis ab hâc febre curatam fuisse. *Claudius Richardus in descriptione hujus Lapidis* memorat D. Staphylum sedecim dieb9 acutâ febri malignâ laborantẽ, tandem exhibitis granis septem hujus Lapidis integrè restitutum fuisse. Refertur à *Ludovico Gyone* Dominum Vicecomitem N. Lutetiæ pestilenti febre correptum & à Medicis desertum, cum soceri sui consilio *Lapide Bezahar* usus fuisset per aliquot dies parvo tẽporis intervallo integrè cõvaluisse. De hujus usu in aliis etiam affectibus *vid. Zacut. Lusitan. de Medicor. Princip. histor. Libr. 1. quæst. 25. seq.* Verùm si hic Lapis adulterinus ut ipsi quoque Indici scriptores fatentur, dictos effectus edere nequit.

Unde vir clarissimus *Nardus Antonius Rech. Libr. 9. Cap. 14. Rerum Medicar. Novæ Hispan. p. 326. inquit:* Non omnes hi Lapides, scil. Bezahar salubres sunt tuendæ sanitati, aut morbis profligandis apti, sed soli illi, qui depastis herbis saluberrimis producuntur, unde non solùm difficile sit censere, an illæ facultates mirabiles, quæ de eo Lapide nostrâ tempestate jactantur, narrarique & prædicari cœperunt, veræ sint, sed etiam quinam sint elegindi, aut qui utiles aut inutiles offendantur, quibus de rebus certò quid affirmari nequit. Et *Jacobus Bontius l. a.* hoc confirmat, dicens: quantum ad hyperbolicas hujus Lapidis virtutes & facultates portentosas non tantas in eo mille experientiis edoctus inveni, aliàs Naturâ non pronus superstitiosas medicamentorum facultates facilè admittere, nisi experientiâ id verum invenerim. *Quomodo Lapis Bezahar adulterari possit, vid. CL. Zwelfer. in Pharmac. restitut. Appendice ad animadvers. p. 65. Francisc. Valles. Libr. 4. Meth. Med. Cap. 2. Hercul. Saxon. de Plicâ Cap. 59. Tractat. meus de Meth. Med. Libr. 1. Cap. de Alterat.*

Dosis à gr. iij. ad xij. ibid.) *Zacut. Lusitan. Libr. 1. de Medicor. Princip. histor. obs. 34.* in diuturnis, inquit, & aliis non ita acutis & periculosis morbis, septem aut octo grana exhibere salubrius est. Si verò suâ acutie & malitiâ urgeat affectus, multò majorem quantitatem porrigere non dubitamus. Et *observat. seq. 35.* nec non *Libr. 3. de prax. Medic. admir.* unam alteramque ad drachmam integram feliciter exhibiti Lapidis hujus observationem adducit. *Jacobus Primerosius Libr. 4. de vulgi in Medicinâ erroribus Cap. 27.* firmiter credit, posse ad ℥j. innoxiè adsumi, tam benignum atque innocens est remedium. Quosdam ad grana triginta propinare ex *Cæsalpino Bauhinus* refert *de Lapide Bezoar. Cap. 34.* Indifferenter tamen hujus dosis adaugeri nequit, sed diligens morbi, ægri &c. habenda est ratio. Ideoque dosis hujus Lapidis diligenti perpendenda est examine. Multos enim inquit *Petrus à Castro de febre malignâ petechial. sect. 8. §. 13. p. 185.* vidimus, qui hujus sine ullo delectu ingentem granorum copiam exhibentes, tantum abest, ut quicquam profuerint, quin potius in ruinam inemendabilem egerint miseros langventes, auxilium infamantes, quod aliis fuisset saluti.

§. XII.

12. CAPRI CERVA *Occidentalis* ibid.) Ex *hoc Animali* Lapis *Bezahar Occidentalis* desumitur, *Orientalibus* ut plurimum major; *Thom. Bartholinus* adeò ingentem vidit, caput humanum æquantem, rotundum, coloris subfusci, glabrum ac nitidum. Diameter ejus fuit 23. pollicum

licum transversorum, pondere autẽ 6¼ libras mercatorias superavit. Cardinalem infantem Gubernatorem olim Burgundiæ 6000. imperialibus à primo venditore eum redimere non potuisse ferunt. *Vid. Ejus Epistol. c. 2. Epist. 79.*

§. XIII.

13. CAPREOLUS, CAPRA p. 278.) *Hujus coagulum* dysenteriæ & diarrhœæ opitulatur. *Hepar* comestum oculorum aciem reficit. *Fel* faciei maculas abstergit, oculorum albugines tollit, aurium tinnitui instillatum medetur. *Stercus* icterum flavum cum vino haustum solvit.

§. XIV.

14. CASTOR pag. 279.) Ejus *axungia* externè applicata nervoso generi ac utero salutare existit remedium, unde in suffocatione uterinâ, epilepsiâ ab utero umbilico inuncta mirificè prodest.

1. Καστόριον. *Castorium, testiculi Castoris &c.* ibid.) Hic *Dn. Autor* cum aliis communem errans errorem, Castorium habet pro ipsis Castoris testiculis, cùm tamen ex ejus constet anatome, ejus testiculos tam esse parvos, ut gallorum gallinaceorũ ferè vix superent, spinæ dorsi adeò adhærentes, ut sine vitæ dispendio animali eximi nequeant, id quod & suo seculo jamdum statuit *Sextius Medicus Plinio fatente Libr. 32, cap. 3, in tract. de Medicin. ex Animalib.* Cui subscribit *Dioscor. II. c. 26.* adeò ut illud, quod à Castorio expeditur, non sint testiculi, sed potius tumores seu crumenæ ingvinis vestitæ pelliculâ satis crassâ, quibus parva semper annexa est impleta liquore, oleaginoso & cinereoso; qui in illis reperitur crassus est, & se ipsum potest exsiccare ad pulverisandum, sed alter in alligata crumenula semper liquidus manet. Alii tumores ingvinis aut vesicas vocant, ovi anserini magnitudine, inter quas demum genitalia absconduntur, quæ in hunc usum non trahenda, odorem enim habent fœtidum. *Fœl. Platerus Tom. 1. Prax. pag. 646. Olaus Wormius in Muséo Libr. 3. c. 23. Th. Bartholinus in Epist. Medicinal. 9. Centur. 1.*

Vires. Calefac. sicc. attenuat, aperit &c. ibid.) Nervos nervosasque partes roborat, unde & in convulsionibus externè adhibitum mira præstat. Sic in spasmo sequens spinæ dorsi inunctum medentem non deserit. Recip. Vini adust. opt. ℔ß. in hoc infunde castorei incisi ℥ij. serva pro usu. Aqua hirundinum cum castoreo in tremore partium externè applicita miræ etiam est efficaciæ.

N. 1. *In strangulatu Uteri* ibid.) *CL. ZWELFERUS in Pharmacopœiâ Reg. p. 65. Castorium* externè adhibitum & odoretenus hystericis magis prodesse statuit, quàm intrà corpus sumptum, ubi magis sit nocumento. Et quemadmodum odoretenus

tenus matricem deprimit, ita intrò propinatum vi locomovendi matricem præditum est. Verùm huic experientia contradicit, quâ constat, in suffocatione communiter dictâ hystericâ, seu potius hypochondriacâ castorei usu tam interno, quàm externo nihil esse præstantius, prout & Medicamenta inde parata idem evincunt. *Ex hoc præparatur oleum Castorei infusum; Essentia, Elixir uterinum &c.* vide Aquas Histericas in Thesaur. Pharmaceut. sect. I. n. LV. seq. seq. D. G. R. Et extractum cephalicum & nervinum ex hoc paratum l. c. sect. XIII. num. I.

§. XV.

15. CATUS DOMESTICUS p. 280.) *Est vel domesticus, vel sylvestris. Illius castrati pingvedo* mirificè articulorum doloribus succurrit. *Hujus sc. sylvestris pingvedo* umbilico calidè inuncta colicos tollit dolores.

Sangvinis guttæ tres ex venulâ sub caudâ aperta cati domestici maris epotæ epilepticos juvant.

Caput cati nigri incineratum ad ungvem, nubeculam, albuginem oculorũ optimum est Medicamentum.

Ex *cerebro* puellæ philtra sua componunt.

Pellis cati sylvestris ad calefaciendum ventriculum & articulos contractos gestatur.

§. XVI.

16. CATUS ZIBETHINUS ibid.) *Mas & fœmina.* Color Maris varius est, plerumque tamen cinereus, subnigricantibus distinctus virgis, quàm in fœminâ albidior ad flavum tendens & pluribus majoribus nigriusculis Cati Pardi maculis notatus. Effigies ad canum, quàm felium aut potius vulpium figuram accedit, quod rostrum non harum ritu obtusum, sed illorum formâ oblongũ habeat. Aures ipsi sunt parvæ ac rotundæ, pilus quasi in taxo, sed nec mollis, nec asper admodum. Corpus porcinum fermè apparet & à dorso ad imum ventrem palmaris diameter est; pedes potius parvi, breves, quàm alti, & à cane altitudine superantur. Corporis proportio totius quasi mustelæ respondet, quæ martes dicitur.

Hoc Animal nascitur in multis Indiæ Orientalis & Occidentalis partibus, in Regno Peruano hoc Animal magnâ copiâ reperitur & in Gvineâ in Provinciis de Loango, Congo, Manicongo, circà flumina Angolæ in altissimis montibus, quos animalia hæc pererrant, omni adhibitâ diligentiâ Nigritæ sive Mori illi perquirunt, veteres arborum aridosque truncos & ubi aliquas maculas magnas easque oleosas observaverint, eò sese conferunt & globosam quandam materiam truncis iisdem adhærescentem castaneas magnitudine æquantem inde aufferunt, in aquâ ebullire permittunt, id quod supernatat, pingve, & oleosum removent,

vent, mundioribus vasis infundunt & usui reservant; Atque hoc est optimum Zibethum.

Est ejus excrementum inter testiculos concretum p. 281.) A tali excrementitio humore hoc animal maximè vexatur, cum ex intimis corporis partibus ad emunctoria prorumpat & sudoris instar sub axillis præcipuè & loculis intrà clunes sitis colligatur non procul à membro genitali. Ex cicuribus h. m. colligitur. Cum ex masculo detrahere volunt, unus catenulam, quâ ligatur, trahit, alius posteriores pedes tenet, tertius testiculos sive utriculos potiꝰ revolvit, qui medii inter anum & pudendum prominent, tam in mare, quam in fœminâ. In mare duplo grandiores apparent. Hi utriculi internâ sui parte, ut pili curti hærent, capacem satis cavitatem obtinent, in quam ingressus patet exiguus. In hac cavitate scaturiginem suam *liquor ille Zibethicus* instar melleæ substantiæ sumit. Hic extrahitur immisso auriscalpii majoris simili instrumento, quod per cavitatem quaquaversum sæpè revolvitur. Hoc ubi in uno & altero folliculo (duo enim in quolibet *animali Zibethico* prostant,) perstiterint & liquorem illum extraxerint, gossipio utriusque pilos abstergunt. Æstate liquidior, quàm hieme succus colligitur, æstate etiam plus quàm hyeme hujus succi colligitur. *Francisc. Hernandez. l. c. & Fab. Columna ad Johann. Fab. Lynceum in Epistolâ.*

N. Nigritæ & Mori carnibus hujus animalis vescuntur, licet pessimi odoris & ad venerem præstare maximum stimulum affirmant.

N. *Pellis ventris ipsius* est saluberrima in omnibus frigidis affectibus. Ventriculum roborat, si quotidiè ipsi imposita gestetur in primis in corpore crasso.

Vires.) Calidum, humidum est, atque anodynum. Usus crebri in colica passione umbilico inunctum, in torminibus ventris infantũ, strangulationem ab utero tollit vulvæ applicatum. Ad virgæ erectionem & proritandam in virginibus venerem plurimum etiam facit glandi penis ante pugnam inunctum cum tantillo theriacæ mistum. Ex hoc etiam cum Ambrâ & moschoAqua externa de cypro præparatur. vid. Thesaur. Pharmacevtic. annex. sect. 2. n. VIII.

§. XVII.

17. CERVUS p. 281.) Hujus 1. *Cornu.* 2. *Corium.* 3. *Os de Corde.* 4. *Genitale.* 5. *Testiculi.* 6. *Sanguis.* 7. *Lachrymæ.* 8. *Medulla.* 9. *Serum.* 10. *Talus seu Astragalus.* 11. *Lapis in usu sunt.*

1. *Cornu.*) *Cornua* quotannis mense Aprili deponit. Cur cervus *cornua* deponat, variæ Autorum sunt sententiæ. *Vossius de Idololatr. Libr. 3. de Cap. 57.* causam rejicit in cornuum contiguita-

guitatem offi cranii, non continuitatem, dum cuti duntaxat adhærent. *CL. Helmontius de Lithiasi* Cap. 1. §. 13. hanc assignat rationem, quòd cornua ista partim de materia sint osseâ, partim de ligneâ & propterea spinas & ramulos æmulari & annuatim decidere ob proprietatem frondium & partis ligneæ retentam. Verùm frustra in hac ratione est *Helmontius*. Ob nimiam duritiem putat *Cl. ZWELFERUS in Pharmac. Restitut.* p. 462. cornua à cervis deponi, quæ prohibeat, quo minus pro alimento ipsorum copiosè affluens sanguis dispergi ac circulari possit ex sanguine circa brumã collecto vermiculos tractu temporis enasci, qui erodendo pruritum excitent, donec cervi concitati cornu arboribus affricent & tandem decidere faciant, fieri id plerumque mense Februario. Tales vermes observarunt in cervi capite circa vertebram, ubi caput cervici nectitur, *Aristot. Libr. 2. histor. animal.* c. 15. *Plinius Libr. 9.* c. 37. viditque *Conrad. Heresbacchius in comp. Therap.* in exentrati mense Majo cervi succisis cornibus apertum cranium pollicaribus scatere vermibus præter capita rubra albicantibus. Plerique tamen putant cervis deponendi cornua vim à comestione serpentum oriri. Ut enim quidam serpentes sunt quales apud Indos Canauhcoal sese foliis occultantes & cervos transeuntes vi anhelitus attrahentes & comedentes *Nierenbergius Libr. 12. histor. natur. Cap. 17.* quales Libyæ serpentes cervos deprædantes *Oppianus Libr. 2. cyn. v. 253.* Sic & cervi naribus extrahunt serpentes latibulis & comedunt, ut rejuvenescant, cum diuturnæ sint vitæ, ut senium deponant, ut intestinorum vermes involucris implicitos in senio confectis enecent. Alii post serpentum comestionem cervorum sanguinem effervescere statuunt & quasi fermentari, unde vermiculi pronascantur ex venis capillaribus, qui ad cornuũ radices prorumpentes eorum internum nutrimentum depascantur, donec eo alimento defraudata exsucca decidant.

Colligendum est inter 15. Augusti & 8. Septembris ob vim suam balsamicam, quæ tunc temporis vel maximè viget.

1. *Cornu crudum resistit putredini &c.* ibid.) Hoc ad plurimos morbos curandos vim obtinet mirabilem, præsertim in malignitate per sudorem & urinam corrigendâ, unde in variolis, morbillis, febribus malignis summo cum fructu adhibetur.

PRÆPARATA ex CORNU 1. CC. ustum &c.) Hoc *CL. ZWELFERUS* ceu inutile planè rejicit, quia omni virtute medicinali propriâ est castratum & in terram mortuam redactum. Cui ὁμόψυχος est *HELMONTIUS in Pharmacop. ac Dispens. modern.* §. 41. & *de Lithiaf. Cap. 3.* §. 29. Contrà Alii CC. ustum non

solum

ſolum in ſubſtantia aſſumptum diaphoreticũ eſſe ſtatuunt, ſed etiam in decocto uſurpatum quotidiano potu putredini reſiſtere & morbo Ungarico laborantibus conveniẽtiſſimum eſſe, *Johann. Michelius ad Gregor. Horſtium in epiſtolâ, quam hic Lib. 3. ſect. 1. Conſil. & Epiſtol. Medicinal. inſeruit. Horſtius centur. problem. Medicor. therapeutic. decad. 1. quæſt. 4.* Nec contradicit *Noſter Rolfinck. in Ord. & Meth. conſult. Libr. 4. conſil. 13.* Cui & Nos adſtipulamur experientiâ quotidianâ edocti, CC. uſtum diaphoreticum non ſolùm obſervari, ſed & ebullitionem humorum ſedare, diarrhœam compeſcere, vermes necare &c. licet particulæ ſalinæ cum 🜍reis videantur deſtructæ, tamen nihil obſtat, alia enim eſt ignis, alia Archéi ſtomachici eſt operatio cum remedii adaptatione, quam nullus intellectus humanus ſatis aſſequi poteſt. Nonnulli hunc effectum à ſale aliquo fixo, quem in eo ſupereſſe putant, provenire ſtatuunt, ſed avtopticâ deſtituimus experientiâ.

N. Raſura etiam CC. in petiâ ligata & potui impoſita diaphoretica eſt. CC. uſto utimur in febribus cum diarrhœâ conjunctis, raſurâ autem, ubi alvi laxatione opus cum ſudoris elicio.

3. *CC. Philoſophicè calcinatum* ib.) Seu ſine igne, vulgari ſolum coctione elaboratum omnibus palmam præripit diaphoreticis ex regno animali deſumptis, in debitis indicationibus, ut temperatum, in malignis verò non tam primæ debellationi, quàm reliquiarum extinctioni potius cum bezoardico ☉lari, ☽nari, Joviali, Martiali dicatum ſatis efficax. Licet etiam ſic præparatũ aliquam ſalis volatilis & olei jacturam, ut *CL. ZWELFERUS putat*, ſuſtinuerit, ideò tamen hoc planè rejicere non decet, tutum enim ac jucundum in plurimis affectibus exiſtere remedium, quotidiana Nos docet experientia.

4. *Magiſterium* ibid.) Illud quod ✕ ſolvitur & ol. ♀ præcipitatur, nullius eſt valoris, prout & hoc 2. cum aq. fort. ſed quod ſp. ⦶tri ſolutum & copiosâ ▽ ſ. edulcoratum eſt, optimum habetur. Eleganter etiam cum ſp. ⊕oli poſt mediocrem hujus abſtractionem copiosâ ▽ ſ. præcipitando conficitur, ſed hoc magis alterat & adſtringit, quàm ſudores movet.

5. *Galreda ſeu Gelatina* p. 282.) Hæc quomodo præparanda ſit, notum eſt mulierculis noſtratibus. *vid. Libr. 2. Cap. 62.*

6. *Liquor ſeu ſpiritus, oleum & 8. Sal volatile* p. 282.) CC. crudum & in fruſta diſſectum imponitur retortæ fictili & appoſite recipiente capaciſſimo datur ignis per gradus & quinque diſtinctas acquires ſubſtantias, primò phlegma, deinde liquorem ſpirituoſum, tertiò oleum leve ac ponderoſum cum volatili & denique 🝎. Per rectificationem ſingulæ

hæ ſubſtantiæ ſigillatim & ſeorſim haberi poſſunt.

N. Liquor cum ſale volatili rectificatiſſimus penetrantiſſimum eſt remedium polychreſtum, alexipharmacum, in epilepſiâ, vertigine, lethargo, cataphora, ſuffocatione hyſterica ſingulare ſpecificum tàm intus quàm extus, odoretenus etiam adhibitus. Ex hoc præparatur etiam CC. ſuccinatum, Cinamomiſatum, Citratum &c.

Sal CC. volatile cum arcano tartari nuptum in malo hypochondriaco, ſcorbuto, arthritide fixâ & vagâ, ſuppreſſione menſium non adeò deeſt.

Sunt, qui ſal CC. fixi. ℥ij. &c.) Sal CC. volatile figitur ſp. ⊕oli, item ⊖lis &c. verùm ego majori cum fructu in praxi meâ nudo ſale volatili utor CC. albiſſimo inſtar cryſtallorum ad acida fermenta in viſceribus corrigenda & putredinem inhibendam.

Extractum CC. &c.) Ex hoc nil niſi gelatina reſultat.

9. ▽ *è Typhis cervinis* ibid.) Hirſch-Kolben Waſſer. Hæc in febribus ardentibus & malignis non ſolùm, ſed & in puerperis apud Nos magni uſus eſt. Ob vim ejus balſamicam & moderatè refrigerantem malignitati reſiſtit, loco vehiculi etiam uſurpari poteſt cum aliis efficacioribus &c.

2. CORIUM ibid.) Ex corio fit cingulum, quo mulieres utuntur ad ingvina ſtringenda & ſuffocationem uterinam compeſcendam.

3. Os CORDIS ibid.) *Doctiſſ. Veſalius Libr. 1. de Fabric.* Num. 20. hoc os in corde cervorum reperiri fabuloſum eſſe teſtatur, item *Braſavolus in examine ſimplic. Rondeletius in Aureâ Alexandrinâ:* qui hoc os in corde reperiri negant. Verùm magnis hiſce de Arte medicâ benè meritis erroris anſam forſan dedit, quod os cordis cervini in aëre demum duram & oſſeam acquirat conſiſtentiam, in cervis autem nuper mactatis adhuc cartilagineum, molle ac flexile ſit. Magnarum hoc eſt virium, palpitationem cordis ſedat, alexiterium eſt, melancholiæ medetur, quare & in præſtantiſſima ingreditur antidota, qualia *Elect. Liberans, lætificans Galeni, confectio de hyacinth. Diamargarit. frigid.* Cuſtodit etiam partum, prægnantibus & puerperis mirè conducit.

4. *Genitale (Priapus)* Dyſenteriæ & colico dolori medetur, item in pleuritide hujus raſurâ in aq. Scabioſæ nihil præſtantius. In ſuffocatione uterinâ priapus cervi juſto æſtus tempore exſectus præſente paroxyſmo quantum cuſpide cultelli ſumi poteſt in aqua appropriata propinatus eſt ſingulare remedium.

5. *Teſticuli ſicco ex vino poti* ibid.) Item *ſperma cervorum*, quod ad Priapum in paraſtatis reperitur, dum cervis œſtro libidinis percitus in ipſo

coitu

coitu globulo perfoditur ad rem venercam cum vino propinatum valdè efficax est.

6. *Sangvis inassatus sartagine &c.* ibid.) In hoc sanè egregia etiam latent arcana, quæ tamen prius erui non possunt, quàm si in spiritum & sal volatile destilletur.

N. *Balsamum Antipedagricum vide infrà de sangvine humano.*

7. *Lachrymæ seu sordes* p. 283.) Lapis vulgò dicitur. Hic contrà venena & venenatos morbos est antidotum, pretiosis Regum thesauris anteponendum. *Vid. Zacut. Lusitan. de Medic. Princip. histor. Libr. 6. histor. 29. observ.*

8. 9. *Medulla & sevum* ibid.) *Sevum* dentium etiam dolores mitigat & vermes ex illis trahit linteo exceptum & ad ignem liquatum gingivis impositum.

10. *Talus* utilis est dysentericis, & calculosis.

11. *Lapis in corde, ventriculo, vel intestinis &c.*) Lapidem in corde cervorum, prout & in ventriculo & aliis partibus inveniri, nemo facilè in dubium vocabit. De *Serpente Lapideo* in ventrculo cervi reperto nota est historia *à Dn. D. Johann. Dan. Majore* pertractata in dissertat. epistol.

N. Lapis ex corde cervino exemptus in peste & aliis venenatis morbis curandis laudem meretur, talem etiam, ut longè præferendus sit cuivis Lapidi Bezhar. *Zacut. Lusitan. de Medic. Princip. histor. Libr. 6. h. 29. p. m. 900.*

N. Aquam cordialem ex corde cervi vid. in Thesaur. Pharmacevtic. annexo sect. 1. num. XXIV. XXV.

§. XVIII.

18. COCHLEA p. 283.) *Hujus integra substantia. 2. Testæ. 3. Pingvedo. 4. Mucus*, usui cedit medico.

1. *Cochleæ*,) Refrigerant, incrassant, consolidant, leniunt, nervoso generi ac pulmonibus dicatæ sunt. Unde in phthisi, expuitione cruentâ &c. commendantur. Externè hydropicorum ventrem & hydrocelem herniosorũ cum testis tritæ detumescere faciunt impositæ. Harum pingvedo in elixato brodio, ubi refrixerit, supernatans, oculorum rubedini ac doloribꝰ medetur.

PRÆPARATA ex his ▽ stillat. &c.) Hæc convenire dicitur atrophiâ laborantibus, qualis aqua antiphthisica Mynsichti. Verùm hæ destillatæ ne atomum quidem virium largiuntur, utpote solidioris substantiæ & duriusculæ; decoctæ quidem mucilaginem, in quâ virtus earum nutritiva, glutinans, stabulatur, in jusculum deponunt, sed non in destillatum.

§. XIX.

19. CUNICULUS p. 284.) *Totus exustus* facium inflammationi seu anginæ medetur cum costi folio impotus. *Pingvedo* tumoribus scirrho-

sis confert. *Cerebrum* venenis resistit.

§. XX.

20. *ELEPHAS* p. 285.) Soli hujus *dentes*, *EBUR* vulgò dicti, in usu sunt, de horum viribus vide partim *Dn. Autorem*, partim *Zacut. Lusitan. de Medicor. Princip. histor. Libr.* 1. *histor.* 24. *pag.* 41.

1. *EBUR ustum* ibid.) Albissimum evadit, si in aperto igne, nigerrimum verò, si in vase clauso calcinaveris, dum in illâ calcinatione totum exhalavit 🜍ur, in hâc verò quasi compressum & suffocatum fuit in talem nigredinem degenerans, ad quem effectum non parum etiam præstat liberior aëris accessus. Idem etiam cum CC. usto & aliis evenit. Habetur etiam sine igne præparatum, & gelatina ex hoc præparata egregium cōfortans est, unà stomachicum, epaticum & uterinum. Nec minus sal volatile & oleum subtile ac crassius exinde paratur. In substantiâ vel maximè commendatur contrà catarrhos tenues & salsos tùm ustum tùm f. △ præparatum. Si misceatur cum corall. r. ppt. & Ossi. de corde cervi inservit pro confortatione fœtus ad præservandum abortum in gravidis.

§. XXI.

21. *EQVUS* p. 285.) Hujus 1. *Sanguis*. 2. *Coagulum*. 3. *Lac*. 4. *Stercus*. 5. *Lichenes*. 6. *Testes*. 7. *Pingvedo jubar*. 8. *Ungulæ*. 9. *Pili*. 10. *Saliva*. 11. *Dens*. 12. *Lapis usui inserviunt Medico*.

N. Quamprimum *pullus equinus* in lucem prodit, vomitu materiam rejicit, quam nisi quis præripiat, mater statim devorat, hæc materia siccata & pulverisata à caduco liberat.

1. *Sangvis*.) In summâ etiam copiâ sal suppeditat volatile elegantissimum caduco expellando præstantissimum.

2. *Coagulum* dysentericis utile est, & cœliacis.

3. *Lac* exhibetur etiam ad variolarum eruptionem promovendam.

4. *Stercus*.) Mulieres etiam offerunt infantibus cum lacte expressum variolis laborantibus ad eruptionē accelerandam, atque hoc fit ratione salis volatilis in eo contenti.

5. *Lichenes* ad suffocationes uterinas suffitu commendantur subitus facto.

6. *Testes castrati &c.* p. 286.) Commendantur etiam in partus difficultate, unde *Heinricus ab Heer Libr.* 1. *obs.* 14. cuidam fœminæ difficultate partus laboranti pulverem testium equi aq. lil. alb. cum croco propinaverat, dimidio quadrante citius puerum croceo colore tinctissimum enixa est. In doloribus colicis etiam citissimam præstant opem.

7. *Pingvedo jubati colli*) *cutis jubati colli* vi detracta à vivo equo & capillitio abraso hominis imposita renascentes facit pilos, sed non sine cephalalgiâ, qui prius progerminant æmulan-

æmulantur equinos, & hi tamdiu abradendi, dum humani sequantur.

7. *Ungula*) Equi non luxuriantis in butyro frixa contrà dysenteriam præsentaneum est remedium.

9. *Pili* hæmorrhagias reprimunt.

10. *Saliva*) Exterius inuncta, in primis à non castrato & nunquam venerem experto desumpta verrucas tollit & illarum proventum prohibet.

11. 12. *Lapis* (*Hippolithus*) vide de hoc *Lapide Nobiliss. Philipp. Jacob. Sachs, à Löwenheimb in suâ gammarolog. cap.14. p.m. 299.* Lapidem Bezahar viribus æmulari statuitur.

§. XXII.

22. *ERINACEUS* ibid.) Coctus vel incineratus potus involuntariè mingentibus confert. Externè illitus alopeciæ medetur.

Jecur exsiccatum cum oxymelite sumptum cachexiæ, hydropi, convulsionibus &c. opitulatur. *Axungia* herniosis affert medelam.

§. XXIII.

23. *HOMO* p. 287.) Partes, quæ Medicinæ inserviunt, sumuntur vel *ex partibus corporis viventis*, quales sunt *capilli, ungves, saliva, aurium sordes, sudor, Lac, menses, secundinæ, urina, stercus, semen, sangvis, calculi, membrana* caput fœtus cingens.

Vel ex partibus corporis demortui seu cadaveris, tales sunt integrũ cadaver, seu caro, cutis, pingvedo, ossa; cranium, usnea cranii, cerebrum, fel, cor.

1. *Capilli*) *capilli à pube desumpti* hæmorrhagiam narium sistunt naribus inserti, qui non solùm hunc ex naribus profluentem & vulneribus, sed & ferocientem in erysipelate compescunt. *Henricus ab Heer Libr. 1. observ. 5.*

N. Curæ virorum admovendi *pili mulieris pectini avulsi*, & contrà muliebres affectus non nisi masculini crines adhibendi.

2. *Ungves* vomitum faciunt intus adsumpti.

3. *Saliva hominis jejuni* illita contrà serpigines utilissima est.

4. *Aurium sordes* vomitum movent in nicotianæ usu pro fumo.

5. *Sudor* maximæ est energiæ contrà scrophulas, si cum herbâ & radice verbasci mixtus folio involvatur, & in cineribus calefactus imponatur.

6. *Lac refrigerat, lenit &c.*) Omnibus Lactis generibus præfertur muliebre, ut Naturæ nostræ magis familiare, in primis si ex ipso sugatur ubere, unde & omnes indicationes ad phthisicorum curationem propositas adimplet. Abstergit parte suâ serosâ, conglutinat caseosâ, corpus nutrit & reficit butyrosâ. Hujus usu se aliquos restitutos vidisse testatur *Fœlix Platerus*; Ex iisque unum non solum convaluisse, sed etiam tantas recepisse vires, ut ne Lac sibi in posterum deficeret, nutricem de novo impraegnarit.

Verùm, Medici Practici tres conditiones

ditiones obſervare debent in lactis exhibitione. Quarum prima eſt, ne capitis adſit debilitas & dolor. Deinde ſi febris non magna. Tertiò ſi viſcera flatibus non ſint diſtenta. Et cum exhibetur, duplex eſt intentio; vel ut ulcus abſtergatur, & conſolidetur, ad quam intentionem facit ſeroſum, quale eſt aſininum & caprinum cum melle & ſalis modico. Si verò nutritionem ſolùm ſpectamus, nihil muliebri lacte convenientius, præſertim ſi illud æger ex mammâ fœminæ bonæ conſtitutionis ſugat & hauriat. *Crato in Conſil. à Laur. Scholz. edit. Schenck. in obſervat. Libr. 6. de febrib. obſerv. 70. CL. Riverius in praxi.*

2. *Butyrum* p. 288.) Ex Lacte humano confecto contrà phthiſin nihil eſt præſtantius.

7. *Sangvis menſtruus* ibid.) Ex hoc puellæ philtra ſua componunt, cujus potum plerumque mania vel dementia inſequitur. Hujus antidoton ſunt margaritæ præparatæ. Panis calidus prout ex furno extractus & à menſtruatâ geſtatus ſuppreſſioni menſium medetur, ſi hujus exſiccati ʒß. vel ʒj. in vino detur. Item: linteum mundum intingi cruori menſtruatæ ſororis virginis, & exſiccatum infunde in vino enulato, cola ac propina manè.

N. Externè, induatur induſium recenti menſtruo alterius (ſi conſangvinea fuerit, melius ſuccedet) adhuc conſpurcatum, quod teſte experientiâ in fluxu menſtruo ſuppreſſo proritando probatum eſt. Fermentum enim ſangvinis mumiale, ſpecificum interius uteri fermentum per ſymbolicam harmoniam idealem ſuſcitat.

N. *Ad immodicum menſtruorum fluxum cohibendum &c.* ibid.) Hoc fit beneficio mumialis transplantationis ad diſtans; de quâ vide *Medicinam diaſtaticam Andreæ Tenzelii.*

8. *Secundina* ibid.) Ad epilepſiam, uteri ſuffocationem, dolores poſt partum &c. ſtrenuum eſt remedium pulvis ſcilicet ſecundinæ torrefactæ mulieris primiparæ filium enixæ. Doſis eſt à ʒß. ad ℈ij. in juſculo gallinæ calido. Spiritus etiam inde parari poteſt ſeq. modo.

Recip. Secundinam mulieris ſanæ (ſi poſſit eſſe alicujus primiparæ eò melior eſt) unà cum vaſis & reliquis additamentis prodeuntib9 poſt partum, Sla per retortam in recipiens amplum ac capaciſſimum, ac prodibit phlegma, ſpiritus, oleum cum ſale volatili, per tritorium oleum ſepara & ſal volatile cū ſpiritu per phiolam oblongam rectifica. Doſis eſt à gutt. iij. ad x. ad partum facilitandum, menſes ciendos & reliquos uteri affectus. Hoc ſpiritu etiam Rex quidam à epilepſiâ fuit liberatus.

9. *Urina.*) Pueri ſcilicet vinum bibentis; multum enim intereſt à quibus urina petatur, dum uni plus

ineſt

inest salis volatilis, quàm alteri. Nam urinis puerorum & juvenum plus illius inest, quàm in senum, plus in sanorum, quàm ægrotorum, itemque plus vini potorum, quàm Zythobibulorum & hydropotarum.

Destilla per alembicum in ferventi MB. &c.) Sed non est necessaria destillatio per alembicum in MB. Melius autem succedet, si urinam recentem, in quâ partes salinæ reliquis etiamnum complicantur, coquas saltem ad tertiæ vel dimidiæ partis cõsumptionem, & demum, quod urinæ incoctæ restat, & phiolâ destilles, & tunc spiritum & sal volatile acquires.

N. 1. *Celeberrimus est ob tincturam cœruleam &c.* p. 289.) Si spiritum urinæ ter vel quater cohobando destillaveris à silicibꝰ nigris calcinatis acquires tincturam cœruleam instar sapphiri, in urinæ suppressione à calculo utilissimam.

Imponit podagricis ibid.) Vel per se vel cum spir. lil. convall. nuptus partibus affectis inunctus notabile affert levamen.

Asthmaticis ibid.) Internè opitulatur ad gutt. 10. vel 15. in vehiculo appropriato, in primis si cum ol. d. anisi impraegnatus balsamicus factus fuerit. Opitulatur etiam calculosis.

2. *Aliter ⊶ urinæ igneus seu sal volatilis* ibid.) Hic modus Oswaldi optimè succedit.

N. 1. *Hunc spiritum si purificato suo sali &c.* ibid.) Hoc modo multum spiritus & salis volatilis ibis perditum. Unde præstat spiritum cum sale volatili rectificatissimum pro iisdem operationibus reservasse.

3. *Spiritus ⊡ per putrefactionem* ibid.) In hoc non necessaria est totalis humiditatis abstractio, nam in putridâ urinâ particulæ constituẽtes soluto nexu ab invicem sunt sejunctæ, & salinæ sese à reliquis expedientes admoto calore etiam levissimo avolant & liquorem posteà phlegmaticum relinqvunt.

N. Urinæ non sunt indifferenter incoquendæ, & multum interest utrum recentes sint, an vetustæ. Nam recens cocturam sustinet, citrà salis volatilis jacturam, vetus autem ad putredinem vergens non ita.

N. 4. *Sunt, qui fœtoris corrigendi gratiâ sp. vini affundunt &c.*) Notandum ex mistis ⊡ & vini spiritibus volatilibus omnibus rectificatis & à phlegmate liberatis coagulationem consequi.

Vires. Insigne anodynum est in doloribus &c. p. 290.) Omnem aciditatem in lymphâ, liquore nervoso, & massâ sangvineâ corrigit, unde summâ cum evphoriâ in Scorbuto, malo hypochondriaco, cachexiâ, ictero flavo & nigro, suffocatione hystericâ, epilepsiâ, spasmo, apoplexiâ, febribus malignis, imò ipsâ peste statim ab initio adhibetur.

Idem sal si in spir. ⊕oli solutus ac

iterum

iterum in ∴ destillatus fuerit &c.) Ex hujus salis urinosi & spir. ⊕oli acidi mixturâ post destillationem prodit spiritus ant-epilepticus CL. Hartmanni, qui tamen teste meâ propriâ experientiâ non tàm in epilepsiâ, quàm ipsâ etiam Maniâ admirandæ est virtutis.

N. In aurium affectibus sp. ⊡ cum sale volatili nuptus oleo ♀tari p.d. cum ▽â lil. convall. subito guttatim mixtus in exiguo angusti colli vitro vaporibus exurgentibus, & aures intrantibus mira præstat.

5. *Magisterium* ⊡ p. 290.) Non opus est omnis phlegmatis abstractione, cum, uti suprà animadvertimus, in putrefactâ urinâ spiritus & sal volatile semper prius eleventur, quam phlegma sequatur.

Et adscendet ulterius sal volatile ib.) quod non est, quia satis jam salis volatilis elevatum fuit, ut nihil amplius in reliquiis in fundo hærentibus supersit.

Sublimabitur ⊖ *urinæ elegantissimum* ib.) Non succedit, dum sal volatile urin. quasi compedibus ab altero sale acido fixo ligatur, ita ut fiat inde sal flavum, fixum ☉ solvens.

6. *Oleum Ludi* pag. 291.) Hoc nihil aliud est, quàm sal fixum urin. residuum à destillatione, & per deliquium solutum. Alias materia ista ♀tarea, quæ matulæ adhærescit, calcinari quidem potest, sed nunquam per deliquium solvitur.

10. *Stercus* p. 291.) In hoc principium Magnetis Microcosmici quærendum est, seu mumiæ microcosmicæ spiritualis. Hic magnes ustus aut crematus simpliciter prunis injectis vel etiam vino adusto & pipere simul insperso tantis cruciatibus nates depositoris incivilis onerat, quantas vix prunæ ipsæ partibus iisdem admotæ inussissent. In hâc mumiâ spirituali latet arcanum curandi omnes affectus à veneficiis inductos. Hujus adminiculo odium & amor inter maritos foveri potest, inimici inter se placati redduntur, simia & serpens Naturâ sibi invicem maximè infensi mirè inter se redeunt in gratiam, & aliâ naturâ diffidētia animalia. Imò varii etiã morbi curari possunt. *Vid. Medicin. Diastatic. Dn. D. Andreæ Tenzelii.*

Magni usus ad mitigandes dolores incantatione introductos &c. ib.) Scil. addicto allio impositum & post impositionem elapsis 24. ☋ fumo culinari commissum.

N. Napelli antidotum est stercus siccatum & pulverisatum adhibitum; Si quis Napellum sumserit ad gr. j. morietur intrà 4. horas, & nullo alio remedio juvabitur, quàm stercore humano, quod recens vel aridum bibendum datur.

N. Si rusticæ mulieres ob venejicium butyrum conficere nequeant, lac vaccinum recens emulsum stercori-

que

que humano infusum & cloacæ illicò à veneficio liberat, si ferrum ignitum unà stercori humano lacte vaccino consperso inseras, veneficæ pustulas in facie inducet, certo experimento.

N. Ex stercore humano carbone seu Zibetta occidentalis mediante digestione, vel ♃ur occidentale conficitur.

11. *Semen seu sperma.*) Ex hoc etiam mumia magnetica fit ad amoris conciliandum fervorem.

Quin & homunculum suum inde meditatur Paracelsus p. 292.) Semen scil. maris & fœminæ phiolæ includit, fimoque imponit, menstruo nutriens sanguine, usque dum perfectus homunculus producatur, hunc omnia scire docet, quæ alii homines ignorant. Cùm enim arte vitam & corpus acceperit, artem & scientias illi connatas esse arbitratur. Verùm fabulæ hæ sunt impiæ, & ab omni ratione alienæ. Hoc enim modo talis homunculus nunquam produci potuit, quia Paracelsus verum semen fœmininum ignoravit, liquorem illum serosum genitalia humectantem pro vero semine habens, & sic verum semen fœminarum cum masculino nunquam conjungere potuit. Ecquid hujus fœtus menstruo sanguine factâ nutritione inconvenientius?

12. *Sanguis (recens adhuc & calidè potus) conferre dicitur ad epilepsiam) &c. p. 292.*) Sed summâ in hujus exhibitione opus est cautelâ, eò quòd extrà vasa sua seu locum suum naturalem constitutus facilè grumescens & concrescens putredinis virus induit, uti patet, si ex capitis contusione sanguis intrà cranium & meninges substiterit, tunc in grumos concretus epilepsiam vel phrenitidem, si in pectoris cavitate, aut pulmonibus phthisin &c. inducit, unde verendum, ne ita epotus in ventriculo concrescens lipothymiam, tormina ventris, dyspnœam, vel tandem suffocationem inferat. Nec obstat, epotum statim excipere concitatiorem motum vel cursum, usque ad sudoris elicium, ut ita nihil horum metuendum sit. Præterquam enim quòd certâ ac firmâ nondum experientia constet, sanguinem humanum ita crudum specificâ proprietate antepilepticâ præditum esse, bestiale insuper ac truculenti quid in se habet, sanguinem humanum calentem epilepsiâ correptis propinare. Notum enim est, non sine gravi corporis humani noxâ & alteratione sæpè fuisse porrectum, dum ideæ ejusdem speciei vel alterius speciei animalis truculentæ, ferinæ &c. in sanguine existentes alteri, qui sanguinē adsumsit, fuerunt communicatæ, unde *Aristot. Libr. 2. de part. animal. c. 3. & 4.* dicit, cum sanguine communicari aliquid ejus naturæ, cujus propriè est sanguis, quod historia *Faustinæ M. Anton. Philos. imp.* uxoris, teste *Julio Capito*-

lino in ejus vitâ comprobat; hæc enim cùm ſanguinem gladiatoris illius, quẽ efflictim deperibat, calidè exceptum ebibiſſet, ſtatimque cum marito concubuiſſet, gravida facta peperit Antonium Commodum, hominem crudeliſſimum ac truculentiſſimum, qui pugnis gladiatoriis ac cruentis cædibus Rempublic. Roman. ferè attrivit. Ita humano bibito ſanguine carnifices fieri audaciores à pluribus creditur. Dignum relatione, quod in Breslâ accidit, *teſte Weinrichio in Libr. de Monſtris cap.15.* Puella quædam mollior non multorum annorum, cum publicè ſpectaret à carnifice, Latronem capite truncari, territa ſpectaculi fœditate in epilepſiam incidit. Multa pro remedio tentata, ſed fruſtrà omnia. Ex vulgò quispiam ſuaſit, Felium ſanguinem porrigi utile eſſe, quo ebibito malum facilè ceſſaturum. Offertur, accipit miſera, infelici admodum eventu, paulò poſt enim felis induit naturam ex intervallo, & quod id animal ſolet in ædibus, id illa imitatur voce, ſaltu, geſtu, veſtigiis, mures in ſilentio venatur. Aliam idem Autor hiſtoriam proponit de quodam, qui ſuillo ſanguine paſtus, luto ad faſtidium usque delectatus fuit. Sic Studioſus quidam, *nquit Zacut. Luſit. Libr. 3. Prax. Medic. admirand. obſ. 82.* cum alio ;condiſcipulo pugnam iniens, eum pugnis & contumeliis affecit. His non ſatisfactis adhuc de eo ſumere vindictam ſatagit. Quare hâc eſt induſtriâ uſus. Amicitiam ſimulans eum ad convivium pro amicitiæ redintegratione invitat. Inter potandum offert illi poculum vini, unciis duabus ſanguinis hominis rufi, cui nuperrimè erat vena ſecta. Poſt diem nihil mali perſenſit, ſed poſt triduum ſerpente veneno delira loqui viſus eſt. Demum fatuus in æternum remanſit. Hæc & alia utut veriſſima ſunt, tamen minimè intelligenda de ſanguinis humani ſalibus volatilibus & aliis ſalibus ex cranio, oſſibus & urinâ hominis, ſanguinis cervi & ejus cornu, viperis, ſerpentibus &c. præparatis. Qualis enim hæc eſt ſequela, ſanguis humanus crudè adſumptus interdum corpori humano noxam intulit, Ergo & ſalia volatilia & alia medicamenta ex eo præparata ſunt noxia? In illo enim gliſcit adhuc idea mumialis, in his autem per Vulcani torturam deſtricta eſt, & concretum illud planè in aliud ens degeneravit, ut non amplius jam ſit, quod anteà fuit. Noſtram hanc ſententiam aſſenſione comprobat *Matth. Untzerus de Epilepſ. Lib. 2. p. m. 235.* Poſtquam enim ultro citroque habito diſcurſu de ſanguinis humani ita crudè adſumpti uſu multa in medium protuliſſet, quod tamen, pergit, minime accipiendum de Q. Eſſentiâ, Tincturâ, &c. quemadmodum iſta omnia, non quidem à ſpuriis ſcholæ Paracelſicæ diſcipulis,

lis, sed à genuinis ac industriis Hermeticæ disciplinæ sectatoribus elaborantur ac præparantur.

PRÆPARATA. 1. ▽ *destillata.* 2. *Ol. destillatum &c.* p. 292.) In hâc elaboratione non opus est alcohol vini additione, nec in fimo equino digestione, hoc enim modo oleū & operam perdes.

N. *Destillatio S. H. non unius modi instituta reperitur &c.* ibid.) Recens scilicet à sano homine non ruffo sumptus vel post capitis decollationem, vel venæ sectionem tempore balsamico institutam & exsiccatus f. a. sumi debet, & sine spir. vini additione aut præviâ digestione, (nisi putridum velis) retortæ impositus aperto ignis regimini committendus est apposito receptaculo convenienti probè etiam luto munito; sic acquires primò phlegma, deinde liquorem spirituosum oleo subtili turgidum, tertiò sequitur oleum fœtidum crassum cum sale volatili receptaculo undiq; adhærente, non nisi cum extremâ Vulcani vehementiâ. Post effusionem ex recipiente acquires liquorem oleo fœtido levi, tenui & crasso ac sale volatili imprægnatum, quæ singula f. a. ab invicem sunt separanda, & demum per phiolam oblangam rectificanda sunt. In rectificatione sal volatile primum meteorisatur.

Vires. ibid.) Hoc sal volatile si probè à suis scoriis defecatum ac depuratum fuerit, quod artis est, omnem malevolorum effugit censuram, ut in eo non invenire possint, quod incilent, si methodicè à sanioris Medicinæ cultore adhibeatur, scil. in dyscrasiâ acidâ massæ sangvineæ, lymphæ & liquoris nervosi &c. Ut non solùm in Epilepsiâ, spasmo, apoplexiâ, suffocatione hypochondriacâ f. hystericâ, sed & in febrium malignarum, imò ipsius pestis initio & aliis morbis inveteratis, quales arthritis, hydrops, Scorbutus, Malum hypochondriacum &c. summum & polychrestum evadat remedium; Sin autem salia acria, volatilia, biliosa &c. massam infestent sangvineam, ab hoc & aliis ejusdem farinæ salibus volatilibus abstinendum est. Et tunc spiritus accidi resolventes volatiles, nō crudi ac venales isti in usum sunt trahendi. In utrisque tamen probè observandum, ut tempore debito, exigente materiâ morbificâ, nec crebro ac in nimiâ copiâ adhibeantur, aliàs utraque noxam corpori humano inferre possunt, tàm acida, quàm alkalica. Ideoque modus omnium rerum est optimus. Πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. Sic observavit *D. Matthias Jacobaus in Actis Medicis Bartholinianis pag. 208. 209.* quod noverit amicum, qui sangvinem crassum, melancholicum & nigricantem habuerit, ita enim ex venis sæpius fuit eductus, hunc sale volatili oleoso sylviano corrigere tentans, successu

quidem non caruit, nam quotidiano ejus uſu ſangvis floridior factus rubicundo colore pulchrè oculos affecit, ſed dum largiori manu quotidiano potui illud immiſcuit, fluidior juſto ſangvis factus, conſiſtentiam amiſit debitam, unde in hæmorrhagiam narium crebram & largam cum palpitatione cordis incidens, periculum fuit, ne vel totus ſangvis per nares defluxiſſet, vel ſyncope cardiacâ derepente occubuiſſet, niſi maturè acidis adſtringentib9 & opiatis ſangvis rurſus incraſſatus fuiſſet. Idem accidit & hîc Hallis Saxonum Viro cuidam Magno, qui alias cholericꝰ maſsâ ejus ſangvineâ ſalibus acribus volatilibus bilioſis naturâ ſcatente à nimio ac crebro ſpiritus volatilis urinoſi uſu in hæmoptyſin incidit, quę tandem in pulmonum exulcerationem ſeu phthiſin terminata tandem vitæ finem cum magno ſuorum cordolio impoſuit. Et quod de Salibus volatilibus jam monitum fuit, idem iſtud & de Acidis eſt notandum; hæc enim niſi reperiant ſalſum ſive alkalicum oberrans in corpore humano à vitalitate proſcriptum & ob id morboſum, quod acidum in ſe recipiat medicamentum, tunc plus nocebunt, quam proderunt. Nimietate enim tunc proximum ſtomachi alimentum ſuâ aciditate inficiunt & alendo ineptum reddunt. Medicus Amicus *inquit CL. Tachenius in ſuo Hippocr. Chemic.* Romæ Anno 1656. tempore Peſtis pręſervationis gratiâ uſus fuit ſpiritu ♀ris acido in copiâ, hîc arthriticus factus, poſtmodum ſalibus volatilibus animalium fuit reſtitutus. Hîc poſſet ſanè quispiam inferre & dicere. Ergonè Acidum & Alkali tàm in morborum cognitione ſeu theoriâ, quàm curatione & Praxi rem totam exhauriunt? Nec ſymbolum ſuum hûc conferunt primæ elementorum qualitates, calidum, frigidum, humidum, ſiccum? Hinc cochlearia curioſa ſcribit, Medicamenta ex ſalibus volatilibus conſtantia in tertio & quarto gradu calida eſſe & ſapor & odor produnt, qualia ſanè medicamenta non ſolùm manifeſtè, ſed & vehementer neq; citrà moleſtiam & noxam, imò vehementiſſimè & non ſine graviſſimâ læſione corpꝰ noſtrum alterare &c. poſſunt. Verùm à Nobis Acidum & Alkali generaliter pro duobus quaſi SALIBUS fundamentalibus, ab uno ſummo Sale primitus ortis, (ut nonnulli ſtatuunt) habentur. Pro horum diverſâ conſtitutione, dum rarò per ſe in concretis naturalibus inveniuntur, quia aliis mixti particulis ſint immerſa, etiam productum reciprocæ iſtius actionis & mutui concurſus variat, ut ex hiſce cum aliis naturæ minimis diverſo modo connexis quoad figuras, texturas, magnitudines & inde reſultantes diverſas motiones,

tiones, non solum eorum varietas, sed omnes ferè in naturâ notabiles alterationes originem suam trahant. Per hæc adeo potentia Principia metiendas esse causarum morbificarum operationes sub saporum schemate docuit Hippocrates de Priscâ Medicinâ. Præter horum tamen rationem uniuscujusque etiam sapor specificus semini appropriatus & ex seminali concreti crasi oriundus ceu appropriatum specificis morbosis corporis nostri saporibus remedium considerandum & examinandum erit, non luridum illud quatuor qualitatum elementalium figmentum, quas nemo adhuc vel ullâ apertâ ratione demonstrare, vel certâ aliquâ experientiâ confirmare potuit: quin Natura rerum ipsis vel maximè repugnat: de quibus vide *CL. Helmont. in tract. Mist. & compl. Elem. figment. Francisc. Baconum de verulam. Nobiliss. Robert. à Boyle de origine formar. & qualitat. & in chymist. sceptic.* Item *David* van der Becke *Mindanum in aureo opusculo de Experiment. circa Rerum natural. principia. Johann. Marcus Marci in Philosoph. veterum restituta pag. 2. f. 4. p. m. 133. Dn. D. Michael Ettmüller. in Medicinâ Hippocrat. chemicâ.* Salium igitur volatilium crasin & operationem quod tandem concernit, non sanè qualitatum primarum virtute, sed etiam ratione potentiarum Hippocraticarũ agunt, quod agunt, dum scil. particulæ salinæ intemperatæ & conspicuæ factæ ac inde acriores redditæ additione & interpositione aliarum particularum materialium in specie contrariarum salinarum, mutatâ figurâ & texturâ acrimoniam & corrosivitatem amittunt, & sic effervescentias ab acido vitioso inductas nunc caloribus nunc horroribus comitatas compescunt. Ubi tamen nec specifica cujusque salis volatilis proprietas, quam ad hunc vel illum habet morbum, est posthabenda. Hinc non immeritò quæritur, An inter tot volatilia salia specifica quædam ac seminalis intersit differentia, cujus respectu in operandi etiam viribus quodam modo differant, an verò ejusdem omnino cuncta speciei sint? *Ingeniosissimus HELMONTIUS in tract. spiritus vitæ §. 16.* Cruor, inquit, humanus per destillationem dat hunc spiritum salsum, planè volatilem, ac ne quicquam à spiritu urinæ distingvibilem; in eo tamen essentiali ambos proprietate differre consideravi, quod spiritus salis cruoris curet, epilepsiam etiam adultorum, non item spiritus salis urinæ. Idque verissimum esse teste experientiâ infinities à me probatum sanctè affirmare possum, nisi interdum curam obstreperi animi impediverint. Et licet optimè sciam

spiritum salis ammoniaci, urinæ sobolem, in convulsivis motibus præcavendis, vel sedandis, non adeò spernendum esse, dum effluvia acida liquorem nervosum infestantia infringit, id quod in genere omnia salia volatilia urinosa acidum imbibendo præstant, ubi tamen in morbis specifica adsunt fermenta venenata, ut in epilepsiâ, peculiari ideâ imprægnata, specificis etiam volunt exstirpari ideis in salibus specificis radicatis. Quæ causa etiam, quòd figurarum quædam in salibus volatilibus inveniatur diversitas, ita ut sal volatile CC. & cruoris cervi parallelepipedi referat figuram in peste, ac febribus malignis specificum, sal volatile sangvinis humani Rhomboidem, licet etiam spir. vini non accedat: Nullum dubium, quin hujus diversitatis causa alicui Idearum seu seminum diversitati sit accepta referenda. Modus enim operandi sequitur modum essendi. Ut adeò figurarum hæc diversitas diversitatem idearum notificans doceat nos, ipsa etiam salia volatilia urinosa specificam quandam à se invicem obtinere differentiam, quæ omnino in morborum curatione etiam attendenda est, & experientia confirmat. Quicquid contradicat D. David van der Becke Mindanus l. c. In hoc enim alterantium consistit diversitas & simul etiam potestas, ut correspondeant peculiaribus partium suarum figuris, poris & meatibus alterandorum humorum. Unde acidissima mutatâ texturâ possunt fieri insipida; At hæc salia volatilia utut magnarum sint virium, tamen non solùm palato sunt ingrata, sed & nimis fœtida sunt, ac nihilominus non tantùm oretenus, sed odoretenus etiam offeruntur, cùm tamen nimis fœtida, pergit curiosa cochlearia, consensu omnium avthenticorum medicorum, cerebro, utero & nervis noceant, cordi inimica sint, spiritus labefactent ac prosternant. Exempla etiam non pauca docent, nimis fœtida sopitas revocasse epilepsias, apoplexias, lipothymias & abortum concitasse &c. Verùm ignoscat curiosa cochlearia; Si omnia medicamenti fœtida ob fœtorem ex medicamentorum classe exterminanda fuerint, quid futurum de allio, cepis, vulvaria, radice valerianæ, matricariâ, arâ fœtida, castoreo, ammoniaco, galbano, fumo combustarum pennarum, carnuum &c. quorum tamen eximiam ac stupendam in pluribus affectibus curandis energiam nemo avthenticorum medicorum in dubium vocabit. Quod tamen non omnibus æquè opem præstent, & sæpè huic vel illi etiam sint hostilia, non ipsis, sed Naturæ idiosyncrasiæ & antipathiæ est tribuendum; Differt enim Natura

sura à Natura; temperamentum à temperamento &c. nec omnia ferimus omnes; est videndum cui hoc, cui illud hostile vel amicum sit; Verùm alicujus rei usum non ferus tollit abusus. Sunt vice versâ, quibus optimè etiam fragrantia, ut v. g. Moschi, ambræ, Zibethii, Cinamom. rosar. Nuc. Moschat. odor. lipothymiam inferunt, quis tamen tam inconsideratus foret, ut propterea ob hujus vel illius antipathiam omnia etiam fragrantia exulare vellet? Propterea distingvenda sunt fœtida, quædam admodum putridum virus seu sulphur abominabile Naturæ hostile secum vehunt, quod occultum in se acidum habet cum sale volatili adhuc conjunctum, quod Archeus odoretenus etiam non solùm aversatur, sed quod & causam morbificam saltem movet, non promovet, & spiritibus infestum est, qualia olea non rectificata sanguinis humani fœtida, CC. tartari &c. à quibus certis in casibus est abstinendum; Quædam contra fœtida videntur & tamen non sunt, qualia dicta salia volatilia, hæc si ab oleo suo crasso ac fœtido probè sint per rectificationem liberata, ut instar crystall. tartari vel camphoræ sint albissima ac pellucida, omnem illam laudem merentur, quam ipsis suprà adsignavimus. Si cujuspiam tamen nares delicatulas specificus illorum offendat adhuc odor & sapor, huic suasor ego extiterim, (licet tunc non sint tantæ specificæ energiæ,) ut vel in sal volatile oleosum Sylvii citratum, anisatum, cinamomeum &c. redigantur, vel mutuâ acidi cujusdam conjunctione in tertium sal abstersivum ac diaphoreticum & diureticum transmutentur.

4. *Balsamus Antipodagricus seu oleum S. H. alkolisatum* p. 293.) Hæc descriptio, uti cum antecedentibus ejusdem valoris, ita & eâdem digna est censurâ. Putrefactio est inutilis & minus necessaria. Destillatio ex ∴ per retort. ad ol. & ⊖ volatile eliciendum ad spondilia colli insufficiens. Quare hujus loco melius substituitur Spiritus S. H. cum sale ejus volatili optimè sine sp. vini rectificatus, omisso ol. fœtido, quod cephalgiam excitat, spiritibus hostile & ventriculo abominabile existit.

5. *Spiritus Antepilepticus* ibid.) Hic paratu est facilis, modo spiritui S. H. rectificatissimo jungas spiritum cerasorum nigr. vel lil. convall. & destill. per MB. omisso sp. vini.

6. *Mumia vitæ alexiteria* ibid.) Huic rectius substituitur spiritus S. H. cum sp. ⊕oli mixtus, & sic obtinebis

nebis liquorem in epilepsia, imò ipsa mania, peste &c. præstantissimum.

13. CALCULUS p. 293.) Ex hoc *CL. Tachenius in Hipp. suo Chemico* duos spiritus per mechanicam liquidum & solidum elicere tentat. Accipe, inquiens, calculum ex vesica excisum, vel sponte de renibus elapsum, drachma una vel altera sufficit. Hunc inde retortæ vitreæ novæ ac mundæ (calculus non sit pulverisatus) retortam pone in 🜂, cui appone receptaculum mundum ac novum, urge moderato △ne & primo extillabit alkali similis urinæ, nullius tamen odoris in receptaculum, & paulò post fixior pars ejusdem alkali sublimari in retortæ collo videbis, ambos spiritus liquidum & solidum misce ac diligenter vasculo vitreo cerâ obturato serva, aliàs aperto in auras abiret.

In frigefacta retorta reperies Calculi frustula, ea forma, quâ posita fuerint, adeò tamen levia & friabilia, ut si digito leviter saltem tangas in pulverem concidant, quibus frustulis integris si rursus affuderis alkali ex calculo reservatum, vel aliud urinæ statim indurescit, ut erat &c.

N. Hæc à me sæpius Vulcani examini exposita vera & probata, me expertum fuisse, sanctè attestari possum.

Juxtà *Nobiliss. HELMONT. in tract. de Lithiasi* processus generationis Calculi talis est. Primum est terra volatilis, (quam Tachenius alkali vocat) quæ extrà corpus in urinâ excretâ fermentata & putrefacta se tetro prodit odore, quem in recenti lotio statim excitat matula, jam illâ mephiti perfusa. Intrà corpus verò putridum, sive renum sive alterius partis seminium, inquinamentum & dispositio vel hæreditaria vel adscititia, fermentum hoc stercoreum imprimit urinæ & format terram illam volatilem. Secundum, quod pyrotechnia patefacit, in urinâ est aqua quædam ardens, destillatione inde extracta, & veluti spiritus vini inflammabilis. Tertium est ipse spiritus urinæ destillatione etiam prolectus, qui si affundatur prænominato spiritui ardenti, cum dicto illo indissolubili conjugio sibi maritat, & in offam albam mutat.

Modus igitur generationis Calculi talis est, Terra scil. volatilis ex fracido suo seminio prognata recipit occursantem urinæ spiritum, cui si obvi-

Animalia terrestria.

obviet Aqua illa ardens, lucta oboritur & permeant sese intimè, perque atomos in se operantur, quoadusque exhausta vel alterutrius vel utriusq; δυνάμει condensetur Calculus.

N. Verùm longè aliud est ignis, aliud Archéi productum. Optandum foret, hanc mechanicam pyrotechnicam non minus in calculo adhuc in corpore existente ita demonstrari posse, atque jam extra corpus constituto.

Tartarum seu calculum in omnibus partibus solvit ib.) præter hanc suam vim lithontripticam, quam etiam exterius in manu grandior detentus exercet, sudores etiam instar bezoardici potenter ciet. Et sudorificum melius ac excellentius non invenisse testatur *Jacobus Bontius in notis ad Garc. ab Ortâ*, cum admixtâ theriacâ aut Mithridatio addito tantillo oleo destillato Succini aut juniperi. Ac philtrorum perniciem illo mitigavit *Henricus ab Heer observ. 13.*

PRÆPARATA.

1. *Sal Crystallinum* p. 294.) Hæc non philosophica ac genuina est operatio chemica, & hoc modo per calcinationem scil. in æternum non elicies Sal crystallinum, principiis calculi constitutivis in auram evanescentibus. Si cum ⊕, ♀re vel ⊖ calcinaveris, non ex ipso calculo, sed ex additis salibus Sal emerget toto cœlo à calculo differens. Non Entis igitur nullæ dantur affectiones. Nullum scilicet oleum s. Liquor, nec Essentia s. Elixir inde sunt expectanda.

EX CADAVERE s. HOMINE MORTUO.

1. *CADAVER integrum, CAROVE, Officinis* MUMIÆ *venit titulo* p. 294.) MUMIÆ vocabulum *Rhasi & Avicennæ* Arabicum est, *Pissasphaltum* denotans. *Isaac* Persicum esse dicit, quod liquamen quoddam in sepulturis inventum significat, in quibus hominum cadavera aromatibus condita per multos annos servata fuerunt. Olim apud Ægyptios reperiebatur tantum in Regum & aliorum Heroum Sepulchris, qui aliquam futuræ resurrectionis spem haurientes, ut humanum corpus diutissimè incolume servarent, aloë, myrrhâ & aliis plurimis balsamicis aromatibus condierunt. At ille hisce temporibus ad Nos non amplius transfertur. In tanta enim existimatione apud Ægyptios sunt Regum ipsorum, Principum eorumque agnatorum cadaverum reliquiæ, easque tam reverenter habent, ut non nisi in maxima egestate aut extrema necessitate tanquā pretiosissimum suum Diadema pro magno ære aliis oppignorent. Quæ ad Nos hodiè transvehitur ex Ægypto, ea non ex Aloë & Myrrha condimentum est corporum, sed ex Asphalto. Ut enim illis nempe Croco, Myrrhâ, aloë nobiles utuntur; Ita plebejos homines Asphalto ad corruptionem inhibendam corpora mu-

nire Strabo testatur. Cum verò easdem huic virtutes tribuant, quas Dioscorides Pissasphalto, idemque efficere dicant, quod permixtum pici bitumen, intereà verò neque vera Mumia, neque, nisi rarò, Dioscoridis Pissasphalton habeamus, ex pice bitumine permistam pissasphalton factitiam pro Mumiâ venditant. vid. *Renodæus in dispensat. Medic Libr. III. cap. 2. D. Andr. Tentzel. in Medicin. Diastatic. cap. 1.* Cùm igitur Mumiæ tanta sit diversitas & varietas, hoc remedii genere sine pharmacevtico incommodo facile carere possimus, & hujus loco alia Medicamenta ejusdem energiæ substitui queant, Mumiis ad Nos delatis ex pharmacopoliis exulantibus & pro explendâ curiosorum cupidine ad conclavium ornamenta repositis, majoris securitatis gratiâ vel Arte confectas Mumias, vel alia Medicamenta ex carne humanâ præparata adhibere possumus.

PRÆPARATA.

Vulgaria; quæ Mumia Officinarum passim ingreditur &c. p.295.) Tot sanè Medicamenta balsamica, alexipharmaca & vulneraria, tot Essentias diaphoreticas, præservantes, alexiterias &c. possidemus, ut hisce carere possimus, æquè ac pulvere contra casum, Athanasiâ magnâ &c. dum vel solus spiritus sanguinis humani cum Sale volatili rectificatissimus vel cruor hirci, ut suprà descriptus, cum oculis cancri cum & sine antimoniatis & alia ex tempore miscibilia abunde satisfacere possunt.

Insuper sunt minus vulgaria 1. Tinctura s. Extractum Mumiæ Quercet. 2. Tinctura s. Extr. M. Crollii. 3. Tinctura alcolisata Mumia. 4. Alia Tinctura s. Arcanum carnis humanæ ib.) Nisi loco sp. vini s. spiritum salis tartari volatilis substitueris in subsextuplâ portione hisce Tincturis Mumiæ, parum vel nihil extrahes ex carne humana, aliàs simplicibus Myrrhæ & aloës Essentiis longè inferiores erunt. vid. Balsamum anti-podagricum D. A. G. n.7. sect. 4. Thesauri pharmacevtic. annexi.

5. *Ol. Oliv. Mumiat.* p.296.) quoad usum ejus internum commodè carere possumus; licet externè adhibitum non sit inefficax.

7. *Aqua Divina* ibid.) Huic Aquæ præfero Mumialem Magnetem, quem D. Andr. Tentzelius describit in Medicin. Diastatica Cap. VI. & usu spiritualis Mumiæ Cap. VII. quem vide.

2. CUTIS p.297.) Hæc in suffocatione hypochondriacâ & partus difficultate commendatur, ventre eâ ligato, item in atrophia & contractura alicujus partis, si chirothecæ inde factæ gestentur. Ex hac etiam nobile emplastrum vulnerariũ confici potest.

3. PIN-

3. *PINGVEDO* ibid.) Internè recens sumpta phthisi medetur, atrophiam tollit; externè discutit, roborat, anodyna est, contracturis opitulatur.

4. *OSSA HUMANA* ibid.) falsò his affingitur vis antiarthritica, & inde minus rectè ea purgantibus admiscentur.

N. 2. *Adhibentur & dentes ex maxillâ mortui evulsi &c.* ibid.) Sed homo naturali morte peremptus sit, necesse est. Hujus effectus causa Archéus est, qui adeò mortem timet, ut cadaver juxtà ignem tepidum tactu frigidum videatur, eò quod spiritus vitalis cadaver permiscens ex manu recedat, adeò Archéi opera, sensatio & ejus defectus ubique manifestantur. Sic & Strumæ, Nævi materni, aliique tumores abolentur, si pars affecta affricetur ad manum cadaveris humani lentâ morte defuncti, usque dum incalescat, ita enim sensim evanescunt, prout sensim putrescit cadaver, quod tardius hyeme, æstate citius contingit, hoc fit oblitterando ideam parti maculatæ ob phantasiæ maternæ impressionem inhærentem.

6. *CRANIUM* p. 297.) Hoc contrà Epilepsiam tanquam specificum commendatur, in quo cerebrum totum consumptum & liquidum redditum, quale suspensorum aut rotæ impositorum, cujus liquoris irroratione continua Cranium vires acquirit majores. Laudatur autem præcipuè OS triquetrum temporum. Si frustula cranii de homine sano adhuc in vivis constituto, qui olim vel cæsim vel globo plumbeo in cranio læsus fuit, haberi possent, majoris essent virtutis antepilepticæ. Prout notus Mihi fuit tum temporis Juvenis iste Hallensis, cujus honorificam mentionem facit *Dn. D. JOHANN. FREITAGIUS Medicus Ratisbonensis in Gregor. Horst. observ. Libr. 2. de Morbis Capitis obs. 9. p. m. 64.* qui ex bombardâ Mosquetâ plumbeo globo tactus in vertice, ubi futura sagittalis cum lombdoide concurrit, hic senex tandem factus de particulis istis ossium de cranio evulsorum, quorum numero 85. pondere ferè quadrantis libræ fuére, ad parentum desiderium multis gratificabatur & opitulabatur infantibus epilepticis, sed quod notandum non sine cephalalgiâ ipsum semper post peractam illorum distributionem infestante.

PRÆPARATA. p. 298.

1. *Cranium calcinatum.* Præterea habemus etiam Cranium s. △ sive philosophicè præparatum ad modum CC. s. △ Magisterium Cranii fit more consveto vel cum sp. vitrioli cranium solvendo, & cum spir. vitrioli philos. ≂tando, vel cum spir. nitri, ⊕ &c.

4. *Magisterium compositum &c.* ib.) summum

mum hoc erratum eſt, cranium enim, nec ulla alia pars ex corpore humano aut aliis animalibus deſumpta, nec liquorem acidum, neque ſal fixum ex ☉ ſuppeditat, quomodo igitur, quæ non ſunt, invicem conjungi & digeſtioni committi poſſunt? remanente oleo ac ſale volatili cum ejus liquore.

7. *Extractum ſeu Tinctura Cranii* ib.) Loco Spiritus juniperi vel Salviæ ſpiritus ⊖lis ♀tari volatilis ſubſticui debet, aliàs nihil ſolvet.

8. *Extractum ſ. Galreda Theophraſti* ibid.) Elaboratur etiam in modum galredæ CC. vel Eboris. Vel Recip. raſur. cranii humani q. v. affunde ⁜ ad ȝ. digitorum eminentiam, ſtent per ☍ aliquot in digeſtione, exprime & accipies gelatinam, expreſſæ iterum ⁜ novum affunde & continua, donec omnis gelatina extracta. Gelatinam hanc deſtilla ad dimidias, & affunde ſp. vini, digere, & in fundo ſubſidebit liquor aurei coloris, qui per inclinationem ſeparandus. Hæc ad epilepſiam ſingulariter commendatur.

VII. USNEA CRANII p. 298.) USNEA tanquam oſſium humanorum vigor confermentatus virtutem etiam mumialem in ſe habet abſconditam. De hâc *Doctores* inter ſe diverſæ ſunt opinionis. Dum alii ſtatuunt ex ſolis craniis ſuſpenſorum deligendam eſſe, quod ſpiritus mumiales ſtrangulati in calvariam intrarint; Alii parum referre ajunt, ſive ſit ex ſtrangulatis, ſive ex alterius cujusdam capite. Et. *Th. Paracelſus* uſu comprobatum dicit, uſneam ex cranio rotâ interemptorum non minus laudabilem eſſe quàm laqueo ſuſpenſorum. Et colligendum eſſe, inquiunt, in Lunæ incremēto in veneris domo exiſtentis, vel Lunâ in piſcibus, vel tauro aut librâ verſante. In hæmorrhagiâ quâcunq; obſervavi magni uſus eſſe in nudis manibus usque ad incaleſcentiam retentam. Eſt *potiſſimum Ungventi Sympathetici ingrediens.*

VIII. *Ex cerebro fiunt &c.* p. 299.) Quemadmodum *Dn. Autor* ſpiritum cerebri humani, item oleum ejusdem &c. conficere docet, in æternum non ſuccedit, nunquam enim ſic ſpiritum & ſal volatile ex cerebro humano vel alterius animalis elicies, niſi per retortam hoc fiat △ni aperto expoſitam per gradus aucto, & adaptato receptaculo capaci; Poſtmodum horum ſequatur rectificatio, & demum cum aliis ſpecificis balſamicis aromaticis, quæ *Dn. Autor* adducit, mixtura facienda.

Ex fecibus calcinatis elice ſal &c. ibid.) ne hilum quidem ſalis inde acquires, quia nullum ineſt, ſed omnia in animalium partibus ſunt volatile, non fixa ſalia. Totum cerebrum vulcani adminiculo tranſit in phlegma, ſpiritum, oleum ſubtile & craſſum, ſal volatile & ☉, in ultimo illo negry Salis fixi ineſt.

Animalia terrestria

IX. *Ex felle humano* fit cum sp. vini extractum, quod auribus instillatum surditati opitulatur.

X. COR, Epilepsiæ medetur siccatum & exhibitum.

§. XXIV.

24. LEONIS hoc loco facienda est etiam mentio, nec hic sicco pede est prætereundus.

Est autem Animal ferocissimum ac callidissimum, brutorum animantium veluti Rex, certo tempore coiens.

Datur Mas & Fœmina.

Partes Medicinales sunt

1. *Cruor.* 2. *Cerebrum.* 3. *Pulmones.* 4. *Cor.* 5. *Jecur.* 6. *Fel.* 7. *Stercus.*

Cruor in furno exsiccatus & exhibitus cum vini haustu contrà epilepsiam mira præstat; cujus tamen spiritus & sal volatile in expugnando caduci miasmate majoris sunt energiæ.

Ex *Cerebro* etiam spiritus, Sal volatile & oleum destillari potest magnarum in epilepsiâ, peste, & suffocatione uterinâ virium.

Pulmones exsiccati pulmonum exulcerationi adeoque phthisi opitulantur.

Ex *Corde* aqua destillatur Cordialis ad modum Aquæ de Corde cervi additis aliis aromatibus.

Jecur exsiccatum prodest cachecticis, hydropicis &c.

9. Ex felle humano fit extractum &c. p. 229.) Fel humanum & aliorum etiam animalium sale volatili oleoso constare plurimi modernorum curiosorum Naturæ interpretum constanter defendunt, ducti manuali experientiâ; Si spiritum, inquiunt, ⊖oli aut ♎ris cum felle bubulo committas, sale urinoso nativo illud ipsum prægnans esse, illico pugna & ebullitio evincet, quæ longè incitatior fuerit, si aquam causticam bili permiscueris, adeò ut illico sequatur turbatio, & spuma alba in sublime attollatur. Hinc colligunt, sale volatili oleoso fel turgidum esse, quemadmodum etiam apparet in sale volatili ♀tari oleoso, huic si spiritum acidum ⊖li vel ♎ris affundas, illud ipsum effervescere & quasi ebullire. Verùm satis mirari nequeo, tantæ existimationis viros tanta sæpe pro veritate somnia venditare, cæteroquin ludibria; Ridet Natura, fidem pro sensu notis ex somno poscere & pudenda commenta pro veritate docere. Fel enim non oleosus nec salsus, verùm gummosus aqueus liquor est, difficile cum resinosis, facile autem cum aqueis associandus; Et si vulcani examini committimus, deprehendimus, nil nisi aquam præbere insipidam, nullum oleum, nullum sal volatile, relictis in fundo scoriis absque ullo salis fixi vel volatilis aut olei indicio. Neque oculato testimonio verum est spiritum ⊖oli vel sulphuris acidum, aut ▽am causticam ei nuptam ebullitionem aut ullam

ſpumam concitare, ſed dicta acida ſalia felli commiſſa illud prius eminere faciunt, poſtmodũ invicẽ concuſſa præcipitantur, ex quâ præcipitatione viridis emergit color inſtar ſucci alicujus herbæ viridis, nullâ hîc in conſpectum venit ebullitio, nec ulla ſpuma, in fundo præcipitatur ſuccus quidam albus inſtar chyli. Ex quo phænomeno pateſcit, quid de ſucci pancreatici acidi, ut volunt, cũ bile fermentatione judicandum ſit, dum & ipſe ſæpè inſipidus, interdum auſterus, modo acidus, modo ſalſus, modo acido-ſalſus repertus. Nos adhuc de vero ejus ac genuino ortu ac uſu ambiguos tenet.

Stercus in partus difficultate ex Leone fœmina fœtũ jam enixâ exceptum non ſolũ per ſe exſiccatũ mira præſtat in formâ pulveris adſumptũ, ſed & ad epilepſiam Spiritus exinde paratur tam ſimplex, quàm compoſitus ant-Epilepticus, ſeq. m.

Rec. cinerem cornicis ex nido extract. Turturem unum uſtum. Cranii humani combuſt. ℥j. gran. tiliæ ℥ij. ſtercor. Leonis ℥ß. Hæc ſeorſim per ſe in ſingularibus cucurbitis perfundantur ſp. vini ad 3. digit. eminentiam. Stent in vaſis clauſis in digeſtione per triduum, aut ſi una infuſio nõ ſufficit, fiant plures. Poſtmodum adde tantum vini Malvatici, quantum Aqua vitæ extract. Sacchar. card. ℥iv. repone in vaſe vitreo optimè munito.

N. Hæc Animalium uſtio rudis potius eorum deſtructio, quàm philoſophica præparatio jure appellanda eſt, unde tanquam inutilis rejicienda, quâ dicta animalia omni ſuâ virtute medicinali caſtrantur & in terram mortuam ac effætam rediguntur. Si quid virium ex hoc emanat, à ſtercore Leonis ſolùm provenit; Salia animaliũ volatilia cũ ſale volatili ſtercoris Leonis mixta & in Eſſentiam redacta altioris ſunt indaginis.

§. XXV.

25. LEPUS p. 299.) *Leporis* uſtio potius ejus deſtructio, quàm genuina præparatio eſt, dum nil niſi ☠ remanet omni virtute orbatum. Nec minus cineris appellatio ipſi non competit, quia nullum alkali inde extrahitur. Pulvis in clibano exſiccatus jure meritoque illi præfertur. Eſt Archéi ſedativum & ſangvinis coalutati reſolvens.

Oculi Leporini p. 300.) ſiccati ſcil. cum pipere ſine ullâ compreſſione & vertici impoſiti, ut pupilla verticem tangat in partu difficili inſtar incantamenti cæteris ritè diſpoſitis juvant.

Sangvis &c. ibid.) Cruor Leporis in martio capti & per terrorem occiſi dyſenteriæ medetur.

Cerebrum) gingivis infantum affrictum dentitionem facilitat etiam Archéi furorem ſedando.

Cor) quartanæ ſpecificè opitulatur, in partes tres diſſectum & præmiſſis

missis præmittendis initio trium paroxysmorum, tertiâ parte singulis vicibus propinatum.

Testiculi) urinæ incontinentiã tollunt, id quod & de utero prædicatur cum brassica capitata muria condita commesto, qui etiam ad venerem stimulandam commendatur.

Ossiculum Tali) contra colicam & calculum commendantur, item suffocationem uteri &c. id quod & de vertebris caudæ affirmatur.

Pili) hæmorrhagiam narium sistunt externè naribus inserti.

§. XXVI.

26. LUPUS p. 301.) Esus Cordis & Epatis Lupini perfectè curat Epilepticos. *P. Borellus Centur. 2. obs. 95.*

Intestina Lupi contrà colicam commendantur. Dos. pulveris. ℥j. Per *asperam arteriam pulmonum* Lupi potus haustus opitulatur pueris post variolas in faucibus læsis.

Pellis Lupi) ex hâc cingulum fieri debet in epilepsia, ventri & lumbis circumcingendum pilis exterius positis.

§. XXVII.

27. *MOSCHIUS seu MOSCHI Capreolus* p. 301.) Non est Caprearum genus, ut *D. Autor* cum Aliis statuit, sed sunt animalcula, quæ in certis regni chinensis provinciis, quales sunt Xantien, & Quinzaus, aliæque reperiuntur, & in sylvestribus locis, ubi cuniculorum more terram suffodiunt, degunt. Magnitudine & forma sua mediocrem canem ex parvorum illo genere æquant. Colore sunt ex obscuro rubro ac cinereo mixto aliqua tamen albis nigrisque maculis signantur: pilos raros, dissitos ac duriusculos habent. Pedes sunt longi, unguibus canis instar armati, sed longioribus & acutioribus, quibus facilè sibi speluncas in terra fabricant. Rostrum oblongum, caninum, dentibus probè munitum; Aures habent curtas & rotundiusculas, oculos parvos & minimè alacres, similes illis, qui morti vicini sunt. Non quidem multum agilia, sed vafra admodum sunt, ubi abscondendi sub terra necessitas illa urget. *Et thesaur. Mexican.* p. 557.

MOSCHUS Bisam p. 302.) De hujus origine Doctores inter se contentionis serram trahunt, illorumque Libri controversiis sunt pleni. Quidam, ex quorum numero & *D. Autor* est, ex caprearum genere, quæ Moschum ex umbilici vomicâ quot annis expromat, desumunt. Alii ex Animali Leporis formâ petunt. vid. *Nard. Anton. Rechi in Animal. Nov. Hispan. Joh. Fabr. Lyncei expositione p. m. 554.* Verum *F. Gregorius de Bolivar*, qui orientalis & occidentalis solis regna perlustravit, & lineam æquinoctialem septies incolumis navigando transiit in historiâ *de Moschi origine & modo generationis* ex Hispanico Idiomate in

in latinum translatâ totam de *Moscho* controversiam disceptavit. Suprà scilicet dicta animalia his artibus ab illis, qui *Moschi* Mercaturam exercent, capiuntur. Circumdant videlicet loca, in quibus dimorari eadem norunt, vel igne, vel retibus & canibus, atque in subterranea loca profugere compellunt, quæ posteà subfodiendo vel alia industria extrahunt, in tanto sæpe numero, ut ad trecenta etiam capiantur. Hæc subitò jugulant, sanguinem, qui in ipsis maximè abundat, in vase aliquo mundo colligentes. Tanta autem, quod mirum est, sanguinis copia in quovis horum animalculo reperitur, ut sæpè, quando extractus fuit & concretus, videatur totus reliqui corporis molem superare. Posthac pelles ipsis abstrahunt, exenterant & ab omni illuvie intestina emundant; Quamvis aliqui, ut majorem *Moschi* quantitatem nanciscantur, impura cum puris relinquant. Qui verò priori procedunt modo, cum sanguine teneriorem & meliorem musculosam carnem, Cor & hepar simul in mortario lapideo unam in massam contundunt, ex quâ folliculos, sive ex pelle horum, sive aliorum animalium paratos inferciunt, loco umbroso suspendunt & siccant. Et ubi jam semiaridi fuerint, sub terra defodiunt, ibi nempe, ubi quotidie Urina projicitur. Post tres inde quatuorvé dies refodiunt, & omninò in umbrâ exsiccari permittunt. Et hic est *præstantissimus Moschus*, qui pro Rege ac principibus saltem conficitur. Sed ille, qui communiter circumfertur, *Moschus* crassiore Minervâ elaboratur. Contunditur enim totum simul animal cum omnibus suis partibus, ossibus, intestinis, & pellis quoque portione, donec ad massam tenerrimam redigatur, ex quâ utriculi illi ex ejusdem animalis pelle confecti implentur, & intestini aliquâ parte obvolvuntur, paulisper siccantur, loco ubi urina effunditur sub terra per paucos dies reconduntur, & denuò in umbra suspensi exsiccantur.

Et sic quoque, si quis vesiculas illas *Moschi* plenas, quæ ob temporis diuturnitatem odorem perdidisse videntur, haberet, has linteolo prius obvolutas eo loco sepeliat, quo ab hominibus urina reddi solet, post 4. aut 5. dies refodiat, vento, non soli exponat, redibit pristina odoris præstantia. *Atque hæc verissima est confectionis Moschi historia. Vid. Thesaur. Mexican.* p. 560.

N. *Maxima inter primum & secundum Moschum est differentia.* Cum tanta prioris ex sanguine ac carnibus cum corde & epate confecti sit odoris præstantia & fragrantia, ut unica drachma plus habeat virium, quàm uncia tota alterius. Quare prior ille Regni chinensis proceribus tantum cedit, posterior extrà regnum

gnum per varias regiones à Mercatoribus distrahitur, & loco maximæ gratiæ habendum, si ex primo quis à chinensibus aliquid extrahere valeat.

Est excrementum seu sanies inclusa vomicæ circà umbilicum &c. p. 302.) Erronea hæc est opinio. Cùm enim *Moschi* animal capreolum æmulans tam rarum ac peregrinum sit, ex quo illud extrahi tam nobile odoramentum creditur, ut in hodiernum usque diem à quoquam vix rectè descriptum aut depictum videatur, unde quæso tanta odoratissimi hujus sive puris sive saniei ex uno & altero tumore sive sanguinis coagulati quantitas eximatur, ut toti non modo Europæ, Asiæ, Africæ, & Americæ etiam sufficiat? Cùm in solo Peruano Regno juxta *F. Gregorii de Bolivar* testimonium plus Moschi in cibis, potu, dulciariis, vestibus aliisque delitiis consumatur, quàm in Universâ Europâ. Neque enim in singulis fermè poculis potus sui *Moschum* tantummodo solvunt & abliguriunt, sed in integris etiam vinorum doliis compositionem ex caryophyllis, Cinamomo, Citri & aurantiorum corticibus cum plurimo Moscho in sacculos congestam suspendunt. Quam confectionem & ad epithemata Cordis in stillatitiis fl. Citri aut aurantiorum aquis macerant, & in virium debilitate applicant, intingentes pexum, sed nondum in fila contortum, & hoc ipso liquore sericum, & Cordi admovent. Cibus etiam sine hoc vix parari posse censetur, sive pulmenta fuerint, sive illinctus, intrita aut panis dulciarius crustulata liba, placentæ aut artocrea coquantur. Addit citatus de Bolivar ex chinâ locisque vicinis, ubi *Moschus* paratur, quotannis mille arrobas, hoc est, viginti quinque librarum millia vehi vendique ac per varias Orbis partes distrahi, sed majorem hujus portionem in Novam Hispaniam ac Peruanam Regnum portari, ubi cum minoris argentum æstimetur, quàm aliis in regionibus plus ibi mercatores propterea lucrantur. Tantam autem Moschi copiam quomodo vix nomine etiam nota bestia Nobis subministrabit? Favent huic opinioni & pharmacopiæ, unguentarii & alii, qui attestantur *Moschum* sibi nihil aliud videri, quàm sanguinem & carnes contusas, se enim dum in aquis odoriferis illum solvunt, filamenta sæpius reperire, ac veluti nervosa & carnosa quædam corpuscula, pelliculas quoque, quæ ubi diutius fuerint aquâ maceratæ, etiam in tumorem aliarum instar membranarum attolluntur. Nec mirum adeò videri debet, carnes ac sanguinem *Moschum* olere, cum alvi recrementa quorundam etiam animalium, illius præcipuè quod Martes Sive Martorellus dicitur, *Moschum* odore planè æmuletur. Nullum dubium,

bium, quia Sal volatile aliàs urinosum spirans odorem naturâ infragrantissimum Sal volatile Moschi degeneraverit, quod beneficio sp. vini elevatum sanguineum ac rubicundissimum largitur liquorem.

Vires. Calefac. sicc. attenuat, discutit, cordialis est, Spiritus vitales fovet &c. p. 302.) imo sanguinem etiam facit impetuosum; Si enim accepto vulnere in thorace nullus effluat sanguis, isque in pectore detineatur, æger granum unum Moschi sub linguâ teneat, & sic statim sanguis fluere incipiet.

N. *Uterum suavi quia suo odore allicit, mulieribus uteri ascensui obnoxiis minus commodè exhibetur &c.* ibid.) Sed tunc vel pudendis in suffocatione imponendus, vel subitò deglutiendus dari debet, ne tamen nares feriat mulierum, & summo erit emolumento.

Ex hoc præparantur Spec. diamosch. dulc. amar. Confectio Moschardina, Oleum Moschellinum vid. Dispens.

N. Moschus aqueis dissolvitur.

§. XXVIII.

28. MULUS MULA p. 302.) *Ungula* ejus Menses nimium fluentes suffitu sistit. *Urina* cum luto suo clavos pedum sanat. *Stercus* exsiccatum & potum Dysenteriæ medetur.

§. XXIX.

29. MUS p. 303.) *Pellis detracta & imposita* ganglio opitulatur. *Stercus* murium majorum non solùm in mensium obstructione, sed & difficultate partus commendatur n. 9.

§. XXX.

30. *Ovis* ibid.) *Lana succida* infantium collo appensa dentitionem sublevat. *Caput & pedes* vervecis in brodio carnis vitulinæ optimè decocta atrophiæ puerorum subveniunt in insessu. *Pediculi* mira præstant n. 9. in arthritide vagâ curandâ.

N. Testiculus Arietis nondum venerem experti adsumptus venerem stimulat.

§. XXXI.

31. *RANUNCULUS VIRIDIS* p. 305.) Hic totus exsiccatus in clibano & in lacte materno, quantum cuspide cultelli sumi potest, exhibitus infantibus recens natis, antequam alium sumant cibum, ab epilepsiâ præservat.

§. XXXII.

32. *SCIURI* hîc etiam mentio facienda est, quia usui inservit Medicinali.

Est autem animal pusillum, quercuum amantissimum, caudâque præditum totum corpus obtegente & pedibus agilibus.

N. Ex hoc Animalculo funambulus quidam pro singulari arcano pulverem habuit contra vertiginem, quem pretio & precibus vix ab eo extorquere potuit *D. D. JOHANN. MICHAELIS*, p. m.

N. Fu-

N. Funambulus quidam Smalcaldicus vertiginem etiam fortissimam ac inveteratam curavit cerebro *SCIURI* quocunque modo commesto, protinus enim juvat & vix redire permittit. Ac non solum cerebrum, sed carnes etiam *SCIURI* venatores in Alpibus Peninis Uxoribus gravidis edendas apponere, ut mares, si quos uteri tulerint, rupicapris per avia & juga montium sectandis alacriores, minusque vertigini obnxios enitantur.

§. XXXIII.

33. *SERPENS* p. 303.) Præstant collecti initio Veris, cùm senectam deponunt; Non desunt, qui hoc ab interno principio oriri negant, statuentes sordes potius, quàm pellem detrahi, *teste Grevino de venen. Libr. 1. cap. 3. Vossius de idolol. Libr. 4. cap. 53.* Verùm hoc redarguit ipsa avtoptica experientia, vera enim datur in his novæ cutis genitura, dum serpentes sese inter duos lapides aut aliud simile sese exuere solent, & ab oculis primùm detrahere exuvias intrà 24. horas absolvi cute novâ subtus renascente *Locatelli Mediolanens. in theatr. arcan. p. 277. Olaus Wormius in Muséo.* Causa est alimentum balsamicum, quod veris tempore elevatum ad se trahunt, quo satis refecti & instaurati non solum vim acquirunt & facultatem spolia sua stato tempore exuendi, seque renovandi, sed ob exuberans illud balsamum instar Medicinæ universalis ad corpus quâvis ex parte vitiosum emundandum & alexiteriâ vi balsami hujus copiâ præsentissima debellandi venena. Inde ex mente *Grembs Arbor- homin. Libr. 1. Cap. 7. thes. 8. §. 52. HELMONT.* Serpens continet remedium pro balsamo mortis & putat Diabolum, ut lateret Adamum remedium in Serpente aperuisse, ut sicut Mors per serpentem intrarit, per serpentē, vindicaretur. Ob hoc balsamū etiam serpentes innoxiè comeduntur, ut frustra illis energiam salutiferam adimat *Julius Cæsar Benedictus Libr. 10. Ep. 7. Præter Plinium Libr. 6. Cap. 29. Celsum Libr. V. cap. 36. Et Jul. Cæsar. Scaliger. exerc. 189. sect. 4. refert. Borellus Libr. 2. obs. 37.* Locum à Castro in Gallis quatuor Leucis distantem esse Bastida vocatum propè Sanctum Amantium, in quo rustici Serpentes innoxiè comedant, eosque viatoribus comedendos sub angvillarum terrestrium nomine apponere, caudam saltem & caput amputantes, reliqvum comedentes, quod mirè sapiat palato, nec ex eo pabulo ullum ægrotare. Ob hanc balsamicam vim Serpentes & viperæ à Magnatibus ad usum expetuntur. Modum saginandi gallinas cum serpentibus vel viperis *vid. in CL. ZWELFER. Pharmacop. reform.*

Vulgare Serpentis genus intelligimus, à Cæcilis, viperis &c. distinctum &c. p.305.) Inter *Serpentes & viperas* ratione virtutis & modi operationis nulla est differentia. *Nostri enim Serpentes* roborant æquè Naturam ac veneri & impotentibus subsidio sunt, turgentes & luxuriantes in corpore humores compescunt, malignos corrigunt, Leprosos mundant, ac virtutem alexiteriam sibi vendicant, unde & ex illis eadem depromi possunt Medicamenta, quæ ex viperis. Et licet morsus viperarum reliquis perniciosior sit serpentibus, tamen hoc non fit ratione aut qualitate veneni, quod virulento fomite transplantatur, sed solâ iræ imagine, ex quâ venenum, non tamen sine materiali liquore, cui ceu vehiculo idea impressa quem dentibus longioribus tricuspidibus, quam in reliquis serpentibus, sigillant ac imprimunt, consistit.

Non statim ab egressu è latebris hybernis ibid.) Initio scilicet veris, ut suprà monuimus, nec refert, utrum masculi sumantur, an fœminæ, modò ex montanis & locis salubrioribus, non verò paludosis insalubribus fuerint.

N. *SERPENTES* in Provinciâ Sinensi QVAMSI, ut *Atlas Sinicus* dicit, adeò ingentis longitudinis reperiuntur, ut nonnulli eorum decem perticas æquent, id est, triginta pedes geometricos, quibus si grossities respondeat, vix majores dari, existimare quis posset. Idem testatur *Flora Sinensis*. GENTO, inquit, hoc enim Serpentis nomen est, Serpentum omnium in QVAMSI in HAYNAM Insulâ, in QVANTUN facilè maximus reperitur, cervos integros exsugendo & diminuendo devorat, non adeò venenosus, colore cineritio variegatus, longus 18. aut etiam 24. pedum, famelicus ex dumetis prosilit, caudæ innixus in altū se erigit, & cum feris æquè atq; hominibus acriter luctatur, subinde ex arbore insidiosè in hominem insilit, & complexu interimit. FEL illius contrà oculorum affectus SINIS est pretiosum. Idem testatur *MARCUS PAULUS VENETUS de Provinciâ Carrajam Magno Tartarorum CHAMO subjectâ.* item Philippus Pigafetta in Regni Congi descriptione Autore Johanne Fabro Lynceo in expositione novæ Hispaniæ animalium Nardi Antonii Recchi. Verùm relatu & auditu hæc jucunda quidem, sed creditu difficilia: nisi in regno Congi minores sint cervi nostris Europæis, ut videmus in gallis gallinaceis Indiæ Orientalis, longè minoribus nostris.

OFFICIN. 1. Integri combusti. Caro, Cor, ossa. 2. Pingvedo. 3. Exuviæ. 4. Fel.

1. Integri combusti pag. 306.) Hi parum habent virium, omni virtute medicinali per vulcani inclementiam spoliati. Vide infrà de præparat.

Scil.

Animalia terrestria.

*Scil.Caro,Cor,Ossa,ac Epar &c.*ib.) In dysenteriâ malignâ nihil præstantius est pulvere cordis & epatis serpentum adjectis saniculæ rubræ alpinæ radicibus.

N. *Caput abjicitur &c.* ibid.) Verùm si serpentes aut viperæ integræ in vino extincto leprosos restituunt, *teste Galeno*,& fœminæ quædam Nobiliores Anglicæ de vino tali viperino,quasi interno cosmetico ad corporis pulchritudinem & formositatem comparandam absque ullo damno & sanitatis detrimento bibunt, corruet etiam assertio de nonnullis viperarum partibus adjiciendis, id quod experiri etiam possumus,si canibus & felibus caput & fel devoranda projecerimus,sive ea absque ullo vitæ discrimine consumpserint,adeò ut in Morsu non excluso liquore imagine iræ veneno mortifero imbuto illarum venenum consistat juxtà *Cl. Helmontium.*

Vesica fellea rejicitur, quia proxima ac lacuna materiæ venenatæ ib.) Verùm hoc non est probabile; *Fel* enim non solùm est alexipharmacum,sed & contrà partus difficultatem notabili cum effectu propinari certò constat. Imprimis *si jecur* exsiccatum addatur, in aq. cinamomi miræ erit efficaciæ.

Thesaurum Medicum obtines ibid.) Multi viri Principes & Magnates *Corda viva* ex serpentibus recenter occisis excerpta devorant, ut ætatis progressu venenorum sint certa antidota,philtrorum etiam & incantamenti expertissimum remedium, id quod & *ipse ZWELFERUS* approbat,dum Aquas pretiosas, quæ ex vivis animalibus destillationis beneficio eliciuntur, secum perpendit *in Pharmacop. Regiâ.* Alia ratio est de *pulvere Serpentum* intrò sumpto tanquam prophylactico, cujus effectus experientiæ non satisfacit. *Vid. in Animadvers. ad P. A.p. 273.*

Pingvedo ibid.) Oculorum exulcerationibus medetur,item ad scabies pertinaciores, luem veneream & Lepram facit. *P. Borellus centur. 2. observ. 37.*

3. *Exuviæ* ibid.) Partum facilitant ventri alligatæ,ac pilos nasci faciunt illitæ.

N. Serpens si filo suspendatur & suffocetur,funiculus ille in anginâ & apostematibus faucium valet.

N. Theriaca à serpente deglutita ipsi non nocet,sed vegetiorem facit, Tabacum autem ei adversatur.

N. Nec hoc loco silentio prætereamus Lapidem illum serpentinum, quem Lusitani *La Piedra della Cobra* vocant; Hic à Brachmanibus inventus est,& est partim naturalis in serpente concretus, quem Lusitani *Cobra de Capelo*, i.e. serpentem seu colubrum pilosum vocant,partim artificialis, ex variis venenosorum animalium

malium potissimum hujus Colubri pilosi portionibus confectus, qui Lapis solis intoxicatis antidotum præstat tempestivè adhibitum, remedium ferè toti chinæ, nec non Indiæ usitatum. Et sanè non credidissem, inquit *Autor Chinæ Illustratæ* p. 80. nisi, dum hæc scribo, experimentum Lapidis fecissem in cane à viperâ morso; hic enim Lapis vulneri à viperâ cani inflicto mox appositus, protinus ita agglutinabatur, ut vix amplius distrahi posset, mansitque tamdiu affixus vulneri, donec exsucto omni veneno hirudinis ad instar jam satur sponte suâ decideret; quo peracto canis paulatim jam liber à veneno, etsi aliquando tempore torpidus, ad se tamen tandem rediit, pristinæ sanitati propediem restitutus. Hoc eodem tempore eximius physiologus Carolus Magninus Romanus in homine quoque à viperâ morso hujus rei summâ effectus felicitate experimentum ad veritatem explorandam sumsit. Lapis verò intra lac conjectus, omni mox veneno deposito, suo nitori, non dicam virtutis attractivæ robore diminutus, sed & eo auctus redditur, lacte in flavo-viridem colorem ob veneni vim degenerante.

N. Cobra de Capelo, id est, Serpens capillatus vocatur, non quod pilis capillisque instructus sit, sed quod in superiori capitis parte habeat veluti tegmen quoddam ad instar pilei plani, quod & prout concitatur, surgit versatile. Refert P. Sebastianus d' Almeida ex Indiâ Romam advena, hujusmodi Serpentes per totam Indiam passim reperiri, qui verò Lapides *Cobra de Caprelos dictos* intrà se generant, non nisi in Diensi territorio reperiri. *Hæc Flora Sinensis pag. 204.*

PRÆPARATA.

1. *Pulvis &c.* ibid.) Rec. serpentes exenteratos abstrahe per MB. humiditatem, quæ tamen non ut inutilis rejicienda, dum in oculorum affectibus mira præstat, & scabie. Hujus pulveris cape partem unam, adde parum fl. ♀ris & myrrhæ, item ol. d. angelic. & rut. partem unam cum ol. d. Cinamom. & Ligni Rhodii q. s.

N. Magisterium spinarum serpentum vel viperarum in arthritide vagâ maximè commendatur.

N. Ex serpentibus æquè ac ex aliis animalibus Sal volatile, item liquor & oleum per destill. acquiritur vid. infrà de Viperis plura.

§. XXXIV.

34. *SUS* p. 307.) In usum veniunt *Fel, pulmo, pingvedo, ossa, sangvis, talus, stercus, vesica, uterus, Lapis.*

N. *Suilli seu porcelli sanguinem* tanquàm egregium Medicamentum contrà

Animalia terrestria.

contrà phthisin commendant; sed vel spiritus ejus vivificus & virtus nativa specifica per destillationem statim ab initio ex recenti & adhuc calente sanguine per MB. factam colligendus, aut in liquorem & Sal volatile transferendus est, aliàs per se nihil præstabit.

Pingvedo ibid.) Ex porcello etiam *pingvedo antiphthisica* paratur sequ. modo; Rec. porcellum satis pinguem, quem mactatum à setis purga & exentera, pinguedine ab intestinis & visceribus studiosè detractâ, ut iterum cum aliis sequentibus speciebus mixta ventri porcelli eviscerato injici possit. Huic ventri jam intestinis abjectis immitte Cor, hepar & pulmones ejus cum adipe ab intestinis anteà separatâ, item radic. symphyt. maj. rec. q. v. herb. scabios. tussil. heder. terr. chærefol. ana, cancror. fluviatil. contus. q. s. His omnibus minutissimè incisis & ventri porcelli immissis, consuatur venter arctissimè, posteà in veru igne moderato assetur, suppositâ pro pinguedine excipiendâ sartagine; tamdiu donec omnis humiditas & pinguedo exstillarit, quam pinguedinem ab humiditate separa, serva pro usu ad fercula condienda phthisi laborantibus. Sumant hujus pinguedinis ægri singulo mane cochl. j. in jusculo.

N. Loco porcelli etiam caniculus saginatus sumi potest.

N. *Uterus suillus* coctus & comestus cum brassica capitata muria condita juvat eos, qui urinam continere nequeunt.

N. D. *Autor Lapidis porcini* nullam facit mentionem, sed nec hic indictus debet abire, valdè pretiosus est, singuli veniunt centum, imò ducentorum interdum imperialium, & ultrà ratione magnitudinis. Reperiuntur in vesiculâ fellis aut etiam ventriculis oblongas & acutissimas pinnas habentium, & eorum solum altissima scandentium & herbam singularem depascentium. Hunc Lusitani *Piedra de Puerco vocant.* Mollis ac pingvis est attactu, ac si saponem Hispanicum tractares. Exscinditur ex Apro & histrice.

Vires. Calidum Nativum conservat, viscera roborat, humores crudos in toto corpore consumit, nimiam inde pinguedinem prohibet, ab apoplexiâ & epilepsiâ præservat, materiam calculi sine dolore dissolvit, arthritidem curat. Infunditur etiam in vino adversus choleram. Prægnantibus tamen hic Lapis non benè datur, nam abortum provocare certum est, ut fœminæ Malicæ, si quando menstrua earum purgatio non benè procedat, dicant, si sal-

si saltem hunc Lapidem manu gestent, juvamentum se inde sentire. Diaphoreticum etiam Medicamentum est,& datur in omnibus Morbis acutis. Hic Lapis scil. injicitur aquæ, vino, cerevisiæ &c. per horulæ spatium & sic infusus liquor bibitur, qui quò amarior, eò etiam potentior erit. *vid. Jacob. Bontius l. c. in not. ad Garc. ab Ort. Cap. 46. Fragos. Medic. Indor. Cap. X. Tulpius Libr. IV. observ. 51.*

N. Pulvis ex hepate & testiculis Porcelli pro arcano habetur in venere stimulandâ.

§. XXXV.

35. *TALPA* p. 308.) Loco cineris substituenda talpa exsiccata. Hujus etiam caro vel *cruor* arcanum est in gangræna & sphacelo, si papyro illitus & exsiccatus posteà aquæ intinctus ita applicetur: item in gangrænosis mammillarum affectibus conducit. Caro per se imponi potest.

N. Talpa cum oleo Lini cocta vaporetenus necat, unde contrà hostium insultus in navibus incendiariis juxta adhibetur. Ex communic. mss.

§. XXXVI.

36. *TAXUS* ibid.) Hujus recens *adeps* contracturis & artuum imbecillitatibus opitulatur illita cum adipe vulpis aut cati sylvestris.

§. XXXVII.

37. *VIPERA* p. 309.) quasi Vivipara, quia vivum fœtum parere dicitur. Nulla tamen est differentia inter *has viperas & Serpentes* ratione virium, ut suprà monuimus. Et in Serpentibus etiam vivi fœtus deprehenduntur.

N. Vide observationes de viperis Francisci Redi Nobilis Aretini ex Italicâ in latinam translatas.

N. *Non tota vipera venenata, sed solum Caput & Fel &c.* ibid.) Unde & *D. Autor* suprà pag. 306. scribit, si quis dentibus viperæ etiam jam dudum interemptæ pungatur, veneno infici. Verùm quod non denti viperarum, neque humori illi bilioso salivali, qui in vesicula dentium basi adhærenti continetur, virus venenosum insit, hoc Patavii sequenti modo aliquot retrò annis detexerũt Medici curiosi. Caudæ scil. canis currendo se primum exercentis recens ex viperâ non incandescente extractum dentem inflixerunt, à quo nec tumor, nec dolor ullus est subortus. Altero die biliosum humorem in vesiculâ conclusum eidem obtulerunt, verum nec quicquam inde vitæ periculi emersit. Ultimo caput jam detruncatæ viperæ ad caudam canis applicuerunt, quod diductis irâ œstroque maxillis confestim caudam dentibus suis transfixit, ut non modo clamor subortus, & ejulatus in cane fuerit, sed & tumor, dolor, & convulsiones horrendæ successerint, finemque vitæ paucorum horarum spatio induxerint. Ex Communic. *D. D. Theodor. Schenckii P. P. Jenens.*

p. m.

Animalia terrestria.

p. m. Ex quo patet Caput & bilem in viperis demortuis non esse venenata, sed in vivis venenosam oriri ab accensa voluntate nocendi per iram imaginem. Modernorum tamen Italorum experientia & curiositas patefecit, ut D. REDI ARCHIATRI FLORENTINI, in viperis liquorem salivalem in dentium vesiculis contentum expressum in quovis liquore adsumptum innoxium esse, sin verò vulneri vel levi cutis incisuræ illinatur, seu ex vipera viva seu ex mortua fuerit desumptus, mortem inferre, unde CORNELIUS CELSUS venena animalium non potu, sed vulnere nocere docet.

Præstant 1. Fœmellæ collectæ tempore verno &c. ib.) Nihil refert, sive Masculi, sive fœmellæ fuerint, modò non ex locis paludosis, metallicis exhalationibus infestis, sed è montanis optimis vegetabilibus luxuriantibus capiantur. Has colligendi opportunum tempus est vere finiente, nondum tamen æstate incipiente; vel si Ver quoad magnam sui partem hyemale fuerit, circà principium æstatis non multo post Pleiadum ortum: Et eo tempore etiam, quo Libero Patri Sacra fiunt, vindemiæ scilicet tempore.

Viperæ excellenti gradu obtinent &c. Verùm inter has & Serpentes nullam ratione virium agnoscimus differentiam, ut suprà ostendimus.

Vires, ibid.) Vipera simul renovandi ac restaurandi pollet facultate, ex qua balsamum contra quælibet venena est eliciendum, & propinandum. Quicquid enim se renovat balsamo aliquo, illud etiam aliam Naturam eodem balsamo renovat. Ubi virus, ibi etiam est virtus. *Nollius in Systemat. Hermet. Medic. Cap. IX.* p. 32.

Hic præterire nequeo Modum illum leprosos per viperas curandi in Italia usitatum, quem recenset Kircherus in Arte Magnetic. Libr. 3. part. 7. de Medicinal. magnetismo. Et CASPAR. ENS de singul. in Italiâ inveniendis, quæ curatio cùm admodum curiosa sit, huc afferre lubet. Æger scil. prævìis purgationibus primò depositus in speluncâ suprà stratum exponitur totus nudus, qui vix ingressus statim ex evaporatione halituum calidorum in sudorem resolvitur, sudorem somnus sequitur, & dum ita somno sopitus, immotusque jacet æger, viperæ ex cavernis suis sudore allectæ egredientes, totum dormientis corpus spiris suis implicant, illud innoxiè lingendo stringendoque, quæ tamen ad minimum motum aufugientes latibula quærunt. Necesse igitur est, ut æger corpore immotus jaceat, hinc aliqui, tũ ut cura conducibilior sit, tùm ne viperarum aspectu linctuque terreantur, opio poto, spontaneo sopore stupefiunt: ubi verò duabus, tribus, aut quatuor horis ita jacuerint, ii, qui

curam ægri habent, è Speluncâ eruunt, vestimentisque indutum in vicinam Fumarolæ domum introducunt; ubi posteà requie ceptâ, variis confortativis reficitur, duratque hæc cura, donec intentus sanitatis effectus fuerit insequutus. Hæc Kircherus, qui hujus rationem unicè in exhalationes minerales, salubres & suaveolentes refert; Attamen potior curatio est viperis accepta referenda, quæ saniosos humores ex ægrò dimanantes lambunt, & unà cum spiritibus & effluviis emanantibus exsugunt, hæc effluvia & spiritus morbosam constitutionem producentes viperæ vi suâ balsamicâ & alexiteriâ corrigunt, & per magnetismum ac mutuum consensum unà spiritus reliquos corpus informantes sanant.

PRÆPARATA.

1. *Oleum ex Viperis* p. 309.) *Oleum Sesaminum* hoc est, quod ex Semine Sesami exprimitur, quod ex Alexandria Sicilia & Creta adfertur, de quo suprà *vid. Libr. IV. §. 331.* commendatur externè contrà porriginem seu furfurationem. *vid. Zacut. Lusitan.* in *Praxi Medic. admir. obs. 2.* Et omnes cutis affectus. Idem *Lib. 1. de Medicor. Princip. histor.* ult. 84.

2. *Sal Theriacale &c.* p. 310.) De hoc *vid. Cl. ZWELF. in animadvers. ad P. A. p. 273. D. Tackenium in suo Hippocr. Chemic. cap. 2. & 11. D. Luc. Schrœck. in P. A. R.* p. 269. seq.

3. *Trochisci de viperis &c.* ibid.) Hisce melius substituuntur pulveres viperarum aut serpentum ritè præparati vid. *ZWELFER.* l.c. Pharmacop. Reg. p. 150.

4. *Pulverem alium egregium reperies* ib.) in *Pharmacop. Poterii & Cl. ZWELFER.* l. c.

5. *Essentiam viperarum* ib.) alias Essentias *vide in ZWELFER.* l. c. p. 214.

⊖ *Viperarum volatile, ol. spiritus &* ⊖ *fixum & fixatum* ib.) Conficitur, ut reliqua salia animaliū volatilia. Hoc per se usurpatum majoris est energiæ, atque illud quod cum sp. salis, vitrioli aut Terrâ foliatâ tartari præparatum est, tunc enim aliam planè induit naturam, & magis diureticum, quàm diaphoreticum existit. Nil profuisse vid. suprà Libr. IV. de Citro.

Nisi quod loco spiritus proprii ex ⊖ *le fixo &c.* ib.) Ex ☉ viperarū planè nullum Sal fixū elicitur, quare nec spiritus inde proprius præparari potest. Nullæ enim animalium partes post illarum destillationem sal fixum relinquunt.

Vires. Sic fixatus Medicamentum est immutabile ib.) cum aliis etiam salibus volatilibus urinosis procedit, ut sp. ✱, CC. Cruoris cervi, humani &c. quæ vel per destillationem vel aliorum additionem, ut Salem ♀ri, CC. ust. &c. inde iterum separari possunt, & puriora evadunt. Cum arcano ♀ri Sal viperarum volatile fixatum egregiam præbet medicinam in Malo hypochondriaco, podagrâ, calculo &c.

Essen-

Essentia viperarum p.311.) si sp. vini substituatur ⊖ ♀tari volatile & hoc ipso extrahatur mediante digestione, melius succedet. Omisso Sale fixo, quod in rerum naturâ non est.

§. XXXVIII.

38. *VITULUS* p.311.) Ejus *medulla* post cervinam primum obtinet locum, ob vim emolliendi. Hujus etiam *coagulo* nonnulli Epilepsiam curare volunt. §.XXXIX.

39. *UNICORNIS.* p.311.) Hoc loco *Dn. Autor* cum veteribus eandem *de UNICORNU* cantilenam faciens *Animal statuit terrestre Equo simile, ungulis fissis, & Cornu in fronte donatum.* Verum & frequentiori Mercatorum commercio in Grœnlandiam & Islandiam magno studio navigantium post *Dn. Autoris* obitum hoc ipsum animal cum Cornu putatitio melius detectum fuit. Ut ita excusandus sit. *Dens Balenæ est,* Islandis Narhval à cadaveribus, quibus vesci solet, sic dictus. Nacr enim Priscis cadaver dicitur. Hic pro *Unicornu* à Magnatibus hactenus habitus fuit & ab Animali terrestri deciduus creditus. Hujus Animalis Cranium nuper Mihi videre contigit integrum, cui dentis hujus portio magna adhuc adhærebat. Qui versus polum arcticum & fretum Davis navigationes instituerunt ad elevationem Poli 59. min. & 74. grad. trium min. In freto Davis hoc animal non rarum esse referunt nautæ, qui sæpe illud ibidem viderunt, & circà Grœnlandiam capitur. Defertur etiam cum glaciei fragmentis ad Islandos. GERARDUS Mercator in Atlante minore quadraginta ulnas longitudine attingere ait. D. THORLACUS SCULONIUS Episcopus Holensis in Islandiam quoddam appulisse scribit tringinta ulnas superans, figurâ reliquis Cetis simile, pinnas duas ad latera habens, tubera tria in dorso, unum in ventre, branchias nullas, dentem unicum in sinistrâ superioris mandibulæ parte, ad septem cubitos prominentem, teretem, striatum, acutum, nullos prætereà minores. In vertice foramina duo, per quæ aquam pro lubitu evomit. vid. *OLAUS WORMIUS in Muséo. Thom. Bartholin. in observ. nov. de Unicornû.*

Vires p.312.) in febribus malignis hujus pulvis exhibitus à ℈j. ad ʒß. in ▽ Card.b. vel sambuci sudore largo insequente, salutarem præstat usum. Nec minus in epilepsiâ valde conducit. Externè etiam frustula collo appensa amuleti vicem sustinent. Quodq; virium *Dn. Autor* de putatitio cornû hîc refert, hoc Unicornû Grœnlandico competit. Hydropicam hoc curatam *vid. in Thom. Bartholin. Centur. 5. histor. 46.*

N. Ex hoc præparari potest vulgari chemico modo prout ex aliis animalibus liquor, ⊖ volatile, oleum &c. in caduci miasmate expugnando egregiæ virtutis.

§. XL.

40. *URSUS* p. 312.) Hujus *pingvedo* calefacit, resolvit, emollit, discutit & medetur doloribus arthriticis, in herniâ ac uteri prolapsu commendatur cum gossypio ossi sacro imposita. *Ursi albi pingvedo* pro magno arcano cosmetico commendatur. *Ursi fel exsiccatum* egregium est diaphoreticum in plurimis affectibus utilissimum.

§. XLI.

41. *VULPES* ibid.) Hujus *pingvedo* in affectibus nervosi generis commendatur, convulsionibus scilicet, contracturis, tremoribus &c. Hâc si mulierum calceos vel indusium inungas, canes illas permingunt. *Lingva* ejus maximè commendatur mense Martio excisa ex vivo vel modò occiso vulpe & exsiccata, atque usus tempore in vino macerata vulnerique calida admota extrahit omnia, etiam ex profundis partibus. Dn. *VICTOR SCHNEIDERUS* ægroto cuidam, cui Pulmo globulo tormentario laceratus, & frequenti sangvinis exspuitione frustra pulmonis ejecit, Medicamentum conficiendum curavit ex pulmone vulpis cruento adhuc & recenti statim ex vulpe exempto, qui in aquâ symphyti leniter coctus fuit, deindè minutissimè concisus, cui admixta fuère conserva radic. symphyt. fl. symphyti, amyli & in primis sarcocolla purgata lota & lacte muliebri nutrita. Quo felicissimo cum successu usus fuit. Et nulla ferè datur Aqua antiphthisica aut Asthmatica, quam pulmones vulpis non ingrediantur. vid. Thesaur. nostr. Pharmacevtic. sect. 1. num. IX. X. XI. seq.

Testes vulpis exsiccati venerem stimulant intus adsumpti.

CLASSIS II.

DE AVIBUS.

§. XLII.

42. *ACCIPITER* p. 313.) Hujus *pingvedo* omnibus cutis vitiis medetur; *Excrementa* suffitu applicata partus difficultati opitulantur.

§. XLIII.

43. *ALAUDA* ibid.) Hujus *Cor* femori alligatum Colicam passionem arcere dicunt; *Cruor ejus* cum vino calido haustus calculosis opem præstat efficacissimam.

§. XLIV.

44. *ALCEDO* p. 314.) Hujus *Cor* collo infantium appensum siccatum Epilepsiam arcere volunt.

§. XLV.

45. *ANAS* ibid.) Viva si parte deplumata ventri imponatur, dolores colicos demulcet. *Cruor* alexipharmacam vim obtinet; Et fimus venenatorum animalium morsui imponitur.

§. XLVI.

§. XLVI.

46. *ANSER* ibid.) Hujus *pingvedo* calore suillam superat, & suæ subtilitatis ratione magis penetrat & resolvit, rimis labiorum medetur, spasmum curat. *Sangvis alexipharmacus est. Stercus* contrà icterum commendatur, ob Sal volatile aperitivum & abstersivum sulphureum, ob quod etiam in scorbuto commendatur, id quod testatur historia civitatis Freibergensis obsessæ à militari exercitu, ubi milites scorbutici cum lacunis fimetorum fuére curati. Unde exsiccat & valdè calefacit, ut in ejusmodi locis, ubi colligitur, nullæ crescant herbæ aut gramina. Pellit urinam & menses. Quidam decoctum etiam exinde conficiunt. Sal volatile & oleum crassum per destillationem inde quoque elici potest.

N. Anserem album cursu tamdiu defatiga, donec reddat excrementũ, hoc calidum paronychiis impositum mirificè curat.

§. XLVII.

47. *CICONIA* p. 315.) Vim habet alexipharmacam & antitinicam, in primis in Essentiam redacta cum Sale ejus volatili. *Stercus* epilepticis affert juvamen. *Pingvedo* arthriticis & tremulis artubus utiliter imponitur. Potest inde destillari *Aqua ant-epileptica* cum aliis antepilepticis, item *Sal volatile & oleum.*

§. XLVIII.

48. *COLUMBA* p. 316.) Usus columbæ sylvestris proclivitati calculosæ summè proficuus etiam deprædicatur, inde, quia ex stercore columbino ferax Nitri copia facillimo artificio elicitur, unde colligunt efficacem qualitatem in stercore ad calculum frangendum. Si enim, inquiunt, in stercore excremento vitæ nullatenus capaci, quidni nobiliores & augustiores ex sangvine per digestionem & multiplicem circulationem ad vim vitalem specificam animalis induendam præparato potentias speremus? Præparandi rationem talem tradunt. Palumbem strangulatû exanimatum plumis & extis exutum sale & macere conspersum ollulæ vernice ex lithargyrio & plumbo obductæ vino, cui pernoctaverit petroselini manipulus, prius infuso immitte: operculo obserato, sed elixato, & denuò carnes unâ cum jusculo absumito.

§. XLIX.

49. *GALLUS, GALLINA* p. 317.) *Gallus* circà anum deplumatus ex bubonibus venenum extrahit. *Petrus à Castro in observ. Medic. §. 34.* tempore pestis ad sugendum bubonis virus jubet Galli podicem detractâ caudâ deplumatum apponere apostemati, sic Gallum ad se trahere venenum ac mori, quo mortuo alium semper substituendum, donec unus vivus remanserit.

Morsibus itidem venenatorum animalium ibid.) cum idem à *Castro* sole

Scorpii signum transeunte à Scorpio nigro morsꝰ esset, digitum in gallinæ anum immisit, cessavitq; dolor, licet intrà annum rursus eum idem invaserit dolor. *Rhodius cent.3.obs.90.*

3. *Tunica interior ventriculi siccata singularẽ vim habet corroborandi ventriculum* ib.) Unde in debilitate stomachi laudatur. *Verum Galenus II. de Simplic.medic.facult.scribit,* se vanam hanc promissionem expertum esse. Unde *Cl. Helmontius de Lithiasi cap.7, §.8.* cum vitâ, inquit, bruti vis fermentalis viscerum unà extingvitur.

N. *Crista Galli* ad dentitionem infantũm difficilem facit, factâ gingivæ affrictione cum ejus sangvine adhuc calente per vices.

N. *Guttur Galli* exsiccatum & pulverisatum sub noctem in tantillo vini rubri adstringentis adsumptum mictionem sanat involuntariam. *Forestus Libr. 25. observ.21.*

9. *Ova* p.319.) Sunt tanquam simulacrum universi,& analogiâ quâdam quaternarium elementorum numerum repræsentantia. Adest concavitas aëre plena, albumen aquæ elementum, vitellus ignis sphæram & cortex terram designat. In his duplex viget virtus plastica & nutritiva. Albumen, cui particula albicans semen galli suppiens innatat, primum dat pullo augmentum, seminis ideam referens, postremò verò vitellus solidioris & nutritivæ magis virtutis. Excluso jam pullo reliquiæ aliquę de vitello supersunt, quo uno aut altero die nullius cibi indigus fœtus victitare possit.

Testæ vim habent lithontripticam.

Albumen refrigerat, agglutinat; unde utimur in oculorum rubedine, inflammatione &c.

Vitellum vim habet anodynam, maturat, digerit, laxat. Particula vitelli indita cum nodulo ex linteo facto in anum loco suppositorii adhibetur. *Ex hoc oleum* exprimitur, quod crebri usus est in vulnerum consolidatione, rimarum, tumorum maturatione &c.

N. Notum est, quid de LAPIDE ALECTORIO Autores passim commententur, quasi inter fabulas referri mereatur, eò quòd in Ventriculo Galli aut Capi decrepiti generetur. Sed Anno 1672. d 21. Mart. hisce meis videns oculis sanctè affirmo, *Lapidem* illum in Capi decrepiti ventriculo dissecto fuisse repertum, in parte supremâ colore albo obscuro, in infimâ sangvinis punctulis rotundum ad nucis avellanæ majoris magnitudinem. Ut ita in mineralium classe locum non inveniat.

Varias ipsi adsignant vires. Ori inclusum sitim & cordis æstum sedare, experimentis confirmant; Gestatus aut ore dentus victoriam conciliare, venerem excitare, mulieribus virorum gratiam creare, constantiam & eloquentiam gestanti tribuere, credunt.

§.L.

§. L.

50. *HIRUNDO* p. 320.) integra vi pollet specificâ ant-Epilepticâ *Aqua exindè destillata* Sale ejus volatili impraegnata contra caducum admirandae vitutis. Cor epilepsiae itidem confert.

4. *Lapillus* in pullorum nonnullorũ ventriculo (raro licet) invenitur) Hic *Chelidonius* dicitur ab hirundine, eò quòd in ventriculis eorum inveniri putetur. Lapillus est exiguus magnitudine seminis lini, figurâ hemisphaericâ, colore luteo obscuro splendente, parte convexa & rotundiore, purpureo & nigricante parte sensili. Dicunt in ventriculis hirundinum juvenum inveniri, quibus à matre mox ubi exclusi fuerint, devorandus exhibetur; Cum pulli hos lapillos habent, ita insident nido, ut rostra conjungant. *Anshelmus Boëtius* se in hirundinibus saepè eum quaesivisse ait, sed non invenisse. Afferuntur etiam ex Melitensi insulâ *Lapilli chelidonii*, qui huic descriptioni conveniunt, quos incolae oculos serpentum vocant petrificatos.

Hunc Epilepsiae puerorum convenire volunt ib.) Ad epilepsiam commendant Capiti aut auribus impositum; item ad antiquos capitis dolores, quartanam, epatis affectus, maniam & Melancholiam gestatus extollitur. Gestantem credunt omnibus gratum & acceptum facere, Principum favorem conciliare &c.

5. *Nidus auxilio Anginae est* &c. ib.) Sed nonnulli hoc improbant. Et scribit *Mercurialis*, practicos plerosque malè consilium veterum intelligentes statuere, hanc vim inesse nido hirundinis, cum tamen eam habeat avis. Verùm licet vis quaedam specifica contrà anginam ipsi etiam insit avi, tamen experientiâ constat ipsum etiam nidũ prodesse, & vis illa absq; dubio nido inest ob excrementa pullorum hirundinum Sale volatili abundantia, ex quo vis resolvendi & discutiendi resultat. §. LI.

51. MILVUS, MILVIUS p. 321.) In hujus *carne exsiccatâ, capite, epate, & cruore* specificum latet anti-arthriticum. Ejus *pinguedo* articulorum doloribus illinitur. §. LII.

52. PASSER p. 322.) *Troglotites*. Hujus praeparatio diversimodè traditur. Alii deplumatum prius abjectis visceribus salis ac piperis aspergine condiunt, & crudum aegrotantibus in totum devorandum exhibent. Ut mumia haec medicinalis sarta tecta conservetur. Ferculum sanè canibus dignum. Alii elegantiori coquinâ palato magis indulgentes passerculũ nec deplumen, nec eviisceratum adjecto Salis & piperis modico in vitreatâ conjiciunt & addito operculo ád cinefactionem usq; torrent, tostum in subtilissimum pulverẽ in haustulo melicrati drachmatim propinant. Alii Avem citrà minimam sanguinis effusionem occisam, plumis & extimis vacuam, ac petro-

petroselino, Sale & baccis juniperi pulverisatis planè refertam decocto Ligni Nephritici ex vino Rhenano facto immergunt, ita, ut liquor duos latos digitos in vase supereemineat, maceratione unicæ noctis factâ in diplomate arctissimè occluso blandè ac sensim coqvunt, summè cavendo, ne minimum vaporis erumpat, coctâ sufficienter ab igne procul amovent, usq; dum refrigescat, refrigeratam unà cum liquore comedendam jejunè calculosis exhibent, renovando quotannis Vere & Autumno.

§. LIII.

53. PAVO p. 322.) Hujus *Stercus* specificè vertigini medetur, si cum sp. vini s. q. distemperetur, & tribus vicibus matutinis absumatur drachma una pro dosi hujus fimi in dicto sp. vini. Pulverisatum etiam adhiberi potest habitâ sexus ratione. *P. Borellus Centur. 3. observ. 98.*

§. LIV.

54. PERDIX p. 323.) Hujus *Fel* quotidiè temporibus inunctum juvat & promovet memoriæ usum. *Pennæ* inserviunt suffocationi hystericæ pro suffitu naribus admoto.

§. LV.

55. PICA ib.) Commendatur etiam *hæc Avis* ad epilepsiam, & uteri passiones; Destillatur exinde *Aqua Picarum antepileptica.*

§. LVI.

56. *STRUTHIO* ib.) *Plinius Libr. 10. cap. 1.* miram huic avi tribuit Naturam concoquendi sine delectu devorata, ut *JUL. CÆSAR SCALIGER Exerc. 230.* ferrum concoquere prædicet. Verùm jam olim ALEXANDER APHRODISÆUS in præfat. problemat. hoc ipsum in dubium vocavit, & pro absurdo habuit. Unde & *Ulyss. Aldrovandus Ornitholog.* lib. 9. cap. 2. testatur, se observasse Tridenti ferri frustula à struthione deglutita, quæ incocta rursus excreverit. Cui subscribit Heinricus ab Heer, dum dicit, sese Patavii & Venetiis Struthionibus experiundi gratiâ dedisse obulos, quos illi nec semigranulo leviores cum excrementis totidem numero reddiderint. Imò *Th. Jordanum* cum Tridenti & Romæ Struthionibus æreas monetas objiceret, aviarii præfecti scuticam vix effugisse, qui asseruit ex earum deglutitione graves eos incurrere morbos. Interim nullum dubium est, hanc Avem præ aliis admodum esurino præditam esse ventriculi fermento, ad quod demulcendum ferro, lapidibus, & aliis rebus duris opus sit pro diverso sanitatis gradu.

Tunica interior ventriculi hujus ventriculū roborat, & pinguedo nervosis partibus utilis, Lienis duritiem emollit inuncta. §. LVII.

57. TURTUR p. 324.) *Integer tostus & exsiccatus* dysenteriæ & nimio mensium profluvio succurrit, dos. cochl. j. *Pingvedo* renibus & inguinibus inuncta calculo renum opem affert.

CLAS-

Pisces.

CLASSIS III.
DE PISCIBUS.

§. LVIII.

58. ANGUILLA p. 352.) Anguillas roris beneficio arte produci Autorum confirmat fides; *Abrahamus Mylius de origine animalium & migratione populorum pag. 10.* Mense Majo, inquit, cum largiter rorabit, seca & discinde ligone ex campo graminoso ante ortum solis duos æquales cespites, eosque impositos, alterum alteri, ubi graminosi sunt, repone in margine alicujus piscinæ à parte aquilonari, ubi sol radios suos maximè emittit. Videbis inde propullulare, quasi examen pullorum angvillarium post paucas horas elapsas. Hoc experimentum facit verisimile, quod in anguillis nullum reperiatur semen, nulla organa generationis. *vid. CL. D. G. Morhofium de metallor. transmutat.* p. 39

Ejus jecur cum felle siccatum & pulverisatum in vino potum ad magnitudinem avellanæ CL. HELMONTIUS commendat ducenties & amplius probatum, pharmaco in stomacho adhuc existente, fœtus statim propellitur, quia stomachus claves uteri gerit.

§. LIX.

59. BARBO ibid.) Hujus *ova* vomitum & alvum movent. *vid. Jos. Quercet. in diætetic. polyhistor.* f. 3. c. 7. *Horstius de tuendâ sanitate in studios. Libr. 1. c. 6.*

§. LX.

60. CANCER p. 325.) Hoc vocabulum generaliter sumitur *à Plinio Libr. 9. cap. 31.* dum includit omnia cancrorum genera, ut *Carabos, Astacos, Majas, Paguros, Heracleotivos, Leones,* & alia ignobiliora. Propriè tamen loquendo *Cancri* vocantur, qui caudis carent, & *Gammari*, qui illis sunt præditi. Licet inversus plerunque vulgari loquendi modo ordo ac vocabulorum confusio.

Vires ib.) Sunt temperamenti frigidi ac humidi, unde refrigerant & humectant, dolores sedant, ferocientes spiritus figunt, quare in morbis calidis summo cum fructu adhibentur.

2. *Oculi cancri &c.* p. 326.) Oculi ineptè dicuntur, non enim oculorum funguntur munere, nec extrà eminent, nec toto durant anno. Diversæ sunt magnitudinis, ut plurimum pisi majoris partem dimidiam æquantes, albicantes, duri, scabri, eâ parte, quâ corpus Gammari tegunt, compressi & sinuati, quâ crustam rotundi seu hemisphærici non circà oculos, qui extrà illorum corpus protuberant, sed in capitis summitate siti, utrinque unus, nec quovis tempore in iis inveniuntur, sed cum exuvias deponunt & novam crustã acquirunt, crescunt

& decrescunt. Plenilunio crescunt, præsertim in fœminis.

N. *Oculi cancri*, qui in usum medicum vocandi, ex vivis sunt desumendi, qui adhuc ad cæruleum vergunt colorem, post coctionem enim statim ex rubro dilutè pallescunt, ob mutationem ab aqua salita factam texturæ partium.

Hinc usus Magni in Nephritide ib.) *Johannes Hennemannus in tr. de Peste seu Ideâ Loimo, d. oculos cancri Lapidi bezoardico præfert.* Et talis est inter eos differentia, quod Lapis Bezoar in ventre capræ cujusdam reperiatur, oculi verò cancri in ventriculo cancri. Majorem tamen vim in cancro Lapis cancri exserit, quàm Lapis bezoar in capra, quia in cancro generat nova putamina cutanea veteribus exutis, unde Medicina renovationis appellari potest, dum generat nova membra, quod in Caprâ bezoar præstare nequit. *CL. HELMONT. de Lithiasi* cap. 7. rarissimum ex hoc cancrorum lapide dicit colligi vulnerarium ac febrifugum, quatenus occultum alkali continet, quod omnem aciditatem, quam attingit, perimat. Unde nihil est vulneratis vel puerperis aptius remedium, quàm horum Lapillorum, si cum vino prius ebulliti potentur, dum alkali seu occultum salsum hujus lapidis corrigit acetositatem, quæ in membris extimis accensa & accendi parata est. Neque enim à stomacho transit vis alkali per venas usque in digitos pedum, sed in stomacho digestionum fonte vitæque archivo aciditatem vetat, & corrigit, ejusque translationem ad longinqua impedit.

N. Gemini oculorum orbes in cancris rotundi illi cornei nigri, quibus ad videndum utuntur, pulverisati ad drachmam unam vel ℈ij. in vino tepenti vel cerevisiæ haustu remedium purgans præbent, *teste Deodato Lib. 1. Panth. hyg. cap. 44.*

3. *Putamen easdem cum oculis dictis vires obtinet* ibid.) Nihil hîc refert, utrum *gammaros* nostros seu *cancros* latè sumptos recipias, an verò *cancros* strictè ita dictos, in primis cum posteriorum in Germaniæ fluviis nulla detur copia, & quicquid in rabie præstant, fit totius substantiæ ratione.

N. Cineri cancrorum combustorũ sic dicto ego præfero testarum vel oculorum ♋ pulverem subtilissimum contra rabiem.

Magisterium oculorum ♋ ibid.) cum sp. ⊕ præparatum vel succo citri, &c. omnibus aliis est anteponendum.

Oleum seu Liquor Ocul. cancr. ib.) de quo vid. *infrà Libr. 2. cap. 66. De Liquoribus.*

§. LXI.

61. CARPIO p. 326.) *Lapillus* hujus triangularis in pleuritide & calculo renum mira præstat. Externè etiam in narium hæmorrhagiâ pulverisa-

verisa-

verisatus cum lanugine, quæ in malis cydoniis reperitur, naribus inseratur.

Lapilli duo suprà oculos existentes p. 327.) Propè oculi superficiem semilunares sunt & duriores. Ad apoplexiam, epilepsiam & sangvinis fluxũ sistendum mirè commendantur.

§. LXII.

62. CETUS & MANATI p. 327.) De variis CETORUM generibus præter *Ulyssem Aldrovandum*, *Gesnerum*, *Jonstonum vide OL. WORMIUM in Muséo & Thom. Bartholin. Centur. 4. histor. 24.*

N. *Priapus Ceti* à paucis annis pro summo arcano dysenterico adhibitus ex Indorum Orientalium Medicinâ in Europam delato experimento, qui dum frequenter dysenteriâ corrumpuntur, sumpto priapo ceti restituuntur, quod & apud nos sæpè feliciter cessit, ob facultatem suam glutinosam oscula venarum oblinentem & anodynam vim archei furorem sedantem. *Vid. Dn. D. Joh. Daniel Major de tr. de Priapo ceti.*

§. LXIII.

63. CONCHA p. 327.) Hujus testæ inter alia Marina admirandæ etiam sunt virtutis diaphoreticæ & præcipitantis juxta vim suam cordialem, unde in omnibus febribus cum notabili effectu adhibentur. In intermittentibus horâ unâ & circiter antè paroxysmum horum pulvis & ℈j. vel ʒß. in aq. Card. b. vel Centaur. min. offertur cum sudore injuncto.

Ex his Magisterium etiam conficitur cordiale cum ⚹ *vel sp.* ⊕.

N. DE UMBILICO MARINO *vid. Dn. Autoris Appendicem p. 19.*

§. LXIV.

64. EQVUS MARINUS. Est animal marinum degens in mari formam æqui præsentans exceptis pedibus & aliis inferioribus partibus. Dicitur & *Hippopotamus* Græcis, Hayma Syris.

Spectantur in lacunis littorum Oceani Sinici & Indiæ passim hujusmodi animalia. In Hainan, Insulis Philippinis, Maldinis & maximè Mozambici ad littora Africæ Meridionalis.

Ne quicquam rerum curiosarum hîc omisisse videamur, subjungam, quæ de hoc Animali *P. Boim*, qui illud vivum & mortuum quàm exactissimè, dum ventum prosperum expertus Mozambici commoraretur, examinavit, in scriptis reliquit. Duplex, inquit, schema veri equi marini subjeci, quorum cum essem Mozambici in Africâ aut verius in Cafrariâ, greges ad littora marina in lacunâ quâdam volutari plures vidi. Erat Mozambici Civitatis judex amicus meus singularis, qui Hippopotami Caput integrum ad collegium misit, eo fine, ut diligenter illud observarem. Quoad mensuram itaque hoc inveni ab ore versus scapulas habere tres cubitos, ex parte infernâ duos recurvos maximos dentes, quibus

ſupernè ſimiliter groſſi aptè congruebant, lingvâ intermediante extortâ. Cum verò poſtea à Nobili quodam Luſitano ad interiora continentis Cafrariæ è regione Inſulæ Mozambici perluſtranda fuiſſem invitatus, rudentes littora Maris in Navi (quam remis viginti mancipia remigando propellebant) vidimus ad jactum unius lapidis equos marinos hinnientes ad 50. qui variis luſibus indulgebant intrà aquas jucundo ſpectaculo. Quidam ex mancipiis Cafer, cum ſociis propius accedens & exploſo ſclopeto cum frontem equi graviter offendiſſet, tandem mortuum reperit, quem etiam ob vaſtam molem non ſine difficultate ac labore operâ ſociorum in littus extractũ perluſtrandum obtulit. Poſtquàm autem Carnem Cafres inter ſe diviſerunt, dentes extractos eosque majores exhibuerunt.

Pellis hujus Animalis adeò dura eſt, ut ſæpè Cafres acutis ſuis lanceis illam perforare nequiverint. Nullos pilos habent, præterquam in caudæ extremitate, qui flexiles ac veluti ex cornu nigro pellucidi, quovis modo contorti non franguntur, calamum groſſitie facilè æquant, etſi ſingulis pilis armillas faciunt ſingulas Cafri, quas in ornamentum manu geſtantes ſimul earum virtute à paralyſi immunes ſe fore arbitrantur.

Dentes diarrhœas & ſangvinis fluxum compeſcere, item ſcorbuto mederi probatum eſt. Certum tamen, non cujuslibet promiſcuè Hippopotami dentes hâc virtute pollere, verùm illorum ſolummodo, qui certo Anni tempore capiuntur.

GOÆ in Regio noſocomio unus eſt ex maximis dentibus equi marini, cujus admirandæ virtutis ſi experimentum ſumere volunt, dentem venæ ſectæ adhibere ſolent, & eccè mirum dictu, ſtatim ſangvinis proſilientis impetus ſangvine intrà venam recepto ſiſtitur. Hæc P. Boim.

Hujus Penis totus oſſeus ſpithamas tres æquat in nonnullis, craſſus pollices duos, utroque extremo ſpongioſus & tuberoſus.

Singulare calculoſis prædicatur remedium. Ejus pulvis partum promovet & ſecundinam expellit. Quod ſi extremâ penis ſpongioſi parte tuberoſâ & ſpongioſâ ſugatur cerevisia ſtranguria ſtatim ſedatur. *OLAUS WORMIUS in Muſeo.*

§. LXV.

65. LUCIUS p. 329.) Hujus *Mandibula* cum reliquis oſſiculis capitis exſiccata & pulveriſata egregium præbet anti-pleuriticum, vel per ſe, vel cum aliis mixta.

N. Nuper ex capite Lucii *duos Lapillos* inſtar cancrorum extraxi raro exemplo, quos reſervo in meo raritheciо.

§. LXVI.

66. MATER PERLARUM p. 330.) Species eſt *concharũ*, in quibus Margaritæ

garitæ reperiuntur, ex hac cum aliis marinis v.g. Ocul. ♋. Corall. r. Margarit. Or. conchis oblongis, dente equi marini &c. Magisterium cordiale conficitur, resolutis prius ⁜ & postmodum sp. ⊕oli ⩧tatis. Ingreditur *Mater perlarum pulverem antifebrilem Dn. D. Strobelbergeri*.

§. LXVII.

67. MUSTELA ibid.) Germ: Aalraupe. Hujus *hepar* beneficio caloris moderati in liquamen redactũ citissimam præstat opem iis, qui nubeculis in oculo laborant, guttatim manè & vesperi instillatum.

N. *Lapides Mustelæ piscis* malo epileptico medentur. In spinæ initio inveniuntur, hi annulo inclusi & gestati, ita, ut nudam attingant cutim contrà ardorem ventriculi mirè opitulantur, & qui crurum vel pedum spasmo vexantur, eos ab insultibus crebrioribus præservant.

§. LXVIII.

68. PERCA p. 331.) Hujus *Lapis* præparatur in calculo tàm puerorũ, quàm adultorum in aq. petroselini vel in emulsione quâdam propinatus summæ est efficaciæ.

§. LXIX.

69. RANA AQVATICA p. 331.) Prima rana materia à *Th. Paracelso* sub ænigmate glutinis de aquatico descripta in cancri medelâ plurimũ valere dicitur, teste *CL. HELMONTIO de Formarum ortu §. 56.* Et accidit, quando rana sub plenilunio, atrocissimo hyemis boreâ effoditur, abluitur & baculo alligatur, in agro sequenti mane reperitur alba quædam ac transparens mucilago, liquatum tragacanthum referens & ranæ figuram.

N. *Sperma Ranarum* in Novilunio collectum semper fœtet, etiam vicies destillatum. *De reliquis D. Autorem.* Et ex spermate ranarum cum mercurio ≏to aquam destillatam ad pustulas faciei Gallicas in Thesauro meo Pharmacevt. annexo sect. 2. num. 11.

§. LXX.

70. SEPIA p. 332.) *Hujus os* exsiccat, abstergit, gonorrhœam sistit, calculos pellit, sudorem ciet & urinas, adhibentur etiam in febribus intermittentibus. Sal peculiare continet volatile.

N. Ossi sepiæ affunde spiritum ⊕oli phil. in cucurbitâ vitreâ, abstrahe denuò ex ∴ spiritum, & residuum in gonorrhœâ virulentâ offer. Dos. ℈ß.

§. LXXI.

71. TINCA p. 334.) In febribus malignis pedum plantis integer piscis dissectus & impositus extrahit venenum & mitigat inde orta symptomata. Etiam icteritiæ prodest umbilico, donec moriatur, impositus, luteum tunc contrahens colorem.

CLASSIS IV.
DE INSECTIS.

§. LXXII.

72. APES p.334.) Siccæ & contritæ inunctis alopeciis capillos restituunt.

2. *Mel*) quasi quinta essentia optimorum florum ac vegetabilium dicitur, ab Apibus primo vere & succedente æstate in alvearii capsulis collectum. Hoc balsamicam tenacitatem obtinet, ut multos annos perdurare possit, ob quam etiam alia sive esculenta, sive medicinalia juxta vim suam nutritivam, laxantem & abstergentem à corruptione vindicare & tueri potest.

1. *Mel depuratum* p.325.) Prout *D. Autor* Mellis depurationem describit, Nos cum *D. Conrad. Kunrath* meritò eam ut inutilem rejicimus, quia violentâ illâ coctione partes mellis volatiles in auras abeunt, relictis crassioribus ac terrestribus. Ideoque sequens modus mel depurandi convenientissimus est. Recip. favos cum melle ollæ inclusos, colloca in locum moderatè calidum, ut mel liquescat, quo per saccum linteum transcolari possit; cavendum tamen, ne calore excedente cera unà liquescat, sed tantum mel purissimum transeat, quod sine omni despumatione aut ulteriori coctione satis in se durabile eximiis viribus præditum, nec partibus suis subtilioribus orbatum asservandum est. Relicta in colatoria cera ac propolis à reliquo melle affusâ aquâ simplici demum ab invicem separanda & segreganda sunt.

2. *Mel destillatum* ibid.) Ex *melle* potest destillari *Aqua, Spiritus & Oleum. De quibus vid. Dn. Autorem.*

Tincturâ autem mellis Begvini, itē *Essentiâ mellis*, ac *Elixyr* facilè carere possumus ut nullius momenti.

N. Genuinum *Turcarum RUSMA* conficitur ex melle, quod ad spissitudinem instar sapæ incoctum & loco dropacis impositum cum violentiâ abrumpitur.

3. *Cera* p. 337.) *Citrina* semper præferenda est *albæ*, quia hæc non solùm per diuturnam insolationem flavedine suâ, sed etiam subtilissimis, fragrantioribus & virtuosioribus suis partibus privata est, dum sol omnibus vegetabilibus à suâ radice evulsis, ipsiusq; radiis diu expositis multum detrahit, eademque viribus effœta reddit. Aliàs cera Citrina mediante digestione cum sp. vini facilè ad albedinē defertur ceræ flavedine evanescente, nec in sp. vini ullâ apparente. *Vid. Robert. à Boyle in tr. de colorib. experim. 7. p. 145.*

4. *Propolis*) Est cerosa rudis & crassa materia in alveorum foribꝰ reperta.

perta, Calefacit, abstergit, attrahit, aculeos extrahit, anodyna est, ac ulcera desperata curat. Tussim inveteratam suffitu juvat.

§. LXXIII.

73. ARANEUS p. 337.) Insectum est venenatum: Sciendum tamen *Araneos hybernicos* non esse venenatos. In Gasconiâ contrà *Clarissimi Scaligeri* patriâ tantâ iis inest veneni vis, ut interdum calcati calceorum soleas transmittant.

Febriles paroxysmos arcere dicitur ibid.) Ex hoc conficitur *Emplastrum Febrifugum Strobelgeri*, cujus descriptionem vide infra *Libr. 2. de Emplastris*, & hujus vires multiplici experientiâ probatas usu expertus fui.

Putamine avellanæ inclusus p. 338.) Araneus si vivus in testâ Nucis Avellanæ de collo suspensus & scrobiculo cordis impositus fuerit, donec moriatur, ajunt quinto aut sexto die icterum curare.

N. Fabulæ & nugæ sunt, quæ de *Lapide Araneorum* communiter perhibent. *vid. Cl. Simon Pauli in quadripartit. botanic. Class. 2. p. m. 163.*

§. LXXIV.

74. ASELLI ibid. *Millepedes*; Nonnulli commendant simplici modo tantum in formam pulveris redactis absque sp. ⊖oli imbibitione, mucilagines tartareas in renibus & vesicâ resolvere & expellere. In compacto tamen calculo nil præstant. In subjectis tenerioribus post illorum usum angores cordis interdum sentiuntur.

PRÆPARATA ibid.) Rec. Millepedum q. s. lava cū vino albo, infunde in vitrum benè perlutatum, exsicca in fumo aperto; posteà denuò asperge vinum album & exsicca tertiâ vice; tandem humecta aquâ fragorū sp. ⊖li imprægnatâ & denuò exsicca. Hunc pulverem millepedum præparatum recipe in usum. Recip. millepod. sic præparat. ℈iv. spirit. vini ℥ß. decoct. cicerum ℥ix. sume mane cum jejunio 6. ☋, continua per 9. ☌ ☍.

§. LXXV.

75. BOMBYX p. 339.) Hîc *D. Autor bombycinam texturam* adhuc crudā ac solummodo incisam commendat alkerm. verum ob vermes vel papiliones in hâc putrefactos sæpè magnâ est infecta malignitate, ideoque rejicienda. Et hujus loco succus ex granis Kermes extractus substituendus. Prætereà *bombycina textura* per se vim cordialem confortantem habere nequit, nisi succo granorum Kermes prius fuerit imprægnata.

§. LXXVI.

76. CANTHARIDES ibid.) Harum usum internum D. Autor prædicat rarissimum; attamen ex iis *Hippocrates* potionem hydropicis propinat *Libr. de vict. rat. V. cap. 24. Langius Libr. 1. Epist. Medicin. 47.* In fine peculiarem habet exhibendi modum, & simul docet, quomodo his fures pomorum sint deprehendendi. De harum usu interno *vid.*

Th. Bar-

Th. Bartholinus Centur. V. histor. 82. Ubi inter alia sequentem infusionem commendat in gonorrhœa virulenta, lotii suppressione & calculo.

Recip. Cantharid. pulveris. ℈i. infunde in vini Rhenani ℥iij. vel sp. vini stentque in infus. per aliquot dies, deinde per chartam bibulam filtrentur. Ex colato liquore cochl. 1. septem aliis cochlearibus seu vini, seu cerevisiæ admisce. Ex hoc mixto primo die unum, altero duo cochlearia & sic deinceps propinetur.

N. Ex his *Magisterium* etiam cum sp. ⦶ & oleo ♀tari præcipitandum conficitur, quod ad mucilagines tartareas & urinæ promotionẽ non parum prodest, sed cum fideli circumspectione & cautelâ adhiberi debet.

N. 1. *Recentiores alas, pedes & capita resecant* &c. p. 340.) Verum frustranea hæc cautela est, *Galenus* alas & pedes exhibet pro antidoto veneni proprii.

N. Si pollex pedis dextri ex oleo ungatur, in quo Cantharides sunt dissolutæ, mirabilem facit erectionem Verulamii.

N. *Cauteria* ex his etiam fiunt in forma Emplastri in plurimis affectibus, doloribus à serosa colluvie ortis præstantissima ad revulsionem, ac derivationem.

§. LXXVII.

77. CIMEX p. 341.) Ad fœtum & secundinas expellendas triti & exhibendi notabilis sunt effectus in vino hausti.

N. Succus herbæ hyoscyami lectisternis inunctus eos necat.

§. LXXVIII.

78. FORMICA p. 341.) Colligendæ sunt *formicæ* lunâ crescente circà solstitium æstivale in junio die serena in cucurbitam, in qua frustum casei repositum, ubi sufficientem earum copiam habueris, baculo exime acuto caseum & superfunde sp. vini ad triũ digitorum eminentiam ac destilla. Destillatus spiritus iterũ affundatur formicis & denuò destilla lento igne per ∴ vid. thesaur. nostrum Pharmaceutic. sect. 1. n. VI. & n. XXIX.

Vires.) Valet in capitis affectibus, memoriam confortat, externe commendatur in arthritide vagâ, item atrophiâ, ad excitandam venerem.

N. *Acervus formicarum* sacculo inclusus & in insessu adhibitus nervosũ genus roborat, unde in arthritide vaga, paralysi, contracturâ &c. cõvenit.

§. LXXIX.

79. LACERTUS p. 342.) Meminit & alterius *Lacerti orbicularis* Novæ Hispaniæ seu Mexicanæ nomine *Tapayaxin Nardus Antonius Recchus Lib. IX. Cap. 16.* Novę Hispaniæ cujus caput est durissimum & nonnullis aculeis elevatum. Gaudet ab hominibus apprehendi, manibus gestari & contrectari, placidâ quâdam securitate & tranquillitate immobilis. Quare amicus hominis φιλάνθρωπος ab indigenis nuncupari solet. Hoc in eo est mirabile compressis aut vexatis oculis,

oculis, aut capite, sangvinis guttas per eos [illegible] longius jacula- ri, qualis detrahi solet, ab homine temperatissimo & sanâ fruente valetudine, tanto sæpè impetu, ut ad trium passuum distantiam contingat rejectari. Siccatum ad ignem & pulverisatum devoratumque ex vino aut aquâ unius drachmæ mensurâ Morbo Gallico & doloribus ab eo ortis summè auxiliari solet, quod multis comprobatum est experimentis evacuatâ Morbi causâ per superna & inferiora ac demum evacuatâ urinâ.

Aliàs *OL. WORMIUS & alterius meminit* IGUANÆ vocati, in cujus capite *Lapis* reperitur præsentissimum contra Calculum remedium *in Muséo Libr. III. cap. XX.*

§. LXXX.

80. *LUMBRICI TERRENI* p. 343.) Hi tanquàm specificum in arthritide vagâ scorbuticâ commendabiles sunt, ex quibus succum expressum ad rusticos & plebejos amandamus cum eorum pulvere. *Spiritu cum Sale volatili per se destillato contenti.* Atq; hic habetur vel cû prævia lumbric. terr. putrefactione, vel sine eâ. In illâ Sal volatile statim in destillatione elevatur; In hâc extremâ opus est ignis torturâ per retortã △ne aperto peragendas. Ex hoc cum Ess. chamædr. chamæpyth. salviæ, fl. hyperic. anthos, lavendul. ligni sassafras, radic. angelic. &c. Elixir. antiarthriticum paratur, quod in arthritide vagâ scorbuticâ ad gutt. xx. xxx. vel ultrà propinatum cũ appropiato vehiculo [illegible] effectû. Nota aliàs etiam est Essentia Lumbricorum s. &c. D. D. DRAWIZII *in arthritide vagâ scorbuticâ.* vid. & Balsamum Dorsalem seu antiparalyticum D. B. O. in thesaur. pharmaceutico annexo sect. IV. n. V.

§. LXXXI.

81. *LUMBRICI INTESTINORUM* p. 344.) Sunt, qui pulversatos offerunt ad lumbricos expellendos. Sed *Heinricus ab Heer lib. I. obs. 9.* hoc non probat, quia materia illa vermium putris putri puerorum pituitæ mixta à magno illorum calore humido iterum animari potest, ut videmus muscas submersas longè mortuas, si non premantur, soli denuò expositas vitam & volatum recuperare. Sic & serpentes in minima etiam frustula concisos ac putrefactos, ut nullum amplius vitæ adsit vestigium, Solis colore in novos serpentes abire, ob serpentum formatrices ideas in putredine non destructas. Verùm hic Metus de nihilo est, hi enim lumbrici non integri, sed exsiccati ac pulverisati offeruntur, ac aliàs adesse potuerunt in corpore, priusquam pulvis Lumbricorum fuit adhibitus.

§. LXXXII.

82. *PEDICULUS* p. 345.) Contrà *icterum* devorantur à rusticis n. IX. & in atrophiâ à nonnullis probantur.

§. LXXXIII.

83. SALAMANDRA p. 345.) incinerata &c. SALAMANDRAM igni inje-

injectam ab eo non consumi statuit *Aristot.hist.* [illegible] quem sequitur *Ælianus Libr. 2. histor. anim. Cap. 31. Plinius Libr. X. cap.* 67. & Alii. Verùm Nullum Animal in igne valet vitam ducere, ideoq; quod de *Salamandræ* vitâ in igne tradunt, meras sapit fabulas. Videtur tamen errorem indè promanasse, eò quod Salamandra ad certum tempus ab igne nihil patiatur, uratur tamen, si longiꝰ admoveatur, putarũt ab igne planè nō consumi: vid. *Galen. Lib. 3. de Temperã. lib. 4. Nierenb. lib. 4. hist. nat. c. 19. Thom. Barthol. cent. 2. obs. 50. Romæ in ædibus* Francisci Corvini artificiũ singulare, quo Naturâ dictante salamãdra ignis ardorem elusit, observavit. Scilicet evomuit guttulam liquoris, quâ ignis fervorẽ temperavit & morã duarũ horarũ in igne pertulit, sed non ita vehemẽte. Flammis extinctã & mortuã non consumptã. *Grev. lib. I. de venenis cap. 20.* immunitati ejusdẽ cutis adscribit, quæ cũ limus sit, arctè insinuatus cuti longissimè in igne absque læsione perdurat. Id quod de igne modico etiam venit intelligendum.

§. LXXXIV.

84 *SCARABÆUS* ib.) *Unctuosus* sc. sive *Cantarellus* Meywurm/ quia in majo ac junio in rure ac vias obrepit.

N. Scorpionũ imitans naturã urinã pellit & calculũ, canis rabidi morsũ venenatum curat; ac prætereà in arthritide vagâ Scorbuticâ ejus pulvis exhibitus *teste Wiero ac P. Borello c. 4. obs. 73.* singularis est energiæ. N. Hi in oleum immissi amygd. dulc. in omnibus illis affectibus efficacissimè [illegible] scorpionũ cõvenire solet.

§. LXXXV.

85. *SCORPIO* ibid.) Est animal formâ cancros æmulans. N. Hîc quæritur: utrum possibilis sit *Scorpionum* ex Cancris generatio, & an ex ocymo generari ac produci possint. vid. suprà *Libr. IV. de Ocymo & sæpius laudatum D. Sachsium à Lewenheim. in suâ gammarelog. p. 283.*

Vires.) Hi etiam per se pulverisati & adhibiti urinam & calculum pellunt. *vid. Cistam Medicam, p. 97.*

Præparata pag. 347. Oleum Scorpionum s.) Hoc tam internè propinatũ, quàm externè dorso ac pubi inunctum mira præstat in calculo, colicâ &c. teste experientiâ.

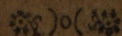
2. *Oleum Scorpion. composit.* Mes. ib.) Ejus usus sæpè noxius est, dum poris cutis ita inviscatis insensibilis impeditur transpiratio, & veneni exitu intercluso plus noxæ, quàm commodi febricitanti infertur.

§. LXXXVI.

86. *TEREDO* p. 347.) *pulvis seu farina Teredinum* exsiccat, unde excoriationibus infantum in ingvinibus & sub axillis molestiam creantibus admodum conducibilis est.

Atque hæc sunt, quæ de animalibus Medicamentosis in Pharmacopœiâ Schrœderianâ contentis LIBRO V. commentari, & Divino Auxilio ad finem perducere volui.

DEO ter Optimo ter Maximo sit Laus, Honor, & Gloria in sempiterna secula seculorum.

INDEX SPECIALISSIMUS
Rerum ac Verborum, Morborum & Symptomatum, quæ in hac Clave continentur.

A.

Aroma-

B.

Ad

Experien-

Fraxinus

ad

Nastur-

Q.

R

Regulus

S.

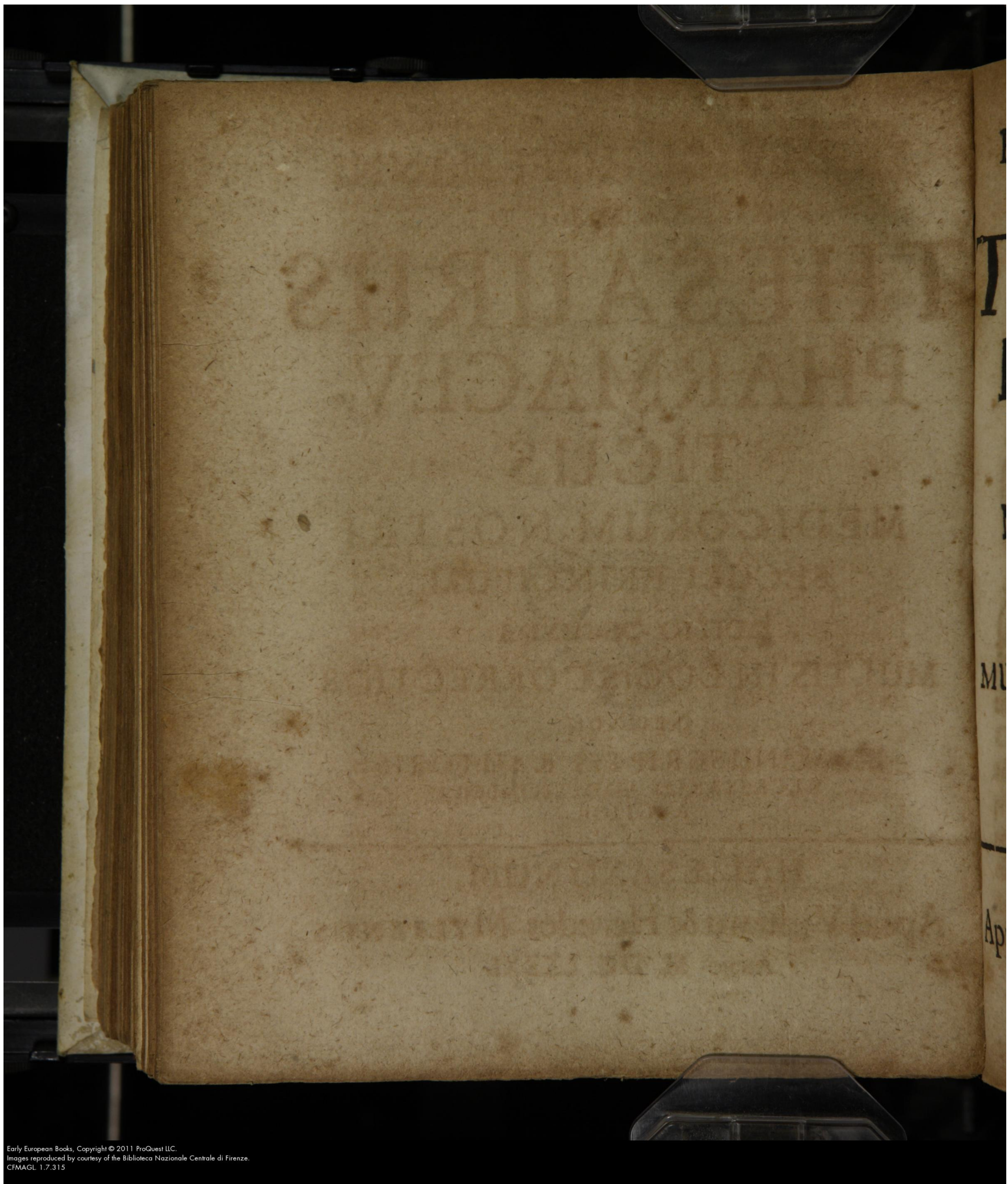
Satur-

Ser-

V.

FINIS.

FRIDERICI HOFFMANNI

HALL-SAX. MEDIC. D.

THESAURUS PHARMACEUTICUS

MEDICORUM NOSTRI SECULI PRINCIPUM.

EDITIO SECUNDA

MULTIS IN LOCIS CORRECTIOR

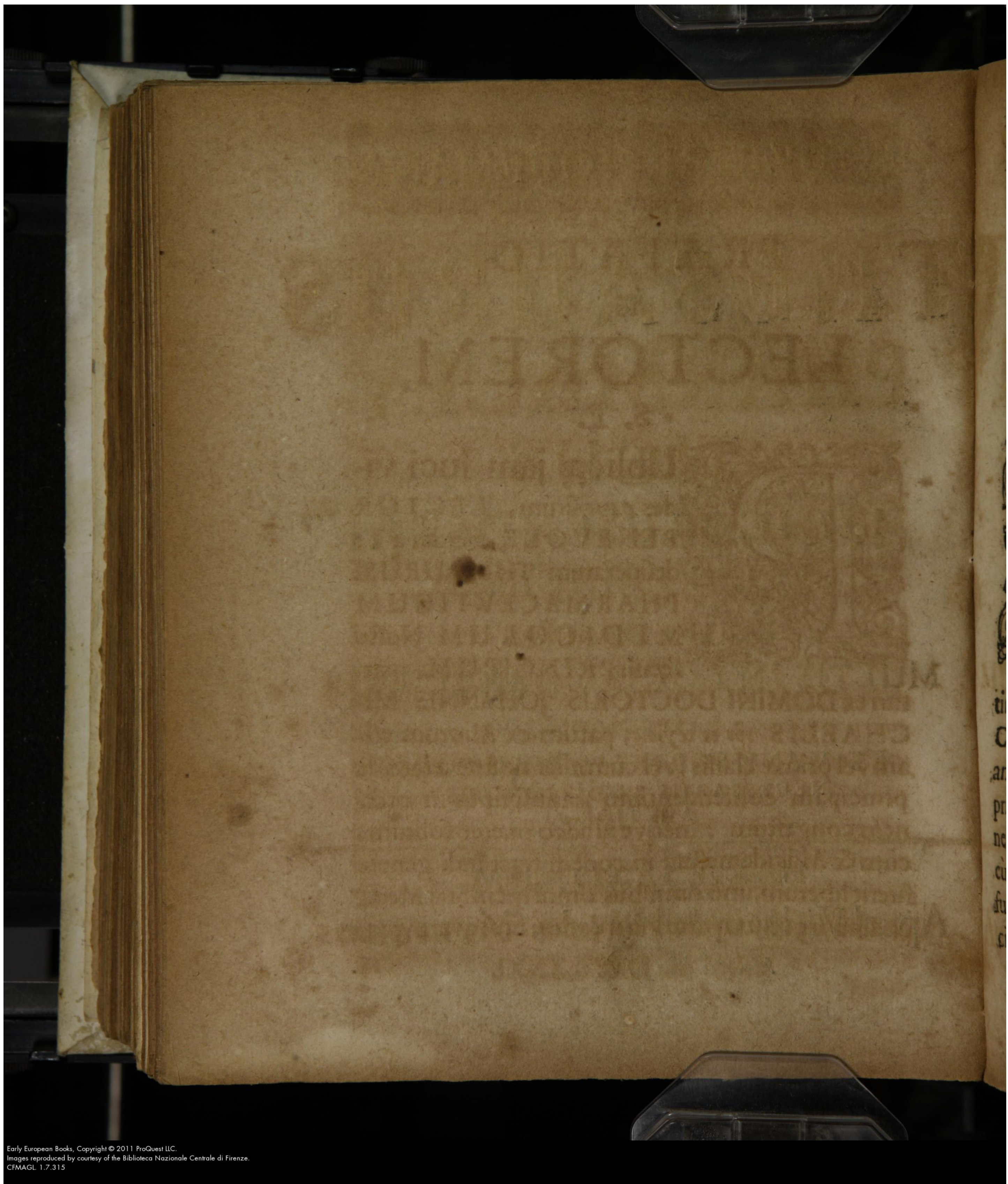
NEC NON

EX MANUSCRIPTIS B. AUTORIS NECESSARIIS ADDITIONIBUS AUCTIOR.

HALÆ SAXONUM,

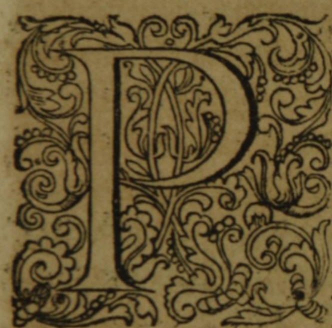
Apud Viduam & Heredes MYLIANOS

ANNO M. DC. LXXXI.

PRÆFATIO
Ad
LECTOREM.
S. P.

Ublicæ jam luci vides expoſitum, LECTOR BENEVOLE, perdiu à Te deſideratum THESAURUM PHARMACEUTICUM MEDICORUM Noſtri ſeculi PRINCIPUM, partim ex DOMINI DOCTORIS JOHANNIS MICHAELIS νῦν ἐν ἁγίοις, partim ex Aliorum etiam vel primæ claſſis, vel cum aliis noſtræ ætatis de principatu contendentium Manuſcriptis in ordinem congeſtum : neqve id adeò præter ſolitum, cùm & Aliis idem iſtud in eodem tractandi genere fuerit liberum, imò omnibus omni memoriâ Medicis Laudi potius, qvàm vitio datum ſit, ſi qvæ in pra-

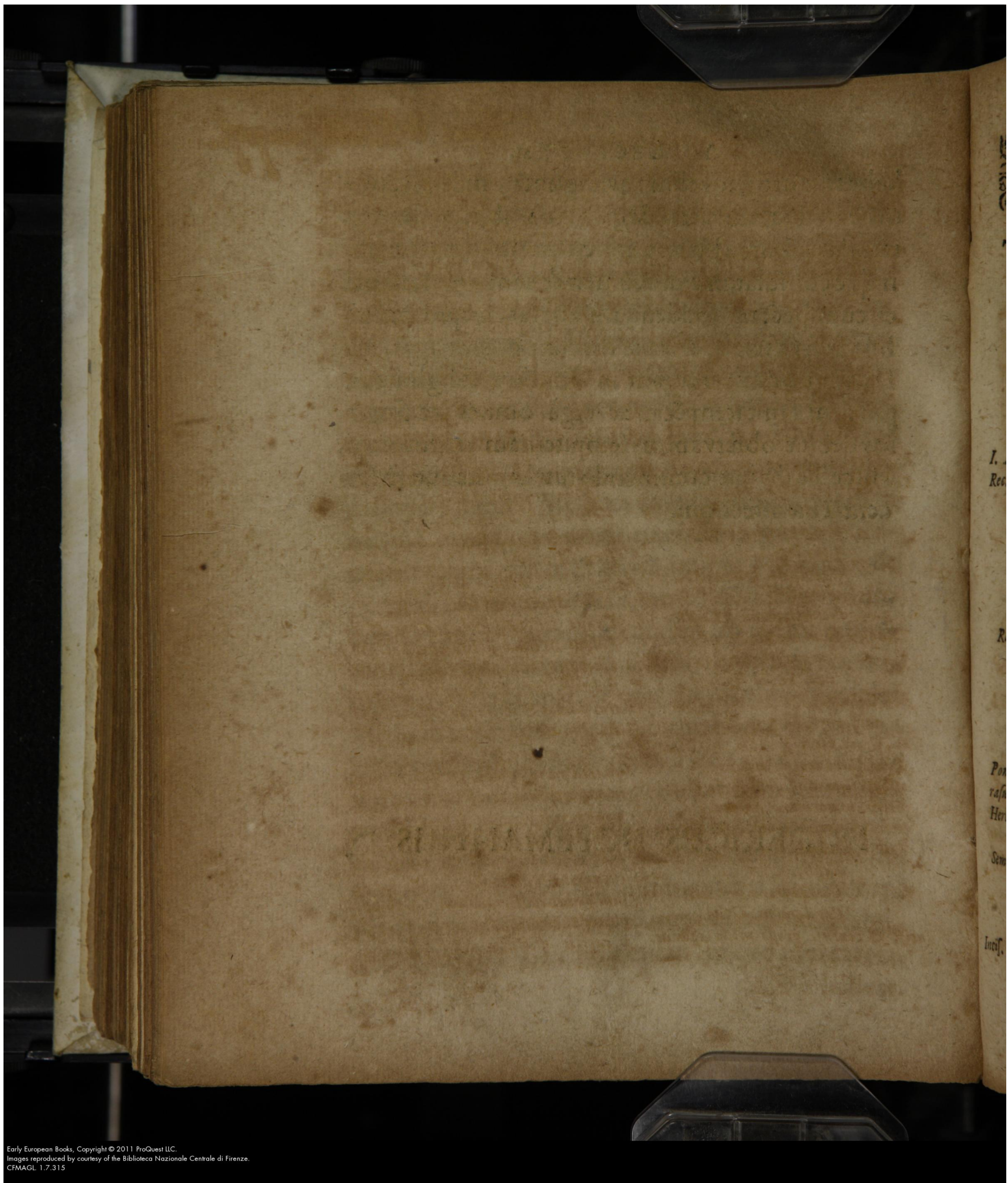
xi felici, uſu qvotidiano, & labore indefeſſo probata, ac ægrotantibus ſalutaria, tuta ac jucunda invenerint, poſtmodum in publicum dederunt. Quâ in re & facem jamdudum Nobis prætulerunt VVECKERUS, RENODÆUS, ZVVELFERUS, HADRIANUS à MYNSICHT & alii, à qvibus uti non talia eqvidem proponuntur, qvæ nemo Medicorum tentarit hactenus, ſed qvæ ad noſtra non ſolùm loca, & tempora, verùm etiam hominum temperamenta & ſtudioſorum Medicinæ manuductionem accommodata, non rebus qvidem & materiis ipſis, at rerum præparatione, uſu & applicatione nova ſint, qvæ Morborum novitas etiam hâc Mundi ſenectâ pullulantium flagitare videtur, ita & ad horum exemplum præſentem adaptavimus THESAURUM; eoqve vel maximè, ut MEDICINA avthentica & poſitiva indies magis magisqve incrementa capeſſeret, qvæ hactenus ſatis vili inceſſit habitu; Nonnulli enim Medicorum moderni temporis qvamvis univerſalem qvandam curandi Methodum probè ſæpè teneant, ſpecifica tamen Medicamenta tam ſimplicia, qvàm compoſita, qvæ ſingulorum Morborum medelam ſpecificâ qvâdam ac ſingulari poteſtate reſpiciunt, aut præfractè ignorant, aut temerè negligunt.

gunt. Traditionum enim & experientiæ probatæ fructus præconceptis ſuis opinionibus & univerſalibus Magiſtralitatibus deſtruunt, addendo, aufferendo, & circà medicamina mutando, prout iis libitum fuerit, ita ſuperbè imperantes Medicinæ, ut Medicina non amplius imperet Morbo. In Purgantium & laxativorum numero ablatis pulvere diagrydii, gialappæ, cremore Tartari, Tartaro vitriolato, &c. In Sudoriferis dempto cornu cervi vaporato, antimonio diaphoretico; In alexiteriorum claſſe ſublata Theriacâ Mithridatio & Diaſcordio; in confortantibus confectione alkermes & paucis aliis, ad nulla ferè Medicamenta ampliùs ſe religiosè ac ſeverè adſtringunt, exceptis jam recenſitis, qvæ potiùs intentionibus illorum generalibus ſatisfaciunt, qvàm ut accommodata & ſpecifica habeant ad ſpecialium morborum curationes particulares. Speciatim nullum Morbum magnoperè reſpiciunt, ſed rerum ſuarum ſategiſſe ſibi videntur, modò generatim venæ ſectionem, purgationem ſvadeant, obſtructiones aperiant, digeſtiones promoveant, intemperies corrigant; Hinc fit, ut Empirici & vetulæ ſæpè Morbos felicius curent, Medicis eruditis, eò qvod Medicamentorum compoſitionem fideliter & ſcrupuloſè retineant. Unde Franciſcus Baconus de Verulamio

Libr. IV. de Augmento Scientiarum, plurimum, inqvit, referre censemus, si Medici aliqvi & eruditione & practicâ insigniores opus aliqvod conficerent de Medicinis probatis & experimentalibus ad Morbos particulares. Nam qvod speciosâ qvis ratione nixus existimet decere Medicum doctum (habitâ ratione complexionis ægrorum, ætatis, tempestatis anni, consvetudinum &c.) potius Medicinas ex tempore aptare, qvam certis aliqvibus præscriptis insistere; id fallax res est, & experientiæ non satis attribuit, judicio plus nimis. Medicos eos probamus, qvi aut in magnâ eruditione traditiones experientiæ plurimùm faciunt, aut in Practicâ insigni Methodos & generalia Artis non aspernantur. Hisce Ego Auro contrà carioribus monitis ductus ab ineunte multum jam ætatis Praxi meâ in hoc semper laboravi, ut experientia etiam probatas ad Morbos speciales Medicinas saniori medendi methodo jungerem; Hisce persimilium præsentem THESAURUM PHARMACEUTICUM ex variis constantem Remediorum formulis ad speciales affectus tam internè, qvàm externè directis, sectionibus ac numeris interstinctis adornavi. Sin minus omnia ad palatum, vel qvid sordium everrendarum sit adhuc residui, ut DOMINUS LECTOR etiam, in qvo se exerceat, habeat,

habeat, corrigat velim, qvæ ignota, indaget, qvæ malè tradita, subvertat, & qvæ falsa, abjiciat. De cætero, hæc omnia bono publico consecrata æqvi boniqve consulat, in crisi acumen & candorem, in usu circumspectam prudentiam afferat, et pro omnibus DEO ter Opt. MAX. mecum gratias agat, qvi faxit, ut omnia vergant in Nominis sui gloriam, proximi sanitatem & meæ ergà omnes ac singulos debitæ observantiæ sempiternam memoriam. Hisce Te divinæ commendo tutelæ, me autem sinceræ Tuæ affectioni.

FRIDERICUS HOFFMANNUS D.

1, Aqua destillatæ compos:.

THESAURI PHARMACEUTICI MEDICORUM NOSTRI SECULI PRINCIPUM

SECTIO I.

DE AQUIS DESTILLATIS COMPOSITIS.

I. AQUA APOPLECTICA D. H.

Rec. fl. primul. veris. ℔j.
Lavendul.
Stœchad. A. āā ℥j.
tiliæ
bugloss. āā ℥jß.
anthos.
Nenuphar. āā ℥ß.
Radic. pœon. recent.
caryophyllat.
irid. Fl. āā ℥j.
Galang.
caryophyll. āā ʒij.
Croci. Or. ʒj.
Pom. Citri rec. no ij.
rasur. ligni Sassafras ℥jß.
Herb. majoran.
rorismarin. ā M. ij.
Semin. fœnicul.
basilic.
Coriandr.
Cardamom. ā ʒiij.
Incis. & contus. grosso modo assunde.
Aq. rorismarin.
Vini generosi āā ℔iv.
Vase clauso digerantur per 5. ♂♀. Postmodum adde succi recenter expressi ex fol. Salviæ.
Melissæ āā ℥vj.
Spirit. Vini ℔iv.
Denuo per 2. ♂♀ digerantur & destill. in MB ad siccitatem, fiat semel cohobatio, hinc per se in B. Aqua destilletur, seu rectificetur destillando ad tres partes & inserendo rostro alembici Moschi. el.
ambræ gryf. ana gr. v.
quartâ parte relictâ. Tandem omnia in vitro optimè clauso ad usum reserventur.

Vires, Usus, Dosis.

Hæc Aqua Apoplectica admirandæ est virtutis ad cerebrum & nervosum genus confortandum. Ab apoplexiâ & paralysi præservat, & ab aliis capitis affectibus a dyscrasiâ frigi-

dà ortis, sive internè sumatur, sive extra applicetur. Dos. coch. j. ad ij. vel iij.

II. *AQUA APOPLECTICA P.H.D*

Rec. fl. Lil. *convall.* ℔vj.
Vini generos. mensur. v.
destilla in B. Aquam destillatam infunde super
fl. Lavendul.
anthos.
stœchad. Arabic.
Salviæ
tiliæ
primul. veris.
betonic. ãã. M. iij.
radic. pœon. rec.
caryophyllat. rec. ãã ℥iij.
herb. rutæ. M. j.
Majoran.
basilic. ana M. iv.
Sem. erucæ. ℥iij.
Nigell.
cubeb. ã ℥jß.
Macis.
Nuc. Moschat.
caryophyll. ã ℥j.
baccar. lauri. ℥ß.
Vini generos. Mensur. *iij.*
Stent *in digestione per 8. ☌ ♀, postmodum adde Aq.* Lil. *convall. suprà nominatam, destilla per* XX. *Aquam divide in duas p. æq.*
Unam reserva pro usu & S. Aqua Apoplectica s. Castoreo. *Alteram rectifica super castorei ℥j. in B. & S. Aqua Apoplectica c. castoreo.*

III. *ALIA ANT-APOPLECTICA. H.*

Rec. fl. Lavendul.
anthos.
pœoniæ ãã M. iij.
Lil. convall. M. iv.
primul. veris
cheiri. ãã M. ij.
Cinamom. el.
caryophyll. ãã ℥ij.
Nuc. Moschat. ℥j.
Macis.
galang.
Lign. aloës.
Cubeb.
Cardamom. ã ℥ß.
Cortic. Citri.
aurantior.
Scyllæ ã ℥ij.
Aq. Ceras. nigr.
Sonchi ã ℔ij.
Vini Rhen. ℔vj.
Spirit. Vini Rhenan. ℔iv.
Destill. in MB.

IV. *AQUA ANT-EPILEPTICA. D.R.*

Rec. fl. Lil. *convall. ℥viij.*
paralys. ℥iij.
infunde in Vini Rhenan. s. q.
Stent infusa per integram septimanam in vase stricti orificii loco calido, deindè lento igne destilla per vesicam.
Rec. hujus destillat. s. q.
adde Aq. rosar. fr.

cerasf. n.
fragor.
Meliss. cum vino destillat.
ā ℔j.
Vini Malvatic.
Spirit. Vini āā ℔jß.
Misce, infunde & s. a. destilla, huic destillato adde
Cinamom. el.
Nuc. Moschat. ā ℥j.
Piper long.
Cardamom.
Cubebar.
caryophyll. āā ʒvj.
Sem. fœnicul. ℥jß.
radic. pœon. recent. ℥j.
fl. Lavendul.
rorismarin.
pœon.
Stœchad. Arab. ā ℥j.
h. paralys. ℥ij. ʒij.
Stent in infusione per ♌, postea destilla per serpentem, & pro usu repone.

Vires, Usus, Dosis.

Adhibetur contra Epilepsiam, vertiginem, lethargum, spasmum &c. tam in ipso, quàm extra paroxysmum in omni humidâ & frigidâ aëris intemperie. Dosis est à cochl. j. ad ij.

V. AQVA ARTHRITICA D. C.

Rec. Calam. aromatic.
galang.
cyper. rotund.
costi aromatic.
pyrethri ā ʒvj.
zziber. ℥ß.
h. rorismarin. ℥j.
Salviæ ʒvj.
Majoran. ℥ß.
fl. chamomill. R. ʒvj.
Stœchad. A.
thymi ā ℥ß.
Nuc. Moschat. ℥ij.
Bacc. juniperi M. j.
grosso modo contusis adde sp. vini Rhenan. ℔iv. macerentur per ♌ & destilla ex MB. ad siccitatem.

Vires, Usus, Dosis.

Frigidis articulorum affectibus medetur, nervos roborat, crassos & viscidos humores musculoso generi & juncturis impactos attenuat, discutit & resolvit. Usus Ejus est tàm internus quàm externus in arthritide, paralysi &c. Dosis coch. j. vel ij.

VI. AQVA ARTHRITICA ALIA P. H. D.

Rec. acervi formicarum nō j. affunde vini opt. Mensur. xij. destilla s. a. Posteà
Rec. Ciner. abietis M. iv.
primul. veris. M. vj.
bacc. juniperi ℔ß.
fl. Calendul. M. vj.
betonic.
sambuc.
summit. arbor. vitæ.
fol. Lauri.

salviæ.
rorism.
iræ arthetic. ã M. iv.
Cubebar. ℥iij.
destilla iterum, posteà infunde radic. pyrethri ℥iij. stent in digestione & filtra.

VII. AQVA ARTHRITICA ALIA D. L. M.

Rec. Thuris.
Mastich.
Myrrh.
Bdellii.
ammoniac.
opopanac.
mumiæ.
alumin.
Sal. ammoniac. ã ℥j.
♀tari ℥jß.
bacc. Lauri
juniperi ã ʒv.
⊖ol. Rom. ℔jß.
mellis ℔ij.
sp. vini ℔viij.
juniperi ℔ij.
digere triduo & destilla per ∴ cum duobus cohobiis: destillato adde
Castorei ℥ß.
Camphor. ℈iv.
Sp. ⊖lis. ʒvj. M.
Vires & Usus.
Dolorem arthiticum compescit cum petiis externè applicata.

VIII AQVA AD ARIDURAS.

Rec. Semin. Urtic. minor. ℔ß.
Raphan. sylv. in taleol. sect. ℔. ¾
radic. ari
Piper. long. ã ℔ ij.
affunde vini Malvatici vel Rhenan. opt. q. s. digere per 14 ♂♀, quotidiè bis & ter agitando, destilla per Alembicum & serva.
Vires & Usus.
Linteo in hâc aquâ madefacto arida membra ad calorem bis vel ter in die fortiter frica.

IX. AQVA ASTMATICA D. P.

Rec. Radic. Enul.
Tussilagin. ã ℥ß.
gentian. ʒiij.
caryophyll.
zzber. ã ʒij.
bacc. Lauri excorticat.
gran. juniperi ã ʒijß.
Cinamom. el.
Cardamom. ãã ℥ij.
h. Salv.
majoran.
hyssop.
marrub.
rad. irid. Fl.
liquiriz.
uvar. pass.
carn. dactyl.
amygd. dulc.
pinear. ãã ʒiij.
Scyllæ. ℥ß.
Pulmon. vulp. ʒijß.
Sem. fœnicul. ʒij.
Caricar. n. iv.

Mell.

η Aqua destill: compos:-

Mell. opt. ℥j.
Sacchar. ℥xviij.
Contunde omnia & infunde in Vini Malvatic. ℔ij. Aq. Vit. opt. ℔iv. Stent in infusione per aliquot ☌♀ in loco tepido vitro benè clauso, postmodum destilla s. a.

X. AQVA ASTMATICA ALIA D.R.

Rec. radic. enul.
Tussilagin.
Scillæ ãã ℥ß.
radic. ireos.
liquiriz.
gentian.
Cinamom.
Cardamom. ã ʒj.
fol. Salviæ.
Majoran.
hyssop.
Marrub. ã M. ij.
dactylor.
jujub.
Sebesten.
amygdal. dulc. excortic. ã ʒiij.
Pulmon. Vulpis n. ij.
Semin. fœnicul. ʒij.
Urtic. ʒiij.
Caricar. n. xiv.
Mellis ℥j.
Sacchari ʒjß.
Vini Malvatic. ℔v.
Sp. Vini ℔jß.
destilla s. a.

XI. ALIA pro D.S.B.

Rec. radic. Enulæ.
Tussilagin. ã ℥ß.
ireos Fl.
glycyrrhiz. ã ʒiij.
Scyllæ ℥ß.
ficuum ℥j.
bacc. Lauri
juniperi
alkekeng.
dactyl.
Pinear.
amygdal. dulc.
jujub.
sebesten.
prunor. dulc.
Pulmon. vulp. ã ʒiij.
h. Salviæ.
hyssop. ã M. jß.
zziber. alb.
caryophll.
cinamom.
cardamom. ã ʒij.
Mellis despumat. ℥iij.
Sp. Vini anisat. ℔iv.
Vini Malvatic. vel Hispan. ℔v.
Stent in infus. per diem, deinde destilla in MB. f. Aqua, cui adde Moschi in syndon. ligati ℈ß. Julepi rosarum vel Violarum ℥ix.

N. Non adeò accurata est præcedentium trium Aquarum Asthmaticarum compositio, Medicorum quorundam Nostri seculi ob variorum ingredientium, utpote radic. tussilagin. liquiriz. uvar. passar. dactyl. amygd. dulc. pinear. Pulm. vulp.

vulp. caricar. Mell. Sacchar. jujub. sebesten. prunor. &c. destillationi ineptorum admixtionem; ideoque, ut harum elaboratio fiat concinnior & elegantior, solum ex balsamicis nec non spirituosis volatilibus, omissis jam adductis, addito spiritu vini Aqua spirituosa elicienda est; cui postea Saccharum, Mel, Syrup. de jujub. Sebest. Lohoch. de passul. dactyl. item emulsiones amygdal. d. vel pinear. &c. addi possunt.

VIRES, USUS & DOSIS.

Asthma ex crassis & viscidis humoribus bronchias pulmonum obsidendentibus ortum tollunt, & pulmonibus liberiorem respirationem conciliant. Unde anhelosi, sive asthmatici senes sibi habeant recommendatos; Dosis cochl. j. vel ij. tàm in paroxysmo, quàm extra paroxysmum.

XII. AQUA contra CATARRHOS.

Rec. Summit. Serpilli campestr. recent. statim in primo ejus flore q. v. affunde Vini Malvatici q. s. ut tres emineat digitos, insolentur in cucurbitâ capaci firmiter clausâ per 14. dies aut circiter, tunc destilla, destillatum affundatur recentibus summitatibus, iterumque ut antea ad Solem digerantur, aut destillentur, tandem in quamlibet libram aquæ hujus infunde rasur. ligni Sassafras ℥ß. tempore usus per inclinationem separa q. s.

VIRES, USUS, DOSIS.

Valet in quovis catarrho, præservat ab apoplexiâ, epilepsiâ, paralysi &c. Dosis cochl. j. vesperi, quando catarrhi moventur.

XIII. AQUA CEPHALICA INTERNA D. H. P.

Rec. fl. lil. convall. M. viij.
affunde Vini Rhen. ℔ij. stent per 13. ☌♀, postea adde fl. pæon. M. iij. iterum stent per 3. ☌♀, postea in MB. destilla, in destillato infunde
fl. lavendul.
anthos.
stœchad. Arabic. ã M. j.
caryophyll. ℥ij.
Nuc. Moschat. ʒjß.
Cubebar. ʒj.
radic. pæon. rec. ℥j.
Stent in infusione, postea destilla, & destillato adde Ceras. n. sylvestr. enucleator. contus. M. j.

VIRES, USUS, DOSIS.

In Hemicraniâ, cephalalgiâ, defluxionibus ex frigidâ causâ ortis conducit, Dos. cochl. j. vel ij. vespertino tempore.

XIV. AQUA CEPHALICA EXTERNA P. H. D.

Rec. fl. lil. convall.
Sambuc.
ros. alb. ã M. vj.
lavendul. M. ij.
fol. Solani M. j. ß.

Sali-

1, Aqua destill: compos:

Salicis. M. iv.
hyoscyam. M.
capit. papav. n. xx.
camphor. ℥ j.
cum aq. s. destilla, & reserva Usui.

XV. AQUA OCULARIS D. V. S.

Rec. radic. ir. Fl.
caryophyllat. ãã ℥j.
valerian. min. ℥ß.
pœon. rec. ʒiij.
fol. thymi
serpilli
citri ãã M. iij.
Pulegii M. jß.
fl. rof. r. M. ij.
borrag.
bugloss.
rorism.
lil. convall. ãã M. jß.
Sem. Siler. montan.
pastinac. sylv. ãã ℥j.
ocymi ʒij.
fœnicul. ℥j.
Nuc. Moschat. ℥jß.
Macis ℥j.
cubebar. ℥ß.
cardamom. ℥iß.
cinamom. ʒvj.
Aq. Vitæ ℥v.
Nuc. Moschat.
lavendul. s. v. ã ℥iv.
Vini Malvatici ℔j.
Destilla in MB. adde Moschi el.
ambræ gryf. ã gr. iij.
julep. rosar. ℥jv.
stent per 8 ☌ ♇. deinde separa.

XVI. ALIA AQUA OCULARIS Ejusdem.

Rec. radic. ir. Fl.
pœon. rec.
Calam. arom. ãã ℥ij.
h. Betonic.
euphras.
Verben.
chelidon.
salviæ.
fl. rorism.
cyani
lil. convall.
tiliæ
primul. veris.
lavendul. ãã M. j.
spic. indic. ℥ß.
Sem. fœnicul.
anisi
carui
siler. montan.
pœon.
Coriandr. ãã ʒvj.
macis
caryophyll.
cortic. citri ã ʒiij.
Benzoi
castorei ãã ʒij.
Spirit. Vini ℔ij.
vini malvatic. vel Hispanic. ℔vj.
stent in vitro benè clauso per 3. ☌ ♇. loco calido, adde
Aq. euphrag.
betonic.
salviæ.
meliss. ãã ℥iijß.
tiliæ Al.

lil. convall.
pœon.
ceras. n. ãã ℥ijß.
M. & destilla in MB.
Vires, Usus, Dosis.

In omnibus oculorum affectibus à quacunque causâ ortis ob vim specificam ophthalmicam hæ aquæ commendantur; Dos. cochl. vel ij. mane & vesperi.

XVII. AQUA HYPNOTICA.

Ejusdem.

Rec. radic. cichor. M. j.
caryophyllat. ℥ij.
fol. betonic. M. ij.
fl. ros. r.
violar. ã M. ij.
borragin.
Nymph. ã M. j.
Semin cucumer.
cucurbit. ã ʒj.
Portulac.
lactuc. ã ʒß.
Papav. alb. ʒij.
nigri ʒß.
Aq. fontan. ℔iv. infunde per hor. 3. destilla per MB.

XVIII. AQUA HYPNOTICA

ALIA Altenburgensium.

Rec. Sem. papav. alb. & nigr. ã ℔ß.
Lactuc. ℥ij.
Portulac. ℥j.
quatuor. frigid. major. ã ℥ß
cortic. mandragor. ʒiij.
macis
nucistæ ãã ʒij.
croci Or. ʒj.
fl. Nymph.
violar.
papav. rh. ãã M. j.
Opii præparat. ʒvj.
Capit. papav. n. xii.
infunde biduo in aq. lactuc. ℔ iij.
Nymph.
rosar. ã ℔jß.
papav. err. ℥ix. & destilla.

N. Cum nec harum Aquarum compositio medicorum quorundam nostri seculi concinna sit, dum quædam ingredientium, ut radic. cichor. &c. destillationi inepta, quædam, ut semin. cucumer. cucurbit. portulac. &c. virtutem suam MB. destillationem eliciendam non communicent, nisi aliâ viâ ac medio procedamus, commodior erit, si sequenti modo fiat præparatio:

Rec. Aq. Lactuc. fl. Nymph. alb.
papav. erratic. rosar. ã ℔ij.
Vini Malvatici ℔iij.

His mixtis immerge Sem. papav. alb. & nigr. ã ℔ß.
Lactuc. ℥ij.
Portulac. ℥j.
4. frigid. major. ã ℥ß.
prius in mortario probè & minutissimè contusis; additâ s. q. aquarum prædictarum & Vini Malvatici, porro adde
Pomorum Mandragoræ rec. n. x.
Opii Theb. ʒvj.

factâ

1, Aqua destill: compos:

factâ fermentatione per ♉ ℞, adde tandem

Macis
Nucistæ ãã ℥ij.
croci Or. ʒj.

destilla ex MB. binis vicibus cohobando. Aqua pro usu servetur.

Vires, usus, Dosis.

In omnibus diuturnis vigiliis ac quibusvis doloribus & morbis calidis auxiliatur. Refrigerat, condensat & humectat. Dosis cochl. j. vel ij. tempore vespertino.

XIX. AQVA ANTIPHTISICA D. D. W.

Rec. Cap. deplumat. & eviscerat. n. j.
Pulm. hepar. & cor vituli ãã n. j.
spec. decoct. fl. & fruct. ℥ij.
radic. Cichor.
Taraxac.
fœnicul.
Petroselin.
asparag.
chinæ.
Lign. Sassafras
Santal. citrin. ã ℥ß.
h. epatic. nobil.
pulmonar.
scolopendr.
cichor.
endiv.
Veronic.
scabios. ã M. j.
fl. borragin.
bugloss.
ros. r.
lil. convall.
violar. ã M. jß.
Semin. portulac.
melon.
Cucumer.
Cichor.
papav. alb.
anisi ãã ʒij.
Cortic. Citri.
pulmon. vulp.
Epat. Lupi ã ʒijß.
Cinamom. ℥ß.
Cardamom.
Macis
Ligni aloës ã ʒij.
Spec. diambr.
diarrhod. Abb.
diaxyloal.
diamosch. dulc. ã ʒj.
Croci Or. ʒß.
incis. & contus. infunde in
Vini Rhen. ℔vj.
Aq. Veronic.
endiv.
cichor.
Scolopendr.
rosar. ã ℥x.

Stent per ♉ ℞, posteâ ♌ la;

Nota. Capo & Pulmo vituli coq. in lacte caprino vel humano & cum speciebus, postmodum ♌ lentur.

XX. AQVA ANTIPHTHISICA ALIA T. M.

Rec. carnis porcin. ℔vj.
Aq. fontan. ℔xij.
bulliant ad tertias, adde in fine

Farfar.
pulmonar. ãã M.j.
betonic. M. ß.
rad. liquiritz. raſ. ℥ij.
Pinear. ℥ijß.
factâ leni ebullitione deſtilla in MB. vaſe vitreo, & ſervetur pro uſu.

XXI. ALIA D. S. B.

Rec. radic. enulæ.
tuſſilagin. ã ℥j
ireos Fl.
glycyrrhiz. ã ʒvj.
ſcyllæ ℥j.
bacc. Lauri
juniperi
alkekeng. ã ℥vj.
fruct. dactyl.
Pinear.
amygd. dulc.
jujubar.
ſebeſten.
prunor. dulc. ã ʒvj.
ficuum ping. ℥iij.
Pulmon. vulp.
h. Salv.
marrub.
majoran.
roriſmarin.
hyſſop. ãã M. ij.
zzber. alb.
caryophyll.
cinamom.
cardamom. ã ℥ß.
Mell. *deſpumat.* ℥vj.
Sp. vini opt. ℔ *viij.*
Vini Malvatic. ℔x.

Stent in infuſ. per 24. hor. Poſteà deſtilla in MB.
adde julep. roſar. ℥xviij.
Moſchi opt. in pet. ligat. ℈j. *reſerva in vitro optimè clauſo.*

XXII. ALIA F. S. S. D. M. A.

Rec. Aq. violar. ℔iij.
ex fl. & fol. Salviæ
Seri lactis caprin. depurat. per ſucc. lim. ã ℔jß.
Pulmon. vitul. n. iv.
Hepat. eorund. n. ij.
Carnis capon. junior. cum oſſ. contuſ. n. ij.
Hepat. gallinar. n. xij.
Pulmon. vulp. rec. n. ij.
incinde omnia minutim & deſtilla aquam ſ. a. in MB. Huic Aquæ adde ſanguinis porcelli anni dimidii ℔ijß.
Lactis aſini.
caprilli. ã ℔ *ij.*
ſucci depurati pulmonar. primæ Matthiol.
auricul. muris.
botryos. ã M. iv.
Caudar. cancr. fluviat. n. xxx.
Limacũ è ſuis teſtis extr. n. xx.
fl. roſ. rubr.
Hordei cum cortic. ãã p. vj.
fl. viol.
borragin. ã p. iv.
Pomor. dulc. App. n. xij.
citri
aurant. ã no. j.
radic. conſolid. maj.
alth. ã ℔j.

chinæ.

1, Aqua destill: compos.

chinæ elect. minutim incis.
liquiritz. ãã ℥iv.
santal. rubr. ℥iij.
Micæ panis albiss. ℔jß.
pinear. mund. rec.
pistac. ãã ℥v.
Medull. Nuc. Indic. ℥jv.
spec. diamargarit. fr.
calid. ã ℥ß.
Croci Or. ℈ij.

infunde omnia in suprà dictâ Aquâ Magistrali & ♌la s. a. Dosis est ℥ij. ad iv. cum julep. violar. ℥ß. & gutt. ij. spir. ♀ris.

N. Quatuor istæ aquæ jam allatæ antiphthisicæ, quorundam medicorum nostri seculi principum etiam effœtæ & nomine sanè indignæ sunt, tum ob nimiam diversorum ingredientium farraginem, conglomerationem & inconvenientem dosin, tum quorundam ad destillationem ineptorum admixtionem, ut & in præsentiarum virgulam censoriam non subterfugere queant. Quid à capon. deplumat. & eviscerat. carnis, pulmonum, hepatis, & cordis vituli, pulmon. vulpis, hepatis: Lupi, carnis porcinæ, hepat. gallin. Sanguinis porcelli, lactis asini, caprilli, limacum &c. destillationibus præter nudam elementarem humiditatem sive gas aquæ est expectandum? quid suppeditant radic. cichor. tussilagin. taraxac. asparag. chinæ, liquiriz. consolid. maj. alth. Sem. portulac. melon. cucumer. papav. alb. Cichor. pinear. amygdal. dulc. destillata, nisi aquam effœtam? quem in finem spec. diambr. diarrhod. Abbat. diaxyloal. diamosch. dulc. Croc. &c. adduntur, nisi ut divitum crumenas evacuent? Eâdem absurditate scatent admixti fructus dactyl. jujub. sebesten. ficus, prun. dulc. cum Melle & Sacchar͛o, quæ ne ullam quidem perceptibilem qualitatem aquis destillatis impertiuntur. Quapropter satius est ex omnibus hisce ad destillationem ineptis decocta infusa emulsiones, conservas &c. conficere, sapore & odore jucunda, atque ita potestates medicamentorum quæ clamant ad cœlum, quasi frustrà venissent, ita deperdere & frivolè vulcani inclementiæ exponere.

XXIII AQUA CORDIALIS FRIGIDA D.V.S.

Rec. Semin. Citri. ℥j.
acetos. ℥iij.
fl. violar. M. *jv.*
borragin.
bugloss. ã M. *iij.*
rosar. M. ij.

incis. & contus. infunde in s. q. aq.
rosar. Opt. ℔iv.
borrag. ℔iij.
bugloss.
Nymph. ãã ℔jß.

stent in infus. in loco calido per 4 ☌ deinde adde
succi mali citri depurat. ℥viij.
granator. dulc. ℔j.
pomor. dulc. acid. ã ℔ß.

Limon.
cydon. ã ℥iv.
croci Or. ℈ß.

Destilla △ *lentissimo, adde in fine aq. Cinamom. borraginat. pone ad conservandum pro usu.*

N. Nec dicta Aqua suis caret scrupulis: Nam ex semin. Citri acetos. nihil scopo tuo satisfaciens per destillationem elicies; quid virium præstabit semiscrupulus Croci? succorum nonnullorum acidorum aciditas pariter non elevatur, sed in residuo manet, quæ tamen in hâc aquâ maximè desideratur. Ideoque sequens Aqua cordialis frigida rationi magis conformis erit:

Rec. Aq. fl. violarum Martial. ℔ij.
borragin.
bugloss. ã ℔j.
rosar. fr. ℔iv.
Nymph. ℔jß.
His aquis immerge
cortic. tenerr. citri ℥jv.
cinamom. el ℥ij.
croci. opt. Or. ʒij.

factâ brevi maceratione destilla per B. vaporosum ad siccitatem. In hujus aquæ usu tunc addi potest succus citri rec. express. vel granator. vel lim. &c. q. s.

XXIV. AQVA CORDIALIS ex CORDE CERVI.

Rec. Cor cervi recens, scindatur in partes minores, lavetur ex vino optimo & purgetur benè à sanguine concreto, huic adde rasur. ligni sassafras ℥j.
caryophyll.
Nuc. Moschat. ã ʒiijß.
gran. paradys. ʒij.
Cardamom.
galang.
calam. arom. ãã ʒijß.
fl. anthos.
r. s. r.
viol. Martial. ãã *M.* ß.
borrag.
summit. Meliss. M. ijß.
Semin Citri
Sinapi alb. ã ʒj.
Spec. el. de gemm. fr. ℈jv.

Misce omnia ac indantur vasi vitreo, affunde vini malvatici canthar. vj. Destilla lento △*ne ex organis vitreis.*

XXV. AQVA CORDIALIS ALIA ex corde cervi. D.G.

Rec. Cordis Cervi n. j. scinde in partes abjectâ pinguedine & infunde in vini malvatici ℔ij.
Aq. ros.
borrag.
bugloss.
Nymph. ãã ℥viij.
Succi Citri
aurant.
pomor. acid.
dulc. ã ℔ß.
cydon. ℥viij.

Ligni

1) Aquæ destill: compos:.

Ligni saſſafr. ʒvj.
Cinamom. ℥ß.
caryophyll.
Nuciſt. ā ʒij.
Cardamom.
Cubeb.
Caſſ. lign. ā ʒjß.
macis.
galang.
ſem. citri ā ʒj.
ſantal. citrin. ʒj.
ſpec. lætific. Rhaſ.
Diamargar. fr.
de gemm. fr. ā ℈ij.
fl. roriſm.
roſar. r.
violar.
borragin. ā M. ß.
ſyrup. caryophyll.
rub. id. āā ℥iij.

ſtent in infuſ. per 3. ☌ ♀: poſteà fiat deſtillatio.

N. Nec dictæ Aquæ virgulam cenſoriam defugiunt: Notum enim eſt primò ex partibus animalium ita ſimpliciter deſtillatis nudam aquam elementarem, niſi adhuc ſpiritu ſuo vivifico adhuc turgeant, deſtillari; deinde quem in finem prius ex vino laventur in partes minores conſciſſæ & à cruore purgentur ante deſtillationem? Tertiò additio ſpecierum el. de gemm. frigid. lætificat. Rhaſ. diamargar. fr. &c. ita conglomeratarum inutilis & ſupervacanea eſt. Quartò ſuccorum virtus ſuper alembicum non elevatur, ſed in reſiduo manet. Quintò inepta etiam & abſurda ſyruporum admixtio. Ideoque ſequens deſcriptio Aquæ cordis cervi præſtantior videtur:

Rec. Cordium Cervinorum adhuc calidorum prout ex occiſis jam cervis ſunt deſumpta cum ſanguine q. v.

Immergantur Balneo vaporoſo & protinus aptato capitello ſeu alembico deſtillentur in receptaculum capitello arctiſſimè unitum ad omnimodam ſiccitatem, Aquæ deſtillatæ adde pro quâvis ejus librâ ſalis ♀tari ʒij. atque in vitro optimè munito ſerva. Poſtea accipe corda à deſtillatione relicta, ac retortæ immitte, deſtilla igne aperto per gradus & tandem igne violentiſſimo in vas vitreum recipiens usque ad cordium totalem combuſtionem, & humiditatis radicalis expulſionem. Hoc labore peracto oleum fœtidum à liquore egreſſo & ſale volatili libera, & rectifica ſeorſim per phiolam oblongam ſuo capitello munitam. Huic liquori rectificato adde Spiritus vini malvatici ſ. q. Aquæ Cinamom. caryophyll. Saſſafras. Nuciſtæ ana q. ſ.

fl. roriſmarin.
Summit. Meliſſ.
roſ. r. ā M. ij.
Cardamom.
cubebar.
Caſſ. lign. ā ʒjß.

galang.
Calam. arom. ā ℥ijß.
per alembicum vitreum destilla ex MB. ad siccitatem additarum specierum & quidem in præmissam antè à cordibus destillatam & sale ♀tari impregnatam Aquam.

XXVI. AQVA CORDIALIS CONFORTANS P.H.D.

Rec. rasur. Ligni Rhod.
cinamom.
sassafras. ā ℥iij.
Cortic. Citri. rec.
aurantior. rec. ā ℥j.
Macis.
caryophyll. ā ℥ij.
fol. Citri.
Meliss. ā M. vj.
fl. ros. r.
lil. convall.
tunic.
lavendul.
borragin.
bugloss.
Violar. Martial. āā M. v.
Succi pomor. Borsdorff. ℔iv.
Vini generos. opt. q. s.
Stent vase optimè clauso in digestione per 14. ♂♀. Postmodum destilla lento B. calore. Rostro capitelli impone
Croci Or. ℈ij.
ambræ grys.
Moschi āā gr. iij.
Zibeth. gr. iv. omnibus in petia ligatis.

XXVII. AQVA DAMASCENA Hamburgensium.

Rec. Aq. rosar. fr. ℔ij.
Cordial. Norimb. ℔j.
spirit. rosar. ℥iij.
Essent. lavendul. ℥jß.
Vini Malvatic.
Aq. vit. opt. ā ℥j.
Cortic. Citr. rec ℥ß.
Ligni Rhod. ʒvj.
caryophyll.
Cinamom. ā ʒiij.
Santal Citrin. ℥ij.
Benzoi ʒiij.
Stent in digestione vase clauso per octiduum, posteà destilla, & rostro impone Moschi in pet. ligat. ℈j

VIRES, USUS & DOSIS.

Hæc aqua in Virium diminutione, cordis debilitate, ubi spirituum vitalium refectione opus habemus, magnarum est virium. In Senibus internè dos. cochl. j. Externè etiam pulsibus cum linteis applicari potest.

XXVIII. AQVA Mirabilis & divinæ ferè virtutis, senio confectos quasi rejuvenescere faciens, etiam vulnera & ulcera sanans, O. B.

Rec. caryophyllor.
zzber.
cortic. citri.
thuris.
Majoranæ.
gentianæ
rosar. r.

cha-

1, Aqua destill: compos:

chamædr.
Sem. anethi
gran. Piper.
calamenth.
galangæ.
Origani.
caryophyllat.
fl. cheiri
stæchad. Arabic.
radic. costin.
Nuc. Moschat.
melissæ.
cortic. aurant.
baccar. Lauri
pulegii
chamæpyth.
Ligni paradys.
Menthæ acut.
cinamom.
pulegii sylv.
fil. pendul.
bacc. juniperi.
spicanard.
matricar.
zedoar.
Nuc. Indic.
mastich.
aloë epatic.
fl. anthos.
salviæ
ros. alb.
acori veri
angelic.
anisi
Piper. longi.
Croci.
Cubeb.
Filicis
ocymi.
fl. sambuc.
cardamom.
Ladani
Uvar. passar. ana ℥j.
Ambræ
Moschi ā gr. vj.
pulp. dactyl.
amygdal. dulc.
ficuum
gran. pœoniæ ā ℥vij.
Mellis puri ℥vj.
sacchari ad pondus omnium.
spiritus vini ex vino rubro opt. & rectific. Mens. XV. vel q. s.

Modus præparandi.

Contundantur omnia grosso modo & macerentur per 2 ♂ ♀, tum destilla per alembicum primo lento △ne per diem, ▽am claram & pellucidam seorsim in receptaculo serva; postmodum adaptato alio recipiente destilla per 8 ☿ donec aqua quadantenus coloretur, hanc iterum in recipiente seorsim asserva. Tertium tandem receptaculum adde, destilla ultimo ▽am rubicundissimam.

USUS.

Primæ & Secundæ destillationis Aqua virtute ferè conveniunt, secunda tamen paulo efficacior est sequentem ad usum. Vulnera ac ulcera omnia, cancrum, fistulas brevi sanat, si quotidie ter primâ & secundâ aquâ humectentur aut laventur. Contrà spasmum & contracturas externè illita

lita juvat. Item à Calculo liberat, confortat memoriam, sistit dentium dolores, aurium dolorem & auditum deperditum restituit, in morbis colli ac faucium pro gargarismate usurpata confert. Tussi & hydropi medetur quotidiè jejuno stomacho ad cochleare ß sumpta. Tempore pestis egregium est præservativum, pluresque alias habet virtutes incomparabiles. Tertia verò Aqua rubicunda gradû adhuc præstantior est, Lepram, phthisin, hydropem, podagram, ischiaticam, Luem ♀neream &c. curat, si manè singulis diebus ad cochl. jß. usurpetur.

N. Verùm hæc Aqua composita potiori jure incomposita & confusa ingredientium simplicium congeries dicenda erit, adeò absque ullo ordine & convenienti simplicium dosi concinnata est, additis insuper nonnullis minus necessariis & ad destillationem ineptis, qualia v. g. pulp. dactyl. amygd. dulc. ficuum, mellis, sacchari &c. quare omissis his videtur seq. modo melius elaborari posse:

Rec. radic. gentian.
costi
zedoar.
acori veri.
caryophyllat.
angelic.
pœon. rec. ãã ℥j.
Semin. anethi
ocymi
anisi ã ℥ß.
gran. piper.
piper. long.
cubebar.
cardamom. ã ʒij.
Cortic. Citri.
aurant. ã ʒiij.
Ligni paradys. ℥ß.
caryophyll. ʒij.
Cinamom. ℥ vj.
Nuc. Moschat.
indic. ã ʒij.
Zzber. ʒjß.
Oliban.
Mastich.
Ladan.
Aloës epatic. ã ℥j.
h. Majoran.
chamædr.
calamenth.
Origan.
Meliss.
pulegii.
chamæpyth.
Menthæ acut.
puleg. sylv.
filipendul.
spicanard.
matricar. ã M. ij.
fl. ros. r. & alb.
cheiri.
stæch. A.
anthos.
salviæ.
Sambuc. ãã M. j.

Spiritus Vini q. s. rectificatiss. fiant in infus. per 14. ☌☉ continuos in loco moderatè calido, & postmodum destilla per ♒.

XXIX.

1, Aquæ destill: compos:.

XXIX. AQUA MAGNANIMITATIS. K.

Rec. Spirit. Vini ter super formic. s. q. rectificat. Mensur. iv. adde herb. Meliss. M. iij.
Cortic. Citri flav. ℥ß.
Cinamom. el. ℥ß. ʒij.
Caryophyll. ℥ij.
Cardamom.
cubebar. ã ʒvj.
radic. zedoar. ℥ij.
Mastich.
styrac. calam.
benzoi. ã ℥jß.
Stent in digestione per 8. ♂ ♀. & destilla, rostro alembici impone Moschi ℈ß.
N. Formicæ colligantur ☽ crescente circa solstitium æstivale in junio die serena in cucurbitam, in qua frustum casei repositum, ubi sufficientem earum copiam habueris, baculo exime acuto caseum & superfunde Sp. Vin. ad eminentiam 3. digitorum & destilla, in spiritu destillato aliæ formicæ digerendæ & destillandæ iterum, sic accipies spiritum fortiorem.

XXX. AQUA VIRTUTUM D. R.

Rec. radic. ireos ℥ij.
galang.
zedoar.
cyperi ãã ʒvj.
Cortic. Citr.
Cinamom. ã ℥jß.
Nucist.
Macis.
zzber.
croci ãã ℥jß.
caryophyll. ℥ß.
Ligni Rhodii.
Mastich.
Santal. Citrin. ã ʒiij.
Cardamom. utr. ãã ʒj.
h. Calaminth.
Meliss.
rorismarin.
pulegii.
Serpill.
Majoran.
fl. quatuor. Cordial. ã M. ß.
tunic.
lavendul.
Salviæ ãã M. j.
Vini Rhenan. ℔vj.
Aq. rosar. ℔iv.
Sp. Vini ℔ij.
Digere triduo & destilla.
N. Autor hujus compositionis addit corda porcorum dempta pinguedine & in taleolos concissa n. iij. De his quid judicandum, vide suprà.

XXXI. ALIA AQUA VIRTUTUM HAMBURGENSIUM.

Rec. h. rorism.
Meliss.
basilic.
pulegii.
Serpill. ã M. j.
Carn. cydon.
Cortic. Citr. rec. ã ℥j.
Ligni aloës.

Santal. Citrin.
Rhodii ā ℨjß.
caryophyll. ℨij.
Nuc. Moschat. ℨjß.
croci
spic. indic.
celtic. ā ℨj.
incis. & contus. infunde in aq. rosar.
Sp. Vini opt. ā ℔jß.
Acet. rosar. ℔j.
stent in infus. per 3 ♂♀ in loco tepido, posteà destilla in MB. in liquore dissolve vel suspende Moschi *q. s. pro grato odore.*

XXXII. *AQVA VITÆ pro* Mulieribus *Altenburgensium.*

Rec. Macis.
Nucistæ
cardamom. utr.
caryophyll. ā ℥j.
cinamom.
galang.
macropiper. zzber.
zedoar. ā ℥ß.
h. meliss.
salviæ
fœnicul.
serpilli
majoran.
anserin. ā M. j.
menthæ. M. ß.
Vini Rhen. ℔vj.
infunde 6. ♂♀ & postmodum destilla.

Vires, Usus, Dosis.

In affectibus ventriculi & Uteri frigidis, veluti colicâ flatulentâ suffocatione uterinâ &c. admirandæ est energiæ, dosis cochl. j. vel ij.

XXXIII. *AQVA VITÆ pestilentialis Altenburgensium.*

Rec. radic. tormentill.
dictamn.
pimpinell.
gentianæ.
bistort.
succisæ
valerian.
zedoar.
ostrutii ā ℨj.
vincetoxic. ℨvj.
angelic. ℥ß.
doronic. ℨj.
scabios. ℨij.
marrub. ℨij.
Semin. acetos.
citri ā ℥ß.
erucæ ℨj.
fl. borrag.
bugloss.
scabios. āā M. jß.
anthos. M. ß.
Santal. alb.
rubr.
xyloaloës
Nuc. vomic. āā ℨij.
Cortic. citri. ℨiij.
Cinamom. ℥j.
croci ℨj.
mithridat. ℥j.
Theriac. ℥ij.
Spiritus vini s. q. infunde per noctem & destilla.

N. Hu-

N. Hujus Aquæ vitæ pestilentialis compositio minus etiam accurata, sed admodum inconcinna est, radices enim nonnullæ, quales v. gr. tormentill. bistortæ, succis. Semina item acetos. Citri &c. utpote quarum virtus materiæ terrestri nimis immersa, ne quippiam in destillatione per alembicum transmittunt, sive lento sive fortiori igne per B. vel ∴ destilles, nil prorsus genuinæ virtutis, sed humiditatem elementarem præbent. Eidem censuræ est exposita Theriaca & Mithridatium, à quibus parum etiam elevatur, dum mel substantiæ medicamentosæ per destillationem extrahenda non parum impedimenti affert. Quapropter ex reliquis balsamicis saltem dicta Aqua conficienda & ex residuis extractum conficiendum, quod Aquæ nuptum præstantiorem habebit effectum.

XXXIV. AQVA BEZOARDICA Altenburgensium.

Rec. radic. enulæ;
tormentill.
pimpinell.
dictamn.
vincetoxici
valerian.
levistici. ā ℥ij.
h. Rut.
Salviæ ā M. j.
Cinamom.
Caryophyll.
macis
galang.
cardamom. ā ʒß.
zedoar.
cortic. citri. ā ʒij.
Sem. acetos. ʒjß.
CC. crudi ℥ij.
infunde in sp. vini malvatici
vini malvatic. per se āā ℔jß.
add. Theriac.
Mithridat. ā ℥ij.
aceti vini ℥ix. destilla;

N. Hujus animadversionem pete ex superioribus.

XXXV. AQVA BEZOARDICA temperata D. F. H.

Rec. pom. citri recent. & succulent. no. vj.

succus exprimatur, eique adde cortices prædictos Citri seminibus exclusis, adde succi scordii ℔jß.
acetos.
rutæ caprar.
scabios.
card. b. āā ℔ß.
balsamicorum ingredientium
theriac. āā q. s.
destilla in MB.

Hujus aquæ dos. est ℥j per se vel cum aliis liquoribus permixta.

XXXVI. AQVA STOMACHALIS P. H. D.

Rec. Mastich. ℥iij.
Macis. ℥ß.
caryophyll.
galang. āā. ℥j.
zzber. ℥ß.

calam. arom. ℥iv.
zedoar. ℥j.
Sem. Coriandr.
anisi.
fœnicul. ãã ℥jß.
scyllæ ℥j.
Cortic. Citri.
aurantior. ã ℥j.
radic. aron. ℥iij.
caryophyll.
pimpinell. ã ℥iij.
Cinamom. ℥jß.
Nuc. Moschat. ℥j
Succi cydonior. ℔j.
Sal absinth. ℥ß.
Vini generos. opt. q. s. stent in digestione per 14 ♂♀. Posteà destilla, ex residuis speciebus f. Extractum.

XXXVII. AQVA contra COLICAM. D. D. B.

Rec. fl. chamæmel. R.
Sambuc.
fol. Menth.
rubiæ exsiccat. ãã M. iij.
bac. juniperi rec. ℥ijß.
Lauri excorticat. ʒvj.
Sem. cymin. ℥j.
anisi.
fœnicul. ã ℥ß.
Calam. arom. ver. ℥jß.
flaved. cortic. aurant. ℥iij.
Cinamom. el. ʒvj.
galang. ʒiij.
zedoar. ʒijß.
Pulveris. omnia tenuissimè, asperge Sp. ♁ ʒjß. Posteà infunde vini Malvatic. Mensur. iijß. Stent per ♂♀. 2. in MB. ac digerantur lento △ne, vase benè munito destilla per cineres ✕ △ne lenissimo. Ex fecibus fiat Extractum.
Dosis ℥ß. vel ℥j.

XXXVIII. Alia Aqua anti-COLICA P. H. D.

Rec. sem. fœnicul.
carui.
anisi ãã ℥ij.
petroselin. Mac. ℥ß.
fl. chamæmel. R.
sambuc.
summ. absynth.
centaur. min. ã M. iv.
fol. Menth.
Origani.
pulegii ã M. iij.
Cortic. Citri.
aurant. ã ℥ij.
bacc. juniperi.
lauri ã ℥j.
Cinamom. el. ℥jß.
caryophyll. ℥j.
Sp. Vini optimi q. s. Stent in digestione posteà destilla.
Ex ☉ fiat Extractum.

XXXIX. AQVA anti-hypochondriaca D. D. S. aperitiva.

Rec. radic. polypod. ℥iij.
cichor.
petroselin.
asparag. ã ℥jß.
rubiæ tinctor.

oxyla-

1, Aqua destill. compos.

oxylapathi.
centaur. maj.
scorzoner. āā ℥j.
Cortic. radic. cappar.
Thamarisc.
fraxin.
citri. ā ʒvj.
h. eupator. M. jß.
agrimon.
scolopendr.
endiv.
Meliss. *fumar.*
cuscut. ā M. j.
centaur. min.
absinth.
chamædr. ā p. iij.
Sars. paril. ℥iij.
Ligni Sassafras. ℥jß.
Sem. 4. fr. maj. ā ʒiij.
apii.
anisi.
petroselin.
citri.
nasturtii ā ʒjß.
troch. de eupator.
rhabarb. el. āā ℥ß.
Santal. Citrin.
Calam. arom.
Phu Pontic. ā ʒjß.
fl. Cordial.
lupul.
Nymphea ā M. j.
Sambuc. M. ij.
Croci Or.
Spic. indic. ā ℈j.
incidenda incidantur, reliqua contundantur & infundantur in
aq. endiv.
agrimon.
cuscut.
borragin.
bugloss.
Meliss.
Nasturtii ā ℔jß.
Vini Rhen. ℥ix.
Sal. ♀tari ʒij.
Stent in infus. per octiduum in loco calido vase clauso, agitentur quotidiè, posteà destilla per MB.

VIRES, USUS & DOSIS.

Maximæ est *virtutis in reserandis venarum mesaraicarum obstructionibus ex materiâ tartareâ oriundis, unde in malo hypochondriaco, scorbuto & cachexiâ virginum mirandæ est efficaciæ vel per se ad cochl. 1. 2. vel 3. aut cum aliis antihypochondriacis loco vehiculi usurpata.*

N. Aqua præcedens anti-hypochondriaca nec minoribus reliquis scatet absurditatibus & erroribus, ut mirari subeat adhuc inveniri quosdam Me*dicos, qui tamen sibi volunt aliquid sapere, multum huic attribuentes, cum tamen impossibile, ingredientium specierum virtutes per destillationem hoc modo elici posse plerisque terrestrioribus adeoq; ad destillationem ineptis. Commodius ex illis extractum justæ consistentiæ parari, & cum aquâ ex reliquis balsamicis destillatâ misceri posset, majoris energiæ in prædictis affectibus.*

XL. AQVA ANTI-SCORBUTICA D. B. O.

Rec. Ligni Sassafras.
radic. chinæ. rasp. ã ℥iß.
sarsaparil.
scorzoner. ã ℥j.
h. cochlear. virid. M. iv.
agrimon.
chamædr.
chamæpyth.
ceterach.
meliss. ãã M. ij.
Sem. card. b.
citri
aquileg. ã ʒß.
fl. genistæ
hyperic.
sambuc.
centaur. min. ã M. ij.
raphani comm. in taleol. incis.
℥ijß.
Cortic. Citri
cappar.
Thamarisc. ã ʒß.
Cinamom. ʒi.
gran. paradys.
cardamom. min. ã ʒß.
Ligni Rhod.
santal. alb. ã ʒvj.
croci integri ʒij.
incis. & contus. infunde per sextiduũ in
seri lactis caprin.
aq. fumar.
vini Rhenan. ãã ℔iv.
Posteà destilla per ∴. Dosis per se ʒß.
vel ℥i, & cum aliis mixta ℥ij. ℥iij. iv.

XLI. Alia Anti-Scorbutica D. D. R.

Rec. h. rec. cochlear.
beccabung.
nasturtii ã M. ij.
scordii Cretic.
card. b. ãã M. jß.
persicar.
fumar.
schœnant.
hyssopi.
chamædr.
camæpyth.
fl. genistæ
hyperic. ã M. j.
borragin.
bugloss. ã M. ß.
epithymi
radic. helenii
filic.
chelidon. maj.
asari
ari.
Cortic. cappar. ãã ℥j.
radic. polypod. ℥ij.
raph. sylv. ʒiij.
Calam. arom.
cortic. citri.
aurant. ã ʒß.
croci Or. ʒi.
spic. indic.
Sem. anisi
fœnicul.
cochlear.
cuscut. ãã ʒij.
alth.
Malvæ ã ʒiij.

cha-

1) Aqua destill: compos.

erucæ ℥j.
infunde 🜄 *fl. Sambuci* ℔iß.
cuscut.
scolopendr.
Meliss. ãã ℔ß.
Vini Rhen. ℔ij.
Seri lactis ℔iv.
Digere per octiduum, posteà destilla, ex remanentiis fiat extractum.

XLII. ALIA ANTISCORBUTICA D. V. S.

Rec. *h. rec. cochlear.*
Nasturt. aq.
Nummular.
beccabung.
Meliss.
fumar. ãã *M. iv.*
fl. borragin.
bugloss. ã *M. j.*
M. *destilla cum Vino Rhen. in MB.*

XLIII. ALIA ANTI-SCORBUTICO-PHTHISICA Ejusdem.

Rec. *radic. fœnicul.*
enulæ ãã ℥j.
asari ℥ß.
h. veronic.
pulmonar.
hyssopi.
capillor. ♀.
cuscutæ.
cochlear.
beccabung.
Nummular.
Lichenis petros. ã *M. j.*
thymi
epithymi. ã M. ß.
fl. genist. M. j.
hyperic.
caryophyll. sylv.
cichor. sylv. ã *M. ß.*
croci Or. ʒij.
infunde in 🜄 *cochlear.*
veronic. ã ℔ß.
vini Rhenani ℔j.
Destilla in MB. ex remanentiis f. Extractum.

N. In dictis Aquis anti-Scorbuticis multa etiam extant ingredientia destillationi ob illorum terrestreitatem ineptissima, qualia v. gr. radic. chinæ, sarsparill. scorzoner. filic. polypod. fœnicul. cortic. cappar. thamarisc. Semin. card. b. aquileg. cuscut. alth. malv. &c. quare satius fuisset ex hisce omnibus extractum confecisse, reliquis volatilibus balsamicis in aquam destillatis, cui extractum usus tempore addi posset.

XLIV. AQVA HYDROPICA P. H. D.

Rec. *summit. sambuc. M. vj.*
fl. sambuci
h. soldanell. ã *M. iij.*
anserin.
ulmariæ
centar. min.
absinth.
Vincetoxic. ã M. vj.
gran. ebul. M. iv.
rad. irid. fl.

bryon. ã ℔ß.
petroselin. ℔j.
asari ℥j.
rub. tinctor.
raphani ã ℔ß.
gran. juniperi M. ij.
Ligni Sancti.
Sarsaparill. ã ℥iij.
colocynth.
hermodactyl. ãã ℥iijß.
halicacab. M. ij.
Sem. anisi.
fœnicul.
petroselin. ãã ℥ij.
Succi raphani.
cucum. asin. ã ℔j.

Superfunde ad eminent. 3. digit. Vini: destilla s. a. Destillato adde Spirit. Salis. Nitri ãã ℥j.
Salis volatil. ⊡ *humanæ* ʒß.
stent in digestione per 8 ☌♀. *posteà destilla & reitera. Ex residuo fiat Extractum.*

N. Nec prædicta Aqua hydropica suis caret absurditatibus; quid sibi volunt grana ebuli rad. rub. tinctor. Lign. Sanct. Sars. parill. colocynth. hermodactyl. &c. num vis illorum purgans supra alembicum elevabitur? ineptissima etiam est additio Spirituum ⊖ *&* ⦶ *cum Sale volatil. urin. invicem sibi contrariorum & sese mutuo destruentium. Ex reliquis spirituosis Aqua componi potest istis intereà omissis, & pro usus tempore in extracti formam redactis & seorsim adhibitis.*

XLV. AQVA MASTICHINA
D. D. L.

Rec. Mastich. ℥j.
Macis. ʒß.
caryophyll. ʒij.
vini generos. ℔v.
Sp. vini ℔ij.
Destilla ex MB.

XLVI. AQVA HEPATICA
P. H. D.

Rec. fol. Lactuc. M. vj.
vitis
Endiv.
acetosell. ã *M. jv.*
radic. cichor. ℥iijß.
succi Melon.
cucurbit.
cucum. ãã ℔iß.
bacc. fragor. ℔j.

Destilla cum rore majali addito pauxillo salis.

XLVII. AQVA HEPATICA
alia Ejusd.

Rec. fl. hepatic. nobil.
rosar. r.
borragin.
bugloss.
summ. fumar.
centaur. min. ã *M. iij.*
absinth. Mjß.
h. card. b.
agrimon.
endiv.
sonchi
acetosell. ã *M. iv.*

radic.

4) Aquae destill: composi.

radic. cichor.
taraxic.
gramin. ãã ℥ij.
asari ℥j.
santal. omn. ãã ʒiij.
fruct. fragor. ℔y.
affunde aq. cichor. q. s. & destilla in MB. Aquae destillatae adde Sp. ⊖oli volatilis parum.

N. in hisce aquis destillatis omitti possunt radic. cichor. taraxic. graminis &c. minus ad destillandum aptae, & decocta exinde parari possunt cum brodio carnis.

VIRES, USUS & DOSIS.

In intemperie massae sanguineae & lacticis calidâ seu ubi καῦμα viscerum urget, prout in internis inflammationibus, febribus ardentibus accidit, dictae aquae magnarum sunt virium. Dos. vel per se vel cum aliis ℥i. ij. iij. vel ultra

XLVIII. AQUA ANTIDYSENTERICA D. G. R.

Rec. h. polygon.
alchimill.
veronic.
pentaphyll.
pyrol. ãã M. j.
acetos. Hispanic.
fol. quercus ã M. j.
radic. tormentill.
pimpinell.
bistort.
vincetoxic. ãã ℥j.
rhapontic. ʒij.
Semin. oxylapath.
acetos.
portulac.
papav. alb.
Coriandr. ã ʒiij.
fruct. cydon.
citri
Cortic. Citri.
aurant. ãã ℥ß.
fl. ros. r.
verbasc.
Malv.
chamaemel. R. ã M. ß.
Nuc. Moschat. no. iij.
Pulveris. grosso modo & incisa infunde in Aq. Cordialibus stent in infus: per 4 ☌ 8 posteà destilla per vesicam, & asserva in vase vitreo.

XLIX. AQUA DYSENTERICA ALIA P. H. D.

Rec. radic. tormentill.
Lapathi
consolid. maj. ã ℥vj.
bistort. ℥iij.
h. bursae pastoris.
acetos.
polygon.
plantagin.
pentaphyll.
portulac.
anagallid.
millefol. ã M. iv.
fl. bellid. min.
ros. r.
balaust.
summit. rubi

D hyperic.

hyperic.
cym. quercus. ã M. iij.
prunor. sylv. M. *ij.*
Nuc. Moschat.
santal. rubr. ã ℥ß.
opii Theb. ʒ ij.
granor. chermes M. ß.

infunde in ▽ cymarum quercus octies chalybeat. destilla, & ex residuo fiat extractum, cui adde

Lapid. hæmatit. ʒiij.
umbilic. marin. præpt. ʒß.
Croc. ♂tis. ʒ ij. O. ℈ß. M.

L. ALIA DYSENTERICA D. D. R.

Rec. Panis siligin. ℔ijß.
Philon. Persic. ʒijß.
Boli Armen.
Terr. sigillat. ã ʒij.
Balaust.
Nuc. cupress.
Myrtill. Italic. & nostrat. ã p. j.
santal. r. ℥j.
Nuc. moschat. tost. ʒvj.
Tragacanth.
gummi Arabic. ã ʒiij.
radic. tormentill.
plantagin. ã ℥ij.
Opii Th. ℈j.
fl. ros. r. ℥ß.
Spicæ Indic. ʒi.
acaciæ. ʒiij.
Sang. dracon. ʒij.
cortic. Myrobalan.
citrin. & indor. ã ʒvj.
semin. portulac. ℥ß.

incis. & contus. infunde in s. q. aq.
plantagin.
tormentill.
rosar.
vini rubr. ãã ℔j.

stent in infus. per 12 🝮 destilla vitreis organis in MB.

N. Cùm hactenus allatæ Aquæ dysentericæ valdè affines sint aquæ dysentericæ Jos. Quercetani, hujus autem animadversionem accuratissimam reliquerit Nobiliss. Johann. Zwelfferus in Pharmacop. Reg. p. m 222. eò benevolum Lectorem remitto, & quas absurditates & errores inibi correctas animadverterit, huc transferendo emendabit.

LI. AQUA NEPHRITICA D. G. R.

Rec. *fruct. fragor. ℔iv.*
vini Malvatic. ℔ij.
Aq. juniperi ℔iß.
Petroselin. ex radic. ℔ij.
heder. terr. M. iv.
radic. saxifrag. alb. ℥i.
Nucl. persic.
ceras. n. contus. ã ℥vj.

Stent in infus. vase clauso per mensem, destilla & serva in vitro. Dosis ad præservationem cochl. j. vel ij. in curatione cochl. iij. vel iv. tempore matutino vel ventriculo vacuo.

LII. AQUA NEPHRITICA ALIA D. R.

Rec. succi Petroselin.
alth. ã ℔ij.
veronic.
onorid. ã ℔ß.
mil. folii

mi-

1, Aquæ destill: compos.

milii ☉lis ā ℔j.
Terebinth.
Aceti vini ℥xvj. destilla in MB.

LIII. AQVA NEPHRITICA ALIA R. G.

Rec. succi porri
cæparum.
raphani ā ℔ij.
pilosell.
Sigilli Salomon. ā ℔j.
radic. argentin.
parietar. ā ℥ij.
Succi Citri ℔ß.
Terebinthin. Venet. ℥iij.
Stercor. columbin. alb. ℥ij.

M. & indantur in XX & vase clauso digerantur 9 ♂♀. Posteà fiat destillatio.

Dosis est à ℥ß. ad ℥ijß. vel per se, vel cum alio specifico.

LIV. AQVA contrà GONORRHOEAM D. F. H.

Rec. h. menth. sicc. ℥iij.
Semin. rutæ
agni casti āā ℥ijß.
fol. dictamn. ℥i.
rad. ir. Fl. ℥ij.
Terebinthin. Venet. ℥x.
Vini albi generos. ℥xxx.
f. destillatio in MB.

USUS.

Capiat æger cochl. ij. manè horis duabus vel tribus ante pastum, & vesperi quatuor horis à cœnâ.

LV. AQVA HYSTERICA D. G. R.

Rec. Succ. Mercurial.
Matricar. ā ℔i.
Nuc. Moschat.
Cinamom.
Ligni aloës ā ℥i.
fl. anthos
salviæ ā M. j.
Tanacet. M. ß.
Castorei ʒvj.
radic. fœnicul.
bryon. ā ℥ß.
Vini albi ℔iij.

Digere per 4 ♂♀. & posteà destilla.

LVI. ALIA AQVA HYSTERICA P. P.

Rec. radic. valerian. ℥iv.
fol. matricar.
tanacet.
artemis.
absinth.
menth.
majoran.
puleg. āā M. iij.

infunde per 24. ☿ in s. q. vini albi generosi in loco calido, forti expressione prælo subigantur. In colaturâ infunde

galang.
zzber.
macis.
piper. long. ā ℥i.
spic. indic.
croci or.
schœnanth.

 calam.

calam. arom. ā ℥ß.
opii Theb. ℥iij.
Semin. papav. alb. ʒiß.
camphor. ℥ij.

Macerentur triduo in fimo equino & iterum torculari exprimantur, fæcibus sp. vini affunde & tincturam ex his extrahe, à colaturis simul commixtis in phiolâ cum suo capitello Aquam prolicito.

USUS.

Hæc uterinis affectibus potentissimè succurrit, ejus suffocationibus citò medetur, & cuivis flatulento affectui promptum affert levamen, vertigines sanat, cephalalgiam arcet, nec minus articulorum doloribus medetur.

N. Ex magmate à destillatione residuo Extractum fit, Laudani Opiati facultatem obtinens. Cujus dos. à gr. iij. iv. v. De Aquâ datur ℥ß. ℥i. ad ℥ij.

LVII. ALIA HYSTERICA D. R.

Rec. radic. asari.
bryon. rec.
angelic.
ireos Fl.
levistici.
meu.
Petroselin. ā ℥ß.
Sem. sesel.
dauci. Cret.
agni casti ā ʒij.
Nigell. ʒvj.
Matricar.
Nepet.
artemis. āā M. ij.
Meliss.
chamæmel. R. ā M. jß.
Salviæ
Lavendul. ā M. j.
bacc. Lauri ℥ij.
zzber. ℥ß.
Cass. lign.
Cinamom. ā ʒiß.
Nucist.
Macis
Cardamom. āā ʒij.
Castorei
Myrrh. ā ʒiij.
galang.
zedoar.
gran. paradys.
croci ā ʒj.

incis. & contus. infunde in Vini Rhen. ℔v.
Aq. rut. ℔vj.
calam. arom. ℔j.
addit. galban. aceto solut. ℥ij. digere octiduum, posteà destilla.

Dosis est à cochl. I. ad II. III.

LVIII. AQUA contrà Vermes P. H. D.

Rec. radic. gentian. ℥iv.
zedoar. ℥ij.
h. Tanacet.
absinth.
centaur. min.
scord.

fol. persicor.
rut.
abrotani.
Sabinæ ā M. iij.
Corallin. M. j.
Card. b. M. iij.
Semin. chin. ℥i.
Cortic. aurantior. ℥ij.
C. ▽ s. destilla.
N. Ex residuo fiat Extractum justæ consistentiæ.

LIX. AQUA VULNERARIA D. V. S.

Rec. radic. symphyt. ℥iv.
tormentill. ℥iij.
caryophyllat. ℥ij.
h. vinc. pervinc.
consolid. sarracenic.
sanicul.
pyrol.
alchimill.
equiset.
Veronic.
pulmonar. ā M. iijß.
fl. tussilagin. M. j.
Consolid. Maj. M. jß.
infunde in s. q. aq. s. Stent in loco tepido per 24. hor. posteà destilla, ex residuo fiat cum Sacchar Syrupus.
N. Cum, uti sæpius monitum est, ex radic. symphyt. tormentill. parum vel nihil destillationis beneficio eliciatur, & reliqua etiam ingredientia non multum virtutis aquæ communicent, melius foret decoctum exinde parare vulnerarium.

SECTIO II.

DE AQUIS RELIQUIS externè adhibendis.

I. Aqua delens omnes faciei maculas.

Rec. phaseol. alb.
Micæ panis albiss. ā ā ℔i.
cucurbitam longam tener. virid. recent. no. j.
radic. sigill. Salom. ℥iij.
Conscinde tenuiter & macera totâ nocte in lacte caprino destillato, adde recentia semina melonum mundat. contus. ℥v. Nucl. persic. excortic. ℥iij. Pinear. excortic. ℔ß. in mortario lapideo singula seorsim contunde, & tunc omnia commisce & adde duarum columbarum pulpam carnis ex pectore mediocriter coctam & in frusta conscissam. f. Coctio in MB. ex cucurbitâ vitreâ.

USUS.

Hoc præstantissimo liquore manè & vesperi ter quaterve abluatur facies, & spontè siccetur, præcipuè in parte maculosâ.

II. AQVA *ad pustulas faciei, etiam eas, quæ sunt ex Lue venereâ, ut fissuras Gallicas in quâcunque parte.*

Rec. spermat. ranarum ℔v.
☿rii ♎ti ℥j.

digere in alembico benè clauso ad ☉, vel in fimo equino, destilla per alembicum.

N. Quamvis hanc Aquam ante destillationem pro Aquâ anti-podagricâ multi venditent, tamen Martinus Rulandus Filius D. Oberndorffeyum asserentem, Parentis Rulandi Aquam antipodagricam ☿rium ♎tum constituisse, mendacii arguit. Interim tamen compertum habemus, Parentem quotannis multum spermatis ranarum colligendum curasse.

III. AQVA OPHTHALMICA D. D. K.

Rec. Vini Rhenan.
Aq. plantagin.
rosar. fr. ãã ℥iij.
Tut. ppt. ʒij.
Myrrh. el. pulvers. ʒiß.

coq. ad tertiæ partis consumptionem. sub finem in nodulo suspendantur pulv. viridis æris ℈j. *camphor. gr.* vij. *ebulliant parum. Tum colatura sine expressione adhibeatur usui. Valet in omnibus affectibus oculorum ad miraculum usque.*

IV. ALIA AQVA OPHTHALMICA D. M.

Rec. ▣ *puerorum* ℔i.
⊕*ol. Rom.* ℥iv.
Succ. chelidon. ℔ß.

Stent in digestione per aliquot ♂ ♀, postmodum destilla.

N. Liquor ex sanguine humano sano q. s. per B. destillatus manè & vesperi oculis immissus etiam valet in affectibus oculorum.

V. AQVA ODONTALGICA *externa P. H. D.*

Rec. radic. pyrethri ʒij.
hyoscyami ʒv.
cort. rad. mandragor.
caryophyll. ã ʒij.
fol. buxi
salviæ
plantagin.
serpilli
fl. balaust.
ros. ãã p. ij.
caric. ping. no. vj.

coq. in s. q. decoct. hordei ad. ℥viij. *Colatur. adde Mell. ros. colat.* ℥ijß.
camphor. gr. v.
opii Theb. ℈ß. *M. S.*

Mund-Wasser.

VI. AQVA *ad gingivarum exulcerationem & putredinem.*

Rec. radic. tormentill. ℥iij.
bistort. ʒiß.
fl. ros. r.
balaust.
cupul. glandium ã ℥j.

coq. in aq. cochlear. in diplomat.

Aquæ reliq. externè adhibendæ:

℔iij. in Alembico cum suo alembico & apposito recipiente ad horas 3. posteà exprime & adhuc calidè filtra, & filtrato adde aluminis ℥i. Liquorem egressum in primâ destillatione adde iterum, filtretur & servetur usui.

VII. AQVA ad capillos canos denigrandos.

Rec. limaturæ ☽næ finiss. ʒi. affunde Aquam fortem ℥i. stent in loco calido per ♇, donec ☽na fuerit soluta, adde ▽ rosar. ℥iv in quâ ⊕oli Rom. ʒi. fuerit soluta, filtra per chartam & serva ad usum.

N. Hâc tincturâ semel saltem capilli sunt tingendi cum setis vel imbuendis in hâc, & siccescere sinas, ita denigrescunt, ut nec aquâ relui possint, durant ad annos duos vel plures, sed vide, ne statim cutim attingant, aliàs exulcerabitur.

VIII. AQVA de Cypro.

Rec. Aq. rosar. optim. ℔ij.
fl. aurant.
citri ã ℔i.
Misce & in his dissolve Zibethi
Moschi.
ambræ ãã q. v.
obtura benè & expone ☉, quantò antiquior, tantò ad odorem vestibus conciliandum melior.

IX. AQVA ALIA de Cypro.

Rec. benzoes ℥ij.
Styrac. calamit. ℥i.
Ligni aloës ℥ß.
Cinamom. el. ʒvj.
Caryophyll. no. xij.
Omnibus subtilissimè contusis superfunde aq. rosar. opt. pint. ij. & simul bulliant △ lento & vase clauso, donec pinta jß. supersit. Colaturæ adde dissolut. Moschi opt. gr. xij.
ambræ gr. viij.
zibeth. gr. iij.
parum sacchari candi & benzoë q. v. & in phiolâ benè obturatâ insola.

X. AQVA CORROSIVA D. B.

Rec. Aq. fort. in quâ per 5. aut 6 ♂ calx viva in s. q. est extincta, hujus ▽ Rec. ℔iv. in hâc duodecies extingve chalybis laminam, postea in eandem immerge æris usti ℥ij. cinnabaris ℥ß. Misce per 4 vel 5 ♂ ♇, donec virescat.

N. Hâc ad verrucas & alias hyposarcoces utere ex Mss. B.

XI. AQVA ALUMINOSA Ejusdem.

Rec. ▽ rosarum
plantagin. ã ℔j.
Onis.
Mercurii viv.
[illegible]at ã ʒij.
[illegible]atum & ☉ terantur, & cum aq. permisceantur ac bulliant ad medietatis consumptionem; Valet ad præservationem ossis à putredine.

XII. A-

XII. AQUA ALIA corrosiva.

Rec. ○ Rochæ
saccharin.
♎ti
⊕
✱ci
Sacchari alb. ā ℈i.
bulliant. in s. q. ▽æ *ad tertias &*
cola.

Valet ad omnia ulcera cancrosa & phagedanica.

XIII. AQUA. in ulceribus antiquis corrodentibus & depascentibus carnem.

Rec. Lithargyr. *aur.* ℥iß.
olibani ʒiij.
aceti vini acerrimi ℔i. ℥ix.
Aq. plantagin. ℥vij.
rosar. fr. ℥ß.
coq. ad tertiæ part. consumpt.
adde colaturæ
aluminis
ceruss.
♀ris
Terr. sigillat. āā ʒiß.
Mumiæ ʒi.

ol. Tartari per deliq. ℥iß. *iteru ebull. & col.* S. Umschlag-Wasser.

XIV. AQUA ANTIPODAGRICA P. H. D.

Rec. ⊖.
⊕ol.
O. āā ℔j.
affunde ▽ *spermat. ranarum canthar. v. coque ut solvantur* ⊖ *&* O. *filtra & serva usui.*

N. Plurimum præstat aqua hæc parti dolenti illita.

XV. AQUA ad ambusta ex quacunque re D. D. C.

Rec. *albumin. ovor. no. ij.*
ol. rosac. ℥ij.
aq. rosar. ℥i.

Misce exactissimè, applica cum serico, nec ante 14 diem remove. Iterum bis vel amplius in die humecta sericum vel linteum usque ad 4 diem. Post 4 diem remove albumen ovi, & ejus loco admisce vitellum ovi. Sæpius in die linteum madefaciendum hâc aquâ. Ego, si major adustio, addo Saccharum ♄turni.

SECTIO III.

DE BALSAMIS INTERNIS.

I. BALSAMUS VITÆ A.

Rec. gummi bdellii.
Sarcocoll.
ammoniac.
thuris.
Mastichis.
aloës hepatic.
myrrh.

3, Balsami interni.

myrrh. A.
styrac. liquid.
Ladani.
Castor.
bacc. Lauri
balsam. indic. ā ℥iß.
spicæ indic.
zedoar.
galang.
Cubebar.
cardamom.
caryophyll.
cinamom. el.
croc. or.
Nuc. Moschat. ā ℥ß.

Hisce pulverisatis affunde sp. vini rectif. ad 4. digit. eminent. transversf. digere in vase clauso per 4. septimanas, demum destilla per retortam vitream ex arenâ; sic unà cum spiritu vini ascendent essentia & virtus prædictorum ingredientium. Hunc spiritum aliquoties cohoba super species remanentes & posteà admisce

ol. d. macis
caryophyll.
rosar.
Nuc. Moschat.
cinamom.
Cortic. citri.
aurantior.
Cymini.
anisi
fœnicul.
zedoar.
Saturejæ.
thymi
cubebar.
lavendul.
salviæ
rutæ
pulegii.
spicæ.
hyssopi.
Majoran.
chamæmel. R.
rorismarin. āā ℥ ij.

digere iterum, ut perfectè uniantur. Demum divide in partes duas æquales. Unam per se serva. Alteri verò *adde ambræ grys.* Mosch. *opt.* ā ʒij. & *serva pro usu. S.*

Balsamus vitæ cum ambrâ & moscho.

Usus balsami hujus internus. In syncope, apoplexiâ, paralysi, vertigine, dolore capitis, cerebri imbecillitate, ventriculi dolore, cachexiâ, colicâ. In calculo 7. gutt. cum decoct. radic. petroselin. restæ bovis vel cum vino Malvatico, *ol. amygd. dulc. express. Tincturâ aperitiv. D. M. In tussi extra phthisin in decocto glycyrrhiz. In febribus quotidianis & quartanis in decocto cichorii centaur. min. Nocet interius calidis & siccis, prodest frigidis & senioribus.*

Usus Balsami vitæ externus: illitus vertici, temporibus, naribus, roborat memoriam, judicium, dissipat catarrhos, sedat cephalalgiam, vertiginem cum bombace inditus auribus sedat tinnitum, dentibus impositus odontalgiam. In syncope plan-

tis pedum &c. tollit dolorem gravativum dorsi, pungitivum artuum, cum sl. * in podagrâ, corrigit contracta membra. Prodest ventriculi doloribus, apepsiæ, vomitibus, singultui, doloribus colicis, obstructionibus lienis, hepatis, in ictero, hydrope, calculo renum, ubivis in locis convenientibus illitus. In apoplexiâ, paralysi spinæ dorsi, capiti, in suffocatione uteri plantis pedum. In febre albâ virginum hypochondriis illitus; Ad maculas faciei. Ad vulnera recentia, fistulas, serpentia ulcera. Corrigit fœtorem oris, gingivam cruentam. In ophthalmiâ misce cum aq. ros. & applica. In febre quotidianâ, quartanâ ad spinam dorsi. In omnibus imbecillitatibus pulsui. In Epilepsiâ plantis pedum, vertici. Ad uteri imbecillitatem infrâ umbilicum.

I BALSAMUS VITÆ ALIUS pretiosus D. W. S.

Rec. ol. d. meliss.
Majoran.
salviæ
lavendul.
thymi
carui
fœnicul.
anisi
Citri
aurant.
calam. aromi.
absynth.
juniperi
rutæ
anethi
rorismarin.
cinamom.
caryophyll.
cubebar.
macis
cardamom.
Sassafras.
Menth. crisp.
Saturejæ
pulegii.
zedoar.
angelic.
succini.
Mastich.
dauci ā ʒiß.

funde super aquam majoran. in cucurbitâ usque ad palmam unam replet. pone in MB. destilla ad ℥iv. Separa ab aquâ oleum purissimum. Infunde novæ cucurbitæ & adde sp. vin. rectificati ℔iij. ♌a. terno cohobio, lento calore B. sic olea se cum sp. vini inseparabiliter unient.

Hoc sp. vini 🜂re seu balsamo vegetabili impraegnato extrahe ambræ gryſ. Mosch. opt. ā ʒiß. zibeth. ʒß. gran. cherm. ℥ij. Decanta, & serva in vitro benè obturato.

N. Oleorum primas reliquias impasta cum corpore albo ol. expr. nuc. moschat. addito pauxillo ambræ, & moschi, habebis balsamum opt.

Dosis balsami istius pretiosi est à gutt. ij, iij & plus in quovis vehiculo,

4 Balsama externa.

lo, Et habebis nobile confortans ex comm. D.D.J.L.

III. BALSAMUM ♀ris internum.
Rec. fl. ♀ris ℥ij.
ol. d. vel terebinthin. vel pini, vel juniperi &c. ℥vj. vij. vel viij. in cucurbitâ vitreâ digere vel fac ebullire, donec tinctura rubra appareat.

Vires, Usus & Dosis.

Debile calidum nativum & humidum radicale confortat, pectorale est, stomacho frigido & colicæ medetur. Dos. est à gr. v. vj. in vehiculo appropriato, manè & à meridie vel per se vel cum Essentiis mixtum.

SECTIO IV.
DE BALSAMIS EXTERNIS.
I. BALSAMUM APOPLECTICUM D.D.B.

Rec. ol. express. Nuc. Moschat. ʒi.
d. lavendul.
succini albiss. ā ℈i.
ambræ grys. gr. iv.
zibeth.
Moschi ā gr. vj.
M.
f. Balsamum.

II. ALIUD D.D.J.M.

Rec. ol. d. Cinamom. ʒij.
caryophyll. ʒiij.
ligni Rhod. ʒij.
Balsami Peruviani ℥ß.
Moschi ʒi.
ambræ grys. ʒi.
ol. express. Nuc. Moschat. ℥ij.
M. f. Balsamum.

III. BALSAMUM EPILEPTICUM. D.F.H.

Rec. extract. rutæ ℈i.
castorei. ℈j.
ol. d. succini. ℈ß.
juniperi gutt. vj.
Theriac. A. ʒij.
Camphor. gr. v. M.

VIRES & USUS.

In paroxysmo epileptico cum hoc nares & vertex capitis inungendi bis vel ter in die.

IV. BALSAMUM contra Catarrhos.

Rec. ol. d. majoran. ʒj.
succini ʒij.
rutæ ℥ß.
Express. Nuc. Moschat. ℥i. M.

V. BALSAMUM DORSALE, seu anti-paralyticum D.D.B.O.

Rec. bacc. Lauri.
gran. juniperi
castorei

euphorb. ãã ʒij.
Caryophyllor.
macis. ãã ℥iij.
mastich.
myrrh.
styrac. liquid. ãã ℥ß.
succini alb.
gummi elemi
galbani ãã ʒiij.

incis. & contus. dentur in cucurbit. vitream, quibus adde
Lumbricor. terr. viv. no. xv.
superinfunde Terebinthin. Cypr. ℔j.
sp. vini opt. ℔iv. destilla.

Usus Ejus in paralysi & contracturis partium mira præstat Spinæ dorsi inuncti manè & vesperi tepidè.

VI. BALSAMUM MATRICALE P. H. D.

Rec. galbani puriss.
serapin ã ʒvj.
assæ fœtid. ℥ß.
ammoniac. ʒi.

dissolve in oleo ♌lato juniperi & erebinthin. s. q.
adde ol. d. Lauri. ℈ß.
succini ʒß. M.

VII. BALSAMUM ANTI-PODAGRICUM D. A. G.

Rec. Mumiæ. ℥ß.
Myrrh. rubr.
mastich.
olibani.
bdellii.
opopanac.
ammoniac. ã ℥i.
⊕oli calcinat. ℥ix.
mellis ℔ij.
Sal. 🜿 ℥iij.
sp. vini optimi ℔iv. Misce.

N. ⊕olo & 🜿taro affunde sp. vini, digere leni △ne per ☌ ♀ unum, posteà destilla per retortam, donec sp. vini omnem iterum habueris, & simul aliquid de sp. ⊕oli & 🜿tari transierit. Posteà funde super Mel, & abstrahe etiam sp. vini ultimo △ne fortiori, à gummatibus etiam abstrahe, tunc provenit Balsamum instar olei innatans sp. vini, separa per tritorium. Denique

Rec. ⊕oli cum ⊖le 🜿tari, melle & gummatibus, misce exactissimè, prius tamen sp. vini iterum affunde, à quo balsamum fuit separatum; destilla adhuc semel, tunc accipies adhuc alium balsamum, qui spir. vini appellatur Aqua balsamica antipodagrica.

Rec. Balsami hujus ℥iij. sp. ✱ ℥ß. M. *& utere.*

VIRES & USUS

In doloribus arthriticis, item scorbuticis bracchiorum & pedum mira præstat dolorem leniendo, si cum pennâ illinitur partibus dolentibus.

VIII. ALIUD D. D. J. Z.

Rec. ⊖ 🜿tari ※ sufficienter imprægnati ℔i. calc. viv. ℔i. affunde sp. vini rectificat, & aliquoties ab his abstrahatur, postmodum

Rec.

Rec. Silicum ℔i. *igniantur*, & *cum* ⊖ ♀*tari calcinentur*, *item* ⊖ ⊡*nævolatil.* ℥iv. *Camphor.* ℥iij. *Misce omnia*, *ut fiat massa sicca*, *sin minus*, *sufficiat calx viv.* *adde Silicum pulverisatorum tantum*, *quantum satis est*, & *immittantur omnia simul retortæ loricatæ*, & *per gradus* △*ne aperto destill. instar. sp.* ⊕*oli vel* ⊖*lis. Liquor* & *Spiritus*, *qui prodeunt*, *sunt verus Balsamus Anti-podagricus tàm pro interno quàm externo usu.*

Dosis internè est à ℈ß. & ʒß. *Externè illinendus sæpissimè partibus dolentibus.*

IX. ALIUD D. D. R.

Rec. ♀. *Ligni Gvajaci.* ãã. *q. s. destilla per retortam oleum*, *quod quater rectifica*; *ex* ☋ *fac sal*; *post Rec. saponis veneti* ℔i. *digere cum spiritu vini per aliquot* ☌☍, *post adde camphoræ* ʒß. *Destilla per retortam*, & *rectifica usque dum oleum odoratum adscendat. Hoc oleum cum oleo gvajaci ana misce*, *addendo parum* ⊖ *ut f. Balsamum.*

Usus: *Prius sumat Patiens Spirit. Ligni Gvajaci gutt. XX. per 3.* ☌☍ *sudorem movendo*; *Post locum affectum cum hoc balsamo inunge horâ unâ antè prandium* & *cœnam.*

X. BALSAMUM VENERIS.

Rec. ⊕ *extrahe cum* 🜄 *evapora in MB. quod remanet*, *in humido resolve*, *prodibit oleum p. d. smaragdini coloris. Circula cum spiritu vini* & *abstrahe*, *ut acredinem amittat.*

Vires. Valet ad ulcera phagædenica, *chronica*, *cacoëthica*, *omnia putrida*, *maligna*, *fistulas*, *carunculas vesicæ* & *carnis*, *omnes excrescentias*, *si cum Emplastro aliquo permisceatur*, & *cum tenui cerato imponatur.*

XI. BALSAMUM HISPANICUM

vulnera 24. horarum spatio conglutinans, *in quibus solum simplex unitatis est solutio.*

Rec. ol. vetustissimi ℥iv.
Terebinthin. ℥viij.
frumenti integri ℥iß.
fl. hyperic. ℥ij.
Radic. Card. b.
valerian. ãã ℥i.
Thuris elect. ℥ij.

Radices & *herbæ grosso modo contundantur* & *ollæ imponantur*, *superfundendo tantum vini albi*, *ut omnia submergantur*, *stent per biduum*, *deinde adde frumentum* & *oleum*, *coq. ad vini consumptionem*, *deindè forti factâ expressione*, *addatur Terebinthina* & *Thus*, & *iterum ebulliant*, *demum reponantur in vase alembico ad usum.*

XII. Aliud D. W. T.

Rec. Spirit. Terebinthin. ℔ij.
Thuris. ℥i.

Cinamom.
caryophyllor.
croci.
mastich.
Aloës Epatic. ăă ℥ß.
gummi heder. ʒij.

Pulveris. misce & infunde per tres aut plures ☌♀. *Posteà* ♌*la in MB.*

Usus. Prior liquor ad aliquot interiores morbos, ut est Hepatis obstructio, & Renum, colica passio, cruditas ventriculi, suffocatio matricis, si eo umbilicus inungatur, magnam vim habet. Posteà XX *obducatur luto, & per* ∴ *residuum* ♌*la, donec fæces aridissimæ. Quod primum per* ∴ *adscendit, luteum est, & grati odoris, ad vulnera & ulcera communia utile. Ultimus verò Liquor niger & gravis odoris ad omnia ulcera mala.*

SECTIO V.

DE CATAPLASMATIS.

I. CATAPLASMA HYPNOTICUM D. D. R.

Rec. farin. hord. ℥ij.
Pulver. alabastrin. ℥iß.
radic. Rhodiæ ʒvj.
Papav. alb. ℥iij.
Nucl. Persicor. no. xxx.
sp. vini.
▽ *anethi s. q.*

Optimè invicem contusis adde in fine
Philonii Romani ʒvj.
Requiet. *Nicolai* ℥iß.
croci ʒj.
ceræ liquat. ℥i.

Usus, hoc cataplasma plantis pedum est applicandum.

II. CATAPLASMA *emolliens & discutiens.* D. D. R

Rec. radic. Lil. alb.
alth.
mandragor. ă ℥i.
cepar. n. vj.
caricar. no. iu.
fol. Malv.
absinth.
salv.
fl. aneth.
chamæmel. ăă M. ß.
h. hyssop.
Origani ă M. j.
coq. in ▽ & 🜍 *ana s. q.*

Optimè pistatis adde farinæ tritici.
Lini
fœn. græc. ăă ℥ij.
Adipis gallinæ
porci
ol. coct. chamæmel ăă ℥iß. *M.*

III. CA-

III. CATAPLASMA pro CARBUNCULIS.

Rec. Lentium
gallarum āā ℥iß.
Radic. Lil. alb.
Symphyt. āā ℥ij.
fermenti ℥iv.
ceparum no. vj.
Nuc. jugland. no. xij.
Alliariæ
Plantagin. āā M. iij.
Solani.
Scabios.
Malv. āā M. ij.
coq. in ▽ fontan. s. q. optimè contusis adde:
Theriac. ℥ij.
salis ℥iß.
sinapis.
saponis.
stercoris columbini āā ℥i.
vitell. ovor. no. vj.
croci ʒij.
farin. hordei
Lithargyrii ā ℥iv.
Axungiæ Porci ℔ß.
M. f. Cataplasma.

IV. CATAPLASMA EXCELLENS in tumoribus scirrhosis Mammillarum, qui in cancrum vergunt D. D. C.

Rec. pulp. pomorum Borsdorff.
raparum majorum. āā ℥i.
coque cum lacte caprino vel aq. Malvæ ad pultis consistentiam,
adde Medull. panis albiss. ℥ß.
farin. fabarum
sem. fœn. græc. āā ʒiij.
fol. alth.
brassic. r.
malv. arboresc.
rosar. r. ā ℥i.
ficuum no. vij.
croci ℈ß.
c. ol. rosac. s. q. f. Cataplasma.

Hoc per tres dies applicatò rumpitur apostema.

N. Si velis magis emollire, adde diachyli s. ℥i. rupto autem apostemate pro majori maturatione materiæ adde diachyli compositi ℥i.

N. Eodem cataplasmate aliquot retro annis apostema quoddam musculi recti abdominis in dextro latere felicissimè curatum fuit, materiâ purulentâ per umbilicum exitum quærente.

V. CATAPLASMA ad mitigandos dolores in Scorbuto.

Rec. Lumbric. terr. ℥iß.
radic. alth.
lil. alb. āā ʒvj.
liquiriz. ℥ß.
fol. Malvæ
verbasc.
fl. chamæmel.
ros. r.
sambuci
melilot. āā M. ß.
h. Cochlear. rec.
Nasturt.

Nasturt. rec. aquatic. ãã M. j.
beccabung. rec. M. ij.
Sem. Lini.
fœn. græc.
psyllii ãã ʒvj.
farin. hordei ℥iij.
siligin. ℥iß.
bacc. juniperi ℥i.
Subtiliss. pulveris. coq. ex lacte caprino recenti, posteà adde ol. Lumbric. q. s. M. f. Cataplasma.

VI. CATAPLASMA *Purgans.*
Rec. Cataput minor.
Succi tithymal.
colocynth. ãã ℥v.
cucumer. asinin.
hellebor. nigr. ãã ʒiij.
Terebinthin.
Cortic. inter. sambuc. ãã ℥vi.
scammon. ʒiij. *c. s. q. Mellis, f. Cataplasma.*

Umbilico admotum alvum movet, ventriculo vomitum, Lumbis urinam movere dicitur ex Ms. D. H.

VII. CATAPLASMA *escharam tollens biduo, ut sponte decidat. D. D. S.*

Rec. Sal. comm. ʒß.
Piperis ʒi.
Caricar. ping. no. iij.
fol. rutæ virid. M. j.
ferment veter. & aridi ʒi.
M. omnia diligentissimè in form. Cataplasmatis ex Ms. D. H.

VIII. CATAPLASMA *Nobile suppurans Scrophulas ex Ms. H.*

Rec. fermenti panis tritic. ℥iß
panis Silign. ℥i.
vitell. ovi. j.
ol. commun. s. q.
croci ʒß.
f. cataplasma, quod extendatur super folia brassicæ, donec ad ignem flavescant, orbi plumbeo tepidè imponatur, ne durum evadat.

IX. CATAPLASMA *Antifebrile.*
Rec. Urtic. min. recent.
burs. pastor. rec.
rutæ rec. ãã M. ß.
grosso modo cum ✠ *acerrimo contusis adde*
Lapid. prunell.
Salis comm. ãã ʒß.
tel. aranear. ʒi M.
f. Cataplasma singulis quinque horis pulsibus applicandum in febribus.

X. Aliud Revulsorium in Febribus Ardentibus ad pulsus manuum.
Rec. Cortic. Medior. ramor. Nucum jugland. ℥ß.
Lapid. prunell. ʒiij. *contunde cum* ⚹ *antepestilential. & aq. rosac. s. q. f. Cataplasma.*

XI. Aliud ad plantas pedum.
Rec. fermenti acris.

saponis

Saponis nigræ āā ʒi ß.
sinapi. ℥i.
Lapid. prunell. ʒi. aceti rutac. q. s. M. f. Cataplasma.

XII. CATAPLASMA *ad ambusta ex quâcunque re.*
Rec. albumin. ovor. no. ij.
olei rosac. non rancid. ℥ij.
Aq. rosar. opt. ℥i.
agitentur & misceantur exactissimè, applica cum serico vel linteo admodum raro, nec ante 14. diem removeantur; Interim tamen bis vel amplius de die linteum humectetur usque ad 4. diem. Post 4. diem remove albumen ovi, & ejus loco admisce vitellum ovi. Sæpius in die linteum hâc materiâ est madefaciendum. Si major adustio, saccharum ♄turni addi debet.

SECTIO VI.
DE DECOCTIS.
I. DECOCTUM ALTERANS pro Magistratû.

Rec. ▽ *fontan. puriss.* ℔ *xxxij.*
sacchari candi albiss. ℥ *x.*
bulliant leniter & colentur;
Rec. *hujus Colatur. fervent.* ℔ *xxiv.*
adde Santal. rubr. ℥ *iij.*
fl. ros. r. M. *j.*
spirit. ⊕ *ol.* ℈ *ij.*
succi Citri ℥ *xxiv.*
infunde vitro benè clauso per 6 ☋ *deinde colentur & serventur pro usû.*
Hoc si antè lecti introitum quis uti velit,
Rec. *hujus decocti* ℥ *vj. vel viij.*
syrup. Citri ʒ *vi.*
berberum ℥ *i.*
Succi *granator.* ℥ ß.
Citri. ℥ *ij.*
spirit. ⊕ *ol.* ℈ ß.
Aq. Cinamom. ℈ ß.
M.

II. DECOCTUM PECTORALE in tussi desperatissimâ ex hæmoptysi cum magnâ dyscrasiâ calidâ sanguinis. D. D. C.
Rec. *Radic. Liquiriz.* ʒ *vj.*
Tussilagin.
cichor.
Polypod. ā ℥ ß.
ireos Fl. ʒ *ij.*
chinæ opt. ʒ *v.*
h. scabios.
capill. ♀
tussilagin.
Veronic.
fl. ros. Damasc. ā M. ß.
sem. 4. fr. major. ā ℥ ß.
anisi ʒ *ij.*
jujub. sebest. ā no. vij.
Caricar. no. v.

cibebar. ℥i.
calicum papav. s. sem. n. ij.
Hordei mundi. M. j.
infunde horis vj. vel ulterius cum s. q. ▽ comm. in loco calido, coq. in diplomate ad medietatem. Colentur fortiter ℥ix.
adde syrup. de liquiriz. ℥x.
contra Catarrhos. ℥i.
Looch. san. & expert.
Mell. rosac. colat. ā ℥ß.
M. sume horis matutinis, pomeridianis per se, & vespertinis cum Essentiâ fl. papav. Rhœad. gr. v. Laudani Nostri gr. iij. ol. de anisi gutt. j. M. formentur ex his Pilulæ pro tribus dosibus, propina.

III. ALIUD P. H. D.

Rec. radic. Liquiriz. ireos. eryng. enul. āā ℨijß.
Consolid. maj. ℥ß.
herb. veronic. tussilagin.
Pulmonar. Capill. ♀
Costæ. botryos.
Rorellæ. heder. terr.
marrub. hyssop. ā M. ß.
consolid. med. Perfoliat.
pilosell Sanicul. ā p. ij.
fl. scabios. papav. erratic.
hyperic. ros. r. Sambuci ā M. ß.
Sem. anisi. fœnic. Malv. āā ℨi.
Passul. min. ℥i.
Dactylor. n. viij
jujub. n. x.
ficuum n. vj.
CC. raspat. ℨvj.
coq. in s. q. decoct. hordei ad ℔iß.
colatur. adde
Syrup. de Prassio.
Portulac.
Capill. ♀.
ex succo costæ
Consolid. ā ℥ijß.
Loch. de pinis
de pulmon. vulp. ā ℥iß.
Coletur iterum & clarificetur cum albumine ovi & reservetur usui in vitro.

IV. ALIUD.

Rec. h. alchimill sanicul. Pulmonar. centaur. min. veronic. auricul. muris.
vinc. pervinc. fl. Epatic. ā M. j.
Coque in cerevisiâ benè defecatâ, & de colaturâ bibe manè jejuno ventriculo ante prandium, cœnam & cubitum iturus bonum haustum.

V. ALIUD D. D. B. O.

Rec. h. scabios. veronic. marrub. āā M. ij.
Epatic. Nobil. M. j.
fl. violar. borragin. bugloss. āā M. j.
radic. chinæ ℨvj.
sem. anisi. fœnicul. ā ℥ß.
glycyrrhiz. ras.
Passul. minor. ā ℥ij.

coque

6, Deroita.

coque in brodii calidi ſ. q. colatur. ſume manè, à meridie & veſperi bonum hauſtum.

VI. ALIUD.

Rec. radic. enul. ʒiß. *fl. viol.*
Mart. papav. rh. ã *p.* iij.
paſſul. min. ℥ij. *dactyl. no.* iij.
jujub. no. vj.
Radic. liquiriz. ℥i.
h. ariſtoloch. rotund.
cherefol.
fl. tuſſilag. ã M j.
inciſ. coq. in ſ. q. ▽ *fontan.*
Rec. col. ℥viij.
Adde Syr. de jujub. ℥ß. M.

VII. ALIUD attenuans in tuſſi ex craſſis humoribus. D. J. M.

Rec. radic. enulæ, liquiriz. ã ℥iß.
Ligni ſaſſafr. raſpat. ℥i.
fol. tuſſilagin. Marrub. ã M. i.
ſem. aniſi ʒiij.
fl. helenii. p. ij.
cubeb. in ſp. vin. macerat. ʒi.
Coq. in ſ. q. aq. comm.
Rec Colatur. ℔i.
Adde Syrup. Scabioſ.
liquiriz. ãã ℥i.
Mellis deſpumati ℥ij.
clarific. in MB. & aromatiſ. cum ſpec. diair. ſ. ʒij.
f. Decoctum pro 4. vicibus.

VIII. ALIUD D. D. J. M.

Rec. radic. ireos. Fl. liquiriz. ariſtol. rot, ã ℥i.
fol. Tuſſilagin. Pulmonar. ã M. ij.
fl. hyſſop. tuſſilagin. ã *p.* ij.
ſemin. aniſi. Urticæ ã ʒiß.
paſſul. major. ℥i. *caric. ping. no.* x.
coq. in ſ. q. aq. pulmonar.
Rec. colatur. ℥ix. *in quibus diſſolve*
Sir. de praſſio ℥iij.
byzantin. ſ. ℥iß.
✠ *ſqvyllitic.* ℥i.
Aromatic. ſpec. diair. ʒi. *M. & iterum colentur.*

IX. ALIUD in tuſſi ex cauſâ calidâ.

Rec. radic. plantagin. Endiv. ã ℥ij.
fol. portulac. viol. ã *M.* iij.
ſem. cydon pſyllii ã ʒiij.
paſſul. min. ℥i.
jujub. no. xx.
fl. pulmonar. maculoſ. papav. rh. violar. ã *p.* ij.
coq. in ſ. q. aq. fontan.
Rec. col. ℥ix. *Adde ſucci portulac.*
Sir. diacodii ã ℥i.
Sacchar. cand. ſ. q. f. Decoctum pro v. doſibus.

X. ALIUD incraſſans. D. D. J. M.

Rec. radic. Plantagin. ℥ij. *glycyrrhiz.* ℥i
fol. portulac. Nymph. ãã M. ij.
fol. roſ. r. papav. rh. ãã *p.* ij.
Sem. Malv. ʒi.
4. major. ãã ʒiij.
fruct. ſebeſten. n. vj.

Passul. major. acinis mundat. ℥i.
Coq. in s. q. Aq. fontan.
Rec. *Col.* ℔j.
Syr. de liquirit. ℥j.
viol. ℥i.
Looch. de Pulmon. vulp. ℥iij.
denuo colentur. M.

XI. ALIUD consolidans Ejusdem.
Rec. rad. aristol. rot. symphyt. ā ℥ß.
consolid utr. ℥i.
herb. plantagin. scabios. ā M. j.
sanicul hyperic. ā M. ij.
coq. in s. q. aq. Sanicul. Rec. Col. ℥ix.
dissolv. succ. persicar.
sanicul. āā ℥iß.
edulcor. s. q. Sacchari.
M.

XII. DECOCTUM CEPHALICUM D. J. M.
Rec. radic. aristol. rot. pœon. imperator. ana ℥i.
Cortic. visci q.
corylin. ā ℥ß.
fol. salv. rut. rorismar. betonic. āā M. j.
fl. stœchad. A. anth. lil. convall. ā p. j.
Bacc. Lauri ʒi.
juniperi ʒij.
Sem. anisi. Coriandri ā ʒij.
sp. ⊕oli ʒi.
coq. in s. q. hydromel. s.
Rec. Col. ℔i. *in hâc dissolve*
Syr. de stœchad. A.
fl. betonic. ā ℥ij.
In clarificatione adde
spec. Diambr.
Dianthos ā ʒß.
M.
pro dosi 4 mahl.
Usus contra catarrhos frigidos.

XIII. DECOCTUM confortans & roborans in Malignis. D. D. C.
Rec. Conserv. pomor. Citri.
radic. scorzoner.
caryophyllat. ā ʒß.
Aq. Nuc. immatur.
scordii.
myrrhid.
card. b.
acetos ā s. q.
spec. diamargar. fr. ʒi.
bulliant in diplomate vel cœco alembico ad tertiæ partis consumptionem,

Rec. Colatur. ℥ix. *Adde Aq. bezoardic.*
Cordial. nostr.
syrup. bezoardic. ā ℥i.
Liquor. tenell. CC.
Ess. rub. id. ā ʒiß.
mixtur. s. ʒß.
confect. alkerm. ℈ij.
Aq. cinamom. ʒiß. M.

XIV. ALIUD expellens in peste & Febribus malignis. D. D J. M.
Rec. rad. angelic valerian. tormentill. petasitid. ā ℥i.
h. galeg. Card. b. ā M. j.

Sem. angelic. Meliss. ã ʒij.
citri. ʒi.
Coq. in s. q. aq. comm. Rec. Col.
℥x. infunde Conserv. acetos.
Citri.
galeg.
scordii ã ʒvj.
stent per noctem, manè ebull. & col.
Adde Elixir. pestil. Croll. ʒi. M.
pro 3. dosibus.

XV. ALIUD.

Rec. Elect. de Ovo.
Theriac. A. ã ʒij.
Aq. scordii. galeg. gentian. card.
b. ã ℥j.
contunde in mortario marmoreo
& dissolve super lentum △nem.
Rec. Colatur; Adde
syr. acetos. Citri. scordii ã ʒvj.
Mistur. f. ʒi M. pro 3 dosibus.

XVI. ALIUD D. J. M.

Rec. radic. scorzoner. ℥ij.
acetos. ℥iß.
h. Card. b.
scabios.
galeg.
scordii ã M. j.
rasur. CC. ℥iß.
fl. rosar. r. M. j.
borragin.
tunic. ã p. ij.
Sem. Citri. ʒi.
Card. b. ʒj.
flaved. Cortic. Citri ʒiß.
coq. in s. q. ▽ commun.
Rec. Col. ℔iß. Adde
syrup. acetos. Citri
Corall. Q. ã ℥ij.
confect. alkerm. ʒi.
de hyacinth. ℈i.
M.

XVII. ALIUD *Ejusdem.*

Rec. pulp. Citri à semin. liberat. n. ij.
Sacchar. alb. ℥ ij.
coq. in ▽ s. q.
Rec. col. ℥viij. infunde roob. Sambuc.
℥iij.
stent in infus. per noctem & col. Adde
Syr. Ceras. c. fl. tunic. ℥ij.
M. pro 3 dosibus.

XVIII. ALIUD *expulsivum in Variolis & Morbillis.*

Rec. radic. pimpinell. tormentill.
Scorzoner. Dictamn. alb. ãã ℥ij.
h. fumar. Scabios. ãã p. ij.
fl. aquileg. p. iij.
calendul. p. ij.
Sem. card. b.
fœnicul. ãã ʒij.
ficuum no. x.
Coq. in s. q. ▽ fontan.
Rec. Col. ℥ix.
Syrup. fl. aquileg. ℥iij.
Tinctur. fl. aquileg. ʒij. M.
pro 4 dosibus.

XIX. ALIUD *in febribus Ardentibus.*

Rec. radic. acetos. gross. incis. ℥i.
coq. ex ▽ s. ad rubedinem.

Rec. Col. ℔iß.
Syr. berber.
Endiv.
fl. papav. rh. ā ℥iß.
Succi Citri rec. ℥ij. M. f. haustus pro aliquot vicibus.

XX. DECOCTUM HEPATICUM in viscerum obstructione.

Rec. rad. Cichor. taraxac. asparag. ā ℥vj.
Semin. 4. fr. maj. contus. excorticat. āā ʒij.
fol. scabios. Cichor. endiv. ā M. ß.
radic. glycyrrhiz. ʒij.
Passul. min.
incis. & contus. coq. in brodio carnis macri.

Dosis est cyathus unus manè, à meridie & vesperi.

XXI. ALIUD.

Rec. radic. Cichor. Taraxac. Nymph. acetos. ā ℥i.
santal. rubr. ℥ß.
h. acetos. Cichor. Portulac. Endiv. ā M. jß.
Sem. 4. fr. maj. min. āā ʒß.
papav. alb. ʒij.
fl. Nymph. epatic. Nobil. bugloss. Cichor. āā p. i.
coq. in s. q. Seri lactis
Rec. Col. ℔i. in quâ dissolv.
Syrup. de succo Cichor.
acetos. citri ā ℥iß.
Tinctur. rosar.
fl. epatic. rubr. ā ℥i.
M. pro 4 dosibus.

XXII. ALIUD HEPATICUM temperatum. D.D.B.O.

Rec. Comar. absynth. Cichor. cum fl. ā M. j.
radic. vincetoxic. Cortic. inter. Sambuc. ā ℥i.
fl. Sambuci. cyani. ā M. ß.
Sem. anisi carui ā ℥ß. incis. coq. in brodio carnis.

Vires, in Hydrope ascite confert. Dos. cyath. j. manè, à meridie & vesperi.

XXIII. ALIUD Ejusdem.

Rec. radic. Cichor. asparag. graminis. Urtic. min. cum h. omn. rec. ā M. j.
Petroselin. fascicul. ij. recent. incis. coq. in brodio carnis.

Vires. In obstructione venarum lactearum, unde sæpe atrophia oritur, conducit. Dos. cyath. j. manè, à meridie & vesperi.

XXIV. ALIUD aperitivum D. D. J. M.

Rec. radic. 5. aperient. ℥ij. rhabarb. Monach. ℥iß.
fol. agrimon. taraxac. Cichor. ā M. j.
fl. Cichor. Epatic. Nobil. ā p. ij.
Passul. major. n. xx. coq. in s. q. Seri lactis
Rec. Col. ℥ix. Syrup. de 5. radicib. ℥iij.
Eupator. Mes. ℥ij.
aromatis. spec. diatrion. santal. ʒiß.
M. pro 4. dosibus ad viscera obstructa

obstructa & eorum tonum restituendum. In cachexiâ.

XXV. Aliud aperitivum in ictero D. D. J. M.
Rec. radic. 5. aper. ℥ij. chelidon. maj. ℥iß.
h. Marrub. agrimon. hyperic. Centaur. Min. ā M. j.
fl. calendul. p. iij.
coq. in s. q. aq. chalybeat. Rec. Col. ℥ix.
Syrup. de 5. radicib. ℥ij.
de Marrub.
Cich. c. rhab. ā ℥i. M. pro 4. dosibus.

XXVI. ALIUD aperitivum in ictero cum cavmate viscerum conjuncto Ejusdem.
Rec. radic. acetos. fragor. plantagin. Cichor. ā ℥i.
h. cichor. acetos. fragar. taraxac. ā M. j.
fl. cichor. hyperic. ros. r. ā p. ij.
Sem. 4. fr. major. ā ʒiv.
fruct. ceras. n. no. xij.
coq. in s. q. aq. Rec. Col. ℔i.
syrup. acetosell.
ceras. ā ℥ij.
Tinctur. viol. ʒiij. M. pro 5. dosibus.

XXVII. ALIUD sanguinem purificans in scabie Ejusd.
Rec. radic. helenii. polypod. rhab. monach. ā ℥i.
fol. fumar. M. ij.
scabios.
agrimon. ā M. j.
fl. centaur. min.
borragin. ā p. ij.
genist. p. j.
Sem. 4. calid. maj. ā ʒi. coq. in aq. fumar. & 3. part. vini helenii vase clauso;
Rec. Col. ℔i. Succ. fumar. scabios. ā ℥ij.
sacchar. ℥iv. clarific. & arom. spec. diarrhod. A. ʒi.
M. pro aliquot. dosibus.

XXVIII. DECOCTUM SPLENETICUM Aperitivum anti-Scorbuticum D. D. J. M.
Rec. radic. polypodii ℥ij. filic. caryophyllat. ā ℥iß.
cort. rad. cappar. Tamarisc. ā ℥i.
fol. beccabung. nasturt. lupuli. scolopendr. cochlear. ā M. j.
fl. genist. borrag. Centaur. min. ā p. j.
sem. fraxin. ℥ß. cochlear. ʒij.
coq. in s. q. aq. chalybeat. Rec. col. ℔ij. Succ. beccabung. Cochlear. ā ℥ij.
edulcor. syrup. de pomis redolent. ℥ij.
sacchar. s. q. coq. ad dissolut. adde ♀tari ⊕lat. ʒiij. d. ad fictile pro 7. dosibus.

XXIX. ALIUD Ejusd.
Rec. radic. 5. aperitiv. in vino macerat. ā ʒiij.

cortic.

cortic. radic. cappar. Tamarisc. ā ℥i.
fol. ceterach. cuscut. ā M. j.
baccar. juniperi no. x.
cynosbator. no. xij.
Affunde aq. commun. ℔iij. Coq. ad remanent. part. iv. vel ℥ix. sub fine coctionis adde vinum illud de radicibus asservatum, & fac ebullire.
Rec. colatur. & dissolve super △
Conserv. cochlear.
fl. genist. ā ℥i.
Colentur denuò, & adde spirit.
Cochlear.
aperitiv. Penot. ā ʒj. M.
pro 3 dosibus.

XXX. DECOCTUM ad Renum dolorem & exulcerationem D. D. J. M.

Rec. radic. liquiriz. Malv. alth. ā ℥i.
lil. alb. symphyt. maj. ā ℥i. h. parietar. Petroselin. Melilot. Malv. alth. ā M. j. Sem. fœnicul. græci Lini lentium ā ʒij.
fl. chamæmel. n. hyperic. ā p. iij.
coq. in s. q. aq. comm.
Rec. Col. ℔i. in quâ dissolve syrup. de symphyt. F. ℥ij.
Croci ʒß.
M. pro 4 dosibus.

XXXI. ALIUD in Mixtione cruentâ Ejusdem.

Rec. radic. tormentill. consolid. symphyt. ā ℥i.
fol. burs. pastor. p. ij. agrimon.
Millefol. Consolid. ā M. j.
fl. ros. r. hyperic. ā p. ij.
coq. in s. q. aq. sacchar.
Rec. Col. ℔i.
Syrup. Corall.
de symphyt. Fernel. ā ℥ij.
Essent. fl. hyperic. ʒij.
Tinctur. Corall. r. ʒi.
M. pro 4 dosibus.

XXXII. DECOCTUM in Mensium obstructione D. D. J. M.

Rec. radic. aristoloch. rot. bryon. centaur. min. rub. tinctor. ā ℥i.
cortic. citri. aurant. ā ℥ß.
fol. artemis. matricar. majoran. meliss. mercurial. rorism. ā M. j.
Sem. Petroselin. Levistic. ā ʒiij.
fl. lavendul. cheiri. centaur. min. ā p. ij.
coq. in s. q. ▽æ chalybeat.
Rec. Col. ℔i. adde
Syr. de calendul. ℥iv.
Cass. lign. ʒ ij.
Croci ℈i.
cinamom. ʒi. ß.
Apozema clarific. pro 4 dosibus.

XXXIII. ALIUD Ejusdem.

Rec. radic. gramin. bryon. valerian. ā ℥iß.
h. Meliss. abrotan. matricar. mercurial. artemis. ā M. j.
fl. Calendul. p. iv.
centaur. min. cheir. ā p. ij.
Sem.

6, Decocta.

Sem. levistic. rut. ã ʒi.
coq. in s. q. ▽ *artemis. in diplomat.*
Rec. Colatur. ℔i.
Syr. de artemis. compos.
calendul. ã ℥ij.
Essent. artemis. ʒ *ij.*
aromatis. cinamom. croc. or. ã ʒß.
iterum col.
M. pro 4. dosibus.

XXXIV. ALIUD in Affectibus hystericis.

Rec. caryophyllor. major. ℥ß.
croci or. integr. ʒß.
h. rorismar. pentaphyll. matricar.
Meliss. convolvul.
burs. pastor. ã M. *j.*
*fl. cheir. M. j*ß.
coq. vase clauso in vini optimi Mensur. ij. per semihorulæ spatium.
Dosis est cyath. j. manè & vesperi calide.

XXXV. DECOCTUM anthi-arthriticum.

Rec. herb. chamædr. chamæpyth. centaur. min. ã *M. ij.*
coq. in s. q. aq. ad dimid. part. in diplomate.
Dosis cochl. ij. horis pomeridianis in prandii initio, ac vesperi in cœnâ cum cerevisiâ.

XXXVI. ALIUD in Arthritide vagâ Scorbuticâ.

Rec. radic. scorzoner. ℥i.
chinæ ℥ß.
fl. violar. Mart.
centaur. min.
ros. r.
anthos ã *p. 1.*
summit. chamædr. M. *ij.*
Passul. minor. ℥i.
dactyl. no. iij.
incis. & contus. coq. in s. q. ▽ *fontan. in diplomat. ad remanent.* ℥*viij.*
spirit. cochlear.
♀*tar.*
Lumbricor. ã ʒi.
Extract. centaur. min.
chamædr. ã ʒß.
sp. ⊕ *ol. rectific. q. s.*
syr. card. b. ℥i.
M. d. pro 4. dosibus.

XXXVII. DECOCTUM in Lue ♀*nereâ D. J. Z.*

Rec. L*igni sancti* ℥*iij:*
cortic. ejusd. ℥*v.*
sars. paril. ℥*ij.*
sassafras ℥*i.*
☿*rii in pet. ligat.* ℔*i.*
♁*nii crud. in pet. ligat.* ℔*i.*
incis. & contus. coq. in ▽*æ mensur. xij. in ollâ ad tertias & colentur, cooperculum ollæ foraminulum habeat.*

Usus. Colaturæ dantur singulis diebus manè ℥*iv. vel* ℥*vi. pro potu sudorifero; sudor proliciatur vel in Lecto, vel in balneo Laconico, aut hypocausto.*

Residuum coquitur cum aquâ & [illegible]vis passis, addito pauco Ligni *sancti novi, & cortic. ejusd. item cinamom. pro potu ordinario. Usus hujus continuandus per 14. dies. Cujus usum seq. Pilulæ præcedant.*

Rec. Extract. catholic. ℨiij.
arcani corallin.
cinnabar. ♁nii ã ℨiß.
f. Pilul. dos. xx.

XXXVIII. DECOCTA PURGANTIA.

Rec. Mann. el. ℥iv.
Senn. A. s. s. ℥iv.
radic. polypod. q.
Passul. min. ã ℨiij.
Sem. coriandr. ℨij.
fœnicul. cinamom. ℨiß.
Crystall. ♀tari ℨi.
incis. & contus. superfunde aq. fontan. calid. ℥xvj. stent per noctem posteà f. Colatura cum express. quæ clarific. & denique per chartam bibulam filtretur.

Dos. ℥ij. ℥iij. ℥iv.

XXXIX. ALIUD.

Rec. Mann. el. ℥ij. vel ℥iij.
Tartar. optim. el. ℨi. vel ℨiß.
Solve in calore MB. cum aq. fontanâ acidulâ ℥iv. vel ℥v.

Adde parum succi citri rec. vel sp. Martis pro grato acore. Tandem cum albumine ovi clarifica & per chartam filtra, in fine cum corticib. citri recent. f. odor suavis aut eleosacchar. cinamom. Dos. est à ℥iij. ad ℥iv. vel ℥v.

XL. ALIUD.

Rec. Tamarindor. ℥i. radic. acetos. grosso mod. incis. ℥iß.
coq. ex ▽ f. donec rubedinem acquirat liquor.
Rec. colatur. ℔i. adde
syrup. multiplic. infus. rosar. diasereos. ã ℥ij.
eleosacchar. Citri. ℨiß.
M. pro 4. dosibus.

SECTIO VII.
DE DECOCTIS RELIQVIS
externè applicandis.

I. DECOCTUM in defluxionibus salsis ad oculos.

Rec. ros. r. tut. præpt. Myrobalan. Citrin. ã ℨi. pulveris. subtil. indantur in nodulum, qui decocto sequ. immergatur:

Rec. ▽ rosar. fœnicul. ã s. q. in quibus ebull. ros. r. p. jß
Sem. fœnicul. ℨi. fl. euphrag. p. iij.
in colatur. ℥ij.
infunde nodulum superiorem.

USUS. In defluxionibus ad oculos,

7, Decocta externè applicanda.

los, quotiescunque affliguntur, nodulus, qui cum decocto semper in loco stet calido, intingatur & oculis apponatur.

II. ALIUD.
In gingivarum putredine.

Rec. Malicorii, Sumach. balaust. ros. rubr. ā ℥ß.
Passul. min. ℥i.
fol. vinc. pervinc.
fl. aquileg.
cymar. rubi. ā M. ij.
Myrrh.
Macis ā ʒi.
radic. enul. ʒij.
coq. in aq. fontan. chalybeat. s. q. ad part. dimid. consumpt.
Rec. Colatur. adde
Mell. rosar. ℥ij.
succi cochlear. ℥ß.
alumin. ust. ʒij.
M. pro oris collutione.

III. ALIUD.
Ad Odontalgiam D.D.S.

Rec. ros. r. M. ß. fl. salviæ. p. j.
radic. bistort.
pyrethri ā ʒij.
Nicotian.
Cortic. granat. ā ʒi.
balaust. M. ß.
Nuc. cupress. ʒiß.
gallor. no. iv.
O crudi ℥vj. contusa coq. in dimidiâ parte ▽æ f. & ⚹

IV. ALIUD.

Rec. radic. Lapath. acut. ℥ß.
tormentill. ʒij.
rasur. Ligni buxi ʒiß.
fl. ros. r. M. j.
h. verben. M. ß.
Coq. in dimidiâ parte ▽æ & ⚹
M. pro oris collutione.

V. ALIUD.

Rec. radic. Lapath. acut. ℥ß. pyrethri. hyosciam. alb. ir. Fl. ā ʒij.
Ligni sassafras ʒiß.
fol. pilosell. M. j.
fl. chamæmel. R. Serpill. origani. ros. r. ā. p. ij.
Caryophyll. ℈i. coq. vel cum cerevis. vel cum aq. commun. ad 3. part. consumpt. fortissimè.
Rec. Col. ℔i. adde aluminis ℈ß. vel ℈i. M.
pro oris collutione.

VI. ALIUD.
In augmento & circa statum principium Anginæ.

Rec. fol. salviæ M. ij.
fl. Lavendul. M. j.
Coq. in vini s. q. ad ℥vj.
Colatur. adde Diamor. ℥i.
Dianucum ℥iß.
Sal. prunell. ʒi.
Alumin. crudi ℈i.
M. pro oris collutione.

VII. ALIUD
In Anginæ declinatione.

 Rec.

Rec. h. uvular. aristoloch. rotund.
Origan. ā M. ß.
fl. tiliæ. melilot. lut. lavendul. ā M. ß.
furfur. in pet. ligat. ℥iij.
Semin. Lini. fœn. græc. āā ℥iß.
Coq. in aq. hord. s. q. ad ℥vi.
Colatur. adde.
Lapid. prunell. ℥ß.
Sal. ammoniac. ℈ß.
Syr. de hyssop. ℥ß.
de Liquiriz. ℥ij.
M. pro oris collutione.

VIII. ALIUD.

Ad gangrænam & Sphacelum incipientem.

Rec. radic. aristoloch. rotund. hirundinar. ā ℥ij.
fol. quercus.
absinth. ā M. 1.
rutæ
scordii.
Semin. Lupin.
baccar. juniperi ā M. ß.
Myrrh. aloës ā ℥iij.
Sal. marini vel comm. ℥i.
⊕ol. ♀tari crudi ā ℥ß.
▽ Endiv. plantagin. ✠ vini acerrimi ā ℥viij.
Vini alb. vel lixivii commun. M. j.
Incisa & contusa grosso modo coque invicem & cola; Tandem colaturæ adde vini adusti ℥ij.
camphor. ℥i. M. f. Decoctum.

Usus. Hoc decocto chirurgus partem affectam semper ante dispositionem Emplastri eluere, postea unguentum ægyptiacum illinere, & tandem post Emplastri impositionem hoc decoctum in epithemate applicare debet.

Vires. Non solum putridæ resistit corruptioni, verum etiam calorem præternaturalem extingvit, dissipat, & affluxos humores absumit.

N. Si verò nimius fiat affluxus humorum, hoc defensivum circumcircà latitudine 3. digitorum applicare poteris singulis diebus bis renovando:

Rec. farin. hord. ℥ij.
boli Armen. ℥i.
gallar. immatur.
Nuc. cupress.
Cortic. granator. ā ℥i.
C. oxymell. f. Emplastrum defensivum.

SECTIO VIII.

DE ELECTUARIIS.

I. ELECTUARIUM CEPHALICUM, confortans. D. D. B. O.

Rec. Conserv. citri. Menth. rorismarin. lil. convall. borrag. ā ℥vi.
Spec. Pleiris Archont. rosat. novell. ā ℥ß. diarrhod. A. ℈i.
Cor-

8, Electuaria.

Cortic. Citri condit.
radic. cichor.
eryng.
zinzib. chin. omn. condit.
ā ℥ß.
confect. alkerm. ʒi. cum Syr. fl.
tunic. s. q. f. Electuarium.
Dosis ad magnitud. Nucis jugland.
pro lubitu.

II. ALIUD.
In malo hypochondriaco-Scorbutico cum dolore capitis conjuncto.

Rec. conserv. rosar. r. ℥iß
fl. borragin.
bugloss.
betonic.
fol. cochlear. ā ℥ß.
radic. cichor. condit. ʒvi.
cortic. citri condit. ʒiij.
Mithridat. Opt. ʒiß.
confect. alkerm. ʒß.
Magister. perlar.
corallor. ā ʒi.
cum Syrup. ceras. cum fl. tunic. s. q.
f. Electuarium.
Dosis à ʒij. ad ℥ß.

III. ALIUD ad visum recuperandum mirabile.

Rec. Semin. fœnicul. Meliss. chelidon. fl. bryon. ā p. iv.
cinamomi. fl. anthos. Euphragiæ. anethi. pulegii.
croci. gran. juniperi. hyssopi
ā ʒij.
fl. sileris. montani. Salviæ.
Menthæ. betonic.
chamædr. radic. chelidon.
cumini. anisi
Petroselini. artemis. āā ʒi.
rutæ. cardamom.
liquiriz. Majoran. verben. ā
M. j. M. & pulverisa, adde pulverisatis ℔xij. Mellis depurati albi f. Electuarium.

N. Hoc rudi minervâ præscriptum ex mss. D.D. JOHANNIS MICHAELIS ab alio ipsi communicatum hic sisto. Verùm sequenti modo ingredientia melius ordine disponi & collocari poterunt.

Rec. radic. chelidon. Major. ℥ij.
liquiriz.
bryoniæ ā ℥i.
Semin. fœnicul. ℥ß.
Sileris. montan.
petroselini
cumini. ā ʒi.
anisi.
cardamom. ā ʒiß.
Cinamom. ʒiij.
croci ʒi.
bacc. juniperi ℥ß.
fol. Meliss. chelidon. euphrag.
anethi. pulegii. hyssopi. ā M.
iß.
salviæ. menth. betonic.
chamædr. artemis. rutæ.
Majoran. ā M. j.

Pulverisat. adde Mellis depurat. ℔xij.
M. f. *Electuarium.*

USUS. De hoc *sume ter aut quater per septimanam mane* ℥i. *Vir quidam 60. annorum crebriori hujus usu visum recepit.*

IV. ELECTUARIUM ant-Epilepticum singulare M. DUCIS HETRURIÆ.

Rec. Cranii humani ℥viij.
radic. pyrethri.
aristol. rot. ā ℥i.
Sem. pœon. rutæ. Sileris. montan. ā ℥ß.
fol. hyssop.
spic. Nardi.
epithym.
fl. chamæmel. R.
stœchad. ā *M. j.*
Cubeb. galang. gran. Paradys. ā ℥ß.
Cinamom. ℥i.
Nuc. M*oschat. no. iij.*
caryophyll. ʒij.
Agaric. trochiscat.
Lapid. Lazul. ā ℥ß.
M. *f. Pulvis subtiliss. Cujus singulis* ℥ij. *additur* ℔j. *Mellis despumati f. Electuarium.*

Usus. Corpore purgato, serò cubitum ituro ægroto, & manè à lecto surgenti exhibeatur quantitas castaneæ per 15. dies.

Nota. Quod si ab hujus usu nimis commoverentur humores, poterunt per 3. vel 4. dies loco hujus Electuarii adsumi aut species diamoschi dulcis & amari, vel Theriaca, aut Diacastor.

V. ALIUD STOMACHICUM.

Rec. pseudoacor. condit. & minutim incis. ℥ij.
amygd. dulc. excortic. incis. ℥i.
Pinear. crassiuscul. incis. ℥ß.
cinamom. elect. ʒij.
galang. ʒß.
Nuc. Moschat. ʒi.
Cubeb. cardamom. ā ʒiß.
piper. nigri ʒß.
omnibus contusis non nimis subtiliter adde
zinziber. indic. condit. incis. ℥ß.
cum sacchar. clarific. s. q. f. Electuarium.

Usus. In stomachi debilitate à dyscrasiâ frigidâ ortâ. Dosis ad magnitud. Nucis castaneæ post prandium & cœnam.

VI. ALIUD DIACORUM Altenburgensium.

Rec. radic. acori in vino coct. ℔i.
amygdal. dulc. ℔ß. *Pinear.* ℥ij.
zzber. condit. incis. ℥iij.
calam. aromatic. condit. ʒx.
cinamomi ℥i. *galang. Nucist.*
caryophyll. ā ʒvj.
cardamom. utriusq; Macis ā ℥ß.
coriandr. ʒij. *Santal. rubr. in sp. vin. macerat.* ℥ß.

D. Electuaria.

Sacchar. clarific. ℔. iv. ℥vß. f.
Electuarium.

VII. ALIUD STOMACHICUM
D. C.

Rec. granor. juniperi recent. & ping. crasso modo contus. ℥x.
coque in vase duplici cum cœco alembico, spatio duarum horarum in s. q. aq. card. b. trajiciantur per setaceum & exprime.
Expresso adde sacchari albiss. clarificat. ℔ß: coque iterum ad Electuarii solidi consistentiam. In fine adde
zinzib. elect. ʒiij.
calam. arom. ʒijß.
Macis. ℈ij.
cubebar. ʒi. Misce f. Electuarium.

VIII. ALIUD Contra Asthma & Orthopnæam P. C.

Rec. conserv. radic. alth. ℔ß.
enul. campan. ℥iv.
ireos Fl. ℥ij.
Morsul. ex extract. liquiriz. & Sacchar. fact. ℥iv.
fl. ♀ris cum sacchar. cand. ℥ß.
benzoin. ℈ij.
Sacchar. penid. ℥iij.
Syrup. de alth. s. q. f. Electuarium.

IX. ALIUD antiphthisicum F.

Rec. Semin. papav. alb. ℥ij.
Liquiriz. Passul. min. ā ℥ß.
h. Scordii ℥ij.
f. decoctio in aquâ farfar. vase clauso.
Adde Colatur. Sacchari Penid. ℥ij.
amyli. ℥iij.
Tragacanth.
gummi Arabic. ā ℈i.
Bol. Armen. ʒß. & cum dictâ decoctione.
f. Electuarium.

X. ALIUD CORDIALE
D. D. K.

Rec. Conserv. inter. Citri ℥iij.
rosar. rubr. ℥ij
Cortic. Citri condit. incis. ℥ß. ʒij.
Confect. alkerm. ʒiij.
ol. d. Cinamom. gutt. viij.
Citri rec. gutt. vij.
M. cum Syrup. acetos. Citri s. q. f.
Electuarium. Dosis quantum cuspide cultri sumi potest.

XI. ALIUD BEZOARDICUM Ejusdem.

Rec. Theriac. A. ℥iv.
ol. d. zedoar.
Cinamom. ā gutt. vj.
fœnicul.
angelic.
Cortic. aurant. ā ℈ß.
M. f. Electuarium.
Usus in Colicâ, diarrhœâ, dysenteriâ, febribus malignis, ventriculi debilitate,

tate. Dosis, quantum cuspide cultelli sumitur.

XII. ALIUD BEZOARDICUM.

Rec. radic. enulæ. Levistici. Dictamn. alb. pimpinell.
gentian. Valerian. Nuc. vomicæ aristoloch. rotund.
Tormentill. bistort. angelic. Ari. zinziber.
Sem. chinæ. fol. rutæ. salviæ. veronic. Scabios. Card. b. ãã ℥ß.
bacc. lauri. ʒiij.
Cinamom. zedoar. ã ʒijß.
Croci ʒiß.
M. f. Pulvis subtiliss. cui adde pulver. Castorei.
bacc. juniperi ã ℥ß.
Hisce in tigillo mixtis adde aceti vini ℥ß.
Salis ⊡næ volatil. ʒiß.
Sacchar. candi ℥iv.
Mithridat. ℥i.
Theriac. A. ℥ij.
Misce exquisitissimè cum Mellis *Mensurâ unâ vel q. s.*
Dosis est à ʒß. ad ʒij. ʒiij.

XIII. ALIUD ALEXITERIUM *camphoratum* D. D. R.

Rec. radic. angelic. zedoar. tormentill. aristoloch. utr. valerian.
gentian. Succis. levistic. pimpinell. olsenich.
Myrrh. baccar. Laur. *ãã ℈iv.*
Boli Armeni ℥iß.
Semin. acetos. Citri ã ʒij.
Terræ sigillat.
boleti cervini ã ℥ß.
Spec. el. de gemm. frigid.
diamargarit. calid.
diatr. santal. ã ℈ij.
liberant. ℈iv.
Croci. ʒi.
Oss. de Corde Cervi ℈ij.
Theriac. A. ʒvi.
aceti pestil. ℥iv.
Mithridat. ℥iß.
Dioscord. Fracastor. ℥iij.
Camphor. ʒvj.
Syrup. Citri ℥iij.
M. f. Electuarium.

XIV. ALIUD ex BOLO ARMENO *Ejusd.*

Rec. Nuc. jugland. no. xxx.
radic. Olsenich. carlinæ ãã ℥i.
Scorzoner. ℥ij.
Zedoar. enucl. Nymph. Cortic. Citri ãã ℥ß.
Macis ʒij.
bacc. Lauri ʒvj.
CC. ppt. Coral. r. ppt. ã ʒij.
Boli Armeni. ℥ij.
h. Scabios. Meliss. ãã ℥iß.
Card. b. Scord. Cretic.
Verben. Sem. acetos. ãã ʒvj.
Nucistæ ℥ß.
f. c. succ. calendul. & Mell. *s. q. Electuarium.*

XV. ALIUD DE NUCIBUS *in Peste.* D. D. R.

Rec. *Nucum jugland. ℥ß.*

ficuum

D, Electuaria.

ficuum recent. ℥ij.
Macerentur prius in ✕
fol. rut. recent. ʒvj.
absinth. ʒij.
rad. zedoar. ostent. dictamn. alb.
ā ʒiß.
pimpin. valerian. gentian. ā ʒi.
roob. juniperi ℥ij.
Terræ sigillat. ʒiij.
boli Armen. ʒijß.
Theriac. ℥iß.
fol. card. b. veronic. ā ʒi.
Salis. juniperi. angelic. ā ℥ß.
M. f. q. f. Electuarium.

XVI. ALIUD contra Pestem D. R.
Rec. radic. angelic. ʒij.
gentian. ʒiij.
aristol. utr. pimpinell. valerian. ostrutii.
tormentill. dictamn. alb.
ā ʒi.
cortic. citri. ʒij.
Ligni aloës. santal. citrin.
Semin. acetos. Citri bacc.
Lauri ā ʒi.
ex incis. & contus. cum Spirit. juniperi extrahe essentiam, posteà Spiritum separa ad mellis crassitudinem, cui adde
rasur. Eboris.
Sapphir. præpar. ā ʒiij.
hyacinth. præpar.
Margarit. præpar. ā ʒiß.
Oss. de Corde cervi. ℈iv.
unicornu ʒij.
camphor. ℈iß.
Theriac. A. ℥ij. M.
f.
Dosis in præservatione à ℈i. ℈iß. *ad* ʒi. *vel* ʒij. *In curatione à* ʒß. *ad* ʒij. *vel ultrà.*

XVII. ALIUD anti-Dysentericum pro Nosocomio Argentoratensi D. D. S.
Rec. conserv. rosar. veter. Diacydon. s. ā ℥vj.
roob. cynosbat. pomor. sylvestr. ā ℥iij.
de cornis ℥vj.
conserv. symphyt. major. ℥iv.
Nuc. Moschat. ℥ß.
radic. tormentill. ℥ivß.
bistort. ℥ij.
Sang. dracon. ʒijß.
boli Armeni præpar. ℥ß.
Lapid. hæmatit. præp. ʒij.
Croc. Martis adstring. ʒiij.
Succi cydonior. ℥iij.
Syrup. Myrobalan.
de ros. sicc. āā s. q. f. Electuarium.
Dosis ℥ijß. *ad summum.*
N. Mirum *hujus effectum vidit D. D. ERINGIUS in* Lienteriâ, *dysenteriâ, aliisq; alvi fluxibus in nosocomio Argentoratensi.*

XVIII. *ALIUD in fluxu hæmorrhoidum nimio.*
Rec. conserv. ros. r. ⊕*lat.* ℥iß.
cymar. quercus. ℥ß.
cortic. aurant.

cydon. ā ℥i.
corall. r. ppt. ʒij.
Extract. fol. quercus.
Cortic. aurant. ā ℈i.
Croci Martis adstr.
Lapid. hæmat.
Sang. Dracon. ā ʒß.
Spec. diarrhod. Abb. ʒß.
c. Syrup. Myrtillor. s. q. f. Electuarium.

XIX. ALIUD ad Coitum.
Rec. Amygdal. dulc. Pinear. Pistac. ā ℥vj.
Piperis. galang. Cubebar.
Semin. eruc. urtic. pastinac. ā ʒi.
Stinci marini no. iij.
boleti cervin. priapi cervin. ā ℈ij.
Confect. alkermes. ʒiij.
Diasatyrion.

radic. lapath. maj. condit.
eryng. condit. ā ℥i.
Satyrii condit. ℥i.
Nuc. indic. condit.
Zzber. chin. condit. ā ℥ß.
Moschi ambræ zibeth. ā gr. iij.
c. Syr. Satyrion. s. q. f. Electuarium.

XX. ALIUD ad Coitum.
Rec. Succolad. indic. ℥ij.
Nuc. indic. condit. no. j.
c. Syrup. ceras. s. fl. tunic. s. q. f. Electuar.
Adde Confect. alkerm. c. M. & a. ℥ß.
ol. de Cinamom. ℈i.
Ambræ Moschat. Margarit. trochiscat. ā ℥ß.
M.

SECTIO IX.
DE ELIXIRIIS.
I. ELIXIR CEPHALICUM D. D. G. M.

Rec. extract. radic. pœon. valerian. castorei ā ℥i.
Ligni aloës. santal. citrin. ā ℥ß.
fl. anthos.
salviæ.
betonic. ā M. j.
Macis. cubebar. ā ℥i.
M. f. cum sp. lil. convall. & sp. ⊕ol. phil. s. q. Elixir.

Usus. In catarrhis frigidis, coryzâ, vertigine, in præservatione ab apoplexiâ. Dos. gutt. x. vel xij. aut xxx. in vehiculo appropriato manè & vesperi.

II. ALIUD CEPHALICUM.
Rec. radic. acori. pœon. visci quern.
Ligni

Ligni aloës, baccar. juniper. ā ℥ß.
Sem. pœon. ʒiij.
Cinamom. caryophyll. macis
Cardamom. fruct. anacardin. ʒi. ℈i.
fl. anthos. salv. primul. ver. pœon. calendul.
betonic. Lavendul. stœch. A. lil. convall.
euphrag. tiliæ ā p. j.
affunde sp. vini optim. s. q. digere per vi ♌♈ ad Essentiam extrahendam, postmodum fiat destillatio, destillato adde
ol. de Lavendul. quantum imbibere velit
Salis juniperi cum sp. ⊕ol. phil. impraegnat. ʒi.
Extract. Ligni aloës ℥ß.
reliquum in fundo adde & M.
f. Elixir.

III. ELIXIR EPILEPTICUM ET HYSTERICUM.

Rec. radic. pœon. ℥i.
visci corylin.
Sem. pœon. ā ℥ß.
fl. Nymph. Lavendul.
rosar. rubr. papav. err. ā M. ß.
camphor. ℈iv.
santal. rubr. ʒij.
sp. vini rectific. ℔i.
stent in digestione per mensem vitro probè obturato: postmodum fiat colatura; cui adde
Liquoris volatilis sanguin. humani rectificatiss. ℔ß.
Essent. castor. ℥i.
anodynæ ℥ij.
M.
Dosis gutt. x. ad xx. vel xxx. xL. in liquore convenienti ante insultum epilepticum vel hystericum.

IV. ELIXIR PECTORALE D. D. J. M.

Rec. herb. pulmonar. Italic. gnaphal. montan. prassii, rorellæ scabios. fol. tussilagin. veronic. summitat. hyssop. ā M. j. fl. helen. scabios. ā M. iv.
radic. enul. tussilagin. ā ℥i.
aristoloch. rot.
ireos Fl. ā ℥ß.
Myrrh. rubr. el.
Mastich.
Croci Or.
succi glycyrrhiz. ā ℥i.
cardamom. el.
cinamom. ā ʒß.
benzoes el. ℥i.
styrac. ℥ß.
alypt. Moschat. ʒiij.
Semin. Urtic. ʒiij.
Nasturt. ʒij.
Sacchar. candi ℥iv.
irrorentur sp. 🜁ris s. q. infunde posteà spirit. hyssopi s. q. f. s. a. Elixir.

V. ELIXIR STOMACHALE D. D. J. M.

Rec. herb. Meliss. Menthæ. puleg. ā M. iij.
salviæ. M. ij.

radic. pimpinell. zedoar. galang. ā ℥iß.
calam. aromatic. ℥i.
granor. Mastich. ℥iß.
cubebar. Nuc. Moschat. ā ℥ß.
Macis. cortic. citri aurant. ā ℥i.
cinamom. el. caryophyll zinziber. ā ℥ß.
coriandr. ℥i.
incis. & contus. infunde guttatim sp. ⊕ol. philos. s. q. ad imbibitionem & macerationem, extrahe postmodum cum spiritu cortic. citri in loco calido.

Dosis est à gutt. 20. ad ʒß. in pane bis cocto.

VI. ELIXIR VITÆ pectorale DUC. SAXON.

Rec. radic. enul. tussilagin. ā ℥ß.
ireos. Fl. liquiriz. ā ʒiij.
scyllæ ℥ß.
ficuum ℥i.
bacc. Lauri. juniperi. alkekeng. dactyl. pinear. amygdal. dulc.
jujub. sebesten. prun. dulc. ā ʒiij.
Pulmon. vulp. ℥ß.
h. salviæ. prassii. majoran. hyssop. ā M. j.
zinziber. alb. caryophyll. cinamom. Cardamom. ā ʒij.
Mell. despumat. ℥iij.
sp. vini optim. vel anisat. ℔iv.
vini Malvatic. aut Hispanic. ℔. v.
stent in infusione per diem, deinde destilla in MB.

Destillato adde julep. rosar. ℥ix.
Moschi opt. in pet. ligat. ℈ß.
M. servetur ad usum. Dos. cochl. j. ij. &c.

N. Potest etiam omissis fructibus & pulmone vulpis destillari, etiam absq; Melle, cum nihil virium destillato largiantur.

VII. ELIXIR VITÆ rubeum D. D. R.

Rec. Santal rubr. ℥ß.
cinamom. ℥ij.
zinziber. caryophyll. ā ℥vj.
Nuc. Moschat. no. vj.
Cardamom. cubebar. Macro piper. ā ʒiij.
Macis. galang. Semin. carui pœon. ā ʒij.
spec. diambr. Pleres Archont. Cordial. temperat. Lætific. Rhas. ā ʒi.
h. basilic. pulegii.
fl. lil. convall. lavendul. ā M. j.
baccar. juniperi ℥i.
incis. & contus. infunde in sp. vini ℔iv.
aq. rosar. ceras. n. ā ℔ß.
cinamom. cydoniat.
caryophyll.
Vini Malvatic. ℥xx.
stent in infus. per x ☌ ♀. Expresso & colato adde
sacchari albiss. ℔i. ut solvatur, tum iterum aliquoties cola, ut clarescat.

gi' Elixiria.

VIII. ELIXIR PROPRIETATIS D. D. G. M.

Rec. aloës Socoterin.
myrrh. Alex.
croci Or. integr. ā q. v.

infunde spirit. Cinamom. composit. ex cassiâ ligneâ, & costo aromatico parat. & spirit. ⊕ol. phil. ad eminent. duorum transvers. digit. Digere per 14. ♂ ♀.

Usus Ejus est in imbecillitate ventriculi & malo hypochondriaco:

Dos. gutt. x. ad xx. &c.

N. Contrà Scorbutum loco sp. 🜍ris vel ⊕oli, sumi potest sp. ⊖ & spir. cochleariæ. Consvetum quoque est Elixir propietatis cum tincturâ bezoardicâ miscere anaticâ proportione, & sic elegantissimum præbet alexipharmacum tam in præservatione, quàm in ipsâ curatione in usum trahendum. Quemadmodum etiam illud omni resistit putredini, & corpus à contagio munit, ita hoc expellit, quod à miasmate contagioso fortè contractum est.

IX. ALIUD.

Rec. Myrrh. el. aloës epatic. ā ℥iv.
croci or. ℥ij.

Affunde spiritum vini non rectificat. q. s. ad 4. digitor. eminentiam, stent in digestione, posteà affunde tantundem Spirit. 🜍 quantum spir. vini fuit, iterum digere, clarum separa & ab hoc abstrahe spiritum vini, phlegma seorsim collige, usque dum guttæ acidæ decidant, tunc desine; sp. vini destillatum reaffunde, pone in digestionem per aliquod tempus, filtra postmodum & pro usu reserva.

X. ALIUD. D. F. F.

Rec. Myrrh. el. Aloës Epatic. Croci Or. ā q. v.

contere & misce optimè; Huic superfunde Spiritum ⊖lis ad 4. digitorum eminentiam in Pelicano, luto optimè munito & pone in MB. per 2. Menses, posteà cum sp. vini ā Misce & circula per Mensem, effunde, cola, rursusq; inde Pelicano in NN pone per 14. ♂ ♀. Posteà pro usu reserva.

N. Nonnulli solvunt prius aloen in aquâ. Myrrham in 🜊 & Spiritum 🜍ris vel ⊖lis circulant cum spiritu vini.

XI. ALIUD ELIXIR PROPRIETATIS A. S.

Rec. sp. Terebinthin. lentè per vesicam destillat. ℥viij.
Aloes Socoterin. Myrrh. el. ā ℥ij.
croci or. ℥i.
ol. d. cinamom. caryophyllor. ā ʒi.

infunde omnia in vas vitreum & benè clausa digerantur in fimo equino, per Mensem, post separa subtile à spisso, serva pro usu.

Vires. Est insigne medicamentum ad calculum. Dos. à gutt. v. ad ℈i.

XII. ELIXIR ANTI-SCORBUTICUM D. F. H.

Rec. *Elixir. vitæ balſamic.*
Eſſ. fl. hyperic.
ſummit. chamædr. ā ℔ß.
martis meæ aperitiv.
ſp. ⊖. ♀*tar. volatil.*
cochlear. ā ℥ij.
M. *ſtent in digeſtione per aliquot* ♉♀.
Doſ. à gutt. xx. ad LX.

XIII. ELIXIR UTERINUM. D. G. M

Rec. Aloës Socoterin. Myrrh. ā ℥vj.
croci or. ℥i.
Extract. radic. bryon.
angelic.
zedoar.
caſtorei.
meliſſ.
matricar. ā ℥i.

irrora cum ſpiritu uterino benè rectificato, adde

Spirit. ⊕*ol. phil. ſ. q. digere per noctem, poſtea ſuperadde*

Spirit. uterini ſ. q. Et digere ad tres ſeptimanas.

Uſus in menſium obſtructione, intemperie uteri frigidâ, ſuffocatione uteri & flatibus, Locchiorum ſuppreſſione.

Doſ. IX. vel X. vel XV. gutt. in vehiculo convenienti.

XIV. ALIUD D. J. M.

Rec. ſpirit. vini rectificat. ſ. q. ſuper
radic. angelic.
bryoniæ. ā ℥iß.
h. pulegii. artemiſ. Meliſſ.
Mercurial. rutæ. Matricar. ā M. ij.

hunc Spiritũ ſuperfunde Caſtor. ℥iij.
Croci Or. ʒiij.

extrahe, filtra, adde Sp. ⊕ol. ♂*tis q. ſ. ad acetoſit.*

Sp. vini bis cohobando abſtrahe ad medietatẽ, iterum ſuperfunde & extrahe.

N. Loco ſp. vini ſ. poteſt ſumi ſpirit. baccar. Ebuli vel ſambuci.

Doſis eſt ℈i *ad* ʒß.

XV. ALIUD D. F. H.

Rec. *ſpir. juniperi opt. balſamic.* ℔iß.
croci. Auſtr. ℥ß.
caſtorei. ℥ij.
fermenti anodyni ℥ij.
Eleoſacchar. ſuccini ℥ß.

Mixta ſtent in digeſtione aliquandiu & filtrentur.

Doſ. eſt à gutt. v. ad ʒß. *in vehiculo appropriato.*

XVI. ELIXIR ANTIFEBRILE D. J. M.

Rec. *ſummit. abſinth. Centaur. min.*
fol. card. b.
rut. hordenſ. pentaph. ā M. ij.
Semin. hyperic. ℥ß.
radic. gentian. filicis. ariſtol. rot.
imperator. calam. arom.
Ari ā ℥i.
Caryophyll. Nuc. Moſchat.
zinziber. alb. piper. long.
ā ℥i.

cum ſp. vini extrahe. f. Elixir.

XVII. ELIXIR ARTHRITICUM

Rec. radic. pœon. ℥ß.
pyrethri.
Cyperi rotund.
irid. illyric. ā ʒiß.
Cardamom. cubeb. ā ʒi.

Caryophyll. Cinamom. ãã ʒiij.
Nuc. Moschat. ℥ß.
Myrrh. el. ℥i.
fol. puleg. Majoran. ãã ℥i.
Salv. chamædr. chamæpit. ã ℥ij.
fl. chamæmel. n.
lavendul.
anthos ã ℥iij.
infunde in sp. vini rectific. ℔ iv. stent in infus. per 14. ♂ ♀ Destilla in MB. Destillato adde Extractum cum Sale

XVIII. *ELIXIR ALEXIPHARMACUM.*

Rec. *Spirit. baccar. Sambuc. per fermentat. parat. & optime rectificat. ℔ß. extrahe cum hoc Essentiam ex speciebus theriacal. addendo*
croci ʒij.
Myrrh. el. ℥iij.
Rec. Colaturam, in hâc dissolve
Balsami 🜍ris cum ol. juniper. & succini nostro more parati q. v.
Sal. succini volatil. ʒiß.
cruor. cervi volatil. ʒi.
camphor. ℈iv.
M. f. Elixir.

Vires. Est remedium balsamicum tàm præservativum, quàm Curativum in febribus malignis & ipsâ peste. In præservatione dosis est à gutt. v. ad x. In curatione ã ℈ß. ad ℈i. in convenienti vehiculo.

SECTIO X.
DE EMPLASTRIS.
I. EMPLASTRUM ANT-EPILEPTICUM J. M.

Rec. *Saccini albi Thuris Mastichis ãã ʒiß.*
galbani Opopanac. ã ℈i. visci q. ʒij.
ambræ grys. gr. vi. Moschi gr. iij.
Semin. pæon. mar. ʒß. Ladani ʒiß. ol. Nucis moschat. parum, asperge pulvere cubebarum & extendantur in alutâ latitud. 8. digitorum, & longitudinis quindecim circiter.

N. Prædicta pistillo calido miscenda & formanda posteà in pomum Ambræ.

N. Istiusmodi Emplastra in nuchâ commodè gestari possunt in aliis etiam capitis Affectibus, dum miasmatum exoticorum cum sanguine sublimatorum impediunt adscensum & vellicantes humores à nevorum principio abstrahunt; Ad aliquot hebdomadas hoc fieri debet, deindè calidas

calidâ aquâ locus abluendus, ut aliud applicetur. Sic & temporibus utrinq; ac fronti ex tacamahacâ, Carannâ &c. imponuntur, à dentibus & ab oculis, quæ depluentes humores intercipiunt, viasq; in venis adstringunt. Thom. Batholinus centur. v. histor. 25.

II. EMPLASTRUM *in Catarrho suffocativo.*

Rec. Ladani puriss. ʒvj. *styrac. liquid.* ℥i.
ol. de Mastich. ℈i.
caryophyll.
rorism.
macis ã ℈ß.
pulv. succini optimi ʒß.
Lapid. Magnet. ʒij.
C. ol. Mastich. & Cer. s. q. f. Emplastrum.

Hoc derasis capillis capitis vertici imponendum.

III. ALIUD *in apoplexiâ, paralysi, Epilepsiâ, Catarrhis &c. Altenburgensium.*

Rec. Macis. Nucistæ. Olibani. Mastich.
styrac. calamin. gummi juniperi ã ℈ij. *gr. v.*
rosar. r. ʒi. *Ladani* ℥iv.
Terebinth. cypr. ℥ij. *f. s. a. in mortario calido Emplastrum.*

N. bregmati applicatum in dictis affectibus mira præstat.

IV. EMPLASTRUM OPHTHALMICUM.

Rec. radic. consolid. major. minor. ã ℔ß.
fl. chamæmel. Melilot. lut. Croci. ã ℥ij.
farin. fabar. ℥iv.
fœn. græc. ℥iß.
butyri rec. ʒvj.
coq. s. a. tandem terantur. f. Empl.

N. Si addideris ei succi absinth. cymin. ã ℥i. *Medicinam ei parem non facile invenies. Facit ad contusiones & concussiones oculorum, resolvens & exsiccans materiam in parte affectâ circa oculos contusos, dolorem insuper mitigans.*

V. EMPLASTRUM *in Paralysi partium cum dolore juncta.*

Rec. *Empl. diapalm.* ℥ijß.
ungvent. Aregon. ℥ß.
ol. Euphorb. ʒiß.
chamæmel. ʒß.
c. ceræ s. q. f. Empl. in formâ magdaleonis.

VI. EMPLASTRUM *anti-Pleuriticum Jos. M.*

Rec. *Picis navalis* ℥iß.
♀*ris triti* ℥ß.
ceræ flav. ʒvj.
Terebinthin. clar. ℥ß.
ol. coct. chamæmel. s. q. f. Empl. & applic. præmissâ V. S. & medicamentis specificis.

VII. EMPLASTRUM *in* Mammillarum *inflammatione.*

Rec. Sevi corvini.

ceræ alb. ā p. æ.
liquefiant addendo Terebinthin.
ol. violar. ā f. q.

Per hanc mixturam traducatur charta & apponatur parti affectæ.

VIII. EMPLASTRUM SPLENETICUM de cicutâ D. D. S.

Rec. cicutæ M. *iij.*
fl. genistæ M. *j.*
gummi Ammoniac. ℔*iß.*
infunde in f. q. ✕ *deinde ebulliant, donec ammoniacum fit dissolutum, posteà cola, adde fucci Nicotian. ver.* ℥*vj.*
Ebuli ℥*iv.*
iterum ebulliant, tandem adde
resin. Pini
Terebinthin. ā ℥*iij.*
Styrac. calamith. ʒ*vj.*
Myrrh. ℥*iß.*
ol. coct. de cappar.
ceræ ā q. f. f. Emplastrum.

IX. EMPLASTRUM HYDROPICUM D.D.E.

Rec. thuris Mastich. ā ℥*i.*
santal. rubr. ℥*ß.*
fl. chamæmel. n.
rof. r. ā M. *j. pulverif. Misce cum Cerâ ol. chamæmel. & juniperi f. q. f. Emplastrum.*

X. EMPLASTRUM ad quasvis febres, etiam Quartanam. D. E.

Rec. gallarum. Salis commun. pulver. tormentarii.
camphoræ ā q. f. pulverifa, & cum Terebinthinâ f. f. a. Maſſa, *ex quâ formentur Emplastra ad magnitudinem quadrantis taleri, pulsibus manuum applicanda, quando & quâ horâ quis velit, eâdem horâ quotidianarius, post 5. Tertianarius, post 7. quartanarius, post 9. iterum ea removeat & in fluvium projiciat.*

XI. ALIUD in malignis & aliis febribus summo cum successu sæpè expertum.

Rec. Terebinthin. Venet. ℥*i. liquefactæ in aheno cupreo, adde aranearum vivarum magnarum no xx. agita cum spatulâ ligneâ, donec araneæ albæ vel gryseæ appareant, vel ferè non amplius conspiciantur, adde posteà pulverem carnis bufonum ficcat. rubet. ficcat. ā* ℥*ß.*
Tartari crudi ℥*i. Sabinæ* ʒ*ii. ol. Scorpion. Matthiol. q. f. ad justam consistentiam omnia agitando cum spatulâ ligneâ (cave ne manibus nudis tangas) donec in justam massam Emplastri abeat.*

N. Hoc Emplastrum eò efficacius fuerit, si bufones juxta Bucleri Hyberni inventum ab Helmontio patefactum in tumul. Pestis & ab Athanas. Kirchero in Scrutinio Pestis repetitum p. 350. in antidotum redigantur, vid. de hoc P. Johann. Faber. in sui Panchymici Libr. V.

XII. EMPLASTRUM anti Quartium I. B. v. H.

Rec. Tabaci q. v. affunde vini s. q. coque ad ebullitionem per dimidium horæ spatium, posteà coletur; Colaturæ adde

Mellis comm.
Ceræ. & ol. de Capparib. s. q. f.
Empl. applica tepidè Lieni.

XIII. EMPLASTRUM Anti-arthriticum D. G. R.

Rec. gummi galbani. ammoniac.
ã ℥i.
Carann. ℥ß. *Solve in* ✠ *&*
trajice per linteum,
Mucilagin. sem. psyllii.
cydon.
radic. alth.
consolid. maj. cum
▽ *parat.* ℥iv.
coq. ad humidit. consumpt. &
justam consistentiam
adde Ol. Laurin. ℥vj.
expr. Nuc. Moschat. ʒiij.
d. juniperi ʒij.
cumini ℈i.
balsam. 🜍 *cum ol. terebinthin.* ʒiß.
pulv. rad. ireos Fl. ℥iij. ʒi.
zedoar.
aristoloch. cav. ã ℥i.
Myrrh. oliban. Mastich.
ã ʒiij.
Succini ℥ß.
croci or. ʒij.

c. cerâ, pice, coloph. Terebinth. s. q. f. Empl. servetur pro usu.

XIV. ALIUD Anti-Podagricum. N. à S.

Rec. oliv. optim. ℔i. *contusis in mortario affunde ol. oliv.* ℔ß. *infunde in vitrum imminente novilunio, interdiu expone soli, noctu verò B. hoc continues per mensem, posteà exprime; & Rec. ceruss.* ℔i. *extrahe ejus animam, donec nulla remaneat albedo, abjice fæces & Rec. Magnetem,*
Terebinth. ã ℥iv.
Ceræ ℔ß.
Liquefac. super △, *adde oleum expressum. M. porro adde*
Olibani ℥iß.
Myrrh. ℥ß.
Hæc omnia super △ *liquefacta cum fuerint, adde*
Magnetis calcinat.
camphor. ã ʒij.
ebulliant semihorulæ spatio, refrigefactis adde
animam ♄turni, vel ejus oleum.

XV. ALIUD ad Nodos Podagricos vel ♀nereos.

Rec. Picis navalis ℔ij.
colophon. ceræ citrin. ã ℔. v.
Sem. Nasturt.
bacc. Lauri
🜍*ris vivi.*
Sem. cymini. anisi.
croci.

absinth.

absinth.
pulegii,
mastich.
cinamom.
zinzib.
caryophyllor. ā ℥i.
ex pulveris. f. s. a. Empl.

N. Sequens tamen oleum antè Emplastri usum est usurpandum.

Rec. ol. ceræ
lil. alb.
anethi ā ℥i.
M.

XVI. ALIUD ad tophos Podagricos.

Rec. pulv. radic. hermodactyl.
aronis.
Succini. Lapid. calaminar.
ā ʒij.
Magnetis ℥i.
Mercurii ⚍ti
⊕ol. ad rubed. calcinat.
⊕tri. ā ʒvj.
gummi Carannæ ℥i.
galbani bdellii.
ammoniac. opopanac.
tacamahac. Serapini ā ℥ß.
saponis Veneti ʒiij.
ol. d. benzoin.
d. ♀ destill.
d. Terebinthin.
d. Ligni sancti
balsam. ♎ris ā ʒiij.
Ceræ & Tereb. ā s. q. f. Empl.

XVII. EMPLASTRUM ad tophos ♀nereos dissolvendos.

Rec. gummi ✳ci in ✠ solut. ℥xij.
pulv. radic. bryor.
alth. ā ℥ij.
Turpeti mineral. ℥iß.
Ceræ albæ ℥ij. M. f. Empl. s. a.

XVIII. EMPLASTRUM ad tophos ♀nereos non ulceratos.

Rec. tetrapharmac. ℥i.
Lithargyrii ʒiij.
Colocynth. ʒ iß
pulv. olibani alb.
Mercurii ⚍tati ā ʒi.
Argenti vivi. ol. abietin. Ligni sanct. ā ʒij.
✠ sqvyllitic. ol. viperarum ā ℥i. f s. a. Empl.

XIX. EMPLASTRUM ad cancrosos tumores, prohibens, ne ulcera latius serpant.

Rec. ung. diapompholig. ℥iij.
Empl. de mucilagin. ℥i.
radic. scrophular. Ari. ā ʒij.
CC. ust. & præparat.
Cinerum gammaror. & ranarum ā ℥ß.

Misce in mortario calido, adde oleum vitell. ovorum recens extracti q. s. ut consistentiam cerati acquirant.

N. Ulcus si sordidum esse videbitur, blandè tractetur necesse est, ne dolor excitetur: ideoque sequens medicamentum filamentis in eo madefactis ulceri tepidè imponendum.

Rec. ▽ ranarum.
gammaror.

plantagin.
card. b. ã ℥ iß.
Semin. cydon. subtiliss. pulverisat. ℈ ij.
CC. ust. & ppt.
Tutiæ.
plumbi sqvammosi loti & ppti.
cinerum ranar. & gammaror. ã ℥ i.
Theriac. ℈ iv. *M. in mortario & tepidè cum filamentis bis in die impone.*

XX. *EMPLASTRUM in scrophulosis, scirrhosis & nodosis tumoribus planè irresolubilibus* D. D. C.

Rec. fol. hyoscyam. alb. rec. Mandragor. cicutæ.
Nicotian. ver. ã ℥ i.
radic. Mandragor.
alth. ã ℥ iß.
lil. alb. ℥ i.
incis. & contus. coq. in vase fictili cum
Vini Rhenan.
Aq. pluvial. ã *q. s. ad debitam mollitiem, pistentur ac cribrentur per setaceum.*
Cribraturæ adde
Capitum alliorum & cœpar. sub ciner. coct. ã ℥ i.
pingued. porcin. anserin. ã ℥ i.
ol. lil. alb. ℥ i.
iterum ad △nem blandum coque, continuò cum spatulâ agitando & admisce farin. hordei vel tritici, sem. fœn. græc. ã ʒ ij.

pulv. radic. aristol. long.
ireos Fl. ã ʒ iß.
resin. abietis ℥ i.
ceræ q. s. f. Empl. mediæ consistentiæ.

XXI. *ALIUD ad scrophulas* D. *Jos. M.*

Rec. galbani. ammoniac. in ▽ *vit. dissolut.* ã ℥ iß.
Terebinth. Venet. ʒ vj. *aluminis crudi* ʒ iij.
ol. spicæ ℥ ß. *Ceræ novæ* ℥ i. M. *f. Empl.*

XXII. *EMPLASTRUM contra Herniam* C. G.

Rec. gallarum. Nuc. cupress. balaustior.
Sem. plantagin. psyllii. Nasturtii.
capul. glandium. fabar.
aristoloch. long. & rotund.
Myrtill. ã ℥ ß.
pulveris. & in ✠ *rosac. macer. per* 4. ♂ ♀. *Deinde torrefiant & exsiccentur, adde consolid. major. & minor.*
caudæ eqvin. Scolopendr.
Myrrh. aloës. Mastich. Mumiæ ã ℥ ij.
Boli Armen. Lapid. calaminar.
Lithargyr. aur. sang. draconis. ã ℥ iij.
Picis navalis ℔ ij. *Terebinthin. s. q. f. Emplastrum.*

XXIII. A-

XXIII. ALIUD contra Herniam D. K.

Rec. 🜔. Terebinthin. ā ℥i.
ol. coct. Mastich. ℥ß.
croci Martis adstr. ʒij.
Terræ sigillat. ʒvj.
Terræ ⊕ ol. dulc. ℥ß.
corall. ppt.
magnet. ppt. ā ʒij.
Extract. consolid. maj.
aristol. rot. ā ℥i. ʒij.
M. f. Massa extend. super alut.

XXIV. ALIUD ad Herniam. D. C.

Rec. picis naval. ℥iß.
Lithargyrii ℥i.
ceræ r. & virid. ā ℥iß.
gummi ✻ci.
Mumiæ ā ℥i.
Opopanacis.
galbani ā ℥i.
visci q. ℥ij.
aloës ℥iß.
Mastich. ℥i.
✻ ℥ijß.
gypsi ℥ij.
radic. ari.
aristoloch. long. & rotund. āā ℥ij.
Myrrh.
olibani ā ℥iß.
Terebinth. ℥i.
radic. anagall. utriusq. ā ℥ß.
sangvin. humani ℥x. M. f. s. a. Empl.

XXV. EMPLASTRUM NORINBERGENSE S. I.

Rec. ol. olivarum, vel quod melius,
ol. hyperic. ℔ $\frac{1}{4}$
Camphor. ʒiß.
Minii opt. ℥i.
Cerussæ venet. ℔ $\frac{1}{4}$

N. Camphora cum oleo misceatur & per pannum coletur, deindè olea seorsim cum minio ac cerussâ super carbones agitando sæpius miscenda, tandem adde camphoram dicto modo solutam cum oleis & picem liquidam q. s. ad consistentiam.

XXVI. EMPLASTRUM VULNERARIUM.

Rec. ol. de palmâ Indicâ. flavescent. non albi. ℔i.
ol. Lini rectific. ℥iij.
Lithargyrii. ℥viij.
si vis habere cum camphorâ, adde ℥ß.
f. l. a. Empl.

N. Lithargyrium in oleo lini per coctionem prius solvitur. Sin ex aquâ & oleo præparari debet, affunde aquam Lithargyrio, coqve & filtra, adde posteà oleum palmæ indicum flavum (cui, si vis, admiscere poteris aliquid olei camphoræ) & coqve ad consistentiam Emplastri, decoctum lithargyrii successivè semper affundendo.

XXVII. EMPLASTRUM ad extrahendos globulos & sagittas.

Rec. Ceræ albæ ℔i. Colophon. Terebinthin. ā ℥vj.
liquefactis super ignem adde

gummi ammoniaci ʒi.
bdellii. ℥i.
Magnetis contusi ʒv.
Succini lutei ℥iij.
M. pro Emplastro.

XXVIII. EMPLASTRUM fluxus attractivum ad fonticulos & vesicatoria D. D. M.

Rec. resin. abiet. Picis nigr. Terebinthin ā ℥ß.
Mumiæ ʒß.
Tut. ppt. ⊕ol. alb. ā ʒij.
Pulv. Magnet. ʒi. camphor. ℈i.
ol. d. succini ℈ij. N. f. Emplastrum.

XXIX. ARCANUM ad Cancros persanandos, modo ferro aperti non fuerint, infallibile remedium D. Pr.

Rec. radic. serpentariæ major. effoss. mense julio & ad umbram exsiccat.

Arsenici crystallini āā. pulverisf. subtilissimè seorsim, posteà in capaci vitro maneant in fermentatione per tres menses, & hunc pulverem pro magno arcano serva.

Modus administrandi talis est: Abluantur prius labia cancri & scrophularum malignarum cum aquâ Nymphеæ, posteà inspergatur dicti pulveris nonnihil, & relinquatur super labia usq; ad diem XV. & transactis hisce diebus eschăræ cadent. Residuum deinde cancri & scrophularum seq. Emplastro sanabitur.

Rec. gummi Ammoniaci. Bdellii. ā ℥i.
galbani. Sagapeni. Opopanacis. ā ℥ß.

in 🜊 solutorum, soluta exprimantur & ad aceti consumptionem evaporent; posteà

Rec. ol. chamomill. ℥iij.
Petrolei.
hyperici ā ℥iß.
Laurini ℥ß.
Terebinthin. ʒi. ceræ novæ ʒiij.

Ponantur simul cum prædictis gummatibus super lentum △nem & seq. pulvis injiciatur:

Rec. lithargyrii aurei ʒiv.
Lapid. calaminar. ℥vj.
aristoloch. long. & rot.
olibani. Mastich.
myrrh. el.
corall. r. & a. ppt.
fl. ♉nii ā ℥ß.
Carabe ʒi.
Mumiæ. camphor. sal. ⊕oli. āā ʒij.

M. pulverisf. & cum suprà dictis lento △ne misce continuò movendo donec f. Empl. Quorum Unum manè Cancro imponendum, alterum verò vesperi qualibet semper vice mutando ex Ms. B.

SECTIO

11, Emulsiones.

SECTIO XI.
DE EMULSIONIBUS.

I. EMULSIO confortans in febribus ardentibus.

Rec. Aq. acetos. Semperviv. Plantagin. fl. borragin. ā ℥iß.
Semin. Melonum non rancid. excorticat. ℥i.
f. Emulsio, adde
Manus Christi perlat.
Syrup. de canellâ
Myv. cydon. ā ℥ß.
Spirit. rub. id.
rosar.
cydon. ā ℈i.
M. S.
köstliche Stärck-Milch.

II. ALIA.

Rec. amygd. dulc. excorticat. ℥i.
pinear. mundat. ℥ß.
▽ *rosar. fr.*
ceras. n. ā ℥iij.
f. Emulsio, adde
Aq. cinamom. opt. ʒiij.
Spirit. rosar. ʒi.
Aq. Carbuncul. ʒß.
Magister. perlar. ʒi.
corall. ʒß.
Manus Christi perlat. ʒij.
fol. ☉ *no. iij.*
M. d. ad vitrum. S.
köstliche Stärck-Milch.

III. EMULSIO in defluxione salsâ & tenui.

Rec. ▽æ *Nucis Moschat.* ℥i.
Looh. san. ℥ij.
Scabios. ℥iß.
Sem. Melon. ʒi.
Papav. alb. ʒvj.
f. Emulsio, adde
Syrup. de papav. s. ℥i. M.
S. Linderungs-Milch.

IV. EMULSIO in febri ardente.

Rec. Amygdal. dulc. ʒvj.
amar. no. iij.
Pistac. ʒiij.
Sem. papav. alb. ʒiß.
4. fr. maj. ā ʒß.
Aq. Cichor.
rosf. r.
acetos. ā ℥ij.
f. Emulsio, adde
julep. ros. ℥ß.
Manus xsti perlat. ʒvj.
Magister. Cordial. ʒiß.
Aq. Cinamom.
Spirit. rosar. ā ʒi.
M. S.
kühlende Stärck-Milch.

V. EMULSIO HYPNOTICA.

Rec. Semin. papav. alb. ʒiij.
Melonum ℥i.

Aq.

Aq. Nymph.
Lactuc.
Verben. ā ℥ij.
hypnotic. compos. ℥i.
f. Emulsio, adde
Magister. *Cordial. nostr.* ʒi.
M. pro aliquot dosibus.

VI. EMULSIO STEGNOTICA.

Rec. Sem. 4. fr. maj. ā ʒij.
Papav. alb. ʒiij.
amygdal. dulc. ℥i.
Aq. Cydon. ex succ.
fol. querc.
Plantagin. ā ℥ij.
f. Emulsio, adde
Aq. cinamom. cum vino cydon. ℥i.
Myv. *cydon.* ℥ß.
M. S.
Anhaltende Stärck-Milch *pro 4. dosibus.*

VII. EMULSIO contra Lumbricos.

Rec. *Semin. cannabis.* ℥ß.
citrin. ʒi.
Aq. fl. persic. ℥iv. *f. Emulsio, adde corallinæ*
CC. ust. ā ʒß.
sp. Citri. gutt. x. M.
pro 2. & 3. dosibus.

VIII. EMULSIO Cathartica.

Rec. Semin. melon. excorticat. ʒi.
resin. gialapp. gr. vij. vel ix. contunde & misce in mortario marmoreo sensim affundendo
▽ *rosar. optim.* ℥i.
cinamom. ʒij.
Rotul. Manus xsti ʒß.
Spirit. rosar. gutt. iij. M. *pro 1. dosi.*

IX. EMULSIO externè applicanda in febribus.

Rec. ▽ *verbenæ.*
fol. persicor.
ros. r.
lactuc. ā ℥ij.
Nuc. persic. ʒi.
Sem. papav. alb. ʒij. *f. Emulsio, adde spirit. rosar.* ʒij.
M. S.
Umschlag um das Haupt.

X. ALIA in Hemicrania.

Rec. ▽ *rosar. lactuc.* ā ℥iij.
Spirit. vini opt. ℥ij.
Nucl. persicor. ʒijß.
Sem. papav. alb. ℈ij.
Myrrh. *rubr. subtil. pulveris.* ʒi.
M. *f. Emulsio.* S.
Umschlag um das Haupt.

XI. ALIA.

Rec. Nucl. persicor.
amygdal. amar. ā ʒvj.
Sem. anethi.
papav. alb. ā ʒiij.
Aq. verben.
fl. sambuc. ā ℥ijß.
f. Emulsio, adde Lapid. prunell. ℥ ijß.
M.

N. Lin-

12, Epithemata.

N. Lintea hâc emulsione madefacta & leviter expressa tepidè fronti applicentur ac temporibus, sæpiusque repetantur in agrypniâ & cephalalgiâ symptomaticâ in febribus.

SECTIO XII.

DE EPITHEMATIS.

I. EPITHEMA in Melancholicis affectibus.

Rec. Aq. Meliss. ℥iij.
fl. citri. ℥i.
▽. Carfuncul. ℥ß.
spec. temper. Cordial. ℈i.
Confect. alkerm. ʒß.
Spirit. Cinamom. ℈i.
aceti rosac. ʒij. M. pro epithemate, in quod linteamina sæpius intingantur & applicentur fronti & temporibus.

II. EPITHEMA in defluxionibus ad oculos.

Rec. rosar. rubr. tut. ppt. Myrobal. Citrin. ā ʒi. pulverif. subtil. indantur in nodulum, qui decoct. seq. immergatur; Rec. ▽ rosar. fœnicul. āā q. s.
in quib. ebull.
Rec. ros. r. p. jß.
Sem. fœnicul. ʒi.
fl. euphrag. p. i.
in colatur. ℥ivß. infunde nodulum superiorem, qui cum decocto semper in Loco stet calido, intinge & oculis impone.

III. EPITHEMA pro Pulsibus.

Rec. fl. Cordial. ā p. j.
lavendul. p. j.
Ligni Rhod.
Santal. alb.
Cortic. Citri ā ʒi.
Incis. & contus. in seric. saccul. duobus pro pulsibus, qui seq. aquâ per vices humectandi.
Rec. ▽ destill. pomor. Limon. rosar. fr. ā ℥iij.
cinamom. ʒij.
acet. rosac. ʒiij. M. S. Pulswasser zum Säcklein.

IV. ALIUD pro pulsibus.

Rec. Aq. destill. Limonum ℥iij.
Spirit. rosar.
lil. convall. ā ʒiij.
Carbuncul. ʒiß.
ol. d. apoplectic. gutt. v.
Confect. alkerm. ʒß.
M. S. Puls-Wasser.

V. ALIUD pro pulsibus.

Rec. cortic. citri exter. recent. ʒij.
radic. ir. Fl. ʒi.
cinamom. el. Macis *ā ʒß.*
summit. majoran.

basilic.
thymi.
fl. lavendul. ā *p. j.*
ros. r. p. ij.
Ligni aloës ℈i.
incis. indantur in seric. saccul. pro pulsibus, qui seq. aquâ humectandi,
Rec. ▽ *meliss. citrat.*
lil. convall.
ros. r. ā ℥i.
acet. lavendul.
ros. r.
rub. id.
fl. sambuci ā ℥ß. M. S.
Puls-Wasser.

VI. EPITHEMA *singulare ad Nodos podagricos. D. W.*

Rec. Saponis nigri q. s. cui adde de vitello ovi crudi tantum, quantum est saponis medietas, & optimè misce, donec Sapo proprium amiserit colorem, quo facto super stupas lini subtiles cum spatulâ extende, & loco dolenti applica. Desuper autem impone.

Rec. albumin. ovor. farinæ tritic. ā *q. s. pro linimento panniculo lineo obducendo, quod strenuè loco affecto applicandum nec removendum, nisi 5. aut 6. dies fuerint elapsi.*

VII. EPITHEMA *ad dolores podagricos.*

Rec. saponis Veneti. q. s. cui adde ol. olivar. s. q. & cerussæ q. s. pro Ungvento, cui addi potest camphoræ s. q. vel non.
M. obducatur panno lineo.

SECTIO XIII.
DE EXTRACTIS.
I. EXTRACTUM CEPHALICUM ET NERVINUM. CL. Z.

Rec. Castorei elect. q. v. inciso affunde Spiritus cerasor. rectific. q. s. factâ maceratione unius diei abstrahatur per cucurbit. vitr. fortiter destillando in MB. totus spiritus affusus, ad castorei siccitatem: spiritus abstractus studiosè asservetur. Ex residuo affuso sp. vini s. q. repetitis vicibus extrahatur Essentia, quousque spiritus affusus colore inficiatur; tandem spiritus tincti omnes filtrati in Alembico vitreo leni balnei calore abstrahantur ad consistentiam Syrupi liquidam, residuum ex cucurbitâ effusum in vitream patinam aquæ diplomatis debitè immersam evaporet ulterius ad densam Extracti consistentiam,

13, Extracta.

stentiam, cui demum jungatur & restituatur destillatus ab eo spiritus suprà asservatus, & additâ Essentiæ arantiorum saccharinæ ex recent. cortic. paratæ ℥ß. f. Extractum justæ consistentiæ.

Hujus usus est in apoplexiâ, epilepsiâ, lethargo nec non variolis & aliis exanthematibus expellendis notabilis.

II. *ALIUD.*

Rec. radic. zedoar. doronici. pœoniæ. ā ʒi.
visci quercin. ℥iß.
croci ℥ß.
cortic. aurantior. ʒiij.
Succini albi ℥i.

incisis & cucurbitæ vitreæ immissis infunde spir. vini rectificat. ℔i. factâ maceratione per 2 ♂ ♀, abstrahe destillando in MB. ℥vj. Spiritus fragrantis, quo seorsim asservato in vitro clauso, fiat specierum residuarum cum s. q. spir. vini rectificati extractio repetitis vicibus ad plenariam virium extractionem, spiritus omnes tincti & filtrati in MB. abstrahantur ad remanentiam ℥x. Hic liquor, cui pauxillum resinæ inhærebit, coletur per linteum. Resina in colatorio residua leni calore nonnihil exsiccetur, quâ interim servatâ, liquor colatus in diplomate ad consistentiam Extracti evaporet, cui Extracto tandem jungatur sua resina, cum superiori primitus destillato & reservato Spiritu soluta, additis

ol. Nuc. Moschat. express. ʒß.
d. Cinamom.
Ligni Rhod. ā ℈ß.
Succini. ℈i.
prius cum Sacchar. in elæosaccharum conversorum.
Magister. Matris perlarum q. s.

M.

f. Extractum justæ consistentiæ.

Usus ejus est in apoplexiâ, epilepsiâ, vertigine, uteri suffocatione. Dos. à ℈i. ad ʒß. in convenienti vehiculo.

III. *EXTRACTUM ALEXITERIUM D. D. Z.*

Rec. radic. angelic. Carlin. Scorzoner. ā ℥ij.
zedoar. contrajerv. ā ℥ij.
fol. Scordii nostr.
rutæ hortens. ā M. iij.
Cortic. Citri. rec.
rec. aurantior. ā ℥iß.
Croci Optim. ℥ß.
Succini albi ℥iß.
Myrrh. el. ℥ij.
incisa & contusa immitte cucurbitæ vitreæ, quibus superaffunde
Sp. vin. rectificat. ℥viij.

ut saltem species nonnihil humectentur. Factâ maceratione unius diei, abstrahantur in MB. sp. vini affusi ℥iij. quo interim asservato species prænominatæ cum spir. vini s. q.

extrahantur & quidem repetitis affusionibus & decantationibus ad totalem virium extractionem. Colaturæ postea omnes filtratæ destillando in MB. abstrahantur ad ℔i. qui liquor, cui etiam nonnihil resinæ inhærebit, coletur per linteum & in diplomate ad extracti spissitudinem evaporet, huic superior separata resina prius in vitro exsiccata & denuò cum superiori prius abstracto spiritu à speciebus soluta, adjungatur & probè commisceatur, additis

ol. d. baccar. juniper. ʒj.
Citri
Cinamom. ã ℈i.
expr. Nuc. Moschat. ʒi. prius cum Sacchar. s. q. in elæosaccharum redactorum f. Extractum.

Usus Ejus est in febribus malignis pestilentialibus ad malignitatem expellendam & sudores eliciendos. Dos. ℈i. & ʒß.

IV. EXTRACTUM *anti-Pestilentiale T. d. B. à D. D, S. R.*

Rec. I. Theriac. optim. ℥iij.
Croci Or. ℥i.
f. cum sp. vini extractum.
Rec. II. fl. ♀ris ℥i.
myrrhæ el. ℥ij.
ol. d. bacc. juniperi. q. s. ad eminent. 4. digitor.
ol. d. succini ʒi.
digere per quatriduum, postea filtra & de hâc extractione adde priori part. xij.
Rec. III. radic. angelic.
enul. ã q. v. f. cum spir. vini Extractum, hujus partes xvj. adde prioribus & digere simul calore lenissimo in ⅩⅩ clauso per octiduum.
Tunc filtra & ad Extracti consistentiam redige, cui adde
Sal CC. volatil.
succini volatil. ã part. xij.
Est summum arcanum in Peste.
Dosis à ℈i. ad ʒß.

V. EXTRACTUM *anti-arthriticum G. P.*

Rec. Opii Th. ℥ij.
Succi Limonum depurat. ℥xvij.
digere per 14. ♂♀. in ∴ sæpius agitando, exprime, filtra & coagula ad formam mellis, fiant ℥ij. ʒvj. ℈ij.
Serva, jam
Rec. radic. imperator. ℥i.
Pimpinell.
angelic.
vincetoxic. ã ʒij.
valerian. ℥ß.
enul. ʒij.
zedoar.
caryophyllor.
Macis.
cubebar. ã ʒiß.
h. chamædr.
chamæpyth.
Meliss. ã ʒß.

Spi-

14, Infusa seu Claceta.

Spirit. juniperi ℥xij.
pone in digestionem, posteà exprime, destilla per B.
destillato adde Extractum superius
Essent. Croci ʒiß.
Viperarum ℥ß.
M. adde Moschi ʒß.
ambræ ℈ij.
digere per 14 ♌♁
Dos. ʒi. cum ▽ cinamomi in paroxysmo arthritico.

Sedat dolorem intra horæ spatium, & sudabit ægrotus insequente somno. Posteà 24 horar. spatio elapso lenitivo corpus purgandum est.

SECTIO XIV.
DE INFUSIS seu CLARETIS.

I. CLARETUM corroborans Caput & Nervosum genus D. J. M.

Rec. cubebar. caryophyllor. Cinamom. calam. arom. ā ℥ij.
infunde per noctem in vini Malvatici ℔iv.
manè per manicam Hippocr. colentur, adde Sacchar. ℥viij.
S. Hauptstärckender Wein.

II ALIUD.

Rec. cubeb. cardamom. ā ʒiij.
caryophyll. cinamom. ā ℥iß.
cortic. aurant.
visc. quern. ā ʒi.
Macera per aliquot ♌♁ in vini Malvatici ℔v. posteà clarifica per manic. Hipp. & f. claretum.

III. ALIUD.

Rec. h. betonic. rorism. salviæ. primul. veris. ā p. ij.
fl. stæchad. A. betonic. lil. convall. rof. r. ā p. j.
Cardamom. Nuc. Moschat. Caryophyll. Cinamom. ā ℈ij.
Cubeb. calam. arom. ā ʒi.
Cortic. Citri aurant. ā ℥ß.
infunde in vini Malvatic. Mensur. j.
adde Sacchar. opt. ℥iij. filtra per manic. Hipp. M. f. Claretum.

IV. CLARETUM PECTORALE.

Rec. radic. glycyrrhiz. helenii. irid. Fl. ā ℥ß.
Cortic. Citri, aurant. ā ʒij.
h. Marrub. alb. Scabios. veronic. tussilag. hyssop. Pulmon. ā p. p. ij.
fl. Scabios. Meliss. betonic. ā p. j.
Passul. min. ℥ß.
Sebesten. jujub. ā no. x.
Croci, Cass. lign. Cinamom. ā ℈ij.

cubebar. caryophyll. Nuc. Moschat.
ã ʒß.
infunde per noctem in vini helenii vel Malvatici s. q. adde Sacchar. benid. ℥vj. *f. per* Manic. *Hippocr. s.*
Brust-Claret.

V. CLARETUM *stomachale.*

Rec. *radic. acori. calami aromatic.* ãã ℥ß.
caryophyllat. cyperi ã ʒij.
fol. Menth. *calaminth. betonic.* ã *p. ij.*
fl. Spic. Meliss. *ros. r.* ã *p. j.*
Cortic. Citri aurant. ã ʒij.
Mastich. ℥i.
ζζber. Macis. *galangæ* ã ʒi.
cardamom. Cass. lign. Lign. aloës.
gran. piperis. ã ʒß.
infunde in s. q. vini Rhenani, adde Sacchar. ℥iij.
filtra f. claretum.

VI. CLARETUM *Matricem confortans.*

Rec. *Cinamomi. anthophyll.* ã ʒij.
rad. Costi zedoar. ã ʒi.
Nuc. Moschat. no. ij.
infunde in vini rubri ℔iijß. *per noctem, manè per manic. Hippoc. colat. adde Sacchari* ℥vj.

VII. VINUM ARTHRITICUM.

Rec. h. chamædr. chamæpyt. Salv. ã ℔ij.
fl. primul. ver. ℔i.
anthos. ros. r. visci q. ã ℔ß.
Cortic. Ligni Sancti ℥ix.
radic. chinæ ℥iij.
incisa reponantur in amphoram musto plenam.

INFUSA & CLARETA Laxativa.

I. NODULUS *in* MALO HYPOCHONDRIACO. D. D. K.

Rec. radic. cichor. ℥i.
polypod. q. ℥ij.
gialapp. ℥ß. ʒij.
summitat. betonic. Meliss. ã M. j.
Senn. A. s. s. ℥ij.
Cryst all. ♀*tari.* ℥ß.
Semin. anisi ʒß.
incis. & contus. d. ad nodulum ex s. r.
infunde in vini prius tepefacti Mensur. jß.
Usus hujus est in pastus introitu haustus bonus.

II ALIUD D. L. H.

Rec. radic. cichor. polypod. q. fœnicul. ã ʒij.
cortic. inter. sambuc. ʒij.
h. betonic. M. ß.
ceterach.
Meliss. ã M. j.
fl. borrag. M. ß.
Senn. A. s. s. ℥i. ʒij.
rhabarb. el. ʒiij.
Ellebor. nigr. ʒi.
Cinamom. ℈ij.

Vj. Infusa seu Claretа.

zinziber. alb. ʒi.
Cryſtall. ♀tar. ʒij.
inciſ. & contuſ. d. ad nodulum ex ſ. r.

Uſus in malo hypochondriaco cum Melancholiâ complicato.

III. ALIUS NODULUS in Hydrope D. D. E.

Rec. Cinerum. tamariſci.
juniperi.
vitis.
ſalicis.
geniſt. ā M. j.
radic. vincetoxic.
valerian. ā ℥ij.
urtic. ℥ß.
angelic.
Enul. ā ʒi.
ireos. ʒij.
Liquiriz. ʒi.
bacc. juniperi. ℥ß.
rhabarb. el. ʒ ij.
Semin. Citri ʒi. f. Nodulus in vino vel in dimidiâ parte ✠ & ▽ macerandus.

N. Scroto verò ſemper Emplaſtrum applicandum, cujus deſcriptionem vide ſupra ſub Emplaſtro Hydropico D. D. E.

IV. VINUM Catharticum D. D. E.

Rec. Scammon. pulveriſat. reſinoſ. ʒi. ſp. vini ℥vj. ſtent per 8 ♂ ♀ optimè clauſa & quotidie agitentur; effundatur ſpiritus clarus, cujus ʒi. diſſolut. cum ▽ cinamom. ſecundæ deſtill. ℥i. Sacchar. ℥ij. purgat efficaciter.

N. Niſi Saccharum addatur, præcipitabitur.

V. CLARETUM PURGANS in Catarrho.

Rec. Mechoacann. alb. ℥ß.
cinamom. opt. ℥i.
caryophyll. ℥ß.
zinziber. Piper. galang. cardamom. cubeb. ā ʒi.
Macis. ʒß.
Nuc. Moſchat. no. ij.
Sem. aniſ. fœnicul. ā ℥ij.
h. Majoran. baſilic. lavendul. ā ʒi.
inciſ. groſſo modo affunde ſp. vini ℔ij.
aq. Cinamom. roſat. ℥iv.
Vini Malvatic. ℔ij.

Macerentur per 4. ♂ ♀ & colentur per manicam Hippocr.

Rec. Colatur. q. ſ.
Sacchar. Mannæ ā ℥ij.
iterum ſtet in loco calido, donec clareſcat.

SECTIO

SECTIO XV.

DE LIQVORIBUS.

I. LIQVOR OCULORUM ♋ D.D.J.M.

Rec. Ocul. ♋ s. q. solve in sp. ⊕tri rectificat. aceto temperati s. q. inde retortæ, abstrahe ad siccitatem; relictam solutionem digere cum sp. vini, filtra.

II. ALIUS D. G. R.

Rec. Oculos ♋ crudos, misce pulverisat. cum ol. ♀tari p. d. parato, digere calore MB. per 10. ☍ in phiolâ. Coagulato affunde sp. vini, stent in digestione per aliquot ☍ & effundatur prægnatus spiritus.

III. ALIUS PERLARUM.

Rec. Perlarum s. q. affunde sp. ⊖lis ad 4. digitorum eminentiam, abstrahe residuum & cum sp. vini circula.

IV. LIQVOR NEPHRITICUS D. D. Ch.

Rec. Lapid. lyncis. judaic. Lazuli. Spongiæ, Percar. ocul. cancr. ana s. q. pulverisat. affunde sp. salis optimè rectific. s. q. stent in loco calido per 3 ☍. posteà per inclinationem separa solutionem, hanc destilla lento △ donec nihil plegmatis prodeat, fracto vitro materiam induratam pone in cellam ad deliquium, solutionem tertiâ vel quartâ vice destilla & in loco frigido toties p. d. solve, demum cum sp. vini digere.

V. LIQVOR LITHONTRIPTICUS D. D. Z.

Rec. ♀tari crudi pulverisat. ℔i.
Lapid. judaic. Lyncis. spongiæ ocul. ♋. cryst all. ā ℥ijß.
reverbera invicem per aliquot ☋, ut fiat instar cretæ, inde cucurbitæ, affunde ⋇ s. q. digere per 4. septimanas, decanta, filtra, abstrahe per MB. & residuum solve p. d. solutum cum spiritu vini digere.

N. ad eundem modum & Liquor cordialis D. D. J. M. parari potest ex ocul. ♋. margarit. Corall. r. Lapid. percarum. Ebor. & CC. solut. cum sp. ⊖lis & demum sp. vini circulat.

SECTIO XVI.

DE MAGISTERIIS.

I. MAGISTERIUM EPILEPTICUM D. D. J. M.

Rec. *Ungul. alcis,*
cranii humani violentâ morte defuncti.
cornu alcis,
CC. ā ℥i.
smaragd. or. ver. ℥ß.
unicornu veri ʒij.
pulveris. affunde Menstruum *ex* ⊖le *&* O *pptum s. q. solve, & solutum* ≂ta *sp.* ⊕oli, *postmodum* ≂tatum *edulcora, & adde*
Magisterii *succini ʒi.*

II. MAGISTERIUM CORDIALE D. D. J. M.

Rec. Margarit. *or. ppt.* ℥ß.
corall. r.
Lapid. percar. ā ℥i.
rasur. ebor.
CC. ā ʒvj. Pulverisat.
cum dicto menstruo solve, & sp. ⊕*oli* ≂*ta tandem edulcora.*

N. Ex hisce duobus præparatur specificum Cephalicum D. D. J. M. cum fecul. radic. pœon. addit. Cinnabar. ♁*nii in justâ dosi.*

III. MAGISTERIUM CORDIALE D. D. G. M.

Rec. Margarit. *vel* Corall. *r. pulverisat. s. q.*
affunde succi citri depurati & cum sp salis rectificat. acuat. q. s. ad solutionem: solutum cum ▽ *f.* ≂*ta & edulcora, siccato adde* Ambræ *grys. solut. in ol. d. rosar.*

Dos. à ℈ß. *ad* ℈i. *in convenienti vehiculo.*

IV. MAGISTERIUM CORDIALE D. D. K.

Rec. Matris *perlar.* Margarit. *ppt.*
Corall. *r. ppt.*
ocul. ♋ *ppt.* Dentis *equi marini ā q. s. solve cum* ✠ *s. q. solutum* ≂*ta cum sp.* ⊕*oli & postmodum edulcora.*

Dosis à ℈i. *ad* ʒß.

N. Cum sp. ⊕ *elegantissima etiam juxta Cl.* ZWELFER, *præscriptum conficiuntur magisteria, quem consule in Append. ad P. A.*

SECTIO XVII.

DE MORSULIS & ROTULIS.

I. MORSULI CAPUT confortantes.

Rec. cardamom. cubebar. cinamom. el.
caryophyll. ā ʒiij.
macis. ʒi. Nuc. Moschat. no. j.
cortic. citri condit. incis. ʒij.
fl. anthos. betonic. lavendul. borragin. tunic. ā p. ij.
Pinear. pistac. ā incis. ℥ iij. Nuc. indic. condit. incis. no. j.
confect. alkerm. cum sacchar. s. q. solut. in aq. lil. convall. s. q. f. s. a. Morsuli.

II. MORSULI Anti-phthisici D.D.C.

Rec. amygdal. dulc. mundat. ℥j.
Sem. 4. fr. major. excortic ʒvj.
Papav. alb. ʒij.
Urtic. R.
bombac. ā ℈iv.
terantur in mortario lapideo, affunde ▽æ Pulmonar. s. q. f. Emulsio, cum quâ dissolve sacchari albi ℥vij.
rosat. tabul. ℥v.
violat. tabul. ʒiij.
condit. incis. ℈ij.
condit. incis. ℈iß.
Spec. Elect. resumptiv. rec. ℈ivß.
Diatrag. fr. ℈ij.
Diarrhod. Abb.
Diatr. santal. ā ʒß.
Solut. Margarit. Or.
Corall. āā gutt. xx.
Extract. liquiriz. ℈i.
Lact. ♀ris ʒi.
Pulmon. vulpis ppt. ʒij.
Incisa Misce ad △nem blandum, instilla in fine extra △nem ol. d. anisi. Cinamom. āā gutt. v. f. confectis in Morsulis ponderantibus ʒij.
N. Pro divitibus addi potest ambræ. Moschi āā ℈ß.

III. MORSULI de CITRO.

Rec. Solut. perlar. Or. ʒij. dissolve cum s. q. Succi Citri recent. ad formam pulticulæ.
Cortic. Citri condit. incis. ʒij. & suprà △nem in patellâ solve Sacchari alb. ℥iv. cum succo Citri f. Morsuli ponderantes ʒij.

IV. MORSULI CONFORTANTES.

Rec. Carnis Citri condit.
Nuc. indic. condit.
Pyror. Moschatell. condit.
cynosbat. condit. ā ʒij.
cinamom. incis. ℈ij.
Amygdal. dulc. excortic. Pinear. excortic.
pistac. excorticat. ā ℥ß.
Sacchar. Canar. in aq. cinamom. & rosar. solut. ℥vj. f. s. a. Morsuli

Pro

17, Morsuli e rotulae.

Pro divitibus addi potest Confect. alkerm. ℥i.

V. MORSULI ♀nerem stimulantes.

Rec. Electuar. diasatyr. ℥i.
radic. eryng. condit. incis. ʒvj.
pinear. excorticat. incis.
amygdal. dulc. excortic. & incis. ā ʒiij.
spec. aromatic. rosat.
diarrhod. A. ā ʒß.
ambræ gryss.
zibeth. opt. ā gr. iv. Sacchar. in aq. Cinamom. solut. ℥vj. f. s. a. Morsuli.

VI. ROTULÆ Caput confortantes D. F. H.

Rec. *Extract. calam. aromatic.*
rutæ ā ℈i.
ol. d. rutæ.
succin. ā ℈ß.
Sacchar. alb. solut. in aq. rut. s. q. ℥iv. f. Rotulæ.

In præservatione, apoplexiæ, epilepsiæ, vertiginis &c.

VII. ROTULÆ in præservatione & ipso paroxysmo etiam Melancholicæ hypochondriacæ.

Rec. spec. diambr. rosat. novell. ā ʒi.
Margarit. ppt. Or. ʒß.
smaragd. Or. ppt. ℈i.
ambræ grys. gr. iij.
ol. d. carui gutt. iv.
Sacchari solut. in ▽ā card. b. ℥iij. f. Confectio in Rotulis.

VIII. ROTULÆ in tussi inveterata ex causa frigida.

Rec. fl. ♀ris s.
Terebinthin. coct. ut pulverisari queat. ā ʒß.
pulver. myrrh. el.
Sem. angelic. ā ʒß.
Succ. liquiriz. ʒiß.
Sacchar. opt. penid. ā ℥ij. cum infus. gummi tragac. fact. ex aq. tussilagin. f. Trochisci irrorat. ol. d. anisi gutt. xiij. S.
Huste-Küchlein.

IX. ALIÆ.

Rec. Sacchar. albiss. ℥viij. solve in △ ros. s. q. coque ad consistentiam debitam, cui ab △ne remoto injice resin. styrac.
Mastich. el. ā ʒß.
quibus liquatis adde spec. diair. ʒij.
pulv. radic. ireos. ʒi.
croci gr. viij.
ol. d. anisi gutt. iv.
Cinamom. gutt. j.
Caryophyll.
Macis ā gutt. v. f. Rotulæ.

X. ALIÆ.

Rec. spec. diair. s. ʒß.
Extr. scabios. veronic. ā ℈ij.
ol. d. anisi gutt. viij.
terebinthin. gutt. vj.

cum Sacchar. albiss. in aq. Looh. san. solut. ℥iij.
f. Rotulæ.

XI. ROTULÆ Purgantes ex succo berberum.

Rec. resin. Scammon. ℈ijß. cremor. ♀tari. ℈iv.
Sacchar. alb. pulv. ℥iv. coq. s. a. in succo berberum & f. Tabellæ.

N. Saccharum albissimum pulverisatum & parumper △ne leni exsiccatum paulatim infusum in succum berberum excipe, tantumque imbibe, dum benè dissolutum appareat, statim supra ignem lentum continuò spatulâ commovendo, si calefiat, ut circumquaque bullæ appareant, dissolutumque saccharum spatulæ adhæreat, ab △ne remove, ac illi Scammonium ac ♀ alcohol Sacchari ℥ß. prius commisti injice. M. ac tabulæ latæ marmoreæ vel ligneæ, ut in Rotulas abeat, injice.

XII. ROTULÆ Confortantes D. G. M.

Rec. Confect. alkerm. ℥ß.
Margarit. Or. trochisc. ℈i.
ambræ grys. ℈i.
Mosch. opt. ℈ß.
Sacchar. albiss. in aq. ros. fragrantiss. solut. ℥viij. f. s. a. Rotulæ.

SECTIO XVIII.
DE OLEIS DESTILLATIS.
I. OLEUM ANTIPODAGRICUM.
D. Ch.

Rec. rasur. Ligni Gvajac. Chinæ. Sassafras ā. ℔i. ♌tilla per retortam optimè lutatam liquorem, oleum Spiritu & phlegmate impregnatum & in recipiente capaci collectum, semel atque iterum per cucurbitam rectifica. Quater rectificatum liquorem, phlegmate per destillationem simplicem remoto, separa, & in distinctis recipientibus collige, tàm Spiritum, quàm oleum. Spiritum, phlegmate leni destillatione in cinere abstracto, ad usum benè munitum & tanquam arcanum in multis affectibus summâ cum utilitate applicandum reserva. Oleum indiget vicissim diligenti rectificatione, quæ fit per cucurbitam in MB. Factâ rectificatione ol. in cucurbitâ, remanet fuliginosa materia indurata & instar speculi recipiens objecta visibilia, nisi hoc fiat, olei rectificatio non ritè facta est: sed de-

denuò repetenda in cinere & tamdiu continuanda, donec materia remanens in cucurbitâ indurescat, & speculi instar sit pellucida & apta ad recipiendam quamvis formam visibilem. Hoc modo rectificatum oleum collige in cucurbitâ vitreâ & ℥v. adde Laudani opiati ℥ij. ʒij. olei Ligni gvajaci ℥iij. ol. d. succini albi rectific. ℥vj.

stent in digestione per menses duos in loco calido vel Sole meridiano, posteà destilla in ∴ per 24 ☿ OLEUM NIGRUM anti-podagricum, quo locus dolens inungendus ante fornacem, subitò penetrat & dolorem sistit.

Spiritum supra dictum in ▽ card. b. scabios. Pimpinell. ãã s. q. ad gutt. xij. tempore curationis propines.

Tempore autem præservationis unam atq; alteram guttam semel in septimanâ in haustu vini assumat cubitum iturus, cui subjungat olei inunctionem parcâ manu.

II. OLEUM SAPONIS.

Rec. spirit. vini ardent. saponis opt. trit. ã
impone retortæ & ♌la lento △ne, urge sub finem △nem ut materia egredi possit; ol. subruffum innatabit ▽æ viridi ab eâ separandum, & rectificandum.

Usus & vires. Illitum antiquas sanat convulsiones, contusiones, tineam, ulcera maligna, cephaleam, si temporibus illinatur.

III. OLEUM CARMINATIVUM.

Rec. ol. de succin. alb.
aurant.
chamomill. ã ʒij.
cymini.
anisi.
Corni. ã ʒiß.
anethi ʒi.
M. & ad usum reserva.

Vires. In omni flatulentâ affectione colicâ, hystericâ, &c. notabilis est effectus. Dosis est à gutt. iij. ad iv. vel v.

IV. OLEUM NEPHRITICUM.

Rec. ol. d. juniperi. Succini alb. rectif. ã ℥iß.
Terebinthin. ℥i.
Sal. ♀tari albiss.
fermenti panis ã ℥ß.
Sal. commun. ʒvj.
Aq. Petroselin.
heder. terr. ã ℔ij.
destilla per ⅩⅩ. separa oleum & pro usu reserva.
Dosis est à gutt. v. ad vi. in vehiculo appropriato.

Illa Alfilatio.

V. OLEUM ad defluxiones externum.

Rec. gummi galban. carann. ā ℨß.
Opii Th. ʒvj.
ol. hyoſciam. Laurin. ā ℥iij.
ſaponis venet. ℔iß.

deſtilla per retortam. Rectifica unà cum ▽*â per* ⅩⅩ *ex arenâ, & ſepara oleum.*

Uſus & vires. Externè inunctum lenit dolores à defluxionibus ortos.

SECTIO XIX.

DE OLEIS per infuſionem & coctionem paratis.

I. OLEUM ANTEPILEPTICUM probatiſſimum.

Rec. radic. ariſtoloch. long. rec. & optim. mundat. ℥i.
Caſtorei. Euphorbii ā ʒi.
olivar. ℥iij. *vel* ℥iv. *circiter.*

Radix ariſtoloch. inciſ. prius cum oleo olivarum coq. & demum reliqua addenda ſunt ingredientia invicem mixta tecta operculo coquenda & demum per linteum colanda.

N. Oleum hoc in inſultu Epileptico & ſingulis lunæ quadraturis ſpinæ dorſi à nuchâ incipiendo uſque ad coxendicem inunctum mira præſtat, in ipſo paroxyſmo & extra paroxyſmum, manè ac veſperi ex comm. amici.

II. OLEUM VULNERARIUM D. à C.

Rec. Myrrhæ el. ℥i.
thuris. Maſcul. ℨß.
ol. d. terebinthin. ℔ij.

lento △*ne ferveant in vaſe fictili vitreato, tum remove ab* △*ne, & paulò poſt adde pulver. Myrrh. & thuris, cavendo ne faciem comburas, quapropter citò cooperiatur, poſteà iterum parum ferveat.*

Vires. Valet ad omnia vulnera & ulcera præcipuè in partibus nervoſis.

III. OLEUM admirandi effectus in Pleuritide & quovis dolore cujuſcunque partis.

Rec. fl. cyclaminis. q. v. mundentur à pediculis;
olei olivarum optim. ad eminent. duorum digitorum, bulliant in ollâ vitreatâ △*ne lentiſſimo, poſteà exprime, & in hoc oleo expreſſo infunde denuò tantundem florum prædictorum & inſolentur per menſem, poſtmodum cola & pro uſu ſerva.*

SECTIO

20, Pilulæ.

SECTIO XX.

DE PILULIS.

I. PILULÆ in CATARRHIS. ex causâ frigidâ.

Rec. *Ladani depurati* ℥i.
Nuc. Moschat. ʒß.
Cardamom. ℈ß.
Mastich. gr. viij.
Olibani gr. vj.
resin. Scammon. gr. viij.
Moschi. opt. gr. iv.
ambræ gr. viij.
ol. d. Cinamom. gutt. vj.
Citri gutt. v.

M. f. ex his Pilulæ cum ▽ *lil. convall. ad magnitudin. pisorum.*

Usus ad noctem sub horam somni 3. vel 4 nō. Mane 6 *quatuor horis ante prandium.*

II. ALIÆ in Catarrhis.

Rec. *Ladan. depurat.* ℥iß.
Mass. pilul. Mastichin. ʒß.
Nuc. Moschat. ℈i.
Cardamom. ℈ß.
Moschi gr. iij.
Ambræ gr. vj.
resin. gialapp. gr. xij.

M. f. *ex his Pilulæ ad magnitud. pisor.*

Dos. nō. vij. vel ix. manè jejuno stomacho deglutiendæ.

III. PILULÆ *in Epilepticis insultibus ad præservationem. D. F. H.*

Rec. *Ladan. depurat.* ℥i.
Extract. MP. Cochiar. ℈i.
Succin. alb. ppt. ℈ß.
Sal. volatil. succin.
sangvin. hum. ā *gr. xij.*
resin. gialapp. ℈i.
Moschi. gr. v.
Ambræ gr. vij.

M. f. Pilul. cum ▽ *fl. tiliæ s. q. instar pisor.*

Dos. nō. vij. ad ℈ß. *Manè & vesperi ante lecti introitum.*

IV. PILULÆ *in* Malo *hypochondriaco.*

Rec. *Aloës rosat.* ℥i.
Trag. stomachal. ʒß.
spec. diarrhod. ℈ß.
resin. gialapp. ℈i.
Limaturæ ♂*tis.* ʒiß.
Cinamom. ʒß.
Syrup. capillor. ♀ *s. q.*

M. f. Massa *dividatur in* XVI. *partes æquales & ex qualibet parte formentur Pilulæ nō.* XI. *Et fient præparatæ* CLXXVI. *intra octiduum absumendæ singulo die nō.* XXII. *Manè undecim, & horis pomeridianis itidem undecim.*

N. Si malum nondum inveteratum fuerit, sumi possunt semel vel bis. Alias per quatuordecim dies & ultrà illarum

illarum usus est continuandus, subducunt leniter cum εὐφορία absque ullis ventris torminibus. Illarum usus non impedit negotia vel domestica, vel politica. Potus etiam non nocet. Vitiosorum humorum copia alvi multiplicat beneficium, & vice versâ. Communic. ab Amico.

V. ALIÆ in Malo hypochondriaco.

Rec. succi absinth. nostrat. ℔ij.
in quibus dissolve Aloe. soccoterin. ℔i. & leni calore ad siccitatem iterum inspissa, addendo pulv. rof. r. ℨij.
Mastich. Myrrh. oliban. succin. alb. Croc. A.
bacc. laur. excorticat. ā ℥ß.
resin. gialapp. ℥i.
extract. Ellebor. nigr. ℥ij. M. c.
Elixir. Propr. s. q.
f. Massa, ex quâ formentur Pilulæ pisorum magnitudine, quarum dosis nō. vij. vel ix. trihorio à cœnâ.

VI. ALIÆ HYPOCHONDRIACÆ.

Rec. MP. Tartar. Marocostin.
Extr. fol. Senn. A.
diacatholic. ā ℨß.
Sal. succini volatil. gr. iij.
ol. d. Macis gutt. vj.
form. Pilul. gr. j. pondere, insperg. pulv. rof. rubr.
S. Pillen auf etliche mahl.

N. Dos. nō. xv. singulis mensibus post novilunium.

VII. PILULÆ POLYCHRESTÆ D. E.

Rec. Aloës Socoterin. ℥i.
Myrrh. el. ℨvj.
Croc. Or. ℨi.
Mithridat. ℨvj.
Pulveris. minutissimè misce in mortario cum Mithridat. f.
Pilulæ instar pisor. minimorum.
Dos. nō. vij. horâ unâ & circiter ante cœnam. In sequente die leniter alvum subducunt & ventriculo ac intestinis adnatas sordes abstergunt, putredini resistunt, omnemque acorem in sanguine tollunt, unde in febribus cujuscunque generis conveniunt.

VIII. PILULÆ HYSTERICÆ.

Rec. fermenti narcotic. cum succ. c. ℥ß.
Extr. radic. valerian. ℥ij.
Croci. ℥ß.
ol. d. succini ℨß.
pulv. succin. alb.
Myrrh. r. ā q. q. s.
M. f. Pilul. instar pisorum.
Dos. à vij. ad ℈ß. in vehiculo appropriato.

21, Potiones et mixturæ.

SECTIO XXI.

DE POTIONIBUS ET MIXTURIS.

I. POTIO alterans & confortans in Apoplexiæ initio. D. C.

Rec. ▽ *rorismarin. primul. veris. lil. convall. c. vin. ā ℥ß.*
apoplectic. Lang. Syrup. de stœchad. āā ʒvj.
Confect. alkerm. ʒß.
Spirit. ceras. n. ʒiß.
Succini ʒß.
Tinctur. fl. tunic. ʒij.
Arcan. Vitriol. gutt. vij. M.
S. Stärck-Träncklein.

II. POTIO confortans in Epilepsiâ.

Rec. Spirit. lil. convall. ℥iij.
fl. tiliæ ℥i.
Aq. Cinamom. ʒiij.
confect. alkermes ℈i.
Syrup. ceras. cum fl. tunic. ℥ß.
M.
Dosis cochl. j. vel ij.

III. ALIA.

Rec. aq. lil. convall. c. vin.
salv.
rorismarin. āā ℥i.
Confect. alkerm. ℈ij.
Magister. cranii hum. ℈ß.
perlar. Or. gr. viij.
Spir. ceras. n. ʒi.
Syr. de canella ℥i. M. S.
Stärck-Tranck.
Dos. cochl. j. vel ij.

IV. ALIA pro unâ dosi.

Rec. ▽ *apoplectic. ℥ij.*
spirit. lil. convall. ʒij.
specif. cephalic. ʒß.
spec. diambr. gr. viij.
Syr. fl. stœch. A. ℥ß. S.
Stärck-Tranck.

V. POTIO anti-Pleuritica.

Rec. Aq. fl. papav. rh.
Card. b. ā ℥iß.
aq. fl. acaciæ.
acetos. ā ℥i.
Syr. fl. papav. rh.
Card. b. ā ʒ vj.
de jujub. ℥ß.
rasur. minut. priapi cervi
Ocul. ♋ *ppt. ā ℥i.*
sang. hirci s. ℈ij.
Dentis apri pp. ā ʒß.
Tinctur. fl. papav. rh. ℥ß.
M.
Dos. cochl. ij. vel iij.

VI. MIXTURÆ CORDIALES Confortantes.

Rec. Aq. Cordial. ℥ß.
Cinamom. ʒij.
Roob. Rib. Berber. ā ℥iij.
Confect. alkerm. ʒß.
Ess. ambræ

M *spirit.*

ſpirit. lil. convall.
fl. tiliæ ā ℈i.
⊕ol. *rectific. gutt. v.*
ſpecific. mei anodyni ℈ß.
M. *pro unâ doſi circa horam veſpertinam.*

VII. ALIA.

℞. Aq. *Cordial.* ℥ij.
betonic. ℥i.
ſpirit. lil. convall.
fl. tiliæ.
roſ. fr.
cinamom. ā ℥ß.
conf. alkerm. ʒi.
Syrup. Ceraſ. cum fl. tunic. ℥iß.
Eſſ. ambræ ℈i. M. *pro 4. doſibus.*

VIII. ALIA.

℞. *Aq. Cordial.* ℥iij.
fl. borrag.
bugloſſ. ā ʒvj.
Pulp. Citri inter. ℥iß.
Cortic. citri rec. inciſ. ʒvj.
Eſſ. ambræ
ſp. lil. convall.
roſ. ā ℈i.
Roob. *Rib.*
Berber. ā ℥iij.
Sacchar. Candi q. ſ. M. pro aliquot doſibus.

IX. ALIA.

℞. *Syrup. fl. papav. rh.*
ceraſ. n.
cum fl. tunic. ā ℥i.
Aq. fl. borragin.
calendul. ā ℥i.
roſ. fr. ℥ß.
ſpirit. roſ. r.
rub. id. ā ℈ij.
Eſſ. ambræ ʒiß.
Magiſter. *Cordial.* ʒi.
M. doſ. ij. vel iij. cochl.

X. MIXTURÆ STOMACHICÆ in Vomitu bilioſo. D. B. O.

℞. *Vini granator.* ℥ij.
cydonior. ℥iß.
Myv. *cydon.* ʒvj.
Syrup. fl. tunic. ʒij.
M. *doſ. coch. ij. iij. &c.*

XI. ALIA in vomitu bilioſo.

℞. *Syrup. de agreſtâ.*
ribium ā ℥i.
▽ *acetoſ.* ℥iijß.
roſar. ℥ß.
ſp. ⊕*ol.* ♂*tis cum tinctur. roſar. r. ſ. q. M.*

XII. MIXTURA in diarrhœâ.

℞. *Syr. de ſucc. cydon.*
granator. ā ℥iß.
de ſucco ribium ℥i.
Extract. liquid. abſinth. ℥ß.
tormentill. inſpiſſ. ℈ij.
M. doſ. cochl. j. per vices.

XIII. MIXTURA contra colicam D. J. M.

℞. *Aq. zedoar. c. v.* ℥ij.

22 Poma ambrae.

Syr. Cortic. aurant. ℥ß.
intestin. Lupi exsiccat. & pulveris. ʒi. *M. f. Potio.*

XIV. ALIA.

Rec. ▽ *carminativ. Dornerel.* ℥i.
spirit. anticolic. ʒß.
syrup. cortic. aurant. ʒiij. M. *pro unâ dosi.*

XV. MIXTURÆ ANTINEPHRITICÆ D.J.M.

Rec. Aq. *Saxifrag. alkekeng.*
fragor. Nucl. persic. ã ℥iß.
ocul. cancr. ppt. ʒi. *Lapid. nephritic.* ʒß.
Syrup. alth. Fernelii. ℥ij.
M. *f. Potio pro aliquot dosibus.*

XVI. ALIA.

Rec. aq. alkekeng. virg. aureæ ã ℥ß.
Magister. *Nephritic.* ʒß.
syrup. fragor. ʒiij. M. *pro unâ dosi.*

XVII. POTIO ad hystericas Passiones.

Rec. Matricar. M. *ij. Sem. fœnicul.* ℈ijß.
Castor. ʒß.
bacc. juniperi ʒij.
vini albi ℔ß.
coq. in ollâ benè perlutatâ per bihorium; Colaturæ adde rasur. argenti puri parum.
Offeratur in ipso paroxysmo, & ne nauseam creet, aromatisetur pauxillo ▽ *Cinamomi.*

XVIII. ALIA ad eundem Affectum.

Rec. Aq. Matricar. *artemis.* ã ℥ij.
Cinamom. ʒij.
fecul. bryon. ʒi.
Ess. Castor. ʒß.
Ambræ gr. ij.
eleosacchar. succin. ℈i.
M. pro duabus dosibus.

SECTIO XXII. DE POMIS AMBRÆ.

I. POMUM AMBRÆ.

Rec. Lign. Rhod. ʒß. *Santal. Citrin.* ʒiß.
Cortic. citri ℈ij.
Croci or. ʒß.
fl. Meliss.
ros. r. ã ℈i.
gummi benzoi.
Ladani ã ʒi.
styrac. calamit. ℈iv.
gall. Moschat.
alypt. Moschat. ã *gr. x.*
Ambræ grys. gr. vj.
Mosch. gr. viij

c. s. q. Mucilagin. Tragac. infus. in ▽ rosar. f. Massa.

II. ALIUD.

Rec. Balsam. de Peru ℈i.
Liquidambr. ℈ij. gr. v.
styrac. calam. ppt. ℈ij.
Tacamahac. solut. in vino Malvatic. ʒi.
ol. Nuc. Moschat. expr. ℈ij. gr. v.
Mastich. gutt. v.
Ambræ gr. v.
Moschi gr. iij. f. Massa.

SECTIO XXIII.

DE PULVERIBUS.

I. PULVIS ant-Epilepticus D. G. M.

Rec. Cinnabar. ♁nii optim. rectific.
Nativ. ungaric. vel Armen. ā ℥ß.
smaragd. Or. ppt.
CC. s. △.
Cornu Alcis s. △.
Visci corylin. ā ℥i.
M. dosis à ℈i. ad ʒi.

II. ALIUS EPILEPTICUS D. F. H.

Rec. Pulv. Marchion. ʒij.
Oss. de corde cervi ʒiß.
unicornu veri ʒi.
cinnabar. Antimonii rectif.
Nativ. ā ʒi.
M. f. Pulvis.
Dos. à ℈i. ad ʒi.

III. ALIUS EPILEPTICUS J. R.

Rec. Cinnabar. nativ. ʒi.
unicornu veri ʒi.
CC. ust. & ppt. ʒij.
visci quern. in ♌ decerpti ʒij.
Terræ sigillat. ver. ʒiij.
Magister. perlar.
Corall. ā ʒß.
Cinnamom. el. ℈i.
M. dos. à ℈ß. ad ʒß.

IV. ALIUS EPILEPTICUS P. H. D.

Rec. Cranii humani s. △ calcin.
Cornu alcis s. △.
Cryſtall. ppt.
smaragd. Or. ppt. ā gr. vj.
♁nii diaphor. ℈i.
Magister. CC.
succini.
Corall. r.
perlar. Or. ā ℈ß.
Sal. succin. volatil.
cranii human. volatil. ā gr. ij.
fecul. radic. pœon. ʒß. M.
Dos. à ℈ß. ad ʒß.

V. PUL-

V. PULVIS ANTIPHTHISICUS.
D. G. R.

Rec. rad. ireos Fl.
Scorzoner. ā ʒi.
Sem. 4. fr. major. excortic.
papav. alb. ā ʒiß.
Portulac.
Malv.
alth.
Citri
cydon. ā ʒi.
Amyli
gummi A.
Tragacanth. ā ℈ij.
Terr. sigillat. nō ij.
Boli Armen.
Succi hypocyst. ā ʒi.
Pulmon. vulp. ppt. ʒiß.
Pulverisat. adde Sacchar. alb. ℥iij.
candi. ℥i.
ol. d. anisi ℈i.
Spec. diarrhod. Abb. ʒi.
M.

VI. ALIUS ANTIPHTHISICUS
D. D. E.

Rec. Visci pyrorum.
fol. Salviæ ā ℥i.
pulmonar.
veronic.
fl. farfar. ā ℥ß.
Pulmon. Lupi ppt.
enulæ ā ʒij.
Sacchar. candi albiss. ℥ij.
M. f. Pulvis. Dosis ʒi. ad mensem unum.
N. Vis & basis rei consistit in visco pyrorum.

VII. ALIUS ANTIPHTHISICUS
D. E. L.

Rec. Pinear. ʒi.
Pistac.
amygdal. dulc. ā ʒß.
Sem. 4. fr. major. ā ℈iv.
cydonior. Malv. Lactuc. portulac. Endiv. ā ℈ijß.
gummi Arabic.
Tragacanth. ā ℈i. gr. v.
Spodii ppt.
Margarit. Or. ppt. ā gr. xiv.
CC. ppt. Corall. r. ppt. āā gr. vij.
Limatur. chalyb. ppt. gr. v.
Succi liquiriz. ℈ij.
Pulmon. vulp. ppt. ℈ij.
spec. diatragac. fr.
Diatr. Santal.
Diapenid.
Elect. resumptiv. ā ℈ij.
Diamargarit. fr.
Diarrhod. Abb. ā ℈ß.
Sacchar. Penid.
alb. ā ℥iij. M.
Dos. ā ʒß. ad ʒi. ʒij. ʒiij.

VIII. PULVIS ad Hæmoptysin.

Rec. radic. liquiriz. consolid. maj. alth. ā ʒiij.
Sem. 4. fr. maj. excortic. non rancid.
hyoscyam. ā ʒi.
fol. equiset. sicc. ʒß.

gummi Arabic.
tragacanth.
Sarcocoll.
thuris ā ℈ij.
Boli Armen.
ocul. cancr. ppt. ā ʒ i.
Succi liquiriz. ʒij. M.
f. Pulvis Dos. est à ʒß. ad ʒi. vel ʒiß.

IX. PULVIS PECTORALIS balsamicus D. G. R.

Rec. Balsami 🜍ris cum ol. d. fœnicul. ʒij.
Sacchar. cand. alb. ℔i.
M. suprà △nem leniter, add. ol. d. anisi ℈ij. incorporentur omnia.

X. ALIUS PECTORALIS balsamicus D. V. S.

Rec. balsam. 🜍 cum ol. d. juniperi ʒiij.
spec. diatragac. fr. ʒij.
fl. 🜍ris cum Myrrh. & aloë ♎at ʒi.
ol. d. anisi ʒi. Sacchar. candi. ℔i.
M. f. Pulvis.

XI. PULVIS anti-pleuriticus. D. D. B.

Rec. rasur. dentis apri ʒß.
radic. bardanæ
Semin. Cardui Mariæ
Lign. visci quern. ā ʒij.
fl. papav. rh. ʒß.
thuris el. ʒi.
ocul. cancr. ppt. ʒiß.
Lapid. Percar. ℈ij.
croci or. ℈ß.
S. al. Card. b. ʒi.
M. f. Pulvis. Dos. à ʒß. ad ʒi.

XII. ALIUS anti-pleuriticus D. D. S.

Rec. rasur. dentis apri ʒiijß.
visci quercin.
radic. Bardan. āā ʒiß.
M. f. Pulvis. dos. à ʒß. ad ʒi.

XIII. ALIUS anti-pleuriticus Ejusd.

Rec. ocul. Lucii piscis recent. exempt. & torrefact.
♋ ppt. āā ʒi.
Mandibul. Lucii pisc.
rasur. dent. apri āā ʒij.
Lapid. percar. ppt.
talorum Leporis
Semin. Card. Mariæ.
Artemis. rubr. ā ʒi. M. f.
Pulvis subtilissimus.
Dos. à ʒß. ad ʒi.

XIV. PULVIS probatissimus ad Cordis palpitationem D. G. M.

Rec. Ebor. ppt. ʒß.
Corall. r. ppt. ʒi.
Margarit. Occid. ppt. ℈ß.
ol. d. rec. Citri gutt. x. M.
Dosis, quantum singulo mane in brodio calido tribus cultelli cuspidibus sumi potest.

23 Pulveres

XV. PULVIS CORDIALIS
in Saxonicis & Brandenburgicis
officinis aulicis usitatus.

Rec. Hyacinth. ppt.
margarit. Or. ppt.
Corall. r. ppt.
CC. ppt.
Terr. sigillat. ã ʒvj.
Sapphir. Or. ppt. ʒij.
Smaragd. Or. ppt.
Succini alb.
Unicorn. marin. ver. ã ʒi.
Oss. de Corde Cervi
Ocul. ♋ ppt.
Lapid. percar. ppt.
talor. leporis.
Oculi luciorum ã ʒi.
zedoariæ (si placet) ʒi.
fol. ☉ nõ. xv. M. f. Pulvis subtilissimus.
Dos. à ℈ß. ℈i. ad ʒß. vel ultrà.

XVI. ALIUS CORDIALIS
D. D. B. B.

Rec. Margarit. Or. ppt. ʒi.
CC. ust. & ppt. ʒvj.
Oss. de Corde Cervi nõ xv.
Santali Citrin. ℈iv.
Lapid. Smaragd. Or.
rubini.
granator. ã ℈i.
M. f. Pulvis subtilissimus.
Dos. à ℈i. ad ʒi.

XVII. PULVIS CORDIALIS
BEZOARDICUS D. D. S.

Rec. CC. s. △ ppt. ʒiß.
Terræ sigillat. strig.
Ocul. ♋ ppt.
Boli Armen.
radic. tormentill.
Succini ppt.
Margarit. Or. ppt.
Corall. r. ppt. ãã ℈i.
Oss. de Cord. Cervi ℈ß.
Smaragd. Or. ppt.
Sapphir. ppt.
Lapid. Bezoar. Or. ãã ℈i.
M. f. Pulvis. Dos. ℈i. vel ʒß.

XVIII. ALIUS BEZOARDICUS
D. G. R.

Rec. CC. s. △ ppt. ʒiß.
Ocul. ♋. ppt.
Terr. sigillat.
Succin. alb. ppt.
Margarit. Or. ppt.
Corall. r. ppt. ã ℈i.
Oss. de Corde cervi.
smaragd. Or. ppt.
hyacinth. ppt.
sapphir. ppt. ã ℈ß.
lapid. bezoar. Or. ℈i.
M. f. Pulvis.

XIX. ALIUS BEZOARDICUS
Ejusdem.

Rec. CC. ust. & ppt. ʒij.
Oss. de Corde cervi nõ. ij.
Bezoardic. mineral. ʒß.
chrysolit. ppt.
hyacinth. ppt.
smaragd. Or. ppt.
rubin. ppt. ã ℈i.

Ocul-

Ocul. ♋ ppt.
Corall. r. ppt.
Margarit. Or. ppt. ā ʒß.
Succin. alb. ppt. ʒi.
Terr. sigillat. nō. ij.
lapid. bezoar. Or. ℈ß.
fol. ☉ nō. v. M. f. Pulvis.

XX. ALIUS BEZOARDICUS D. Ch.

Rec. ♁nii diaphoretic. sexies cum 🜕 crudo in ✠ calcinat. albiss. ℥i.
magister. corall. r. ʒij.
margarit. Or. ʒi.
CC. s. △ ʒijß.
unicornu veri ʒß.
rasur. Eboris ʒiß.
M. f. pulvis subtiliss. Dos. à gr. vj. ℈ß. ad ʒß.

Vires & usus. Est medicamentum tutum, jucundum ac utile in affectibus tàm malignis, quàm aliis sudorem indicantibus, summè calidis, in quibus tutò alexipharmaca calida, ut Theriaca, Mithridatium &c. exhiberi non possunt. Cum primis in peste exhiberi potest cum Theriac. ℈i. vel cum Lapid. bezoar. gr. vj. vel cum terrâ sigillat. str. vel bolo Armen. ʒß. vel sine his simpliciter. In febre cephalicâ, ungaricâ, petechiali, variolis, Morbillis, Lue ♀nereâ, elephantiasi, ascite, tympanitide, tumoribus, particularibus aliis brachiorum, pedum, maxillæ, femorum, scapulæ, erysipelate, destillationibus jam dicta membra obsidentibus, imò in omnibus vitiis p. n. quæ per sudorem discussionem & medelam requirunt, optatissimum. Ex comm. D. D. E.

XXI. ALIUS BEZOARDICUS D. F. H.

Rec. Cornu alcis s. △.
CC. s. △. ā ʒi.
Ebor. s. △ ʒij.
Magister. Spinar. viperar. ℈iv.
Dent. equi marini
Ocul. ♋.
Matr. perlar. ā ʒiß:
bezoard. ☉lar.
♂tialis. ā ʒß.
Oss. de Cord. Cerv. ℈ij.
Cinnabar. ♁nii rectif.
Nativ. Armen. ā ʒij.
fol. ☉ nō. v.
M. f. pulvis, adsperge Spirit. bacc. sambuc. q. s.
Dos. est à ℈ß. ℈i. ʒß. ad ʒi. in appropriato vehiculo.

XXII. PULVIS ALEXITERIUS Viperinus.

Rec. Lingvar. viperin. no. ix.
Cordum earundem nō. ix.
annulorum ex spinâ nonū quemque in ordine incipiendo à primo, qui est ad caput; exsiccata redigantur in pulverem; adde
Lapid. bezoar. Or. ad pondus omnium. Misce & sub-

23, Pulveres.

subiunge Off. de corde cervi
unicorn. ver. ā ℈i.
Nuc. vomic. Cass. ℈ß.
Cass. Lign. gr. iij.
Boli Armen.
Terr. sigillat.
Spodii ppt. ā gr. vj.
Xyloaloes gr. iv.
M. f. Pulvis subtiliss. Dos. à ℈ß. ℈i. ad ʒß.

XXIII. PULVIS ANTIFEBRILIS. A. G.

Rec. Sal. Card. b.
Centaur. min. ⊖ lat. ā ℥i.
Tinctur. sicc. Antimonii ʒiß. M. f. Pulvis.
Dos. à ℈ß. ℈i. ad ʒß. in ▽ card. b. ante paroxysmum.

XXIV. ALIUS FEBRILIS. D. D. S.

Rec. 🜕 fixi. ℥ß.
fl. ✱ ʒi.
fl. 🜍ris. ʒiij.
Santal. r. ℥i.
M. f. Pulvis.
Dos. à ʒß. ad ʒi.

XXV. PULVIS DYSENTERICUS D. F. H.

Rec. Croci martis adstr. ℥i. CC. ust. & ppt. ℥ß.
radic. bistort. tormentill. āā ʒij.
cinnamom. el. ℈i.
Sacchar. ♄turni. ℈ij. M. f. Pulvis.
Dos. ℈i. ad ʒß.

XXVI. ALIUS DYSENTERICUS Ejusdem.

Rec. pulver. prædicti ℥i.
unicorn. fossil.
rasur. dent. equi marin. ā ʒij.
bezoardic. Martial. ʒiij.
♁nii calcinat. cum rasur. CC. ʒij.
cruoris leporis in martio per canes venaticos interempti ʒij.
Cord. & Epat. serpentum, nō. iij.
rad. rubr. sanicul. alpin. ʒiß.
M. f. Pulvis, cujus Dos. est à ℈ß. ad ℈i. ʒß. ad ʒi.

XXVII. ALIUS DYSENTERICUS.

Rec. summitat. tenell. quercus. ʒiij.
Terræ sigillat. str.
boli Armen.
radic. bistort. ā ʒi.
Nuc. Moschat.
rasur. dent. equi marin.
Corall. r. ppt.
Lapid. hæmatit. ā ʒß.
M. f. Pulvis, Dos. à ℈i. ad ʒß. vel ʒi.

XXVIII. PULVIS CARMINATIVUS seu ANTI-COLICUS.

Rec. Castorei el. ʒij.
Semin. cymin.
Cortic. aurant. ā ℥ß.
M. f. Pulvis, Dos. ʒi. in vino.

XXIX. ALIUS CARMINATIVUS D. S.

Rec. Cortic. aurant. ℥iß.

dent. infer. auratæ.
ocul. lucii piſcis.
♋
ſuccini alb. ppt.
talor. leporis
zedoar. āā ʒij. M. f. Pulvis, doſ.
à ʒß. ad ʒi.

XXX. PULVIS CACHECTICUS D. D. S.

Rec. *Limatur. ♂tis q. v. irrora aq. abſynth. vel fraxin. in quâ earundem ſalia diſſoluta; relinq. tamdiu donec rubiginem contrahat;*

Rec. *hujus croci ℥iij.*
CC. ppt. ℥ß.
Magiſter. perlar. Or.
Corall. r. ā ʒiß.
Cinamom. ʒß.
Cryſtall. ♀ ʒi. M. f. Pulvis. doſ.
ā ʒß. ad ʒi.

XXXI. ALIUS CACHECTICUS P. H. D.

Rec. *Croci ♂tis cum ſp. ⊕ol. parat. ℥ij.*
Santal. r. ℥i.
rhabarbar. opt. ℥iß. M.
f. Pulvis ſubtiliſſ.
Doſ. à ℈i. ʒß. ad ʒi.

XXXII. PULVIS EPATICUS RUBER Dresd.

Rec. *Cryſtall. ♀tar. albiſſ. ℔ij. imbuantur in marmore ſp. ⊕oli rectificat. ℥iv. continuè miſcendo, donec omnis ſpiritus abſumptus fuerit; deindè* Rec. *ſantali rubr. el. ſubtiliſſ. in marmore pulveriſat. ℥iv. imbuatur ſp. vini optim. ℥viij. per vices immiſcendo, ut fiat inſtar paſtæ, & ad aërem ſiccando, iterum miſcendo & exſiccando, donec omnem ſpiritum abſumſerit. Poſtea Cryſtall. ♀ cum ſp. ⊕oli & ſantal. cum ſp. vin. ſ. q. imbutum miſce ſuper marmore exquiſitiſſimè, exſicca & ad uſum reſerva.*

XXXIII. PULVIS Aperitivus Spleneticus D. D. K. R. P. M.

Rec. *Cryſtall. ♀.*
♀tar. ⊕lat. ā ℥ß.
ſolut. corall. r.
ocul. ♋. ā ʒß.
fecul. aron.
bryon. ā ʒi.
♁nii diaphor. ʒij.
Myrrh. *rubr. ℈i.*
ol. d. Ligni Rhod. gutt. v. M
Doſ. à ℈i. ad ʒß.

XXXIV. PULVIS ANTI-NEPHRITICUS Ejusd.

Rec. *acidi ♀tari ʒiij.*
ocul. ♋. ppt. ʒij.
Lapid. percar.
Lyncis.
judaic.
Santal. r.

ſpirit.

24, Pulveres purgantes.
25, Salia.

Spirit. ⊕ol. coagulat. cum ⊖le proprio āā ʒi. M. Dos. à ℈ß. ad ʒß. in liquore appropriato.

XXXV. PULVIS HYSTERICUS.

Rec. radic. pœon. debito tempore collectæ ℥i.
anthophyllor. ʒiij.
Croci A.
Castor. ā ʒij.
Succin. alb. ppt.
Magister. matris perlar.
Corall. r. ppt.
salis jovis āā ʒß.
ol. d. succin. alb. ℈i.
M. f. Pulvis dos. à ℈i. ad ʒß. vel ʒi.

SECTIO XXIV.

DE PULVERIBUS PURGANTIBUS.

I. PULVIS LAXATIVUS vegetabilis D. G. R.

Rec. gialapp. resinos. ʒiij.
pulv. polychrest. ʒß.
Lapid. bezoar. Or. ℈i. M.
f. Pulvis, dos. ℈i. ad ʒß.

N. Pulvis polychrestus seu rubinus vegetabilis constat ex resinâ scammon. tinctâ cum santal. rubr.

II. PULVIS LAXATIVUS completus D. V. S.

Rec. Cremor. ♀tari ʒx.
pulv. gialapp. ℥ß.
resin. Scammon.
fecul. aronis ā ʒiß.
sp. ⊕ol. coagulat. ʒß.
ol. d. Citri gutt. xxi.
M. *f. Pulvis. Dos. ℈i. ad ʒß. vel ℈ij.*

III. PULVIS HYDRAGOGUS D. D. J. M.

Rec. Crystall. ♀tari ℈i.
pulv. epatic. rubr. ℈ß.
Magister. gummi de peru gr. viij.
Sal. genist. gr. vi.
ol. d. anisi gutt. ij. M. *f. pulvis.*
Dos. à ʒß. ad ℈ij. vel ʒi.

SECTIO XXV.

DE SALIBUS.

I. SAL APERITIVUM D. F. H.

Rec. Sal. absinth. ℥ij.
Spirit. ⊕ol. ʒij.

Dos. à ℈ß. ad ℈i. vel ʒß. vel per se, vel cum bezoardico martiali aut jo

viali in febribus tàm continuis, quàm intermittentibus cum vomitu conjunctis in vehiculo appropriato.

II. SAL PARTUM promovens.

Rec. Borrac. venet. ʒiij.
Glaciei Mariæ *℥iß.*
M. Dosis à ℈i. ad ʒß. vel ʒi. in ▽ cinamom.

III. SAL DEOPPILATIVUM anti-febrile D.D.K.

Rec. *⊖ volatil. succin.*
CC. ā ʒij.
⊖ ♀tari.
fl. ✳ ā ℥ß.
M. *Dosis est à ℈ß. ad ℈i.*

IV. SAL MIRABILE.

Rec. ol. ⊕li ♄i.
⊖ totidem, solve hoc in ▽ comm. filtra & misce.
Destilla cum terrâ figul. per retortam & prodibit primò phlegma, deinde sp. salis. Sal remanens solve ▽â, filtra, & coagula.
N. Loco *salis etiam ⦶ sumi potest, quemadmodum ad ⊙, ita illud ad ☽ solvendam sumitur.*

V. SAL LITHONTRIPTICUM.

Rec. Sal ononid.
saxifrag.
per ossilin.
urtic. min.
chamæmel.
volatil. succini.
⊡næ.
fl. ✳
Ma*gister. ocul. ♋.*
Lapid. percar.
nephritic.
♀tari ⊕at.
sp. ⊕oli coagulat.
semin. alkekeng. pulveris. ā ʒij.
M. Dos. est à ℈i. ad ʒß. vel ʒi.

VI. ALIUD LITHONTRIPTICUM. D. P.

Rec. Sal *prunell.*
absinth. ā ℥i.
volatil. succini ℥ß.
ol. de succin. ℈iv. M.
Dosis est ā gr. vj. ad ℈i. vel ʒß. in vino vel aquâ saxifragiæ; Omnem materiam sabulosam everrit, & resolvit calculum, in Ischuriâ & dysuriâ commendabile.

VII. SAL anti-podagricum internum.

Rec. Spirit. ⊕oli vel 🜁 q. v. impregna sale ⊡, m̃g. dum cesset ebullitio, abstrahe humiditatem & reliqvum in crystallos concrescet. Dos. est à gr. vj. ad ℈ß.

VIII. SAL anti-podagricum Externum.

Rec. Lig*n. juniperin. crassitie insigni q. s.*

illud

illud perterebra, & cavitatem reple sale communi, & orificiis firmiter obturatis combure △ne aperto, & accipies ⊖ cum ♎re & ⊖ alkali ligni juniperini impraegnatum, quod in sp. vini solve.

N. Tumoribus podagricis impositum utile est.

IX. SAL CAUSTICUM externum M.

Rec. ☽ puriss. per capell. probat. ℥iv.
▽ fort. ℥x.

☽ in scobem redactam solve dictâ aquâ, & postmodum △ni ∴ admove, ubi ☽ soluta fuerit, augeatur △ & lapidem ☽næ acquires instar lanæ, qui per gradus perficitur usque ad ▽ fort. consumptionem.

N. Hoc ipso ad pisi magnitudinem fonticuli applicantur.

SECTIO XXVI.

DE SPIRITIBUS.

I. SPIRITUS APOPLECTICUS. generosus D. G. M.

Rec. radic. Valerian. pœon. vincetoxic. ā ℥i.
h. Meliss. majoran. rorismarin. ā M. jß.
fl. tiliæ. M. iij.
anthos.
lavendul.
spicæ.
salviæ.
primul. veris.
pœon.
betonic. ā M. ß.
Cinamom. ℥iv.
zedoar. ℥ij.
Macis. Cubeb. ā ʒi.
Cardamom. ʒß.
Croci Or. ʒij.
caryophyll. ʒß.
incisa & contusa crasso modo infunde in sp. lil. convall. ℔ij.
aq. Cinamom. ℔i. Aq. apoplectic. ignobil. ℔ß.
vini generosi opt. q. s. per mensem in vase benè obturato stent, postea per MB. impositis rostro XX ambræ & moschi granis aliquot gossypio involutis fiat △ne lento destillatio.

II. SPIRITUS CEPHALICUS D. G. M.

Rec. fl. lil. convall.
tiliæ ā ℔iij.
spicæ ℔ij.
spic. indic. ℥vj.
radic. galang. min. ℥iij.
c. vino opt. s. q. f. l. a. infusio & postmodum ♌latio

III. SPIRITUS ALIUS CEPHALICUS.

Rec. Cherefol. M. ij.

fl. tiliæ. lil. convall. lavendul.
Salviæ. rorism. betonic. pœon.
Majoran. primul. ver. Meliss.
rutæ.
thymi ā M. 1. stœchad. Arab. ℥ß.
radic. ireos Fl. pœon. ā ℥i.
Lign. Sassafras ʒß.
Semin. nigell. ℥ß.
caryophyll. Nuc. Moschat.
cinamom. Macis. cardamom.
Cubeb. ā ℥ß.
Semin. basilic. pœon. fœnicul.
anisi.
Siler. montan. ā ʒij.
Affunde vini opt. Mensur. iv. *vel s. q.*
destilla in MB.

IV. SPIRITUS CINAMOMI
C. D. G. M.

Rec. Cinamomi el.
Costi arom.
Cassiæ lign. ā q. v.
infunde in vini s. q. destilla & rectifica.

Usus. Ejus est ad varia composita, cerebrum & ventriculum roborat.
Dos. cochl. 1. vel ij.

V. SPIRITUS UTERINUS
Ejusdem.

Rec. *zedoariæ* ℔*iij.*
angelicæ ℔*i.*
h. Meliss. *rec.* M. *iv.*
infunde in vini ℔*viij. destilla ac rectifica pro lubitu super castoreum.*

VI. SPIRITUS CARMINATIVUS
D. D. D. R.

Rec. radic. angelic. levistic. āā ℥ij.
calam. arom. ʒß.
fol. Menth. M. *iij.*
fl. chamæmel. R. M. IX.
centaur. min. M. *iij.*
sambuc. M. *ij.*
cortic. aurant. ℥ijß.
zedoar. ℥iß.
galang. ʒß.
Sem. fœnicul.
carui.
anisi ā ℥i.
bacc. Lauri ℥ij.
Cinamom. el. ℥iv.
Castorei. ℥i.
Vini Rhenani ℔*iv.*
stent. in infus. per mensem, postea per cohobationem ex Alembico *in MB destilla.*

VII. SPIRITUS REGIUS
D. F. H.

Rec. Spirit. rosar. rectificatiss. ℥ivß.
salis rectificatiss. ℥iß.

Infunde in retortam vitream & collo retortæ inde Ambræ grys. ʒß. Moschi ℈i. misce linteolo mundo involuta, destillata △ne leni per ∴ resolvunt ambram & moschum in liquorem, & secum evehunt instar gelatinæ. Spiritui destillato adde confect. alkerm. q. s. cum linteolo, in quo ambra & Moschus fuerunt. Reserva invicem usui in vitro clauso.

Vires & usus. Mirificè confortat spiritus vitales & animales, vel per se in vino ad gutt. xxx. vel LX. *vel cum*

cum Syrupo rub. id. vel Violarum propinatus.

VIII. SPIRITUS LITHONTRIPTICUS D. B.

Rec. *radic. 5. aperient.*
Acori veri
liquiriz.
valerian.
Enul.
raphani dom.
ononid.
eryng. ā ℥i.
h. pulegii.
Majoran. ā M. i.
Cinamom.
Cortic. Lauri ā ℥ß.
bacc. juniperi.
Lauri
cicer. rubr. ā ʒij.
gran. alkekeng.
Semin dauci.
hyosciam. ā ʒiß.
fol. betonic. M. *ij.*
Capill. ♀. polytrich. aur.
adianth. nigr. virg. aur.
āā M. *ß.*

Infunde omnia in s. q. vini opt. stent per aliquot septimanas in digestione; deinde subtilissimam partem destilla.

Vires; in Nephritide in primis mira præstat, si Magisterium ocul. ♋ lapid. judaici spongiæ, dentium lucii cum sp. ⊖ solutum & spirit. ⊕oli præcipitatum addideris. Dos. coch. iij. vel iv.

IX. SPIRITUS THERIACALIS camphoratus D. G. M.

Rec. *Species Theriacam ingredientes absque myrrhâ & galbano aliisque destillationi ineptis q. v. vel ℔i.*
croci Or. ℥iv.
incis. & contus. destilla cum spirit. bacc. Sambuc. per crebriorem cohobationem, adde in fine camphoræ ℥i.

X. SPIRITUS THERIACALIS camphoratus correctus D. F. H.

Rec. *radic. zedoar. Petasitid. imperator. Levistic.*
chelidon. maj. Enulæ. anthoræ. vincetoxic.
Scorzoner.
angelic. contrayerv. ā ℥i.
Valerian. calam. arom. irid. ill. ā ℥ß.
Sem. Ammios. *Nasturt. Thlasp.*
Petrosel. Maced. *ā ʒij.*
h. Scord. Dictamn. n. Cretic.
calaminth. mont.
Polii montan. abrotan. chamædr. Marrub.
chamæpyth. Nardi indic. Origan. cretic.
stœchad. A. rutæ ā M. *i.*
fl. anthos. hyperic. salv. hortens.
Lavendul.
centaur. min. acaciæ ā M. *ß.*
Nuc. Moschat. *Cardamom. Cubeb.*

beb. Costi Arab.
caryophyll. cinamom. el. ā ℥vj.
cortic. citri ʒiij.
bacc. juniperi ℥i.
incis. & contus. affunde Sp. bacc. Sambuci Mensur. IV. vase clauso stent in digestione per mensem.
decantatam Essentiam △ne leni ♌la per MB. Destillatum duplici cohobio residuis prioribus speciebus affundendo abstrahe: Et sic spiritum theriacalem habebis, cui camphoræ ℥i. adde, sicque erit camphoratus. Ex hoc si Essentiam theriacalem pro Tinctura bezoardicâ parare velis, affunde residuo extracto crasso à priori destillatione, cui extractum liquidum Myrrhæ. Croci & galbani sp. vin. paratum addere potes.

SECTIO XXVII.
DE SYRUPIS.
I. SYRUPUS CARDIACUS D.V.S.

Rec. succi borragin. bugloss. ā ℔ß.
pomor. dulc. ℔i.
Meliss. ℥ß.
gran. cherm. ʒiij.
infunde in his succis & exprime, deinde Rec. Croci Or. ℥ ß.
Sacchar. albiss. ℔ij.
f. Syrupus, cui admisce
spec. diamargarit. fr. ʒiß.
diamosch. dulc. ℈ix.
f. Syrupus Cordialis cum speciebus, qui & sine speciebus parari potest.

SYRUPUS de papavere plurium infusionum Altenburg.

Rec. capit. papav. alb. & nigr. n. xx. contus. infunde horis 24. in aq. pluvial. destillat. ℔vj. coq. ad 3. part. casum. Colaturæ infunde iterum capit. papav. alb. & nigr. n. xx. & procede ut prius, hocque ter repete, tum adde Sacchar. ℔ß.
Penid. ℥iv. f. syrupus.

II. SYRUPUS PECTORALIS Altenburg.

Rec. radic. symphyt.
farfar.
alth. ā ℥vj.
Enul ℥ß.
Ligni Sancti ℥vj.
Scyll. ppt.
santal. r. ā ʒij.
semin. cymin.
urtic. ā ʒiij.
anisi
cardamom. ā ℥i.
fl. ros.

fl. rof. r. M. ij.
fol. betonic. plantagin.
pimpinell. pilofell.
Polygon. Marrub. ã M j.
Salviæ. pulmonar. ã M. ß.
jujub. n. v.
incif. & contuf. coq. in diplom. cum aq. fcabiof. rofar. ã q. f.
Rec. Colatur. & cum facchar. f. q. f.
Syrupus.

III. SYRUPUS de Teftudinibus D. R.

Rec. teftudin. vivar. nõ x. laventur in ▽ fubfervidâ, coq. ad extimæ cruftæ feparationem, quibus abjectis fordes à carnibus purga, deinde in mortario contundantur, iterumque add. fequentia; fucc. liquiriz. Tragacanth. Sem. papav. alb. Lactuc. portulac. bombac. 4. fr. maj. cydonior. ã ℥ij.
Paffùl. minor. ℥v.
Sebeften. jujub. Berber. ã ℥ß.
fl. 4. Cordial.
adianth. ã M. ij.
coq. in f. q. ▽ ad tertias, adde Sacchar. ℔iij. f. Syrupus.

IV. SYRUPUS CHALYBEATUS D. V. S.

Rec. Aq. fumar. centaur. min. card. b. cufcut.
Veronic. beccabung. ã ℔i.
aceti rofac. parum adde & in iis extingve chalybis ignit. ℥vij. & extinctio quater repetatur, factâ colaturâ adde
Limatur. chalyb. cum fpir. ♀ris calcinat. & ppt. ℥vij.
Cortic. radic. Cappar. ℥ß.
Tamarifc.
fraxin. ã ℥ij.
Citri. ℥iij.
Paffùl. f. arillis ℥ij.
fpic. celtic. ℥iß.
fquinanth. ℥iij.
h. abfinth.
eupator.
capill. ♀.
cufcut.
chamædr.
fcolopendr.
epithymi ã M. ß.
cochlear. M. j.
radic. cichor. fcorzoner. polypod. q. ã ℥ß.
Sem. fœnicul.
carui ã ℥iß.
fl. bugloff. Sambuci. Meliff. geniftæ. cichor. ã p. i.
incif. & contuf. macera per biduum in vafe vitreo in MB.
Colatur. expreff. adde Senn. A. ff. ℥iv.
radic. Ellebor. nigr. ppt. ℥iß.
gialapp. ℥i.
Turbith. alb. ℥ß.
rhabarb. ℥iij.
rafur. Ligni Rhod.

Saſſafras ã ʒj.
Cinamom. el. ʒß.
Caryophyll. ʒij.
iterum ſtent per noctem in infuſione in leni calore, mane ebulliant & cum Sacchar. alb. ſ. q. f. Syrupus.

V. SYRUPUS ANTISCORBUTICUS P. H. D.

Rec. *radic. ireos. Fl. polypod. q. helenii. raphani. aſari. ſarſaparil. ã ʒiij. Liquiriz. ʒvj.*
h. Cochlear. Naſturt. aquatic. ſedi minor. fumar. Perſicar. Meliſſ. agrimon. Veronic. chelidon. min. abſinth. card. b. Scolopendr. Centaur. min. ã p. ij.
fl. Sambuc. bugloſſ. ã M. ß.
Sem. aniſi. fœnicul. erucæ ã ʒij.
fol. Senn. A. ℥i.
hellebor. nigri ℥ij.
agaric. Turbith. ã ʒiij.
Cinnamom. el.
zinziber. ã ʒij
Paſſul. Corinth. ℥i.
coq. in ſ. q. ▽ ſ.
Rec. *Col. ℔iij. adde Sacchar. ℥iv.*
coq. ad ſyrupi conſiſtentiam.

VI. SYRUPUS VIOLARUM SOLUTIVUS D. G.

Rec. *fl. violar. rec. ℔ij.*
cremor. ♀ ℥iß.
ſem. fœnicul. ℥iv.
cinamom. el.
zinziber. alb. ã ʒvj.
caryophyll. galang.
radic. ireos ã ʒiß.
Senn. A ſ. ſ. ℔i. ℥vj.
coq. in aq. violar. Rec. Col. ℥xij.
Sacchar. ℔vj. f. Syrupus.

VII. SYRUPUS de GIALAPPA D. C.

Rec. *radic. gialapp. contuſ. ℥iv.*
cichor. aſparag. petroſelin. ã ℥i.
Semin. aniſi. fœnicul. ã ʒvj.
Tartar. ⊕lat. ℈iv.
inciſ. & contuſ. infunde in vini optim.
aq. cichor. acetoſ. ã ℔ij:
ſtent in loco calido per 4 ☌ ♀. Deinde adde ♀tari crudi ℔i.
coque ad dimidium. Colaturæ adde Sacchar. ℔ij. ℥viij.
f. Syrupus aromatiſ. ▽ Cinamom. ℥iv.

VIII. SYRUPUS PURGANS polychreſtus.

Rec. *Pone ad △nem Syrup. roſar. ſolutiv. ℥ij. huic jam calenti injice ſacchari rubri depurat. ℥iß. quo ſoluto adde cremor. ♀tari ʒiij.*
zzber. ʒi.
Semin. aniſ. ʒß.
fol. Senn. A. ſ. ſ. ℥iß.

M. cum

M. *cum spatulâ ligneâ, removendo ab igne usque dum frigescat, huic postea iterum aliquid Syrupi rosar. solutiv. injice.*

Dosis est cochl. j. vel ij.

SECTIO XXVIII.

DE TINCTURIS.

I. TINCTURA APERITIVA D. F. H.

Rec. spirit ⊖ striati. ℔i.
aquilæ nostræ albiss. ℥iij.
M. *tinge cum gran. cherm. s. q. & filtra.*

Vires & Usus; In malo hypochondriaco, scorbuto, calculo, arthritide vagâ & fixâ, imò spasmo etiam ejus usus non satis deprædicari potest. Dos. à gutt. v. x. ad xx. vel xxx. mane in brodio calido. Diuretica est & aperitiva.

II. TINCTURA BEZOARDICA D. F. H.

Rec. Essentiæ theriacalis supra descriptæ. ℥x.
spirit. ⊖lis ♀tari volatil. ℥iv.
⊕oli volatilis. ℥ij.
camphoræ ℥i.

Hæc stent in digestione unâ vel alterâ septimanâ & vel per se usui asserventur, vel tingantur lign. Santal. rubr.

Hujus Tincturæ bezoardicæ usus non satis est deprædicandus in omni ferè morborum genere; Et inprimis in febribus tàm intermittentibus, quàm continuis mirificos ejus non satis laudare possum effectus. Imo in omnis affectus initio, ubi jam de ejus naturâ & ideâ nondum satis constat, tutus hujus usus est, usque dum morbi natura ex certis signis diagnosticis innotescat. Dosis est à gutt. x. ad xx. xxx. xL. & ultra.

Notandum tamen est, hanc Tincturam optimè conferre in febribus, ubi calor febrilis excedit; Sin autem malignitas potior fuerit, non adeo excedente calore febrili, Essentiæ theriacali in justâ proportione addi debet aquila nostra albissima exclusis sp. ♀ & ⊕oli cum camphorâ. Præstantissimum hoc est remedium à putredine massam sanguineam vendicans fermenta acida extingvit Epilepsiæ, apoplexiæ & affectioni seu suffocationi hypochondriacæ medetur. In Peste & omnibus febribus, tàm continuis, quàm intermittentibus par non reperitur remedium. Dosis est à gutt. xx. ad xxx. xL. L. vel ultrà.

III. *TINCTURA SALIS TARTARI cum spiritu salis Tartari volatili D. F. H.*

Rec. ⊖lis ♀tari ℔ß.
reguli ♁ii ℥ij.
cryſtall. ☽tri. ℥iij.
fluant in ✠ *ſuper carbones* △nitos *per* ☋, *poſtmodum materia injiciatur* ſp. *vini & tinctura extrahatur in loco tepido per 9 ☌ ♀. poſtmodum adde ſpiritus mei* ⊖ ♀*tari volatil.* ℥i.

Doſis eſt à gutt. 10. ad 20. vel xxx. in vino vel cereviſiâ in ſanguinis impuritate, calculo, colicâ, ſcorbuto, malo hypochondriaco &c. laxat alvum & materiam ſabuloſam per urinam educit.

SECTIO XXIX.
DE TROCHISCIS.
I. TROCHISCI CEPHALICI.

Rec. *Sacchar. albiſſ.* ℥vj. *ſolve in aq. roſ. fr. ſ. q. & ad conſiſtentiam tabulati coque, in quo ab igne remoto diſſolve ambræ gryſſ.* ℈i.
Extract. ligni aloës ʒi.
his diſſolutis ſuperadde ſtatim cardamom. ʒij.
Elæoſacchar. caryophyll. ℥i.
Et cum ſ. q. mucilag. tragacanth. c. aq. roſ. & cinamom. fact. f. Maſſa, ex quâ Trochiſci form.

Vires. Spiritus animales & totum cerebrum confortant.

II. *LIQVIRIZIA TORNATA D. A. G.*

Rec. Spec. *diair. ſ.* ʒiij.
pulv. radic. liquiriz. ʒix.
Croci Or. gr. vj.
Sacchar. candi alb. ℥xv.
Eſſ. ambræ gutt. xviii.
c. *Mucilagin. tragacanth. albiſſ. in* ▽ *roſar. ſolut. ſ. q. f. l. a. arundines tornatæ.*

III. *TROCHISCI contrà raucedinem D. K.*

Rec. *Succi liquiriz.* ℥iß.
Croci. Or ʒiij.
Myrrh. el. oliban. alb. ā ʒivß.
Tragac. gummi Arabic. ā ʒvj.
carn. dactyl. nō. ix. Sacchar. candi alb. ℥ij.
vini alb. q. ſ. f. Trochiſci.

IV. *TROCHISCI CORDIALES.*

Rec. *Sacchar. albiſſ.* ℥iv. *ſolut. in aq. Cinnamom. ſ. q. coque ad conſiſtentiam Tabulati, in hoc ab* △ne *remoto diſſolve ambræ gryſſ.* ℈i.

Moſchi

29, Trochisci.

Moſchi ℈ß. in ol. d. roſar. ſolut.
cum Sacchar. *pulveriſ. ʒiß. circiter.*
cortic. citri recent. exter. ſubtiliſſ. contuſ. ʒi.
Eleoſacchar. roſar. ver.
cinamom. ā ʒij.
Miſce omnia exactiſſimè & cum ſ. q. tragacanth. in aq. roſ. ſolut. f. Maſſa, ex quâ formentur Trochiſci.
Vires. Spiritus vitales & genitales recreant, halitumque oris commendant.

V. TROCHISCI contra Peſtem & alias febres malignas DUC. MANI.

Rec. Magiſter. *fragmsnt. pretioſ. ʒiß.*
Lapid. *bezoar. Or. ʒi.*
Margarit. Or.
Unicorn. *ver. ā ℈iv.*
Extract. anthoræ.
contragerv. ā ʒi.
c. ſucc. ſcorzoner. ſ. q. f. Trochiſci ſigillo ☉ impreſſi.
Doſ. à gr. vi. ad x.

VI. TROCHISCI ALII ALEXITERII.

Rec. Cortic. *Citri recent. ℥iß.*
contunde optimè in mortario lapideo ad pultis conſiſtentiam, ut per ſetaceum trajici poſſit, hiſce adde croci. Or. ℈i.
Extract. enul.
zedɔar. ā ʒß.
Sacchar. alb. ℥ijß.

ol. d. rutæ ℈ß. f.
cum Mucilagin. *tragac.*
Trochiſci.

VII. TROCHISCI pro fumo Hiſpanici.

Rec. *gumm. benzoes. ſtyrac. calam.*
ā ℥i.
Ligni aloës caryophyll. ā ʒß.
Ladan. ℥ß Moſchi *gr. xvi. Balſam. indic. q. ſ.*
vel : Rec. *benzoes. ſtyrac. calamit.*
ā ℥ß.
caryophyll. gall. Moſchat.
alipt. Moſchat. *ā ℈i.*
Moſchi zibeth. ā gr. v. M.

VIII. MASSA pro ſuffitu REGIS HISPANIÆ.

Rec. ſtyrac. calamit. ʒiij. coque in ▽â deſtill. ad conſiſtentiam, exprime per pannum, benzoes. ℥ß.
ſimili modo coque, pone ad △nem, hiſce adde zibethi. Ambræ ā gr. i. in ▽ roſar. ſolut. f. Maſſa.

IX. ALIA MASSA HISPANICA pro fumo pretioſa.

Rec. *benzoi. ℥iß. reſin. ſtyrac. calamit. ℥ß.*
Moſchi. ℈ß. ambr. ℈i.
zibeth. gr. ij. ol. d. Ligni Rhod.
cinnamom. ā gutt. v.
reſin. ligni aloës. ℈i. M.

N. resina styrac. ante omnia primum mortario ferreo admodum tepido inferri debet, subsequentibus illico reliquis, ex quibus Massa formari debet.

SECTIO XXX.
DE UNGUENTIS, LINIMENTIS & Balsamis inunctoriis.

I. UNGUENTUM contra Epilepsiam & alios Morbos malignos.

Rec. Cinnabar. nativ. ℥ß.
Lapid. Ophit. ℥iß.
Magnetis. ʒij.
ol. d. Macis.
expr. Nuc. Moschat.
d. guajac.
corylin. ā gutt. iij.
Confect. alkerm.
de hyacinth. ā ℈ß.
Ung. alabastrin. q. s. M. f. Ung.

Usus est ad bregma, frontem, tempora &c.

II. UNGUENTUM ad faciei ruborem.

Rec. Piperis zinziber āā ʒi.
♀ris vivi ℥ß.
Ung. pomad. q. s. pro Ung.

III. UNGUENTUM ad guttam rosaceam.

Rec. Ung. Pomad. opt. ℥iß.
ol. camphor. gutt. iij.
Mercurii præcipitat. ℈ß.
benzoi. ℈i.
aq. vit. ʒi. M. omnia accuratissimè in mortario plumbeo & cum cerâ f. Ung.

IV. UNGUENTUM de Cerussâ ♄nii.

Rec. ol. expr. ex semin. papav. alb. ac cum ▽ rос. lot. ʒvj.
Ceruss. ♄nii ℥ij.
alb. venet. ʒiß. f. ung.

Usus & Vires Refrigerat, *mitigat moderatè, exsiccat, confert mitigandis doloribus arthriticis calidis, fervori erysipelatum, præcipuè defluxionibus salsis acribus in oculos delabentibus inungendo circum circà palbebras & oculos: item prodest ad maculas faciei. Ad fissuras & rimas in manibus & facie hyeme provenire solitas.*

V. UNGUENTUM PECTORALE.

Rec. pingued. gallin. butyr. rec. ol. amygd. d. viol. lil. alb. ā ℥iv.
Croci,

30, Unguenta, linimenta et balsama [illegible]

Croci, Or. ℈iß. Ceræ alb. q.s.
M. f. Ung.

VI. UNGUENTUM anti-Pleuriticum ROMÆ usitatissimum.

Rec. butyri vetustiss. Ung. alth.
pulv. tormentarii ãã ℥iij.
Semin. cymin. pulveris.
erucæ ãã ℥ß.
Succi urtic. vulg. ℥iß.

Pulverisanda opt. pulveris. in succo urtic. coq. Ung. alth. & butyr. ad succi consumptionem. Deinde paulatim adde pulveres. Ultimo loco tandem pulv. tormentar. f. △. l. Unguentum.

Modus utendi. Locus affectus cum pauxillo aq. vitæ tepidè leviter manu fricetur, deinde unguentum in quantitate nucis avellanæ crassioris calidum applicetur, manu benè confricando. Ac deinde foveatur duobus vel tribus foliis brassicæ, quæ in patellâ frixariâ cum aliquantulo butyro itidem veteri calefacta sint, & posteà superligetur pannus lineus aut laneus, qui sit vetus cum fasciâ, ut medicamentum eò firmius conservari possit supra partem, si opus sit, post singulas 6 horas renovetur Unguentum.

VII. UNGUENTUM ANODYNUM D. D. R.

Rec. alabastri pulveris. ℥ß.
camphor. ℈ij. ol. Nymph. ℥iß.
Ung. populeon. rosat. Mes. ã ℥i.
ceræ Modico f. Ung.

Usus est; in capitis doloribus inungatur temporibus, & nuchæ.

VIII. UNGUENTUM contra Calculum.

Rec. ol. lil. alb. scorpionum. violarum.
chamæmel.
Ung. dialth. ã ℥i.
Mucilagin. radic. alth.
Sem. fœn. græc.
psyll. ãã ℥ß.
ceræ s. q. f. Unguentum.

IX. UNGUENTUM ad infantum alvum laxandam.

Rec. Aloës epatic. ʒij. fell. tauri. ʒi.
Scammon. ℈i. butyri q. s. f. unguentum. quo testa nucis juglandis impleatur & umbiculo apponatur.

X. UNGUENTUM ad Partum facilitandum.

Rec. Mucilagin. Sem. Lini.
fœn. græc.
rad. alth. ã ℥i.
pingued. anseris
ol. coct. chamæmel. n.
lili alb. ã ℥i.
Croci ℈i.
Ceræ q. s. f. Unguentum.

XI. UN-

XI. UNGVENTUM ad hæmorrhoides prominentes.

Rec. Succi verbasci ℥ß. ol. rosat. ℥i.
Vitell. ovi j.
conquassata omnia optimè ad usum reserventur.

N. Pannus laneus parti affectæ imponatur prædicto Unguento inunctæ.

ALIUD in eodem Affectu.

Rec. butyri cancrorum.
Sevi hircini ā ʒ ß.
adde modicum cerussæ & f. unguentum.

ALIUD.

Rec. fl. linariæ M. ii.
adipis porcinæ rec. q. s.
coque & exprime, expressum vitell. ovor. misce & applica cum lana vel gossypio.

XII. UNGVENTUM SINGULARE contrà urinæ profluvium mulierum, seu stillicidium, quo mulieres post partum difficilem ob labefactatam vesicam non raro affici solent, urinamq́; perpetuò fluentem spongiâ pudendis admotâ excipere coguntur.

Rec. Lapid. calaminar. opt. in ⁜ & ▽ ros. bis vel ter loti & subtiliss. pulveris. ℥iv.
Lithargyr. argent. ℥ij.
Ceruss. ppt. ℥i.
ol. coct. ros. chamæmel. n. ā ℥iv.
agitentur simul per hor. 2. & cum axungiâ hirci ℥ij. f. Unguentum agitando ad 4. horæ partem, donec consistentiam acquirat debitam.

Usus. Hoc pars affecta leniter est inungenda & linteo cooperienda. Miræ est efficaciæ & multiplici experientiâ probatum.

XIII. UNGVENTUM ad contusiones.

Rec. Oss. Sepiæ.
Cerussæ ā p. æq.
Saponis nigri q. s. ad conficiendum unguentum.

Vires; hoc unâ nocte omnem removet nigredinem in facie ex contusione & percussione.

XIV UNGVENTUM in contusionibus & Doloribus.

Rec. ol. olivar. benè matur. ℔i.
Medull. cruris bubulin.
resin. pini
ceræ flav. ā ℥ij.
butyr. recent. insuls. ʒiij.
Liquefiant omnia △. l. cumque medulla liquefacta fuerit, remove.

XV. UNGVENTUM pro caruncula penis.

Rec. ○ Roch. ʒß. Lithargyr. aur. ʒiij.
pulveris. pone in vas vitreum & affunde tantundem ⁜ ut duos supernatet digitos, deinde ad ⊙ ex-

30, Unguenta, linimenta e balsama [illegible]

☉ expone, donec exsiccata sint, tunc iterum in pulverem redige.
Huic adde ♁nii crudi. ℥ij.
tutiæ ppt. ʒiß.
auripigment. ʒij.
f. Pulvis subtiliss. qui cum ol. ros. complet. ℥i.
in Unguentum redigatur, in fine coctionis adde camphor. ʒiß.
Cerat. diapalm. ℥ß. hoc tepidum adhuc extende super candelas.

XVI. ALIUD ad carunculam Penis erodens.
Rec. ol. rosar. compl. ceruss. ā ℥i.
Tut. ppt. ℥ß. camphor. ʒij.
Aloës Epatic. olibani Myrrh. ā ℈ij.
Sieff. alb. s. op. ℥ß. M.
f. Unguentum s. a. in mortario plumbeo, & hoc candelæ inungantur.

XVII. ALIUD carunculas consolidans.
Rec. pingued. Capreol. ℥i.
ceruss. ʒij.
Camphor. ℈i. M. f. unguentum.

XVIII. UNGUENTUM ad Carbunculos. D. R.
Rec. calcis extinct. Saponis venet.
fermenti acris. ♀ris vivi ā ℥ß.
⊕tri. Tutiæ ppt. ā ʒij.
Theriac. A. ʒij. Opii Theb. ℈i.
ol. lil. alb. s. q. f. unguentum.

XIX. UNGUENTUM gryseum ad ulcera manantia tibiarum.
Rec. Cerussæ. Lithargyrii ā ʒiij.
Lapid. calaminar.
♄turni usti ā ʒij.
Tutiæ ppt. ʒß.
Calcis lot. Terr. sigill. ā ℈i.
O usti ℈ij.
ol. Myrtill. cum albumin. ovor. ā q. s.
f. Unguentum in mortario plumbeo.

XX. UNGUENTUM VULNERARIUM.
Rec. Salviæ part. 4.
Millefolii part. iij.
colligantur in fine Mensis Maji, minutim incis. coq. per 2. ☍ in vase cum butyri majalis depurat. ℔viij. filtrentur & colatura iterum △ imponatur, admixtis sevi hircini ℔i. & cervini eâdem quantitate. Ceræ ℔ß.
resin. Pini quatar.
Terebinth. ℔iß.
coque omnia invicem donec dissoluta sint, ab △ remotis adde tantum æruginis minutim contusæ, ut viridi colore tingantur, immiscendæ etiam olei spicæ ℥ij. M. f. unguentum.
Vires. Utimur hoc in vulneribus recentibus & inveteratis, in nervorum resolutione & aliis affectibus.

XXI. ALIUD ad vulnera & ulcera.
Rec. Mastichis. ℥i.
Terebinthin. venet. ℥iij.
Ceræ flav. ℥v.

liquescant in ollâ fictili primò cera cum Terebinthin. posteà remove & adde ol. Mastich. cum pulver. Mastich. q. s. pro ungvento.

XXII. UNGVENTUM Patavinum in ulceribus malignis.

Rec. ol. rosac. complet. ℔iij. Succi plantagin. Lapath. acut.
Solani. centaur. min. ā ℥vj.
ceræ alb. q. s. coq. ad succorum consumpt. deinde
insperge pulv. seq. Lithargyrii ℥vj.
plumbi ust. & lot. ʒxi.
boli Armeni.
Camphor ā ʒiß.
Lapid. calaminar. vel tutiæ. ℥vj.
Ung. popul.
refrigeri bal. ā ℥ij. M. f. unguentum.

Usus. Hoc filamenta imbuantur & imponantur ulceribus superimposito cerato de cerusâ.

XXIII. UNGVENTUM ad tineas.

Rec. ⊕ol. O roch. ust. chalcit. ust. ā ʒiij.
aristoloch. rot. ver.
virid. æris. ā ℥ij.
Picis navalis ℥i.
pingved. anatis ℥ß.
butyri antiquiss. ℥vj. M. f. Unguentum.

Usus. Abluatur caput lixivio facto ex herbâ & radic. Cichor. lotum siccetur & inunctio fiat dicto Unguento post tres dies lotio & inunctio repetatur, quod cum ter feceris, tineas evasisse videbis.

XXIV. UNGVENTUM contra Veneficia.

Rec. adipis canis benè liquatæ &
Ursi ℥viij.
Caponis ℥xxiv.

Visci corylini tres truncos adhuc virentes, frustatim sectos & tusos, dum humescant, contunde autem simul lignum, folia & baccas. Misce in phiolâ, quam soli ix. septimanas cum exposueris, virentem balsamum extrahes.

Usus. Hoc veneficiatorum corpora, loca maximè dolentia & juncturas inunge & certo curabis experimento.

XXV. UNGVENTUM pro Pueris fascinatis.

Rec. ol. rosat. Nardin. Mastich. ā ℥ij.
Succi Menth.
absinth.
Cydonior.
pomor. redolent. ā ℥iij.
Corall. r. Scobi seboris xyloloës ā ʒß.
cum paucâ quantitate ceræ f. Ungventum.

Usus. Hoc bis aut ter indies stomacho applicetur.

N. Solent etiam Hispanicæ mulieres suffumigare fascinatos pueros gummi

30, Unguenta, linimenta et balsama mentorum.

gummi ammoniaco. Sæpè etiam observavit Rod. à Castro proficere suffitus ferrei calcei candentis equi nigri ✠ ter extincti.

XXVI. LINIMENTUM SALUTIS D. R.

Rec. Ung. rosar. Mes. ℥iß.
Theriac. ʒvj.
Spec. Cordial. temperat. ʒij.
Santal. Citrin. ℈i.
Croci Or. ℈ß.
Camphor. ʒß.
cum ol. Scorpion. ſ. q. & balſam. citri, rutæ, angelic. Salviæ ãã ℈i. f. Linimentum.

Uſus. Externè in febribus malignis & virium debilitate ſcrobiculo cordis cum linteo imponitur.

XXVII. LINIMENTUM Naſale Ejusd.

Rec. fl. lavendul. anthos. Salviæ ã p. 1.
gummi ammoniac. Caſtorei ã ℈iv.
hellebori alb. ℈iv.
Semin. nigell. ſeſel. pyrethri ã ℈i.
Cubeb. piper. alb. ã ℈ß.
Scammon. elaterii ã ʒß.
Moſchi. ambr. ã gr. v. ſubtil. pulveriſ. incorpor. ol. irini ſ. q. pro Linimento.

Vires. Errhinum eſt exquiſitiſſimum contorto linteolo naribus inditum.

XXVIII. LINIMENTUM ad ariduras.

Rec. Ung. alth. ol. popul. Lauri ã ℥ijß.
ol. olivar. juniperi ã ℥v.
lumbricor. ʒiß.
ping. taxi. Urſi ã ℥iß.
Sem. Cymini ℥i.
Sev. cervini ʒiß.
⊕ ʒiß. Cervi virgin. ʒiß. f. Linimentum.

XXIX. LINIMENTUM pro Nervo retracto.

Rec. pingvedin. human.
taxi
viperar. ã ℥i.
ol. lumbricor.
Succi alth. ã ℥iß.
Ceræ parum M. f. Linimentum.

XXX. LINIMENTUM in Contracturâ.

Rec. Euphorbii. Spec. diatr. piper. Semin. urtic. ã ʒij.
O plumoſ. ℥ß.
cantharid. ʒß.
ping. vulpis.
taxi
ol. lumbricor. ã ℥i. f. Linimentum molle.

XXXI. LINIMENTUM pro penis erectione.

Rec. Succi paſtinac.
ol. Sinapi ã ℥ß.
ovor. formicar. magnar. ʒß.
piſtentur & exponantur ☉li per ♂ ♀, deinde miſce omnia in formam Linimenti.

Uſus. Hoc inungatur glans antè

coitum; & si penis remaneret rigidus, aquâ tepidâ abluatur, sic enim deprimitur.

XXXII. LINIMENTUM anti-Podagricum W. P.

Rec. ⊕oli ad albed. calcinat. ♌la, ut moris est, tum separa phlegma, vel per XX vel per retortam. Liquorem adhuc semel per se pelle per retortam, quo phlegma rite separetur, quod serva.

Rec. pingued. porci recent. ℥xxiv. coqve donec nigrescat, inde cucurbitæ adde prioris liquoris ℥vijß. probè obtura & agita invicem; posteà coq. in ∴. donec penitus nigrescat, nonnunquam parum agitando.

Huic adde vini Essati seq. ℥iij. ʒvj. ol. Spicæ ʒij. M. & pone ad refrigerandum.

Hoc linimento locus dolens penes △ inungendus, linteo obligandus & ter in die repetendum, donec dolores cessent.

XXXIII. VINUM ESSATUM.

Rec. Caryophyllor. Nucistæ. Cinamomi. ℨzber. olibani.
Mastich. Myrrh. ā ʒij.
Croci ℥ß. camphor. ʒi sp. juniperi. ℥v.

Pone in digestionem, exprime.

N. sequens anodynum etiam tumoribus podagricis applicari solet, nihil tamen præstat, nisi podagrâ per prædictum linimentum absumptâ.

Rec. animæ Saturni ℥iij. croci. Or. ʒiij.
ol. camphor. cum ol. amygd. d. ʒi.
ol. rosar. ℥iß.
chamæmel. ℥i.
pingved. caponis coct. cum lil. alb. ℥i. ʒij. sp. vin. ʒß ol. coct. aneth. ℥i. M. f. Linimentum.

XXXIV. BALSAMUM pro Parturientibus D. D. C.

Rec. Caryophyll. Macis. Cinamom. acut. ā ʒijß.
fl. rorism. lavendul. majoran. ā p. iij.
incisa crasso modo appone in vitro orificii angustioris addendo Moschi gr. xij. tunc affunde ol. rec. ℔ß.
Orificium optimè claudatur, pone ad radios ☉lis ad 9 ♂ ♀ quotidie bis vel ter agitando, posteà expressa serventur pro usu.

XXXV. BALSAMUM VULNERARIUM. D. R.

Rec. ol. olivar. vetust. ℔i.
Vini rubri generos. odoriferi & annosi ℔ij.
immitte in ollam vitreatam figulinam, quæ operculo claudatur, & aptè lutetur, ne quid exhalet, coque △l.

30, Unguenta, linimenta, e balsama unctoria.

△l. carbonum, donec duæ partes consumantur, unaque remaneat, quo facto aperiatur olla, & servetur ol. in vitro forti benè obturato pro usu.

Usus. Si vulnus non fuerit periculosum, lavetur vino rubro tepido & deinde applicetur linteum mundum ex viri indusio balsamo prædicto madidum & calidum, quantum patiens possit sustinere, parum in vulnus immittendo aut nihil, sed tantum in vulneris circuitu, quod sufficiet. Si v. vulnus fuerit periculosum, illo utendum est frigido, ne tam citò uniatur, qvoniam animus est vulnus tenere apertum, ut expurgetur. Sufficiet curare semel cum balsamo, & quater vel quinquies cum solo linteo mundo, & vino rubro, idque tamdiu, donec consolidet vulnus. Si v. sangvis difficulter sistatur, eo utere calido, itemq; in casu doloris aut spasmi. Linteũ qvod primâ vice auffers, si è regione vulneris rubro ac vivido sanguine infectum est, æger morietur, si purulentum appareat, sanabitur.

INDEX SECTIONUM.

SECTIO I.

DE AQVIS DESTILLATIS COMPOSITIS.

SECTIO

SECTIO II.
DE AQVIS RELIQVIS externè adhibendis.

SECTIO III.
DE BALSAMIS INTERNIS.

SECTIO IV.
DE BALSAMIS EXTERNIS.

SECTIO V.
DE CATAPLASMATIS.

SECTIO VI.
DE DECOCTIS.

SECTIO VII.
DE DECOCTIS RELIQVIS.
externè applicandis.

SECTIO VIII.
DE ELECTUARIIS.

SECTIO IX.
DE ELIXIRIIS.

SECTIO X.
DE EMPLASTRIS.

SECTIO XI.
DE EMULSIONIBUS.

SECTIO

INDEX SECTIONUM:

SECTIO XII.
DE EPITHEMATIS.

SECTIO XIII.
DE EXTRACTIS.

SECTIO XIV.
DE INFUSIS seu CLARETIS.

SECTIO XV.
DE LIQVORIBUS.

SECTIO XVI.
DE MAGISTERIIS.

SECTIO XVII.
DE MORSULIS & ROTULIS.

SECTIO XVIII.

DE OLEIS DESTILLATIS.

SECTIO XIX.

DE OLEIS per infusionem & coctionem paratis.

SECTIO XX.

DE PILULIS.

SECTIO XXI.

DE POTIONIBUS & MIXTURIS.

SECTIO XXII.

DE POMIS AMBRÆ.

SECTIO XXIII.

DE PULVERIBUS.

SECTIO XXIV.
DE PULVERIBUS PURGANTIBUS.

SECTIO XXV.
DE SALIBUS.

SECTIO XXVI.
DE SPIRITIBUS.

SECTIO XXVII.
DE SYRUPIS.

SECTIO XXVIII.
DE TINCTURIS.

SECTIO XXIX.
DE TROCHISCIS

SECTIO XXX.
DE UNGVENTIS LINIMENTIS.
& Balsamis inunctoriis

Ungven-

CATALOGUS
MORBORUM ac SYMPTOMATUM,
pro quibus remedia in hoc THESAURO PHARMACEUTICO traduntur.

DE CAPITIS AFFECTIBUS.

DE OCULORUM AFFECTIBUS.

DE DENTIUM AFFECTIBUS.

DE FAUCIUM AFFECTIBUS.

DE MORBIS THORACIS.

cordiæ-